

The illustrious PATRON of this work.

ଶ୍ରୀ ପାତ୍ନୀ ପୁସ୍ତକାଳୀ

H. E. Sir James David Sifton K. C. S. I., K. C. I. E., I. C. S.
Governor of Bihar & Orissa.

ବିହାର ଓ ଓର୍�ଇସା ପ୍ରଦେଶର ମହାନ୍ତିର
ମନ୍ୟବର ସହ ଲେଖୁ ଚେରଇ ସିଫ୍ଟନ୍ କେ. ସି. ଏଂ. ଅଇ., କେ. ସି. ଅଇ. ଡା., ଆଇ. ସି. ଏଂ.

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକ୍ଷର ।

ଦୃଢ଼ୀଯୁ ଖଣ୍ଡ (ବିଜ୍ଞନବଣ୍ଟି; କ—ତ୍ରୀ)

ସଂଗ୍ରାହକ—ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରଙ୍କ

ସହକମିଶନ— ୧—ଶାମଶ ପୀରାମଶ ଦେଶ ୨—ପଣ୍ଡିତ ଶା କୁଳମଣି ଦାସ, କାବ୍ୟଶର୍ଥ ୩—ପଣ୍ଡିତ ଶା ଶମଚନ୍ଦ୍ର ରଥ ୪—ଶା ଭୁବନେଶ୍ୱର ମିଶ ୫—ସାମନ୍ତ ଶା ନରସିଂହ ମହାପାତ୍ର ୬—ପଣ୍ଡିତ ଶା ଜଗନ୍ନାଥ ରଥ ୭—ଶା ଗୋଲକଚନ୍ଦ୍ର ପଥାକ
--

**PŪRNACHANDRA
ORDIĀ BHĀSHĀKOSHĀ.**

(A Lexicon of the Oria language)

Volume— II (Consonants; Ka to ନୀ)

Compiler— G. C. Prahraj.

Advocate, Patna High Court, Cuttack, B. N. R, Orissa. (India).

With the help of a body of assistants.

Printed and Published by V. Kar.
THE UTKAL SAHITYA PRESS,
CUTTACK.
1932.

The Late Maharaja
Purnachandra Bhanj Deo of Mayurbhanj

ମୁଁରବନ୍ଦ ସ୍ବର୍ଗୀୟ ମହାରାଜ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଦେଓ

The Second volume of the
PURNACHANDRA
ORDIA BHASHAKOSHA
(Oria Lexicon)

is dedicated to

N. F. Peck, Esq. B A. (Cantab) I.C.S., C.B.E.
*sometime District officer of Cuttack & officiating Commissioner
of the Orissa Division.*

in grateful recognition of his initiative and sincere solicitude for the publication of the work and
the valuable encouragement given by him to the cause of Oriya literature and his
genuine sympathy for the Oriyas which he evinced as District Officer
of Cuttack and Commissioner of the Orissa Division.

CUTTACK,
} }
August 1932.

By his admirer
THE COMPILER
G. C. PRAHARAJ.

ଏହ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଭ୍ରମାକୋପର ମୁଦ୍ରଣ ଓ ପ୍ରକାଶାର୍ଥସେହି ମହାନ୍ତରବ ମହୋଦୟ ବିହାର-ଓଡ଼ିଶା ଗର୍ଭମେଷକ-
ଠାରୁ ବିଶ୍ଵିଷ ସାହୀଧ ମିଳବାଯାଇଁ ପ୍ରାରମ୍ଭିତ ଭିତ୍ତିମର ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ସୁତଳା କରି ଏ ବନ୍ଦୁବ୍ୟସ୍ଥାଧ୍ୟ ଗ୍ରହ ମୁଦ୍ରଣ
ଓ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାର ପଥ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ କରିଅଛନ୍ତି ଓ ଯାହାକର ଏ ଗ୍ରହ ପ୍ରକି, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ପ୍ରକି ଓ ଓଡ଼ିଆ
ଜାତ ପ୍ରକି ଆନୁଭବ ସ୍ଥେତ୍ର ଦେଖୁ ମୁଁ ଉତ୍ସାହର ଓ କୃତାର୍ଥ ହୋଇଥାଇ, ଏଁ ସ୍ମୃଦ୍ର ହୃଦୟରେ ଉତ୍ସନ୍ନତ
କୃତଙ୍କତାର ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନସ୍ଥରୂପ କଟକର ସେହି ବୃତ୍ତପୂର୍ବ ଉତ୍ସୁକ୍ତ ମାଲିଷ୍ଟେହ ଓ କଲେକ୍ଟର ଏବଂ
ଓଡ଼ିଶାର ବୃତ୍ତପୂର୍ବ ଅପ୍ରାୟୀ ବର୍ଣ୍ଣନାର ଏବଂ ବନ୍ଦିମାନ ବିହାର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର
ଅବକାଶ ବିଲୁଗର ବର୍ଣ୍ଣନାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏନ୍. ଏୟୁ. ପେକ୍ ଡା. ଏ,
ଆର. ସି. ଏସ୍, ସି. ଡା. କିନାମରେ ଏ
ଭ୍ରମାକୋପର ହିନ୍ଦୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ।

ଭ୍ରମାକୋପ ଅଞ୍ଚଳ,
କଟକ
ଅଗସ୍ତ୍ ୧୯୩୨

ତଥାୟ ସେହିବୀର
ସାହିତ୍ୟ
ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦେଶ

N. F. Peck Esq. B. A., I. C. S., C. B. E.
Sometime officiating Commissioner of the Orissa Division,
Inspector General of Registration & Commissioner of
Excise and Salt, Bihar & Orissa
(to whom the 2nd volume is dedicated).

ଶ୍ରୀ ନାଥକୁ ପୂଜେନ୍ଦ୍ର ଏବିଜ୍ଞାନ କମିଟିକର ତେ ଉପାର୍କ ଶ୍ରୀଶାର୍ମକାର
କେଳିଚ୍ଛେଷ ବିବେକ ଲକ୍ଷ୍ମୀବିହାର କେଳିଚ୍ଛେଷ ଓ
ଅବଧାର ବିଭାଗ କମିଟିକର
(ନାଥକୁ ନାମରେ ଏହି ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ)

J. A. Hubbuck Esq. M. A. (Cantab) I. C. S.
Sometime Commissioner of the Orissa Division,
Member, Board of Revenue, Bihar and Orissa
(to whom the 1st volume has been dedicated).

ଶ୍ରୀ ନାଥକୁ ପୂଜେନ୍ଦ୍ର ଏମ. ଏ., ଆର୍. ଏ. ଏୟୁର୍
ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ କମିଟିକର କମିଟିକର ତେ ଉପାର୍କ ଶ୍ରୀଶାର୍ମକାର
କେଳିଚ୍ଛେଷ ବେତ୍ତର ସବ୍ୟା
(ନାଥକୁ ନାମରେ ଏହି ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ)

INTRODUCTION.

To the second volume of
The Pūrnachandra Oriā Bhāshākoshā
(Oriā Lexicon).

Through the grace of the Almighty Father the second volume is now placed in the hands of the public. It comprises the first five consonants. The letter 'Ksha' (କ୍ଷ) is learnt by the beginner at the end of the consonants as a separate letter. It is a diphthong of Ka, being Ka (କ) + Sha (ଶ). So it has been given in the work a place after the letter Ka.

In the introduction to the first volume the history and progress of this undertaking from the inception of the idea to the publication of the first volume was traced in detail.

That this publication, when completed, will remove a real want, needs no argument. From the following extracts from letters received from the German philologist, Professor Dr. Wilhelm Printz, Librarian of the famous library, Bibliothek Der Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft, Halle (Saale) in Germany, it will be apparent what position the Oriā language and literature have hitherto held in the estimation of the civilised nations.

On receipt of the prospectus and specimen-pages he wrote—

"Since some years I have tried to increase our department of books in modern Indian languages, and we have now a nice stock, e. g. of Bengalee and Hindi books; but so far, I have not had any opportunity to buy Oriā books. Oriental book-sellers in Europe as well as in Calcutta do not seem to take interest in Oriā literature "

On receipt of some Oriā books and the Typical Selections from Oriā literature in 3 volumes by Professor B. C. Mazumdar, together with a list of hundreds of Oriā books of importance, sent by me, the Professor writes—

"I am just writing a small article about Oriā language and literature for the greatest German Encyclopaedia published by Brockhaus at Leipzig, and I was glad to take new informations from the Introduction to the Typical Selections and to mention in the bibliography your dictionary and the Selections."

Libraries in Germany, Norway, France and England have been subscribing for the dictionary; and European book-sellers have been requesting me to register their names in advance for the dictionary. I am happy to think that the Oriā language and literature will one day come to occupy their legitimate position amongst the modern languages and literatures and that I had an humble hand in contributing to the beginning of such an era.

I hope that the worthy and moneyed sons of Mother Orissa will extend their liberality and patronage to this undertaking of national importance, when they will realise the neglected position which our mother-tongue holds amongst the modern nations and will picture in their mind the bright future which is in store for it, in the comity of nations, once its rich portals are laid open to the outside world of letters.

Of my colleagues who were rendering me assistance in revising and faircopying the manuscripts when the first volume was out, Babu Chandra Sekhar Misra B. A. has, in the meantime, left us. Pandit Kulamani Das, Head Pandit, Ravenshaw Collegiate School, Cuttack, Pandit Rām Chandra Bath, one of the workers of the defunct Satyabadi Institution of Puri district, Samanta Narsing Maha-patra, Assistant teacher of P. M. Academy, Cuttack, Babu Golak Chandra Pradhan, the talented author of an unpublished Oriya lyric of a very high order,

Babu Bhubaneswar Misra, an excellent faircopyist and Pandit Jagannath Rath, an Oriya scholar with a musical and critical taste, have been working with me. Sreematee Peetambaree Debee, my valuable colleague and coadjutrix in the undertaking since 1919, has continued to render me assistance with unabated zeal and interest. I can not but admire the regularity and sincerity with which Pandit Kulamani has been indefatigably revising every line of the manuscripts and seeing that the meanings of the Sanskrit words given tally with those given in standard books of reference. Srijut Visvanath Kar, the Proprietor of the Utkal Sahitya Press and the publisher of this work and Babu Padma Charan Das, one of his assistants have been helping me in the correction of the proof-sheets.

Mr. C. L. Philip M. A., I. C. S., Commissioner of the Orissa Division, and in his absence, Mr. S. L. Marwood, B. A., I. C. S., late District Magistrate and Collector of Cuttack, went through the English portions of a great number of proof-sheets of this volume; and the author acknowledges with pleasure the assistance rendered by them. It may be mentioned here with gratefulness that Mr. Philip volunteered to go through the English portions of the proof-sheets, and he has very cheerfully managed to devote at least one hour daily to going through eight pages of proof-sheets and make very valuable suggestions and corrections, but for which the second volume would have had many serious blunders. Amidst the multifarious pressing official duties which devolve on him as the Divisional head of Orissa, he has found time to go through the proof-sheets with regularity and precision.

My friend Babu Satindra Narayan Roy M. A. B. L., Advocate of Cuttack has been helping me, as before, by supplying the Bengalee equivalents of Oriya words; and recently I have enlisted the co-operation of my young friend Babu Sudhamsu Mohan Mukherji B. L., pleader of Cuttack in the supply of Bengalee equivalents. Pandit Ramlochan Saran, publisher of the Pustak Bhandar, Laheriaserai, Darbhanga, has been helping me in finding out the Hindi equivalents of many Oriya words.

The first volume dealt with 13 vowels; the second volume deals with 5 consonants and the

diphthong 'Ksha'. Still, there remain 28 letters to be faircopied and printed in the succeeding three volumes. When the first volume was published in September 1931, it was calculated that the second volume would be out by March 1932; but on account of paucity of financial support from the generous donors and subscribers, by counting on whose liberality this gigantic compilation had been undertaken, the printing of the second volume has been unavoidably delayed by about 4 months. The financial deadlock, through which the world has been passing, has affected the Government, and the rich people, more than the poor. Naturally the Maharajas, Rajas and other patrons of literature and learning, the sons of mother Lakshmi (the Goddess of riches), were not able to respond as generously as some of them had done before. That flowing spring of liberality having dried up, it would have been impossible to bring out the second volume even now, had not some well disposed creditors readily lent the sum of seven thousand rupees on the security of my residential house, and thus enabled me to push on the revision and printing of the second volume. Matters have come to such a pass that many of the generous subscribers who had promised to purchase more than one copy of the work, when published, have been obliged to curtail their orders and purchase less number of copies; and some, even, have not purchased any copy. The Government of Madras, who had promised to purchase 50 copies, and the Government of Bengal, who had promised to purchase 10 copies, have, on account of the present financial stringency, rescinded their orders. At this time of financial distress I have hesitated to approach generous personages, to save them from the mortification of returning me from their doors empty-handed. It is hoped that better days will soon dawn and the undertaking will be pushed on with speed and vigour, with generous help received from the patrons of learning in this land and abroad.

Up to date, besides a sum of Rs. 7000/- received from the Government of Bihar and Orissa, the Maharaja of Kalahandi, the Raja Saheb of Chikati, the Maharajadhiraj Bahadur of Burdwan and the Oriya Sahitya Sangha, for revision and faircopying of the manuscripts (acknowledged in the first volume), a sum of Rs. 20500/- has been received from the

following sources to meet the cost of printing. The Government of Bihar and Orissa (half of the then estimated printing charges) Rs. 14200/-; Maharaja and Ruling Chief of Mayurbhanj State, Orissa, Rs. 4000/-; Mohant Maharaj of Emar Math, Puri, Rs. 1000/-; Raja Saheb and Ruling Chief of Keonjhar State, Orissa, Rs. 500/-; Rai Bahadur Loknath Misra, M. L. C. Advocate and Government pleader of Puri, Rs. 500/-, the junior dowager Maharani of Mayurbhanj Rs. 200/-; the Raja Saheb and Ruling Chief of Kharsawan State, Orissa, Rs. 100/-. Besides the above, a sum of Rs. 5500/- is expected to be received from some of the doners who have made part payments out of their promised donations.

Raja Kishore Chandra Deo, the Raja Saheb and Ruling Chief of Athmalik State, Orissa, was pleased to pay a visit to the manuscripts recently and examine them with great interest. He promised a donation of Rs. 1000/- towards the publication, and infused into the mind of the compiler new vigour by assuring him that this work of national importance, which has been once begun, will be completed. He has, in the meantime, sent his promised donation on learning of the present financial stress through which I have been passing. I am very grateful to the Raja Saheb for his generosity and encouragement.

Raja Madan Mohan Singh Deb Bahadur of Dharakota, Ganjam, the worthy descendant of the Oria metrical translator of the great epic Mahabharata, and himself a well-known patron of literature and learning, has subscribed for 6 sets of the dictionary. He visited the manuscripts and has promised financial help to the work.

The Maharaja and Ruling Chief of Mayurbhanj, Pratap Chandra Bhanj Deo, whose promise of a liberal donation enabled the compiler to connect the dictionary with the name of his illustrious brother, the late Maharaja Parna Chandra and who by supplementing the Government grant, enabled the publisher to go to the press, has continued to take a paternal interest on the progress of the work.

The Hon'ble Raja Rajendra Narayan Bhanj Deo, O. B. E, Finance member to the Government of Bihar and Orissa, whose tenure of office will be

fondly remembered by the Oriya nation in connection with the Government grant to this national monument, has promised financial support to the work.

The late Maharaja Udit Narayan Singh Deo, Ruling chief of Seraikala State, Orissa Agency gave me a very kind and patient hearing when I paid him a visit last year with an introduction from Mr. P. C. Tallents, I. C. S. I had great hopes of enlisting his support as he was himself an Oria writer of considerable merit and a patron of Oria literature. It is hoped that his worthy successor, Raja Sri Aditya Pratap Singh Deo, the present Ruling Chief, a man of letters himself, who has been following the noble traditions of the family, will bestow his patronage on this undertaking.

The Raja Saheb of Parlakhimedi, Raja Krushna Chandra Gajapati Narayan Deb, who will be long remembered in connection with his labours for the amalgamation of the Oria speaking tracts, as a member of the Round Table Conference and of the Orissa Boundary Commission, and who has followed up the time-honoured liberality of his family by patronising the publication of various books, was approached during his visit to Cuttack in connection with the sittings of the Boundary Commission. He has promised his support to the work.

Samanta Radha Prasanna Das, the son of the late Rai Bahadur Radha Charan Das of Soonhut, Balasore, whose family has been known throughout India for extensive charitable and religious endowments and gifts, and who had been devoting himself to the cultivation and advancement of Oria literature, has expressed a keen appreciation of the work; and it is hoped that some of the future volumes will be connected with the name of his noble father who was a personal friend of the compiler.

Maharaj Bikram Deb Burma of Jeypur, Vizagapatam, as has been stated in the introduction to the first volume, has been a staunch supporter of this undertaking from its primary stage, when he had not graced the gadi of Jeypur. Since he succeeded to the estate he had been engrossed with many unavoidable complications in connection with his succession. Now that, through the grace of God, these tangles are clearing up, the hope of getting the

expected substantial support from him, for the publication of the remaining volumes, has brightened up.

The hope of getting practical support and encouragement from various other sources. e. g. Maharaja Sir Biramitrodaya Singh Deb Dharmanidhi Gyanagunakar, K. C. I. E., M. R. A. S., Ruling Chief of Sonepur State, Raja Bahadur and Ruling Chief of Hindol State, Raja Saheb and Ruling Chief of Dhenkanal State, Raja Saheb and Ruling Chief of Baud State, Raja Saheb of Puri, Raja Saheb of Bodogodo, Ganjam, Raja Saheb of Madhupur, Cuttack, Sreemati Chandramani Patmahadevi, late Ranee of Madgula Estate, Vizagapatam, Babu Parmananda Sahoo, proprietor, Aska sugar factory and Babu Khetrabasi Sahoo, Zemindar and Mahajan, of Cuttack, has been entertained, and in some cases strengthened.

Chowdhury Mrutyunjay N. Praharaj, the minor Zemindar of Ilda, Balasore, who is a promising young man and whose estate is now under the Court of Wards, has shown his anxiety for seeing the publication completed, and has watched the progress of the work with a sincere solicitude, befitting the son of the late Chowdhury Ramnarayan Praharaj, who was an Oria and Sanskrit scholar of a very high order and who had, more than once in his life-time, pressed upon the compiler the desirability of taking up the compilation of a comprehensive Oria dictionary.

The Raja Saheb of Athgarh who has now completed his course of administrative training at Cuttack and will shortly be installed as a Ruling Chief, has never flagged in his earnest wish to see the revision and publication of the labours of his father's humble friend, pushed through.

My classmate of good old days, Dewan Bahadoor Srikrushna Mahapatra, retired District Superintendent of Police, has encouraged me by various efforts at securing support from various sources for the publication of the remaining volumes. Rai Bahadoor Lakshmidhar Mohanty, B. L., M. L. C., Advocate, Deputy President of the Legislative Council, Bihar & Orissa, who has spared no pains to further the progress of the work and to secure support for it from the Government and from the public, has been as vigilant and helpful as before.

Mr D. P. S. Sharma B. A., I. C. S., the present District Magistrate and Collector of Cuttack, a man of letters, a big landlord and scion of an ancient leading family of Bihar, recently visited the manuscripts and the printed portions and very carefully examined them. He has been so much pleased with and interested in the work and specially that phase of it which aims at establishing connection between the Oria and the Hindi languages, that he has volunteered to bring the work to the notice of the leading men of light and learning of Bihar.

Babu Bamdeb Misra B. A., Dewan to the Ruling Chief of Athmallik State, has, in the meantime, supplied me with more than a thousand provincial and dialectical words in current use in Sambalpur, Bamra and Athmallik States and Jajpur.

Dr. Radha Charan Panda L. M. S., a Medical Officer under the Puri District Board, who is a keen student of the antiquities of Orissa and a rising author of exceptional merit, has been supplying me with hundreds of dialectical words of Ganjam and Vizagapatam and words of antiquarian interest.

Sir H. L. Stephenson, the late Governor of Bihar and Orissa, kindly permitted me to reproduce his photo in the first volume, as its patron; and it is a matter of congratulation that his successor H. E. Sir J. D. Sifton who, as President of the Executive Council of Bihar and Orissa, had a large hand in securing for it liberal Government support, has kindly permitted his photo to be reproduced in the second volume, as its patron.

The first volume was dedicated to Mr. J. A. Hubback, M. A., I. C. S., sometime Commissioner of the Orissa Division and President of the Bihar and Orissa Banking Enquiry Committee, and now member of the Board of Revenue, Bihar and Orissa, whose labours in connection with the work have been enumerated in the introduction to the first volume.

The second volume is dedicated to Mr. N. F. Peck, I. C. S., C. B. E., sometime District Magistrate and Collector of Cuttack and officiating Commissioner of the Orissa Division, and now Inspector General of Registration and Commissioner of Excise and Salt, Bihar and Orissa, whose labours in connection with this undertaking have been enumerated in the introduction to the first volume.

Maharaja Sree Brajamohan Deb
Ruling Chief of Kalahandi State (ORISSA).

କଳାହାଣ୍ତି ସଜ୍ଜର ରୂପିଙ୍କ ଚିତ୍ର
ମହାରାଜ ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜମୋହନ ଦେବ ।

Mr. G. E. Fawcett, M. A., C. I. E., O. B. E., V. D. I. E. S., Director of Public Instruction, Bihar and Orissa, whose primary promise to purchase 125 copies for his department, after inspection of the manuscripts, made the passing of the proposal of Government subsidy in the Council easier, has continued his interest in the progress of the work. Mr. H. Lambert M. A., I. E. S., sometime Principal of the Ravenshaw College, Cuttack and officiating Director of Public Instruction, Bihar and Orissa more than once, who had set the ball rolling by causing the manuscripts to be examined and reported upon by Revd. Mr. Pike and other experts and thus brought my humble labours to the notice of the Government, has been watching its progress with great interest.

It is hoped that the construction and completion of this national monument of Oria language and literature, of which the foundation-stone has been laid by the Government of Bihar and Orissa with two such distinguished and august heads, which has been associated with the hallowed name of the late Maharaja Purnna Chandra, son of the illustrious pole-star of Utkal, viz. Sreeram Chandra Bhanj Deb, which is guarded and fondly watched by four stalwarts on the 4 quarters of Orissa, viz. the Maharaja and Ruler of Mayurbhanj on the north, the Maharaja and Ruling Chief of Kalahandi on the west, the Maharaja of Jeypur on the south and the Hon'ble Raja Saheb of Kanika on the east and which has such a brilliant galaxy of present and prospective supporters, as above set forth, to light it, will not be left incomplete for want of proper encouragement and support.

The Government of Bihar and Orissa have already purchased, at half price, 125 copies, which they have supplied to the Colleges, High and Middle Schools of Orissa. The following subscribers have purchased more than one copy:—

Maharaja and Ruling Chief, Kalahandi State, Orissa, 25.

Raja and Ruling Chief, Keonjhar State, 10.

Raja and Ruling Chief, Baud State, 8.

Maharaja and Ruling Chief, Sonepur State, 6.

Raja Bahadur of Dharakota, Ganjam, 6.

Raja Saheb of Madhupur, Cuttack, 6.

Mahant Maharaj of Radhakanta Math, Puri, 3.

Seven States which were under Government administration in 1930, under directions of the Political Agent and Commissioner Mr. Scott, 14.

Mr. M. S. Das, C. I. E., Cuttack, 2.

Raja Saheb of Surangi, Ganjam, 2.

Prof. Dr. Sten Konow, Librarian, Ethnographic Museum, Oslo, Norway, 2.

27 copies have been subscribed for by Europeans, Christian missionaries and subscribers outside the Oria-speaking tracts, including Bihar, Bengal, Madras, France, Germany and England. 30 copies only have been subscribed by persons of the Oria-speaking tracts and the District Boards of Puri and Ganjam. Altogether 266 copies have been sold and 24 copies have been presented to distinguished patrons, well-wishers and associations.

When the prospectus was issued in 1929 it had been estimated that the whole work, when printed, would cover 3600 pages, bound in 2 volumes, and would cost Rs 28400/- (Twenty eight thousand four hundred) for printing and binding. So, the pre-publication price had been announced as Rs 30/- per set of 2 volumes; but when the 1st volume was printed it was found that the whole work would extend to 6000 pages, bound in 5 volumes, and the cost of publication would come to Rs 60000/- (Sixty thousand); so, the price had to be enhanced. 1250 copies are struck for the 1st edition. The pre-publication price of a set of 5 bound volumes has now been fixed at Rs 50/- and of the unbound volumes at Rs. 40/-, payable in advance. For subscribers who prefer to purchase each volume, as it comes out, the price has been fixed at Rs. 15/- for each bound volume and Rs. 13/- for each unbound volume. The subscribers will have to meet the postal, railway or other transit charges for sending the books to them. For subscribers who had remitted Rs. 30/- in response to the announcement in the prospectus, the price has not been increased; and they have been supplied with the 1st volume and will be supplied with the subsequent volumes without further demand.

The printing and binding charges for the five volumes of the 1st edition will amount to Rs 60000/-, as stated above. Out of this amount a sum of Rs 30000/- has been provided for in the shape of donations and subscriptions already received and

promised. So, a further sum of Rs. 30000/- has still to be found out, besides a monthly recurring expense of Rs. 200/-, being the allowance of my six assistants and my bare sustenance, for 2 years more. The subsequent 3 volumes will be out at intervals of about 9 months each. So, the whole work of 5 volumes will take about 2 years more to be completed.

This work of national importance has naturally its claim on the bounty of every enlightened and well-to-do son of Mother Utkal. As it aims at establishing connection between the Oria language (the mother tongue of 10 millions of people) and the Hindi language (which is intended to be the vernacular medium of exchange of thought throughout India), this undertaking has its claim on the liberality of Hindi-speaking persons, the Nagari Pracharini Sabha and lovers of Hindi literature. The Oria nation has been in intimate contact with the Bengalee nation in the fields of religion, literature, social communion, commerce and politics; and there has been exchange of thought and culture between the two nations for the last 6 centuries. Orissa has given some of its best to Bengal and vice versa. This work is a sustained and systematic endeavour at linking the Oria language to the Bengalee, and as such, it has its claim on the generosity of every son and patriot Mother of Bengal.

As an humble return for patronage bestowed on, services and help rendered and encouragement given to this undertaking in various shapes, I decided to append the half-tone pictures of its patrons, supporters, and helpers and acknowledge their services in the introduction.

In the 1st volume were reproduced the photos which were available at the time. In the 2nd volume the photos of the following supporters have been reproduced.

1. H. E. Sir J. D. Sifton, K.C.S.I., K. C. I. E., I. C. S., Governor of Bihar and Orissa.

2. J. A. Hubback, Esq. M. A., I. C. S., Member, Board of Revenue, Bihar and Orissa.

3. N. F. Peck Esq. I.C.S., C. B. E., Inspector General of Registration and Commissioner of Excise and Salt, Bihar and Orissa.

4. G. E. Fawcett Esq. M. A., C. I. E., I. E. S., Director of Public Instruction, Bihar and Orissa.

5. Maharaja and Ruling Chief of Kalahandi State, Orissa.

6. S. L. Marwood Esq. I. C. S. late District Magistrate and Collector of Cuttack.

7. Revd. H. W. Pike, B. A., B. D., sometime Baptist Missionary, Cuttack.

8. Raja Saheb and Ruling Chief of Athmallik State, Orissa.

9. Rai Bahadur Loknath Misra B. L., M. L. C. Advocate, Puri.

It is intended that the other photos of its present and prospective patrons and supporters will, when available, be appended to subsequent volumes.

At present the compiler's chief aim is to provide the wherewithal to get the work published by means of donations, grants and subscriptions received with advance-orders. So, the pre-publication price is fixed to cover the publication-charges only without bearing any margin.

The price of the whole set may be increased, so as to leave a margin of profit for the compiler and the book-seller, when the complete work is published.

Seeing the expansion of the size of the work in comparison with the first estimate, many of my well-meaning friends have been suggesting to me the desirability of curtailing the number of words by giving one form only of a word which is used in more than one form, and by leaving out most of the compound words. The utility of a dictionary, as a book of reference, lies in a stranger or learner readily finding out the meaning of a word which he comes across in a book or in the mouth of a speaker. By following the advice of my friends, the size, and necessarily, the cost would be much lightened; but from a philological and practical point of view, the primary aim and utility of such a compilation would be frustrated. My only reply to these well-meaning

friends has been the same as would be given by a mother of many children, whom she feels it very difficult to maintain, when asked to do away with some of them to lighten her burden, and to retain as many of them as she can maintain without straining her nerves and resources.

"I have devoted the best portion of my life and energy in bringing them out to this world and have drained my life-blood to sustain them. Each one of them is equally dear in my eyes. I may suffer, I may be obliged to beg or break stones in the public street to maintain them. It may be that I may fail in my attempt and all of us may perish; but I can not brook the idea of parting with any one of these dear little ones. We shall live or die together."

On the other hand, I am every moment realising, to my dismay, that for want of time, of money of research, of sufficient sympathy and encouragement, of proper books of reference, of extensive travel, of proper response from various quarters and of inspection of thousands of palm-leaf manuscripts lying hidden and neglected in the distant corners of the four Provinces, I could not collect thousands of words used by the Orias in the various tracts of the ancient Utkal or Kalinga country, of technical words of science, trade, art, mythology and history. So, when my friends want me to apply the pruning knife to the few words which I have been able to collect, my pen refuses to obey their mandate, well-intentioned though they be.

May a time come when some monied patron of literature or some financially strong body of men, abler than the solitary and weak compiler, will take up the subject in right earnest and institute a thorough search in every creek and corner of the formerly Oria-speaking tracts, now lying in four Provinces, from the Godavari river in the south to the Ganges in the north and from the Bay of Bengal in the east to the table-lands of the Central Provinces in the west, and collect all words preserved in palm-leaf manuscripts and used by people whose mother-tongue is or was Oria. Unless this is done, thousands of Oria words will be lost, which still lurk in the mouths of old men and women of the outlying tracts and which are gradually disappearing, as the process of denationalisation of these people pro-

ceeds apace, and as persons, who were originally Oria in culture, in sentiment and in language, merge in the virile dominant races of those tracts. This is not the work of a single individual of slender means and scanty acquirements, like the present compiler. The New Standard Dictionary of the English Language, in 4 volumes, recently published, represents the labour of over 380 specialists and scholars, 400 professional readers and the expenditure of over 40 lakhs of Rupees, as given out by the publishers.

The courts of the Rajas of ancient Orissa were reverberating with music, with art and literature, and were the asylum of men of letters, research-scholars, philologists and philosophers. Let their descendants, some of whom are still burning with patriotism and genuine love for the mother-tongue, take up the subject of word-collection and philological and archaeological research in right earnest on the lines adopted by the successive rulers of Mayurbhanj State, including Maharaja Pratapchandra, and thus save thousands of Oria words from oblivion and extinction. Thus and thus only they will contribute to the Renaissance of the Oria culture, which had one day, emerging from Kalinga, carried the message of civilisation, of religion and art and of universal love to the farthest corners of the eastern hemisphere, to Nepal, to China, to Burma, to Siam and the islands of Java, Bali and Ceylon and the East Indies.

May that day come, when the civilised world will realise how rich, phonetic and ancient the Oria language is and when the Oria language will be given its legitimate place of honour among the cultured modern languages.

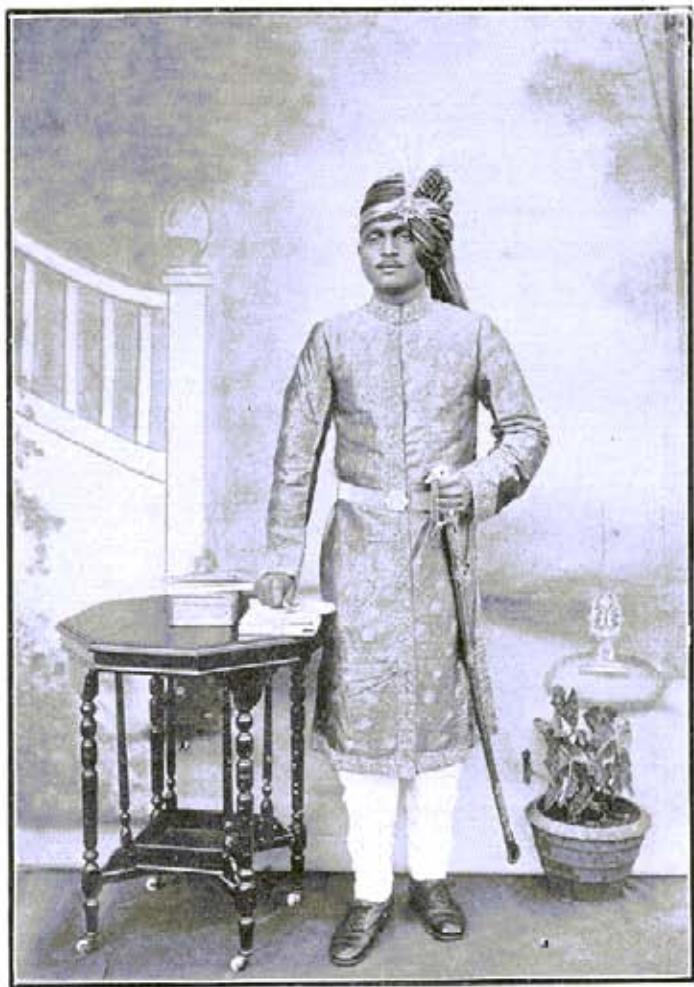
The humble compiler, while drawing this hopeful picture of a glorious future, feels happy at the thought that though he may not be spared to see the glorious day, it has fallen to his lot to now sow the tiny seeds which will one day germinate and spread branches and bear fruits, to the aggrandisement of the Oria nation. The 'Prachi' Sun is rising in the Orient. May the full flood of light illuminate the face of the earth.

Bhashakosha Office,

Cuttack.

August, 1932.

} GOPAL CHANDRA PRAHARAJ.

ଅଞ୍ଚଳିକାଧୀନ
ରଜା ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ଦେବ
ରଜା ସାହେବ ଓ ରୂଲିଙ୍ ଚଷ୍ଟ, ଅମ୍ବଲିକ ଜ୍ଞେତା ।

Raja Sree Kishore Chandra Deb

Raja Saheb & Ruling Chief of Athmallik State, (ORISSA)

ପୂର୍ଣ୍ଣକନ୍ଦ୍ର ଓତିଆ ଭ୍ରମାକୋଷ ଦ୍ଵିତୀୟଶତ—
ଆବଚ୍ଛଦନିକା ।

ସେହି ପରମାନନ୍ଦ କିଶନିୟମା ପରମେଷ୍ଠକ ଅଧାର କରୁଣାରୁ
କ ବର୍ତ୍ତର ଏହି ବର୍ଣ୍ଣମଳିକ ଭୂଷାକୋପର ଦ୍ଵିତୀୟ ଖଣ୍ଡ ସବସାଧାରଣେ
ଦସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କରିବାପାଇଁ ମୁଁ ସମର୍ଥ ହେଲା । ଉଚ୍ଛିଥ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାର
ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ‘ନ୍ର’ ଗୋଟିଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଗୁଣ୍ୟ ଦେଉଥିଲେହେଁ ଏହା
କ ବର୍ଣ୍ଣର ଗୋଟିଏ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର (କ + ଗ) ଥିବାକୁ ଏ ଗୁଣ୍ୟରେ କ ଅକ୍ଷର ପରେ
ଏହାକୁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପ୍ରାନ୍ତ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଅତିବକ ଦ୍ଵିତୀୟ ଖଣ୍ଡରେ ଏହି ୨୩
ଅକ୍ଷରାଦ୍ୟ ପଦମାନ ଆଲୋଚିତ ହେଲା । ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡରେ ୧୦ ଟି ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ
ଦିଆଯାଇଥାଏ, ଦ୍ଵିତୀୟ ଖଣ୍ଡରେ ୨୩ ଅକ୍ଷର, ଏପରି ୧୯ ଅକ୍ଷର ଏ ଦୂର
ଖଣ୍ଡରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେଲା । କାହିଁ ୨୪ ଅକ୍ଷର ପରିବର୍ତ୍ତୀ ଖଣ୍ଡମାଳାର
ଆଲୋଚିତ ହେବ ।

ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡର ଅବଳିଗଣିକାରେ ଏ ଦ୍ଵଦ୍ୟମର କଳ୍ପନା ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପ୍ରସଂଗରେ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡର ପ୍ରକାଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚ୍ଛିହ୍ସ ସ୍ଥଳରେ ବନ୍ଧୁତ ହୋଇଥିଲା । ଜର୍ମନୀ ଦେଶସ୍ଥ ହାଲ୍ (Halle) ନଗରର ବିଦ୍ୟାଧ୍ୟାଳେ ପୁସ୍ତକାଗାର (Bibliothek Der Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft) ର ଅୟମ (Librarian) ଓ ପ୍ରାଚ୍ୟଭାଷାତ୍ତ୍ଵବିଦ୍ୟାରେ ପ୍ରୋଫେସର ଡାକ୍ତର ଚିଲ୍ହେଲ୍ (Professor Doctor Wilhelm Printz) ଏହି ଭାଷାକୋଣର ନମ୍ବନା ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନପଦ ପାଇ ମୋ ନିକଟରୁ ଉପରେକାରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଖିବ ମର୍ମରେ ପଢ଼ ଲେଖିଥିଲେ—

“ଗତ କେତେବର୍ଷ ହେଲା ଏ ପୁସ୍ତକାଗରରେ ଆଥୁନିକ ଶାଖାଙ୍କୟ ଭାଷମାନଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ତିକଣ୍ଠା ବଢ଼ାଇବାରୁ ଅମ୍ବେ ଉଦ୍‌ଦେଶ କରୁଥିଲା । କର୍ତ୍ତମାନ ଏ ପୁସ୍ତକାଗରରେ ଶୁଦ୍ଧିଏ ବଜଳା ଓ ହିନ୍ଦୀ ପୁସ୍ତକ ସମ୍ପଦର ହୋଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଅଛିର୍ଯ୍ୟକୁ ଓଡ଼ିଆଭାଷାର ପୁସ୍ତକ ବିଭିନ୍ନର ସ୍ଵଭାବ ଆମ୍ବମାନଙ୍କୁ ମିଳି ନାହିଁ । ଇମ୍ବୁରେପର ଓ କଲିକତାର ପ୍ରାଚ୍ୟପୁସ୍ତକ- ବିକ୍ରେତାମାନଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଅଦର (ବା ଅଗ୍ରହ) ସ୍ଵଭାବ ଡଣା ଯାଏ ନାହିଁ ।”

ଏ ପଦ ଶାଇ ମୁଁ ଉକ୍ତ ପ୍ରୋଫେସର ମହାଶୟଦ୍ରୁ ଖଣ୍ଡିବେତେ
ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ଶା ଚିକିତ୍ସକୁ ମନୁମଦାରଙ୍କର ‘ଓଡ଼ିଆ ଧାରାନ୍ତରୁ
ନିବାଚିତ ସତ୍ରହ’ ନାମକ ॥ ଖଣ୍ଡ ଗ୍ରନ୍ଥ ପଠାଇଥିଲା । ସେ ଉକ୍ତ ସ୍ଵପ୍ନକମାଳ
ପ୍ରାୟ ହୋଇ ଦ୍ଵିତୀୟ ପତ୍ରରେ ଲେଖିଥାଇଲା:—

“ଲୁହ୍ରାଗ୍ ନଗଦ୍ଵାରେ ପ୍ରକାଶିତ ଜର୍ମନୀର ଦୃଢ଼ଭୂମି ବିଷକୋଷରେ
ପ୍ରାନ ପାଇବା ପାଇଁ ଥମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ‘ଓଡ଼ିଆ ଭୂଷା ଓ ସାହୁତ୍’ ନାମକ
ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖୁଅଛୁଁ । ଉଚ୍ଚ ପ୍ରବନ୍ଧ ନିମନ୍ତେ ଅପଣଙ୍କ ପ୍ରେସିଟ
ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କରୁ ଥମେ ଆନନ୍ଦସହକାରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଜଥ୍ଯ ସଙ୍କୁଳ କରିଥିଲୁଁ ଓ
ଉଚ୍ଚ ପ୍ରବନ୍ଧର ଗ୍ରହୀତାରେ ଥମେ ଉଚ୍ଚ ସମ୍ବନ୍ଧପୁସ୍ତକ ଓ ଅମାନି
ଭାଷାକୋଷ ବର୍ଣ୍ଣପୁସ୍ତକେ କରୁଅଛୁଁ ।”

ଛର୍ମଜୀର ଉକ୍ତ ସୁସ୍ଥିକାଗାର, ବଲୀନ, ପ୍ରାଚୀ, ନରଣ୍ୟେ ଓ
ଇଂଲଣ୍ଡର ପୁସ୍ତିକାଗାରମାନ ଅତିମ ଦୂଲ୍ହ ପଠାଇ ଭଷାକୋଷର ଶ୍ରାଵକ
ହୋଇଅଛନ୍ତି ଓ ଇତିମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରେରିତ
ହୋଇଅଛି ।

ଜୀବତର ଅନ୍ୟ ସର୍ବଦା ଜୀମାନଙ୍କ ଚଷ୍ଟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଥାଇ-
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେଉଁ ହୁଏ ଅଧିକାର କରିଥିଲୁ ଓ ଏ ଭାଷାବୋଷର ବହୁଳ ପ୍ରଗତି
ଦେଲେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜୀବତରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଓ ସାହଚର୍ତ୍ତର ମର୍ଯ୍ୟାଦା
କେତେବୁଦ୍ଧି ଦୃଢ଼ି ଦେବାର ସମ୍ମାନକା, ଉପରିଜୀବିତ ଉଦ୍ଧବ ଅଂଶରୁ ଏହା
ପ୍ରଣିଧିକ କରିବାପାଇଁ ମୁଁ ଦ୍ଵାରା ଜୀମାନଙ୍କର, ତଥା ଲୁଣୀଙ୍କ ବରସୁମାନଙ୍କ
ନିକଟରେ ବିନୟୁ ସହକ ରେ ନିବେଦନ କରୁଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ଶିଖିରେ ମୁଁ
ଏକବି ମାତ୍ର ଜଣାଇଥିଲା ଯେ, ଅର୍ଥାତ୍ କରୁ ପାଶ୍ଚାଲିପିର ସଂଶୋଧନ ଓ
ପର ବର୍ଣ୍ଣମାନକର ମୁଦ୍ରା ଓ ପ୍ରକାଶରେ ଲିଳମ୍ ଘଟୁଥିଲା ଓ ଘଟିବ ।

ପ୍ରଥମ ଶତ୍ରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଦେବାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଯେଉଁମାନେ ମୋର ସହକର୍ତ୍ତା
ଥିଲେ, ତହୁଁ ମଧ୍ୟରୁ ଶାୟକୁ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଷର ମିଶ୍ର ଛ. ଏ. ଇତିମଧ୍ୟରେ କର୍ମତ୍ୟାଗ
କରିଅଛନ୍ତି । କଟକ ରେବନ୍ଦା କଲେଜିଏୱୁ ସ୍କୁଲର ଦେବ୍ତା ପଣ୍ଡିତ ଶାୟକୁ
କୁଳମଣି ଦାଶ, ପୁରୁଷଙ୍କା ସତ୍ୟବାଦୀ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପୂର୍ବତନ ଶ୍ରୀକଣ୍ଠ ଓ
କର୍ମ 1 ଶାମାନ୍ ବମଚନ୍, ରଥ, କଟକ ପିଆଶମୋହନ ଅକାଶମୀର୍ ଶିଖିକ
ସାମନ୍, ଶା ନରବିଂକ ମହାପାତ୍ର, ସଙ୍ଗୀତସାହୁତ୍ୟରସିକ ପୁରୁଷଙ୍କାର ଶାମାନ୍
ଜଗଦାଥ ରଥ, ପରିସରଶପନ୍ ଶାମାନ୍ ଭୁବନେଶ୍ଵର ମିଶ୍ର, ଅପ୍ରକାଶିତ ଉତ୍ତରା
ଚନ୍ଦ୍ରକାର୍ଯ୍ୟ ‘ଇନ୍ଦ୍ରମତୀ’ର ରତ୍ନିତା ଶାମାନ୍ ଗୋଲକଚନ୍ ପ୍ରଧାନ ଓ ଏ ଗ୍ରହ
ପ୍ରକଳନରେ ମୋର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ସାହଦାତୀ ଓ ମୁଦ୍ରଣଶିଳ୍ପୀ ଶାମାନ୍ ପାତାମୟେ
ଦେବୀ ପାଣ୍ଡୁ ଲିପିର ସନ୍ଧୋଧନ, ସମ୍ରକ୍ଷନ ଓ ପରିସରଶ କାର୍ଯ୍ୟାଦିରେ ମୋତେ
ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ଧାନ୍ୟ କରୁଅଛନ୍ତି । ଉତ୍ତରା ବିଭାଗର ବିମିଷକର ମହାମତି
ଶାୟକୁ ସି. ଏଲ୍. ପିଲିପ୍ ସାହେବ ଓ କଟକର ତୁରପୂର୍ବ ତୁମ୍ଭିକୁ ମାଜିପ୍ରେହୁ
ଓ କଲେକ୍ଟର ଶାୟକୁ ଏସ୍. ଏଲ୍. ମାରିଜ୍ଜ ସାହେବ, ଉତ୍ତରା ସାହିତ୍ୟ
ପ୍ରେସର ସବ୍ରାହମକାଣ୍ଡ ଓ ଏ ଗ୍ରହର ପ୍ରକାଶକ ରକ୍ତିରଜନ ଶାୟକୁ ବିଶ୍ଵନାଥ
କର ଓ ଉତ୍ତର ପ୍ରେସର କର୍ମଚାରୀ ଶାମାନ୍ ପଦ୍ମଚରଣ ଦାଶ ପ୍ରତ୍ୟେ ସନ୍ଧୋଧନ
ବିଷୟରେ ମୋର ସହାୟ ହୋଇଥାଏନ୍ତି । ଶାୟକୁ ପିଲିପ୍ ସାହେବ ପ୍ରତ୍ୟେ
ବୃକ୍ଷମାଳକ ଇଂରେଜ ଅଂଶମାନ ବନ୍ଦବନ କିରି ସନ୍ଧୋଧନ କରି ନ ଥିଲେ
ଏ ଗ୍ରହରେ ଅନେକପ୍ରକାର ସାହୁତର ପ୍ରମାଦ ରହିଯାଇଥାଏନ୍ତା । ସାହେବ
ମହୋଦୟ କଟକରେ ଯେତେକିନ ଅବସ୍ଥାକ କରନ୍ତି, ପ୍ରତ୍ୟେ ପଠାଯିବା
ପାତ୍ରକେ ସେ ନାଲା ଦୂରୁତ ସରକାରୀ କର୍ମରେ ବିଶ୍ୱ ଆଇ ସୁକା ପ୍ରକିଦନ
ଆଠ ପୁଣ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେ ସନ୍ଧୋଧକ କରିଥିଥାଏ । ମାନ୍ୟବରୀ ଲାଟ ସାହେବ
କଟକରେ ବରତମାନ କରିଥିବା ସମୟରେ ନାଲା ଜାଣାଇ ମଧ୍ୟରେ ହିନ୍ଦ
ଆଇ ସମ୍ବନ୍ଧ ପିଲିପ୍ ସାହେବ ପ୍ରତ୍ୟେ ସନ୍ଧୋଧନ କର୍ମରେ ତଳେ ମାତ୍ର ବିଳମ୍ବ
କରି ନାହାନ୍ତି । ଉତ୍ତରା ଭୂଷା ସାହେବଙ୍କ ମାତ୍ରଭୂଷା ନୁହେ, ତଥାପି ଏପରି

ମୋଟିଏ ଜାଗମ୍ଭ ଉଦ୍ୟମ ସୁରକ୍ଷାପତ୍ର ସମ୍ମାଦିତ ହେବା ବିଷୟରେ ସେ ଯେଉଁ ଉଚ୍ଛାବ, ଆକାଶକରା ଓ ସହୃଦୟତା ଦେଖାଇଅଛନ୍ତି, ଏଥରୁ ଅମ ଡେଇଥ ପୁଅଙ୍କର ତେର ଶିଖିବାର କଥା ଥାବା । ମୋର ପରମପ୍ରତିଭାଜଳନ ବନ୍ଧୁ କଟକର ଶା ପଞ୍ଜାନ୍ଦୁନାରୟୁଣ ରୟୁ ମହାଶୟ ଅଭିଭ୍ରୋକେଟ୍ ପୂର୍ବପର ବଙ୍ଗଲା ପ୍ରତିଶବ୍ଦମାନ ଯୋଗାଇବାରେ ମୋତେ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲୁଛନ୍ତି ଓ କଟକର ପୁରକ ଶା କାରୁ ସୁଧାଂଶୁମୋହନ ମୁଖେୟାଧୟ ଅନୁଭବ ହେଲା ବଙ୍ଗଲା ପତିଶବ୍ଦ ଯୋଜନାକର୍ମରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ସହାୟ ହେଉଥିଲୁଛନ୍ତି । ହାଇରଙ୍ଗା ଲାହୋରଅସରଇର ଗୁରୁପ୍ରକାଶକ ଫଣ୍ଡିତ ଶା ସମଲୋଚନ ଶରଣ ହିଲୀ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଯୋଗାଇବାରେ ମୋତେ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଥିଲୁଛନ୍ତି ।

ପ୍ରଥମ ଶତ ୧୯୩୯ ମସିଥା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା-ବେଳେ ଆଶା କରୁଥାଇଥିଲା ଯେ, ୧୯୩୭ ସାଲ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ସୁରକ୍ଷା ଦ୍ୱିତୀୟଶତ ପ୍ରକାଶିତ ହେବ, କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତମମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ଜଗତକୁ ଅର୍ଥାତ୍ବବିରୁଧ ଯେଉଁ ଦାରୁଣ ଦୁରବସ୍ତୁ ପ୍ରାମିଅଛି, ତାହାର ଦାଉରେ ଏ ଗୁରୁ ପାଇଁ ଉତ୍ତମମଧ୍ୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପୃଷ୍ଠାପୋଷକ ଓ ଅର୍ଥାତ୍ବବିଧି ନ ମିଳିବାରୁ ବ୍ରିଜିଯ ଶତ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାରେ ଗୁରୁ ମାସ ବିଲମ୍ବ ଦିନିଲା । ଉପର୍ମୁଢି ଆର୍ଥିକ ଦୁଃସ୍ଥିତିରେ ବି ଗର୍ଭିମେଶ୍ଵର, ବି ରାଜା ମହାରାଜ, ବି ସ୍ବର୍ଗ ମହନ୍ତି, କି ସାହୁକାର ମହାଜଳ, କି ଜମିଦାର ପ୍ରଜା ସମସ୍ତେ ଏକାନ୍ତ ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ସାହୁତରଥିକ, ବିଦ୍ୟାନୁଗ୍ରହୀ, ଦେଶପ୍ରାଣ, ଭାର୍ଯ୍ୟା ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କଠାରୁ ରଣ୍ଜିତ ଅର୍ଥାତ୍ବବିଧି ପାଇବା ଆଶାରୁ ଲୁଚରି କରି ମୁଁ ଏ ବିଦ୍ୟାମୟସାଧ ଦୁର୍ବଳ କର୍ମରେ ହସ୍ତଶେଷ କରିଥିଲା, ଉପର୍ମୁଢି ଆର୍ଥିକ ଦୁଃସ୍ଥିତିରେ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରାସ୍ତ୍ର ହେବାପାଇଁ ମୁଁ ସ୍ଵର୍ଗ ମଧ୍ୟ କୁଣ୍ଡିତ ହୋଇଥାଏ; ପରନ୍ତୁ ଉତ୍ତମମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରାସ୍ତ୍ର ହୋଇଥାଏ, ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ମୋର ସାହାୟ୍ୟପାଇଁ ଆଶା ଆପାତକ ବିଶ୍ଵାସ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏ କର୍ମରେ ସାହାୟ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ମୁଖ ଆଶ୍ରମ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ନ କରି ପାଇବା ଯେଉଁ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଦାରୁଣ ଦୁଃଖ ଜାତ ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁ ସଦାଶୟ ବିଦ୍ୟିମାନେ କୁଣ୍ଡ ଶିଥା ହେଲେ ଏକାଧିକ ଶତ କୁଣ୍ଡିବେ ବୋଲି ପୂର୍ବରୁ ବଚନ ଦେଇଥିଲେହେଁ ଆର୍ଥିକ ଦୁରବସ୍ତୁ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ବଚନ ପାଇବାର ସୁଧାତା ସେମାନଙ୍କୁ ହୋଇ ପାରୁ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ଜଣାଇଥିଲୁଛନ୍ତି ।

ଏ ଗୁରୁର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶତମାନଙ୍କର ପ୍ରକାଶ ଦାତାମାନଙ୍କ ବଦାନ୍ୟତା ଓ ସମ୍ପର୍କ ତୁର୍ରର ପ୍ରାହକମାନଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅଗ୍ରିମ ମୂଲ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ; କିନ୍ତୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ସବ ଦିଗରେ ଆଶାନ୍ତରୁଧ ଫଳ ପାଇ ନାହିଁ । ଏ ଦୁଃସ୍ଥିତିରେ କେତେକ ସଦାଶୟ ମହାଜଳ ମୋର ବାସରୁକୁ ବକକ ରଖି ମୋତେ ଟ ୨୦୦୦ (ସାତ ହଇବାର ଟଙ୍କା) ରାଶ ଦେଇ ନ ଥିଲେ ବ୍ରିଜିଯ ଶତ ଆଜି ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ପାର ନ ଥାନ୍ତା । ଆଶାକରେ ଜଗନ୍ନାଥା ପ୍ରଭ ଜଗତକୁ ରାତରକୁ ଓ ତେଣାକୁ ତଥା ସରକାରଙ୍କୁ, ସାଜାମହାରାଜ, ସନ୍ତମହନ୍ତ, ଧନପତି, ବନପାତ୍ରୀ, ଜମିଦାର ଓ

ମହାଜଳମାନଙ୍କୁ ଉପର୍ମୁଢି ହୁଏ ଶୀଘ୍ର ଉକାର କରିବେ ଓ ତଥାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶତମାନ ଅନ୍ତରିକ୍ଷମରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାର ପଥ ନିର୍ମଳ ଓ ସୁଗମ ହେବ ।

ଏ ଗୁରୁର ସମ୍ମାନବ୍ୟା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ବଦାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଟ ୨୦୦୦ ୯ ମିଳିଥିବା ବିଷୟ ପ୍ରଥମ ଶତ ଶତ ବିଦାର ହୋଇଥିଲା । ମୁଦ୍ରଣବ୍ୟା ନିର୍ବାହାର୍ଥ ପ୍ରଥମ ଶତ ରୁଚି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ସାହାୟ୍ୟ ମଧ୍ୟରୁ ବିଦାର ଓ ତେଣା ସରକାର ଟ ୧୪୧୦୯ ମଧ୍ୟରୁ ରକ୍ଷଣ ମହାରାଜ ଟ ୧୦୦୦, କେନ୍ଦ୍ରର ରାଜା ସାହେବ ଟ ୫୦୦, ପୁରୁଷ ସାହେବ କାହାଦୁର ଜ୍ଞାନାଥ ମିଶ୍ର ଟ ୫୦୦, ଶ୍ରୀରଥ୍ବାର ପୁର୍ଣ୍ଣତାକୁ ମହାରାଣୀ ଟ ୨୦୦, ଶ୍ରୀରଥ୍ବାର ରାଜା ସାହେବ ଟ ୧୦୦ ଏବୁ ଅଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂମୋଟ ଟ ୨୦୫୦୦ ମିଳିଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଶତରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ଛାଡ଼ିବା ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଆମ୍ବାନିକର ସାହାୟ୍ୟ ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଅଚିରେ ଏ ବ୍ୟାପାରକ ମହନ୍ତି ଜାଗାଯ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରକାଶକର୍ମ ସମାପ୍ତ ହେବ ବୋଲି ଯେଉଁ ଅଭସବତନ ଓ ଉତ୍ସବବାଣୀ ଶୁଣାଇଥିଲୁଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ ମୁଁ ରାଜାଶ୍ରାବେବକ୍ଷତାରେ ହୃଦୟର ଗଲ୍ପ କୁତକ୍କା ଜ୍ଞାପନ କରୁଥିଲା । ଉତ୍ତମମଧ୍ୟରେ ରାଜା ସାହେବ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ସାହାୟ୍ୟ ଟ ୧୦୦୦ ପଠାଇ ଦେଇ ମୋତେ ଉପର୍ମୁଢି ଆର୍ଥିକ ଦୁଃସ୍ଥିତକୁ ଛୁଟାଇ କରି ଥାଇଲୁଛନ୍ତି । ରାଜା ସାହେବଙ୍କର ଏ ସମ୍ପୋଦ୍ୟାଗୀ ସାହାୟ୍ୟ ମୋର ବିଶେଷ ଉପକାରରେ ଲାଗିଛି ।

ବିଦାର-ତେଣା ଗର୍ଭିମେଶ୍ଵର ଅର୍ଦ୍ଦମୁଲରେ ୧୦ ଶତ ଗୁରୁ ଗ୍ରହଣ କରି ତେଣାର କଲେଜ, ଦାରୁଷ୍ୱଳ ଓ ମିଶ୍ରଲ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କ ଶତିଏ ଲେଖାଏ ବିଦରଣ କରିଥିଲୁଛନ୍ତି ଓ କେତେକ ସରକାର ବିଭାଗ, କଗର ଓ ଅଧୀସ୍ତ ଶତ ଗୁରୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁଛନ୍ତି । ନିର୍ମଳଶିଳ ଗ୍ରହକମାନେ ଏକାଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଗୁରୁ ଅଗ୍ରିମ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇ କଣି ଥାଇଲୁଛନ୍ତି :—

କଲାହଣ୍ତିର ମହାରାଜ ଓ ବୁଲିଙ୍କ ଚିପ୍ ୨୫ଶତ, କେନ୍ଦ୍ରର ରାଜା ସାହେବ ଓ ବୁଲିଙ୍କ ଚିପ୍ ୧୦ ଶତ, ବୌଦ୍ଧବିଦାର କଲାହଣ୍ତିର କରିଥିଲା ଓ ବୁଲିଙ୍କ ଚିପ୍ ୨ ଶତ, ଧରମକୋଟର ରାଜାବାହାଦୁର ଶତ ଶତ, ମଧ୍ୟରୁର ରାଜା ସାହେବ ଶତ ଶତ ପୁରୁଷ ରାଧାକାନ୍ତ, ମଠର ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ଶତ ଶତ, କଟକ ତୁମ୍ଭିକୁବୋର୍ଦ୍ର ତେଆରମାନ ଶତ, ୧୫୦ ସାଲରେ ଗର୍ଭିମେଶ୍ଵରଙ୍କ ପ୍ରତିଶର୍ଷ ଶାସନାଧିକ ଥିବା ଆଂଶକ, ନରପତି ହପୁର, ବାମଣୀ, ବଡ଼ମା, ଶତିପାତ୍ରୀ, ନଯାଗଢ଼, ପାଟଗା, ଏ ସାର ଗଢ଼କାର, ଶତ ଲେଖାଏ ଶତ ଶତ, ଶାପୁତ୍ର ଏମ. ଏସ. ଦାସ (ମଧୁ କାରୁ) ଶତ, ସୁରଜୀର ରାଜା ସାହେବ ଶତ ଶତ, ଶ୍ରୀରଥ୍ବାର ରାଜା ସାହେବ ଓ ବୁଲିଙ୍କ ଚିପ୍ ୨ ଶତ ଶତ ଓ ଉତ୍ସବେଷ ମହାଦେଶ ଅନୁର୍ଦ୍ଧର ନହଇଏ ଦେଶର ନରକରୁଷମିତିର ଅଧ୍ୟେ ଶତ ଶତ ।

ଏହାଛାକୁ ବିଦାର, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶ, ପ୍ରାକ୍ଷ୍ୟ, ଜମ୍ନୀନ ଓ ରଙ୍ଗଲଶ୍ରୀର ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସତା ଓ କେତେକ ଉତ୍ସବେଷ ପାଦା ଶତ ଶତ କରୁଥିଲୁଛନ୍ତି । ଉତ୍ସବେଷ ଗୁରୁ କରିଥିଲୁଛନ୍ତି ।

ବୋର୍ଡ୍ ଓ କେତେବୁ ବିଦ୍ୟାଲୟ ମାତ୍ର ଚଣ୍ଡିଆରୁ । ଅଛି ସବୀ
ଗର୍ଭମେଷ୍ଟ ନେବା ଗୁରୁ ପିଶାର ୨୭ ଜଣ୍ଠି ମାତ୍ର ଗୁରୁ ତହିଁର ହୋଇଥାଏ
ଓ କେତେବୁ ବିଶିଷ୍ଟ ପୃଷ୍ଠାପନେଷକ, ସହାୟକ ଓ ସାଧାରଣ ଅନୁଷ୍ଠାନିକୁ
୨୪ ଜଣ୍ଠି ଉପହାର ଦିଅ ଯାଇଥାର ।

୧୯୨୯ ସାଲରେ ଅନୁଷ୍ଠାନପତ୍ର ପ୍ରକାଶ ସମୟରେ ଅନୁମାନ କରିଯାଇଥିଲା ସେ, ସମସ୍ତ ଗ୍ରହ ଗ୍ରହ ୩୭୦୦ ପୃଷ୍ଠାବିଧାୟୀ , ଖଣ୍ଡରେ ସମାପ୍ତ ହେବ ଓ ତହିଁର ମୁଦ୍ରଣକାରୀରେ ଟ ୨୮୮୦୯ (ଅଠେଇସି ଦଳାର ରୂପ ଶବ୍ଦ ଟଙ୍କା) ଟରଗ ହେବ । କିନ୍ତୁ ପରେ ଦେଖାଇଲା ସେ, ସମସ୍ତ ଗ୍ରହ ୨୦୦୦ ପୃଷ୍ଠାବିଧାୟୀ + ଖଣ୍ଡରେ ସମାପ୍ତ ହେବ ଓ ତହିଁର ମୁଦ୍ରଣକାରୀରେ ଟ ୨୦,୦୦୦୯ (ଶାଠିଏ ଦଳାର ଟଙ୍କା) ଆରଚ ହେବ । ଅତିଏକ ଏକସାର ଗ୍ରହର ଅତ୍ରିମ ଦେୟ ମୁଲ୍ଲା ଟ ୨୦୯ ପରିକର୍ତ୍ତେ ଟ ୨୯୯ ହେବ ବୋଲି ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡରେ ବିଜ୍ଞାପିତ ହୋଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ତାହା ସାଧାରଣକ ପରାରେ ଅତିରକ୍ତ ହେବାର ଦେଖାଯିବାରୁ ନଗଦ ଟ ୫୦୯ ଅତ୍ରିମ ଢୁଲୁରେ ଏ ପରି ବିନ୍ଦୟ କରୁଣିକାର ଆପାତତଃ ହିର ହୋଇଥିଲା । ସେଉଁମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନଗଦ ଟ ୫୦୯ ଦେବେ, ସେମାନେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଖଣ୍ଡ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇବେ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଖଣ୍ଡମାନ ଜୀବା ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାଉଥିବେ । ପ୍ରାଦୂରମାନଙ୍କଠାରୁ ଗ୍ରହ ପଠାଇବାର ବିନ୍ଦୟ ସେମାନେ ସ୍ଵପ୍ନ ବହନ କରିବେ । ପ୍ରଥମ ସମ୍ବନ୍ଧରଣରେ ୧୯୫୦ ହଜାର ଗ୍ରହ ଜୀବା ହେଉଥିଲା; ପରବର୍ତ୍ତୀ ଖଣ୍ଡମାନ ପ୍ରତିଃ ମାସରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାର ଅଧିକାରୀ କରିଯାଏ ।

* ଖଣ୍ଡ ପ୍ରାଚୀ ଶ୍ରୀ ଜଗତ ଟ ୨୦,୦୦୦୯ ଲାଗିବ । ଅଛିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାହାଯ୍ୟକାମାନଙ୍କଠାରୁ ଓ ପ୍ରାଦୃକମାନଙ୍କଠାରୁ ମିଳିଥିବା ଓ ପରେ ମିଳିବାର ଅଣ୍ଟା ଥିବା ଟ ୩୦୦୦୧ ବାଢ଼ ବାର ୩୦୦୦୦୧ (ତିରିଷ ଦତ୍ତାର) ଟଙ୍କାର ଅଯୋଜନ ଅବଶ୍ୟକ । ଏହା ହତ୍ତା ପାଣ୍ଡୁ ଲିପିମାନଙ୍କ ସଂଘେଥିଲୁ, ସମ୍ମାର୍ଜନ ଓ ପରିସରରେ ନିୟମିତ ମୋର ଟ ଲକ୍ଷ ସଫକର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ପାଇସରିବ ଓ ମୋର କେବଳ ପ୍ରାଥାତ୍ମକନବୟ ପାଇଁ ଆଉ , ବର୍ଷ ମାସିକ ଟ ୨୦୦୯ ଲେଖାଏଁ ଟ ୩୦୦୧ (ପାଇଁ ଦତ୍ତାର ଟଙ୍କା) ଲୋତ୍ତା । ଦୂଷତର ବଳ, ଅସହାୟର ସହ୍ୟ, ନିର୍ଭବର ଧନ ଯେଉଁ ମହାପ୍ରଭୁ ଏହି ବିଷଳ ଦସ୍ତକୁ ଏପରି ଗୋଟିଏ ବହୁଧନସାଧ, ବହୁଜଳସାଧ, ବହୁବଳସାଧ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧ କର୍ମରେ ନିୟୋଜିତ କରି ସମଗ୍ର ପ୍ରାଚୀର ପାଣ୍ଡୁ ଲିପି ସମାପ୍ତ କରୁଇଅଛନ୍ତି ଓ ଅଛିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏତେଦୂର ଅଗ୍ରପର ହେବାକୁ ସମର୍ଥ କରିଅଛନ୍ତି, ସେହି ପ୍ରଭୁ ଉତ୍କଳଲକ୍ଷ୍ୟଙ୍କ ବିଦ୍ୟାକୁରୀଣୀ, ସାହାଯ୍ୟରସିଦ୍ଧ ଓ ଦାନଶୀଳ କରସ୍ତରମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବିଜେ କରି ମାତୃଭାଷାର ହିତକଲେ ମୁକ୍ତହସ୍ତ ହେବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣା ଦେବେ ବୋଲି ଦୃଢ଼ ଅଣ୍ଟା ପୋଷଣପୂର୍ବକ ‘Be not anxious for the morrow’ ‘କାଲ ପାଇଁ ଭୁଲଣ୍ଟିଗି ନ ହୁଆ’ ଏହି ଉପଦେଶ-କରନ୍ତି ଅନସରଣ କରି ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଗ୍ରପର ହେତୁଅଛି ।

ସମ୍ପଦ ଭାବର ଉଚିତ ବନ୍ଧୁଯୁ ଭାଷାରୂପେ ପରିବର୍ତ୍ତି ହୁଲୀ
ଭାଷା ସଙ୍ଗେ ଏକ କୋଟି ଲେବକ ମାତ୍ରଭାଷା ଓଡ଼ିଆର ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ
କରିବାରେ ଥାବାହିକ ଚେଷ୍ଟାର ଏହାହିଁ ପ୍ରଥମ ଭବିମ । ଏହି
କାରଣରୁ ହୁଲୀଭାଷା, ହୁଲୀଭାଷାନୁରୂପିମାନେ ଓ ନାଗଭାଷାପ୍ରଭାଵରୀ ସମ୍ବନ୍ଧ
ନେତାମାନେ ଏ କ୍ରମ ପ୍ରତି ବ୍ୟାକର୍ଷ ଦେବେ ବୋଲି ଅଧିକ ବନ୍ଦୟାବ ।

ଅଛି ଅନ୍ତରାଳ ଓ ଶତାବ୍ଦୀ ଦେଲୁ ଉତ୍ତରାଖଣ୍ଡ କଙ୍ଗାଳମାନେ
ସାତମାବ୍ଦୀ, ଧର୍ମମାବ୍ଦୀ, ସମାଜମାବ୍ଦୀ, ବ୍ୟକ୍ତିବସ୍ଥାୟ, କର୍ମଶୈଷ୍ଟ ଓ ସାହୁତିଶୈଷ୍ଟରେ
ପରାମାର ଉତ୍ତରପ୍ରେତଭାବରେ ଛଢିବ । ବଙ୍ଗଲା ଭାଷା ସମେ ଉତ୍ତରାଖଣ୍ଡ ଭାଷାର
ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରାପନ କରିବାପାଇଁ ଉତ୍ତରାଖଣ୍ଡ ପଞ୍ଚରୁ ଏହାହିଁ ପ୍ରଥମ ଧାରିବାକୁ
ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ । ବଙ୍ଗଲା ଭାଷା ଦିଲାରୁ ରୟ ବାହାରୁର ଅର୍ଥର୍ଥୀ ଯୋଗେଣତକୁ
ରୟ ବିଦ୍ୟାକିଷ୍ଟ ତାଙ୍କ ବଙ୍ଗଲା ଅଭିଧାନରେ ପ୍ରଥମେ ଏ ଚେଷ୍ଟାର
ସୂର୍ଯ୍ୟପାତା କରିଥିଲେ ମାତ୍ର । ଏକ କୋଟି ପ୍ରତିବେଶୀଙ୍କ ମାତୃଭାଷା ସଙ୍ଗେ
ବଙ୍ଗଲା ଭାଷାର ସମ୍ବନ୍ଧ ଦୃଢ଼ କରିବାର ଏହି ଚେଷ୍ଟା ପ୍ରତି ବଙ୍ଗ ଦେଶର
ତରଫୁର୍ମାନେ ଅନ୍ତରକୁଳଦୃଷ୍ଟି ଦେବେ ବୋଲି ମୋର ମଧ୍ୟ ଆଶା
ଓ ବିଦ୍ୟା ।

ତିବାର ଓଡ଼ିଶାର ପୁଣ୍ୟକନ ଗର୍ଭରୀ ସର ହିଛି ଖୁଣ୍ଡନ୍ସନ୍
ମହୋଦୟକ ଅନୁମଳିତମେ ଗୁରୁର ପୃଷ୍ଠାପୋଷକରୂପେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିବୃତ୍ତ
(ପଟୋ) ପ୍ରଥମ ଜଣ୍ଠରେ ସମ୍ମିବେଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଏ ପ୍ରଦେଶର
ତୁର୍ପୁବ୍ଲ ଏକାକ୍ରମିତ୍ତ କାର୍ତ୍ତନ୍ଧିଲର ପ୍ରେସିତେଷରୂପେ ଏ ଗୁରୁକୁ
ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଦଶିଷ୍ଟ ସାହାସ୍ୟ ମିଳିବା ପଥକୁ ସେଇଁ ମହାସ୍ଵା ସୁଗମ
କରିଥିଲେ, କର୍ତ୍ତମାନ ଗର୍ଭରୀ ଗାଦିରେ ଅଖଣ୍ଡତ ସେହି ଗୁଣିପ୍ରବର
ମାନ୍ୟବର ସର ତେମୁ ତାରତ୍ତ୍ଵଧିକ୍ରମ ମହୋଦୟ ଦ୍ଵାରା ଜଣ୍ଠର ପୃଷ୍ଠା-
ପୋଷକରୂପେ ଏ ଜଣ୍ଠରେ ତାଙ୍କ ପଟୋ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାପାଇଁ ପ୍ରସନ୍ନ
ଚିତ୍ତରେ ଅନୁମତି ଦେଇ ପରକର୍ତ୍ତୀ ଜଣ୍ଠମାନ ଅନ୍ତେଶ୍ଵରେ ପ୍ରକାଶିତ
ହେବାର ଅଶାରୁ ଦ୍ଵାରା ତତର ଓ ମାର୍ଗକୁ ସୁଗମକର କରିଅଛନ୍ତି, ଏହା
ଏ ଗୁରୁ ପଞ୍ଚମେ ସୌଭାଗ୍ୟର ଦିଶ୍ୟ ।

ଦୂର ଜଣ ପ୍ରାଦେଶିକ ଲ୍ଲଟ୍ ସଥାନମେ ଯେଉଁ ଗ୍ରହିର ପ୍ରଥମ ଓ
ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଞ୍ଚଳର ପୁଷ୍ପଫୋଷକ, ଯେଉଁ ଗ୍ରହି ପ୍ରାଦେଶିକ ସବକାରଙ୍ଗଠାରୁ
ବିଶିଷ୍ଟ ଅର୍ଥଧାରୀଯ ଲଭିତା, ସେଉଁ ଗ୍ରହିର ନାମ ଉତ୍ତା ଜାତର
ଗୋଟିମଣ୍ଡଳ ମୟୁରଭାଷ୍ଟ ମହାଶତବିଶର ପୂର୍ଣ୍ଣତନ୍ତ୍ରପ୍ରଭମ ସର୍ଗୀୟ ମହାଶତ
ପୂର୍ଣ୍ଣତନ୍ତ୍ର ପଢ଼ିବି ନାମ ସଙ୍ଗେ ସମ୍ମୋଳିତ, ସେଉଁ ଗ୍ରହିପ୍ରକାଶର ଚଣ୍ଡିଷ୍ଠ
ସହଯୁକ୍ତ ଓ ରକ୍ଷକ ଦିକୁପାଳରୂପେ ଭାବିତରେ ମୟୁରଭାଷ୍ଟର ଭାବବିଶ୍ଵାସ-
କାର୍ତ୍ତି, ନରେନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳିମଣ୍ଡଳ, ବଜାର୍ଷିପ୍ରଭମ, ଧର୍ମଶାର ମହାଶତ ପ୍ରକାପତନ୍ତ୍ର,
ପସ୍ତିମରେ ବଳାହଣ୍ଟିର କର୍ମଶାର ମହାଶତ ଦ୍ରୁଜମୋହନ, ବର୍ଷଣରେ
ଜୟପୁରର ସାହୁତ୍ତପ୍ରାଣ, ଉତ୍ତଳର ବିହମାଦତ୍ତ, ଦାନଶାର ମହାଶତ ବିକମ୍ପ
ଦେବ ଓ ପୃକ୍ଷରେ ଶତ୍ରୁପୁରିକମ ଶତମାନଶାର କନ୍ଦିକାର ଅଧୀଷ୍ଠର
ମାନ୍ୟବର ଶତ୍ରୁକୁଳାଶୟଳେ ରଳ ଭାବାରଚେତା ବର୍ଣ୍ଣଶାର, ଧର୍ମଶାର,
ଦାନଶାର ଓ ଶତମାନଶାରମାନେ ବଦିପରିବର ହୋଇ ଦଶ୍ୟମାନ,
ସେ ଗ୍ରହି ଅକଣ୍ଠିଷ୍ଠ ଅଶ୍ଵର ପ୍ରକାଶାର୍ଥ ପକ୍ଷବିରଣୀ ଦଜ୍ଜାର ମାତ୍ର
ଟଙ୍କାର ସସ୍ତ୍ରାଳ ହୋଇ ଧାରିବ ନାହିଁ, ଏକଥା ସ୍ପତିରେ ସୁକା କଳନା
କରି ତିରଶ ଦେବାକ ମନ ରହ କେଉ ନାହିଁ ।

ଆଜପୁରର ସ୍କାମିଧଳ୍ୟ ପଣ୍ଡତ ଗ୍ରା ମାଳମଣି ମିଶ୍ରଙ୍କ ସୁମୋଖ ପୁଣି,
ଆଂମଛିକର ବୁଣ୍ଡାଷ୍ଟ ବୁଲଙ୍କୁ ଉପରେ ଦେବାନ ଗ୍ରାମାନ୍ ବାମଦେବ ମିଶ୍ର
ବ. ଏ. ଉଦ୍‌ଧିରର ବାମଶ୍ରା, ସମ୍ବଲପୁର, ଆଂମଛିକ ଓ ଯାଇପୁର
ଅଳକରେ ପ୍ରତକଳ ସହସ୍ରାଧକ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶକ ସର୍ବତ୍ର କର ବୁଣ୍ଡାବସ୍ଥାରେ
ମଧ୍ୟ ଲୁଣାବୋଷର ଶକ୍ତ୍ୟେଜନାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ମୋତେ ଅପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
କରିଅଛନ୍ତି । କେଣ୍ଟ ମିଶ୍ର ଅଶୀବାଦ କରିଅଛନ୍ତି ।

ପୁଣ୍ୟ ତ୍ରୁଟିକୁବୋହୁର ଜନେକ ମେଉଳର ଅଧିଷ୍ଠର ପ୍ରହତହୁାନ୍-
ସନ୍ଧିସ୍ୱାହୃତ୍ସେବକ ଯୁଦ୍ଧକ ତାକୁର ଗ୍ରାମାନ୍ ସାଧାରଣଶ ପଣ୍ଡା ଥିଲେ
ପତ୍ରଏ ପ୍ରାଦେଶିକ ଓ ପ୍ରହ ଶକ ସମ୍ବନ୍ଧ କରି ମୋତେ ଯୋଗାଇଥିବା
ଯୋମୁଁ ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରେ ଦୂରକ୍ଷଣ ।

ହକଳନ ଅରମ୍ଭ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ତ୍ରୁଟିର ବିଶିଷ୍ଟ ଉତ୍ସାହଦାତା
ଓ ଅଶୀବାଦକ ମହାଶଳ ଶ୍ରୀ ବିନମଦେବ ବର୍ମା ଜୟପୁର ସାହିତ୍ୟକରେ
ଅଖଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲେହେଁ ଇତିମଧ୍ୟରେ ନାନା ଅଲଂଘନୀୟ ରଜନୀଯ
ଜଞ୍ଜଳରେ ବିଦ୍ୱତ ଥିଲେ; ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦୟାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଉଚ୍ଚ ଜଞ୍ଜଳରୁ
ନିଷ୍ଠ ଛାତ୍ର କରି ନିଷ୍ଠିକୁ ହୋଇଥିଲୁଣ୍ଡି; ତେଣୁ ତାଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରତିଶୁତ ବିଶିଷ୍ଟ
ଅର୍ଥାନ୍ତକୁଣ୍ଠ ଲୁହ କରିବାର ଅଶା ଦୂରକ୍ଷଣ ହୋଇଥିଲି ।

ପାଇଲାଖେମୁଣ୍ଡର ସନାମଧନ୍ୟ ରଜା ଶ୍ରୀ ବୃଷ୍ଟତନ୍ତ୍ର ଗଜପତ
ନାନୀୟ ଦେବ ଉତ୍ସାହିତୀ ବାଉଣ୍ଡେଶ୍ଵର କର୍ମିକ ବେଠକ ଉପଲବ୍ଧରେ
କଟକରେ ବିଜେ କରିଥିବା ଅବସରରେ ଏ ଗ୍ରହ ଉପହାର ପାଇ ଅଥ୍ୟର
ପ୍ରକାଶାର୍ଥ ବିଶିଷ୍ଟ ରୂପେ ସାହାୟ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି ଅଶା ଦେଇଥିଲୁଣ୍ଡି ।

ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ପରେ ଉତ୍କଳଶଣ୍ଡର କୃଷ୍ଣଦେହେପାୟକ
ରଜା କୃଷ୍ଣ ସିଦ୍ଧକ ସୁଯୋଗ୍ୟ ବନ୍ଧନର, ବିବ୍ରଦ୍ଧଶ୍ରୀପରବର୍ତ୍ତ, ସନାମନଧର୍ମ—
ନିରତ ଧୂକୋଟର ରଜା ଶ୍ରୀ ମଦନମୋହନ ସିଦ୍ଧ ଦେବ ବାହାଦୁର,
ଜ୍ଞାନଦୂତ, ଉତ୍ସାହାନୁଷ୍ଠାନୀ, ବିଦେଶୀୟାୟ, କବିତଳକ, ଦାନସାଗର
ସୋନ୍ଦରର ରୂପିଙ୍କ ପଦ୍ମ ମହାରଜ ଶ୍ରୀ ସର ବାରମ୍ବୋଦୟ ସିଂଦ ଦେବ
ଧର୍ମନିଧି, ଜ୍ଞାନଗୁଣାକର, K.C.I.E., M.R.A.S., ସାହୁତ୍ସରିକ,
ଜ୍ଞାନକଷ୍ଟ, ପ୍ରଗଣ ତାଳଚେରର ରୂପିଙ୍କ ଚିତ୍ର ରଜା ଶ୍ରୀ କଶୋରତନ୍ତ୍ର,
ବାରବର ହରିତନ୍ତ୍ର, ପଢ଼େଇବଳାର ରଜକବି, ଜ୍ଞାନାର୍ଜନରତ, କର୍ମଶର,
ମହାରଜକୁମାର, ରୂପିଙ୍କ ଚିତ୍ର ଓ ରଜା ଶ୍ରୀ ଅଦିତ୍ୟପ୍ରତାପ ସିଂଦ ଦେବ,
ନିରତକର୍ମୀ, ନିରତମର, ନିରମାନ ହିନ୍ଦୋଳର ରଜା ଓ ରୂପିଙ୍କ ଚିତ୍ର
ଶାନ୍ତବକଶୋରତନ୍ତ୍ର ବାହାଦୁର, ରୂପିକନ୍ତୁ ସର୍ବୀୟ ଦାନବକୁ ଭାଗୀରଥ ଓ
ରଜଶିଶ୍ଵରୀୟ ସୁପ୍ରତାପକୁ ରୂପିକନ୍ତୁ ରୂପିଙ୍କ ଚିତ୍ର ରଜକର ପ୍ରତାପ ମହେନ୍ଦ୍ର ବାହାଦୁର,
ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟର ଶର ଶ୍ରୀ ଗଜପତ ଗରୁଡେଶର ନବ କୋଟି
କର୍ଣ୍ଣିଟକଳବର୍ଣ୍ଣର ସ୍ଵାଧୀନ ନରପତିବୁନ୍ଦକ ଅସନର ଅଥକାରୀ ଓ
ସାହୁତ୍ସରହାକର ବାମଣ୍ଡା ସାହିତ୍ସାରବ ପୁଣ୍ୟ ରଜା ଶ୍ରୀ ରମନନ୍ଦ ଦେବ,
ରଙ୍ଗମ ବଢ଼ଗଢ଼ର ଜ୍ଞାନପିଧୀୟ, ନିରକ୍ତର ଅଧ୍ୟୁନରତ ରଜା ସାହେବ,
ବାଲେଶର ସୁନହଟର ଦାନଶର, ଧର୍ମଶର ଓ କର୍ମଶର ସର୍ବୀୟ ରୂପବାହାଦୁର
ସାମନ୍ତ୍ର ସାଧାରଣ ଦାସଙ୍କ ସୌମ୍ୟମୂର୍ତ୍ତି, ପିତୃବନ୍ଦୁ ସୁଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତୁନ ସାମନ୍ତ୍ର
ସାଧାପ୍ରସନ୍ନ ଦାସ, ମୋର ସୋଦର ପ୍ରତିମ ବାଲେଶର ଇତ୍ତବା ଗଢ଼ର ସୁପଣ୍ଡିତ
ବାଗୁ ପ୍ରବର ସର୍ବୀୟ ଚୌଧୁରୀ ସମନାରୂପଶ ପ୍ରହରଜ ମାକାତାଙ୍କ ସୌମ୍ୟଦର୍ଶକ
ଅଧ୍ୟୁନରତ ପୁଣ୍ଡର ଗ୍ରାମାନ୍ ମୁକୁତ୍ସୁନାରୂପଶ, ପୁଣ୍ୟ ଗ୍ରାମେହାସିମା, ପରମରତ୍ତି
ପରମଶର ବିଶାଳପଟଶର ମାତ୍ରଗଲର ଗ୍ରାମଶ ରଣୀ ରନ୍ଦୁମଣି ପାଟମହାଦେଶ,
ଶାନ୍ତମ ଅସିକାର ତିନିବାରଣାନାର ଅଧିକ ଦେବବୁନ୍ଦରୁଷେବାରତ ମହାଜନ
ଶ୍ରୀ ପରମାନନ୍ଦ ସାହୁ, କଟକର ଉଦାରତେତା ଜମିଦାର ଓ ମହାଜନ
ଶ୍ରୀମେତ୍ରବାସୀ ସାହୁ, ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକଙ୍କ ନିକଟରେ ଏ ଗ୍ରହ ରୁ
ଅନ୍ତର୍ମିଶ୍ରମରେ ଓ କେତେକଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରସେଶରେ ଉପଶ୍ରୀତିକ
କରସାଇଥିଲି ଓ କରସିବାର ତେଷ୍ମା କରସାଇଥିଲି ।

ବିଦାରର ବରପୁନ୍ତ, ବିଶିଷ୍ଟ ଜମିଦାର, ମେହୁଳ ତୁସରକୁ-
ତଳକ, ସାହୁତ୍ସରାନୁଷ୍ଠାନୀ, ଦେଶଦଳ, କର୍ମଶର ଗ୍ରାମୁ ଦ୍ୱାରକାପ୍ରସାଦ
ସିଦ୍ଧ ଶର୍ମା ବ. ଏ, ଆର. ସି. ଏସ, ଗ୍ରାମୁ ମାରହତ ସାହେବଙ୍କ ପରେ
ବର୍ତ୍ତମାନ କଟକର ତ୍ରୁଟିକୁ, ମାଜିଶ୍ରୀର ଅସନ ଅଳକୁତ କରିଥିଲୁଣ୍ଡି ।
ସେ ମହାଶୟ ଏଥିମଧ୍ୟରେ ଭାଷାକୋଣ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ପଦାର୍ପଣ କର
ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଓ ମୁଦ୍ରିତ ଖଣ୍ଡର କେତେକ ଅଂଶ ତନୁତନ୍ତ କରି ପରିଦର୍ଶନ ଓ
ପରମା କରି ପରମ ପରିତୋଷଜ୍ଞପନ୍ଦିତ ମୋତେ ବିଶେଷ ଉତ୍ସାହର
କରିଥିଲୁଣ୍ଡି ଓ ଏ ଗ୍ରହ ପରି ବିଦାରର ବରପୁନ୍ଦରଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟ ଆକର୍ଷଣ
କରିବା ପାଇଁ ସତ୍ୟ ପ୍ରତିଶୁତ ହୋଇ ଥିଲୁଣ୍ଡି; ପରି କରନ୍ତୁ ଯେ, ଉତ୍ସାହ
ଜାତର ଏହି ସ୍ଵର୍ଗମନର ସଙ୍ଗେ ଦିକାରର ଉଚ୍ଚ ବରପୁନ୍ଦରଙ୍କ ନାମ ସମ୍ମିଶ୍ର
ରହିବା ଦ୍ୱାରା ଏ ଦୁଇ ଜାତର ଅଧ୍ୟନକ ସମ୍ମାନକ ଦିରଶନ
ତିରକାଳ ପାଇଁ ଉତ୍ସାହ ଭାଷାର ଉତ୍ସାହରେ ବିଶେଷ ରହି ।

ମୋର ପରମମିଶ ଥାଂଗଡ଼ର ଦାନଶୀଳ, ବିଦ୍ୱତ୍ ପ୍ରବର, ପ୍ରାତଃ-
ସୁରଣୀୟ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ରଜା ବିଶାଳାଥ ଦେବ କର୍ମା ବାହାଦୁରଙ୍କ ପୁତ୍ର ରଜା ଓ
ବୁଲିଙ୍କ ଉତ୍ସାହାନୁଷ୍ଠାନୀ ସାହାୟ୍ୟ ଦେବବର୍ମୀ ପୂଜା ପରି ଏହାର ସଙ୍କଳନ
ପରି ସ୍ଵେଦ୍ୱଦୁଷ୍ଟ ରହିଥିଲୁଣ୍ଡି ।

ମୋର ସହାଧୀୟ ବାଲୁବନ୍ତୁ ବର୍ମିଶଳ, ଧର୍ମନିରତ, ଗର୍ଭମେଶଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ସମ୍ମାନକ ଓ ଉଚ୍ଚ ସଙ୍କରମର୍ତ୍ତୁ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଦେବାନ ବାହାଦୁର
ଶାକୁଣ୍ଠ ମହାପାତ୍ର ଏ ଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ ଲୁଚି ନାନା ଉପାୟକଳନାଦ୍ୱାରା
ମୋତେ ଉତ୍ସାହର କରୁଥିଲୁଣ୍ଡି; ତେଣୁ ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରେ ଦୂରକ୍ଷାପାଶରେ
ଆବଦି । ମୋର ଅନୁଜପ୍ରତିମ, ନାରକ ସାଧକ, ବିଦାର ଉତ୍ସାହାନୁଷ୍ଠାନ
ତେଷ୍ଟୀ ପ୍ରସିତେଷ୍ଟ, କଟକ ତ୍ରୁଟିକୁବୋହୁର ତେଆରମାନ୍,
ଆତ୍ମଭୋକେଟ୍ ହସ୍ତବାହାଦୁର ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମହାନ୍, ଯେତେବେଳେ ସୁଯୋଗ
ପାଇଥିଲୁଣ୍ଡି, ମୋତେ ଏ ଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ ବିଶୟରେ ସାହାୟ୍ୟ କରିବାରେ ଓ
କାଳକମେ ଉପଶୁତ ନାନା ସଙ୍କଟ ଓ ସମସ୍ୟାରୁ ମୋତେ ଉତ୍ସାହବାରେ
କେବେ ହେଲେ ଉତ୍ସାହ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଭଗବାନ୍ ଦୁଃସ୍ରୀ ନ୍ୟାକ୍ରମ
ସହାୟକ, ପରେପକାଶ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତରଜାମ କରି ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଓ
ଜାତର ମଙ୍ଗଳ ସାଧନ କରାନ୍ତି ଏକାନ୍ତ ଅଶୀବାଦ ।

ଏ ଗ୍ରହ ପୁଣ୍ୟପୋଷକ, ସହାୟକ, ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ
ପ୍ରକାଶିତ ହେଲେ ସେଇମାନଙ୍କ ପଟୋ ହସ୍ତବାହ ହୋଇଥିଲୁଣ୍ଡି ତହିଁରେ
ସେମାନ ସଦିକେଶିତ ହୋଇଥିଲୁଣ୍ଡି ଓ ସେମାନଙ୍କ ପରତୟ ଓ ସାହାୟକ ପ୍ରକାଶ
ସୁଚିତ ହୋଇଥିଲୁଣ୍ଡି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୀର ପ୍ରକାଶଯାଏ ସେଇମାନଙ୍କ ପଟୋ
ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥିଲୁଣ୍ଡି, ସେମାନ ଏଥିରେ ପ୍ରାଣ ପାଇଲା ଓ ଦବିଷ୍ୟରେ
ସେଇମାନଙ୍କ ପଟୋ ହସ୍ତଗତ ହେବ ଓ ସେଇମାନଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍ସାହ ସାହାୟ୍ୟ
ମିଳିବ, ସେମାନଙ୍କ ପଟୋ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରୀମାନଙ୍କରେ ସମ୍ମିଶ୍ରିତ ହେବ ।
ଦାତା, ପୁଣ୍ୟପୋଷକ ଓ ସହାୟକମାନଙ୍କ ବିବରଣ, ବିଶାନୁଚିତ ଓ
ଶର୍ମିକାପ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରୀମାନଙ୍କରେ ସଦିକେଶିତ ହେବାର କଳ୍ପନା
ଅତିରିକ୍ତ ଓ ସେଥିପାଇଁ ଉପକରଣମାନ ସମ୍ମାନଙ୍କ ଦେବାରକେ

ଓଡ଼ିଶାର ଭୁବନେଶ୍ୱର କର୍ମଶଳ ବିଦାର ଓ ଓଡ଼ିଶାର
ରେଇକିନ୍ ଦେବାର୍ତ୍ତର ମେମର ଗ୍ରାମୁ ଯେ. ଏ. ହବୁକ୍ ସାହେବଙ୍କ
ନାମରେ ପ୍ରଥମ ଶଣ୍ଡ ଉଚ୍ଚତୁଷ୍ଟ ହେଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ପଟୋ ଉପପୁନ୍ତ୍ରୀ

The Compiler of the work.

ଭାଷାକୋଣର ସମ୍ପଦବକ ।

Mr. C. L. Philip M. A., I. C. S.
Commissioner, Orissa Division.

ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର କମିଶନର
ଅସ୍ଟ୍ରେ ସି. ଏଲ୍. ଫିଲପ୍ ଘାହେବ ।

Srimati Pitambari Debi, Colleague.

ଶ୍ରୀମତୀ ପିତାମହୀ ଦେବୀ, ସହକର୍ତ୍ତୀ ।

ସମୟରେ ହସ୍ତଗତ ନ ହେବାରୁ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡରେ ସନ୍ଦିବେଶିତ ହୋଇ ପାର ନ ଥିଲା; ଏହି ଦ୍ଵିତୀୟ ଖଣ୍ଡରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରକଳ୍ପିତ ଦିଆଯାଇଲା । କଟକର ଉତ୍ସୁକ-ମାଛଷ୍ଟେଟ୍ ଥିବା ସମୟରେ ଶ୍ରାୟକ୍ଷେତ୍ର ଏକ ଏଣ୍ ପେକ୍ ସାହେବ ଗର୍ଭିମେଷକ ଠାରେ ଏ ପ୍ରତ୍ତର ଦାନା ବିଶେଷଭାବରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଗର୍ଭିମେଷକ ଠାରେ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହାୟ୍ ମିଳିବା ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟର ସୂଚିତା କରିଥିଲେ ଓ ପରେ ଉତ୍ତିଶ୍ବା ବିଶ୍ଵାଗର କରିଥିଲାର ପରିବର୍ତ୍ତନର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥାଏ ଗର୍ଭିମେଷକ ଶମ୍ଭୁରେ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବରୁ ସ୍ଵୟଂ ଆଗତ କଲେ । ଅବଶ୍ୟକ ଏ ପ୍ରତ୍ତର ମହାବୃଷ ବନ୍ଦୁ ଲୋକଙ୍କ ଅଦିମ୍ୟ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥାଏ ଓ ହେବ; କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷା-ବିଶ୍ଵାଗର ଜୀବରେକର ଶ୍ରାୟକ୍ଷେତ୍ର ପକ୍ଷେ ସାହେବ ଯେଉଁ ପାଇ ଶୈଶବ କରି ଥିଲେ ଓ ଶ୍ରାୟକ୍ଷେତ୍ର ହବାକୁ ସାହେବଙ୍କ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟରେ ଯାହାର ଅନ୍ତରେକୁ ମହାବୃଷ ହୋଇଥିଲା, ପେକ୍ ସାହେବଙ୍କ ତେଣ୍ଟାହାରୁ ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା । ସେ ମହାବୃଷ ବର୍ତ୍ତିମାନ ବିହାର-ଉତ୍ତିଶ୍ବା ର ନିମିଳା ଓ ଅବକାଶ ବିଶ୍ଵାଗର କରିଥିଲାର ଓ ରେକଷ୍ଟେସନ୍ ବିଶ୍ଵାଗର ଉନ୍ନତପେକର ଜ୍ଞାନେଶ୍ଵର ପଦରେ ଥାଏନାକି । ଏ ଦ୍ଵିତୀୟ ଖଣ୍ଡ ତାଙ୍କର ଜାମରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିଲା ଓ ତାଙ୍କ ପଟ୍ଟେ ଏଥୁରେ ସନ୍ଦିବେଶିତ ହେଲା ।

ଏହା ଛଢା ସେଇମାନଙ୍କ ପ୍ରତିକରି ଏ ଖଣ୍ଡରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥାଏ, ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ଖଣ୍ଡର ଭୂମିକାରେ ସେମାନଙ୍କ ସାହାୟ୍ ବିଷୟ ବିଦୃତ ହୋଇ ଥାଏ ଏହା ପ୍ରକାଶିତ ହେବ; ଏପରି କୌଣସି ଦୂର ଅଧିକ ଆଧା ବା ନିଷ୍ଠିତ ନ ଥିଲା, ପାଣ୍ଡୁଲିପିମାନ ସମ୍ମାନ କରିବାର ବ୍ୟୟ ସ୍ଥାନ କରିବାପାଇଁ ସେଇବେଳେ ମୁଁ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା, ସେଇବେଳେ ତଳାହାଣିର ରୂପରେ ତଥା ଚିତ୍ର ମହାବୃଷ ବ୍ୟୟ ସମ୍ମାନ କ୍ରମେହନ ଅକୁଣ୍ଠିତତରେ ଟ ୧୦୦୦ ସାହାୟ୍ କରିଥିଲେ ଓ ସର୍ଜି କେତେବଳେ କରିବାର ପଢ଼ିଥିଲା ପରେ ୨୫ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରତିମ ମୂଲ୍ୟ ପଠାଇ ଦେଲେ । ତାଙ୍କର ପ୍ରକଳ୍ପିତ ପୂର୍ବରୁ ହସ୍ତଗତ ହୋଇ ପାର ନ ଥିବାକୁ ଏହି ଖଣ୍ଡରେ ସନ୍ଦିବେଶିତ ହେଲା ।

ପାଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡରେ ବକା ହୋଇ କମଣଃ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ଏକ ସାର ପ୍ରତ୍ତର ପ୍ରକାଶ ପୂର୍ବରେ ଦେଇ ଅଗ୍ରିମ ମୂଲ୍ୟ (prepublication price) ଟ ୫୦୯ (ପରିଶ ଟଙ୍କା) ଅଧାରତ ପ୍ରତିମ କରିଯାଇଥାଏ । ସେଇଁ ପ୍ରାହକମାନେ ଅବକା ବହି ନେବେ ସେମାନଙ୍କ ଅଗ୍ରିମ ଟ ୫୦୯ (ପରିଶ ଟଙ୍କା) ଦେବାକୁ ଦେବ । ସେଇଁ ମାନେ ଅଗ୍ରିମ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ଅନିତ୍ତ ଥାଇ ପ୍ରକାଶ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡ କଣିକାକୁ ଉଚ୍ଚା କରିବେ, ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିଶତ କିମ୍ବା ପୁସ୍ତକ ପାଇଁ ଟ ୨୯୯ (ପକର ଟଙ୍କା) ଓ ଅବକା ପୁସ୍ତକ ପାଇଁ ଟ ୧୯୯ (ତେର ଟଙ୍କା) ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପ୍ରାହକମାନଙ୍କ କିମଟରେ ପ୍ରତିଶତ ବିଷୟ ପ୍ରାହକମାନେ ବନ୍ଦନ କରିବେ । ସବୁ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରକାଶ ପୂର୍ବରୁ ଏକକାଳୀନ ଅଗ୍ରିମ ମୂଲ୍ୟ ଦେବା ପ୍ରାହକମାନେ ବନ୍ଦୁର ସେବରେ ଏ ପ୍ରତିଶତ ବିଷୟରେ ସାହାୟ୍ କରିବେ, ଏହି ବିଶ୍ଵାଗରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ମୂଲ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ଥାନରେ ଦିଆଯିବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ ସଙ୍ଗକ । ଏହି ସ୍ଥାନରେ ୧୯୫୦ ମାତ୍ର ପ୍ରତି ଛପା ହେଉଥାଏ । ପାଞ୍ଚ ଖଣ୍ଡରେ ସମ୍ପତ୍ତି ୧୯୫୦ ସଂଖ୍ୟକ ପ୍ରତି ଶର୍ପିକା ଓ କାନ୍ଦିବାର ବ୍ୟୟ ଟ ୨୦୦୦୦୯ (ଶାଠେବିଜାର ଟଙ୍କା) ଲାଗନ; ଅଭ୍ୟବ ଏକ ସାର ପ୍ରତି ପାଇଁ ପ୍ରକଳ୍ପ ବ୍ୟୟ ପାଇଁ ଟ ୫୦୯ ଏହୁରେ

ଗ୍ରହକାରର ଲାଭ ଓ ପୁସ୍ତକବିଦେଶକ କରିଥିଲା ଯୋଗ କଲେ ସାରେ ଶୁଭ୍ରବ ସାଧାରଣ ବିକି ମୂଲ୍ୟ ଅନୁତାତ ଟ ୨୫୯ ହେବା ଉଚିତ । ସେଇଁ ପ୍ରାହକମାନେ ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡ ନଗନ ବିଶିଷ୍ଟକବେ ସେମାନଙ୍କ ପରିଶର ଶେଷେକ୍ଷା ମୂଲ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଯାଇ ଅଛି; ଅଛି ସେଇଁ ପ୍ରାହକମାନେ ସମ୍ପୁସ୍ତ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରକାଶ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଅଗ୍ରିମ ମୂଲ୍ୟ ଦେବେ, ସେମାନେ କେବଳ ମୂଲ୍ୟାଦି ବିଷୟ ଦେଇ ଏ ପ୍ରତି ପାରିଯିବେ । * ଖଣ୍ଡର କର୍ତ୍ତା କର୍ତ୍ତାବିଦାର ମଧ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ।

ଏ ପ୍ରତିର କର୍ତ୍ତାବର ବୃଦ୍ଧି ହେବାର ଦେଖି ମୋର ମଙ୍ଗଳକାମୀ ବିଶିଷ୍ଟ ବିକି ମୂଲ୍ୟାଦି ବାରମ୍ବାର ଅନୁତାତ ଓ ସୁତାନ କରୁଅଛନ୍ତି ଯେ, ଶବ୍ଦବିଜ୍ଞାନ କମାର ଦିଆଯାଉ, ଏବାଧିକ ଅବାରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶକମାନଙ୍କର ମୋଟିଏ ମାତ୍ର ଆକାର ରଖାଯାଉ, କଥିତ ଭାବରେ ଏ ଲେଖାରେ ରମରି ଅବାରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶକମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହୃତ ବାଦ ଦିଆଯାଉ ଓ ସମ୍ମାନକଷ୍ଟ କେବେକ ପଦ ଜୁଡ଼ି ଦିଆଯାଉ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସହିତ କରି ପାଣ୍ଡୁଲିପିରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇଥିଲା ବୌଣି ଶବ୍ଦ ଭାବରେ ମୋ ହାତ ଯାଇ ନାହିଁ । ବନ୍ଦୁସନ୍ଦାରକୁ ପୋଣିବାପାଇଁ ଦୁଃଖ ଲୋଗ କରୁଥିବା ବୌଣି ମାନଙ୍କୁ ଯେବେ ସନ୍ଦାରପାଇନବ୍ୟ ଓ ଦୁଃଖଲୋଗବାର୍ଥ ସନ୍ଦାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବେକଙ୍କ ତତ୍ତ୍ଵ ଦେବାକୁ ବା ଜୀବନରେ ମାର ଦେବାକୁ ଉପଦେଶ ଦିଆଯାଏ, ତାହା ଦେଇର ମାତ୍ର ସେ ଉପଦେଶ ପାଇନ କରି ପାରିବେ ଟ ? ନିଜ ଦେହରୁ ବିକି ବିକି ବିକି ବିକି କରି, ଯାହାକୁ ଜନ ଦେଇଅଛନ୍ତି, କେବେ ଦୁଃଖ ପାଇ, କେବେ ଉପବାସ ସହି, କେବେ ଅର୍ଦେକ ସ୍ଥାନ ଯାହାକୁ ପାଇ ଅନୁତାତ, ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବେ ଜନକର ତତ୍ତ୍ଵ ତତ୍ତ୍ଵିଦେବାକୁ ମାତ୍ରକ କାର ଯିବ ? ମାଥକ ରକ୍ଷାରେ ତ ସବୁ ସନ୍ଦାର ସମାନ ଓ ଅଧିକନ; ଏପରି କେବେରେ ମାତ୍ରକ ପକ୍ଷରେ ଯାହା ଉତ୍ୱର ଦେବା ସାରତକ ମୁଁ ମୋ ବନ୍ଦୁସନ୍ଦାରକୁ ନିମ୍ନଲିଖିତରୁଗେ ସେହିବାଂ ଉତ୍ୱର ଦେଇଥାଏ :—

“କେବେ ଦୁଃଖ ପାଇ, ଜୀବନର ଅନ୍ୟ ସମ୍ପୁସ୍ତ ଆଶା, ସୁଖ, କଳକ ଓ ଉପାର୍ଜନରେ ଉତ୍ୱରକ ଦେଇ, ୧୫ କର୍ତ୍ତାକାଳ ଅଭିପାତ କରି ଯେଇଁ ମାନଙ୍କୁ ପାଇଥାଏ ଓ ଗର୍ଭଧିତ କରି ସାରତ ଅଛି, ମୁଁ ମରେ, ସରେ, ପଥର ରକାରନ୍ତିରେ, ଉପାସ ରହେ, ଦୁଃଖ ପାଇଁ, ସୁତା କାଟେ, ଧାନ କୁଟେ ପରିବରେ, ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାର ତତ୍ତ୍ଵ ତତ୍ତ୍ଵିଦେବାକୁ ମୋ ହାତ ଯିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ମୋ ଜୀବନ, ତାଙ୍କ ମରଣରେ ମୋ ମରଣ ।”

କରିବ ଅଛି ବନ୍ଦୁ ସହି ଶକ ମୁଁ ଯୋଗ କରି ପାରିଲ ନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ଵାରଅଶେଷ ବହିଗଲା, ଧଳାରବାରୁ, ଧଳାରବାରୁ, ଉପବ୍ୟକ୍ତ କର୍ମୀ ଓ ସହକାରୀ ଅଭାବରୁ, ଭ୍ୟାଦାଦ ଓ ସାହାୟ୍ ଅଭାବରୁ, ସୁଦିଧା ଓ ସୁଯୋଗ ଅଭାବରୁ, ଦେଖରେ ଅପରିହାନଗ୍ରହ ଓ ପୁସ୍ତକବାର ଅଭାବରୁ ବିକି ବିକି ବିକି ସହି ସହିର ଗଢ଼, ଦେଶାନ୍ତରପରିଚିତ ଶକ, ଭାବାନର ବ୍ୟୟ କାଳା କଳାର ପାରପୁରିତ ଶକ ମୁଁ ସହି ପରିଚିତ ଶକ, କର୍ମୀନର ବ୍ୟୟ କାଳା କଳାର ପାରପୁରିତ ଶକ ମୁଁ ସହି ପରିଚିତ ଶକ, ପାରିଲା ନାହିଁ, ଉତ୍ୱରଭାବୀ ଅଭାବରୁ ପୁରପୁରିମାନ ଦୂର ପାରିଲା ନାହିଁ, ଉତ୍ୱରଭାବୀ ଅଭାବରେ ସୁଦିଧା ପରିଚିତ ଶକ, ପାରିଲା ନାହିଁ; ଉତ୍ୱରଭାବୀ ଅଭାବରେ ଦେଖରେ ଦେଖି, ଗାର୍ଦି ଗାର୍ଦି ସାରତା ହୋଇ ଯୋକ ଜୀବନକାବା ଓ ଉତ୍ୱର ଧରୁଥିବା ସହି ସହି ପୁସ୍ତକାବା

S. L. Marwood Esq. I. C. S.
Late District Magistrate & Collector, Cuttack.

କଟକର ପୁନ୍ଦରନ ତ୍ରୈକୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ ଓ କଲେକ୍ଟର
ଶ୍ରୀ ଏସ୍. ଏଲ. ମାର୍ଵୁଡ଼ ଥାର. ଏସ୍. ଏସ୍.

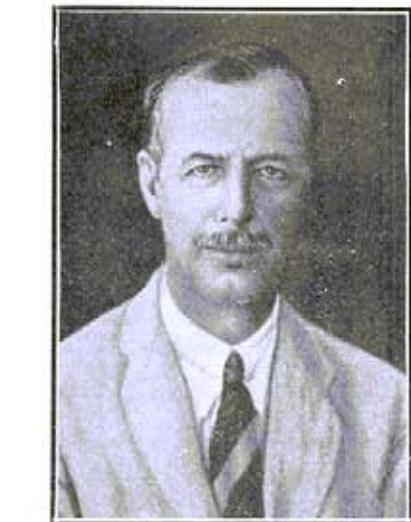
Reverend H. W. Pike B. A., B. D.
Sometime Baptist Missionary, Cuttack
of the Baptist Mission Society.

କ୍ରିଶ୍ଣାନନ୍ଦ ଶ୍ରୀ ଏର. ଡବଲ୍ୟୁ. ପାଇକ୍ ଡି.୧., ବି.୧.
ପୁନ୍ଦରନ ନାମିଷ୍ଟ୍ରେ ମିଷନାର୍ଥ, କଟକ ।

Visvanath Kar
Editor of Utkal Sahitya, CUTTACK.

ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟର ସମ୍ପଦକ
ଶ୍ରୀ ବିଷନାଥ କର ।

**G. E. Fawcett Esq. M. A., C. I. E.,
O. B. E., V. D., I. E. S.**
Director of Public Instruction, Bihar & Orissa.

ବିହାର-ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷାବ୍ଲାଗର ଉଚ୍ଚବେଳେର
ଶ୍ରୀ କ. ଏକ୍ଷ୍ମ. ଏମ. ଏ., ସି. ଆଇ. ର.,
ଓ. ବି. ର., ର. ବ., ଅଇ. ର. ଏଥ.

Rai Bahadur Loknath Misra
B. L., M. L. C.
Advocate, Government Pleader, Puri.

ରାୟ ବାହାଦୁର ଶ୍ରୀ ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର
ବ. ଏଲ., ଏମ. ଏଲ. ସି.
ଅନ୍ତରେବେଳ, ଗର୍ବମେଷ ପ୍ରିତିର, ପୁର ।

ଦେଖି ପାରିଲି ନାହିଁ; ବଜାରଗୀ ଓ ହିନ୍ଦୀଗୀ ଅଷ୍ଟମମାନ ଦୂରି ପ୍ରକେଖକ ଓଡ଼ିଆ ଶଦର ବଜଳା ଓ ହିନ୍ଦୀ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ; ଅଞ୍ଚାମ ଓ ବିଶାଖପଟଣା ଅଷ୍ଟମରେ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କଙ୍କାରୁ ବ୍ୟବହୃତ ଶଦମାନଙ୍କ ଉପରେ ତେଲଗୁ ଭାଷାର ପ୍ରଭାବ, ଓ ବସ୍ତୁର ରକ୍ଷଣ୍ୟ ପ୍ରତିକଳ ଉତ୍ସବ ଭାଷା ଉପରେ ମଦେଖୀ ଭାଷାର ପ୍ରଭାବ ଦେଖାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ; ଓଡ଼ିଆ ଶଦମାନଙ୍କ ଢୁଳ ଓ ଉତ୍ସବରେ ଖୋଜ ପାଇବାପାଇଁ ସମ୍ମୁଦ୍ର, ପ୍ରାଚୀତ ଓ ପାଲ ଭାଷାର ପ୍ରମାଣିକ ଅର୍ଥାତକ ତୁଳ୍ମମାନ ଆଲୋଚନା କରି ପାରିଲି ନାହିଁ; ନେପାଳ, ଚାନ, ଯାବା ଓ ବାଲକୁପ, ଶ୍ୟାମ, ଚନ୍ଦ୍ର ଓ କାମୋତ୍ତଥ, ଆସାମ ଓ ସିଂଧୁର ଅବଦ ଦେଶମାନ ପୁରୁଷବାଳରେ ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଆ (କଳଙ୍ଗ) ସର୍ବଦାର ସ୍ଵପ୍ନରେ ଅସ୍ଥିତ୍ୱ, ସେ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଓ ଉତ୍ସବ ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା କି ଚିହ୍ନ ଶବ୍ଦ ଯାଇଥିଲୁ, ଏହା ସ୍ଥିର କରି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ପ୍ରଭୁ କରନ୍ତୁ— ଦିନ ଅସ୍ତ୍ର, ଯେଉଁଦିନ ଭାବର ପ୍ରତକଳ ଭାଷାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା କେଡ଼େ ପ୍ରାଚୀନ, କେଡ଼େ ଶଦବ୍ଦିଲ, କେଡ଼େ ଭାବ ଓ ଧ୍ୱନିପ୍ରକାଶପତ୍ର, ଭାଷାଭାଲାନ୍ସୁକଷ୍ମୁମାନଙ୍କର ଏହା କେଡ଼େ ଅବରର ସାମଗ୍ରୀ, କି ଧର୍ମନାଥ, କି ରଜମାତ, କି ସମାଜମାତ, କି ଯୁଦ୍ଧମାତ, କି କୌଦିଦ୍ୟା, କି ଶିକ୍ଷକଳା, କି ଚିହ୍ନକଳା, କି ବିଜ୍ଞାନ, କି ପ୍ରକଳ୍ପ, କି ପୁରାଣ, କି ସାହିତ୍ୟ, କି ଚିକିତ୍ସାଶ୍ରୀ, କି ଜ୍ଞାନାର୍ଥ, କି ଉତ୍ସବାସ୍ତ୍ର, କି ଆୟୁର୍ବେଦ, କି ଧନୁର୍ବେଦ, କି ସଜୀତ, କି ବ୍ୟାକରଣ, କି ଅଳ୍ପକାର, ସବୁ କେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ କି କି ପ୍ରକଳ୍ପ ରହିମାନ ଲୋକଗନ୍ଧର ଅଗୋତରରେ ରହିଥିଲୁ, ଓଡ଼ିଆମାନେ ପ୍ରାଚୀନ କଳଙ୍ଗରୁ ବାହାର ଦେଶବିଦେଶରେ, ସାତସମ୍ବୁଦ୍ଧକାପାରରେ କି ସର୍ବତା ଓ କି ପ୍ରଭାବ ବସ୍ତୁର କରି କି ମହାଦୀଶ୍ଵର ପ୍ରକୃତ କରିଯାଇଅଛନ୍ତି, ଏହା କେବଳ ଭାବରବାସୀ ନୁହନ୍ତି, କେବଳ ପ୍ରାଚ୍ୟ ପଣ୍ଡିତମଣ୍ଡଳୀ ନୁହନ୍ତି, କେବଳ ପାଞ୍ଚତଣ୍ଡିତମଣ୍ଡଳୀ ନୁହନ୍ତି, ସମ୍ପ୍ର ସର୍ବଜୀବତର ବିବ୍ରାହମଣ୍ଡଳୀ

ଅନୁଭୂବ କରି ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟଜଗତରେ ଓ ସହସ୍ରମାଳରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରୁ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରୁ, ତଥା ଓଡ଼ିଆ ଜାତରୁ ଭାଷା ପ୍ରାପ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଅସମ ଦେବାରୁ ହୃଦୟ ହେବେ ନାହିଁ । ଏ ଦିନ ଦିନେ ନିର୍ମୟ ଅସମିବ । ସେ ଦିନ ଏ ଶୀର୍ଘକଳ, ନଗଣ୍ୟ ସ୍ତରାହକ ଏ ଜନ୍ମରେ ହେଉ, ଜନ୍ମନ୍ତରରେ ହେଉ, ସେଉଁଠାରେ, ସେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ, ସେଉଁ ସର୍ବ ଧାରଣ କରି ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବ, ସେ ବା ଜାତ ର ଆୟୁ ଏହା ଦେଖୁ ପରମ ସୁଖ ଅନୁଭୂବ କରିବାର ସ୍ଥାନ ଉତ୍ସମରୂପ ଗାନ୍ଧର ଅଳ୍ପର, ଶାଶ୍ଵତ, ପଞ୍ଚବ, ପୁଣି ପାଇ ଥୁବାର ଜାଣ, ସେ ବା ଜାହାର ଆୟୁ ନିର୍ବାଣ ଲୋଭ କରି ପରମାସ୍ମାରେ ଲାଗ ହେବ ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଶକ୍ତିମନ୍ଦ, ଧ୍ୱନିମନ୍ଦ ଓ ଭାବମନ୍ଦରେ ଆଧୁନିକ ଭାବର ଅନେକ ଭାଷାଠାରୁ ନୁହନ ନୁହେ । ଓଡ଼ିଆଭାଷାର ଅଭୂଦୟମୟ-ସୁଗରେ ଅନେକ ଆଧୁନିକ ଭାଷାର ଗର୍ଭଧାନ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ନ ଥିଲୁ, ଏହି ପୁଣ୍ୟ ଦେଶ ବନ୍ଧୁଧର୍ମପତ୍ରବକ, ମହାକବି, ମହାପଣ୍ଡିତ, ଜ୍ୟୋତିଷିକ, ଭାଷାଭାଲାନ୍ସୁମାନଙ୍କ, ଭାଷାଭାଲାନ୍ସୁମାନଙ୍କ ଜନ୍ମଭୂମି, ମ୰୍ମତ୍ତୁମି ଓ ଲାଲାଭୂମି ଥିଲୁ, ଏହା ଜଗତ ଜାଣି ଦିନେ ପ୍ରମ୍ପିତୁଛି ହେବ । ଓଡ଼ିଆ ଜାତର ପ୍ରାଚୀନ ସର୍ବ୍ୟତା ଯେଉଁପରି ବିଭବମୟ ଓ ଆଲୋକମୟ ଥିଲୁ, ଦିନେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଆଲୋକମୟ ହେବ । ପ୍ରାଚୀ ଦେଶର ପ୍ରାଚୀ ଗରନ୍ତରେ “ପ୍ରାଚୀଜ୍ଞାନିକ” ଭୁଲ୍ ଅସମାର ପୂର୍ବୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଅଭାସ ଦେଶୀୟାଇଥିଲୁ । ପ୍ରଭୁ ସେବନକୁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରନ୍ତୁ କଥାସ୍ତ୍ର ଓ ଉତ୍ସବ ।

**ଭାଷାକୋଣାର୍ଥ, କଟକ } ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦ୍ବରାଜ ।
ଅଗଣ୍ଧୀ ୧୫୩**

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୋଷ ସଂକଳନରେ ବ୍ୟବହୃତ ଅଭିଜାନଗ୍ରହଣ,
ଗ୍ରନ୍ଥବାରମାନଙ୍କର ନାମ ଓ ସାଂକେତିକ ଚିହ୍ନ ।

M. W.—ମନ୍ଦିର କିଲିଆମସ୍କ କୃତ ସ୍ୱର୍ଗ-ରଙ୍ଗ ଉଚ୍ଚନାଶ ।

Kirtikar—ତକ୍ଷର ବାରିକାରବର 'Indian Plants'

(ରବର୍‌ଯୁ ଉଚ୍ଚିତ) ।

Apte—ପ୍ରୋଫେସର ଅଗ୍ରେକର Practical Sanskrit—English Dictionary (ସ୍ୱର୍ଗ-ରଙ୍ଗ ଅଭିଧାନ) ।

Beams—Beam's Comparative Grammar of four Indo-Aryan languages (ଶାସ୍ତ୍ର ଗୁରୁତ୍ୱାର ବ୍ୟାକରଣ) ।

Haines—ହାଏନ ସାହେବଙ୍କ Botany of Bihar and Orissa (ଉତ୍ତର-ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚିତତ୍ତ୍ଵ) ।

Howells—ପାଦ୍ମ ଦଢ୍କେନ୍ଦ୍ର ସାହେବଙ୍କ ଅପ୍ରକାଶିତ ଓଡ଼ିଆ-ରଙ୍ଗ ଅଭିଧାନର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ।

Fallon—ତକ୍ଷର ପାଲନଙ୍କର ହିନ୍ଦୁଶ୍ଵାମୀ-ରଙ୍ଗ ଉଚ୍ଚନାଶ ।

Sir George Greierson—Linguistic Survey of India (ଶୀଘ୍ରବସନ୍ତ ରଙ୍ଗ ଉଚ୍ଚନାଶର ଭାଷାବିଭାବ) ।

Grundy—ପାଦ୍ମ ଗ୍ରଣ୍ଡି ସାହେବଙ୍କ ଓଡ଼ିଆ-ରଙ୍ଗ ଉଚ୍ଚନାଶ ।

ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ—ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦଙ୍କ ଓଡ଼ିଆ 'ଶତତରୁବୋଧ ଅଭିଧାନ' ।

ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର—ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କ ବଙ୍ଗଲା ଭାଷାର ଅଭିଧାନ ।

ବିଷକୋଷ—ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ବଶୁକ ପ୍ରଣାତ ବଙ୍ଗଲା 'ବିଷକୋଷ' ।

ସୋଗେଷ୍ଟନ୍—ସ୍ୱର୍ଗ ବାହାଦୁର ସୋଗେଷ୍ଟନ୍ ରୟ ବିଦ୍ୟାନିଷକ ସଂକଳନ
'ବାଙ୍ଗଲ ପଦକୋଷ' ।

ପ୍ରକୃତିବାଦ—ଶ୍ରୀମତ୍ ରମକମଳ ବିଦ୍ୟାଲକ୍ଷାରଙ୍କ ପ୍ରଣାତ ସତ୍ତ୍ଵ ବଙ୍ଗଲ ।
'ପ୍ରକୃତିବାଦ ଅଭିଧାନ' ।

ହିନ୍ଦୀ ଶକସାର—କାଣ୍ଡ ନାଗଶ୍ଵରାରୀ ସର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାର
ବୃଦ୍ଧି ବୋଷ ।

ସ୍ଵବଳତନ୍—ସ୍ଵବଳତନ୍ ମିତ୍ରଙ୍କ ସରଳ ବଙ୍ଗଲା ଅଭିଧାନ ।

ଗାନ୍ଧୁରି—The Student's Bengali and English Dictionary (ଡି. ଗାନ୍ଧୁରି ବଙ୍ଗଲା-ରଙ୍ଗ ଅଭିଧାନ) ।

ଦ୍ରୁବ୍ୟଶୂନ୍ୟ—ଶ୍ରୀ ନଗେନ୍ଦ୍ରନାଥ ସେନ ଗୁପ୍ତଙ୍କ ବଙ୍ଗଲା 'ଦ୍ରୁବ୍ୟଶୂନ୍ୟ ଶିକ୍ଷା' ।

ସମର୍ଥକୋଷ—ଶାକ ରାଧାକାନ୍ତ ଦେବଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶିତ ବଙ୍ଗଲା 'ସମର୍ଥ
କୋଷ' ଅଭିଧାନ ।

ପନ୍ଦକକୁତୁମ୍—ବଙ୍ଗାଶରରେ ମୁଦ୍ରିତ ସ୍ୱର୍ଗ ଅଭିଧାନ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୋଷରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶିଷ୍ଟପ୍ରସ୍ତ୍ରୋଗର ଗ୍ରନ୍ଥବାରମାନଙ୍କର ନାମ ଓ ସାଂକେତିକ ଚିହ୍ନ ।

(ଦ୍ରୁଷ୍ଟବ୍ୟ—ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କ ନାମ ଯଥାପ୍ରାନ୍ତରେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା)

ଅଚୁତ, ଅଚୁତନନ୍ଦ—କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ନେମ୍ବାଲଗାଦିର ମହନ୍ତ୍ର
ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଅଚୁତନନ୍ଦ ଦାସ ।

ଅଜୟ—ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ରଙ୍ଗ ବାହାଦୁର ଅଜୟତନ୍ଦ୍ର, ଦାସ ।

ଅରମନ୍ୟ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ଅରମନ୍ୟ ସାମନ୍ୟର ଦାସ ।

ଭୁବନ୍ଦ୍ର-ସାହିତ୍ୟ—ଶ୍ରୀ ବିଷନାଥ କବିଙ୍କ ପ୍ରକାଶିତ ମାସିକ ପତ୍ର ।

କବିଧୂର୍ଯ୍ୟ—ପ୍ରାଚୀନ କବି କବିଧୂର୍ଯ୍ୟ କବିତାର ରଥ ।

କୁନ୍ତଳ; କୁନ୍ତଳକୁମାରୀ—ଶ୍ରୀମତୀ କୁନ୍ତଳକୁମାରୀ ଦେବୀ ।

କୁଳମଣି—ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ କୁଳମଣି ଦାସ ।

କୃପାକ୍ଷିକୁ—ସ୍ଵର୍ଗୀୟ କୃପାକ୍ଷିକୁ ମିଶ୍ର ।

ଗଙ୍ଗାଧର—ସ୍ଵର୍ଗୀୟ କବି ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର ।

ଗଢ଼କାତବାସିନୀ—ତାଲତେରରୁ ପ୍ରକାଶିତ ସୀପ୍ରାହିକ ପତ୍ର ।

ଗୋପାଳକୁମାର—ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରାଚୀନ କବି ।

ଗୋଲକ—ଅପ୍ରକାଶିତ କାବ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରରେଣ୍ଯ ଅଧୁନକ କବି ।

ଚିତ୍ତକିଣୀ—ଶ୍ରୀମତୀ ଚିତ୍ତକିଣୀ ଅର୍ପଣୀ ।

ଚିନ୍ତାମଣି—କବି ଚିନ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତ୍ର ।

ଛରବାଥ—ବର୍ତ୍ତକବି ଜଗବାଥ ଦାସ ।

ଛରବକୁ—ଶ୍ରୀମତୀ ଜଗବକୁ ସିଦ୍ଧି ।

ତାରଶୀ—ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ତାରଶୀରବଣ ରଥ ।

ତୁଳସୀ-ପତ୍ନୀ—ତୁଳସୀରେ ସାତା ବିଜମଦେବଙ୍କ କୃତ ତୁଳସୀଦାସଙ୍କ
ହିନ୍ଦୀ ସମାୟକ ଅଦିକାଶ୍ରୁ ପଦ୍ମାନ୍ତବାଦ ।

ଦାଶବନ୍ଧ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ଦାଶବନ୍ଧ ଦାସ ।

ଦାତବୁନ୍ଧ—ବର୍ତ୍ତକବି ଦାତବୁନ୍ଧ ଦାସ ।

ଦେବିକବ ଅଶା—ବୁଦ୍ଧପୁରରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଦେବିକବ ପଣ୍ଡିତ ।

ନନ୍ଦବିଶୋର—ସ୍ଵର୍ଗୀୟ କବି ନନ୍ଦବିଶୋର ଦାଳ ।

ନାରୟୁଗ—କବି ନାରୟୁଗ ଦାସ (ଦରବନ୍ଧ) ।

ନାଳକଣ୍ଠ—ଶ୍ରୀ ନାଳକଣ୍ଠ ଦାସ ।

ପଞ୍ଚମୁତ—କଟକ ପ୍ରେରିଜ୍ କମ୍ପ୍ୟୁଟର ପ୍ରକାଶିତ ପତ୍ରିକା ।

ପୀତମନ୍ତର—କବି ପୀତମନ୍ତର ଦାସ (ନୃତ୍ୟ ପୁରୁଷ) ।

ପୀତମନ୍ତ୍ରୀ—ଶ୍ରୀମତୀ ପୀତମନ୍ତ୍ରୀ ଦେବୀ ।

ପ୍ରତାପ—ପ୍ରାଚୀ ସମିତି ପ୍ରକାଶିତ ପଣ୍ଡିତଶେଖା ।

ପ୍ରାଚୀ—କଟକ ପ୍ରାଚୀମିଶ ପ୍ରକାଶିତ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା ।
 ପ୍ରାଣମୋହନ—ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ପ୍ରାଣମୋହନ ଅର୍ଦ୍ଧପ୍ରେସ୍ ।
 ପଞ୍ଚବ, ପଞ୍ଚବମୋହନ—ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ପଞ୍ଚବମୋହନ ସେନାପତି ।
 ବଳଶମ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ବଳଶମ ଦାସ (ସମୟଶଳ)
 ବ. କେ. ପୁ.—ବନ୍ଧୁ କେଷଶ ପୁରାଣ ।
 ବିନାୟକ—ପଣ୍ଡିତ ଶା ବିନାୟକ ମିଶ ।
 ବିଶନାଥ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ବିଶନାଥ ଖୁଣ୍ଡିଆ (ବିଚିତ୍ରବିମାୟଶଳ)
 ବିଜୁ—କେଷଶ ପୁରାଣ—ପ୍ରାଚୀ-ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା ।
 ବୃଜନାଥ—ବୃଜନାଥ ବଢ଼ିଲେନାଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ ସମରତରଣ ।
 ଭକ୍ତଦାସ, ଭକ୍ତବରଣ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ଭକ୍ତବରଣ ଦାସ ।
 ଭଞ୍ଜ—କବି-ସ୍ମାର୍କ ଭୂପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ।
 ଭୂମା—ଭୂମାଧୀବର (କପଟପାଶ) ।
 ଭକ୍ତାଚରଣ—ଭୟ ସାହେବ ଶା ଭକ୍ତାଚରଣ ପକ୍ଷିକାୟକ ।
 ଭୂପତି—ପ୍ରାଚୀ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳାର କବି ଭୂପତି ପ୍ରଣୀତ ପ୍ରେସରିଯାମୁକ ।
 ମଦନମୋହନ—ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ମଦନମୋହନ ପକ୍ଷିକାୟକ (ଜର୍ଦର୍ଜନ) ।
 ମହାଦେବ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ମହାଦେବ ଦାସ (ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ପୁରାଣ) ।
 ମଧୁସୁଦନ—ଭକ୍ତବଚି ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ମଧୁସୁଦନ ଶାର୍ତ୍ତେ ।

ସଫୋବନ୍ତୁ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ସଫୋବନ୍ତୁ ସିଂହ ।
 (ପ୍ରେସରି ବ୍ରହ୍ମଗୀରା) ।
 ସତକଶୋର—ତାଙ୍କୁର ଶା ସତକଶୋର ନନ୍ଦ ।
 ସାଧାନାଥ—କବିକର ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ସାଧାନାଥ ଶମ୍ଭୁ ।
 ସାଧମୋହନ—ତିବିର ସାଜା ସାଧମୋହନ ସଜେନ୍ଦ୍ରଦେବ ।
 ସମଦାସ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ସମଦାସ (ଦାର୍ଢିତାଭକ୍ତି) ।
 ସମଶକ୍ରବ—ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ସମ୍ବୁ ବାହାଦୁର ସମଶକ୍ରବ ସମ୍ବୁ ।
 ଶିଶୁଶକ୍ରବ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ଶିଶୁଶକ୍ରବ (ଉଷା ଅଭଳାଷ) ।
 ସତ୍ୟମାନ୍ତର—କଟକରୁ ପ୍ରକାଶିତ ସାପ୍ରାହିକ ସମ୍ବଦପତ୍ର ।
 ସମାଜ—କଟକରୁ ପ୍ରକାଶିତ ସାପ୍ରାହିକ ସମ୍ବଦପତ୍ର ।
 ସାରଳ—ପ୍ରାଚୀନ କବି ସାରଳା ଦାସ (ମହାଭାଗିତ) ।
 ସୁତଳ ଦେବ—ବାମଣ୍ଣାର ସଜା ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ସାଜା ସର ବାସୁଦେବ
 ସୁତଳ ଦେବ ।
 ସୋନପୁର—ସୋନପୁର ମହାରାଜ ସର ଶରମିତ୍ରୋଦୟ
 ସିଂହ ଦେବ ।
 ହରେକୁଷ୍ଟ—କବିଶ ହରେକୁଷ୍ଟ ମିଶ (ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ) ।

ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ଉଚ୍ଚାରଣକୁ ଇଂରାଜୀ ଅକ୍ଷରରେ ଅକ୍ଷରନ୍ତରୀକରଣରେ ବ୍ୟବହୃତ କର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କ ପରିଚୟ ।

LETTERS & SOUNDS USED IN ENGLISH TRANSLITERATION OF THE WORDS
 IN THIS WORK.

Capital	Small	Capital	Small
ଅ	A	ଙ୍କ	k
ଆ	ାଙ୍କ	ଙ୍କଷ	ksh
ଇ	I	ି	kh
ଈ	ିଙ୍କ	ିଙ୍କ	G
ଉ	U	ୁ	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ
ଊ	ଊ	ୁଙ୍କ	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ
ରୁ	R <u>u</u>	ରୁ	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ
ରୁ	R <u>ୁ</u>	ରୁଙ୍କ	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ
ଲୁ	L <u>u</u>	ଲୁ	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ
ଏ	E	େ	j
ାଏ	Ai	ାଇ	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ
ଓ	O	୦	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ
ାଓ	Au	ାଉ	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ
ଅନୁଷ୍ଠାର	—	ିନ୍ଦ୍ରି	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ
ବିଷର୍ଗ	—	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ
ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦୁ	—	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ	ିଙ୍କାର୍ଗ୍ରାହିକ

Capital	Small	Capital	Small
ତ	—	r <u>dh</u>	m
ଣ	N	n	M
ତ	T	t	J
ଥ	Th	th	Y
ଦ	D	d	R
ଧ	Dh	dh	L
ନ	N	n	L
ପ	P	p	W or v
ଫ	Ph	ph	s
ବ	B	b	Sh
ଭ	Bh	bh	S
		ଅଧିର୍ଗମିତିକ ବା ଶବ୍ଦ	H

୯ ଗ୍ରହରେ ବ୍ୟବହୃତ ସାକେତିକ ଅଷ୍ଟର ଓ ଚିହ୍ନମାନଙ୍କ ପରିଚୟ ।
 ABBREVIATIONS USED IN THIS WORK WITH THEIR MEANINGS.

ଆ—ଅବ୍ୟୁ ପଦ ।

ଆଦାଲତ—ଆଦାଲତରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ବା ଭାଷା ।

+ ଅଖକରଣ—ଅଖକରଣ ବାତ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ।

+ ଅପାଦାନ—ଅପାଦାନ ବାତ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ।

ଆଶ୍ଵର—କଥାବାଣ୍ଟିରେ ବା ଲେଖାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଆଶ୍ଵର ଶବ୍ଦ ବା ଉଚ୍ଛାରଣ ।

ଆ—ଆରମ୍ଭ ଭାଷା ।

ଆଇନ—ଆଇନ ବା ସ୍ମୁତିଶାସ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ।

ଆସାଗୀ—ଆସାଗୀ ଭାଷା ।

ଭାଂ—ଭାଂଶ ଭାଷା ।

ଭରତ—ଭରତଜନକ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ବା ଭାଷା ।

ଭାତ—ଭାତାଳ୍ୟ ଭାଷା ।

ଭୂର୍ବାଦ—ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଶବ୍ଦ ଓ ସେହି ଶବ୍ଦମୁକ୍ତ ଅକ୍ୟ ଶବ୍ଦମାତ୍ର ।

ଭୁ; ଭର୍ତ୍ତୁ—ଭର୍ତ୍ତୁଭାଷା ।

ଭୋ—ଭୋଥ ଭାଷା ।

କରିରଥ—କରି ଅଦିରେ ଓ ଅଣିଛି ଦଲାଳ-ଲେଖାଳିକ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ବା ଭାଷା ।

କର—କରମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ କୁର ଭାଷା ।

+ କରଣ—କରଣ ବାତ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ।

+ କର୍ତ୍ତ୍ତୁ—କର୍ତ୍ତ୍ତୁ ବାତ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ।

+ କର୍ମ—କର୍ମ ବାତ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ।

କର୍ମଧା—କର୍ମଧାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ ।

କୋର୍କ—କୋର୍କ ଭାଷା ।

କି—କିମ୍ବୁ ପଦ ।

କି. ବଣ—କିମ୍ବୁ ବିଶେଷଣ ।

ଶ୍ରୀ—ଶ୍ରୀମତି ।

ଶ୍ରୀ. ପୁ—ଶ୍ରୀମତି ଜନର ପ୍ରମାଦ ।

ରଣ୍ଜିତ—ରଣ୍ଜିତଶାସ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ।

ମାତ—ରତ୍ନରଜନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମାତରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ବା ମାତ୍ୟ ।

ଶୁ—ଶୁଭରାତୀ ଭାଷା ।

ଗ୍ରା; ଗ୍ରାମ୍—ଗ୍ରାମ ବ୍ୟବହାର; ମାଲିତ ସାହୁତଖ୍ୟରେ ପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଶବ୍ଦ ।

ଗ୍ରା; ଗ୍ରାମ—ଗ୍ରାମ ଦେଶର ଭାଷା ।

ଚର୍ମିନ—ଚର୍ମିନ ଦେଶର ଭାଷା ।

ଜ୍ୟୋତିଷ—ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ।

ତର—ତୌରିବକ ପ୍ରବତନ ବା ପ୍ରବାଦକାଳ୍ୟ ।

ତତ୍—ତତ୍ୟବୁଷ ସମାପ୍ତ ।

ତା—ତାମିଲ ଭାଷା ।

ତୁର୍ଗୀ—ତୁର୍ଗୀଦେଶୀୟ ଭାଷା ।

ତୁଳ—ତୁଳନା କର ।

ତେ—ତେଲଭୁବନ ଭାଷା ।

ଦର୍ଶନ—ଦର୍ଶନ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ ।

ଦେ—ଦେଶର ଶବ୍ଦ ।

ଦେଶ—ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଶବ୍ଦ ଏ ଭାଷାକୋଷର ଶବ୍ଦକ୍ଷମରେ ସଥାପ୍ନାନରେ ଖୋଲ ।

ଦ୍ଵ—ଦ୍ଵାଦ୍ସବ୍ୟ ।

ଦ୍ରା—ଦ୍ରାଶ୍ଵତ ଭାଷା ।

ଧା; ଧାର୍—ଧାସୁତ ଧାର୍ ।

ଧୂନ୍ୟନ୍ୟକରଣ—ଧୂନ୍ୟ ଅନ୍ୟନ୍ୟକରଣରେ ଗଠିତ ବା ଉଚ୍ଛାରଣ ବା ଅର୍ଥ ରୂପ୍ୟବା ଶବ୍ଦ ।

ନଷ୍ଟ ତତ୍—ନଷ୍ଟ ତତ୍ ପ୍ରବୁଷ ସମାପ୍ତ ।

ନମୁ—ନମୁଷ୍ବବ ଲିଙ୍ଗ ।

ସ = ସ୍ଵତ୍ତ ଭାଷା ।		
+ ସଜ୍ଜିଥ = ସଜ୍ଜିଥ ପ୍ରତ୍ୟେ ।		
+ ସମ୍ବନ୍ଧ = ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରତ୍ୟେ ।		
ସବ୍ରାହମ = ସବ୍ରାହମ ପଦ ।		
ସହଚର = ଏକତ୍ର ବା ଏକ ପରେ ଅଳ୍ଯ ସହଚର ଶବ୍ଦରୁପେ	ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦର୍ଥୀ ।	
ସାନ୍ତ୍ରାଳୀ = ସାନ୍ତ୍ରାଳମାନଙ୍କ କଥିତ ଭାଷା ।		
ଶୀ = ଶୀଲିଙ୍ଗ ।		
+ ସାର୍ଥେ = ଶଦର ମୌଳିକ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ପ୍ରତ୍ୟେ ।		
ହି = ହିନୀ ବା ହିନ୍ଦୁଗ୍ରାମ ଭାଷା ।		
ହେତ୍ରୁ = ହେତ୍ରୁ ଭାଷା ।		
୧ମା = ପ୍ରଥମା ବିଭକ୍ତି ।		
୨ୟ = ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଭକ୍ତି ।		
୩ୟ = ତୃତୀୟ ବିଭକ୍ତି ।		
୪ଥୀ = ଚର୍ବିଠୀ ବିଭକ୍ତି ।		
୫ମୀ = ସପ୍ତମୀ ବିଭକ୍ତି ।		
୬ମୀ = ସପ୍ତମୀ ବିଭକ୍ତି ।		
୭ବ = ଏକବରନ ।		
୮ବ = ଦ୍ୱିବରନ ।		
+ (ଯୁକ୍ତ) = ପରାର ଯୁକ୍ତ ହେବା ଦୂର ଶକ ବା ଧାରୁ ଓ	ପ୍ରତ୍ୟେ ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ୱିବା ଯୁକ୍ତ ଚିହ୍ନ ।	
= (ସମାନ) = ଧାରୁ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେ ମିଶି ବା ଦୂର ପଦ ମିଶି ନିଷ୍ପତ୍ତି		
ହେବା ଶକ ବା ଅର୍ଥ କିମା ଧାରୁର ଅର୍ଥ ।		
? (ପ୍ରକ୍ଷଣ) = ସନ୍ଦେହ ସ୍ଵଳରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଚିହ୍ନ ।		
- (ତାସ) = ପରାର ସବକି ଦୂରଟ ଶକ ବା ଶକ ଓ ଅର୍ଥ ବା		
ଦୂରଟ ଭାବ ମଧ୍ୟରେ ସମଜଙ୍ଗପକ ଚିହ୍ନ ।		
c; etc. = Please refer to the word preceding and its following words in this Dictionary.		
See = Please refer to the preceding word.		
Law = Legal term.		
Algebra	}	
Arithmetic		
Astrology		
Astronomy		
Botany		
Geography		
Geometry		
Logic		
Mathematics		
Philosophy		
	= Technical words used in the said Sciences.	

ଓଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦାଳ୍ପନ୍ତ୍ର

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟକାବ୍ୟ ।

କ—ପ୍ରଥମ ବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଥମ ବର୍ଣ୍ଣ; ପ୍ରଥମ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ (ଏହାର ଉତ୍ତରାଂଶ ସ୍ଵାନ କଣ୍ଠ । ଏହା କୌଣସି ଅକ୍ଷର ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ, ସେହି ଅକ୍ଷର ତଳେ ‘କ’ ମାତ୍ରାରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । କ ବର୍ଣ୍ଣ ପାଞ୍ଚ ଗୋଟି ଅକ୍ଷର । ଯଥା—କ, ଖ, ଗ, ଘ, ଛ)—
The first consonant of the Sanskrit and the Ordiā alphabet.

ସ. ବ, (କେବେ ଧାରୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା; ସପି ପାଇବା + କଣ୍ଠୀ. ଅ) —

- ୧ | ବ୍ରହ୍ମ—1. Brahman.
- ୨ | ବିଷ୍ଣୁ—2. Bishnu.
- ୩ | ଶିବ—3. Siba.
- ୪ | ବାୟୁ—4. Air.
- ୫ | ଯମ—5. Jama.
- ୬ | ସୂର୍ଯ୍ୟ—6. Sun.
- ୭ | ଆସି—7. Soul.
- ୮ | ଅଗ୍ନି—8. Fire.
- ୯ | ପଞ୍ଚ—9. Bird.
- ୧୦ | ଦକ୍ଷ ପ୍ରଜାପତି—10. Daksha Prajapati.
- ୧୧ | ରୋଗ—11. Sickness; disease.
- ୧୨ | କାଳ—12. Time.
- ୧୩ | କନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—13. Cupid.
- ୧୪ | କଣ୍ଠ—14. Lustre.
- ୧୫ | କୋଣ—15. Hair.
- ୧୬ | ମୟୁର—16. Peacock.
- ୧୭ | ଶଶି—17. Body.
- ୧୮ | ରଜା—18. King.

୧୯ | ଶବ୍ଦ—19. Sound.

୨୦ | ଧନ—20. Money; riches.

୨୧ | ମନ—21. Mind.

୨୨ | ମୁଖ—22. Head.

୨୩ | ସୁଖ—23. Happiness.

୨୪ | ଜଳ—24. Water.

[ଦ୍ର—ତତ୍ତ୍ଵମତରେ ଏହି ଅକ୍ଷରର ବାମରେଖା ବ୍ରହ୍ମା, ଦସିରେଖା ବିଷ୍ଣୁ ଓ ଅଧୋରେଖା ବୁଦ୍ଧ; ମାତ୍ରା ସାକ୍ଷାତ୍ ସରସତ ଓ ମଧ୍ୟମର ଶୁଦ୍ଧସ୍ଵାନ ସାହିତ]

ସ. ପ୍ରତ୍ୟୁ—୧ | ସ୍ଵାର୍ଥବୋଧକ (ଯଥା—ବାଲ + କ = ବାଲକ)—
1. (a Sanskrit suffix) Denoting selfsame.

୨ | ଅଙ୍କ ବା ଶୁଦ୍ଧାର୍ଥବୋଧକ (ଯଥା—ମାଣବକ; ପୁନିକ; ଅଶକ)—2. Denoting diminutive form.

୩ | ସହାର୍ଥତ୍ତ୍ଵରୂପ ବା ବିଦ୍ଵାନୀହ ସମାସରେ ସମସ୍ତପଦ ଶେଷରେ ଯୁକ୍ତ ହୁଏ (ଯଥା—ସହାର୍ଥକ; ଅଶକକ; ବିପରୀକ)—3. Used in adjectival compounds denoting, accompanied with.

ଦେ. ଅ.—୧ (ପଦ୍ୟ) (ସ. କଳ)—ପାଦ ପୂରଣ ପାଇଁ କିମ୍ବା ଶେଷରେ ପ୍ରୟୁକ୍ଷ—1. Redundant letter added to a verb.

ଦୁଃଖ ଅପମାନ ବଲେକ ମୁରଗ
ବଜାର, ବରୁମୁହ, ବନବାନେନ । ବଧାନାଥ. କେଣିଷତାର ।

୨ | (ପଦ୍ୟ) (କିମ୍ବା ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ କିମ୍ବାର ନିଶ୍ଚୟାର୍ଥ ରୂପାବ)—ନିଶ୍ଚେଁ; ତି—2. Certainly; surely.
ଶୁଦ୍ଧ ରହ ତଳେ ଥୋଇ ପରିବାବ ଅସ । ପାମାର. ନୃତ୍ୟପୁରଣ ।

୩ | (କାଳବାଚକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ) ମାତ୍ର; କେବଳମାତ୍ର—
3. Only; merely.

କଣ୍ଠ ହୋଇଲେ ଗଢି ହାରେ,
ଅକବ ରହିଲେ ତୋଟାରେ । କଗନ୍ଧାଥ୍ ଭାଗବତ ।

ସାଧାରଣ ଶ୍ଲେଷେ ଅପର ସୁଖରେ ସୁଭିତ ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ତହିତ ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା ଦିଇଲା ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା ୨ ତହିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ନ ନିଜକ ଫେବେ ହେବୁ ଶବ୍ଦ ପରେ ସଥାପନେ କରୁଥିଲୁଛି ତଥାପି ବା ୨ ତହିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାର ହେବ । ଯଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋଇବେ; ‘କୃଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃଥ’ ଶୋଇବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବଧୁ’ ଶୋଇବେ; ‘ଅଳବଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ’ ଶୋଇବେ ।

୪ । ସଂଖ୍ୟା ବା ସମାଧାରବାରକ ଶବ୍ଦ ପରେ ଏକବିତନାର୍ଥରେ
ବଧବୁତ; ଏକ—4. Single; one.

(ଯଥା—ପଣକ; କାହାଣକ; ସେରକ; ଜଣକ; ମାଣକ; ଇତ୍ୟାଦି ।)
ଆମା ମନ୍ଦିର, ନିଶ୍ଚାନ ବିଦ୍ୟା ଇତ୍ୟ ହେବ । ତଥ ।

୫ । (କାଳବାରକ ଶବ୍ଦ ପରେ ବଧବୁତ) ଏକମାତ୍ର; ଏକ
ସଂଖ୍ୟକ—5. One only.

(ଯଥା—କଣକ; ମୁଦୁତ୍ତିକ ଇତ୍ୟାଦି ।)
ନିମିଷକେ ପ୍ରାଣ ତାର ପକାନ୍ତ ଦହ । ପାତାମର. ନୃତ୍ୟପ୍ରକାଶ ।

୬ । (ଅନ୍ୟ ବିଶେଷଣ ପଦ ପରେ ମୁକ୍ତ) ପ୍ରତ୍ୟେକ—
6. Each; every.

ଶେମକେ ଦୃଷ୍ଟି ଦୋହର । ରୂପର. ପ୍ରେମପାତ୍ର ।

୭ । (ବ୍ୟାପାର୍ଥିକ) ସମସ୍ତ; ଯାକ—7. All; the whole.

(ଯଥା—ପୋଖରୀକ ମାଛ ଲୁଟ୍ଟ ନେଇ; ଏତେକ; ସେତେକ;
ସେତେକ ଇତ୍ୟାଦି ।)

୮ । (ସଂଖ୍ୟାବାରକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ମୁକ୍ତ)—(ଅମୁକ) ସଂଖ୍ୟାର
ପୂରକ—8. In the place of a certain
number e. g. third; fifth.

(ଯଥା—ତିନିକ ପଣିକଥାର ପାଞ୍ଚକ ଖନା ବୋଲି ଯାଅ ।)

୯ । (ପରିମାଣବାରକ ସମ୍ବନ୍ଧମ ସଙ୍ଗେ ମୁକ୍ତ)—ପ୍ରାୟ
9. Approximately.

(ଯଥା—ଏତକ; ସେତକ; ସେତେକ; କେତେକ ଇତ୍ୟାଦି ।)

କଥ୍ କଥ୍—ଦେ. (ଧୂନ୍ୟକୁରଣ) ଥ.—ଧୂନିର ଅନ୍ତରକରଣ ଶବ୍ଦବିଶେଷ—
Kaañña kaañ An onomatopœic word for a sound.

(ଯଥା—ଶିଶୁର କଳନଶବ୍ଦ; ଅନ୍ତକୋଷରୁ ପବନ ଭାତିବା ଶବ୍ଦ ।)

କଥ୍ଣ—ଦେ. ସବ. (ସ. କିମ୍ବ.)—କ; କିଷ (ପ୍ରଶାର୍ଥକ) —

Kaañña • • What (interrogative).

କି ଦେ. ବିଶ.—କ; କିଷ—Which; what.

କରା ଦେ. ଥ.—୧. ପ୍ରଶାର୍ଥକ—1. What (in asking a
question).

୨ । ବିସ୍ମୟାର୍ଥକ—2. What (used in astonishment).

୩ । ଡାକିଲେ ଯବାବ ଦେବା—କଥଣ ?—3. What (in
response to a call).

କଥ୍ ନାନ୍—ଦେ. ଥ.—୧. ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ—

Kaañña nāñ • • 1. On the other hand.

କି ୨ । (ଏହି) ଭବେଶ୍ୱରେ—2. With a view to.

କରା ୩ । ଏହିକ—3. To the effect that.

(ଯଥା—ମୁଁ ତାଙ୍କ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ପଦ୍ମ ଦେଖିଲୁ—
ବେଳକୁ, କଥ୍ଣ ନାନ୍ ସେ ଗୁଲିଗଲେଣି ।)

୪ । ପରବର୍ତ୍ତିରେ—4. Instead of.

କଥ୍ର—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କପିଲ; କଡ଼ାର) —୧. ଫଳା ନାଲିଆ; କହିବ;

Kaañra କପିଶବର୍ଣ୍ଣ—1. Reddish brown; grey.

(କଥ୍ର—ଶ୍ରୀ)

ଫଳା ହଲଦିଆ—2. Tawny brown;
କଟ୍ଟା yellowish brown; auburn.

ମୁରା (ସଥା—କଥ୍ର ବାଳ ।)

କଥ୍ର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ. (ସ. କୋମଳ)—କଥ୍ରଳ (ଦେଖେ)
Kaañla Kaañla (See)

କଥ୍ରଳ ଶାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କି—(କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ)
Kaañla pâibâ ଶାଇବାକ ବା ଦୁଃଖ ବୋଲି ମନେ କରିବା—

କଥ୍ରଳ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କୋମଳ) —୧. କୋମଳ; ନରମା; ଯାହା
Kaañla ଟାଣୁଆ ନୁହେ; ମୁଲୁଏମ—1. Soft.

(ଟାଣ—ବିପଶ୍ଚତ) (ସଥା—କଥ୍ରଳ ଲୁହାକୁ ବିରତ କାମୁଡ଼େ ।)

ନରମ ୨ । ମଧୁ—2. Sweet.

ମୁରାଯମ ୩ । ସୁରୁମାର—3. Tender.

୪ । ନୂତନ—4. New.

୫ । ବିମାତ (ବାକ୍ୟ) —5. Humble(word).

କଥ୍ରଳକଷ୍ମୀ—ଦେ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ. (ସ. କୋମଳ + କଥ୍ର ଧାରୁ) —
Kaañla kakuhaି କଥ୍ରଳକୁହାର ଶ୍ରୀଲଙ୍ଘ—

(କଥ୍ରଳକୁହା—ପୁଣ୍ୟ) Feminine of kaañla kakuhaି.

କଥ୍ରଳକୁହା—ଦେ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ. କଥ୍ରଳକୁହାର ବା କଥ୍ରଳ କହିବା—
ତର ।

କଥ୍ରଳକୁହା—ଦେ. ବିଶ. ପୁଣ୍ୟ. (ସ. କୋମଳ + କଥ୍ର ଧାରୁ) —
Kaañla kakuhaି ୧ । ସେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମନରେ କପଟ ରଖୁ ଭୁଣ୍ଟରେ

କଥ୍ରଳକଷ୍ମୀ } ଶ୍ରୀ. ମଧୁର କଥା କହେ—1. Uttering sweet
କଥ୍ରଳକୁହା } କଥା—words; coaxing; sweet speaking.

ଶୋସାମଦିଆ ୨ । ଶୋଷାମଦିଆ; ଶୁଟୁକାର—2. Flattering.

ବାପଲ୍ଲୁସ ଦେ. ବି—କୋମଳ ବଚନ କହିବା—

Speaking of sweet words.

କଥ୍ରଳଖର—ଦେ. ବି. (ସ. କୋମଳ + ଖରକର) —

Kaañla lakharି ବାଲପୂର୍ବଦିନ କରଣ—The first rays of
ସକାଳେର ରୋଦ the rising sun.

ଘୀମାଧୂୟ

କଥ୍ରଳ ଗାଧୁଆବେଳ—ଦେ. ବି. (ସ. କୋମଳ + ଗାଢିଥାବନ + ବେଳ) —
Kaañla gadhuଆbelା ସକାଳ ଏକ ପ୍ରଦରତାରୁ ଛୁଅ ଗଢି

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମୟ (ୟେଉଁ ସମୟରେ ସୁରୁମାରଥ ମନୁଷ୍ୟ-
ମାନେ ଗାଧୁଆଧୁଆ ବରନ୍ତି) —Early bathing
time; the time between 9 & 10 A.M.

କଥ୍ରଳ ତମ—ଦେ. ବି. (ସ. କୋମଳ ତମ) —

Kaañla chama ୧ । ଶିଶୁ ଦେବର ନରମ ତମ—

ନରମଚମଦ୍ରା ୧. Soft skin of a baby.

ନରମଚମଦ୍ରା ୨ । ଯାଆ ଉପରେ ହୋଇଥିବା ନୀଆ ତମ—

2. New skin formed over healing wounds.

୧	ଇ	ଉ	ବୁ	ଶ	ଏ	ବସନ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସ୍ଵାକ୍ଷର	କ	କ	ଶ୍ରୀ	କ୍ଲି	ରୟ	ତ୍ରିଅ	ଇ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା	ଚନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଦୁ ପୁରୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ରଥ	କ	ନୁ

କଥିତ ଚମତ୍କା—ଦେ. ବି—କଥିତ ଚମ (ଦେଖ)

Kaañña chamardā Kaañña chama (See)

କଥିତ ନିଦ—ଦେ. ବି. (ସଂ. କୋମଳ + ନିଦା)—

Kaañña nida ୧। ଅପକୁ ନିଦ; ବଲରୁପେ ମେଘି ନ ଥୁବା ନିଦ—
କାନ୍ତାନିଦ ୧. Not fully enjoyed sleep.

କାନ୍ତାନିଦ ୨। ନାଳିନିଦ; ଶୁଭନିଦତାରୁ ଗାନ୍ଧିତର ବିନ୍ଦୁ ଗାନ୍ଧିତର
ନିଦତାରୁ ଲ୍ୟୁତର ନିଦ—2. Light sleep.

କଥିତ ବଚନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. କୋମଳ + ବଚନ)—

Kaañña bachana ୧। କୋମଳ ବଚନ—1. Soft words.

କୋମଳ ବଚନ ୨। ବିନାକ ବାକ୍ୟ—2. Humble words.

ମର୍ମ ଶାତ ୩। ମଧ୍ୟର ବଚନ—3. Sweet words.

୪। ଗୁଟୁ ବାକ୍ୟ—4. Coaxing; flattering
words; oily words.

କଥିତ ବେଉଷା—ଗା. ବି—ଧାନ ଗଛ ଗଜା ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ ଏବଂ କଥିତ

Kaañña beushā ହୋଇଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ବେଉଷଣ କବ୍ୟିବା—
• Puddling of paddy-plants while still
tender.

କଥିତ ଭୁତ—ଦେ. ବି. (ସଂ. କୋମଳ + ଭୁତ)—ବେଶି ସିଂହ ଭୁତ

Kaañña bhūta ପରି ନରମା ହୋଇଥାଇଥିବା ଭୁତ—
Rice overboiled to softness.

କଥିତ ମାର୍ଦ୍ଦ—ଦେ. ବି. (ସଂ. କୋମଳ + ମାର୍ଦ୍ଦ)—

Kaañña mārḍa ୧। ନରମ ମାର୍ଦ୍ଦ—1. Soft flesh.

ନରମାର୍ଦ୍ଦ ୨। ଶିଶୁ ଦେହର କୋମଳ ମାର୍ଦ୍ଦ—

ମର୍ମାର୍ଦ୍ଦ ୨. Tender flesh of an infant.
କଥିତ ମାର୍ଦ୍ଦ ଟବେ ପାଇଲେ ଭୁତିବନ ଘର୍ଯ୍ୟ—
ବାହାରୀର କଥାର ଶେଷ ରହିଲା ।

୩। ଦୀର୍ଘ ଅଧିକରେ ନାଥା ହୋଇ କଥିତ ଥୁବା ମାର୍ଦ୍ଦ—
3. New flesh formed on a healing sore.

କଥିତା—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. କୋମଳ)—

Kaaññaī ୧। କୋମଳ—1. Soft.
୨। ସ୍କୁମାର—2. Tender.

୩। ନୂତନ—3. New.
୪। ଅନୁବ୍ୟସ; ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲେ ଜନ୍ମିଥିବା (ଶିଶୁ); ନବଜାତ—

4. Of tender age; young; newly born.
ବରବ ଦୂଷ ଏବେବ ବରବ ମନ୍ତ୍ର ମେତେବ
ମାରଗାର ସେ ସାହାରେ ରହିବ କବି—
ବରବ ରମ୍ଭା ରମ୍ଭାର ।

କଥିତାର କହିବା—ଦେ. କି. (ସଂ. କୋମଳ + କଥିତାର)—

Kaaññaī kahibā ୧। କୋମଳ ବଚନ କହିବା—

ମିଠେକଥାବଳୀ ୧. To speak soft words.

ମିଠିମିଠି ବାରେ କରନା; ୨। କୋମଳ ବଚନବାର ସନ୍ଦର୍ଭ କରିବା—

ଆପନ୍ତୁସୀ କରନା ୨. To please with oily words.

୧। ପୁଷ୍ପିଲାଇବା; ରଣ୍ଗାଇବା—

3. To cajole; to coax.

୪। ଗୁଟୁ କରିବା; ଖୋଯାମଦ କରିବା—

4. To flatter

କଥିତାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶର ଓ ସିଂହଭୂମ) —କି. (ସଂ. କୋମଳ) —

Kaaññaibā (ଗାର) ନୂଆ ବାହୁବା ଜନ୍ମ କରିବା—
(cow) To give birth to a calf.

ଦେ. କି.—୧। କଥିତାଇ କହିବା—

1. To speak soft or flattering words.

୨। କଥିତିବାର ଶିଳ୍ପିରୂପ—

2. The causative form of Kaaññaibā.

ଜନ୍ମଯିବ ଲାଇ ଉତ୍ସାହ ଇଠିବ ଶୁଷ୍କର କଥିତାଇ—
ବ୍ୟାହାଥ ପପାଠ ।

କଥିତାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର)—

Kaaññaibā ୧. (ଦେଖ)

Kaaññaibā ୧. (See)

କଥିତା କଥିତ କରିବା—ଦେ. କି—୧। ନାଳାରବରେ ପୁଷ୍ପିଲାଇବା—

Kaañña kaaññi kariba ୧. To coax; to cajole.

୨। କୋମଳ ବଚନ କହି ସନ୍ଦର୍ଭ କରିବା—

2. To please by soft or oily words.

କଥିତା ଗାଇ—ଦେ. ବି. (ସଂ. କୋମଳ + ଗାଇ)—ପେରୁ ଗାଇ

Kaañña gāi ଅବୁଦିନ ହେଲେ ପ୍ରସବ କରିଥିବା—A. cow
which has recently given birth to a calf.

କଥିତା ଗୁନ—ଦେ. ବି. (ସଂ. କୋମଳ + ଗୁନ)—

Kaañña chānda ୧। ନୂଆ ହୋଇ ଭୁତ୍ତ ଅସୁଥିବା ପୃଷ୍ଠିତନ୍ତ୍ର—

1. Newly risen full-moon.

୨। ଅମାବାସ୍ୟା ପରେ ପାଇଥା ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିବା ତନ୍ତ୍ର—
2. New-moon.

କଥିତା ଜନ୍ମ—ଦେ. ବି—କଥିତା ଜନ୍ମ (ଦେଖ)

Kaañña jahna Kaañña chānda (See)

କଥିତା ପିଲା—ଦେ. ବି—ଉଦ୍‌ବାହି ପିଲା; ଅକୁ ଦିନ ହେଲେ ଜନ୍ମିଥିବା

Kaañña pilā ଶିଶୁ; କୋମଳ ଶିଶୁ—Tender baby.

ଦେଖିବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପିଲା ହେଲେ ପୂର୍ବ ଜନ୍ମିଥିବା ଦିନ—
ପକ୍ଷରମେହିନୀ, ହମ ଶାତମାଣ ।

କଥିତା ବାହୁବୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. କୋମଳ + ବାହୁବୀ)—ଅକୁ ଦିନ

Kaañña bāchhuri ହେଲେ ଜନ୍ମିଥିବା ବାହୁବୀ; ଶିଶୁ ବାହୁବୀ—

Baby calf.

କଥିତାକୁ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. କୋମଳ)—

Kaañña ୧। କୋମଳ; ନରମ—1. Tender; soft.

(ଟାଣୁଆ—ବିପରୀତ) ୨। ଉଷ୍ଣ କୋମଳ—2. Slightly soft.

ନରମ

ମୁକ୍ତାୟମ

ସାଧାରନ ହେବ ଅପର ଦୃଶ୍ୟର ସୂଚିତ ୯ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ପଢ଼ିବ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଲାହିଁ । ଅତେବି ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର ବୌଣ୍ୟି କରି ବା ମାତ୍ରାସ୍ତର ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ; ଯେବେ ଏ ରହାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ଯେହି ଏହି ପାଇଁ ଯଥାପାଇଁ ରହିଲା ନପ୍ରସତ ୨ ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତର ଶବ୍ଦ ଗୋଟିକାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନିଲିଲେ ‘ଗାଇ’ ଗୋଟିବେ; ‘କୁଆ’ ନ ନିଲିଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ଥାର୍ମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ମ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଦେଖିବେ ।

କଥିଳବା—ଦେ. କି. (ସ. କୋମଳ; କାମ ଧାରୁ)—

Kaañlibā ୧। (ଗଛ ଅଦି) କୁଆ ପଢ଼ି ବା କହା ଅକାରବା—

ଗଜା 1. To bring forth tender leaves.

କଳତା ନିକଳନା, କଥିଲୁ ଅଛି ହାଶି ପବାରଲେ ଶାରୀ ।

ଭଗନା ବୃକ୍ଷରେ କଥିଲୁ ମହାଭରତ. ଉତ୍ତୋଗ ।

୨। ଦେହର କଟି ଯାଇଥିବା ଅଙ୍ଗ ପୁଣି ନୂଆ ହୋଇ ଅଞ୍ଚୁରିତ ହେବା—2. (a limb) To grow up after it is cut.

ମୋ ବୋଲେ ପୁଣ ପର ବଥିଲୁ ତୋ ନୁଣ୍ଠ । ବୃକ୍ଷରେ ମହାଭରତ. ବନ

୩। ଗଜୁରବା; ଅଞ୍ଚୁରବା—3. To sprout up.

ଲାଙ୍ଘିତ ପରିଶର ସାର ଶଙ୍ଖ ପାଶେ
କହୁଲେ କଥିଲିଥ ଦସ୍ତ ଦୂର ତୋଷେ । ବୃକ୍ଷରେ ମହାଭରତ. ଶାରୀ

କଥିଲବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କି—କଥିଳବା (ଦେଖ)

Kaañlibā Kaañlibā (See)

କଥିଲେଇ—ଦେ. କି. ବିଶ—କୋମଳ ବିତନ ଦ୍ଵାରା ମନ ରଞ୍ଜିତ—

Kaañlei Pleasing one's mind with soft words.

କୋମଳକରେ ଭାବାର ସବ ଦିନ କଥିଲେଇ କହ ଦେଇଥିବା, ନ ବାର ନ ଶୋଇ

ମୁଲାଯମ ବିତସାବ ଦସି ଦେଇବେ ହାତ ଦୂରର ଥିବା ।

ପକାରମୋହର. ହମାରିଥିଲୁଣ୍ଡି ।

କଥିଲେଇବା—ଦେ. କି—କଥିଲବା (ଦେଖ)

Kaañleibā Kaañleibā (See)

କଥିଲେଇ ସଥିଲେଇ ହେବା—ଦେ. କି. (ନିରଥକ ଦ୍ଵିତୀୟ ସହରି)—

Kaañlei saañlei heba ବହୁବାର କଥିଲବା (ଦେଖ)

To coax repeatedly.

କଥା—ଦେ. ବିଶ—କଥିରା (ଦେଖ)

Kaara Kaañrā (See)

କଇ—ବୈଦେ. ବି. (ଅରଗା—କେ)—ବମନ; ବାନ୍ଧି; ଭୁକାର—

Kai (ସଥା—ଧାନ୍ତାକରି ।)

ବରି Vomiting.

କି ଦେ. ପ୍ରତ୍ୟୁ—୧। (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟପ୍ରକାଶମାନଙ୍କରେ ବନ୍ଦହୃତ)-

୨ୟା ଓ ୪୰୍ଥୀ ବିରକ୍ତିର ଚିହ୍ନ; କୁ—1. The sign of the 2nd & 4th cases added to nouns.

[୧। ଦ୍ଵିତୀୟ ବିରକ୍ତିରେ—

- ଦ୍ୱାରା ପ୍ରବାଦେଇ ଦିଶିବ ତନ୍ମୂଳ
ପମକର ବଳେ ଦିଶିବ ନିଶାତର । ଦିଶମ, ସମାସମ ।

୨। ୪୰୍ଥୀ ବିରକ୍ତିରେ—

ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ତର ବରସି ମହାମୁନ
ପତ୍ର ପଦ ଯାଏ ବର ହୋ ମହାମୁନ । ବଳ୍ପମ ସମାସମ ।

ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର; ଭୁଲ.କ. କଇମାର) କି—କଇମାର (ଦେଖ)

Kau (fish) (See)

କଇ—ଦେ. ବି. (ସ. କୁମୁଦ)—ଶେତୋତୁଳ; ଭୁବୁଳ; କୁମୁଦ—

Kaiñ Water-lily; Nymphaea lotus.

ସଂ. କୁମୁଦ; କୁମୁଦା; [ତ୍ର—ଏହା ପାଣିରେ ଫୁଟ୍ଟବା ଲମ୍ବ

କୁମୁଦା; କୁବଳୟ; କୈରବ; ନାନ୍ଦିପୁର୍ବ ପଦ୍ମ ପର ଫୁଲ । ଏହା

ଘୋଗନ୍ଧକ; କହାର ରୁଦ୍ଧରେ ଫୁଟ୍ଟେ । ଗୁରୁ ପ୍ରକାରର କଇଁ

ଫୁଲ ଅଛି । ସଥା—୧ ଧଳା ବା

କୋଳ; ବ୍ୟାଳା; ଘୋଡ଼ା କଇଁ; ୨ ନାଲି କଇଁ; ୩

ଶେଷ କଇଁ ଓ ୪ ନେଳ ବା ସବୁଧି

ଗୁ କମଳଫୁଲ କଇଁ । ଏଥୁ ମଧ୍ୟରୁ ନେଳ କଇଁ

ତେ କୁଲୁବ୍ସରୁଲୁ; କୋଦିଗା; ସବୁତାରୁ ଶେଷ । ଦେବଦ୍ୟଶାସ୍ତି

ଏରଗାରୁଦି; ମତରେ ଏହାର ପଦ୍ମପର ଗୁଣ; ଏହାର

ଦୁଲୁଦୁଲୁଣ୍ଟକୋଲିନୁ ପତ୍ର ପଦ୍ମ ପଢ଼ ପର କିନ୍ତୁ ପାତଳା ଓ

ମ. ପାଂଠରେଇବୁଲ ମସିଣ ।]

କଇବେଷ—ଦେ. ବି. (ସ. କୁମୁଦ + ବୁଲୁ)—୧। କଇଁ ଫୁଲର

Kaiñbenta ଗୋଲାକାର ବାଜିକୋଷ (ଏଥୁ ମଧ୍ୟରେ ଘୋରଷପର

ଶେଷ ଶେଷ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ମଞ୍ଜି ଥାଏ । ଏହା ମଞ୍ଜିଗୁଡ଼ିକ

ରାଜ ଖର ରୂପେ ଶିଆ ଯାଏ । ଏହା କଇଁଫୁଲର ଫଳ

ଅଟେ)—1. The fruits of the water-lily.

୨। କଇଁଫୁଲର ବାଜିକୋଷ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ମଞ୍ଜି—

2. The seeds of the water-lily.

କଇଆ—ଦେ. ବି. (ତା. ‘ପୁଲିକାର’ ଶକରୁ ଫୁଲ ଲେପ ହୋଇ କଇଆ—

Kaiñkāra ହୋଇଥିଲି ।)—୧। ଅପକୁ ତେନ୍ତୁଳ ଫଳ—

1. Unripe tamarind fruit.

କଇଆ ପାଇଁ ଗୋଡ଼ ନ ପାଇଁ । ଶିଶୁଗାର ।

୨। ତକୁଳ (ଦେଖ)—2. Tintuli (See)

୩। ମଇର ଶେଷ ଫଳର ଦୂର ମୁଣ୍ଡରେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଶିଲା—

(ଏହା ଶିଲରେ ଦରଢି ବନା ପାଇ ମୁଆଳର ଦୂରମୁଣ୍ଡରେ

ଲଗା ହୁଏ ଓ ବଳଦ ମଇରୁ ଟାଣନ୍ତି)—3. Wooden

pins attached to the cross-bars at the end of a mai or ladder used for levelling a ploughed or puddled field.

କଇକଇ—ଦେ. ଥ. (ଧୂନ୍ୟନ୍ଦକରଣ)—କୋହରେଇ ହୋଇ (କନନକରବା),

Kaiñkaiñ ମୁହୁମୁହୁ ନିଶାପ ବନ କର (କାନିବା); ହିକ୍କା ଶୁଦ୍ଧି

କାନୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ—(to cry) With

hicups.

କଇକର ହୋଇ ବହୁ—ମୁଁ ବନ କରିବ ? ପକାରମୋହର. ହମାରିଥିଲୁ ।

କଇରକାକୁଡ଼ି—ଦେ. ବି.—କଇରକାକୁଡ଼ି (ଦେଖ)

Kaiñchikākurdi Kaiñchikākurdi (See).

୧	ଇ	ଉ	ରୁ	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ ବଣ୍ଟି	ଅନୁନ୍ଦିକ ପୁତ୍ରାଶ୍ରମ	ମ	ଳ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଆକାଶନ୍ଦୂଳିବଣ୍ଟି	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁତ୍ର ବଣ୍ଟି	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଅ	ତ୍ରି	ନ୍ଦ୍ର

କଇଁତ—ଦେ. ବ. (ସଂ. କହୁପ) —କହୁପ; କୁମୀ; ଖୋଲଥୁବା ଏକପ୍ରକାର
Kaiñcha ଚତୁଷଦ ଜଳଚର ପ୍ରାଣୀ—Tortoise; turtle.
କାହିମ [ଦ୍ର—ଏହା ଗୋଲିକାର ଓ ଚେପଟା,
କର୍ତ୍ତମ; କର୍ତ୍ତୁଆ ଏ ଛାତା ଅନୁସାରେ ଗୃହ ଶୋଭକୁ ଓ ମୁଣ୍ଡକୁ
ସଂ. କହୁପ, ଶୁଭପାତ୍ର; ଖୋଲ ଉଚଚରକୁ ଟାଣି ନିଏ । ଏହାର ପିଠିର
କୁମୀ; କମଠ; ଦୁଃଖପୁଣ୍ୟକ ଶୋଲ କୁଳା ଓ ଖୁବ୍ ଟାଣୁଆ; ଖୋଲରେ
ପା. ସଙ୍ଗ୍ରହୀୟ ଟୋପିଟୋପି ଦାଗ ଥାଏ । ଖୋଲର ପଛଥାନ୍ତି
କୋଣବିଶିଷ୍ଟ । ବଢ଼ି କଇଁତକୁ ‘କୁରୁମ’ ବୋଲି
ପାଏ । ଏହାର ମାଂସ ଓ ତିମ୍ବ ବଳବର୍କ, ପୁଣ୍ୟକାରକ ଓ ବାୟୁ
ପିତ୍ତନାଶକ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ବହୁତ ପ୍ରକାରର କଇଁତ ଅଛନ୍ତି ।
କଇଁତ ଜଳଚର, କନ୍ତୁ ଏକ ଜାଗ୍ରୂ କଇଁତ ସ୍ମଲଚର । ପୁଣ୍ୟ
ରନ୍ଧ୍ରବୁନ୍ୟ ପୋଖରୀରେ, ଯମୁନା ନଦୀରେ, ମଥୁରା, ବୃକ୍ଷବନ,
ଆଶାହାବାଦ ଆଦରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କଇଁତ ବହୁତ ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି ।]

କଇଁତ—ଦେ. ବ. (କୁର୍କା-କୋଚୀ; ବୁଲ. ସଂ. କର୍ତ୍ତୁରିକା) —୧ । କରୁଣା—
Kaiñchi 1. Scissors.
କୁଟି ୨ । କରୁଣା ପରି କଣବାଗରେ ଛନା ଯାଇଥୁବା ଘରର
କୈଁଚୀ • ଶେଣି—2. Angle-beam.
[ଦ୍ର—ଏହା ଖୁଣ୍ଟର କାମ କରେ ଓ ଏଥୁର ସନ୍ଧ ଉପରେ ଘର
ଶେଣି ପକାଯାଏ ।]

କଇଁତିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସଂ. କହୁପିକା) —କଇଁତ ପରି ଅନୁଭବିଶିଷ୍ଟ—
Kaiñchiat Shaped like a tortoise.
ଦେ. ବ.—ଉଦର ମଧ୍ୟରେ ଆରୁ ହୋଇ ଉଦରକୁ କଇଁତ ପରି
ଫୁଲର ଦେବା ରୋଗବିଶେଷ—A disease caus-
ing swelling of the abdomen; abdominal tumour.

କଇଁତିକାକୁଡ଼ି—ଦେ. ବ. (ସ. କାକଚିଶା—କାଇଁତ + କର୍କଟି; ଏହାର
Kaiñchikākurdi ପାଚିଲ ଫଳ କାଇଁତପରି ଲାଲ ହେଉ
ତେଲାକୁଟୀ ଥିବାରୁ)—କନ୍ୟାଲତା ଓ ତାହାର ଫଳ;
କଲ୍ପନୀ; କୁଳକ ବିମଧଳ—Coccinea Indica;
ସ. ବିମଧଳ; ବିମା;
ରକ୍ତପଳା; କୁମୀ; କୁଣ୍ଡି-
କେଶ; ବିମିକା; ଓଷ୍ଠୋପମ—
ଫଳା; ପାଲୁପଣ୍ଡି; ବିମା
[ଦ୍ର—ଏହି ଶ୍ରୀଜାଗ୍ରୂ ଲତାର ନାମ କଇଁତିକାକୁଡ଼ି ଓ ପୁଣ୍ୟ
ଲତାର ନାମ ଗୋରୁଶିଥ ଲତା; ଏହା କୁଣ୍ଡାଦିବର୍ଗର ପ୍ରତାମ;
ଫୁଲ ଧଳ; ଫଳ ପୋଟିଲପର ଓ ପାଚିଲେ ତୋପା ନାଲି ହୁଏ
ପାଚିଲ ଫଳ ସଙ୍ଗେ କବିମାନେ ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ ଶ୍ରୀମାନଙ୍କ ଭୁଲକା କରନ୍ତି ।]

କଇଁତ—ଦେ. ବ. (ସଂ. କହୁପ) —କଇଁତ (ଦେଖ)
Kaiñchha Kaiñchha (See)
କଇଁତିଆ—ଗ୍ର. ବ—କଇଁତିଆ (ଦେଖ)
Kaiñchhiā Kaiñchhiā (See)

କଇଁଜର—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବ—୧ । କଳା କୁକୁଡ଼ାପଂର ପଣୀ ।
Kaiñjara (ଏମନେ ପାଣିକୁଳରେ ବାସ କରନ୍ତି ଓ ରାତରେ
ବୋବାନ୍ତି । କନ ଓ ଗଡ଼ଗମାନେ ଏମାନଙ୍କର ମାଂସ
ଶାଖନ୍ତି । —1. A kind of black wood-cock.
୨ । ଦୂର ହାତ ଉଚି ଏକପ୍ରକାର ବନ୍ୟ ଶାଗ ଗଛ । (ଏହାର
ପଢ଼ ଦୂରର ପଢ଼ପର) —2. A kind of shrub.

କଇଁଠ—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜ ମ) ବ—କଇଁଠ (ଦେଖ)—

Kaiñtha Kaitha (See)

କଇଁଠା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ. (ନାମ) —କୁନ୍ତି (ଦେଖ)

Kaiñtā Kuntī (See)

କଇଁଥ—ଗା. ବ—କଇଁଥ (ଦେଖ)

Kaiñtha Kaitha (See)

କଇଁଥା—ଗା. ବିଶ—କଇଁଥା (ଦେଖ)—

Kaiñthā Kaithā (See)

କଇଁପୁଲିଆ—ଦେ. ବିଶ—କଇଁପୁଲିପର ବଣୀ ବା ଅନୁଭବିଶିଷ୍ଟ—

Kaiñphulia Having the form or colour of a
water-lily.

କଇଁର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ. ପୁଂ—କଥିର (ଦେଖ)

Kaiñra Kaañra (See)

(କଇଁର—ଶ୍ରୀ)

କଇଁର କଣ୍ଠିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ ଓ ସମଲପୁର) ବ. (ସଂ. କପିଳ ଓ

Kaiñri kantia କଣକ) —କପିଳବର୍ଣ୍ଣର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କକ୍ଷାବୁଣ୍ଡ—
A small grey scorpion.

[ଦ୍ର—ଏହାର ନାହୁଡ଼ ଥତ ବିଶାଳ ଓ ଦଂଶନ ଥତ
ପକ୍ଷିଶାଦାୟକ ।]

କଇଁର ତାଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ—କଇଁର ତାଳ (ଦେଖ)

Kaiñri tāl • Kairi tāla (See)

କଇଁରାର—ଦେ. ବ—କର୍ଣ୍ଣାର (ଲତା) ୨ (ଦେଖ)—

Kaiñsāri Kainsāri 2 (See)

କଇଁରାର ଲତା ଶାମଳ ବାନ୍ଧିପର ପଦ୍ମ—ରାମାଶ. ବନ୍ଦୁଭାଗ ।

କଇଁରିକାକୁଡ଼ି—ଗା. ବ—କଇଁରିକାକୁଡ଼ି (ଦେଖ)—

Kaiñrikākurdi Kaiñchikākurdi (See)

କଇଁରେକେସ୍ତୁ—ଗା. ପଦ୍ୟ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ନାମ) ଦଶରଥଙ୍କ ମଧ୍ୟମା ରାଣୀ—

Kaikeyi The second queen of king Dasaratha.

ମର୍ଦ୍ଦବୁଦ୍ଧ କଇଁରେକେସ୍ତୁ ପଚାର,
ରହି ହତ ବରବାର ବପଚରେ । କୁଣ୍ଡିହି ମହାଭାବ ।

କଇଁଠ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜମ ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ବ—କଇଁଠ (ଦେଖ)

Kaiñtha Kaitha (See)

କଇଁଠ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ—ଧାନାଥ ରଖିବାର କୋଡ଼ମେଇ—

Kairdi A wicker-work receptacle for
storing grains.

ସାଧାରଣ ଶ୍ଵେତ ଅପର ସୁଖରେ ସୁନ୍ଦର । ତହିଁର ଅଶ୍ରୁ ଓ ମାହା ଏହ । ତହିଁର ଅଶ୍ରୁ ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିରଥ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ତହିଁର ବୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାହୀ ସୁନ୍ଦର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ, ସେବେ ଏ ଭୃତ୍ୟାକୋଷରେ ଜୀ ମିଳିବ ଗଲେ ଷ୍ଟେଟ୍ ପର ପାଇଁ ସାମାଜିକ ଉତ୍ସବ । ବା ୩ ତହିଁର କର୍ଷ ବା ମାହାୟୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାକୁ ଦେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ଜୀ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଥ’ ଜୀ ମିଳିଲେ ‘ବୁଥ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅରଙ୍ଗ’ ଜୀ ପାଇଲେ ‘ଅରଙ୍ଗ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅଲବହ୍ନ’ ଜୀ ପାଇଲେ ‘ଅଲବହ୍ନ’ ଶୋଭିବେ ।

କଇତବ—ପ୍ରା. ପଦ୍ୟ, ବି (ସ. କେତବ)—ଛଳ; କପଟତା—

Kaitaba Deception.

ଧରୁ କଇତବେ ପ୍ରାହୃଣ ଦେଶକୁ । ବୃଦ୍ଧିତ ମହାଭରତ, ସବ ।

ଦେ. ବିଣ—୧ । ଛଳ୍ୟକୁ; କପଟ୍ୟକୁ—1. Deceptive.

ବହ ତଥ ମୋତେ ଦେ କଇତବ ଧର । ବୃଦ୍ଧିତ ମହାଭରତ, ସବ ।

୨ । କପଟୀ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Hypocritical (person).

କଇତବ ଅତ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବାହାର । ଶାନ୍ତି, ସେବନ୍ତୋର ।

କଇଥ—ଦେ. ବି. (ସ. କପିତ୍ତୁ; ପ୍ରା. କଇତ୍ତୁ)—

Kaitha. କପିତ୍ତୁ ଫଳ ଓ ଗଛ—Wood-apple;

ସ. କପିତ୍ତୁ; କପିପିଯୁ; ଦନ୍ତଶଠ; Feronia Elephantum;

ସୁନ୍ଦରପଳ; ଦିଧିତ୍ତ; ପ୍ରାଣୀ; ଗନ୍ଧପଳ; elephant-apple.

ଚିରପାଳା

[ଦ୍ୱ—ନାରଜାକି ବର୍ଗର ଗ୍ରାମ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵ—

ବିଶେଷ; ଏଥୁର ଭାଲରେ କଞ୍ଚା

କର୍ମଥା; କର୍ତ୍ତବେଳ; କର୍ମଥ ଆଏ । ଫଳର ଉପରେ ଟାଣୁଆ

ଖୋଲ ଥାଏ, ଫଳ ଶର୍କରାଳରେ

ମ. କାଞ୍ଚାଥ; କେରଥ; କବିତ୍ତ

ପାତେ, ରତର ଶଷ ଲକ୍ଷ୍ମୀ

.ସୁ. କେଥା; କବିତ୍ତ; କୋଷ

ତା. କଇତ୍ତୁ; ତେଟା;

କଇତ୍ତୁ; ବିଟାମ

ତେ. ଏଲକା; ବେଲଗା;

ଥେଲକା; କପିତ୍ତୁ (ଶାର୍ତ୍ତିକାର)

କଇଥ ପିପାଥ, ହାତୁ, ବାଯୁ ଓ ପିତ୍ତ

ନାଶକ, ଏହା ଗୁରୁ, ଅନ୍ତି କଣ୍ଠ

କଣ୍ଠ ଶୋଧକ, ଧାରକ ଓ ଦୂଷଣ ।]

କଇଥା—ଦେ. ବିଣ. (ସ. କପିତ୍ତୁ)—

Kaithā ୧ । ଭର୍ତ୍ତମ ରୁପେ ସିରି ନ ଥିବା ଘୋରୁ କଇଥ ପର

ଟାଣ ଦୋଇଥିବା; ଦରଶିଣୀ (ବାରଗଣ)—

1. Hard boiled; not well boiled

(vegetables)

୨ । ଭର୍ତ୍ତମରୁପେ ପାତ ନ ଥିବାରୁ ଗଣ୍ଠପୁଳା ହୋଇ

କଇଥ ପର ଦାତକୁ ଟାଣୁଆ ଲାଗୁଥିବା (ବଥ ଆଦି)—

2. Not well ripe (boil); hardened.

କଇଦ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେବେ. ବି. (ଆ. କମ୍ପଦ)—

Kaid etc. କୁଇଦ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)

Kaidi etc. (See)

କଇଦ—ଦେବେ. ବି (ଆ. କମ୍ପଦ; ତୁଳ—ସ. କାରବନ୍ଧନ)—

Kaidi ୧ । ଜେଲ୍ଖାନା; ବନ୍ଧନା—1. Prison; jail.

କାର୍ଦନ; କାର୍ଦି ୨ । ଜେଲ୍ଖାନାରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି—

କାର୍ଦନ ୨. Prisoner.

୩ । କାର୍ଦନକିନ୍ତ; ଜେଲ୍ରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିବା—

3. Imprisonment; confinement.

୪ । ଅବଶେଷ; ଅଟକ—

4. Restraint.

ଦେ. ବିଣ—କାରବୁଦ୍ଧ ବା ଜେଲ୍ଖାନାରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିବା—

Imprisoned.

କଇଦ କରିବା—ଦେ.କି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କାରବୁଦ୍ଧ କର ରଖିବା—

Kaidi karibā

To imprison a person.

କାର୍ଦନକରା

Kaidi karā

କଇଦିଖାନା—ଦେବେ. ବି. (ଆ. କମ୍ପଦଖାନା)—

Kaidikhāna

Jail; gaol; prison—

କାର୍ଦନଖାନା

Prison; jail.

କାର୍ଦନା

Kaidi ghara

କଇଦିଖାନା; କାରବାର; ବନ୍ଧନା—

କାର୍ଦନା

Kaidi ghāra

କାର୍ଦନା କାର୍ଦନା କାର୍ଦନା—

କାର୍ଦନା

Kaidi ghāra

କାର୍ଦନା କାର୍ଦନା କାର୍ଦନା—

କାର୍ଦନା

Kaidi pāiba

1. To be imprisoned.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

କାର୍ଦନା

Kaidi pāibā

1. To be sentenced to imprisonment.

୧	ଇ	ଉ	ଚାଲ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତବଣୀ	ଅନୁନ୍ତବଣୀ ଯୁଗାନ୍ତର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଅକାରାନ୍ତବଣୀ ଅନୁନ୍ତବଣୀ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସ୍ଥଳୀ ବଣୀ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଶ୍ଵେ	ରୟ	କ	ନ୍ତୁ	

କରପତ—	ବୈଦେ. ଗ୍ର. ବ. (ଆ. କେପିୟୂର)	—କରପତ (ଦେଖ)	
Kaiphati		Kaiphat (See)	
କରପିଆତ୍ମ—	ବୈଦେ. ବ. (ଆ. କେପିୟୂର)	—କରପତ (ଦେଖ)	
Kaiphiat		Kaiphat (See)	
କରପିଆତ୍ମ—	ବୈଦେ. ବ. (ଆ. କେପିୟୂର)	—	
Kaiphati		କରପତ (ଦେଖ)	
		Kaiphat (See)	
ବୈଦେ. ବିଶ. (ଆ)—	ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧେ କେପିୟୂର ଦେବାକୁ ପଡ଼େ—	Requiring explanation.	
(ଯଥା—ସେଇଁ ମକଦମାମାନ ଦାଏର ହେବା ସମୟରୁ ଏକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଫ୍ରେଷ୍ ନ ହୁଏ ସେବୁଛିନ କରପିଆତ୍ମ ମକଦମା)			
କରବର୍ତ୍ତ—	ଗ୍ର. ବି. (ସ. କେବର୍ତ୍ତ)	—କେବର୍ତ୍ତ (ଦେଖ)	
Kaibarta		Kaibartta (See)	
କରବଲ୍ୟ—	ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସ. କେବଲ୍ୟ)	—କେବଲ୍ୟ (ଦେଖ)	
Kaibalya		Kaibalya (See)	
•	ଦେବା ନରରେ ଏହିପଦ୍ମ ଅସ୍ତର କରବଲ୍ୟ ରୁହି । ଉପରୁ ଅରନ୍ତି ।		
କରବାର—	ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ. ବି.—	କରବାର (ଦେଖ)	
Kaibāra		Kaebāra (See)	
କରବୃତ୍—	ଗ୍ର. ବି. (ସ. କେବର୍ତ୍ତ)	—କେବର୍ତ୍ତ (ଦେଖ)	
Kaibrata		Kaibartta (See)	
ଯେତି ହୋଇଥି କାଳମତ । କାଳଦେବତା କରବୃତ୍ । ଗ୍ରାମ. ନିର୍ମଳମାତ୍ର ।			
କରମ—	ଦେ. ବି.—	ବନ୍ୟ ପୁଷ୍ପରୂପକଣେଷ—	
Kaima		A species of wild flowering tree. ବର୍ତ୍ତ ବର୍ତ୍ତ କରମ。 ମଧ୍ୟ ମାତ୍ରର ରୂପମ । ରୂପରୁ ଫେନ୍ରାମତ ।	
କରରବ—	ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସ. କେରବ)	—କୁମୁଦ; କର—	
Kairaba		Water-lily.	
କରରହିଥି ମନୋହରବେଶୀ ବର୍ତ୍ତିତ କୁଳ ସ୍ତରମା ମଧ୍ୟକରବେଶୀ ବାଣଜିଶିଥି ମରମ୍ଭନତମନା । ବସ୍ତରାତି ବନ୍ଦମ୍ଭମ୍ୟତ ।			
କରର—	ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲ୍ୟର)	ବିଶ. ପୁ.—	କରର (ଦେଖ)
Kairā		Kaāñṭā (See)	
(କରର—ଶ୍ଵ)			
କରରତ—	ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସ. କରତ)	—କରତ (ଦେଖ)	
Kairātā		Kirātā (See)	
କରରତ ମଧ୍ୟ କରତ ମୁଣ୍ଡ ପାଇ ରଙ୍ଗ କରଦେଲେଖ ଦାନର ରୂପମ । କୁର୍ମପଂକ୍ତ ମହାରତି ପ୍ରେସ ।			
କରର—	ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲ୍ୟର)	ବିଶ. ଶ୍ଵ—	କରର ସ୍ତରିଙ୍ଗ—
Kairī		Feminine of Kairā	

ଦେ. ବି.—	ଧାନ ଅଧି ବର୍ଣ୍ଣିବାପାଇରୁ ବାହିଂଶ କିମ୍ବା ବେତରୁଣା ବଢ଼ି ଓ ଗାନ୍ଧାର ଆଧାର; କୋଡ଼ମେର—
	A large receptacle of cane or bamboo wicker-work for storing grain.
କରର କଣ୍ଠିଆ—	ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲ୍ୟର ଓ ଗାନ୍ଧାର) ବି.—
Kairī kāntīā	କଣ୍ଠିଆ କଣ୍ଠିଆ (ଦେଖ)
	Kaiñri kāntīā (See)
କରର ତାଳ—	ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲ୍ୟର) ବି.—କପିଲବର୍ଣ୍ଣ ତାଳ ଫଳ—
Kairī tāla	A sort of grey palm fruit.
କରରଣ—	ଗ୍ର. ବି. (ସ. କଲାଣ) — ୧ । କଲାଣ; ଅଣୀବାଦ —
Kailāna	1. Blessing. 2. A. ଅଣୀବାଦ — 2. Benediction.
କରରାସ—	ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ. ବି. (ସ. କେଲାସ) —କେଲାସ (ଦେଖ)
Kailāsa	Kailāsa (See)
ଦଳ ସୁତେ ଉଦ୍‌ବାସ ଉପାଦନ୍ତ ତାମତ୍ତେ ସେ ମୋତେ—ରଙ୍ଗ ବେତସୁନିଦିନସ—	
କରରାଣ—	ଗ୍ର. ବି. (ସ. କଲାଣ) —କରରଣ (ଦେଖ)
Kailyāna	Kailāna (See)
କରସାର—	ଗ୍ର. ବି.—କରସାର (ଲଗା) ୨. (ଦେଖ)
Kaisāri	Kaisāri (creeper) 2. (See)
କର—	ଦେ. ବି. (ସ. କବଶୀ), —ପକ୍ଷରେ ରହିବା ଏକପ୍ରକାର ମାତ୍ର—
Kan	Anabus Scandens (fish).
ସ. କବଶୀ; କବକା;	[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଲମ୍ବରେ ଦଶ ଆଙ୍ଗୁ କରପଦ୍ମି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କରନ୍ତି ଓ ଅକ୍ଷ ପାଣିରେ ବହୁତ ଦିନ କରି ବର୍ଷ ରହି ପାରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ଗାଲିସି ଓ ଶର୍ମା ପିଠି ଉପରର ପକ୍ଷ ବା ଡେଣା କରତ ପରି ଦାସୁଆ ଓ କରାନିଥା । ଅକ୍ଷମାତ୍ରାରେ ଗାନ୍ଧୁଥିବା ପାଣିର ଧାରରେ ସୁଅର ବିଷସାତ ଦିଗରେ ଏମାନେ ଉଲାଣ, ଉଠିଲୁ, ଏପରି ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଥିବୁ ସେ, ତାଳମତ୍ତ କରନ୍ତି କରନ୍ତି ଅଷ୍ଟଥିବା ବର୍ଣ୍ଣା ପାଣିର ଧାର କାଟେ ତାଳ ଗଛ ଉପରକୁ କରିମାର ଉଠିଲୁଥିବା ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାନ୍ତି । ଏ ମାତ୍ର ରୋଣିର ପଥମ । ବେଦିନଶାସ ମତରେ ଏହା ମଧ୍ୟର ରୁଷ, ସ୍ଥିର, ବିଷସମକ, ରୁଚିକାରକ, ବିଷତ୍ ପିତ୍ତକର, ବାୟୁକାଶକ ଓ ଅର୍ଥି ବର୍ଦ୍ଧକ । ଏହାର ମୁଣ୍ଡରିତରେ ଗୋଡ଼ ପର ଟାଣୁଆ ଶତ୍ରୁମାନ ଆଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଣିରିତରେ ଥୁବା • ମଶାତମ୍ ଓ ଗାଟାକର୍ମାରେ ଥୁବା ମଶାକୁ ଶାଇମାଆନ୍ତି ।]
କର—	ଗ୍ର. ସମ୍. (ସ. କମ୍) —କେରି; କରି—
Kauñ	What; which.
କର୍ ସୁତେ କର୍ମ ଲେଖ ହେତେ ସମ—	ପରମ୍ପରା ପରମ୍ପରାକରି ।
କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—	ଗ୍ର. (କଠାରୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ); ଏଥିରେ ପ୍ରକାର ପଦର ଅଧି
Kauñksha	Kauñksha ଅକ୍ଷର ଯଥାକିମେର, ଏ, ଗ, ଘ ଏହିପରି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥୁବାରୁ—ରକ୍ତକଣା (ଦେଖ)
	Chautikā (See)

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁମୂଳ ଏ ଚକ୍ରି ଅଶ୍ଵ ଓ ମନ୍ତ୍ର ଏବଂ , ଚକ୍ରି ଅଶ୍ଵ ଓ ମନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରଷା , ବରତ୍ର ନହିଁ । ଅତେବଂ ଏ ବା , ଚକ୍ରି କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ର
ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାବିକାପରେ କି ମିଳିବ ପଦକେ ଗେହୁ ଶବ୍ଦ ପରେ ଯଥାକିମେ ଗହିର ବିପରୀତ , ବା ଏ ଚକ୍ରି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—'ଗାର'
ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ଶୋଭିବେ; 'ବୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଝ' ଦେଖିବେ; 'ଆଜିନ୍ତା' ନ ମିଳିଲେ 'ଆଜିନ୍ତା' ଦେଖିବେ; 'ଅଛିବିତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଛିବିତ' ଦେଖିବେ ।

କର୍ତ୍ତା—ଗ୍ର. ସବ. (ଅନାଦର୍ଶକ)—କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ—	Kauñṭā Which (thing or person).
କର୍ତ୍ତା—ଗ୍ର. ସବ. (ଅଦର୍ଶକ)—କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁ—	Kauñṭi Which one.
କର୍ତ୍ତା—ଗ୍ର. ବି. (ସ. କମ୍ ଓ ସ୍ଥାନ)—କେଉଁ ସ୍ଥାନ—	Kauñṭha What place; which place.
କର୍ତ୍ତା—ଗ୍ର. ବି. —କେଉଁ ସ୍ଥାନର—Of what place.	Kauñṭha
କର୍ତ୍ତା—ଗ୍ର. ଅ—କର୍ତ୍ତାର୍ଥ (ଦେଖ)	Kauñṭhaīn Kauñṭhi (See)
କର୍ତ୍ତା—ଗ୍ର. ଅ—କର୍ତ୍ତାର୍ଥ (ଦେଖ)	Kauñṭhaūn Kauñṭhuñ (See)
କର୍ତ୍ତା—ଗ୍ର. ଅ—କେଉଁଠାରେ; କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ—	Kauñṭhi In which place.
କର୍ତ୍ତା—ଗ୍ର. ସବ—କେଉଁଠାରୁ; କେଉଁ ସ୍ଥାନରୁ—	Kauñṭhuñ Whence; from which place.
କର୍ତ୍ତା—ଗ୍ର. ସବ—କେଉଁଠାରେ; କାହିଁ—	Kauñṭhein Where; in which place.
କର୍ତ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ଲରିଥ) ବି.—ଗୁଡ଼; ଚାନ୍ଦି—	Kauñṭra Powder.
କର୍ତ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି.—କାର୍ତ୍ତାରିଥ (ଦେଖ)	Kauñṭriā Kauñṭriā (See)
କର୍ତ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. ବି. (ଇଂ. କାଉନ୍ସିଲ୍)—କାଉନ୍ସିଲ୍ (ଦେଖ)	Kauñsil Kauñsil (See)
କର୍ତ୍ତା—ଗ୍ର. ବିଶ—କର୍ତ୍ତାଶିଲ (ଦେଖ)	Kauñsilā Kauñsilā (See)
କର୍ତ୍ତା—ଗ୍ର. ବିଶ—କର୍ତ୍ତାଶିଲ (ଦେଖ)	Kauñsilā Kauñsilā (See)
କର୍ତ୍ତା—ଦେ. ବି. (ସ. କେମୁକ)—କର୍ତ୍ତାଶିଲ—	Kaukauā କିଶେଷ—Costus Speciosus Alpina. ସଂ. କେମୁକ, କେରୁକ, ପେରୁ, ପେତିକା, କଲାଶରଣୀ ।
କେଟେ—ମୂଳ—	[ଦ୍ରୁ—ଏହା ପ୍ରାୟ ମଣିଷେ ଉଚ୍ଚ ବଢ଼େ; ସାପର କିଅଥା କୁଣ୍ଡଳୀ ଭଲ ଏହାର ପତ୍ର ମୋଡ଼ିମୋଡ଼ିକା, ଫଳ ମ. କୋଣା ତିନିପାଣୁତ୍ତିଥା, ଫୁଲ ଧଳା ଓ ବଡ଼, ଏହାର ମୂଳ ଆ. କନ୍ଦକଲବ ଅନ୍ଧରେ ଲାଗେ; ଏହା କଷ, ପିତ୍ତ, କୁର, କୁଣ୍ଡ, ଫା. କଲମ କାଣ, ପ୍ରମେହ ଓ ରକ୍ତଦୁଷ୍ଟିନାଶକ ।]
କର୍ତ୍ତା—ଦେ. ବି. (ସ. କେମୁକ)—କର୍ତ୍ତାଶିଲ (ଦେଖ)	Kaukauā Kaukauā (See)
କର୍ତ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଷର) ବି—କଲକତର (ଦେଖ)	Kaukatarā Kaukatarā (See)
କର୍ତ୍ତା—ଦେ. ବି—ନଖ ତଢ଼ ବା ନଖଦର୍ଶିରୁ ଭତ୍ତିଥିବା ସୁଦୂରିର୍ବା	Kaukana ଖ୍ରେ—Small strips of skin coming out from the base of the finger-nails.

କର୍ତ୍ତା—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କାଉର୍ବ)—କାଉର୍ବ; ଏକପ୍ରକାର କାର୍ତ୍ତା—ଶୌଖୀନ ଖଟ—Couch.
କର୍ତ୍ତା—ଶୈ. ବି—୧ । ପଞ୍ଚବିଶେଷ—1. A kind of bird.
Kauchiā ୨ । କଲିଚ୍ଛ (ଦେଖ)
କର୍ତ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—(ସ. କଟ ଧାରୁ =ଆକରଣ କାଟା କରିବା)—ତବା; ବଟା; ପରୁଆ—
କୌଟି—A small wooden or metal box.
କର୍ତ୍ତା—ଗ୍ର. ବି. (ସ. କପର୍ଦକ)—କର୍ତ୍ତା (ଦେଖ)
Kaurda Kaurdi (See)
କର୍ତ୍ତା—ଦେ. ବି. (ସ. କପର୍ଦକ)—୧ । କପର୍ଦକ; ସମ୍ବୁଦ୍ଧକାତ ଏବଂ କର୍ତ୍ତା ପ୍ରକାର ସାନ ଶାମୁକାର ହାତ—
କର୍ତ୍ତା—1. A small marine shell.
କାର୍ତ୍ତା—ପୂର୍ବେ ମୁଦ୍ରାରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ କପର୍ଦକ—
2. Shell formerly current as money.
[ଦ୍ରୁ—ପୂର୍ବେ ଏହା ଥାମ ଦେଶରେ ଧନରୂପେ କମବହୁତ ହେଉ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ କର୍ତ୍ତା=ଏକ କଡ଼ା; ଶକଡା=୧ଶତ; ୧ଶତ=୧ବୋଡ଼ି; ୧୦ ଶତ=୧ପଣ; ୧୦ପଣ=୧କାହାଣ ।]
ଶବ୍ଦର ପାଇ ମାଣ ବିଭିନ୍ନ ପାଇ ବେଢ଼ । ସାରଳା-ମହାବ୍ୟବ ।
କର୍ତ୍ତା—ଧନ—3. Riches.
କର୍ତ୍ତା ଶାର ଦ୍ଵାରା ହୋଇଲେ ପ୍ରମେତ । କୃଷ୍ଣବିହାର, ମହାବ୍ୟବ, ଅତ ।
କର୍ତ୍ତା—ମୂଲ୍ୟ; ଦାମ—4. Price; value.
ଦରଜକ କର୍ତ୍ତା ଦେବ ଏହା ସାମର୍ଥ୍ୟ ନାହିଁ । ସାଧାନାଥ, ବବେକା ।
କର୍ତ୍ତା—ନଗଦ ଧନ—5. Hard cash.
ଦେ. ବିଶ—ମହାର୍ଗ—Dear.
ବୋମଳ ପତ୍ର ହେଉଛି କର୍ତ୍ତା କେ କେବେ ଅବ ଅଶ୍ଵହୁତ ବେଢ଼ । ଆଶୁଷ୍ଟ, ରସକିଳୋଳ ।
କର୍ତ୍ତା—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କପର୍ଦକ)—୧ । ମୂଲ୍ୟବାନ; ଦାମୀ (ପଦାର୍ଥ)—
Kaurdia 1. Valuable.
୨ । ଧନ; ଧନବାନ—2. Rich.
୩ । କର୍ତ୍ତା ପର ଟାଣୁଆ ଓ ଗୋଟାକାଥ—
3. Hard as shell.
(ଯଥା—ଆଟା ବା ଶୁଭିରୁନ୍ଦରାକୁ ପାଣିରେ ପକାଇ ନ ଗୋଲିଲେ କମ୍ବ କୁଲିରେ ବସାଇ ନ ଦାଣିଲେ ତାହା କର୍ତ୍ତାଥା ହୋଇଯାଏ; ଅର୍ଥାତ୍ ଗୋଟାଗୋଟା ଟାଣୁଆ ଶୁକାମାନ ଧରିଯାଏ ।)
ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—
୧ । ପେଡ଼ିପେଡ଼ିକା (ଦେଖ)
1. Peridiperdikā (See)
ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଷର) ବି—୨ । ଯେଉଁ ଜମି ଭାଗ ଦିଆ ଯାଇ କେବଳ ଖଜଣା ପାଇଁ ରହିବାକୁ ଲଗାଯାଏ—
2. (land) Let out on cash-rent.

୧	ର	ଉ	ବୁନ୍ଦ	ଶ	ଏ	ଦସ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳସିକ ସୁକୁମର	ସ	ଲ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ନ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଆକାଶନ୍ଦ୍ରବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସୁତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଜୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ	

କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକଶାୟକ—	ଦେ. ବ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକଶାୟକ (ଦେଖ)
Kaurdiabināyaka	Kaurdiabināyaka (See)
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକମ—	ଦେ. ବ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ହାର ସୁତାରେ ବିଅର ହୋଇଥିବା
Kaurdikāma	ମାଳ, ମାଣ, ଗରୁଣୀ ଅବ—
	Wicker work overlaid with shells; Necklace strung with shells.
[ଦ୍ର—କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ପେଟରେ ସୁତା ଗଲାଇ ଦର୍ଶଣ, ମାଣ, ଗରୁଣୀ, ବିଶଶ ଅଦର ଉପରେ ନାନା ପ୍ରକାର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଏ ।]	
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ଖେଳ—	ଦେ. ବ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ହାର ଖେଳା ହେବା ନାନାପ୍ରକାରର Kaurdi khela ଖେଳ—Indoor game played with ଶାୟକ
[ଦ୍ର—ଏ ଖେଳ ସାଧାରଣତଃ ମାରପେ ୫ ପିଲାଏ ଖେଳନ୍ତି । ନାନାପ୍ରକାରର କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ଖେଳ ଅଛି, ସଥା—ବିସିପଣ୍ଡିତ ବା ପାଇଁତେବେ (୨ କଟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକରେ ଖେଳାଯାଏ), ଶୁଭତତ୍ତ୍ଵକ (୪ କଟ), ଅଠପଦିଶ (୭ କଟ), ହାତୁହାତୁକା (୨ କଟ), ଟ୍ରେପାଟି (୪ କଟ) । କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ଖେଳରେ ୨ ବା ୪ ଜଣ ଖେଳାଳ ଖେଳନ୍ତି । ଖେଳାଳମାନେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକକ ମୁଠାରେ ମୁଠାର ତାହାପରେ ମୁଠାର ପିଟାଇ ଦେଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକକ ଭୁଲ୍‌ରେ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଯେବେ କଟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ମୁହଁମାତ୍ର (ମାଠ) ହୋଇ ଭୁଲ୍‌ରେ ପଡ଼େ ବିମ୍ବ ପିଟିମାତ୍ର (ଚିତି) ହୋଇ ପଡ଼େ ସେହି ଅନୁସାରେ ଦାରମାନଙ୍କର ଘର ରିନ୍ ନାମ ଅଛି, ସଥା—୧ କଟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ଚିତି ହେଲେ କର୍ଷି ବା ଦଶ, ୨ କଟ ଚିତି ହେଲେ ତୁଳା ବା ଲେବା, ୩ କଟ ଚିତି ହେଲେ ତିନି, ୪ କଟ ଚିତି ହେଲେ କୁରି ବା ରୁଥର, ୫ କଟ ଚିତି ହେଲେ ପାଞ୍ଚ ବା ପଚିଶ, ୭ ବା ୨ କଟ ଚିତି ହେଲେ ବାର ବା ବାଅର; ୨ ବା ୨ କଟ ମାଠ ହେଲେ ଛକା । ଦାରମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ଖେଳାଳମାନେ ନିଜ ନିଜର ସାରମାନଙ୍କୁ ଭୁଲ୍‌ରେ କଟା ହୋଇଥିବା ଘରରେ ସେବିବ ଲେଖାଏ ପର ଚଲାନ୍ତି ।]	
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ପତର—	ଗ୍ରା. ବ. (ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶକ ଦ୍ଵାରା ସହପରି)—
Kaurdi patara	ପଇସାପତର, ଟଙ୍କାଟୋକର; ଧଳ—
	Riches; cash; money.
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ପତର—	ଦେ. ବ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ପତର (ଦେଖ)
Kaurdipatra	Kaurdipatra (See)
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକରିଆ—	ଦେ. ବ—କେହିଟ ଅବ ହାତୁଆ ଛାତକ ବେହେରାତୀରୁ
Kaurdibhāgīଶ	ଚିଠି ନେଇ ଜାତିଭାଇଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପେରାଇଜାତି— ସମକ୍ରମୀୟ ଖବର ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
	A carrier of letters regarding caste-mat- ters amongst the <i>Hātua</i> <i>Sūdras</i> .
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକମ—	ଦେ. ବ. (ସ. କପଦ୍ର ଓ ମାଳ)—
Kaurdimāla	୧. କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ପେଟରେ ସୁତା ଗଲାଇ ସୁନ୍ଦାରୀବା ହାର—1. A necklace of shells.

[ଦ୍ର—ବୁନ୍ଦୁରୁଷ ଓ ବୈଶାଳୀମାନେ ଏହା ପିନ୍ଧିନ୍ତି]	2. କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ପର ଆକାଶର ଗୁରୁତ୍ବରେ ସୁନ୍ଦାର ହାର— 2. A gold necklace whose beads resemble shells in shape.
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକମାଳ—	ଦେ. ବ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକମାଳ (ଦେଖ)
Kaurdimāli	Kaurdimāla (See)
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକମାଲିଆ—	ଦେ. ବିଶ—ସେ ବେକରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକମାଳ ପିନ୍ଧେ— Kaurdimālia କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ମାଲିଆ Wearing a necklace of shells.
	କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକମାଲିଆ ସବୁ ହାର ବୁନ୍ଦୁରୁଷ ହାରକଣ୍ଠେ ।
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକହାର—	ଦେ. ବ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକହାର (ଦେଖ)
Kaurdihāra	Kaurdimāla (See)
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକପ—	ଗ୍ରା. (ପଦ୍ଧି) ବ. (ସ. କୌଣପ)—ରାଷ୍ଟ୍ର; ଅସୁର— Kauñapa Demon.
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକପି—	ଦେ. (ପଦ୍ଧି) ସଙ୍କ. (ସ. କିମ୍ବ; ପ୍ରା. କବଣ)—
Kaupasi	୧. କୌଣସି; କେଉଁ; ବ—1. Which; what. କୌନ କରଣସି ବଥ ବାମନା ବ କରନ୍ । ବୁନ୍ଦୁରୁଷ ମହାବରତ. ଅତ । କୌନସା ୨. କେହି କଣେ ଲେବ ବା ପ୍ରାଣୀ ବା ବସୁ— 2. A certain person, animal or thing.
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକପି—	ଗ୍ରା. ସବନାମ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକପି (ଦେଖ)
Kaupasila	Kaupasi (See')
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକରାତର—	ପ୍ରାଚେ. (ବାଲେଷର) ବ—କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକରାତର (ଦେଖ)
Kautarā	Kaukatarā (See)
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକରୁକ—	ଗ୍ରା. (ପଦ୍ଧି) ବ. (ସ. କୌରୁକ)—କୌରୁକ (ଦେଖ)
Kautuka	Kautuka (See)
	ଗ୍ରୋମ୍ ପାଣେ ପୁଣ୍ଡିର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହାରକଣ୍ଠ ବରୁନ୍ଦୁରେ । • ବୁନ୍ଦୁରୁଷ ମହାବରତ. ଅତ ।
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକରୁକା—	ଗ୍ରା. (ପଦ୍ଧି) ବିଶ. (ସ. କୌରୁକ)—ସୁନ୍ଦର; ମନୋଦର— Kautukā Beautiful; charming.
	ବୁନ୍ଦୁର ପାବନ୍ତ ରେଖା । ତେଣୁ ଏ ତଥେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକରୁକା । ମନୋଦ କରନ୍ତ ।
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକରୁତା—	ଗ୍ରା. ବିଶ—କୌରୁତା (ଦେଖ)
Kautukiā	Kautukiā (See)
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ଶପ—	ଦେ. (ପାଚିନ ପଦ୍ଧି) (ସ. କୌଣେଷ ?) ବ.—ଶୁଦ୍ଧ ଶିତବଦ୍ୟ— Kaupa ଶିଶେ—A kind of warm dress.
	କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ଶପ ଅଙ୍ଗ ରେ । ବମ୍ବନ୍ଦୁ ଶିତବଦ୍ୟ ଲଗନ । ଅନ୍ଦରୁ, ରସକିଞ୍ଚାଳ ।
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ଶପିନ୍ଦୁ—	ଗ୍ରା. ବ. (ସ. କୌପିନ)—କୌପିନ; ଲେଙ୍କୁଟି; ଗୀର Kaupini କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ଶପିନ୍ଦୁ କରନ୍ତ ।
କର୍ତ୍ତବ୍ୟାକ ଶପିନ୍ଦୁ	A narrow strip of rag worn to cover the private parts.

ସାଧାରଣ ଦେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତ୍ତିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଚଢ଼ିବ ଆଶ୍ଵରତ୍ତ ମାତ୍ର ମହିର ପ୍ରତିକର ଉତ୍ତର କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧୩୨, ୧୩୩ ଚଢ଼ିବ ଦୌଣି କରି କାନ୍ଦ୍ର ବା ମାନ୍ଦ୍ରପୁର
ଶବ୍ଦ ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋପରେ ନ ମନ୍ଦିର ଦେବେ ଯେହି ଏହି ପାଇଁ ସାଧାରଣ ତହିଁ ବିପରୀତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦ୍ରପୁର ଶବ୍ଦ ଖୋଲିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ
ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭିବେ ।

କର୍ପୁନୀ—ଗ୍ର. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସଂ. କୌଶଳ)—କର୍ପୁନୀ (ଦେଖ)

Kaupina (See)

ମେଘଲା ବରୀ କର୍ପୁନୀ । ଦେବମଣ୍ଡଳ ଆରାସ ।

ନିରାଥ, କର୍ପୁନୀ ।

କର୍ପୁନୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. କୌଶଳ)—କର୍ପୁନୀ (ଦେଖ)

Kaupuni (See)

କର୍ପୁନୀଅଂ—ଦେ. ବି. (ସଂ. କୌଶଳଧାରା)—ଯେଉଁ ଛେକ

Kaupuniāñ କର୍ପୁନୀ ମାରୁଥାଏ—Wearing a narrow strip of rag along the private parts.

କର୍ପୁନୀ ମାରୁଥା—ଦେ. କ୍ର.—ଅଣ୍ଣା ଗୁରିପାଣେ ତୋର ନାହିଁ

Kaupuni maribā ତଳେ କର୍ପୁନୀକ ଗୋଟିଏ ପାଖକୁ ଦେଇ
କଥ୍ରୀମାରା ତୋରରେ ଛନ୍ଦ ପୁଡ଼ାଳ ବାଟେ କର୍ପୁନୀର ଅଳ୍ପ
କଫଳୀ ମାରୁଥା ପାଖକୁ କେଇ ପଛପଟେ ଖୋସିବା—

To wear a narrow strip of rag tucked along the private parts.

କର୍ପାସିଆ—ଦେ. ବି.—କର୍ପାଗ୍ରୂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାତ୍ର—

Kauphāsiā A small fish of the class of Anabas.

ଖଲ୍‌ସେ [ଦ୍ୱ—ଏମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଦଳେ ବାଇ ପରି ଦୁଇଟ ନିଶ୍ଚ ଥାଏ,
ଖଲ୍‌ସୀ କର୍ମାତ ପରି ଏମାନଙ୍କ ତେଣାରେ କଣ୍ଠା ନ ଥାଏ ।
ଖଲ୍‌ସା ଲମ୍ବରେ ଏମାନେ ଛ ଆଙ୍ଗୁଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିଲା । ଏମାନେ
ଖଲ୍‌ସା ମଣାତିମ ଓ ଜାଟ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ମଣାକୁ ଖାରଯାନ୍ତି ।]

କର୍ପଳବ୍ରତୀ—ଗ୍ର. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. କୁଳ + ବ୍ରତ)—

Kau labrati ପତ୍ରବ୍ରତା; ସ୍ତ୍ରୀ—Chaste (woman);

devoted (wife).

କର୍ପଳବ୍ରତ ହିତ୍ତ ବୁଝନ । ସୁହଂଶୀ ଧୂନ ମନ୍ଦ ଦାନ ଥରୁଥିଲା ।
ଅମ୍ବାନ୍ତ୍ୟ ବଦନୁତ୍ତାମଣି ।

କର୍ଷଣୀ—ପ୍ରାଚୀନ (ପାରକୁଦ) ବି—କଠାତ୍ରୀ—

Kausa (See)

Wooden sandals.

କର୍ଷଣି—ଗ୍ର. (ପଦ୍ୟ) ବି.—(ସ. କୌଶଳ) —୧। କୌଶଳ (ଦେଖ)

Kausala (See)

କର୍ଷଣି । କୌଶଳ ଦେଖ ବା କର୍ଷଣୀ—2. The kingdom
of Kosala.

କର୍ଷଣଳେ କର୍ଷଣଳେ ତଗର ମାର ।

ଭାଷ୍ଟ. ପ୍ରସ୍ତ୍ରଧାର୍ଯ୍ୟ ।

କର୍ଷଣଳୀ—ଗ୍ର. ବି. (ନାମ) ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. କୌଶଳଧ୍ୟ) —କୌଶଳୀ; ସମ୍ମରାତ୍ର

Kausalā ମାତ୍ର—Kausalyā, the mother of Rāma.

କର୍ଷଣଳାଙ୍କି—ଦେ. ବି (ନାମ) (କୌଶଳୀ ଓ ଗଙ୍ଗର ଦେଖ)—

Kausalāgāṅga ପୁରୀ କିନ୍ତୁ ଦୁଇନେଥର ନିକଟସ୍ଥ ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ର

ଶିରର ପାଦଦେଶରେ ଓ ଦୟାନିଧାର ଥରୁଥରେ ଥିବା

ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଚୀନ ଜଳାୟୁ—Name of an

ancient tank near Bhubaneswar in the Puri district.

[ଦ୍ୱ—ଏହା କେଣାର ସଙ୍ଗେବଣୀୟ ରଜା କାମାର୍ତ୍ତ ଗଙ୍ଗେର ଦେବ (୧୯୨୨-୧୯୩୩ଖ୍ରୀ) ଖୋଲାଇଥିଲେ ।

ପ୍ରଥମେ ଏହାର ଆକୁଳ ଏକ କୋଣ ବାହୁକଣ୍ଠୀ ଶୋଷିବ ବର୍ଣ୍ଣମେତେ ପରି ଥିଲା ଏବଂ ଏହା ମହିରେ ଗୋଟିଏ ଟାପୁ ଥିଲା ଓ ସେ ଆପୁଣର ଗୋଟିଏ ରଜତବନ୍ଦ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା; ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷ ପୁତ୍ରଗନ୍ଧାର ଏହା ଦୟାନିଧା ସଙ୍ଗେ ସମୁଦ୍ର ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ତଳର ଶୁଳାଧାର ତୋଷାଳ ଏହା କୁଳରେ ଥିବାର ଅନୁମିତ ହୁଏ । ବିର୍ତ୍ତମାନ ଏହାର ଶୁଶ୍ରୀପାଞ୍ଚରୁ କେତେକ ଅଂଶ ପୋତ ହୋଇ ଗଲାଯି ।]

କର୍ଷଣିକା—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସ. କୌଶଳ)—କୌଶଳୀ (ଦେଖ)

Kausali

Kausalī (See)

କର୍ଷଣି—ଗ୍ର. (ପଦ୍ୟ) ବିଶ. (ସ. କୌଶଳ)—କୌଶଳୀ (ଦେଖ)

Kausali

Kausalī (See)

କର୍ଷଣିକ—ଗ୍ର. (ପଦ୍ୟ) ବି (ସ. କୌଶଳ)—୧। କୌଶଳି (ଦେଖ)

Kausika

1. Kausika (See)

(ପ୍ରଥମ୍ବର ଅର୍ଥରେ) କୋଣରେ କର୍ଷଣିକ ସେ—ରତ୍ନ. ବେଦେଶ୍ୱରବନୀ ।

(ବିଶମିତ ଓ ପେଚିବ ଅର୍ଥରେ) ବିଧରେ ଉତ୍ସମ୍ଭବ ଉପର,

ବିହାରବାଟ ବରଣିକର । ରତ୍ନ. ବେଦେଶ୍ୱରବନୀ ।

(ବାପ୍ରକଳାର ରତ୍ନ ଅର୍ଥରେ) ଅଛ ମନ୍ଦରଥ ନିଷେଷ ରହିବ ସୁରମର ବରଣିକ,
ଏହି କର୍ଷଣିକ ରୂପଦାୟ ତାହି ନାହିଁ କମିଲାଇବାକର ।

ରତ୍ନ. ପ୍ରସ୍ତ୍ରଧାରୀ ।

2. (ସ. କୌଶଳି) —ନିମାବିଶେଷ—

2. Name of a river.

ମଧ୍ୟ କର୍ଷଣିକ ନିମା ନିହେ ଉତ୍ସମ୍ଭବ । ସାରଳା. ମହାରାଜ ।

କର୍ଷଣିକା—ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. କୌଶଳି)—ଗଣୀର ଉତ୍ସମାହିଳୀ

Kausikī ଉତ୍ସନ୍ଧା; ବିହାରର ନିମାବିଶେଷ—A tributary of the Ganges; a river in Bihar.

ନିମା ହୋଇବ ଏବା ବିଶ ମନରେ,

ତେ ଅର୍ଥମ ସାର ବରଣିକ ପାଇବ । ବିଶା. ବିଦେଶ୍ୱରବନୀ ।

କର୍ଷଣିକା—ଗ୍ର. ବି (ନାମ) ସ୍ତ୍ରୀ—କୌଶଳି—

Kausala (See)

କର୍ଷଣିକା—ଗ୍ର. ବି (ନାମ) ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. କୌଶଳି)—କୌଶଳୀ, the mother of Rāma.

କର୍ଷଣିକା—ଗ୍ର. ବି (ନାମ) ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. କୌଶଳି)—

Kausali (See)

କର୍ଷଣିକ୍ୟ—ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ. ବିଶ. (ସ. କୌଶଳିୟ)—କୌଶଳୀୟ (ଦେଖ) —

Kauseya (See)

ବାର ତେ ତ ହେଲେ ଗଣେ ଗଣେ ରତନ,
ଶୋଷିତ ମେଲୁ କରିଗେଲୁ ସବା ।

ରତ୍ନ. ବେଦେଶ୍ୱରବନୀ ।

କର୍ଷଣୁବ—ଗ୍ର. ପଦ୍ୟ. ବି (ସ. କୌଶଳି)—କୌଶଳୁବ (ଦେଖ) —

Kaustubha (See)

କର୍ଷଣୁବ—ଗ୍ର. ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦ୍ରିତ୍ୟ—କର୍ଷଣୁବ (ଦେଖ) —

Kae

କି; କଥାଗ; କେହିଁ ?—What; which ?

(ସଥା—ଶିଶୁ ପ୍ରଶ୍ନ—କଥାଗ ତଥା କଥା ଗର୍ବ ? କଥା ଏହିର ଉତ୍ସମାହିଳୀ—

ଏହିର ଉତ୍ସମାହିଳୀ—‘କହ’ (=ଅଳ୍ପନିରାପତ୍ତି) ।)

୯	ର	ଭ	ତୁ	ତୁ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାଣିକ ସୁନ୍ଦାରୀ	ଶ	ଜ	ଶୁଣ	କ	ରସ	ଉଥ	ଉଥ	ତ
୧	ର	ଭ	ତୁ	ତୁ	ସ୍ଵେ	ଅନୁମାଣିକ ସୁନ୍ଦାରୀ	ଅନୁମାଣିକ ସୁନ୍ଦାରୀ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	କ	ନୁ	ତ

କବିତା (ଇତ୍ୟାଦି) — ବୈଦେ. ବି (ଆ) — କରଦି ଉତ୍ସାହ (ଦେଖ) —
Kaed etc. Kaidi etc. (See)

କବିତା (ଇତ୍ୟାଦି) — ବୈଦେ. — କରଦି ଉତ୍ସାହ (ଦେଖ) —
Kaedi etc. Kaidi etc. (See)

କବାର — ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦମ) ବି— ୧। ସୁନ୍ଦରୀ; ଜେତେକାର;
Kaebāra ଯଶୋଗାନ— ୧. Recital of praise;
Eulogizing; panegyrics.

ପାହାବଳେ କବାର କବିତା ବା ସୁନ୍ଦରୀ—ବାରକା. ମହାବଳୀ. ବଳୀ।

୨। ସୁନ୍ଦରୀଠ; ଭାଟ—2. Herald; bard.

କଂକର୍ତ୍ତୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି—କାଙ୍କର୍ତ୍ତୁ (ଦେଖ) —
Kankardu Kankarda (See)

କଂଶ—ସ. ବ. (କମ୍ପ ଧାରୁ = ରତ୍ନା କରିବା + ସଞ୍ଚାରେ କର୍ତ୍ତୁ. ସ) —
Kamśa ୧। ଅସୁରବିଶେଷ; ଶାକୁଷ୍ଠକର ମାମ୍ପୁ; ଭରସେନଙ୍କର
ପୁଅ; ଏ ମଥୁରାର ଜନେକ ପ୍ରାଚୀନ ରଜା; କଂସ—

1. Maternal uncle of Srikrushna.

[ତୁ—କଂଶ ବ୍ୟାରକାର ରଜା ଉତ୍ସନ୍ନେନଙ୍କର ପୁଅ । ମାରଦକ—
ଠୀରୁ ଏ ଉତ୍ସନ୍ନଦିବାଗୀ ଶାକୁଷ୍ଠରେ ସେ ଦେବବାଗର୍ଜନାତ ସନ୍ତୁଳାନ
ଏହାଙ୍କୁ ବଧ କରିବେ । ତଦନୁସାରେ ଏ ଜିଜ ରଗିମ ଦେବଙ୍କ
ଓ ଭରିମାପରି ବସୁଦେବଙ୍କୁ ନିଜ ଶାକୁଷ୍ଠକ ମଥୁରାର ବନଶାଳରେ
ରଖି ତାଙ୍କର ସାତଗୋଟି ସନ୍ଦାନଙ୍କୁ ଜମାପାତ୍ରେ ହତ୍ତା । କଲେ,
କିନ୍ତୁ ଅସୁରଗର୍ଜନାତ ଶାକୁଷ୍ଠ ଜାତ ହେବା ମାତ୍ରେ ବସୁଦେବ ତାଙ୍କୁ
ଗୋପନରେ ନେଇ ଗୋପନରେ ନନ୍ଦପରେ ରଙ୍ଗ ଅସିଲେ । କଂଶ
ଶାକୁଷ୍ଠକୁ ମରିବା ପାଇଁ ଅନେକ ଅସୁର ଅସୁର ପଠାଇ ଅକୃତ
କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ଶେଷରେ ଶାକୁଷ୍ଠକୁ କପଟରେ ଥକୁ ସର୍ବାକୁ ଡକାଇ
ସେଠାରେ ମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କୁ ମରିବାକୁ ଭେଦ୍ଧା । କଲେ,
କିନ୍ତୁ ଛିନ୍ନ ଶାକୁଷ୍ଠକ ଦ୍ୱାରା ନିହତ ହେଲେ । ଉତ୍ସନ୍ନେନଙ୍କ ରଣୀରୁ
ଦୂରିଲା ନାମକ ରକ୍ଷସ ବଳପୂରକ ରମଣ କରିବାକୁ ସେହି ରକ୍ଷସ
ଆରସରେ କଂଶ ଜନିଥିଲେ । ଏ ସୀମ୍ବ ପିତା ଉତ୍ସନ୍ନେନଙ୍କୁ କାରାବକ୍ଷ
କର ମଥୁରାର ରଜା ହୋଇଥିଲେ ଓ ଏହାଙ୍କ ମୁଗୁ ପରେ ଉତ୍ସନ୍ନେନ
ପୁଣି ମଥୁରାର ରଜା ହେଲେ ।]

୧। ବୃକ୍ଷବିଶେଷ; ମୁଣ୍ଡିକା ଗଛ (ଦେଖ)

2. A kind of plant; Mundikā (See)

୩। (+ କର୍ମ. ସ) କଂଶ ନାମକ ଧାରୁ ; ତମା ଓ ରଙ୍ଗ ବା
ଦସ୍ତାର ମିଶ୍ର ଧାରୁ—3. Bell-metal.

୪। ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରଜତାକି ନିର୍ମିତ ପାନ୍ୟତ୍ର—

4. A gold or silver drinking glass.

୫। ତେଜିଷ ଦ୍ରୁବ୍ୟ—5. Utensils.

୬। ପରମାଣ ପାତକିଶେଷ—6. A measuring pot.

କଂଶକ୍ରି—ସ. ବ. — ୧। (କଂଶ + ତୁଳାର୍ଥ କ; ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣ କଂଶାପରି) —
Kamśaka

ଶୁନ୍ଦକଷ (ଦେଖ)

1. Hirankashā (See)

୧। କଂଶ ଧାରୁତମିରପାତା (ହ. ଶଦସାଗର)

2. A pot or vessel made of bell-metal.

କଂଶକରତ୍ତା—ଦେ. ବ. (କଂଶ ସେଇଁପରି କରତା ଖାର ମରଥିଲ) —
Kamśakachardā ନିର୍ବାତ କରତା; ମଳୁଖକୁ ଉର୍ବର୍କୁ ଟେକ
ଉର୍ବର୍କୁ ଲୋରରେ ଗଢେ ହେବି ଦେବା—
A very strong dashing or throwing
of a person on the ground.

କଂଶକରତ୍ତା ଖାରବା—ଦେ. କି—ଖୁବୁ ଲୋରରେ କରୁଛି ହୋଇ
Kamśakachardā khāibā ପଡ଼ିବା—To get dashed
to the ground.

କଂଶକରତ୍ତା ଦେବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଉପରୁ ଟେକ
Kamśakachardā debā ତଳକୁ କରି ଦେବା—To dash
or fell down a person on the ground.

କଂଶକାର—ସ. ବ. (କଂଶ + କୁଣ୍ଡ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତୁ. ଅ) —
Kamśakāra କଂଶ ବାସନ ତିଆର କରିବା ଜାରି; କଂଶର ବା
ଅଟାର ଜାରି—A brazier.

କଂଶକୃଷ୍ଣ—ସ. ବ. (କଂଶ + କୁଣ୍ଡ ଧାରୁ = ମର୍ଦନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ;
Kamśakrush ସେ କଂଶକୁ ମର୍ଦନ କରିଥିଲେ)—ଶାକୁଷ୍ଠ—
Srikrushna.

କଂଶଜିତ—ସ. ବ. (କଂଶ + କି ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ; ସେ କଂଶକୁ ଜୟ
Kamśajit କରିଥିଲେ)—ଶାକୁଷ୍ଠ—Srikrushna.

କଂଶଜାଳ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟବଦିଲୋପୀ; କଂଶକରିତ ତଳ) —
Kamśatāla ୧। ହାଙ୍ଗ (ହ. ଶଦସାଗର)—Cymbals.

କଂଶନିଷ୍ଠଦନ—ସ. ବ. (କଂଶ + କି ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ; ସେ କଂଶକୁ ଜୟ
Kamśanisūdana ଶାକୁଷ୍ଠ—Srikrushna.

କଂଶବଣିକ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ; କଂଶ + ବଣିକ) —
Kamśabānik ୧। କଂଶବାର; କଂଶାଗ୍ର—1. A brazier,
୨। ସେ କଂଶ ବାସନ ବେପାର କରେ—

2. A trader in bellmetal.
କଂଶହା—ସ. ବ. (କଂଶ + କି ଧାରୁ = ବଧ କରିବା + କର୍ତ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ;
Kamśahā ସେ କଂଶକୁ ବଧ କରିଥିଲେ)—ଶାକୁଷ୍ଠ—
Srikrushna.

କଂଶପୁର—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟବଦିଲୋପୀ; କଂଶ ନାମକ ଅସୁର) —
Kamśasura କଂଶ ୧। (ଦେଖ)
Kamśa 1. (See)

କଂଶ—ଦେ. ବ. (ସ. କଂଶ) —
Kamśa etc. Kamśa etc. (See)

କଂଶା—ଦେ. ବ. (ସ. କଂଶ) —
Kamśa ୧। ତମା ଓ ରଙ୍ଗ ବା ଦସ୍ତାର ମିଶ୍ର ଧାରୁ—
କଂଶା ୧. Bell-metal.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁନ୍ଦର ସୂତର ଓ ଚଢ଼ିବ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ଏବଂ ଚଢ଼ିବ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ମୁଖରେ ପ୍ରବେଦ ଉଷ୍ଣ ବରନ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ଏ ବା , ଚଢ଼ିବ ବୌଣୀର ଦର୍ଶନ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଗାଇଲେ , ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ ଲୋକେ ପେହି ଶବ୍ଦ ପରେ ଯଥାକଣେ ଚଢ଼ିବ ବିଷୟର ବିଷୟର , ବା । ଚଢ଼ିବ ଦର୍ଶନ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଗାଇଲାବୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଗୋଟିବେ; ‘ଭୂତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଭୂତ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବନ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବନ୍ଧ’ ଦେଖିବେ

ବିଦ୍ରୋ, କ୍ଷାସା । । କଂସା ଧାରୁରେ ତିଆର ବଡ଼ ପାଡ଼; ବେଳ—
2. A big pot made of bellmetal.

* । ପରମାଣ ପାଦବିଶେଷ; ଥଢ଼ା—
3. A measure.

କଂସାଇ—ବେଦେ. ବ. (ଥ. କଂସାଇ)—

Kamsai । । ଯେ ପଶୁ ଦତ୍ୟା କର ମାଂସ ବିକେ—
କମ୍‌ବାସନ

କମ୍‌ବାସନ । । କଂସାଇ ପର ନିଷ୍ଠୁର ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A person as cruel as a butcher.

* । (ସ. କଂସାବଜା)—କଂସବାଜ ନଦୀ; ବାଲେଶ୍ୱର
ଜିଲ୍ଲାର ନଦୀବିଶେଷ—3. The name of a river
in Balasore.

* । (ସ. କଂସାବଜା) ମେଦମ୍‌ପୁର ଜିଲ୍ଲାର ନଦୀବିଶେଷ—
4. A river in Midnapur district.

* । ଏକଜାଗ୍ରୟ ଚେମତ୍ତା ସବୁ ଲଜା; ଏହା ଲଜବୁପେ
ବ୍ୟବ୍ହରିତ ଫୁଲ—5. A kind of fibrous creeper
used as bandage to tie things.

ବଣ—ଅତି ନିଷ୍ଠୁର (ବ୍ୟକ୍ତି)—Very cruel (person).

କଂସାଗିନା—ଦେ. ବ—୧ । (ସହଚର) କଂସା ନିର୍ମିତ ବଡ଼ ଓ ସାନ
Kamsaginā ପାଡ଼ମାନ; ବେଳ ତାଟିଆ ଆଦି ବାସନକୁସନ—
କଂସାବାସନ

କଂସାବାସନ । । (ମଧ୍ୟପଦଲ୍ଲୟାରୀ) କଂସା ଧାରୁରେ ନିର୍ମିତ ଗିନା; କଂସାରେ
ତିଆର ତାଟିଆ—2. A cup made of bellmetal.

କଂସାତମା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସହଚର)—
Kamsatamā କଂସାଗିନା । (ଦେଖ)

Kamsaginā । (See)

କଂସାତାଟିଆ—ଦେ. ବ—କଂସାଗିନା (ଦେଖ)
Kamsatatiā Kamsaginā (See)

କଂସାଥାଳି—ଦେ. ବ. (ସ. କଂସାବୁନ୍ଦାଳୀ)—
Kamsathāli କଂସାଧାରୁନିର୍ମିତ ବଡ଼ ଚଟକା ବାସନ—
A tray of bellmetal.

କଂସାଥାଳିଆ—ଦେ. ବ—କଂସାଧାରୁନିର୍ମିତ ସାନ ଥାଳି—
Kamsathālia . A plate of bellmetal.

କଂସାକୋଟା—ଗ୍ର. ବ. (ସହଚର)—କଂସାଲୋଟା (ଦେଖ)
Kamsakotā Kamsalotā (See)

କଂସାକଣ୍ଠ—ସ. ବ. (ନାମ)—୧ । କଂସର ଭରଣୀ; ଦେବଶବାର.
Kamsabati . ଭର୍ମ୍ଭାବୀ—1. The sister of Kamsa and
the wife of Debasrabā.

* । ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାର କଂସବାଜ ନଦୀ—
2. The river Kamsabānsa in the
Balasore district.

କଂସାବାସନ—ଦେ. ବ—କଂସାଧାରୁରେ ତିଆର ନାନାପ୍ରକାରର ପାଦ—
Kamsabāsana Various plates and utensils of
କଂସାବାସନ
କଂସାବାସନ

କଂସାରତି—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ତତ୍ତ୍ଵ; କଂସ + ଅରତି = ଶତ୍ରୁ)—
Kamsarati କଂସର ଶତ୍ରୁ; ଶାକୁଷ୍ଟ—
Srikṛushṇa; the enemy of Kamsa.

କଂସାରି—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡି ତତ୍ତ୍ଵ; କଂସ + ଅରି = ଶତ୍ରୁ)—ଶାକୁଷ୍ଟ—
Kamsari ଦେ. ବ (ସ. କଂସକାର)—
1. Kamsakāra (See)

କଂସାର ଘରର ପାଦ, ବୁଝ ଗାରି ତାର ପାଦ—ନାୟି
ହାଗମଖୁରୀ । । ବାଲିରେ ମାତ୍ରିଥୁବା କଲମାଦି ବର୍ଣ୍ଣର ଏକପ୍ରକାର ଲତା,
ଦୋଷତୀଳତା ଏହାର ପତ୍ର ଛେଳ ଖୁବୁ ପର ମହିରେ ଖଣ୍ଡିତ, ଫୁଲ
ଆମଳ ଚକ୍ର; କର୍ଣ୍ଣାର ଲତା—2. The goat's
foot creeper; Ipomoea • Biloba;
Convulvulus Pes-caprae (Kirtikā)

[ଦ୍ର—ଏ ଲତା ଲମ୍ବା ଓ ସଲଖ; ବାଲିରେ ଲଟାଇ କରି
ମାଡ଼େ । ଏହାର ପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକର ଆକୃତି ପ୍ରାୟ ୧୨ ଲଙ୍ଘ ୧୨ ଲଙ୍ଘ;
ଲମ୍ବା ଖୋର ଛକିଏ ଦେଖି । ଏହି ଲତାର ଫୁଲ ଗୋଲିପ ଫୁଲ
ପର, ମାତ୍ର ଚକରବିଥା; ଏହା ସମ୍ବୁଧନାର ବାଲ ଭୁପରେ ବଢ଼େ;
ଏ ଲତା ଖୁବୁ ଚେମତ୍ତା ଓ ଏଥିରେ ଲଇ ଫୁଲ ଫୁଲ—]

କଂସାରିଘର ପାର—ଦେ. ବ. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—(କଂସାର ଘରେ ପାନିତ
Kamsarighara pārā ପାରମାନେ ଦିନରାତ କଂସାବାସନ
ଉପରେ ହେଉଥୁବା ପ୍ରହାର ଶୁଣିବାରେ ଅଭ୍ୟସ ଥିବାରୁ—
ସେଉଁ ଲୋକ ଅନୁଭବ ଦ୍ୱାରା ଅନୁଭବ ଦେଖି ପାଇଁ ମୁକ୍ତ
କିମ୍ବାକ ଲୋକ—A person habituated to
brave many difficulties.

କଂସାର ଲାଇ—ଗ୍ର. ବ—କଂସାର । (ଦେଖ)
Kamsari lai Kamsari 2 (See),

କଂସାର ଲାତା—ଦେ. ବ—କଂସାର । (ଦେଖ)
Kamsari latā Kamsari 2 (See),

କଂସାଳ—ଦେ. ବ—କଂସାରେ ତିଆର ଖାତି; କରୁକି—
Kamsala Cymbals.
କାଳ ବସାନ ପର ବାର—କଲାତ୍ରିମହୋଦୟ ।

କଂସାଲୋଟା—ଦେ. ବ. (ସହଚର)—କଂସାବାସନ; ନାନାପ୍ରକାର
Kamsalotā ବାସନମାନ—Various utensils of the
household.

କଂସେଇ—ବେଦେ. ବ.—କଂସାର (ଦେଖ)
Kamsei Kamsai (See),

କଞ୍ଚିକଞ୍ଚି—ଦେ. ଥ—କଞ୍ଚିକଞ୍ଚି (ଦେଖ)
Kaññi kaññi Kaañ kaañ (See),

୧	ର	ଉ	ରୂର	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତବନ୍ଧ	ଅନୁନ୍ତାସିକ ସୁତ୍ତାଷର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ତୁ
୨	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବନ୍ଧ, ଅନୁପ୍ରାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସୁତ୍ତ ବନ୍ଧ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଥ	ତୁ	ନ୍ତୁ	

କଞ୍ଚ—ଦେ. ଥ.—କଞ୍ଚକଞ୍ଚ (ଦେଖ)

Kañkāñ (See) Kaañkāñ (See)

କଞ୍ଚାଦେ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ବୁଲ. ହି. କାନ୍ଦା—ସୁତାକାଣ୍ଡବା)

Kañčā—ଯେ ସୁତାକାଟେ; ସୁତାକଟାଳ—Spinner.

କଞ୍ଚରିତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ସିନ୍ଦୁର ଥବ ଗୋଲବାରେ

Kañpariginā—ବ୍ୟବହୃତ ଖୁବ୍ ଛେଟ ଗୀନା; ସିନ୍ଦୁରଗୋଲା—

A very small pot (for the purpose of holding red lead for the toilet).

କଞ୍ଚକର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—୧। ବ୍ୟତବ୍ୟସ୍ତତା—1. State of

Kañrakach being awfully busy.

୨। ଅସୁନ୍ଦା—2. Inconvenience.

କଣି—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—କଣି (ଦେଖ)

Kañsi Kasi (See)

କକ (ଧାରୁ)—ସଂ—ଅହଂକାର କରିବା—To boast of.

Kak (root) Kak kak The crowing of a cock.

କକ୍କକ୍କ

କକ—ଗ୍ର. ବି. (ଶିଶୁରାଷା; ସଂ. କୋକ) —

Kaka ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସରବା ନିମନ୍ତେ, କବିତ ଉତ୍ସର ଜାବ—

An imaginary being invoked by elders to frighten children to submission.

କକତା—ଦେ. ବି. (ସଂ. କର୍କଟ) —୧। କକତା (ଦେଖ)

Kakardā 1. Kankardā (See)

କାକଡ଼ା , । କର୍କଟରଣୀ—2. Name of a zodiac sign.

କକତା ୩। ଯୌରମାନ ଶ୍ରାବଣ ମାସ—

3. The solar month of Śrāvana.

୪। ବେଣିମଞ୍ଜ (ଦେଖ)

4. Benimañja (See)

କକତାଶିଂଘୀ—ଦେ. ବି (ସଂ. କର୍କଟରଣୀ) —

Kakardāśiñghī କକତାଶିଂଘୀ (ଦେଖ)

Kakardāśiñghī (See)

କକତାଶୁକ୍ଳୀ—ଦେ. ବି. (ସଂ. କର୍କଟଶୁକ୍ଳୀ) —ଶରତର ଉତ୍ସର

Kakardāśiñghī ପ୍ରତ୍ୟେ ପ୍ରାନ୍ତର ବୃକ୍ଷବିଶେଷ । ଏହାର ପଦରେ

ସଂ. ଶିଙ୍ଗୀ; କର୍କଟଶୁକ୍ଳୀ; ଏକନାତ୍ରୀ ଘୋକ ମାତ୍ର ଅଗ୍ନି କମ୍ପା

ବୁଲିର ବିଷାଣୀକା; ଛେଳଶିଙ୍ଗ କର ଗୋଟିଏ ଅରୁ (gall)

ଅଜଣିକୀ; ଚକ; କରନ୍ତୀ କରନ୍ତୀ । ଏହା ଜୀଷ୍ଵରେ ବ୍ୟବହୃତ

କରନ୍ତାଶୁକ୍ଳୀ । ହୁଏ ଓ ଏହି ଅଗ୍ନିର ନାମ କକତାଶୁକ୍ଳୀ—

Rhus Succedanea; Pistacia—

Integerimma.

କକତାଶିଂଘି

[ଦ୍ର—ଏହା କଣାୟ, ଉତ୍ସରସ, ଉତ୍ସର୍ପି; କକତାଶୁକ୍ଳୀ ଏହା କପ, ବାୟୁ କ୍ଷୟ, ଜ୍ଵର, ଗାସ, ତା. କକତାଶୁକ୍ଳୀଙ୍କୀ । ଉତ୍ସର୍ବାତ, ବୃକ୍ଷ, କାଶ, ହିକ୍କା, ଅରୁଚ ଓ ମରହିଣୀ. କକତାଶୁକ୍ଳୀ ବମନ ନାଶ କରେ । ଏହାର ଅଖକ ମାତ୍ରା ଦେ. କକତାଶୁକ୍ଳୀ; ବିଷାକ୍ତ । ଏହାର ଉତ୍ସର୍ବ ହୁଏ ସେବନ କରି ଦୁଷ୍ଟ, ଦୃଢ଼ ଓ ତନ ମିଶ୍ରିତ ଅକ ବୋଜନ କଲେ ଫୀଷମୋଗରେ ବୃଷର ପର ବଳ ଆସେ ।]

କକବାୟୀ

[ଗ୍ର. ବି. (ଶିଶୁରାଷା; ସ. କୋକ) —କୋକ (ଦେଖ)

Kakabāyā

Koka (See)

କକମିଆଁ

[ଗ୍ର. ବି. (ଶିଶୁରାଷା; ସ. କୋକ) —କୋକ (ଦେଖ)

Kakamīā

Koka (See)

କକମିନା

[ଗ୍ର. ବି. (ଶିଶୁରାଷା; ସ. କୋକ) —କୋକ (ଦେଖ)

Kakaminā

Koka (See)

କକମ୍ବା

[ଗ୍ର. ବି. (ନାମ) (ସ. କେକେଯୀ) —କେକେଯୀ (ଦେଖ)

Kakayā

Kaikeyī (See)

କକର୍ଲୋ

[ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସ. କର୍କଟକ) —କାକତ୍ତା—

Kakarlo An edible thorny fruit borne by a creeper.

Memordica Cochinchinesis.

କକରଥକା

[ଗ୍ର. ବି. (ସ. କର୍ଦର୍ଥନା) —ବ୍ୟାକୁଳ; ବିକଳ—

Kakarathana

Distracted.

କକରଥକା

[ଗ୍ର. ବି—ବ୍ୟାକୁଳତା; ସମ୍ବଳା; କଷ୍ଟ; ଦୁଃଖ—

Kakarathana

Distraction; anguish.

କକରଣୀ

[ଗ୍ର. ବି. (ସ. କର୍କଟରଣୀ) —କରନ୍ତର ଅଶୁଭ ଉତ୍ସରଣ—

Kakarasa

1. Harsh; grating.

୨। ଟାଣ୍ଟୁମୁଖ—2. Hard.

୩। ଛୁର ଅବ ରେଣ ଅନ୍ତମଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ରତ୍ନ ମୋଡ଼ି

ହେବା (ଦେଖ) —3. Feeling sickly (before an attack of fever); indisposed.

ଗ୍ର. ବି—୧। କୁରଥ ଅବ ରେଣ ଅନ୍ତମଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ

ଦେହ ରତ୍ନ ମୋଡ଼ି ହେବା ଅବପ୍ରା—

1. A feeling of sickliness before an attack of fever.

୨। ଅରୟ ରାବ—2. Ill-feeling.

କରନ୍ତର ଅବ ବ୍ୟକରଣ, ମିଶ୍ର ଗୋଲ କରୁ ବସ—ତତ୍ତ୍ଵ ।

Kakarthana

1. ବ୍ୟାକୁଳ; ବିକଳ—1. Distracted.

୨। ଅତ୍ୟାଶୁରତ—2. Oppressed; tormented.

ଗ୍ର. ବି—୧। କଷ୍ଟ ଦେହା—1. Tormenting.

ଅର୍ଥ ଯାତ୍ରା କରିବ ବାସା ବିକର୍ତ୍ତା । ସାରାମହାରତ ।

୧	ର	ଉ	ବୃହ	ଥ	୬	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଲସିକ ପୁରୁଷର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଛ	ଇନ୍ଦ୍ର	ଉଥ	ର	
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଵେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁପୁତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ୟ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇନ୍ଦ୍ର	କ	ନୁ		

୨ | ପବତ—2. Mountain.

୩ | ମହିଷ; ପୋଡ଼ିଆ; ଅଣ୍ଣି ରମଇଣ୍ଟ—
3. He-buffalo.

କକୁଦୀ ପୁତ୍ର—(୨୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କକୁଦୀ + ସୂତା = ଶିଥ)—
Kakudmisuta
ରେବତୀ; ବଳଦେବଙ୍କ ଭାର୍ତ୍ତା—
Rebati; the wife of Baladeba.

କକୁଦୀ—ସଂ. ବ. ପୁଂ (କକୁଦୀ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ. ମିଳି; ୧ମା; ୧ବ)—
Kakudmi
୧। ବୃତ୍ତ; ଶଶ—1. Bull.
୨। ପବତ—2. Mountain.

୩ | ପ୍ରାଚୀନଶାନ୍ତବିଶେଷ (ରେବତୀଙ୍କ ପିତା)—
3. A king of ancient India.

କକୁନ୍ଦର—ସଂ. ବ. କ = ଦେହ; ପୁଷ୍ପଦେଶ + କୁ = ନିତମୟ ତୁମ୍ଭି +
Kakundara ଦୃ ଧାରୁ = ବିଶ୍ଵା କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ)—
(କୁକୁନ୍ଦର—ଅନ୍ୟରୂପ) ୧। ପିଠିତଳେ ପିଶ୍ଚ ମଞ୍ଚିରେ ଥୁବା ଉଠିବା
ପର ଗର୍ଭବ୍ୟ—1. The two cavities of the
loftiness at the back.

୨ | ଏକପ୍ରକାର ବୃକ୍ଷ—

2. A kind of medicinal plant.

[ଦ୍ର—ଏହା କଟୁତକୁରସାତ୍ତ୍ଵକ, ଉର୍ଧ୍ଵତାସଂପାଦକ; କୁର, ବିକୁର,
ବେଦନା, ଦାହ ଓ ତୃଷ୍ଣା ନିବାରକ । ଏହି ବୃତ୍ତ କଥା ମୁଲକୁ ମୁଖ
ମଧ୍ୟରେ ଧରଣ କଲେ ମୁଖଦୋଷ ବିକଷ୍ଟ ହୁଏ (ପ୍ରଦୂରିବାଦ)]

କକୁର—ସଂ. ବ. (କ = ବାସୁ + ସ୍ଵାମୀ ଧାରୁ = ବିଷ୍ଟାର କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ).
Kakubh କୁପ୍ରି; ଯାହା ବାସୁର ବିଷ୍ଟାର କରିବା—୧। ଦିଶ, ଦିଶ—
1. A point of the compass; quarter of
the globe.

୨ | ଶୋଭା—2. Beauty; splendour.

୩ | ଦେଶ—3. Region.

୪ | ଚନ୍ଦ୍ରକମାଳା; ଚନ୍ଦ୍ରାଞ୍ଜଲର ମାଳ—

4. A garland of champaka-flowers.

୫ | ଚନ୍ଦ୍ରକ ଶାଖା; ଚନ୍ଦ୍ରାଞ୍ଜଲର ତାଳ—

5. A branch of the champaka tree.

୬ | ବୈଦିକ ତ୍ରିନୋବିଶେଷ—6. A vedic metre.

୭ | ଶାସ୍ତ୍ର—7. Sacred book; scripture.

କକୁର—ସଂ. ବ. (କ = ବାସୁ + ସ୍ଵାମୀ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ)—
Kakubha ୧। ରାଗିଣିବିଶେଷ—1. Name of a mode of
music.

୨ | ବାଣାର ପ୍ରାନ୍ତରେ ଥୁବା ବଢ଼ କାଠ—2. A crooked
piece of wood at the end of a lute.

୩ | ବାଣାର ଅଧିଷ୍ଟ୍ର ଲାଭତୁମ୍—3. A gourd-shell
in the lower end of a lute or guitar.

୪ | ଅନୁନଶ୍ଚ—4. A tree.

ମେଳକ କରିବଦୟ ବିକରିବଦୟ ମନନ ରାହେ—ଇଣ୍ଟ. ବେଦସ୍ମରବିନାସ ।

* | ବରଗଛ—5. Banian tree.

ବର ରବର ରବର ରପମ୍ପ ବିଶ୍ଵାନ ।

ବରଗ ବରଗ ବର ବର ବର ବର । ଇଣ୍ଟ. ବେଦସ୍ମରବିନାସ ।

୨ | କୁଟଳ ବୃକ୍ଷ; ବିଶ୍ଵାନିରାଜ—

6. Wild jasmine (plant).

୨ | ପନ୍ଥବିଶେଷ—7. A species of birds.

ଦେ. ବ.—ଦିଶ—Quarter of the globe.

କକୁର—ସ. ବ. (କକୁର + ସାର୍ଥେ. ଅ) — କକୁର (ଦେଖ)

Kakubha

Kakubh (See)

କକୁହାସ—ସ. ବ.—ଶୁଦ୍ଧ (ଶିଳେନ୍ଦ୍ର)—

Kakuhasa

Praise; panegyrics.

କକେଇ—ଦେ. ବ. ପୁଂ—(ତୁଳ. ସଂ. ତାତ; ଧର୍ମ; ଶ୍ରୀ; ମ—

Kakei ବାକା;) କକା—ଶୁଦ୍ଧତାତ; ଶୁଦ୍ଧତା—

ଶୁଦ୍ଧି
କକା

Father's younger brother.

କକା

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର,—ଲରଥ) — ପାନିଆ—

ବିନିଆ; ଚାଚା

Comb.

କକେଇପୁଥ ଭାଇ—ଦେ. ବ. ପୁଂ—ଶୁଦ୍ଧତା ପୁଥ; କକେଇ ପୁଥ—

Kakeipua bhai ଅଭିଏକ ଭାଇଲେଖା ବ୍ୟକ୍ତି—

First cousin.

କକେ—ଗ୍ର. ବ. ପୁଂ. (ଏଥର ଉତ୍ତରାଣ 'କକେ' ପରେ 'ର'ର ଶିଳ୍ପ
Kakai ଉତ୍ତରାଣ)—୧। କକେଇ (ଦେଖ)

1. Kakei (See)

୨। କେକେପ୍ରୀ (ଦେଖ)

2. Kaikeyi (See)

କକେଅ—ଗ୍ର. ବ. ଶୀ—(ସଂ. କେକେପ୍ରୀର ଅଶୁଦ୍ଧ ଉତ୍ତରାଣ)—

Kakaiā କେକେପ୍ରୀ (ଦେଖ)

Kaikeyi (See)

କକୋଟକ—ସ. ବ.—କାକ୍କତ୍ତ (ଦେଖ) (ଦରେବୁଷ୍ଟ ଦୁର୍ବ୍ୟଗୁଣ)

Kakotaka

Kankarda (See)

କକୋଳ—ସ. ବ. (କଳ = ଅହନ୍ତାର + କୁଳ ଧାରୁ = ଶଦେଇବା +

Kakkola

Kakoja (See)

ଅଶୋକ, ଅର୍ଦଳ, କକୋଳ—ଶକ ଦୁଃଖ ରୟ ।

କକ୍କ (ଧାରୁ)—ସ.—ହସିବା—

Kakkha (roo) To laugh.

କକ୍କଟ—ସ. ବିଶ. (କକ୍କ ଧାରୁ = ହସିବା + କର୍ମ. ଅଟ) —

Kakkhatta

Dust; କଟିଳ, କାଶ୍ୟ—Hard.

(ଅକ୍କଟ—ଅନ୍ୟରୂପ)

ସାହାରଣ ଖେଳେ ଅପର ସୁଶ୍ରାରେ ସୂଚିତ ୧ ପଢ଼ିବ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନା ଏବଂ ୨ ପଢ଼ିବ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ କଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବକ ୧ ବା ୩ ପଢ଼ିବ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନା ସ୍ଵର୍ଗ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଭୂଷାକୋଣ୍ଠରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ରେ ରହିଛି ରପରାର ୨ ବା ୫ ପଢ଼ିବ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନା ସ୍ଵର୍ଗ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗୁର’ ଶୋଭିବେ; ‘କୃଷ୍ଣ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃତ୍ତି’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଜ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଆଲବତ୍’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବତ୍’ ଶୋଭିବେ ।

କକ୍ଷାତପତ୍ରକ—ସ. ବ. (କକ୍ଷାତ = ଦୃଢ଼ + ପତ୍ର + କ; ଯାହାର ପତ୍ର ଦୃଢ଼) —
Kakkhaṭapatraka ନଳିତା ବା ଖୋଟ ଶୁଳ୍କ (ପ୍ରକୃତିବାଦ) —

The hemp plant.

କକ୍ଷାତୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କକ୍ଷା ଧାତୁ = ଦୃଷ୍ଟିବା + ଅଟ + ସ୍ତ୍ରୀ. ରି) —
Kakkhaṭī Chalk-stone; writing chalk.

କଷ—ସ. ବ. (କଷ ଧାତୁ = ହିଂସା କରିବା + କରଣ. ସଙ୍କାର୍ତ୍ତ. ସି) —
Kaksha ୧ । କାଖ; ବାହୁମୂଳ; ବାହୁ ଓ କର୍ତ୍ତର ସନ୍ଧି—
1. Arm-pit.

୨ । ପାର୍ଶ୍ଵଭାଗ; କର୍ତ୍ତ—2. Side; flank.

୩ । କଞ୍ଚ; ବସପ୍ରାନ୍ତ; ବସାନ୍ତିଳ—

3. The end of a wearing cloth; skirts of a garment.

୪ । କୋଠର; ପ୍ରକୋଷ୍ଟ—

4. Room; apartment.

୫ । ରାଜାଙ୍କ ଉଥସ; ରାଜାନ୍ତ୍ରପୁର—

5. Zenana; harem; female apartments of a king.

୬ । ଗ୍ରହର ଭ୍ରମଣୀୟ—

6. The orbit of a planet.

୭ । ପାପ—7. Sin.

୮ । ତୁଳ; ଦୀପ—8. Grass.

୯ । ଶୁଷ୍କ ତୁଳ; ଶୁଷ୍କିଲ ଦୀପ—

9. Hay; dry grass.

୧୦ । ବନ; ଜଙ୍ଗଳ—10. Forest.

୧୧ । ଲତା—11. Creeper.

୧୨ । କଟି; ଅଞ୍ଚା—12. Waist.

୧୩ । ଉତ୍ତରମୟବସ୍ଥର ପଣ୍ଡାଦ୍ଵାରା; ଅଞ୍ଚଳ—

13. The end of an upper garment.

୧୪ । ରୋଗବିଶେଷ—14. A kind of disease.

[ଦୃ—ବାହୁପାର୍ଶ୍ଵଭାଗରେ କଷାଯାଏ କୁଣ୍ଡିଲୋଟାମ ସବେଦନାମ, ପିତ୍ରପ୍ରକୋପାର ସତୁତାମ କଷାଯାଏ ବିନର୍ଦିଶେତ ।]

୧୫ । ପର୍ବାନ୍ତଦ; ପ୍ରତିଯୋଗୀ; ବିରୋଧୀ । (ସଥା—ସମକଷ)

15. Rival.

କଷକ—ସ. ବ. (ନାମ) —ରାଜା ଜନମେଜୟଙ୍କ ଅନୁଷ୍ଠାତ ସର୍ପପଛରେ
Kakshaka . . . ଦ୍ଵାରା ଦ୍ଵାରା ସର୍ପବିଶେଷ—

Name of a serpent burnt in the snake-sacrifice performed by King Janamejaya.

କଷଗତ—ସ. ବିଶ. (୨ୟୁ ତତ; କଷ + ଗତ) —
Kakshagata ୧ । ଗ୍ରହର ଭ୍ରମଣୀୟରେ ଅବସ୍ଥିତ—

1. Situated on the orbit.

୨ । ପାର୍ଶ୍ଵଭାଗ; ପାର୍ଶ୍ଵରେ ଅବସ୍ଥିତ—

2. Situated on the side.

କଷଣୀ—ଗ୍ର. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ— Grammedevasabishesh—

Kakshani

Name of a popular Goddess.

କଷଣୀ ରକ୍ଷଣୀ ସେ ଅସ୍ତ୍ରବା ଉତ୍ତରାବ୍ଦ—ସରଳମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।

କଷଧର—ସ. ବ. (କଷ + ଧୃ ଧାତୁ = ଧାରଣ କରିବା + କଷ୍ଟୁ. ଥ) —

Kakshadhara

କାଶର ଭୂତ୍ୟ ପାଖରେ ଥିବା ମର୍ମ ପ୍ଲାନ—

(ସହିରେ ହାତ ମାରିଲେ କୁରୁ କୁରୁ ଲାଗେ) —

The tender vital parts on both sides of the arm-pit.

କଷପୁଟ—ସ. ବ. (କଷ = କାଖ + ପୁଟ = ପାତ୍ର; କାଖରେ ଥିବା ପାତ୍ର—

Kakshaputra

ପର ଅଂଶ) —କାଖସନ୍ଧି; କାଖ ଉତ୍ତରେ ଥିବା

ଶାଲୁଆ ଜାଗା—The cavity below the arm; arm-pit.

କଷଶାୟ—ସ. ବିଶ. (କଷ + ଶି ଧାତୁ = ଶୋଇବା + କଷ୍ଟୁ. ଥ) —

Kakshasyaya

ସେ କଷରେ ଶୁନ୍ଧନ କରେ—

One who sleeps in a room.

ସ. ବ. — କୁରୁର —Dog.

କଷଥେନ—ସ. ବ. (ନାମ) —ରାଜା ପର୍ବାନ୍ତିତକ ପୁତ୍ର—The son of

Kakshasena

the ancient king Parikshita.

କଷଷ୍ଟ—ସ. ବିଶ. (କଷ + ଶା ଧାତୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଥ) —

Kakshastha

୧ । ପାର୍ଶ୍ଵରେ ଅବସ୍ଥିତ —

1. Placed on the flanks.

୨ । କାଖ କର୍ମପାଇଥିବା; ଯାହାକୁ କେହି କାଖେଇଥାଏ—

2. Carried between the arm and flank of the carrier.

କଷା—ସ. ବ. (କଷ ଧାତୁ = ହିଂସା କରିବା + ସ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଥ) —

Kaksha

୧ । ଗୁହରତ; ସରର ମୂଳଦୂଆ କାନ୍ଦ—

(କଷ୍ଯା — ଅନ୍ୟରୂପ) 1. The foundation-wall of a house.

୨ । ପିତ୍ର-ପ୍ରକୋପ-ସମ୍ବନ୍ଧ ରୋଗବିଶେଷ—

2. A disease due to excess of bile in the system.

୩ । ହସ୍ତିର ଗଲାବନ୍ଧନ ରକ୍ତ—

3. The rope tied round the neck of an elephant.

୪ । କଟିବନ୍ଧ; ଚନ୍ଦ୍ରବାହ; କାଷ୍ଟ; ଧୀକଟିବ ମେଲା—

4. A woman's girdle or waist-chain.

୫ । କାଖରେ ରେହିବା କୁଣ୍ଠ; କାଖରୁଲି—

5. A boil in the arm-pit.

୬ । ଦରା; ରେଗରବ—

6. Enclosure or compound.

୭ । ରଥମୟୁ କୁଣ୍ଠ କାର ଝୋପବିଶେଷ—

7. A recess inside a car.

୧	ଇ	ଇ	ଗୁରୁ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳସିକ ସୁଲ୍ଲାଶର	ଶ	ଜ	ଶଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ଛ
,	ଇ	ଇ	ଗୁ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ

- ୮ । କୋଠା; ପ୍ରକୋଷ୍ଟ—
8. Apartment; room of a house.
୯ । ଅନୁମୂର—9. Harem; female apartment.
୧୦ । କାର୍ତ୍ତି; ଶୁଞ୍ଜ—10. Red or white berries used as jeweller's weight.
୧୧ । ସାଦୃଶ୍ୟ—11. Equality; similarity.
୧୨ । ଉଦ୍ଦୋଗ; ଉଦ୍ଦେଶ; ଚେଷ୍ଟା—12. Endeavour.
୧୩ । ପ୍ରତିଯୋଗିତା; ପର୍ଵାନ—13. Rivalry.
୧୪ । ବସ୍ତ୍ରାଳ; କଣ୍ଟ—14. The end or skirts of a wearing cloth.
ଦେ. ବି—୧ । ଶତ୍ରୁତା—1. Enmity.
୨ । ଅଦ୍ଵିତୀୟ; ଅନୁମୂର—2. Grudge; spite.
ଆର ରୁ ସେହି କଷା କରିବାରୁ, କଷା କାମ ପ୍ରେମ କଲେ ବାରେ ବାରେ ।
ଅନୁମୂର ବନ୍ଦମୁଦ୍ରାମଣି ।
୩ । କଳକଳିଆ—3. Quarrel.
ଧୀର ଅର୍ଥ ଦୁହକର ଏ କଥା କଷା
ନେହାଦ୍ୟ ମେଘ ପର୍ବତୀ ସେ ଅଗେଶା । ବୁଝନ୍ତିବ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ୱା ।
୪ । କଟାଳ; ଅଳି—
4. Importune and pressing request.
କଷା ନ କର ସ୍ଵଦର. ବୁଝନ୍ତି ଲପନଶୀ ଅସି କାଳପଦ ।
ଅଳିବଣ୍ଡ—ମାସାଦେଶ ।
୫ । ଗବ୍ସନ୍ତ୍ର ବାକ୍ୟ; ଆଖାଳନ; ବାଲିଙ୍ଗ—
5. Arrogant words; bluster; self-adulation.
ବ୍ରାହ୍ମଣ ହେ ଭଣ ସେ କରଇ ନାହିଁ କଷା । ସାରକାମହାଭାରତ. ଦ୍ୱା ।
୬ । ରୀଗ; କ୍ଷୋଧ—6. Anger.
ଦୁର୍ଦେଖନ ତ୍ରୋଣଙ୍ଗଠାରୁ ସେତେ ଶିକ୍ଷା
କରଥେ ତା କଲେ ସୁନ୍ଦେ ବର କଷା । ବୁଝନ୍ତିବ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ୱା ।
୭ । ପ୍ରତିଜ୍ଞା—7. Resolve; determination.

କଷା କରିବା—ଦେ. କି. (ସ. କଷା)—୧ । ଶତ୍ରୁତା ଅତରଣ କରିବା—

Kakshā karibā 1. To behave with enmity.
୨ । କଳ କରିବା—2. To quarrel.

୩ । କଟାଳ କରିବା—3. To make importune and pressing requests.

୪ । ଆଖାଳନ କରିବା; ବାଲିଙ୍ଗ କରିବା—

4. To bluster; to brag.

୫ । ରୀଗିବା; କ୍ଷୋଧ କରିବା—5. To be angry.

କଷାପତ—ସ. ବି. (ଗୁରୁ ତଣ୍ଡ; କଷା = ବନ୍ଦବନ + ପତ = ବନ୍ଦ)—

Kakshāpata ୧ । କୌଣ୍ଡିନ; କରିପୁଣ—

1. A strip of cloth tugged down along the private parts.

୨ । କଣ୍ଟ—2. Skirt of the cloth worn.

କଷାବନ୍ତ—ଦେ. ବି.—ପ୍ରତିଜ୍ଞାବନ୍ତ—Determined; resolved.

Kakshābanta ବନ୍ଦ କରେ କରି କଷାବନ୍ତ ନାହିଁ ବରଷେ ଘେଷେ ଘେଷେ ସେ ।
ଭାନୁ. ଦେବେଶକଳାଶ ।

କଷାବେଶକ—ସ. ବି. ପୁ. (ଗୁରୁ ତଣ୍ଡ; କଷା = ଅନୁମୂର + ଅବେଶକ
= ପରଦର୍ଶକ)—

୧ । ବ୍ରାରପାଳ; ଦରୁଆନ—

1. Door-keeper; porter; gate-keeper.

୨ । ଭ୍ରଦ୍ୟାନପାଳ; ମାଳୀ—2. Garden-keeper;
gardener.

(କଷାବେଶିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୩ । ଅନୁମୂର ରକ୍ଷକ—3. A servant
who is in charge of the harem.

୪ । ଚିତ୍ରକର—4. A painter.

୫ । ଲଙ୍କଟ ବ୍ୟକ୍ତି—5. A libertine.

୬ । କଷା; ଦାତା—6. Elephant.

କଷାକୃତ—ସ. ବି. ପୁ. [କଷା = କାଖ + ଅତୁତ. ତଭାବେ (ବା)
Kakshikṛuta ୧ । ଯାହାକୁ କାଖ କରିପାଇଥାଏ—

1. Carried under one's arms.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—(ଯାହାକୁ ଅଧୀନ କରି ଯାଇଥାଏ)—
ଆୟତ୍ରୀକୃତ ବା ଆପଣା ଅନ୍ତିଆରକୁ ଥଣ୍ଡା ଯାଇଥିବା—

2. Brought under one's control.

କଷାୟ—ସ. ବି. (କଷା + ଭାବ. ଯ)—

Kakshya ୧ । କଣ୍ଠେଭବ; କାଖରେ ଜନ୍ମିବା—

1. Growing in the arm-pit.

୨ । କଷାପୁରକ; ଯାହା କାଖ କାଖସଙ୍କ ପୂର ଯାଇଥାଏ—

2. Filling the arm-pit.

ସ. ବି.—୧ । ବୁଦ୍ଧିଶେଷ—1. An incarnation of Siba.

୨ । ଉତ୍ତରମୟ ବନ୍ଦ—2. Sheet for the upper-part of the body.

୩ । କୋଠାର ପ୍ରକୋଷ୍ଟ; କୋଠା; କାମର—
Apartment; room.

୪ । ଶକାନ୍ତୁମୂର—4. Harem.

୫ । ସାଦୃଶ୍ୟ—5. Equality; similarity.

୬ । ସାର୍ଷରାଗ—6. Side; flank.

୭ । ଦ୍ୱୀପର ଗଲା ବା କଷାବନ୍ଦନ ରକ୍ତ—

7. A rope passed round the neck of an elephant.

୮ । ମେଖଲାବନ୍ଦନ ରକ୍ତ—8. Tape for tying the girdle.

କଷାଥା—ସ. ବି. (କଷା ଧାରୁ + ସଙ୍କାର୍ଥେ. ଯ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—

Kakshya କଷା (ଦେଖ)—

Kakshā (See)

କଷାତୀ—ଦେ. ବି.—୧ । ଦାସୀ—

Kakhatī

1. Maid-servant.

୧	ର	ଉ	ବୁଲ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଆନୁନ୍ତିକ ସ୍ଥାନ୍ତର	ସ	କ	ଶ,ଶ	ଛ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ହ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଆକାଶନ୍ତିବର୍ଣ୍ଣ	ଆନୁପ୍ରାର କା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପ୍ରାତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ହ

କଣ୍ଠେରବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—କଣ୍ଠେରବା; କାଣ୍ଠକରିବା;
Kakheibā ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ କଢ଼ିପାଇ ଅନ୍ତରେ ଗୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ିଲୁ
ପର ବସାଇ ତାଙ୍କୁ ବାହୁକେଷ୍ଟନ କର ଥରିବା—
To carry a child on the flanks.

କଣ୍ଠା—ଶ୍ରୀ. ବ.—କଣ୍ଠା (ଦେଖ)—
Kakhyā କଣ୍ଠା (See)

କଙ୍କ(ଧାରୁ)—ସ.—୧। ଗମନ କରିବା; ଗଢ଼ କରିବା—
Kank (root) 1. To go; to move.
୨। ଧାରିବା—2. To get.

କଙ୍କଡ଼—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—କଙ୍କଡ଼ (ଦେଖ)—
Kaṅkrdu କଙ୍କଡ଼ (See)

କଙ୍କରେ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—କଙ୍କରେ (ଦେଖ)—
Kaṅkro କଙ୍କରେ (See)

କଙ୍କ—ସ. ବ. (କଙ୍କଧାରୁ=ଯିବା+କଣ୍ଠୀ. ଅ)-୧। ବକ; ବଗ (ପଣ୍ଡି)—
Kanka 1. Egret (bird).

୨। ବଢ଼ିଆକାଙ୍କ ପଣ୍ଡି—2. Flamingo.

୩। ହାତରିଲା ପଣ୍ଡି (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—

3. Adjutant crane.

୪। ଛଦ୍ମବେଶୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ; ଛଳ ବ୍ରାହ୍ମଣ—

4. A masked Brāhmaṇa.

ଦେହକୁଣ୍ଡେ ସର୍ବ ବେ ଦୂଷେ ପର—ରତ୍ନ. କେତେଷୁଣବତୀମ ।

୫। କୃତାନ୍ତ; ଯମ—5. The God of Death.

୬। (ନାମ) ଅଞ୍ଜଳିବାସ କାଳରେ ବିଶ୍ଵାସନଙ୍କ ପୁରରେ
ସୁଧର୍ମିର ଧାରଣ କରିଥିବା ନାମ—6. Name
assumed by Jñadhishṭhira while in
sojourn at the house of king Birāṭa.

୭। କ୍ଷତ୍ରିୟ—7. A person of the Hindu-
warrior class.

୮। କଂସାସୁରଙ୍କ ଭାଇ; ଉତ୍ତରପେନଙ୍କ ପୁତ୍ର—
8. A brother of Kaimasa.

୯। (ନାମ) ରାମାୟଣବର୍ଣ୍ଣିତ ଦେଇୟବିଶେଷ—
9. A demon said of in the Rāmāyaṇa.

ପ୍ରାଦେ. (ସିଦ୍ଧବୂମ) ବି—କଙ୍କ (ଦେଖ)

Kanka (See)

ସ. ବିଶ—ସୁଖଦାୟୀ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
Giving pleasure.

କଙ୍କଟ—ସ. ବ. (କଂ = ବାୟୁବୁ + କଟି ଧାରୁ = ଆବରଣ କରିବା
Kankata + କଟ୍ଟି. ଅ)—

କବଚ; ବର୍ଣ୍ଣ; ସାଙ୍ଗ; ଉତ୍ତରଧାର—

Coat of mail; breast-plate.

କଙ୍କଟକ—ସ. ବ. (କଙ୍କଟ + ସାର୍ଥୀ. କ)—କଙ୍କଟ (ଦେଖ)
Kaṅkata (See)

କଙ୍କଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ସ. କଙ୍କଟ)—

Kaṅkardā ୧। କୁଲୀର; ଏକ ପ୍ରକାର ଜଳଜାବ—1. Crab.
କଙ୍କଡ଼ା [ଦ୍ଵା—ଏହାର ଥାଓ ଗୋଟିଏ ଗୁଲିବା ଗେଡ଼ି ଥାଇ ଓ
କଙ୍କଡ଼ା ଥାରରେ ସତ୍ତ୍ଵ ଥାଇ ପର ଦୁଇଟି ହାତ ଥାଇ । ଏହା ଦାତରେ
ଜାଦ୍ୟାଦିକୁ ଧରେ ଏବଂ ଏହା ଏପର ଦାତୁଆ ଯେ ତହିଁ ଦ୍ୱାରା ନରମା
ଜିନିଷ କରୁଥିରେ କାଟିବା ପର କାଟି ହୋଇଯାଏ । ଏହାର ଦେହ
ଗୋଲିକାର; ଗୋଟିଏ ଖୋଲିବା ହାତି ପଡ଼େ ଓ ନୂଆ ଖୋଲ କଥିଲେ ।
ନାନା ଜାତିର ଓ ନାନା ଆକାରର କଙ୍କଡ଼ା ଅଛନ୍ତି । କେତେକ
ମଧ୍ୟ ପାଣି ଓ କେତେକ ଲୁଣି ପାଣିରେ ବହନ୍ତି । କାହା କାହାର
ଦେହ ପାଣୁରୁ, ଧଳା, ନାଲିଆ ବି କଳା ଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ଦେହର
ଆବୁଦ ମଣ୍ଡକ'ଛିଲ ଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଛଥ ଇଥି ବ୍ୟାସବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ହୁଏ ।
ସାଧାରଣ କଙ୍କଡ଼ାମାନେ ବିଲମାନଙ୍କର ହିତମୂଳରେ ଓ ପୋଖସ୍ତର
ପାଣିକବୁଦ୍ଧରେ ପାଣିକ ଲାଗି ଗାତ ଝୋଲ ଗହନ୍ତି । ମଧ୍ୟ ପାଣିରେ
ଥିବା ବତ୍ର କଙ୍କଡ଼ାଙ୍କ ମାଣ୍ଣିଆ କଙ୍କଡ଼ା ବୋଲିଯାଏ । ନାଚ ଜାଗମୁ
ଲୋକମାନେ କଙ୍କଡ଼ାଙ୍କ ସିଂହାର ବା ପୋଡ଼ିବର ଖାଅନ୍ତି । ଏହାର
ମାଧ୍ୟ ବଳକାରକ ଓ ବାତନାଶକ ।

ଏକ ପ୍ରକାର କଙ୍କଡ଼ା ସମୁଦ୍ର ଓ ଚିଲିକାର ଲୁଣି ପାଣିରେ
ରହନ୍ତି । ସେବୁଦିକ ଖୁବ ବଡ଼ । ସମୁଦ୍ରକଙ୍କଡ଼ା ପାନ୍ଧ ସ୍ତରକାର,
ସଥା—ବ୍ରାହ୍ମଣିଆ କଙ୍କଡ଼ା; ରାଣୀ କଙ୍କଡ଼ା; କଙ୍କଡ଼ା; ଘୁଲିଆ ଓ
ମରକା । ବିଲ ରତରେ ବର୍ଷାଦିନରେ ଏକ ପ୍ରକାର କଙ୍କଡ଼ା ରହନ୍ତି—
ଶୈଟ, ଧଳା ଓ ମାଣ୍ଣିଆ ଏହି ତଳ ପ୍ରକାରର ଶୈଟ କଙ୍କଡ଼ା
ଦେଖାଯାନ୍ତି । କଙ୍କଡ଼ାମାନେ ଅଣ୍ଟିଜ; କଥୁତ ଅଛି ମାର କଙ୍କଡ଼ାର
ପେଟ ତମ୍ଭରେ ଭରିଗଲେ କଙ୍କଡ଼ା 'ମରିଯାଏ । କଙ୍କଡ଼ାମାନେ
ଦେଇଲୁ ଗୁରୁନ୍ତି ।]

୧। (ଜ୍ୟୋତିଷ) କଙ୍କଟ ସହି—

2. (Astronomy) The Sign of Cancer.

୩। କଙ୍କଡ଼ା ପର ମଣି ଗୋଲ ଓ ଗୁରୁପାଣେ ମୁନିଆଁ କଣ୍ଠା-
ମାନ ବାହାରଥିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଲୁହା କଣ୍ଠା—

3. An iron-nail with many protruding
hooks.

କଙ୍କଡ଼ାର ଧରିବା—ଦେ. କି—କଙ୍କଡ଼େଇ ଧରିବା (ଦେଖ)

Kaṅkardāi dharibā Kaṅkardāi dharibā (See)

କଙ୍କଡ଼ାକବା—ଦେ. କି—କଙ୍କଡ଼େଇ ଧରିବା (ଦେଖ)

Kaṅkardāi bā Kaṅkardāi bā (See)

କଙ୍କଡ଼ା କୋଣ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଷ୍ଟି ବି. (ଜାହାଜିଆ ଶବ୍ଦ) —

Kaṅkardā kona ବାୟୁକୋଣ; ଉତ୍ତର ପଟ୍ଟିମ କୋଣ—
(Nautical) The North-west corner.

୧	ଇ	ଇ	ବୁରୁ	ଷ	ଏ	କଷକର୍ଣ୍ଣ	ଶଳୁକାସିକ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଛ	ରୟ	ଉଥ	ଦ
,	ଇ	ଇ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତ୍ରୀ	ଅକାଶକୁରଣ୍ଣ	ଅନୁମୂର ବା ଉନ୍ନବନ୍ଦୁ ସ୍ତ୍ରୀ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ

, । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଲକ୍ଷ—2. Tears.

ବନବନ୍ଦେଲକ୍ଷଣ ତେ କେତେ ସ୍ପତିବୁଲା କଳଣା ।

ରଙ୍ଗ. ପ୍ରେମଧାନ୍ୟ ।

କଳଣା—ସ. ବ. (କଣ୍ଠ ଧାରୁ ପୋନ୍ତପୁଲ୍ୟାର୍ଥକ ବା ଯତନ୍ତ୍ରିକୁରୂପ
Kankamī କଳଣ ଧାରୁ=ବାରମାର ଶବ୍ଦ କରିବା+କଣ୍ଠୀ. ଅ+
ଶ୍ଵ. ର୍ହ.)—ଦୁଇରୁ; କଙ୍କଣି; ଅଳକାରରୂପେ ଗୋଡ଼
ଗଣ୍ଠରେ ପିଲାଯିବା ସାନ୍ଦାନ ଦୟିର ମାଳ; ଦାମୁଡ଼—

String of small bells worn as ornament on
the ankles.

କଳକ—ସ. ବ. (କଳ ଧାରୁ=ଗଢି କରିବା+କଣ୍ଠୀ. ଅତ; ଯାହା
Kankata କେଣ ମଧ୍ୟରେ ଗଢି କରେ)—କଳେଇ, ପାନିଆ;
ଚିରୁଣି—Comb.

କଳକଳ—ସ. ବ. (କଳକ + ସାର୍ଥ. କ)—କଳକଳ (ଦେଖ)

Kankataka କଳକଳ (See)

କଳକଳେହୀ—ସ. ବ. (ଜୀବବିଜ୍ଞାନ ପରିଭ୍ରାଣ; ଅନୁକଳ ପ୍ରୟୋଗ)—
Kankaladehi ପାନିଆ ଦାନ୍ତପର କଣାହାର ଅବୃତ ଗୋଲାକାର
କୋମଳାଙ୍ଗ ସାମୁଦ୍ରିକଜୀବବିଶେଷ (ଜୀନେନ୍ଦ୍ର ।)—
Ctenophore.

କଳକଳା—ସ. ବ. (କଳକଳ + ସାର୍ଥ. କ + ଶ୍ଵ. ଆ)—କଳକଳ (ଦେଖ)
Kankatikā କଳକଳା (See)

କଳକଳା ଆରଣ ରକଳ ହେବଣ ଦେଖ ।
ପ୍ରାଚୀନ ସାମାଜିକ ।

କଳକଳ—ସ. ବ. ଶ୍ଵ. (କଳକଳ + ଶ୍ଵ. ର୍ହ)—କଳକଳ (ଦେଖ)
Kankati କଳକଳ (See)

କଳପକ୍ଷ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠ ତତ୍ତ୍ଵ; କଳ + ପକ୍ଷ)—ବଢ଼ିଆକାଳର ପକ୍ଷ ବା
Kankapaksha ତତ୍ତ୍ଵ—The wing of a flamingo.

କଳପକ୍ଷ—ସ. ବ.—ପକ୍ଷବିଶେଷ; ବଢ଼ିଆକାଳ—
Kankapakshī Flamingo.
ଦେ. ବ. (ଏହାର ପୁତ୍ରରେ କଳପକ୍ଷ ସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିବାରୁ)—

ବାଣବିଶେଷ—A sort of arrow.

କଳପକ୍ଷ ଲୌହ ରା ଅର ଶ୍ଵ ମୁଗା ।
ସାରାବା. ମହାଭାରତ ।

କଳପତ୍ର—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠ ତତ୍ତ୍ଵ; କଳ = କଳପକ୍ଷ + ପତ୍ର = ପକ୍ଷ)—
Kankapatra ୧। ବଢ଼ିଆକାଳର ପକ୍ଷ —

1. Flamingo feather.

୨। (ଏହା କଳପତ୍ରସ୍ତ୍ରୀ ଥିବାରୁ; ବନ୍ଦୁଗ୍ରୀହ; କଳ + ପକ୍ଷ)-
ବାଣ; ଶର—2. Arrow furnished with
flamingo-feather.

ବନ୍ଦୁଗ୍ରୀ ହେତୁ ତୋ କଳପତ୍ର । ରଙ୍ଗ. ଲୈଙ୍ଗରାଜନାଥ ।

ସ. ବଣ—କଳପତ୍ରସ୍ତ୍ରୀ—Furnished with flamingo
feather.

କଳପୁଣ୍ୟ—ସ. ବ. (କଳା = ପୁଣ୍ୟପିଣ୍ଡି + ପୁଣ୍ୟ)—

Kankapuri ବାରଣସୀ; କାଶୀ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
Benares.

କଳମାଳା—ସ. ବ. (କଳ = କରଣ୍ପଲିଖ + ମଳ ଧାରୁ = ଧାରଣ
Kankamālā କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ଅ+ଅ)—

କରିବାଳ ବାଦ୍ୟ (ଜୀନେନ୍ଦ୍ର)—

A kind of clapping musical instrument.

କଳମୁଖ—ସ. ବ. (ବନ୍ଦୁଗ୍ରୀହ; କଳ + ମୁଖ; କଳର ମୁଖ ପର ମୁଖ
Kankamukha ଯାହାର)—୧। ଚିମୁଟା; ସଣ୍ଠୁଆସି—

1. A pair of tongs; pincers.

୨। ସ୍ତ୍ରୀର ବଣ୍ଟିତ ଶଳେଖାକାରକ ସନ୍ଧବିଶେଷ—

2. A pair of surgical forceps for extracting
nails from the body.

କଳର—ସ. ବ. (କଳ = ଶନାନୁକରଣ ଧୂନି + କୁ ଧାରୁ = କରିବା
Kankara + କଣ୍ଠୀ. ଅ; ଭୁଲ. ରଂ. କନ୍ଦ୍ରିଟ୍)—

୧। ବାଲିଗରଡ଼ା; ଶାନ ଗୋଡ଼—

1. Concrete; gravel; pebbles; grit.

୨। (କଳ = ଜଳ + କୁ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. ଅ)—

ରତ୍ନ; ପୋଳ ଦର୍ବା—2. Churned sour milk.

ସ. ବଣ.—କର୍କଷ—Rough; having grating sound.

କଳରିଲା—ସ. ବଣ. (କଳର + ସ୍ତ୍ରୀର୍ଥ ରଳ)—

Kankarila କଳରସ୍ତ୍ରୀ; ଗୋଡ଼ିଆ—Gravelly.

କାହିଁ ଫୋର ସେହି ରତ୍ନ, କଳରିଲ ।

ବ୍ୟାଗାଥ, ମହାନ୍ତରି ।

କଳରେ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବ. (ସଂ. କଳରେଲ)—

Kankaro ବାଙ୍କଡ଼ (ଦେଖ)

Kankarda (See)

କଳରୋଳ—ସ. ବ.—କାଳରୋଳ (ଦେଖ)

Kankarola କଳରୋଳ (See)

କଳଶାୟ—ସ. ବ. (କଳ = ପଣୀ + ଶୀ ଧାରୁ ଣିର୍ଦ୍ଦିତ = ଶାୟିଧାରୁ =
Kankashaya ଶୁଆଇବା + କଣ୍ଠୀ. ଅ; ସେ କଳପକ୍ଷକୁ ଶିକାର

କର ଶୁଆଇଦିଏ ଅର୍ଥାତ୍ ମାରିପକାଏ)—ବୁକୁର—Dog.

କଳା—ସ. ବଣ.—୧। (ନାମ) ଉତ୍ତରିଂଧେନଙ୍କ କଳା (ଏବସୁଦେବଙ୍କ
Kankā ଭାରତୀ ବିବାହ କରିଥିଲେ)—

1. The daughter of Ugrasena.

୨। ଶାଖା; ଶେତରନନ୍ଦ—2. White sandal.

ସ. ବଣ. ଶ୍ଵ. (କଳ + ଅ)—ସୁଜଦାୟିନୀ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—

Giving pleasure or happiness.

କଳାଇ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବ. (ସ. କଳରିକା)—

Kankai ପାନିଆ—Comb.

ସାଥରଣ ଲୋକ ଅପର ସୁଖରେ ସୁତ୍ତର ଏ ଚନ୍ଦ୍ରର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଷ୍ଣ କରଇ ବାହଁ । ଅତେବୁ ଏ ବା , ଚନ୍ଦ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାହାସ୍ତ୍ର ତଳ ଗୋଟିଲେ, ଯେବେ ଏ ରଷ୍ଣବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ଯେବେ ଯେହି ଶକ ପାଇଁ ଯଥକଣେ ଚନ୍ଦ୍ରର ଦିଗରଙ୍କ , ବା ଏ ଚନ୍ଦ୍ରର ବର୍ଷ ବା ମାହାସ୍ତ୍ର ଶକ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ଯଥ—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲୁ ‘ଗାଇ’ ଶୋଇଲେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବନ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ ।

କଙ୍କାଳ—ସ. ବ. (କଙ୍କାଳ ଧାରୀ—ସମନ କରିବା + ସଞ୍ଚାରେ କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅଳ)—
Kankāla ୧ । **ଅସ୍ତ୍ରପତ୍ର—୧. Skeleton.**

ହାତମାଳ କଙ୍କାଳ ଯେ ବହୁଥାଏ ହେବେ ।

ସାଇଳ ମହାଭାରତ ।

୨ । କଟିକଙ୍କାଳ, କଟିହାଡ଼—2. The bone of the loins.

୩ । ପଞ୍ଜରହାଡ଼—3. The ribs on the sides.

ଦେ. ବି—କାଖଚଳ; ପାର୍ଶ—The side of the body;
flank.

କଙ୍କାଳପାତ୍ର—ଦେ. ବି.—କଙ୍କାଳବାଢ଼ (ଦେଖ)

Kankālapāṭṭi Kankālabāḍī (See)

**କଙ୍କାଳବାଢ଼—ଦେ. ବି.—ପଞ୍ଜରହାଡ଼ ଥୁବା ଶଶରର ପାର୍ଶଦେଶ—
Kankālabāḍī The sides of the body over the
ribs.**

**କଙ୍କାଳମାତ୍ରାବିଶ୍ଵ—ସ. ବି. ପୁ. (ବହୁଗ୍ରୀଷ୍ଟ; କଙ୍କାଳମାତ୍ର ଅବଶିଷ୍ଟ
Kankālamātrābāsiśl̄ta ଅଛି ଯାହାର)—ଅଛି ଶୀଘ୍ର,
କଙ୍କାଳମୟ ଶଶରମୟକୁ—Reduced to skeleton;
very lean.**

**କଙ୍କାଳମାଳ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଙ୍କାଳ + ମାଳ)—୧ । ଶିବ ଓ
Kankālamāla କାଳପିନଥୁବା ଅସ୍ତ୍ରରେ ଗୁହ୍ନା ଯାଇଥୁବା ମାଳ—
1. A necklace of bones (worn by God Siba)
୨ । ଅସ୍ତ୍ର ସମ୍ମଦ—2. A collection of bones.**

ଦେ. ବି—କଙ୍କାଳମାତ୍ରାବିଶ୍ଵ—Reduced to skeleton

କଙ୍କାଳମାଳା—ସ. ବି.—କଙ୍କାଳମାଳ (ଦେଖ)

Kankālamālā Kankālamālā (See)

**କଙ୍କାଳମାଳି—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (କଙ୍କାଳମାଳା + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ
Kankālamālinī + ସ୍ତ୍ରୀ. ର)—୧ । ଅସ୍ତ୍ରମାଲାଧାରୀ—
1. Wearing a string of bones.
୨ । ରୂପାଣୀ; କାଳି—2. An epithet of Goddess
Kali.**

**କଙ୍କାଳମାଳ—ସ. ବି. ପୁ. (କଙ୍କାଳମାଳା + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ
Kankālamālī ୧ ମା. ୧ ବ.)—ଅସ୍ତ୍ରମାଲାଧାରୀ—
(କଙ୍କାଳମାଳମା—ସ୍ତ୍ରୀ) Wearing a string of bones.
ସ. ବି. ପୁ.—ଶିବ—An epithet of God Siba.**

**କଙ୍କାଳସାର—ସ. ବି—(ବହୁଗ୍ରୀହ; କଙ୍କାଳ ଅଟେ ସାର ଯାହାର)—
Kankālasāra କଙ୍କାଳମାତ୍ରାବିଶ୍ଵ—
Reduced to skeleton.**

**କଙ୍କାଳ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି. (ସ. କଙ୍କାଳ; ତୁଳ. ବ. କାଙ୍କାଳ)—
Kankāli ୧ । କାଖ—1. The part of the sides
above the waist on which grown up
people carry children straddle-legged.**

୨ । କୋଡ଼ି; ଅଳ; କୋଡ଼ି—2. Lap.

କଙ୍କାଳିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ହ. କଙ୍କାଳାଲୀ)—କଙ୍କାଳମାତ୍ରାବିଶ୍ଵ—

Kankālīā Reduced to skeleton.

କଙ୍କାଳୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ହ. କଙ୍କାଳ + ରି)—

Kankālī ୧ । କଙ୍କାଳମାଳମା (ଦେଖ)

1. Kankālamālālinī (See)

ରମ୍ଭା ଚର୍ଚି ଅର କଙ୍କାଳ ଦେତାଳା—ସାରଳା ନହାଇବାର. ଉତ୍ସୋଗ ,

୨ । ଶରବିଶେଷ—2. A kind of arrow.

ପାତାଳରେ ସର ପର କଙ୍କାଳ ଦେତାଳା—ସାରଳା ମହାଭାରତ. ଉତ୍ସୋଗ ।

ସ. ବିଶ. ପୁ. (କଙ୍କାଳ + ରିନ; ୧ମ. ୧ବ.)—

(କଙ୍କାଳମା ସ୍ତ୍ରୀ) ସେଇଁ ଜୀବର କଙ୍କାଳ ଅଛି—
Having skeleton or ribs.

**କଙ୍କି—ଦେ. ବି.—ଏକଜାତୀୟ ଚର୍ବିପାତ୍ର ଓ ନିବ ଲଙ୍ଘନ୍ତୁବିଶ୍ଵ ପଚଙ୍ଗ—
Kanki Dragon fly.**

ବିଲିଫିଡ଼ି, ଫିଙ୍କିଫିଙ୍କି ରହୁଦି ଶିଶୁକଳ ଦେଲ ରିକି—ରାଜକାଳ. ଚକ୍ରବରବ ;
ଟିକୁଳି, ଅମକି

କଙ୍କିଧରଣ ମାଆ ମରଣ—ଦେ. ପ୍ରବଚନ—ପିଲମାନେ କଙ୍କି ଧରିବାକୁ

Kankidharana māraṇa marāṇa ସୁଖପାଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ତହୁଁରୁ
ନିବର୍ତ୍ତିଲା ପାଇଁ ଏ ପ୍ରବଚନ ପ୍ରୟୁକ୍ଷ—କଙ୍କି
ଧରିଲେ ମା ମରିଯିବ—(A saying intended
to make children desist from catching
dragon-flies) To catch dragon-flies
portends mother's death.

**କଙ୍କୁ—ସ. ବ. (କଙ୍କ + ରି)—୧ । ଏକପ୍ରକାର ଘାସ; କାଙ୍କୁ ତୃଣ—
Kanku 1. A kind of grass.**

୨ । (ନାମ) ଉତ୍ତରପେନଙ୍କ ପୁନ; କଂପକୁ ଭର—

2. A son of Ugrasena; brother of Kamsa.

**କଙ୍କୁଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି. (ସ. କଙ୍କାଳକା)—
Kankuā କଙ୍କାଳକା; ପାନିଆ—Comb; hair-comb.**

**କଙ୍କୁଷ୍ଠ—ସ. ବି. (କଙ୍କୁ + ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ + ଅ)—
Kankushtha 1 । ହରତାଳବର୍ଣ୍ଣର ପାଶାଣବିଶେଷ (ଜାନେନ୍ଦ୍ର)—
1. A kind of yellow stone.**

୨ । ହିମାଳୟପ୍ରଦେଶସ୍ଥ ହରତାଳ ପର ପୀତବର୍ଣ୍ଣ
ମୁହୂକାବିଶେଷ—

2. A kind of yellow soil found in the
Himalayan regions.

[ଦ୍ର—ଏ ମୁହୂକା ଦୂର ପ୍ରକାରର । ଏକ ପ୍ରକାରର ବର୍ଣ୍ଣ ଧଳା,
ଏହାକୁ ତାରପ୍ରତି ବୋଲିଯାଏ; ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ପୀତବର୍ଣ୍ଣ, ଏହାକୁ
ସ୍ତ୍ରୀପ୍ରତି ବୋଲିଯାଏ । ସ୍ତ୍ରୀପ୍ରତି କଙ୍କୁଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏହାକୁ ଶୋଧନ
କରି ବ୍ୟବହାର କଲେ କପ, ବାୟୁ ବ୍ରଣ ଓ ଶୂଳରେଗର ହିତକର
ହୁଏ—ପ୍ରତିବିବାଦ] ।

**କଙ୍କେଇ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି. (ସ. କଙ୍କାଳ) —ପାନିଆ—
Kankai Comb; hair-comb.**

୧	ର	ତ୍ରୀ	ଚୁରି	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତାଶିକ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ
୨	ର	ତ୍ରୀ	ଚୁ	ଲୁ	ହେଁ	ଅବାରନ୍ତୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ଵାର ବା ଉନ୍ନତିବନ୍ଧୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖେ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଅ	କ	ନ୍ତୁ

କଙ୍କେଳ—ସ. ବ.—ଆଶୋକବୃକ୍ଷ—

Kankela Janissus Asoca (tree)

କଙ୍କେଳ—ସ. ବ.—କଙ୍କେଳ (ଦେଖ)

Kankeli Kankela (See)

କଙ୍କେଣ୍ଟି—ସ. ବ.—କଙ୍କେଳ (ଦେଖ)

Kankelli Kankela (See)

କଙ୍କାର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସ. କର୍କାରୁ)—ପାଣିକଣ୍ଠାରୁ—

Kankhār White gourd.
[ଦ୍ର—ଲାରୀ ଭାଷାରେ ଏହାରୁ କୁଣ୍ଡିତ୍ତା କହନ୍ତି ଏବଂ ସମ୍ବଲପୁରରେ ବୋଇତିକଣ୍ଠାରୁକୁ ମାଣନ କହନ୍ତି]

କଙ୍କାରୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ସ. କର୍କାରୁ)—କଣ୍ଠାର (ଦେଖ)—

Kankhāru Kankhār (See)

କଙ୍କଡ଼ା—ଦେ. ବି—ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ିଜାତର ବନଜାତ ଦୁଃଖବିଶେଷ

Kangardā (ଏହାର କାଠ ଖୁବ ଟାଣୁଆ ହେବାରୁ ଏହା ଶଗଡ଼ ମୁଖ୍ୟମ୍ଭୂତି— ଓ ଲଙ୍ଘନ ଗଢ଼ିବାରେ ଲାଗେ)—Xyleado Abri-formis (tree).

କଙ୍କନ—ଦେ. ବି (ବଣିଆଶନ) —କଙ୍କଣ (ଦେଖ)—

Kangan Kankana (See)

କଙ୍କର—ଦେ. ବି (ସ. କଙ୍କରିକା) —ପାନିଆ—

Kangai Hair-comb.

କଙ୍କାରୁ—ବୈଦେ. ବି. (ଅଷ୍ଟେଲିଆ ଦେଶୀୟ ଭାଷା) —ଅଷ୍ଟେଲିଆର ଦ୍ଵିତୀୟ

Kangāru ବନ୍ୟକନ୍ତୁବିଶେଷ—Kangaroo; Macropus major.
[ଦ୍ର—ଏମାନଙ୍କର ଆଗଗୋଡ଼ ସାନ; ଏମାନେ ଉଚ୍ଚରେ ୧୪ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିଲା; ଏମାନଙ୍କ ଉଚ୍ଚପେଟକୁ ଲାଗି ଗୋଟିଏ ଚମର ମୁଣି ବା ପକେଟ ଥାଏ, ସେମୁଣିରେ ଏମାନେ ହୁଆନ୍ତୁ ପୁରାର ବିଚରଣ କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ପଛ ଗୋଡ଼ ଓ ଲାଙ୍କ ବଡ଼ ।]

କଙ୍କାଳ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବିଶ—କଙ୍କାଳ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—

Kangāla (etc) Kāngāla etc (See)

କଙ୍କାଳ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବିଶ—କଙ୍କାଳ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—

Kangāli (etc) Kāngāla etc (See)

କଙ୍କାଳ ବରତ ଆଜି ସେ ମୋରତ କାମ,

ଲୋରତ ଦୁଃଖ ଖୋତ । ଅଭିନ୍ଦନ, ଦିଦ୍ଧିତିନ୍ଦନ

କଙ୍କାଳିଆ—ଦେ. ବିଶ—କଙ୍କାଳିଆ (ଦେଖ)—

Kangālia Kāngālia (See)

କଙ୍କୁ—ସ. ବ—ଧାର୍ଯ୍ୟବିଶେଷ—

Kangu A kind of paddy like grass;
Panicum Italicum.

[ଦ୍ର—ଏହି ଧାର୍ଯ୍ୟ ଶ୍ଯାମଳ (ଶୁଆଁ), ଗୀନକ (ଗୀନା), କଟି

(କଟିମା) ଓ କୋଡ଼ିବ (କୋଡ଼ିଥ) ରେଦରେ ଏବଂ ଶେର, ଶୀତ,

କୃଷ୍ଣ ଓ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ରେଦରେ ଗୁର ପ୍ରକାର । ବନ୍ଧୁଜ ଓ ଶରେଇବ ରେଦରେ କୋଡ଼ିବ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଦୁଇପ୍ରକାର—ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ।]

କଙ୍କୁତା—ସ. ବ (କଙ୍କୁ+ସାର୍ଥେ କ+ଆ)—କଙ୍କୁ (ଦେଖ)—

Kāngukā Kāngu (See)

କଙ୍କୁମ—ସ. ବ—କଙ୍କୁ (ଦେଖ)

Kānguni 1. Kāngu (See)

କଙ୍କୁମ୍ଭାଗ (ଦେଖ)—2. Jyotishmatī (See)

କଙ୍କୁଷ୍ଟ—ଦେ. ବ—କାମିଲ୍ୟକ (ଦେଖ)—

Kāngushṭha 1. Kāmpilyaka (See)

କଙ୍କୁଷ୍ଟ ମୁଦ୍ରା (ଦେଖ)—2. Mudrāśankha (See)

କଙ୍କେଇ—ଦେ. ବ. (ସ. କଙ୍କଣ)—ପାନିଆ—

Kāngei Comb.

କଙ୍କେସ—ବୈଦେ. ବ (ଇ. କଙ୍କେସ)—୧. ଜାତୀୟ ମହାସରୀ—

Kāngres 1. National gathering.

କଙ୍କେସ କମିଟି—ଦେ. ବ. (ଇ. କଙ୍କେସ କମିଟି)—ଭାରତ ଜାତୀୟ ମହାସରୀ—

Kāngres kamiti ମହାସରୀର ଅଧୀନସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରାଣୀୟ ବା ଶାଶ୍ଵତ ସରୀ—

Congress committee.

କଙ୍କୋଦ ରାଜ୍ୟ—ଦେ. ବ (ପ୍ରାଚୀନ ନାମ)—ଦେଶାର ପ୍ରାଚୀନ ରାଜ୍ୟ—

ବିଶେଷ—

An ancient state of Ordissa.

[ଦ୍ର—ଆଧୁନିକ ବାଣୟର, ଖିଲାଫାଟ, ଗଞ୍ଜାମର ଥାଂଗଡ଼, ରଣ୍ଧର ଓ ନୂଆଗଡ଼ ଘେନ ଏ ରାଜ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ଓ ସମ୍ବଲପୁର କରିବାରେ ଏହା ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା ଓ କରିବାରେ ଶିଳ୍ପମାନେ ଏଠାରେ ସାଜନ୍ତି କରୁଥିଲେ—

କଙ୍କାର—ଗ୍ର. ବ. (ସ. କଙ୍କରିକା)—ପାନିଆ—

Kāngāri Comb.

କଙ୍କେଇ—ଗ୍ର. ବ.—କଙ୍କେଇ (ଦେଖ)

Kānghei Kāngāri (See)

କଚ (ଅଭୁ) —ସ.—ବନନ କରବା—

Kach (root) To tie; to bind.

କଚକଚ—ଦେ. ବ. (ଧୂନ୍ୟନୁକରଣ) —ଗନ୍ଧବକୁ; ବାକ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି; ବିବାଦ—

Kachkach Wordy noise.

କଚକଚ—ଦେ. ବ. (ଧୂନ୍ୟନୁକରଣ) —ଗନ୍ଧବକୁ; ବାକ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି; ବିବାଦ—

Kachkach expressive of hacking and friction.

ଦେ. ଅ. (ଧୂନ୍ୟନୁକରଣ) —ଗନ୍ଧାର ଅଷ୍ଟବାର କୋମଳ ବସୁଲୁ

ରୂପ୍ୟୁଦ୍‌ଧର କାଟିବାର ଶକ—Sound of hacking

a soft thing with a sharp weapon.

ସାଥୀରେ ଲୋକେ ଅପର ପୁଣ୍ୟରେ ସୂଚି ଏବଂ ତହିଁର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଦା ଏବଂ ତହିଁର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଦା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅର୍ଥବ ୯ ବା ୧୦ ତହିଁର ବୌଣେ କରିବା ମାତ୍ର ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ କୁଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକଳେ ତହିଁର ବ୍ୟବସର , ବା ୧୦ ତହିଁର ବ୍ୟବସର କିମ୍ବା ମାଦାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଆଇ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜନ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକତ’ ଦେଖିବେ ।

(ଯଥା—କବଳିମଣ୍ଡାକୁ ପନ୍ଥିବରେ କର୍କର୍କ କରି କାଟି ପକାଇଲା) ।

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—୧ । ଅସୁଭ୍ୟା—

1. Inconvenience.

୨ । କଳହ—2. Quarrel.

୩ । ବ୍ୟସ୍ତତା—3. Trouble; vexation.

୪ । ଗୋଲମାଳ—4. Noise; ado.

କର୍କର୍କ କରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି.—କରିବା କରିବା (ଦେଖା)

Kachkach karibā Kachar kachar karibā (See)

କର୍କଟିଆ—ପ୍ରା. ବିଶ.—୧ । ଜଣିଲି; ଜଣିଲିଥା—

Kachkachia 1. Tangled; complex.

କଟକଟେ ୨ । ବରକୁକର—2. Teasing; vexing.

କର୍କାର—ଦେ. ଅ. (ଧୂଳଧଳୁକରଣ)—ଭୂମିରେ କଢି ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା

Kachkāch ପରି ଶକ କରି ଥରକୁ ଥର ପଡ଼ିଯିବା—

Falling down by producing repeated thumping sounds.

(ଯଥା—ସେ କର୍କାର ପଡ଼ିଲା ।)

କଚ—ହ. ବ. (କର୍ତ୍ତାରୁ = ବନ୍ଦନ କରିବା + କର୍ମ. ଅ; ଯାହାକୁ ବନ୍ଦନ କରିଯାଏ)—

୧ । କେଶ; ମଣ୍ଡବାଳ—1. Hair.

୨ । ଶୁଷ୍କ ବୃଣା; ବୃଣର ଦାଗ—

2. A healed sore; cicatrix.

୩ । ମେଘ—3. Cloud.

୪ । (+ କାର୍ତ୍ତି. ଅ)—ବୃଦ୍ଧାତଙ୍କ ପୁଣି—

4. A son of Br̄uhaspati.

୫ । (+ ଭାବ. ଅ)—ବନ୍ଦ; ବନ୍ଦନ—

5. Bond; binding.

୬ । ଶୋଭ—6. Beauty; splendour.

କଚଟ—ଦେ. ବିଶ. (ହ. କରିବା)—

Kachat ୧ । ଚେମଡା; କୋଟଟ—1. Tough; tenacious.

୨ । ମଳିଆ; କୋତର—2. Unclean; dirty.

୩ । ଅଭି କୃପଣ—3. Miserly.

କଚଟା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼କାତ) ବି—ପିଣ୍ଡାର ଖମ ଓ କାନ୍ଦର ମଧ୍ୟରେ

Kachatā ଥିବା ଖମ ମଧ୍ୟରେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଥାରିକାଠ—

Cross-bar joining a veranda-pillar with the wall-pillar.

କଚଟି—ଦେ. ବି—୧ । ହାତଣ୍ଡି; ପାପୁଳ ଓ ନଳ ହାତ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା

Kachaṭi ରଣ୍ଡି—1. Wrist.

ହାତେରେକଜ୍ଞ ପଚାର ପଦାର କରି

ପହୁଁରା ବାହାରରେ ବାହାମାନକୁ ବହାର । ବୁଝିବି ମହାରତ । ବସନ୍ତ ।

, ୧. ହସ୍ତାଳକାରବିଶେଷ—2. Wristlet.

ବଚଟ ବାହିତ ଅଥ କଟ ତୁଳାଶଣ । ମହାରତ ।

୩ । କଟ ପାର୍ଶ୍ଵ ଦାଢ଼—

3. The bones on the sides of the loins.

କରତିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ହ. କରିବା)—

Kachatiā ୧ । ଚେମଡା—1. Tenacious..

ଲସଲସା, ଚିପରିଦା ୨ । ଅଭି ମଳିଆ; କୋତର—

2. Very unclean; dirty..

୩ । କଷେତ୍ରିଆ; ଅଭି କୃପଣ; ଗଣିଆ—

3. Very miserly.

କରତ୍ତା—ଦେ. ବି—୧ । ଗୋଡ଼ ଖସି ପିଣ୍ଡ ମାଡ଼ ପଡ଼ିଯିବା—

Kachardā 1. Falling down with buttocks on the ground with a thud.

ପଟକ ପାରତ ପଥ ଷେତ୍ର ନ ଜାଣ ତହିଁକ ପଦ ବରାଇଲେ ପଦ ପଦକେ କରତା । ପ୍ରାଚୀନ ସଙ୍ଗାତ ।

, ୧. କୌଣସି ପଦାର୍ଥରୁ ଉପରକୁ ଟେକି ସିବରେ କିମ୍ବକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବା—2. Forcibly dashing a thing down with a thud.

୩ । ମୂଳରୁ ନଦ୍ରା ସହିତ କାଟି ବିଲରେ ରଖା ଯାଇଥିବା ଧାନ ଗଛ—3. The paddy plants laid on the field after being cut off from the roots.

ଦେ. ବିଶ—ମୂଳରୁ କଟା ହୋଇ ବିଲରେ ଧାନ ଧାନ ହୋଇ ଗୋଲାରେ ରଖା ଯାଇଥିବା (ଧାନ ଗଛ)—

Kept in rows after being cut off from the roots (said of ripe paddy plants).

[ଦ୍ର—ଧାନକୁ ପ୍ରଥମେ ମୂଳରୁ କାଟି କରତା ପକାଇବା ପରେ ପୁଣି ତହିଁର ଅଗରୁ ଧାନ କେଣ୍ଟାଯାକ କଟା ଯାଇ ହଲା ବନ୍ଦା ଯାଏ ଓ ମୂଳ ଅଂଶକୁ ନଦ୍ରା କରି କିନ୍ତୁ ବନ୍ଦା ଦ୍ରୁଏ ।]

କରତ୍ତା ଶାଇବା—ଦେ. କି—ଗୋଡ଼ ଖସି ପିଣ୍ଡାର ପିଣ୍ଡମାଡ଼ି

Kachardā khāibā ପଡ଼ିଯିବା—To fall down with a thud.

ପଟକଲ୍ଲାମାଦା

କରତ୍ତା ଦେବା—ଦେ. କି—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବଳପୂରକ ଭୂମିରେ ନିଷେଷ

Kachardā debā କରିବା—To dash a person down on the ground with a thump.

ପଟକଲ୍ଲା

କରତ୍ତା ପଢିବା—ଦେ. କି—କରତ୍ତା ଶାଇବା (ଦେଖ)

Kachardā pardibā Kachardā khāibā (See).

କରତ୍ତା ପାଇବା—ଦେ. କି—କରତ୍ତା ଶାଇବା (ଦେଖ)

Kachardā paibā Kachardā khāibā (See)

ସାଧାରଣ ଚକ୍ରକେ ଥପର ସୁଶ୍ରାଵେସୁତର ୯ କହିଲା ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ଏବଂ ୧୦ କହିଲା ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ପଥରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା କରିଛି ହାହଁ । ଅଶ୍ଵର ୮ ବା ୯ ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣନା ମାନ୍ୟମାନ୍ୟ ପଥରଙ୍ଗର, ରେଣେ ଏ କଳାପବୋଷରେ ନ ମିଳି ରେଣେ ଅଛି ଏବଂ ପାର୍ଶ୍ଵ ପଥରମେ ପଢ଼ିଲା କଥାର ୨ ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵ କହିଲା ମାହାମୁକ୍ତ ପଦ ଖୋଲିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରଥା—‘ଗା’ ର ମନ୍ଦରେ ‘ଶା’ ରେଣେ; ‘ଶା’ ର ମନ୍ଦରେ ‘ବିଥ’ ପୋଡ଼ିଲେ; ‘ବିଥ’ ର ମନ୍ଦରେ ‘ଶାନ୍ତି’ ପୋଡ଼ିଲେ; ‘ଶାନ୍ତି’ ର ମନ୍ଦରେ ‘ଶା’ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ହେଣିଲେ; ‘ଆଜି’ ର ମନ୍ଦରେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ହେଣିଲେ ।

କବୁ ଉମର—ବୈଦେବ. ବି. (ଅ) —

Kachā umara ୧. ଅପରିଣାଶ ବୟସ—

କାଞ୍ଚାତମର ୧. Raw youth.

୨. ୧. ଅଳ୍ପ ବୟସ (ଯେଉଁ ବୟସରେ ଲୋକର ଅରଜିତା ଜନ୍ମିନାଥ ଥାଏ) — ୨. Young age.

କବୁକଚି—ହ. କି. ବିଃ (କଚ = ବାଲ + କଚ + ବ୍ୟତିହାରଥେ Kachākachi ର, ବ୍ୟତିହାର ବହୁମୁହୁ) — କେଶାକେଣି; ପରାର କେଶ ଓଠାଓଇବା କର (ଯେଉଁ ସୁକ ହୁଏ) —

Pulling each other's hair.

ଦେ. ବି.—୧. ଭଲକର କାଚିବା; ବାରମ୍ବାର କାଚିବା—
1. Repeated dashing or beating.

୨. ପରଷ୍ଟକୁ କଚିବା—

2. Mutual dashing.

ମୁଖମୁଖ, ମୁଥମୁଥ, କବୁକଚ ରତ
ଗଢ଼ିଲେ ଅବଶ୍ୟକ ଦେବ ରଖିବାକେ— ଶାନ୍ତିକାଥ, ମହାସନ୍ଧା ।

୩. ନାନା ବସ୍ତୁକୁ କଚିବା ବା କବୁତ୍ତିବା—
3. Dashing down of many things.

କବୁ କାମ—ଦେ. ବି.—୧ । ମାଟିରେ ତଥାର କାମ; ମାଟି ଗାନ୍ଧି—
Kachā kāma ୧. Mud masonry.

କାଞ୍ଚାକାମ ୨. Any work not well-done.

କବୁ ଖାତା—ଦେ. ବି.— ଚିଠା ଖାତା (ଯେଉଁ ଖାତାରେ ଦୋକାନର Kachā khāta ଅୟବ୍ୟାଦି ପ୍ରଥମେ ଟପା ଯାଏ ଓ ପରେ

କାଞ୍ଚାଖାତା ତାହା ପକ୍କା ଖାତାରେ ଚଢା ହୁଏ) —
Kachā khātā Rough notebook; a book for scribbling.

କବୁଗାନ୍ତିନି—ଦେ. ବି. (ଅ. କତା + ହ. ଗନ୍ଧନ) — ପକ୍କା ରଟା ଓ Kachāgān̄thini ମାଟିରେ କରିଯାଇ ଗାନ୍ତିନି—

କାଞ୍ଚା ଗାନ୍ଧୁନୀ Brick and mud masonry.
କାଞ୍ଚା ଗାନ୍ଧୁନୀ

କବୁ ଘର—ଦେ. ବି.—୧ । ମାଟିକାନ୍ତ ଥିବା ଘର; କାଇଘର—
Kachā ghara ୧. A house with mud walls.

କାଞ୍ଚା ଘର ୨. ଛୁପର ଘର—
Kachā ghar ୨. Thatched house.

୩. ଯେଉଁ ଘରର କାନ୍ତ ଆଦିର ମାଟି ଗାନ୍ଧିନି ଥିଲେ—
3. A house with mud masonry.

[କୁ—କବୁ କାନ୍ତ, କବୁ ବାରଣ୍ତ୍ର, କବୁ ଶୁତ ପ୍ରଭକି ଶବ୍ଦ ଘରର ସେହି ସେହି ଅଂଶ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରୟୁକ୍ତ ହୁଏ ।]

କବୁ ଜୋଡ଼ାଇ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି.— କବୁ ଗାନ୍ଧିନି; ଘୋଡ଼ା Kachā jordāi ଇଟାକୁ ମାଟି ଦ୍ୱାରା ବସାଇବା—

କାଞ୍ଚା ଘୋଡ଼ାଇ Brick and mud masonry.
କାଞ୍ଚା ଜୋଡ଼ାଇ

କବୁକବା—ଦେ. କି.—୧ । ଉର୍ବିକୁ ଟେକ ଜୋରରେ ତଳକୁ ନିଶ୍ଚୟ Kachārdibā କବିବା— ୧. To throw down with force;
କାହାଡ଼ ଦେଖିବା— to dash down.

ପଟକନା ଦେଇରେ ଦୟାକ କବୁକୁ ମୋ ଦୁଃଖିର ଶିରେ । କବସ୍ତୁ-ସଂଗୀତ ।
୨. (ମେଘ ବରଷିନାରେ ମାତି ପ୍ରୟୋଗ) ମୁଷଳ ଧାରରେ ବର୍ଷିବା—

(ଯଥା—ଆଜି ମେଘ ଶିଳଶାଳ ପଥର କବୁଦ୍ଧିଲା ।)

କବୁତ୍ତ ହେବା—ଦେ. କି.—୧ । ଅତି ବିରକ୍ତ ହୋଇ ନିଜର ଅଙ୍ଗମାନ Kachārdi hebā ୨. ତୁମିରେ ବାହେଇବା—

୧. To strike one's limbs on the ground angrily.
୨. ତୁମିରେ କରିବା ଖାଇବା—

କବୁ ବୟସ—ଦେ. ବି.—କବୁ ଉମର (ଦେଖ) Kachā bayasa

Kachā umara (See)

କବୁ ରଙ୍ଗ—ଦେ. ବି.— ଅସ୍ତ୍ରାୟ ରଙ୍ଗ; ଯେଉଁ ରଙ୍ଗ ଶିର୍ଦ୍ଦୁ ଶୁଦ୍ଧ ନାହିଁ—
Kachā rāṅga Not fast colour; loose colour;

କାଞ୍ଚା ରଙ୍ଗ colour which vanishes after washing.

କବୁ ସପ୍ତା—ବୈଦେବ. ବି. (ଅ)—ମାଟିରେ ତଥାର ରଙ୍ଗପଥ—
Kachā sapṭā

A road made of earth.

କାଞ୍ଚା ରାସ୍ତା Kachā rāstā (See)

କବୁ ସତକ—ବୈଦେବ. (ଅ.କତା + ହ.ସରକ)—କବୁ ସପ୍ତା (ଦେଖ) Kachā sardaka

Kachā rāstā (See)

କବୁ ସେର—ଦେ. ବି.— ବାଲେସତ୍ର ସେର; ଅଣି ଟଙ୍କା ଓଜନର ସେର—
Kachā sera A standard seer of eighty tolas.

କାଞ୍ଚା ସେର Kachā sera
କାଞ୍ଚା ସେର
କାଞ୍ଚା ସେର

କବୁ—ଦେ. ବି.— କବୁର ମଣିବନ ପ୍ରଦେଶ; କବଟି—
Kachi Wrist.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ିଲାତ) ବି— ଧାନର ଯେଉଁ ଅଗ୍ରାଂଶୁ ଗଳା ବାହାରେ; ଧାନର ଅଶି—The eye of a paddy seed.

ଦେ. ବିଃ—କଚି (ଦେଖ)— Kachchhi (See)

ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିମାପୁର) ବି— (ଭୁଲ. ବି. କଚି = ସୁଦୁ)—
୧. କୋମଳ; କଥିଲ— ୧. Soft.

୨. ଶୈଟ; କୁଦୁ— ୨. Small; little.

୧	ଇ	ଇ	ଇ	ଇ	ଇ	ହସନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ପ୍ରାଚୀନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ସ	ଜ	ଶ୍ଵ	ଜ୍ଞ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ଇ	
,	ଇ	ଇ	ଇ	ଇ	ଇ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁପ୍ରାର	ବା	ତନୁବିଲୁମ୍ବଲୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ

କରିଥା—ଦେ. ବି—ବଡ଼ ଦାଥ; ଢାଣଛେଦନ ଅସ୍ତବଣେଷ (ଗୋପୀନାଥ
Kachia ନନ୍ଦ) —A big scythe.

କରିବା—ଦେ. କି—୧। ଉପରକୁ ଉଠାଇ ତଳକୁ ଛେତି ଦେବା—
Kachibā 1. To dash down a thing after
କାଚା raising it up.

ଦେମାନ୍ଦା ୨। ଦସ୍ତମେଥୁନ କରିବା—
2. To practise masturbation.

କରିମ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ଵର ଓ ମେଦିନୀପୁର) ବି. (ସ. କରପ; ଭୁଲ. ବ.
Kachima କାଛିମ) —କଇଁଚ; ରୂର୍ମ—Tortoise.

କରିରି—ଦେବେ. ବି. (ଆ. କରଦଶ) —୧। ବିଶୁରାଳୟ—
Kachiri 1. Public court; court of justice.
କାଚାରୀ, କାହାରୀ ୨। ରାଜକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ବା ଦରବାର; ଅଧିସ୍ୱ—
କରିରି 2. Public office.

୩। ଜମିଦାରଙ୍କ ଖଜଣାଅସ୍ତର ଘର—
3. Zamindar's collection office.

[ଦ୍ର—ରନ୍ ରନ୍ ବିଷୟ ରୂପ୍ତ ଯାଉଥିବା କରିରମାନଙ୍କର ନାମ
ରନ୍ ରନ୍; ଯଥା—ବିଲଟର, ଅଦାଲତ, ସେଟଲ୍ମେଷ]

କରିରିଆ—ଦେ. ବି.—କରିରରେ ଶୁଭର କରୁଥିବା ବା କରିରକୁ
Kachirīā ନିଯମିତରୂପେ ଯାଉଥିବା ଲେକ—A person
regularly attending courts.

ଦେ. ବିଶ—୧। କରିରକୁ ନିଯମିତରୂପେ ଯାଉଥିବା;
ଦରବାରିଥ—1. Frequenting courts and
offices.

୨। କରେଇସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—
2. Appertaining to court.
୩। କରେଇସେ ବ୍ୟବହାର—

3. Used in court; prevailing in courts.

କରିରିଆ ଭାଷା—ଦେ. ବି.—କରିରରେ ବ୍ୟବହାର ମିଶ୍ର ଓ ଅଶୁକ ଭାଷା—
Kachirīā bhāṣā The mixed and incorrect
language used in courts
and offices.

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶାର ରାଜକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ଘେରୁଁ ଓଡ଼ିଆ
ଭାଷା ଲେଖାଯାଏ ସେହିରେ ଇଂରାଜୀ, ହିନ୍ଦୀ, ଆରାମ୍, ପାରାମ୍
ପ୍ରଭତି ଭାଷାର ଅନେକ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର ହୁଏ ଓ ବ୍ୟାକରଣଗତ,
ଭାଷାଗତ ଓ ଅନ୍ତରଗତ ବିଶୁଦ୍ଧତା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଏ
ନାହିଁ, ଏହାର କାରଣ ଏହି ସେ କରିରରେ ଲେଖାଯାଇଥି
କରୁଥିବା ଅଧିକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଓଡ଼ିଆ ସାହୁତ୍ୟର ଥାର ଥାରନ୍ତି ନାହିଁ
ଓ କରିରରେ ବ୍ୟବହାର ଅନେକ ଯାବନକ ଓ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ ଓଡ଼ିଆ
ଭାଷାରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଵର୍ଗ ହୋଇନାହିଁ ।]

କରିରି କରିବା—ଦେ. କି—୧। (କର୍ମରୂପ) ପରମାନଙ୍କୁ ଏକଥ କରି
Kachiri karibā ବିଶୁରାଳୟ ବା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ବସି କାର୍ଯ୍ୟ

କାଚାରି କରା

କରିବା

କରିବା—1. To hold court..

କରିରୀଜମାନା

କରିବା—ରୁହିଏ ଲେକ କରିରରେ ବୁଣ୍ଡ ଦେବା ରକ୍ତ

ରୁଣ୍ଡ ହେବା—୨. (a multitude of people)

To gather as in a public court or office.

୩। ଅନେକ ଲେକଙ୍କୁ କରିରରେ ଏକତ୍ର ଦେଲାପର ରୁଣ୍ଡ

କରିବା—୩. To collect a multitude of

people as in a public court or office.

କରିର ଘର—ଦେ. ବି—୧। ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ଖଜଣା ଅସ୍ତର କରିବା

Kachiri ghara

କରିରାଖମାନଙ୍କ ପାଇଁ କରିତ ବୁଝ—

କାଚାରିବର

1. The cutcheri house of Zamindars

for accomodating persons collecting rent.

୨। ରାଜକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଯେଉଁ ଘରେ ହୁଏ; ଧାରାରଣ

କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ—୨. A public office.

କରିର ଜମାଇବା—ଦେ. କି—କରିର କରିବା (ଦେଖ)

Kachiri jamāibā

Kachiri karibā (See)

କରିର ଜମିବା—ଦେ. ବି—ହାତମ ଓ ପକ୍ଷ ଥିବ ଏକତ୍ର ହୋଇ କରିରର

Kachiri jamibā

କାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଲିବା—Session or sitting of

କାଚାରି ବସନା

a court.

କରିର ପଢିବା—ଦେ. ବି—କରିରକୁ କେହି ବ୍ୟକ୍ତ ଆସୁ ନଥିବା ଅବସ୍ଥା—

Kachiri pardibā

Closing of an office or court.

କରିରପିନ୍ଧା—ଦେ. ବି—କରିରକୁ ପିନ୍ଧ ଯିବା ନିମନ୍ତେ ଥରପେତ

Kachiripindhā

ପରଧେୟ—Office dress; dress in-

କାଚାରିପିନ୍ଧା

tended to be used on public

କାଚାରିକାପରମ୍ପରା

occasions.

କରିରପୋଷାକ—ଦେବେ. ବି (ଆ.କରଦଶ+ପୋଷାକ) —କରିରପିନ୍ଧା

Kachiriposhaka

(ଦେଖ)—Kachiripindhā (See)

କରିରଫେରନ୍ତା—ଦେ. ବିଶ—୧। କରିରକୁ ଫେରୁ ଥିବା (ଲେକ) —

Kachiripherantā

1. (a person) Just back from

court or office.

୨।

କରିରକୁ ଫେରିବା (ବେଳ) —

2. (time) Of returning from court.

କରିର ବସିବା—ଦେ. ବି—କରିର ଜମିବା (ଦେଖ)

Kachiri basibā

Kachiri jamibā (See)

କରିର ବରଖାସ୍ତ—ଦେବେ. ବି. (ଥ. କରଦଶ+ବରଖାସ୍ତ)—

Kachiri barakhast

କରିରର କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପନାକୁ କରିର ବନ୍ଦ

କାଚାରିବରଖାସ୍ତ

କରିରିବରଖାସ୍ତ—The closing of a court

or office after the day's

work.

ଗାଗ ବନ୍ଦ ବନ୍ଦ କରିର ବରଖାସ୍ତ—ତର ।

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖରେ ମୁହଁତ ୯ ଚଢ଼ିଛ ଅଷର ଓ ମାନା ଏବଂ ୨ ଚଢ଼ିଛ ଅଷର ଓ ମାନା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବେ ୧ ବା ୨ ଚଢ଼ିଛ ବୌଣେ ବର୍ଷ ବା ମାନାପୁଣ୍ୟ ଶକ ଖୋଜିଲେ; ଯେବେ ଏ ଭାଙ୍ଗାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ସଥାହିମେ ଚନ୍ଦ୍ରର ବିପତ୍ତି ବା ୧ ମଧ୍ୟରେ ବର୍ଷ ବା ମାନାପୁଣ୍ୟ ଶକ ଖୋଜିବାର ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଖୋଜିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକାଟ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଅଳକାଟ’ ଦେଖିବେ ।

କତର ଭାଙ୍ଗିବା—ଦେ. କି—(କତରର କାର୍ଯ୍ୟାଧିକ ବା ହାକିମ) କାର୍ଯ୍ୟ
Kachiri bhāṅgibā ଶେଷରେ ମିସଲ ଶବ୍ଦ ଗୁଲି ଯିବା—
To dismiss a court.

ଦେ. ବି—ଦୈନିକ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପନାକୁ କତରର କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଗତି ହେବା—The dismissal of a court after a day's work.

କତର ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—କତର ଲମ୍ବିବା (ଦେଖ)

Kachiri lāgibā Kachiri jamibā (See)

କତୁ—ସ. ବି. (କର ଥାରୁ = ବାନ୍ଧିବା + କଞ୍ଚି. ଉ; ଯାହା କୋଣ୍ଟ କବି ବରେ)—ସାରୁ; କୃଷିକାର କନବିଶେଷ—
An esculent root; Colocasia Antiquorum;
Taro Colocasia.

[ଦ୍ର—ଏହା ପିଛଳ, ଗୁରୁପାକ, ମଳରେଖକ, ବାୟୁ, ପିଛ ଓ ଅମବର୍ଦ୍ଧକ ।]

କରୁଆନ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି—କୋରମାନ୍ (ଦେଖ)
Kachuanā Kochmān (See)

କରୁଆମା—ଦେ. ବି—କୋରୁଆମା (ଦେଖ)
Kachuāmā Kochuāmā (See)

କରୁଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. (ସ. କର୍ତ୍ତା; କର୍ତ୍ତରକା)—
Kachurdi କରୁର (ଦେଖ)
Kachuri (See)

କରୁପୋଡ଼ା—ଦେ. ବି.—୧ । ପୋଡ଼ା ଯାଇ ସିକ ହୋଇଥିବା ସାରୁ—
Kachupordā 1. Burnt Colocasia.
କରୁପୋଡ଼ା ୨ । (ବ୍ୟଙ୍ଗ) —କୌଣସି ନଷ୍ଟ ବୟୁ ବା କର୍ମ—

2. Any spoilt thing or work.

କରୁର—ଦେ. ବି. (ସ. କରୁର) —ଏକ ପ୍ରକାର ଗଦ; ଏହା ହଳଦି ପର
Kachurā କିନ୍ତୁ ଏଥୁର ବାସନା କର୍ତ୍ତର ପର—A kind of
ହ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ herbarious root; Curcuma zedoaria
କରୁର, ଶଠୀ ଦ୍ଵାରିତ,
(Haines).

କର୍ଣ୍ଣି ଗନ୍ଧମୂଳକ, ଗନ୍ଧପାର,
ଦେଖମୁଖ; ଜଟାଳ
କରୁର, ନକରୁର
ଶଟୀ
ମ. କରେଇ
ଗୁ. କରୁଷ
ଫା. କରୁବାଦ
ଆ. ଏରକୁଳକାପୁରୁ

[ଦ୍ର—ଏହା ରେତକ, ଅଗ୍ନିଦୀପକ
ଓ ବାତ ଏବଂ କପନାଶକ । ଏଥିରୁ
ପାତ୍ରାଥ ତିଆର ହୁଏ, ଏହା କୁଣ୍ଡ,
ଅର୍ଣ୍ଣ, ବୃଣ, କାପ, ଘାସ, ଗୁରୁ, ବାୟୁ
ଓ କପନାଶକ; ଏହାହାର ଗଲଗଣ୍ଯ,
ଗଣ୍ମାଳା ନିବାରତ ହୁଏ ।]

କରୁରି—ଦେ. ବି.—(ସ. କର୍ତ୍ତା) —ଦୃଷ୍ଟପଦ୍ମ ପିଣ୍ଡକବିଶେଷ—
Kachuri A sort of cake made from flour and
କରୁରୀ
କରୁରୀ

କତେଇବା—ଦେ. କି.—କଣ୍ଠବା (ଦେଖ)
Kacheiba (See)

କତେବାର—ଦେ. ବି.—୧ । ପଶାଖେଲରେ ୩ ଖଣ୍ଡ କାଟିରେ
Kachebāra ମୋଟରେ ୨ ପଡ଼ିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଖଣ୍ଡକରେ ୨;
କଚେବାର ଖଣ୍ଡକରେ ୫ ଓ ଖଣ୍ଡକରେ ୯ ପଡ଼ିବାର ଦାନ (ଅନ୍ୟଥି
ପୁଅ ବାର; ଅର୍ଥାତ୍ ୨+୨+୨=୧୨)—1. A
turn of the dice resulting in number
12, comprising of 6 in one, 5 in one and
1 in one, thus totalling 12.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସୌଭାଗ୍ୟାଦସ୍ତ—2. Prosperity.

କତେବାର ପର୍ଦିଛି (ତାରୁ) —ସେ ବନମୁକ୍ତ ହୋଇ ସ୍ବାଧୀନଭାବରେ
Kachebāra pardichhi ବିଭବଣ କରୁଛି; ତାରୁ ବଡ଼ ସୁରଖ୍ୟ
ପଡ଼ିଛି; ତାରୁ ଦସ କରୁଛୁକ ବା ଖେଳ କରିବାର
ବେଳ ପଡ଼ିଛି—He is freed from all res-
traints; he is now enjoying happiness
and joy.

କତେରି (ଇତ୍ୟାଦି) —ବୈଦେ. ବି. (ଆ) —କତର (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)
Kacheri (etc.) Kachiri (etc.) (See)

କରେଇ—ଦେ. ବି.—କରୁରକ (ଦେଖ)
Kachora Karburaka (See)

କରେଇ—ଦେ. ବି.—କରୁର (ଦେଖ)
Kachori Kachuri (See)

କତି—ଦେ. ବି. (ସ. କତି) —ପଣ୍ଡିମ ଭାରତର ଉପକଳିଷ୍ଠ କତ ଦେଶ—
Kachcha The country of Cutch in W. India.

କକର—ସ. ବିଶ—କୁ=କୁଣ୍ଡିତ + ରି ଥାରୁ=ଗମନ କରିବା +
Kachchara କଣ୍ଟି ଥ; କୁ ଠାରେ କତ ଆଦେଶ) —୧ । ମଳିନ;
ମଳକା; ମଳଦୂଷିତ—1. Dirty; fouled; soiled.
୨ । ଦୁର୍ଭିତ; ଦୁଷ୍ଟ—2. Wicked.
୩ । ପୋଳ ଦର୍ଶ—3. Churned sour milk.

[ଦ୍ର—ସମ୍ବନ୍ଧରେ ‘ଦୁଷ୍ଟ’ ଅର୍ଥବାରୀ ଡେଇଥ ‘ଖରତ୍ତ’ ଶକ ଏହି
ଶବ୍ଦର ଅପର୍ତ୍ତଶ ।]

କତା (ଇତ୍ୟାଦି) —ବୈଦେ. ବିଶ. (ଆ) —କରୁ (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)
Kachchā (etc.) Kachā (etc.) (See)

[ଦ୍ର—ଏହି ଶକ କତରିଆ ଲେଖାରେ ଏବଂ କତରିଆ ଇଂରୀଜ
ଭାଷାରେ ମଧ୍ୟ ଚଳିଲା—Cutcha.]

କତାବତା—ଦେ. ବି. (ଆ. କତା=ଅଳ୍ପ ବୟସ + ସ. ବିଶ; ହ. ବଜା;
Kachchābachchā ସବତର) —ବହୁ ଶୈଳ ପିଲା; ଅଣ୍ଣାବତା—

କାଚାବତା A large number of infants.

କତାବତା, କତା ବତ (ଯଥା—ତାରୁ ମହାପର୍ବତ ଗୁଡ଼ିଏ କତାବତା
ଦେଇଛନ୍ତି)

କତି—ଦେ. ବିଶ.—କତି (ଦେଖ)
Kachchi Kachchhi (See)

୧	ଇ	ଉ	ଚାଲ	ଓ	ଏ	ଦସନ୍ତ ଶ୍ରୀବ	ଅନୁକୁଳିକ ଯୁଦ୍ଧାଗର	ମ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଲୟ	ଉଥ	ତ
୨	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ଦୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂର ବା ତନ୍ଦୁବନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	କ	କ୍ତ

କଳିତ୍—ସ. ଅ. (କୁ ସ୍ଥାନରେ କର୍ତ୍ତା=ମଳ+ତ ଥାରୁ=ଚର୍ଯ୍ୟନ କରିବା
Kachchit +କର୍ମ. ବୃଷ୍ଟି)—(ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ; କୌଣସି ଅରିଳାଷ
ପ୍ରକାଶମୂଳକ)—୧। ସତେ ?—1. Is it so?
୨। ଅବା—2. Whether.
୩। ସମ୍ଭବତଃ; ବୋଧ ହୁଏ—
3. Most probably; it seems.

କଳେବାର—ଦେ. ବି.—କଳେବାର (ଦେଖ)

Kachchebāra

Kachebāra (See)

କଳ୍ପ—ସ. ବି.—(କ=ଜଳ + ହୋ ଥାରୁ=ଛେଦନ କରିବା + କଣ୍ଠୀ
Kachchha ଅ)—୧। ବୃକ୍ଷବିଶେଷ; ଭୁଲ ଗଛ; ଗ୍ୟାଣ୍ଡ୍‌ପ୍ରେରଣ—
1. A tree.
୨। ସମୁଦ୍ର ବା ଜଳାଶ୍ୟ ଭାରତୀ ଭୂରାଗ—2. The
country on the shore of the sea or lake.
କଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ଶୋବ ପାଇ, କହେ ରହିଲେ ହିର ଫାଇ ।
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାଶ, ବୀରବନ୍ଦି ।
୩। ସମୁଦ୍ର ଉପକୁଳରୁ ଭାବର ପଣ୍ଡିମାଞ୍ଚଳରୁ ଦେଶବିଶେଷ ।
(ଏହା ଶୁଳ୍କରୁ ଓ ସିନ୍ଧୁ ପ୍ରଦେଶର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଦ୍ଵୀପ
ରାଜ୍ୟ । ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଭୁଲ । ଏହି ଦେଶ ପ୍ରାଚୀନ
କାଳରେ ଭିଷ୍ମନ୍ଦର ନାମରେ ଖେତ ଥୁଲ ଓ କହେଶର
ବା କଟେଶର ଏହାର ରାଜଧାନୀ ଥୁଲ) —
3. The country of Cutch in Western India.
୪। ଜଳମୟ ପଞ୍ଜିଳ ନିମ୍ନଭୂମି—
4. Low marshy land.

୫। ମୌକାର ପଛଭାଗ; ତଙ୍ଗାର ପଛମଙ୍ଗ—

5. The back end of a boat.

୬। ପଦାତ ମୂଳମୟ ସମତଳ ପ୍ରଦେଶ—

6. Level country or valley at the foot
of a mountain.

୭। ସଖୁଟ; ଖୋଲ—7. A round hollow case; a
hollow shell-like covering.

ସ. ଦିଶ—ଜଳପ୍ରାନ୍ତିତ—Situated on the shore of
water.

ଦେ. ବ ୧। (ସ. କଳା)—ଶୁଳ୍କରୁ ଭିତରରେ ଓ ସିନ୍ଧୁ
ପ୍ରଦେଶରେ ଦର୍ଶିଣରେ ଥିବା ଉପସାଗର—1. The
gulf of Cutch.

୨। (ସ. କଳପ) କଳପ; କର୍ତ୍ତା—2. Tortoise.

୩। ବିଷ୍ଣୁ ବିତ୍ତମୟ ଅବତାର—3. The second in-
carnation of Bishnu in which he upheld
the universe on his back by assuming
the shape of a tortoise.

୪। (ସ. କମ୍ପ) ସମଭାଗ ବା ଅଂଶ—4. Equal part.

* । (ସ. କମ୍ପ) କଣ୍ଠ; ମାପ—5. Measurement.

୬। ଭୁଲବା; ଭୁଲ; ଭୁଲନା—6. Comparison.

ମାତ୍ରିକ ଭୁଲେ କାତରୁ ଅଣି ବର ବହ,

ଭର ସୁରମ୍ଭ ଭୁଲେ ଭଜ ଦେଇଅଛ । ପିତାମ୍ଭର, ନୃତ୍ୟଭୂମି ।

୭। ବନ୍ଧନ ସମୟରେ ଜଣକ ଅଂଶରେ ପଢ଼ିଥିବା ସମ୍ଭବ;
ବାଣ୍ଣ—7. Share allotted to one share-
holder at partition; allotment.

ଦେ. ଦିଶ—୧। ସର; ଭୁଲୁ; ସମାନ—1. Equal.

୨। ସମକମ୍; ସରସା; ସଦୁଶ—2. Equivalent;
similar.

୩। ସମର୍ଥ—3. Able.

୪। ଭୁଲମୟ—4. Fit to be compared;
comparable.

କଳୁଟିକା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (କଳ୍ପ + ଅଟିକା)—କଳା (ଦେଖ)—

Kachchhatikā (See)

କଳ୍ପ—ସ. ବି. (କଳ୍ପ=ଜଳଭୂମି + ପା ଥାରୁ=ପାନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୀ. ଅ)—

Kachchhapā ୧। କର୍ତ୍ତା; କର୍ତ୍ତୀ—1. Tortoise; turtle.

(କଳପା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ବିଷ୍ଣୁକୁ ଦ୍ଵିତୀୟ ଅବତାର—

2. The tortoise incarnation of Bishnu.

୩। କୁବେବନ୍ଦ୍ରର ନିଧିବିଶେଷ—

3. A gem of God Kubera.

୪। ମହିୟକର ବନ୍ଦିବିଶେଷ—

4. A pose in athletic feat.

୫। ଦାତିକାରେ ହେବା ବ୍ରାତବିଶେଷ—

5. A tumour in the palate.

କଳ୍ପିକା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(କଳ୍ପ + ଇକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ; ଏହାର ଆକୃତି

Kachchhapikā—କଳପ ପର) —୧। ଥାରୁ—1. A wart.

୨। ବୃଦ୍ଧ ବ୍ରାତ; ପୁଣ୍ୟବ୍ରାତ—

2. A big boil; cancer; carbuncle.

୩। କରନ୍ତୁଆ ରୋଗ—3. Abdominal tumour.

କଳ୍ପା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (କଳପ + ସ୍ତ୍ରୀ. ରି) —୧। ସାଗାବିଶେଷ—

Kachchhapi—1. A kind of harp.

୨। ସରସତିକ ସାଗା—2. The lute of Saraswati,
the Goddess of Learning.

୩। ସୁଦୁ କଳପ—3. Small tortoise.

୪। ମାର କଳପ—4. Female turtle.

୫। ବ୍ରାତ ରୋଗବିଶେଷ; ପୁଣ୍ୟବ୍ରାତ—5. Carbuncle.

କଳୁହା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (କଳ୍ପ=ଜଳମୟ ଭୂମି + କୁହ ଥାରୁ=ଥାରେ—

Kachchharuhā ଦୂର କରିବା + କର୍ତ୍ତୀ. ଅ) —

୧। ଦୂରାଦଳ; ଦୂରବସା—Creeping grass;
the dooba grass.

ସାଧାରଣ ଜୀବକେ ଅପେକ୍ଷା ସ୍ଵାଚ୍ଛାରେ ସତତ ୯ ଦିନର ଅଳ୍ପ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨୦ଟି ପଞ୍ଜାର କୁ ମାତ୍ରା ମୁଖ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୱରେ ରକ୍ଷା କରାଯା ନାହିଁ । ଅତେବଳେ ୫ ମା ୨ ଦିନର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟବିର୍ଦ୍ଦ୍ଧ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତ୍ୱରେ ଗୋଟିଲେ ଘେବେ ଏ ଭାଷାବୋଲିରେ ନ ଦିବକ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ଯାତ୍ରାକମ୍ପେ ତତ୍ତ୍ଵର ପଥସରେ ୧ ମା ୨ ଦିନର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତ୍ୱରେ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ବ୍ୟାପ’ ଜି ମିଳିଲେ ‘ବ୍ୟାପ’ ଜୀବକେ; ‘ବ୍ୟାପ’ ଜି ମିଳିଲେ ‘ବ୍ୟାପ’ ଦେଖିବେ; ବ୍ୟାପ ନ ଆଗରେ ‘ବ୍ୟାପ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଗର’ ଜି ପାଇସଲେ ‘ଆଗର’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକତା’ ଜି ପାଇସଲେ ‘ଅଳକତା’ ଦେଖିବେ

**କଛୁ—ସ. ବ.—(କଛୁ + ଥ)—୧ । କଛ (ଦେଖ)—
Kachchha 1. Kachha (See)
, । ହିଙ୍ଗାଶଘୋକ—2. A kind of insect;
a cricket.**

કચ્છી	— દે. કણ. — કચ્છ દેશબાસી
Kachchhi	Belonging to the Cutch country, કચ્છી વિ. — કચ્છ દેશબાસી બયાન — A Cutchee..

କାହିବା—ଦେ. କି.—କାହିବା (ଦେଖ) Kachchhibā Kachhibā (See)

କଞ୍ଚି ମରମନ୍—ଦେ. ବି.—କଞ୍ଚାଥିବାସୀ ମୁସଲମାନ—
 Kachchhi maiman The Cutchee Memmons.
 [ତୁ—ଏମାକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହିନ୍ଦୁ ଆଜନ୍ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ସମ୍ପର୍କ ବିଶ୍ଵନ୍ତ
 ହୁଏ । ପୁଣେ ଏମାନେ ହିନ୍ଦୁ ଥିଲେ । ପରେ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମରେ
 ଦସିଛି ହୋଇଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏମାନେ ହିନ୍ଦୁ ଦାୟିତ୍ବଗ ଅନୁଷ୍ଠାରେ
 ଚଳିଲି ।]

କଚ୍ଛୁ—ସ. ବି. (କଷ୍ଟଧାରୁ = ହିଂସା କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ର) — କଚ୍ଛୁ (ଦେଖ) Kachchhu Kachchhū (See)

**କଚ୍ଛମଣି—ସ. ବ. ସ୍କୀ. (କଚ୍ଛ = କଣ୍ଠ + ଉତ୍ସାହନାର୍ଥେ ମର + ସ୍କୀ. ଏ;
Kachchhumati ଏହା କଚ୍ଛ ବା କଣ୍ଠ ଉତ୍ସାହନ କରେ) —**

କଞ୍ଚିତ୍—ସ. ବିଶ. ସ୍ଥା. (କଞ୍ଚୁ = କଣ୍ଟ + ର + ସ୍ଥା. ଅ) —
Kachchhura² କଣ୍ଟରେଗ୍ୟୁଲ୍ଟ୍—Suffering from itches.
ସ. ବ. ସ୍ଥା.—୧। ବେଶୀ—1. Harlot; whore.

୨। ଦୂର୍ଲଭ (ଗଛ)—

କଳୁ—ସ. ବି. (କଷ୍ଟ ଧାରୁ ହିଂସା କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ର) —

Kachchhū	କାହି; କୁଣ୍ଡ ଆ -lches.
କଚ୍ଛୋଟିକା—ସ. ବ. ଶୀ. (କଚ୍ଛ + ଉଠିକା)—	
Kachchhotikā	କାହା; କାରୁ; କାନ୍ଦିକା— A small loin-cloth with a tail to be tucked down the back side.

**କଞ୍ଚିପଥାଗର—ଦେ. ବି (ନାମ) —ଭାରତର ବିଷେ, ପ୍ରଦେଶାନ୍ତର୍ଗତ
Kachchhopatgara ଉପଧାଗରବିଶେଷ—Gulf of Cutch.**

କଛ—ଦେ. ବି. (ସ୍ର. କଛ)—କଛ (ଦେଉ)	Kachha (See)
ଦେ. ବିଶ—କଛ (ଦେଉ)	Kachchha (See)

କଛକରିବା—	ଦେ. କି ।	ବହୁ ସମାନ ଭାଗରେ ବାଣୀ ଦେବା—
Kachha karibā	1.	To divide into several equal shares; to partition.

ବାର୍ତ୍ତନା ୨। ରନ୍ ରନ୍ ଅଂଶୀଦାରଙ୍କ ହିଁଥାରେ ପଡ଼ିଥିବା
ସମ୍ଭାବିକୁ ପୃଥିକୁ ପୃଥିକୁ କରି ରଖିବା—
2. To allot separate properties to separate
share-holders.

କଞ୍ଚରେ— ଦେ. ଅ—ସଦୃଶ; ପରି—
Kachhare Like.
ମନ୍ତ୍ରଜଳ ବିଭାଗ ପଥେ ଘର ରହୁାଣ୍ଟ ଗାଁ କରିବାରୁ କେତେ ଲାଗ ମିଳିବେ ?

କଛ ଲଗାଇବା—	ଦେ. କି—	କଛ କରିବା (ଦେଖ)
Kchha lagāibā		Kachha karibā (See)
କଷ୍ଟ—	ଦେ. ବି. (ସ. କଷ୍ଟା = ପିନାଳୁଗା ଥାଗପାଖ କାନି; ସ କଷା =	
Kachha	ପିନାଳୁଗାର ପଛପାଖ କାନି)—	ବସ୍ତର ଯେଉଁ ପ୍ରାନ୍ତ କାହା
କାନୀ; କାତ୍ତି	ପିନବା ଲୋକର ସମ୍ମଜରୁ ପୁଣ୍ଡାବାଟେ ଯାଇ ପାଇଅତେ ଖୋସା ହୋଇଥାଏ—The end of the cloth worn which is tucked in to the waistband at the back.	

ପିଲା କଷମାନ୍ତୁ ମାଇଲେ ଆସାରେ—କୃଷ୍ଣବିହୀନ, ମହାଭାରତ, ସବୁ ।
କଷ୍ମୁକଙ୍କ ହେବା—ଦେ, କି—କଷମକଷୁ ହେବା (ଦେଖ)

Kachhākachh hebā Kachhākachhi hebā (See)
કાચ્છા કાચ્છા—ઓ વિ (a. as.)

Kachhākachhi hebā १। (হুৱ বস্তু) ঠকুঁগে বা
সবাংশেরে সমান হেবা—

1. (two things) To tally exactly with each other.

୨। ଅନେକାହିଁ ପରିମାଣ କରାଯିବା—
 ୨. (two things) To be measured by one

3. (two things) To be compared with each other.

୧	ଇ	ଉ	ରୁହ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକ୍ରମିକ ଯୁକ୍ତାଗର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପ୍ରକଟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ	

କଞ୍ଚାନୀ—ଦେ. ବି (ସ. କଷା + କଣ୍ଠ) — ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗାର ପଛରେ କୁଆ
Kachhākānī ହୋଇ ଖୋଲା ହୋଇଥିବା ଅଂଶର ଶେଷଭାଗ —

The end of cloth tucked below the waist.

କଞ୍ଚାନୀ—ଦେ. ବି—କଞ୍ଚା ଗରଣ୍ଣାଗରଣ୍ଣି (ଦେଖ)

Kachhā gainthā Kachhā gainthāgainthi (See)

କଞ୍ଚା ଗରଣ୍ଣାଗରଣ୍ଣି—ଦେ. ବି—ପୂର୍ବକାଳରେ ଦୂର ଜଣ ଅପରାଧୀ ବ୍ୟକ୍ତି

Kachhā gainthāgainthi ପ୍ରତି ଦିଅଯିବା ଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ;

ଦୂର ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପରାଧିର ବିପରୀତ ଦିଗର ମୁହଁ କର ଠିଆ
କରଇ ଦୂହଁଙ୍କ କଣ୍ଠକୁ ଗଣ୍ଠ ପକାଇଦେଇ ଏକ ପ୍ଲାନରେ ଠିଆ
କରଇଦେବାରୁପ ଦଣ୍ଡ—A kind of punishment
consisting of making two culprits stand
back to back by tying the back-ends
of their tucked cloths.

କଞ୍ଚା ମାରିବା—ଦେ. କି—ପିନ୍ଧିବା ବନ୍ଧର ଗୋଟିଏ କାନ୍ଦକୁ କାହିଁ ପାଖରୁ
Kachhā māribā ନେଇ ପୁଡ଼ା ତଳେ ଗଲାର ଅଣା ପଛରେ
କାହାମାରୀ ଖୋସିବା—To tuck one end of the
କାହାମାରୀ କଟକଳ ଶରୀରର ମଧ୍ୟ ଭାଗ—
କଟକଳ କଟକଳ କଟକଳ କଟକଳ

କଞ୍ଚମୁଠି—ଦେ. ବି—୧। କଞ୍ଚର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଓ ଗୁଡ଼ୀ ହାରର
Kachhāmūthi ମଣିରେ ଥାଏ—1. The part of the
cloth tucked along the private parts.
୨। ଶରୀର ଦୂରପିରୁ ମଧ୍ୟ ଭାଗ; କଟକଳ ଶରୀରର ମଧ୍ୟ ଭାଗ—
2. The part of the body between the hips.

କଞ୍ଚମୁଠିରେ ଖାଡ଼ା ପେରିବା—ଦେ. କି—ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖାତ ବା ତୃଷ୍ଣ
Kachhāmūthire jhārdā pheribā To tremble in abject fear.
କଞ୍ଚମୁଠିରେ ପୋଖର ବସିବା—କଞ୍ଚମୁଠିରେ ଖାଡ଼ାପେରିବା (ଦେଖ)

Kachhāmūthire Kachhāmūthire jhārdāpferibā pokhari basibā (See)
କଞ୍ଚର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି. (ସ. କହ)—୧। ନଦୀକୁଳର ପଟ୍ଟି—
Kachhār ମିଶା ବାଲ ମାଟି—1. Sandy and silted soil
on the bank of a river.

୨। ନଦୀକୁଳର ଖାର ମାଟି; ଉଷ୍ଣରତ୍ନି—
2. Rhei-soil; saline soil on the riverbank.

କଞ୍ଚହାଗୁର୍ର—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧। ଯେଉଁ ବନ୍ଧି ଖାଡ଼ାର ଦେଗ
Kachhāhagurā ସମ୍ମଳ ନ ପାର କଞ୍ଚ ପିଟାଉ ପିଟାଉ
(କଞ୍ଚହାଗୁର୍ର—ପୁ) ଖାଡ଼ାପେର ପକାଏ—1. A person
who soils his cloth in haste to
ease himself.
୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ—ଯେ ତରରେ କଞ୍ଚରେ ଖାଡ଼ାପେରେ)—
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଡରକୁଳ—2. (figurative) Very timid.

କଞ୍ଚି—ଦେ. ବି—କଞ୍ଚି (ଦେଖ)

Kachchi Kachchhi (See)

କଞ୍ଚିକାଞ୍ଚି ହେବା—ଦେ. କି—ଦୁଇଟି ପଦାର୍ଥ ଠିକ୍ରୂପେ ପରାଧିର
Kachhikāchhi hebā ସଙ୍ଗେ ମିଳିଯିବା—(two things)

To tally with each other exactly.

କଞ୍ଚିବା—ଦେ. କି. (ସ. କଷି)—

Kachhibā ୧। ତୁଳି କରିବା—1. To equalise.

୨। କଷିବା—2. To measure one thing with
reference to another.

୩। ତୁଳନା କରିବା—3. To compare.

୪। ତୁଳୀ ହେବା—4. To be equal.

କଞ୍ଚିମ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶର, ମେଦିନୀପୁର ଓ ସିଦ୍ଧିମୁମ୍ବ; ତୁଳ. ବ.
Kachhima କାଞ୍ଚିମ) ବି—କଞ୍ଚିମ (ଦେଖ)

Kachima (See)

କଞ୍ଚୁ—ଦେ. ବି. (ସ. କହୁ)—କଞ୍ଚୁ (ଦେଖ)

Kachhu Kachchhū (See)

କଞ୍ଚୁଟି—ଦେ. ବି. (ସ. କହୋଇବା)—କହୋଇବା (ଦେଖ)

Kachhutī Kachchhotikā (See)

କଞ୍ଚେ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ଅ—କଞ୍ଚେ (ଦେଖ)

Kachhe Kachheñ (See)

କଞ୍ଚେ—ପ୍ରା. ଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ଅ—କଞ୍ଚେ; ହଂସାରେ; ବାଣାରେ—

Kachheñ In one's share or allotment.

(ସଥା—ମୋର କଞ୍ଚେ ପଢିଥୁ ଭୂମି ପଢିଲା ।)

କଜ୍ଜି କୋଟ—ଦେବେ. ବି. (ଇଂ)—କାଜକୋଟ (ଦେଖ)

Kaj kot Kājakota (See)

କାଜକୋଟ

କଜଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି. (ସ. କଜଳ)—

Kajla ପକା କଳା; ଉଷ୍ଣର କଳା; କଳାଆଂଶିଆ—

Slightly black; light dark (colour).

କଜ୍ଜେ—ଦେବେ. ବି. (ଇଂ)—ରସାରେ ପଢିବା ପାଣିନାଳରେ ପାଣି—

Kajwe ପାର ଦେବଟପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅପ୍ରାୟୀ ସତ୍ତକ; କାଜ—

Cause-way.

କଜଳ କଜଳ ଆଣି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି—

Kajla kajla akhi ଚିଲୁଆଣ୍ଟ; ଉଷ୍ଣ କୁଷ ବା ପକା ଆଣି—

Light dark eye.

କଜଳ—ଦେ. ବି. (ସ. କଜଳ)—

Kajala ୧। ଅଞ୍ଚଳ—1. Collyrium.

କାଜଳ ୨। ହାଣ୍ଟ କଳା ବା ସାପକଳା—

କାଜଳ ୨. Lamp-black or soot.

[ତୁ—ହସାର ଥକୁ ସେ ପିଲୁଙ୍କ ଅଞ୍ଚଳରେ କଜଳ ସ୍ଵର୍ଗେ ତୁଳ,
ପ୍ରେତ, ତାହାଣୀ କଜଳ କର ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।]

୧	ର	ତ	ଚନ୍ଦ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳସିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ର	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ତ
,	ର	ତ	ଚ	ନୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇଅ	କ୍ର	ନୁ

କଳଳଙ୍ଗୀ—ଦେ. ବ (ସ. କଳଳ + ଲଙ୍ଗୁଳ) — କଳଳ ଗାର (ଦେଖ) —
Kajalalāñjī Kajala gāra (See)

କଳଳା—ଦେ. ବ. (ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ)—୧ । ଏକ ଜାତୀୟ କୃଷ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣର
Kajalā ମାଛ; ଭାବୁଡ଼ ମାଛ—୧. A fish of black colour;
କାଜଲା; କାଜଲି Catla Buchanani.

କର୍ଯ୍ୟା ୨ । ଏକ ଜାତୀୟ ରକ୍ତ ଓ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣର ଆଖ—
2. A kind of reddish black sugarcane.
୩ । କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ମୟୁକ୍ତ ଏକଜାତୀୟ ଶୁଆ ପଣୀ—
3. Slaty-headed parqueto.

କଣ—କଳଳ ରଙ୍ଗବଣ୍ଣୀ—Of a very dark colour;
of the colour of lamp-black.

କଳଳା ଗଣ୍ଠ—ଦେ. ବ—(ଯେଉଁ ସ୍ଥାନର ଜଳ ଗଞ୍ଜାରତା ଯୋଗୁ ଗାଢ଼
Kajalā gaṇḍa ନାନବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖାଯାଏ) ଗଞ୍ଜାର ଜଳବଣ୍ଣୀ ସ୍ଥାନ—
କାଜଲାଗଣ୍ଠ Very deep expanse of water which looks
deep blue owing to the depth of water.

କଳଳା ଗହିର—ଦେ. ବ (ସ. କଳଳ + ଗହିର) — କଳଳାଗଣ୍ଠ (ଦେଖ) —
Kajalā gahira Kajalāganda (See)

କଳଳା ଗାଉ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ଗାଉର ଆଖି ରୂପ ପାଖ କଳଳ
Kajalā gāi ଲଗାଇ ପର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖାଯାଏ—
କାଜଲାଗାଉ A cow having dark eye-lashes and
eye-brows.

କଳଳା ବଳଦ—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ ବଳଦର ଆଖି ରୂପାଖ କଳା—
Kajalā balada A bullock with dark eye-lashes
କାଜଲାବଳଦ and eye-brows.

କରାରୀଲ—
କଳଳି—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—କଳଳା (ଦେଖ) —
Kajali Kajalā (See)

ଦେ. ବ. (ସ. କଳଳି)—କଳଳି (ଦେଖ) —
Kajali (See)

କଳଳିଆ—ଦେ. ବିଶ(ସ. କଳଳ) —୧ । ଯୋର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣବଣ୍ଣୀ—
Kajaliā 1. Of a deep dark colour; very dark
କାଜଲା coloured.
କରାରୀଲ ୨ । କଳଳ ଲମ୍ବକୁ; ବହୁତ କଳଳ ବୋଲାଯାଇଥିବା—
2. Deeply painted with collyrium.

କଳାର—ଦେ. ବ—କଳେଇ (ଦେଖ) —
Kajāi Kajei (See)

କଳାକୁ—ବୈଦେ. ବ. (ପା) —ଓଟ ପିଠରେ ପଡ଼ିବା ଜନ୍ମ—
Kajākū Saddle for the back of a camel.

କଳାପା [ଦ୍ର—ଜନର ଦୂର ପାଖେ ମନୁଷ୍ୟ ବଦିବାର ବା
କଳାପା କଳା ରଖିବାର ଅଧାନ ଥାଏ ।]

କଳା—ବୈଦେ. ବ. (ଅ. କଳୟା; ଭୁଲ. ସ. କାର୍ଯ୍ୟ = ବିବାଦ) —
Kajāk Kālā; କଳହ; ବାଗ୍ସୁଦି; ବିବାଦ (ଏହା କଳ ସଙ୍ଗେ

ବାଗଡ଼ା ସହଚରିତେ ବ୍ୟବହୃତ ହୃଦୟ; ଯଥା, କଳକିଅ) —
କଳିଆ Wordy dispute; quarrel.

କଳିରେ ନିବ ବହବରାଶ, କରବେ ଯେବେ କ ବିତାପ ।
ରିବାପ. ଗରହରେ ।

କଳିଆଗୋର—ବୈଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ଆ. କଳିଆ + ପା. ଖୋର) —
Kajiākhor କଳହପ୍ରିୟ; କଳହତ୍ତା—

(କଳିଆଗୋର—ସ୍ତ୍ରୀ) Quarrelsone; contentious.
ବାଗଡ଼ାଟେ

କଳିଆଲୋର

କଳିଆଗୋର—ଦେ. ବ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—କଳହପ୍ରିୟ—
Kajiāgoi Quarrelsome.

କଳିସାଳିଅଣ୍ଟି—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ) ବ—ଘର ଶେଣୀରେ ଥିବା ଦାରୁଅଣ୍ଟି—
Kajisālañṭi Kajisālañṭhi The joint between two wall-

(ଜଗବନ୍ଧୁ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ତଳ) plates in a thatched house.

କଳେଇ—ବୈଦେ. ବ (ପା. କଳାଇ) — ଘୋଡ଼ାର ପାଟ ମଧ୍ୟରେ ଦିଅଯିବା
Kajei ଲୁହାର କଢ଼ିଯୁକ୍ତ ଦଣ୍ଡ—Iron-bit put in the
କାଜାଇ; କାଜାଇ mouth of a horse.

ଦହାନା [ଦ୍ର—ଏହାର ଘୋଡ଼ାପାଟରେ ଗଲାର ଦେଇ
ଏହାର ଦୂର ମଣ୍ଡରେ ଥିବା ମୁଦିଆରେ ଦର୍ଢିତ ଲଗାଇ ତାକୁ
ଘୋଡ଼ାର କପାଳ ଦ୍ରିପର ବାଟେ ରହିବାକୁ ହୃଦୟ ଓ ଏହି ଦୂର
ମୁଦିଆରେ ଲଗାମ ଲଗାଇ ରୂପକ ଲଗାମକୁ ଯେଉଁ ଥାନେ ଟାଣେ
ଘୋଡ଼ାର ମୁହଁ ସେହି ଥାନେ ବୁଲି ଯାଏ ଓ ଘୋଡ଼ା ରୂପକର
ଅୟୁତରେ ରହେ । ଏହା ଦୂର ପ୍ରକାର -ସାଦା କଳେଇ ଓ କଣ୍ଠ
କଳେଇ ।]

କଳଳ—ସ. ବ. (କୁ = କଳ = କୁଣ୍ଡିତ + କଳ) —
Kajala Kajala (ଦେଖ)

Kajjwāla (See)

କଳଳକୁନ୍ତଳା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; କଳଳ + କୁନ୍ତଳ +
Kajjalakuntalā ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ) —

ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର କେଶ ଘୋର କୃଷ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ—
Dark-haired woman.

କଳଳପାତ୍ର—ସ. ବ. (କଳଳ + ପାତ୍ର = ପାତ୍ର + କଳଳ) —
Kajjalapatri ଝଣ୍କନ ପାତ୍ର; କଳଳପାତ୍ରା ଚଢ଼େଇ—

The black drongo (bird)
କଳଳପାତ୍ର ପଢ଼ନ ନିଃନ୍ତର । ସମ୍ମାନ. ବନବେଶେ ।

କଳଳରୋଚକ—ସ. ବ. (କଳଳ + ରୋଚକ = ରୋଚକ + କଳଳ ଅଥ ।
Kajjalarochaka ଲାପାଧାର; ଲାପରୁଣ୍ଡି—

Lamp-stand; candle-stick.

କଳଳ—ଦେ. ବ. — କୃଷ୍ଣ ପୁଷ୍ପ ବର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଠ; ମସ୍ତ୍ରେବରେ—
Kajāk A fish with dark skin on the back.

କଳଳ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ପାରଦ ଓ ଗନ୍ଧକର ଏକତ୍ର ପେଣଶରୁ ରିହନ
Kajali କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଦୂରବିଶେ—Sulphuret of mercury; mercury sulphide.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖରେ ସୁତ ଓ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତହିଁର ଅଷ୍ଟର ତ ମାତ୍ରା ଜ୍ଞାନରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଗ୍ରଏବ ୧ ବା ୨ ତହିଁର କୌଣସି କର୍ତ୍ତା ମାତ୍ରାପ୍ରତି ଏହି ଶୋଇଲେ, ପେକେ ଏ ଭାଷାକେଣରେ ନ ମିଳନ ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଲେ ତହିଁର ବିପରୀତ , ବା ୧ ତହିଁର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତି ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥୋ—‘ଶବ୍ଦ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶବ୍ଦ’ ଶୋଇବେ; ‘ବ୍ୟଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବ୍ୟଥ’ ଫେରିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ଫେରିବେ ।

[ଦ୍ର—ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ସମୟରମାତ୍ରାର ପାଶ୍ଚ ଓ ଗନ୍ଧକ ଏକତ୍ର ଖଲରେ ବାଟିଲେ ପ୍ରଥମରଙ୍ଗ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଧୂକବତ ଯେଉଁ ପଦାର୍ଥ ଉତ୍ତର ଦୂର ତାହାକୁ କହିଲୀ ବୋଲି— ଯାଏନ । ଏହି କହିଲୀରୁ ମକରଧୂକ ପ୍ରତିତ ଔଷଧମାତ୍ରା ଭିଅର ଦୂର । କହିଲୀରୁଥେ ପରିଶତ କି ହେଲେ ପାଇବ କୌଣସି ଔଷଧରେ ମିଶି ପାରେ ନାହିଁ ।]

କହୁଳ—ସ. ବ. (କୁ=କର=କୁର୍ବିତ + ଲଳ=ଅଗ୍ନି ଶିଖ) —

- Kajjwala ୧ । ଅଞ୍ଚିରେ ଘେନିବା କଜା—1. Collyrium.
- ୨ । କଷ୍ଟାଙ୍ଗନ—2. Black sulphide of mercury.
- ୩ । ଆପ କଳ—3. Lamp-black.
- ୪ । କାଳମା; କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ—4. Black colour.
- ୫ । କାଳ; ମସି—5. Black ink.
- ୬ । ମେଘ—6. Cloud.
- ୭ । କଳକ—7. Taint; stain.
- ୮ । (କୁ+ଲଳ)—କୁର୍ବିତ ଲଳ—

8. Polluted water.

କହୁଳପାତା—ଦେ. ବ. —କଜଳପାତା (ଦେଖ)

- Kajjwala¹ କଜଳପାତା (See)
- କେ ବସିଥିଲେ ନିଜ ପତର, କହୁଳପାତା ଘେନ ବିରେ ।
- କଜଳାଥ୍. ଭଗବତ ।

କହୁଳ (ଇତ୍ୟାଦି)—ସ. ବ ଓ ବିଶ—କହୁଳ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

- Kajwala etc. କଜଳା ଇତ୍ୟାଦି (See)

କହୁଳା—ଦେ. ବ. ସ୍ଥି.—କହୁଳା (ଦେଖ)

- Kajwala କଜଳା (See)

କହୁଳ—ସା. ବୈଦେ. ବି.—କରିଆ (ଦେଖ)

- Kajyā କରିଆ (See)

କଞ୍ଚ—ଦେ. ବ.—କରିଆ (ଦେଖ)

- Kāñčā କରିଆ (See)

କଞ୍ଚ (ଧାରୁ)—ସ.—ବନ୍ଦନ କରିବା —

- Kāñcha (root) To bind.

କଞ୍ଚ—ଦେ. ବ.—ତାପଣ କରିବା ପରେ ତନ୍ମୀମାନେ ଯାହାହାର ସୁତ

- Kāñcha ଘଣ୍ଟା—A contrivance used by weavers to polish yarn.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବ—ବନ୍ଦ୍ୟବୁନ୍ଦ୍ୟବିଶେଷ—

A kind of wild tree.

[ଦ୍ର—ଏହାର ପତ ତେବେ ପତ ପରିଲମ ଓ ତରୁଡ଼ା । କରୁଣା

ଲୋକେ ଏହାର ପଢ଼ିରେ ଘର ଗାଥାଇ ।]

କଞ୍ଚଟ—ସ. ବ. (କୁ=କଳ + ତେବେ ଧାରୁ—ପୁଅର୍କବନ୍ଦ୍ୟବା + ସନ୍ଧାର୍ଥୀ—

- Kāñchāta ଅ—କଜଳ ଧାରୁକଣ୍ଠେଷ୍ଟ; କଳମ ଶାରୀରିକେ—

An aquatic edible creeper; a kind of water-weed.

କଞ୍ଚତ—ସ. ବ.—କଞ୍ଚଟ (ଦେଖ)

Kāñchārda

Kāñchāta (See)

କଞ୍ଚଣ—ଦେ. ବ. (ସ. କାଞ୍ଚନ) —୧ । ସୁନାମପ୍ରସିକ ଫୁଲ ଓ ତହିଁର

Kāñchana ଗଛ—1. A red flower and its tree;

ସ. ପର୍ଵାୟା—କାଞ୍ଚନ; କାଞ୍ଚନାର; Bauhinia Acuminata.

ସୁପତ୍ରକ, ମରିକ, ଗଣ୍ଡାର, କୋବିଦାର, [ଦ୍ର—ବର୍ଣ୍ଣଭେଦରେ ଏ

ଫୁଲ ତଳ ପ୍ରକାର—ଧଳା,

ମ. କାରମୁ କୋରକ

ସୁ—ଚଞ୍ଚାକାଟୀ

ତେ. ଦେବ କାଞ୍ଚନ

କାଞ୍ଚନ

କଞ୍ଚନାର

, । ଏକ ଜାଣ୍ୟ ଭେଦ ପଦ ସୁବା କଂସା ଥାଳ—

2. A bell-metal plate with high ridges.

୩ । ଦେଶବିଶେଷ (ବିଷ୍ଟୁକେଶସ ପୁରୁଣ) —

3. Name of a country.

କଞ୍ଚନଥାଳ—ଦେ. ବ.—କଞ୍ଚଣ (୨) (ଦେଖ)

Kāñchanathāli

Kāñchana (2) (See)

କଞ୍ଚନ—ଦେ. ବ. (ସ. କାଞ୍ଚନ) —୧ । କଞ୍ଚଣ (୧) (ଦେଖ)

Kāñchana

1. Kāñchana (1) (See)

୨ । ଶମାୟଣବର୍ଣ୍ଣିତ ମର୍କଟ ମୂଥପତ୍ର—2. Name of a

monkey-general mentioned in the

Rāmāyaṇa.

ବର୍ଣ୍ଣମଧ୍ୟରେ କଜନ ତାଳମ ଇତ୍ୟାଦି

ବର୍ଣ୍ଣମଧ୍ୟରେ ପନସର ବସର ସଫଳ । ରତ୍ନ. ବୈଦେଶ୍ୟବଳାଶ ।

କଞ୍ଚନଥାଳ—ଦେ. ବ.—କଞ୍ଚଣ (୨) (ଦେଖ)

Kāñchanathāli

Kāñchana (2) (See)

କଞ୍ଚନାର—ଦେ. ବ.—ଏକ ପ୍ରକାର ବନ୍ଦ୍ୟବୁନ୍ଦ୍ୟବା—

Kāñchanāi

Dalbergia Rubiginosa (tree).

କଞ୍ଚନାର—ସ. ବ—କଞ୍ଚଣ (୧) (ଦେଖ)

Kāñchanāra

Kāñchana (1) (See)

କାଞ୍ଚା—ଦେ. ବି. (ଆ. କଜା=ଅପକୁ)—୧ । ଅପକୁ; ପାତ କ ସୁବା—

Kāñchā (ସଥି, ପଳ) —1. Unripe; raw; green.

ପାତିଲ } ବିପରୀତ ୨ । ସଦ୍ୟ; ତଠକା (ସଥି, ରତ୍ନ) —

ପକୁଟି } ପକୁଟି ୩ । ପାତ କରସାଇ କ ସୁବା (ସଥି, ମାଂସ) —

କାଞ୍ଚା ୪ । ଶୋଷି; ଅମିଶ (ସଥି, ସୁନା) —4. Pure.

କାଞ୍ଚା କରସାଇ କରସାଇ କରସାଇ କରସାଇ ।

ଶୋଷି; ଅମିଶ (ସଥି, ସୁନା) —4. Pure.

୧	ଇ	ଇ	ଇ	ଇ	ଏ	ହସନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାସିକ ଯୁକ୍ତାଙ୍ଗର	ଶ	କ	ଶ୍ଵର	ଛୁ	ରୟ	ଉଥ	ଦ୍ର
,	ଇ	ଇ	ଇ	ଇ	ସ୍ପେ	ଅକାରକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରକଳୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ରୁଥ	କ	ନ୍ତ

- * । ଅପାରଦର୍ଶ—5. Not proficient; not well up.
(ଯଥ—ଏ ପିଲ୍ଲାଟି ଗଣିତରେ କଥା ।)
- ୭ । ଶୁଣି ନ ଥିବା; ଓଦା (ଯଥ, କାଠ)—
6. Moist; not dried.
- ୭ । ଅଦର; ଅପ୍ରଗଣ (ଯଥ, ବୃଦ୍ଧି)—
7. Inexperienced; unskilful.
- ୮ । ପୋଡ଼ା ହୋଇ ନ ଥିବା (ଯଥ, ଇଟା)—
8. Unburnt; unbaked.
- ୯ । ଶିଥଳ; ତିଲ (ଯଥ, ସିଲାଇ)—9. Loose.
- ୧୦ । ଅହପୂର୍ଣ୍ଣ (ଯଥ, କାମ)—
10. Imperfect; immature; not final.
- ୧୧ । ଅପରଣତ (ଯଥ, ବୟସ)—11. Undeveloped.
- ୧୨ । ଅସିକ (ଯଥ, ପରବା)—12. Unboiled.
- ୧୩ । କୋମଳ; ନରମ—13. Soft; tender.
- ୧୪ । ଅସ୍ଥିଶାକୁତ (ଯଥ, କଥା)—14. Unsettled.
- ୧୫ । ଅପ୍ରାୟୀ; ଆହା ବହୁକାଳ ପ୍ରାୟୀ ନୁହେ (ଯଥ, ଗାନ୍ଧି କି)—
15. Temporary; not durable.
- ୧୬ । ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ—16. Changeable.

କଥା ଇଟା—ଦେ. ବ—ପୋଡ଼ା ହୋଇ ନ ଥିବା ଇଟା—Unburnt
Kaନ୍ତ୍ଚାଇଟା

କ୍ଷାରାଇଟ [ଦ୍ର—ଏହପରି କଥା ହାଣି, ମାଠିଆ, ସର ଇତ୍ୟାଦି ହେବ ।]

କାନ୍ତ୍ଚାଇଟ

କଥା ଉମର—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. କଥା + ଉମର)—୧ । ଅପରଣତ
Kaନ୍ତ୍ଚାଇ umara ବୟସ—1. Unripe age; nonage;
କ୍ଷାରାଇମର
କାନ୍ତ୍ଚାଇମର
କଥାଉମର

ବାଜାକାଳ—2. Boyhood.

କଥାକଞ୍ଚା—ଦେ. ବିଶ. (ଭୁଲ. ଗରମ୍ ଗରମ୍)—

Kaନ୍ତ୍ଚାକାନ୍ତ୍ଚା ୧ । ଯାହା ଅନ୍ତି ଅନ୍ତି କଥା ଥାଏ; ଦରକଥା—
ଆଧାକାଂଚ
ଅଧାକକଥା
କଥାକଞ୍ଚା

1. Unripe; half-ripened.

୨ । ଅକ୍ଷସିକ—2. Half-boiled.

୩ । ଅନ୍ତ ଓଦା—3. Half-moist.

କଥା କଥା—ଦେ. ବ—ଅସ୍ତିର କଥା—Unsettled talk; talk

Kaନ୍ତ୍ଚାଇ kathା which is not final.

କ୍ଷାରାକଥା

କଥାଧାର

କଥାକାମ—ଦେ. ବ—୧ । ଅହପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ—

Kaନ୍ତ୍ଚାକାମ 1. Unfinished work.

କ୍ଷାରାକାମ
କଥାକାମ

୨ । ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ସୁବିବେଳନାମୁଦକ ବା ଦରକା-

ସହକାରେ କରି ଯାଇ ନାହିଁ—

2. Work which is badly done.

କଞ୍ଚାଶୁର—ଦେ. ବ. ଶ୍ଲୀ. (ଆ. କଥା + ଶୁର)—

Kaନ୍ତ୍ଚାଶୁର

୧ । ଦେବବିଶେଷ—

କ୍ଷାରାଇଟ

1. A Goddess who eats raw flesh.

୨ । ଡାହାଣୀବିଶେଷ—2. A class of witches
eating ordure and raw flesh.

[ଦ୍ର—ଏମାଜେ ଝାଇରେ ବିଷ୍ଟା ଚରନୀ ଓ ଜାରିତ ଶିଶୁ ପ୍ରଭାବକୁ
ଆଇ ଯାଆନ୍ତି । ଡାହାଣୀ ଇଲେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

ଦେ. ବିଶ—କଞ୍ଚାଶୁଅଦ; କଥା ବା ଅପକୁ ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଖେ
ରେତକ ବା ମିଷ୍ଟା (ଫଳ)—Sweet or palatable
even when raw or unripe (fruit).

[ଦ୍ର—ଏହି ବିଶେଷଣ ପ୍ରାୟ ଥାମ ପୁରୋ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ ।]

କଥା ଶାତା—ଦେ. ବ—କରୁ ଶାତା (ଦେଖ)—

Kaନ୍ତ୍ଚାଶୁତା

Kachା khାତା (See)

କ୍ଷାରାବାତା

କଥାବାତା

କଥା ଗାନ୍ଧିନୀ—ଦେ. ବ—କରୁ ଗାନ୍ଧିନୀ (ଦେଖ)—

Kaନ୍ତ୍ଚାଗାନ୍ଧିନୀ

Kachା gାନ୍ଧିନୀ (See)

କଥା ଗୋଲ—ଦେ. ବ—ଦୁଧ ହେନାକୁ ପାକ ନ କର ଚିପୁଡ଼ି ଉଚ୍ଛରେ

Kaନ୍ତ୍ଚାଗୋଲ

କରମୀର

କରମୀର ପ୍ରସ୍ତୁତ ମିଷ୍ଟାନ୍ ଧନ୍ଦେଶ—

A kind of sweet-meat.

କଥା ଟଙ୍କା—ଦେ. ବ—୧ । ନଗଦ ଟଙ୍କା—

Kaନ୍ତ୍ଚାଟଙ୍କା

1. Ready cash.

କ୍ଷାରା ପଯସା

୨ । ଉପର ଲଭ—

କଥା ପେସା

2. Extra income.

କଥା ଡାହାଣୀ—ଗ୍ର. ବ—କଥା ଡାହାଣୀ (ଦେଖ)—

Kaନ୍ତ୍ଚାଡାହାଣୀ

Kachା dାହାଣୀ (See)

କଥା ଡାହାଣୀ—ଦେ. ବ—ଅକ୍ଷ ପ୍ରାୟର ଡାହାଣୀ; ଯେଉଁ ଡାହାଣୀ

Kaନ୍ତ୍ଚାଡାହାଣୀ କଥା ମାସ ଓ ବିଷ୍ଟା ଆଏ—A very

frightful witch eating raw flesh and ordure.

(ଡାହାଣୀ ଇଲେ ନୋଟ ଦେଖ)

କଥା ଦିତ—ଗ୍ର. ବ—୧ । ବେଗରୁ ସମ୍ମୁଦ୍ର ରୂପେ ମୁକୁ ହୋଇ ନ ଥିଲା

Kaନ୍ତ୍ଚାଦିତ

ଶରୀର—1. The body or physical

system of a person who has not
completely recovered from a disease.

୨ । ଅକ୍ଷ ଅଳ୍ପଦିନ ପୂର୍ବେ କରି ହୋଇଥିବା ଦେଇ—

2. The physical system of a person who
has been only recently cured.

୩ । ପ୍ରସବ କରିବାର ଅବସରର ପରେ ପ୍ରସବର ଦୁଇମାତ୍ର
ଶରୀର (ସେବାସେବ ଓ ପଥାଦର ପାଇରେ ଯହିଁକୁ ବକ୍ତ୍ଵା
କଲାଦି ନିର୍ଗମନ କରି ହୋଇ ନ ଥାଏ,—3. The

physical system of a recently delivered
woman.

୧	ର	ଭ	ବୁର	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତ ଶୀବ	ଅନୁକଷିକ ସୁତ୍ରାଶର	ମ	ଲ	ଶୁଷ୍କ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
,	ର	ଭ	ବୁ	ଲ	ସ୍ପେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଗନ୍ଧବିନ୍ସୁଳ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ

୨। ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହିସାବ—2. Account which has not been finally made up.

କଞ୍ଚ—ବୈଦେ. ବ. (ଫା. କମ୍ପାରୀ) (ଏହା ପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ଓ କଞ୍ଚକାରୀ ଧାରଣ କରିଅଛି—ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ସୁତ ଚାବି ଶବ୍ଦକଳ୍ପନାମୁଖ ଓ ଶବ୍ଦଚନ୍ଦ୍ରିକା) —
କ୍ରମି— ୧। କୋଲପ—1. Lock.
୨। ଗୁବି; କୁଣ୍ଡ; ଗୁବିକାଠ—2. Key.

ଯେହି କଟ ଯେହି ରତନ ପଞ୍ଚତେ,
ସୁତ୍ରଗୁରୁ ବାଜା ଗ୍ରେ ଅଳିଷ୍ଟେ ।

ବାଧାକାରୀ, ନନ୍ଦବେଶେ ।

୩। ବାହାରୁ କବାଟଛିଦ୍ରରେ ଉଚିତପଟ୍ଟର କଳଣୀକୁ ଚଳାଇବା
ନିମନ୍ତେ ସମକୋଣାକାରରେ ଉଥର ହୋଇଥିବା ଲୁହାକାଠ—
3. A hooked shaped iron rod for opening
and closing a door from outside by thrust-
ing it into the key hole and causing the
inner bar to move.

୪। କଞ୍ଚକା (ଦେଖ)

4. Kañchikā (See)

ପ୍ରାଦେ (କେନ୍ଦ୍ରାପତ୍ରା) ୫। ଭଜାରକ ଖଢ଼କା; ଖର ଭଜବାପାଇଁ
ବ୍ୟବହୃତ ଖଢ଼କାମୁଠ—5. Bunch of fibrous ribs
of cocoanut leaves used in shaking the
grains of paddy while being fried.

[ଦ୍ର—ଗୁବିକାଠ ଅର୍ଥରେ ‘କଞ୍ଚ’ ଶବ୍ଦ ଫା. କମ୍ପାରୀ=ବାହୁଂଶ
କଳଣୀକୁ ବାହାରିଛି; ଗୁବିକାଠ ବାହୁଂଶବଳି ପର ସବୁ ଥିବାରୁ
(‘କଞ୍ଚ’ ନାମ ଦିଆଯାଇଅଛି ।]

କଞ୍ଚକା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ଫା. କମ୍ପାରୀରୁ ଗୁମ୍ଭାତ)—

Kañchikā ବାଉଁଶିକଣି; ବେଣୁର ପ୍ରଶାଖା—Shoots of
bamboo; bamboo-twigs.

[ଦ୍ର—ଏହା ଫା. ‘କମ୍ପାରୀ’ କୁ ଗୁମ୍ଭାତ; ପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
ଆକାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା—ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ସୁତ ଶବ୍ଦକଳ୍ପନାମୁଖ]

କଞ୍ଚକାଠ—ଦେ. ବ.—ଗୁବିକାଠ—

Kañchikāṭhi Key.

କଞ୍ଚକିଳଣୀ—ଦେ. ବ—କବାଟରେ ଥିବା ଜକା, ଯେଉଁବାଟେ କଞ୍ଚ
ପଣେ—Latch keyhole.

ଚାବିର ଛାନ୍ଦା କଷ୍ଟକଳଣୀବାଟେ ରହାନ୍ତି ତାହାରୀ ।

କୁଣ୍ଠିକାନ୍ତି—ଦେ. ବ—ଶବ୍ଦକଳଣୀବାଟେ ସାରଗ ମହାଭରତ ।

କଞ୍ଚ ଦେବା—ଦେ. କି.—କୋଲପ ପକାଇବା; ଗୁବିଦେବା; ଗୁବି ବନ
Kañchi debā କରିବା—To lock up.

ଚାବି ଦେନା

ତାଳା ଦେନା

କଞ୍ଚ ପକାଇବା—ଦେ. କି.—କଞ୍ଚ ଦେବା (ଦେଖ)

Kañchi pakaibā Kañchi debā (See)

କଞ୍ଚୀ—ସ. ବ.—କଞ୍ଚକା (ଦେଖ)

Kañchiñi Kañchikā (See)

କଞ୍ଚୁକ—ସ. ବ.—(କଥ ଧାରୁ=ବନ୍ଦ କରିବା+କରଣ. ଭବ;
Kañchuka ଯାଦାହାର ଶରୀର ଆବଦ ଥାଏ)—

୧। କିମ୍ବେକ; ସାପକାନ୍ତି—1. Skin of a snake;
slough.

୨। କମ୍ବି; କବତ; ସାଙ୍କୁ—

2. Armour; coat of mail.

୩। ଜାମା; ରୁତ୍ରୀ; ଶ୍ରୀମାନଙ୍କର କାଷଳ—

3. Female jacket; bodice.

୪। ଜାକେଟ—4. Short breeches.

୫। ବସ—5. Clothes generally.

୬। କୁମାର ଜହୋସବାଦ ଉପଲବ୍ଧ ଭୟମାନେ ଗୃହସ୍ଵର୍ମିକ
ନିକଟରୁ ପ୍ରାୟ ଦେବା—6. Presents of cloths
given to servants by the master on
occasions of rejoicings.

୭। ବଜାଙ୍କ ଅନ୍ତ୍ୟୁମ୍ବାଧମ ଭୟ—

7. Warden of the harem; keeper of the
female apartment; chamberlain; servant
in charge of the Zenana.

[ଦ୍ର—ପୁଂଷ୍ଟୁଷକ ବା ବୁଦ୍ଧ ଲେକକୁ ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ
ରଖାଯାଏ ।]

କଞ୍ଚୁକାନ୍ତି—ସ. ବ. (କଞ୍ଚୁକ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ. ଅନ୍ତି)—

Kañchukālu ସର୍ପ—Snake.

ସ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—କଞ୍ଚୁକବିଶ୍ଵ—Armoured.

କଞ୍ଚୁକିଳ—ଦେ. ବ—କଞ୍ଚୁକ (ଦେଖ)

Kañchukina Kañchukī (See)

କଞ୍ଚୁକ—ସ. ବ. ପୁ. (କଞ୍ଚୁକ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍ଦ୍ର; ମୋ. ଏବ.)—

Kañchukī ୧। ଅନ୍ତ୍ୟୁମ୍ବରମନ୍ତ୍ରକ; ଶାସ୍ତ୍ର କରି ହୋଇଥିବା

(କଞ୍ଚୁକମ—ସ୍ତ୍ରୀ) ନପୁଂସକ ଭୟ—1. Overseer of
female apartment; eunuch in charge of
the Zenana; chamberlain.

୨। ବଜାଙ୍କ ଅନ୍ତ୍ୟୁମ୍ବରମନ୍ତ୍ରକ ବୁଦ୍ଧ ବିପ୍ର—

2. An old Brâhmaṇa in charge of a Râjâ's
harem.

ଅନ୍ତ୍ୟୁମ୍ବରମନ୍ତ୍ରକ ରଜେ କଟ୍ଟା ପୁରମାନ୍ତ୍ରକ,
ସର୍ବକାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥକାରୀ କରୁଣାତ୍ମକ ପ୍ରମାଣିତ ।

୩। ଦ୍ଵାଷ; ଦ୍ଵାରପାଳକ—3. Door-keeper; warden

ପାଖାରଙ୍ଗ ଯେବେ ଅଧିକ ସୁଖାରେ ମୁହଁତ ୫ ଟଙ୍କାର ଅଧିକ ମନ୍ଦିର ପ୍ରଦେଶ ହଥ ବଳାଇ କାହାଁ । ଅତିଥି ୫ ଟା, ବଢ଼ିଲା ବୋଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାରୁ ଏବଂ ଯେବେ ଏ ବାଜାରୋଟରେ ନ ମିଳିବା, ଯେବେ ସେହି ଏକ ଗାତ୍ର ମାତ୍ରାରେ ଉଚ୍ଚ ର ବିଷୟରେ, ଏ ଏ ଟଙ୍କାର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାରୁ ଶବ୍ଦ ବୋଲିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—
 ‘ବାର’ ନ ମିଳିବେ ‘ବାର’ ଦେଉଛବି; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିବେ ‘ବୁଝ’ ଦେଉଛବି; ବ୍ୟାକୁ ନ ଆଜାଇଲେ ‘ବ୍ୟାକୁ’ ଦେଉଛବି; ‘ଖର୍ବ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଖର୍ବ’ ଦେଉଛବି; ‘ଅଳନବ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳନବ’ ଦେଉଛବି

୪।	କବରଧାରୀ ପୁରୁଷ—	4. Armoured person;
man having a mail armour.
୫।	ସର୍ପ—	5. Serpent.
୬।	ବିଟ; ଲଙ୍ଘଟ ବ୍ୟକ୍ତ—	6. A libertine; adulterer.
୭।	ଯବ—	7. Barley.
୮।	ଚଣ—	8. Chicken pea.
୯।	ବୁଟ—	9. Oats.
୧୦।	ଖୋଜା ବା ଖୋଲପାପୁରୁଷ ଶୟ	(ଯଥା— ଧାନ, ଯବ, ବୁଟ, ଗହମ, ବର ଅଦି)—
		10. Grains with sheaths.
୧୧।	ଶୀରକାକୋଳ (ଗଛ) (ଦେଖ)	11. Kshirakāñkolā (tree) (See)
୧୨।	ଶିରିଶା (ଗଛ) (ଦେଖ)	12. Sirisha (tree) (See)
୧୩।	ଆଗୁରୁ ଚନନ—	13. Agalochia; aloes wood.
୧୪।	ଯୋଦ୍ରା (କଞ୍ଚୁକଥାରୀ ହୋଇଥିବାରୁ)—	14. A warrior.
.	ଦିଶ. ପୁ—	କଞ୍ଚୁପରହିତ — Armoured.
.	ଦ. ଶୀ. (କଞ୍ଚୁକ + ଶୀ. ରି)—	ଅନ୍ତଃପୁରଶୂରଣୀ; ଶୀ ଲେକବ ଘକଶୂରଣୀ—
Maid servant; lady's maid.
.	ଦ. ବ. (କଞ୍ଚୁ ଧାରୁ = ବନନ କରିବା + କରଣ. ଭଲ)—	
ନୁଲା	କାଞ୍ଚଲ; ଶୀମାନକ୍ଷର ଜାକେଟ—	
		Female jacket; bodice.
—ସ. ବ. ଶୀ. (କଞ୍ଚୁଲି + ଶାର୍ଥରେ. ଛି + ଶୀ. ଆ)—		
ନୁଲିକା	କଞ୍ଚୁଲ (ଦେଖ)	
		Kañchula (See)
ଦେ. ବ. ଶୀ. (କଞ୍ଚୁଲ + ଶୀ. ରି)—	କଞ୍ଚୁଲ (ଦେଖ)	
ନୁଲି	Kañchula (See)	
—ସ. ବ. ଶୀ. (କଞ୍ଚୁଲି + ଶାର୍ଥେ. କ + ଶୀ. ଆ)—		
ନୁଲିକା	କଞ୍ଚୁଲ (ଦେଖ)	
		Kañchula (See)
ପ୍ରାଦେ. (ଲରଥ) ବ. (ସ. କଚୁ)—	କଚୁ (ଦେଖ)	
ନୈ	Kachu (See)	
ସ. ବ. ୧। (କର ଧାରୁ = ଅପି ପାଇବା + କରଣ. ଭଲ)—		
ନୁଲା	ଶୀମାନକ୍ଷର ଅଳକାରବିଶେଷ—	
		1. A female ornament.
୨। (କହ ଧାରୁ = ବନନ କରିବା + କରଣ. ଭଲ)—		
		ବଦି—2. Bodice.

କଞ୍ଚୁଲିକା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କଞ୍ଚୁଲ + ସାର୍ଥରେ. କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—	Kañchūlikā	କଞ୍ଚୁଲ (ଦେଖ)	Kañchūla (See)
କଞ୍ଚୁଲ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କଞ୍ଚୁଲ + ସ୍ତ୍ରୀ. ରି)—କଞ୍ଚୁଲ (ଦେଖ)	Kañchūlī		Kañchūla (See)
କଞ୍ଚୁଲିକା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କଞ୍ଚୁଲ + ସାର୍ଥରେ. କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—	Kañchūlikā	କଞ୍ଚୁଲ (ଦେଖ)	Kañchūla (See)
କଞ୍ଜ—ସ. ବ. (କ°=ମୁଖ; ଜଳ; ମସ୍ତକ + ଜନ୍ମ ଧାରୁ = ଜାତ ହେବା
Kañja		+ କଣ୍ଠୀ. ଅ)—	
୧ ପଦ୍ମଯୋଳି; ବୃଦ୍ଧି—1. Brahma.			
୨ ପଦ୍ମ—2. Lotus.			
୩ ଅମୃତ—3. Nectar.			
୪ କେଶ—4. Hair.			
୫ ଚନ୍ଦ୍ର—5. The moon.			
ବିଷ୍ଣୁ ଗର୍ବ ରୁ ବିଷ୍ଣୁ ଗର୍ବ କର
କରନ୍ତି ଧ୍ୟାନମର୍ଦ୍ଦ ରୁ ନ କର । ରଙ୍ଗ, ପ୍ରେମମୁଖାନନ୍ଦ ।			
ସ. ବିଶ—ଜଳରୁ ଉଦ୍‌ଭୂତ; ଜଳକ—Produced from
water; growing in water; aquatic.			
କଞ୍ଜକ—ସ. ବ. (କଞ୍ଜ + କେ. ଧାରୁ + ଅ)—ଶାରବା ପଣୀ; ଶାରୀ;
Kañjaka ମରନା—Myna bird; a talking bird
resembling a magpie.			
କଞ୍ଜଜ—ସ. ବ. ପୁଂ. (କଞ୍ଜ=(ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ନାର) ପଦ୍ମ + ଜନ୍ମ ଧାରୁ +
Kañjaja କଣ୍ଠୀ. ଅ)—ବୃଦ୍ଧି—Brahma (born of the
lotus-navel of Bishnu)			
କଞ୍ଜନ—ସ. ବ. (କ°=ମୁଖ + ଜନ୍ମ ଧାରୁ = ଜନ୍ମ କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ଅ)
Kañjana	୧ କନ୍ଦର୍ପ; ମନନ—1. Cupid; God of
love.		
	୨ ଶାରୀ; ଶାରିବାପଣୀ; ମନନପଣୀ; ମରନା—
2. Myna bird; a talking bird resembling
a magpie.		
କଞ୍ଜନାର—ସ. ବ. ପୁଂ (ବନ୍ଦୁମୁହି; କଞ୍ଜ + ନାର)—ପଦ୍ମନାର; ବିଷ୍ଣୁ—
Kañjanābha		A name of a Bishnu.	
କଞ୍ଜମୁଖ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବନ୍ଦୁମୁହି; କଞ୍ଜ + ମୁଖ)—ପଦ୍ମ ପର ସ୍ଵନ୍ଦର
Kañjamukha ମୁଖସ୍ଵଳ୍ପ—Fair-faced.			
(କଞ୍ଜମୁଖୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)			
କଞ୍ଜର—ସ. ବ. (କଞ୍ଜ=ପଦ୍ମ + ର. ଧାରୁ = ଗଢି କରିବା; ଅବସ୍ଥାକ
Kañjara କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ସାର୍ଥରେ. ଅ କିମ୍ବା କ°=ଜଳ + ଜ.
ଧାରୁ, ଶିଳକ୍ଷୁ = ଜାରି ଧାରୁ = ଜାର୍ଣ୍ଣ କରିଲବା + କଣ୍ଠୀ.
ଅ)—୧ ବୃଦ୍ଧି—1. Brahma.			
୨ ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.			

ସାଥରଙ୍ଗେରେ ଅପର ସୁଶ୍ରୀରେ ସୂତ୍ର ୫ ଚକ୍ରି ଅଥର ତମାତା ଏହି , ଚକ୍ରି ଅଥର ତମାତା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେବ ରକ୍ଷା କରିଛି ନାହିଁ । ଅପର ୯ ଗା , ତହିଁର ବୌଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣ ମାନ୍ୟପ୍ରକାଶ କରି ଖୋଜିଲେ, ଖେଳେ ଏ ବସାବୋଷରେ ନ ମେଳବ ତେବେ ସେହି ଏକ ଗାଁର ସଥାପନେ ବହୁର ବ୍ୟବସର , ବା ୧ ଚକ୍ରିଟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟପ୍ରକାଶ କରି ଖୋଜିଲାର ହେବ । ଯଥା—
ବାବ୍ ନ ମିଳିଲେ 'ବାବ୍' ଖୋଜିବେ; 'ବୁଢ଼ୀ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଢ଼ୀ' ଖୋଜିବେ; 'ବନ୍ଧୁ' ନ ମିଳିଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଖୋଜିବେ; 'ଅଳବତ୍ତ' ନ ମାରିଲେ 'ଅଳବତ୍ତ' ଖୋଜିବେ ।

- ୧ । ପିରୁ; ଶୋଣୀ; କଟିପ୍ରଦେଶ—2. Loins; hips.
- ୨ । କଡ଼ି; ଏକପ୍ରାନ୍ତ—3. Side; one end.
- ୩ । କ୍ରୀତିକାର; ରୂପକ—4. A servitor.
- ୪ । ନୃତ୍ତନ ଶ୍ରୀ—5. Neophyte; newly admitted student.
- ୫ । ତୃଣବିଶେଷ—6. A kind of grass.
- ୬ । ବୃଷବିଶେଷ—7. A kind of tree.
- ୭ । ତୃଣବ ନିର୍ମିତ ଅସନ ବା ପଟ୍ଟ; ମୁନ୍ଦରୀ; ବାର୍ତ୍ତିଶ ପାଇଅନ୍ତିକ ନିର୍ମିତ ଶ୍ରୀ ବା ଶ୍ରପା—8. Straw or bamboo mat.
- ୯ । ବାଣ; ଶର—9. Arrow;
- ୧୦ । ତୃଣନିର୍ମିତ ପରଦା ବା ତାଟି—10. A screen made of straw.
- ୧୧ । ତୃଣନିର୍ମିତ ରକ୍ତ—11. Rope made of grass.
- ୧୨ । ଶବ—12. Corpse.
- ୧୩ । (+ କରଣ. ଅ) ଶବରଥ; କୋକେଇ—13. A hearse; coffin.
- ୧୪ । ଉକ୍ତା; ପଟା—14. A plank of sawn wood.
- ୧୫ । କଷ; ସମୟ; ମିଆଦ—15. Fixed time; time limit; fixed period.
- ୧୬ । (+ ଭବ. ଅ)—ଅଭିଶ୍ଵର—16. Too much; excess.
- ୧୭ । (+ ଅଧିକରଣ. ଅ)—ଶୁଶ୍ରାଦ୍ଧ—17. Cremation ground.
- ୧୮ । ଅମୁରବିଶେଷ—18. Name of a demon.

ଦେ. ବ. —୧ । ଝେଳିବା କରିବି ଏକ କଡ଼ି—

- 1. One piece of cowri or shell used in games.

୨ । କଟବନକ (ଦେଖ) —2. Kāṭabandhaka (See)

୩ । କଟକବନ୍ଧ (ଦେଖ) — Kātakabala (See)

କଟକ—ସ୍ତ. ବ. (କଟ = ବେଶୁଳ କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ଅକ) —

Kāṭaka ୧ । ସାନ୍ତୁ; ପରାତର ମଧ୍ୟଦେଶ ବା ନିତମ୍—

- 1. A tableland midway on the mountain.

କଟକୁ ଚତୁର୍ବୁରେ ବହରେ ଚତୁର୍ବୁରେ କଟକୁ ତେବେ କଟକରେ ।

ରଞ୍ଜ. ବୈଦେଶୀଶବଦିତା ।

- ୨ । ବଳୟ; ଦାତଖତୁ—2. Wristlet; bracelet.

- ୩ । ଗୋଡ଼ଖତୁ—3. An ornament for the leg.

- ୪ । ରକ୍ତ—4. A wheel; circle.

- ୫ । ନଗର; ଶକ୍ତିଧାରୀ—5. Capital; royal camp.

ବସାନ୍ତ ଦିନ୍ୟ କଟକରେ ଲେଇ ଦିଇ ।

ବସାନ୍ତବସେ ରଖି ଜଳକ ଠାର ।

ରଞ୍ଜ. ବୈଦେଶୀଶବଦିତା ।

- ୬ । ସେନ୍ୟ—6. An army.

- ୭ । ଶୁଭଣୀ; ସେନାନୀବାସ; ଶିବିର—

- 7. A camp; barracks.

- ୮ । ସେନ୍ୟରକ୍ଷିତ ରଜଧାନୀ—8. Cantonment.

- ୯ । ସେନିବ ଲବଣ; ସାମୁଦ୍ରିକ ଲବଣ—9. Sea-salt.

- ୧୦ । ଗଜଦକ୍ଷମଣ୍ଡଳ ବଳ୍ୟ—10. A ring used as an ornament round the tusks of an elephant.

- ୧୧ । ନିଷ୍ଠୀବନ; ଛେପ—11. Spittle.

ଦେ. ବ. ଓଡ଼ିଶାବିଭାଗ ମୋଗଲବନ୍ଦର ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା ଓ ସହର; ଓଡ଼ିଶାର ରଜଧାନୀ—Cuttack the capital of Ordiśa famous for its filigree works.

[ଦ୍ରୁ—ଏହା ଓଡ଼ିଶାର ସାଧୀନ ରାଜୀ କେଣଶବଦ ଅମଳରୁ ଓଡ଼ିଶାର ରଜଧାନୀ ହୋଇଥିଲା । ନୃପକେଶ୍ୱର ୧୯୯ ଶ୍ରୀଦାତିରେ ଏ ନଗର ବିଷୟରୁ କଟକ ନଗର ମହାନଦୀ ଓ କାଠମେଡ଼ିଆ ମଧ୍ୟ ତ୍ରିକୋଣପ୍ରକାଶ ରେ ଅବସ୍ଥିତ । ତେଣୁ ଏହାର ତନିଆଡ଼ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିଭାବାରୀ ବେଶ୍ଵିତ । ବନ୍ଦୀ ଭ୍ରଦାତ୍ର ଏହି ରଜଧାନୀକୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ କେଣଶବଦର ରାଜୀ ମରକରିବାରୀ ମୁହାନଦୀ ଓ କାଠମେଡ଼ିଆକୁଳରେ ଯେଉଁ ସୁଦୂର ପଥରବନ୍ଦ ନିର୍ମିଣ କରିଥିଲେ ତାହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିଥିଲା । କଟକ ସୁନାରୂପାରୀ ତାରକି କାମ ନିମନ୍ତେ ଭାରତପ୍ରଦେଶ । ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ବାବୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିର ଭୁଲ୍ଲଙ୍କ-ଟ୍ୟାନେର (ଗମତ୍ରା-କାରଖାନା) ଦେଶ ବିଦେଶରେ ସମ୍ବନ୍ଦ ସୁପରିଚିତ । ମହିଷି ଶିଥି ଓ କାତି-ଦାନ୍ତର ଭୁଲ୍ଲଙ୍କ ଜିନିଷମାନ ଏଠାରେ ତଥାର ହୁଏ । ଓଡ଼ିଶା ତରକନର କମିଶନର ଓ ଜଳ ଏଠାରେ କରେଇ କରନ୍ତି । ଏହା ଛାତ୍ର ଏଠାରେ ପାଷ୍ଟୁ ଗ୍ରେଜ୍ କଲେଇ, ଟ୍ରେନିଂ କଲେଇ, ମେତକାଳ ସୁଲୁ, ଇଞ୍ଜିନିୟର୍ଯୁ ସୁଲୁ ପ୍ରତିବିତ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଶିକ୍ଷାବିଷୟକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି । କଟକ ଜଳର ତନି ଗୋଟି ସବତରିଜ୍ଜନ୍ମ ଥିଲା । ଯଥା—କଟକ, କେନ୍ଦ୍ରାପଢ଼ା ଓ ଯାଜମାନ । କଟକ ସହର ପ୍ରାଚୀନ ନାମ ବାରବାଟି କଟକ । କଟକର ବାରବାଟି ଦୂର୍ଘ ଗଙ୍ଗବଶୀୟ ଅନନ୍ତଭୂମି ଦେବ ତୋଳାଇଥିଲେ । ଏଥରେ ନବତଳ ପ୍ରାସାଦ ଥିଲା, ବର୍ତ୍ତିମାନ ତାହାର ଭଗ୍ନବିଶେଷ ମାତ୍ର ବିଦ୍ୟମାନ ।

ସ. ବିଣ. (କଟ ବିହ—ପ୍ରକାଶର୍ତ୍ତେ)—

- ୧ । ଅଭ୍ୟନ୍ତ; ଅଭିଶ୍ଵର—1. Excessive.

- ୨ । ସମୋତ୍ତ୍ମୁ—2. Excellent.

କଟକଟ—ସ. ବ. (ଧୂଳ୍ୟନୁକରଣ)—୧ । ମହାଦେବ—1. Siba.

Kāṭakata ୧ । ଦର୍ଢିତ ପ୍ରଭକରୁ ଖୁବ ଜୋଗରେ ଟାଣିଲେ

କଟକ—ବାହାରିବା କଟକଟ ଶବ—

କଟକଟ 2. Onomato-paic sound of very tightly drawing a rope or string; snapping sound.

କଟକଟ କରିବ ଧନ୍ତୁ ଓଡ଼ାର । କୃଷ୍ଣବ-ମହାବରତ, ବନ ।

୧	ଇ	ଇ	ଗୁରୁ	ତ	୬	ଦସନ୍ତବର୍ଷି	ଅନୁନ୍ତବର୍ଷିକ ପ୍ରତାଙ୍ଗର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ର	ରୟ	ରୁଥ	ଇ
୨	ଇ	ଇ	ଗୁ	ଲୁ	ସ୍ଵେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଷି ଅନୁମୂରି ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି ବର୍ଷି	ଏସ	ଯ	ସ	ଗୁଣ୍ଡ	ରୁଥ	କ	ନୁ	

* । ଠକର ଠକର କରି କାଟିବା ଶବ୍ଦ—

3. Crackling sound.

* । ବାରୁଶ ବା କାଠର ଛକିଷ ଖାଲି ଯିବାର ଶବ୍ଦ—

4. Sound of breaking of wood or bamboo.

* । ବାରୁଶ ଅଦରେ ଟାଣ କରି ଦଉଡ଼ ରତ୍ତିବାର ଶବ୍ଦ—

5. Sound produced when tying a string or rope round a bamboo or wood.

* । କାଠ ଛକିଷର ଶ୍ଵେ ପୁଣ୍ଡବାର ଶବ୍ଦ—

6. The sound produced by the inner joints of a wooden furniture becoming loose.

* । କର୍ଣ୍ଣକଟୁ ଶବ୍ଦ—

7. Hoarse or croaking sound.

କଟକଟ କରିବା—ଦେ. କି—କଟକଟ ହେବା (ଦେଖ)

Katakata karibā Katakata hebā (See)

କଟକଟ ହେବା—ଦେ. କି—୧। ବ୍ରଣାଦ ବିବା କରିବା ବା ଧଳ ଧଳ

Katakata hebā ହେବା—1. To ache or throb
କଟକଟିକରା (said of boils) with a twinge-
ଶିସନୀ ing sensation.

* । ଶବ୍ଦରର କୌଣସି ଥିଲେ ଦଉଡ଼ିବାର ରତ୍ତ ହୋଇ ଧଳ ଧଳ ହେବା—2. To ache (due to twisting of a string round the body).

* । ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠ ଉଠ ହେବା—

3. To grumble; to speak rudely as a sign of displeasure; to speak bluntly in the face of others.

* । ବୁଥା ଗୁଡ଼ାଏ କଥା କହିବା—4. To babble.

କଟକଟ—ଦେ. କି—୧। ଘରଗୁଲର ବୁଥ ବୁଥରେ ଦିଆଯିବା

Katakati ବଜାରେ ଖୁବ ଶକ୍ତ କରି ଗୁଣ ରତ୍ତିବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ଏକ ଅଣ୍ଟ ବାର୍ତ୍ତିପକାଠି ସୁନ୍ଦର ଖୋଟ ବା ଲାଇର ପାଣ—1. A contrivance consisting of a stout bamboo-stick attached to a small rope used to twist the split-bamboos laid on the rafters of a thatched house to make the framework tight and even.

[ଦ୍ର—କାଠିକୁ ରୁଲର ମୋଡ଼ିଲ ବେଳେ ପାଣଟ କଟ କଟ ଶବ୍ଦ କରେ ।]

* । ଦୁଷ୍ଟ ଓଲାଥ ଗାଇ ଦଉଡ଼ି ନ ପାରିବ ବୋଲି ତା ପଛ ଗୋଡ଼ିବାରେ କଷାହୋଇ ରତ୍ତାଯିବା ଦଉଡ଼ି—

2. A string tied tightly on a thigh of an unruly cow to prevent it from running away.

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲକ୍ଷ୍ମୀ) ଶବ୍ଦ—କୁପଣୀ—Miserly.

କଟକଟର ଧଳ, ଗରବର ଗଳ—ଠର ।

କଟକଟିଆ—ଦେ. କିଶ.—୧। କଟି କଟି ଶବ୍ଦ କରୁଥିବା—

Katakatiā 1. Producing kata kata sound; making rattling sound.

୨। ଉଡ଼ିଲ—2. Surly; grumbling; rude; plain-spoken; blunt.

ଦେ. ବି—ଶାଖାପ୍ରସ୍ତିବର୍ଗର ଲମ୍ବ ପାରୀବିଶେଷ—

Fly-catcher (bird).

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ମାଳ ଓ କୁଣ୍ଡରେଦରେ ଦୁଇ ପ୍ରବାରା ଏମାନଙ୍କ ଦେବ ପ୍ରାୟ ଥିଲେ ଆଜ୍ଞାଲ ଲମ୍ବ । ଏମାନେ ଘରଚଟିଥ ଦଢ଼େଇ ପରି । ଏମାନେ ଘୋକ ଧର ଆଆର୍ବି—(ମାଳବର୍ଷି କଟକଟିଆ—Stoparola melanops; କଳା କଟକଟିଆଙ୍କ ଅଣା ବଡ଼, ପରି ଗରଇ, ପେଟ ଧଳା—Hypothymis Azurea—ସୋଗେଷ୍ଟନ୍ତ ।]

କଟକଟିଆ ନାଗ—ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ଣ୍ଣାଟକ) —ଗରୁଦେହରେ ଗଢ଼ାଇ-

Katakatiā nāga ହେବାଗେଲେ କଟକଟି ଶବ୍ଦ କରିବା ଏକ ପ୍ରକାର ନାଗସାପ—A kind of cobra-snake making a rattling sound while twisting round a tree.

କଟକଟିଆ ବେଙ୍ଗ—ଦେ. ବି.—କଟି କଟି ଶବ୍ଦ କରିବା ଏକ ପ୍ରକାର

Katakatiā bengā ବେଙ୍ଗ—A kind of frog making a hoarse sound; croaking frog.

କଟକଣା—ଦେ. ବି. (ପା. କଟକଣା; ରୁଳ, ସ. କଣ୍ଠ ଓ କରଣ) —

Katakanā ୧। ସମୁଚ୍ଚର କଲୋବସ୍ତ ବା କାରିବା—

କଟକଣା; କଟକିନା । 1. Strict or proper arrangement.

କଟକଣା; କଟକିନା । ୨। ଅଳ୍ପୀ ବା ଦୁଇ ନିଷ୍ଠମ—

2. Fixed rule; regulation.

* । କଟାର ନିଷ୍ଠମ; ତୁଳ—3. Austerity.

* । ଅଳ୍ପି—

4. Discipline; severity; strictness.

* । ନୟର୍ବା; ଗଣନା; ପରିମାଣ—

5. Fixed quantity or measure; measurement.

[ଦ୍ର—ଏହା କାରିବା ଶବ୍ଦ ପରେ ସହଚର ରୁପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

କଟକ କଲ୍ପା—ଦେ. କିଶ.—କଟକ ସହର ବ୍ୟକଗରେ କାସକରୁଥିବା—

Kata kalyā 1. Living in the suburbs of the town of Cuttack.

କଟକ କଲ୍ପା—ଦେବ. କି.—(ପା. କଟକଳାଳ) —

Kata kabala ଖାତକ ନିଷ୍ଠମିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରା ପରିଶେଷ

କଟକୋବାଳା କଲେ ତା ଭୁଲି ତାର ହେବ, ନଚେଇ ରଣଟଳା—

କଟ କରାଳା ନିମନ୍ତେ ଅବଦି ବୁଝିବୁ ମହାଜନ କବାଲ କରି-

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ପୁଣ୍ୟରେ ସୂଚିତ ୫ ତତ୍ତ୍ଵର ଥଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ତତ୍ତ୍ଵର ଥଶର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେବ କଣା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବଞ୍ଚି ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭାବୁନ୍ଦର ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ କିମିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘କୁଥୁ’ କିମିଲେ ‘କୁଥୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳିନୀ’ କିମିଲେ ‘ଅଳିନୀ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବଡ଼’ କିମିଲେ ‘ଆଲବଡ଼’ ଦେଖିବେ ।

ଥୁବାର ବିବେଚିତ ହେବ—ଏହି ସର୍ତ୍ତରେ କର୍ମ୍ୟବା ବୃଣପତ୍ର—
Deed of conditional sale which becomes
absolute on default of the debtor after the
time-limit.

କଟ୍ଟି କବାଳ—ବୈଦେ. ବି.—କଟ କବଲ୍ (ଦେଖ)

Kaṭa kabālā

ତରୀଖ ତତ୍ତ୍ଵର ଉମାଶ ଥଠୁଣ୍ଣ କମି କଟ କବାଲ କର ଦେଇଥିଲ ।
ପକାରମୋହନ ଉମାଶଥଠୁଣ୍ଣ ।

କଟକମା—ଦେ. ବି. (ସ୍ବ. କଟ = ମଣିଶା)—ବିବାହରେ କନ୍ୟାଦାନ

Kaṭakamā—ସମୟରେ କନ୍ୟାପିତା ବେଦା ଉପରେ ଶୁଭା ହୋଇ-
ଥୁବା ଯେଉଁ ମଣିଶାରେ ବସନ୍ତ । (ଶୁଦ୍ଧମାନେ ମଣିଶା
ପରିବର୍ତ୍ତରେ ବିତ୍ତାଏ ଛଣ ଉପରେ ବସନ୍ତ)—
A wound up mat on which the bride's
father sits on the marriage-pulpit while
giving away his daughter to the bride-
groom.

[ଦ୍ୱ—କଥୁତ ଥିଲୁ ଯେ, ରୁମ ସୀରାକୁ ବିବାହ କରିବା ସମୟରେ
କଟକମା ନାମକ ଅସୁର ବରକନ୍ୟାଙ୍କୁ ଶାରବା ନିମନ୍ତେ ଦେଖିରେ
ପହୁଞ୍ଚିବାରୁ ଦଶରଥ ତାକୁ ମାରିପକାଇ ତା ଶବ୍ଦ ଉପରେ ବସି
ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ କରିଥିଲେ, ଶୁଭାହୋଇଥୁବା ମଣିଶା ସେହି
ଶବର ଚିତ ।]

କଟକମା—ଗ୍ରା. ବି.—କଟକମା (ଦେଖ)

Kaṭakampā

Kaṭakamā (See)

କଟକମ୍ବ—ଗ୍ରା. ବି.—କଟକମା (ଦେଖ)

Kaṭakambā

Kaṭakamā (See)

କଟକା—ଦେ. ବି.—ବନ୍ୟ ଶୁଳ୍କବିଶେଷ—

Kaṭaka

Pueraria Tuberosa.

ଶିମିଆ; ବାତରାଜୀ

ବନ୍ଦୁମର୍ଦ୍ଦୀ

କଟକାଇ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବି.—ଯୁଦ୍ଧଯାତ୍ରା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅନୁକୂଳ ବା
Kaṭakāi ଭୁଦ୍ୟମ—First starting for a fight.

ମୋର ଦେଇ ହେଉଁ ଲବା କଟକାଇ ଯନ୍ତ୍ର ଦେଇ ପରିବର୍ତ୍ତନ ।

ରତ୍ନ. ଦେଇଶୁଣିବାରୁ ।

କଟକାଇ କରିବା—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) କି—କଟକାଇବା (ଦେଖ)
Kaṭakāi karibā—(ମାଦଳା ପାଞ୍ଜି)

Kaṭakāibā (See)

କଟକାଇବା—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) କି. (ସ୍ବ. କଟକ = ଶିଦିର ବା
Kaṭakāibā ସେନାନିବାସ; (ସେନା; ତୁଳ; ହି. କଟକ = ସେନା;
ପର୍ବତ) —୧ । ସେନା ସହିତ କୌଣସି ଶ୍ଵାନକୁ
ଆକମଣ କରିବା—1. To invade a country
with an army.

ମହିଁ ର ଏହାର ଅସାଧ ନାହିଁ, ହୁଣେ ବା କଟକାଇ କରିବ ।

ରତ୍ନ. ବନ୍ଦୁମର୍ଦ୍ଦୀ ।

୨ । ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ଯାତ୍ରା ବା ଅନୁକୂଳ କରିବା—
2. To start for the theatre of war.

କଟକାର—ସ. ବି. (କଟ = ମଣିଶା + କୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତା. ଥ)—ବନ୍ଦୁ-
Kaṭakāra ସଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧ ଜାତିବିଶେଷ, (ଏମାନେ ମଣିଶା ଉଥର
କରନ୍ତି)—A mixed caste of Śūdras.

କଟକ—ଦେ. ବିଶ.—୧ । କଟକବାସୀ—

Kaṭaki

1. Residing at Cuttack.

କଟକୀ , । କଟକ ନିଗରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ—

Kaṭakī

2. Made at Cuttack.

” । କଟକ ଜିଲ୍ଲାରେ ବ୍ୟବହୃତ—3. Used in the
district of Cuttack.

କଟକାଆ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—କଟକ (ଦେଖ)

Kaṭakia

Kaṭaki (See)

(କଟକଆଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ମାରପ ହୁବେ ବାଣି ହେଉ, ନୀ ବଜନ୍ତା—ତର ।

କଟକ ସେର—ଦେ. ବି.—୧୦୪ ତୋଳା ଓଜନର ସେର—

Kaṭaki sera A seer or weight weighing 105
Tolas.

କଟକା—ସ. ବି. (କଟକ = ସାନୁପ୍ରଦେଶ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍. ୧ମା.
Kaṭaki ୧ବ.)—୧ । ପକତ—1. Mountain.

” । ହିମାଲୟର ଶାକବିଶେଷର ଭକ୍ତ କନ; କଟୁକା—

2. A bitter medicinal root of the Hima
layas; Gentiana Kurroo.

ଦେ. ବିଶ.—କଟକ (ଦେଖ)

Kaṭaki (See)

କଟକୋଳ—ସ. ବି. (କଟ = କିଣ୍ଣିବନ + କୋଳ = ଆଧାର)—

Kaṭakoṭa କିଣ୍ଣିବନପାତ୍ର; ପିକଦାନି—

Spittle-pot; spittoon.

କଟଖାଦ—ସ. ବି. (କଟ = ଶବ; ଅଧକ + ଶାଦ ଧାରୁ = ଶାରବା +
Kaṭakhāda କର୍ତ୍ତା. ଥ)—୧ । କାର; କୁଆ—1. Crow.

” । ଶୁଗାଳ; ବିଲୁଆ—2. Jackal.

” । କାରକଲଶ—3. Glass-jug.

ସ. ବିଶ.—ପେଟୁ; ଭୁଦରମୂର—Greedy; glutinous.

କଟଙ୍କଟ—ସ. ବି. (କଟଙ୍କ = ଶବକୁ + କଟ ଧାରୁ = ଦାହ କରିବା + କର୍ତ୍ତା. ଥ)—
Kaṭan̄kāṭa ଅଣ୍ଣି—1. Fire.

” । ମହାଦେବ—2. God Mahādeba.

” । ଗଣେଶ—3. God of Learning.

” । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ—4. Gold.

” । ଚିତ୍ରକ; ଧଳାଚିତା ଗଛ—

5. A plant which corrodes the skin and
causes sores when applied to the body.

କଟକଟେଖ—ସ. ବି.—(ବୈଦ୍ୟକ)—

Kaṭankāṭeri ଦାରୁଦୂରଦ୍ରା; ଦାରୁଦୂଳବ (ଗୁରୁ ଓ କନ)—

Cascinum Fenestratum (plant and root).

୧	ଇ	ଉ	ବୁ	ତେ	ଏ	ହସନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ଯୁକ୍ତାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ର	ଇୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ତେ	ଏ	ଅକାଶନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ର ବିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇୟ	ଉଥ	ତ	

କଟଙ୍ଗ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ବଡ଼ ବା ଡାଳ, ଅର୍ଥାତ୍ ଘୋଲ
Kaṭaṅg ବାର୍ତ୍ତା—Big bamboo.

କଟଙ୍ଗ ବାର୍ତ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—କଟଙ୍ଗ (ଦେଖ).
Kaṭaṅg bāñśa କଟଙ୍ଗ (See)

କଟତି—ଦେ. ବି.—କଟତି (ଦେଖ)
Kaṭati କଟତି (See)

କଟତୀ
କାଟତି

କଟପାୟା—ସ. ବି.—ଜ୍ୟୋତିଶୋତ୍ର ନଷ୍ଟତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଆକାଶରେ ଚିତ୍ତିତା
Katapāya ନିମନ୍ତେ ରଚିତ ସ୍ୱର୍ଗ ପ୍ରତ୍ୱବିଶେଷ—
Name of a Sanskrit treatise for finding
out the positions of the asterisms.

[ଦ୍ୱ—ବର୍ଷାହରିରଙ୍କ କଟପାୟାରେ ତିନିଗୋଟି ଓ କାଳଦାସଙ୍କ
କଟପାୟାରେ ଅଠେରିଗୋଟି ଶୋକ ଥାଇ । ଶୋକମାନଙ୍କ
ସାହାଯ୍ୟରେ ସତେଇଶିଗୋଟି ନଷ୍ଟତ୍ରମ ଥାଇ ଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟତ୍ରମାନଙ୍କୁ
ରହିରେ ନିର୍ମଳ ଆକାଶରେ ଚିତ୍ତା ଯାଇ ପାରେ ।

କେନଦିଲା ଅଠେରି ରଜାଙ୍କ ଦେବାନ୍ ରମନ୍ତ୍ର ପ୍ରତ୍ୱବିଶେଷ
କବିତନ୍ ଉପାଧ ପାଇ ଅଠେରି ରଜା ବାଲୁକେଶରଙ୍କ ନାମରେ
ଓଡ଼ିଆ କଟପାୟା ପ୍ରତ୍ୱ ରଜିତ କରୁଥିଲେ ।]

କଟପଳ—ଦେ. ବି—କଟପଳ (ଦେଖ)

Kaṭaphala କଟପଳ (See)

କଟବନ୍ଧକ—ଦେ. ବି—୧। ଜମିର ଅୟରୁ କେତେବେଳ ବର୍ଷ ମିଆଦରେ
Katabandhaka ରଣର ସୁଧ ଓ ଅସଲ କମେ କମେ ପରି-
କଟବନ୍ଧକ ଶୋଧ ହେବ, ଏହି ସତ୍ରିରେ ମହାଜନ-
କଟବନ୍ଧକ ନିକଟରେ ଭୂମି ଅବକ୍ଷ ହେବା—

1. Usufructuary mortgage by which the
capital and the interest are fully
liquidated from year to year out of the
income of the mortgaged property in
the course of a fixed period of time.

୨। ଉପରେକୁ ଆବରିପତ୍ର—
2. A kind of mortgage-bond.

କଟଭା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧। ଜ୍ୟୋତିଶୁଣ୍ଡ ଲତା—

Katabhī 1. A phosphorescent creeper emitting light in the night; Cardiospermum Halicacabum.
ବନଉଛେ; ଲତାଫଟକୀ

2. Staff-tree; Cardiospermum; Halicacabum.
ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—କଟଭା, ଜ୍ୟୋତିଶୁଣ୍ଡ, [ଦ୍ୱ—ଏହା କଟୁ ଭଲ୍ଲ, ସାରକ,
ଜୋରିଶା, କଙ୍କଳୀ; ପାରବପତା, କପ ଓ ବାୟୁନାଶକ; ଏହା
ପଣ୍ଡୀ, ଲତା, କଙ୍କଳୀ

ଭୁଦ୍ଧିପୁଣ୍ଡକା ଗୁରୁ (ଗେ)—
ପର୍ଯ୍ୟାୟ—କଟଭା, ଜ୍ୟୋତିଶୁଣ୍ଡ, [ଦ୍ୱ—ଏହା କଟୁ ଭଲ୍ଲ, ସାରକ,
ଜୋରିଶା, କଙ୍କଳୀ; ପାରବପତା, କପ ଓ ବାୟୁନାଶକ; ଏହା
ପଣ୍ଡୀ, ଲତା, କଙ୍କଳୀ

ଗ. ମାଲକାଙ୍ଗଣୀ

ମ. ମାଲକାଙ୍ଗଣୀ

ଦେ. ବାବାଙୀ

ଫା. କାଲ୍.

ଏହି ବୁଦ୍ଧି ଓ ସ୍ମୃତି ପ୍ରଦ ।]

କଟମଟ—ଦେ. ଅ (ସ. କଟ ଧାରୁ=ପ୍ରକଟନ ଓ ମଟ ଧାରୁ=ଦମ୍ଭ) —

Katamaṭa ୧। ଅନୁକରଣ ଶବ୍ଦବିଶେଷ—

1. An onomatopoeic sound.

୨। ମୁଗ୍ରପକାଶ ପୂର୍ବକ ତମ୍ଭୁ ବିସ୍ତାର କର ରହିବା—

2. Steady gaze denoting effrontery.

ଦେ. ବଣ—୧. କଷ୍ଟ; ଦୁଷ୍ଟୋଧ—

1. Difficult; abstruse.

୨। ଗଣ୍ଠା—2. Knotty.

କଟମଟ କର ରହିବା—ଦେ. କି—୧। ରଟମଟ କର ରହିବା; ରହ୍ମା—

Katamaṭa kari chāhiñbā ଭାବରେ ଏକଦୃଷ୍ଟିରେ ରହିବା—
ଚୋଥକଟମଟକରିଆତାକାନ 1. To stare in silence.

କାକଳା ୨। ତମ୍ଭୁ ବିସ୍ତାର କର ରହିବା—

2. To stare with eyes wide open.

୩। ମୁଗ୍ରପକାଶ ପୂର୍ବକ ଏକଦୃଷ୍ଟିରେ ରହିବା—

3. To gaze with effrontry.

କଟମଟିଆ—ଦେ. ବଣ—୧। ଦୁଷ୍ଟୋଧ—1. Abstruse.

Katamaṭiā ୨। ଦୁଷ୍ଟୋଧ—2. Difficult; which can
କିଟମିଟିଆ; କିଟମିଟେ �not be easily understood or
ଗଠିଲା solved.

୩। ଜଳଳ—3. Knotty; intricate.

କଟମସିଶା—ଦେ. ବି (ସ. କଟ) —ତୃଣ ମସିଶା—

Katamasīśā Grass-mat.

“କଟମସିଶା ଗୋଟିବ ଅଣି ଦେବିମୂଳ”—ସାରଳାମହାବରତ ।

କଟମୟା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧। ଏକପ୍ରକାର ଔଷଧଗଛ; କଟୁଙ୍ଗ;

Katambarā କଟୁରେହଣୀ; କଟୁରେଶେହଣୀ—1. A kind of
medicinal plant.

୨। ପ୍ରଥାରଣୀ; ପ୍ରଥାରଣୀଲତା—

2. A kind of creeper; Pæderia Fætida.

କଟମୟା—ସ. ବି (ବୈଦ୍ୟକ) —୧। ପଣଥଣା (ଦେଖ) —

Katambhara 1. Phanaphanā (See)

୨। କଟଭା (ଦେଖ) —2. Katabhī (See)

କଟମୟା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—୧। କଟମୟା (ଦେଖ) —

Katambhara Katambharā (See)

କଟରକଟର—ଦେ. ବି (ଧୂଳ୍ୟନୁକୁରଣ) —୧। ରେକମାନଙ୍କ ଶବ୍ଦ ପରି

Katarakatara 1. ଶବ୍ଦ—

କଟରମଟର କଟରମଟର

1. Croaking noise like that of frogs.

ଦୂରର ଦୂରର

ସାଧାରଣ ପ୍ରେବେ ଅନ୍ତର ସୁନ୍ଦର ମୁଣ୍ଡର ଏବଂ ଉଚ୍ଛିତ ଅଶ୍ଵ ର୍ତ୍ତମା ଏବଂ ୨ ଲୁହି ଅଶ୍ଵ ର୍ତ୍ତମା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ମୁଁ ୨ ଲୁହି ଜୋଖିଷ୍ଠ ନାମ ମାହାପୁରୀ ଏବଂ ଗୋଦଳେ, ଯେବେ ଏ ଭାଙ୍ଗାବୋଧରେ ନ ମିଳିବ ପ୍ରେବେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ସାଧାରଣମେ ରହିର ବସ୍ତୁର ବସ୍ତୁର । ବା ୧ ଉଚ୍ଛିତ ନର ବା ମାହାପୁରୀ ଶକ ଗୋଦଳରେ ହେବ । ସାଥୀ—'ଗାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ପୋଛିବେ; 'ବୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଝ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଜି' ନ ମିଳିଲେ 'ଅର୍ଜି' ଦେଖିବେ; 'ଅଭିଷତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଭିଷତ' ଦେଖିବେ ।

୧ । କର୍କଣ ଶକ—2. Clattering sound.

୨ । ଗୋଲମାଳ କରବା ଧୂଳି—3. Medley of sounds; confused or mixed sound.

୩ । ଅର୍ଥପୂର୍ବ କର୍କଣ ଶକ—

4. Harsh jargon; meaningless babble.

କଟର ମଟର—ଦେ. ବି—କଟରକଟର (ଦେଖ)—

Kaṭara matara

Kaṭarakaṭara (See)

କଟର—ଦେ. ବି (ସ. କଟେଇ)—୧ । ମୁଣ୍ଡରାକୁତ୍ତମଣେଷ; ଖୁର—

Kaṭarā

1. Earthen vessel or cup.

କଟୋରା; ବାଟୀ ୨ । କଂସା ବା ପିତଳର ଖିଲା—

କଟୋରା

2 A cup of brass or bell-metal.

କଟରଙ୍ଗ—ପ୍ରାଦେ (ଗଢ଼କାର) ବି—ଏକପ୍ରକାର ବନ୍ଦଗତ (ଏହାର
Kaṭarāṅga କାଠ ଜାଳ ହୁଏ)—A tree used as fuel.

କଟର—ପ୍ରାଦେ. (ବସୁର) ବି—କଟୁର—Billhook.

Kaṭari

କଟସାରକା—ସ. ବି (ବୈଦିକ)—ଷୋରେସ୍ବା; ଦାସକେରେଖା ପୁରୁ—

Kaṭasārīka

Barlaria Crastata.

କଟା—ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ତ୍ତିନ)—୧ । କାଟିବା; ଛେଦନ; ଦଣା—

Kaṭā

1. Cutting; hacking.

କଟା

୧ । ପାତିଲାଖାନଗତାଦିକୁ ତୁମିକୁ ଛେଦନ କରିବା—
2. Reaping; harvesting.

୨ । ଥିବା; ଅକ୍ରମ—3. Drawing.

୩ । ତୁଳାରୁ ସ୍ତୁତ ବଳିବା—4. Spinning.

୪ । ଫେଢ଼ାଣ; ବାଦ୍ୱଦେବା—5. Subtracting;
• • • deducting.

୫ । (ସର୍ପ ଦ୍ୱାରା) ଦଂଶକ—6. Snake-bite.

୭ । ଗାସ ଖେଳରେ ଫେଣା ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ଭାଷକୁ
ପୁଲାଏ କାଢ଼ିନେବା—7. Taking out a portion
from a pack of cards in a card-play.

୮ । ଗାଳମନଦେବା; ଅରସନ୍ଧାତ ଦେବା—8. Cursing;
imprecating; abusing.

୯ । ଶୀଲେକମାନଙ୍କର ହାତରେ ପିଞ୍ଜିବା ଏକପ୍ରକାର ପାତିଆ-
ପର ପାତଳି ଓ ରୂପରେ ଦାଢ଼ୁଆ ହୋଇଥିବା ଖତୁ—
9. A kind of thin and sharp-edged
bracelet.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ପଲ୍ସର) ବି—ପଦତାଦ ଉତ୍ତରାନ୍ତ ଗଢ଼କାରୁ ଗଢ଼କାରୁ
ବର୍ଣ୍ଣପାଣିକୁ ବନ୍ଦ ଶକାଇ ଅଟକାଇ ବର୍ଣ୍ଣପ ଆର୍
କର ଘାଇଥିବା ବନ୍ଦ ଘୋଷଣା—Big tank
formed by restraining rain-water
coming down from the hills by bandhas.

[୩—ଏ ଜଳଶ୍ୱର ତିବିପାଣେ ବା ଏକଥାଣେ ବନ୍ଦ ଥାଏ
ସେଉଁ ପାଣେ ଉତ୍ତରାନ୍ତରୁ ପାଣି ଗଢ଼ି ପଣେ ସେ ପାଣ ମେଲୁଆଏ ।
ଧୂ ଅତେ ବନ୍ଦ ଥିବା ବନ୍ଦ କୃତିମ ଜଳଶ୍ୱର ବନ୍ଦ ଓ ମୁଦ୍ର
'କଟା'କୁ ମୁଣ୍ଡା କହନ୍ତି ।]

ଦେ. ବିଶ—୧ । କଟା ଯାଇଥିବା; କର୍ତ୍ତିତ—

(ସାଥ—କଟା ସାଥ)—1. Cut; severed.

୨ । କର୍ତ୍ତିନଜନିତ—2. Due to cutting.

୩ । (ସ. କଢ଼ାର)—ପାର୍ତ୍ତିଶିଆ—3. Of ashy colour.

କଟାଇତ—ଦେ. ବି—ସଜ୍ଜରତ୍ୟବିଶେଷ (ଏମାନେ ପାକଣାଲାରେ
Kaṭāita ସଜାଳ ଜନାରେ ପରିବା କାଟ ଯୋଗାଇଲା)—A class
of servants of a king attending the
ବେଳ ଲକ୍ଷ ଘୋଷଣି ଲକ୍ଷ ବନ୍ଦରତ ।
ମହାବେଳ. ମାର୍ଗଶ୍ୱେତମଣି ।

କଟାଇବା—ଦେ.କି. (କାଟିବାର ଖିଲୁରୁପ); ୧. କର୍ତ୍ତିତ କରାଇବା—

Kataība

1. To cause to be cut.

କଟାଇନ

୨ । ଅପଣାର ଦେଖୁ ଟକା ପରିଷାର ପ୍ରଥିତେ ମଜୁସ୍

କଟାନା

ଲେବା ଓ ଦେବା—2. To set off or deduct
from one's dues.

୩ । ବାଟରୁ ଅତେର ଅପର ଦିନକୁ ଅସୁଥିବା ଗାଡ଼ି
ଅବଳୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେବା—3. To cause a cart
or conveyance to move to one side; to
make way.
(ସାଥ—ଶବ୍ଦକ କଟାଇବା)

୪ । (ସମ୍ପଲ୍ସର) ଅଭିବାହିତ କରିବା ବା କାଟିବା—4. To
pass (time).

୫ । ମୁଲିଆ ଅବ କୁଳ ବିଅଶକୁ ଧାନ ଗଛ ଅବ କର୍ତ୍ତିତ
କରାଇବା—5. To cause to be reaped or
harvested.

୬ । କମାଇବା—6. To decrease.

ବେଳେ ତେଜେନ୍ତ ଜ୍ୟାଦେବାନ୍ତ ତାଳ କର ଅଛ ବନ୍ଦ
ଅନ୍ତରୁ ରକ୍ଷକହୋଲ—

୭ । (କୋଷକୁଦି ଅବ) ଜାତୁରହାର ଅସ କରାଇବା—
7. To cause (tumour etc) to be operated
on.

୮ । (ରେଣ୍ଟା ଅବ) ଅକିତ କରାଇବା—

8. To cause (lines etc) to be drawn.

କଟାକଟି—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—(ସ. କର୍ତ୍ତିନ. ପ୍ରା. କଟୁଳ)—

Kaṭākaṭi

୧ । କର୍ତ୍ତିନ; ଛେଦନ—1. Cutting; hacking.

କଟାକଟି

୨ । ଦଣାହଣି; ପରିଷାର କାଟିବା—

କଟାକଟି; କାଟୁଳ

2. Mutual hacking.

ଜଣ୍ମରେ ପାଣାଳ ଦୂଲ ଅସ ବେଳ,
ଶୋଇଲ କଟାକଟ ହୋଇ ରଣ କେବ । ବୁଝୁଛି, ମହାବେଳ. ତୋଳ ।

ଏ	ଇ	ଉ	ରୁ	ତେ	ବନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ଯୁକ୍ତାଶର	ଶ	ଜ	ଶୁଷ୍ଠ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଭାଥ	ହ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ତେ	ଅକାଶନ୍ତିକର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂଳ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ୍ତ୍ରୀ	ସ୍ତ୍ରୀ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ୍ର

୩ । ଗାଳ ଦିଆଦେଇ—3. Abusing each other.

ଅନୁମନ ଶିତପାର୍ଦ୍ଦ ରବ ବନ୍ଦୁ
ଅଥବି ବନ୍ଦୁ ଏତେ ବିକାଶ କରିବାର । ବାନାଥ- ଦରବାର ।

୪ । ଫେଡ଼ାଣ; ଅନ୍ତର କରଣ—

4. Deducting; subtraction.

୫ । ପରାର ଉଲ୍ଲି ପ୍ରଭକ୍ରିତ ଶବ୍ଦାନ୍ତ—

5. Mutual refutation.

ବିଅନ୍ତ ପରାର ବଥା ବିକାଶ । ଚନ୍ଦ୍ରମଣି, ବିଷମାଦିତ୍ୟ ।

କଟାଶ—ସ. ବ. (କଟ=ପ୍ରାନ୍ତ + ଅଣ୍ଣ=ଅଣ୍ଣ) —୧ । ଶିଷ୍ଟଦୃଷ୍ଟି—

Katāksha

1. Glance.

୨ । ବନ୍ଦୁଦୃଷ୍ଟି; ଅପାଞ୍ଜଦୃଷ୍ଟି; ଅଡ଼ିବନ୍ଦୁଦୃଷ୍ଟି—

2. Sidelong glance.

ଅଧରେ ଦନ୍ତ ରୁଚି ବନ୍ଦୁଦୃଷ୍ଟ ଦେନ ତୋଳା । ସାରଳା. ମହାଭାବ. ସ୍ଵର୍ଗ ।

୩ । କାମୁକଦୃଷ୍ଟି—3. Amorous glance.

୪ । ଅଛ ଅଳ୍ପ ସମୟ; ଅଣ୍ଣ ପଲକ ପଢ଼ିବା କାଳ—

• 4. A moment; a glance.

୫ । ଉଷ୍ଣ କୃପାଦୃଷ୍ଟି; ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର ଅନୁଗ୍ରହ—

5. A slightly favourable look; slight favour.

ଶାହାତାରେ ବନ୍ଦୁଦୃଷ୍ଟ ଅଛି କୁମର ।

ପଞ୍ଚମେଲେ ରବି ପାରିବ ଏହି ବେଳେ । କୁମରିତ, ମହାଭାବ. ଅଛ ।

କଟାଷେ—ଦେ. କି. ବିଶ—ତତ୍ତ୍ଵଶାସ୍ତ୍ର—At a glance.

Katākshe ବନ୍ଦୁଦୃଷ୍ଟ ଧରି ସାର୍ଦ୍ଦୁଶବ୍ଦ ବାଳ ।

ବାନାଥ- ଦେଖିବାର ।

କଟାଷ କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ବନ୍ଦୁଦୃଷ୍ଟ କରିବା—

Katāksha karibā 1. To cast sidelong glance at.

କଟାକ୍ଷକରିବା ମେଧରେ ଦେଖି ଦେଖ ଅରବତ କରେ

କଟାକ୍ଷକରିବା ଶେଷୁଠ କମାର ବନ୍ଦୁଦୃଷ୍ଟ କରୁଥିଲେ । କୁମରିତ, ମହାଭାବ. ଅଛ ।

୨ । ପରେଷ ଭାବରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା—

2. To refer indirectly.

୩ । ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ କରିବା—3. To satirize.

କଟାପଥା—ଦେ. ବ. (ସହଚର ପନ୍ଦ)—ତରକାର ନିମନ୍ତେ ପରିବା

Katāghashā କାହାବା ଓ ବେଶର ଅବ କାହାବା—Slicing of

vegetables and pestling of condiments etc
for curry.

କଟାପା—ଦେ. ବ. —୧ । ଶାନ୍ତ ଅନୁନ୍ତିକ କାହାବାର ମିବାକୁ ଶବ୍ଦରେ

Katāghash ହେବା ଶତ—1. A wound caused by
କଟାରୀ sharp weapons.

୨ । ସର୍ପାତଜନିତ ଶତ—2. Snake-bite wound.

କଟାପାଆ—ଦେ. ବ—କଟାପା (ଦେଖ)

Katāghāā Katāghā (See)

କଟାଦାଆରେ ଚନ୍ଦୁ ବୋଲିବା— ଦେ. କି—କଟା ପାଆରେ ଚନ୍ଦୁ ଦେଲେ
Katāghāare chūna bolibā ସେପର ବୟୁଜ୍ଵଳ ମନ୍ଦରା ହୁଏ
ସେହିପରି ଦୂଖ ଭ୍ରମରେ ଦୂଖ ଦେବା ।

[ସଥା—ଦୂଖ ବା ଶୋକରେ ଜନ୍ମରିବ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରେ
ପୁଣି କଷ୍ଟ ଜାଗି କରିଲେ କୁହାୟାଏ ସେ ମୋ କଟା ପାଆରେ
ଚନ୍ଦୁ ବୋଲିବା ।]

କଟାତ୍—ଦେ. ଥ. (ଧୂନ୍ୟନୁକରଣ)—କୌଣସି ଗୋଟିଏ ପଦାର୍ଥ ଦଠାର୍

Katāt ପଢ଼ି ଯିବାର ଅନୁକରଣ ଶବ୍ଦ—

କଟାତ୍, କଟାସ A sound due to a hard thing suddenly
falling down.

କି. ବିଶ—ଦଠାର୍—Suddenly.

କଟାଦାଗ—ଦେ. ବ—କଟା ମନ୍ତର ଚିହ୍ନ—

Katādāga Cicatrice; Scar.

କଟାଦାଗ

ଅକଟାତ୍; ଦାଗ

କଟାଦାଗ—ଦେ. ବ. (ସହଚର)—ତରକାର ନିମନ୍ତେ ପରିବା କାହାବା

Katābachhā ଓ ଶାଗ ବାହିବା; କାଟିବାଛ—

କଟାକାଟି ‘Slicing and cleansing of vegetables

କଟାକାଟି କଟାକାଟି for cooking.

କଟାଦାଗ—ଦେ. ବ. (ସହଚର)—କଟାପଥା (ଦେଖ)

Katābatā Katāghashā (See)

କଟାବର୍ଣ୍ଣ—ଦେ. ବ. (ସ. କଟାର + ବର୍ଣ୍ଣ)—ପିଙ୍ଗଳ ବା ପାର୍ଶ୍ଵଶିଥ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ—

Katābarṇṇa Ashy or grey colour;

କଟାରଙ୍ଗ pale brown colour.

ମୁଖର୍କ ଦେ. ବିଶ—ପିଙ୍ଗଳ ବା ପାର୍ଶ୍ଵଶିଥ୍ୟ—

Grey; ash-coloured.

କଟାରିବା—ଦେ. କି. (ସ. କଟାର)—

Katājibā କାହାବାକିପ୍ରାର କରିବାରେ ରୂପ; କରିବାରେ—

କଟାରିବା The form of the verb ‘to cut’ in the

କଟାରିବା passive voice; to be cut.

କଟାର—ଦେ. ବ. (ସ. କଟାର)—କାହାବା ଶସ୍ତରିଶେଷ; ବଡ଼ କଟୁଗ୍ରା—

Katāra A chopper; a billhook.

କଟାରିବା ପରିବାର ହୋଇବ ବିଷର ଦେଖ କରେ ।

କଟାରିବା ମାତ୍ର- ପୁରୁଷ ।

ସ. ବ. (କଟାର ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା + କରୁ. ଆର)—

୧ । କମୁକ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A lecher.

୨ । ମାଗଲାକ ବ୍ୟକ୍ତି—2. A citizen.

କଟାରଙ୍ଗ—ଦେ. ବ—କଟାରଙ୍ଗ (ଦେଖ)

Katāranga Katābarṇṇa (See)

କଟାରିକା—ଦେ. ବ. (ସ. କଟାରିକା)—କଟାର (ଦେଖ)

Katārika Katāra (See)

ଏବା ମୁଣ୍ଡ ଉତ୍ତରବାହୀ ପୁରୁଷ । ଗାରଳା. ମହାଭାବ. ଜଗୋଗ ।

ସାଧାରଣତ୍ତ୍ଵରେ ଅଗ୍ର ପୁଷ୍ପରେ ୩୨୨ ୯ ତଳ୍ଲିର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚରିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକ୍ରିୟା କରିବା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅଭୟବ ୯ ଟା , ତଳ୍ଲିର କୌଣସି କର୍ତ୍ତା ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକ୍ରିୟା କରି ଥାଏଇଲେ, ପ୍ରେବେ ଏ ପ୍ରାଣବୋଷରେ ନ ମେଳିବ ଦେବେ ପ୍ରେବ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟରେ ତର୍ହୁର ବ୍ୟବସତ , ଟା ୯ ତଳ୍ଲିର କର୍ତ୍ତା ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକ୍ରିୟା କରି ଥାଏଇଲେ 'ଗର୍ଭ' ଶବ୍ଦରେ; 'କୁଞ୍ଜ' ନ ମେଳିଲେ 'କୁଞ୍ଜ' ଦେଖିବେ; 'ଆରା' କରି ଥାଏଇଲେ 'ଆରା' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବର' ନ ମେଳିଲେ ଅଲବର ଦେଖିବେ ।

କଟାର—ଦେ. ବ—୧ । କଟାର (ଦେଖ)

Katāri 1. Katāra (See)

କଟାରୀ ୨ । କଟାର (ଦେଖ)

କଟାର 2. Katātāri (See)

୩ । ଗୁର୍ଜାମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ବାକିତୁଣ୍ଡ; କୁଳସା—

3. The Kukri ; bent knife used by the Gurkhas.

କଟିଦେଖେ ବିଦ୍ୟାର୍ଥ କଟାର ପିଥାନେ । ପ୍ରାଣାଥ, ମହାପାତ୍ର ।

କଟାଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲ୍ୟର) ବି—କଟାଳ ୨ (ଦେଖ)

Katāla 1. Katāla 2 (See)

କଟାଳ—ଦେ. ବ—୧ । ବଟକର୍ମ; ନିକିତର ଏକ ପାଲ୍ଲରେ ଯାହାକୁ

Katāla ରଖିବା ଦ୍ୱାରା ତତ୍ତ୍ଵ ହେଉଥିବା ଦ୍ୱାରା ତତ୍ତ୍ଵରେ

ବାଟିଖାରା ଓଜନ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଯାଏ—

ବାଟରା 1. Weights.

ଜିଦ ୨ । ଅଳ; ସନିବନ୍ଧ ଅନୁରୋଧ ବା ପ୍ରାର୍ଥନା; ଜଞ୍ଜାଳପୂର୍ବକ

ଦକ୍ଷାଜା, ହତ ଉପର୍ଯ୍ୟଦର ପ୍ରାର୍ଥନା—

2. Persistent request; repeatedly pressing request; importunate asking; solicitations.

ହେ ବାନ୍ତ ବିକାଳ ବିହାଁ ବିଶ୍ଵରେ ହୋଏ ।

ସାଇଳ ମହାଭାରତ, ବରତ ।

ହତ ୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯିଦି—3. Zid; perversity.

କରୁ ଏହ ବିକାଳ, ମଣିତେଇ କି ବାଳ,
ପଦବିଗ ପଦବିକୁ ପୁଷ୍ପରେ—

ବିପୂର୍ଣ୍ଣ ସମୀତ ।

କଡାଇ ୪ । (ସ. କଟାହ)—ରକନାର୍ଥ ତାମରଣ୍ଣ; ତେବୁତି;

କଟାହ ବଡ଼ ହଣ୍ଡା—4. Large copper-pot for cooking; dekhi.

କଟାଳ କରିବା—ଦେ. କି—କଟାଳବା (ଦେଖ)

Katāla karibā 1. Katālibā (See).

କଟାଳ ନ କରିବ ବାଜୁରୁଷ କରିବ ନୁହ କରିବାକ ବଦନେ ଦେଇ ।

ବିପୂର୍ଣ୍ଣ—ସମୀତ ।

କଟାଳଜୁଆର—ଦେ. ବ—(ସ. କରାଳ = ଭୁତ + ହ. ଜୁଆର) —

Katālajuāra ଦଶମୀତାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣମା ବା ଅମାବାସ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେବା

ବଢ଼ିଜୁଆର; ଉଠିଆ ଜୁଆର—High tide of

(ପଢ଼ିଆଜୁଆର—ବିପଣନ) the lunar fortnight from the tenth day till the end; springtide;

ଆରମ୍ଭାତ୍ମା ପୂର୍ଣ୍ଣମା କଟାଳଜୁଆର ବେଳରେ ବିମଳାପ୍ରସାଦ ପାଇ ରହୁଥିବା ।

ପକ୍ଷାରମୋହନ, ଗନ୍ଧିଶ୍ଵର ।

କଟାଳ—ଦେ. ବିଶ.—ଯେଉଁ ଲୋକ କାଟେ—(ସଥା; - ଧାନକଟାଳ,

Katāli 1. Katālibā (See).

କଟାର କାଟେ—(ପରିବାକଟାଳ)

କଟାର One who cuts; cutter; reaper.

କଟାଲିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ ଶ୍ରୀ—ଯେ ଭାବ ଅଳ କରେ; ଅତିଥାତକ—

Katālia Persistent in request importunate.

ଜିନ୍ଦୀ

ଘରନୀତ

କଟାଲିବା—ଦେ. କି—୧ । ଅଳ କରିବା; ସନିବନ୍ଧ ବା ବାରମାର

Katālibā ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା—1. To ask for anything

ଜିନ୍ଦକରା persistently or repeatedly.

ହତ କରନ୍ତା

ମନ ଜାଣିବାରୁ କଟାଳିବାର ନିଧୁଳି ।

ଅରମଳ, ବିଦ୍ୟାପ୍ରକାଶନ ।

୨ । ଜିଦ କରିବା; ଯିଗର କରିବା; ଅଛି ବସିବା—

2. To insist on a thing.

୩ । (କୌଣସି ପ୍ରାର୍ଥନା ପୂରଣ ପାଇ) —ଅନୁରୋଧ କରିବା—

3. To request for the grant of one's desire.

କଣ ବୋତଣ କରେ କର ଦେଇ ନଶରେ

କରେ ଇଶା ମନରେ କଟାଲିବାର ଥରେ ସେ ।

ଆରମଳ, ରସକିଛୋଳ ।

୪ । ପୀଡ଼ାଦେବା; ଉତ୍ସୁକନ କରିବା—

4. To oppress.

ମୃତ ଲେ ତୃତୀ ସାଦରେ ବାହୁ

ବାହୁ ସୂର୍ଯ୍ୟର କଟାଳର ସେତୁ ।

ଅରମଳ, ବିଦ୍ୟାପ୍ରକାଶ ।

କଟାଶ—ଦେ. ବ. (ସ. ଖଟାଶ = ଗନ୍ଧମାର୍କାର) —

Katāsa ୧ । ବଣବିରାଢ଼; ବଣଭୂତ—1. A wild cat;

ଖଟାଶ Felis Chaus.

କଟାସ ୨ । ଶାଳଥାପତମ—2, Putorius Fœtidus; civet

[ଦ୍ୱ—ଏହାର ମୁଖରୁ ପୂରିଗନ ନିର୍ଗତ ହୁଏ ।]

କଟାଶଅଞ୍ଜିଆ—ଦେ. ବିଶ.—ଯାହା ଅଞ୍ଜିର କଲାତୋଳା କଟାଶ

Katāsaakhiā ଅଞ୍ଜିପର ପକ୍ଷା; ଚିଲାଅଞ୍ଜିଆ—

କଟାଚୋକ Pale-eyed; bat-eyed.

କଟାଶା—ଦେ. ବିଶ—୧ । ବଣ ବିରାଢ଼ ଭଲ ହଂସ ଓ ଭୁଲ ଭର୍ବାଦକ—

Katāsia 1. Fierce and malignant like wild cat.

୨ । ପକ୍ଷାରଙ୍ଗବିଶ୍ଵା—2. Grey.

କଟାସମ୍ପାଦିଆ—ଦେ. ବିଶ(ସହରର କଟୁ+ଶାପ) —ଗାଲମନ—Abusing

Katāsampað and cursing; calling names maleficition.

ଗାଲମନ

କଟାହ—ଦେ. ବ. (କଟ = ଅଳଶୟ + ଥ = ସମ୍ବକ + ହନ ଥାର =

Katāha ଆରା କରିବା + କଟୁ. ଥ)—

୧ । କରେଇ—1. Frying pan.

୨ । ଶୂତ ଚେଲାଦ ପାକପାତ୍ର; ହଣ୍ଡା—

2. Cauldron; a boiler.

୧	ର	ତ୍ର	ତ୍ରିତ୍ର	ତ୍ର	ଏ	ଦୟନ୍ତୁ ଶ୍ରୀବ	ଅନୁକୃଷିତ ପୁତ୍ରାଶ୍ର	ସ	କ	ଶ,ଶ	କ୍ର	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
,	ର	ତ୍ର	ତ୍ର	ତ୍ର	ସ୍ତ୍ରୀ	ଅକାଶନ୍ତବ୍ରି	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁମୁକ୍ତ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଥ	ତ	ତ୍ରୁତି

୩ । ତେଲର୍ଣ୍ଣି; ପଳମ—3. A flat pan.

୪ । କର୍ମର ଶୋଳ ବା ଶ୍ରୀର—

4. The shell-bone of a turtle.

୫ । ମୁଣ୍ଡର ଶ୍ରୀର—5. Skull-bone.

୬ । ହଣ୍ଡି ଶପର—

6. A piece of baked earthen pot; potsherd.

୭ । ବୃପରିଶେଷ—7. Name of an island.

୮ । ନରକବିଶେଷ—8. A part of hell where sinners are put into frying pans over a fire.

[ତ୍ରୁ—ଏ ନରକରେ ପାରୀମାନଙ୍କୁ ନିଆଁ ଉପରେ ବସିଥିବା କରେଇରେ ପକାଇ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଏ ।]

୯ । ବ୍ୟଞ୍ଜନ; ତରକାର—9. Curry.

୧୦ । ମର୍ଦ୍ଦିଶ୍ଵର ବା ତାତ୍ତ୍ଵାର୍ଥ—1. Buffalo-calf.

୧୧ । କୂପ; ବାର୍ଷି—11. A well.

କଟା ହେବା—ଦେ. କି—କଟା ପିବା (ଦେଖ)

Katā hebā

Katā jibā (See)

କଟି—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ. (କଟି ଥାରୁ=ଗମନ କରିବା + ସର୍ବର୍ଥେ. ର) —

Kati ୧ । ଅଶ୍ଵା; କମଳ—1. The loins.

୨ । ହର୍ଷିର ମଣ୍ଡଳ—

2. The temples of an elephant.

ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ, ଗଞ୍ଜାମ) ବି.—୩ । କରୁଛି ଖେଳରେ ଶୋଟିଏ ମାତ୍ର କରୁଛି ତତ୍ତ ହୋଇ ପଢ଼ିବା ଦାନ; କରୁଛି ଖେଳରେ ‘ଦଶ’ ସମାର ଦାନ—

3. The throw resulting in one cowrie being upturned while thrown in the game with cowries.

ପ୍ରାଦେ. ବିଶ. (ମେବିଲାପୁର, ବାଲେଶ୍ଵର) (ସ. କକମୟୁ କନିଷ୍ଠ)—୧ । ହୃଦୀ; ସାକ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ—

1. Young; small; little.

(ସଥା, କଟି ବାରୁ)

କଟିକିଆ—ଦେ. ବିଶ.—୧ । ଏକ କଢ଼ା ମାତ୍ରାବଶିଷ୍ଟ; କଢ଼ାଏ ମାତ୍ର—

Katikiā 1. Consisting of or reduced to one only.

୨ । କଟିକିଆ (ଦେଖ)

2. Katikiā (See)

କଟିକଟ—ସ. ବି. (ପଣ୍ଡି ତତ୍ତ; କଟି + କଟ = ଦେଖ)—୧ । ପଣ୍ଡି—

Katitikā 1. The hips; buttocks.

ଦୃଶ କଟିକଟ ଲାଗୁ ଅଷ୍ଟିଲା ପାଶେ ଥୁମ୍ବ ରହ ଛନ୍ଦୁ—ରୁଥିବା ପାଶେ ।

୨ । କଟିକଟର ପଛାନ୍ତର ମାଂସପିଣ୍ଡ—

2. The fleshy part below the loins.

କଟିତଳ—ଦେ. ବି.—କଟିଦେଶଧାର୍ଯ୍ୟ ନୂହି ଖଣ୍ଡ; କମରବନ୍ଦରେ ହୂଳ
Katitala ହେବା ବକ୍ତା ଖଣ୍ଡ—A curved sword suspended from the belt.

କଟିତି—ସ. ବି.—(କଟି + ତି ଥାରୁ=ରଶା କରିବା + କଟି. ଥ) —
Katitr ୧ । କଟିବନ୍ଧ—1. The clothes covering the hips.

୨ । କମରବନ୍ଦ; କମରପଟ—2. Waist-belt.

୩ । କାହା; ରଥନା; ଅଶ୍ଵାସୁତା; ତନ୍ଦୁହାର; ଗୋଠ—
3. Waist-chain; a girdle.

କଟିଦେଶ—ସ. ବି.—କଟିତଳ (ଦେଖ) —

Katidesa Katitaṭa (See)

କଟିପ୍ରୋଥ—ସ. ବି. (କଟି + ପ୍ରୋଥ ଥାରୁ=ପରୁର ହେବା + କଟି. ଥ) —
Katiprotha Katitata (See)

କଟିବନ୍ଧ—ସ. ବି.—(କଟି + ବନ୍ଧ ଥାରୁ=ବାନ୍ଧବା + କରଣ. ଥ) —
Katibandha ୧ । କମରପଟ; କମରବନ୍ଦ; ମେଖଳା—
1. Belt; zone; girdle.

୨ । ଅଶ୍ଵାସୁତା; କଟିସୁତ—

2. Waist-chain; waist-band.

୩ । (ଭୂଗୋଳ) ପୁଥିବାର ଶୁରୁପାଇ ବେଶ୍ବଳ କରିଥିବା
କରୁଛି ତ ସମାନ୍ତରଳ ପଞ୍ଚମାନ—3. The imaginary parallel belts or strips of country round the earth having similar climatic and physical conditions; zones of the globe.

(ସଥା—ପ୍ରୀଣ୍ଟ, ସମ ଓ ଶୀଘ କଟିବନ୍ଧମାନ ।)

କଟିବନ୍ଧ—ସ. ବି—କଟିବନ୍ଧ (ଦେଖ) —

Katibandha Katitbandha (See)

କଟିବା—ଦେ. କି (କାଟିବା କିମ୍ବା କର୍ମବାର୍ତ୍ତ ଆକାର) —
Katibā ୧ । (ମନ୍ଦ୍ର ଅଦି ଅନ୍ୟଦ୍ଵାରା) ହଣାହେବା; ହତହେବା—

1. To be killed.

କଟେଯୋଦ୍ଧ୍ୟା (ଯଥା—ଯୁଦ୍ଧରେ ଭନି ହଜାର ଲୋକ କଟିଲେ ।)

କଟେଯାନା ୨ । କର୍ତ୍ତ୍ତିତହେବା; କଟାହେବା—2. To be cut.

ଶିରକମଳ ତାର କଟ, ପଡ଼ିବ ମର୍ମ ତୁଳେ କେଣ୍ଟ—କରିବାଥ- କରିବନ !

୩ । ମଜୁର କର୍ମିବା—3. To be set off.

(ସୁଥା—ମୁଁ ଦରମା ପାଇଲୁବେଳେ ସାଥ୍ୟନ୍ତାଶୀଳତାରୁ ପୂର୍ବରୁ
ଧାର ନେଇଥିବା ଟକା କଟିବ ।)

୪ । ଗଣନା ବା ହୃଦୟବେଳେ ଧନ ତା ସମୟ କମିତି
କର୍ମିବା—4. To be deducted.

(ସଥା—ଏ ମାସରେ ଭନି ଦିନ ଗରହାଜିର ସୋଇଁ ଭନି ଟକା
ଦରମା କଟିଲା ।)

ସାଧାରଣ ହେବେ ଅତିରିକ୍ତ ସ୍ଵାରୀ ମୂଳ୍ୟ ୨ ଦଶିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି । ତଳେଟ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଦିତରଙ୍ଗା ବଜାରୁ ନାହିଁ । ଅତେବେ ୧ ମା । ତଳେଟ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଫଳ ଖାଇବାର ହେବ । ଯଥା—
ଏହି ଖେଳର ଫେବେ ଏ ହୃଦୟକୋଣେ କି ମିଳିବ, ଫେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦିଲ୍ଲି ର ବନ୍ଦରିତ । ମା । ତଳେଟ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଫଳ ଖାଇବାର ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ କ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖେଳିବେ; ‘କୁଠ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଠ’ ଦେଖିବେ; ଦିଲ୍ଲି ନ ପାଇଲେ ‘ଦିଲ୍ଲି’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଦେଖିବେ

* । (ସମୟ, କାଳ, ଦିନ) ଅଛିବାହୁତ ବା ଯାପିତ ହେବା—
5. (time) To be passed.

ଦିନୟାବ କଟିଗଲୁ ଗୋବିଥ ଗୋଲା—ରକାସ, ଗୀତଲହୁର ।

୭ । (କୌଣସି ବିପଦ) ଆପଣା ଉପରୁ ଅପସ୍ତତ ହେବା—
6. To be passed over.

କଟିଗଲୁ କେତେ ରକ୍ଷଣ୍ୟ ପୂର୍ବ ସ୍ଵରୂପ—ଚନ୍ଦ୍ରମାରତି ।

୭ । କମି ହେବା—7. To be lessened.

(ଯଥା — ସିଧା ସତ୍ତକରେ କଟିକରୁ ଗାଁରୁ ଗଲେ ନଈକୂଳ ବାଟ
ଅପେକ୍ଷା ଦୂର ମାଇଲ ବାଟ କଟିବ ।)

କଟିବାତ—ସ. ବି—(ତଣ୍ଡି ତତ୍, କଟି+ବାତ) ଅଶ୍ଵାଧର ରେଣ—

Katibata Lumbago (disease.)

କଟିଯିବା—ଦେ. କି—କଟିବା (ଦେଖ)—

Katijibā (See)

କଟୀ—ସ. ବି. ସ୍ଥା (କଟ=ଦସ୍ତିଗଣ୍ୟ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା. ୧ବ)---
Kaṭī ୧ । ଦସ୍ତୀ—1. Elephant.

୨ । ପିଣ୍ଡକ—2. Long pepper.

୩ । (କଟୁ ଧାରୁ+କର୍ମ.ର) ଶ୍ରୋଣୀ; ପିଣ୍ଡ—
3. Hips; buttocks.

୪ । କଣ୍ଠି ନାମକ ଲତା—

4. A thorny creeper.

* । ଦସ୍ତୀର ଗଣ୍ଡଦେଶ—5. Elephant's temples.

କଟୀର—ସ. ବି (କଟ=ଗମନ କରିବା + କର୍ମ.ରର)—୧ । ଲାଘୁକ;
Katīra 1. Thigh; lap.

୨ । କଟି; ଅଣ୍ଟା—2. Loins.

୩ । ଗିରିକନ୍ଦର—3. Cave.

କଟୀରକ—ସ. ବି. (କଟୀର + ସାର୍ଥ. କ) —କଟୀର (ଦେଖ)—

Katīraka Katīra (See)

କଟୁ—ସ. ବିଶ (କଟୁ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା + କଟୁ. ର)—

Katū ୧ । (ସତ୍ତରସ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ) ରାଶୁଆ—1. Pungent;
hot in taste.

୨ । ଭକ୍ତ—2. Bitter

୩ । ବିସ୍ଵାଦ; ବିରଦ—3. Of offensive taste;
insipid.

୪ । ଅଗ୍ରୀୟ; କଢ଼ିଆ; ଅପ୍ରିତକର—4. Disagreeable
(to taste, smell, touch, hearing or
sight or to the mind; unpleasant).

* । କର୍କଣ୍ଠ—5. Harsh.

୬ । କଟୁ ଗନ୍ଧବଶିଷ୍ଟ; ଦୂରକ—

6. Of offensive smell.
୭ । ପରଞ୍ଜକାତର—7. Envious of another's
good fortune.

୮ । ଉପ୍ର; ଅସହ୍ୟ; ଜାନ୍ମ; ପ୍ରଖର; ଜାଣ୍ମ; କଢ଼ି—

8. Scurrilous; sharp; unbearable.

୯ । ଅଗ୍ରୀୟଦର୍ଶନ; କୁସ୍ତି—

9. Bad; uncomely; ugly.

୧୦ । (+ କର୍ମ. ର) —ଅକାର୍ଯ୍ୟ; ଅକରଣୀୟ—

10. Which should not be performed;
improper.

ସ. କି. ବିଶ.—ଜନ୍ମରବରେ—Intensely.

ପାରବନ କ୍ରମ, ନିଷ୍ଠୁ ମଣିଶ ଧନ୍ୟବାଦ କରେ କଟୁ କେବ ।

କଟୁସୂର୍ଯ୍ୟ. କଣୋପୁରୁଷ. ସଙ୍ଗାତ ।

ସ. ବି.—୧ । କଟୁ ବାକିଯ—1. Harsh words.

ରେଣେର ସନ୍ଧାନୀ ପେ ଅନେକ କଟୁ ବୋଲି । ସାରଳା ମହାବ୍ରତ

୨ । କଟୁ ବା ଶୁଣ ପଦାର୍ଥ—2. Any pungent thing.

୩ । ଅପୁର୍ବେର୍ଦ୍ଦୋକ୍ତ ତିକଟୁ; ଶୁଣ, ପିଣ୍ଡଲ ଓ ମରତ—

3. Three pungent things in the Ayurveda
viz, dry ginger, long pepper and black-
pepper used in medicine.

୪ । କଟୁକା ବୃକ୍ଷ—4. A medicinal plant.

୫ । କଟୁତା—5. Bitterness; pungency; harsh-
ness; scurility.

୬ । (ବୈଦ୍ୟକ) —ଶାର୍କର୍ପୁର—6. Camphor.

କଟୁଆଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି.—ଗ୍ରାମ ଚଉକଦାର

Katuaṭal Village-watchman.

କଟୁଆଳ—ଦେ. ବି.—(ସ. କୋଟୁପାଳ) —୧ । ନଗରରକ୍ଷକ ଶକ୍ତି

Katuaṭla କର୍ମଶକ୍ତି; ନଗରରକ୍ଷି ପ୍ରଦେଶ ବା ଜଗୁଆଳ—

କୋତୋପାଳ 1. A guardsman of the town police.

କାତୋପାଳ କଟୁଆଳ ଉକାଇର ଘେନ ସାର ବୋଲନ । ବସାଥ. ବଚନରମାୟିନୀ ।

୨ । ନଗରରକ୍ଷି ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କ ଅଧିକ—

2. Head of the town police,corresponding
to the Police Commissioner in presi-
dency towns.

[ଦ୍ର—କାହାଣୀରେ ଶକ୍ତି, ମନ୍ତ୍ର, ସାଧବ ଓ କଟୁଆଳ ପ୍ରାୟ ଏହୁ
ଗୁରୁଜଣଙ୍କ କଥା ପଡ଼େ । ଶକ୍ତି—ଶାସନକର୍ତ୍ତା, ମନ୍ତ୍ର—ପରାମର୍ଶ-
ଦାତା, ସାଧବ—ଧଳା ଓ ମହାଜନ, କଟୁଆଳ—ଶକ୍ତିଧାତା ରକ୍ଷକ ।]

ଦେ. ବିଶ. ଅବାଧ—Unruly; disobedient.

କଟୁଆଳ—ଦେ. ବି.—୧ । ନଗର ମଧ୍ୟରେ ପୁଲିସଙ୍କ ରହିବା ଗ୍ରାମ;

Katuaṭli ସହରର ଥାନା—1. Town police station;

କୋତୋପାଳୀ head quarters of the town police.

କାତୋପାଳୀ ୨ । ନଗରରେ ଦିଅନ୍ତିବା ବା ପହର କାମ—

2. The watching of a town.

କଟୁଆଳ—ଦେ. ବି.—କଟୁଆଳ (ଦେଖ)

Katuaṭli (See)

୧	ଇ	ର	ତୁ	ର	ତୁ	ଏ	ହେଲୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମିତ ସ୍ଵାର୍ଥର	ସ	କ	ଶୁଷ୍କ	ଶ୍ରୀ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ତ
,	ର	ତୁ	ର	ତୁ	ଯେ	ଅ	କାଷାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର କାଷାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଗନ୍ଧିନ୍ଦ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଥ	କ	.ନ

କଟୁକ—ସ. ବ. (କଟୁ+ସାର୍ଥରେ. କ)	—୧. ତ୍ରିକଟୁ (ଦେଖ)
Katuka	1. Trikātu (See)
୨ । ସୁଗନ୍ଧ ତୁଳବିଶେଷ—	2. A sweet-smelling grass.
୩ । ପିତା ଲାଭ—	3. Bitter gourd.
୪ । କଟୁରସ—	4. Bitter taste.
୫ । ପୋଟିଲ; ପଟୋଳ—	5. A cucurbitaceous creeper and its edible fruit.
୬ । କୁଟଜ—	6. A medicinal plant.
୭ । ଅର୍କ ଗୁଲୁ—	7. The Swallowwort; Calotropis Gigantia (plant)
୮ । ସର୍ପି; ସୋରସ—	8. Mustard seed.

କଟୁକଟାଷ କରିବା—ଦେ. କି (ସ.କଟୁ+କଟାଷ)	—୧. ତ୍ରୁପ୍ତ ପ୍ରତିକାରୀ
Katū kāṭakṣa karibā	ବାଦ କରିବା—
କଟୁ କଟାକ୍ଷକରା	To oppose vehemently.
୧. କଟୁବେଚନ କହିବା ଓ ଭୁଲୁଟା କରିବା—	
୨. To speak harshly and to frown.	
କଟୁକଥା—ସ. ବ.—ନିଷ୍ଠୁର ବଚନ; ଗାଳିମନ; ଅପ୍ରିସ୍ତ ବାକୀ—	
Katukathā	Harsh, bitter or scurrilous words.
କଟୁକନ—ସ. ବ. (ବହୁବୀହି; କଟୁ+କନ=ମୂଳ)—	—୧. ଅଦା—
Katukanda	1. Ginger.
୧. ରସଣ—	2. Garlic.
୨. ଶଳନା ଗଛ—	3. The Moringa tree.

କଟୁକପାଳୀ—ସ. ବ.—କଣ୍ଠେଇକୋଳି (ଦେଖ)	Katukapālī	Kapteikoli (See)
କଟୁକା—ସ. ବ. (କଟୁ+କ + ଥ)—	Katukā	(ବୈଦ୍ୟକ)ଶାକଲାଭିଶେଷର ମୂଳ; କଟୁଙ୍ଗ—
କଟ୍ଟକୀ	Black Hellebore; Picrorrhiza	Karroa
କଟ୍ଟକି; କଟ୍ଟକି		
ମ. କୁଟୁମ୍ବା	[ଦ୍ର—ଏହା କଟୁ ବିପାକ, ବିତ୍ତ, କୁଣ୍ଡ ଶିରବାର୍ଯ୍ୟ, ଲୟୁ, ଦେବତ, ଅଗ୍ନି ଦୀପନ, ତେ. କାଟକରେହଣି ଓ କୃତ୍ୟ; ଏହା କପ, ପିତ୍ତ, କୁର, ପ୍ରମେହ, ପା. ଅବନେଶୀଯାହ ଘାସ, କାସ, ରକ୍ତଦୋଷ, ଦାହ, କୁଣ୍ଡ ଓ ଆ. ଶବ୍ଦକ ଅମ୍ବଦ]	କୁମିରେଣଳାପାକ ।]
ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ :—କଟୁକା,		
କଟ୍ଟି, କକ୍ତା, କୁଣ୍ଡରେବା,		
କଟୁମୂର୍ତ୍ତ, ଅଶୋକା, ମସ୍ତକଳା,		
ଶକାଞ୍ଚି, ଶକୁଳାଦିନା, ମସ୍ତପିଲ୍ଲ,		
କାଣ୍ଡରୁଦ୍ଧା, ସେହଣି, କଟୁରେହଣି		

ସ. ବ. ଶୀ. (କଟୁ+ଶୀ. ଥ)—	ସୀରାଳ—1. Betel.
୧. ଧଳ ସୋରିଷ; ରାଇ ସୋରିଷ—	2. Rye; white mustard.
୨. ଧଳ ଲାଭ—3. Bitter gourd.	
କଟୁକାତ୍ୟ—ଦେ. ବ. (ସ. କଟୁ+କାଟବ୍ୟ=କଟୁକା)—	
Katukāṭabya	ଗାଳିମନ; କଟୁଭା—
କଟୁକଟିବ୍ୟ	Abusive language.
କଟୁଙ୍ଗ—ସ. ବ. (କଟୁଙ୍ଗ+ଶୀ. ଥ)—ପ୍ରିସ୍ତୁ ଗଛ—	
Katuki	A medicinal tree.
ଦେ. ବ.—କଟୁକା (ଦେଖ)	Katukā (See)
କଟୁଙ୍ଗଟ—ସ. ବ. (କଟୁଙ୍ଗ+ଶୀ. ଥ)—ମଶକ; ମଶା—	
Katukīṭa	Gnat; mosquito.
କଟୁଙ୍ଗଟକ—ସ. ବ. (କଟୁଙ୍ଗଟ+ସାର୍ଥରେ. କ)—	
Katukīṭaka	କଟୁଙ୍ଗଟ (ଦେଖ)
କଟୁଙ୍ଗନା—ସ. ବ. (ବହୁବୀହି; କଟୁ+ଗନ+ଶୀ. ଥ)—	Katukīṭa (See)
Katugandha	Hesperomeles—Asafoetida.
କଟୁଙ୍ଗନ୍ତ୍ର—ସ. ବ. (ବହୁବୀହି; କଟୁ+ଗନ୍ତ୍ର)—	ଶୀର୍ଷମୂଳ—
Katugrāntha	1. Ginger root.
କଟୁଙ୍ଗନ୍ତ୍ର—ସ. ବ. (ବହୁବୀହି; କଟୁ+ଗନ୍ତ୍ର)—	2. Root of long pepper.
Katutā—ସ. ବ. (ବହୁବୀହି. ଗା)—	—୧. ଶକ୍ତା—
Katutā	1. Pungency; bitterness
୧. ଅପଦ୍ୟତା; ଅପ୍ରିସ୍ତତା—	
୨. Scurrility; unbearableness.	
୩. ପ୍ରାପରତା—3. Keenness; acuteness.	
କଟୁତିକ୍ତ—ସ. ବି. (ଦ୍ଵଦ୍ଵ; କଟୁ+ବିକ୍ତ)—ଶକ ଓ ପିତା—	
Katutikta	Pungent and bitter.
ସ. ବ—(ବୈଦ୍ୟକ) ଶିରେଚକ୍ର; ଚିରେଇବା (ଲଗା)—	
	Agathiotes Chirayeta (creeper).
କଟୁତିକ୍ତିକା—ସ. ବ—ପିତାଲାଭ (ଲଗା ଓ ଫଳ)—	
Katutiktika	Bitter gourd; wild variety of Lagenaria Vulgaris.
କଟୁତିକ୍ତିକା	
କଟୁତିକ୍ତିକା	[ଦ୍ର—ଏହା ଶିରେଚକ୍ର, ଚିରେଇବା (ଲଗା)—ଶକୁଳାଦିନା, ଅବୁତ୍ତିକାରୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ରକ୍ଷାରୁ; କାରକ, ବିକୁରସ ଓ କଟୁବିପାକ । କୁମ୍ବା; ମରାଘା; ଦକ୍ତରୁପା; ଏହରେ ପିତା; କାସ, ବିପାକ, ବାୟୁ ଓ କଟୁବିପାକ; ପିତାଲାଭ ଦୂର ହୁଏ ।]
ମ. କଟୁରେଖା	
ତେ. କେବିଆନାକ	
ଶୁ. କଟୁମାତ୍ରା	
ପା. କଟୁତିକ୍ତିକା	
ଆ. କଟୁତିକ୍ତିକା	

ସାଥରଣ କେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୂଳର ୯ ଚକ୍ରି ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରି ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେହ ଘାଁ କରାନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିବ ୯ ବା , ଚକ୍ରିର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାଶ ଫଳ ଖୋଲିଲେ ଘେବେ ଏ ରାଗାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ଦେଖେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ର ଜାର୍ଦ୍ଦିର ବସ୍ତାର ବା ୧ ଚକ୍ରିର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାଶ ଫଳ ଖୋଲିବାର ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ବା ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଖୋଲିବେ; ‘ବୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଥ’ ଖୋଲିବେ; ‘ଅଳମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳମ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଦେଖିବେ ।

କଟୁତ୍ତମୀ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; କଟୁ+ତୁମୀ)	—କଟୁତ୍ତିକା (ଦେଖ)
Katutumbi	Katutiktika (See)
କଟୁତେଳ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; କଟୁ+ତେଳ)	—କଟୁସେହ (ଦେଖ)
Katutaila	Katusneha (See)
କଟୁତୁ—ସ. ବି. (କଟୁ+ତୁବେ. ତୁ)	—କଟୁତୁ (ଦେଖ)
Katutwa	Katutta (See)
କଟୁପଞ୍ଜୀ—ସ. ବି. (କଟୁ+ପଞ୍ଜି+ଇନ୍ ୧ମା. ୧ବା)	—
Katuparnnī	(ବୈଦ୍ୟକ) କଷାକୁସୁମ (ଦେଖ)
କଟୁପଳ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; କଟୁ+ପଳ)	—ପଟୋଳ; ପୋଟଳ —
Katuphalā	A cucurbitaceous plant and its edible fruit
କଟୁବଚନ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; କଟୁ+ବଚନ)	—ଅସହ୍ୟ ବାକ୍ୟ; ଗାଳମନ୍ଦ—
Katubachana	Abuse; scurrility; harsh words.
କଟୁବାକ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; କଟୁ+ବାକ)	—କଟୁକ କଥା
Katubāk	Khubka (ବ୍ୟକ୍ତି)—Scurrilous; abusive, foul-mouthed.
କଟୁବାଦୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କଟୁ+ବଦ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବା)	—
Katubādī	କଟୁବାଦୀ (ଦେଖ)
(କଟୁବାଦମ—ସୀ)	Katubāk (See)
କଟୁବାର—ସ. ବି. ସୀ. (କଟୁ+ବାର+ସୀ. ଆ)	—ଲଙ୍ଘାମରତ—
Katubirāk	Red pepper; cayenne.
କଟୁବଦ୍ର—ସ. ବି—(ବୈଦ୍ୟକ) ଶୁଣ୍ଡ—	
Katubhadra	Dry ginger.
କଟୁବାଶୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କଟୁ+ଭାଷ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବା)	—
Katubhāshī	କଟୁବାଶୀ (ଦେଖ)
(କଟୁଭାଷିଣୀ—ସୀ)	Katubāk (See)
କଟୁମୟ—ସ. ବି—(ବୈଦ୍ୟକ) କଟୁକା (ଦେଖ)	
Katumbhāra	Katukā (See)
କଟୁର—ସ. ବି (କଟୁ+ପଞ୍ଜରେ. ର)	—ଘୋଲ ଦହ—
Katura	Churned sour milk.
କଟୁରବ—ସ. ବି. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; କଟୁ+ରବ = ଶକ)	—
Katūraba	ମଣ୍ଡଳ; ରେକ; ବେଜ—Frog.
(କଟୁରବା—ସୀ)	ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—କରଣ ଶଦୟମୁକ୍ତ—
	Having a harsh sound or tone; croaking.
କଟୁରି—ଦେ. ବ. (ସ. କଟୁର)	—କଟୋର; କାଟିବା ଶଦୟମୁକ୍ତ—
Katūri	A chopper; a bill-hook.
କଟୋରୀ	
କଟା	
କଟୁରିବେଶ—ଦେ. ବ. (ସ. କଟୁର + ବେଶ)	—କଟୁରିକୁ ବ୍ୟବହାର
Katūriben̄ta	କରବା ବେଳେ କଟୁରିମୂଳର ପେତ୍ର ଅଂଶ ବା କାଠର ଧରମାଏ—Wooden handle of a bill-hook.

କଟୁରେଇବା—ଦେ. କି. (ସ. କଟୁରରୁ ଉତ୍ତା ନାମ ଧାରୁ)—	Katureibā
କଟୁର ଦ୍ଵାରା ଟକ ଟକ କର କାଟିବା—To chop. କାଟି	Katukā
କଟରନା	
କଟୁରେହଣୀ—ସ. ବି (କଟୁ+ରେହଣୀ=ଲତା)	—କଟୁକା (ଦେଖ)
Katurohinī	Katukā (See)
କଟୁସେହ—ସ. ବି. (କଟୁ+ସେହ)—	
Katusneha	1 (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ)—ସେଇଷ— 2. Mustard seed. 3 ଧଳା ସେଇଷ; ରାଇ ସେଇଷ— 2. Rye; white mustard seed. 3 (କର୍ମଧା)—ସେଇଷ ତେଲ—3. Mustard oil.
କଟୁକ୍ତି—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; କଟୁ+ତ୍କତ୍ତି)—	
Katukti	କଟୁବାକ୍ୟ; ଗାଳମନ୍ଦ— Harsh words; abuse.
କଟୋର—ଦେ. ବି. (ସ. କୋଟର)—	
Katora	ଦୂଷ କୋଟର; କୋରଡ଼; ବୃକ୍ଷ ଗଛର— The hollow of a tree.
ସ. ବି. (କଟ ଧାରୁ=ଆହାଦନ କରବା + ଓର)—	
କଟୋର (ଦେଖ)	Katorā (See)
କଟୋର—ସ. ବି. (କଟ ଧାରୁ=ଆହାଦନ କରବା + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଓର + ସୀ. ଆ)—	
Katorā	1 କଟର; ଧାରୁମୟ ଗିନା— 1. A metal saucer or cup. 2 ମୁଦ୍ର ମୁଣ୍ଡ ପାତ୍ର; ରାମକଟର; ଖୁର— 2. Small earthen cup. 3 ଅଳ୍ପ ଗଲ୍ଲର ପାତ୍ର— 3. A shallow cup. (Apte)
କଟୋଳ—ସ. ବି. (କଟ ଧାରୁ=ଆହାଦନ କରବା + ଓଳ)—	
Katola	1 ଚନ୍ଦାଲ— 1. The Chandāla or sweeper caste. 2 କଟୁରସ୍ୟକ୍ତ ବସ୍ତୁ— 2. Article having a pungent taste.
କଟୋଳ ଘଣା—ସ. ବି. (ତଣ୍ଟ୍ର ତତ୍ତ୍ଵ; କଟୋଳ + ଘଣା)—ଘୋଗି	
Katola bin̄a	ମାନକର ବଜାଇବା କେନ୍ଦ୍ର—One-stringed musical instrument of the beggar; the beggar's harp.
କଟୋଳ—ସ. ବି. (କଟ ଧାରୁ + ରାବେ. ତ = କଟୁ; କଟୁ + ରୁ ଧାରୁ =	
Kattāra	ଗମନ କରବା + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ)—1 କଟୁର— 1. Bill-hook.

ସାଧାରଣ ଶବ୍ଦରେ ଅସର ପୁଣ୍ୟରେ ସୁତ୍ତତ ଏ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାନ୍ଦ ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାନ୍ଦର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରଇ ଥାହିଁ । ଅର୍ଥବ ୧ ବା ୨, ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାସ୍ତ୍ର ଗନ୍ଧ ଖାଜିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାକ୍ଷରରେ ନ ମିଳନ ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ପଞ୍ଚାଙ୍ଗମ ତତ୍ତ୍ଵର କପ୍ରିସର, ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାସ୍ତ୍ର ଗନ୍ଧ ଖାଜିଲୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ତତ୍ତ୍ଵରେ; ‘ଗାର’ ଖାଜିଲେ; ‘କୃଥ’ ନ ମିଳନେ; ‘କୃଥ’ ତେଣିଲେ; ‘ଅର୍ଜନ’ କ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜ’ ତେଣିଲେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ୍’ ତେଣିଲେ ।

୩ । ରୁଦ୍ଧଳ ଅତି ମାଧ୍ୟିବାର ମାପଧାତ୍ରିତ୍ୱଶୋଷ—

3. A measure for rice etc.

୪ । ବାହୁ ଆଦି ହାତ୍ତ ଦୂର କେଷ୍ଟନ—

4. Firm grip; death grip.

* ୫ । ବେକମୁଣ୍ଡାରେ ହେବା ଦୁଷ୍ଟ ଦୂର—

5. A carbuncle on the nape of the neck.

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି.—ଆଜି ମାଧ୍ୟିବାର ଲୁହା ମାଣ—

(= ୫୦ ତୋଳା)

An iron-pot for measuring paddy.

କଠାର (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି.—କଠାର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Kaṭhāu (etc.)

Kaṭhau. etc. (See)

ଶିରେ ଗେନ ରୁଦ୍ଧୁଥବ ତା କଠାର ରେ । କହସୁର, ସନାତ ।

କଠାରା ଗଣ୍ଠି—ଦେ. ବି. (ଏହି ଗଣ୍ଠି କଠାର ଗୋଡ଼ ପରି କରାଯିବାରୁ)

Kaṭhāuā gaṇṭhi ରୂପ ଘରର ଦୂର ଶେଣୀର ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ପିଣ୍ଡ ଗଣ୍ଠି; ଭଣ୍ଡଗଣ୍ଠି—The tenon and mortise joints made at the ends of the wall-plates of a thatched house to fit into each other.

କଠା ପର୍ଦ୍ଦିଯିବା—ଦେ. ବି.—୧ । ହାତର ମୁଠ ଦୂରବନ୍ଧନହୀନ ଲାହୁଡ଼

Kaṭhā pard̄dijibā ହୋଇ ରହୁଯିବା ଅବସ୍ଥା—1. Firm grip

of the hands.

୨ । ଦୂରବନ୍ଧନକୁ କରୁଥା ପରି କର ତତ୍ତ୍ଵ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ବସୁକୁ (ଯଥା—ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବନ୍ଧକୁର ବେକ) ଚପି ଥର ଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଚପିବା ଲୋକର ମାନସିକ ଉତ୍ସେଳନା ଯୋଗୁଁ ଭକ୍ତ ବନ୍ଧନ ଦୂରବନ୍ଧନ ହୋଇ ନ ପିଣ୍ଡବା । ଅବସ୍ଥା; ଶାକୁଳ ପର୍ଦ୍ଦିଯିବା—2. The rigidity of two hands while clutching a thing as in a vice, caused by a paroxysm of feelings in the holder.

କଠିନାର —ସ. ବି. (କଠିନ + କୁନ୍ତାଧାର = ଗଣ୍ଠିହେବା + କଣ୍ଠୀଅ ନିପାଇନ)-

Kaṭhinājara ୧ । ତୁଳୟ ଗଛ—

1. The Holy Basil plant.

୨ । ପଲ୍ଲବ ଗଛ—2. Butea Frondosa (tree)

କଠିନ —ଶ୍ର. ବିଶ.—(ସ. କଠିନର ଅଶ୍ଵର ଭୁବାରଣ)—କଠିନ (ଦେଖ)

Kaṭhina (See)

କଠିନ—ସ. ବିଶ. (କଠିନାର = ଦୁଷ୍ଟ ହେବା + କଣ୍ଠୀ. ଇନ.)—

Kaṭhina ୧ । କଠାର; ନିଷ୍ଠାର; ନିର୍ଦ୍ଦୟ—1. Cruel; hard-hearted; heartless; merciless.

କଠିନାର }—ଦେ. ବି

୨ । ଟାଣ; ଦୂର; ଶକ୍ତି—2. Hard; firm; rigid; tough.

୩ । ଗନ—3. Solid.

୪ । ଗୋର; ସୁରୁତର—4. Severe.

୫ । କରଣ୍ଠ—5. Harsh; severe.

୬ । ଦୁଃଖାଧ—6. Rigorous; difficult to perform..

୭ । ଦୁଃଖଦ; ଜାଣ୍ଠ—7. Sharp; unbearable; grievous.

୮ । ବିପଦଜନକ; ବିଷମ; ଭୟାନକ—8. Grave; serious; calamitous.

୯ । ଦୂରୁତ୍ୱ; ଦୂରୋଧ—9. Difficult to understand.

୧୦. ବି. ହାଣି; ସ୍ଥାଳ—Earthen pot.

କଠିନତା—ସ. ବି (କଠିନ + ଭାବ. ତା)—୧ । ଦୂରତା—

Kaṭhinata 1. Hardness; rigidity.

୨ । ନିଷ୍ଠାରତା—2. Cruelty; heartlessness.

୩ । ଦୂରତା—3. Difficulty.

୪ । କଠାରତା—4. Harshness; severity.

କଠିନକୁ—ସ. ବି (କଠିନ + ଭାବ. କୁ)—କଠିନତା (ଦେଖ)—

Kaṭhinatwa 1. Hardness; severity.

କଠିନଦଣ୍ଡ—ସ. ବି (କର୍ମଧା; କଠିନ + ଦଣ୍ଡ)—୧ । ଶର୍କୁ ପରିଶ୍ରମ—

Kaṭhinadanda 1. Hard labour.

୨ । କଠାର ଦଣ୍ଡ—2. Severe punishment.

କଠିନପରିଶ୍ରମ—ସ. ବି (କର୍ମଧା; କଠିନ + ପରିଶ୍ରମ)—ଶର୍କୁ ପରିଶ୍ରମ; Kaṭhinapariśrama ବିଶେଷ ପରିଶ୍ରମ—Hard labour.

କଠିନପରିଶ୍ରମ ସଜା—ଦେ. ବି (କଚିରଥ ଭାବା)—ଗୁରୁତର ଅପରଥ

Kaṭhinapariśrama sajā ପାଇଁ ଅପରଥିକୁ ଦିଅଯିବା ସପରିଶ୍ରମ

କଠିନପରିଶ୍ରମମାଜା ଜେଲ ଦଣ୍ଡ—Imprisonment with hard

କଠାମହିନ୍ତସଜା labour; rigorous imprisonment.

କଠିନପୃଷ୍ଠ—ସ. ବି (ବହୁବୀହି; କଠିନ + ପୃଷ୍ଠ)—କଷପ; କଇଁ—

Kaṭhinapruṣṭha Tortoise.

କଠିନପୃଷ୍ଠକ—ସ. ବି (କଠିନପୃଷ୍ଠ + ସାଥେ କ)—କଷପ; କଇଁ—

Kaṭhinapruṣṭhaka Turtle; tortoise.

ସ. ବିଶ (ବହୁବୀହି)—ଦୂର ପୃଷ୍ଠମ୍ବକ—

Having a hard or tough back.

କଠିନସମୟ—ସ. ବି (କର୍ମଧା; କଠିନ + ସମୟ)—ଦୁଃଖମୟ—

Kaṭhinasaṁyaya 1. Hard time.

୨ । ବିପଦଜନକ ସମୟ—2. Dangerous time.

କଠିନସମୟ—ସ. ବି (କର୍ମଧା; କଠିନ + ସମୟା)—ଦୁଃଖମୟ ପ୍ରେସ୍

Kaṭhinasaṁasya ବା ଅବସ୍ଥା—Dilemma; a point very hard of solution.

କଠିନହୃଦୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବୀହି; କଠିନ + ହୃଦୟ)—

Kaṭhinahrudaya ୧ । କଷ୍ଟକୁ—1. Relentless; heartless; hard-hearted..

(କଠିନହୃଦୟ—ଶ୍ରୀ)

୧	ର	ଭ	ରୁ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳିକ ସ୍ଵାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ
,	ର	ଭ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ବେ	ଅକାରମୁକ୍ତ	ଅନୁମାର ବା ଉନ୍ନତିମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ,	ଶ୍ରୀ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ

୨ । ଅଣବିଶୀ—2. Hard or dangerous to deal with.

ସ. ବ (କର୍ମଧା)—ନିଷ୍ଠୁର ବା ନିର୍ଦ୍ଦୟ ମନ—

Cruel or hard heart.

କଠିନ—ସ. ବ (କଠିନ + ଅ)—୧ । ଗୁଡ଼ ଶର୍କର—

Kathina

1. Molasses.

୨ । ପାତବିଶେ—2. A kind of cup.

କଠିନକା—ସ. ବ (କଠିନ + ଇକ + ଅ)—୧ । ଖଡ଼ି; ଖଡ଼ି ମାଟି—

Kathinikā

1. Writing chalk.

୨ । କାଠବାଡ଼—2. Wooden stick.

କଠିନୀ—ସ. ବ (କଠିନ + ଶୀ. ରି)—କଠିନକା (ଦେଖ)—

Kathini

Kathinikā (See)

କଠିଲ୍—ସ. ବ (ଦେବିକ)—କଲର ଲତା ଓ ଫଳ; କାରବେଳି—

Kathilla

A bitter edible fruit and its creeper; Memordica.

କଠିଲିକ—ସ. ବ (କଠିଲ୍ + ସାର୍ଥ. କ)—କଠିଲ୍ (ଦେଖ)—

Kathillaka

Kathilla (See)

କଠେର—ସ. ବି. ପୁ=ହୃଷ୍ଟ ହେବା + କର୍ତ୍ତ. ଏର)—

Kathera କୁଳୁଙ୍ଗା; ଦରଦ୍ର—Poor; poverty-stricken;

eking out a hard existence.

କଠୋର—ଗ୍ର. ବ—କଠୋ (ଦେଖ)—

Kathou

Kathau (See)

କଠୋର—ସ. ବି. (କଠ୍ ଧାରୁ=ହୃଷ୍ଟ ହେବା + କର୍ତ୍ତ. ଓର)—

Kathora

୧ । କଠିନ; ଟାଣୁଆ; ଦୂର—

କଠୋରା } ବ. 1. Hard; stiff.

କଠୋରା } ବ.

୨ । ଅଲୁଧ୍ୟ; ଅଲୁଧ୍ୟ—

2. Strict; which must not be infringed.

୩ । ବିଷମ—3. Severe.

୪ । କଞ୍ଚୁଆଙ୍କ; ଦୂରୁତ୍ବ; ଶକ୍ତି; କଞ୍ଚୁତର—4. Difficult.

୫ । ନିଷ୍ଠୁର; ନିର୍ଦ୍ଦୟ—5. Cruel.

୬ । ଜରତ; ବୁଦ୍ଧ—6. Old; decrepit.

୭ । ପୂର୍ଣ୍ଣ—7. Full; perfect.

ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବ.—କଷ୍ଟ; ବିଷମ ଅବସ୍ଥା—

Hard condition; trouble; the state of being cadaverous.

ଅବସ୍ଥା ଯିରେ ଫେବେ ମୁହଁ ମନ୍ତ୍ରା

ବଢ଼ ଦୂରୁତ୍ବ ଘୋର ବତୋର ପଡ଼ନ୍ତା—ଶାରମାନହାତୁରତ. ସ୍ତ୍ରୀ ।

କଠୋରତା—ସ. ବ. (କଠୋର + ଶବ୍ଦ. ତା)—

Kathorata ୧ । ଦୂରତା—1. Stiffness.

୨ । ପୂର୍ଣ୍ଣତା—2. Fullness.

୩ । ଦୂରୁତ୍ବତା—3. Abstruseness.

୪ । କଠିନତା—4. Hardness.

* । ବିଷମତା—5. Severity.

କଠୋରତା—ସ. ବ. (କଠୋର + ଶବ୍ଦ. ତା)—କଠୋରତା (ଦେଖ)

Kathoratwa

Kothorata (See)

କଠୋଲ—ସ. ବି. (କଠ୍ ଧାରୁ=ହୃଷ୍ଟ ହେବା + କର୍ତ୍ତ. ଓଲ)—

Kathola

Kathol (ଦେଖ)—

Kathora (See)

କଠୌ—ଗ୍ର. ବ.—କଠୌ (ଦେଖ)

Kathau

Kathau (See)

କତ୍ତ (ଧାରୁ)—ସ.—୧ । ଦର୍ଶ କରିବା—1. To arrogate.

Kard (root)

୨ । ଖାରିବା—2. To eat.

୩ । ପୁଥକ କରିବା—3. To separate.

କତ୍ତ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. କର୍ଡ)—୧ । ବନଶି ସ୍ଥଳ; ତୋର—

Kard

Angling line; cord.

କତ୍ତ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. କର୍ଟ)—ଏକ ଜାଣ୍ୟ ସାମୁଦ୍ରକ ମସ୍ତ୍ର—

Kad

Cod (fish).

କତ୍ତ ଲିବର ଅଲ୍—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂରାଜୀ)—ଶବ୍ଦି ଓ କାଶ ପାଇଁ

Kad libhar ael ତାକୁରମାନଙ୍କ ଉପଦେଶରେ ବ୍ୟବହୃତ କତ୍ତ ମାଛର ପଣ୍ଡିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତେଲ—Cod liver oil.

କତ୍ତଙ୍କ—ବୈଦେ. ବ (ବଙ୍ଗଳାରୁ ଗୁରୁତା)—

Kardcha

୧ । ପ୍ରଜା ଦେଇଥିବା ଖଜଣା ଓ ପ୍ରଜାଠାରେ ବାଜା କରିବା ଖଜଣାର ହିସାବ କାଗଜ—

1. Paper containing an account of rent paid by and still due from a rayat.

୨ । ହତତୁଠା କହି—

2. Hand book; a rough memo book.

୩ । ଶ୍ରେଣୀବକ ବିବରଣ—3. Classified detailed description.

କର୍ତ୍ତାଲେନ—ବୈଦେ. ବ.—(ଇଂ. କର୍ତ୍ତ ଲେନ=ଜ୍ଞାପିତକ କଣ୍ଠ

Kardlain (ରେଣା)—କୌଣସି ସ୍ଥାନରୁ ଯିବା ପାଇଁ କଣ୍ଠମାର୍ଗରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସତ୍ତବ ବା ରେଲସ୍ଟ୍ରୀ—Chordline (road or railway).

କର୍ତ୍ତ—ସ. ବି—କର୍ତ୍ତ ଧାରୁ=ଶାରବା; ଦର୍ଶ କରିବା + କର୍ମ. ଅ)—

Karda ୧ । ରକ୍ଷଣ—1. Edible.

୨ । (+ କର୍ତ୍ତ. ଅ) ଦୂରୁତ୍ବ—2. Mad.

୩ । ଅଛୁ; ମୁଖ—3. Illiterate.

ସ. ବ.—ଦସଣ—Eating.

ପାଶ—ଦେ. ବ. (ସ. କଟିକା)—୧ । ପାର୍ଶ୍ଵ; ପାଶ—1. Side; flank.

ଆର—ଦେଇଲାର ମୋତ ମାତେ ମାତେ

ଏବତ୍ ସେବତ ମୋତ ପବାର ଭୂମେ ।

ସାରମାନହାତର ।

ସାଧାରଣଭେଦ ଅପର ସ୍ଥାନେ ସ୍ଵାଚ୍ଛ । ଉଚ୍ଚତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାଟା ଏବଂ ଉଚ୍ଚତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ହଣ୍ଡା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅହସବ ୧ ବା ୨ ଉଚ୍ଚତ ଖୋଲିପି କଣ୍ଠ ବା ମାଟାଯୁକ୍ତ ଗଢ଼ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏବଂ ଏହାରେ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ମଧ୍ୟରେ ପଢ଼ିର ବିଷତ ବା ଏ ଉଚ୍ଚତ ବର୍ଷ ବା ମାଟାଯୁକ୍ତ ଗଢ଼ ଗୋଟିବାର ହେବ । ଯାହା—
ବାର' କ ମେଳିଲେ 'ଗାହ' ଗୋଟିବେ; 'କୃତ' ନ ମେଳିଲେ 'କୃତ' ଗୋଟିବେ; 'କର୍ମ' ନ ମେଳିଲେ 'କର୍ମ' ଗୋଟିବେ; 'ଅଗନ' କ ପାଇଲେ 'ଅଗନ' ଗୋଟିବେ; 'ଅଲବତ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବତ' ଗୋଟିବେ ।

୨ । ଶଶରର ପାର—2. Side of the body.

କଡ଼କ—ହ. ବ.—(କଡ଼ ଧାରୁ=ପୁଥର କରିବା+ଫଳାର୍ଥେ ଅକ)—

Kardaka କରିବାର ଲବଣ; ସମୁଦ୍ରିକ ଲବଣ—

A kind of salt; sea-salt.

କଡ଼କଚ—ଦେ. ବ.) ସ. କଡ଼କ)—କଡ଼କ (ଦେଖ)

Kardakacha

Kardaka (See)

କଡ଼କଞ୍ଚା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଶ.—ହାଣିରେ ଭ୍ରମ୍ଭୁତ୍ୟ ଯାଉଥିବା

Kardakañchā ଧାନର ଗୋଟିଏ କଡ଼ ବା ପାଖ ନ ସିନ୍ହି କଷା
ରହୁଯିବା (ଧାନ) ।

କଡ଼କଡ—ଦେ. ଅ. (ଧୂନ୍ୟନ୍ୟନ୍ୟକରଣ) —

Kardakarda ୧ । ଜଳମିଶ୍ରିତ ତେଲ, ଦିଅ ପ୍ରଭତ ଷ୍ଟେବମୟ
ବସୁର ନିର୍ଥ ଉପରେ ଫୁଟିବା ଶବ୍ଦ—

କଡ଼କଡ 1. (onomatopoeic) The sound of oil
bubbling over fire.
କଡ଼କଟ

୨ । ସଗରେ ଥରଥର; ଅତି କୁକୁ—

2. Trembling with anger; furious with rage.

୩ । କଟକଟ ଶବ୍ଦ—3. Snapping or crackling
sound.

୪ । ଶୁଦ୍ଧକଟୁ ଶବ୍ଦ—4. Croaking or grating
sound.

କଡ଼କା—ଦେ. ବିଶ (ସ. କର୍ବଣ, କଟୁ) —୧ । ଉତ୍ତପ୍ତ; ଗରମ—

Kardakā 1. Heated.

କଡ଼କା ୨ । ସଗରେ ଜରଜର—2. Foaming with rage.

କଡ଼କା

୩ । ଶୁଶ୍ରିଥିବା—3. Dried by heat.

୪ । ଉପବାସୀ—4. Fasting.

୫ । ଝୁର୍ତ୍ତିସୁଳ୍ତ; ସତେଜ; କଞ୍ଚଳ—

5. Active; made brisk.

ବାହୁ ପଛ ପଛେ ଗଡ଼ବା ମାର
ଯେବେ ହୋଇଲେ ଲଭବା ସିନା ।
କହିବା ରଖି କ କରି ନାଁ
ମୂଳ ହେମନ୍ତ ପେ । କରିବାଥ—ସମରତରଙ୍ଗ ।

୬ । ଉତ୍ୟକ୍ତ; ସନ୍ତୁଷ୍ଟ—6. Troubled; tormented.

୭ । ଉପବାସାଦି ଯୋଗୁଁ ଲୟ ବୋଧ ହେବା (ଶର୍ଵର)—

7. With a feeling of briskness or
lightness of the limbs due to fasting for
some time; with lethargy gone.

କଡ଼କାଇବା—ଦେ. କି. (ସକର୍ମକ)—୧ । (ସ.କଟୁ) ଜଳିଯୁଣି ମାର

Kardakāiba ଦେବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ଦୂତ ଓ ତେଲାଧିକୁ ନିର୍ଥ

କଡ଼କାନ ଉପରେ ଫୁଟାଇବା—1. To boil oil etc over
fire to free it from the watery portion.

୨ । (ସ. କର୍ବଣ) କଞ୍ଚଳ ବା ସତେଜ କଷାଯିବା—

2. To cause one to shake off lethargy;
to goad one to activity.

୩ । ପାଥ ଅଦିରୁ ରସ ଶୁଆଇବା—3. To heal (a sore);
to cause a sore to granulate by cessation
of watery discharge therefrom.

୪ । (ସ. କଟୁ) ବୁଦେ ଶୋଖିବା; ଡର୍ଜନ କରିବା—

4. To scold; to give a bit of one's mind.
କଡ଼କିବା—ଦେ. କି. (ଅକର୍ମକ; ଭୁଲ; ସ. କଟୁ କଥା)—

Kardakibā ୧ । ଘୁର, ତେଲାଧ କଡ଼କକଢ ଫୁଟିବା—

କଡ଼କା 1. (oil, ghee etc) To boil with a
singing sound.

୨ । ରାଗରେ ଜରଜର ହେବା; ରାଗରେ ଜଳିବା—

2. To foam with rage.

୩ । ଚଢ଼ିବା—3. To sulk.

୪ । ପାଥାରୁ ଜଳସାବ ବନ ହୋଇ ପାଥ ଶୁଶ୍ରିବା—

4. To heal; to granulate (said of a sore).

କଡ଼କର—ହ. ବ. (କଡ଼ ଧାରୁ=କରଣ କରିବା+ଫଳାର୍ଥେ ଅକ)—

Kardankara ଅଗମ)—୧ । ଧାନର ରୁଷ; ଧୂ—

1. Chaff of paddy.

୨ । ଧୂ; କୁଣ୍ଡ—2. Husk of rice.

କଡ଼ଙ୍ଗର—ସ. ବ. (କଡ଼ =ଦରଣ + ଗୁ ଧାରୁ=ଗିଳିବା + କଟୁ. ଅ)—

Kardangara

କଡ଼ଙ୍ଗର (ଦେଖ)

Kardankara (See

କଡ଼ଳଳ—ଦେ. ବ—ଅଣେଇ ହୋଇ ଶୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଭୁମିରେ

Kardatala ଲୁଗିଥିବା ପାର୍ଶ୍ଵର ନିମ୍ନଭାଗ—The place
below the side lying on the ground of
a sleeping man.

କଡ଼ତା—ଦେ. ବ—ପାସଙ୍କ; କୌଣସି ବସୁରୁ ତରଜୁରେ ବଟକରି

Kardata ପକାଇ ଓଜନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ତରଜୁରୁ ଦଣ୍ଡକୁ ସମଗ୍ରାବରେ
ପାସଙ୍କ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ପଥର ବା ମାଟିଖେଣୁମାନ ଦିଆଯାଏ-

ପାସଙ୍କ Bits of stone or clods of earth put on
one of the pans of a scale to make
the scale-beam perfectly horizontal
before weighing a thing.

କଡ଼ତା ଧରିବା—ଦେ. କି—ଧଡ଼ା ଧରିବା; ପାସଙ୍କ ଧରିବା—

Kardata dharibā To make the scale-beam per-

ପୀରାଣଭାଙ୍ଗା perfectly horizontal by putting

ପାସଙ୍କଧରିବା bits of stone or earth in the pan
which is found to go up, to ensure correct
weighment.

କ	ର	ଦ	ବ	ତ	ସ	କ	ଷ	ଶ	ଶୁଣ୍ଠିକ	ଅନୁକାଶିକ	ସ୍ଵାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶୁଣ୍ଠି	ଶୁଣ୍ଠି	ରୂପ	ଉଥ	ଛ
କ	ର	ଦ	ବ	ତ	ସ	କ	ଷ	ଶ	ଶୁଣ୍ଠିକ	ଅନୁକାଶିକ	ସ୍ଵାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶୁଣ୍ଠି	ଶୁଣ୍ଠି	ରୂପ	ଉଥ	ଛ

କଡ଼ି ନେଉଟାଇବା—ଗ୍ର. କି—୧। କଡ଼ି ଲେଉଟାଇବା (ଦେଖ)

Kardā neutāibā 1. Kardā leutāibā (See)

୨। ଶୋଇବା ଭୁବେଶରେ ବିଷଣୁରେ ପଡ଼ିବା—
2. Laying down one's body on the bed to sleep.

କଡ଼ିପକା—ଦେ. ବ—ମସିଶା ଦୂପରେ କଡ଼ି ଢଳେ ପକାଇ ଶୋଇବା

Kardapakā ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ରୂପର—A bed-sheet.

କଡ଼ି ପକାଇବା—ଦେ. କି—ଶୋଇବା; କଡ଼ି ମାଡ଼ି ଶୋଇବା—

Kardā pakāibā To lie down in order to sleep.
(lit. to lay one's sides on down)

(ଯଥା—କାଲି ରାତରେ ମୁଁ ଜମାରୁ କଡ଼ି ପକାଇ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍
ଶୋଇବା ପାଇଁ ସମୟ ପାଇ ନାହିଁ ।)

କଡ଼ିପଟ—ଦେ. ବ—ଏକ ପାଖ—

Kardapata One side.

ଏକପାଖ ଦେ. ବଣ—କଡ଼ିପଟିଆ (ଦେଖ)

କିନାର; ବନତ Kardapatiā (See)

କଡ଼ିପଟିଆ—ଦେ. ବଣ—୧। ଏକ ପାର୍ଶ୍ଵରେ ସ୍ଥିତ—

Kardapatiā 1. Situate on one side; lateral.

ପାଶେର , । ଏକ ପାଶେ ପାଶେ ଯାଉଥିବା—

କିନାରକା; ବନତକା 2. Proceeding on one side only.

କଡ଼ିପଟେ—ଦେ. କି. ବଣ—୨। ଏକ ପାର୍ଶ୍ଵରେ—

Kardapate 1. Laterally; on one side.

ଏକପାଶେ , । ପାର୍ଶ୍ଵ ଦେଇ—

2. Passing by the side of.

କଡ଼ି ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—ନିଦ ଲାଗିବା—

Kardā pardibā Falling asleep.

କଡ଼ିପା ପଥର—ଦେ. ବ—ଦିଣିଶାତ୍ୟର 'କଡ଼ିପା' ନାମକ ସ୍ଥାନର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ

Kardapā pathara ପାହାଡ଼ରେ ମିଳିବା ଏକ ପ୍ରକାର ଚିକଣିଆ

ପଟା ପଥର—Flat stone slabs available in Kadappā in South India, used as building material.

କଡ଼ି ପାରିବା—ଗ୍ର. କି—କଡ଼ି ପକାଇବା (ଦେଖ)

Kardā pāribā Kardā pakāibā (See)

ପେଜନ ମୁକ୍ତ ସାର ପାରିବେ କଡ଼ିରୁ । ସାରଳା. ମହାଭାବ. ପ୍ରେସ୍ ।

କଡ଼ିବା—ଦେ. ବ—କରିବା (ଦେଖ)

Kardabā Karabā (See)

କଡ଼ିବାଗ—ଦେ. ବ—କଡ଼ିପଟ (ଦେଖ)

Kardabāga Kardapata (See)

କଡ଼ିବାଗିଆ—ଦେ. ବଣ—କଡ଼ିପଟିଆ (ଦେଖ)

Kardabāgīā Kardapatiā (See)

କଡ଼ିବାଗେ—ଦେ. କି. ବଣ—କଡ଼ିପଟେ (ଦେଖ)

Kardabāge Kardapate (See)

କଡ଼ିମଡ଼—ଦେ. ଆ. (ଧୂନ୍ୟନୁକରଣ; ଭୁଲ. ସ. କଡ଼ି ଧାରୁ =ରକ୍ଷଣ)—

Kardamarda ୧। Kardā leutāibā (See)
କୋଥରେ ଦାକ୍ତ ରଗଢ଼ିବା, କୋଥଳିର—
କିଭିମିଡି; କଡ଼ମଡ 1. Foaming with rage; gnashing
କିଚକିଚିବ

ଦେ. ବାକ୍ତ ଶେବାଇବା ଶବ୍ଦ—2. Sound produced
by the grinding of the teeth; gnashing
of the teeth.

କଡ଼ିମଡ଼ ଶବ୍ଦ ଯେ ଶୁଣେ ଦନ୍ତଗଟି । ସାରଳା. ମହାଭାବ. ଲୁହା ।

୩। ଟାଣ ବା କଷା ପଦାର୍ଥରୁ ଦାକ୍ତରେ ଶେବାଇବାର
ଅନୁକରଣ ଧୂଳ—୩. Sound produced by
chewing some hard or raw fruit or
crunching.

୪। ଗଛର ଡାଳରୁ ବଳପୂର୍ବକ ରହି ହିଙ୍କି ଭାଙ୍ଗିବା ଶବ୍ଦ—
4. Snapping sound produced by breaking
a branch from a tree.

କଡ଼ିମଡ଼—ଦେ. ବ—କୋଥରେ ଦାକ୍ତ ରଗଢ଼ା; ଗର୍ଜନ କରନ—

Kardamardi Grinding of the teeth as a sign of
କିଭିମିଡି anger; extreme anger.

କିଚକିଚାହ୍ର

କଡ଼ିମଡ଼ିଆ—ଦେ. ବଣ—କଷ୍ଟକର; କୁଞ୍ଚି—

Kardamardiā Difficult; intricate; knotty.

କଡ଼ିମରିବା—ଦେ. କି. —(ଦାକ୍ତ) —କଡ଼ିମଡ଼ କରିବା, କୋଥରେଦାକ୍ତ

Kardamardibā ରଗଢ଼ିବା—To foam with rage; to
କଡ଼ମଡ଼ �grind the teeth out of extreme
କିଚକିଚାହ୍ର anger.

ଦୂର ଦୃଢ଼ମତି ବିଶ୍ଵ ପଦେ ଅବସ୍ଥା,

ଦେ ଶୁଣେ, ପଡ଼ି ପେହୁ ପିଅ ଶୋଣିଛି । ଧ୍ୟାନାଥ. ବେଣୀଷଂହାର

କଡ଼ିମା—ଦେ. ବ. (ସ. କଲମ =ଧାନ୍ୟବିଶେଷ) —୧। ଧାନ୍ୟବିଶେଷ—

Kardamā

(ଏହା ଦୂର ପର ଲଟାଏ ବିନ୍ଦୁ ଦୂର ଅଯୋମ୍ବା ମୋଟା ।)

କରିବା , । (ସ. କଲମ)—ଧାନ ଫସଲ କାଷ୍ଟ ନେବା ପରେ

ବାହୀରେ ଥିବା ନଢ଼ା ମୁଳରୁ ବର୍ଷା ବା ଜଳ ପ୍ରଭାବରେ
ଅସମୟରେ ଜଳିରୁଥିବା ଧାନ ଗଛ ଓ କେଣ୍ଟା—

2. The paddy plants and stalks coming
out of the stubbles left in the paddy-
field after harvesting is over.

୩। କିରିଷ୍ଣ ରହୁ ଅଗନି ହେବା ପରେ କାଲୁଡ଼ି କଖାରୁ

ଅଦି ଲକା ଓ ବାଇଗଣ ପ୍ରଭାବ ଗଛରେ ଫଳିବା
ଶୈତାନ ଶୈତାନ ପାଇଁ—୩. Pigmy fruits
and shoots appearing on worn out

annual creepers and plants after the
fruit-bearing season is over.

ସାଧାରଣ ପ୍ଲଟେ ଅପର ପୁଷ୍ଟାରେ ସୂତ୍ର ୧ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ତ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ତ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରାଯାଇଛା । ଅଥବା ୧ ମା ୨ ଚକ୍ରର ବୌଣୀଷ୍ଠ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତ୍ୟେ କରାଯାଇଛା । ଅଥ—
‘ଆର’ ନମିନିରେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘କୁଆ’ ନ ନିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକା’ ଦେଖିବେ

(ଯଥା—କଡ଼ିମା କର୍ଷି, କଡ଼ିମା ଭଙ୍ଗ, କଡ଼ିମା ଶଣ୍ଟି ।)

୪ । (ପାନବରଙ୍ଗାଙ୍କ ଭାଷା) ଗତ ବର୍ଷର ପୁରୁଣ୍ଣ ପାନ-
ଲତାର ମୁଣ୍ଡାରୁ ସେଉଁ ଶଣ୍ଟି ବାହାରେ—
4. Tender shoots coming out from
the stems of last year's betel creepers.

କଡ଼ି ମାଡ଼ିବା—ଦେ. କି—୧ । ଅଣେଇ ହୋଇ ଶୋଇବା; ଅଣେଇ

Karda mārdibā ଗୋଟିଏ ପାଖକୁ ଭୁମିରେ ଲଗାଇବା—
ପାଶମୋଡ଼ା

ବ୍ୟାଗତଳ ମାନା ଦିନାର ଅଷ୍ଟ ସୁଖେ ଦୁଇ ଦେଇ ଗାନ୍ଧି
ଶୋଇଲେ ଅଛେ ମସାହାର୍ର ବଢ଼ି ମାତ୍ର ।

ବ୍ୟାଗତଳ ମାନା—ଭାଷା—ମହାଭାରତ. ଭାଷା ।

୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପାଖକୁ ଯିବା—2. To come to
the side of a person.

(ଯଥା—ଆଜକୁ ଗୁରୁ ଦିନ ହେଲା ସେ ମୋ କଡ଼ି ମାଡ଼ି ନାହିଁ ।)

କଡ଼ି ମାଡ଼ି ଶୋଇବା—ଦେ. କି—୨ । ଅଣେଇ ହୋଇ ଶୋଇବା—

Karda mārdi sōibā To lie on one side.

କଡ଼ି ମୋଡ଼ିବା—ଦେ. କି.—୩ । ଏକ କଡ଼ି ବଦଳାଇ ଅନ୍ୟ କଡ଼ି ମାଡ଼ି

Karda mordibā ଶୋଇବା; ପାଖ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା—

ପାଶମୋଡ଼ା, ପାଶକିରାନ To change sides while lying

ବ୍ୟାଗତଳଦଳନା down on bed.

କଡ଼ିମ୍ବ—ସ. ବ. (କଡ଼ି ଧାରୁ=ପୃଥକ୍ କରିବା + କର୍ମ. ଅମ.)—

Kardamba ୧ । ଶାର ଖାଦ୍ୟ; ଶାକାଦିର ଡଙ୍କ ବା ଖାଦ୍ୟ—

1. The stalk of a pot-herb.

୨ । ଅଗ୍ରଭାଗ—2. The top.

୩ । ଅଙ୍କୁର ବା ଗଜା—

3. Sprout; young shoot.

୪ । କଳକା; କଢ଼ି—4. Bud.

୫ । କଦମ୍ବ—5. The Nuclea Kadamba (tree)

୬ । ବାଣ—6. Arrow.

ଦେ. ବ. — ବଣବନ୍ଧାର ଏକମାତ୍ର ଅବଲମ୍ବନସ୍ଵରୂପ ବନ୍ଧୁବା
ଶିଶୁ—The only surviving scion of a family.

କଡ଼ିମ୍ବ—ଦେ. ବ. (ସ. କଡ଼ିମ୍ବ)—୧ । କଡ଼ିମା (ଦେଖା)

Kardambā 1. **Kardamā** (See)

୨ । କରଜା (ଦେଖା)

2. **Karabā** (See)

କଡ଼ିମ୍ବ—ସ. ବ. (କଡ଼ିମ୍ବ+ଶ୍ଵ. କି)—କଳମ ଶାଗ—

Kardambi An edible aquatic creeper.

କଡ଼ିର—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ର) ବ. (ସ. କଟ୍ଟାର)—କଟ୍ଟିର—

Kardari Bill-hook.

କଡ଼ିଲ—ଦେ. ବ.—ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—

Kardala A kind of wild tree; Dolechandrone
Falcata (Haines)

କଡ଼ି ଲେଉଟାଇବା—ଦେ. କି—କଡ଼ି ମୋଡ଼ିବା (ଦେଖା)

Karda leutāiba **Karda mordibā** (See)

କଡ଼ା—ଦେ. ବଣ. (ସ. କଟ୍ଟା)—୧ । ପ୍ରତ୍ୟେ ଉଷ୍ଣ; ଚିତଳ; ରୁଷ—

Kardā 1. Irritated; surly.

ମିଠା—ବିପଶ୍ଚତ) (ସଥା—କଡ଼ା କଥା; କଡ଼ା ମିଜାଇ ।)

କଡ଼ା ୨ । ଗଞ୍ଜ—2. Sharp.

କଡ଼ା ୩ । ନିଷ୍ଠୁର; କଠୋର—

3. Hard hearted; stern; cruel.

୪ । ଭାବୁ ଗନ୍ଧବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ—4. Of offensive smell.

୫ । କଟୁ ସ୍ଵାଦବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ—5. Bitter in taste.

(ସଥା—କଡ଼ା ଗୁଡ଼ାଖୁ ।)

୬ । ରାଗ—6. Pungent.

୭ । ଟାର୍ଥୀଷା; ଶକ୍ତି; ଟାର୍ଣୁଆ—

7. Hard; strong; tough.

୮ । ଜଳମ୍ବନ—8. Dry.

୯ । କର୍କଣ୍ଠ—9. Rude; rough.

୧୦ । କଠୋର ନିୟମାନୁକର୍ତ୍ତ୍ବ—

10. Strictly observing the rules;
disciplinarian; strict.

୧୧ । ଦୁଃଖବ୍ୟ; ଅସହ୍ୟ—11. Unbearable.

୧୨ । ଚେମଦ୍ବା—12. Tenacious.

ଦେ. ବ. (ସ. କପଦିକା; ପ୍ରା. କବତ୍ତିଆ)—

କଡ଼ା ୧ । ଏକ ସଂଖ୍ୟା; ଗଣ୍ଯକର ଏକରତ୍ନାର୍ଥୀଂଶ—

କୌଡ଼ି ୧. One fourth of a Gandā; the number one.

୨ । କପଦିକ; ଏକହଂୟେକ କର୍ତ୍ତ୍ବ—

2. One piece of shell-money or cowrie.

କଟା ପାତା କର୍ତ୍ତ୍ବ ସାହ ନାହିଁ କର୍ତ୍ତ୍ବ—ବଧାନାଥ. ବରବାର ।

[ଦ୍ୱ—୧ କଡ଼ା = ୨ ପକ୍ଷ = ୩ କାନ୍ତି = ୪ ବେଦ = ୫ ବଟ

= ୬ ରହୁ = ୭ ସମ୍ବୁ = ୮ ବଷ୍ଟି = ୯ ଦନ୍ତ = ୧୦ ଦିଗ =

୧୧ ରୁଦ୍ର = ୧୨ ସୂର୍ଯ୍ୟ = ୧୩ କାକ = ୧୪ ଭୁବନ = ୧୫ ତଥ୍ୟ

= ୧୬ କଳା = ୧୭ ତତ୍ତ୍ଵ = ୧୮ ଦାତି = ୧୯ ପବନ = ୨୦ ଛିଲ

= ୨୪ ବିଦାତି । କର୍ତ୍ତ୍ବ ମୁଦ୍ରାରୁଷେ ଚକ୍ରଥିବା ବେଳେ ଏହା ସକା

ନିମ୍ନ ମୁଦ୍ରା ଥିଲା । କର୍ତ୍ତ୍ବ ହିସାବ ଧରିବାବେଳେ ଭାଗ କରିବା ପାଇଁ
ଏହାକୁ ଭର୍ତ୍ତୁ ପ୍ରଣାଳୀରେ ବିଭାଗ କରି ହିସାବ ଛିଣ୍ଗ ଯାଉଥିଲା ।]

୩ । (ସ. ପଟଦିବ) କାଦି—3. A kind of drum.

କରେ କଡ଼ା ମରଳ ଘେ ପୁମ୍ବର ବାଇଶ୍ଟି—ସରଳ ମହାବରତ. ପ୍ରୋଣ ।

କଡ଼ା ୪ । (ସ. କଟ୍ଟାର) ବାହାରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ଧାରୁର ବଳୟ; ଦାତ

କଡ଼ା ୫ । ଶୋଭାରେ ପିନ୍ଧାଯିବା ରୂପା ଅଳକାର—

5. Silver anklet.

ସାଧାରଣ ପ୍ରେକେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୂଚିତ ୬ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଦ ରଖା କରନ୍ତି କାହିଁ । ଅତେବଂ ୬ ବା ୮ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣନା ମାହାଯୁକ୍ତ ଶକ ଜୋହବାକୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ପୋଛିବେ; ‘କୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଥ’ ପୋଛିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅରା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅରା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଦେଖିବେ ।

କଡ଼ା ଗୁଡ଼ି—ଦେ. ବି—ସେଉଁ ଗୁଡ଼ିରେ ଧୂର୍ପନ୍ତର ପରିମାଣ ବେଶି ଥାଏ—
Kardā gundi Tobacco mixture for betel in which
(ସାଧା ଗୁଡ଼ି—ବିପଣନ) there is a large admixture of
tobacco.

କଡ଼ାଣ—ଦେ. ବି—ଇଟା ଓ ଚାନ୍ଦାର ଶିଲ୍ପ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା—
Kardāna Construction of an arch with brick and
lime.

କଡ଼ା ନିୟମ—ଦେ. ବି—କଠୋର ନିୟମ—Hard rule.

Kardā niyama

କଡ଼ାନିୟମ

କଡ଼ାନିୟମ

କଡ଼ା ପ୍ରସାଦ—ଦେ. ବି—ଶିଖମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ଯେ ସାହେବଙ୍କୁ ନେଇଦ୍ୟ ହୋଇ
Kardā prasāda ଉଚ୍ଚମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଖାଯିବା ମୋହନରୋଗ
କଢ଼ାପରସ୍ତାବ ଅଦି ପ୍ରସାଦ—Offering of sweetmeat
offered to the Scripture and distributed
amongst devotees (amongst the Sikhs)

କଡ଼ାବିନ—ଦେବେ. ବି. (ବୁଲୀ. କରସାନ୍ତ)—ସାନ ଗୋଡ଼ା-
Kardābin ମୁହିଁ ମୋଟା ବନ୍ଧୁକ—A kind of wide
କଡ଼ାବିନ
କଡ଼ାବିନ ଅଧିକ ଏବଂ ପାଇଁ ପାଇଁ
ଅର ପାଇଁ ରେ କଡ଼ାବିନ ଶୁଣୁଥାଏ । ପକାଇମାଦନ—ଗନ୍ଧିନ୍ଦା ।

କଡ଼ା ଭଜା—ଦେ. ବି—ମାଛ, ପୁଣ୍ଡ, ପରିବା ଆଦିକୁ ଦିଅ ବା ତେଲରେ
Kardā bhajā ଶୁଣ୍ଟି ଓ ଟାଣ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭଜିବା—
କଡ଼ାଭଜା Frying of fish and vegetables they
become hard.

କଡ଼ା ମିଜାଜ—ଦେ. ବି. (ସ. କଟୁ+ଆ. ମିଜାଜ)—ଅଳ୍ପକେ କୁକୁ-
Kardā mijāj ହେବା ମନ; ରୂପ ପ୍ରକଟ—Fiery temper.
କଡ଼ାମିଜାଜ
କଡ଼ାମିଜାଜ

କଡ଼ା ମିଜାସ—ଦେ. ବି—କଡ଼ା ମିଜାଜ (ଦେଖ)
Kardā mijās **Kardā mijāj** (See)

କଡ଼ା ମିଞ୍ଜାସ—ଦେ. ବି—କଡ଼ା ମିଜାଜ (ଦେଖ)
Kardā miñjas **Kardā mijāj** See)

କଡ଼ାର—ସ. ବି. (କତ୍ତ ଧାରୁ+କରି. ଥର)—
Kardāra • ପିଙ୍ଗଳଟଣ୍ଟି—

Reddish brown; tawny brown.

କଡ଼ାର ଦେବେ. ବି. (ବଙ୍ଗଳା)—ପୁଣିନ୍; ବାସନ ମରମତ ନିମନ୍ତେ
ଲୁଗ ଥିବାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକପ୍ରକାର ପୁଣିଣ୍; କରଳ—
A compound of lac, resin etc. to repair
metallic utensils; a kind of putty.

ସ. ବଣ—ପିଙ୍ଗଳବଣ୍ଟ ବଣିଷ୍ଟ—Tawny; reddish brown;
yellowish; auburn.

କଡ଼ା ତାକିମ—ଦେ. ବି. (ସ. କଟୁ+ଆ. ତାକିମ)—

Kardā hakima ସେଉଁ ହାତିମ କଠୋର ଭାବରେ ନିୟମ ପାଲନ
କଡ଼ାହାକିମ କରିବାକୁ କିମ୍ବ କରିବାକୁ ଓ ନିୟମ ଲାପନକାରୀ
କଡ଼ାହାକିମ ପ୍ରତି କଠୋର ଦୃଷ୍ଟି ବିଧାନ କରିବା—

A very strict authority or superior; a
strict disciplinarian.

କଡ଼ି—ଦେ. ବି. (ସ. କଣ୍ଟ)—

Kardi ୧ । କଢ଼ି କାଠ; କୋଠ କାନ୍ଦିରେ ଦିଆଯିବା ଲମ୍ବ କାଠ,
କଡ଼ି ଶାହା ରୂପରେ ଶୁତ ପଡ଼େ—1. A beam; joist.

କଡ଼ି ୨ । ଦହି ଦ୍ଵାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଖାଦ୍ୟବିଶେଷ—
2. A liquid curry prepared from curd or
butter milk by cooking.

୩ । (ସ. କଳ)—ଫୁଲର କଢ଼ି—

3. Bud of a flower.

୪ । (ଆ. କଡ଼ା)—କଏବି ଲୋକର ହାତରେ ପକାଯିବା
ବେଢ଼ି; ହାତକଢ଼ି—4. Hand-cuffs put on a
prisoner.

୫ । (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)—ଶେଷ ମୁଦିଥ—

5. A small metal ring.

କଡ଼ିଆ—ଦେ. ବି. (ସ. କଳ)—

Kardia ଗୁଦକାଳ; ମଳଦ୍ଵାରର ଅନ୍ତର୍ଗୁଡ଼ କଳ—
Internal piles.

କଡ଼ିଆର—ଦେ. ବି—କଡ଼ିଆଳ ୧ (ଦେଖ)

Kardiāra **Kardiāla 1** (See)

କଡ଼ିଆର ନ ଆର ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ି କର,
ଧୂର୍ମ ରହାରୁ କହି ଅଛ ଇହା କର । କୃଷ୍ଣବନ୍ଦ ମହାଭାରତ. ବନ ।

କଡ଼ିଆର—ଦେ. ବି. (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)—କଳିଆର (ଦେଖ)

Kardiāri **Kaliāri** (See)

କଡ଼ିଆଳ—ଦେ. ବି. (ସ. ଖଲୀନ)—

Kardiāla ୧ । ଘୋଡ଼ାର ବାଗ ବା ଲଗାମ—

କଡ଼ିଆଳ, କଡ଼ିଆଲି 1. Reins.

ସାଜିଲ ସବ ସମ୍ବାଦ, ଜନ ଜିଦ୍ସ ଲାଲ ମେଖ ଚରତୁ, ଗରଜାମା ବଡ଼ାଳ ।
ଦ୍ରବ୍ୟାନାଥ ସମରତରଣ ।

୨ । କଜେଇ; ଘୋଡ଼ା ମୁହିଁରେ ଲୁଗିବା ବଳୟପୁଣ୍ଡ ଲୌହ
ଶଳାକା—2. Horse's bit.

ଦେ. ବଣ (ସ. କପର୍)—ଧଳ; ଥର୍ଯ୍ୟ; କଇଦିଆ—Rich.

କଡ଼ିଆଳ—ଦେ. ବି. (ସ. କଟକ)—

Kardiāli ୧ । ଦ୍ରୁତଭରଣବିଶେଷ; ଦ୍ରୁତବଳୟ; କଲିଆର;
କଡ଼ିଆଳ, କଡ଼ିଆଲି ପଇଷ୍ଟ—1. A bracelet.

ଫେମନତି ମଣିବରେ ଶଳ, ଖଣ୍ଡିଲେ ତଣା ଖଣ୍ଡି କଇଅଳ ।

କବ୍ୟେଣ, କବ୍ୟ କଳା ।

ସାଧାରଣ ସ୍ତୋତ୍ର ଅପର ସୁଶ୍ରୀର ସୂର୍ଯ୍ୟ ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଷର ଓ ମାହା ଏହି ୨ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଷର ଓ ମାହା ମିଥରେ ପ୍ରରେଦ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବେ ୧ ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହାପ୍ରତି ଶକ ଶୋଭିଲେ; ସେବେ ଏ ଭ୍ରାତାକୋଷରେ ଜୀ ମିଳିବେ ଏହି ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷମେ ରହୁଥିର ବିପରୀତ ୨ ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହାପ୍ରତି ଶକ ଶୋଭିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନିମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିଲେ; ‘ବୁଝ’ ନିମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭିଲେ; ‘ବୁଝ’ ନିମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭିଲେ; ‘ଅର୍ପନ’ ନିମିଳିଲେ ‘ଅର୍ପନ’ ଶୋଭିଲେ; ‘ଅଳକ୍ଷଣ’ ନିମିଳିଲେ ‘ଅଳକ୍ଷଣ’ ଶୋଭିଲେ ।

୪ । (ସ.କର୍ଷଣ) କାଢିବା ବା ବାହାର କରିବା ପ୍ରକିଯ୍ୟା—
4. Act of bringing out.

* । କାଉଁଶ ବା ଗବପଦରେ ଲାଗିଥିବା ଏକ ପ୍ରକାର ସମାକ୍ଷାଥୀ
ପୋକ (ଉଚ୍ଚ ପଡ଼ିବୁ ଗୋରୁ ଖାଇଲାବେଳେ ସେବେ
ଅକସ୍ମାତ୍ ଉଚ୍ଚ ପଡ଼ିରେ ଥିବା କଢ଼ାକୁ ପଡ଼ି ସଙ୍ଗେ
ଖାଇପକାଏ ତେବେ ଶୋରୁ ପେଟ ଫୁଲର ମରିଗାଏ—
4. A kind of poisonous caterpillar found in
bamboo and castor-seed leaves.

ଡେ.ଭଣ (ସ.କୃଷ୍ଣ)—ବାହାର କରିବାରିଲାଇଥିବା—Brought out.
ପ୍ରା. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଗାଳ) —କଢ଼ା (ଦେଖ)

Kahାଇ (See)

କଢ଼ାଇ ଥାଣିବା—ଦେ. କି—ବାଟ ଦେଖାଇ ଚଳାଇବା—

Kardhai ଶ୍ରୀବାହାର କରିବା—To lead the way; to guide.

ପଥ ଦେଖନ

ଅସୁରାଇକଳା

କଢ଼ାଇନେବା—ଦେ. କି—ବାଟ କଢ଼ାଇବା; ବାଟ ଦେଖାଇ ଚଳାଇବା—

Kardhainebା କରିବା—To lead on.

ବରଷେ ସୁହି କଢ଼ାଇ କେଇ ରହାଇଲେ—

ରଞ୍ଜ—ବୈଦ୍ୟନିକମାତ୍ର ।

କଢ଼ାଇବା—ଦେ. କି. (ସ. କର୍ଷଣ; ପ୍ରା. କର୍ତ୍ତଣ) (‘କାଢିବା’ କି ଯୁଗ
Kardhaibା ଶିଳକ୍ଷୁରୂପ)—

୧ । ସବସମନ୍ତରେ ଦେଖାଇବା—1. To show;
to exhibit.

କଢ଼ାଇବା ମୋହର ଅମହର ବାବା—

କଢ଼ାଇବା

୨ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା ବାହାର କରାଇବା—

2. To cause to be brought out.

ମେହନ ହାତେ ପାହା କଢ଼ାଇ ପକାଇଲେ—

ବୃଦ୍ଧିହୁ. ମହାଭରତ. ଅବ ।

୩ । ବାଟ କଢ଼ାଇବା; ଥାଗେ ଥାଗେ ଶୂଳି ପଛରେ ଥିବା

ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବାଟ ଦେଖାଇବା—

3. To guide; to lead the way.

ପ୍ରତି ନନ୍ଦିର୍ବିନ୍ଦୁ କଢ଼ାଇଲେ, ମୁନ ଆରେ ପଥ ବଢ଼ାଇଲେ ।

ବ୍ୟକ୍ତିଥ—ଚନ୍ଦ୍ରମାୟି ।

୪ । (ଦୁଃଖ; କଷ୍ଟ) ଦୂର କରାଇବା—

4. To remove (sorrow, pain etc).

ପରେ ପଞ୍ଚାବକ କହିବାର ବିଧା,

କହ କଢ଼ାଇବୁ ତହାକୁ ଛାତ ବ୍ୟଥା । ବୃଦ୍ଧିହୁ. ମହାଭରତ. ବନ

କଢ଼ାକଢ଼ାଇ—ଦେ. ବି.—ନାନା ପ୍ରକାର ବୁଝିବୁ କଢ଼ାଇ କାଢିବା କା

Kardhakardhi ବାହାର କରିବା କର୍ମ—

କାଡ଼ାକାଡ଼ି—Act of bringing out things.

ଦେ. ବଣ.—ପରଷର ଛାତାଇବା; ଛାତାଇଛି; ପରଷର ଦେହବୁ

କାହିଁଥିବା—Mutually bringing out or

extracting things from each other's
body; reciprocal snatching.

ଦେହବୁ କାଣମାନ କଢ଼ାକଢ଼ି ହେଲେ । ବୃଦ୍ଧିହୁ. ମହାଭରତ. ଭାଷା ।

କଢ଼ାଣ—ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ଷଣ; ପ୍ରା. କର୍ତ୍ତଣ) —୧. କାଢ଼ାଇ କରି;
Kardhāna ବାହାର କରିବା—1. Bringing out.

୨ । ପ୍ରଥମ ଥର କର୍ଷଣ—2. Ploughing of a plot
of land for the first time.

୩ । କଢ଼ାଣ (ଦେଖ)

3. Kardhāna (See)

କଢ଼ାଣ ମୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବି.—ଏକ ପ୍ରକାର ସର୍ବ ଲଙ୍ଘଳମୁଣ୍ଡା—

Kardhāna mundā A slender bladed plough for
ploughing a maiden field.

[ଦ୍ର—ଏଥରେ ପଡ଼ିଥା ଦୂରି ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ି ଗୁଣ କରି ଯାଏ ।]

କଢ଼ାଣିଆ—ଦେ. ବି.—ସେ କାଟ କଢ଼ାଇ ନିବ—A guide; con-
Kardhāniā ductor..

ଅସୁରା—ପଛରେ ନିରାପଦ, ଅଗମଗରେ ବାଟକଢ଼ାଣିଆ ଛାତା ।

ପକରମୋହନ. ଚନ୍ଦ୍ରମାୟି ।

କଢ଼ି—ଦେ. ବି.—୧ । (ସ. କଳ; କଳକା) —

Kardhi କଢ଼ି; ମୁକୁଳ—1. Bud.

ନାଗେଶ୍ୱର କଢ଼ି ବାମ ହାବୋଡ଼ ବାଜେ—ତିର୍ଯ୍ୟକରି. ଭଣ ଅଭିଲାଷ ।

୨ । କଢ଼ି (୨) (ଦେଖ)

2. Kardi (2) (See)

୩ । ଶେଷ ମେଣ୍ଟ; ହାଥ ଜନ୍ମ କର ନିର୍ମିତ ମାର୍ଗ ମେଣ୍ଟ—

3. A young ewe which has not yet given
birth to young ones.

କଢ଼ିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଶକ୍ତାମ) ବି.—ଗୁଡ (ଦେଖ)

Kardhiā Guda (See)

କଢ଼ିଆଳ—ଦେ. ବି.—(ସ. ଖଲୀନ) ୧ । କଜେଇ; କଢ଼ିଆଳ—

Kardhiā la 1. Horse's bit.

୨ । ଲଗାମ—2. Reins.

ଗୋଡ଼ାର କଢ଼ିଆଳ ହାଗର ଅନ୍ତରୀ

ଲୋକମୁ ଲକର୍ମ କରେ ଜାଣ ବନ୍ଦ । ବୃଦ୍ଧିହୁ. ମହାଭରତ. ଶାନ୍ତି ।

କଢ଼ିଣା—ଦେ. ବି.—ପାଣିରେ ବଢ଼ିବା ଏକ ପ୍ରକାର ସେହି—

Kardhina A species of cork growing in water.

କଢ଼ି ଲୋଥ—ଦେ. ବି.—ଗୁରୁପାଖରେ ସୁତ୍ର ସୁତ୍ର ସୁବର୍ଣ୍ଣ କଢ଼ି ଖଣ୍ଡା—

Kardhi lotha ହୋଇ ଥିବା ନୋଥ; ଦକ୍ଷିଣୀ ଲୋଥ—

A circular ring for the nose with tiny
golden buds set on its circumference.

କଢ଼ିଆଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲ୍ପର) ବି.—କଢ଼ିଆଳ (ଦେଖ)

Kardhuāl Kardhuāl (See)

୧	ର	ର	ରୁହ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକ୍ଳଷିକ ସ୍ଥାନାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ଛ
,	ର	ର	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ସ୍ତୁର୍ତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଝ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	କ୍ର	କୃ

କରିଆଳ—ଦେ. ବ.—୧। ସେ ବାଟ କଢାଏ; ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ—

Kārdhuāla 1. Guide; conductor.

କାହିଁ କରିଆଳ ଦେଖାଇବ ରହା । ରଧାନାଥ, ଦରଗାର ।

୨। ଅତ୍ତକାଟି (ଦେଖ)

2. Ārdakāti (See)

କଣ୍ଠା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲ୍ୟର) ବି—କଣା; ଛିଦ୍ର—

Kan̄ha A hole.

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲ୍ୟର) ବିଶ. ପୁং—କଣା; ଏକ ଚନ୍ଦ୍ରଶିଖ—
One eyed (person).

କଣ (ଧାରୁ)—ସ.—୧। ସଂଶୋଧ କରିବା—

Kana (root) 1. To simplify.

, 1. ମୁଦ୍ରିତ କରିବା—2. To shut up.

କ । ଗମନ କରିବା—3. To go.

ଚ । ଶବ୍ଦ କରିବା—4. To make a sound.

କଣ—ସ. ବ. (କଣ ଧାରୁ=ସଂଶୋଧ କରିବା + କମ୍ପି ଅ.)—୧। ବସୁର

Kan̄ḍa ଅତ୍ୟକ୍ରମ ଅଂଶ; ଲବ; ବିଦ୍ର—1. A particle.

କଣ ରମଣ କର—ବଢିବା ବଣ ତୋର, ହୋତିଥିବ ବସୁର ବାକ ପଥ—
ବଦ୍ୟର୍ମୁଖ. କଣୋପକଣ୍ଡ ନ ଗାନ୍ତ ।

୨। ରେଣୁ; ଶୁଣ୍ଟ—2. A grain of dust; pollen.

୩। ଶସ୍ତ୍ରୀୟ କ୍ଷୁଦ୍ରାଂଶ ବା କଣି; ଖୁଦ—

3. Small particles of grain.

୪। (ଅଣ୍ଟି) ଝୁଲିଙ୍କ—4. Spark (of fire).

୫। (ଜଳ) ବିନ୍ଦୁ; ଟୋପ—5. Drop (of water).

୬। ଅଭିଶାରିକ; ବଣଗୀର—6. Wild cumin—

seed; purple fleabane.

୭। କୁମୀର ମନ୍ତ୍ରିକା—7. A kind of fly.

—। ଭାଗୀଶ—8. Fraction.

ତତ ନନ୍ଦ କୋଣ କଣରୁ ରସବତୀ ନନ୍ଦ ପଣ୍ଡ,
ବାଧରଣେର ଗୁଣରୁ ବନନ ପାଇବେ ନାହିଁ ରଣ୍ମା ।

ବଦ୍ୟର୍ମୁଖ. ପଣ୍ଡିତ ।

୯। ଅଣ୍ଟୁ—9. Atom.

୧୦। ପିଣ୍ଡଳ—10. Long pepper. (M. W.)

୧୧। ମାଣିତ ରହୁର ଗୋଟିଏ ପାଖ—11. The facet or
spark of a gem. (M. W.)

ଗ୍ରା. ବ.—୧। (ସ. କୋଣ) —ଘରର କୋଣ—

1. Corner of a house.

୨। କୋଣ—2. Corner.

ପଢିମ ଦିରେ ନରବତ ବଣ ହବ । ପ୍ରାଚୀ. ଶାଶ୍ଵତବନ୍ଦିଗାତା ।

୩। ଅନୁମୂର—3. Harem.

ଦେ. ସମକାମ ଓ ଅବ୍ୟୁ—(ସ. କମ୍ପି)—ବ; ବିଷ; କଥ୍ଯ—

What.

କଣକଣି—ଦେ. ବ.—ବେଦନା (ଗୋପିନାଥ ନନ୍ଦ) —Pain; aching.

Kan̄kāṇi

କନ୍କବନେ ଦେ. ବିଶ.—୧। ଅତି ଶିଳେ—(ଗୋପିନାଥ ନନ୍ଦ)

1. Chilly; bitingly cold.

କୋଣାକୋଣି ୨। କୋଣାକୋଣି (ଗୋପିନାଥ ନନ୍ଦ) —

କାଣାକୋଣି 2. Situate in a corner; belonging to a corner.

କଣକଣିଆ—ଦେ. ବିଶ.—କଣକଣି (ଦେଖ)

Kan̄kāṇia

Kan̄kāṇi (See)

କଣକଣ୍ଟ୍ୟ—ଦେ. ବ. (ସ. କୋଣ + କାଣ୍ଟ୍ୟ)—ମହୁକମର ଘର ବା

Kan̄kāṇḍa ମଣ୍ଡପ ଗେଣିର ମୁଣ୍ଡରୁ କଣକାଗରେ ବରବର

କୋଣାଟ୍ଟି ଖୁଲର ଘେଷ କୋଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଲମ୍ବି ଥିବା ଘେଣି—

The corner-plate in a four-faced thatched house.

କଣାର—ସ. ବ.—(କଣ = ମୁଦ୍ରା + ଖର)

Kan̄jāra

ଖଳାଗୀର—White cumin seed.

କଣାର—ଦେ. ବ—କଣାର (ଦେଖ) (ଦରେବୁଣ୍ଡ. ଦୁବିଗୁଣ) —

Kan̄jāra

Kan̄jāra (See)

କଣକଣା—ଦେ ବ. (ସ. କୁଳଣ) —କଣକାଗରେ ତେବେକା ଘାଥ ରେଣ୍ଟ—

Kan̄kanakhā 1. A sore in the corner of a finger; whitlow; bunion.

ନୋକ୍ଖନୀ; ନଥ କୁନୀ; ନଥକୋଣୀ

କୁଳକ

କଣପ—ସ. ବ. (କଣ = ଲୁହା ଗୁଣ + ପା ଧାରୁ = ପାନ କରିବା +

Kan̄pa ସାର୍କୁ. କାର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ)—

ବକ୍ଷକୁ; ନଳୀ—A gun; a firearm.

କଣପଶ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ (ସେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଗୁହ କୋଣରେ ପଣି ଥାଏ)—

Kan̄papash ଲାଜକୁଳ—Shy; loving to stay in the house.

କଣକାରିଆ—ଦେ. ବିଶ—୧। ଏକ ଦୂରସ୍ତ କୋଣରେ ଥବସ୍ତିତ—

Kan̄kāriā 1. Situate in a distant corner.

୨। ଏକ କୋଣ ଆତ୍ମକ ଗତ କୁରୁଥିବା—

2. Moving towards a corner.

୩। ସ୍ଵର୍ଗପୁରୁତ୍ତବୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ମନ ପାଇବା ଭକ୍ତି ଦୂରକାଳ ଲୋକ); ଅବୁଧା—3. Eccentric.

୪। କର୍ଣ୍ଣ ମାର୍ଗରେ ଅବସ୍ଥିତ—4. Diagonal.

କଣବାରେ—ଦେ. କି. ବିଶ—୧। କୋଣ ଦିଗକୁ; କୋଣ ଅତ୍ତକୁ—

Kan̄babāge 1. Towards a corner.

କୋଣାକୋଣୀ ୨। ଏକ କୋଣରୁ ଅନ୍ୟ କୋଣକୁ; କର୍ଣ୍ଣ ମାର୍ଗରେ—

Kan̄kākōṇī 2. Cornerwise; diagonally.

ସାଧାରଣଲେବେ ଅଧିର ସ୍ଥାନେ ଖୁବି ୧ ଉଚ୍ଛିତ ଅସର ଓ ମାହା ଏବଂ ଉଚ୍ଛିତ ଅସର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବତ୍ତ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ । ଅଛଏବ ୯ ଟଙ୍କା, ଉଚ୍ଛିତ କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାହାସ୍ତ୍ର ଦେବ ଗୋଟିଲେ, ପେଟେ ଏ ଭୟାବୋଧରେ ନ ମେଳକ ଦେବେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ସଥାନମେ ଚର୍ଚା ଦେବାରେ ତହିଁ ରହିଥାଏ, ବା ୯ ଉଚ୍ଛିତ ବର୍ଷ ବା ମାହାସ୍ତ୍ରରେ ଶକ ଗୋଟିଲାକୁ ଦେବା ହେବ । ସଥା—
ବାର୍ଷା' ନ ମେଳକେ 'ଗାହ' ଗୋଟିବେ; 'ବୃଦ୍ଧ' ନ ମେଳକେ 'ବୃଦ୍ଧ' ଶୋଭିବେ; 'ବୃଦ୍ଧ' ନ ମେଳକେ 'ବୃଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅଳି' ଦେଖିବେ; 'ଅଳିବର୍ତ୍ତ' ନ ପାଇଲେ ଅଳିବର୍ତ୍ତ ଦେଖିବେ ।

କଣବାତ୍ରିଆ—ଦେ. କଣ—କଣବାତ୍ରିଆ (ଦେଖ)

Kanabārdīā

Kanabāgiā (See)

କଣବାଡ଼ୀ—ଦେ. କି. କଣ—କଣବାଗେ (ଦେଖ)

Kanabārde

Kanabāge (See)

କଣବାରିଆ—ଗ୍ରା. କଣ—କଣବାରିଆ (ଦେଖ)

Kanabāriā

Kanabāgiā (See)

କଣର—ସ. ବ. (କଣ=ଅଗ୍ନି କଣା+ରୁ. ଧାରୁ=ପାପି ପାଇବା

Kanabha

+କର୍ତ୍ତବ୍ୟ. ଅ)—

୧ । ଜ୍ଞାନିର୍ମୟ କ୍ଷାଟବିଶେଷ—

1. A phosphorescent insect.

୨ । ଅନ୍ତରୋଧର୍ମ—2. A mustard-like grain.

କଣରୁଆ—ଦେ. ବ. ପୁଂ (ଗାଳି)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସବୁବେଳେ ସରକଣରେ

Kanabhuā ପଣି ରହେ, ବେଶ ଦାଣ୍ଡରୁ ବାହାରେ ନାହିଁ;

କଣପଶା ଲୋକ—A person always confined to his house.

କଣରୁକ—ସ. ବ. (କଣ=ଅକ୍ଷାଂଶ + ରୁକ୍ତି ଧାରୁ=ଖାଇବା + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ.

Kanabhuk

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ)—

୧ । ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନର ରଚୟିତା କଣାଦ ନାମକ ରଷ୍ଟି—

1. Sage **Kanāda**; the founder of the **Baisheshika** system of philosophy.

୨ । ବଣିଆ, ସୁଲାଷା (ହ୍ର. ଶନ୍ଦସାଗର) —

2. Goldsmith.

କଣମର୍ଦ୍ଦ—ଦେ. ବ—ବର୍ଷା ରତ୍ନରେ ଜମା ହୋଇଥିବା ପାଣି ବିଲରୁ ଶୁଷ୍କ

Kanamachha ଅସିଲେ କାର୍ତ୍ତିକ ମାର୍ଗିର ମାସରେ ଯେଉଁ ଶେଷ

ମାର୍ଗମାନେ ମୁରନ୍ତି—Fry which die in the shallow fields after the rainy season is over as a result of the fierce rays of the sun when the waters in the fields dry up.

କଣମାଟ୍ଟ—ଦେ. ବ—ଅକ୍ଷୁରିବି ରୂପରେ କଷସାଇଥୁବା ମାଟ୍ଟର ଆକ୍ଷୁ—

Kanamāchhi An earthen roof over the oven of bell-metal workers.

[ଦ୍ର—ଏହାଯୋମୁ ଶାଳରୁ କିଥିକଣା ଭିତ୍ତି ଘରର ଗୁଳକୁ ଧର ପାରେ ନାହିଁ ।]

କଣଲବ—ସ. ବିଣ. (କହୁବୁନ୍ତି; କଣ=ଶୟ କଣା+ଲବ ଧାରୁ=

Kanalabha ପାଇବା + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ. ଅ)—

ଯୋରଣା; ଚକ—Mill; grinding stone.

କଣଣୀ—ଦେ. ବ. (କଣ+ଶ୍ଵାର୍ଥୀ. ଶ୍ଵେ)—

Kanashāh ଅକ୍ଷ ଅକ୍ଷ କର—By drops; drop by drop;

particle by particle; in minute quantities.

କଣା—ସ. ବ. (କଣ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—କଣ (ଦେଖ)

Kanā

Kanā (See)

(କାଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଦେ. ବ—୧ । (ସ. ସନ୍ଧାର୍ଣ୍ଣ) —ରହୁ; ଛିଦ୍ର; ଜଳା—
ଛାନ୍ଦା । 1. Hole.

ଛେଦ ୨ । ପୁଂ (ସ. କାଣ)—ଏକଚମ୍ପୁନ ବ୍ୟକ୍ତି—

କାନା 2. One-eyed man.

କାନା ଏକଅନ୍ତିମ କଣ ତାର ଲାହ ବୁଝାଗଣା । ତର ।

କାନା ଦେ. ବିଣ—୧ । ରହୁସ୍ତୁ (ପାତ୍ର)—

କାନା 1. (pot) Having a hole.
(ସଥା—କଣା ହାଣି; କଣା ମାଠିଆ)

୨ । ଗୋଟିଏ ରମ୍ବୁ ନ ଥିବା; ଏକଚମ୍ପୁନ (ପୁରୁଷ)—
2. One-eyed (men).

କଣାକଣୀ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ—ଚକୁଆ ଚକୋଇ; ଚକବାକ-

Kanākānū ମିଥୁନ—A pair of Ruddy Geese.

କଣାଘାର—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିମାୟର) ବ—ମୁଣ୍ଡାଗର; ଗାର ମାଛ—

Kanāghāgara A species of fish.

କଣାଘାର—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିମାୟର) ବ—କଣାଘାର (ଦେଖ) .

Kanāghāghāra

Kanāghāghāra (See)

କଣାଟୀନ—ସ. ବ. (କଣ+ଅଟ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ. ଭିନ୍ଦି)—

Kanātīna ଶଙ୍କନ ପକ୍ଷି; କଳଳପାତି ଚରେଇ—

The black Drongo (bird).

କଣାଟୀର—ସ. ବ. (କଣ+ଅଟ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ. ଭିନ୍ଦି)—

Kanātīra କଣାଟୀନ (ଦେଖ)

Kanātīna (See)

କଣାତ—ସ. ବ. (କଣ=ଅକ୍ଷ + ଅଦ ଧାରୁ=ଖାଇବା + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ. ଅ)—

Kanāda ୧ । ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନ ପ୍ରଣେତା ରଷିବିଶେଷ—

1. A sage; founder of the **Baisheshika** system of Hindu philosophy.

୨ । କାଶ୍ୟପ ରଷି—2. Sage **Kāshyapa**.

୩ । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକାର; ବଣିଆ—3. Goldsmith.

[ଦ୍ର—ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକାର ବା ସୁଲାର ବଣିଆ ସୁନ ପ୍ରତିକ ମୁଲ୍ଲବାନ ଧାରୁର କରିବା ଚିରପ୍ରସିଦ୍ଧ; ସେଥିପାଇଁ ତାର ନାମ କଣାଦ ।]

୪ । ଚଟକପକ୍ଷି—4. Sparrow.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଶଷ୍ଯକଣ ଆଥର୍ନ ବୋଲି ଏମାନକୁର ଏପର ନାମ ହୋଇଥିଲା ।]

ସ. ବିଣ. ପୁଂ—ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରେଜା; ଅଳାହାଶ; ଚଢ଼େଇ ଆଧାଶ—

Abstemious; subsisting on a little food.

କଣାବତ୍ରିଦ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ—୧ । ମଧ୍ୟ ଧାରିବେ ରହିବା

Kanābauta ଏକ ପ୍ରକାର ମାତ୍ର—1. A kind of fish living in sweet water.

୧	ଇ	ଉ	ବୁ	ତେ	ଏ	ଦସନ୍ତ କର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳିକ ସ୍ଥାନ୍ତର	କ	କ	ଶ୍ଵର	କ୍ଷ	ଇୟ	ଇଥ	ହ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ତେ	ଏ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦୁପ୍ରକ୍ରିୟାବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳିକ ସ୍ଥାନ୍ତର	ଖ୍ୟ	ସ	ଶ୍ଵ	ଇୟ	ଇଥ	ତ୍ରୁ	

୨ । ଚନ୍ଦବାକ ପଣ୍ଡ—2. Ruddy Goose.

କଣାନୋଦ୍ର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି—କଣାନୋଦ୍ର (ଦେଖ)

Kanānōd̄a (See) Kanānōd̄a (See)

କଣାବୋଧ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି—କଣାବୋଧ (ଦେଖ)

Kanābod̄h Kanābod̄h (See)

କଣାରଙ୍ଗ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. କୋଣାର୍କ) —କୋଣାର୍କ (ଦେଖ)

Kanārakha Konārka (See)

କଣାରଙ୍ଗ ବଢ଼ିଲେଇଲ କଣାରଙ୍ଗ କରଇ । ମଧ୍ୟବିତର—ଉତ୍ତରଜାତୀୟ ।

କଣାସାପ—ପ୍ରାଦେ. (ଖଣ୍ଡଥଳ) ବି—ଦୋମୁଣ୍ଡିଆ ସାପ—

Kanāsāpa A kind of small serpent; Amphisbaena.

କଣି—ଦେ. ବି. (ସ. କଣ; କଣିକ) —୧ । ଶସ୍ତ୍ରାଦର କ୍ଷୁଦ୍ରିଃ—

Kapi 1. Particles of grain.

କଣା (ଯଥା—ମୁଗ କଣି; ଖୁଦ କଣି)

କନକି [ଦ୍ଵ—ବୁଦ୍ଧିଲ ମୁଗ ପ୍ରତିକି ଶସ୍ତ୍ରାଦର ଶାଦ୍ୟ ପାଇଁ କୁଟିବା ବା ରଗଢ଼ିଲ ଦେଲେ ଖାଇବୋଷ ସବୁ ରାଙ୍ଗି ଯାଇ କ୍ଷୁଦ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଖଣ୍ଡମାନ ରହି ଯାଏ । ପ୍ରାୟଶଃ ତାହାକୁହିଁ କଣି କୁହାଯାଏ ।]

୨ । ବାରୁଂଶର କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରଶାଖ—2. A shoot or twig of bamboo.

୩ । ଚିଲକାର ମୟ୍ୟବିଶେ—

3. A kind of fish in the Chilka lake.

କଣିଅର—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. କଣିକାର) —କଣିକାର (ଦେଖ) —

Kaniāra Karṇānikāra (See)

କଣିଆ—ଦେ. ବିଶ.—୧ । (ସ. କଣିକା) ଯେଉଁ ତାର ବା ଶଶରେ

Kanīa ବଢ଼ିତ କଣି ଆଏ—1. Full of particles (said of split grain)

୨ । (ସ. କୋଣ). ଏକ କୋଣଅକୁର ଅକ୍ଷ୍ମି—

2. Situated towards a corner.

ପ୍ରାଦେ. (ସିଦ୍ଧମୁଖ) ବି—ଶିଥି ଟାକ ମାଛ—A kind of small fish with pointed spikes on the neck and gills.

କଣିଆରବା—ଦେ. ବି.—କଣେଇବା (ଦେଖ)

Kanīaibhā Kaneiba (See)

କଣିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିମାଲପୁର) ବି.—ଏଣ୍ଟୁଳା ମାଛ—

Kanīāi A species of fish.

ତେଜୋକ ମାଛ

କଣିଆର—ଗ୍ରା. ବି.—କଣିକାର (ଦେଖ)

Kanīāra Karṇānikāra (See)

କଣିଆର—ଗ୍ରା. ବି.—କଣିକାର (ଦେଖ)

Kanīāri Karṇānikāra (See)

କଣିକ—ସ. ବି. (କଣ + ବିଦ୍ୟମାନ ଅର୍ଥରେ ଇକ) —୧ । କଣା—

Kanika 1. Particle.

୨ । ଅତି ସ୍ଥାନ୍ତର—2. Atom.

୩ । ମଇଦା; ଗୋଧୁମଚୂର୍ଣ୍ଣ; ଶସ୍ତ୍ରବୂନା—

3. Flour; corn-flour.

୪ । ଶତ୍ରୁ—4. Enemy.

୫ । ଜାରିକା ବିଧ; ଆରତ—5. Waving of a lamp before a Deity or a respectable person as a rite of worship.

କଣିକା—ସ. ବି. (କଣ + ସାର୍ଥୀ. କ + ଶ୍ଵି. ଅ) —୧ । ଏକ କଣା

Kanika ମାତ୍ର—1. One grain only.

୨ । ଲକେ ମାତ୍ର—2. An atom.

୩ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଂଶ—3. Small particle.

୪ । ଜୟନ୍ତୀ ବା ଅଗବଥୁ ଗଛ—

4. A medicinal tree.

ଦେ. ବି.—ବାରୁଂଶର ପ୍ରଶାଖ; କଣି—

Small bamboo-shoot.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାଠ) ବି.—ବୁଲ ପବନରେ ଉତ୍ତି ନ ଯିବ କୋଲ ଯେଉଁ ବାରୁଂଶର କଣି ବୁଲ ଉପରେ ଏବ ଜାରି କାରୁଡ଼ ତଙ୍କା କାହିଁରେ ଦିଅ ଯାଏ—Bamboo twigs spread over thatches and trellises.

କଣିକା—ଦେ. ବି—(ସ. କୋଣ) - ଏକ କୋଣରେ ଅବସ୍ଥି—

Kanikā Situate on one corner.

କଣିତ—ସ. ବି.—(କଣ ଧାରୁ=ଶବ କରିବା + ବିକ. ତ) —ରୋହନ;

Kanita ଅର୍ଦ୍ଧନାଦ—Lamentation.

କଣିକା—ଦେ. ବି.—କଣନକା (ଦେଖ)

Kaninakha Kanānakha (See).

କଣିଶ—ସ. ବି. (କଣ = ଅକୁ + ଶ) —ପ୍ରସ୍ତ୍ର ମଞ୍ଜୁଶ; ଧାକର ଶିଶ—

Kanisa • The ear of corn.

କଣି—ସ. ବି. ଧାରୁ—ପ୍ରସ୍ତ୍ର କରିବା + ଅ + ଶ୍ଵି. ତ) —

Kani ୧ । ବୁଦ୍ଧ ଅତ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଂଶ—

1. Atom; small particle.

୨ । କୁମୀର ମଣିକା—2. A kind of fly.

ଦେ. ବି.—କଣି (ଦେଖ)

Kani (See).

କଣିଚ—ସ. ବି. (କଣ ଧାରୁ=ମୁଦ୍ରିତ କରିବା + ସାର୍ଥୀ ରତ୍ନ) —

Kanichi ୧ । ଗୁଣ୍ଡ; ବାର୍ଦ୍ଦି—1. A bright-red pea-like seed contained in a pod from a creeper.

୨ । ଶବ—2. Sound

କଣିନିକା—ସ. ବି.—କଣିନିକା (ତ) (ଦେଖ) —

Kaninikā Kaninikā (1) (See)

କଣିଯାକୁ—ସ. ବି. ଧାରୁ (କଣ = ଅକୁ + ଦୟନ୍ତ; ପ୍ରା; ଏକ) —

Kaniyāk ୧ । ଅତ କ୍ଷୁଦ୍ର—1. Very small.

(କଣିଯାକୁ—ଧାରୁ) ୨ । ଅତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ—2. Atomic.

୩ । କନିଷ୍ଠ—3. Younger.

ସାଧାରଣ ଶେଷକ ଅପର ସ୍ଵାରେ କୁଠିତ ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ତତ୍ତ୍ଵର ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ଉପର କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅପରକ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତି ଅକ ଗୋଟିଲେ ଫେବେ ଏ ଉପାଦୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ଯେହି ଶକ ପାଇଁ ସାଧାରଣ ତତ୍ତ୍ଵର ଉପର ନାହିଁ । ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତି ଶକ ଗୋଟିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ କ ମେଳିଲେ ‘ଗାରୀ’ ଗୋଟିକେ; ‘ରୂପ’ ନ ମେଳିଲେ ‘ରୂପ’ ହେବିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ଗାଇଲେ ‘ଅର୍ଜ’ ହେବିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ୍’ ହେବିବେ

କଣ୍ଠା—ଦେ. ବିଃ. (ସ. କୋଣ) — ୧ । ଏକ କୋଣରେ ଅବସ୍ଥିତ—
Kanuā 1. Situate or living in one corner.

୨ । ସାଧାରଣଙ୍କ ଚଷ୍ଟର ଅଗୋତରରେ ରହୁଥିବା—
2. Keeping away from ordinary gaze.

କଣ୍ଠାଭଣ୍ଟା—ଦେ. ବି. (ସ. କୋଣ + ବଳ) — ସତ୍ତା ବା ଅନାବାସ
Kanuābhāṇṭā ଜୁମି—Fallow land; waste land.

(ସଥା—ଅନଙ୍ଗପ୍ରାମଦେବଙ୍କ ଅମଳରେ ରାଜ୍ୟର ମୋଟ ଜମିର
ପରିମାଣ ୨୨ ଲକ୍ଷ ୮୮ ହଜାର ବାଟ ଥିଲା । ଏଥରୁ କଣ୍ଠାଭଣ୍ଟା,
ନଦୀ, ସବୁ ପ୍ରଭାତ ୧୫ ଲକ୍ଷ ୮୦ ହଜାର ବାଟ ଯାଇ ଅବଶିଷ୍ଟ
୪୭ ଲକ୍ଷ ୪୮ ହଜାର ବାଟରୁ ରାଜସ ଆଦ୍ୟ ହେଉଥିଲା—
ମାଦଳାପାଞ୍ଜି ।)

କଣେ—ଦେ. ଥ.— ୧ । (ପେଟର) ଏକ କୋଣ ମାତ୍ର—
Kane 1. One corner only.

୨ । ଏକଚର୍ବୀର୍ଥା—2. One fourth only.

କଣେଇ କଣେଇ—ଦେ. ଥ. (ସ. କୋଣ) — ୧ । ଅଢ଼ିବାକରେ—
Kanei kanei 1. Obliquely.
୨ । କର୍ଣ୍ଣମାର୍ଗରେ—2. Diagonally.

କଣେଇବା—ଦେ. କି. (ସ. କୋଣ) — ୧ । ନେଷକୋଣରେ ରୂହିବା;
Kaneibhā କଟାଇବୁଣ୍ଡି କରିବା—1. To cast a sidelong
glance.

୨ । ଏକ କୋଣରୁ ଅପସରିବା—2. To move to
a side.

୩ । କର୍ଣ୍ଣମାର୍ଗରେ ଗଛ କରିବା—
3. To move diagonally.

୪ । ଅଣେଇବା—4. To incline; to lean to one
side.

କଣେର—ସ. ବି ପୁଅ କଣ୍ଠ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ଣ୍ଣ. ଏର—
Kanera କଣ୍ଠିକାର (ଦେଖ) —

Karṇḍikāra (See)

କଣେର—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ (କଣ୍ଠ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ଣ୍ଣ. ଏର +
Kanera ଶ୍ରୀ. ଥ) — ୧ । ବେଣ୍ୟା—1. Prostitute.

୨ । କରଣୀ; ଦ୍ୱାତ୍ରୀ—2. A female elephant.

କଣେରୁ—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ. (କଣ୍ଠ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା କର୍ଣ୍ଣ. + ଏରୁ)—
Kaneru କଣେରୁ (ଦେଖ)

Kanerā (See).

କଣ୍ଠ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—କଣ୍ଠ (ଦେଖ) —
Kant **Kanta (See).**

କଣ୍ଠକେ କଣ୍ଠ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. ୨୫ କି. ବିଃ.—
Kantke kanṭ ୧ । ମାପ ମୁଗାବକ୍ ଠିକ୍ ସମାନ—

1. Exact to the measure.

୨ । ଠିକ୍ତାକ୍; ବେଶ ନୁହେ ବା କରି ନୁହେ—2. Exactly
fitting; neither more nor less.

କଣ୍ଠକାର କରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—୧ । ମାପ ଯୋଖ କର
Kantkārā karibā ହିସାବ କରିବା—1. To strike up
an account after calculation.

୨ । ଭାବ ତିନ୍ତୁ ହିସାବ କରିବା—2. To calculate
after much deliberation.
୩ । ଅଗ୍ରପଦ୍ମାତ୍ମ କରିବା—3. To deliberate.

କଣ୍ଠ (ଧାରୁ)—ସ. ଗମନ କରିବା—
Kanta (root) To go.

କଣ୍ଠ—ଦେ. କି. — ୧ । ନିର୍ଦ୍ଦିତ ସମୟ—
Kanta 1. Fixed time; appointed time.

ମେରାଦ ୨ । ମିଥିଦ; ସମୟର ଅବଧି—
2. Time-limit.

ଅନ୍ତର୍ମୁଦ୍ର ଦୂର ମାପ କରି ମୁଦ୍ର ବଣ୍ଣ । କୃଷ୍ଣବିହୀ, ମହାଭାରତ, ବନ୍ଦ ।
୩ । ନିର୍ଦ୍ଦିତ ପରିମାଣ—3. Fixed quantity.

୪ । ମାପ; ପରିମାଣ—4. Measure.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ିକାର) ବି.—ଗୁଡ଼ ରଖିବିଲା କଣ୍ଠ—
An earthen pot for holding molasses.

କଣ୍ଠକ—ସ. ବି. (କଣ୍ଠ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ଣ୍ଣ. ଏକ; ସାହା
Kantaka ଅନ୍ୟ ବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ପରିଯାଏ) — ୧ । ଗଢ଼ିକ କଣ୍ଠ—
1. Thorn; prickle.

୨ । ସୁର୍ଦ୍ଧାପ; ମୁନ—
2. The point of anything.

୩ । କୁତୁ, ଶର୍ଷ—3. Source of vexation; petty
perturbing enemy.

୪ । ରେମହର୍ଷଣ; ରେମ ଟାଙ୍କୁରିବା—
4. Horripilation.

୫ । କେୟାବିଷରେ କର୍ମଶ୍ଵାନ ବା କେନ୍ଦ୍ରଶ୍ଵାନ—
5. The central or presiding planet in a
man's horoscope.

୬ । ଦୋଷ—6. Fault; drawback.

୭ । ବେଣ୍ୟ; ବାର୍ତ୍ତା—7. Bamboo.

୮ । କଣ୍ଠାବାର୍ତ୍ତା—8. Thorny bamboo.

୯ । ମାଛ କଣ୍ଠ—9. Fish-bone.

୧୦ । ଶତ୍ରୁ—10. Enemy.

୧୧ । ବୟୁ; ବ୍ୟାଧାତ—11. Impediment.

୧୨ । ନ୍ୟାୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଦୋଷୋକ୍ତ୍ତ—
12. Statement of error in Logic..

ସ. ବିଃ—୧ । କଣ୍ଠକର; ଅନ୍ତଶ୍ଵୁକର—1. Injurious.

୨ । ବୟୁକର; ବାଧାକର—
2. Causing obstruction; impeding.

୩ । ବର୍ତ୍ତିକନକ; କଣ୍ଠଦୟକ—
3. Troublesome.

୧	ର	ର	ରୁ	ଶ	ଏ	ଦ୍ୱାରୁବର୍ଷି	ଅନୁକାରୀକ ସ୍ତ୍ରୀଗ୍ରହ	ଶ	କ	ଶ୍ଵେ	ଜ୍ଞ	ରୟ	ଉଥ	କ
୨	ର	ର	ରୁ	ଲୁ	ଯେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଷି ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ପୁନ୍ତ୍ର ବର୍ଷି	ଶ୍ଵେ	ଯ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଉଥ	କ	ନୁ

୪। ଅସୁଖକାରକ—୫. Causing sickness.

୬। କ୍ଲେଶକର—୫. Painful.

କଣ୍ଠକତ୍ରୁମ—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲେ; କଣ୍ଠକ + ତ୍ରୁମ; କଣ୍ଠକଯୁକ୍ତ ତ୍ରୁମ)—

Kantakadruma ଶିମିଳିତୁଳା ଗଛ; ଶାକୁଳୀ ଚରୁ—
The silk-cotton tree; Bombax
Malabarica.

କଣ୍ଠକପାଳୀ—ସ. ବ. ଶୀ—କଣ୍ଠେର ବୋଲ (ଦେଖ)

Kantakapālī Kantēi kolī (See)

କଣ୍ଠକପଳ—ସ. ବ. (ବହୁଶ୍ରୀହ; କଣ୍ଠକ + ପଳ; ପଳର ରୋପା କଣ୍ଠାଯୁକ୍ତ)—

Kantakaphala ୧। ପଣସ—୧. Jack-fruit.

୨। ଧୂମ୍ରାତ; ଧୂରୁଷ—୨. Thorn-apple.

୩। ଗୋଷ୍ଠୀ; ଗୋଖ୍ରୀ—୩. The fruit of Tribulus
Terrestris.୪। ଗବ ଫଳ; ଏରଣ୍ଡ ଫଳ—୪. The custard-seed
fruit.

କଣ୍ଠକବଲ୍—ଦେ. ବ.—କଟକବଲ୍ (ଦେଖ)

Kantakabala Katakabala (See)

କଣ୍ଠକବାଲୀ—ଦେ. ବ—କଟକବଲ୍ (ଦେଖ)

Kantakabala Katakabala (See)

କଣ୍ଠକବୁକ—ସ. ବ. (ଉପରି ସମାଧ; କଣ୍ଠକ + ବୁକ ଧାରୁ + ବୁକ; କଣ୍ଠକଯୁକ୍ତ ବୁକ)—

Kantakabuk ଏମାନେ କଣ୍ଠ ଗଛ ଖାରୁଥିବାରୁ)—ଓଟ—
Camel.

କଣ୍ଠ କରିବା—ଦେ. କି.—୧। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇ ଅଗରୁ ସମ୍ମୁ

Kanta karibā ନିରୂପଣ ବା ନିର୍ବାରଣ କରିବା—୧. To fix
a time beforehand; to appoint a time.

ଦର୍ଶିଣା ନ ଦେଇ ସେ ବସ ବରୁ ଥାଇ । ପାଗାର. ମୁଖ୍ୟମୁଖ୍ୟ ।

୨। ବଧୁକୁ ପିଣ୍ଡାଳୟରୁ ଆଣିବା ପାଇଁ କନ୍ୟାପକ୍ଷୀୟ ମୁରମାନଙ୍କ

ସଙ୍ଗେ (ସ୍ଵାମୀପକ୍ଷୀୟ ଅରଣ୍ୟବକ) ଦିନ ସ୍ଵିର କରିବା—
୨. (a guardian of the husband) To fixa date for bringing the wife home in
consultation with the guardian of the
wife.

କଣ୍ଠକଶର—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲେ; କଣ୍ଠକ + ଶର)—କଣ୍ଠାପର ଅକୁଣ୍ଠୀୟକୁ

Kantakasara ବାଣ—Thorny arrow.

କଣ୍ଠକଶର ଲୁହୁକୁ ଢିଣ୍ଡି । ସାରଳା ମହାଭାରତ. ହ୍ରେଣ ।

କଣ୍ଠକାତ୍ୟା—ସ. ବ. (ଶ୍ଵା ତତ; କଣ୍ଠକ = କଣ୍ଠକ + ଅତ୍ୟ = ପୂର୍ଣ୍ଣ)

Kantakādhyā ଶିମିଳି ଗଛ; କଣ୍ଠକ ତ୍ରୁମ—
Silk-cotton tree.

କଣ୍ଠକାରକ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠକାରା + ସାର୍ଥ. କ + ସ୍ଵ. ଅ) —ଅକୁଣ୍ଠୀୟ;

Kantakārikā ରେତିବାଇଗଣ—Solanum

ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—କଣ୍ଠକାରକ, Xanthocarpum (plant).

କଣ୍ଠକାରୀ, ଦୁଃଖରୀ, ସୁଦ୍ରା, [ତ୍ରୁ—ବଙ୍ଗାନାଦିବର୍ଗର କଣ୍ଠକଯୁକ୍ତ

ବ୍ୟାପ୍ରା, କିଦଶ୍ଵିକା, ଲଟାଳିଥ ଗୁରୁ । ଏହା ବୁଝିରେ ମାତ୍ରେ,

କଣ୍ଠାଳିକା, କଣ୍ଠକିମା, ପତ୍ର ସାନ ଧାରଣା ପତ୍ର ପର ।

ଧାରନା, ବୁଦ୍ଧି ଏହାର ପତ୍ର ଓ ତେଙ୍କ କଣ୍ଠାୟକୁ ।

କଟକାରୀ ଏହା ସାରକ, ଭଲୁକଟରସ, ଅଗ୍ନି-

କ୍ଷ୍ୟାଟିଲ, ଲ୍ୟୁକଟାଈ, ଘାପକ, ଲୟୁ, ରାଶ, ଭ୍ରମ୍ମମୟ ଓ ପାତକ,

ରେକ୍ଲାମୀ, ମଟକଟ୍ଟୀଆ ଏହା କାଥ, ଗାସ, ଲୁର, କଥ, ବାୟୁ;

ତେ: ରେବଟୀ ମୁଲଙ୍କ, ପାଇସ୍କୁ, ଶାର୍ଗର୍ବୁଲ, କୃମି ଓ ହୃଦ୍ରୋପ-

ବ୍ରାକୁତିକେଟ୍ଟୁ ନିବାରକ ।]

ତା: ନେଇସ୍କୁର୍ବୁ

ମ: ରୁକ୍ଷିରଙ୍ଗୀ

କଣ୍ଠକାରୀ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠକ + ର ଧାରୁ= ଗମନ କରିବା + ଶୀ. ବ) —

Kantakāri କଣ୍ଠକାରକ (ଦେଖ)

Kantakārikā (See)

କଣ୍ଠକାଶନ—ସ. ବି. (ବହୁଶ୍ରୀହ; କଣ୍ଠକ + ଅଶନ = ଭ୍ରେଜନ)—

Kantakāsana କଣ୍ଠକରୁକ (ଦେଖ)

Kantakabhuk (See)

କଣ୍ଠକତ—ସ. ବି. (କଣ୍ଠକ + ସଙ୍କାତ ଅର୍ଥରେ. ଇତ)—

Kantakita ୧। ରେମାହୁତ—୧. Horripilated; with
hairs standing on end.
୨। କଣ୍ଠକଯୁକ୍ତ—୨. Thorny; prickly.

କଣ୍ଠକାଶ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠକ + ଅତ୍ୟ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍ + ଶୀ. ବ) —

Kantakini କଣ୍ଠକାଶ (ଦେଖ)

Kantakāri (See)

କଣ୍ଠକମେଳ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; କଣ୍ଠକ + ଇନ୍ = କଣ୍ଠକନ + ଫଳ)—

Kantakiphala ୧। କାରୁତି—୧. Cucumber.

୨। ପଣସ—
୨. Jack-fruit.

କଣ୍ଠକିବା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କି—(ସ. କଣ୍ଠକତ)—ରେମାହୁତ ହେବା;

Kantakibā (ରେମ) ଟାଙ୍କୁର ରୁଟିବା—To be horripilated;
(the hairs) to stand on ends.

ଦେଇଲେଇ ଥର କାହାର ବର୍ଷକେ ରେମ ନିବର ।

ଅନବ୍ରତ, ରେମକ୍ଷେତ୍ର ।

କଣ୍ଠକିର—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବ—(ସ. କଣ୍ଠକ)—କଣ୍ଠିଆ ମାତ୍ର;

Kantakira ଧଳ ଶିଦ୍ଧିମାତ୍ର—A species of fish with

spikes near the gills and on the neck.

କଣ୍ଠକିଲ—ସ. ବି. (କଣ୍ଠକ + ଅତ୍ୟ ଅର୍ଥରେ. ଇଲ)—

Kantakila କଣ୍ଠକଯୁକ୍ତ; କଣ୍ଠକିଥ—Thorny.

ସ. ବ—କଣ୍ଠକାରୀ—Thorny bamboo.

କଣ୍ଠକି—ସ. ବ. (କଣ୍ଠକ + ଅତ୍ୟ ଅର୍ଥରେ. ଇଲ; ମା. ଏବା)—

Kantaki ୧। କଣ୍ଠିଆ ମାତ୍ର—୧. A kind of small fish.

୨। କଣ୍ଠକାରକ; ଯେଉଁ ବାଇଗଣଙ୍କ କୁଣ୍ଡିରେ

ଗରରେ କଣ୍ଠ ଥାଏ—୨. Thorny egg-plant.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ମୁଖ୍ୟରେ ସୃତିତ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାନ୍ୟ ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ଵର ମାନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେରଣ ଉଷ୍ଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଥବା ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟରେ ଫଳ ଗୋଟିଲା, ଯେବେ ଏ କ୍ଷାଣକେବେଳେ ନ ମିଳିବ ଦେବେ ବେଳେ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷମେ ଗହୁର ଦିପସରି ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟରେ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମେଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘କୂଥ’ ନ ମେଳିଲେ ‘କୂଥ’ ଶୋଇବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମେଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଙ୍ଗୀ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଙ୍ଗୀ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକର’ ଦେଖିବେ ।

- ୩ । ବିକଙ୍ଗତ; ଭାଇଁ ଚି ଶୁଳ୍କ—
 3. *Flacourtiella Romontchi* (a thorny plant).

୪ । ବରକୋଳ ଗଛ ଓ କୋଳ—
 4. The Jujube (tree and berry).

୫ । ଖଦର (ଗଛ) — 5. *Acacia Catechu* (tree).

Thorpy

1. Ketaki (See)
 ২। কিথি (দেখ)
 ২. Kiā (See)
 কষ্ট দেবা—দে. কি—১। কষ্ট করিবা (দেখ)

କଣ୍ଠ ଦେବା—ଦେ. କି—୧ । କଣ୍ଠ କରିବା (ଦେଖ)
Kanṭa debā 1. **Kanṭa karibā** (See)
 ୨ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ବା ଧନ ଦେବା ପାଇଁ ସମୟ ଲିର୍ଭାରଣ
କରିବା—2. To fix a time-limit for
 payment.

କଣ୍ଠବନ୍ଧକ—ଦେ. ବି—କଟବନ୍ଧକ (ଦେଖ)•

Kaṇṭabandhaka Kaṭabandhaka (See)
 କଣ୍ଠା—ଦେ. ବ. (ସ. କଣ୍ଠକ)—୧ । ଦୁଃଖ ପୂର୍ବ୍ୟଗ୍ର କଣ୍ଠକ —

Kāntā	1. Thorn.
କୁଣ୍ଡା ।	ତେଣ୍ଟାଗ୍ର ଲୋହକାଳ—2. Iron-nail.
କାନ୍ଦା; କାନ୍ଦି	ମାଛର ଅଶ୍ଵି—3. Fish-bone
ଚ ।	ଅଶ୍ଵି କନ୍ଧାଳ—4. Skeleton.

(ଯଥା—ଚିନ୍ତା କରି କରି ତାର କଣ୍ଠା ରହିଲାଣି ।)
 ୫ । ବଡ଼ ପରିଷାଳନବିଶ୍ଵା ଶସ୍ତ୍ରାଦି ଓଜନ କରିବା ପାଇଁ
 ବ୍ୟବସ୍ଥା ବଡ଼ ଭୁଲାଦଣ୍ଡ—5. Big scales
 for weighing large quantities of grain etc.
 ୬ । ଶର—6. Enemy: foe.

(যথা— মতে পৰা যে কষ্টা হোল্ডিং ।)

৭। বিঘ্ন; ব্যাপাত—7. Impediment; obstacle.

৮। ঘড়ির কষ্টা বা সময়স্থাপক পুঁতি—
8. Hands of a clock or watch.

- ୫ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଙ୍କ ବାଲ ବାନ୍ଧିବାର କଣ୍ଠ—୨. Hair-pin.

୬ । କୁଆରେ ପଡ଼ିଯାଉଥିବା ଜଳପାତାଦିକୁ ପାଣି ମଧ୍ୟରୁ
କାଢ଼ିବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ ବକ୍ଷାପ୍ର କୁଆକଣ୍ଠା; ବିଶିଥି—
୧୦. A forked contrivance for bringing
up jugs etc which fall down into a well.

୭ । ବନଶିରିକଣ୍ଠା; ବନଶିର ତୋର ଅଗରେ ଲୁଗିଥିବା ବକ୍ଷାପ୍ର
ଲୌହ—୧୧. Angling hook.

ଚନ୍ଦ୍ର ସ୍ଵାଦ ମୁଖେ ଦେଇ, କଟାଷ କଣ୍ଠ ଲଗାଇଲୁ ।
ଦୂର ଦୂର

୧୨ । ସାହେବମାନେ ଖାନା ଖାଇବା ବେଳେ ବ୍ୟବହାର
କରିବା ଶୁଣି ମୁଖିଆଁ ଶାଖାଯୁକ୍ତ ଧାରୁଦଣ୍ଡ—
୧୨. Fork.

୧୩ । ପୋଷା ଶାଖା ଓ ବଣିଙ୍କ ଗଲାରେ ବାହାରବା ମାଂସକାଳ-
ରେଣ୍ଟ—୧୩. A pointed fleshy growth on
the throat of domesticated Myna birds.

୧୪ । ଓଳିଆରୁ ଆଡ଼ିବାଗରେ ବେଞ୍ଚନ କରିବା ପାଲଦର୍ଶି—
୧୪. The straw-rope entwined round an Olio.

or straw bundle for storing grain.

୧୫ । କଣ୍ଠିବା କର୍ମ; ମାପ—

15. Act of measuring; measure.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ତଡ଼ାଗ; ଘୋଖରା—Tank;

କଣ୍ଠା ଅଗାଢ଼—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାଳ) ବି—ସେହି ଅଗାଢ଼ ଧାନ ମଧ୍ୟରେ

Knṭā agardī କଳାକଳା ମଳ ଗୁଡ଼ିଳ ବା ଶସ ଥାଏ—
Chaff containing black kernel inside it.

କଣ୍ଠାଆଳୁ—ଦେ. ବି (କଣ୍ଠକ + ଆଳୁ) —କଣ୍ଠାଯୁନ୍ତ ଆଳୁବିଷେଷ; ଏକ

Kantāalū ଜାତ୍ୟ କରବା—A kind of wild yam;
Dioscorea Glabra (Haines).

କଣ୍ଟାକଷ୍ଟ—	ଦେ. ବିଶ୍ଵ ଓ କ୍ରି. ବିଶ୍ଵ—
Kantakant	୧। ପରିମାର ସହିତ ସଂବନ୍ଧରେ ସମାନ— କଁଟକେକଁଟ 1. Exactly fitting or tallying with each other.
	୨। ମାପକୁ ଗୁହଁ ଠିକ୍ ସମାନ— 2. Exact to the measure

୧	ଇ	ଉ	ରୁ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳସିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଛ୍ର	ଇସ୍	ଉଥ	ହ
,	ଇ	ଉ	ର	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ

କଣ୍ଠାବାଡ଼ରେ ଲୁଗା ପକାଇ କଲି କରିବା—ଦେ. କି—ପରବୁ କର
Kantā bardare lugā pakāi kali karibā କରିବାକୁ
ଅକ୍ଷମାନୀ ପ୍ରଥମେ ଉତ୍ତୋଜିତ କର ନିଜେ ବୁଥା ଉତ୍ତୋଜିତ ବ୍ୟକ୍ତି
ସହିତ କଲି କରିବା—To quarrel with a person
after provoking him to quarrel; to pick up
or provoke a quarrel.

କଣ୍ଠା ବାଡ଼େଇବା—ଦେ. କି.—ଲୁହାକଣ୍ଠାକୁ ପୁନଃପୁନଃ ଆପାତ
Kantā bārdeiba କରି କୌଣସି ପଦାର୍ଥରେ ପ୍ରବେଶ କରଇବା—
କାଟିମାରନା To thrust an iron-nail into a thing by
କାଟିମାରନା hitting the nail on the head.

କଣ୍ଠା ବୁଜିବା—ଦେ. କି—କଣ୍ଠାବାଡ଼ିହାରୁ କୌଣସି ସ୍ନାନକୁ ବାଡ଼ାବନ୍ଦ
Kantā bujibā କରିବା—To fence up a place with
କିଟିଦେଓୟା thorny twigs.
କାଟିମାରନା

କଣ୍ଠାବେତି—ଦେ. ବି—(ସ. କଣ୍ଠକ + ବେତି)—କଣ୍ଠକଯୁକ୍ତ ହଙ୍କାଳିଆ
Kantā beta ବେତିବିଶେ—A species of thorny ratan;
Calamus Gurumba (Haines).

କଣ୍ଠାବରନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) ବିଶ—ପାର୍ଦ୍ଦ୍ଵୁଣୀ; ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି
Kantābharan ବାଟରେ ଏଣେତେଣେ ବହୁତ ଅଟକ ଯାଇ
ଯମୟ କଣ୍ଠ କରେ ଓ ଥ୍ରେ କାମରେ ହେବା କରେ—
(a person) Who idles away time by
linger on the way; dilatory; procras-
tinating.

କଣ୍ଠା ମଧ୍ୟ—ଦେ. ବି. (ସ. କଣ୍ଠକ + ମଧ୍ୟ)—ମଧ୍ୟ (ଦେଖ)
Kantā maepa Maepa (See)

କଣ୍ଠାମଞ୍ଜା—ଦେ. ବି. (ନିରଥକ ସହଚର ଦ୍ଵିତୀୟ ଶବ୍ଦ)—
Kantāmanjā ୧। ଅନେକବୁଝିଏ ମାତ୍ରର କଣ୍ଠା—

କଣ୍ଠାମଞ୍ଜା ୧. Fish-bones.
କଣ୍ଠୁ ପାଇଛି ଯଦିଶି, କଣ୍ଠାମଞ୍ଜା ବର ଗୁଡ଼ିଛି—ତଥା।
୨। ବହୁ କଣ୍ଠକ—2. Many thorns.

କଣ୍ଠାମାତ୍ର—ଦେ. ବି.—ସେଉଁ ମାତ୍ରରେ ବହୁତ କଣ୍ଠ ଥାଏ—
Kantāmāt̄ha Fish full of slender bones.

କଣ୍ଠାମାହ
କାଟିମାତ୍ରଲୀ

କଣ୍ଠା ମାତ୍ରିବା—ଦେ. କି.—ଗୁଲିବାବେଳେ ତଳେ ପଡ଼ିଥିବା କଣ୍ଠା
Kantā mārdibā ଉପରେ ଅଜାଗରରେ ଗୋଡ଼ ପକାଇବା (ଓ
ତଳକିରି ଗୋଡ଼ରେ କଣ୍ଠା ମଳିବା) —To tread on
thorns while walking.

କଣ୍ଠାମାରିଷ—ଦେ. ବି.—(ସ. କଣ୍ଠକ + ମାରିଷ) —
Kantāmārisha କଣ୍ଠାନେଉଣିଆ (ଦେଖ)
Kantāneutia (See)

କଣ୍ଠା ରହିବା—ଦେ. ବି—କଣ୍ଠା ଦୋହଲିବା (ଦେଖ)
Kantā rahibā Kantā dohalibā (See)

କଣ୍ଠାଲଟା—ଦେ. ବି. (ସହଚର)—କଣ୍ଠକ ଓ ଲତା ବହୁତ ସ୍ନାନମାନ—
Kantālat̄a Places full of thorns and creepers.

କୁଞ୍ଚମାନେ କଣ୍ଠାଲଟାରେ ରୁବ ମଡ଼ା
କୁଞ୍ଚା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ର କର ଅର ଲେବା । କୁଞ୍ଚିତ ମହାଭରତ. ବନ ।

କଣ୍ଠା ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—କଣ୍ଠାକାଣ୍ଠୀ ବାଟରେ ଯିବାବେଳେ ଗୁଲିବା
Kantā lagibā ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଙ୍ଗରେ ବା ଲୁଗାରେ ପାଗବାନ୍ତିରୀ
କାଟିଲାଗା କଣ୍ଠା ରୁକ ହୋଇଯିବା—

କାଟିଲାଗା Being pricked by thorns.
କାଟିଲାକାଟି କଣ୍ଠାକିମୟ—
କାଟିଲା

କଣ୍ଠାଲିତା—ସ. ବି—କଣ୍ଠକାର (ଦେଖ)
Kantālikā Kantākāri (See)

କଣ୍ଠାଲେଉଣିଆ—ଦେ. ବି—କଣ୍ଠାନେଉଣିଆ (ଦେଖ)
Kantāneutia Kantāneutia (See)

କଣ୍ଠାପିଣ୍ଡ—ଦେ. ବି. (ସ. କଣ୍ଠକ + ସୀଦୁଣ୍ଡ)— ସିଦୁଣ୍ଡ (ଦେଖ)
Kantāsijhu Sijhu (See)

କାଟିଲାଲାଥୁର
କଣ୍ଠାସିଧା—ଦେ. ବି—ବନ୍ୟ ଗୁଲୁବିଶେ—

Kantāsidha A wild plant; Leonotis Nepetæfolia
(Haines).

[ଦ୍ର—ଏହା ଏ ପୁଟ ଠାରୁ ଏ ପୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଚି ହୁଏ । ଏହାର
ଫୁଲ ରକୁବରୀ । ଶ୍ରେଷ୍ଠକାଗପୁର ଓ ଅନୁମୁଳ ଅଞ୍ଚଳର ଜଙ୍ଗଲରେ
ଓ ପ୍ରାମମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଏହା ଜଣେ ।]

କଣ୍ଠି—ଦେ. ବି. (ସ. କୁଟ; କୁଟିକ; ଭୁଲ. ସ. କଣ୍ଠ; ଏହା ଲଙ୍ଗଲର
କଣ୍ଠ ଦେଖ)—

କୌଟି ୧। ଲଙ୍ଗଲ ଉପରେ ଥିବା ହାତରେ ଧରିବା ଅଂଶ-
ଲୋପୀ, ଲୋପି ୧. The handle of a plough.

କୌଟି ପଢ଼ି ବିଜେ ରହନ ବର୍ଷି ଧର
କୌଟି ମହିନେ ପାତର ବାଢ଼ ଧର । ବୁଝିତ ମହାଭରତ. ଶାତ୍ର ।

୨। କଣ୍ଠେଇକୋଳ (ଦେଖ)
2. Kantēikoli (See)

୩। ବଣିଆପାଣ (ଦେଖ)
3. Baniāghant (See)

୪। କଣ୍ଠୀ (ଦେଖ)
4. Kantī (See)

କଣ୍ଠିଆ—ଦେ. ବି. (ସ. ତ୍ରିକଣ୍ଠକ)—ମାଲ ନିବଟରେ ଓ ବେକ ଉପରେ
Kantī ମୁନିଆ କଣ୍ଠା ଥିବା ଏକଜାମୟ ମୁନ୍ଦ ମାତ୍ର; ଶିରିମାତ୍ର—

ସାଧାରଣ ଶ୍ଵେତ ଅଗ୍ନର ସୁଷ୍ଟାରେ ମୂଳର ୫ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨୭କ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରିଛି ନାହିଁ । ଅତିବର ୯ ବା ୧୦ ଚକ୍ରର ବୌଣସେ କର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାର ଏବଂ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଅକାର ପାଇଁ ବ୍ୟାକମେ ଚକ୍ରର ବିଷ୍ଟର ବିଷ୍ଟର, ୮ ୯ ଚକ୍ରର ଦର୍ଶ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାର ଶକ ଖୋଜିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଆର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଆର’ ଖୋଜିବ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ବନ୍ଦ ଓ ଅନ୍ତରେ ‘ନନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଜା’ ର ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଜା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକତ’ ଦେଖିବେ ।

ଟେଙ୍ଗରା A small fish with needle-like spikes near the gills and on the neck; Macrones Vittatus.

ଟେଙ୍ଗରା
ଟେଙ୍ଗରା
ତେ. ଶୋକାଳ
[ତ୍ରୁ—ଏ ଅକାରିଥା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମାତ୍ର ୧୧୦ ଅଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବ ହୁଏ; ଏହା ଦେହରେ ଖଟା ଲମ୍ବ ଡୋରିଆ ଦାଗ ଥାଏ । ଏହାର ଦୁଇ ପାଖ ଗାଲ ତଳେ ଓ ପିଠିରେ, ଏପରି ଖଟ କଣ୍ଠା ଥାଏ; ଏ କୁନ୍ଦ ହେଲେ ଏ କଣ୍ଠାଶୁଢ଼ିକ ଉତ୍ସୁକ୍ତ ହୋଇ ଭିତରେ ଭିତରେ ଏହା ମନୁଷ୍ୟର ଦେହରେ ଭୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲେ ଦେହ ଭାର ବିକେ ।]

ପ୍ରାଦେ. ୧ । (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ମୁଦ୍ର ଲମ୍ବ ବିଷାକ୍ତ ବିଷ—1. Small centipede.

ପ୍ରାଦେ. ୨ । (ସମଲପୁର) ବି—ବଡ଼ କକକାବିଷ—

2. Big scorpion.

କଣ୍ଠିଆ କପ୍ଟା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—ଶୀଲେକମାନଙ୍କର ସାଧାରଣତଃ Kāntīā kapṭā ଘରେ ପିନ୍ଧିବା ମୋଟା ଖଦ—Coarse cloth ordinarily used by females as homewear.

କଣ୍ଠିଆ ବିଶୁ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ ଓ ସମଲପୁର) ବି—

Kāntīā bichha ୧ । କଣ୍ଠିଆ. ପ୍ରାଦେ (୧) (ଦେଖ)

1. Kāntīā (1) (See)

, ୨ । କଣ୍ଠିଆ. ପ୍ରାଦେ (୨) (ଦେଖ)

2. Kāntīā (2) (See)

କଣ୍ଠିଆଳି—ଦେ. ବି. (ସ. କଣ୍ଠିଆ ଫଳ)—୧ । କାକୁଡ଼ ଜାଗୟ ଏକ Kāntīāli ପ୍ରକାର ସୁମାଦୁ ଫଳ—1. A kind of cucumber.

ତେ. ମୁଲୁଦୋଷକାୟା [ତ୍ରୁ—ଏହାର କଣ୍ଠାପର ଆଂଶୁ ଥାଏ । ହାତରେ ଘୋଡ଼ ଦେଲେ ତାହା ଭାଙ୍ଗି ଯାଏ । ଫୁଟ ବା ନିକଣ୍ଠା କାକୁଡ଼ରୁ ଦେବ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ଏହି ଶକ ବ୍ୟବହରିତ ହୁଏ ।]

, ୨ । କଣ୍ଠିଆ (ଦେଖ)

2. Kāntīā (See)

କଣ୍ଠିତପାଳି—ଦେ. ବି.—କଣ୍ଠେଇକୋଳି (ଦେଖ)

Kāntīkapāli Kānteikoli (See)

କଣ୍ଠିକଳା—ଦେ. ବି.—କଣ୍ଠି କଳା (ଦେଖ)

Kāntīkila Kāntīkili (See)

କଣ୍ଠିକଳା—ଦେ. ବି. (ସ. କୁଟ + କଳା)—ଇଲାକା ମୁଣ୍ଡାକୁ କଣ୍ଠି ସଙ୍ଗେ

Kāntīkili ଯୋଗ କରି ଦୁଇବକ କରିବାପାଇଁ ବାଢ଼ିଆ ହୋଇଥିବା କଳା ବା ଶ୍ରୀଲ—The wooden pin or peg joining the plough with the hand-piece.

କଣ୍ଠିବା—ଦେ. ବି.—୧ । ମାପିବା—1. To measure; to take

Kāntība the dimensions of.

ମାପକରା ୨ । କୌଣସି ଅଳଂକାର, ଶୋଭା ବା କୁର୍ରା ଦେବରୁ

ନାପନା ଠିକ୍ରୁପେ ହେଉଛି ବା ନାହିଁ ଏହା ଦେଖିବା—2. To put on a coat or ornament etc to see if it fits the body.

୩ । ହୁଲ ବହିବାର ଉପତ୍ତମ ହେବା—3. To tend to sweaten; to begin to perspire.

(ସଥା—ତା ଦେହରେ ହୁଲ କଣ୍ଠ ଅସିଲୁଣି ।)

କଣ୍ଠ ଦୋଇଲ କଣ୍ଠକ ଉସନକ ରୁଚ ରୁଚ ସାଥ ଦେନ ତୋଳ ।

ଅରମଣ୍ୟ, ବଦରମଣ୍ୟମଣି ।

୪ । କହିବା—4. To see if one thing exactly fits into another; to compare.

କେ ଉଚ୍ଚ ଅକା ବଡ଼ ସାନ, ଉଚ୍ଚକ କଣ୍ଠ ଦେବା ଅଣ ।

ଉପତ୍ତ. ହେମପାନ୍ତି ।

୫ । ଦଂଶିବା; କାମୁଡ଼ିବା—5. To bite.

କଣ୍ଠିବାତ୍ର—ଦେ. ବି.—ଉଣ୍ଠୁଣୀ (ଦେଖ)

Kāntibārdi

Ukhunī (See)

କଣ୍ଠିଲ—ଦେ. ବି.—କଣ୍ଠିଲୋ (ଦେଖ)

Kāntila

Kāntilo (See)

କଣ୍ଠିଲିଆ—ଦେ. ବିଶ.—ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ ଖୁପକାର କଣ୍ଠିଲେ

Kāntilis ନାମକ (ବାସନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ) ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ (ବାସନ)—(utensil) Made in Kāntilo, a village in Khandapardā State famous for its utensils.

କଣ୍ଠିଲୋ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଓଡ଼ିଶାର ଖୁପକାର ଗଡ଼ଜାତର ଅନ୍ତର୍ଗତ Kāntilo ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପ୍ରାମ—A big village in Khandapardā State of Ordiśā.

[ତ୍ରୁ—ଏଠାରେ ମାଳମାଧବ ଠାକୁର ଅଛନ୍ତି । କଂସ ଓ ପିଲ ବାସନ ନିମନ୍ତେ ଏ ସ୍ଥାନ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।]

କଣ୍ଠି—ସ. ବିଶ. (କଣ୍ଠ + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—କଣ୍ଠକମ୍ପୁଳ—

Kānti

Thorny (M. W.).

ଟିଆରୀ; ଟେରୀ ସ. ବି—୧ । କୃଷ୍ଣରୁତ୍ତାଦିକର୍ଣ୍ଣର ଅନ୍ତି କଣ୍ଠକମ୍ପୁଳ ବୃଦ୍ଧ ବନ୍ୟ କ୍ଷୁପରିଶେଷ—

1. A wild thorny plant; Cæsalpina Dignya.

[ତ୍ରୁ—ଏଥର ପଢ଼ରେ ଖାରୁ ଏ ଯୋଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଣ୍ଡିତ ଥାଏ । ପୁଲ ବଳଦିଆ, ଗୋଲ ଏବଂ କେଶରମୟ; ଏହା ବର୍ଣ୍ଣିବାକେ ପୁଟେ; ଏଥର ଛୁଇଁ ଚେପ୍ଟା, ଦୂର, ମୁଣ୍ଡା ଓ ଗାଣ ଅଙ୍ଗୁଳ ଲମ୍ବ । ଏହା କଣ୍ଠାଯ ରସ; ଛୁଇଁରେ ଗାଣ୍ଟ ମଞ୍ଜି ଥାଏ । (ଯୋଗେନ୍ଦ୍ର)

ଏଥର ପୁଲ ମହାଲଗୁଣାକରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଫଳମୂଳ ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଧାଯିବାପାଇଁ ଲୋଡ଼ା ହୁଏ ।]

୨ । ଖରର ଗଛ—2. Acacia Catechu (M. W.).

୩ । କୃଷ୍ଣବିଶେଷ—

3. Achyranthus Aspera (M. W.).

୪ । କୋଇଲେଖା ଗୁରୁ—

4. Ruellia Longifolia (M. W.).

ଦେ. ବି—କଣ୍ଠେଇକୋଳ (ଦେଖ)

Kānteikoli (See)

୧	ର	ତ୍ର	ଗୁରୁ	ତ୍ର	ଏ	ଦସନ୍ତ୍ର କଣ୍ଠ	ଅନୁକୁଳିଷିକ ପୁତ୍ରାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ତ୍ର
୨	ର	ତ୍ର	ଗୁ	ଲୁ	ସ୍ତ୍ରୀ	ଆକାଶନ୍ଦୂଳିକଣ୍ଠ ଅନୁଶାର କା ତନ୍ତ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ କଣ୍ଠ	ଶ୍ଵେତ	ଯ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ତ୍ର	

କଣ୍ଠେର—ଦେ. ବ—ସାନ କଣ୍ଠିଆ ମାଛ—(କଣ୍ଠିଆ ଦେଖ)

Kantei A small fish with needle-like spikes near the gills and on the neck.

କଣ୍ଠେରକୋଳ—ଦେ. ବ. (ସ. କଣ୍ଠକାଳୀ)—

Kanteikoli କଣ୍ଠକୟାଳୁ ବନ୍ୟ ଶୁଷ୍କବିଶେଷ—

କେଳେକଡ଼ା; The prickly Nightshade; Cæsalpinia Separia.

ହିନ୍‌ସ [ତ୍ର—ଏହାର କୋଳ ସାମାନ୍ୟ ଖଟା; ପଦି ତେ. ନିଷ୍ଠାପି ବରକୋଳ ପଢ଼ ପର । ଏହା କଟୁଭିଲୁ ରସ, ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ :— ଉଷ୍ଣମାର୍ଗ, ଚୁଚିକର ଏବଂ ବାସୁ, ପିତ୍ତ, ଶୋଥ, କାକାଦନୀ, ହିଂସା, କୁଷ୍ମା, କଣ୍ଠ, ଶିତ, ଜ୍ଵର, ପାଳିତ୍ୟ ଓ ବିଷଦୋଷ—କଣ୍ଠକପାଳୀ, ନାଶକ ।]

ଶୁଷ୍କବିଶେଷ, କାଳା, ଭୁଣୀ

କଣ୍ଠେରମୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ଶୈଳ ବାଇଗଣ—

Kanteimundi A kind of small brinjal.

[ତ୍ର—ଏହାର ମୁଣ୍ଡ କଣ୍ଠାରେ ଫୁଲୀ । ଏହା ବଡ଼ ସୁଷ୍ପାଦୁ ।]

କଣ୍ଠୋଳ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠ ଧାରୁ + ଭଳ)—କଣ୍ଠୋଳ ୩ (ଦେଖ)

Kantola Kandola 3 (See)

କଣ୍ଠୋଳବାଣୀ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠୋଳ + ବାଣୀ)—କଣ୍ଠୋଳ ୩ (ଦେଖ)

Kantolabina Kandola 3 (See)

କଣ୍ଠୋଳୀ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠ ଧାରୁ + ଭଳ + ସ୍ତ୍ରୀ. ର)—

Kantoli Kandola 3 (See)

Kandola 3 (See)

କଣ୍ଠାକୁ—ବେଦେ. ବ. (ଇଂ. Kantrakt)—୧ । ଠିକା; ଇକସ;

Kantrakt ନିଦ୍ରା ଅର୍ଥଶୀମା ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ

କଟ୍ଟୁକ୍ରି ନିର୍ମାଣ କରିବାର ବା ରୁକ୍ତି—1. Contract.

କନ୍ଦ୍ରକ୍ରି ୨ । ରୁକ୍ତି, ପରଶର ସ୍ତ୍ରୀକାର—

2. Contract; mutual agreement.

କଣ୍ଠାକୁର—ବେଦେ. ବ. (ଇଂ. Kantraktar)—ଠିକାଦାର; ସେଉଁ

Kantraktar ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବ୍ୟକ୍ତି ବା କୁତ୍ରରେ କୌଣସି କାମ

କଟ୍ଟୁକ୍ରିର କରିବାକୁ ଭାବ ନିଏ—Contractor.

କନ୍ଦ୍ରକ୍ରିଟର

କଣ୍ଠ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠ ଧାରୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ର)—

Kantha ୧ । ଗଲଦେଶ; ଗଲା—1. Neck; throat.

ଗଲଦେଶ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବରସି କଣ୍ଠରେ—ଶାରଳା ମହାରତ ।

୨ । କଣ୍ଠଧୂନି; ଗଲାର ସ୍ଵର—2. Tone; voice.

୩ । ନିକଟ—3. Proximity; nearness.

୪ । ଅଧିକ ରିଯୁସ ଶୁଅର ଗଲାର କୁତ୍ରପାଣେ ବୁଲିଥିବା

ଭାନ୍ଦୁଧକୁ କଣ୍ଠର ରେଖା—

4. The rainbow-coloured line round the neck of a grown up parrot.

୫ । କୌଣସି ପଦାର୍ଥର ମୁଣ୍ଡପାଣେ ସରୁଆ ଥିଲା—

5. The narrow portion of a thing near the top (as of a bottle).

ଦେ. ବ.—ନାଲକଣ୍ଠର ଜାକନାମ—

Name for calling Nilakantha.

କଣ୍ଠଗତ—ସ. ବିଶ. (ଯୁ କତ୍ତ; କଣ୍ଠ + ଗତ)—କଣ୍ଠଗତ (ଦେଖ)

Kanthalagata Kanthalagata (See)

କଣ୍ଠଗତପ୍ରାଣ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବନ୍ଧୁକ୍ରୀହୁ; କଣ୍ଠଗତ + ପ୍ରାଣ = ପ୍ରାଣ)

Kanthalagataprana (ବାପୁ)—ପ୍ରାଣ କଣ୍ଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିଥିଥିବା

(କଣ୍ଠଗତପ୍ରାଣ—ସ୍ତ୍ରୀ) ଅବସ୍ଥାପ୍ରାଣ ରୁକ୍ତି (ବ୍ୟକ୍ତି); ପ୍ରାଣକୁ ଅବସ୍ଥାପ୍ରାଣ—

ପ୍ରାଣ; ମୁଣ୍ଡ—(one) Reduced to the last extremity; on the point of breathing one's last;

near dying; on the point of death.

କଣ୍ଠସ୍ଵ—ଦେ. ବ.—(ସ. କଣ୍ଠ + ସବ୍ବା)—ଏକତ୍ର ସମବେତ ବନ୍ଧୁ—

Kanthalaghanta ଲେକକର ମୁଖ୍ୟନି; ଜନରବ—Noise of many people in a crowd.

କଣ୍ଠଚଟ—ସ. ବ.—(ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଣ୍ଠ + ଚଟ)—

Kanthalatata ବେକ ଓ କାନ୍ଦର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଥିଲା—The part

of the neck above the shoulders.

କଣ୍ଠଚରଣୀ—ଗ୍ର. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କଣ୍ଠଚରଣୀ (ଦେଖ)

Kanthalatarani Kanthalatarani (See)

କଣ୍ଠଚରୁଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସ. କଣ୍ଠ + ଚରୁଣୀ)—

Kanthalatarani ପୁରୁଣ ହେବାର ପୂର୍ବାବସ୍ଥାରେ ପୁର୍ବାବସ୍ଥାର

ଲକ୍ଷଣପ୍ରାୟ ବାଳକ—A girl on the verge

of attaining puberty.

କଣ୍ଠଚାଲବ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (କଣ୍ଠ + ଚାଲୁ + ସ୍ତ୍ରୀ)—

Kanthalabya ଯେଉଁ କଣ୍ଠର ଭିତରର ପ୍ରାଣ କଣ୍ଠ ଓ ଚାଲୁ—

Palatal and gutteral (letters).

[ତ୍ର—ଏ ଓ ଏ ବିବର୍ତ୍ତି କର୍ମମାନ କଣ୍ଠଚାଲବ୍ୟ ।]

କଣ୍ଠ ଦାଶ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ କବି—

Kantha dasa An ancient Oriya poet.

[ତ୍ର—‘ନଘୋର’ ଓ ‘ଛଘୋର’ ନାମକ ଦୁଇଟି ଶାକୁଣ୍ଡର ରତାମ୍ବଳ

କୁତ୍ର କାବ୍ୟ ଏହାକ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ—ତାରଣୀ. ଦୁଇଟି ସାହିତ୍ୟର

ଇତିହାସ ।]

କଣ୍ଠଦେଶ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠ + ଦେଶ)—

Kanthaladesa ୧ । ଶବ୍ଦରେ କଣ୍ଠଥିବା ଥିଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଣ୍ଡ ଓ

ଦେହର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରାଣ; ବେକ—

1. The portion of the body between the head and the trunk; neck.

୧	ର	ତ	ବୁଲ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତବର୍ଷି	ଅନୁକାରୀକ ସୁତ୍ତାଶର	ସ	କ	ପ,ଶ	କ	ରସ୍ତ	ଉଥ	ଇ
,	ର	ତ	ବୁ	ଲ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଷି ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଷି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ରୁଥ	ତ	ନ୍ତ	

୨ । କଣ୍ଠମଧ୍ୟ—2. Situate in the gullet.

୩ । କଣ୍ଠମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରଦୟ—

3. Entered into the gullet.

ଦେ. ବିଶ—କଣ୍ଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୁଗିଥିବା; ବେଳେ (ଜଳ) —

Neck-deep (water).

ସ୍ଵାନ୍ତ ହତ ହସ୍ତ କଣ୍ଠେ ନଳେ । ପ୍ରାଣ ପରିଚାରିତା ।

କଣ୍ଠସ୍ତ କରିବା—ଦେ. କି—ମୁଖସ୍ତ କରିବା; ପଇଟାଇବା—

Kan̄thastha karibā To get by heart.

କଣ୍ଠସ୍ତ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଣ୍ଠ + ସ୍ତର) —କଣ୍ଠଦେଶ (ଦେଖ)

Kan̄thasthalā Kan̄thadesa (See)

କଣ୍ଠହାର—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଣ୍ଠ + ହାର) —କଣ୍ଠହୃଷଣ (ଦେଖ)

Kan̄thahāra Kan̄thabhūshana (See)

କଣ୍ଠା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କଣ ଧାରୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା + କରଣ. ୦ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)-

Kan̄tha ଗଲଦେଶ; ଗଲା; ତଣ—Throat.

ଦେ. ବି. (ସ. କଣ୍ଠ)—୧ । କଣ୍ଠରବଣବିଶେଷ; ବେଳର

କଂଠା ହାର—1. A kind of necklace with large beads.

ଗାନ୍ଡା; ମର୍ଦ୍ଦୀ—୨ । ଉଚରେ ମଞ୍ଜ ଗୁରୁଳ ଥିବା ରହ ଧାନ; ମଞ୍ଜ

ଧାନ; ଉଚରେ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ନ ଥିବା ଧାନ—

2. Gainless paddy.

୩ । ବଡ଼ ଗୋଲକାର କଣ୍ଠ—3. A large bead.

କାଠା; କଂଠା—୪ । ବୟସୀ ଶୁଆପଣୀଙ୍କ ବେଳ ଗୁରୁପାଣେ ଦେଖାଯିବା

କାଲନେଳ ରେଖା—4. A red and blue

line appearing round the neck of grown-up parrots.

କଂଠା—୫ । (ଦରଙ୍ଗାକର ଶାଷା)—କଣ୍ଠର ବେଳ ଗୁରୁପାଣେ

ବୁଲିବା ପଣ୍ଡ; କାଲର—Collar of a coat or shirt.

କଣ୍ଠାଗତ—ସ. ବିଶ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଣ୍ଠ + ଅଗତ)—

Kan̄thāgata କଣ୍ଠପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥିଥିବା—

Come up to the throat.

କଣ୍ଠାଗତପ୍ରାଣ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବନ୍ଦୁକୀର୍ତ୍ତ; କଣ୍ଠାଗତ + ପ୍ରାଣ)—

Kan̄thāgataprāṇa କଣ୍ଠାଗତପ୍ରାଣ (ଦେଖ)

(କଣ୍ଠାଗତପ୍ରାଣ—ସ୍ତ୍ରୀ) Kan̄thagataprāṇa (See)

କଣ୍ଠାଗତ—ଶ୍ରୀ ବିଶ. (ସ. କଣ୍ଠାଗତ)—୧ । କଣ୍ଠାଗତ (ଦେଖ)

Kan̄thāgrata 1. Kan̄thāgata (See)

୨ । କଣ୍ଠାଗତପ୍ରାଣ (ଦେଖ)

2. Kan̄thāgataprāṇa (See)

୩ । ଅତିଶ୍ୟ ବ୍ୟସ ବା ଅନ୍ତାକୁ; ବିପଳ; ବିପଦଗ୍ରସ୍ତ—

3. Afflicted.

୪ । ଆସନ୍ତମୁକ୍ତ—4. Dying.

ଦେ. ବି—ପ୍ରାଣ କଣ୍ଠାଗତ ହେବାର ଅବସ୍ଥା; ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତାକୁ ଅବସ୍ଥା—Distressed condition

କଣ୍ଠାହତ୍ତା—ଦେ. ବି—ଶାଳାରେ ଧାନହଳା ରଖିବା ସମୟରେ ବା ଏକାରୁ

Kan̄thājhārdā ଧାନହଳା ବୋହିବା ବେଳେ ହଳାରୁ ସେଇ ଧାନ ମନ୍ଦୁ ତଳେ ହଢ଼ ପଡ଼ିଥାଏ—The grains of paddy fallen from the sheaves while carried to and stored in the grain-yard.

କଣ୍ଠାହତ୍ତା ଧାନ—ଦେ. ବି—କଣ୍ଠାହତ୍ତା (ଦେଖ)

Kan̄thājhārdā dhāna Kan̄thājhārdā (See)

କଣ୍ଠାଧାର—ଦେ. ବି—ବେଳରେ ଗୋଟିଏମାତ୍ର ବଡ଼ ବୁଲସୀକଣ୍ଠା

Kan̄thādhārī ମିଳଥିବା ବୈଷ୍ଣବସଙ୍କୁ ଦାୟ—A sect of Baishnabas wearing one big circular bead in a string round the neck.

କଣ୍ଠାବେଧ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଣ୍ଠ + ଅବରେଧ)—

Kan̄thābarodha କଣ୍ଠରେଧ (ଦେଖ)

Kan̄thārodha (See)

କଣ୍ଠାବେଧକ—ସ. ବି (ଗୁଣୀ ତତ୍ଵ; କଣ୍ଠ + ଅବରେଧକ)—

Kan̄thābarodhana କଣ୍ଠରେଧ (ଦେଖ)

Kan̄thārodha (See)

କଣ୍ଠାବରଣ—ସ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ଵ; କଣ୍ଠ + ଅବରଣ)—କଣ୍ଠରେ ପିଣ୍ଡ

Kan̄thābhāraṇa ମିଳା ଅଳକାର; ହାର—Necklace.

କଣ୍ଠାମାଧ୍ୟା—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ମୋଟା, ଚକା ଓ ଶୁକ୍ଳ ଧାନ—

Kan̄thāmādhiā A kind of coarse paddy, white and round.

କଣ୍ଠାମାଧ୍ୟା—ଦେ. ବି—କଣ୍ଠାମାଧ୍ୟା (ଦେଖ)

Kan̄thāmādhiā Kan̄thāmādhiā (See)

କଣ୍ଠାଳ—ସ. ବି. (କଣ୍ଠ + ଅଳ)—କୁଣ୍ଡିତ କରିବା; ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ହେବା

Kan̄thalā + ଅ—୧ । ଶୁରୁଣ; ଓଲୁଅ—

1. Arum.

୨ । ଛୁଟୁ; ଓଟ—2. Camel.

୩ । ଯୁକ୍ତ—3. Fight.

୪ । ଉକ୍କା; ନାହା—୫. Small country-boat.

୫ । ଅନ୍ତର; ଅନନ୍ତ—

5. A digging instrument with a long handle.

କଣ୍ଠାମୁ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ଵ; କଣ୍ଠ + ଅସ୍ତ୍ରି)—କଣ୍ଠର ହାଡ଼—

Kan̄thāsthi Collar-bone; clavicle.

କଣ୍ଠେ—ଦେ. ବି (ସ. କଣ୍ଠୀ)—୧ । ଗଲାରେ ପିଲାଯିବା ଏକଷରାଥ ହାର—

Kan̄thi 1. One-stringed necklace consisting of circular beads strung together.

କଣ୍ଠଳା; କଣ୍ଠି ୨ । ହାରର ଗୋଲକାର ହାର—

2. One of the beads strung into a necklace.

ସାଧାରଣ ପ୍ଲେଟ୍ ଅପର ସୁଖରେ ସୂଚିତ ୬ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରେସେ ଛାତ୍ର କରିବାର ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୯ ବା , ତତ୍ତ୍ଵ ପ୍ଲେଟ୍ କରି ବର୍ଷ ବା ମାହାମୂଳକ ଶବ୍ଦ ଚାରିଜଳେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ଏ ପିତର ଯେବେ ଯେହି ଶକ୍ତି ପାଇଁ ପଥ୍ୟମେ ରହିଛି ବସ୍ତର ବସ୍ତର , ବା ୬ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଷ ବା ମାହାମୂଳକ ଶକ୍ତି ପାଇଁ କରିବାର ହେବ । ଯାଆ—‘ଗାର’ କି ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ କି ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବଧୁ’ କି ମିଳିଲେ ‘ବଧୁ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅରା’ କି ପାଇଲେ ‘ଅରା’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅଲବଦ୍ଧ’ କି ପାଇଲେ ‘ଅଲବଦ୍ଧ’ ଶୋଭିବେ ।

୨ । ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କର ପିନ୍ଧିବା ତୁଳଶୀମାଳା—

3. String of Holy Basil wood-beads worn round the neck by Baishnabas.

୪ । ଏକ ପ୍ରକାର ନାକରଣ—4. A kind of nose-ring. ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଲଙ୍ଘଳର କଣ୍ଠ—

Handle of a plough.

କଣ୍ଠିକା—ସ. ବି. ୩୧. (କଣ୍ଠି + ସାର୍ଥରେ. କି + ଶ୍ଵି. ଆ)—

Kan̄thikā ୧ । ବେଳର ଏକସରଥ ମାଳ—

1. One-stringed necklace.

୨ । ବରି ଟାଣିବା ଘୋଡ଼ାର ବେଳ ଖାର ପାଖରେ ଲୁଣିଥୁବା ଚମର କଳୟ—2. Leather-ring put round the neck of a carriage-horse; halter.

୩ । ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କର ପିନ୍ଧିବା ତୁଳଶୀମାଳ—

3. A string of beads of Holy Basil wood worn by Baishnabas.

କଣ୍ଠି ଘିନିବା—ଗା. କି—କଣ୍ଠି ଘେନିବା (ଦେଖ)

Kan̄thi ghinibā Kan̄thi ghenibā (See)

କଣ୍ଠି ଘେନିବା—ଦେ. କି—(ସ. କଣ୍ଠି + ଗହଣ)—୧ । ବେଳରେ କଣ୍ଠି

Kan̄thi ghenibā Kan̄thi ghenibā ପିନ୍ଧିବା—1. To put on a string of necklace.

କଣ୍ଠିଲେନା ୨ । ତୁଳଶୀ କଣ୍ଠି ପିନ୍ଧି ବୈଷ୍ଣବ ସପ୍ତଦାୟରେ ଭୁଲୁ ବା ଦାରିଦ୍ର ହେବା; ପୁରୁଷତତ୍ତ୍ଵ ବୈଷ୍ଣବମାଳା ସହି ତୁଳଶୀ କଣ୍ଠି ପ୍ରହଣ କରିବା—

2. To wear a string of Holy Basil beads on being initiated or admitted to a Baishnaba brotherhood; to be invested with a Tulsi-bead as a sign of initiation into the Baishnaba-brotherhood.

କଣ୍ଠିଛଣ୍ଡା—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମ ଓ ଜ୍ଞାନର ତତ୍ତ୍ଵ-

Kan̄thichhindā ସ୍ଵରୂପ ପିନ୍ଧିଥୁବା କଣ୍ଠି ଛଣ୍ଡାର ପକାର ଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ ଜ୍ଞାନ ସ୍ଥିକାର କରେ ନାହିଁ, ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ପ୍ରହଣ କରିବା ହିନ୍ଦୁ—

1. One who snaps asunder his Kan̄thi (sign of his being a Baishnaba or Hindu) and thus proclaims himself beyond the pale of Baishnabism or Hinduism; an apostate Hindu.

୨ । ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ପ୍ରତିକର ଜ୍ଞାନରେବେଳୁ ସ୍ଥିକାର କରୁ ନ ଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. One who does not recognise or observe the Hindu caste-system.

କଣ୍ଠିତୋର—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ସ୍ଵରୂପରେ କଣ୍ଠି ପ୍ଲେଟ୍ ଶୁଣ୍ଡା ଦେଇଥାଏ—

Kan̄thidora Thread stringing several beads into a string.

କଣ୍ଠି ଦେବା—ଦେ. କି—(ଗୁରୁ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବୈଷ୍ଣବ-
Kan̄thi debā ସପ୍ତଦାୟରେ ଦାସିତ କରି ସମ୍ମିଳିତ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ତୁଳଶୀ-
କଣ୍ଠିଦେଓରା କଣ୍ଠି ପ୍ରଦାନ କରିବା; ବୈଷ୍ଣବସପ୍ତଦାୟରେ ଦାସିତ
କଣ୍ଠିଦେଲା କରିବା—(the preceptor) To present
or tie a string of Tulsi-beads to the neck
of the disciple after initiating him as a
Baishnaba; to initiate a disciple into the
Baishnaba sect.

କଣ୍ଠି ଧରିବା—ଦେ. କି—କଣ୍ଠି ଘେନିବା (ଦେଖ)

Kan̄thi dharibā Kan̄thi ghenibā (See)

କଣ୍ଠି ନାଇବା—ଗା. କି—କଣ୍ଠି ଘେନିବା (ଦେଖ)

Kan̄thi nāibā Kan̄thi ghenibā (See)

କଣ୍ଠି ନେବା—ଦେ. କି—କଣ୍ଠି ଘେନିବା (ଦେଖ)

Kan̄thi nebā Kan̄thi ghenibā (See)

କଣ୍ଠିପିନ୍ଧା—ଦେ. ବି—କଣ୍ଠିବନ୍ଧା (ଦେଖ)

Kan̄thipindhā Kan̄thibandhā (See)

କଣ୍ଠି ପିନ୍ଧିବା—ଦେ. କି—କଣ୍ଠି ଘେନିବା (ଦେଖ)

Kan̄thi pindhibā Kan̄thi ghenibā (See)

କଣ୍ଠିବନ୍ଧା—ଦେ. ବି—୧ । ବେଳରେ ଆରଣ୍ୟପୂର୍ବ କଣ୍ଠି ପିନ୍ଧିବା—

Kan̄thibandhā 1. Wearing of a necklace.

କଣ୍ଠିବନ୍ଧା ୨ । ବେଳରେ ବୈଷ୍ଣବପିନ୍ଧିବନ୍ଧା ତୁଳଶୀକଣ୍ଠି ବାନ୍ଧିବା—

2. Wearing of a string of Tulsi-beads as

a sign of being a Baishnaba.

ଦେ. ବିଶ—ଶାତେନ୍ୟପ୍ରବର୍ତ୍ତି ବୈଷ୍ଣବପିନ୍ଧିବନ୍ଧା

(ବେଳରେ ତୁଳଶୀମାଳା ବ୍ୟବହାର ଯେଉଁ ସପ୍ତଦାୟ ବିଶେଷର)—Initiated into the sect of

Baishnabas started by Chaitanya.

କଣ୍ଠି ବାନ୍ଧିବା—ଦେ. କି—୧ । କଣ୍ଠି ଘେନିବା (ଦେଖ)

Kan̄thi bāndhibā 1. Kan̄thi ghenibā (See)

୨ । କଣ୍ଠିଦେବା (ଦେଖ)

2. Kan̄thidebā (See)

କଣ୍ଠି ମାଳ—ଦେ. ବି. (ସ. କଣ୍ଠି + ମାଳ)—ଏକସରଥ କଣ୍ଠିମାଳ—

One-stringed necklace.

କଣ୍ଠିମାଳା

କଣ୍ଠିମାଳା—ଦେ. ବି—କଣ୍ଠି ମାଳ (ଦେଖ)

Kan̄thimāla Kan̄thimāla (See)

କଣ୍ଠି ମାଳ—ଦେ. ବି—କଣ୍ଠି ମାଳ (ଦେଖ)

Kan̄thimāli Kan̄thimāla (See)

ବାନ୍ଧିମାଳ ମୋତମାଳ ବାନ୍ଧିମାଳ ମଳ୍ଲ

ବନ୍ଧୁବଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଅଛି କି କିମ୍ବା ରହିଥିଲେ । ଉତ୍ତ. ପରମାନନ୍ଦ ।

କ	ଣ	ତ	ର	ହ	ର	ତ	ଏ	କନ୍ଧି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅକୁଳାମିତି ସ୍ଵାରର	ଶ	କ	ଶ୍ରୀ	ଶ୍ରୀ	ରୟ	ଭାଖ	ତ			
କ	ଣ	ତ	ର	ହ	ର	ତ	ଏ	କନ୍ଧି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅକୁଳାମିତି ସ୍ଵାରର	ଶ	କ	ଶ୍ରୀ	ଶ୍ରୀ	ରୟ	ଭାଖ	ତ			
କ	ଣ	ତ	ର	ହ	ର	ତ	ୟ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା କନ୍ଧିବର୍ଣ୍ଣପୁତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଗ୍ରୀ	ରୟ	ଭାଖ	ତ				
କଣ୍ଠ ଲଇବା—	ପ୍ରାଦେ.	(ଯାଜମାନ; କଟକ)	କଣ୍ଠ ପେନିବା (ଦେଖ)																	
Kan̄thi laiba			Kan̄thi ghenibā (See)																	
କଣ୍ଠୀଥୂଳା—	ଦେ.	ବ.	(ସ. କଣ୍ଠୀ+ସୁନ୍ଦର)	କଣ୍ଠିତୋର (ଦେଖ)																
Kan̄thisūta			Kan̄thidora (See)																	
କଣ୍ଠିହାର—	ଦେ.	ବ.	କଣ୍ଠିମାଳ (ଦେଖ)																	
Kan̄thihāra			Kap̄thimāla (See)																	
କଣ୍ଠୀ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠ ଧାରୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ୦+ଶ୍ରୀ. ର) —																				
Kan̄thī	୧।	ଏକସରଥ କଣ୍ଠରଙ୍ଗ—																		
	1.	One-stringed beaded necklace.																		
	୨।	ଅଶକ୍ଷୁବେଷ୍ଟନ ଚର୍ମିଦକୁର୍ମିତ ରହ—																		
	2.	The halter put round the neck of a horse.																		
	୩।	କଣ୍ଠଦେଶ; ଗଲଦେଶ; ଗଲା—	3. Neck.																	
	୪।	ବୈଷ୍ଣବମାନଙ୍କ କଣ୍ଠସ୍ତ୍ର ତୁଳସୀକାଠର ମାଳା—																		
	4.	String of beads of Tulsi wood worn by Baishnabas.																		
ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (କଣ୍ଠ+ଶ୍ରୀ. ର) —		କଣ୍ଠିକା (ଦେଖ)																		
		Kan̄thikā (See)																		
ଦେ.	ବ.	କଣ୍ଠ (ଦେଖ)																		
		Kan̄thi (See)																		
କଣ୍ଠୀ କିଅଦେଇ—	ଦେ.	ବ.	କଣ୍ଠୀ ବଦଳ (ଦେଖ)																	
Kan̄thī diādei			Kan̄thi badala (See)																	
କଣ୍ଠୀଧାରୀ—ସ. ବିଶ. (କଣ୍ଠୀ+ଧୂ ଧାରୁ+ରହ; ୧ମ. ୧୯.)—																				
Kan̄thidhārī			କଣ୍ଠୀ ବା ମାଳ ପିଞ୍ଜମ୍ବା—																	
			Wearing a necklace or a string of beads.																	
ସ. ବ.		ବୈଷ୍ଣବଧର୍ମାନ୍ତିକ ସାଧୁ ବା ଦେବି—																		
		An initiated Baishnaba.																		
କଣ୍ଠୀବଦଳ—	ଦେ.	ବ.	ଚିର୍ବିଷ୍ଵବ ଓ ବୈଷ୍ଣବମାନ ମଧ୍ୟରେ ପରାର ତୁଳସୀ—																	
Kan̄thibadala			ମାଳା ବଦଳାବଦଳ ଦେବାତ୍ମା ନିଷ୍ଠା ବିବାହ—																	
କଣ୍ଠୀବଦଳ			The custom of marriage amongst																	
କଣ୍ଠୀବଦଳାଳା			the Baishnabas, performed by the exchange of Tulsi-beads between a Baishnaba and a Baishnabi.																	
କଣ୍ଠୀବଦଳାଳି—	ଦେ.	ବ.	କଣ୍ଠୀବଦଳ (ଦେଖ)																	
Kan̄thibadala			Kan̄thibadala (See)																	
କଣ୍ଠୀବଦଳି—	ଦେ.	ବ.	କଣ୍ଠୀବଦଳ (ଦେଖ)																	
Kan̄thibadali			Kan̄thibadala (See)																	
କଣ୍ଠୀରବ—ସ. ବ. (ଚିର୍ବିଷ୍ଵବ; କଣ୍ଠୀ=ଗଲା+ରବ=ପଣ୍ଡ ରବ) —																				
Kan̄thiraba	୧।	ଶ୍ରୀ	ରବ—1. Lion.																	
	୨।	ହସ୍ତ	—2. Elephant.																	
	୩।	କପୋତ	—3. Dove.																	
	୪।	ପାରତ୍ତବ	—4. Pigeon.																	

କଣ୍ଠାରବସ୍ତ୍ର—ସ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ. (ଚିର୍ବିଷ୍ଵବ; କଣ୍ଠାରବ = ସିଦ୍ଧି+ମଧ୍ୟ = Kan̄thirabamadhyā ଚିର୍ବିଦେଶ) —ସିଦ୍ଧିକଟି ପର ସବୁ କଟିବିଷ୍ଟ୍ରା (ସ୍ତ୍ରୀ) —Slender-waisted (woman).

କଣ୍ଠେକଳ—ସ. ବ. ପୁଣ. (ଚିର୍ବିଷ୍ଵବ; କଣ୍ଠେ = କଣ୍ଠରେ + କାଳ = Kan̄thekāla ବିଷ୍ପାନ ଯୋଗୁ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ) —କାଳକଣ୍ଠ; ମହାଦେବ —Mahādeba (whose throat looks black or blue owing to his having drunk poison.)

କଣ୍ଠୌଷ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (କଣ୍ଠ + ଷ୍ୟ + ସାମାନ୍ୟ) —କଣ୍ଠୌଷ୍ୟ (ଦେଖ)

Kan̄thaushtya

Kan̄thyaushtya (See)

କଣ୍ଠ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (କଣ୍ଠ + ସାମାନ୍ୟ) —୧। କଣ୍ଠ୍ୟମନ୍ତ୍ରିୟ —1. Relating to the throat.

୨। କଣ୍ଠରୁ ଉତ୍ସବ —2. Produced from the throat.

୩। କଣ୍ଠବାଟେ ଉତ୍ତାରିତ (ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଧୂକି) —3. Guttural; (letter or sound) uttered through the throat.

୪। ଗଲା ବା ସବ ପାଇଁ ଉତ୍ପକାଶ (ସଥା—ତୀର୍ଥା) —4. Beneficial for the larynx (e.g. medicine).

ସ. ବ. ୫। (ବ୍ୟାକରଣ) —କଣ୍ଠ ହାର ଉତ୍ତାରିତ ବର୍ଣ୍ଣ (ହି. ଶବ୍ଦାଗର) (ସଥା—ଆ, ଅ, କ, ଖ, ଗ, ସ, ତ, ଦ, ତୀ, ତୀ) —1. Guttural letters.

୫। ଗଲାପାଇଁ ଉତ୍ପକାଶ ଭିନ୍ନ (ହି. ଶବ୍ଦାଗର) —2. Medicine or article beneficial for the throat.

କଣ୍ଠ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ବ୍ୟାକରଣ). (କଣ୍ଠ୍ୟ + ଓଷ୍ଟ୍ର୍ୟ) —ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣର Kan̄thyabarbṛṇā ହେବ—Guttural letters; letters pronounced with the help of the throat.

[ହେ—ଆ, ଅ, କ, ଖ, ଗ, ସ, ତୀ, ତୀ, ତୀ]

କଣ୍ଠ୍ୟାଷ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ବ୍ୟାକରଣ). (କଣ୍ଠ୍ୟ + ଓଷ୍ଟ୍ର୍ୟ) —ଯେଉଁ ବର୍ଣ୍ଣର Kan̄thyauṣṭhya ଉତ୍ତାବଶ୍ଵାନ କଣ୍ଠ ଓ ଷ୍ଟ୍ର୍ୟ — (Grammar) Labioguttural (letters). [ହେ—ଓ, ଓ କଣ୍ଠ୍ୟାଷ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ]

କଣ୍ଠ (ଧାର) —ସ. —୧। ବରୁଣୀକରଣ; ତୁଷ ଛଢାଇବା—

Kand (root) 1. To husk.

୨। ରକ୍ଷା କରିବା —2. To protect; to save.

୩। ସାରିବା —3. To store.

କଣ୍ଠ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) କଣ୍ଠ (ସ. କଣ୍ଠୀ) —

Kanda କଣ୍ଠର ଦେବା; କଣ୍ଠ—Itching sensation.

କୁମାରିଙ୍ଗ କଣ୍ଠରେ ଗରିବ ହଇଲେ ।

ତବୁତ ହରେ ହର ହେଲ । ଅରମର୍ଯ୍ୟ ନବମୁଦ୍ରାମଣି ।

କନ୍ଦକାରୀ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ାତ, କଣ୍ଠୀରବ, ମଞ୍ଜାମ) ବ. —

Kandakāru କଣ୍ଠଦୋର (ଦେଖ) —Kandādora (See)

ସାଧାରଣ ପେବେ ଅପର ସ୍ଥାନରେ ସୁତୀରେ ଏହିତ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଏହିତ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ଏ ବା ୧ ପଢ଼ିବି କର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତି ଏବଂ ଗୋପକାରୀ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ବା ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘ବୃଦ୍ଧ’ ବା ମିଳିଲେ ‘ବୃଦ୍ଧ’ ଖୋଜିବେ; ‘ବ୍ୟାପ’ ବା ମିଳିଲେ ‘ବ୍ୟାପ’ ଖୋଜିବେ; ‘ଅର୍ପନ’ ବା ପାଇଲେ ‘ଅର୍ପନ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅରବତ’ ବା ପାଇଲେ ‘ଅରବତ’ ଦେଖିବେ ।

କଣ୍ଠକ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠ ଧାରୁ = କୁଣ୍ଡ ଉତ୍ତାଇବା + ଭାବ. ଅନ) —

Kandana କଣ୍ଠିବା; କୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିବା ଶ୍ଵେତାଦିରୁ ରୁଷ ବା ତୁମ୍ଭ ସଫା କରିବା—Husking; removing the husks (from grains); threshing; cleansing a quantity of grain of the husks.

କଣ୍ଠମୀ—ସ. ବ. ସ୍ଥି. (କଣ୍ଠ ଧାରୁ + କରଣ. ଅନ + ସ୍ଥି. ରି) —

Kandani ଚିକି; ଶସ୍ତ୍ର ଅବ କଣ୍ଠିବା ଯନ୍ତ୍ର; ଛଦ୍ମଳ ମୁଖଳ—Husking jack; wooden pestle and mortar for husking rice etc.

କଣ୍ଠରୀ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠ ଧାରୁ = ରଖା କରିବା + କଣ୍ଠ. ଅର + ଅ; ଯାହା

Kandarā ଦେବକୁ ରଖା କରେ)—(ବୈଦ୍ୟକ) ଶଶରମଧ୍ୟେ
କଣ୍ଠରୀ } ସ୍ଥି ବଡ଼ ନାଡ଼ି—Big veins of the body.
କଣ୍ଠରୀ } ସ୍ଥି

[ଦ୍ର—ସ୍ଵରୂପରେ ଏହି କଣ୍ଠରୀ ଶଶରରେ ଥୁବାର ଲେଖା ଥାଏ । ଏହି ନାଡ଼ିମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅବୟବମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସାରିବା ଓ ସଙ୍କୁଳିତ କରିଯାଏ—ହି. ପଦିଷାଗର] ।

ଦେ. ବ. ପୁ. —ମାତ୍ର ଜାତିବିଶେଷ—

A class of untouchables; a low-castes people.

[ଦ୍ର—ମାତ୍ର ଧରିବା, ଉତ୍ତାଇବା କରିବା ଏମାନଙ୍କ ବ୍ୟବସାୟ । ଏମାନେ ବାଉରିଙ୍କତାରୁ ମାତ୍ର ଓ ପାଣଙ୍କତାରୁ ଭିତ; ଭିତ ଜାତିର ହିନ୍ଦୁମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।]

କଣ୍ଠା—ଦେ. ବ. (ସ. କଣ୍ଠକ) —୧ । କଣ୍ଠକ (ଦେଖ) —

Kandā 1. Kandana (See)

କୀଡ଼ା

ପଞ୍ଜାରୋନା

ମାତ୍ର } । ଲୁଗାରୁ କନ୍ତୁରେ ରୁଣିବା ପାଇଁ ଉଣଣୀ ସୁତା ଗୁଡ଼ିଆ
କଂଡାଳ, ଡରକି ହୋଇଥିବା କାଠ (ଯାହାକୁ ଟାଣିୟୁତାର
ପାକରେ ପିଙ୍ଗନ୍ତି)—2. Weaving shuttle.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) —ବ. —କନ୍ଧମାନଙ୍କ
କଥୁତ ଭାଷା—

The language spoken by the Kandhas in
Orissa and Madras Presidency.

ଚ । ପର୍ଷଣ, ମର୍ଦନ—4. Rubbing.

ବାଢ଼ ବ୍ୟସ ବିଶ୍ୱାର ବଳ ଗୋ ସନ୍ତି—ପ୍ରାଗ, ରହସ୍ୟମଜ୍ଞାନ ।

ପ୍ରାଦେ. (ବିଶାଖାପାଟଣା) ବ. —ମାଲଅଞ୍ଚଳବାସୀ ଓଡ଼ିଆଭାଷୀ—
ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଜାତ—A race of aborigines living
in the wilds of the Vizagapatam
District and Agency.

ଦେ. ବିଶ. (ସ. କଣ୍ଠକ) —ରୁଷ ଅବ ପରିଷ୍କାର ହୋଇଥିବା
କୀଡ଼ା (ଶସ୍ତ୍ର) —Husked; (grain) cleansed of husks.

କଣ୍ଠାଇବା—ଦେ. କି.—୧ । କଣ୍ଠିବାର ଶିଳ୍ପ ରୂପ—

Kandāibhā 1. Causative form of Kāndibā.

କୀଡ଼ାନା } । କଣ୍ଠାଇବା (ଦେଖ)

2. Kundāibhā (See)

କଣ୍ଠାଇଣ୍ଟି—ଦେ. ବ.—୧ । ଗୁଡ଼ଳ ଆଦିରୁ ତୁମ୍ଭ କାଢ଼ି ସଫା କରିବା;
Kandākāndī କଣ୍ଠିବା ଇତ୍ୟାଦି କରିବା—The process of
କୀଡ଼ାକାଣ୍ଡି

, 2. ଖୁବ୍ ମାଡ଼—2. A sound thrashing.

କଣ୍ଠାକାମ୍ପ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ, ଜମ୍ପୁର, ଗଞ୍ଜାମ) ବ.—

Kandākāmpu କଣ୍ଠାକାମ୍ପ (ଦେଖ)

Kandādorā (See)

କଣ୍ଠାଦୋରା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ, ଜମ୍ପୁର, ଗଞ୍ଜାମ) ବ.—ବନ୍ଧୁଶା;

Kandādora ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ିଜାତ ଓ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶର କନ୍ଧ
ମାନଙ୍କର କଥୁତ ଭାଷା—The language spoken
by the Kandhas in Orissa States and
Madras.

କଣ୍ଠି—ଦେ. ବ.—ଏକ ପ୍ରକାର ଯାନ—

Kandi

A kind of conveyance.

[ଦ୍ର—ଏହା ବାରୁ ଶକଣିରେ ନିର୍ମିତ ଓ ଏହାର ଆକୁଳ ବାଲୁଟ
ପର; ଉତ୍ତର ପ୍ରାୟ ଏକ ଗଜ । ହରହାର ପ୍ରଭାତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହା
ଦେଖାଯାଏ । ମଦନମୋହନ-ଶର୍ଥଦର୍ଶନ. ଶର୍ଥ ଶଣ୍ଟ ।

କଣ୍ଠିଆ—ଦେ. ବ.—୧ । ନିର୍ଭବିତ ଶୁଦ୍ଧ ଗଲେ ନିର୍ବାର୍ତ୍ତ୍ତୁ ଯେଉଁ

Kandīā ଖାଲସାଗାରେ ପାଣି ରହିଥାଏ—1. Small expanses of water left on the bed of a river after the subsidence of flood.

, 2. ପାଣିଧାର ଓ ବାଲୁ ଉତ୍ତା ନିର୍ଭବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ବାର୍ତ୍ତ୍ତୁ
ପଟ୍ଟ ମାଡ଼ ଥିବା ଥିଲା ଅଛି । ଉତ୍ତର ଜମ୍ବୁ—2. The silted fertile portion of the river-bed
excluding the sandy and watery portions.

କଣ୍ଠୁ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠ ଧାରୁ + ଭାବ. ରି) —୧ । (ନାମ) ମୁନ୍ଦିବିଶେଷ—

Kandū

1. A sage.

, 2. ଖୁଜୁଲି; କୁଣ୍ଠିଆ; କାକୁ—2. Itches.

, 3. କୁଣ୍ଠେଇ ହେବା; ଗଲୁ—3. Itching sensation.

, 4. ଅଙ୍ଗବିଶେଷ ଗଲୁ; ଅଙ୍ଗ ଗଲଗଲ ହେବା—

4. Tingling sensation of any limb.

, 5. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା କିମନ୍ତେ ଲାଲବା;
ମନ ଝଜବନ ହେବା; ମନକାଣ୍ଠ—5. Inordinate restlessness to do a thing (e.g. to speak,
to write.)

ଦେ. ବ. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କାମୋଦ୍ରାଦ; ସଙ୍ଗମାରାଷ—

Eager wish for cohabitation; inordinate lust.

୧	ଇ	ଉ	ଚୁଲ୍ଲ	ଟ	ଏ	ହଞ୍ଜି କଣ୍ଠ	ଅଳ୍ପାତିକ ସୁଖାଶ୍ଵର	ସ	ଇ	ଶୁଷ୍କ	ଛୁଟୁ	ଇସ୍	ଭାଥ	ଛ
୨	ର	ଉ	ଚ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅଳ୍ପାତିକ ସୁଖାଶ୍ଵର	ଅଳ୍ପାତିକ ସୁଖାଶ୍ଵର ବା କଣ୍ଡୁବିନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡ କଣ୍ଠ	ଖ୍ୟ	ସ୍ଫ	ସ	ର୍ମ୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ

କଣ୍ଡୁ ଉଠିବା—ଦେ. ବ.—୧। ଗଲୁ ଉଠିବା; ଶବ୍ଦରର କୌଣସି ସ୍ଥାନ
Kandū uṭhibā କୁଣ୍ଡାର ହେବା—1. Feeling of itching
ଚୂଳକାନି ଓଠା
କଣ୍ଡୁତ୍ତମନା ୨। (ଗାଲରେ ବ୍ୟବହୃତ) କାମୋଦ୍ବାଦ ଉଠିବା—
2. Feeling of lust.

କଣ୍ଡୁ ଉଠିବା—ଦେ. ବ.—କଣ୍ଡୁ ଉଠିବା (ଦେଖ)
Kandū karibā Kandū uṭhibā (See)
କଣ୍ଡୁ ମରିବା—ଦେ. ବ.—୧। ଉପର୍ବୁର ବା ରଙ୍ଗାଥି ଦ୍ୱାରା ଗଲୁ ଆନ୍ଦ
Kandū maribā ହେବା—1. Cessation of itching
ଚୂଳକାନି ମରେ ଯାଓୟା sensation by medicine or scratching.
କଣ୍ଡୁ ମରିବା ୨। ମନର ଗଲୁ ଶାନ୍ତ ହେବା—
2. Cessation or satiation of ardent desire for action.
୩। କାମୋଦ୍ବାଦ ପ୍ରଶରିତ ହେବା—
3. Satisfaction of lust.

କଣ୍ଡୁ ମରିବା—ଦେ. କ—୧। ଉପର୍ବୁର ବା ରଙ୍ଗା ଥିବା ଦ୍ୱାରା କଣ୍ଡୁକୁ
Kandū māribā ଶାନ୍ତ କରିବା—1. To satiate itching
ଚୂଳକାମିମାରା sensation by medicine or scratching.
କଣ୍ଡୁମରିବା ୨। ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ମନର ଗଲୁକୁ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଦ୍ୱାରା ଥଣ୍ଡାର ଅଣ୍ଟୁ
କରିଦେବା—2. To satiate another person's ardent mental itching by action or by punishment.
୩। କାମୋଦ୍ବାଦ ସଙ୍ଗମଦାର ପ୍ରଶରିତ କରିବା—
3. To satiate one's lust.

କଣ୍ଡୁ (ଧାରୁ)—ସ.—କୁଣ୍ଡାର ହେବା—
Kandū (root) To itch.
କଣ୍ଡୁ—ସ. ବ. (କଣ୍ଡୁ ଧାରୁ + ଶବ. ବିପ୍ଳ) —କଣ୍ଡୁ (ଦେଖ)
Kandū Kandū (See)
କଣ୍ଡୁତି—ସ. ବ. (କଣ୍ଡୁ ଧାରୁ = କୁଣ୍ଡାର ହେବା + ଶବ. ବି)—
Kandūtī କଣ୍ଡୁ (ଦେଖ)
Kandū (See)

କଣ୍ଡୁମୁ (ଧାରୁ)—ସ. (କଣ୍ଡୁ + ସ; ନାମ ଧାରୁ)—
Kandūma (ଧାରୁ) କୁଣ୍ଡାରବା; ଗଲୁ ହେବା ସ୍ଥାନକୁ ସମ୍ପଦିତ କରିବା—
To scratch an itching part.
କଣ୍ଡୁମୁନ—ସ. ବ. (କଣ୍ଡୁ ନାମ ଧାରୁ + ଶବ. ଅନ)—
Kandūmuna (ଧାରୁ) କୁଣ୍ଡାର ହେବା; କୁଣ୍ଡାରବା; ଗଲୁ ଗଲୁ ହେବା—
1. Itching.
୨। କଣ୍ଡୁଆ; କାକୁ—2. Itches.
୩। ଗଲୁ ହେତୁଥିବା ସ୍ଥାନକୁ କୁଣ୍ଡାରବା—
3. The act of scratching.

କଣ୍ଡୁମାଳ—ସ. ବିଶ. ଘୁ. (କଣ୍ଡୁ ନାମ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି. ଶାନତ)—
Kandūyamāla ଗଲୁ ମାରିବାକୁ ଗଲୁ ସ୍ଥାନକୁ ସମ୍ପଦିତ କାମୋଦ୍ବାଦ ବା
(କଣ୍ଡୁମାଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) ଉପର୍ବୁବା; କଣ୍ଡୁମାଳକାଶ; ପର୍ଷଣକାଶ—
Engaged in scratching or rubbing to satiate itching.

କଣ୍ଡୁସ୍ତ୍ରି—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (କଣ୍ଡୁ ନାମ ଧାରୁ + ଶବ. ଅ + ଶ୍ରୀ. ଅ)—
Kandūya ୧। ଗଲୁ; କୁଣ୍ଡାର ହେବା—1. Itching.
୨। ଗଲୁହେବା ସ୍ଥାନକୁ ସମ୍ପଦିତ କରିବା—
2. Scratching of the itching parts.
କଣ୍ଡୁର—ସ. ବ. (କଣ୍ଡୁ + ର ଧାରୁ = ଦାନ କରିବା + ଅ)—
Kandūra ୧। ମାରସାରୁ ଗଛ—
1. A kind of Taro which produces itching when handled.
୨। ବାଇଢକ (ଦେଖ)
2. Bāidhanka (See)
ବର୍ତ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ ଅପଣ ଦେବରେ କଣ୍ଡୁର ଅଣି ଦେଇଲ ଗୋ ।
ବାଇଢକ—ରସକଣ୍ଟିଲ ।
ସ. କଣ୍ଡୁ—କଣ୍ଡୁଦାୟକ; ସାହା ଲାଗିଲେ ଦେବ କୁଣ୍ଡାର ହୁଏ—
Producing itching.
କଣ୍ଡୁର—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ—ବାଇଢକ (ଦେଖ)

Kandūra Bāidhanka (See)
ଦେ. ବ—ବିଛୁଆତି (ଦେଖ)
Bichhuāti (See)
ଦଗର କୋରବା ଗାନ୍ଧ, ଦଗର କଣ୍ଡୁର ପଟ ରଜଗାତ ରଥ ରବଣୀୟ ।
କଣ୍ଡୁର—ସ. ବିଶ. ଘୁ. (କଣ୍ଡୁ + ର ଧାରୁ = ଗୁଡ଼ଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ତି. ଅ)—
Kandūla ୧। କଣ୍ଡୁପୁଣ୍ଡ—

(କଣ୍ଡୁର—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Suffering from itching.
୨। କଣ୍ଡୁଆଗେଗୀ; କଣ୍ଡୁରେଗୀ—
2. Attacked with itches.
୩। ଗାତକଣ୍ଡୁପୁଣ୍ଡକାଶ—
3. Scratching one's body.

କଣ୍ଡୁଲା—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ—ଓଲୁଆ (ଦେଖ)
Kandūla Olua (See)
କଣ୍ଡେଇ—ଦେ. ବ—ନଦୀର କର୍ଦମମୟ ଧାରିମାନଙ୍କରେ ଛାନ୍ଦିବା
Kandēi ଛାନ୍ଦିଶେଷ—Crinum Defexum (Haines)
କଣ୍ଡୋଇ—ଶବ. ବ. (ସାଧାରଣତଃ ଏହା ହାଣ୍ଡିଶବସଙ୍ଗେ ସହଚରି—
କଣ୍ଡୋଇ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ)—
କଣ୍ଡେଇ; କଣ୍ଡେଇ; ପାକପାତିଦିଶେଷ; କଣ୍ଡି—
A cooking pot.
ଏହି କଣ୍ଡେଇ ନାହାନ୍ତିକେ ପାପ ସେ ସାନ୍ତଳେ
ଆପାବକୁ ଅନ୍ତରେ ନ ସରେ ପରଣିଲେ । ସାରଳା, ମହାରାଜ, ଅବ ।

୧	ର	ତ	ତୁମ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳସିକ ସ୍ତରାଶର	ସ	ଜ	ଶୁଣ	କ୍ଷ	ଇପ୍ର	ଉଥ	ତ
,	ର	ତ	ତୁ	ଲୁ	ଯେ	ଅବାଶନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶୁଣ୍ୟ	ଇଥ	ତି	ତ

କରନ୍ତି ଓ ଏହାରୁ ଧର ସବୁଲୁଗା ଉପରେ କୌଣସିଲୁବୁକ୍ତ ଚଲାଇଲେ ଲୁଗାର ଧଡ଼ ଓ ଦେହ ଅଛ ସୁନ୍ଦରବୁପେ କୁଣ୍ଡ ହୋଇସାଏ । ଏହିପର ଲୁଣା ହୋଇଥୁବା ଲୁଗାରୁ ଗିରିଲୁଣା ଲୁଗା କହନ୍ତି । ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣ ଗାଢ଼ିବନ୍ତ ଓ ଏହା ଚେଷ୍ଟା ଏବଂ ସାଧାରଣ ଗିଲ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ । ଏହା ଏ ଦେଶରେ ଜନେ ନାହିଁ ।]

କତକ—ପ୍ରାଦେ. (ଜାଣପୁର ଓ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ) ଅ.—ପାଶକୁ; କିକଟକୁ;
Kataki କତକ—Near.

କତପଳ—ହ. ବ. (କତ + ପଳ)—କତ (ଦେଖ)

Kataphala Kata (See)

କତମ—ହ. ସବନାମ ଓ ବିଶ. (ବିମ୍ + ନିର୍ବାରଣାର୍ଥେ; ତମ)—

Katama ଅନେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ବନ୍ତି ବା ବସୁ; ବନ୍ଦମଧ୍ୟରୁ
କତମା—ସୀ କେଇ—One out of many.

କତବଦ୍ଧା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—(ସ. କୃତ ଧାରୁ + ଦ୍ୟାୟ)—

Katarbagha କୋକମୀନା; ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଡରିବା ପାଇ
 ଶୀଘ୍ରେକଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣିତ କାନ୍ଦୁନିକ ଜୀବ—Imaginary
 scarecrow with whose story females
 frighten children to submission.

କତର—ହ. ସବନାମ. ବିଶ. (ବିମ୍ + ନିର୍ବାରଣାର୍ଥେ. ତର)—

Katara ଦୁହିଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ବନ୍ତି ବା ବସୁ; ଦୂର ମଧ୍ୟରୁ
କତର—ସୀ କେଇ—Which of the two.

କତର—ଦେ. ବ. (ସ. କର୍ତ୍ତନ ବା କନ୍ଦା; ତୁଳ; ହ. କତର—

Katarā ଶୁଦ୍ଧଶଣ୍ଟ)—ଛିଣ୍ଟା ମସିଶା—Torn mat or
 ଛେନ୍ଦମାତ୍ର; କାର୍ଯ୍ୟ
 bedding.

କଥରୀ କରି ଯୋଡ଼ି ହିଲେ କି ପମ ପଢ଼ିବ—ପ୍ରବନ୍ଦନ ।

ସ. ସବନାମ ଓ ବିଶ. ସୀ—ଦୂର ସୀ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ଜଣେ—
 Which of the two women.

କତର ଗଡ଼—ଦେ. ବ—ପରମ୍ପରା ମଥାନତଳକୁ ଲାଗିଥୁବା ଗଡ଼—

Katarā gardi The long belt of thatching next to
 the summit of a thatched house.

କତରପୁରା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ, ପୁରା) ବି—

Katarāpuriā ଜାତିଲିଥ; ରେଳ-ଜାହାଜ ଆଦି ନ ଥୁବା ଦେଲେ
 ବିଦେଶରୁ ଜାତିଲ ଦ୍ୱାରା ପଣ୍ଡଦ୍ରବ୍ୟ ତେଣାରୁ ଅଣି
 ବିଜି କରିଥୁବା କ୍ରାନ୍ତିଗା-ଜାତିବିଶେଷ—

A caste of Brahmanas who were engaged
in the trade of merchandise from Calcutta
before the advent of Railway.

କତରକାଳି—ଦେ. ବ—ମହିମା ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା ଶତ୍ରୁ ଶୟାମାଗତ
Katarālagā କରିବା—Making a person ill and
 confined to bed by means of black art.

ଦେ. ବିଶ—୧. ବନ୍ଦୁକାଳବ୍ୟାପୀ ରେଗ ଦେଇ ଶୟାମାଗତ—

1. Confined to bed by protracted
 illness.

୨। ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା ମହିମା ପ୍ରୟୋଗ ଫଳରେ ଶୟାମାରୁ
ଭଠିବିଷ୍ଣୁକ—2. Disabled from
rising even from bed as a result of
black magic applied by some enemy.

କତରକାଳି—ଦେ. ବ—କରିବାକାଳି (ଦେଖ)

Katarālagāna Katarālagā (See)

କତର—ଦେ. ବ (କତର + ଶୁଦ୍ଧାର୍ଥରେ. ର)—

Katari ଛିଣ୍ଟା ମସିଶାଣ୍ଟ; କତର—
କଥରୀ

Torn mat.

ଏ ପରିଶିଳ ଭଲ, ବାନ କରି ଚଲ—ତର ।

କତରିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ. (ସ. କର୍ତ୍ତନ; ଏହା କତୁଶାର
Katarīā ପଳା ପର ପଳା ଥିବାରୁ)—

କତରୀ ୧। ଶୀଘ୍ରେକମାନଙ୍କର ହାତରେ ପିନ୍ଧିବା ଅଳକାର-
ବିଶେଷ—1. An ornament worn by
females on the hands.

୨। କତୁଶା—2. Scissors.

କତରୁଣୀ—ଗ୍ରା. ବ. (ସ. କର୍ତ୍ତନା)—୧। ଛେଟ କତୁଶା—

Katarūṇī 1. Small pair of scissors.

କତରୁଣୀ

୨। କତୁଶା—2. Scissors.

କତରେଇବା—ଦେ. କି—୧। ଗୁଳକୁ ରୁଥ ଉପରେ ପର ହୋଇଥୁବା

Katareiba ବତାରୁ କତା ଦ୍ୱାରା ରୁଣଟ କରିବା—

1. To bind the cleft bamboos on the rafters
of a thatch with a string.

୨। (ମାନ୍ଦି ପର) ବାନ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ବଜା ନାହିଁ ପଳା କରିବା—
କତାରୁକାବା—2. To strip the rind from
cocoanut with the teeth.

୩। କତୁଶା ଦ୍ୱାରା ପଳା ପଳା କରି କାଟିବା—

3. To crop with scissors.

କତର—ଦେବେ. ବ. (ଅ. କର୍ତ୍ତନ)—

Katal ୧। ମନୁଷ୍ୟ କାଟିବା; ବଧ; ହତ୍ୟା—

କତଳ, କାତଳ 1. Murder; the killing of a person;
 destruction; slaughter.

୨। ମୁଷଳମାନମାନଙ୍କ ମହରମ୍ ପବର ତୃତୀୟ ଦିବସ ଓ ଶତି
(ମହରମ ଦେଖ)—

2. The third day of Mohorram.

ଦେବେ. ବିଶ. (ଅ. କର୍ତ୍ତନ)—ହଣା; ନିହତ—

Murdered; killed; cut to pieces;
 slaughtered.

କତଳ କରିବା—ଦେ. କି—ମନୁଷ୍ୟକୁ ହାଣି ଦେବା; କାଟ ଦେବା—

Katala karibā o kill a person by cutting.

କତଳ କରା

କତଳ କରନ୍ତା

ବାଧାରେ ଲୋକ ଅଗର ପୁଣ୍ୟରେ ପଡ଼ି ୯ ତଳ୍ପିତ ଅଷ୍ଟର ତେ ମାହା ଥିବା , ତଳ୍ପିତ ଅଷ୍ଟର ମାହା ମାହର ପ୍ରବେଶ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅହସବ ୬ ମାହ , ତଳ୍ପିତ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାହସ୍ତ୍ର ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ପେଜେ ଏ ବ୍ୟାକବୋଷରେ ନ ମିଳି, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଏବଂ ସଥାହିମେ ତଳ୍ପିତ ବ୍ୟାକର , ବା ୯ ତଳ୍ପିତ ବର୍ଷ ବା ମାହସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—'ଶାର' କ ମିଳିଲେ 'ଶାର' ଖୋଜିବେ; 'ବୃଦ୍ଧ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ନ ପାଇଲେ 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ଦେଖିବେ ।

କତଳ ରତি—ଦେ. ବି. (ଆ. କତଳ୍ ଓ ସ. ଶୁତ୍ରି)—

Katala rati ମହାନ୍ଦକ ସେନ୍ୟମାନେ ବିପରୀତମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କତଳ କଞ୍ଚିତରାତ ବା ଦଶା ହୋଇଥିବା ଶୁତ୍ରି (ମହରମ ଦେଖ)—
କମଳରାତ ତଥାର ଦେଖିବେ—

The night of the third day of Mohorrum.

କତା—ଦେ. ବି. (ସ. କତିନ)—୧ । ଶ୍ଵେତ କଟୁଖୁ; କାଟେ—

Kata 1. Small billhook.
କାତାନ, କାଟାରୀ, କାତି ୨ । ଶ୍ଵେତ—

କତା, କଟାରୀ 2. A kind of dagger.

କାତା, ଛୋଡା ୩ । ନଢିଆ ଫଳର ଉପରିଷ୍ଠ ଗ୍ରେପାକୁ—

କତଳକା 3. Copra; outer rind of a cocoanut; the stringy coat of a cocoanut.

୪ । ନଢିଆ ଫଳର ଉପରିଷ୍ଠ ଟାଣୁଆ ଗ୍ରେପାକୁ ବାହେଇ ତଳ୍ପିତୁ ବାହାର କରିଯିବା ତଳ୍ପିତୁ—4. Fibre made by beating copra; coir.

୫ । ନଢିଆକତାର ତଳ୍ପିତେ ନିର୍ମିତ ଦଉଢ଼ି—5. Rope made of copra.

ଦେ. ବିଶ.—ଅତି ଶୁଦ୍ଧ ଓ ନାରସ—

Very dry and juiceless.

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପ୍ତର) ବିଶ.—କପର—

What sort of.

କତାକତା—ଦେ. ବିଶ.—କତାଳିଥା (ଦେଖ)

Katakata Katalia (See)

କତା କଷାରବା—ଦେ. କି—କତା କରିବା (ଦେଖ)

Kata kashairba Kata kashibha (See)

କତା କଷିବା—ଦେ. କି—ନଢିଆଗ୍ରେପାକୁ ତଳ୍ପିତୁ ବାହାର କରିବା

Kata kashibha ସକାଶେ ବାହେଇବା ଫୁଲରୁ ନରମ କରିବା

କାତା ଭିଜାନ ପାଇଁ ଗ୍ରେପାକୁ ପାଣିରେ ବଜୁରାଇବା—

ନାର୍ଯ୍ୟତକା କ୍ରିଲକା ମୀଳା କରନା To moisten copra before beating it to produce coir.

କତା ଦଉଡ଼ା—ଦେ. ବି.—କତାରେ ଦିଆର ଦଉଡ଼ି—

Kata daurdā Coir-rope.

କତା ଦଉଡ଼ି—ଦେ. ବି.—କତା ଦଉଡ଼ି—

Kata daurdi Coir-rope.

କତା ବଳିବା—ଦେ. ବି—ଦଉଡ଼ି ଦିଆର କରିବା କମନ୍ତେ କତାତଳ୍ପିତୁ

Kata balibha ହାତରେ ବଳିବା—

To twist copra into rope.

କତା ବାହେଇବା—ଦେ. କି—ନଢିଆଗ୍ରେପାକୁ ତଳ୍ପିତୁ ବାହାର କରିବା-

Kata bairdeiba ନମନ୍ତେ ଗ୍ରେପାକୁ କାଠପିଟଣା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରହାର

କରିବା—To beat copra into fibres.

କତାଳିଥା—ଦେ. ବିଶ.—କତାପର ତେମତି; ଯାହା ଦାନ୍ତରେ ଛିଣ୍ଡେ

Kataaliath ନାହିଁ—Fibrous like copra.

ଦେଖାଦାର

କତି—ସ. ସବନାମ ଓ ବିଶ (କିମ୍ + ପରମାଣାର୍ଥେ. ଅଛି)—

Kati ୧ । କେତେ ଜଣ—1. How many?

୨ । କେତେ ପରମାଣ ?—2. How much?

୩ । କେତେ—3. What much?

୪ । କେତେକ—4. Some.

ପାଶ ଦେ. ବି.—୧ । ପାର୍ଶ୍ଵ; ପାଶ—

ନର୍ଦ୍ଦୀଗ 1. Side.

ଏକମାତ୍ର ପରିମାଣ ବିଭାଗ ଥାଏ । ଶିଶୁଭକର ଉଷ୍ଣଅଭିଲାଷ ।

୨ । ନୈକଟ୍ୟ—2. Proximity; vicinity.

ବାହାର ରେଣ୍ଡ ମହିଁ ମିଳ ବାହା କରି ।

ମାଘପୁରୁଷ ।

୩ । (ସ. କୃତ ଧାରୁ = କାଟିବା)—ଦାଆ ବା କୋଡ଼ିଦ୍ୱାରା ହୃଡ଼ର ପାଖମାନ କାଟିବା—

3. Scraping of the sides of the ridge of a paddy-field with spade.

ପ୍ରାଦେ. (ଯାନଗ୍ରାହି) ବି—ଯେଉଁ ପ୍ଲାନ୍ ନିକଟ ବିଶ୍ୱାସ ସେହି ପ୍ଲାନ—The place (itself)

(ଯଥା—ଦରକତକ ଯିବ = ଘରକୁ ଯିବ ।)

ଗ୍ରା. ଅ.—୧ । ନିକଟକୁ—1. To; near.

ପାଶେ; କାହେ , ୨ । ନିକଟରେ; ଠାରେ; ପାଶରେ—

2. Near; at.

କତି କରିବା—ଦେ. କି. (ସ. କତିନ)—ହୃଡ଼ କତି କରିବା; ଦାଆ

Kati karibha ବା କୋଡ଼ିଦ୍ୱାରା ହୃଡ଼ପାଖରୁ ମାଟ ଗୁଡ଼ିବା ବା

କାଟିବା—To cut slices of earth from the

sides of a ridge.

କତିକି—ଗ୍ରା. କି. ବିଶ—୧ । ନିକଟକୁ; ପାଖକୁ—1. Near.

Katiki ଅବାକାର ସବୁଦୂଘ ମୋହର ପଢ଼ିବାକୁ କରି—

ବଞ୍ଚି; ଯେମୟାନିଥ ।

୨ । କୁ; ଠାର—2. To.

ଅସିଲେ ଦିବାକର ତାହାକ କରି—ବୃଦ୍ଧିତ୍ୱ. ମହାଭରତ. କର ।

କତିଚିତ—ସ. ଅ. (କତି + ଅନିଷ୍ଟ୍ୟ ଅର୍ଥରେ. ଚିତ୍)—କେତେକ;

Katichit କିମ୍ବରିଷ୍ଟିକ; କେତେଗୁଡ଼ିଏ—Some.

କତିଥ—ସ. ବିଶ. (କତି + ପ୍ରକାରାର୍ଥେ. ଥ)—କେତେ ପ୍ରକାରର—

Katitha Of some kinds; some kinds of; of how many kinds.

କତିଧା—ସ. ବିଶ. (କତି + ପ୍ରକାରାର୍ଥେ. ଥ)—

Katidha ୧ । କତିଥ (ଦେଖ)—1. Katitha (See)

୨ । କେତେଥର—2. How many times (M. W.)

୧	ଇ	ର	ର	ର,ର	ଶ	ଏ	ହଥଳବଣୀ	ଅନୁଲାଦିକ ସୁତ୍ରାସର	ସ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଭଥ	ଇ	
,	ର	ର	ର	ର	ଲ	ଯେ	ଅକାଶକର୍ଷ ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ ପୁରୁ ବର୍ଷି	ଅୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ରଥ	କ	ନ		

* । କେତେ ସ୍ଥାନରେ—

3. In how many places (M. W.)

୪ । ବାରମ୍ବାର; କେତେ ଥର—

4. How often (M. W.)

* । କେତେ ଭାଗରେ—

5. Into how many parts (M. W.)

କତପ୍ତୀ—ସ. ବଣ. (କତି + ଅୟୁ, ବିପାତନ)—

Katipaya କତିଚିତ୍ (ଦେଖ)—Katichit (See)

କତିଧି—ସ. ବଣ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; କତି + ଧିଥା=ପ୍ରକାର)—

Katibidha କତିଧି (ଦେଖ)

(କତିଧିଧା—ଶୀ) Katitha (See)

କତିଶଃ—ସ. ଅ. (କତି + ଶ୍ୟଃ)—ଥରକେ କେତେ ?—

Katisah How many at a time ?.

କତିଶମ୍ଭ୍ୟ—ସ. ବଣ. ଧୁ. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; ତିବ + ସଞ୍ଚା)—ଦେବେ

Katisamkhyā ସଞ୍ଚମ୍ଭ୍ୟ—How many in number

(କତିଶମ୍ଭ୍ୟଧା—ଶୀ) (M. W.)

କତି ହାତିକା—ଦେ. କି—କତି କାଟିବା; ବହତ ପଡ଼ିଥିବା ମାଟ୍ଟ ଓ

Kati hātibhā ଆସିଲୁ କାଟି ବିଲର ହିତ ପରିଷାର କରିବା—

To cut the overgrowing grass and earth
from the border of a ridge of a paddy-field.

କତିହାୟନ—ସ. ବଣ. ଧୁ—କେତେବର୍ଷବୟୁଷ ?—

Katihāyana How many years old ? (M. W.)

(କତିହାୟନା—ଶୀ)

କତିଶା—ଦେବେ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ବଳ୍ୟ ଗଛର ଅଠ—A kind of

Katishā gum used as medicine for gonerhoea.

[ତ୍ରୁ—ଏହି ଶୁଣିଲ ଅଠାକୁ ପୋଟକଣିଆମାନେ ବିବନ୍ଦି ।

ଏହା ମେହରେଗରେ ଔଷଧଗୁପେ ବ୍ୟବହୃତ ତ୍ରୁଏ ।]

କତୁଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି. (ସ. କତ ଧାରୁ)—

Katuā ୧. ବଡ଼ ଲିବଣ—1. A big iron-chisel.

୨. ମାଟ୍ଟ କାଟିବା ନିମନ୍ତେ, ବ୍ୟବହୃତ କାଠର ଶକ୍ତି; କତୁଆ—

2. A wooden spade used for cutting earth.

କତୁର—ଦେ. ବଣ. (ସ. କତିତିତ)—୧. ଅଗବଟା ହୋଇଥିବା—

Katurā 1. Cropped up; cut on the top.

ହାଟି ୨. କତୁରାଦାର କଟା ହୋଇଥିବା—2. Cropped

କତରାହୁଆ

or cut by the scissors.

ଦେ. ବି.—(ବାଲ) କତୁରାକିଯ୍ୟା; ଅଗ କାଟିବା କର୍ମ—

ହାଟି The act of cropping up (the hair).

କତୁରା ଆମୁଲ—ଦେ. ବି.—କରା ଆମ୍ର ଶେ କୁଣ୍ଡ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବା

Katurā amula ଆମୁଲ—Soft slices of unripe mango scrapped and seasoned.

କତୁରିବା—ଦେ. କି.—କତୁରିବା କିମ୍ବା ଶିଳନ୍ତ ଭୂଷି—
Katuribhā Causative form of Katuribā.

ହାଟିନ

କତରାନା

କତୁର ଗୁଆ—ଦେ. ବି.—ଅତି ପଢଳା କୁଣ୍ଡ ଆକାରରେ କଟା ହୋଇଥିବା
Katurā guā ଗୁଆ—Betel-nut cut into thin slender
slices.

କତୁର ବାଲ—ଦେ. ବି.—୧. କତୁରାଦାର କଟା ହୋଇଥିବା
Katurā bāla ମସ୍ତକପୁଣ୍ଡ କେଶ—1. Hair left on the
ହାଟିଚୁଲ

କତରା ହୁଆ ବାଲ ୨. କତୁରାଦାର ମୁଣ୍ଡରୁ କଟା ହୋଇ ଉଲ୍ଲେ
ଜମା ହୋଇଥିବା କେଶରଣୀ—2. Hair severed from
the head by cropping.

କତୁରିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ଜାତ) ବି. (ଛୁଲ. ସମ୍ମଲପୁର)—କତୁଆ;
Katuriā ବନ୍ଦରିଆ—ଗରୁଡ଼ିଆ, ଗୁଣ୍ଣିଆ ଅଦି ପିତଳବାହୀ
ଉପରେ ଅର୍ଥାତ୍ କହୁଣିଆଙ୍କରେ ପିନ୍ଦବା ପିତଳର
ପଢଳା ବଳ୍ୟ—Thin bracelet of brass worn
by lowcaste females below the elbow.

କତୁରିବା—ଦେ. କି—୧. ଅଗରୁ ପଢଳା ପଢଳା କର କାଟିବା—
Katuribhā 1. To cut the outstanding or upper
portion.

କତରା , ୨. କତୁରାରେ କାଟିବା—2. To crop with the
(କତୁରିବା—ଶିଳନ୍ତ)

କାଟି ଦେବା; ନାଶ କରିବା—3. To destroy.
ଅହେ ବନ୍ଧୁରେ ପେ ସମ୍ବନ୍ଧ କରୁଥିଲା । ଦୃଷ୍ଟିତ ମହାଭାବର ସତ୍ତା ।

କତୁରି—ଦେ. ବି. (ସ. କତିଶା; କୁଳ—ପ୍ରା. କଟୁଗ୍ରା)—
Katurī ୧. କର୍ତ୍ତନସାଧନ ସହବିଶେଷ; କର୍ମଚି—
1. Scissors.

ସ କର୍ମ କତୁରି, ରାଶ ବା ଗୁଡ଼ର କତୁରି ସହିତ ପମ୍ବକ ।
ରାଶ ପ୍ରେମ୍ବଧାନିଧି ।

୨. ଏକ ପ୍ରକାର କାର—2. A kind of arrows.

କତୁର ରାଶ କେ ପରିପାତ ଅରମନ୍ୟ ।
ଏକାନ୍ତରକେ ହେବିପ ସମ୍ମୁଳ କତୁ—ପାରଳା, ମହାବରର ।

୩। (ବଣିଆ ଶକ) ସଧବାର ଦାତରେ ପିନ୍ଦାଯିବା କୁହା,
କଂସା, ସୁଳା, ରୂପା ଏବଂ ମିଶ୍ରଯାତ୍ରୁରେ କିଅର ଦେବା
ଏକ ପ୍ରକାର ଅଳକାର—3. A kind of bracelet
made of mixed metal.

୪। (ବଣିଆଶକ) ପଢ଼ିକୁଳ ସୁଲିଦିର କର୍ତ୍ତନ ତିମନ୍ୟ ଏକ
କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—4. Scissors for cutting
gold and silver leaf.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୃଷ୍ଟିର ସୁତ୍ରର ତତ୍ତ୍ଵ ଅପର ମାନ୍ୟ ଏବଂ । ତତ୍ତ୍ଵର ଅପର ମାନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଜାହାନ୍ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟମୁକ୍ତ ଶକ ଖୋଜିବାର ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋଇବେ; ‘କୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଶୋଇବେ; ‘ଆର୍ଗିମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଗିମ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବତ’ ଦେଖିବେ ।

କବୁଣ୍ଡ ଚଳାଇବା—ଦେ. କି—କାଟି ଦେବା—

Katuri chaଇibā To crop up; to cut.
କବୁଣ୍ଡ ହୋଇ ଦୟାପାଇନ କଣ୍ଠେ କବୁଣ୍ଡ ଚଳାଇ ପାହା—କବୁଣ୍ଡର୍ୟ ।

କବୁଣ୍ଡଣୀ—ଦେ. ବି—ଶୈଟ କବୁଣ୍ଡ—

Katuruṇī A small pair of scissors.
କାଟି
କରନ୍ତି

କର୍ତ୍ତାସମ୍ବତ୍ସର—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ଭୁଲ. ତେ. କର୍ତ୍ତାସାଂବତ୍ସରାଂ)—

Kattāsambatsara ଗଞ୍ଜାମ ଓଡ଼ିଆକର ମାତ୍ରମାସ ଶେଷ ସପ୍ରାଦରେ
ପଢ଼ିବା ଏକ ଉତ୍ସବ—A festival observed by
the Oriyas of Ganjam in the last week of
March.

[ଦ୍ର—ଏ ଦିନ ଲୋକେ ପିଠା ପଣା କର ଖାଦ୍ୟ ଏବଂ ବକ୍ତୁ
ବାନବମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତଣ କର ନୂତନ ବସ୍ତ ପିନାନ୍ତି । ତେଲଙ୍ଗାନା
ମାନଙ୍କର ଏହା ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଦିନ ।]

କବୁଣ୍ଡ—ସ. ବି. (କୁ+ତୃଣ; କୁ ପ୍ରାନରେ କବୁ ଆଦେଶ)—

Kattrupūra ଧନିତୀ; ଶମକପୁର; ସୁଗନ ତୃଣବିଶେଷ—
ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ରୌହିଷ, A kind of scented grass;
ଦେବପୁଜ, ଘୋଗନ୍ଧକ, Andropogen Schoenanthes.
ଭୂତକ, ପୌର, ଶ୍ୟାମକ,
ଥୁମଗନ୍ଧକ
ରାର୍ମିକପୁର
ସାହିସ୍ ସାଧିଆ,
ଗନ୍ଧେଜ୍ୟାସ, ଅଗିଆଘାସ
ତେ. କାମଚିତ୍ତ, ଭୁଷାକୁର
ମ. ରୋହିଷ
ପା. ଶବାଲମାମୁନ
ଆ. ଅଜମ୍ବର
କର୍ତ୍ତାସ୍—ସ. ବି. (କୁ+ତୋୟ=ଜଳ; କୁ ପ୍ରାନରେ କବୁ ଆଦେଶ;
Kattoya ମନ ଜଳିଯୁ ପଦାର୍ଥ)—
ମଦ୍ୟ—Wine.

କତ୍ତା—ଦେ. ବି. (ସ. କ୍ଲାଥ; ହି. କତ୍ତା)—

Katthā ଖରର—Catechu.

କଥ—ଦେ. ବି. (ଆ. କତ୍ତ)—ଖରର—

Kath Catechu.

କଥତ୍ତବ୍ୟ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—କଥନ (ଦେଖ)

Kathni Kathani (See)

କଥାନ୍ତି—ଗ୍ରା. ଅ—୧. କୌଣସି କଥାରୁ ଅରମ୍ଭ କର—

Kathaūnī 1. Beginning from a matter.

୨. କଥାବାର୍ତ୍ତ ଦେଉ ଦେଉ—
2. In the course of conversation.

କଥିନ୍ତିକଥା—ଦେ. ବି—କଥାନ୍ତିକଥା (କେଣ)

Kathaūnīkathā Kathamkathā (See)

କଥା—ସ. ଅ. (କିମ୍ + ପ୍ରକାଶର୍ଥ. ଥିଂ)—

Katham ୧. କ ପ୍ରକାରେ—1. How.

୨. କିମ୍—2. Why.

[ଦ୍ର—ଏ ଶକ ସ୍ମୃତରେ ପ୍ରଣ୍ଟ, ନିନା, ସ୍ମୃତି, ସମ୍ବାନନା, ପୃଣ୍ଟ,
ଆକାଦ ଓ ଯହସୁରକ ପ୍ରଳାପ ପ୍ରୟୋଗ କରିଯାଏ ।]

କଥାକଥା—ଦେ. ବି. (ସ. କଥ ଧାରୁ)—

Kathamkathā ୧. କେବଳ କଥା (କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେ)—

କଥାରକଥା 1. Mere talk; verbosity.

୨. କଥୋପକଥା; ଅନ୍ୟୋଧ୍ୟାନ୍ୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ—

2. Mutual talking; conversation.

୩. ବୁଥା ଗପ—3. Useless talk.

ଦେ. କି. ବିଶ.—୧. କଥାବାର୍ତ୍ତ ଦେଉ ଦେଉ—

କଥାଯକଥା 1. While talking or engaged in talk.

୨. କଥାପ୍ରସଙ୍ଗରେ—2. In the course of

conversation.

କଥକ—ସ. ବି. ପୁ. (କଥ ଧାରୁ=କହିବା + କଣ୍ଠ. ଅକ)—

Kathaka ୧. ବକ୍ତା—1. Speaker; narrator.

୨. କଥୋପକଥା; ସେ ସାଧାରଣକ ଆଗରେ ପୁରୁଣକଥା
ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରନ୍ତି—

2. One who narrates or recites mythological stories in public as a profession;
rhapsodist.

୩. ନାଟକବକ୍ଷିନକର୍ତ୍ତା—3. A reader of dramas.

କଥକତା—ହ. ବି. (କଥକ + ଭାବ. ତା)—

Kathakata ୧. ପୁରାଣକଥା ବ୍ୟାଖ୍ୟାକରିବାର ଜାହିକା—

1. The profession of Paurāṇika narrator or
rhapsodist.

୨. ବାଗ୍ରିତା—2. Fluent speaking; oratory;
act of speaking.

କଥଞ୍ଚକ—ସ. ଅ. (କଥା + ଅନିଷ୍ଟ୍ୟ ଅର୍ଥରେ. ତନ)—

Kathañchana କଥଞ୍ଚକ (ଦେଖ)—Kathañchit (See)

କଥଞ୍ଚକ—ସ. ଅ. (କଥା + ଅନିଷ୍ଟ୍ୟ ଅର୍ଥରେ. ତନ)—

Kathañchit ୧. କ ପ୍ରକାରେ; କ ଭିପ୍ରୟାରେ—

1. How; by what means.

୨. ସେ କୌଣସି ଭିପ୍ରୟାରେ; ସେନକେନ ପ୍ରକାରେ—

୩. Any how; some how.

୪. ଅତି କଞ୍ଚକରେ—3. With much difficulty.

୫. ଅତି ସମାନନ୍ଦ ପ୍ରକାରେ—

4. Very slightly.

୧	ର	ଉ	ରୁହ	ଙ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସୁଲାଙ୍ଗର	ସ	ଜ	ଶ୍ଵର	କ୍ଷ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ହ
,	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାରକା	ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପ୍ରକାର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇସ୍ଟ	କ୍ଷାନ୍ତ	ହ

କଥନ—ସ. ବ. (କଥ୍ ଧାରୁ = କହିବା + ଭାବ. ଅନ) —

Kathana ୧। ଭାବୀ—1. Speech; narration.

୨। କହିବା—2. Act of speaking; reciting; narrating; relating (any thing).

କଥନୀ—ଦେ. ବ. (ସ. କଥନୀସ୍ତ୍ରୀ) —

Kathani ୧। କହିବାଯୋଗ୍ୟ କଥା ବା ବିଷୟ—

କଥନୀ 1. Any thing worth saying.

୨। ଉପକଥା; ଗଲୁ—2. Story.

୩। କଥନ; କହିବା—3. Speaking.

ଦେ. ବିଶ—କଥନୀସ୍ତ୍ରୀ—Worthy of mention.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ପଲ୍ୟର) ବି—କାହାଣୀ; ଶିଶୁଗଳ—Folk-tale.

କଥନୀସ୍ତ୍ରୀ—ସ. ବିଶ. (କଥ୍ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅନୀସ୍ତ୍ରୀ) —

Kathaniya ୧। ଭାବୀଯୋଗ୍ୟ; କହିବାର ଯୋଗ୍ୟ—

1. Fit to be said or mentioned.

୨। ବକ୍ତ୍ବୀ—2. To be told or declared.

୩। ବର୍ଣ୍ଣନୀସ୍ତ୍ରୀ—3. Describable.

କଥମ୍ବାବ—ସ. ବ. (କଥଂ + ପ୍ରକାଶର୍ଥେ. ଭାବ) —ବି ପ୍ରକାର—

Kathambhaba What kind.

ସ. ବିଶ—କଥମ୍ବାବ (ଦେଖ)—Kathambhūta (See)

କଥମ୍ବାବ—ସ. ବିଶ. (କଥଂ + ଭୂତ) —

Kathambhūta ୧। ଭୂତ; ବି ପ୍ରକାର; ବିମାକାର; ବିରୂପଭାବ—1. What sort of; what kind of.

୨। ଅତି ଅନୁର୍ଯ୍ୟକଳକ—

2. Very strange or wonderful.

କଥମ୍ବାତ୍ତି—ସ. କି. (ବହୁବଚନାକୁ; ପ୍ରାଚୀନ ପଦମ୍ବ)—ମାନାର୍ଥ ଓ

Kathayanti ବହୁବଚନରେ (ସେ; ସେମାନେ) କହନ୍ତି; କହୁଣ୍ଟି—(he or they) Is or are saying.

କଥମ୍ବାତ୍ତି ବାଶର୍ଯ୍ୟ ରୂପ ହେ ସ୍ତରାବର—ବାଣୀମୟି ।

କଥା—ସ. ବ. (କଥ୍ ଧାରୁ = କହିବା + ଭାବ. ଅ + ଶ୍ଵର. ଅ) —

Kathā ୧। ଗଲୁ; କାହାଣୀ; ଭାବୀଯୋଗ୍ୟ—1. A feigned story; a tale; fable; folk-tale.

୨। କଥାବାନ୍ତି; ବାକ୍ୟାଲାପ—

2. Conversation; talk.

(ଯଥା—ସାନ ମୁହଁରେ ବଡ଼ କଥା ସହ ହୁଏ ନାହିଁ ।)

୩। ଭାବୀ—3. Speech.

୪। ସମାଦ; ବାନ୍ତି; ସମାବୃତ—

4. Information; news; message.

୫। ଭାବୀରଣ—5. Utterance.

୬। ନିର୍ଭର ଜବାବ—6. Solemn promise; word.

୭। ଭାବୀ—7. Language; words.

୮। ତଥ୍ୟ—8. True; facts.

୯। ବିଷୟ—9. Matter; subject.

୧୦। ପ୍ରବାଦ; ପ୍ରବରନ—

10. Proverb; saying; adage.

୧୧। ବିଷୟ ପଦାର୍ଥ; କୌଣସି ବସ୍ତୁ—

11. Something; anything.

ବିଷୟର ବିଷୟ ହେଉଛି, ପେଂରେ କପଟ ରଖି ।

ବିଷୟର ବିଷୟ ବିଶେଷର୍ଥେ ବିଶେଷ ବିଷୟ କାରି ।

୧୨। ଘଟନା—12. Happening; event; incident.

ଅନ୍ୟ ବାବୁ କହୁଣ୍ଟି କଥା, ଏହିମରାବାବ ବିଷୟ ବିଧାତା—୧୩ ।

୧୩। ଉପଦେଶ—13. Advice.

୧୪। ଅନୁରୋଧ—14. Request.

୧୫। ଅବସ୍ଥା—15. Condition; plight.

୧୬। ଆଦେଶ—16. Order.

୧୭। ନିର୍ବିକାର ପ୍ରସଙ୍ଗ—

17. Meaningless or unintentional course of talk or conversation.

୧୮। କର୍ମ; କାର୍ଯ୍ୟ—18. Act.

୧୯। ବାକ୍ୟ—19. Sentence.

୨୦। ପଦ—20 Word.

୨୧। ପ୍ରସଙ୍ଗ—21. Reference.

୨୨। ଚର୍କବିଚରକ; ଆଲୋଚନା—22. Discussion.

୨୩। ପ୍ରସ୍ତାବ—23. Proposal.

୨୪। ଜନରବ—24. Rumour.

୨୫। ବିବରଣ—25. Account; description.

୨୬। ରାତ୍ର ରହସ୍ୟ—26. Secret.

୨୭। ମୌଖିକ ଭାବୀ—27. Verbal contract.

୨୮। ଅଙ୍ଗୀକାର—28. Promise.

୨୯। ଜବାବ; ଭୁବି—29. Agreement.

୩୦। ସତ୍ୟ; ପ୍ରକଳ୍ପ—30. Words; resolution.

୩୧। ବାନ୍ତି ବା ଅନ୍ତିର୍ଦ୍ଦୀ—31. Fame or notoriety.

ବାନ୍ତି ବା ଅନ୍ତିର୍ଦ୍ଦୀ କଥା—ପ୍ରକଳ୍ପ ।

୩୨। ଆଚରଣ—32. Conduct.

ଅରଜୁ ବା ରେଖି ପୋଇଲେ କଥା—

ରେଖ ହେ ବ୍ୟା ଅନ୍ତିର୍ଦ୍ଦୀ କଥା—

ବ୍ୟାହି ହେ ମହାବରତ କଥା ।

ଦେ. ବ. (ସ. ବ୍ୟାହି; ହ. କଥା) —ଖରବ—Catechu.

କଥା ଅଣିବା—ଦେ. କି—୧। ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ ଶୁଣୁ ରହସ୍ୟ ଓ

Kathā ଅଣିବା ଉତ୍ସ୍ଵର୍ତ୍ତ କରିବା; କୌଣସିଲାକୁ ଅନ୍ୟଠାରୁ

କଥାଲାଙ୍ଘା—ଗ୍ରୂପ ବିଷୟ ହୁଏ କରିବା—

କଥାଲାଙ୍ଘା 1. To gather secrets or true facts from others.

ସାଧାରଣ ଘେବେ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ସୂଚି ୯ ପଢ଼ିବ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାନ୍ଦା ଏବଂ ପଢ଼ିବ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାନ୍ଦା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେକ ରଖା ବରନ ନାହିଁ । ଅତେବଂ କା ୨ ପଢ଼ିବ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବରନ ନାହିଁ । ଅତେବଂ କା ୩ ପଢ଼ିବ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାୟୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭନାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ କି ମିଳିଛୁ ‘ଗାଇ ଶୋଭନେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭନେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଶେଖିବେ; ‘ଆଜିର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିର’ ଶେଖିବେ ।

- ୧ । ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିତାରୁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନିକଟକୁ ସନ୍ଦାଦ ଆଣିବା—
2. To carry news or message from one person to another.
- ୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିତାରୁ ନିର୍ଭର ବା ସ୍ତିର ଜବାବ ଆଣିବା—
3. To enact a confession or sure promise from a person.

କଥା ଉଠାଇବା—ଦେ. କି.—୧ । ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବା—

Kathā uṭhāibā 1. To propose.

କଥାଅଞ୍ଚାନ ୨ । ଦୋଷ ପ୍ରଗ୍ରହ କରିବା—

2. To spread ill of something.

- ୩ । କୌଣସି ଶୋଷିବ ବିଷୟ ପ୍ରକାଶ ଓ ବ୍ୟାସ୍ତ କରିବା—
3. To give out a matter and spread it.

କଥା ଉଠିବା—ଦେ. ବି.—୧ । ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଫେବା—

Kathā uṭhibā 1. Being proposed.

(କଥା ଉଠାଇବା — ଶିଙ୍କର) ୨ । (କୌଣସି ସମ୍ବାଦ) ପ୍ରଗ୍ରହିତ କଥା ଉଠି ହେବା—2. (any news) Being current.

କଥା ଉପରେ କଥା କହିବା—ଦେ. କି.—୧ । ଜଣକର ବାକ୍ୟ ଶେଷ
Kathā upare kahibā ନ ହେଉଣୁଁ କଥା କହିବା—

1. To speak before another person finishes speaking.

୨ । ଅକାଶ ଭାବରେ ଶୁଭୁଜନଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେବା—

2. To give insubordinate replies or retorts to one's elders.

କଥାଏ କଥାଏ—ଦେ. କି. ବିଶ.—୧ । ପ୍ରତି କଥାରେ—

Kathāe kathāe 1. In every word.

କଥାଯ କଥାଯ ୨ । ପ୍ରତି ବିଷୟରେ—

ଆତ୍ ଆତ୍ମେ 2. In every matter.

କଥାକଥାକେ—ଦେ. କି. ବିଶ.—କଥାଏ କଥାଏ (ଦେଖ)

Kathākathāke Kathāe kathāe (See)

କଥା କରିବା—ଦେ. କି.—୧ । ରୁକ୍ତି କରିବା; ଶେଷ ଜବାରୁ କରିବା—

Kathā karibā 1. To enter into a pact or agreement.

୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—2. To do an act.

କଥା କହିବା—ଦେ. କି.—୧ ଗଲ୍ଲ କରିବା—

Kathā kahibā 1. To talk.

କଥାକହା ୨ । ଉପାଖ୍ୟାନାଦ କହିବା—2. To narrate a fable or folk-tale.

୩ । ବାକ୍ୟ ଉଚାରଣ କରିବା—

3. To utter words; to speak.

୪ । ମୁହଁ ପିଟାଇବା—4. To open one's mouth.

କଥା କାଢିବା—ଦେ. କି.—୧ । କୌଣସି କଥାଦତ୍ତ ପ୍ରକାଶକରିବା—

Kathā kādhibā To give out something suddenly.

୨ । ଦୋଷ ବାତୁବା—2. To find fault with.

କଥାକୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ. (ହୃ. କଥକ)—ବାଚଳ; ଗପଢ଼—

Talkative.

କଥାକୁ ଅଣିବା—ଦେ. କି.—ସଙ୍ଗତ ବା ଠିକ୍ ମନେ କରିବା—

Kathāku āṇibā To deem adequate or reasonable.

ମୁଖ୍ୟମେ ଘେବେ ପାଞ୍ଚ ଜଣିବାର,

ବୋଲନ୍ତି ପାହା, ତା ଅଣିବା କି କଥାରୁ ।

ବୃଷ୍ଟିହିନ୍ଦୁ ମନାଭରତ- ହୃଣ ।

କଥାକୁ କଥା—ଦେ. ବି.—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରମେୟକ କଥାରେ

Kathāku kathā ଦିଅଣିବା ଉତ୍ତର—1. Word to word;

reply to every question.

୨ । କଥାପ୍ରସଙ୍ଗ; କଥୋପକଥନ—

2. Conversation; course of talk.

(ଯଥା—କଥାକୁ କଥାଏ କହୁ ଦେଇ ସିନା; କିନ୍ତୁ ଏ କଥା ମୋ ମନେ ନ ଥିଲା ।)

୩ । ଉପୟୁକ୍ତ ଘଟନା ଉପଲବ୍ଧରେ କବ୍ୟମିବା କାର୍ଯ୍ୟ—

3. Act done on proper or suitable occasion.

କଥାରୁ କଥାଏ, ଭଲପରବୁ ରଜଣ ଗଲେ ସନ୍ତୁର ମଥାଏ—ତଣ ।

କଥାକୁ କହିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ନ ରଖି କେବଳ

Kathāku kahibā ବାବ୍ୟୁ କରିବା—To speak something only for speaking.

କଥାକୁ ହସିବା—ଦେ. କି—(ଅନ୍ୟର) କହିବା ବିଷୟକୁ ଉପହାସ-

Kathāku hasibā କରିବା—To mock at one's word.

ମୋ କଥାରୁ ହସିବ ଦେଇ ସୁମୋହନ—କୃଷ୍ଣହିନ୍ଦୁ. ମହାଭାଗ. ଉତ୍ସୁମୋହନ ।

କଥାକୁହା—ଦେ. ବିଶ—କଥାକୁହାଳିଆ (ଦେଖ)

Kathākuhā Kathākuhāli (See)

କଥାକୁହାଳ—ଦେ. ବିଶ—କଥାକୁହାଳିଆ (ଦେଖ)

Kathākuhāli Kathākuhāli (See)

କଥାକୁହାଳିଆ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ସେ କଥା କହି ପାରେ—

Kathākuhāli 1. One who can talk.

୨ । ସେ କହାଣୀ ବା ଗଲ୍ଲ କହେ—2. One who narrates stories or folk-tales.

୩ । ଗପଢ଼; ସେ ଏଣୁ ତେଣୁ ଗୁଡ଼ାଏ କହେ ବା ବକେ—

3. One who talks too much.

୪ । ବାଚଳ; ବକୁଆ; ବାବୁକ—4. Talkative.

କଥାକେ କଥାକେ—ଦେ. କି. ବିଶ—କଥାଏ କଥାଏ (ଦେଖ)

Kathāke kathāke Kathāe kathāe (See)

କଥାଯ କଥାଯ . ବଥାକେ କଥାକେ ଥୋବେ ମାରିଛୁ ରୁଣି । ବଧାବାନ୍ ମହାଯାତ୍ ।

କଥା ଛିଣ୍ଡାଇବା—ଦେ. କି.—୧ । କୌଣସି ବିଷୟରେ ଶେଷ ନିଶ୍ଚିର

Kathā chhīndāibā କରିବା—1. To finally settle a matter.

୨ । ରୁକ୍ତି କରିବା—2. To enter into a contract.

୧	ଇ	ଉ	ଗୁରୁ	ଶ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଜୀବିକ ପ୍ରକାଶର	ଶ	କ	ଶ୍ରୀଷ୍ଟ	କ୍ଷ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ଦ
,	ଇ	ଉ	ଚ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତିବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଉତ୍ସବନ୍ତିବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ୍ର

କଥା ଛିଣ୍ଡିଯିବା—ଦେ. ବ—୧। କୌଣସି ବିଷୟରେ ଶେଷ ନିଷ୍ଠିର
Kathā chhindijibā ହୋଇଯିବା—1. (a matter)

Being finally settled.

, । ରୁକ୍ତି ହୋଇଯିବା—

2. The completion of a contract.

କଥାଟିଆ—ଦେ. ବଣ—ବରନସଂସ୍କୃତ ବ୍ୟାକ୍—

Kathātiā One who simply talks (without acting).

କଥକଟ୍ଟ

କଥାଣ୍ତି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. (ସ. କଥନ; କଥାନିକା)—

Kathānti କଥା; କାହାଣ୍ତି—Story; folktale.

କଥାଭୁଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଣ—ବାରୁଳ; ଗପଢ଼—

Kathābhūā Talkative; garrulous.

କଥା ଦେବା—ଦେ. କି—ପ୍ରତଙ୍ଗ କରିବା; ନିର୍ଭର ଜିବାବ ଦେବା—

Kathā debā To give one's word; to promise solemnly.

ବାତଦେବା

କଥା ଦେହରେ ନ ଯିବା—ଦେ. ବ—୧। ଜଣକର ବାବ୍ୟ ଅନ୍ୟର

Kathā dehare na jibā ଅସବ୍ୟ ହେବା—1. A person's

words to be unbearable to another.

, । ଜଣକର ଉନ୍ନତି ବା ବିରବ ଦେଖି ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର

ପରାକାରତରତା ଜାତ ହେବା—2. Becoming envious at another's prosperity.

କଥା ଧରିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର କଥାର ବାକ୍ୟ ପ୍ରତି ଆପରି

Kathā dharibā କରିବା ବା ତୁର୍କ ସମାଜୋତନା କରିବା—

କଥା ପକ୍କନା କଥାର ବାକ୍ୟ ପ୍ରତିରିକ୍ଷା—

ବାତ ପକ୍କନା କଥାର ବାକ୍ୟ ପ୍ରତିରିକ୍ଷା—

ଗମ୍ଭୀର ଅଜ୍ଞାନକବା ବା କଥା ଧରିବା ହୁଏ ହିତ ।

କଥାରର ଗମ୍ଭୀର ।

କଥା ଧର ବସିବା—ଦେ. କି.—୧। କଥା ଧରିବା (ଦେଖ) —

Kathā dhari basibā 1. Kathā dharibā (See)

, । କୌଣସି ଘଟନା ବା ବିଷୟରେ ଜାତ ହୋଇଥିବା ଭାବରୁ

ବହୁକାଳ ମନରେ ରଖିବା—2. To keep in mind the impression of something and to be affected thereby.

, । ଜଗର ଧର ବସିବା—3. To be obstinate,

(in something).

କଥାନିକା—ସ. ବ.—କାହାଣୀ ବା ଉତ୍ସବନ୍ତିବର୍ଣ୍ଣ ଏକ ତେବେ, (ଏଥିରେ

Kathānikā ପ୍ରଥାନ କାହାଣୀ ପାଇଁ ପାତ୍ରୀଙ୍କ କଥୋପକଥନ ହାତୀ

ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ—ହି. ଶବ୍ଦବିଜାଗର) —

A kind of folktale consisting of dialogues.

କଥା ନେବା—ଦେ. କି.—୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିରୁ ଶୁଣ୍ଟ ବିଷୟ

Kathā nebā ବାହାର କରିବା—1. To cause a person to give out a secret.

କଥାଲେନା ବାତଲେନା , । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିରୁ କୌଣସି ସବାଦ ଅନ୍ୟତାରୁ

ନେବା—2. To carry a message from a person.

, । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିରୁ ଶୁଣ୍ଟ ଜିବାବ ଗ୍ରହଣ କରିବା—

3. To take a promise from a person.

କଥାନ୍ତର—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡୀ ଚତୁର୍ବିଦ୍ଵାରା—୧। କଥାବସର—

Kathāntara 1. Opportunity for talking on a subject.

, । ବାକ୍ୟାନ୍ତର—2. Another word.

, । ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି—3. Another matter.

କଥା ପକାଇବା—ଦେ. କି.—୧। କୌଣସି ବିଷୟର ଅଲୋଚନା

Kathā pakāibā ଉତ୍ସବରୁ କରିବା—1. To introduce a discussion on somthing.

ବାତପାଇନା ବାତପାଇନା , । ଅଲୋଚନା ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ବିଷୟ ଉପସ୍ଥିତ

କରିବା—2. To put forth (something) for discussion.

କଥା ପାଲିବା—ଦେ. କି.—୧। ଆପଣାର ଜିବାବ ରଖାକରିବା—

Kathā pālibā 1. To keep one's promise.

କଥା ପାଲନକରା , । ଅନ୍ୟର ଅଦେଶ ପାଲନ କରିବା—

ବାତପାଲନା 2. To obey another's behests.

କଥାପ୍ରସଙ୍ଗ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡୀ ଚତୁର୍ବିଦ୍ଵାରା—କଥାପ୍ରସଙ୍ଗ=ପ୍ରସଙ୍ଗ)

Kathāprassanga 1. ବାହାର ପ୍ରସଙ୍ଗ ବା ଅରମ୍ଭ—

1. Course of conversation.

, । କଥୋପକଥନ—2. Conversation.

, । ପ୍ରବାଦ—3. Rumour.

, । ଅନେକ ପ୍ରକାରର କଥାଗ୍ରହଣ—4. Talk on various subjects.

, । (ବହୁବୀର୍ଣ୍ଣ) ବିଷୟରେ—5. One who professes to cure snake-bite by Mantras.

, । ପ୍ରସଙ୍ଗ—6. Snake-charmer.

ସ. ବିଶ. (ବହୁବୀର୍ଣ୍ଣ)—ବାରୁଳ; ଗପଢ଼—Talkative.

କଥାପ୍ରସଙ୍ଗରେ—ଦେ. କି. ବିଣ—କଥା କହ କହ; କଥା ଛଲରେ;

Kathāprasangare କଥୋପକଥନକୁମ୍ଭେ—

କଥା ଅସମ୍ଭେ �In the course of conversation; while talking.

କଥା ପିତ୍ତବା—ଦେ. ବ—୧। ମୁଖୀୟ ବାକ୍ୟ ଫର୍ମିବ ହେବା—

Kathā pitibā 1. The coming out of words from the mouth.

କଥା ଖୁଲେସାନ୍ତା—ବାତ ଖୁଲେସାନ୍ତା

, । ପ୍ରବରସ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—

2. Divulgance of a secret.

୧	ର	ତ	ତୁଳ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳସିକ ସୁତ୍ରାଙ୍ଗର	୧	ସ	ଜ	ଶ୍ଵେତ	ଛୁ	ଇସ୍ତୁ	ଉଥ	ହୁ
୨	ର	ତ	ତୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତୁବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେତ	ସ୍ଵ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇସ୍ତୁ	ଉଥ	ହୁ	ତୁ	

କଥାର କଥା—ଦେ. ବ—୧। ମୁନକଥା; ନିକୁଣ୍ଣ କଣୟ—

Kathāra kathā 1. Negligible thing; valueless matter or subject.

୧। ସେହି କଥା ବା ବିଷୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣାମ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଅଭିପ୍ରେତ ନୁହେ—2. Not a thing meant to be acted upon.

୨। ଉଦ୍ଦେଖଯୋଗ୍ୟ ବିଷୟ—3. A matter worth consideration or mentioning.

୪। ନିରଥକ ବାକ୍ୟ—4. Meaningless words.

୫। ବାଜେ କଥା; ଅନାବଶ୍ୟକ କଥା; ଅସାର କଥା—5. Useless matter.

କଥା ରଖିବା—ଦେ. କ୍ର—କଥା ମାନିବା; ଆଦେଶ; ଉପଦେଶ ବା Kathā rakhibā ଅନୁଷ୍ଠାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
କଥା ରାଖିବା—To obey one's order; request or
ବାତ ରଖିବା—commands.

କଥାରମ୍ବ—ଶ୍ର. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଥା + ଅରମ୍ବ)—

Kathārambha ୧। ଗନ୍ଧର ଅରମ୍ବ—1. Beginning of a story.

୨। ପ୍ରସଙ୍ଗର ସୁନ୍ଦରି—

2. Introduction of a subject.

କଥାର ସନ୍ଧି—ଦେ. ବ—୧। କଥା କହିବାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବା ଚିଙ୍ଗ—

Kathāra sandhi 1. A clever mode of expression.
କଥାର ସନ୍ଧି, କୁଆ ଧାର ଶାବ ବୋଢ଼ିବ ବାଜି—ଚିଙ୍ଗ—

୧। କୌଣସି କଣୟର ରହସ୍ୟ ବା ମର୍ମ—

2. The secret of any matter.

୨। ଅବୋଧ ବାକ୍ୟ—

3. Incomprehensible words.

କଥା ରହିବା—ଦେ. ବ—୧। (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର) ଉପଦେଶ ବା

Kathāra rahibā ଅନୁଷ୍ଠାପାତ୍ର ହେବା—1. One's advice
କଥାରେ ବାହୀନା; କଥାରେ କରିବା—
କଥା ରାଖିବା—or directions being followed.

କଥା ରାଖିବା—2. Notoriety or good name
ବାତ ରଖିବା—being published.

(ସଥା—କଥା ରହିଗଲ କାଳକାଳି)

୧। ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟରୁ ସମ୍ମାନ ରହିବା; ଚିରକାଳର ମୁଣ୍ଡି ରହିବା—

3. (one's actions) Being commemorated.

୨। ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟରୁ ଅସମ୍ମା ରହିବା—4. Bad name
surviving a person.

୩। ଦୂର ଜଣନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଜବାବ ସ୍ମିର ହେବା—

5. Completion of an agreement between
two persons.

କଥାରୁ ବଳିବା—ଦେ. କ୍ର.—୧। ମୁମତାରୁ ବହୁରୁଚ ହେବା—

Kathāru balibā 1. To be beyond one's power or
କଥାରେ ବାହିର ହେବା—control.

ବାତସେ ବାହର ହେବା—ଆଦେଶ ବା ଅନୁଷ୍ଠାପ ଲଞ୍ଚନ କରିବା
ବା ନ ମାନିବା—2. To disobey or transgress
one's order or advice.

କଥାରୁ ବଳେଇବା—ଦେ. କ୍ର.—କଥାରୁ ବଳିବା (ଦେଖ)

Kathāru balieibā Kathāru balibā (See)

କଥାରୁ ବାହାର—ଦେ. ବଣ—ଆଦେଶ ବା ଉପଦେଶ ଲଘନକାଣ—

Kathāru bāhāra Disregarding an order or
କଥାରେ ବାହିର—advice.

ବାତସେ ବାହର (ସଥା—ମୁଁ ଭୁମ କଥାରୁ ବାହାର ନୁହେଁ)

କଥାରେ ଅଛି—ଦେ. ଥ.—୬। ଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବତନ ଅଛି ସେ—

Kahāre achhi 1. So the saying goes.

କଥାଏ ଆଛେ ଅଛି—ଜନରବ ହୁଏ ସେ—

ଏକବାତ ହେ—2. So people say.

କଥାରେ କହୁଛି—ଦେ. ଥ.—କଥାରେ ଅଛି (ଦେଖ)

Kathāre kahanti Kathāre achhi (See)

କଥାରେ କହି—ଶ୍ର. ଥ.—କଥାରେ ଅଛି (ଦେଖ)

Kathāre kahi Kathāre achhi (See)

କଥାରେ ଜିଣିବା—ଦେ. କ୍ର.—ପୁଣି ବା କର୍କରେ ପଶ୍ଚ କରିବା;
Kathāre jinibā ପୁଣିରେ ଜଣ୍ମି ହେବା—To vanquish
କଥାରେ ଜିଣିବା by reasoning or argument; to foil or
ବାତମେ ଜିତିବା overpower by argument; to win in a
wordy duel.

କଥାରେ ଥିବା—ଦେ. କ୍ର.—୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଆଦେଶ ବା

Kathāre thibā ଉପଦେଶ ଅନୁଷ୍ଠାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—

କଥାରେ ଥାକା—1. To act according to one's order or
ବାତମେ ରହିବା; ବାତମେ ହେଲା
advice.

୨। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର କଷମାରୀ ହେବା—

2. To be subservient to another.

କଥାରେ ଶାବିବା—ଦେ. କ୍ର.—କଥାରେ ଜିଣିବା (ଦେଖ)

Kathāre pāribā Kathāre jinibā (See)

କଥାରେ ବହୁକିବା—ଦେ. କ୍ର.—୧। ମାନମାୟ ବା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟରୁ ସମ୍ମାନ ସଙ୍ଗେ

Kathāre bahakibā ବେଥାତ୍ର କରି କଥା କହିବା; ଅଭଦ୍ରୋଧ
କଥା କହିବା—1. To talk irreverently
or beyond the bounds of decency.

୨। ଅଭଦ୍ରୋଧିତ ବା ଅଭୁତ ବ୍ୟବହାର କରିବା—

2. To deal improperly or indecently; to
mete out improper treatment.

କଥାରେ ରହିବା—ଦେ. କ୍ର.—କଥାରେ ଥିବା (ଦେଖ)

Kathāre rahibā Kathāre thibā (See)

୧	ଇ	ଉ	ରୁଷ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ କର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିତ ସୁନ୍ଦର	ସ	ଜ	ଶୁଣ	ଜୀ	ଜୟ	ଭାଖ	ତ
,	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ପେ	ଆକାଶକର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁନ୍ଦରକର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଭାଖ	କ	କୁ

କଥ୍ଯ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି. ବିଶ. (ସ. କଥମ୍ପୁ) —

Kathuñi ୧। ମୁଣ୍ଡହୁ—ଅବୌ—1. At all.

୨। କଦମ୍ବ—2. Ever.

କଥ୍ଯକଥା—ଗ୍ର. ବ.—୧। କଥାପ୍ରସଙ୍ଗ—1. Discourse; course

Kathuñikathā of conversation; topic of conversation.

୧। ଉଛେଖମୋଗଣ ବିଷୟ—

2. Anything worth mentioning.

୩। କଥଂକଥା (ଦେଖ)

3. Kathamkathā (See)

କଥ୍ଯକଥା ହେବା—ଗ୍ର. କି—୧। କଥାବାର୍ତ୍ତ ହେବା—

Kathuñikathā heba 1. To talk or converse.

୨। ସାଧାରଣଭାବରେ କଥାବାର୍ତ୍ତ ହେବା—

2. To have a general talk or discourse.

କଥୁ ପିଠୀ—ପ୍ରାଦେ. (ହିନ୍ଦଭୂମ) ବ.—ରୂପଲାପିଠୀ—

Kathu pīṭhā A cake made of rice-flour.

କଥ୍ୟ ହେବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—ଦୀର୍ଘବାଳ ଅଖିବଥା ରେଣ୍ଟ
Kathu heba—Suffering long from eye-ache.

କଥୋଦୟାତ—ସ. ବ. (କଥା + ଉଦୟାତ)—ନାଟକର ପ୍ରସାଦକା-

Kathodghātā ବିଶେଷ—A kind of prologue.

[ଦ୍ୱ—ସେହି ସ୍ଥାନରେ ସୁତ୍ରଧାରର କଥା ଶୁଣି ଥଥିବା ତହୁଁ
ବାକ୍ୟର ମର୍ମ ତ୍ରଦଶ କରି ପାତ୍ର ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହୃଦ ସେଠାରେ କଥୋଦ୍ୟାତ
ଘାତ ନାମକ ପ୍ରସାଦକା ହୃଦୀ । ଯଥା—ସୁତ୍ରଧାର—ଜଗନ୍ମହାର
ଅନୁକୂଳ ହେଲେ ଦ୍ଵୀପାନ୍ତରରୁ ବିମା ସାଗର ମଧ୍ୟରୁ ମଧ୍ୟ ଅମ୍ବତ
ବସୁ ଅଣାଇ ପ୍ରଦାନ କରି—ରହାବଳୀ ।]

କଥୋପକଥନ—ସ. ବ. (ଦୃଶ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵ; କଥା + ଉପକଥନ)—

Kathopakathana ୧। ରକ୍ତ ପ୍ରକର୍ତ୍ତି—

1. Mutual question and answer; dialogue.

୨। କଥାବାର୍ତ୍ତ—2. Conversation; verbal intercourse.

କଥ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (କଥ ଧାରୁ + କର୍ମ. ସା) —କଥମ୍ପୁ (ଦେଖ)

Kathyā (See)

କଦ (ଧାରୁ)—ସ.—୧। ବିଷ୍ଟାର୍ଣ୍ଣ ହେବା—1. To spread.

Kad (root) ୨। ବ୍ୟାକୁଳ ହେବା—2. To be distressed.

କଦ୍ଜବାବ—ବୈଦେ. ବ. (ପା.) (କରିରଥ ଭାବା) —ଅଦାଳତରେ

Kadjabāb ପ୍ରତିବାଦ ଦେବା ଜାବାବର ଖଣ୍ଡନାର୍ଥ କାବା ଦେବା

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜାବାବ—ଦ୍ଵିତୀୟ ଜାବାବର (ରଦ୍ଦଜବାବର) ଉତ୍ତରରେ ପ୍ରତି

କଦ. ଜାବାବ ବାବା ଦାଖଲ କରିବା ଜାବାବ—

Second written statement of the defendant

to meet the plaintiff's second statement.

[ଦ୍ୱ—ପୁଷ୍ଟେ କାଜମାନଙ୍କ ବିଶୁର-ଅଦାଳତରେ ବାବାର ଦାବର
ଉତ୍ତରରେ ପ୍ରତିବାଦ ଜାବାବ ଦେଉଥିଲା । ପ୍ରତିବାଦର ପ୍ରଦତ୍ତ
ତତ୍ତ୍ଵ ଜାବାବକୁ ଖଣ୍ଡନ ବା ରହୁ କରିବା ପାଇଁ ବାବା ରଦ୍ଦଜବାବ
ଦେଉଥିଲା । ଏ 'ରଦ୍ଦଜବାବ'ର ଉତ୍ତରରେ ପ୍ରତିବାଦ 'କଦ୍ଜବାବ'
ଦେଉଥିଲା ଓ ତତ୍ପରେ ବାବା ଶେଷରେ 'ଦଦ୍ଜବାବ' ଦେଉ-
ଥିଲା । ଏହଠାରେ ବାଦପ୍ରତିବାଦକର ଉତ୍ତରପ୍ରତିବାଦ ଶେଷ
ଦେଉଥିଲା । ତତ୍ପରେ ମକଦମାର ବିଶୁର ଆରମ୍ଭ ଦେଉଥିଲା ।]

କଦ—ସ. ବିଶ. (କ=ସୁଖ, ଜଳ+ଦା ଧାରୁ=ଦେବା+କର୍ଣ୍ଣ).

Kada ଅ) —ସୁଖଦାୟକ—Giving happiness;
pleasant.

ସ. ବ—ମେଘ—Cloud.

କଦକ—ସ. ବ. (କଦ=ମେଘ+କ; ଯେ ମେଘ ପରି ଶୁଣ୍ଟା ଦିଏ) —

Kadaka ବିଜାନ; ରଦ୍ଦା—Awning; canopy.

କଦକଶର—ସ. ବ. 'କର୍ମଧା; କୁ+ଅଶର; କୁ ସ୍ଥାନରେ କର ଆଦେଶ) —

Kadakshara କୁଣ୍ଡିତ ଅଶର ବା ଲେଖା—Bad writing;

clumsy writing.

ସ. ବିଶ. ଫୁ. (ବହୁଗ୍ରୀହ) —ସାହାର ଦିଷ୍ଟାନର କର୍ମ୍ୟ—

(କଦକଶର—ଫୁ) One who writes a bad or clumsy hand.

କଦମ୍ବ—ସ. ବ. (କର୍ମଧା; କୁ+ଅଶି; କୁ ସ୍ଥାନରେ କର ଆଦେଶ) —

Kadagni ମନାଶ୍ଚି; ଅଶି ମାନ୍ୟ—

Indigestion; dyspepsia.

ସ. ବିଶ. (ବହୁଗ୍ରୀହ) —ଅଶି ମାନ୍ୟ ରେଗଗ୍ରସ୍ତ—Dyspeptic.

କଦଧା—ସ. ବ. (କର୍ମଧା; କୁ+ଅଧିନ=ପଥ; କୁ ସ୍ଥାନରେ କର
Kadadhā ଅଦେଶ) —୧। କୁପଥ—1. Wretched road.

୨। କୁମାର—2. Bad way.

ସ. ବିଶ. ଫୁ. (ବହୁଗ୍ରୀହ) —କୁମାରଗାମୀ—

One given to evil ways or gone astray.

କଦନ—ସ. ବ. (କଦ ଧାରୁ=ବ୍ୟାକୁଳ ହେବା; ବିନାଶ କରିବା +
Kadana ଧବ. ଅନ) —୧। ମାରଣ—1. Killing.

୨। ପାତ୍ରକ—2. Oppression.

୩। ବିନାଶ—3. Destroying.

୪। ପାପ—4. Sin.

୫। ସୁକ—5. Fight.

୬। ମର୍ଦନ—6. Rubbing; pressing.

୭। ଅବସାଦ—7. Langour.

୮। କଷ୍ଟ—8. Trouble.

ମୁହ ତେବେ କାହିଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଏ ବଦଳ—କବସ୍ୟୁର୍ଯ୍ୟ ବଜାରପତ୍ର—ତ ବାତ ।

କଦନ—ସ. ବ. (କର୍ମଧା; କୁ+ଅନ; କୁ ସ୍ଥାନରେ କର ଆଦେଶ) —

Kadanna ୧। କୁଣ୍ଡିତ ଅନ; ଅଖାଦ୍ୟ—

1. Bad or unclean food.

ସାଥରଣ ଲେବେ ଅପର ସୁଶ୍ରାଵେ ସୁତ୍ତିତ ଅନର ଓ ମହା ଏହି ତତ୍ତ୍ଵର ଅନ୍ତର ଓ ମହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଖା ରଖା କରନ୍ତି ଜାହାନ୍ । ଅତେବଂ ବା ୧, ତତ୍ତ୍ଵର ତୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶକ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଶକାକୋପରେ ନ ମିଳିବା କାହିଁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାନମେ ତତ୍ତ୍ଵର ଦୟବସର ୨, ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶକ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଶକାକୋପରେ ନ ମିଳିବା କାହିଁ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାନମେ ତତ୍ତ୍ଵର ଦୟବସର ୩, ଯଥା— ‘ଗାର’ ନିକିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘କୃଥ’ ନିକିଲେ ‘କୃଥ’ ଶୋଇବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନିକିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଶୋଇବେ; ‘ଆଜିଙ୍କ’ ନିକିଲେ ‘ଆଜିଙ୍କ’ ଶୋଇବେ; ‘ଅଳକତା’ ନିକିଲେ ‘ଅଳକତା’ ଶୋଇବେ।

କଦର୍ଥ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା. କୁ+ଅର୍ଥ; କୁ ସ୍ଥାନରେ କର୍ତ୍ତା ଆଦେଶ) —

Kadartha ୧ । କୌଣସି ଶବ୍ଦର କୁଣ୍ଡିତ ଅର୍ଥ—

- 1. Misinterpretation; bad sense or meaning given to an expression.

୨ । କୁଣ୍ଡିତ ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପ୍ରୟୋଜନ ବା ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ—

- 2. Evil intention,

ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରିତ୍ତି)—୧ । କର୍ତ୍ତା—1. Ineffectual.

୨ । ନିରଥକ—

- 2. Without any sense or meaning.

୩ । ମନ୍ଦାର୍ଥକ—

- 3. Having a bad meaning or sense.

୪ । କୁଣ୍ଡିତଅର୍ଥକାରୀ—

- 4. Attaching a bad meaning or sense to an expression; misinterpreting.

ଶ୍ରୀ. କି. ବିଶ. (ସ. କଦପି)—କଦପି—On any account; for any consideration.

(ଯଥା—ମୁଁ ସେଠାକୁ କଦର୍ଥ ଯିବି ନାହାନ୍ ।)

କଦର୍ଥନ—ସ. ବି. (କୁ+ଅର୍ଥ ଧାରୁ+ଭବ. ଅନ; କୁ ସ୍ଥାନରେ

Kadarthana କର୍ତ୍ତା ଆଦେଶ) —୧ । କୁଣ୍ଡିତ ଅର୍ଥକରଣ—

- 1. Taking a word or thing in a bad sense; misjudging; misinterpretation;

misunderstanding.

୨ । ଅବମାନନ୍ଦ—2. Insult.

୩ । ଅପବାଦ ଦେବା—3. Vilification.

୪ । ବହୁମନ—4. Humiliation.

୫ । ନିର୍ଯ୍ୟାତକ; ପୀଡ଼ନ; ଭୁବନୀତନ—

- 5. Oppression; harassment.

୬ । ଦୁର୍ଗତ; ଦୁର୍ଦ୍ଶା—6. Adversity.

ଦେ. ବି—କଷ୍ଟ—Trouble.

କଦର୍ଥକା—ସ. ବି. (କଦର୍ଥନ+ଶ୍ରୀ. ଅ)—କଦର୍ଥନ (ଦେଖ)

Kadarthanā Kadarathana (See)

କଦର୍ଥିତ—ସ. ବିଶ. [କୁ=କୁଣ୍ଡିତ + ଅର୍ଥିତ=(ଅର୍ଥ ଧାରୁ+କର୍ମ.

Kadarthita କା)=ଅକୁଷ୍ଟ]—୧ । କୁଣ୍ଡିତଅର୍ଥରେ ବୁଝାଯିବା—

1. Misinterpreted.

୨ । ବହୁମନ—2. Humiliated; misjudged.

୩ । ଦୂର୍ତ୍ତି—3. Soiled; desecrated; vilified.

୪ । ନିର୍ଯ୍ୟାତକ—4. Persecuted.

୫ । ପୀଡ଼ନ—5. Oppressed; tortured.

କଦର୍ଥିକା—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) କି. (ସ. କଦର୍ଥନ)—କଷ୍ଟ ଦେବା—

Kadarthibhā To trouble; to afflict.

ଯଥାର୍ଥ ଧନ ଅବ ଦେବେ; ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କଦର୍ଥକୁ ସମସ୍ତେ—

କବିଳାଳ. ଭଗବତ—

କଦର୍ଥେ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ଅ. (ଅଶୁକ; ସ. 'କିର୍ତ୍ତମଂ')—

Kadarthe ୨ । କାହିଁକି—1. The reason why.

ଅତି ବିବରେ ଅତିଥେ ବହି ବିଷ ହେବ—

କଣ. କୋଟ୍ରହାଶୁକର—

୨ । (ସ. କଦର୍ଥନ) କଦର୍ଥ୍ୟ ଭାବରେ—

2. In an awkward or horrible manner.

କଦର୍ଥେ କରନ୍ତେ ଭଣଣ; କରଇ ବାତରେ ଘେଦନ—

କବିଲାଳ. ଭଗବତ—

କଦର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (କୁ+ଅର୍ଥ=ଅଧିକାଶ; ଶ୍ରେଷ୍ଠ)—

Kadarjya ୧ । କୁଣ୍ଡିତ—1. Bad; clumsy; nasty;

(କଦର୍ଯ୍ୟତା—ବି)—awkward; base.

୨ । କୃପଣ; ସେ ନିଜେ କଷ୍ଟ ପାଇ ଓ ଅପଣା ପରିବାରକୁ

ଦୁଃଖ ଓ ଅଭ୍ୟବରେ ପକାଇ ଧନ ସଞ୍ଚେ—

2. Miserly; niggardly.

୩ । ଲୋକ୍ଷ—3. Covetous.

୪ । ମାତ; ଜିମନ୍ୟ; ଶୁଦ—

4. Petty; abominable.

ଦେ. ବି.—୧ । କୃପଣ ବ୍ୟକ୍ତି—1. A miser.

୨ । ବିତ୍ତମନା; ନିର୍ଯ୍ୟାତନ—2. Humiliation.

ଦେ. ବିଶ.—କୁଣ୍ଡିତ; ଅପରକ୍ଷୁ—

1. Uncleansed; dirty.

୨ । ନିର୍ଯ୍ୟାତକ; ବିତ୍ତମନ—2. Humiliated.

୩ । ଅକାନ୍ତ—3. Oppressed.

୪ । କଲବଲ; କୁଷ୍ଟ; ଡହଳବିକଳ—4. Afflicted with

pain; sorely troubled.

ଅଶାର କଦର୍ଯ୍ୟ ବଳେ ଭୋଗ ସଂତ ଦେବେ । ପାତ୍ରହ. ଦୃଷ୍ଟିହୃଦୟର—

କଦର୍ଯ୍ୟତା—ସ. ବି. (କଦର୍ଯ୍ୟ + ଭାବ. ରା)—କୁଣ୍ଡିତତା—

Kadarjyatā Badness; awkwardness.

କଦଳ—ସ. ବି. (କ = ବାୟୁ + ଦଳ ଧାରୁ = ଭେଦ କରିବା + କର୍ମ.

Kadala ଅ)—କଦଳୀ (ଦେଖ)

Kadali (1) (See),

ଦେ. ବି.—ଆୟୁଶ୍ୟ ମାତ ଜାତବିଶେଷ—

Name of a low caste.

କଦଳିଆ—ଦେ. ବିଶ.—କଦଳୀ ପର ଅକୁତବିଶୀଷ୍ଟ—

Kadalīś Having the shape of a plantain.

(ଯଥା—କଦଳିଆ ଆମ ।)

କଦଳିଆଚମ୍ପା—ଦେ. ବି. —ଏକ ପ୍ରକାର ମୋଟ ଧାକ—ଏହାର

Kadalīśchampa ଗୁରୁଳ ଧଳା—A kind of white-

riced coarse paddy.

କଦଳିକା—ସ. ବି. (କଦଳୀ + ସ୍ଵାର୍ଥରେ କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—

କଦଳୀ (ଦେଖ)

Kadali (See)

କ	ଦ	ଲ	ଇ	କ	ର	ତ	ଏ	ବସନ୍ତବର୍ଷି	ଅନୁକ୍ରମିତ ସ୍ଥାନର	ସ	କ	ଶ୍ଵର	କୁ	ରୟ	ଉଥ	କ
କ	ଦ	ଲ	ଇ	କ	ର	ତ	ସ୍ଥ	ଅନୁକ୍ରମିତ ଅନୁକ୍ରମର କାନ୍ଦୁବନ୍ଦୁ ସଙ୍ଗ ବର୍ଷି ଖ୍ୟ	ସଂକ୍ଷିପ୍ତରେ	ସ	କ	ଶ୍ଵର	କୁ	ରୟ	ଉଥ	କ

କଦଳିକାଣ୍ଡଜା ମନ୍ତ୍ର—ସ. ବ.—କଦଳି ମଞ୍ଜା (ଦେଖ)।

Kadalikāndajā majjā (ହରେବୁଣ୍ଡ ମିଶ୍ର—ବ୍ରବ୍ୟଗୁଣ ।)

Kadalī manjā (See)

କଦଳୀ—ସ. ବ. (କ = ବାୟୁ + ଦଳ ଧାରୁ = ଦଳବା + ଅ + ସି)

Kadalī ଉଚ୍ଚ; ସେ ବାୟୁକର୍ତ୍ତ୍ତବ ଦଳତ ହୁଏ)—

ସ. ପର୍ଯ୍ୟୟ :— ୧। ରମ୍ବାଗଛ—1. Plantain-tree.

ବାରଣା; ମୋରୁ; ୨। ରମ୍ବାଫଳ—2. Plantain; banana;

ଅମୁଷାଶ; ମୁଶିପଳା—Musa Sapientum.

ଅମୁଷମତପଳା; ୩। ମୃଗବିଶେଷ; ମୁଶିବିଶେଷ—

ଦୀର୍ଘପଦ; ଦୀର୍ଘପାଶ; ୩. A kind of fleet-footed deer.

ରମ୍ବା; ସ୍ବାଦୁଫଳା; ୪। ପତାକା—4. Flag.

ସ୍ଵାଦୁଫଳା; ୫। ଦୁଷ୍ଟୁଭୁପରେ ବାହୁତ ହେବା ନିଶାଣ—

ନିଶାଣ; ବନଲାଖୀ; ୫. Flag flown on the back of an elephant.

କଦଳୀ—କଥା ବନ୍ଦୁଳକଦଳୀର ତିଆଣ କରି ଶିଆ ଯାଏ । ପାତଳ କଦଳୀର ରୈପା ଛାତାର ଦୁଧସଙ୍ଗେ ଚକଟ ଅମୁତକୁଣ୍ଡ କରି ଶିଆ ଯାଏ । କଦଳୀପତ୍ରକୁ ଭୂମିରେ ପକାଇ ତା ରିପରେ ରାତ ଶିଆ ଯାଏ । କଦଳୀ ମଞ୍ଜା ଓ ଭୁଣ୍ଗାରୁ ତିଆଣ କରି ଶିଆ ଯାଏ । କଦଳୀ ବାସୁଜାରୁ ଘୋଡ଼ ସେହି ଖାରରେ ଖୋବାମାନେ ଲୁଗା ସଫା କରନ୍ତି । କଦଳୀ ଗଛର ଗଡ଼କୁ କାଟି ଗାଇ ଗାଇ ଏବହ କରି ଦେଲା କରସାଏ । କଦଳୀ ପମ୍ବକାରେ ଫୁଲ ଆଦି ଗୁର୍ବାୟାଏ ।

ତେ. ଅରକ୍ଷରେଷ୍ଟୁ; କଦଳୀ ଗଛର ପୁଆରୁ ଛାତାକୁଣ୍ଡା କରି ଦୂରଗତେଷ୍ଟୁ; ପୋତୀବାକୁ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ କଦଳୀ ଗଛରୁ ଦୋଣ୍ଡଗୋଗେ; ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର କାନ୍ଦୁ ବାହାରେ ଓ ଫଳ ପକୁ ହେଲେ ଗଛ ମରିଯାଏ । ଏଥୁପରି ପିଲାଏ ନାଥ୍ୟ ଦିଆରେ କହନ୍ତି :—

“ଚକଟରୁ ଅନ୍ଧ ପାଗର ଘୋଡ଼ ଏକା କଥାକେ ହୋଇବ ହୁମ ।”

ଗୁ. କେଲୁ—କାନ୍ଦୁ ପାଜମୁଣ୍ଡପିପ୍ପି

ଅ. କଲ—ଶିତର୍ପାଣ, ବିଷ୍ଟମ୍ବି, କପାନ୍ତ, ଗୁରୁ, ଓ ସ୍ତିଗ୍ରୁ

କୁ. ହଗାପି—ପାତଳ କଦଳୀ ମଧୁରରସ, ଶିତର୍ପାଣ, ମଧୁର

ପା. ତଳ; ତଳମପଦ ବିପାକ, ଶୁଦ୍ଧବର୍ଦ୍ଧକ, ସୁଷ୍ଠୁକର, ରୁଚିକର ଓ

ପା. ମାବଜ; ମୋହ ମାଂସବର୍ଦ୍ଧକ ।]

କଦଳୀ ଭୁମ୍ବ—ଦେ. ବ.—କଦଳୀ ପୁଆ; ପୁରୁଣା କଦଳୀ ଗଛର ମୂଳରୁ

Kadalī udhi ଭୁମ୍ବ—ଦେଇ ବାହାରବା ଗଜାଗଛ—(ଏହା କଦଳୀ

କଳାରତେଡ଼ ଫୁଲୀ ଗଛର ଗୁରୁ—Seedlings or offshoots of plantain.

[ତ—ଏହା ଉତ୍ସାହକୁ ମୂଳପଣ୍ଡରୁ କାଟ କେଇ ଅଇବାର ପୋତାଯାଏ ।]

କଦଳୀ ଉଦ୍ଧ—ଦେ. ବ.—କଦଳୀ ଉଦ୍ଧ (ଦେଖ)।

Kadalī udhi Kadalī udhi (See)

କଦଳୀ କନ୍ଦ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଦଳୀ + କନ୍ଦ) —କଦଳୀ ଗଛର

Kadalī kanda ପିଣ୍ଡଗାର ମୂଳ —The bulb at the root of plantain-trees.

[ତ—ଏହା ବଳକର, ଅମୁଷିତ୍ରପଶକ, ଅଗ୍ନି ବର୍ଦ୍ଧକ, ଦାଢ଼ନାଶକ, ମଧୁର ଓ ପୁରିକାରକ ।]

କଦଳୀ କଣ୍ଟ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଦଳୀ + କଣ୍ଟ) —କଦଳୀ ଗଛର

Kadalī kānda ଗଣ୍ଟ—The trunk of a plantain tree.

ବାଟରେ କଦଳୀ ବାଣ ପ୍ରାୟ କରିବାରେ

ଅନ୍ଧାର ମହାମାର ରଖାନାଥ—ମହାପାତ୍ରାମା

କଦଳୀ କାନ୍ଦ—ଦେ. ବ. (ସ. କଦଳୀ ଓ ସୁନ୍ଦର) —କଦଳୀ ଗଛର ଅଗ୍ନି

Kadalī kāndi ବାହାରଥବା ଦଣ୍ଡରେ ସଲଗୁ ବନ୍ଦୁ ପେଣ୍ଟାପୁରୁ କେଳାକାଣ୍ଡାଦ—କଦଳୀପେଣ୍ଟା—A bunch of plantains.

କଦଳୀ କାନ୍ଦ—ଦେ. ବ.—କଦଳୀ କାନ୍ଦ (ଦେଖ)।

Kadalī kāndhi Kadalī kāndhi (See)

କଦଳୀ ଚକଟା—ଦେ. ବ.—ପାତଳ କଦଳୀରେ ଦୁଧ ଓ ମିଠା ମିଳାଇ;

Kadalī chakatā ଚକଟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଣିଧାରିଆ ଜାଦ୍ୟ, ଅମୁତକୁଣ୍ଡ—A gruel-like food prepared by pressing ripe plantains and mixing them with milk and sugar.

କଦଳୀ ଚେଚାତା—ଦେ. ବ.—କଦଳୀ ଗଛର କଣ୍ଟା ବା ଚେଚା—

Kadalī chochāntā Green juicy bark of a plantain tree.

କଦଳୀ ଦଣ୍ଡ—ସ. ବ.—(ଗଣ୍ଡୀ, ତତ୍ତ୍ଵ, କଦଳୀ + ଦଣ୍ଡ) —

Kadalī dandā ଫଳଥବା କଦଳୀ ଗଛର ମହିରେ ଥିବା କୋମଳ ଦଣ୍ଡ; କଦଳୀ ମଞ୍ଜା—

The inmost stalk of a fruited banana tree.

[ତ—ଏହା ଚରକାଣ, ଅମ୍ବିଳ ଓ ରତ୍ନା ତ୍ରୁଟ୍ୟ—ଏହା ଶିତର୍ପାଣ, ରୁଚିକଳନକ, ଅଗ୍ନି ବର୍ଦ୍ଧକ, ଏବଂ ଯୌତୁକଦୋଷ, ଅସୁରର ଓ ରତ୍ନପିତନାଶକ ।]

କଦଳୀ ପାତା—ଦେ. ବ. (ସ. କଦଳୀ ଓ ପାତା) —କଦଳୀଗଛର ଖୋଲ

Kadalī pata ବା ବଳକାରୁ ବାହାରବା ତଳ—

କଳାପେଟୋ Fibrous strings got from the bark of the plantain tree.

କଳାର ପାଟୁରୀ କଳାକାଣ୍ଡା

କଦଳୀ ପଦ୍ମଚା—ଦେ. ବ.—କଦଳୀ ପଦ୍ମ (ଦେଖ)

Kadalī paduka Kadalī paduka (See).

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ସୁଖରେ ସତତ ୧ ପଡ଼ିବ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ର ଏବଂ ୨ ପଡ଼ିବ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ର ମଧ୍ୟର ପ୍ରରେତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ପଡ଼ିବ କୌଣସି କରି ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାଶ କର ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାବୋଧରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଏବଂ ପାଇଁ ସଥାପନେ ଗଢ଼ିବ ବିପରୀ ୨ ବା ୩ ପଡ଼ିବ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାଶ କର ଗୋଟିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ବାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାହ’ ଗୋଟିବେ; ‘ବାହ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଦ୍ଧ’ ଗୋଟିବେ; ‘ବଦ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ନଳ୍ଜୁ’ ହେବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜି’ ହେବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ହେବେ ।

କଦଳୀ ପତ୍ର—ଦେ. ବି.—୧। କଦଳୀ ଗଛର ପତ୍ର—

Kadalî patra 1. Leaf of a plantain tree.

କେଳାକା ପତା [ଦ୍ର—ଏହା ଅଛି ପ୍ରଶ୍ନା ଓ ତିକୁଣି ଥିବାକୁ ଲୋକେ ଏଥିରେ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ରଖି ଆଥାର୍ତ୍ତ ।]

୨। (ବଣିଆ, ଶବ୍ଦ) ରାଜା ବା ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ପରିବାରରେ ବ୍ୟବହୃତ ସୁନା ବା ରୂପରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ଗୋଡ଼ଥିବା, କଦଳୀ ପତା ଭୁଲ୍ଲ ପାତ୍ରବିଶେଷ ।

କଦଳୀ ପାଟୁକା—ଦେ. ବି.—କଦଳୀ ପଟ (ଦେଖ)

Kadalî pâṭukâ Kadalî pâṭa (See)

କଦଳୀ ପୁଆ—ଦେ. ବି. (ସ. କଦଳୀ ଓ ପୁନ୍ଦ୍ର)—କଦଳୀ ଉଧି (ଦେଖ)

Kadalî puâ Kadalî udhi (See)

କଦଳୀ ପୁଞ୍ଚ—ସ. ବି. (୨୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ)—କଦଳୀ ଭଣ୍ଟା ପଥରେ ଥିବା

Kadalî pushpa ପୁଞ୍ଚ—Plantain-flower.

[ଦ୍ର—ଏହା ସ୍ଥିର, ମଧୁର, କଷାୟ, ଗୁରୁ, ଶାରିଷର୍ଷ ଓ ବାସ୍ତ୍ଵ, ପିତ୍ତ, ରକ୍ତପିତ୍ତ ଏବଂ ଷୟନାଶକ ।]

କଦଳୀ ପେଣ୍ଟା—ଦେ. ବି.—କଦଳୀ କାନ୍ଦି (ଦେଖ)

Kadalî pendâ Kadalî kândi (See)

କଦଳୀ ପାଉଡ଼ା—ଦେ. ବି.—କଦଳୀ ଗଛର କାଣ୍ଡର ରୂପରେ ଥିବା

Kadalî phâurdâ ଲମ୍ବ କଷା ଖୋଲପା—The juicy long bark of plantain tree. କଲାରଖୋଲ ଖୋଲ

କଦଳୀ ଫେଣା—ଦେ. ବି.—କାନ୍ଦରେ ଏକତ୍ର ଲାଗିଥିବା କଦଳୀ ଫଳର

Kadalî phenâ ପୁଞ୍ଚ—Clusters of plantains in a କେଳାକାଫଳା bunch.

କଦଳୀ ବାଯା—ପ୍ରାଦେଶୀ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. କଦଳୀ + ବନ୍ଧ୍ୟା)—

Kadalî bâñjhaâ କଦଳୀ ଗଛ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପେଣ୍ଟା ପକାଇଲେ—
ପର ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତୁନ୍ନ ଜନ୍ମ କରିଥାଏ—

The mother of one child only.

କଦଳୀବାସୁଙ୍ଗା—ଦେ. ବି.—କଦଳୀ ଗଛର ଶୁଦ୍ଧିଲ ବଳୁଳ ଓ ପତ୍ର—

Kadalî bâsungâ Dried barks and leaves of
କେଳାର ବାସନା

[ଦ୍ର—ଏହାକୁ ଘୋଡ଼ିଲେ ଯେଉଁ କ୍ଷାର ହୁଏ ସେଥିରେ
ମଧ୍ୟର ଧୋବାମାନେ ଲୁଗା ସଫା କରନ୍ତି ।]

କଦଳୀ ଭଣ୍ଟା—ଦେ. ବି.—କଦଳୀ କାନ୍ଦର ଅଗରେ ଥିବା ପ୍ରଶ୍ନାକୋଷ—

Kadalî bhândâ The pod containing the plantain-
ମୋଚା

[ଦ୍ର—ଏହା ବାଇତା ଓ ଭଜା ହୁଏ ।]

କଦଳୀ ମଞ୍ଜ—ଦେ. ବି.—କଦଳୀ ଦଣ୍ଡ (ଦେଖ)

Kadalî mañja Kadalî danda (See)

କଦଳୀ ମଞ୍ଜା—ଦେ. ବି.—କଦଳୀ ଦଣ୍ଡ (ଦେଖ)

Kadalî mañja Kadalî danda (See)

କେଳାକାଭାତ

କଦଳୀ ମୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବି.—ବଡ଼ କଦଳୀ ଗଛର ମୁଣ୍ଡିଣ୍ଡ—

Kadalî munḍâ The bulbous root of the
କଲାରାର୍ଜାଟିଆ

କଦା—ସ. ଥ. (କମ୍ + କାଳାଧିକରଣ ଅର୍ଥରେ. ଦା)—

Kadâ ୧। କେବେ; କେଉଁ ସମୟରେ—
1. When; at what time.

ସମୟ ରହିଲେ କଦା ନୁହଇ ପାରନ—ପାତାମ୍ବର. ନୃତ୍ୟପ୍ରସାଦ ।

୨। କୋଣସି ସମୟରେ; ଅବୀ; କେବେହେ—
2. At any time; at all.

ନିରା ପର ଧାର କଦା ନ ମନ୍ତି—ରଙ୍ଗ. ଦେବେଶବଳାବ ।

କଦାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) କି. (ସ. କର୍ଦମ)—

Kadâibâ ମାଟିରେ ପାଣି ମିଶାଇ ଚକଟ କାହୁଅ କରିବା—
To turn earth into clay by mixing
water and kneading.

କଦାକାର—ସ. କଣ. (ବହୁଗୁହ; କୁ+ଅକାର; କୁ ସ୍ଥାନରେ କରି
ଅଦେଶ)—କୁରୁପ; କୁର୍ବିତ; ଅନ୍ତର—

Kadâkara Ugly; clumsy; uncouth; deformed;
ill-formed.

କଦାକାଳେ—ଗ୍ର. ଥ. (ସ. କଦା ଓ କାଳେ)—

Kadâkâle ୧। କେବେହେ—1. Ever.

କୋନ୍ସମୟେ ୨। କମ୍ବିନ୍ କାଳେ; କେବେ ହେଲେ—

କରମି ୨. At any time whatever.

୩। କଦା; କୁରିବ—3. Seldom; rarely.

୪। ବେଳେ ବେଳେ—4. Occasionally.

[ଦ୍ର—ସାଧାରଣର ଏହା ନିରେଧାର୍ଥକ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ
ହୁଏ, ସଥା—ମୁଁ କଦାକାଳେ ସେଠାଇ ଯିବି ନାହିଁ । ମୁଁ କଦା-
କାଳେ ଏହାକୁ ଦେଖୁ ନାହିଁ ।]

କଦାକୁତି—ସ. ବି. (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; କୁ+ଅକୁତ; କୁ ସ୍ଥାନରେ କରି
ଅଦେଶ)

Kadâkuti (ଦେଖ)

Kadâkara (See)

କଦାଖ୍ୟ—ସ. ବି. (କୁ+ଅଖ୍ୟା; କୁ ସ୍ଥାନରେ କରି ଅଦେଶ)—

Kadâkhya ବଦନାମ—Evil repute.

କଦାଚ—ଦେ. ଥ. (ସ. କଦାରନ)—

Kadâcha ୧। କଦାପି; କେବେହେଲେ; କେବେହେ, ଜମାର;
କଦାଚ ଅବୀ—1. At all.

କଦାଚ ବଦାତ ପଣ କି ପାରେ ତା ଗରାଇ । ପାତାମ୍ବର. ନୃତ୍ୟପ୍ରସାଦ ।

୨। କଦାଚିତ୍; କେବେ; କୋଣସି ସମୟରେ—

2. At any time.

୩। କୁରିବ; କଦବା; ଖୁବ କମ୍ ସମୟରେ ବା ସ୍ଥାନରେ—
3. Seldom; rarely.

ସାଧାରଣ ଶତକ ଅପର ସ୍ଵାରେ ମୁଢିତ ଏ ଦିଲ୍ଲିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ଏବଂ ଚକ୍ରିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିରଦ ଉଷା କରନ୍ତି କାହାଙ୍କିଣୀ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହାପୁରୁଷ ତଥା ଗୋଟିଲେ, ଯେବେ ଏ ଉଷାବୋପରେ ନି ମିଳିବା ହେବୁ ଏବଂ ଯୋଜନା ପରେ ଉଷାର ପରେ ଉଷାର ପରେ ଯୋଜନା ହେବୁ । ଯଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଯୋଜନା; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଯୋଜନା; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଯୋଜନା; ‘ଆଶ’ ଯୋଜନା; ‘ଅର୍ଥ’ ନ ଯୋଜନା ହେବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ଯୋଜନା ହେବେ—‘ଅଳବତ’ ଯୋଜନା ।

୨ । କଷ୍ଟଭାବ—୨. Uttering harsh words.

୩ । ଅଶ୍ଵାବ୍ୟ ଭାଷା କହିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—

3. One who speaks obscene words.

୪ । ଦୁଃଖାବ୍ୟ ଶବ୍ଦମୁଦ୍ରା—

4. With jarring or unpleasant sound.

କଦ୍ବଦୀଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ—କଦବଦୀଆ (ଦେଖ)

Kadbadia

Kadabadiā (See)

କଦ୍ର—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କମ୍ ଧାରୁ = ଇଛାକରିବା + କର୍ମିତ୍ତ; ନିପାତନ)—

Kadru ୧ । ପିଙ୍ଗଳବର୍ଣ୍ଣ—୧. Tawny colour.

୨ । କଷ୍ୟପମୁନିକର ଏକତମା—ପାତ୍ରୀ; ସର୍ପମାନଙ୍କ ଅଦିମାତ୍ରା;
ଦର୍ଶକ କନ୍ୟା—୨. One of the wives of sage Kasyapa; the progenetress of serpents; the daughter of Dakshya.

ଦିଶ. ପିଙ୍ଗଳବର୍ଣ୍ଣବିର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଠ; ଛିରପିବିଅ—

Of tawny or variegated colour.

କଧରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) କି. (ସ. କନ୍ଦ ଧାରୁ = ବ୍ୟାକୁଳ ହେବା;
Kadhribha କୁଳ. ହି. କଦରନା = କାତର ବା ଭ୍ରାତ ହେବା)—

କର୍ମ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ ହେବା—

To be unwilling to do or shrink from doing a work.

କନ୍ (ଧାରୁ)—ସ—୧ । ପ୍ରିତ ହେବା—

Kan (root) ୧. To be pleased.

୨ । ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା—୨. To be satisfied

୩ । ଇଛା କରିବା—୩. To wish.

୪ । ଅକାଶ୍ଵା କରିବା—୪. To desire.

୫ । ଚକ୍ର ଚକ୍ର କରିବା; କରଣ ଦେବା—

5. To shine.

୬ । ଖୋଜିବା—୬. To seek.

କନ୍ଧି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି—୧କୁପ୍ରକାର ମାହର ହଣ୍ଡି ବା କୁଣ୍ଡ—

Kanji A kind of shallow earthen pot.

[ଦ୍ର—ଏହା ତେଲୁଣ୍ଡି ପର ଚଟକା ନୁହେ କିମ୍ବା ହଣ୍ଡି ପର ଗ୍ରାମ ନୁହେ ।]

କନ୍ଧରେନ୍ଦ୍ର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନ୍ଧରେନ୍ଦ୍ର)—ସମ୍ମିଳନ—

Kanpharens

Conference.

କନ୍ଧରେନ୍ଦ୍ର

କନ୍ଧରେନ୍ଦ୍ର

କନ୍ଧରେକେସନ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନ୍ଧରେକେସନ)—

Kanbhokesan ୧ । ଧର୍ମୀଯାଜକ ବା ଧର୍ମିଧର୍ମୀକାର ସଙ୍ଗ—

କ୍ରୋକେସନ ୧. An ecclesiastical assembly.

କନ୍ସାଇନମେନ୍ସ ୨ । ବିଦ୍ୱିତଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟକ୍ଷମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗ—

2. An academical assembly.

କନ୍ସିଟ୍ୟୁସନ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନ୍ସିଟ୍ୟୁସନ)—

Kanshtichyusan ୧ । ଶଶର ବା ଅବସ୍ଥା ବସ୍ତୁ—

କନ୍ସିଟ୍ୟୁସନ ୧. Corporeal thing.

କନ୍ସିଟ୍ୟୁସନ

୧ । ଆନ୍ତର୍ମଧୁର—

2. The body of laws in a Government.

୩ । ସଜ୍ୟ ପରିଚାଳନାର୍ଥ ବନ୍ଦ ନିୟମସମୂହ—

3. Fundamental principles for the Governance of a State.

କନ୍ସିଟ୍ୟୁସନ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନ୍ସିଟ୍ୟୁସନ)—

Kanshtityuensi ୧ । ଗଠନପ୍ରକଟିତୀ—

1. Act of constitution.

୨ । ପ୍ରତିନିଧି ନିବାଚକ ଜନମଣ୍ଡଳୀ—

2. Body of electors.

କନ୍ସେବଳ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନ୍ସେବଳ)—

Kanshtebal ପଦବାଲୀ; ପୁଲିସ ସିପାହୀ—Constable.

କାନ୍ସଟେବଳ

କାନ୍ସଟେବଳ

କନ୍ସଟ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନ୍ସଟ)—ୱେଳ କାଳରେ ବନ୍ଦ ବାଦ୍ୟ—

Kansart

ଓ ଗ୍ରାମକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମୋତ୍ତାରିତ ସଙ୍ଗୀତ;

ବାଦତାନିକ ବାଦ୍ୟ—Concert.

କନ୍ସରଭାନ୍ତି

କନ୍ସରଭାନ୍ତି—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନ୍ସରଭାନ୍ତି)—

Kansarbhānsi ମୁଦ୍ରିତିପାଲିତମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସହରର ମଇଲ-

କନ୍ସରଭାନ୍ତି

ସହାର କର୍ମ—Conservancy.

କନ୍ସରଭେତିଭ

କନ୍ସରଭେତିଭ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନ୍ସରଭେତିଭ)—

Kansarbhētibh ରକ୍ଷଣଶୀଳ; କୌଣସି ପ୍ରାଚୀନ ଅଗ୍ରର ବା

କନ୍ସରଭେତିଭ

ସାତ ସେ ସବ୍ଦା ରକ୍ଷଣଶୀଳ—

Conservative.

(ଯଥା—ଇଂଲଣ୍ଡରେ କନ୍ସରଭେତିଭ ନାମକ ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ରକ୍ଷଣଶୀଳକ ବଳ ଅଛି ।)

କନ୍ସଲ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନ୍ସଲ)—

Kansal ଏକ ରଜ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଅନ୍ୟ ରଜ୍ୟର ସାର୍ଥ ପ୍ରତି

କନ୍ସଲ

ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବା କର୍ମଗୁରୁ ବା ପ୍ରତିନିଧି—

Consul.

କନ୍ସାଇନମେଣ୍ଟ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନ୍ସାଇନମେଣ୍ଟ)—

Kansainment ରେଳ ଓ ଜାହାଜରେ ଥରକେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି

କନ୍ସାଇନମେନ୍ସ

ଶ୍ରାନ୍ତରକୁ ପଠାଇବା ପାଇଁ ଦେବା ମାଲ—

Consignment.

କନ୍ସାଇନର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନ୍ସାଇନର)—

Kansainpar ସେ ଅନ୍ୟ ନାମରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁକୁ ରେଳ

କନ୍ସାଇନର

ଜାହାଜରେ ପ୍ରେରଣ କରେ—Consignor.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଦ୍ଧ	ତେ	ଏ	ବସନ୍ତ ବର୍ଷ	ଅକୁଳାଶିକ ସୁତ୍ରାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ହ
,	ଇ	ଉ	ଚ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅକାଶନ୍ଦୂଳ୍ପାତ୍ର ବର୍ଷ	ଅକୁଳାଶର ବା ତନ୍ଦୁଳିନ୍ଦୂଳ୍ପାତ୍ର ବର୍ଷ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଉଥ	ତ୍ର	ହ୍ର

କନ୍ସାଇନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନ୍ସାଇନ୍)—

Kansaini ଯାହା ନାମରେ କୌଣସି ବସ୍ତୁ ରେଳ ଅଧିରେ ପ୍ରେରିତ
କନସାଇନ୍ ହୁଏ—Consignee.

କନସାଇନ୍

କନ (ଧାରୁ)—ସ—୧। ପ୍ରିତ ହେବା—

Kan (root) 1. To be pleased.

୨। ସ୍ପ୍ରି ପାଇବା—

2. To shine; to be full of lustre.

କନଉଜ—ଦେ. ବି. (ସ. କାନ୍ୟକୁଞ୍ଜ)—କାନ୍ୟକୁଞ୍ଜ (ଦେଖ)

Kanauja Kānyakubja (See)

କନଉଜ—ଦେ. ବିଶ—କନାଉଜ (ଦେଖ)

Kanauji Kanāuji (See)

କନଉଜିଆ—ଦେ. ବି—କନାଉଜିଆ (ଦେଖ)

Kanaujia Kanāujia (See)

କନକ—ସ. ବି. (କନ୍ ଧାରୁ = ସ୍ପ୍ରି ପାଇବା + କଣ୍ଠୀ ଅକ)—

Kanaka ୧। ସୁବର୍ଣ୍ଣ; ସୁକା—1. Gold.

୨। ପଲାଶ ଗଛ—

2. Butea Frondosa (tree).

୩। ନାଗେଶର ଗଛ—

3. The Indian Rose chestnut.

୪। ଧାରୁର ଗଛ—4. The Thorn-apple plant.

୫। କଞ୍ଚନ ଗଛ—(ଦେଖ)

5. Kañchana tree (See)

୬। ଚମ୍ପା ଗଛ—6. The Champaka tree.

୭। ଚମ୍ପାପୁର—

7. The Champaka (yellow) flower.

ଦେ. ବି—କନକବଜ୍ଞ ନାମୀ ସ୍ତର ତାକନାମ—

A name for calling females named Kanakabati.

ଦେ. ବିଶ—୧। ଶେଷ; ଉତ୍ସୁ—1. Excellent.

୨। ସ୍ପ୍ରିଳିକ—2. Bright; shining.

ବାଲକା କନକବଜ୍ଞ କନକ କନକ,

ଗଲକା କନକ ବାରୁ କନକ ବନକ—ରଙ୍ଗ. ଫେରେମୁଖକାଷ ।

କନକକଟକ—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କନକ + କଟକ)—

Kanakakataka ୧। ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ କକଣ—1. Gold bracelet.

୨। ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣମୟ ପୁର—2. A town of gold.

୩। ଲଙ୍କାନଗର—

3. Laṅkā, the capital of Rābana.

ବୋଲିର ଏଥି ବନକବଜ୍ଞକ ଏଠାରୁ ହୋଇବ କାହିଁ ଯେ—

ରଙ୍ଗ. ଫେରେମୁଖକାଷ ।

କନକ କଦଳୀ—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କନକଅରୁମୁକ୍ତ କଦଳୀ)—

Kanaka kadalī ଏକ ପ୍ରକାର କଦଳୀ; ଚକ୍ରାବଦଳୀ—

A kind of banana.

କନକକୁମ୍ବ—ହ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କନକମର୍ମିତ ଲମ୍ବ)—ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ କଳଶ;

Kanakakumbha

ସୁନାର ଘଟ; ଭଣ୍ଡାର—

Golden water-jug.

କନକକୁଟ—ସ. ବି. (ବହୁବୀହି; କନକ + କୁଟ = ଶୃଙ୍ଗ)—

Kanakakūṭa ୧। ପଦତବିଶେଷ—

1. Name of a mountain.

ବନକକୁଟରକୁ ଭର୍ତ୍ତ ଅସ୍ତର୍ତ୍ତ—ବନ୍ଦୁବନ୍ଦୁର ପୁରାଣ ।

୨। କେଳାସର ଶୃଙ୍ଗବିଶେଷ—

2. A peak of the Everest.

[ତ୍ରୁ—ପୌରଣୀକ କଥା ଅଛି ଯେ ପବନ ଓ ଗରୁଡ଼ର କଳରେ ଏହି ହେମକୁଟ ବା କନକକୁଟ ଛିଡ଼ି ଉଦ୍‌ଧି ସାଇ ସମ୍ବରେ ପଢ଼ିବାରୁ ଲଙ୍କା ବା ସିଂହଳ ଦ୍ୱୀପ ହୋଇଥିଲା ।]

୩। ସୁମେରୁ ପଦତବି—

3. The mythological mountain Sumeru.

କନକକାର—ସ. ବି. (କନକ + କାର)—ସୋହାଗା; ଟାଙ୍ଗଣୀ—

Kanakakshāra

Borax.

କନକଗିରି—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କନକ + ଗିରି)—ସୁର୍ଣ୍ଣପଦତ;

Kanakagiri ସୁମେରୁ ପଦତ—The mythological golden mountain; Sumeru.

କନକଗୋଟ୍ର—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. କନକ + ଗୋଟ୍ର)—ସୁନା ପରି

Kanakagori ଗୋରବଣୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)—(woman) Of bright

yellow complexion; of golden complexion.

କନକଗୋଟ୍ର—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଉପମିତ କର୍ମଧା. କନକ + ଗୋଟ୍ର)—

Kanakagaura ସୁନା ପରି ଗୋଟ୍ର—Of bright-yellow or
(କନକଗୋଟ୍ର—ସ୍ତ୍ରୀ) golden complexion.

କନକଚକ୍ରପା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି—କନକତମ୍ଭ (ଦେଖ)

Kanakachampā (See)

କନକଚକ୍ରକ—ସ. (ମ. ପ. ଲୋ; କନକବଜ୍ଞବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ଚକ୍ରକ)—

Kanakachampaka ୧। କଣ୍ଠିକାର; କନିଅର (ଦେଖ)

1. Kaniara (See)

୨। କନକଚକ୍ରକ (ଦେଖ)

2. Kanakachampaka (See)

୩। ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣମର୍ମିତ ଚକ୍ରପଲ୍ଲ—

3. A Champak flower made of gold.

କନକଚକ୍ରମୀ—ଦେ. ବି. (ସ. କନକଚକ୍ରକ)—

Kanakachampa ୧। ଏକ ପ୍ରକାର ସୁରକ୍ଷ ପ୍ଲାଟ ଓ ତାହାର

ରଙ୍ଗ—1. The name of a tree and its

sweet scented flower; Pterospermum

* Acerifolium.

୨। ଏକ ଜାଗମ୍ବୁ ଧାନ—2. A kind of paddy.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ଉ.—କନିଅର (ଦେଖ)

Kaniara (See)

ସାଧାରଣରେ ଅପର ସ୍ଥାରେ ସୃଜନ ଏ ପରିଚ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାନା ଏବଂ 'ତହିତ' ଅଶ୍ଵର ଓ ମାନା କଷରେ-ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା ବରତ୍ତ ମାତ୍ର' । ଅତେବ ୧ ବା ୨ ତହିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ମା ମାହାୟନ ଏବଂ ଗୋଟିଲେ, ଯେବେ ଏ ରାଷ୍ଟ୍ରାବୋଣରେ କି ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାନମେ ରହିର ବସନ୍ତ ବସନ୍ତ ୧ ବା ୨ ତହିତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମାହାୟନ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାକି ହେବ । ଯାହା—'ଗାର' କିମିଳେ 'ଗାର' ଗୋଟିବେ; 'ରୁଥ' କି ମିଳିଲେ 'ରୁଥ' ଗୋଟିବେ; 'କଥୁ' କି ମିଳିଲେ 'କଥୁ' ତେବେବେ; 'ଆଖି' କି ଗାରରେ 'ଆଖି' ତେବେବେ; 'ଆଲବତ' କି ପାଇଲେ 'ଆଲବତ' ତେବେବେ

କନକଦୂର୍ଗୀ—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କନକ + ଦୂର୍ଗୀ)—

Kanakadurgā ୧ । ସୁନାରେ ତିଆର ଦୂର୍ଗାପ୍ରତିମା—

1. An golden image of the Goddess Durgā.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଗୌରବଶୀ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନାରୁ ଶ୍ରୀ—

2. (figurative) A very beautiful woman of golden complexion.

କନକଧାତୁରୀ—ଦେ. ବି. (ସ. କନକ + ଧୂମ୍ରର)—ଫକା ହଲଦିଆ-

Kanakadhātūrī ବର୍ଣ୍ଣର ଉପର୍ଯ୍ୟୁପର ତନ ରୂପ ପ୍ରସ୍ତୁତା । ଥୁବା ଧାତୁରାଫୁଲ—Yellow double-flowered variety of Dhātūrī Fastosa.

କନକନ—ଦେ. ଅ—୧ । ବ୍ୟାକୁଳ; ଦୂଃଖରେ ଚଞ୍ଚଳ—

Kanakana ୧. Restless with grief; fidgety.

ଚଂବ ୨ । ଅସ୍ତ୍ରିର—2. Restless.

କୈଚିନ—ରଠନ ବସନ୍ତ ସେ ତୁଥିବା—ମହାଦେବ. ମାର୍ବଲ୍ଲେସ୍‌ପୁରାଣ ।

୩ । ସନ୍ଦେହରେ ଅସ୍ତ୍ରିର—

3. Restless with suspicion.

୪ । ଧକ୍ଖଳ ବିନ୍ଦୁଥିବା—4. Smarting.

୫ । ଏଣେ ତେଣେ ଅଣ୍ଟ ରୁଲାଇ ଥୁବା—

5. Casting hurried glances o all sides.

୬ । ଚକତ; ଚମକୁଥିବା—6. Startled.

୭ । ତ୍ରସ୍ତ; ଭୟଭୁତ—7. Frightened.

କନକନ ଦିନବା—ଦେ. କି.—(ଘାଥ, ବଥାଦି) ଧକ୍ଖଳ ହେବା—

Kanakana bindhibā କନକନକରା To be smarting.

କୀସମାରଳୀ

କନକନ ହୋଇ ଗୁହଁଟା—ଦେ. କି—ତରଣୀର ହୋଇ ଏ ପାଣେ ସେ

Kanakana hoi chāhiñibā ପାଣେ ଆଖି ରୁମାଇବା; ସନ୍ଦେହ

ଚଂବ କରେ ଚାଓଯା ବା ବିପଦ ଆଶଙ୍କାରେ ଏଣେ ତେଣେ ଗୁହଁଟା—

To turn one's eyes to all sides with restless glances due to fear or doubt.

ମୁଗ ଶନ୍ଦର ବସନ୍ତ ଥାବ ଜାବମାନେ

କନକନ ହୋଇ ବହାନ୍ତ ସେ ରୟ ମନେ । ମହାଦେବ. ମାର୍ବଲ୍ଲେସ୍‌ପୁରାଣ ।

କନକନ ହେବା—ଦେ. କି—୧ । ବ୍ୟାକୁଳ ହେବା; ଦୂଃଖରେ ଚଞ୍ଚଳ

Kanakana hebā ହେବା—1. To be restless in grief.

ଚଂବକରା ୨ । ସନ୍ଦେହରେ ଅସ୍ତ୍ରିର ହେବା—

କୈଚିନହୋନା 2. To be restless in suspicion.

୩ । ଧକ୍ ଧକୁ ବିନ୍ଦବା (ଘାଥ, ବଥ ଥାଦି)—

3. To smart with pain.

କନକ ପାଗ—ଦେ. ବି—ଦେଉଳର ଅଂଶବିଶେଷ; ଓଡ଼ିଶାର ଦେଉଳ-

Kanaka pāga ମାନଙ୍କର ବିମାନ ଅଂଶରେ ଥୁବା କିନିଟ ପାଗ

ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ପାଗ ('ଦେଉଳ' ତଳେ ତଢ଼ ଦେଖ)—

A part of the outside of a temple (see notes under Deula)

କନକ ମଣ୍ଡପ—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କନକ + ମଣ୍ଡପ)—

Kanaka mandapa କନକମୁଣ୍ଡେର (ଦେଖ)

Kanakamundēi (See)

କନକମୟ—ସ. ବି. କନକ + ବିକାର୍ଥୀ. ମୟ—

Kanakamaya ୧ । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣମୟ; ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣନିର୍ମିତ—

1. Golden; made of gold.

୨ । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣର—2. Of golden colour.

କନକ ରମ୍ବା—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କନକପର ବର୍ଣ୍ଣବିଶୀଳ ରମ୍ବା)—

Kanaka rambhā ଚନ୍ଦ୍ରକଦଳୀ—A kind of banana with a sweet smell.

କନକରଷ—ସ. ବି. (କନକ + ରଷ)—ହରତାଳ—

Kanakarasa The yellow orpiment; yellow arsenic.

କନକରେତା—ସ. ବି. (ବହୁବୀହି; କନକ + ରେତଃ)—ଥର୍ମି—

Kanakareta Fire.

ବନକରେତାର ପତଙ୍ଗ ପାଇ । ବନକର୍ଷ. ରଷକଙ୍କାଳ ।

କନକଶିଖା—ସ. ବି. (କନକ + ଶିଖା)—କନକଗିରି (ଦେଖ)

Kanakasikhā Kanakagiri (See)

କନକପୂରା—ସ. ବି—ରାଜାମାନେ ସିଂହାସନରେ ବସିବା ପୂରବୁ

Kanakasnāna ମହୋତ୍ତରଣପୂରକ ଯେଉଁ ଧନ କରନ୍ତି—

Shower-bath administered to kings on their accession to the throne.

[ତୁ—ଏହି ଧନ କନକପଟର ଜଳଦ୍ଵାରା ସଥାବିଧ ସମାହତ ହୁଏ ।]

ଦେ. ବି. (ବ୍ୟଙ୍ଗ୍ୟ)—କନକମୁଦ୍ରାରେ ସାନଗୁପ ପୁରାଷାର;

କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଗୁଡ଼ିଏ ସୁନା ମର୍ଦି ଉପଦାର ପାଇବା—

(ironical) A shower-bath of gold-coins; a present of gold coins.

କନକ ପ୍ଲାହାଳ—ଶ୍ରୀ. ବି—କନକପାନ (ଦେଖ)

Kanaka plāhāna Kanakasnāna (See)

କନକା—ଦେ. ବି—୧ । ଚିଲିକାକୁଳ ବାଲିଆ ପଟ୍ଟରେ ଜଳଦ୍ଵାରା ଏକ-

Kanakā ପ୍ରକାର ପାଥ (ଏହାର ମୂଳରୁ ମୁଥାମୂଳ ପର ଯେଉଁ

ରେତାରମୟ ଦ୍ରୁବ୍ୟ ବାହାରେ ତାହାକୁ ଦୂରିଷ୍ଟରେ

ଲୋକେ ଖାଇ ବନ୍ଦୁ)—1. A kind of grass growing on the Chilka coast in Puri district and its root.

୨ । ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼କାର ନରସିଦ୍ଧୁର ଓ ହିନୋଳ ଶଳୀ-

ଦ୍ୱୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ପରାତବିଶେଷ । (ଏହାର ଭିତରାରୁ

୨୦୩୮ ପୁଟ)—2. Name of a mountain

in the States of Hindola and Narsingpur in Orissa.

୧	ଇ	ଇ	ବୁଦ୍ଧ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତିକଣ୍ଠ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପ୍ରାଣର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵର	ଶ୍ରୀ	ରମ୍ଭ	ତୁଥ	ତ
,	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନୁବୃତ୍ତି ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ବନ୍ଧୁ	ବା ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ବନ୍ଧୁ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରଥ	ତ	କୁ

୩ । କନକା (ଦେଖ)

3. Kanikā (See)

କନକାର—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. କନକ) —ଗ୍ରାମ ଦେବତା ଦୂର୍ଗାଙ୍କ ନାମ—

Kanakāī A name of Goddess Durgā.

କନକାଷତ—ଦେ. ବ.—ବ୍ରାହ୍ମମାନଙ୍କ ବିବାହରେ ବରସାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ

Kanakākshata ସନ୍ଧାନ ପରେ ପାଦପୀଡ଼ା ନିବାରଣାର୍ଥେ ସମ୍ମରେ

ଦୂନା ଓ ଚେଲ ସଙ୍ଗେ ପାଥେସ୍ତ ସ୍ଵରୂପ ସେଇ ଧନ

ଦିଅୟାଏ—The money given to gentlemen of the bride-groom's party after evening along with oil to smear the legs amongst the Brāhmaṇas in Orissa on the occasion of a marriage.

କନକାଚଳ—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲୋ; କନକ + ଅଚଳ) —ସୁମେରୁ

Kanakāchala ପରତ—The Mythological mountain Sumeru in the west.

କନକାଳୁ—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲୋ; କନକ + ଅଳୁ = ଜଳପାତ୍ର) —

Kanakālu କନକକୁମ୍ବ (ଦେଖ)

Kanakakumbha (See)

କନକାଳୁକା—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲୋ; କନକ + ଅଳୁ = ଜଳପାତ୍ର +

Kanakāluka ସାର୍ଥେ. କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ) —କନକକୁମ୍ବ (ଦେଖ)

Kanakakumbha (See)

କନକାଳୁ—ସ. ବ.—(ବହୁଶୁଦ୍ଧ; କନକ + ଅଳୁ = ନାମ) —

Kanakālwa ୧ । ଦୂର୍ଗା ଗଛ ଓ ଫୁଲ—

1. The Thorn-apple plant and its flower.

୨ । ଚଞ୍ଚକ ଦୂଷ ଓ ଫୁଲ—

2. The Champaka tree and its flower.

୩ । କନକା ମନ୍ତ୍ର—3. An aperient seed.

୪ । ନାଗେଶ୍ଵର ରତ୍ନ—

4. The Nageswara tree.

କନକାଳୁ—ସ. ବ. (ବହୁଶୁଦ୍ଧ; କନକ + ଅଳୁ = ନାମ) —

Kanakālwaya କନକାଳୁ (ଦେଖ)

Kanakālwa (See)

କନକେରି—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କନକାର (ଦେଖ)

Kanakei କନକାର (See)

କନଖଳ—ସ. ବ. (ନାମ) —ବୁଦ୍ଧଶେତର ଉତ୍ତରପୁଷ୍ଟ ଦରହାର

Kanakhala ନିକଟବିନ୍ଦୀ ଶର୍ତ୍ତବିଶେଷ—

A place of pilgrimage near Haradwar to the north of Kurukshetra.

କନତ୍ରା—ଦେ. ବ. (ସ. କଣ୍ଠିଟ) —ଶାର ଓ ଶୁନ୍ଦର ସ୍ଵରବିଶେଷ—

Kanardā A metre in Oriya music as well as in

କନାଟ୍ରା Oriya poetry.

(ରାଗ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)

କନତ୍ରା ଗଡ଼—ଦେ. ବ.—ପୁଲ ଗୁଣ୍ଡ ବାର କୌଣ୍ଟଲବିଶେଷ—

Kanardā gardi A mode or fashion of stringing flowers.

କନଷ୍ଟବଳ—ଦେବେ. ବ. (ଇଂ. କନଷ୍ଟବଲ୍) —ପୁଲସ୍ ସିପାହି ବା

Kanashtabala ପାଇକ—Constable.

କନଷ୍ଟବଳ

କାନଷ୍ଟବଳ

କନଷ୍ଟବଳ—ଦେବେ. ବ. (ଇଂ କନଷ୍ଟବଲ୍) —ପୁଲସ୍ ସିପାହି ବା

Kanashtabala ପାଇକ—Constable.

କନା—ଦେ. ବ. (ସ. କନ୍ଦା; କଣ୍ଠ) —୧ । କନ୍ଦାଶ—

Kana 1. A piece of cloth.

ଟେନା କାନି ୨ । ଛଣ୍ଡାକୁଳା; କନ୍ଦା—2. Rag.

ବିଯଢ଼ା ବିଯଢ଼ି ୩ । ଘର ଶେଣିରେ ହୋଇଥିବା କରୁଛି—

3. Cross-bar in the beam of a house.

୪ । (ସ. କଣ୍ଠି) —ଦୂର୍ଗାଶାଖା ଦୂର୍ଗାଶରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇଥିବା

ପ୍ରାନ—4. The V-shaped or forked part of the tree where branches fork out.

* । କପକନା (ଦେଖ)

5. Kapakanā (See)

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—ପରର ଖୁଣ୍ଡ—

A pillar or post of a house.

କନାର—ଦେ. ବ.—କନାର (ଦେଖ)

Kahnāī (See)

କାନାଇ

କାନାଇ

କନାରି—ଦେ. ବ. (ନାମ) (ଇ. କନାରିକୁବ୍ଜା) —କନାରିକୁବ୍ଜା (ଦେଖ)

Kanārīja Kānyakubja (See)

କନୋକୀ

କନୋକୀ

କନାରି—ଦେ. ବ.—କନାରିକୁବ୍ଜାଦେଶୀୟ—

Kanārīji Of the land of Kanārīja.

କନାରିକୁବ୍ଜା

କନାରିକୁବ୍ଜା

କନାରିକୁବ୍ଜା—ଦେ. ବିଶ—କନାରିକୁବ୍ଜାଦେଶୀୟ—

Kanārījā Of the land of Kanārīja.

କନାରିକୁବ୍ଜା

କନାରିକୁବ୍ଜା

କନାରିକୁବ୍ଜା—ଦେ. ବି—ଶହର ଶବ୍ଦ—ଚିର କନା; ଲେବତ୍ରା—

Kanārītara Rags.

ନେକଡ଼ା

ନେକଡ଼ା

ନେକଡ଼ା—ଦେ. ବି—ନେକଡ଼ା ତାକଡ଼ା; ନେକଡ଼ା ଫ୍ରେକଡ଼ା

ନେକଡ଼ା

ନେକଡ଼ା

ଦେଖିବା କେବେ ଅପର ସୁନ୍ଦରେ ଏହି ୧ ତଥିର ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଏକ , ତଥିର ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଙ୍ଗ କରନ୍ତି ଜାହିଁ । ଅପରକ ୧ ବା , ତଥିର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ
ଏବଂ ଗୋଟିଲେ କେବେ ଏ ଦ୍ୱାରାବୋଲିଲେ କି ମିଳିବ , କେବେ ସହ ଏବଂ ପାଇଁ ଦ୍ୱାରାବୋଲିଲେ ତଥିର ଉପରେତ , ବା ୧ ତଥିର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଏବଂ ଗୋଟିଲାରୁ ହେବ । ସଥା—
‘ଗାଇ’ ନିର୍ଦ୍ଦିତରେ ‘ଗାଇ’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୁଝ’ ନିର୍ଦ୍ଦିତରେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜନ’ ଦେଖିବୁ; ‘ଆଲକତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲକତ’ ଦେଖିବୁ ।

କନାକନା—ଦେ. ଥ.—କନା କେନା (ଦେଖ)

Kanākanā

Kenskenā (See)

କନାକନି—ଦେ. ଥ. (ସ. କଣ୍ଠୀକଣ୍ଠୀ)—୧ । ପରଶର କାନ କିକଟରେ
Kanākanī କାନ ଦେଇ କଥାବନ୍ଧୁ ହେବା—

କାନାକାନି ୧. Talking with each other by
କାନା ଫୁସୀ, କନକୁସକ୍ତି bringing one's ear to the
other's mouth.

୨ । ପରଶର ଘୁସ ପୁସ ହୋଇ କଥାବନ୍ଧୁ ହେବା—

2. Whispering into each other's ear.

କନାକନ୍ତାନ ହୋଇ ସୁନ୍ଦର । ଏବରୁ ଅରେକ କଥା ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ।
ପ୍ରାଣୀ ରହସ୍ୟମଙ୍ଗଳ ।

କନାକନ୍ତାନ—ଦେ. ବ.—କନାକନ୍ତାନ (ଦେଖ)

Kanākānthañā Kanākātarā (See)

କନାକନ୍ତା—ଦେ. ବ.—କନାକନ୍ତା (ଦେଖ)

Kanākānthañā Kanākāntha (See)

କନାକନ୍ତା—ଦେ. ବ.—କନାକନ୍ତା (ଦେଖ)

Kanākānthañā Kanākāntha (See)

କନାକନ୍ତା—ଦେ. ବ.—କନାକନ୍ତା (ଦେଖ)

Kanākānthañā Kanāpāta (See)

କନାକନ୍ତା—ଦେ. ବ.—କନାକନ୍ତା (ଦେଖ)

Kanākānthañā An umbrella made of cloth.
କାପଡ଼େରହାତା

କପଢ଼ତନ୍ତି

କନାଟ—ଦେବେ. ବି.—(ତୁରଣ—କନାଟ—ତମ୍ଭର ଲୁଗା-ବାତ୍)—

Kanāta ବନ୍ଧନିତ—
କାନାତ

କନାତ ଦେବେ. ବି.—କନାଟବାତ୍ (ଦେଖ)

Kanātabārda (See)

ଗାଢ଼ ଘୋଡ଼ା ଓ ପାଇଁ କରାଇ ତମ୍ଭ ଶାଲ ବନାଇବା ।
ତମ୍ଭରାଥ ମହାରାଜ ।

କନାଟବାତ୍—ଦେବେ. ବି.—୧ । ବନ୍ଧନିତ ପରଦା—

Kanātabārda ୧. A screen made of cloth.

କାନାତ
କନାତ ୨ । ତମ୍ଭ ରୂପ ପାଇଁ କନା ବାତ୍—
2. Screens used as walls in a tent;
tent-fence.

କନାଟ—ଦେବେ. ବି.—ବନ୍ଧ ନିର୍ମିତ—

Kanāti Made of cloth.

ଦେବେ. ବି.—କନାଟ (ଦେଖ)

Kanāta (See)

ଦେ. ବ—୧ । କଳମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଏକ ପ୍ରକାର ସନ୍ଧି—

1. Valve.

[ଦ୍ୱ—ଏହା ଏକ ପାଖର ପିଟେ ।]

୨ । ମୁଣ୍ଡରେ ଚାଲ ଥିବା ଏକପ୍ରକାର ଗୋବର ଚାଲେ—

2. A species of birds.

କନାଟି ବାତ୍—ଦେବେ. ବ—କନାଟ ବାତ୍ (ଦେଖ)

Kanātī bārda

Kanāta bārda (See)

କନାତ୍ରି—ଦେ. ବ—କନାତ୍ରି (ଦେଖ)

Kanārdi

Kanisiri (See)

କନାଦଶିଖେଳ—ପ୍ରାଦେ. (କେନ୍ଦ୍ରାପଢ଼ା) ବ—

Kanādasikhaela ପିଲାମାନଙ୍କର ଏକ ପ୍ରକାର ଖେଳ—
A kind of indoor game for boys and girls.

କନା ଧଡ଼—ଦେ. ବ—ତିର ଲୁଗାର ଧଡ଼—

Kanā dhardi Borders of a torn old cloth.

ଛେଂଡ଼ାକାପଡ଼େର ପାଡ଼

କନାପଟା—ଦେ. ବ—କନାକନ୍ତା (ଦେଖ)

Kanāpāta

Kanākātarā (See)

କନାମୁଠି—ଦେ. ବ—ଦାକୁଆ ଭଣ୍ଡାରଙ୍କର ଖୁର ଆଦି ରଖୁବା କନାମୁଠି—

Kanāmuṭhi Cloth-bags used by the barbers
ମୁଠି, କାତା for the purpose of keeping their
instruments in.

କନାମୁଠିଆ (ଭଣ୍ଡାର) —ଦେ. ବ—ଦିନମୁ ଶେଣୀର ଭଣ୍ଡାର ଜାତି; ଭଣ୍ଡାର—
Kanāmuṭhiā (bhandāri) The barbers of lower rank.

[ଦ୍ୱ—ଅନ୍ୟ ଭାଇର ଶେଣୀର ଭଣ୍ଡାରଙ୍କୁ ମେମୁଠିଆ ଭଣ୍ଡାର
ବୋଲିଯାଏ ।]

କନାଲେକନ୍ତା—ଦେ. ବ—କନାକନ୍ତା (ଦେଖ)

Kanālenkārda

Kanākātarā (See)

କନାଲେକୁଡ଼ି—ଶା. ବ—କନାକନ୍ତା (ଦେଖ)

Kanālenkurdi

Kanākātarā (See)

କନାଶିରି—ଦେ. ବ—କନାଶିରି (ଦେଖ)

Kanāsiri

Kanisiri (See).

କନି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବ.—କଣି (ଦେଖ)

Kani

Kanī (See)

କନିଥର—ଦେ. ବ. (ସ. କଣ୍ଠିକାର)—କଣ୍ଠିକାର (ଦେଖ)

Kaniara

Karnapūkāra (See).

କରବୀ, କଲକେଫୁଲ ତିବାଯେ ଉପବିଷ୍ଟ ନନ୍ଦର । ଦୟାନାଥ, ଲଲିତ ।

ପୀଲାକନୀର [ଦ୍ୱ—ହିନ୍ଦରେ ଏବଂ ବିଜ୍ଞାଲାରେ କରବାର
ଫୁଲକୁ କନେର କହନ୍ତି ।]

କରିଅ—ପ୍ରାମ୍ୟ (ପଦ୍ୟ) ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. କନିଧା, କନାୟୁଧୀ)—

Kaniāñ

୧ । କୁମାରୀ; ଅବିବାହିତ ବାଳକା—

କନ୍ତେ

1. Maid; virgin.

କୁମାରୀ ସେ ସଂବନ୍ଧରେ କରିଅ ବାଳରେ । କରିଅ ମହାବର, ଅହ ।

ସାଧାରଣ ତେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୬ ଉଚ୍ଚିତ ଅସର ଓ ମାଟା ଏବଂ ୭ ଉଚ୍ଚିତ ଅସର ଓ ମାଟା ଯଥରେ ପ୍ରରେତ୍ତିରକାରୀ କରାଯାଇଛି । ତତ୍ତ୍ଵରେ ୧ ବା ୨ ଉଚ୍ଚିତ କୌଣସି ରଖି ବା ମାଟାପୁରୁଷ ଏବଂ ଶୋଭାରେ ଯେବେ ଏ ଗୁଣବୋଣେରେ କି ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ପଥାକିମେ ରହିର ପଥାକିର ପଥାକିର, ବା ୩ ଉଚ୍ଚିତ ରଖି ବା ମାଟାପୁରୁଷ ଦେ ଶୋଭାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ କି ମନ୍ତ୍ରରେ ‘ଗାର’ ଶେଣିବେ; ‘ବୁଝ’ କି ମନ୍ତ୍ରରେ ‘ବୁଝ’ ଶେଣିବେ; ‘ଧର୍ମ’ କି ପାଇଲେ ‘ଧର୍ମ’ ଶେଣିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ କି ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜନ’ ଶେଣିବେ; ‘ଅଳବତ୍ତ’ କି ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ୍ତ’ ଶେଣିବେ ।

କାଳରେ ମୟୁରଭାଙ୍ଗର ଜଣେ ଶିଳ୍ପୀର ବର୍ତ୍ତମାନ ରଖିବା ଶିଳ୍ପୀରେ
ଶିଳ୍ପୀ ଥରମୁ କରିଥିଲେ—କୃପାସିକୁ ଭିଲ ଉଚିତବାସ ।]

୩ । ଏକପ୍ରକାର ମୋଡ଼ା ଧାନ—

3. A species of coarse paddy.

କନିକାରେଖା—ଦେ. ବି. (କନିକା)—ଏକ ପ୍ରକାର ବିରେତକ—
Kanikābhedi ଆଶଧ; ଧାନ୍ତା କରିବା ଆଶଧବିଶେଷ—

A purgative.

କନିକା ମଞ୍ଜି—ଦେ. ବି—କନିକା ୧. (ଦେଖ)

Kanikā mañjī

Kanikā 1. (See)

କନିଜି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) ବି—ତେଲୁଣୀଠାରୁ ଗ୍ରାନିଟାରୁ ପାତ୍ର—
Kaniji ବିଶେଷ— A kind of shallow earthen pan.

କନିଦାଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) ବି—(ଭାଲ ଅଦର) କଣି (ଦେଖ)
Kanidāla

Kanī (See)

କନିଶିର୍ଦ୍ଦା—ପ୍ରାଦେ. ବି. (ବାଲେଶର ଅଶଳ; ଭୁଲ; ବଂ. କାନିଶିର୍ଦ୍ଦା)—
Kanisir̍dā କନିଶିର୍ଦ୍ଦା (ଦେଖ)—Kanisiri (See)

ଏଥେ କୋର୍ଟିକ ଶବ୍ଦ କନିଶିର୍ଦ୍ଦା ସବ ନୁହେ—ବାଲେଶର ଦର ।

କନିଶିରି—ଦେ. ବି. (ସ. କଷଟ; ଅନନ୍ତ ସ. ନାମ—ମହାପୁଣୀ)—
Kanisiri ଅଯହୋବୁନ ପାକବିଶେଷ—

କାନସିଡେ

Commelynă Bengalensis.

[ତ୍ରୁ—ଏହା ଶିଥିବୁଦ୍ଧ ପ୍ରାନରେ ବିଷାଦିନେ ଦୁଇରେ
ମାଢ଼େ । ଏହା ଲଟାଳିଆ, ଗଣିରେଗଣିରେ ଚେର ହୁଏ । ପତ୍ର
ଅଣ୍ଟାକାର, ପଡ଼ର ତେଣୁ ନଳ ପର । ଫୁଲ ଛୋଟ ଓ ନେଳିଆ ।
ଗରିବ ଲୋକେ ଏହାକୁ ଶାଗ କର ଖାଅନ୍ତି । ଏଥର ତେଣୁକୁ
ନିର୍ଗତ ଜଳାୟ ରସ ଅଖିରେ ବାହାରିବା ଆଲୁଅରେ ଲଗାଇଲେ
ଉଦ୍‌ବ୍ରତ ପାଶ ହୋଇଯାଏ ।]

କନିଷ୍ଠବଳ—ଦେବେ. କୁ. (ରଂ)—କନିଷ୍ଠେତ୍କୁ (ଦେଖ)
Kanishṭabala

Kanshṭebal (See)

କନିଷ୍ଠ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଯୁବନ ବା ଅଳ୍ପ + ରଣ୍ଣ; ଯୁବକ ଓ ଅଳ୍ପ

Kanishṭha ପ୍ରାନରେ କନ୍ତୁ ଅଦେଶ; ବିଷ୍ଟରେ ସୁରା ବା

(କନିଷ୍ଠ—ସି) ଶେଷ)—୧. ଅଳ୍ପ—

1. Younger; after-born (male).

୨ । ସମସ୍ତବଳାରୁ ସାନ—2. Youngest.

୩ । ବ୍ୟୁତରେ ସାନ—3. Younger in age; junior.

୪ । ଅଳ୍ପ ଶିଶୁ—4. Very young.

୫ । ଅଳ୍ପ, ଅଳ୍ପତମ—5. Little; last.

୬ । ସମସ୍ତବଳାରୁ କୁଦ୍ର—6. Smallest.

୭ । ଅଳ୍ପତର ଶେଷ—7. Dwarfish.

ସ. ବି—୧. ସାନ ଭାଇ—1. Younger brother.

୨ । ସାନ ପୁଅ—2. Youngest son.

୩ । ମହାଦେବ—3. God Siba.

ଦେ. ବି—କଣିଅଙ୍ଗୁଠ—Little finger.

ସାର ଦର୍ଶନ ଯାଇ; ଅଖିଲ ନାହିଁ ବର-ବନ୍ଦନ-ବନ୍ଦନ ଯୋଗିବା—

ବନ୍ଦନ୍ସ୍ତ୍ରେ, ସବୀର ।

କନିଷ୍ଠାଙ୍କୁଳ—ସ. ବି. (କନିଷ୍ଠା + ଅଙ୍କୁଳ)—କାଣି ଅଙ୍କୁଠ—
Kanishṭhaṅkūli

The little finger or toe.

କନା—ସ. ବି. ଶୀ—(କନ୍ତୁ ଧାରୁ = ଶପି ପାଇବା + କନ୍ତୁ. ଅ + ଶୀ. ର)—
Kani

କନା; ଦୁହତା—Daughter.

କନାତକ—ସ. ବି. ଶୀ (କନ୍ତୁ ଧାରୁ = ଶପି ପାଇବା + କନ୍ତୁ. ଇନ +
କନିନିକା ସାର୍ଥେ. କ + ଶୀ. ଅ)—୧ । ତମ୍ଭାରୀ; କଳାତୋଳା;
ଅଖିର ତାରକା—1. The pupil of the eye.

୨ । କନିଷ୍ଠାଙ୍କୁଳ—2. The little finger or toe.

୩ । କନିଷ୍ଠା ଭଗିନୀ—3. Younger sister.

କନାତକ—ସ. ବିଶ. ପୁ—(ଯୁବନ; ଅଳ୍ପ + ଅଭୟନ୍ତାର୍ଥେ. ଶ୍ରୀସ୍ତ୍ରୀ
Kaniyātā ନିପାତନ; ଯୁବନ ବା ଅଳ୍ପ ପ୍ରାନରେ କନ
(କନ୍ମୟସି—ସି) ଅଦେଶ)—୧ । କନିଷ୍ଠ (ଶ୍ରୀତା)—

1. Younger (brother)

୨ । ସବ କନିଷ୍ଠ—2. Youngest.

୩ । ଯୁବତର—3. Younger in age.

୪ । କୁଦ୍ରତର—4. Smaller.

୫ । ଅଳ୍ପ କୁଦ୍ର; କୁଦ୍ରତନ—5. Smallest.

୬ । ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ—6. Least.

କନେଇ—କନେଇ ସ୍ବର୍ତ୍ତବା—ଦେ. କି—

Kaneiñ kaneiñ କନବନ ହୋଇ ଶର୍ହିବା (ଦେଖ)
chāshīñbā କନକନ ହୋଇ ଶର୍ହିବା (ଦେଖ)

(See)

କନେଇବରିଶୀ—ଦେ. ବି—କନେଇବରିଶୀ; ଏକ ପ୍ରକାର କାଠିଆ
Kaneiñbairiñsi କଦଳୀ (ଏହା ଲମ୍ବରେ ଏକ ପୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
କାନାଇ ବାଶି ବରେ ଓ ବଜା)—A kind of plantain.

କନେକ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. କନକ)—କନକ; ସ୍ବର୍ଣ୍ଣ; ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ—
Kaneka

Gold.

କନେକମୁଣ୍ଡେବ—ଗ୍ରା. ବି—(ସ. କନକମୁଣ୍ଡପ) —ଦେବତାଙ୍କର
Kanekamundēb ଭପରେ ଗ୍ରୀବାରତରେ ପେର୍ବ ମୁଣ୍ଡ ଥାଏ
(ଏହା ପ୍ରାୟ ବାଠରେ ଭିଅର ହୋଇଥାଏ); କନକ

ମୁଣ୍ଡ—An awning or roof of wooden
planks raised over an idol.

କନୋଇ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—କାନ୍ଦକମୁକ୍ତ (ଦେଖ)
Kanauja

Kānyakubja (See)

କନୋଇଆ—ଦେ. ବିଶ.—କନାଇକାଆ (ଦେଖ)
Kanaujia

Kāñcūjīa (See)

କନ୍ତର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) ବି—କଲନ୍ତର; ମୁଧ—
Kantar

Interest.

ଶବ୍ଦ	ରୂପ	ଉଦ୍‌ଦେଖ	ଅଧିକାରୀ	ଅନୁମତି ସମ୍ବନ୍ଧ	ଶ	କ	ପ,ଶ	ଜ	ଉଦ୍‌ଦେଖ	ଉଥ	ଇ
	ଶ	ରୂ	ଉ	ସେ	ଶବ୍ଦାଳ୍ପିତ ଅନୁମତି ବା ଉଦ୍‌ଦେଖିଲୁଏଇ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଉଥ	କ
କନ୍ଦରା	ଶ	ରୂ	ଉ	ସେ	କନ୍ଦରାଲୁଚିତ ଅନୁମତି ବା ଉଦ୍‌ଦେଖିଲୁଏଇ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଉଥ	କ

* । (କନ୍ଦରାଲୁଚିତ + ଦୃଷ୍ଟି ଧାରୁ—ବିଷ୍ଟି ହେବା + କନ୍ଦରାର ଅନୁମତି ଅନୁମତି ବା ଉଦ୍‌ଦେଖିଲୁଏଇ ବର୍ଣ୍ଣ)—ଅନୁମତି; ଦାରିଆଦୁଗ୍ରା—

3. The book for driving or goading an elephant.

* । ଅର୍ଦ୍ଧକ; ଅଦା—4. Ginger.

* । ଓଳାଥ—5. Wild arum.

* । ଗାଇର; ଗୁରୁନ; ରତ୍ନବର୍ଣ୍ଣ ଆଦ୍ୟ—ମୁଲବିଶେଷ—6. Carrot.

କନ୍ଦରପ—ଶ୍ରୀ. (ପର୍ଯ୍ୟ) ର. (ସ. କନ୍ଦର୍ପ)—କନ୍ଦର୍ପ (ଦେଖ)
Kandarapa

Kandarpa (See)

କନ୍ଦର—ସ. ର. (କନ୍ଦରାଲୁଚିତ + ଦୃଷ୍ଟି ଧାରୁ—ବିଷ୍ଟି ହେବା + କନ୍ଦରାର ଅନୁମତି ଅନୁମତି ବା ଉଦ୍‌ଦେଖାର କନ୍ଦର (ଦେଖ)
Kandara (See)

ଦେ. ର—କନ୍ଦରା (ଦେଖ)

Kandhardha (See)

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବିଶ. ପୁ—କାନ୍ଦୁପୁ; କ୍ରମକଣ୍ଠ—Given to crying.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି—କନ୍ଦମଳ (ଦେଖ)
Kandamula (See)

କନ୍ଦମଳବା—ଦେ. କି—ଶାଥରୁ ଲଧା ଓ ପୂଜ ବହୁବା—
Kandamalibha

To fester (said of a wound)

ଭାବଦେ ଓଠା

ଗଲନା

କନ୍ଦମଳଡ଼ା—ଦେ. ବ. (ସ. କନ୍ଦମଳର + ପୁର)—କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା; କଟକ
Kandamalapada କିଛାରେ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ାକାମକ ସଦ୍ବିଜ୍ଞକ
କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଓ ନଗର—A subdivision and town of
that name (Kandrapanda) in the
district of Cuttack.

[ଦୃ—ଏହିଠାରେ ଲଜ୍ଜିରିବାରୀ କନ୍ଦମଳରୁ ସହାର କର
ବଳରୁମ ଜାହାର କନ୍ଦା କୁଳପାତ୍ର ବିବାହ ପରି ଥିବାର ପ୍ରାଦେଖ
କମନତ୍ରୀ ଥିଲୁ । ଏହିଦେବୁରୁ ଏହା କୁଳପାତ୍ରରେ ଦେବତା
ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏଠାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦେବତା ‘ବଳରୁମ କାହିଁ’ଙ୍କ ଦଳେ ବହୁତ
ସଙ୍ଗର ଖଣ୍ଡା ଥିଲୁ । ତାହା ପରିଚାଳନ କରିବାପାଇଁ କଟକର
ଜଳକ ନିୟମିତ ଗୋଟିଏ ଦେବୋତ୍ତରକମେଟି ଥିଲୁ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦାମ
ଓ ବୈଷ୍ଣବଭକ୍ତ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଜମିଦାର ରାଧାପାମ ନରେନ୍ଦ୍ର ବନ୍ଧୁଧର
ଜୀବିଦାରମାନେ ଏଠାରେ ବାସ କରିଲୁ । ଏହା ଗୋକୁଳ ନାମ
ଭୁଲରେ ଥିଲୁଛି । କଟକ କିଛାର ସବ୍ରତଜଳକ ଓ ସବ୍ରତଜଳର
ଭୁଲାନ୍ତର ମଧ୍ୟ ଏହି ନାମ ।]

କନ୍ଦମଳକୁ—ଶ୍ରୀ. ର—କନ୍ଦମଳା (ଦେଖ)

Kandamalapardi Kandamalapada (See)

କନ୍ଦର ମୁଲକ—ଦେ. ବ—କନ୍ଦରାକାମକ ଅଧିକାରୀ ଅଧିକାର ବନ୍ଦ୍ୟ
Kandarā mulaka

ଦେଶ—Jungly country inhabited by the Kandhas.

କନ୍ଦରକ—ସ. ବ—ପଲାଶ ପିଲ; ଏକପ୍ରକାର ବଳରୁମ—

Kandaraka The tulip tree; Thespesia Papulnea.

କନ୍ଦମୁର—ଦେ. ବ. (ସ. କନ୍ଦମୁର = ଗିରଗହର)—କଟକ ଜିହାର

Kandamasura ଲଲତିଗିରର କନ୍ଦରରେ ବାସ କରୁଥିବା

ପୁରାଣବର୍ଣ୍ଣିତ ଅସୁରବିଶେଷ—The name of a

demon inhabiting the Lalatigiri hills in the Cuttack District.

[ଦୃ—ଏହି ଅସୁରକୁ ସହାର କରି ବଳରୁମ ଏହି ଅସୁରର
କନ୍ଦା କୁଳପାତ୍ର ବିବାହ କରିଥିଲେ ।]

କନ୍ଦରବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) କି—ବୁଲିକର ଯିବା; କେନରିବା—

Kandariba To go in a round-about way.

କନ୍ଦର—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ—୧। କନ୍ଦର (ଦେଖ)

Kandari 1. Kandara (See)

* । ଶ୍ରୀ. (କନ୍ଦର + ଅଛି ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍; ୧୩. ୧୨.)—
ପଞ୍ଚତ—2. Mountain.

କନ୍ଦର-ପଞ୍ଚା ସତ୍ୟ-ସୁନ୍ଦର କୁଶାଦର ଦର୍ଶନ ମୁଁ ରୁ ଦିଷ୍ଟନମା ।

ରତ୍ନ-ରାଶିବଳ ।

କନ୍ଦର—ସ. ବ. (କନ୍ଦରାଲୁଚିତ + ଦୃଷ୍ଟି ଧାରୁ = ସମ୍ମାପ କରିବା + କଣ୍ଠୀ—

Kandarpa ଅ, ଅଥବା କନ୍ଦରାଲୁଚିତ + ଦୃଷ୍ଟି ଧାରୁ = ସମ୍ମାପ କରିବା + ଅ; ସେ ସବୁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସନ୍ତୁଷ୍ଟିକ କରେ)—

ମନନ; କାମଦେବ—Cupid; the God of Love.

ଦେ. ବ—ସୁରୁର ସର୍ବର୍ଷ, ରେତ—Semen virile.

କନ୍ଦରକୁପ—ସ. କି (ଅଣ୍ଟିଗର; କନ୍ଦର୍ପ + କୁପ)—ଯୋନି; ଶ୍ରୀ ଜନନେନ୍ଦ୍ରିୟ—

Kandarapukup Female organ of generation; vagina.

କନ୍ଦରକିର୍ତ୍ତା—ସ. ବ. (ରଥୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କନ୍ଦର୍ପ + କିର୍ତ୍ତା)—

Kandarpakiritta ତାମକିର୍ତ୍ତା; ମେଥୁନ; କାମକେଳ—

Coition; cohabitation; union between a male and female animal.

କନ୍ଦରପାତ୍ରା—ଶ୍ରୀ. ବ. (ସ. କନ୍ଦରପାତ୍ରା)—କନ୍ଦରପାତ୍ରା (ଦେଖ)

Kandarpajatra Kandarpajwara (See)

କନ୍ଦରପାତ୍ରା—ସ. ବ. (କନ୍ଦର୍ପ + ଜାବ ଧାରୁ = ଜାଥୀ ରବା + କରଣ. ଅ; —

Kandarpajiba ଯାହାତ୍ରାର କାମବୁଦ୍ଧି ହୁଏ)—ପଣସ ଫଳ—

Jack-fruit.

କନ୍ଦରକୁର—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲେ; କନ୍ଦର୍ପ + କୁର)=

Kandarpajwara ୧। କାମଚନ୍ଦ୍ରା ବା ଭଦ୍ରେଗଜନତ ପାତ୍ର—

A fit of lust; a fever of love; pangs of love.

ସାଧାରଣ ସେବେ ଅପର ସୁଖାରେ ସୂତ୍ର ୯ ଚକ୍ର ଅପର ଓ ମାଶ ଏହି କନର୍ପଜ୍ଞାଳା ମାତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ କଣା ଲଭିତ ନାହିଁ । ଅତେବେ ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରର କୌଣସି କଣ ବା ମାଶାୟକ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ କିମିଳିରେ ‘ଗୁରୁ’ ଖୋଜିବେ; ‘ରୂପ’ କିମିଳିରେ ‘ବୁଝ’ ଖୋଜିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ କିମିଳିରେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଖୋଜିବେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ କିମିଳିରେ ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ଖୋଜିବେ; ‘ଅଳବତ୍ତ’ କିମିଳିରେ ‘ଅଳବତ୍ତ’ ଖୋଜିବେ ।

୨ । କାମୋଦ୍ରୋଗ—2. Fit of passion due to unsatisfied lust.

କନର୍ପଜ୍ଞାଳା—ସ. ବ.—କନର୍ପଜ୍ଞର (ଦେଖ)

Kandarpajwara (See) କନର୍ପଜ୍ଞାଳା—ସ. ବ. (୭୩୧ ଛବି; କନର୍ପଜ୍ଞାଳା—ବିନାଶକାଶ)

Kandarpanasana ଶିବ; ମହାଦେବ—

Siba; the destroyer of Cupid.

କନର୍ପବାଣ—ସ. ବ—କାମଦେବଙ୍କ ଧୃତ କାମିଜନକ ପ୍ରତି ପ୍ରେରିତ

Kandarpabâna କଲ୍ପିତ ଶର—The arrow of Cupid; shafts of the God of Love; Cupid's shafts.

[ତ୍ରୁ—କନର୍ପର କଲ୍ପିତ ଧନ୍ୟ ପୁଷ୍ପନିର୍ମିତ ଓ ପାଖବାଣ ମଧ୍ୟ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ପୁଷ୍ପ ଥିଲେ ।]

କନର୍ପବାଧା—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦଲ୍ଲେଖି)—କନର୍ପଜ୍ଞର (ଦେଖ)

Kandarpabâdhâ (See) କନର୍ପମଥନ—ସ. ବ. (୭୩୧ ଛବି; କନର୍ପଜ୍ଞାଳା—ମଥନ)

Kandarpamathana କନର୍ପଜାଶଳ (ଦେଖ)

Kandarpanasana (See)

କନର୍ପମୁଷଳ—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲେ; କନର୍ପକୀତ୍ତାରେ ବ୍ୟବହୃତ

Kandarpamushala ମୁଷଳ)—

ଲିଙ୍ଗ; ପୁଂଜନନେନ୍ଦ୍ରୟ—

Male organ of generation; penis.

କନର୍ପରଜ—ସ. ବ. (ଏକ ହାତ ଉତ୍ତରତାବିଶିଷ୍ଟ) କଞ୍ଚକଗୁରୁବିଶେ—

Kandarpajâ A thorny medicinal plant.

[ତ୍ରୁ—ଏହାର ଫୁଲ ଧଳା ଗରୁଣଫୁଲ ପର, ଏହା ଅନ୍ଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

କନର୍ପଶୁନ୍କଳ—ସ. ବ. (୭୩୧ ଛବି; କନର୍ପଜ୍ଞାଳା—ଶୁନ୍କଳ)

Kandarpashunkha la ରତବନବିଶେ—

An intertwining pose in copulation.

[ତ୍ରୁ—ଏହି ବନ୍ଧର ଲିଙ୍ଗ :

ଶାଶ୍ଵତବୟଧ ପ୍ରାପ ବାନ୍ଧିଷ୍ଠାନବ୍ୟୋପତି
ବନ୍ଧିଷ୍ଠାନବ୍ୟୋପତି ବନ୍ଧ କନର୍ପଶୁନ୍କଳ ।]

କନର୍ପସନ୍ଦିପକ—ସ. ବଣ. (୭୩୧ ଛବି; କନର୍ପଜ୍ଞାଳା—ସନ୍ଦିପକ)

Kandarpasandîpaka କାମବୁଦ୍ଧର ଉତ୍ୱେଜନବାଣ (ଅନ୍ଧରେ ବିଶେ)—Aphrodisiac (medicine).

କନର୍ପସନ୍ଦିପକ—ସ. ବଣ—କନର୍ପସନ୍ଦିପକ (ଦେଖ)

Kandarpasandîpana Kandarpasandîpaka (See)

ସ. ବ—କାମୋଦ୍ରୋଗ—

The feeling of the passion of lust.

କନର୍ପସାର ମରିଚ୍ୟାଦି-ତେଲ—ସ. ବ—ଆୟୁର୍ବେଦୋକ୍ତ ତେଲ

Kandarpasâra marichyâdi-taila ବିଶେ—

A medicinal oil prepared under rules

laid down in the Ayurveda.

[ତ୍ରୁ—ଏହା କୁଣ୍ଡ ଓ ଚମରେଶରେ ଉତ୍ୱକାଶ ।]

କନର୍ପାର—ସ. ବ. (୭୩୧ ଛବି; କନର୍ପଜ୍ଞାଳା—କାମଦେବ + ଅର = Kandarpâri ଶର୍ମୀ)—ମହାଦେବ; ଶିବ—

Siba; the enemy of Cupid.

କନଳ—ସ. ବ. ୧ । (କଂ = ସୁଖ + ଦଳ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି. ଅ)—

Kandala କଳଧୂନ—1. Noise.

୨ । (କଳ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି. ଅଳ)—
ଗଣ୍ଡଦେଶ; କପାଳ—2. Brow.

୩ । (+ ଭାବ. ଅଳ)—ଉପର୍ବଗ—3. Eclipse.

୪ । (କମ୍ = କମନ୍ୟାପୁ + ଦଳ = ପଢ଼)—
ନୂତନ ଅଙ୍କୁର; ଗଜା—4. Shoot, sprout.

୫ । (+ ଅଧିକରଣ. ଅଳ)—
ବାସ୍ୟୁକ; କଳହ; ବାଦବିବାଦ—

5. Quarrel; contention; wordy dispute.

ନରିଷ୍ଵଳ କନଳ ସେ ଦୁଃଖ କହାନ । ସାରଳାମହାଶୂରତ ।

୬ । ସୁକ—6. Strife; fight; battle.

୭ । ସୁର୍ତ୍ତି—7. Gold.

୮ । ସମ୍ବୁ—8. Assemblage.

୯ । (କଂ = ବାସୁକୁ + ଦଳ ଧାରୁ = ଦଳତ ଦେବା + ଅ)—
ତୁମିକଦଳୀଗଛ; ପାଣିକେନ୍ଦ୍ରି ଗୁରୁ—

9. An aquatic plant.

୧୦ । ପତାକା—10. Flag.

୧୧ । ପଦ୍ମବୀ—11. Seed of lotus.

୧୨ । ଶୂରଣ; ଶୂଲ—12. Wild arum.

୧୩ । କନଲିପୁଷ୍ପ; ପାଣିକେନ୍ଦ୍ରି ପୂର୍ବ—

13. An aquatic flower.

୧୪ । କଦଳୀ ଗଛ—14. Plahtain tree.

ଦେ. ବ—୧ । ଦାଆ ଦଲଦଲେଇବା—

1. The festering of a sore.

୨ । କେନଳ (ଦେଖ) 2. Kendala (See)

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଶାପଳ (ଦେଖ)

Chañaphali (See)

କନଳ କାଠି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ.—କେନଳ (ଦେଖ)

Kandala kâthi Kendala (See)

କନଳା—ଦେ. ବ. (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ) (ସ. କନଳ = ସୁନା)—

Kandala ସୁନା ବା ରୂପାର ଛଳା ଛଡ଼ା; (ଏଥରୁ ସୁନା ଓ ରୂପାର ତାର

କନଳା ଉଥର ହୁଏ)—Long bits of gold or silver from which wires are drawn out.

[ଦ—ପ୍ରଥମେ ସୁନା ବା ରୂପାର ଅର୍ଥ ଶବ୍ଦରେ ତାଳ ଲମ୍ବ

କାଢା କରିଯାଏ; ସେହି ଲମ୍ବ କାଠି ଅଗରୁ ହାତୁରେ ପିଟି ସବୁ

କରିଯାଏ । ତାକୁ ସବୁ ମୁହଁକୁ ଯନ୍ତ୍ରାରେ ଥିବା ଛାତ୍ର ବାଟେ ପୁଣ୍ୟ

କ	ର	ତ	ଗ	ର	ଟ	ଏ	ହସକୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁତ୍ତିକ ସୁତ୍ରାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ତ
କ	ର	ତ	ଗ	ର	ଟ	ସ୍ତେ	ଅବାଶନ୍ତିବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁତ୍ତିକ ସୁତ୍ରାଶର	ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁପ୍ରତି	ଅୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ରଥ	ତ	ନୁ

[କନ୍ଦଳର ଆରପାଖରୁ ସମ୍ମାନ ଦ୍ଵାରା ଟାଣି ନେଲେ ସେହି ଛୁଦିବାଟେ ସରୁ ତାର ବାହାରେ । ଛୁଦୁର ଅକାର ଅନୁଷାରେ ତାର ସରୁ ବା ମୋଟ ହୁଏ ।]

କନ୍ଦଳିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ (ସ. କନ୍ଦଳ)—

Kandajia—କନ୍ଦଳା; କନ୍ଦଳତ୍ତା; କନ୍ଦଳପ୍ରୟ—
(କନ୍ଦଳୀ; କନ୍ଦଳେଇ—ଶୀ)—Quarrelsome (male)

କନ୍ଦଳିଆ

କନ୍ଦଳାତ୍ତା

କନ୍ଦଳବା—ଦେ. କି—୧. ପିରେଇବା; ଗଜୁରିବା—

Kanda liba—1. To send forth new shoots; to sprout.

ଗଜାନ
ଅସୁମାନା ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ତାତ ହେବା—2. To grow.
ମାର୍ଗ ପାର୍ଶ୍ଵାର୍ଥ ଦେନ ସୁଦରାର ପୌରତ କିମ୍ବ କିମ୍ବ ।
ଦ୍ୟାକାଥ. ପରାତ ।

କନ୍ଦଳୀ—ସ. ବ. (କନ୍ଦଳ + ଶୀ. ର)—

Kanda li ୧। ପାଣିକେନ୍ଦ୍ରି ଗୁଲୁ ଏବ ତହିଁର ଫୁଲ—
କାନ୍ଦା, କାନ୍ଦୁରୀ 1. An aquatic plant and its flower.
• Ottelia Alismoides.

[କ୍ର—ଏହି ଗୁଲୁ ପାଣି ବିନାଶରେ ଓ ଅକ୍ଷ ପାଣି ଥିବା ପ୍ରାନରେ ଜନ୍ମେ । ଏଥର ନାଡ଼ରେ ପିଆଜ ବା କାଠିଆକଦଳୀ ପର ଗଣ୍ଠି ଥାଏ । ଏ ଗଣ୍ଠ ଉଷ୍ଣଧରେ ଲୁଗେ । ଏହାର ପଦ ପିଆଜପତ୍ର ଅପେକ୍ଷା ବେଶି ଚର୍ବିତା । ବର୍ଷାରୁରେ ପ୍ରଥମ ଅସର ବରଷା ହେବା ପରେ ଏ ଗଣ୍ଠ ଉଠେ । ଏହାର ଫୁଲ ଥଳା ଥାରୁପଥୁଲ ପର ଓ ଫୁଲ ମହିରୁ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ନାଲିଆ ପାଞ୍ଚଟ କେଶର ବାହାରେ ଓ ଏହି କେଶର ଅଗରେ ଅର୍ଦ୍ଧରତ୍ନାକାର ହଳଦିଅ, କୋମଳ କେଶର ଥାଏ ।]

୨। ପତାକା—2. Flag.

୩। ପଦ୍ମଜଳ—3. Seed of lotus.

୪। ଘାସ ଗଜା—4. Tender shoots of grass.

୫। ମୁଗୀବିଶେଷ—5. A class of deer.

ବାହାର କନ୍ଦଳା ରକ୍ଷିତେ କନ୍ଦଳ ହେବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦେ ।
ରକ୍ଷିତେବେଳୁକରିବାରେ ।

ଦେ. ବ. —କନ୍ଦଳିଆ—Quarrel.

ଦେ. ବିଶ. ଶୀ—କନ୍ଦଳତ୍ତା (ଶୀ)—

Quarrelsome (woman)

କନ୍ଦା—ଦେ. ବ. (ସ. କନ୍ଦ)—୧. ଖାଦ୍ୟ ମୂଳ—

Kanda 1. Edible bulboous roots.

୨। ପରତର ପୂର୍ବଅବସ୍ଥାର ନଢିଆ—

2. Very raw cocoanut fruit.

୩। (ସ. ସୁନ୍ଦର)—

ନଢିଆ ପ୍ରତିତ ଦୂଷଷ୍ଟକର କୋମଳ ଅଣ—

ମାଥି, ମାଥୀ 3. The soft parts on the top of trees of cocoanut species.

[କ୍ର—ଏହା ଖାଦ୍ୟକୁ ସୁନ୍ଦର ଓ ପିରେଇ ପରିବର୍ତ୍ତନ ।]

ଥୋଡ଼ର ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥାରେ ଥୁବା ଗର୍ଜୁ ଧାନ—

4. Paddy before coming out of the earth.

* । ଅନୁତ୍ତିକ ସଙ୍କ ପ୍ରାନରେ ଜାତ ହେବା ତର୍ମେଗେବିଶେଷ;
ବିଲାଶ—5. Eczima.

୨। ମାଛର ପତକବା; ଶେଷ ମାଛ—6. A small fish.

(ସଥା—କନା ବାଲିଆ = ସାନ ବାଲିଆ ମାଛ ।)

୨। (ସ. କନନ)—କନନ; କାନ—

କାନା 7. Lamentation; wailing; weeping.

କାନା ୮। ଚିଲକାର ଏକ ପ୍ରକାର ମାଛ—

8. A kind of fish (in the Chilka lake).

କନା ଅନ୍ତ—ଦେ. ବ (ସ. କନ + ଅନ୍ତ)—ଚଳକନା (ଦେଖ)

Kanda tlu Talakanda (See)

କନାରବା—ଦେ. କି. (ସ. କନ ଧାରୁ ଶିର; କାନବାର ଶିଳ୍ପିତୁଳା)—

Kanda tib ୧। (ସବର୍ତ୍ତନ) କନନ କବାରବା—

(ଦ୍ୱାରବା—ବିପସ୍ତା) 1. To cause to weep.

କାନାନ ଗୁରୁରେବୁମ ହେବା ବା ଗଜା ଦେବା—2. (trees)

To show signs of bearing new sprouts.

୨। (ନଢିଆ ଗଛର) କାନକୁ ନୂଆ କନା ଦେବା—

3. To bring out or send forth new shoots or sprouts (said of cocoanut trees).

କନାକଟା—ଦେ. ବ. (ସହର ଶବ୍ଦ)—କନାକଟା (ଦେଖ)

Kandakandi Kandakat (See)

କନାକାନୁ—ଦେ. ବ—୧. ଲସାଦେବା ଏକପ୍ରକାର ଜାଦୁ—

Kandajadu 1. Ringworm with watery discharge.

୨। (ସ. ସୁନ୍ଦର + ଦର୍ଦୁ)—ଗୋରୁକ କାନରେ ହେବା

ଏକପ୍ରକାର ଜାଦୁ—2. Yoke-gall; a sore on

the neck of cattle.

କନା ବସିବା—ଦେ. କି—ଆଜ ଥୋଡ଼ ଦେଖାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଧାନ—

Kanda basib ୧. ରତ୍ନମୂଳର ଗର୍ଭରେ ଅସି ପଳ କନାଅବସ୍ଥାରେ

ଭୁପଗତ ହେବା; କନା ଧାନଗଛ ମୂଳରେ ଗର୍ଭସ୍ତ ହେବା—

(ear of paddy) To germinate at the bottom of the plant.

କନାତ୍ର—ସ. ବ. (କନ + ଅନ୍ତ)—ବାସାନ୍ତ; ସକରକନ; ମୟୁଆନ୍ତ—

Kandalu The cassava yam.

ସାଧାରଣ ପେଟେ ଅପର ସ୍ତ୍ରୀର ସୁତ୍ର ୬ ଚକ୍ର ର ଅଶ୍ଵ ର ଲାଙ୍ଘା ଏବଂ ୧ ଚକ୍ର ଅଶ୍ଵ ର ଲାଙ୍ଘା ଯେତେରେ ପ୍ରରେକିଲାଗା କରିବ କାହିଁ । ଅଥଏକ ୯ ବା ୧୦ ଚକ୍ର କୌଣସି କର୍ଷ ବା ମାନ୍ଦୁତ୍ତର ଜୀବିତରେ ପେଟେ ଏ ବ୍ୟାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ଦେବେ କହୁ ପାଇଁ ଯେଥିମେ ବହୁର ବହୁର ବହୁର ୨ ବା ୩ ଚକ୍ର କର୍ଷ ବା ମାନ୍ଦୁତ୍ତର ଜୀବିତରେ ପେଟେ କହୁ । ଯଥୀ—‘ଶାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶାର ପ୍ରେତରେ; ‘ଶାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶାର’ ପ୍ରେତରେ ।

କନ୍ଦି—ଦେ. କି. (ସ୍ତ୍ରୀ କେନ୍ଦ୍ର; ସନ୍ଧି)—୧। ଦୂର ଦୂର ପଞ୍ଚବତୀ।

Kandi ହଙ୍ଗାଣ୍ଠି ପ୍ଲାନ—1. Narrow space between two houses; creek.

୨। ସମ୍ପଣ୍ଠ ରସ୍ତ୍ରୀ; ଗଳ—2. Narrow passage; lane.

୩। ସନ୍ଧି; ପାଙ୍କ—3. Chink.

୪। ବାତ୍ର ମୂଳରେ ଆରାଗି ଯଥା ଯାଇଥିବା ମାଟ୍ଟର ଗଦା—
4. A heap of earth pushed to the foot of a hedge.

ଦେ. ବଣୀ—ମୁକ—Dumb.

ବନଦେବା ପ୍ରାୟ ଦିଶେ ନୁହେ କଜ ଦେବା ।

ପାଣୀ: ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷବ୍ୟାପନିଆ ।

କନ୍ଦିକନ୍ଦି—ଦେ. କି—ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶୁଷ୍ଟ ପ୍ଲାନ—Every conceivable creek and corner.

Kandikandi

ଅନ୍ତିମିକ୍ଷିକି

ଅନ୍ତିମିକ୍ଷିକି

କନ୍ଦିବା—ଦେ. କି. (ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ତର)—(ଗର୍ଭ) କନା ପକାଇବା ବା
Kandibā କାଢିବା; (ନନ୍ଦିଆ ଗଛର) କାନ୍ଦବୁ ନୂଆ କନା
ଗଛର ବହାରିବା—To show signs of new shoots
ଫଁଙ୍କୁଆରା coming out at the top of a fruit-bearing tree (e.g. cocoanut).

କନ୍ଦିକନ୍ଦି—ଦେ. କି—କନ୍ଦିକନ୍ଦି (ଦେଖ)

Kandibikandi Kandikandi (See)

ବନଦେବ ବନର ଗୁରୁ ନମଦେଶ । ସାରକା ମହାବିର ।

କନ୍ଦିର—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ର) କି (ଦୂର; ଦୂର, ଧୂଧୂପୁରୁଷ)—ଲକ୍ଷ୍ମନକାତ—

Kandiri The chimney-glass of a lantern.

କନ୍ଦିଲ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ର) କି—କନ୍ଦିଲ (ଦେଖ)

Kandili Kandili (See).

କନ୍ଦୀ—ସ. ବି. (କନ୍ଦୀରନ୍; ଏମା. ୧୧)—ଶ୍ରୀଅ—

Kandi Arum.

କନ୍ଦୁ—ସ. ବି. (ସ୍ତ୍ରୀ ଧାରୁ=ଗମନ କରିବା+ଅଖକରଣ ଧାରୁ;

Kandū ନିପାତନ)—୧। ମତ ରାକରିବା ପାତିବିଶେଷ—

1. A pot for distilling spirits of wine;
a boiler for wine.

୨। କରେଇ—2. Sauce-pan.

୩। ଲୋହମୟ ଉର୍ଜନପାତ୍ର; ତାତ୍ତ୍ଵ—3. Frying pan.

କନ୍ଦୁକ—ସ. ବି. (କନ୍ଦୁ ଧାରୁ=ରେବନ କରିବା+କନ୍ଦୁ ଧାରୁ—

Kanduka ୧। ଖେଳବାର ଗୋଲକ; ବଲୁ; ପେଣ୍ଟ—

1. Play-ball.

ବୃକ୍ଷିଣ୍ୟ ହାତା ପଦକ କୁତ୍ତର ସୁନାର ଟେକେ

ବାଲା କ୍ଷେତ୍ରେ କନ୍ଦୁକ ଧାରୁ କେନ୍ଦ୍ର । ଉର୍ଜ. ବୈଦେଶୀବେଳାସ ।

୨। ତକିଆ—2. A pillow.

୩। ତେରଥରିଆ ସ୍ତ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵନୋହିଷେଷ—

3. A Sanskrit metre of thirteen letters.

୪। କୀତଳକର; କୀତଳବସ୍ତୁ—4. A play-thing.

କନ୍ଦୁ—ସ. ବି—କନ୍ଦୁ (ଦେଖ)

Kandū Kandu (See)

କନ୍ଦୁକ—ସ. ବି—କନ୍ଦୁକ (ଦେଖ)

Kandūka Kanduka (See)

କନ୍ଦୁ କନ୍ଦୁକିର୍ଦ୍ଦା—ସ. କି. (କନ୍ଦୁ କନ୍ଦୁ; କନ୍ଦୁକ + କନ୍ଦୁକା)—

Kandūkakrīrdā ପେଣ୍ଟକାରୀ ଖେଳ—

A play with balls.

କନ୍ଦୁ କନ୍ଦୁକରେ ଦୁଃଖକର ହେ ଏ ହଳେ । ଖୋଲାଥ କନ୍ଦୁକା ।

କନ୍ଦେଇବା—ଦେ. କି—କନ୍ଦାଇବା (ଦେଖ)

Kandeiba Kandaibā (See).

କନ୍ଦା—ଦେ. ବି—୧। ବନୁଆ ଜାତିବିଶେଷ—1. The Khonds;

Kandha a wild tribe inhabiting the States of Ordisā.

[ଦୁ—ଅନାର୍ଥିକାରୀରେ ଏହାର ଅର୍ଥ ପାହାଡ଼ରେ ବାସ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—A mountaineer. ବିଶାଖାପାଟିଶା କିମ୍ବ ଓ ମାଳ, ଗଞ୍ଜମ ମାଳର ପ୍ରାନ୍ତ, ଅନୁମୁଳ, ତନମାଳ, ସୁମୁଶର, ଦଶପଲ, କୋଦ, କଲାହାଣ୍ତି ଓ କୁଆଗଢ଼ରେ ଏମାରେ ବାସ କରନ୍ତି । ୧୯୧୦ ସାଲ ସେନ୍ସେସ୍ଟରେ ମାନ୍ଦାଇ ଓ ବିହାର-ଓଡ଼ିଶା ଗଢ଼ିଜବେ ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଛାଅ ଲକ୍ଷ ଥିଲା । ଏଥିମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଅବଳମ୍ବନ କରି କଥାରେ ଓ ଦିଲାଲରେ ଓଡ଼ିଆ-ଭାଷା ବ୍ୟବବହାର କରନ୍ତି ଏବଂ ଓଡ଼ିଆ ପୁରେହତ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ମାଙ୍କଡ଼ିଆ, ଲଙ୍କାଲ, ଶିଥଳ, କାନ ଓ ଦେଶୁଆ—ଏହି ପାଞ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭିନ୍ନ ।]

୧। ଗ୍ରୀବା; କାନ; ସନ୍ଧିଦେଶ—2. The shoulders.

କନ୍ଦୁକିର୍ଦ୍ଦା—ନିକଟ ହେଉଥି ସେ ଧାନ, କନ୍ଦରେ ଦେ ଗେ ବହୁଳ ।

କନ୍ଦୁକା—ପ୍ରାଦେ. କି—କନ୍ଦୁକା (ଦେଖ)

ପ୍ରାତ୍ରି—ପ୍ରେମପାତ୍ର ।

କନ୍ଦା କରିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟ ବା ଶିଶୁକୁ କାନରେ ବିଥାଇ

Kandha karibā ବହନ କରିବା; କାନ୍ଦେଇବା—To carry

କନ୍ଦେ କରା—କାନ୍ଦେ କରା a man or infant on ones' shoulders.

କନ୍ଦତ୍ତା—ଦେ. ବିଶା—କନ୍ଦମାନକହାର ଅନୁଷ୍ଠିତ (ଦେଖ)—

Kandhardtā (country) Inhabited by the Khonds.

କନ୍ଦତ୍ତା ପଲି—ଦେ. ବି—କନ୍ଦର ପଲି (ଦେଖ)

Kandhardtā pali Kandharā pali (See).

କନ୍ଦତ୍ତା ମୁଲକ—ଦେ. ବି—କନ୍ଦମାନକ ଦେଶ—

Kandhardtā mulaka The country of the Khonds.

କନ୍ଦପଲି—ଦେ. ବି—କନ୍ଦମାନକର ମୁଲୁ ଗ୍ରାମ—

Kandhapalli by a few Khonds (a wild tribe)

କନ୍ଦା ବୁଝାମଣା—ଦେ. ବି—ଅବରୁଣାମଣା; ଅବରିଗୁର; ଅବରିଗୁର—

Kndha bujhāmāṇā Injustice; want of justice.

ଅନଦେଶରେ କନ୍ଦା ବୁଝାମଣା—ଦର ।

୧	ର	ଉ	ରୁଷ	ଙ	ଏ	ହଷନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୃତି ସ୍ମରଣର	ସ	ଜ	ଶ୍ରୀ	କ୍ଲ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ଡ
,	ର	ଉ	ଚ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଆକାଶନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସ୍ମରଣ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଉଥ	କ	ନ୍ତ୍ର

କନ୍ଦବେତସ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାର) ବି.—କନ୍ଦମାନେ ଘରବୁଥ ଉପରେ
Kandhabetar ପକାଯିବା ଧାଇଁ ସେପରି ତଳେଇ ରୁଣ୍ଟି
ସେହିପରି ଛନ୍ଦାହେବା ବତାମାଳ (ଏହା ଖୁବ ମଳିବୁଢ଼ୁ
ହୁଏ)—Split bamboos woven very strongly over the bamboo frame of a thatch.

କନ୍ଦଭାଷା—ଦେ. ବି—ଅନାର୍ଥ୍ୟ କନ୍ଦମାନଙ୍କ କଥୁତଭାଷା—

Kandhabhāṣā The language spoken by the Khonds.

[ତୁ—କନ୍ଦମାଳ, ଅନୁଗୁଳ, ପାଟଣା, କତାହାଣ୍ଟି, ଶୁମୁଷର ଓ
ଦିଶାଜୀପାଠଣାବାସୀ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ କନ ଏହି ଭାଷାରେ କଥାବାଣ୍ଟି
କରନ୍ତି । ଏହି କନ୍ଦଭାଷା କନ୍ଦ, କୁଳ, କୋଣ୍ଟା, କୋଣ୍ଟାଦୋସ,
କୋଣ୍ଟାକାଷ୍ଟ, କୋଣ୍ଟା ଓ ଦୋସ ପ୍ରତିତି ବିରହ ନାମରେ ଅରହତ
ହୁଏ । ଏହା ଦ୍ଵାରା ଭାଷାର ଅନୁର୍ଗତ । ଏହା କେବଳ ବଞ୍ଚିତ
ଭାଷାରୁପେ ଚଢ଼ିଥିଲ ଏବଂ ଏ ଭାଷାରେ ପୁସ୍ତକାଦ ପ୍ରଣାଳ
ହୋଇ ନ ଥିଲ । ଏବେ ପାତ୍ରୀମାନେ ରଙ୍ଗଜା ଅନ୍ତର ସାହାଯ୍ୟରେ
ଏଭାବୀରେ ପୁସ୍ତକମାନ ରତନା ବରୁଥିଲା ।]

କନ୍ଦମାଳ—ଦେ. ବି—କନ୍ଦମାଳ (ଦେଖ)

Kandhamāla Kandamāla See)

କନ୍ଦମାଲିଆ—ଦେ. ବିଶ—କନ୍ଦମାଳ ଅନ୍ତରସମ୍ମନ୍ୟ—

Kandhamāliā Belonging to the Khondmahals.

କନ୍ଦମାହାଳ—ଦେ. ବି—କନ୍ଦମାଳ (ଦେଖ)

Kandhamāhāl Kandamāla See)

କନ୍ଦର—ହୁ. ବି. (କୁ = ମସ୍ତକକୁ + ଧୁ = ଧରିବା + କଣ୍ଠୀ. ଥ)—

Kandhara ୧। ଗ୍ରୀବା; କାନ୍ଦ—1. Shoulder.

୨। ବେକ—2. Neck.

୩। ମେଘ—3. Cloud.

୪। ଲେଉଟିଆ ଶାଖ—4. A pot-herb.

୫। ମୁଥା—5. Root of Dūba-grass.

କନ୍ଦର—ହୁ. ବି. (କନ୍ଦର + ଆ)—କନ୍ଦର (ଦେଖ)

Kandhara Kandhara (See)

ଦେ. ବିଶ—କନ ଅଦି ବନ୍ଦକାତକହାର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିତ—

Inhabited by wild tribes (e. g. Khonds.)

ଦେ. ବି—କନ୍ଦ, ଶବରାଥା ବଣୁଆକାର—

Wild tribes (e. g. Kandhas, Sabaras.)

କନ୍ଦରାଙ୍ଗା—ଦେ. ବି—କନ୍ଦ, ଶବର ଅଦିକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିତ ଷୁଦ୍ରଗ୍ରାମ—

Kandharāṅgā Small hamlet of wild tribes (e. g.
Kandhas, Sabaras.)

କନ୍ଦରାପଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ତଳମାଳ) ବି—କନ୍ଦରାପଡ଼ା (ଦେଖ)

Kandharāpārdā Kandarāpārdā (See)

କନ୍ଦରାପଳି—ଦେ. ବି—କନ୍ଦରାଙ୍ଗା (ଦେଖ)

Kandharāpali Kandharāṅgā (See)

କନ୍ଦରାପଢ଼ା—ଗ୍ରା. ବି—କନ୍ଦରାପଢ଼ା (ଦେଖ)

Kandharāpārdī

Kandarāpārdā (See)

କନ୍ଦରିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲ୍ୟର) ବିଶ.—(କନ ପର ଅଚରଣକାରୀ) —
Kandhariā ବବର; ଅସର୍ଯ୍ୟ—Barbarious; rude.

କନ୍ଦା—ପ୍ରାଦେ. (ବୁଜଙ୍ଗ; ତଳମାଳ) ବି—ପ୍ରାନ୍ତର—

Kandhā

Prairie; a wide waste.

କନ୍ଦାନ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲ୍ୟର) ବି (ଭୁଲ କୋଞ୍ଜାନ)—କନ୍ଦମାନଙ୍କ
Kandbān ମୂଳକ—The country of the Khonds.

କନ୍ଦି—ହୁ. ବି. (କୁ = ମସ୍ତକକୁ, ଜଳକୁଥା ଧାରୁ = ଧାରଣ
Kandhi କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ର)—

୧। ଗ୍ରୀବା; ସୁନ—1. Shoulder.

୨। ସମୁଦ୍ର—2. Ocean; the sea.

ଦେ. ବି—୧। କନ; ଅପ୍ରକ୍ଷୟ ସନ୍ଧ୍ୟଳ—

ସନ୍ଧି 1. Narrow space.

୨। ସନ୍ଧି—2. Chink; narrow opening.

୩। ଶୁଦ୍ଧଳ—3. Narrow lane.

୪। ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼କାତବାସୀ କନ୍ଦମାନଙ୍କ କଥୁତଭାଷା—

4. The language of the Khonds in the Orissa States.

କନ୍ଦିଆ—ଦେ. ବି. ସ୍ଥି—କନ୍ଦିଆ (ଦେଖ)

Kandhiānī

Kandhunī (See)

କନ୍ଦୁଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. ସୁନ)—କାନ୍ଦ ଉପରେ ବସାଇ ବୁଦ୍ଧା ହେବା
Kandhua (ଶିଶୁଅଦି)—(children) Carried astride
on the shoulders.

ଦେ. ବି—ଶିଶୁଅଦିକୁ କାନ୍ଦରେ ବସାଇବା—

Carrying a child astride on the shoulders.

କନ୍ଦୁଆ କରିବା—ଗ୍ରା. କି—ଶିଶୁ ଅଦିକୁ କାନ୍ଦରେ ବସାଇ ବଦନ କରିବା;
Kandhua karibā କାନ୍ଦେଇ କରି ବୋହିବା; କାନ୍ଦେଇବା—

କାନ୍ଦେଇକରୀ To carry a child or young person by
କନ୍ଦେଇକରା making him ride on one's shoulders.

କନ୍ଦୁଆ ହେବା—ଗ୍ରା. କି.—ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିର କାନ୍ଦରେ ଚଢ଼ି ବାହିତ
Kandhua hebā ହେବା—To be carried as tried on
କାନ୍ଦେଇକରୀ another man's shoulders.

କନ୍ଦୁଆ କରିବା

କନ୍ଦରାଙ୍ଗୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ଥି—କନ୍ଦରାଙ୍ଗୀ ସ୍ଥି—

Kandhunī

A Khond-woman.

ଗାହାର ଶୁଣି ଦ୍ରୁତ ବନ୍ଦନାକ ଧର—ବୃଦ୍ଧିତ ମହାଭରତ. ଅଦି ।

କନ୍ଦି—ହୁ. ବି. (କନ୍ଦ ଧାରୁ = ପ୍ରୀତ ହେବା + କରଣ. ସି)—

Kanya ୧। କନ୍ଦମାର୍ଗି—1. One of the 12 solar
mansions; the sign Virgo.

କଳ୍ପାରୂପ	ବିଶ୍ୱାସ	କଳ୍ପନା									
କଳ୍ପାରୂପ	ବିଶ୍ୱାସ	କଳ୍ପନା									

୮। ଦୁଇ ରହଣ ଓ ଚର ଅନ୍ତରବିଶ୍ଵାସ ସମ୍ମୁଦ୍ର ଛନ୍ଦୋଷଣେ—
8. A Sanskrit metre having two feet of four letters each.

୯। କଳ୍ପାରୂପ; ଲେଖାତଥଶାଖୋକୁ ଷ୍ଟର ଷ୍ଟର—
9. The sixth solar mansion of Hindu astronomy; the sign of Virgo.

ଦେ. ବ.—କଳାର୍ଥ (ଦେଖ)

Kaniāñ (See)

କଳ୍ପାରୂପ—ଦେ. ବ. (ସ. କଳ୍ପାରୂପ) —କଳ୍ପାରୂପ (ଦେଖ)
Kanyāuja — Kanyakubja (See)

କଳ୍ପାରକ କଳ୍ପା ଉତ୍ତର ବିଦ୍ୱାର । ଉତ୍ତ. ଗ୍ରେମଫାନ୍ଦ୍ରୀ ।

କଳ୍ପା କରିବା—ଦେ. କ୍ର.—କୌଣସି ବିବାହଯୋଗ୍ୟ ବରପାତ୍ର
Kanyā karibā ନିମନ୍ତେ କଳ୍ପା ନିଷାତନ କରିବା—
ପାତ୍ରୀ ହିତକରା To select or propose a bride for a marriageable male.

କଳ୍ପାକର୍ତ୍ତା—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଳ୍ପା + କର୍ତ୍ତା)—୧। ବିବାହରେ
Kanyakarttā କଳ୍ପା ପକ୍ଷ ଅଭିଭବକ; ସେ କଳ୍ପାକୁ ବର
ଦାତରେ ସମ୍ମଦାନ କରନ୍ତି—The guardian of a bride who gives away the girl in marriage.

କଳ୍ପାକାଳ—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଳ୍ପା + କାଳ)—ବାଲକାର
Kanyakāla ଅଭିବାହତ ରହିଥିବାର ସମୟ—1. The time or period of virginity.
୨। ଅଭିବାହତ କଳ୍ପାର ଦଶମ ବର୍ଷ—

2. The tenth year of the age of a virgin.

କଳ୍ପାକୁରଜ—ସ. ବ. (ନାମ)—କଳ୍ପାରୂପ (ଦେଖ)
Kanyakubja (See)

କଳ୍ପାକୁମାରୀ—ସ. ବ.—୧। କୁମାରକାନ୍ତଶପ—
Kanyakumāri 1. Cape Comorin.
୨। କୁମାରକାନ୍ତଶପରେ ପୂଜିତ ଦେଖବଣେ—
2. A Goddess worshipped in the Cape of Comorin.

କଳ୍ପାଗତ—ସ. ବିଶ. (ଗୃହୀ ତତ୍ଵ; କଳ୍ପା + ଗତ)—୧। କଳ୍ପାଠାରେ
Kanyakata ଦୁଷ୍ଟ ବା ଜାତ; କଳ୍ପାର ଅସ୍ତ୍ରି—
1. Inherent in or belonging to a virgin or maiden.
୨। କଳ୍ପାରଶିରେ ଅବସ୍ଥାର (ପ୍ରତି) —

2. (a planet) While in the sign of Virgo.

କଳ୍ପାଗ୍ରହଣ—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍ଵ; କଳ୍ପା + ଗ୍ରହଣ)—
Kanyakagrahana କଳ୍ପାର ଉତ୍ତର ବିବାହ କରିବା—
Taking a girl to wife.

କଳ୍ପାଟୁ—ସ. ବ. (କଳ୍ପା + ଅଟ୍ୟ ଅର୍ଥ ଗମନକରିବା + ରାବ. ଅ)→
Kanyāta ୧। କଳ୍ପାଟାଙ୍ଗ (ଦେଖ)

1. Kanātibārdā (See)

କଳ୍ପର ମୁହଁ ତତ୍ତ୍ଵ କଳ୍ପାଟ, ଏହାରେ ତୁମ୍ଭାର କୁମ୍ଭ ମାଟ ।
ବିବସ୍ତୁର୍ବଳ କରିବା ।

୨। ନାସାମାନଙ୍କର ବାସରବଳ; ଅନ୍ତରମହିଳ—
2. Female apartments.

ସ. ବିଶ. ପୁ. — ସେଇ ଦ୍ୱାରା କଳ୍ପାମାନଙ୍କ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଏ—
Following after young girls (M. W.)

କଳ୍ପାଦାତା—ସ. ବ. ପୁ. (କଳ୍ପା + ଦାତୁଃ; ୧ମା. ୧ବ. — ସେ
Kanyādātā କଳ୍ପାର ବରକରୀରେ ସମର୍ପଣ କରନ୍ତି)
(ଶମଶର. ମନ୍ତ୍ର ଶାଖା)

୧। କଳ୍ପାର ପିତା —1. Father of a girl.

୨। କଳ୍ପାକର୍ତ୍ତା (ଦେଖ)

2. Kanyakarttā (See)

କଳ୍ପାଦାତ —ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍ଵ; କଳ୍ପା + ଦାତ) —
Kanyādātā ୧। ବିବାହବେଦରେ କଳ୍ପାକର୍ତ୍ତାର କଳ୍ପାକୁ ବର
ଦାତରେ ସମ୍ମଦାନ କରୁଥିବା—କର୍ମ—(ଶମଶର. ମନ୍ତ୍ର ଶାଖା)—

1. Giving a girl away in marriage.

୨। (କଳ୍ପା + ଦାତ) —କଳ୍ପାଦାତାଙ୍କୁ ବିବାହ ପାଇଁ
କଳ୍ପାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି—Receiving a girl in marriage (M. W).

କଳ୍ପାଦାୟ—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲୋ; କଳ୍ପା + ଦାୟ) କଳ୍ପା ଅରଥରେ
Kanyādāya ହୋଇ ଥାରେ ରହିବାଯୋଗ୍ୟ ପେତାମାରକର କିମ୍ବା
କର୍ତ୍ତାଦାୟ ବା ସର୍ବତ୍ର—The difficulty or burden of
having a marriageable daughter still unmarried.

କଳ୍ପାଦୂଷକ —ସ. ବ. ପୁ. (ଗୃହୀ ତତ୍ଵ; କଳ୍ପା + ଦୂଷକ) —୧। ସେଇ
Kanyādūshaka ପୁରୁଷ ଅଭିବାହତ ବାଲକାରୁ ରମଣ କରେ—
1. Violator of a virgin.

୨। ସେ କୁମାରର ଅପଦ୍ରବ ରଟୀଏ —2. The calumniator of a virgin (M. W).

କଳ୍ପାଦୂଷଣ —ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍ଵ; କଳ୍ପା + ଦୂଷଣ) —
Kanyādūshana ୧। ଅଭିବାହତ କଳ୍ପାର ବିଲାହାର ରମଣ—
1. Violation of a maiden; defilement of a virgin.

୨। କୁମାରର ଅପଦ୍ରବ ରଟୀନା କରିବା—Calumnia-
tion of a maiden.

କଳ୍ପାଦେଖା—ଦେ. ବ.—କୌଣସି ବିବାହଯୋଗ୍ୟ ପାତ୍ର ଆହଁ କଳ୍ପା
Kanyakadekhā ଅନ୍ତେଶଣ କରିବା—Looking for a bride
କଞ୍ଚେଦେଖା

ହାତର ପାର କଳା ଦେଖା ମାରଗମ ବବା ଦୁଇ ବଥା କଲାହା ଲାଗୁ—ତମ ।

ବାଧାରମ ପ୍ରେତ ଅପର ସୃଜାରେ ସୂତର ୯ ତଳେ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ଏହି ୨ ତଳେ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରିଛି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ବା ୧, ତଳେ ବୌଣୀ କର୍ତ୍ତା ବା ମାହାପୁତ୍ର ଏବଂ ଆଶଲେ ଯେବେ ଏ ଘାଟାବୋନ୍ଦରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶକ ପାଠ ଯଥାକମ୍ପେ ଚାହିଁର ବସ୍ତର ୨, ବା ୧, ତଳେ ବୈଷ୍ଣବ ବା ମାହାପୁତ୍ର ଶକ ଯୋଗିବାରୁ ହେବ । ସଥା— ‘ଗାର’ ର ମୀଳରେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୃତ୍ତ’ ର ମୀଳରେ ‘ବୃତ୍ତ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆରିର’ ର ପାଇଲେ ‘ଆରିର’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବଦ୍ଧ’ ର ପାଇଲେ ‘ଅଲବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

କନ୍ୟାଧନ—ସ. ବି. (୭ଷ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କନ୍ୟା + ଧନ)—କନ୍ୟାର ସମ୍ପଦ;—
Kanyādhana A girl's property, portion or dowry (M. W).

[ଦ୍ୱ—କନ୍ୟା ଅଧିକାହତା ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ତା ଧନ ତା ଭାଇ ପାଇବ — ହିନ୍ଦୁ ସ୍ମୃତି]

କନ୍ୟାପକ୍ଷ—ସ. ବି. (୭ଷ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କନ୍ୟା + ପକ୍ଷ) ବିବାହଭୂଷବରେ ଯୋଗ—
Kanyāpaksha ଦେଇଥିବା କନ୍ୟାପକ୍ଷର ବାନ୍ଧବଗଣ —
The relatives of the bride who attend a marriage ceremony.

କନ୍ୟା ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବି.— କୌଣସି ବିବାହଯୋଗ୍ୟ ପାଶର ବିବାହପାଇ—
Kanyā pardibha କନ୍ୟା ପ୍ରିଯ ଦେହବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ପଡ଼ିବା—
ବିବାହେର କଥା ପଡ଼ା। The mootling of a proposal for the selection of a bride-elect.

କନ୍ୟାପାତ୍ର—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ— ବିବାହାର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତାବକ ବା ପ୍ରିଯକୁତ କନ୍ୟା—
Kanyāpātra ବିବାହପାତ୍ର—
କଞ୍ଚା

ଦୁଲହିନୀ

କନ୍ୟାପାତ୍ରୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. କନ୍ୟା + ପାତ୍ରୀ)—କନ୍ୟାପାତ୍ର (ଦେଖ)—
Kanyāpātri କନ୍ୟାପାତ୍ରା (See)

କନ୍ୟାପ୍ରଦାନ—ସ. ବି.— କନ୍ୟାଦାନ ୧। (ଦେଖ)
Kanyāpradāna କନ୍ୟାଦାନ 1. (See)
କନ୍ୟାବୋଉ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ବିମାତା; କନ୍ୟାମା; କନିଆମା—
Kanyābou କନିବେଟ
କ୍ଲୌଟ୍ରି ମାର୍ଫ୍ଟ
କନ୍ୟାବୋଜ୍ବା—ଦେ. ବି.—କନ୍ୟାଦାୟ (ଦେଖ)
Kanyābojha କନ୍ୟାଦାୟ (See)

**କନ୍ୟାବ୍ରତସ୍ତ୍ରୀ—ସ. ବି. (କନ୍ୟା + ବ୍ରତ + ସ୍ତ୍ରୀ) ଆରୁ + କର୍ତ୍ତା—
Kanyābratastha ଅ+ଅ—ରତ୍ନମଣ୍ଡଳ ସ୍ତ୍ରୀ—
A woman in her monthly state (M. W.)**

କନ୍ୟା ଭାରିଯା—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ— କନିଆ ଭାରିଯା (ଦେଖ)
Kanyā bhārijā କନିଆ bhārijā (See)

କନ୍ୟା ମାଆ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ— କନିଆ ମା (ଦେଖ)
Kanyā māia କନିଆ mā (See)

କନ୍ୟାର—ପ୍ରା. ବି— କନିଆର (ଦେଖ)
Kanyāra କନିଆର (See)

କନ୍ୟା ଲାଗିବା—ଦେ. ବି— କନ୍ୟା ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Kanyā lagiba କନ୍ୟା pardibha (See)

କନ୍ୟା ଶାଶ୍ଵୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ— ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବିମାତା—
Kanyā śāśvī Step mother-in-law.

ସଂଶୋଭ୍ରୂତୀ

ସୌତେଲୀସାମ୍

କନ୍ୟାଶୁଳ—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କନ୍ୟା + ଶୁଳ)—କନ୍ୟାପିତା ବର—
Kanyāśulka ଠାରୁ କନ୍ୟାର ମୂଳସ୍ଵରୂପ ପ୍ରତ୍ୟାମନ କରିବା ଧନ—

The purchase-money taken by the bride's father from the bridegroom for giving him a daughter in marriage.

କନ୍ୟାସନ୍ଧିକାଳ—ସ. ବି— ବାଲକାର ବୟସପ୍ରାପ୍ତି ରଠିକ୍ ପୂର୍ବକାଳ—
Kanyāsandhikāla ବିବାହବେଦାରେ କନ୍ୟାକର୍ତ୍ତା କନ୍ୟାରୁ—
ବର ଦାତରେ ସମର୍ପଣକରଣରୂପ କର୍ମ—
Giving a girl away in marriage.

କନ୍ୟାସମର୍ପଣ—ସ. ବି— କନ୍ୟାସମ୍ମଦ୍ଦାନ (ଦେଖ)

Kanyāsamarpāṇa Kanyāsampradāna (See)
କନ୍ୟାସୁନା—ଦେ. ବି—୧। (ରୂପକ) ବରକୁ ସକଳପୂର୍ବକ ଦିଆଯିବା—
Kanyāsunaka କନ୍ୟା; କନ୍ୟାରକ୍ତ—୧. A bride (compared to gold).

୨। (୪୨୧ ତତ୍ତ୍ଵ) କନ୍ୟାଶୁଳ (ଦେଖ)

2. Kanyāśulka (See)

କନ୍ୟାସ୍ତମ୍ବ—ସ. ବି— କନ୍ୟାକାସ୍ତମ୍ବ (ଦେଖ)
Kanyāstambha Kanyakāstambha (See)
ବରସ ଉଲରେ ଯାଇଁ ହେଲେ ରହ
କନ୍ୟାସ୍ତମ୍ବ ପ୍ରାୟେ ସମସ୍ତେ ଦିଶରୁ ଜଳନ କନକବାନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ।
ଅବ୍ୟକ୍ତ ରସକଷ୍ଣେଳ ।

କନ୍ୟାକାର୍ତ୍ତା—ଦେ. ବି. (ସ. କୃଷ୍ଣ; ପ୍ରା. କାର୍ତ୍ତା)—କନ୍ୟାକାର୍ତ୍ତା; ଗ୍ରାହିକା—
Kanhārī କାର୍ତ୍ତା ଏ ବାର ରୋତ କହାର । ରୂପ୍ତ ପ୍ରେମଜୀବି ।

କପ—ବୈଦେ. ବି. (ରେ)—୧। ପିଆଳ; ଗିଲା— ୧. Cup.
Kap କିନ୍ତୁ ପୁଟକଳ ମାର୍ଦରେ ଜିଭବା
କପ; ପେଯାଳ ଦଳକୁ ସମ୍ମାନାର୍ଥ ଉପବାର ଦିଆଯିବା ପାଇ—
କପ; ପ୍ରାଳା ୨. Cup presented to a winning team.

କପ—କପ— ଦେ. ଅ—୧। ବଥ ଓ ଘାଥ ପ୍ରଭାବ ବଥାଇବା—
Kap kap ୧. Aching or pangs of a boil or sore.

ଟନଟନ ୨। ଶରୀର ବିକା ବା ବ୍ୟଥା ହେବା—
ଶ୍ରୀସନା ୨. Aching of the body.

ଢୁଢ଼ ୩। ଦୁଇ ବନ୍ଧନାଦି ଜଳିତ ପୀଡ଼ା—
3. Aching or throbbing due to tight binding.

କପଟା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. (ସ. କପଟ = ଛଣ୍ଡା କନା)—
Kaptā କବଟା; ଶ୍ରୀମାନେ ପିକବା ଶ୍ଵେଟ ଲୁଗା ବା ଶବ୍ଦ—

A small cloth worn by women.

କପଟି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. (ସ. କପଟ = ଛଣ୍ଡା କନା; ଭୂଲ—
Kapti ତା. କଷଟ = ଶ୍ଵେଟ ଲୁଗା)—ଶ୍ଵେଟ କପଟା ବା ଲୁଗା—
Small cloth.

୧	ଇ	ଭ	ଗୁର	ଟ	ଏ	ବହୁକୃତି	ଅଳ୍ପଶିକ ସ୍ଵରୂପର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଶି	ଦୟ	ଉଥ	ହ
,	ଇ	ଭ	ଗୁ	ଲ	ସ୍ଯେ	ଅତାରତ୍ତବର୍ତ୍ତି	ଅଳ୍ପଶିକ ବା ଗନ୍ଧବୁଦ୍ଧବର୍ତ୍ତି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶିଂ	ଉଥ	କ	ତ

କପ୍ତାନ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କାପ୍ଟେନ୍)—

Kaptān ୧। ଜାହାଜର ମୂଳକ—

କାପ୍ତାନ ୧. Captain of a ship.

କପ୍ତାନ ୨। ସେନାଦଳର ଅଧିକାରୀ—

2. Captain of an army.

କପ୍ତାନ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି—କବତ୍ତି (ଦେଖ)

Kaptul Kabti (See)

କପ୍ତନ—ପ୍ରା. ବି. (ସ. (କୌପିନ)—କୌପନି (ଦେଖ)

Kapni Kaupuni (See)

କପ୍ତସେଇ ଯିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—

Kapsei jibā ମାଡ଼ ଖାଇ କାଲୁପୁ ହୋଇଯିବା—
To shrink in fear after a beating.

କପକକା—ଦେ. ବି—ମେଢ଼କୁ ପାଣି ବୁହାଇବା ନିମନ୍ତେ ଚେଣ୍ଟାର ବା

Kapakka ସନ୍ଦାର ଅଳ୍ପଶିକ ଯେଉଁ ଦୋକଳା ଖୁଣ୍ଡ ଭୂପରେ
ରହେ—The forked pillar or pillars supporting the hollowed cocoanut trunk which
conveys water baled for irrigating fields.

କପଟ—ସ. ବି. (କ = କ୍ରତ୍ତା + ପଟ ଧାରୁ = ଆହାଦନ କରିବା + କର୍ତ୍ତା.

Kapta ଅ) —୧। ଛା—1. Disguise.

୨। ଛଳ—2. Pretence.

୩। ଶଠତା—3. Deception.

୪। ବଞ୍ଚନା—4. Fraud.

୫। ମାୟ—5. Illusion.

୬। ଅନୁରତ୍ତବର ଗୋପନ—6. Hypocrisy.

ସ. ବିଶ—୧। ମାୟା—1. Crafty; illusive.

୨। ଶଠ; ବଞ୍ଚନାକାରୀ—2. Fraudulent.

ଦେ. ବି—ଦନୁଦେଖାଙ୍କ ପୁରୀ ନାମ (ବିଷ୍ଣୁକେଶଙ୍କ ପୁରାଣ)—

The name of the son of Danu.

କପଟ କରିବା—ଦେ. କି—ଶଠତା ଆଚରଣ କରିବା—

Kapta karibā To feign; to practise hypocrisy or
କପଟକରା deceit; to pretend.

କପଟକରନ୍

କପଟତପୁଁ—ସ. ବି. ପୁ—ଭଣ୍ଟପସ୍ତି; ବିରାତିବେଶମ; ଛଳତପସ୍ତି;

Kapatatapaswī ସେ ତପସ୍ତି ବୋଲି ଦେଖାଇ ହୁଏ—
(କପଟତପସ୍ତିମା—ସ୍ତ୍ରୀ) A pretended ascetic;
a religious imposter.

କପଟତା—ସ. ବି. (କପଟ + ଭାବ. ତା)—

Kapatata ୧। କପଟ୍ୟ—1. Deceitfulness.

୨। ଛଳ—2. Pretence.

୩। ଶଠତା—3. Deception; rougery.

କପଟପସ୍ତା—ଦେ. ବି—କପଟପସ୍ତା (ଦେଖ)

Kapaṭapasta

Kapaṭapāśā (See)

କପଟପସ୍ତା—ଦେ. ବି—୧। ଯୁଧଶ୍ଵିରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ ଖେଳିଥିବା

Kapaṭapāśā ଛଳ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ—1. The unfair

କପଟପସ୍ତା କପଟିପାତ୍ରା game of dice which Durjyodhana

କପଟପସ୍ତା played with guileless Juddhishtira

and which led to the Mahâbhârata
great war.

କପଟପସ୍ତା ଅଛି ଦେବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ସଧାନାଥ ।

, ୧। ଭୂମାରୀବର ରତତ କୁରୁପାଣୁବକର ଛଳ ଦୁର୍ଯ୍ୟାଧନ—
ବର୍ଣ୍ଣନାଯୁକ୍ତ ଡ୍ରିଆ ପଦ୍ୟଗ୍ରହନ—

2. Name of an *Orîda* poem composed
by Bhîmâdhibara.

କପଟବେଶ—ସ. ବି—ନିଜର ପ୍ରକୃତ ରୂପକୁ ଗୋପନ କରି ଛଳରୂପ

Kapaṭabesa ଧାରଣ; ଛଦ୍ମବେଶ—A disguise; a
(କପଟବେଶା - ସ୍ତ୍ରୀ) mask; false dress.

ସ. ବିଶ. ପୁ—କପଟବେଶୀ (ଦେଖ)

Kapaṭabesi (See)

କପଟବେଶଧାରୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ—କପଟବେଶୀ (ଦେଖ)

Kapaṭabesadharī

Kapaṭabesi (See)

(କପଟବେଶଧାରୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)

କପଟବେଶୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ—(କପଟବେଶ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ରହନ; ଏମା. ଏବ.)—

Kapaṭabesi
(କପଟବେଶିମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧। ଛଦ୍ମବେଶୀ—1. In disguise;
incognito.

୨। ବହୁରୂପା—2. Masked.

କପଟଲେଖ୍ୟ—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲେଖ୍ୟ; କପଟି + ଲେଖ୍ୟ) - ଯେଉଁ

Kapaṭalekhyā ଦଲିଲରେ ଲେଖକ ଅନ୍ୟର ଲେଖାକୁ ଅନୁକୂଳଣ
କରି ଲେଖୁଆଏ; ଜାଲ ଦଲିଲ—A forged document;
a document with feigned handwriting.

କପଟସନ୍ଧ୍ୟା—ଦେ. ବି. ପୁ—କପଟତପସ୍ତା (ଦେଖ)

Kapaṭasannyaāsi

Kapaṭatapaswi (See)

(କପଟସନ୍ଧ୍ୟାମି—ସ୍ତ୍ରୀ)

କପଟିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କପଟି)—୧। କପଟି { ବ୍ୟକ୍ତି }—

Kapaṭiā

1. Deceitful.

କପଟି ୨। କପଟତାଯୁକ୍ତ (କାର୍ଯ୍ୟ ବା କଥା)—

କପଟି

2. Crafty.

କପଟିବା—ଦେ. କି. (ପଦ୍ୟ) (ସ. କପଟି)—ଛଳ କରିବା—

Kapaṭibā

To deceive.

କପଟି ବଜାର କପଟିଲ ମୁଦ୍ରା; ଶ୍ରୀ ବିଦ୍ଵତ୍ତମ ପୁରୁଷ ପ୍ରଥମ ।

ପ୍ରତି. ରସବାରି ।

ସାମାଜିକ ପ୍ରେକ୍ଷଣ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୂଚନା ଓ ଉତ୍ତର ଏକ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ଏବଂ ଉତ୍ତର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା କ୍ଷରରେ ପ୍ରରେତ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ଗା, ଉତ୍ତର କୋଣସି ବର୍ଷ ବା ମାହାସୁଲ୍ଲ ଶକ ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ କି ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି କବ ପାର୍ଶ୍ଵ ସଥାକିମେ ରହିର ପରିପରା, ଗା ୧ ଉତ୍ତର ରଖି ବା ମାହାସୁଲ୍ଲ ତବ ଖୋଲିବାର ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

କପଟୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କପଟ = ଶଠତା + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; Kapati ୧ମା. ୧ବ.)—

୧ । ଶଠ—1. Fraudulent; cheat; deceitful.

୨ । ଧୂର୍ତ୍ତ—2. Insidious; roguish.

୩ । ଅନୁର୍ଦ୍ଧବ ଗୋପନକାଣ୍ଠ—3. Hypocritical.

କପଡ଼ାଗୁଣ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି ଓ ବିଶ—କପଡ଼ାଇଣା (ଦେଖି)
Kapardchhanā Kapardāchhanā (See)

କପଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ପଟ; କାର୍ପିଷପଟ; ପା. କଷଟ)—ଲୁଗା; ବସ୍ତ୍ର—
Kaparda Cloth.

କାପଡ଼ ଶିରରେ କପଡ଼ା ଖଣ୍ଡେ ବାଲ ନୃପବର—ମହାତ୍ମେବ. ମାର୍ତ୍ତିଷ୍ଟେଷ୍ଟ୍ରେଷ୍ଟ୍ରେଣ୍ଟ ।

କପଡ଼ାଛଣ—ଦେ. ବି—କନାରେ ଛଣା ଦୋଇଥିବା ଗୁଣ୍ଡ ପଦାର୍ଥ—
Kapardāchhanā Any powder strained through
କାପଡ଼େଛିକା a piece of cloth.

କପଡ଼ାତ୍ତନ; ଦେ. ବି—କନାରେ ଛଣା ଦୋଇଥିବା—
କପଡ଼ାତ୍ତନ Strained through a piece of cloth.

କପଡ଼ାଛତା—ଦେ. ବି—ବସ୍ତ୍ର ନିର୍ମିତ ଛତା; କନାଛତା—
Kapardāchhatā Umbrella covered with cloth.
କାପଡ଼େରହାତା

କପଡ଼ାଗୁଣାଶ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—କପଡ଼ାଇଣା (ଦେଖି)
Kapardāchhaśānā Kapardāchhanā (See)

କପଡ଼ାଗୁଣାଶ—ଗ୍ର. ବି. ଓ ବିଶ—କପଡ଼ାଇଣା (ଦେଖି)
Kapardāchhaśānā Kapardāchhanā (See)

କପଡ଼ାଗୁଣାଶ—ଗ୍ର. ବି. ଓ ବିଶ—କପଡ଼ାଇଣା (ଦେଖି)
Kapardāchhaśānī Kapardāchhanā (See)

କପଡ଼ାଗୁଣି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—କପଡ଼ାଇଣା (ଦେଖି)
Kapardāchhāni Kapardāchhanā (See)

କପଡ଼ାକୁଆଣି—ଗ୍ର. ବି. ଓ ବିଶ—କପଡ଼ାଇଣା (ଦେଖି)
Kapardāchhāṇī Kapardāchhanā (See)

କପଡ଼ାକୁଆଣି—ଗ୍ର. ବି. ଓ ବିଶ—କପଡ଼ାଇଣା (ଦେଖି)
Kapardāchhāṇī Kapardāchhanā (See)

କପଡ଼ାଲକା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସହରର ଶକ)—
Kapardālakā ଲୁଗାପଟା—Clothes.

କପତା—ଦେ. ବି. (ସ. କପୋତ)—କପୋତ—
Kapatā A dove.

ସୁଦ୍ଧ ପୈଙ୍କୁରୀ; କୁମରୀ .

**କପର୍ଦ୍ଦ—ସ. ବି. (କ = ଗଙ୍ଗା; ଜଳ; ମୁଖ + ପୁ ଧାରୁ = ପାଳନ କରିବା
Kapardda + କରୁ. ବ)—୧ । ଶିବଜଟା—**

1. The matted hair-locks of the God Siba.

୨ । କରୁଛି—2. A Kaurdi or small shell used

in currency.

କପର୍ଦ୍ଦକ—ସ. ବି. (କପର୍ଦ୍ଦ + ସାର୍ଥୀ. କ)—କପର୍ଦ୍ଦ (ଦେଖି)

Kapardda (See)

କପର୍ଦ୍ଦକଶୁନ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (ଶୁନ୍ୟ ଚରି; କପର୍ଦ୍ଦକ + ଶୁନ୍ୟ)—କିଃସ୍,
Kaparddakaśūnya ଅଛି ଗରବ—Penniless; very poor.

**କପର୍ଦ୍ଦିଯାନ—ସ. ବି. (ଶୁନ୍ୟ ଚରି; କପର୍ଦ୍ଦକ + ଯାନ)—ବୁଷ—
Kaparddijyāna Bull.**

କପର୍ଦ୍ଦିଯାନମାନ ହେଲେ ମର—ଆବଦ୍ୟ. ରସବଞ୍ଚୋଳ ।

କପର୍ଦ୍ଦି—ସ. ବି. ପୁଂ. (କପର୍ଦ୍ଦ = ଶିବଜଟା + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; ୧ମା.
Kaparddi ୧ବ.)—

(କପର୍ଦ୍ଦିଯାନ—ସ.) ମହାଦେବ—God Siba.

ସ. ବିଶ. ପୁଂ—ଜଟାୟୁକ୍ତ; ଯାହାର ଜଟା ଅଛି—

Having matted hair.

କପଳାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—ପାଗୁଲାଇବା—

Kapalāibat To ruminate; to chew the cud.

କପଳାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—କପଳାଇବା (ଦେଖି)

Kapalāibat Kapalāibat (See)

କପା—ଦେ. ବି. (ସ. କାର୍ପିଷ)—୧ । ତୁଳା—1. Cotton.

Kapā ୨ । ତୁଳା ତୁଳାଦକ ଗଛ—2. Cotton tree.

ସ. ନାମ—କାର୍ପିଷ; କାର୍ପାଷ; [ତ୍ରୀ—ଏହା ତୁଳିତାତ୍ତ୍ଵାଳୁ ଓ ତହିଁ
ସୁତ୍ରପୁଣ୍ୟ; ପଟଦ] ପଳକୋଷ ମଧ୍ୟ ସୁତ୍ର ତନ୍ମୁମୟ ବସୁ ।

କାପାସ; କାପାସ; କର୍ଷ; ବିନେଲା
ବକଢା ପାଟ ଗଲେ ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ
ମ. କାପୁସ୍ ଫୁଲକା ଫୁଲକା ସୁତ୍ରତନ୍ମୁସ୍ତଳ ଧଳା
ଗା. ପରୁତ୍ର ପଦାର୍ଥ ବାହାରେ । ଏହାକୁ କପା
ତେ. ପ୍ରତି; ପାଇଦ୍ରିପତି କହନ୍ତି ମଧ୍ୟରେ କଳା ମଞ୍ଜି
ଆଏ । ଏକଳାଙ୍ଗ୍ୟ କପା ଗଛ ଭିତରେ ପାଇଁ ତୁଥ ହାତ ବଢ଼େ ଓ
ବହୁବର୍ଷ ଯାଏ ବଢ଼େ । ଅନ୍ୟ ଜାଗ୍ରୂ କପା ଗଛ ଭିତରେ ଭିନ୍ନ
ଗୁରୁ ହାତ ବଢ଼େ ଓ ଏହା ବର୍ଣ୍ଣନା ।]

୩ । ଶେଷକୁ ପାଣି ବୁଦ୍ଧାଇବା ନିମନ୍ତେ ତେଣ୍ଟା ବା ଯନ୍ତ୍ରାର
ଅଳିଶିବ ବା ବାହାଲ ଯେଉଁ ଦୋକନା ଖୁଣ୍ଡ ଉପରେ
ରହେ; କପକନା—3. The forked pillar or
pillars supporting the hollow cocoanut
trunk while irrigating fields.

୪ । ସମୟେ ସମୟେ ନଳରେ ଦେଖାଯିବା ଟିପ୍ପଣ୍ୟ ଧଳାତିଲ—
4. White spots found on finger-nails.

[ତ୍ରୀ—ଯେଉଁ ଲୋକର ନଳରେ ଏପରି କପା ପୁଣ୍ଡବାର ଦେଖାଯାଏ,
ଲୋକେ କହନ୍ତି ଯେ, ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ର ନୂଆ ଲୁଗା ପିଲବ ଅର୍ଥାତ୍
ବାହାର କ୍ରତ ବିବାହ ଅବି ଭୁଷନ ହେବ ।]

କପାବନ୍ୟ—ଏକ ଭାରି (ପ୍ରବାଦ)—ଦେ. ବାହ୍ୟ—ଯେଉଁ ଶୁଳରେ
Kapā kapūra eka bhānu ସମ୍ବଲମୁଲୁ ଓ ବହୁମୁଲୁ ପଦାର୍ଥ ପ୍ରତି
ମୁଣ୍ଡ ମିଛିରିର ଏକଦର ସମାନ ବ୍ୟବହାର ବା ବିରୁଦ୍ଧ
କରିଯାଏ—A saying applied to cases

୧	ଇ	ଉ	ଶ୍ଵର	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅକୁଳାସିକ ସ୍ମରଣର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅକୁଳାର ବା କନ୍ଦୁବନ୍ଦୁପ୍ରତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ରଥ	କ	ଳ

କାଳୁ ସତପୁରଣ ଦେବାରୁ ବାଧ । କଷିରାତ୍ମକାନ୍ତୀୟ ମନ୍ଦିରମା ଜିଜ୍ଞାସାକୋଟି କମ୍ବା ହାରକୋଟିରେ ଦାଏରୁ ହୁଏ ।]

କଷିରାତ୍ମକ—ସ. ବ. (ଗମୀ ଉଚ୍ଚ. କଷି+ରାତ୍ମକ) —କଷିନ୍ଦ୍ର (ଦେଖ)

Kapirātma — Kapīndra (See)

କପିଲ—ସ. ବିଶ. (କମ୍ବ. ଧାରୁ=ବାତ୍ରା କରିବା + ଚର୍ଚୁ. ଉଚ୍ଚ; ବିମା କପିଲ
Kapila — Kapīl + Āśv. ରେ. ଲ) —

୧ । ପିଙ୍ଗଳ—1. Tawny; brown.

୨ । ପିତାର ରୂପ—2. Yellowish black.

ସ. ବ.—୧ । ପିଙ୍ଗଳବର୍ଣ୍ଣ—

1. Tawny colour.

୨ । ସଗରପୁତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଶାପଦାର ଦଶ କରିଥିବା ମୁଠ—

2. Name of a sage.

[ତ୍ରୁ—ରାମପୃଷ୍ଠରେ କପିଲ ଅଗ୍ନିବତାର ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ।]

୩ । ସାଂଖ୍ୟଦର୍ଶନ-ପ୍ରକଟନ ମୁନିବିଶେଷ—

3. A sage who founded the Sāmkhya system of Hindu Philosophy.

୪ । ସ୍ମୃତିଶ୍ରଦ୍ଧା-ପ୍ରକଟନ ମୁନିବିଶେଷ—

4. Name of the compiler of a Hindu Code.

୫ । ନାଗବିଶେଷ—5. A fabulous serpent.

୬ । ନଗପୁରୀବିଶେଷ; କପିଲବାଟୁ—

6. A town, the birth-place of Buddha.

୭ । ମେରୁର ପର୍ବତୀ ପରିବିଶେଷ—

7. Name of a fabulous mountain.

୮ । ଦେବ୍ୟବିଶେଷ—8. A demon.

୯ । ବିଶ୍ଵ—9. Bishnu.

୧୦ । ଅଗ୍ନି—10. Fire.

୧୧ । ବୁଦ୍ଧି—11. Dog.

୧୨ । ମୁନିବିଶେଷ; ବ୍ରହ୍ମାକର ପୁରୀ—

12. Name of a sage.

କପିଲଦ୍ୟୁତି—ସ. ବ. (କପିଲ + ଦ୍ୟୁତି)—୧ । (କର୍ମଧା) ପିଙ୍ଗଳବର୍ଣ୍ଣ—

Kapiladyuti — 1. Tawny colour.

, 2. (ବନ୍ଦୁପୁରୀ) ପୂର୍ଣ୍ଣ—2. The Sun.

କପିଲ ଦ୍ରାକ୍ଷା—ସ. ବ.—ଦ୍ରାକ୍ଷି—

Kapila drākṣā — Raisin.

କପିଲଦ୍ରୁମ—ସ. ବ.—କାଶୀ ନାମକ ସୁଗର କାଶୁ ଦ୍ରୁମ—

Kapiladruma — A tree with scented wood.

କପିଲବାଟୁ—ଦେ. ବ.—ରୁଦ୍ରଦେବକ ନନ୍ଦପ୍ରାନ; ସାମା ଶୁଦ୍ଧେଦନଙ୍କ

Kapilabāstu — ଶକ୍ତିଧାତ୍ରୀ—The capital of Suddhodana, father of Buddha and the birth-place of Buddha.

[ତ୍ରୁ—ଏହା ଶାବସ୍ତ୍ରୀତାରୁ ୮୦୦ ଲି ବା ୪୦୦ ମାଇଲ୍ ବୋଲି ଗୀନପରବ୍ରାଜକମାନେ ଲେଖୁ ଯାଇଥିଛନ୍ତି । ନେପାଲର ତରାର ପ୍ରଦେଶରେ ଶାକସ୍ତ୍ରୀ ଠାରୁ ୬୮ ମାଇଲ୍ । ଏହା କାଶୀର ୫୦ କୋଶ ଉତ୍ତରରେ ଓ ନେପାଲର ଦର୍ଶିଣରେ ଥିବାର ଅନ୍ତିମିତି ।]

କପିଲମୁନ—ସ. ବ.—୧ । କୋପଦୁଷ୍ଟିରେ ସଗରପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଘ୍ୟାତୁତ କରିଥିବା ମୁନ—

Kapilamuni — 1. Name of a sage who destroyed the sons of Sagara by his angry look.

, 2. Name of the author of the Sāmkhya system of Hindu Philosophy.

[ତ୍ରୁ—ପ୍ରଥମ କପିଲଙ୍କ ଅତ୍ରମ ଗଙ୍ଗାସାଗର ସଙ୍ଗମରେ ଗୋଟିଏ ଟାଈରେ ଥିଲା ବୋଲି ଲୋକେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଛନ୍ତି । ଏ ଦେବପୁତ୍ରଙ୍କ ଗରରେ କର୍ମ ପ୍ରକାପତିକ ଆରସରେ କରିଥିଲେ ଓ ବାଲକାଳରୁ ବିଶେଷ ଜ୍ଞାନ ଥିଲେ । ପୁରାଣରେ କଥିତ ଅତ୍ର ସେ ସଗରରଙ୍ଗାଙ୍କ ପୁତ୍ରମାନେ ଯଜ୍ଞାର ଶୋଭବାଟୁ ଯାଇ ଏହାଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ପହଞ୍ଚି, ସେଠାରେ ଅଧିକ ଦେଖି ଏହାଙ୍କ ମିଥ୍ୟାରେ ଅଧ୍ୟାପତାରକ ବୋଲି ଦୋଷ ଦେବାରୁ ଏ ବୁଝି ହୋଇ ଅଭିନାଶ ଦେଲେ ଓ ଉତ୍ତର ଅଭିନାଶ ପଳରେ ସଗରଙ୍କର ସାଠିଏ ଦଳାର ପୁଣି ଘ୍ୟାତୁତ ହେଲେ ।

ହାର୍ଷିଦକାର କପିଲମୁନ ଓ ସଗରପୁତ୍ରଙ୍କ ଧ୍ୟେ କରିଥିବା କପିଲ ମୁନ ଏକ କମ୍ତି ମୁହଁତ୍ର । ଏମାନେ ଏକ ନାମର ଦୂର ଜଣ ଜନ ମୁନ ।

ରୁଗବତ ମନରେ ଏ ବୁଝିକୁ ର ପଥମ ଅବତାର ।]

କପିଲ ଶିମ୍ପା—ସ. ବ.—ଗେହୁ ଶିଶୁଗର କାଠ ଓ ପୁଲ କପିଲବର୍ଣ୍ଣ—

Kapila simsapa — Tawny Sissoo tree.

କପିଲ ସୁତ—ସ. ବ.—କପିଲମୁନ ପ୍ରାଚୀ ସ୍ମୃତି—

Kapila smṛti — The Hindu Code of Kapila.

କପିଲା—ସ. ବ. (କପିଲ + ଅତ୍ର ଅର୍ଥରେ. ଅ+ଶ୍ଵ. ଅ)—୧ । ପୁରୀ—

Kapila — ଦକ୍ଷିଣ କୋର ଦିକ୍ବୁଦ୍ଧୀ ପୁଣ୍ୟକର ଶ୍ରୀ; ଦିକ୍ବୁଦ୍ଧୀନାନିବିଶେଷ—1. One of the she-elephant guarding the S. W. point of the compass.

, 2. କପିଲଶିମ୍ପା; ଶିଂଶ୍ଵାର୍ଦ୍ଦି—2. The tawny Blackwood or Sissoo tree.

, 3. କାମଧେନୁ—3. The cow celebrated in the Purāṇas who was said to give anything desired of her.

, 4. ପାଣ୍ଡୁରବର୍ଣ୍ଣର ଧେନୁ—4. A brown cow.

, 5. (ବେଦିକ) ରେଣୁକା ନାମକ ସୁଗନ୍ଧ ପ୍ରଦୀପ—5. Piper Aurantiacum.

ସାଧାରଣଙ୍କେ ଅପର ସ୍ଥାନେ ଦୂର ଓ ତକ୍ତିତ ଅଶ୍ଵ ତ ମାତ୍ର ଏବଂ ଉଚିତ ଜଣନ ତ ମାତ୍ର କଥାରେ ପ୍ରକାଶ ଦେବ ହୋଇଲେ, ପେବେ ଏ ବାଣବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତଥେ ସେହି ଜନ ପାଇଁ ସାଧାରଣମେ ଚର୍ଚାର ବସନ୍ତ, ବା ୧ ତକ୍ତିତ ନର୍ତ୍ତ ବା ମାହାୟନ୍ତ୍ର ତଥ ଗୋଟିବାର ହେବେ; ଯା—
ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଖାଇ' ଗୋଟିବେ; 'ବୃଦ୍ଧ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଦ୍ଧ' ଗୋଟିବେ; 'ବନ୍ଧୁ' ନ ମିଳିଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଗୋଟିବେ; 'ଅଗନି' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗନି' ଗୋଟିବେ; 'ଅଳମତ' ନ ପାଇଲେ ଅଳମତ ଗୋଟିବେ।

କପାଶ— ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. କପାଶିଷ୍ଟ)—ନକଳିକବସ୍ତୁ; ସେ ଅସର କପାଶିଷ୍ଟ କାଗଜରୁ ନକଳ ଭାଗରେ—A copyist.
କପୁତ— ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସ. କୁପୁତ୍; ବୁଲ. ହ. କପୁତ୍)—Kaput ୧। କୁପୁତ୍; କୁଳାଙ୍ଗାର—1. An unworthy scion of a family.
, ୧। ଅସର ମଞ୍ଜି—

2. Unsubstantial seed; bad seed.

କପୁତ— ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—କପୁତ୍ (ଦେଖ)—Kaputā
Kaput (See)
କପୁରତ୍ତାଣ— ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—କପଡ଼ାତ୍ତାଣ (ଦେଖ)—Kapurchāṇ
Kapardāchchāṇa (See)
କପୁଷ୍ଟିକା— ସ. ବ. (କ=ମସ୍ତକ + ମୁଣ୍ଡି + କ + ଅ)—ମସ୍ତକର
Kapushtikā ଉତ୍ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କେଶମୁହ—
The hair on both sides of the head.
କପୁୟ— ସ. ବଣ (କ=କୁଣ୍ଡିତ + ପୁୟ ଧାରୁ = ଦୁର୍ଗକ ହେବା + କଣ୍ଠୀ.
Kapūya ଅ)—୧। କୁଣ୍ଡିତ—Ugly.
, ୨। ନିନ୍ଦ୍ୟ—2. Blameworthy.

କପୁର— ଦେ. ବ. (ସ. କପୁର)—କପୁର; କୁପୁର—Kapūra
Camphor; Cinnamomum
Camphora.
ସ୍ତ୍ରୀ. ପର୍ମ୍ୟାୟ୍ୟ—କପୁର, ସିତାତ୍ର [ଦ୍ର—ଜାପାନ, ଗୀନ ଓ ଫର୍ମେଜା
ହିମବାଲୁକ, ଘନଦୀର, ବନ୍ଦୁ ଦ୍ଵିପ୍ଲା ଚିରଶାମଳ ବୃକ୍ଷବିଶେଷର
ଓ ହିମବାଲକ ସମସ୍ତ ଶକ ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣିତ ଶୁକ୍ଳରସ । ଏ ଗରୁର କାଠକୁ
କପୁର; କପୁର
ଆ. କାପୁର, କର୍ପୁର
କୁପୁର
ମ. କିପୁର
ଶୁ. କପୁର
ତେ. କର୍ପୁରମ୍
ଫା. କାପୁର
ଓ ସ୍ତାତ୍ରାଷ୍ଟିପର ବୃକ୍ଷର କାଣ୍ଡରେ ସଞ୍ଚିତ ରସରୁ ମଧ୍ୟ କର୍ପୁର
ଜନ୍ମେ । ଏହା ଭ୍ରମସେମା କପୁର । ବାଣୀକୃତ ଓ ଶୋଧତ କପୁରରୁ
ଗ୍ରାକର୍ପୁର ବୋଲିଯାଏ । କପୁରର ଗନ୍ଧ ମଧ୍ୟରୁ ଓ ଏହା ଆଶଥରେ
ଲାଗେ । ଏହା ପକ୍ଷ ଓ ଅପକ୍ଷ ଦେବରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର । ପକ୍ଷ
କର୍ପୁର ଅପେକ୍ଷା ଅପକ୍ଷ କର୍ପୁର ଗୁଣକର । କର୍ପୁର ଶାତବାର୍ଷୀ,
ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣିକ, ଚନ୍ଦ୍ର ହିତକର, ଲୟୁ, ସୁଗନ୍ଧ, ମଧ୍ୟରତ୍ନ,
ନିତ୍ରାଲନନ୍ଦ, ପର୍ମିବର୍କିକ ଓ କାମଶାନ୍ତିକର । ଏହା କଟ, ପିତ୍ତ,
କଷ୍ଟବୁଝି, ଦାହ, ପିପାଥା, ମଖର ବିରସତ୍ତା ମେଦୋଦୋଷ,
ଶୌରକ୍ଷୟ, ଅସେପ, ବେଦନା ଓ ଶର୍ମମେହନାଶକ । ନୂତନ
କର୍ପୁର ସ୍ବିଗ୍ରୁ, ବିକ୍ରିରସ, ଉତ୍ସମାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତରନନ୍ଦକ । ପୁରକନ
କର୍ପୁର ଦାହ ଓ ଶୋଷକିନଶକ ।]

କପୁରକଳ—ଦେ. ବ. (ସ. କପୁର + ନାଳକା)—Kapurakanali
କପୁରନାଳି ୧। ମିଶ୍ରାଦିବଶେଷ—
କଶ୍ମୁରନାଳି ୧. A kind of sweetmeat.
[ଦ୍ର—ଏହା ଲକ୍ଷଣ, ମରିଚ, କପୁର ଓ ତକାମିକା ପୁରଦିଅ
ମରିଦାର ପିଠା ।]
, ୨। ଏକ ପ୍ରକାର ସୁଜାଯିତ ଆମ—2. A species of
mango.
୩। ଏକ ପ୍ରକାର ବାନ୍ଦୁର ଅଳକାର; ବାନ୍ଦୁକଶେଷ—
3. A kind of armlet.
କପୁରନାଳିଆ— ଦେ. ବ.—ଏକପ୍ରକାର ବାନ୍ଦୁର ଅଳକାର; ବାନ୍ଦୁ
Kapuranaia କଶେଷ—A kind of armlet.

(ଯଥା—କପୁର ଗଲାଣି କନା (ଶ୍ରୀଜା) ଥାର୍ତ୍ତ—ପ୍ରବଚନ ।
ଏ ପ୍ରବଚନର ଅର୍ଥ—ସେହି ବଶରେ ପୂର୍ବ-ବିଦବ ଲୋପ
ପାଇଥାରୁ, ବିକ୍ରି ପୂର୍ବଗୋରବ ଅନ୍ତରୁ ରହିଥାରୁ ।)
କପୁର ଅରକ— ଗ୍ର. ବ.—କପୁରରୁ ରାଥୀଯନିକ ଭୂପ୍ରୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ
Kapūra araka ଅରକ—Spirit of camphor.
କପୁରର ଆରକ [ଦ୍ର—ଏହା ଅତିସାର, ପ୍ରହଣୀ ଓ ଓଲାଇଟା
କମୁରକୀ ଅରକ ସେଗରେ ଉପକାଶ ।]
ତେ. କର୍ପୁରମ୍ବିଲ୍
କପୁର ଅରକ— ଦେ. ବ.—କପୁର ଅରକ (ଦେଖ)—Kapūra araka
Kapūra araka (See)
କପୁର ଆଳତି— ଦେ. ବ. (ସ. କପୁର + ଆଳତିକ)—Kapūra alati
କପୁର ଆଳତି କପୁର ଜାଳ ସେହି ଅଳେକରେ ଦେବତାଙ୍କ
ତେ. କର୍ପୁରଅରଣ ଆଗରେ କର୍ମିକା ଆରକ—Ceremonial waving of a lighted bit of
camphor before a Deity.
କପୁର କାନ୍ତି— ଦେ. ବ.—୧। ଏକପ୍ରକାର କର୍ପୁର ସୁଗନ୍ଧମୁକ୍ତ ପାନ—
Kapūra kānti ୧. A species of camphor-scented
କପୁର କାନ୍ତି
betel leaf.
[ଦ୍ର—ଏ ପାନ ବଙ୍ଗଦେଶରେ ଜନେ; ଏଥରେ ଉଷ୍ଣ କପୁର-
ଗନ୍ଧ ଅଛି ।]
, ୨। ଏକ ପ୍ରକାର ଧାନ—2. A kind of paddy.
[ଦ୍ର—ଏଥର ଧାନ ସ୍ବରୁ ଓ ଗୁଡ଼କ ସୁଗନ୍ଧ ଓ ସାଦୁ ଅଟେ ।]
କପୁର ଚୁରିବା— ଦେ. କ୍ର. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଶୁରୁ ସୁଖମାଳନି ଉପଭୋଗ
Kapūra chūribā କରିବା—To enjoy peace and
happiness.
ରଲ ସୁନ କଲେ କପୁର ଚୁରିବୁ । କର୍ମନାମାଳକ ରହିଥାରୁ ।
କପୁରଦାନା— ଦେ. ବ. (ସ. କପୁର ଓ ଆ. ଦାନା)—Kapuradānā
କପୁରଦାନା କପୁର ପର ବାସିବା ଏକ ପ୍ରକାର ମଧ୍ୟ—
କଶ୍ମୁରନାଳା
A kind of spice.
ତେ. ସୂଳକରିଙ୍ଗଲ୍
[ଦ୍ର—ଏ ଦାନା ଶୁଢ଼ିକ ଗୁରୁରକ ବା
ଅଳାଇଚର ଦାନା ପର । ଏହା ଭୃଷ୍ଟବାର୍ଯ୍ୟ ।]
କପୁରନାଳି— ଦେ. ବ. (ସ. କପୁର + ନାଳକା)—Kapurakanali
କପୁରନାଳି ୧. ମିଶ୍ରାଦିବଶେଷ—
କଶ୍ମୁରନାଳି ୧. A kind of sweetmeat.
[ଦ୍ର—ଏହା ଲକ୍ଷଣ, ମରିଚ, କପୁର ଓ ତକାମିକା ପୁରଦିଅ
ମରିଦାର ପିଠା ।]
, ୨। ଏକ ପ୍ରକାର ସୁଜାଯିତ ଆମ—2. A species of
mango.
୩। ଏକ ପ୍ରକାର ବାନ୍ଦୁର ଅଳକାର; ବାନ୍ଦୁକଶେଷ—
3. A kind of armlet.
କପୁରନାଳିଆ— ଦେ. ବ.—ଏକପ୍ରକାର ବାନ୍ଦୁର ଅଳକାର; ବାନ୍ଦୁ
Kapuranaia କଶେଷ—A kind of armlet.

୧	ର	ର	ର	ର	ଏ	ହିସନ୍ତ ନଶୀ	ଅନୁକୁଳାଷିକ ସୁତ୍ରାଷ୍ଟର	ସ	କ	ଶୁଣ	ଛି	ଇଷ୍ଟ	ଭାଥ	ତ
,	ର	ର	ର	ର	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ଦୁବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମାର ବା ଉତ୍ତରବନ୍ଦୁପୁରୁଷ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶେଷ	ଇଷ୍ଟ	ଭାଥ	ତ

କପୂରବାଲିଆ—ଦେ. ବି—କପୂରନଳିଆ (ଦେଖ)

Kapūrabālia Kapūranalīa (See)

କପୂରବାସ—ଦେ. ବି. (ସ. କପୂର + ବାସ)—୧। ଆଦ୍ୟାଦରେ ମିଶିବ ସୁବାସିତ କପୂର—

1. Camphor mixed with food etc.

ଦୂର ଦେଖ ଅଥ ! ଯଦରେ ପଢ଼ିବି କପୂରବାସ, ଗାନ୍ଧିଲେ ପଡ଼ିବ କାମ ।
ଶିଶୁଗଠ ।

, । କପୂରର ଶନ—2. Scent of camphor.

ଦେ. ବିଶ.—କପୂର ପର ବାସ୍ତୁବା—Smelling like camphor; having the smell of camphor

କପୂରମାଳ—ଦେ. ବି. (ସ. କପୂର ମାଳ)—କପୂରମାଳି (ଦେଖ)

Kapūramāla Kapūramāli (See)

କପୂରମାଲିଆ—ଦେ. ବି. (ବିଶିଥାଙ୍କ ଶକ)—ସୁଲା ବା ଦୂରର କପୂରମାଲିଆ ତାରରେ ଦୁଣା ଗାରିଜନ ପର ଉଥର ବାହୁର ଅଳକ୍ଷାବରିଶେଷ—A kind of armlet woven with wire.

ଦେ. ବିଶ—ସେଇ ମାନେ କପୂରମାଲି ପିନ୍ଧିଆଥିବୁ;
କପୂରମାଲାଥି—

(persons) Wearing garlands of camphor-balls.
ସର୍ବରେ ଦେଖି ପେତେ କପୂରମାଲା;
ସମସ୍ତଙ୍କ ଗଣିମାଳ ସେଇ ଓତ୍ତା—କୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାମରତ ।

କପୂରମାଲ—ଦେ. ବି. (ସ. କପୂରମାଲା)—କର୍ଷ୍ଣ ବା ରାଷ୍ଟ୍ରର

Kapūramāli ଶୁଳରେ ବିଅର ହୋଇଥିବା ଏକ ପ୍ରକାର ମାଳ—
କପୂରେମାଲା A garland made of of balls
of camphor.

କପୁରକୀମାଲା
[ଦୁ—ଏହା ସୁବାସିତ ଓ ନାନାରଙ୍ଗପୁରୁଷ ହୋଇଥାଏ; ପୁରୁଷରେ ଏହା ପୁରୁଷ ।]

କପୂର—ଦେ. ବି. (ସ. କପୂରବହୁତ୍ରା)—୧। ଦେଇ ପର ଏବଂ

Kapūra ପ୍ରକାର ମୂଳ; ଅମଦର୍ଶିଆ ମଦ; ଶିମଦିଷୁର—
ଆମାଦା 1. A kind of tuber like turmeric.

ଆମହଳଦୀ , । ଜଳାହୁମିରେ ଜାତ କପୂରବନକର୍ଷିଷ୍ଟ ରକ୍ତବିଶେ—
କମ୍ପୁର 2. Limnophila Gratioloides a herb.

[ଦୁ—ଏହାର ପଢ଼ ଶୁଳାକାର ଓ ବନ୍ଦୁକୁର ପାଶକାର; ପୁରୁଷାଳୀ, ନାଲିଫିଲିଫିଟିଆ, ପଞ୍ଚଦଳବିଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ଶୁଳାକାର; କେଷର ଘରଗୋଟ ମଧ୍ୟରୁ ଦୂରଟ ସାନ ଓ ଦୂରଟ ଲମ୍ବା; ପଳ ଦକ୍ଷିଣ ଓ ଦ୍ଵିକୋଷ; ବର୍ଷାକାଳରେ ପୁରୁ ପୁଟେ—ସୋଗେଶରତ୍ର ।]

, । ଜଳାହୁମିରେ ଜଳାହୀ ଥର ଏବଂ ପ୍ରକାର ଶାକ—

3. Limnophila Roxburghii.

କାଲକପୁର [ଦୁ—ଏହାର ପଢ଼ ପରାର ଅଭିକୁ ମୁହଁ କର ଦୂରଟ
ଲେଖାଏ ଗୋଟିଏ ତେଜ୍ଜରେ ଧରେ । ପରାର ଶିର ଶଷ୍ଟା;

ଏଥର ମୁହଁ କଷାର ପୁର ଏକାଠେରୁ ଥିଲେବାରୁ
ପୁଟେ; ପୁରର ରଙ୍ଗ ବାଇଶିଥିଅ । ଏ ଶାକ ଦେଖିବାରୁ
କୁଣ୍ଡି ଶାକ ପର—ସୋଗେଶରତ୍ର ।]

କପୋତ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—କପୁର (ଦେଖ)

Kapot

Kaput (See)

କପୋତ—ସ. ବ. ପୁଂ. (କ = ବାସୁ + ପାତ = ନୌକା; ସେ ବାସୁରେ

Kapota

ନୌକା ପର ଗଢ କରେ)—

(କପୋତ—ସି) ୧। ପାରବତ; ପାରପଣୀ, କରୁତୁ—

1. Pigeon.

, । କାପତା ଚଢ଼େଇ—2. Dove.

ଦେଖାଇ କଥା ଦରେ ବିଅର କ୍ରୂଦ—ଗୋଟିବ. ମନ୍ଦରେଖା ।

, । ପଣୀ—3. Bird.

କପୋତକ—ସ. ବ. ପୁଂ. (କପୋତ + ସାର୍ଥ. କ)—

Kapotaka ୧। କପୋତ (ଦେଖ)

(କପୋତକ—ସି) 1. Kapota (See).

, । କୁତ୍ର ପଣୀ—2. Small or tiny bird.

, । (ଦେଖିବାକ) ସୌମ୍ୟଶକ୍ତି—

3. Sulphuret of antimony.

କପୋତଚରାଣ—ସ. ବ. (ଦେଖିବାକ)—୧। ନାନାନାମକ ଗନ୍ଧବ୍ୟ—

Kapotacharana

1. A kind of perfume.

, । ନାଲିବା ନାମକ ସ୍ପେର ଦ୍ରବ୍ୟ—

2. A kind of perfume.

କପୋତଶାକା—ସ. ବ. ଶି. (କପୋତ + ପାତ ଧାତୁ = ରକ୍ଷା

Kapotapāli

କରିବା + କଟୁ. ଅକ + ଶି. ଅ.)—

, । ବିଟିକ; ପାର ରହିବା କୋତୁର; ପାରରାତ—

1. Pigeon-hole; dove-cot.

କପୋତଶାକା—ସ. ବ. ଶି. (କପୋତ + ପାତ ଧାତୁ = ରକ୍ଷା କରିବା

Kapotapāli + କଟୁ. ଅ + ଶି. ରି) —କପୋତଶାକା (ଦେଖ)

Kapotapālik (See)

କପୋତଶାକା—ସ. ବ. (ଦେଖିବାକ)—୧। ଥାଲକୁଣି (ଦେଖ)

Kapotashanka

1. 1. Thālakunī (See)

, । କୁଣ୍ଡି ଶାକ (ଦେଖ)

2. Brāhmaṇī sāka (See)

କପୋତତୁଳି—ସ. ବ. (ତଣ୍ଟୀ ତର୍କ)—ସଙ୍କୁଳାଳ ଜାହକା; ରକ୍ଷଣ୍ୟ

Kapotatulūta ପାର ଆଦ୍ୟ ସଙ୍କୁଳ ନ କର ପ୍ରତିବିଳ ଯାହା ମିଳେ

ତାହା ଆରବାର ସାତ—

The way of one living from hand to mouth

on what one gets or picks up from day to day.

ପ୍ରଥାରେ ଯେବେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସ୍ଫୁଟ ୧ ଡକ୍ଟର ଅପର ଓ ମାହା ଏବଂ ୨ ଡକ୍ଟର ଅପର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ତୁରେବ ରଖା ବରତ୍ତ ନାହିଁ । ଅପର ୧ ବା ୨ ଡକ୍ଟର କୌଣସି କଷ ଦା ମାହାପ୍ରକୃତ ଏବଂ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି ଶକ ଯାଏ ଯଥାକ୍ଷିମେ ତତ୍ତ୍ଵ ବସ୍ତର ବସ୍ତର, ବା ୧ ଡକ୍ଟର କର୍ତ୍ତା ବା ମାହାସ୍ତ୍ର ଶକ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ବନ୍ଦୁ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳଗ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳଗ’ ଦେଖିବେ ।

[ତ୍ରୀ—କପୋତମାନେ ଯେଉଁ ଦିନ ଯାହା ପାଆନ୍ତି ସେବନ ତାହା ଖାଆନ୍ତି, ପରଦିନ ପାଇଁ ସଞ୍ଚୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।]

ସ. ବିଶ. ପୁଂ ଓ ଶ୍ରୀ (ବହୁକୃତି)—ଆକାଶବୃତ୍ତ; ଉଦ୍‌ବନ୍ଧୁତକୁ ସଞ୍ଚୟ କରିବା ପ୍ରବୃତ୍ତ ନ ରଖି ଯେଉଁ ଦିନ ଯାହା ମିଳିବ ତାହା ଖାଇ ବହୁଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—(a person) Living from hand to mouth without making provision for the next day.

କପୋତା—ଶା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି. (ସ. କପୋତ)—

Kapota କପୋତ; କାପତ—Dove.

ସେ ଦସେ କପୋତ କପୋତା, ଶିତା ବରନ୍ତ ରହି ନିତ । ପାତା. ନିର୍ବିଶମାହାମ୍ବନ ।

କପୋତାଙ୍ଗକ—ସ. ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ସୌମ୍ୟରକ୍ତନ—

Kapotāṅgana Sulphuret of antimony.

କପୋତାରି—ସ. ବି. (ଉତ୍ସ୍ତୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କପୋତ + ଅର)—

Kapotāri ଶେଖନ; ଛଣା ପଣୀ—Hawk; a falcon.

କପୋତକା—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ. (କପୋତ + କ + ଶ୍ରୀ. ଆ)—

Kapotikā ‘କପୋତକ’ର ଶ୍ରୀଲଙ୍କ—

Feminine of **Kapotaka**.

କପୋତୀ—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ. (କପୋତ + ଶ୍ରୀ. ଇ)—

Kapotī କପୋତର ଶ୍ରୀଲଙ୍କ; ମାଉ କାପତ—Feminine of

Kapota; a female dove.

କପୋତେଶ୍ୱର—ସ. ବି. ପୁଂ. (ଉତ୍ସ୍ତୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—ଶିବ; ମହାଦେବ—

Kapoteśvara Siba.

ଦେ. ବି—ପୁରୀ ନଗରର ପଣ୍ଡିତରେ କିଛି ଦୂରରେ ଥିବା ଶିବ ମୁଣ୍ଡିଙ୍କ ନାମ—Name of an idol of Siba to the west of the town of Puri.

କପୋତେଶ୍ୱର ଶିବ ଥଳ, ନିକଟେ ପୁଣି ଜଳାଳନ । ରୂପତ, ପ୍ରେସିମାମ୍ବ ।

[ତ୍ରୀ—କପୋତେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ପୁରୀନଗରର ୩ କୋଣ ଦୂରରେ ଶର୍ଵରୀ ନାମକ କୁଳରେ ଥବୁଣ୍ଡିତ । ଶ୍ରୀ ଚେତନାନ୍ୟ ମହାପ୍ରଭୁ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଯାତ୍ରା କରିବା ସମୟରେ ଏଠାକୁ ଅସିଥିଲେ । ଏଠାରେ ଧୂର୍ମକ କଠୋର ତପସ୍ୟା କରି କପୋତ ସଦୃଶ ଶିଳକାଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିବାରୁ ଏହାକର ଏପର ନାମ ହୋଇଥିଲା—

ମନ୍ଦିନମୋହନ-ଶର୍ଵର୍ଦଶନ ।]

କପୋଲ—ସ. ବି. (କ = ମୁଖ + ପୋଲ ଧାରୁ = ବୁଦ୍ଧ ହେବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵୀ.

Kapola ଅ)—ଶର୍ଵଦେଶ; ଶାଲ—The cheek.

କପୋଲକଳୁକା—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ (କପୋଲ + କଳୁକା; ଶାଲରେ ହାତ

Kapolakalpanā ଦେଇ ମନୁଷ୍ୟ ମନେ ମନେ ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚମାନ କରେ)—୧. ଅବାସ୍ତ୍ର ରଚନା—

1. An imaginary story.

2. A canard.

3. Meaningless talk;
ravings.

କପୋଲକଳୁକ୍ତି—ସ. ବିଶ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କପୋଲ + କଳୁକ୍ତି) ଯାହାର କପୋଲକଳୁକ୍ତି ଅସ୍ତ୍ର ଲାହିଁ କେବଳ କନ୍ଦିନାଦ୍ଵାରା ଯାହା ବଣ୍ଟିତ; ମନଗଢ଼ା (କଥା)—Invented; fabricated; got up (story).

କପୋଲରାଗ—ସ. ବି (ଉତ୍ସ୍ତୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କପୋଲ + ରାଗ) ଶର୍ଵଦେଶ ରକ୍ତମା-

Kapolarāga The rosy flush in a healthy cheek.

କପ୍ତାନ—ବୈଦ୍ୟକ ବି (ଇଂ. କାପ୍ଟାନ)—କପ୍ତାନ (ଦେଖ)—

Kaptān (See Kaptān)

କାପ୍ତାନ

କମାନ

ତେ. ସାରଙ୍ଗ

କପ୍ତିପଦା—ଦେ. ବି (ନାମ)—ଓଡ଼ିଶାର ମୟୁରରତ୍ନ ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ କପ୍ତିପଦାକୁ ଶ୍ରୀମତ୍ତୁ ସ୍ଥାପନ ରାଜ୍ୟ—A small estate in the Feudatory State of Mayūrabhaନ୍ତିଜ୍ବା in Orissa.

[ତ୍ରୀ—ପୁଷ୍ପେ ଏହା ବିଷଟ ରାଜ୍ୟ ଥିଲା ବୋଲି କଥିତ ଥିଲା ।]

କପି—ବୈଦ୍ୟକ ବି (ଇଂ. କପି)—କାମିନି ଅସ୍ତ୍ର ବା ହାତର ଶେଷରେ

Kaph ଥିବା ଶୋଲ ଅଂଶ (ଯାହା ବୋତାମଦ୍ଵାରା ଶୋଲଯାଏ ଓ କାଫ ମୁଦା ହୁଏ)—Cuff of a shirt.

କାଫ

ତେ. କାଫୁ

କପ—ସ. ବି. (କ = ଜଳ + ପଳ ଧାରୁ = ନିଷନ୍ତରେବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵୀ. ଥ)—

Kapha ୧. ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଶର୍ଵରପୁ ନାତ୍ରା ଧାରୁକଶେ—

1. Phlegm; one of the three humours of the body.

୨. ଶର୍ଦ୍ଦି—2. Cold; catarrh.

୩. ଶର୍ଦ୍ଦି ଯୋଗୁଁ ଉତ୍ତର ଗାଢ଼ ଶ୍ରେଷ୍ଠ—

3. Spittle or mucus due to cold.

କପକକୁଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି.—ଅକୁରକର୍ମ (ଦେଖ)

Kaphakaturi

Akarakara (See)

କପକପିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କପିଆ)—ଯାହାର ଶର୍ଵର ସବଦା କପମୁକ୍ତ;

Kaphakaphia କପ ଧାରୁ ପ୍ରଥାନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—Habitually subject to cold; phlegmatic.

(କପକପେଇ—ସି)

କପକର—ସ. ବି. (କପ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଥ)—ଶର୍ଵର ଶ୍ରେଷ୍ଠ—

Kaphakara ବର୍ଦ୍ଧକ—Producing or tending to increase in the phlegm system.

କପ କରିବା—ଦେ. ବି.—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରକୃତିର ହେବା; ଶ୍ରେଷ୍ଠର ଅନ୍ତରଣ—

Kaphakaribh (ଯଥା—ମୋତେ କପ କରିଛି)

କଫଧରା—An attack of cold; catching of cold.

କଫଯଗନ୍ତନା

କ	ପ	ତ	ର	ଶ	ର	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରିକ	ସ୍ତ୍ରୀକର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵର	ଶ୍ଵ	ମୟ	ଭାଷ	ତ
,	ର	ତ	ଶ	ର	ତ	ସ୍ତ୍ରୀ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାର	ବା	ନ୍ଦ୍ରବଲ୍ୟକ୍ରବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ସ୍ତ୍ରୀ	ସ୍ତ୍ରୀ	ଶ୍ଵେ	ଶ୍ଵେ	ଭାଷ	ତ	

କପ କାହିବା—ଦେ. କି.—ଶର୍ଦ୍ଦିର ପ୍ରତିଶେଷକ ଦେବା; ଶର୍ଦ୍ଦିବ କମାଇବା—
Kapha kātibha To act as a remedy for cold.

(ଯଥା—ଏ ଉପରେ କପ କାହିବା ।)

କପକୁର୍ଚ୍ଛିକା—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (କପ + କୁର୍ଚ୍ଛିକା = ପାଣିଆଶୀର୍ବା ଦୂଷ୍ଟ ପର
Kaphakurchchikha ଦେଖାଇବା କପ)—୧ । ଅକାର—

1. Spittle or mucus coming out of the mouth on account of cold.

, । ପିଣ୍ଡାଳି; ନାୟାକର୍ଷକ ଶ୍ଲୋଷ୍ମୁ—

2. The mucus coming out of the nostrils on account of cold.

କପଧୂ—ସ. ବିଶ. (କପ + ଦନ୍ତ ଧାରୁ = ନାଶ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ)—

Kaphaghna ଶ୍ଲୋଷ୍ମାକାଶକ—Curing cold or phlegm; antiphlegmatic.

କପ ଛିଣ୍ଡିବା—ଦେ. ବି—କପ ପାତି ଯାଇ ବାଖରେ ଖୁଣ୍ଟ ଖୁଣ୍ଟ ହୋଇ
Kapha chhindibha ଛିଣ୍ଡିବା (ଏହା କପରେଣ ଉଲହୋଇ ଅସିବାର
କ୍ରମଭାବୀ । ଏକ ଲକ୍ଷଣ)—The coming out
କରନ୍ତିଲୋ in large quantities of spittle
on the subsidence of cold.

କପଜ—ସ. ବିଶ. (କପ + ଜନ୍ମ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ)—

Kaphaja ଶର୍ଦ୍ଦିରୁ ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧି—Arising from or due to
cold or phlegm.

କପତି—ସ. ବ. (କ = ସ୍ତ୍ରୀ + ପଣ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ର)—

Kaphapati କପତିରୀ; କପତି—Elbow.

କପ ଧରିବା—ଦେ. ବି—କପ କରିବା (ଦେଖ)

Kapha dharibha Kapha karibha (See)

(ଯଥା—ମୋତେ କପ ଧରିବା ।)

କପନିଷରଣ—ସ. ବ. (ଦୃଷ୍ଟି କରି; କପ + ନିଷରଣ)—

Kaphaniṣarana ଅନୁଷ୍ଠ୍ରୀ ଶ୍ଲୋଷ୍ମୁ ପାଞ୍ଚବାଟେ ବାହାରକୁ
ବହୁର୍ଗତ ଦେବା—Expectoration.

କପନିଷାରକ—ସ. ବିଶ. (ଦୃଷ୍ଟି କରି; କପ + ନିଷାରକ)—

Kaphaniṣāraka ପେର୍ହ ଉପରେ ସେବନ କରେ ଅନୁଷ୍ଠ୍ରୀ
ଶ୍ଲୋଷ୍ମୁ ବାହାର ପଢ଼େ—Expectorant (article)

କପ ପର୍ଦିବା—ଦେ. ବି—କପ ଛିଣ୍ଡିବା (ଦେଖ)

Kapha pardiba Kapha chhindibha (See)

କପବର୍ଦ୍ଧକ—ସ. ବିଶ.—କପକର (ଦେଖ)

Kaphabarddhaka Kaphakara (See)

କପ ବସିବା—ଦେ. ବି—କପରେ ଶ୍ଲୋଷ୍ମୁ ଶୁଣ୍ୟିବା—

Kapha basibha The drying up of the phlegm in
କରନ୍ତିଲୋ the throat.

କପବୁଦ୍ଧ—ସ. ବିଶ. (ଶ୍ଲୋଷ୍ମୁ କରି; କପ + ବୁଦ୍ଧ)—

Kapharuddha ରତ୍ନିରେ କପ ଜମା ହୋଇ ଯିବାରୁ ପାହାର
ନିଷାର ବୁଦ୍ଧ ହୋଇଯାଏ—

(a person) Asphyxiated on account of the respiratory canal being blocked up by phlegm.
ଦେ. ବି—କପରେଥ (ଦେଖ)

Kapharodha (See)

କପ ବୁଦ୍ଧିବା—ଦେ. ବି—ଶର୍ଦ୍ଦିରେ ନାକ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବା; କପ ରେଗରେ
Kaphakurdhibha ନିଷାରମାର୍ଗ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଅସିବା—

(the respiratory canal) Being choked up
by phlegm; asphyxiation by phlegm.
(ଯଥା—ବାବୁ କପ ବୁଦ୍ଧିବା ।)

କପରେଥ—ସ. ବ. (ଶ୍ଲୋଷ୍ମୁ କରି; କପ + ରେଥ)—

Kapharodha କପବାର ନିଷାର ପ୍ରାସାର ରେଥ—
The blocking up of respiration by
phlegm.

କପ ହେବା—ଦେ. ବି—କପ କରିବା (ଦେଖ)

Kapha hebha Kapha karibha (See)

(ଯଥା—ମୋତେ ବା ମୋର କପ ହୋଇଛି ।)

କପି—ବୈଦେ. ବି. (ରଙ୍ଗ କପି)—କପି (ଦେଖ)

Kaphi Kaphi (See)

କପିନ—ବୈଦେ. ବି. (ରଙ୍ଗ କପିନ)—

Kaphin ପୋତା ହେବା ପୁଷ୍ପ ମୁର୍ଦ୍ଵାରକୁ ଯେଉଁ ବାବୁରେ
କକନ ରଖିବା ରଖିବା ଯେଉଁ ବାବୁରେ ପୁଷ୍ପର ପୋତାକୁ—
କକନ, କକନି Coffin.

କପୀ—ସ. ବିଶ. ଶୁଣ୍ଠ. (କପ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ୧ମା. ୧ବ.)—

Kaphi ୧ । କପମୁକ୍ତ—1. Attacked with cold.

(ଦୃଷ୍ଟି—ଶ୍ଲୋଷ୍ମୁ ପାଞ୍ଚବାଟେ—

2. Habitually subject to cold;
phlegmatic.

ସ. ବି—ଶ୍ଲୋଷ୍ମୁ; ଗଚ—Elephant.

ବୈଦେ. ବି. (ରଙ୍ଗ କପି; ଶୁଣ୍ଠ ଶକରୁ ରଙ୍ଗକର କାକି
କାକି ବ୍ୟବହାର; ଆ. କାକା)—ଏକପ୍ରକାର ପଳାଶକ; (ଏହାର
କାକି) ଶୁଣ୍ଠର ଗର୍ଭର ପାଣିରେ ପକାଇ ଶୁଣ୍ଠ ପରି ଶାଇବାକୁ
କାକା—Coffee.

[ତ୍ରୁ—ଏହା ଅନ୍ତିମ ଦେଖର ଅଛି କାହିଁ ବର୍ଣ୍ଣର ଶୁଣ୍ୟିଶେଷ
(Coffea Arabica); ଏହାର ପଳକକୋଣସ୍ତ୍ରୀ ଶକରୁ ରଙ୍ଗ ତୁଳି
ପାଣିରେ ପକାଇ, ସେ ପାଣିକୁ ଶକି ଗରମଗରମ କରି
ଶାଇଲେ ଶୁଣ୍ଠ ଶାଇଲେ ପରି ଦେବର ଶୁଣ୍ଠ ଲାଗେ । ବର୍ତ୍ତିମାନ
ଦସିଶକ୍ରବତ ଓ ସଂକଳନରେ କପାର ଶୁଣ୍ଠ ହେଉଥିଲା ।]

କପୁନ—ଦେ. ବିଶ. ଶୁଣ୍ଠ. (ସ. କପି)—ଶୁଣ୍ଠ ରେଗରୁ—

Kaphuṇ Of a phlegmatic constitution.
(ଦେଖାଇ; କପେଇ—ଶୁଣ୍ଠ)

সাধারণ শব্দের অপর পুষ্টির সূত্রে ১। কল্প অশক্তি মাঝে এই ২। উচ্চিত অশক্তি গোচর সম্ভব প্রভেদ আছে। কল্প নাহি ৩। অন্তর্বৎ বৰ্ষা কল্পের প্রভেদ আছে। কল্প নাহি ৪। বৰ্ষা কল্পের প্রভেদ আছে। কল্প নাহি ৫। অন্তর্বৎ বৰ্ষা কল্পের প্রভেদ আছে। কল্প নাহি ৬। অন্তর্বৎ বৰ্ষা কল্পের প্রভেদ আছে। যথা—
‘গীর্জা’ ন মিলে ‘গীর্জা’ গোচরে; ‘বৰ্ষা’ ন মিলে ‘বৰ্ষা’ গোচরে; ‘বৰ্ষা’ ন শারণে ‘বৰ্ষা’ গোচরে; ‘শক্তি’ ন শারণে ‘শক্তি’ গোচরে; ‘অশক্তি’ ন শারণে ‘অশক্তি’ গোচরে।

কফণাতি—স. বি. (কফন+ মৃত্যু+ পাখ+ অযুক্ত কলুণা+ কঙ্গু+ র)।—
Kaphoni ‘কফণী; বাহুর নিম্নপুঁজি’—The Elbow.

কব (আভু)—স.—পদ্ধ রচনা করবা—

Kab (root) To compose a poem

কবকব—দে. অ. (ধূন্দন্তকুরণ)।—কবর কবর (দেখ)
Kakkab Kabar kabar (See)

কবজা—বেদে. বি. (আরণ্য)—১। কবাটকু দুখবন্ধনে
Kabja ছলুচবা পাই ব্যবহৃত দুরুপালিথ ধারুপত্ৰ—
কজা 1. The hinges of a door.

কৰজা ১। কাঞ্চৰ খণ্ড, কচঠ—2. The Wrist.
২। মনুষ্য শশীরপুঁজি দুরুপুর্ণযোজক চকচি; খণ্ড—
৩. The bone-joints.

কবজি—বেদে. বি—কবজা (দেখ)

Kabji Kabjā (See)

কবজিবা—বে. কি—কবজারে ধৰিবা ভল যাবুত্তি ধৰিবা—
Kabjibā To hold with a grip.

কবতি—প্রাদে. (মেদিনীপুর) বি. (হ. কঘোচ)—কঘোচ (দেখ)
Kabti Kapota (See)

কবৰা—প্রাদে. (পশ্চিমপুর) বি. (হ. কবৰ)—
Kabrá দুর বা তচোধক বৰ্ণ প্রতিক (গাছ)—
Multicoloured (cow).

কবক—স. বি. (কু=শক করবা+কঙ্গু. অক)—কক্ষক;
Kabaka ককু—Mushroom.

কবকক—দে. অ. (ধূন্দন্তকুরণ)।—কবর কবর (দেখ)
Kaba kaba Kabar kabar (See)

কবচ—স. বি. (কু=শক করবা+কঙ্গু. অক)—১। শাখা—
Kabacha 1. Armour; mail.

২। প্রকাশৰ অঙ্গৰাষা হেবা ভুক্তেশ্বরে দেববন্ধু
অগে বোল্পিবা প্রেক্ষ—2. A hymn which
is recited to protect the devotee from
harm.

৩। শাখাৰ রক্ষা করবা কিমন্তে ব্যবহৃত তেজুরথা—
3. A charm; an amulet; talisman.

৪। নাগবা বাদ্য—4. A kettledrum.

৫। গৰ্ভত্ব বৃষ; পুষ—5. A tree.

৬। গুৰুৰ শুল (হ. শব্দবাগৰ)—6. Bark.

‘ক’ ‘ব’ ‘চ’ কৰ পঢ়িবা—দে. কি—অস্তলগু রাবৰে পঢ়িবা—
‘Ka’ ‘ba’ ‘cha’ ‘kari pardhibā’ To read incoherently.

কবচপত্ৰ—স. বি—কুক্ষপত্ৰ (হ. শব্দবাগৰ)—

Kabachapatra The bark of Birch tree.

কবচিবা—বে. কি. (পদ্ধ) (হ. কবচ)—মহাপুরুষবাবু কুক্ষপত্ৰ
Kabachibā জালবা বা পুরুষ কুক্ষপত্ৰ

কুক্ষ এমন কুক্ষব যেহু পদ্ধে কুক্ষপত্ৰে লহু—
ক্ষ. বেদেশুণবকাস।

কবজ—বেদে. কি. (অ. কবজ = রথি গৃহণ; অটক)—
Kabaj ১। অটক; অটকা; রেখ—

1. Restraint; stoppage.
(যথা—শান্তিকুমার = মেষুণবকাস)

২। অক্তি অৱ—2. Control; authority.

৩। রথি দ—3. Receipt.

৪। মুঁধলমান বাদস্বাহুক অস্তলৰ একৰ্ণুৰ, যহু ছে
ষেনিকুমানে তাকৰি দৰমা জমিদারকু অস্তল
কুক্ষবা পাই শুলজ্ঞ পাই থলে—

4. A system under the rule of Mahomedan
Emperors by which soldiers were
authorised to realize their pay direct
from Zamindars.

কবজ—বেদে. বি—কবজ (দেখ)
Kabji Kabjā (See)

কবজি ধৰিবা+দে. কি—জোৱ কৰি ধৰিবা; অকি ধৰিবা—
Kabaji dharibā To hold with a firm grip.

কবজিবা—বে. কি—১। জোৱ কৰি ধৰিবা; যাবুত্তি ধৰিবা—
Kabajibā 1. To hold with a firm grip.

২। অটকৰিবা; বন্ধ কৰিবা—
2. To stop; to restrain.

কবঠ (ইত্যাদি)—গ্রা. বি. (হ. কবাট)—কবাট ইত্যাদি (দেখ)
Kabata (etc) Kabata etc (See)

কবঠা—বে. বি. (হ. কার্পার্ষপঠ; তুল. পালি. কঁচঠ)—
Kabatā ১। ছুণালুৱা; কিন্তা—1. Rag.

কাপড় ২। ধীমানক পুরুধেয় শ্রেষ্ঠ খড়—
কপড়া 2. A small cloth for females.

৩। বষ্টণ্ণ—3. Strip of cloth.

কবঠিবা—বে. কি. (হ. কবাট; কঁচঠগুৱা তীবা অবিকা
Kabatibā অটকিবা)—

১। কৌশলি প্রান্তে অটকিবা—
1. To be detained at a place.

২। লক্ষি রহিবা—2. To stick at a place.

কবঠি রহিবা—বে. কি—কবঠিবা (দেখ)
Kabati rahibā Kabatibā (See)

কবজ—স. বি. (কব ধারু=রঁচনা কৰিবা+গুৰু. অন)—
Kabana ১। রঁচনা—1. Poetical composition.

୧। ଇ	ତ	ବିନ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିତ ସ୍ଵାଙ୍ଗର	ଶ	ଜ	ଖ	ଜୀ	ଶ୍ରୀ	ତ୍ର୍ୟ	କ
୨। ର	ତ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅତାଗନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁପ୍ରାପିତ କାନ୍ଦୁବଳୁ ସ୍ଵର୍ଗ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଶେ	ଇଥ	କ	ନ୍ଦ୍ର	

୧। କବତା—2. Poem.

କବତା ଏହି ସ୍ଵର୍ଗର ରତଳେ କବନରେ—
ବର୍ଷାରୁ ରମାକରିତମ୍ ଚାରିତି ।

କବନ୍ଦ—ସ. ବ. (କ=ମସ୍ତକ; ଜଳ+ବନ୍ଧ ଧାରୁ=ବନ୍ଧ କରିବା ବିମା ବକ ଧାରୁ=ବନ୍ଧାଇବା + ସମ୍ମାର୍ଥେ. ଅ)—

୧। ଅଙ୍ଗ ଗୁଲନରେ ସମର୍ଥ ମସ୍ତକମୂଳ ଦେବ—

1. Headless trunk which is still capable of moving the limbs.

କବନ୍ଦ ମାତ୍ର କବନ୍ଦରେ ହାତରୁ ବନ୍ଦନ—ସାରଣୀ. ମହାଭାରତୀ—
[ତୁ—ସୁକୃତମିରେ ସୁକରମିରେ ବ୍ୟାପୁତ ବନ୍ଦିର ମସ୍ତକ
ଶତ୍ରୁ ଶଶାଘାତରେ ଛାଲ ଦେଲା ପରେ କେତେବିଶଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଦ୍ଵାରା ମସ୍ତକମୂଳ ଶଶର ପୂର୍ବ ପର ଅଳକୁଳତା କରିବାର ଦେଖା
ଯାଏ । ଏହିପରି ବଳ ଦିଅନ୍ତିକା ପଶୁର ମସ୍ତକ ଛାଲ ଦେଲା ପରେ
ପଶୁର ଧଡ଼ ବନ୍ଦିଶଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହଲଗଲ ଦେବାର ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ।]

୨। ଯେଉଁ ଦେବରୁ ମସ୍ତକ ପୁଅକୁ କରିଯାଉଥି—

• 2. Decapitated trunk.

କବନ୍ଦକର ପଥେ ମସ୍ତକ ସନ୍ଦେଶ
ଅପିଲେ ବେଳମ ତମ୍ ମନୋରଥର—ଦ୍ଵାରାମ ମହାଭାଗୀ ।• 3। (ଜ୍ଞାନପିତା) ଶତ୍ରୁ—୩. (Hindu astrologer)
The ascending Node; The Dragon's head
(ଯଥା—ପୁରାଣ ମନ୍ଦରେ କେବୁ ମସ୍ତକମୂଳ କରିବା ଅଟେ ।
ଏହାର ମସ୍ତକବାଂଶ ରହୁ ଥିଲେ ।)

୪। ଧୂମକେବୁ—4. A comet.

୫। ନିନ୍ଦ୍ରାନବାସୀ ମସ୍ତକମୂଳ ରାଷ୍ଟ୍ରବିଶେଷ—

5. A headless demon who was killed
by Kamachandra.[ତୁ—ଏ ରାଷ୍ଟ୍ରଦେଶର ପୁନ୍ତ ଥିଲା; ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏହାକୁ କରୁ
ମାରିବାରୁ ଏହାର ମୁଣ୍ଡଟ ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ପଣ୍ଡି ଯାଇଥିଲା । ଏ
ସୁଦତରେ, ବିଦ୍ୟବସୁ ନାମକ ଗରବ ଥିଲା । ଦ୍ଵାରାବାଶ୍ୟରେ
ଶମତନ୍ତ୍ରକ ସଙ୍ଗେ ଏହାର ପୁକ ଦେବାରୁ ସମତନ୍ତ୍ର ଏହାର
ଦ୍ଵାରା କାଟି ଏହାରୁ ଭୁଲିରେ ଜାଥନ୍ତ୍ର ଘୋର ଧାରିଥିଲା ।]

୬। ଜଳ—6. Water.

୭। ରୂପ—7. Mouth.

୮। ଭିନ୍ଦର—3. Belly.

୯। ଶିବଙ୍କ ଅବଦାରବିଶେଷ; ବୁଦ୍ଧ—

9. Rudra, an incarnation of God Siba.

୧୦। ଗନ୍ଧବିଶେଷ (ହ୍ର. ଶବସାଗର)—

10. Name of a Gandharba.

୧୧। ଶିରବିଶେଷ (ହ୍ର. ଶବସାଗର)—

11. Name of a sage.

କବସୀ—ସ. ବ (କ=ଜଳ+ବସୁ ଧାରୁ=ମନ କରିବା + କଣ୍ଠୀ—

Kabayi ଲକ୍ଷ୍ମୀ; ୧ମା. ୧୮) —କରିମାରୁ—A kind of fish;
anabas.

କବର କବର—ଦେ. ଅ (ଧୂମକେବରରଣ) —୧। କଣ୍ଠ, ଗଢ଼ିଆ ଛାଲିକି

Kabar kabar ସାନମାତ୍ର ପାଣିରେ ବାବେରେଇପାଇଛେ ହେଉ ଖେଳିବାର
କବକବଧୂନ୍—2. Sound of small fishes
frisking and playing in water.

୨। ବକର ବକର, ବନ୍ଦୁଷମୟ ପାହ କରି ଗପିବା; ବାଜୁରୁ

ବାଜୁରୁ—2. Talking aloud for a length
of time.

କବର କାବର—ଦେ. ଅ—କବର କବର (ଦେଖ)—

Kabar kabar Kabar kabar (See)

କବର—ସ. ବିଶ (କୁ=ପଦ କରିବା + କଣ୍ଠୀ ଅର) —

Kabara ୧। ପାଠକ—1. Reading.

୨। ବିଦ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ଵ; କଷ୍ଟ ରବିଶ୍ଵ—

2. Of variegated colour; rainbow-coloured.

୩। ସମ୍ମନ୍ତ୍ର—3. Connected.

୪। ଶତି—4. Ornamented.

୫। କି (କ=ମସ୍ତକ + ର ଧାରୁ=ଅକ୍ଷାଦଳ କରିବା + ଅର) —

୬। କେପିନ୍ଦିନ୍ୟାତ୍—1. Tying of the hair in to a
knot; arranging the hair.

୭। କେପିପାପ—2. A mass of hair.

୮। କବଣ—3. Salt.

୯। ଅମ—4. Acid.

୧୦। ପରିଚିମ୍ବିତ ମସ୍ତକବରଣ; ଟୋପର—

5. A covering for the head, made of
leaves of trees.

୧୧। ଗୁରୁ; ଗୋପ (ହ୍ର. ଶବସାଗର)—6. Cluster.

କେବେ, ବ (ଅ. କବ) —୧। ସୁତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶଶରକୁ ସମାଧ
ଦେବା ବା ପନ୍ଥ ପୋତିବା ଗର୍ତ୍ତ—1. Grave.

କବର—୨। ମୁର୍ଦ୍ଦର ସମାଧ ଦିଅନ୍ତିକା ରହୁତର—

କାର, କାର 2. A pulpit within which a dead body is
interred.

୩। ମୁଠି ପର୍ବତରକୁ ଭୁଲିରେ ପୋତିବା—

3. Interment of a dead body.

[ତୁ—ମୁସରମାନ, ଆହୁବାଦ ଓ ଶାଶ୍ଵିଅନ୍ତମାନେ ଶତରୁ ହୁନ୍ତି
ମାନଙ୍କ ପର ବାହ କ କର ଭୁଲିରେ ପୋତନ୍ତି ବା କବର ଦିଅନ୍ତି ।]

କବର କାବର—ଦେ. ଅ. (ଧୂମକେବରରଣ) —

Kabara kabara ୧। କବର କବର (ଦେଖ)

Kabar kabar (See)

୨। କବରକ (ଦେଖ)

2. Bakbak (See)

ବାଧାରଣ ବସ୍ତବ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତର ୯ ପଛିତ ଅପର ଓ ମାତ୍ର ଏହି ଉଚ୍ଚିତ ଅପର ତଥାରେ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରଖା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅପରକ ୯ ବା ୧୦ ଉଚ୍ଚିତ ବୌଣୀରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅପରକ ୧୦ ବା ୧୧ ଉଚ୍ଚିତ ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଯଥେ—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ; ‘କୁଥୁ’ ମିଳିଲେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ମିଳିଲେ; ‘ଅର୍ଥ’ ନ ପାଇଲେ; ‘ଆଜି’ ପାଇଲେ; ‘ଅଳବନ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ; ‘ଅଳବନ୍ଦ’ ମିଳିଲେ ।

କବାଟ ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବି—ଦ୍ୱାର ବନ ହୋଇଯିବା—

Kabāṭa pardibā The shutting up of a door.

କବାଟ ବନ୍ଦ ମୂର ଦ୍ୱାର ପ୍ରେକ୍ଷିତ ଶର୍ଗଦାର ବାଟ;

କିବାଟୁର୍ବନ୍ଦ ପିଣ୍ଡଥାଏ ବା ପାର୍ତ୍ତ ନ ପଡ଼ି ବନାଟ;

ବୃଷ୍ଟିଷ୍ଟିହ. ମହାବରତ, ରହ୍ମାନ ।

କବାଟପେରିଶୁ—ଦେ. ବି—ଦେଉଳର ଦୁଆରବନରେ କବାଟ ଲାଗି—

Kabāṭaparichha ଯିବା ପାଇଁ ରଖାଯିବା ଖୋଲୁ ଯାଗା ଛୁପରେ ଦ୍ୱାରପିଣ୍ଡୀ

ଯେଉଁ ଲମ୍ବା ପଥର ପଡ଼େ; ପାଟପଥର—

ଔରଟ

Stone-lintel; the long slab of stone set above the opening in the wall intended for the door.

କବାଟ ପେଲାଇବା—ଗ୍ର. କି—୧ । କବାଟ ଆରାଇବା—

Kabāṭa pelāibā 1. To shut the door partly.

’ । ଘରଥାରୁ ବନ କର୍ମାଇଥିବା କବାଟକୁ ବାହାରୁ ଠେଲି ମେଲ କରିବା—

2. To push a shut door for opening it.

ରଥଦାରେ ପରିବ ଯେ କବାଟ ପେଲାଇ—ବୃଷ୍ଟିଷ୍ଟିହ. ମହାବରତ ।

କବାଟ ପେଲିବା—ଗ୍ର. କି—କବାଟ ପେଲାଇବା (ଦେଖ)

Kabāṭa pelibā Kabāṭa pelāibā (See)

କବାଟ ବନ କରିବା—ଦେ. କି—କବାଟ ଖାଲିବା (ଦେଖ)

Kabāṭa banda karibā Kabāṭa kilibā (See)

କବାଟ ଲାଗିବା—ଦେ. କି—୧ । କବାଟ ବନ କରିବା—

Kabāṭa lagāibā 1. To shut the door.

’ । ଚଢ଼ିକାଠରେ କବାଟ ସଲଗୁ କରିବା; ଦ୍ୱାର ବସାଇବା—

2. To fit the door-leaf to the door-frame.

କବାଟୀ—ସ. ବି. (କବାଟ + ସ୍ତ୍ରୀ. ରି)—କବାଟ; ଦୁଆର—

Kabāṭī Door-leaf.

ଫିଟାଇ ନିର୍ବି ଫେଟ ନିର୍ବି ନାହିବାଟୀ—ବୃଷ୍ଟିଷ୍ଟିହ. ସମ୍ମାନ ।

ଦେ. ବି—୧ । ଛେଟ କବାଟ—1. Small door.

’ । କଳ ଅଦିର ଛିଦ୍ରର ମୁହଁରେ ଏକଥାରୁ ଖୋଲ

ହୋଇ ଯିବାରକ ଖଞ୍ଜା ଯାଇଥିବା ଥାରୁ ବା କାଠର ଛେଟ

ରକର—2. A valve; safety-valve.

କବାଢି—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. କର୍ପି = କନ୍ଦା; ବୁଲ. ହି.

Kabārdi କବାଢିଯା = ଭୁତ ବ୍ୟବସାୟ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି; କ୍ଷୁଦ୍ର;

ଶ୍ଵେଟ) —ଓଝୁ; କିର୍ତ୍ତିକିଆ—Foolish; idiotic.

କବାଢିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଭୁତିଭାଙ୍ଗ) ବି. (ଭୁଲ. ହି. କବାଢି = ଭୁତ

Kabārdia ବ୍ୟବସାୟ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ଭୁତ; ମାତ)—

’ । ମୂଳବ—1. Servant.

’ । ଦାସ—2. Slave.

ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ଓଝୁ; କିର୍ତ୍ତିକିଆ—

Foolish; idiotic.

(କବାଢି—ସ୍ତ୍ରୀ)

କବାଦ—ଦେବେ. ବି. (ଅ. କବାଦ)—ଲୁହାର ଖାଇବା ବା ସିକରେ

Kabāb ଗୁରୁ ଦହକ ନିର୍ଥ ଭ୍ରପରେ ଥର ସିକ କରିଥିବା ବା

କାବାବ ଭ୍ରଜିଥିବା ମାଂସଶ୍ରୀ—Roasted meat; roast.

କବାବ

[ତ୍ର—ମାଂସକୁ ଟିକିଟିବ କରି କାଟି ବା କୁଣ୍ଡିବିର ତାକୁ ବେଷନ ସଙ୍ଗେ ଗୋଲାର ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ଓ ଲାଗୁ ଗୋଲ, ଭକ୍ତ ପୁଳା—ମାଂସକୁ ଲୁହାସିକରେ ପୋଡ଼ି ତହିଁ ଭ୍ରପରେ ସିଥ ବୋଲ ଦହକ କୋରିଲାର ଆଖରେ ଭକ୍ତ ଲୁହାସିକରୁ ଦେଖାଇ ମାଂସ ସିଭିନ୍ନିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଲାଇବାକୁ ହୁଏ । ମାଂସ ସିଭିନ୍ନିଗଲେ ତାହା କବାଦ ହୁଏ ।]

ଦେ. ବିଶ.—ଦହକ ନିର୍ଥ ଭ୍ରପରେ ଲୁହା ଖାଇବାରେ ଭଜା ହୋଇଥିବା (ମାଂସ)—Roasted (meat).

କବାରଚିନୀ—ଗ୍ର. ବି.—କବାରଚିନୀ (ଦେଖ)

Kabābchini

Kabābchini (See)

କବାରଚିନୀ—ଦେ. ବି. (ଆ. କବାବାଦ + ହି. ଚନି) ଶୀତଳଚିନୀ; ଏକ-

Kabābchini ଜାଗୟ ମରିଥ ଆକରିବ ଫଳ ମଧ୍ୟ—Cubeb.

(ହ. ସୁତ୍ରପିତ୍ତ; ବୃତ୍ତପଳ; Piper Cubeba; the seeds of

ସୁଗନ୍ମମରିଚ; କନ୍ଦାଲଚ) the Piper Cubeba; Cubeba

କାବାରଚିନୀ—Officinalis.

ଆ. କବାବାଦ; ହିନ୍ଦୁଲ୍ଲଭରିବ [ତ୍ର—ଏହା ଭାମୁଳାଦିବର୍ଣ୍ଣର ଲତା ଓ

ତେ. କାବାକଚିନୀ ତହିଁର ଶୁଣିଲିପଳ; ଏହାର ଆକାର ଗୋଲ-

ମ. କଂକୋଲ; କାପୁରଚିନୀ ମରିଗ ପର କିନ୍ତୁ ଫଳ ମଧ୍ୟ ଓ ତେମ୍ବଳଗା ।

ପା. କବାବାଦ ଏହା ଯାରୁ ଓ ମଲକ୍କା ହୀପର ବୁକ୍ଷ ।

ହରିଲାଚିନୀ; କବାରଚିନୀ; ଦିଶିଣ ଓ ପର୍ବିମ ଭାରତବର୍ଷରେ ସ୍ଥାନେ

ସ୍ଥାନେ ଏହାର ଗୁଣ ହୁଏ । ଏହାର ଫଳରେ

ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏ ନାହିଁ ଥାଏ; ଏହା ବାତପ୍ରଶମନକ, କଥନିଧିଶାରକ,

ଥର୍ମେସୁ ଓ ମୁତ୍ତରବର୍କ କ । ଏହା ଡିପର୍ସରିକ ମେହ, ଶୁନ୍ଦମେହ,

ଷେତ୍ରପ୍ରଦର, ଥର୍ମ ଓ ମୁଦ୍ରବୁକ୍ତରେ ଭ୍ରପକାର ।]

କବାରଚିନୀ—ଗ୍ର. ବି.—କବାରଚିନୀ (ଦେଖ)

Kabābcheni

Kabābchini (See)

କବାରଚିନୀ—ଗ୍ର. ବି.—କବାରଚିନୀ (ଦେଖ)

Kabābcheni

Kabābchini (See)

କବାର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି. (ଭୁଲ. ହି. କବାର) —୧. କର୍ମ; କର୍ମ୍ୟ—

Kabar 1. Work.

’ । କାରବାର; ବେପାର—2. Trade; transactions.

କବାର—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ିଜାତ) ବି.—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଜଙ୍ଗକୁ ଗଛ କାଟ

Kabari ଅଙ୍ଗାର ଭିଥର କରେ—One who prepares charcoal from wood brought from the woods.

କବାର (ଭେଦ୍ୟାଦ) —ଦେବେ. ବି. (ଅ.)—କବାର ଭତ୍ୟାଦ (ଦେଖ)

Kabalāt etc. etc. (See)

୧	ଇ	ର	ତ	ରୁ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅଳୁଚୁଷିତ ସୁତ୍ତାଗର	ଶ	ଜ	ଶ୍ରୀ	ଛ	ଦୟ	ଉଥ	ତ
,	ର	ର	ର	ରୁ	ରୁ	ସେ	ଅବାରୁତବର୍ଣ୍ଣ	ଅଲୁଶାର ବା ଲେଖିବିଲୁପ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅୟ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରଥ	ତ	ନ	

କବି—ସ. ବ. ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଶ୍ରୀ (କବି ଧାରୁ=ପୁତ୍ର କରିବା+କରୁ. ର ତମା କବି—କବିକା—ଶବ୍ଦାରୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା+କରୁ. ଇ) —୧ । କାବ୍ୟରତକ; (କବି—ଶ୍ରୀ) ପଦ୍ୟରତକ—

1. Composer of epic; poet; bard.

2. ଉଦ୍‌ବିଷ୍ୟକୁଷା ବ୍ୟକ୍ତି—2. Prophet; seer.

୩ । ବିଦ୍ୟାନ୍ତ; ପଣ୍ଡିତ—3. Man of learning.

୪ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—4. The sun.

୫ । ପେତକ (ହ. ଶକସାଗର) —5. Owl.

୬ । ଶୁନ୍ମଗୁର୍ଯ୍ୟ; ଶୁନ୍ମପ୍ରତି—

6. The regent of the Gods; the planet Venus.

୭ । ବ୍ରାହ୍ମ—7. Brahma.

୮ । ଗୀତ ରଚିତା—8. A composer of songs.

୯ । (ନାମ) ଶୁନ୍ମବପାଣ୍ଠାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଵତ କାବ୍ୟର ରଚିତାଙ୍କ ନାମ—

9. Name of the author of the poem

Rāghabapāñḍabiya.

୧୦ । ବାଲୀତ—10. Sage Bālmiki.

୧୧ । କଳାର; ଲଗାମ—

11. Bridle of a horse; reins.

ଦେ. ବ. —ଶର୍ଵିତଙ୍କ ବଶୋଧାଧିଶେଷ —

A family-title of cowherds.

ପ୍ରାଦେ. (ସିଦ୍ଧମ) ବ. —ବ୍ରାହ୍ମଙ୍କ ବଶୋଧାଧିଶେଷ—

A family-title of Brahmans.

ଦେ. ବଣ—୧ । ସମ୍ବନ୍ଧ—1. Omniscient.

୨ । ଉଦ୍‌ବିଷ୍ୟକୁଷା—2. Gifted with insight.

୩ । ଚିନ୍ତାଶିଳ—3. Thoughtful.

୪ । ଜ୍ଞାନବାନ—4. Wise.

୫ । ବହୁଦର୍ଷୀ—5. Prudent. (M. W.)

୬ । ପ୍ରଶଂସ୍ୟ—6. Praiseworthy.

୭ । ରତ୍ନର—7. Cunning. (M. W.)

୮ । ପାରମ—8. Skilful. (M. W.)

ଦେବେ. (ଆ) ଅ—କବ୍ରି (ଦେଖ)

Kabbhi (See)

କବିକ—ସ. ବ. (କବି+ସ୍ଵାର୍ଥୀ. କ) —୧ । ଶୋଭାର ଲଗାମ—

Kabika 1. The reins or bridle of a horse.

(କବିକା—ଶ୍ରୀ) ୨ । କର ମାଛ—

2. A kind of fish; Anabas.

୩ । ପୁଣ୍ୟଶେଷ—3. Name of a flower.

୪ । ମଲକୁ ଲାମ୍ବୁଲ; ମଲକୁ ରୂପତ୍ତିଶ ଜାତ ଦୂଷ ଓ ରହିର ଗୋଲାପଜମ୍ବୁ ପରି ପଳ — (ହ. ପକ୍ଷାଗର)

4. A kind of edible plummet-like berry and its tree.

କବିକା—ସ. ବ. (କବିକ + ଅ) —୧ । ଲଗାମ—

Kabikā 1. Reins; bridle.

୨ । କରମାଛ—2. Anabas (fish).

୩ । ବିଅ (ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଗାଢ଼) —

3. Screwpine (tree and flower).

କବିଗୁରୁ—ସ. ବ. (ଗୀତ ତତ; କବି + ଗୁରୁ) —

Kabiguru 1 । ସ୍ଵତ ଭାଗାର ଅଦ୍ଵାକବି ବାଲୀତ ରଖି—

1. Sage Bālmiki who is said to have been the first man to utter a couplet of sloka.

୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବି—

2. A prominent or chief poet.

କବିଚନ୍ଦ୍ର—ସ. ବ. (ଗୀତ ତତ; ସମାସ; କବି + ଚନ୍ଦ୍ର) —କବିଶ୍ରେଷ୍ଠ—

Kabichandra

A prominent poet.

କବିଚନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଶର୍ମୀ—ଦେ. ବ. (ନାମ) —ଅଞ୍ଚୁମ ଶତାବୀର ଜନେଇ

Kabichandra Nārāyana Śarma

କବି—

Name of an Oriya poet of the eighth century.

[ଦ୍ୱ—'ଏକାମ୍ରଚନ୍ଦ୍ର କବି' ପ୍ରକଳ୍ପଣେ—

ତପବନ୍ଧୁ ପ୍ରାଚୀନତତ୍ତ୍ଵାଳୀକାରୀ]

କବିଚନ୍ଦ୍ର ରଘୁନାଥ ପରିକଷା—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଜଣେ ଉତ୍ତିଥ ପ୍ରାଚୀନ

Kabichandra raghunātha parikshā କବି; [ଏହାଙ୍କ ବାସପ୍ରାନ୍ତ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା ପାରଳାଖେମଣ୍ଟିରେ । 'ଗୋଧିନାଥ-ବନ୍ଧୁ' ନାମକ କାଟକ ଏହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଖି—

ଗୋଧିନାଥ ରହିଲ ଶାହିତ୍ୟର ରହିଦାସ]

Name of the author of an Oriya drama 'Gopinātha Ballabha.'

କବିଶ୍ରେଷ୍ଠ—ସ. ବ. (ଗୀତ ତତ; କବି + ଶ୍ରେଷ୍ଠ) —

Kabichāturi କବିକର କବିଶ୍ରେଷ୍ଠ—Poet's skill.

କବିଜା—ଦେବେ. ବ. (ଆ. ବନଜା) —କବି (ଦେଖ)

Kabija

Kabjā (See)

କବିଜେଷ୍ଠ—ସ. ବ. (ଗୀତ ତତ; କବି + ଜେଷ୍ଠ) —

Kabijyeshṭha କବିଶ୍ରେଷ୍ଠ (ଦେଖ)

Kabiguru (See)

କବିତା—ଶ୍ରୀ. ବ. (ଶ୍ରୀ. କବିତା) —୧ । ଗୀତ—1. Song.

Kabita 2 । କବିତା—2. Verse; rhyme

କବିତା

କବିତା—ସ. ବ. (ସ. କବିତା) —

Kabita 1 । କବିତା; କବିତୁ—1. The faculty of composing poems; poet's genius.

2 । ପଦ୍ମ—2. Verse; poetry; poem.

ସାଧାରଣ ପ୍ରେବେ ଅଗର ସୁଖରେ ସୁତ୍ତର ଏ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ରକ୍ଷା ବରତ କାହିଁ । ଅଗର ଏ ବା , ତତ୍ତ୍ଵର ବୌଣୀର ବରତ ମାତ୍ରାପୁରୁଷ

ତଥ ଶୋଭାଲ୍, ପେଜେ ଏ ଦୃଷ୍ଟାକୋଷରେ ଏ ମିଳନ ରେବେ ହେବୁ ଏବଂ ପାଇଁ ସାଧାରଣେ ତତ୍ତ୍ଵର ବସନ୍ତ , ବା ଏ ତତ୍ତ୍ଵର ବରତ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶତ ଶୋଭାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭାରେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭାରେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭାରେ; ‘ଆଜିମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିମ’ ଶୋଭାରେ; ‘ଅଳକତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକତ’ ଶୋଭାରେ ।

ଗ୍ର. (ପଦ୍ୟ) ବ—କବି—Poem.

କବିତା ହୁବେ କର ବାସ, ସୁରଣ କରଇ ପ୍ରତିବନ୍ଦି ।
ପ୍ରାଚୀ- ନିର୍ମିତମହାୟା ।

କବିତା—ସ. ବ. (କଷିତ୍ତ୍ଵା ଧାରୁ + କହୁ . ଅ; ନିପାତନ)—
Kabittha । କଷିତ୍ତ୍ଵା, କହୁ—1. Wood-apple.

କବିତା—ସ. ବ. (କବି + ଶାବ.ରୁ)—କବିପଣ; କବିତା ରଚନା କରିବାର
Kabitwa ସାମର୍ଥ୍ୟ—Capacity for composing poems.

ଦେ. ବ (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) (ସ. କବିତା)—କବିତା ରଚନା;
ପଦ୍ୟରେ ରଚନା—Poetical composition;
versification.

ଗରୁ କହିବ କଲେ ଅପି ମହାମୁନୀ—ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଅତ ।

କବିୟ—ସ. ବ. (କୁ ଧାରୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା + କହୁରୁଷ୍ୟ)—କବିକ (ଦେଖ)
Kabiya
Kabika (See)

କବିରବି—ସ. ବ (ଗମୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କବି + ରବି = ସ୍ଵର୍ଯ୍ୟ)—କବିଶ୍ରେଷ୍ଠ—
Kabirabi
A great poet.

ଦେ. ବ—ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଖ୍ୟାତନାମା କବିୟ— ବଳଦେବ ରଥକ
ନାମ—A name of the Oriya poet Kabi-
sürjya Baladeba Ratha.

କବିରଜ—ସ. ବ (ଗମୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କବି + ରଜା)—୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବି—
Kabiraja
1. Eminent poet.

୨ । ବୈଦ୍ୟ; ଅୟୁର୍ବେଦୀୟ ଚିକିତ୍ସା; ଅୟୁର୍ବେଦିକ ପଣ୍ଡିତ—
2. A physician; a man practising and
versed in the Indian or the Ayurvedic
system of medicine.

୩ । ଭାଟ (ହି. ଶବ୍ଦସାଗର)—3. Bard.

କବିରଜି—ଦେ. ବ—୧ । ବୈଦ୍ୟରୁ—1. The profession of
Kabiraji
• • • a physician.

କବିରାଜୀ ୨ । ଅୟୁର୍ବେଦୀୟ ଚିକିତ୍ସା ପକତି—

ହିନ୍ଦୀ ମୁଦ୍ରା—2. The Hindu medical system.

ଦେ. ବଣ—କବିରଜକ ସମଜୀଯ (ଔଷଧ ବା ରେଗର୍ମ୍ୟ)—
(medicine or treatment) Relating to the
Indian system of medicine.

କବିଲ—ଦେ. ବ—୧ । ପରିବାର—
Kabila
1. Family.

୨ । ଭାର୍ଯ୍ୟା—2. Wife.
[ତ୍ର—ଏହା ପିଲ୍ଲ ଶବ୍ଦ ପରେ ସହରର ଶବ୍ଦରୁପେ ବ୍ୟବହୃତ
ହୁଏ । ସଥା—ତାଙ୍କ ପିଲ୍ଲକବିଲ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁରୁଷେ ଅଛିନ୍ତି ।]

କବିଶ୍ରେଷ୍ଠ—ସ. ବ. (ଗମୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କବି + ଶ୍ରେଷ୍ଠ)—କବିଶ୍ରୁତ (ଦେଖ)—
Kabisreshtha
Kabiguru (See)

କବିସମୟପ୍ରସିଦ୍ଧି—ସ. ବ—କବିକବିତ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ସତ୍ୟ ବା
Kabisamayaprasiddhi
ପ୍ରତିକ୍ରିୟ—Some proposi-
tions accepted as true for poetics
licence.

[ତ୍ର—ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ ସାହିତ୍ୟ ପାଠ କଲେ ଜଣାସାଏ ସେ ବର୍ଣ୍ଣନାର
ସୁଚିଧା ପାଇଁ ମହାକବିମାନେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵତଃସିଦ୍ଧରୁପେ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ
କଥା ପ୍ରତିବନ୍ଦି କରିଥାଅଛି । ସେବୁଦ୍ଧିକ ସମ୍ମାନିତରୁପେ ପାହାକ ନୁହେ;
ତଥାପି ତତ୍ତ୍ଵର ସେ ପ୍ରତିବନ୍ଦି କରିଥାଅଛି । ସେବୁଦ୍ଧିର ସତ୍ୟରୁ କବିତମୟ-
ପ୍ରସିଦ୍ଧି ନାମରେ ଅଧିକାର କରିଥାଏ । କହିବୁ ଏହିପରିବହନ କରିବାରୁ
ଏବୁଦ୍ଧିକର କବିତାରେ ଦୋଷରୁପେ ପରିଗଣନୀୟ ନୁହେ, ବର୍ତ୍ତମାନ
ଏବୁଦ୍ଧିକର ପ୍ରସ୍ଥୋଗ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଗୁଣସମ୍ମନ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି ।
ସଥା—ପାପରେ ଓ ଆକାଶରେ ମଳନତା, ଜୀବି ଓ ଦସରେ
ଧବିତା ଉତ୍ସାହ—କୁଳମଣି. ଅଳକାରିତରଙ୍ଗିଣୀ ।]

କବିସୂର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବ. (ଗମୀ ତତ୍ଵ; କବି + ସୂର୍ଯ୍ୟ)—୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବି—
Kabisurjya
1. An eminent poet.

ଦେ. ବ. (ଉତ୍ସାହ)—ଏହା ବଜ୍ର ବଜ୍ର କବିମାନଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ।
ଏହା ବଳଦେବ ରଥକୁ ବେଶୀ ପରିମାଣରେ ଓ ମୁଖ୍ୟ-
ଭାବରେ ବୁଝାଏ ଓ ଯୋଗରୁଛି ଶବ୍ଦ ପର ବ୍ୟବହୃତ ।
କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବଳଦେବ ରଥକୁ ରଜଦତ୍ତ ଉତ୍ସାହ—
A title given to the Oriya poet
Kabisurjya Baladeba Ratha..

ତାଙ୍କ ବଣ୍ଣୁ କବିସୂର୍ଯ୍ୟନାମତ, ଦୂର୍ବଲ ବହ ଅଣେ ପରିବା ମାରୁ—
ବ୍ୟାକାଥ. ତିଲବା ।

ସ. ବ. ଶ୍ରୀ—(କବିର ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ) —ଶ୍ରୀ କବି—A poetess.

[ତ୍ର—ଜନ୍ମ ୧୮୯୫—ମୃତ୍ୟୁ ୧୯୪୫ । ଓଡ଼ିଶା ଜଗପତ ବିଶ୍ୱ-
ରଜଗୁରୁଙ୍କ ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ ବଳଦ୍ଵାରା ରଥ ବାଜିପେଣ୍ଠୀ ।
ବଳଦ୍ଵାରା ପ୍ରଥମ ଶୀକ୍ଷର ସ୍ଵର୍ଗ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ବ୍ୟବହାରମାନଙ୍କର
ପାଞ୍ଚଭୟରଥ ଓ ଦିଶିଷ୍ଟାହିଅ ଦୂର ରଥ ବଶର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ।
ସ୍ଵର୍ଗ ଶୀକ୍ଷର ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ କୁଳମଣି ରଥ ଗଞ୍ଜମର ମଣିପୁରରୁ ରଥବଶର
ଆଦ୍ୟପୁରୁଷ । ଏ ୨୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଜାର୍ଥାଟକ କରିବାକୁ ବାହାର
ସ୍ଵର୍ଗ ବକାହ କରନ୍ତେ ଏହାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଦୂର ପୁରୁଷ ଏହାଙ୍କର
ପଳାସଦାହ କରି ଶୁଭକିମ୍ବୁ କରିଗଲେ । କୁଳମଣିଙ୍କ ଦ୍ୱିତୀୟ
ବିବାହପୂରୁଷ ବଶଦରମାନେ ପ୍ରଥମେ ମଣିପୁର ଶାସନରେ ଥିଲେ,
ପରେ ସେଠାରୁ ଅଧି ବଢ଼ିଶେମୁଣ୍ଡିରେ ରହିଲେ । କବିସୂର୍ଯ୍ୟ
ବଳଦେବଙ୍କ ପିତା ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ରଥେ କୁଳମଣିଙ୍କ ପୁରୁଷ; ଏ ବଢ଼ିଶେମୁଣ୍ଡିରେ
ରଜମୟପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ । ଏ ଦୂରଶେଷ ଚକ୍ର ଲେଖିଥିଲେ । ଏ
ଆଂଗଢ଼ର ସିକତାନ୍ତିକ ଦ୍ୱିପୁରୁଷଙ୍କ କନ୍ୟାକୁ ଦିବାହ କରିଥିଲେ ।
ତାଙ୍କର ପୁରୁଷ ମୁଢଦାର ଓ କନ୍ୟା ବିଧବୀ ହେଲେ ଦୂରପୁରୁଷରେ
ବଳଦେବ ଜନ୍ମପ୍ରଦଶ କଲେ । ୧୦ମ ବର୍ଷରେ ମାତୃବିଦ୍ୟୋଗ ହେବାରୁ
ବଳଦେବ ଆଂଗଢ଼ରେ ଅଳକାସରେ ବିଶିଲେ । ଅଥବା ବ୍ୟବ୍ସହିତ
ହେବାରୁ ସେ ବଢ଼ିଶେମୁଣ୍ଡିରୁ ଫେରିଗଲେ । ବିଜୁଦିନ ପରେ ସେ
ଜଳନ୍ତର ରଜନ୍ତ୍ର ଥାର୍ଥି ସେଠାରେ ରହିଲେ । ସେ ପୁରୁଷ ବାଲିଷାହର
ଜଣେ ବ୍ୟବହାର କନ୍ୟାକୁ ଦିବାହ କରିଥିଲେ । ସେ ଜଳନ୍ତରର

ପାଥରର ଲୋକେ ଶପର ପୁଷ୍ଟରେ ସୂଚିତ ଏତିହାସିକ ଅଳ୍ପର ଓ ଜଣା ଏବଂ ଉତ୍କଳ ଜୀବବିଦ୍ୟାକୁ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିକରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ଦ୍ୱାରା ପଢ଼ିବ ବୈଷ୍ଣଵ କର୍ତ୍ତା ମହାଦ୍ୱାରା ଏବଂ ଜୀବଜଳେ ଯେବେ ଏ ଦ୍ୱାରା ବୈଷ୍ଣଵର ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ଏହି ଜନ ପାଠ ସାହିତ୍ୟର ତତ୍ତ୍ଵର ବସନ୍ତର ବେଳେ ୧. ମା ୧ ତତ୍ତ୍ଵର କର୍ତ୍ତା କା ମାତ୍ରମୁକ୍ତ ଜନ ଜୀବବାବୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ କିମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିକେ; ‘ବୁଦ୍ଧ’ କିମିଳିଲେ ‘ବୁଦ୍ଧ’ ଏବାରେ ବିଦ୍ୟୁ ତ ପ୍ରକାଶ କିମ୍ବା ପ୍ରକାଶକେ; ‘ଆଶି’ କି ପାଇବାର ‘ଆଶି’ ଦେଖିବା; ‘ଅଳପତ୍ତ’ କି ପାଇବାର ‘ଅଳପତ୍ତ’ ଦେଖିବା ।

କବୁଲିନାମା—ବୈଦେ. ବ. (ଅ. କବୁଲିନ୍ଦ୍ରା + ପା. ନାମାତ୍)—

Kabulnāmā ୧ । ଅଙ୍ଗୀକାରପତ୍ର—

କବୁଲିନାମା— ୧. Deed of agreement.

କବୁଲିନାମା— ୨ । ସୀମାରପତ୍ର—

୧. Deed of consent or admission.

କବୁଲତ—ବୈଦେ. ବ. (ଅ. କବୁଲିନ୍ଦ୍ରା)—୧ । ରାଜତ ଦ୍ୱାରା

Kabulat ଦଖଳ କରି ଜୀଜଣା ଦେବା ପାଇଁ ଜୀମିଦାରଙ୍କୁ ରାଜତ କବୁଲିଯତ ଲେଖି ଦେବା ଅଙ୍ଗୀକାରପତ୍ର—୧. A counter-

କବୁଲିଯତ lease or agreement to pay rent executed by the tenant in return for the lease granted to him by the landlord.

[ଦ୍ୱା—ଜୀମିଦାର ରାଜତକୁ ପଟା ଲେଖିଦିଏ ଓ ଏଥୁର କିନମୟରେ

ରାଜତ ଜୀମିଦାରଙ୍କୁ କବୁଲତ ଲେଖି ଦିଏ ।]

୨ । କୌଣସି ଦାବିକୁ ବିଷୟର ସୀକାର—

୨. Acknowledgement of a claim.

କବୁଲତ କରିବା—ଦେ. କି—(ରାଜତ) ଜୀମିଦାରଠାରୁ ଜୀମି ପଟା କେଇ

Kabulat karibā ଜୀମିଦାରଙ୍କୁ ଜୀଜଣା ଦେବାପାଇଁ ସୀକାରପତ୍ର

କବୁଲିଯତ କରା ଲେଖିଦବାଳ୍—(a tenant) To execute

କବୁଲିଯତକରନା an agreement to pay ~~rent~~ to the landlord.

କବୁଲତ ଦେବା—ଦେ. କି—ରାଜତକୁ କୁମ୍ଭାର୍ଥ ପଟା ଦେବା—

Kabulat debā କବୁଲତ ଦେବା—To grant a lease.

କବୁଲିଯତ ଦେଓରା

କବୁଲିଯତ ଦେବା—ଦେ. କି—କବୁଲତ କରିବା (ଦେଖ)

Kabulat neba କବୁଲତକରିବା (See)

କବୁଲତି—ଦେ. କି—କବୁଲତ (ଦେଖ)

Kabulati କବୁଲତ (See)

ଦେ. କି—କବୁଲତ ଦିଆଯାଇଥିବା (ଜୀମି)—

(land) Leased out to a tenant.

କବୁଲିବା—ଦେ. କି—କବଲେଇବା (ଦେଖ)

Kabulībā କବଲେଇବା (See)

କବୁଲିଯୁତ—ଦେ. କି—କବୁଲତ (ଦେଖ)

Kabuliyat କବୁଲତ (See)

କବୁଲିଯୁତ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ. (ଅ. କବୁଲିନ୍ଦ୍ରା)—

Kabuliyat (etc) କବୁଲତ ୧ (ଦେଖ)

Kabuliyat ୧ (See)

କବୁଲିଯୁତ—ଦେ. କି ଓ କି—କବୁଲତ (ଦେଖ)

Kabuliyati କବୁଲତ (See)

କବୁଲେଇବା—ଦେ. କି—କବଲେଇବା (ଦେଖ)

Kabuleibā କବଲେଇବା (See)

କବେଇ—ଦେ. ବ. (ସ. କବିକା)—ମସ୍ତନିକାଶ; କର୍ତ୍ତାବିଧି—

Kabei A kind of freshwater-fish.

କବେଶ—ଗ୍ର. (ପଦ୍ୟ) ବ. (ସ. କବଶ)—୧ । କେଶବିନ୍ୟାସ; ଜୁଡ଼ା—

Kaberi ୧. Chignon.

୨ । କେଶ; ମୁଣ୍ଡ ବାଳ—୩, Hair of the head.

କବେଶ ଘର ପଞ୍ଚ ଟଙ୍କେ କବେଶ ଘର ପଞ୍ଚ ଟଙ୍କେ ।

କବୋଷ୍ଟ—ହ. ବିଶ. (କର୍ମଧା; କୁ=ଇଷ୍ଟି+ଦୃଷ୍ଟି; କୁ ସ୍ଥାନରେ କବିବାର ଅଦେଶ)—କବୁଷ୍ଟ (ଦେଖ)

Kaboshnā Kadushnā (See)

କବ୍ର—ବୈଦେ. ବ—କବଜ୍ (ଦେଖ)

Kabj Kabaj (See)

କବା—ବୈଦେ. ବ—କବକା (ଦେଖ)

Kabā Kabjā (See)

କବି—ଦେ. ବ—କବଜ୍ (ଦେଖ)

Kabji Kabji (See)

କବ୍ର—ବୈଦେ. ଅ, (ଅ. କବ୍ରି)—କେବେହେଁ; କବାପି—

Kabbhi At all; ever.

କବୁ; କତ୍ତ

କବମ୍ଭୀ

କବ୍ୟ—ସ. ବ. (କୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା + କର୍ମ. ସ)—

Kabya ପିତୃଲୋକଙ୍କୁ ଦେୟ ଶାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ; ପିଣ୍ଡ—

An oblation or food-offering to one's deceased ancestors.

୨ । ପିତୃଲୋକ କିଶେଷ—୨. A class of manes.

କବ୍ୟବାଳ—ସ. ବ—୧ । ଅଣ୍ଣି—୧. Fire.

Kabyabāla ପିତୃଲୋକଙ୍କୁ ଦେବତାଙ୍କ ନିଜଟକୁ ବହନ କରିବା—ଅଣ୍ଣି—

2. A class of dead ancestors.

କବ୍ୟବାହ—ସ. ବ. (କବ୍ୟ + ବହୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ; ସେ କବ୍ୟକୁ

Kabyabāha ଦେବତାଙ୍କ ନିଜଟକୁ ବହନ କରିବା—ଅଣ୍ଣି—

Fire (which is supposed to carry the offerings of ghee to the Deities.)

କବ୍ୟବାହନ—ସ. ବ. (ବହୁଗ୍ରହ; କବ୍ୟ + ବାହନ)—

Kabyabāhana କବ୍ୟବାହ (ଦେଖ)

Kabyabāha (See)

କବା—ଦେ. କି—କବଶ (ଦେଖ)—

Kabra Kabra (See)

କମ୍ (ଆରୁ)—ସ—୧ । ଇତା କରିବା—୧. To wish.

Kam (root) ଗଲାସ୍ତବ ହେବା—୨. To hanker after.

୩ । ସଙ୍ଗମ କରିବା—୩. To have intercourse with (Apte).

୪ । ଦେୟକ କରିବା; ଦେଖିଯାଇବା—

4. To love (Apte).

କମ୍ପୁ	ଇ	ରି	ତୁର	ଟ	ଏ	ଫେନ୍ଦୁ	ବର୍ଷ	ଅନୁକୋଦିତ ସ୍ଥାନରେ	ଶ	କ	ଫିଲ୍ଡ	କ୍ରେ	ଇଥୁ	ତୃଥ	କ୍ରେ
	ଏ	ଇ	ରି	ତୁ	ଲୁ	ହେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଷୀ	ଅନୁମୂରି ବା ଗନ୍ଧବିନ୍ଦୁସ୍ତଳ ବର୍ଷୀ	ଗନ୍ଧ	ଯ	ସ	ଗେଣ୍ଡ	ଇଥୁ	ତୃଥ	କ୍ରେ

କମ୍ପୁ—	ବୈଦେ. ବିଶ. (ଅ. କମ୍)—	
Kam	୧ ଅଳ୍ପ; ସାମାନ୍ୟ—1. Little; slight.	
କମ	୨ ଅତ୍ୱବ୍ୟକ୍ତ—2. Deficient.	
କମ	୩ ଅନୁତର—3. Less.	
କମ	୪ ଉଣା; ଅପ୍ରଚୁର—4. Inadequate.	
କମ	କି. ବିଶ—ଅନୁମାତାରେ; ସାମାନ୍ୟରେ—	Little; slightly.
କମକମ—	ଦେ. ବିଶ—୧ ଦୁଷ୍ଟ; ବିଗୁଳିଆ; ଖେତଢା—	
Kamkam	1. Wicked; naughty.	
	୨ ଅସ୍ତିର—2. Restless.	
	୩ ଲ୍ଲାପ୍ଯିତ—3. Hankering.	
	୪ ଉଛୁଣ୍ଟିତ—4. Anxious; eager.	
କମକମ ହେବା—	ଦେ. କି—୧ ଦୁଷ୍ଟାମି କରିବାରୁ ମୁସ୍ତେଳ କରିବା—	
Kamkam heba	1. To tend to be restive.	
	୨ ଉଚ୍ଚି ହ୍ରାସ କାମରେଖା ପ୍ରକାଶ କରିବା—	
	୩. To give vent to amorous feelings by outward expressions.	
	୪ କୌଣସି କିମ୍ବୁ ପାଇବାପାଇ ଲ୍ଲାପ୍ଯିତ ବା ଉଛୁଣ୍ଟିତ ହେବା—3. To hanker after a thing.	
କମକୋର—	ବୈଦେ. ବିଶ (ପା. କମକୋର)—ଦୁଃଖ—	
Kamkor	Weak; debilitated.	
କମଜୋର		
କମଜୋର		
କମଜୋରି—	ଦେ. ବି. (ପା. କମଜୋରି)—ବଳ୍ପୁନତା; ଦୁଃଖତା—	
Kamjori	Weakness; debility.	
କମଜୋରୀ		
କମଜୋରି		
କମକୁଟ୍—	ଦେ. ବିଶ. (ଅ. କମ୍ବକ୍ତିଶ୍ର୍ଵ = ଭାଗ୍ୟଶ୍ର୍ଵ; ଅଭାଗ)—	
Kambakt	୧ ଦୁଃଖ—1. Unlucky; unfortunate.	
କମକୁଟ	୨ ଦୁଷ୍ଟ; ଖେତଢା—	
କମକୁଟ	2. Naughty; wicked.	
ମିଥ୍ କହିଲେ—କେବର ! କମ୍ ପଢ଼ ! ମାର୍କେ !		
	ଯମରମେହିଲ, ଯମାଥିମୁଲ ।	
	୩ ଘେ ଗୁଡ଼ାଏ ବାଇଙ୍ଗି ବରେ—3. Braggart.	
କମକୁଟା—	ବୈଦେ. (ଅ) ବିଶ—କମକୁଟା (ଦେଖ)	
Kambaktā	Kambakt (See)	
କମକୁଟା—	ବୈଦେ. (ଅ) ବିଶ (ଅ. କମକୁଟା)—ଭାଗ୍ୟଶ୍ର୍ଵତା;	
Kambakti	ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ—Ill luck; misfortune.	
କମକୁଟି		
କମକୁଟି		
କମକୁଟି		
କମକୁଟା—	ବୈଦେ. ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି. (ପର୍କ୍ଷଶ୍ରୀକାମାର)—	
Kamrā	କାମର; ପ୍ରବୋଧ; କୋଠି—Boom.	

କମ୍ବେକମ୍—	ଦେ. ଅ—ଅତିଅଳ୍ପରେ; କିମ୍ବୁରେ—
Kamrekam	At the least.
କମ୍ବେକମ୍—	
କମ୍ବେକମ୍—	ବୈଦେ. (ଅ) ବିଶ—କମ୍ବେକମ୍ (ଦେଖ)
Kamsekam	Kamsekal (See)
କମ୍ବେକମ୍—	ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) କି. ବିଶ (କୁଳ, ହି. କମ୍ବେକମ୍)
Kamsekam	Kamsekam (See)
କମୁହେବା—	ଦେ. କି—୧ ଅନ୍ତରେ—
Kamhebā	1. To become less; to lessen.
କମହେବା	କମହେବା—
କମହାନା—	ଦେ. କି—୨ ଅନ୍ତରେ—
Kamhāna	2. To fall short.
	୩ (ରେଗ ଅବ) ଉପରମ ହେବା; ଉଣା ହେବା—
	3. (a disease) To abate; to be alleviated.
କମ—	ଦେ. କି (ଅ. କର୍ମ)—୧ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ; ଏସ୍ତ୍ର, ଶିଳ—
Kama	1. Ornamental work; fretwork.
କାରିଗାରୀ	ଅନ୍ତରେ ଭାବେ ସମ ବସିବାରେ ସ ନିର୍ମିତ କମ ।
କାରିଗାରୀ	ପ୍ରାଚୀ ଉତ୍ତରାଳୀ—ଶ୍ରୀପଦର ।
	କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣିଙ୍କ ହସ୍ତର ଅଳକ୍ଷାରତିଶେଷ—
	2. A kind of artistic bracelet or wristlet.
	କମ ଅବ କେବୁାରୁ ହସ୍ତରେ ଶୋଷେ—ଭାତ. ପବାରକ୍ତା ।
	୩ ଅଳକ୍ଷାର—3. Ornament.
	୪ ବାଦ୍ୟବିଶେଷ—4. A kind of drum.
	୫ (ଥାରିକ ଭାବ) ଥାରିକ ଗଡ଼ା ନୂଆ କନିସ—
	5. New utensils made by bellmetal-workers or braziers.
ଦେ. ବିଶ—୧ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଣ୍ମିତ—	୧. Artistic.
	ଦରମେ କାରା କାର ପରିଷ ପରିଷ । ରତ୍ନପାତ୍ର, ମଥୁରମଳ ।
	୨ କମପାତ୍ର; ସୁନ୍ଦର—2. Beautiful.
	୩ କମ (ଦେଖ)—3. Kam (See)
ଦେ. କି. ବିଶ—କମ (ଦେଖ)—	
	Kam (See)
କମର—	ଦେ. କି. (ସ୍ବ. କର୍ମ)—ଉପାର୍ଜନ; ଅଳକ୍ଳନ—
Kamai	Earning.
କମାଇ—	ଦେ. କି. (ବରିବା କିମ୍ବୁର ବର୍ତ୍ତିମାନ କାଳ ଏସ୍ତ୍ର ପାତ୍ର ପାତ୍ର—
କମାଇ	୧କ.)—କମିଯାଏ—To become less.
କମକମ (ରତ୍ନାଦ)—	ଦେ. କି—୨ କମକମ ରତ୍ନାଦ (ଦେଖ)—
Kamakama (etc.)	Kamkam etc. (See)
	୧ କମ୍ବ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣିଙ୍କ—2. Artistic.
କମାନ୍ଦା—	ଦେବେ. ବି (ପା. କମାନ୍ଦା)—ବରେଇକର ଧୂତାକାର ସମ୍ବନ୍ଧ;
Kamanča	Kamanča ଯହିରେ କରା ପ୍ରେଇଥିବା ଦର୍ତ୍ତାରେ ଉଥିରୁ
କମାନ୍ଦା	ଏସ୍ତ୍ର—A carpenter's bow-shaped instrument used in turning a drill.

ସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅଧିକ ସ୍ଥାନରେ ଦୂରତା ଓ ଉଚ୍ଚତା ଅଷ୍ଟର ଓ ମାଟା ଏବଂ ପଢ଼ିବ ଅଛି ଏହା ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକ୍ରିୟା କରାଯାଇଛା । ଅତିରିକ୍ତ ବୀର୍ମାଣ କରି ବା ମାଟାଯୁଦ୍ଧ କରି ଖୋଜିଲେ, ଯେବେ ଏ ବସାକୋଡ଼ରେ କ ମିଳିବ ଭେବେ ସେହି କଥ ଯାଏଁ ଯଥାକିମେ ଗଢ଼ିର କପଥର, ବା ଏ ଉଚ୍ଚତା କରି ବା ମାଟାଯୁଦ୍ଧ କରି ଖୋଜିବାକ ହେବ । ସାଥୀ—ଶାରୀରିକ କିମିଲେ ‘କାର’ ଖୋଜିବେ; ‘ବୁଝ’ କିମିଲେ ‘ବୁଝ’ ଖୋଜିବେ; ‘ବଧ’ କିମିଲେ ‘ବଧ’ ଖୋଜିବେ; ‘ଆପଣ’ କି ପାଇଲାକୁ ‘ଆପଣ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ କି ପାଇଲାକୁ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

କମ୍ବୀ—ସ. ବ. ଶୀ (କମ୍ବୋ+ଶୀ. ର) —ମାଉ କଇଁଛି—	Kamathī	A she-tortoise.
କମ୍ବା—ଦେ. ବ. (ସ. କର୍ମ)—୧। ପୁନଃପୁନଃ ଲୁଷ ବା ଦଳ	Kamana	କରିବା—1. Repeated ploughing of a field.
ଚାସ		
କାଶ୍ତକାରୀ	, । କୃଷିକର୍ମ—	2. Ploughing; agriculture.

ଦେ. ବିଶ. —ଭାତମରୁଷେ ପୁନଃପୁନଃ ଗୁଣ ହୋଇଥିବା (ଭୂମି) —	Thoroughly cultivated or broken (land).
କମଣ୍ଡକରିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଭୂପୂର୍ବ ପରି ଗୁଣ କରିବା—	Kamana karibā To cultivate or plough
ଚାଷକରା, ଚାସା	thoroughly.
ଜୋତିଲା	

୧। ସନ୍ଧାରୀ ଓ କୁଞ୍ଚିତ୍ସମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡିଲା କାଷ୍ଟମୟ ଜଳ-
ପାତ୍ର (ଏହା ଲାଲ ପର କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ରହିଥା ଓ ମୁହଁ
ଉପରେ ହାତରେ ଧରିବାପାଇଁ ଶୋଷିଏ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରକାରି
ମୁଦିଆ ଥାଏ)—An earthen or wooden ewer
used by ascetics, having a semicircular
handle on the top (like a bucket)

କମତି—	ଡେ. ବି. (ଆ. କମ୍ପ୍) —	ନ୍ୟୂନତା; ଅକୁଳା—
Kamati		Smallness; inadequacy..
କମି	ଡେ. ବିଶ୍. —	କମ୍ୟ (ଡେଶ)
—		Kam (S.)

କମାତ Kam (See)
 କମଳ—ରେହେ, ଲିଣ. (ଛଂ, କମଳ)—ସାଧାରଣ—

Kaman	Common.
କମନ	

କମନ୍ ମାନେଜର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଁ. କମନ୍ ମାନେଜର) —
 Kaman manager ଅକେକ ଅଂଶୀଦାର ଥିବା ଜମିଦାର ବୁଝିବା
 କମନ୍ଯାନେଜର ପାଇଁ ଜଳ୍କ ସାହେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟମିତ୍ ମାନେଜର —
Common Manager

କମନ୍ ମାନେଜର	Common Manager.
କମନ୍ ମାନେଜର—ଦେ. ବି. (ଇଂ. କମନ୍ ମାନେଜର)	—
Kaman manager	କମନ୍ ମାନେଜରଙ୍କ ପଦ ବା କର୍ମ—
କମନ୍ ମାନେଜରୀ	Post or work of a Common
କମନ୍ ମାନେଜରୀ	Manager

କମନ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କମ୍ ଧାରୁ=ବାହ୍ୟ କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ଅନ)।—
Kamana ୧ । କାମୁକ—1. Lascivious; lustful.
 ୨ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ—2. Lecherous; dissolute.
 ୩ । (+ କର୍ମ. ଅନ) —ସୁନ୍ଦର; ରମଣୀୟ—
 ୪. Pleasant; attractive.

୩. Beautiful; decent; fair; comely.
 ସ ୪.—୧। ବ୍ରାହ୍ମା—1. Brahma.
 ୨। କାମଦେବ—2. The God Cupid.
 ୩। ଅଶୋକ ଦୂଷ—3. Jonesia Asoka tree.

Kamanīya লଭବାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧ କରେ)—୧ । ସୁନ୍ଦର;
 (କମଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ମନୋହର—1. Pleasing; beautiful
 lovely; charming.

୨ । ଅରଳଶଣୀୟ—2. Desirable.
 ୩ । ସ୍ଵଦଣୀୟ—3. Coveted.
 କମନ୍ଦା—ସ. ବ. (ବିମ ଧାରୁ = ରହା କରିବା + କର୍ମ. ଅଛି)—୧ । ଜଳ
 Kamandha —1. Water.

୧	ଇ	ଉ	ରୁହ	ତ	ଏ	ଦସନୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନୁବିକ ସୁତ୍ରାଶ୍ର	ସ	କ	ଶ୍ଵେ	ଜ୍ଞ	ରୟ	ଉଥ	ତ୍ର
,	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅକାରନୁବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ସ୍କଲୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅୟ	ସ୍ପ	ସ	ଶ୍ଵେ	ରୟ	ଉଥ	ତ୍ର	ଲୁ

୨। କବନ—2. Headless human trunk.

କମନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କମନ୍)—୧ ସବସାଧାରଣ—

Kamans

1. The public.

୨। ଇତର ସାଧାରଣ—2. The people; the mass.

କମନ୍ସବ୍ରା—ଦେ. ବି (ଇଂ. କମନ୍ସ + ସ. ସବ୍ରା) ବିଲୁଳ ପାଇଁଆମେଷର
Kamanssabha—ସେଇଁ ଫିଲୁଗରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି—
କମନସଭା ମାନେ ବସନ୍ତ୍ରି—The House of
Commons.

କମର୍ଶା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁ) ବି.—ଟତ୍ର; ଲେମ୍ୟ—

Kamarkha

Citron.

କମର୍ଦ୍ଧାଲ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. କମର ଦୋଆଲ୍)—କମରପଣ୍ଡି—

Kamardiwāl

Girdle; belt.

କୋମରଦେବାଲ

କମରଦେବାଲ

କମର୍ଦ୍ଧାଲ—ବୈଦେ. ବି.—କମରଦ୍ଧାଲ (ଦେଖ)

Kamardiwāli

Kamardiwāl (See)

କମର—ଦେ. ବି. (ପା. କମର୍)—୧। ଅଣ୍ଟା; କଟ—

Kamara

1. The loins; waist.

କୋମର

୨। ଅଣ୍ଟାରେ ବାନ୍ଧିବା ପଣ୍ଡ; କମରପଣ୍ଡ—

କମର

2. Waist-belt.

ବଳାପଢ଼ମଣିଲକୁନ୍ତଳରେ କଳାପ କମର ବାନ୍ଧି । କରିଯାଇ, ସଜୀଇ ।

ସ୍ତ୍ର. ଶିଳ. ପୁ. (କମ୍ = ଇତ୍ତା କରିବା + କର୍ତ୍ତା. ଅର)—

୧। କାମକ—1. Lascivious; lustful.

୨। ଅରିଲାଣୀ—2. Desirous (Apte)

କମରକସ—ବୈଦେ. ବି.—୧। (ଆ. କମରକଶ)—କମରବନ୍—

Kamarakas

1. Belt.

କୋମରକସ ୨। (ପା. କମରକସ)—ପଳାଶଗଛର ଗଣ୍ଠିରୁ ମନକୁ

କମରକସ ବାହାରିବା ଅଠାଳିଆ କର୍ଯ୍ୟାବ (ଏହା ପୃଷ୍ଠିକର ଓଷଧ)—

2. Gum exuded from *Butea Frondosa*.

କମରକଥା—ବୈଦେ. ବି.—କମରକସ ୧ (ଦେଖ)

Kamarakasa

Kamarakas. 1. (See)

କମର କସିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବଳାପଥ କାର୍ଯ୍ୟ କମନ୍ତେ ଅଣ୍ଟା

Kamara kasibā ରତ୍ତିବା ବା ପ୍ରସୁତ ହେବା—To gird up

କୋମର କସା one's loins to do a difficult task; to be

କମର କସା prepared for hard work.

କମରକୋଟ—ଦେ. ବି. (ପା. କମର + ସ. କୁଟ)—ବିନ୍ଧା ବା ନର

Kamarakot ଗୁରିପାଞ୍ଜ ବେଢି ଥିବା ଅଣ୍ଟାର ଭୁତର ପ୍ରାଚୀର

କମରକୋଟ (ଏଥରେ ମହିରେ ମହିରେ ଛିଦ୍ର ଥାଏ) (ହିନ୍ଦିଶବସାର)—

Rampart; a low wall round a fort or town.

କମରକୋଠ—ଦେ. ବି. (ପା. କମରକୋଠ + ସ. କୋଣ୍ଠ)—କୋଣ୍ଠର

Kamarakoṭha ଯେଉଁ କଢି କାନ୍ଦର ବାହାରକୁ ବାହାର ଥାଏ—

କମରକୋଠା The end of a beam protruding beyond a wall.

କମରଦ୍ଧାଲ—ବୈଦେ. ବି.—କମରଦ୍ଧାଲ (ଦେଖ)

Kamaradewāl

Kamardiwāl (See)

କମରପଣ୍ଡା—ଦେ. ବି. (ଆ. କମର + ସ. ପଣ୍ଡ)—୧। ଅଣ୍ଟାରେ ବେଢାଇ

Kamarapataୟ ବାନ୍ଧିବା ବସି ବା ପଣ୍ଡ—A girdle; belt.

କୋମରପାଣ୍ଡା ୨। ଅଣ୍ଟାରେ ଲୁଗା ଉପରେ ଲଗାଇବା ସୁନା ବା ରୂପାରେ

କମରପଦୀ ତଥର ଅଳକାର; ଓଡ଼ିଆଣୀ—2. A broad golden or silver girdle worn by females as belt over cloth.

୩। ଅଣ୍ଟାରେ ପିନ୍ଧା ଯିବା ଅଳକାରବିଶେଷ—

3. A kind of ornament for the waist.

କମରପଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—କମରପଣ୍ଡା (ଦେଖ)—

Kamarapati

Kamarapataୟ (See)

କମରବନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ପା. କମରବନ୍)—କମରପଣ୍ଡା (ଦେଖ)

Kamaraband

Kamarapataୟ (See)

କୋମରବନ୍

କମରବନ୍

କମରବନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ପା)—୧। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅଣ୍ଟା

Kamarabandi ରତ୍ତିବା—1. Girding up the loins.

କୋମରବନ୍ ୨। କାମ କରିବାକୁ ପ୍ରସୁତ ହେବା—

କମରବନ୍ଦୀ ୨. Being prepared for work.

୩। ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ପ୍ରସୁତ ହେବା—

3. Being prepared for fight.

କମର ବାତିବା—ଦେ. କି—କମର କସିବା (ଦେଖ)

Kamara bāndhibā

Kamara kasibā (See)

କୋମରବନ୍ଦୀ

କମରବନ୍ଦୀ

କମର ଭିରିବା—ଦେ. କି—କମର କସିବା (ଦେଖ)

Kamara bhīrdibā

Kamara kasibā (See)

କମର—ଦେ. ବି—ଗୁହର ଉପରସ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଅଧାର—

Kamara

(ଗୋପିନାଥ ନନ୍ଦ)

A support or the highest wall-plate of a thatched house.

କମରା ବୈଦେ. ବି. ୧। (ପର୍ତ୍ତିଗୀଜ. କାମାର)—କୋଠା—

‘କି’ Room.

୨। (ଇଂ. କାମେର) କାମେର; ପଟୋଗ୍ରାଣ୍ ଲେବାରେ

ବ୍ୟବହୃତ ଚମକ୍ତିବଳା କାଠ ବାକସ—

2. Photographer's camera.

ସାଧାରଣ ପ୍ରେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚନା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଧିକ ମାତ୍ରା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଧିକ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ଏ ବା , ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶତ ଶୋକଲେ; ପ୍ରେବେ ଏ ଭୂଷାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ଭେବେ ପେହି ତଥା ପାଇଁ ସଥାଫମେ ଗଢ଼ିର ଦୟାପତ୍ର , ବା ଏ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶତ ଶୋକଲେ ହେବ । ଯଥା—‘ମାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋକଲେ; ‘ବୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଥ’ ଶୋକଲେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଶୋକଲେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଶୋକଲେ; ‘ଅଳକଟ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକଟ’ ଶୋକଲେ ।

କମର—ବୈଦେ. ବି (ପା) — ୧ । ଅଞ୍ଚାଧରୀ ବେମାରି—

Kamari 1. Lumbago.

କୋମରି ୨ । ଅଞ୍ଚାଧବଜ ରୋଗ—

କମରୀ 2. Pain in the loins.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଯାହାର ଅଞ୍ଚା ଦରଜଗମ୍ ହୋଇଥାଛି ବା ଯାହାର ଅଞ୍ଚା ହାଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥାଛି (ଘୋଡ଼ା) —

1. (horse) Attacked with lumbago or suffering from sprain in the loins.

୨ । ପିଠିରେ କମ୍ବୋର ଥିବା ଘୋଡ଼ା [ଏ ଘୋଡ଼ା ବହୁତ ସମୟ ପିଠିରେ ବୋଝ ବା ସବାରକୁ ଦୂହାର ପାରେ ନାହିଁ ଏବଂ ଥରକୁ ଥର ପିଠିକୁ କମ୍ବାଏ । ଏପରି ଘୋଡ଼ା ଅବସା ବୋଲି ଧର ଯାଆନ୍ତି । ହି. ଶଦସାଗର]

2. A horse with a weak back.

୩ । ପ୍ଲେଟ ପତେଇ (ଏହା ଅଞ୍ଚା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବି ଆଏ) —

3. Waist-coat; jacket.

କମଳ—ହ. ବି. ୧ । (କମ=ଜଳକୁ + ଅକ୍ଷ ଧାରୁ = ଭୂଷିତ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅଳ)—

୧ । ପଦ୍ମ—1. Lotus.

୨ । (କମ୍ ଧାରୁ = ରଜା କରିବା + କର୍ମ. ଅଳ)—
ଜଳ—2. Water.

ସମସ୍ତକର ଜେହକମଳରେ କମଳ । ବୃକ୍ଷରେ ମହାଭାରତ, ବନ ।

୩ । ତାମ୍ର; ତମ୍ଭା—3. Copper.

୪ । ଔଷଧ—4. Medicine.

୫ । ମୃଗବିଶେଷ—5. Name of a class of deer.
ବାନ୍ଧି ଦୃଷ୍ଟାରୀ କମଳ ବିଶେଷରେ କମଳ । ରଙ୍ଗ ବେଳେଷ୍ଟାନଦାସ ।

୬ । ବେଞ୍ଚମ; ଆକାଶ—6. Sky.

୭ । ସାରସପଣୀ—7. Indian crane.

୮ । ସତର ଅନ୍ତରପୁନ୍ତ୍ର ତାଳବିଶେଷ—

8. A musical measure with 17 letters or syllables.

୯ । ନାରଙ୍ଗପଳ—9. Sweet orange.

୧୦ । ଗୋରୁ ଗଲକମଳ—10. Dewlap of a cow.

୧୧ । ଅଶିତୋଳା (ହି. ଶଦସାଗର)—11. Eye-ball.

୧୨ । ଗର୍ଭଶୟର ଅଗ୍ରଭବ ବା ମୁହଁ (ହି. ଶଦସାଗର)—

12. The top or mouth of the ovary.

ଗ୍ରା. ବି. (ସ. କମଳ)—କମଳ—Blanket.

କମ୍ବଲ

କମଳ ଯାକର ବାଳ—ରତ୍ନ ।

କମଳକାଠ—ଦେ. ବି—ପଦ୍ମକାଠ (ଦେଖ)

Kamalakāṭha Padmakāṭha (See)

ଦିନକ ଅଗର କମଳକାଠରେ ଅଳନ ଲଗାଇ—ବସନ୍ତାଧ ଦିନକ ମୟୁର ।

କମଳପଟା—ଦେ. ବି—ପଦ୍ମପୁଲୁର ଶଳକୋଷ—

Kamalaphatā

The seed-pod of lotus.

ପଦ୍ମବୀଜ [ଦ୍ର—ଏହା ପରିପକ୍ଷ ହେଲେ ଏଥରେ ଥିବା କଥିଲେ
କମଳପଟା ମଞ୍ଜି ବା ମଞ୍ଜିରିତରର ଶଥକୁ ଲୋକେ କଞ୍ଚା ବା ଭାଙ୍ଗି
କର ଖାଅନ୍ତି ।]

କମଳପଟା—ଦେ. ବି—କମଳପଟା (ଦେଖ)

Kamalaphatā

Kamaṭaghatā (See)

କମଳକି—ହ. ବି—୧ । (କମଳ=ଜଳ + ଜନ୍ମ ଧାରୁ = ଜାତ ହେବା

Kamalaja

+ କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ)—ପଦ୍ମ—1. Lotus.

କମଳଗାହେ ଲେଖୁଥିବ ପରାବଳୀ—ଲଙ୍ଘି ପ୍ରେମସନ୍ଧାନଧି ।

୨ । (କମଳ = ପଦ୍ମ + ଜନ୍ମ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ)—ତ୍ରୁତ୍ତା—
2. Brahma; the Creator.

୩ । ରେହଣୀ ନକ୍ଷତ୍ର—

3. The fourth asterism; Aldeberan.

ସ. ବିଶ—କମଳରୁ ଉତ୍ସବ (ପଦ୍ମକାଠ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭତି)—

Produced from lotus.

କମଳଣୀ—ଗ୍ର. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. କମଳ; ତୁଳ. ସ. କମଳିନୀ)—ଲକ୍ଷ୍ମୀ;

Kamalani

କମଳା—The Goddess of Wealth.

କମଳପଟା—ପ୍ରାଦେ. ବି. (ପଦ୍ୟ)—ଶୁଦ୍ଧାଣି (ଦେଖ)

Kamalapata

Guhāṇī (See)

କମଳଯାକର ବାଳ—ଦେ. ପ୍ରବରନ—କମଳ ଲୋମନିର୍ମିତ ଥିବାରୁ

Kamalajākai bāl ଏହା ଲୋମପ୍ରୟୁଥ ଅଟେ; ଏପରି ସ୍ତୁଳରେ
ସେଥିରୁ ଲୋମ ବାହୁବା ବା ପୁଥକ୍ କରିବା
ବାରୁଳତା ମାତ୍ର । ସେଥିପରି ଯାହା ଅଷ୍ଟଖ୍ୟ ଦୋଷରେ
ପୂର୍ଣ୍ଣ ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଦୋଷ ବାହୁବା ବାରୁଳତା ମାତ୍ର ।
ବହୁଦୋଷ ବା ଏହିପ୍ରୟୁକ୍ତ ବିଷୟ ବା ବ୍ୟକ୍ତିପ୍ରଭ ଏ ତ୍ରୁତିର
ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ—A saying applied to a case
where innumerable mistakes abound.

କମଳଘୋନି—ହ. ବି. (ବନ୍ଧୁତ୍ରୀହ; କମଳ + ଘୋନି = ଜନ୍ମପୁନାନ୍ତି)—

Kamalajoni ଏ ବନ୍ଧୁତ୍ରୀ ନାଭାତ କମଳରୁ ଜନ୍ମିଥିବାରୁ)—
ତ୍ରୁତ୍ତା—Brahma.

କମଳରୁ ବାଳ ବାହୁବା—ଦେ. ନ୍ୟାୟ—କେଶ ବା ଲୋମମୟ

Kamalaru bāla bāchhibā କମଳରୁ ଗୋଟିଏ ଲୋମ ବାହୁବା
ର ଦୋଷମୟ ବନ୍ଧୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଗୋଟିଏ ଦୋଷ
ପୁଥକ୍ କର ଚିକାଇବା—To find out one out
of hundreds of mistakes and faults
abounding in a thing or person.

କମଳଶିଖ—ଦେ. ବି—୧ । ଶଳକମଳ—

Kamalasirā

1. Dewlap...

୨ । ପଦ୍ମନାଭର ଅଂଶମୟ ଶୈପା—

2. The fibrous bark of the lotus stalk.

ସାଧାରଣ ଯେବେ ଅସର ସ୍ଥାରେ ସ୍ଵାଚ୍ଛ ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ଅସର ଓ ମାନ୍ୟ ଏବଂ ୨ ତତ୍ତ୍ଵ ଅସର ଓ ମାନ୍ୟ ମଧ୍ୟର ପ୍ରାରମ୍ଭ ରଖା ବରତ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ନାହିଁ ବା ମାନ୍ୟପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଶୋଭାବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଝୋଜିବେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଝୋଜିବେ; ‘ଅରଣୀ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅରଣୀ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବଡ଼’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବଡ଼’ ଦେଖିବେ ।

କମଳାତ୍ର—ସ. ବି. (କମଳ = ପଦ୍ମ + ଉତ୍ତର = ଉତ୍ତରପଦ୍ମ)—

Kamalottara ୧। କୁସୁମ ଫୁଲ; ଶେଣୁ ଫୁଲ—

1. A yellow flower; safflower.

୨। କୁସୁମ ରଙ୍ଗ—2. A yellow dye prepared from dried safflowers.

କମଳାତ୍ର—ବୈଦେ. କଣ. (ଆ. କମସଳ = ଦେଇବା)—

Kamasal ୧। ନିକୁଞ୍ଜ—1. Inferior:

(ଅସଲ—ବିପସ୍ତାତ) ୨। ଦେଇବା—2. Of low birth.

୩। ସଜ୍ଜର—3. Of mixed birth.

୪। ଜ୍ଞାରଜ,—4. Bastard.

କମସଳ—ଗ୍ର. ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କମ୍ପିସଲର)—କମିସନର (ଦେଖ)

Kamasana Kamisanar (See)

କମସନ—ଗ୍ର. ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କମ୍ପିସନ)—୧। କମିସନ (ଦେଖ)

Kamasani 1. Kamisan (See)

୨। କମିସନର ସାହେବଙ୍କ କତିଲା—

2. The office of the Commissioner.

କମା—ଦେ. ବି.—୧। (ଆ. କମ୍) କମିବା—

Kamā 1. Abating; decreasing; lessening.

କମା ୨। (ସ. କର୍ମ) ଶେଇବାର; ଅର୍ଜନ—

ଘର୍ତ୍ତା 2. Earning; income.

କମାଇଁ ୩। (ତେଲଗୁ) ଅନ୍ତ୍ର ବା ଦ୍ରାବିଡ଼ ବ୍ରାହ୍ମଣ—

କମାଇଁ 3. Dravidian or Telugu Brahman.

କମାବାଙ୍ଗୁନ [ଦ୍ର—କମାମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ନିୟମମାନ]

କମା ବାମହନ (ବିଶେଷତଃ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧେ) ଭାରି କତ୍ତା; ଯଥା—ଦେଉଶୁର ଯେଉଁ ପୋଖରୀରେ ସନ କରିବ ସେ ପୋଖରୀରେ ଭାରବୋଉ ସନ କରିବ ନାହିଁ; ସ୍ତ୍ରୀମାନେ କିନ୍ତୁ ହେବା ସମୟରେ କେହି ତାଙ୍କ ମୁଖ ଦର୍ଶନ କରିବେ ନାହିଁ ଓ ସେହି ସମୟରେ ସେମାନେ ସର ମଧ୍ୟରୁ ବାହାର ଯାଇ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ରହିବେ ଏହି ଶୁଦ୍ଧିକାରୀ କରିବା ପରେ ସର ମଧ୍ୟରୁ ଥିବିବେ । ଅପରକୁ ଭୁକ୍ଳାଯୁ ଭୁକ୍ଳମାନଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଅବରେଖପ୍ରଥା କମାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନାହିଁ । କମା ବ୍ରାହ୍ମମାନେ ଭୁକ୍ଳାଯୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମାଜଦୁଷ୍ଟିରେ ଅତିଧିକ ବାହ୍ୟନିଷ୍ଠାପ୍ରତ୍ୟୁଷୀ । କମା ବ୍ରାହ୍ମଙ୍କର ଏହି ଅତିରକ୍ତ ନିଷ୍ଠାପରତାକୁ ବ୍ୟକ୍ତି କରି ଅମଦେଶରେ ନାନାପ୍ରକାର ତିର ତଳେ; କମାବାଙ୍ଗୁଣୀ ତଳେ ଦେଖ ।]

ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କମା)—ସାହୁତ୍ୟ ରତନା (ପଦ୍ୟ ଓ ରଦ୍ୟ)ରେ ସ୍ଵର୍ଗ ବିଶ୍ୱାମ୍ପୁଳର ଚିହ୍ନ (,)—A comma (,)

କମାର—ବୈଦେ. କ୍ର. (ଆ)—୧। କମିବା—1. Lessening.

Kamai ୧। କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଗରହାକିଲ୍ଲ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ—

କମାଇଁ 2. Absence from duty or work.

କମାନି ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ମ)—ଶେଇବାର; ଅର୍ଜନ—

Earning.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ସ. କର୍ମ)—କୃଷିକର୍ମ—

Agriculture.

କମାର ଶ୍ରିତିବା—ଦେ. କ୍ର.—୧। ଅନ୍ୟପ୍ରାନ୍ତରୁ ଧନାଦି ଅର୍ଜନ କରି

Kamā ānibā

ନିଜଦୟରକୁ ଅଣିବା—

1. To bring one's earnings home.

୨। କମଣ୍ଠ ଅଳ୍ପ କରିବା—2. To gradually lessen.

କମାର ଦେବା—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) କ୍ର.—ନିଃବାଳ ଆଦି ଛେଦନ

Kamāi debā କରିବା—To pare the nails and shave.

କମିଏଦେଓରା

କମିଏ ଦେଓରା ଦେ. କ୍ର. (ଆ. କମ୍)—ଅଳ୍ପ କରିଦେବା—

To lessen.

କମାରବା—ଦେ. କ୍ର. (ଆ. କମ୍)—୧। ଅଳ୍ପ କରିବା; ଉଣା—

Kamāibā କରିବା; ହ୍ରାସ କରିବା; କମ୍ କରିବା—

କମାନ �To lessen; to diminish; to reduce; to decrease; to retrench.

କମାନ ୨। (ସ. କର୍ମ)—ଅର୍ଜନ କରିବା—2. To earn.

କମାନାନ—ମୁଁ ବେଳକ ମୋ ନାମ ଲେଖି ଜାଣେ, ଏହେ ଦୋକତ କମାନାନ ପରାମରମେହନ. କୁମାଣାନାନ୍ତରୁ ।

୩। ପାରଖାନା ସପା କରିବା—

3. To cleanse a latrine.

ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) କ୍ର.—ନଖ ଓ କେଶାଦି ଛେଦନ କରିବା—

To shave the hair and clip the nails.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ର.—ପରିଶ୍ରମପୂର୍ବକ ଜମିକୁ ରୂପ ବା

ଆବାଦ କରିବା—To cultivate a land with

much pain.

କମାଇହେବା—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) କ୍ର.—ଶୌର ହେବା—

To shave.

କମାଣ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. କମାନ; ଭୁଲ. ସ. କାର୍ମିକ)—୧। ଧନ୍ୟ—

Kamāna

ବାମ ବରେ କମାଣ ଧରିବାରେ ଭାବେ ଉଠିବା ପାଇଲା ମହାଭରତ ।

୨। ତୋପ—2. Cannon.

ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ମ)—ପୁଲଗଛ ପ୍ରଭତରୁ ଅଳିଆ ସପା କରି

ଗଛମାନଙ୍କୁ ସତେଜ କରିବା—Trimming plants

and making them look spry.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଶିଳ୍ପ—Arch.

କମାଣି—ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ମ)—କଣ କାଟ ଅଳତା ଅଦି ଦେଇ ହସ୍ତ-

Kamāni ପଦାଦିକୁ ଶୋଭାମୁକ୍ତ ବା ଶୁଭ୍ର କରିବା—

କମାନ �Trimming and painting the fingers and toes.

ତୋଟନୀ ବୈଦେ. ବି.—(ଆ. କମାନ; ଭୁଲ. ସ. କାର୍ମିକ)—

କମାନି ୧। ବେହେଲ ବଜାରବାର ଧନୁକାକାର ପଳା—

କମାନି ୧. The bow of a violin.

୧	ଇ	ଉ	ଚିତ୍ତ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିବ ସୁତ୍ରାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ସ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ହ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଵେ	ଆକାଶନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସୁତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	ବୁ	କୁ

- ୨। ବନ୍ଦୁକର ନଳ ଆଦିରେ ବସିବା ଲୁହାର ମୁଦିଥ—
2. Iron ring.
- ୩। ବଢ଼େଇକ ଉଥୁରକୁ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ବେବୁତ
ଧନୁକାକାର ପଳା—3. Bow used in turning
a carpenter's drill.
- ୪। ରେଳଗାଡ଼ି, ବରିଗାଡ଼ି ଓ ମଟରଗାଡ଼ିର ଅଧି ଉପରେ
ସଲଗୁ ଧନୁକାକାର ପଳା ଦୁଇପାଇଥା ଲୁହାର କଳ—
4. The metal springs set over the axle of
carriages and motor cars.

[ବୁ—ଶଗଡ଼ ଆଦିରେ କମାଣି ନ ଥିବାରୁ ବନ୍ଦୁର ପଥରେ
ଶଗଡ଼ ଗୁଲିଲୁବେଳେ ଶଗଡ଼ରେ ବିଷିଥୁବା ଲେକ ଧକତକ ହେଲୁ-
ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ବାଧ ଯାଏ; କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଗାଡ଼ିରେ କମାଣି ଲୁହି ଥାଏ
ସେ ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦୁର ପଥରେ ଚଲିଲୁ ବେଳେ କମାଣି ଲୁହାରବାରୁ
ଆରୋଗ୍ନ ଦୋଳୀ ଖେଳିଲୁ ଭଳ ଆଶମ ବୋଧ କରେ; ବେଣି ବୋଇ
ଲଦାହେଲେ କମାଣି ଦକ ଯାଏ, ଘୁଣି ଭାର କମାର ଦେଲେ
କମାଣି ପୂର୍ବ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ।]

- * ୫। କଳସିଆ ଓ କାର ଆଦିରେ ଲାଗିଥୁବା କୁଣ୍ଡଳିକୃତ
ପଳା ଧାରୁମୟ ଲମ୍ବ ପାଇଥା—5. Metal spring of
a clock or watch.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—କୃଷିକର୍ମ—Agriculture.

କମାଣିଧମଣି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—(ସହର ଶନ; ତୁଳ. ହି.

Kamāṇidhamāṇī କମାଣିଧମାଣୀ) — ୧। କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟରେ
କର୍ଯ୍ୟିବା ବନ୍ଦୁ ପରିଶ୍ରମ—1. Much labour devoted
to agriculture.

୨। ଧନ ଅର୍ଜନାର୍ଥ କର୍ଯ୍ୟିବା ନାନାଦି ଉଦ୍ୟମ—

2. Various efforts to earn money.

କମାଣିବା—ଦେ. କ୍ର.—୧୯ ଯଷାୟଷି କରି ନଳ ଆଦି ଶୁଦ୍ଧ କରିବା—

Kamāṇibā 1. To trim the finger-nails etc.

୨। କାଣ୍ଡପୁଟ୍ କରି ଗଛକୁ ସୁନ୍ଦର କରିବା—

2. To trim plants.

କମାଣୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—କମା କ୍ରାନ୍ତ୍ରୀ—

Kamāṇī A Telugu or Tamil Brahman woman.

କମାଣ୍ଟ୍ରୁ—ବୈଦେ ବି. (ଇଂ. କମାଣ୍ଟ୍ରୁର)—ସେନ୍ୟାଧିକ୍ସ—

Kamāṇḍar Commander; commandant.

କମାଣ୍ଡର

କମାଣ୍ଟ୍ରୁ ଇନ୍ ଚିଫ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କମାଣ୍ଟ୍ରୁ-ଇନ୍-ଚିଫ୍)—

Kamāṇḍar in chif୍ ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି—

କମାଣ୍ଡର ଇନ୍ ଚିଫ୍

Commander-in-chief.

କମାନ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କମାଣ୍ = ହୁକୁମ; ଆଦେଶ)—

Kamān ୧। ଉପରଷ୍ଟ କର୍ମଗୁଣକ ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ପୁରୁଷ

କମାନ

ସିପାହିକର ସଜକାର୍ଯ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ
ଗମନ—1. Engagement of Police-

force on duty abroad under the order
of a higher officer.

୨। ସଜକର୍ମଗୁଣକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କର୍ମ—

2. Duty of a public servant.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ସରକାର କର୍ମ ଉପଲବ୍ଧରେ କର୍ମଗୁଣକ
ଗ୍ରୁ—Official tour.

କମାନ ସାତିଫିକଟ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କମାଣ୍ ସାତିଫିକଟ)—

Kamān sātiphikat କନିଷ୍ଠବଳ ଅଧି ସରକାର କାର୍ଯ୍ୟରେ
କମାନ ସାତିଫିକଟ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ପ୍ରେରିତ ହେବା ସମୟରେ

କମାନ ସାତିଫିକଟ ଉପରସ୍ତ କର୍ମଗୁଣକାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଆଦେଶ-
ପତ୍ର ଦିଅନ୍ତି—Command-certificate given to a
police-constable while going abroad on
duty.

କମାନ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର; ତୁଳ-ବ-କାମାନ) ବି.—ଶିଅରବାଥର;

Kamāna ଶୁଦ୍ଧିକ୍ଷାରେ ଶୌର କର୍ମ—Purificatory
କାମାନ shaving in funerals.

କମାବାନ୍ତୁଣ—ଗ୍ର. ବ. ପୁ—କମାଲାଙ୍ଗ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ; ଥାନ୍ତ୍ର ବା ତାମିଲ
Kamābāhmūṇa ବ୍ରାହ୍ମଣ—A Telugu or Tamil
କମାବାନ୍ମନ—Brahman.

କମାବାନ୍ତୁଣ—ଗ୍ର. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—'କମାବାନ୍ତୁଣ'ର ସ୍ତ୍ରୀଲଙ୍ଘ—

Kamābāhmūṇī Feminine of Kamā-
କମାବାନ୍ମନୀ bāhmūṇa.

କମାବାନ୍ତୁଣୀ ତେଣେ କମାବାନ୍ତୁଣୀ ! ରଙ୍ଗ ଖାଇବୁ କାହିଁ ?

କୁମୂର ଚେଢ଼ିପୋ ହାଣି ଗଢ଼ିଛି, ଛେପ ଲାଗାଇଁ—ତଣ ।

କମାମୁଣ—ଦେ. ବି—କମାଣ (ଦେଖ)—

Kamāyana Kamāṇa (See)

କମାର—ଦେ. ବି. ପୁ. (ହ. କର୍ମକାର)—ଲୁହାକାମ କରିବା କାରିଗର—
Kamāra Blacksmith.

କମାର ପ୍ରାଦେ. ୧। (ବାଙ୍ମି) ବି—ଏକଜାତୟ କେଉଁଟ; ମାତ୍ରାଥ
କାହାର

କମାର—1. A-caste of fishermen.

୨। (ମୟୁରଭଙ୍ଗ) ବି—ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଲୁହାକାମ କରିବା କାରିଗର—
(କମାରୁଣୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 2. A class of non-Aryans.

କମାରତାର—ଦେ. ବି. ମୟୁରଭଙ୍ଗର କମାରମାନଙ୍କର କଥୁତ ଭାଷା—
Kamārathāra The spoken language of the
Kamāras in Mayurbhanj.

କମାରଶାଳ—ଦେ. ବି (ହ. କର୍ମକାର + ଶାଳ) କମାରର କର୍ମପ୍ରାନ୍ତ—

Kamārasāla Smithy; blacksmith's
workshop.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତ୍ତିର ଅଶର ଓ ମନ୍ତ୍ର ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶର ଓ ମାତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା କରନ୍ତୁ ଜାହାନ୍ତି । ଅତେବକ ୯ ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁନ୍ତ ଶବ୍ଦ ବନ୍ଦାଳିଲେ ପେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବା ହେବେ ଏହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାତିମେ ତତ୍ତ୍ଵର ବପୁସ୍ତ ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁନ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାକ ହେବ । ସଥା—‘ଗୁରୁ’ ନ ଦେଖିଲେ ‘ଗୁରୁ’ ଶୋଇବା; ‘କୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଡ଼’ ଦେଖିବେ ।

କମାରୁଣୀ— ଦେ. ବି—‘କମାର’ର ଶ୍ଵୀଳିଙ୍ଗ—

Kamāruṇī

କାମାରନୀ

କାହାରୀନୀ

କମାଲ— ବୈଦେ. ବି (ନାମ) (ଅ. କମାଲ = ନିଷୁଣତା, ପୂଣୀତା)—

Kamāl ୧ । ଅଧୁନାକ ଭୁବନ୍ଦ ରାଜନାଚିକ ନେତା (ଏ ଭୁବନ୍ଦରେ ପରାତତ୍ତବ ପ୍ରକଟିତ ଅଟନ୍ତି); କମାଲପାଶା—

1. Name of the leader and maker of modern Turkey; Kamal Pasha.

୨ । କବାରଙ୍କ ପୁଅଙ୍କ ନାମ, (ଏ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ସାଧୁ ଥିଲେ)—
2. Name of the son of Kabir.

[ତ୍ରୁ—କମାଲ ମଧ୍ୟ କବାରଙ୍କ ପର ଜଣେ ସାଧୁପୁରୁଷ ଥିଲେ । କଥୁତ ଅଛି ଯେ କବାର ଯେଉଁ ଉପଦେଶବନ୍ଦମାନ କହୁଥିଲେ କମାଲ ତହିଁର ବିପରୀତ ବଚନ କହୁଥିଲେ । କବାର କହୁଛନ୍ତି “ମନ୍ତ୍ରକା କହନା ମାନ୍ତ୍ର, ମନ୍ତ୍ର ହେବେ ପକ୍ଷମୀର ।” କମାଲ କହୁଛନ୍ତି “ମନ୍ତ୍ରକା କହା ନ ମାନିଷେ, ମନ୍ତ୍ର ହେବେ ପକ୍ଷମୀର”]

ହିନ୍ଦ. ଶକସାଗର ।]

କମାଳିକରଣ— ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ ଓ ବିଶାଖାପଟ୍ଟଣା) ବି—ବହୁକାଳରୁ

Kamālikarāṇa ଗଞ୍ଜାମ ଓ ବିଶାଖାପଟ୍ଟଣର ସ୍ଥାଯୀ ଅଧିକାରୀ ଓଡ଼ିଆ କରଣ ଜାତି (ଏମାନେ ମାତୃଭାଷା ଭଲ ଗଲେଣି ଓ ଅନେକ ଚେଲଙ୍ଗୀୟ ସାତିମାତି ଓ ସାମାଜିକ ପ୍ରଥା ଅବଲମ୍ବନ କଲେଣି)—A caste of long domiciled Oriya Karans in Ganjam and Vizagapatam districts.

କମାଶାସନ— ଦେ. ବି. (ନାମ)—୧ । ପୁରୀ ପର୍ବିତ୍ତି ପ୍ରାୟ ୫ ମାଇଲ

Kamāśāsana ହରରେ ଥିବା ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣଶାସନବିଶେଷ—

1. Name of a Brahman settlement in Puri district.

[ତ୍ରୁ—ସମ୍ବତ୍ସର ପ୍ରଥମେ ଏ ଗ୍ରାମ କମାତ୍ରାହ୍ରଣକୁ ଦାନ କରି ଯାଇଥିଲା । ପରେ ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ପାଲଣ ଗଲେ ବିମା ପରେ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଏଠାରେ ବସନ୍ତ କରି ରହିଗଲେ ।]

୨ । କମାତ୍ରାହ୍ରଣମାନେ ବସନ୍ତ କରିଥିବା ଗ୍ରାମ—
2. A village settled by Telugu Brahmans.

କମାଶି— ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବି. (ହ. କର୍ମ)—

Kamāsi ୧ । ଗୃଷ କରିବା, କୃଷିକର୍ମ—

1. Cultivation; agriculture.

୨ । ଗୃଷୀ, କୃଷକ—2. Cultivator.

କମି— ବୈଦେ. ବି. (ହା. କମ୍)—ଅଳ୍ପି—

Kami ୧ । କମି କରିବା, କମିକର୍ମ—

A little; deficiency.

କମି ବୈ. ଦେ. ବିଶ—ଅଳ୍ପ, ନ୍ୟାନ—

Little; deficient.

କମିଆଁ— ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମି) ବି. ପୁ. (ହ. କର୍ମ; ଭୁଲ) ହି. କମିଆଁ—

Kamiāñi

କମିଆଁ (ଦେଖ)

(କମିଆଁ—ସ୍ତ୍ରୀ)

Kamiāñ (See)

କମିଆଁବା— ଦେ. କି—୧ । କମିଆଁ କମିବା—

Kamiāsibā 1. To abate slowly.

କମେଆସା ୨ । କମିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା—

ଘରତାୟାନା 2. To begin to abate.

କମିଜ୍— ବୈଦେ. ବି. (ଅ. କମିଜ; ପ୍ରେସ୍. ସେମିଜ୍; ପର୍ସ୍ବାଗିଜ୍, କମିଜା)—

କମିଜ କୁର୍ବାରିଶେଷ—Shirt.

କମିଜ— [ତ୍ରୁ—ଏହାର ଦେବି ଚିଲ ଓ ହାତରେ କଷ୍ଟ ବା ରୁକ୍ତି ଥାଏ; ଏହାର ଶୁଣିପାଇ ଅଧିର୍ମଦ୍ଦିନ ମେଲା ଥାଏ । କମିଜରେ ଓ ଉଚିତରେ ବୋତାମ ଲାଗି ଥାଏ; ଏହା ସାହେବମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଦେଖାଦେଖି ଆମ ଦେଶରେ ଚଳିଥିଲା । କମିଜ ଉପରେ କୋଟି ପିଲା ଯାଏ ।]

କମିଜି— ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବି—କମିଜ (ଦେଖ)

Kamiji

Kamij (See)

କମିଟ୍ କରିବା— ବୈଦେ. କି (ଇଂ. କମିଟି)—ଦଉରସ୍ସପଦ୍ଧ କରିବା—

Kamit̄ karibā

To commit a criminal case to the session court for trial.

କମିଟିକରା

କମିଟିକରନା

କମିଟିମେଣ୍ଟ— ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କମିଟିମେଣ୍ଟ)—

Kamit̄ment ଗୁରୁତର ଅଧରୁଧର୍ମକ ମନଦମାର ଦଉରସ୍ସକୁ

କମିଟିମେନ୍ଟ ପ୍ରେରଣ; ଦଉରସ୍ସପଦ୍ଧ—Commitment of

କମିଟିମେନ୍ଟ a criminal case to the session court for trial.

[ତ୍ରୁ—ସାଧାରଣ ଅଧରୁଧର୍ମମାନ ମଜିଷ୍ଟ୍ରେଟମାନେ ବିରୁଦ୍ଧ କରି ଅଧିର୍ମଦ୍ଦିନ ଦଣ୍ଡବିଧାନ କରନ୍ତି; ବିନ୍ଦୁ ନରହତଦ୍ୟ, ପାଶବପ୍ରବୁଦ୍ଧିର ଉଚିତାର୍ଥକରଣ ଆଦି କେତେ ଶୁଭୁତର ଅଧରୁଧର୍ମରେ ଅଧିପୁରୁଷ ବିଦ୍ୱିତ୍ତ ଗୁରୁତର ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଏ ଓ ରୁକ୍ତ ଅଧରୁଧର୍ମମାନ ସେବକ ଜନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧୟୋଗ୍ୟ ଥିବାରୁ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟମାନେ ଭକ୍ତ ଅଧରୁଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପ୍ରଥମିକ ଉଦ୍ଦତ୍ତ କରି ରୁକ୍ତ ମନଦମାରମ ବିରୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ସେବନ କୋର୍ଟକୁ କମିଟ କରନ୍ତି ।]

କମିଟି— ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କମିଟିଟ୍ରୀ)—

Kamit̄ ୧. ସରାର କାର୍ଯ୍ୟ ନିବାହିକା ସମିତି—

କମିଟି

1. Working committee of an association; Board.

୨ । କୌଣସି ବିରୁଦ୍ଧ, ପର୍ବମର୍ଶ, କର୍ମପରିବଳନ ବା ସିକାରୁ ଭିଦେଶ୍ୟରେ ବେତେବେ ଲୋକଙ୍କର ଏକତ୍ର ବେଠିବେ—

2. A sitting of some selected persons for deliberating on certain specified matters.

ସାଧାରଣ କେବେ ଅପର ସୁଶ୍ଵାରେ ସୃଜନ ଓ ଚକ୍ରର ଅଶର ଓ ମାହା ଏବଂ ଚକ୍ରର ଅଶର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ମାହି । ଅତେବ ୧ ବା , ଚକ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହୀପୁରୁଷ ଶକ ଯୋଜନରେ ଯେବେ ଏ ଭୁଗ୍ରକୋଣରେ ନ ମେଳିବ, କେବେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ସଥାନମେ ରହିର ପଣସତ , ବା ୧ ଚକ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହୀପୁରୁଷ ଶକ ଯୋଜନରୁ ଛେବ । ଯାଥୀ— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଯୋଜନେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଣ୍ୟ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଣ୍ୟ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବର’ ଦେଖିବେ

[ତ୍ରୁ—ଏମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ା ଲମ୍ବା ଓ ସବୁ, ଏମାନେ ସବଦା କମ୍ପାଉଣ୍ଡବାରୁ ଏମାନଙ୍କର ଏପର ନାମ ହୋଇଥାଏ ।]

୧ । ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ଅରଥରୁଆ (ବ୍ୟକ୍ତି); ଯେ ସବଦା ଥରୁଆଏ—

1. Trembling; tremulous. (person)

କମ୍ପକମ୍ପା ୨ । (ଯେ ତରରେ ଥରେ) ଭରୁ; ତରୁଆ—

କମ୍ପକମ୍ପା } ଶ୍ରୀ. ୨. Timid; timorous.

କମ୍ପକମ୍ପି—ଦେ. ବି. (ସ. କମ୍ପ ଧାରୁ)—

Kampakampi ଉପସ୍ଥିପର କମ୍ପନ—
Shivering.

କମ୍ପକମ୍ପିଆ—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—କମ୍ପକମ୍ପା (ଦେଖ)

Kampakampiā Kampakampā (See)

କମ୍ପଜର—ଦେ. ବି. (ସ. କମ୍ପଜର)—ସବାଙ୍ଗର କମ୍ପ ସହିତ ଅନ୍ତମଣ କମ୍ପଜର କରିବା ଜ୍ଞାନ—The ague; intermittent fever.

କମ୍ପଜର; ଜୁଡ଼ି

କମ୍ପଜର—ସ. ବି. (ମ.ପ.ଲୋ; କମ୍ପସ୍ପଲ୍ଟ, ଜ୍ଞାନ)—କମ୍ପଜର (ଦେଖ)

Kampajwara Kampajara (See)

କମ୍ପନ—ସ. ବି. (କମ୍ପ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ)—କମ୍ପ; ହରିବା; ଥରା;

Kampana ଉତସ୍ତତଃ ସଞ୍ଚାଳନ—Shivering; trembling; tremor; quake; agitation.

ସ. ବିଶ—୧ । (+ କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅନ) କମ୍ପସ୍ପଲ୍ଟ—

1. Shivering; trembling.

୨ । (କମ୍ପ ଧାରୁ. ଶିଜନ୍ତ, କମ୍ପି ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅନ)—

କମ୍ପଶ୍ରୁଦକ—2. Producing shivering.

କମ୍ପନୀୟ—ସ. ବିଶ. (କମ୍ପ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅନ୍ୟ)—କମ୍ପିତ

Kampanīya ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—Capable of being

shaken.

କମ୍ପମାନ—ସ. ବିଶ. [କମ୍ପ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅନ (ଶାନର)]—

Kampamāna ୧ । କମ୍ପାଉଣ୍ଡବା; ଥରୁଆବା—

(କମ୍ପମାନ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Trembling; quaking; shivering; vibrating.

୨ । ଇତସ୍ତତଃ ସଞ୍ଚାଳନ—

2. Waving; moving to and fro.

୩ । ରୁଗରେ ବା ଭୟରେ କମ୍ପିତ—

3. Trembling with anger or fear,

ଅପର ବହୁତେ ସେ ନିଷ୍ଠାର ବଦନ;

ରୁଗରେ ସେ ପୁଲା ହୋଇ କମ୍ପମାନ—

ବୁଝିନ୍ତିହ. ମହାଭାରତ. ଅବ ।

କମ୍ପର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ମର (ଦେଖ)

*Kampar Mai (See)

କମ୍ପଲ୍ସରୀ—ବୈଦେ. ବିଶ. (ଇଂ)—୧ । ମାହା କରିବାରୁ ମଳୁଷ୍ୟକୁ

Kampalsari

ବାଧ କରସାଏ; ବାଧତାମୂଳକ—

କମ୍ପଲ୍ସରୀ

1. Compulsory; forcible.

କମ୍ପଲ୍ସରୀ

୨ । ସେହି ବିଷୟ ପଢ଼ିବାରୁ ଶୁଣି ବାଧ—

2. Compulsory (subject).

[ତ୍ରୁ—ଏହି ରା. ଶକ ପରେ ରା. ସବନେକୁ (ଶୁଣିବା ଅଧିକ ଭିଷୟ) ଶକ ଯୋଗ ହୋଇ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

କମ୍ପା—ଦେ. ବି. (ସ. କମ୍ପନ)—କମ୍ପନ—

Kampa

Shivering.

କମ୍ପାନୀ

କମ୍ପାନୀ—ଅରଥରୁଆ; ଥରୁଆବା—

କମ୍ପାନୀ

Shivering; quaking; trembling.

କମ୍ପାଇବା—ବୈ. କି—(ସ. କମ୍ପ ଧାରୁ; କମ୍ପବାର ଶିଜନ୍ତ ରୂପ)—

Kampaibā

୧ । କମ୍ପ ଜାତକରିବାଇବା; ଥରିବା—

କମ୍ପାନୀ

1. To cause to tremble; to cause vibration.

ତରୁକ କମ୍ପର ହୋଇ ବିବଳ

ତରୁକ ବରଣନାପେ ଉତ୍ତଳ—କରସ୍ପର୍ଦ୍ୟ. କରିବାକଣ୍ଠାଳନ ।

୨ । ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ କରିବା—

2. To cause to resound or reverberate.

୩ । ହୃଦକମ୍ପ ଉପସ୍ଥିତ କରିବା—3. To cause heart-

quake; to cause throbbing of the heart.

୪ । ଭୂମିର କମ୍ପ ଉପସ୍ଥିତ କରିବା—

4. To cause the earth to shake or vibrate.

ସେଇଥ୍ୟ ଯିବା ଧାରେ ମେଦମ କମ୍ପାଇବେ—କୃଷ୍ଣରେ. ମହାଭାରତ. ଦ୍ୱା ।

୫ । (କୌଣସି ବିସୁୟନନ୍ଦକ କାର୍ଯ୍ୟ କରି) କୌଣସି ଲେକର

ମନରେ ତନ୍ମୟତା ଜନ୍ମାଇ ଦେବା—

5. To create an impression on the mind of a person by accomplishing a wonder.

କମ୍ପାଇ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. କମ୍ପ ଧାରୁ)—ଠାକୁରଣୀବିଶେ—

Kampāi

The name of a village Goddess.

କମ୍ପାଉଣ୍ଡ—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି—୧ । ହତା; ଅଗଣୀ; ଗେରଦ—

Kampāund

1. Compound.

କମ୍ପାଉଣ୍ଡ

୨ । (ବିଜ୍ଞାନ ଓ ରସାୟନ)—ବିଦ୍ୱଦ୍ୱଦ୍ୱବ୍ୟର ମିଶ୍ରଣିତି

କମ୍ପାଉଣ୍ଡ ଇନ୍‌ଟେରେଟ

2. (physics and chemistry)

Compound.

କମ୍ପାଉଣ୍ଡ ଇନ୍‌ଟେରେଷ୍ଟ

Compound interest.

କମ୍ପାଉଣ୍ଡ ଇନ୍‌ଟେରେଷ୍ଟ

କମ୍ପାଉଣ୍ଡ ଇନ୍‌ଟେରେଷ୍ଟ

Compound interest.

କମ୍ପାଉଣ୍ଡ ପ୍ରାକ୍ତର

ଏକାଧିକ ସ୍ଥାନରେ ଭାଗିତ୍ୱିତ କରିବା—

Kampāund phrākchar

(surgery) Compound fracture,

କମ୍ପାଉଣ୍ଡ ଫାକ୍ଚର

୧	ଇ	ଇ	ବୁ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତବଣୀ	ଅନୁନ୍ତବିକ ସ୍ଵାଗର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଜ	ଇୟ	ଉଥ	ଇ
,	ଇ	ଇ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅକାଶନ୍ତବଣୀ ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଉନ୍ନତିନ୍ତବିକ ବଣୀ	ଅୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇୟ	ଉଥ	କ	ନ୍ତ

କମ୍ପାଉଡ଼ର—ବୈଦେ. (ଇଁ) ବି—ତାନ୍ତ୍ରବଳ ସାହାଯ୍ୟକାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
Kampāundar
କମ୍ପାଉଡ଼ର

Compounder.

କମ୍ପାଉଡ଼ର
କପୌର୍ଡର

କମ୍ପାଉଡ଼ର—ଦେ. ବି. (ଇଁ. କମ୍ପାଉଡ଼ର + ଅ. ପ୍ରତ୍ୟେ ଇ)—
Kampāundari

୧। କମ୍ପାଉଡ଼ରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ—

କମ୍ପାଉଡ଼ରୀ ୧. The office or work or a compounder.
କପୌର୍ଡରୀ ୨। କମ୍ପାଉଡ଼ର ହେବାଲଗି ଆବଶ୍ୟକ ଜ୍ଞାନ—

2. Necessary knowledge required for
acting as a compounder.

କମ୍ପାନୀ—ବୈଦେ. (ଇଁ) ବି. (ଇଁ. କମ୍ପାନୀ)—

Kampānī ୧। ବଣିଜ୍ୟାର୍ଥ ଗଠିତ ସ୍ଥା—

କମ୍ପାନୀ 1. A mercantile company.

କମ୍ପାନୀ ୨। ଇଣ୍ଟ୍ରୋଲଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀ—

2. East India Company.

କମ୍ପାନୀ କାଗଜ—ବୈଦେ. ବି.—(ଇଁ. କମ୍ପାନୀ + ଅ. କାଗଜ)—

Kampānī kāgaja ଗର୍ଭମେଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ପ୍ରମିଷେଣ
କମ୍ପାନୀକାଗଜ ଲୋଇ—Government promissory

କମ୍ପାନୀ ଟାଙ୍କା—ଦେ. ବି.—(ଇଁ. କମ୍ପାନୀ + ଅ. ଟାଙ୍କା) ଇଣ୍ଟ୍ରୋଲଣ୍ଡିଆ—
Kampānī taṅkā କମ୍ପାନୀଙ୍କର ଭାବରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ରୌପ୍ୟ—

କମ୍ପାନୀ ଟାଙ୍କା ମୁଦ୍ରା—Silver rupee promulgated
କମ୍ପାନୀ ସିକ୍କା କମ୍ପାନୀଙ୍କର ଭାବରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ରୌପ୍ୟ—
କମ୍ପାନୀ ସିକ୍କା in India by the East India Company.

କମ୍ପାନୀ ବାହାଦୁର—ବୈଦେ. (ଇଁ. କମ୍ପାନୀ ଓ. ପା. ବାହାଦୁର) ବି.—

Kampānī bāhādūr ଭାବରେ ଅଧିକାର କରିଥିବା ଇଣ୍ଟ୍ରୋଲଣ୍ଡିଆ—
କମ୍ପାନୀ ବାହାଦୁର କମ୍ପାନୀଙ୍କର ଭାବରେ ଭାକ ନାମ—Popular

କମ୍ପାନୀ ବାହାଦୁର ବାହାଦୁର ନାମ—name of the East India Company
(in India).

କମ୍ପାନ୍ତିତ—ସ. ବଣ. ପୁଂ (ଶ୍ଵାସ ତତ୍ତ୍ଵ; କମ୍ପ + ଅନ୍ତିତ)—କମ୍ପେନ୍ଟ—

Kampānwita Attended with trembling; attacked
(କମ୍ପନ୍ତିତ—ସିଂହାଶ)

with tremor; shivering.

କମ୍ପାସ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଁ. କମ୍ପାସ)—ନକ୍ଷା ମାପ କରିବାର ବିବାହୀ—

Kampās ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ଖଣ୍ଡାତ୍ମ ଯତ୍ନ—A pair of
compasses.

କମ୍ପାସ ବୈଦେ. (ଇଁ) ବି—ଜାହାଜଥାଳେ ବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ଯତ୍ନ—

କମ୍ପାସ Mariner's compass.

କମ୍ପି କରିବା (କାର୍ବୁ)—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ବି—ଅମ୍ବବିକାରରେ ଦେବି

Kampi karibā ଅରିବା—Trembling due to
indigestion.

କମ୍ପି ତ—ସ. ବଣ.—(କମ୍ପ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି. ତ)—୧। କମ୍ପସ୍ତ୍ର—

2. Moving to and fro

୨। (+କର୍ମ. ତ)—ଗୁଲଚ—3. Caused to move
to and fro.

୪। ଭ୍ରତ; ଭ୍ୟତସ୍ତ—4. Shaking with fear;
frightened with terror; terrified.

ସ. ତ. (+ଭ୍ରବ. ତ)—ଗୁଲନ; କମ୍ପନ—

Tremor; vibration.

କମ୍ପିବା—ଦେ.କି. (ସ. କମ୍ପ ଧାରୁ)—୧। କମ୍ପିତ ହେବା; ଥରିବା—

Kampibā 1. To shake; to tremble.

କିମ୍ପା ବନ୍ଦଗେ ଏ ଦଢ଼ି ସୁଥ୍ର ଦୂରକ କମ୍ପବ। ସରଳା ମହାଭାରତ, ଭଗୋଗ.

କାମପା ୨। ଗମ ବା ଭୟରେ ଅସ୍ତ୍ରିର ହେବା—2. To be
(କମ୍ପାରବା—ଶିଳକ୍ଷ ରୂପ) agitated; or restless with rage
or fear.

୩। ରଗରେ ଥରିବା—3. To tremble with rage.

କମ୍ପୁ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଁ. କାମ୍ପ.)—୧। କମ୍ପୁ; ରାତ୍ରି—

1. Tent.

କମ୍ପୁ ୨। ସେନାନିବାସ; ଶିତିଣି; ପଲଟଣଙ୍କ ରହିବା ତେବେ—

କମ୍ପୁ 2. Camp; cantonment; barracks for soldiers.

କମ୍ପେଆର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଁ) —ଭୁଲନା; ମୁକାବିଲ—

Act of comparing.

କମ୍ପେଆର
କମ୍ପେଆର
କମ୍ପେଆର

କମ୍ପେଆର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଁ)—ସେଇଁ ବ୍ୟକ୍ତି ନକଳ ହୋଇଥିବା—

Kampeārar ଦଲିଲକୁ ଅସଲ ଦଲିଲ ସଙ୍ଗେ ମୁକାବିଲ କରେ—

A comparer of copied documents

କମ୍ପେଆରର
କମ୍ପେଆର
କମ୍ପେଆର

କମ୍ପେଆରର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଁ)—ଅସଲ ଦଲିଲ ସଙ୍ଗେ ନକଳ
Kampeāraring klark ହୋଇଥିବା ଦଲିଲକୁ ମୁକାବିଲ କରିବା
ପାଇଁ ନିୟମିତ ବିବାଦ—A comparing clerk.

କମ୍ପୋଜ—ବୈଦେ.ବି. (ଇଁ. କମ୍ପୋଜ)—ଶ୍ରାପାଖାନାରେ ସିଧା ଟାଇପ୍‌ମାକ

Kampoj ସହିତ କରି ଅନ୍ତର ଯୋଡ଼ିବା କର୍ମ—

କମ୍ପୋଜ
କମ୍ପୋଜ

କମ୍ପୋଜ କରିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ଲେଖାକୁ ଶପିବା ପାଇଁ ଅନ୍ତର

Kampoj karibā ବିନ୍ଦାସ କରି ଟାଇପ୍ ଯୋଡ଼ିବା—

କମ୍ପୋଜ କରିବା To compose or set types in a block

କମ୍ପୋଜ କରିବା for printing.

କମ୍ପୋଜିଟର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଁ)—ମୁଦ୍ରାସହିତ ସେଇଁ କର୍ମଗୁରୁ

Kampojitar ଶପା ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ତରବିନ୍ଦାସ କରି ଟାଇପ୍

କମ୍ପୋଜିଟର ଯୋଡ଼ନ୍ତି—The compositor of a print-

କମ୍ପୋଜିଟର ing press.

କମ୍ପୋଜିଥି—ବୈଦେ. (ଇଁ) ବି—ପ୍ରବକାଦ ରଚନା; ରଚନା—

Kampojisan Composition.

କମ୍ପୋଜିସନ

କମ୍ପୋଜିସନ

୧	ର	ବ	ଗୁରୁ	ଶ	ଏ	କୁର୍ମା ବନ୍ଦୀ	ଅଳ୍ପନ୍ତ୍ରେଷିକ ସ୍ଵତାନ୍ତ୍ରର	ଶ	ଜ	ଶ୍ରୀମଦ	କ୍ଷେତ୍ର	ରାମ	ଶିଥ	ର
୨	ର	ଜ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଯେ	ଅଳ୍ପନ୍ତ୍ରେଷିକ ସ୍ଵତାନ୍ତ୍ରର	ଅଳ୍ପନ୍ତ୍ରେଷିକ ସ୍ଵତାନ୍ତ୍ରର	ଅୟ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରାମ	ଶିଥ	ର

କମ୍ବୁପୁର—ସ. ବ. (କମ୍ବୁ=ଶଙ୍କା+ପୁର=ନଗର)—ଶଙ୍କାନଗର;
Kambupura ପୁରୀ—A name of town Puri, a
sacred place of the Hindus.

ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କିମ୍ବା କିମ୍ବା ସେ—ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ କେବଳାଶ୍ଵରବାବୁ ।

କମ୍ବୋଜ—ସ. ବ. (କମ୍ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ଓଳ)—
Kamboja ୧। ଶଖିରଣେଷ—1. A kind of conch.

୨ । ଭାରତର ପଣ୍ଡିମସ୍ତ ଦେଶବିଶେଷ—

2. A country in western India.

୨। କମ୍ପୀୟୁସନ—

3 A species of elephant

কম্যুনিক—কেবি. (ইং) বি. (ইং. কম্যুনিক)—বাজাদেশ-
Kamyunik • প্রচুরপতি—A communiqué.

କମ୍ରୁଣ୍ଡିଷ୍ଟ (Kamruṇḍiṣṭ)—
କମ୍ର—ସ. ବଣ. (କମ୍ର—ଛାତା କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ର)—
Kamra । | ଅଭିଲାଷୀ—1. Desirous.

(କମ୍ବା—ଶ୍ରୀ) ୧ | କାମୁକ; କାମଲୁଳସାୟୁଦ୍ଧ —
 2. Libidinous; lustful; licentious.
 ୩ | (+କର୍ମ. ର) କମଳୟ; ମନୋହର —

କମ୍ରି	—ବେଦେ. କଣ ଓ ତି—କମର (ଦେଖ)
Kamri	Kamari (See)

କୟବାର—ଦେ. ବି—କ୍ଷବାର (ଦେଖ)
Kayabāra Kaebara (See)
 ଶୁଣଗ୍ରୟ କୟବାର କିମ୍ବା ସବୁ ତଥାରେ ରେଖ । ଦୟନାଥ- ବଡ଼ିବ୍ରାମାମୃଣ ।
 ୩୫୦—ପାତେ (୧୯୭୦) ୧ (୧-୧୦୦) ୨୮୮

Kayara	The clearing nut.
Kava	The jessamine.

କୟାନ—ଦେ. ବି—କଇଅଙ୍ଗ (ଦେଖ)
Kayāñ **Kaiñāñ (See)**

କମ୍ପା—ମର—ଦେ. ବି—ଲେନର ମର — Tamarind tree

Kayāñ gachha
କୟାନ୍ ଗଚ୍ଛା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବି—ପାତିଲୁ ଉତ୍ତଳିକରୁ ଧାରୀରେ
Kayāñsarda ସମେତ ମେଥିର ପାତି ପାତି ପାତି ପାତି

ବାହାର କର ପକାଇ ସେହି କାମୁଆ ରସକୁ ଝୁଲୁଣ୍ଡ ଓ
ତାଳ ଅଦର ପିଠିରେ ଲେପି ଖରରେ ଶୁଣାଇଛନ୍ତି ଏଥିବା
ଅଗୁର—A pickle made by laying up
successive layers of gruel made from
ripe tamarind pulp.

କୟାଧୁ —ସ. ତ. (ନାମ) —ହିରଣ୍ୟକଶିଷୁଙ୍କ ଦୀର୍ଘ ପ୍ରକଳ୍ପିତ ମାତା—
Kayādhu Name of the wife of Hiranyakashipu.
କୟାମତ —ବୈଦେ: (ଆ) କି—ମୁସଲମାନ, ଯାତ୍ରାରେ ଓ ଗ୍ରାମୀଯାନ୍ତମାନଙ୍କ Kayāmat ዝରମରେ ସୃଷ୍ଟିର ଶେଷ ଦିନ, ଯେଉଁ ଦିନ କୟାମତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୃତ୍ୟୁବ୍ୟକ୍ତି ଜୀବିତର୍ଥି ଉତ୍ସରକ ସମ୍ମାନରେ କୟାମତ ଠିଆ ହେବେ ଓ ତାଙ୍କର ଉତ୍ସରକରୁଚି ପାପପୂଣ୍ୟର ଦିନର ଉତ୍ସର କରବେ—The last Day of Judgment.

କୟାଳ—ଦେ. କ—୧। ପଣ୍ଡ ତ୍ରୁକ୍ୟ ଓଜନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
Kayāla 1. A weighman.

ଦଣ୍ଡିଦାର । ଦଣ୍ଡିଦାର—2. A person who weighs
wares at a mart.

ପରିବାରନୟକୁ କମ୍ପୁଲ କ୍ଷଣ ଓଜନ କରେ । ପଞ୍ଚାରମେହନ. ଗଳୁମାଳ ।
କମ୍ପୁଲ—ଡେ. ବି—ପାଉସେର; ପଣ୍ଡଦୁବ୍ୟ ଓଜନ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତିର
Kayali ପାଉସେରିକ; କରିଷନ—Fees or commission paid
to a weighman.

କୟେବାର—ଦେ. କ—କଏବାର (ଦେଖ)
 Kayebāra Kaebāra (See)
 (୧) କଣ ବନ୍ଦମାନେ ତ ବରତ୍ତ କଷେବାର । ପାଠ, ଶିଶୁରୂପ ପରମାଣୁ ।

(୧) କାର୍ତ୍ତିକେ ବସେନାର ମଣିମା, ମଣିମା । ସାରଳ । ମହାନ୍ତର ।
କର୍ଚାଲି — ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଲଙ୍କଳ ଲୁହାକୁ ଶାକୁ କର
 Karchali ବସାଇବା ପାଇଁ ଲଙ୍କଳ ମୁଣ୍ଡାରେ ମର୍ଯ୍ୟାବା ଲୁହାଖଳ—
 Pins or nails attached to the plough-
 blade to tighten the ploughshare.

କର୍ଦନ— ପ୍ରାଦେ (ସମଲୟୁର) କି (ହୁ. କର୍ଦନ) — ପରିଶ୍ରମ—
Kardan Labour.

Karni — ୧। (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—କର୍ଣ୍ଣ (ଦେଖ)—
1. Karni (See)
 ୨। (ମେଘଲାପୁର) ବି—ମାଟ୍ଟ ଖୋଲବାର ଶୁଣ୍ଡି—

2. An earth-digging scraper.
• । (ମେହମ୍ବୁର) ହ. — କଣ୍ଠୀ (ଡେଖ) — 3. Karṇī (See)

କର୍ବା—ପ୍ରାଚେ (ସମ୍ବଲପୁର) କି (କୃ. ଆଜୁ)—କର୍ବା (ଦେଖ)।—
Karba **Karibā (See)**

କରମଣ୍ଠ—ଶ୍ରୀ. (ରତ୍ନ) ଅ. (ସ୍ର. କିମ୍ବା) —କରମଣ୍ଠ; କରମେ କରମେ—
Karmasa Gradually; by degrees.

Karmāśa (See)

ସାଧାରଣ ରେବେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସୁତ୍ତର ୯ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚନ୍ଦ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକେତ ରକ୍ଷା କରନ ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା , ଚନ୍ଦ୍ର କୌଣସି ନରୀ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ
ଜୀବ ଗୋଟିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଙ୍ଗବୋଷରେ କି ମିଳିବ ଫେବେ ଯେହି କି ଏହି ଯଥାକ୍ଷମେ ଚନ୍ଦ୍ର ଦିପରେ , ବା ୯ ଚନ୍ଦ୍ର ଦିନ୍ବ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’
ନ ମେଲିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘କଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆରି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆରି’ ଦେଖିବେ; ‘ଥଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଥଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

କରମା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—କରମା (ଦେଖ)—	Karamā (See)
କରମି—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର), ବ. (ସ. କର୍ମୀ)—କାର୍ଯ୍ୟକୁଣ୍ଠଳତାବ୍ୟକ୍ରମ Karmi ଉପାଧିବିଶେଷ—A title indicating diligence.	
କରମେକରମେ—ଗ୍ରା. (ଇତର) ଅ (ସ. କରମେ)—କରମେ କରମେ; କରମେ—	Karmekarme
Karmekarme Gradually; by degrees.	
କରଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ସମ୍ବଲପୁର; ଭୁଲ; ହୁ. କରେଲା) ବ. Karla (ସ. କାରବେଲା) କରଲ—(ଫଳ ଓ ଲତା) (ଦେଖ)	Kalarā (fruit and creeper) (See)
କରଣି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—କରଣି (ଦେଖ)—	Karsi (See)

କର—ସ. ବ (କୁ ଧାରୁ = କରବା + କର୍ମ. ଅ; କୁ=ନିଷେପ କରବା + Kara କର୍ମ. ଅ) —୧ । କରଣ—1. Ray of light.	
୨ । କରକା; କୁଆପଥର—2. Hailstone.	
୩ । ରାଜସ; ଖରଣ—3. Revenue; rent.	
୪ । ଶୁଳ—4. Tax; cess.	
୫ । ହସ—5. Hand.	
୬ । ଦସ୍ତିଶୁଣ—6. Elephant's trunk.	
୭ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନକର ବଶୋପାଧିବିଶେଷ— 7. A family-title of Brahmans.	
୮ । (କୁ ଧାରୁ = କରବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) କର୍ତ୍ତ୍ଵ— 8. Doer.	

(କର—ସି) ୯ । (ଉପପଦର ପରେ ଥିଲେ)—କାରକ; ଜନକ (ସଥା—ବସୁନ୍ଧର, ଅର୍ଥକର, ବଳକର, ଲକ୍ଷକର)— 9. A suffix denoting 'doing, producing and resulting in, and having the same meaning as the 'er' suffix in English.	
ଗ୍ରା. (ଇତର) ବ (ଭୁଲନାକର ଘରବାଢି ପୁଲରେ ଘରବାର, ଭୁଲ. ହୁ. ବରକିଟ) —୧ । ପାର୍ଶ୍ଵ; କର୍ତ୍ତ୍ଵ— 1. Side; flank	

ସଥା—(‘କର୍ତ୍ତ୍ଵ’ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ଦେଶକ ଶବ୍ଦମାନ ‘କର’ ସଙ୍ଗେ ଇତରଲୋକଙ୍କଙ୍କବାବୁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ସଥା—କରୁପଟ; କରବାର ।] ଦେ. ବ—୧ । ବଳଦେଶର ତାମ୍ରାଳୀ ଜାତର ବଶୋପାଧି ବିଶେଷ—1. A family-title amongst the betel-farmers and betel sellers in Bengal. ୨ । ଶ୍ରାନ୍ତ ସପ୍ତମ ଓ ଅଷ୍ଟମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଉତ୍ତରଲରେ ରାଜର କରୁଥିବା ରାଜବନ୍ଦ—2. A dynasty of kings reigning in Orissa in the 7th and 8th centuries A. D.	
---	--

[ବ—ଏହି ବଣିଷ୍ଟ ରାଜମାନେ ମହାଯାନ ବୌଦ୍ଧ ଥିଲେ ।
ଏହି ବଣିଷ୍ଟ ଜଣେ ରାଜା ଶୁଭକର କେଶର ତୀର୍ତ୍ତି ସମ୍ପାଦକ

କରଟକୁ ‘ରୁଦ୍ରାବଦଂସକ ସ୍ତୁତ’ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ବୌଦ୍ଧଗ୍ରନ୍ଥ ଉପଶୋକନୟରୂପ ପଠାଇଥିଲେ ।]	କରଟକୁ ‘ରୁଦ୍ରାବଦଂସକ ସ୍ତୁତ’ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ବୌଦ୍ଧଗ୍ରନ୍ଥ ଉପଶୋକନୟରୂପ ପଠାଇଥିଲେ ।]
ଦେ. କ—କରବା କିମ୍ବା ମଧ୍ୟମରୂପ ଏକ ଓ ବହୁବତନ କିମ୍ବା ପ୍ରଭୃତ ବନ୍ଦୀମାନ ଓ ଅନୁନ୍ତର ରୂପ—The form of the verb to do in present tense; and imperative mood in the second person singular and plural.	କରକ—ହୁ. ବ. (କୁ ଧାରୁ = ବଧ କରବା+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅକ)— Karakā ୧ । ଦାଢିମ ବୃକ୍ଷ; ଡାଳମ ଗଛ ଓ ଫଳ— 1. Pomegranate tree and fruit. ଦେଖୁଳ ସୁରବାରସ ବଦବର ଶକ । ଭଣ୍ଡ ଦେଖୁଳଶଳାମ, ୧୯୭ ୨ । ପଣୀବିଶେଷ—2. Name of a bird (M. W.) ୩ । ଷଢ଼େଇରେ ଉଥର ପାଦବିଶେଷ— 3. A cocoanut-shell hollowed to form a cup. ୪ । କମଣ୍ଡୁକ୍—4. An ascetic's water vessel, ୫ । କରଙ୍ଗମାନ—5. Pongamia Glabra (tree) ୬ । କୋବିଦାର ଗଛ—6. Bauhinia Variegata ୭ । କରମାର ରୁକ୍ଷ—7. Nerium Odorum (tree). ୮ । ବକୁଳ ଦୂଷ; ବକୁଳ ଗଛ— 8. Mimusops Elengi (tree). ୯ । ଷଢ଼େଇ—A cocoanut shell. ୧୦ । ଛବୁ—1. Fungus; mushroom (M. W.) ୧୧ । ପଳାଶଗଢ଼—11. Betea Frondosa (tree) (M. W.). ୧୨ । (କର+ସାର୍ଥ୍କ. କ) — ରାଜସ—12. Tax.
କରକଚ—ଦେ. ବ. (ସ. କର୍ତ୍ତ୍ଵକ) — ଏକ ପ୍ରକାର ସମୁଦ୍ରଲବଣ— Karakacha	A kind of sea-salt.
କରକଚ [ଦ୍ର—ଲୁଣ ଦୂର ପ୍ରକାର ପ୍ରଣାଲୀରେ ଉଥର ହୁଏ; ସେହି କରକଚ ଦୂର ପ୍ରକାର ଲୁଣର ନାମ କରକଚ ଓ ପଣା । ସମୁଦ୍ର କୁଳର ଜମିରେ ଉଥର କର ଧେଖୁରେ ସମୁଦ୍ରପାଣି ମଦା ପାଣିକୁ ପବନ ଓ ଶରୀରେ ଶୁଙ୍ଗାରବା ପରେ ଭୁମିରୁ ଶରୀର କର ଯେଉଁ ଲୁଣ କରମାର ତାକୁ କରକଚ ଲୁଣ ଓ ସମୁଦ୍ରପାଣିକୁ ଜାଲ ଦେଲେ ଯେଉଁ ଲୁଣ ହାଣିଭଲେ ବସିଯାଏ ତାକୁ ପଣା ଲୁଣ କହନ୍ତି ।]	
ଗ୍ରା. ବଣ. (ସ. କର୍କଣ୍ଠ)—କର୍କଣ୍ଠ—Rough.	କରକଚ—ଦେ. ବ. (ସ. କର୍କର) — ତୁନ ପିଣ୍ଡିତ ଗୋଡ଼; ପଥର ଗୋଡ଼; Karakach କର୍କର—Concrete; rubble. କରକର, କରକଚ [ଦ୍ର—ଏହା କୋଠାର ଶୁର ଓ ମେଲିଆରେ ବାଢ଼ିଆ ଶୁରକୁରାଯତ୍ୟର ଯାଏ ।]

ଦେଇଲ ବବହାର ସେ ଅଇ; କରକଚ ପରେ ଶୁର ସେ ଦେଇ ।
ପ୍ରାଚୀ ବାରବା, ପରଚେଗାର ।

୧	ଇ	ଭ	ବୁନ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଆଜୁନ୍ତିକ ସୁତାଷ୍ଟର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ହ
୨	ର	ଉ	ଚ	ଲୁ	ସ୍ବେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	କ	ନ୍ଦ

କରକଟି—ଦେ. ବିଶ.—୧। କୋମଳ (ଗୋପିନାଥ ନନ୍ଦ) —

Karakachi

1. Soft.

୨। ଅପକୁ (ଗୋପିନାଥ ନନ୍ଦ) — 2. Unripe.

୩। ଅପୁଷ୍ଟ (ଗୋପିନାଥ ନନ୍ଦ) — 3. Undeveloped.

କରକଟିଆ—ଦେ. ବିଶ—କରକଟୁ ବା ପଥରଗୋଡ଼ ପର ଟାଣୁଆ ୫

Karakachia—ଦରସିଖ; ଅର୍ଦ୍ଧଦିକ; କଇଆ—

Half-boiled and hard.

କରକଛପିକ—ସ. ବି. (କର + କଛପ + ଇକ) — ଉତ୍ତୋକୁ ଦସ୍ତବ୍ଧୀର

Karakachchhapika କଛପାକାର ମୁଦ୍ରାବିଶେଷ; କୂର୍ମ ମୁଦ୍ରା—

(କରକଛପିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) A Tantric pose of the two palms
of the hands held together
like the back of a tortoise.

କରକଟ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. କରଟ) — ୧। କରଟ; କଙ୍କଡ଼ା—

Karakata

1. Crab.

୨। ଗୁନ୍ତୁ ଶାବଣ ମାସ; ସୌରକଙ୍କଡ଼ା ମାସ—

2. The month of Srâbana.

* କରକଟ ସରକଟ, କିନ୍ତୁ ଶୁଣାବ କଲେ, ବାଜେ କାହଁ ।

କନ୍ଦୁ ବନ୍ଦ ବନ୍ଦେ ବରତିଲେ ବାହଁ ରଖିବ ଧନ । କୃଷିବଦନ ।

କରକଟିଆ—ଦେ. ବିଶ.—ମର୍କଟିଆ; ବାମନରୂପ—

Karakatiā

Stunted; dwarfed in growth.

ମରକୁଟେ

ଠିକ୍କନା

କରକଣ୍ଟକ—ସ. ବି (୭ଣ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କର + କଣ୍ଟକ) — ହାତର ନଞ୍ଚ—

Karakantaka Finger nail of the hand.

କରକବହୁ—ଦେ. ବି. (କରକ = କମଣ୍ଟକୁ + ବହ ଧାରୁ + କଣ୍ଟୀ. ଅ) —

Karakabaha ଯୋଗୀ—A sage; anchorite.

କନ୍ଦିଲୀ କରକବହୁ ଦଶାନ କଜାଇବ ରସେ ରସଳା କଣ୍ଟ. ପ୍ରେମସ୍ଥାନିଧି ।

କରକବାଜ—ସ. ବି. (୭ଣ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କରକ + ବାଜ) ତାଳମ୍ ମଞ୍ଜି—

Karakabija Pomegranate seed.

କରକର—ଦେ. (ଧୂନ୍ୟକରଣ କୁଳ. ସବଳନ) ଅ.—ଉତ୍ତ ହାସ୍ୟ; କରି-

Karakara କରି ହସିବା—Loud laughter; horse-laugh.

କଳ କଳ କରକର ହୋଇ ଗୋଟି ହସନ୍ତ । ଅନବୃତ୍ତ. ରସକଷ୍ଟୋଳ ।

କହ କହ ଦେ. ବିଶ—୧। ଭୁଲହାସ୍ୟମୁକ୍ତ; ହସଦ୍ଧି—

1. Laughing; loudly.

କିରକିର ୨। (ସ. କରକର = ଗୋଡ଼) — ଗେବାରବାକୁ କରିଷ

କିରକିର ବାଲମୁକ୍ତ, (ଶାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ) — 2. Grating to the
teeth while eaten; having sand mixed in it.

କରକଣ—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ପଦ୍ୟ) ବିଶ. (ସ. କରକଣ) — କରକଣ (ଦେଖ)

Karakasa Karkaśa (See)

ଦୁଃ ସଦୟ ମନସ ବହିଶର କରକଣ—ବଦ୍ୟାଦ୍ୟ. ସମୀକ୍ଷା ।

କରକା—ସ. ଶ୍ରୀ. (କରକ + ଶ୍ରୀ. ଅ) — କୁଆପଥର—

Karakā Hailstone.

କରକାପାତ—ସ. ବି. (୭ଣ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କରକା + ପାତ) —

Karakāpāta କୁଆପଥର ଦୃଷ୍ଟି—

Hail; a shower of hailstones.

କରଙ୍ଗ—ଦେ. ବି. (ସ. କରକ) — ତାଳମ୍ ଫଳ—

Karakī

Pomegranate (fruit)

ଦେଇଁ ଗୋଟି ଦେଖି କରଙ୍ଗ ତଳକ ବୋଲର ପଣ୍ଡ ଦେଖ ଦେଇଁ ।

ଅନବୃତ୍ତ. ରସକଷ୍ଟୋଳ ।

କରକୋରକ—ସ. ବି. (ରୂପକ କରିଧା; କର + କୋରକ) —

Kara koraka କେରଙ୍ଗ; କୁତକର; ଯୋଡ଼ିବସ୍ତୁ—

ଦ୍ୱାଧ ବସେଥର ଧୀର କର ବଧର କରକୋରକକେ ପ୍ରଷ୍ଟେ ସେ ।

ଭାବୁକୁଣ୍ଡିବେଳାସ ।

With folded hands.

କରକୋଷ—ସ. ବି. (ରୂପକ କରିଧା; କର + କୋଷ) — ହାତର ପୋଷ—

Karakosha

The hollow of the hand.

କରକୋଷ୍ଟୀ—ସ. ବି—(୭ଣ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କର + କୋଷ୍ଟୀ) କରତଳମ୍

Karakoshṭī ରେଖାଚୟୁ, ଯହିଁରୁ ମନୁଷ୍ୟର ଭଗ୍ୟ ଗଣନା

କରମ୍ୟାଦ—The lines on the palm, of the
hand from which a man's lot can be
cast and his future foretold.

କରକୋଷ୍ଟୀ ବିଦ୍ୟା—ସ. ବି. (ମ. ପଲ୍ଲେ. କରିଧା; କରକୋଷ୍ଟୀସମକୀୟ

Karakoshṭī bidyā) — କରକୋଷ୍ଟୀ ଦେଖି ମନୁଷ୍ୟ

ଜୀବନର ପଟଣା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରବାରୂପ ବିଦ୍ୟା; ଆମୁଦିକ ଶାସ୍ତ୍ର—

Palmistry.

କରଗତ—ସ. ବି. (୭ଣ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କର + ଗତ) —

Karagata ୧। ହସ୍ତଗତ; ହାତକୁ ଅସିଥୁବା—

(କରଗତ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Come to the hand.

୨। ପ୍ରାୟ—2. Received; obtained; attained.

୩। ଅନ୍ତିମରକୁ ଅଣା ପାଇଥୁବା; ଅସ୍ତ୍ର; ବଣୀଦୂର—

3. Brought under control; suborned.

୪। ପରାଜିତ—4. Subdued.

କରଗା—ବୈଦେ. ବି. (ପା. କାରଗାତ୍) —

Karaga ଜନ୍ମିମାନଙ୍କ ତଳ୍ଲ ତଳେ ଥୁବା ଖାଲ—

କରମ୍ଭ—The low hole below the weaver's loom.

[ଦୁ—ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଲୁଗୀ ବୁଣୀଲବେଳେ ଚନ୍ଦ୍ର ଏ ଖାଲ ମଧ୍ୟରେ
ଗୋଡ଼ ଲୁଗୀର କର ଦସେ ।]

କରଗ୍ରହ—ସ. ବି. (ବହୁମୁହି; କର + ଗ୍ରହ) —

Karagraha ୧। ପାଣିଗ୍ରହଣ; ବିବାହ—1. Marriage.

୨। ପ୍ରଜାକ ନିକଟରୁ ରଜସ ନେବା—

2. Collection of rent from tenants.

୩। ହସ୍ତଧରଣ—3. Holding by the hand.

କରଗ୍ରାହ—ସ. ବି. ପୁ. (କର + ଗ୍ରହ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ ଅ) —

Karagraha ସେ କର ଗ୍ରହଣ କରେ—

ସାଧାରଣ ଘେବେ ଅପର ଦୃଷ୍ଟିରେ ସୂଚନ ୧ ତଳେର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ୨ଙ୍କ ୨ ତଳେର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ଲଖିରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ବା ୩ ତଳେର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାହାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଭାତିର ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଲିରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଗଜ ପାର୍ତ୍ତ ସାଥିମନ ତଳେର ଦୟବୀତ ୨, ବା ୩ ତଳେର ବର୍ଷ ବା ମାହାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଭାତି ହେବ । ସାଥୀ—‘ଗାର’ ନ ମିଳିବେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଢ଼’ ନ ମିଳିବେ ‘ବୁଢ଼’ ଦେଖିବେ; ବନ୍ଧୁ ନ ପାଇବେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ନ ପାଇବେ ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ ନ ପାଇବେ ‘ଅଳବଡ଼’ ଦେଖିବେ ।

Collecting revenue.

ସ୍ତ୍ରୀ ୧ । (ପାଣିପ୍ରଦଶକାରୀ)—ଉଦ୍‌ଦୀପ; ପତି; ସ୍ତ୍ରୀ—
1. Husband (who receives the hand of the
bride in marriage.)

୨ । ରାଜସ୍ତ ଆଦୟ କରବା ବ୍ୟକ୍ତି—

2. Collector of revenue; tax-collector.

କରଗ୍ରାହକ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଶ. ପୁ. (କର + ପ୍ରଦଶ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ . ଅନ)—
Karagrāhaka. କରଗ୍ରାହ (ଦେଖ)
Karagrāha (See)

କରଗ୍ରାହୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଶ. ପୁ. (କର + ପ୍ରଦଶ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ . ଇନ୍ଦ୍ର ; ୧ମା.
Karagrāhī ୧ବ)—କରଗ୍ରାହ (ଦେଖ)—Karagrāha (See)

କରରଶଣ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଶ. (କର + ପୁଷ୍ଟ ଧାରୁ = ଘଣିବା + କର୍ମ. ଅନ)—
Karaghārshana ୧ । (ବନ୍ଧୁବ୍ରାହୀ) ଦିଖମନ୍ତ୍ରନଦଣ୍ଡ; ଖୁଆ—

1. Churning rod.

୨ । (ତଣ୍ଡି ତତ୍ତ୍ଵ)—ହାତ ଘଣିବା—

2. Rubbing of the hands.

କରଙ୍କ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଶ. (କୁ ବା କୁଣ୍ଡ ଧାରୁ + ଅଧିକରଣ. ଅନ)—
Karaṅka ୧ । କମଣ୍ଡକ—1. An ascetic's water-pot.

୨ । ନଢ଼ିଆ ଶବ୍ଦରେ—

2. The shell of a cocoanut.

୩ । ଶଶରଷ୍ଟ୍ର; କକାଳ—3. Skeleton.

୪ । ମୁଣ୍ଡର ଶୋଲପା—4. Skull.

୫ । ଉଶାପାତ୍ର—5. A beggar's bowl.

୬ । ମୁଦ୍ର ପେଡ଼—6. A small box.

୭ । ତ୍ରବା—7. A small pot.

୮ । ଶପର—

8. Portion of a broken earthen pot;
potsherd.

୯ । ଇଷ୍ଟୁବିଶେ—

9. Name of a kind of sugarcane.

୧୦ । ପାତିବିଶେ—10. A kind of pot.

୧୧ । ଛେପ ପକାଇବାର ପାଡ଼; ପିକଦାନି—

11. A spittle-pot; spittoon.

କରଙ୍କବାହୀ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବିଶ. ପୁ. (କରଙ୍କ ବହୁ + ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ . ଇନ୍ଦ୍ର;
Karaṅkabāhi ୧ମା. ୧ବ)—ରାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତାମ୍ରଲପାତ୍ର ବା

(କରଙ୍କବାହୀ—ଶ୍ରୀ) ପିକଦାନି ଧରି ଯାଉଥିବା (ରତ୍ନ)—
(the servant) Carrying the betel-pot
or spittoon with kings.

କରଙ୍କବା—ଦେ. କି—ପନିକହାର ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କର କାହିବା—
Karaṅkibā. To cut into pieces.

କରଙ୍କ—ଦେ. ବିଶ. (ସ୍ତ୍ରୀ. କରଙ୍କ)—୧. ଜଳପାତିବିଶେ—
Karaṅga. 1. A kind of water-pot.

, ୧ ନଢ଼ିଆ ଶବ୍ଦରେ—2. The shell of cocoanut
cut open in two halves.

କରମୁ—ଦେଖେ. ବି. (ଅ. କରମୁ)

Karachā ୧ । (ଜମିଦାର ସିରପୁ) ଖଣ୍ଡା ଜମାବନ୍ଦର ତାଲିକା—
କଡ଼ା ୧. A written assessment-list of tenants.
କରମ୍ବା

, ୧ ଡାଇର; ଦୈନିକଲିପି—2. Diary.

୨ । ଶ୍ରେଣୀବନ୍ଦ ହୋଇ ଲିଖୁତ ବିବରଣ—
3. A detailed statement.

[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ଚେତନ୍ୟରଭାଷ୍ଟରୁତ୍ତରେ ସ୍ପୃଷ୍ଟ ଶବ୍ଦରୁପେ
ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଇ ।]

କରଚୁଲି—ଦେ. ବି. (ସ୍ତ୍ରୀ. କର + ଚାଳ ଧାରୁ; ଯାହା କରବାର
Karachuli ଚାଳିବ ହୁଏ)—A metal ladle with a

କରଚାଲି handle; a big spoonlike thing made
କରଚୁଲି; କଳପୀ of metal for stirring boiling matter
and for serving food.

କରବରେ ବୁଝ ଅର ବରେ କରଚୁଲି—ସାରଳା. ମହାପରବରି ।

କରଛଡ଼ା—ଦେ. ବିଶ.—୧. ଏକପାଶିଆ—

Karachhārdā ୧. Situate on one side.

ପାଶଛାଡ଼ା ୨ । ଏକୁଛିଆ—

ଅଲଗ ୨. Isolated.

୩ । ପାଖଇଡ଼ା; ପାଖରୁ ଅଲଗ—3. Separated from
the side; keeping aloof.

କରଛଡ଼ା କରିବା—ଦେ. କି—୧ । (ପିଲକୁ) ପାଖରୁ ଅଲଗ କରିବା—
Karachhārdā karibā ୧. To keep away (a child)

ପାଶଛାଡ଼ାକରା from one's side.

ଅଲଗ କରିଲା ୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଧୂର ଦୟିରୁ ନ ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ
ହେଲା କରିବା—To neglect a work by
shirking the responsibility from
one's self.

କରଛଡ଼ା ଦେବା—ଦେ. କି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଖଣ୍ଡାଙ୍କରେ ଅଲଗ
Karachhārdā debā ରହିବା—To keep oneself at a

ପାଶଛାହଙ୍ଗୀରା distance from a thing; to keep
ଅଲଗାହିଲା one's self aloof tactfully.

କରମୁଇଆ—ଶ୍ରୀ. ବିଶ—କରଛଡ଼ା (ଦେଖ)—
Karachhārdia Karachhārdā (See)

କରିଲି—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଶର) ବି (ସ୍ତ୍ରୀ. କର୍ଷ) —କରିଷି; କରିଷି; ସେଇର
Karachhi ୨. ତେଜନ; ଏକତୋଳ୍ୟ—A standard of
weight; one tola.

କରିକ—ସ୍ତ୍ରୀ. ବି—୧ । (କର + କର ଧାରୁ = ଲଦ୍ଦିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ) —
Karaja ୧. Finger-nail.

ସାଧାରଣରେ ଅଗର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୃତି ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ଅସର ଓ ମାହା ଏବଂ ୨ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଗର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଗର ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵ ବୌଣ୍ଡର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାଶାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ପୋଛିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଣରେ ନ ଚିତ୍ତବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସାଧାରଣେ ତତ୍ତ୍ଵର ପରିପତ୍ର ୨ ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାଶାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ପୋଛିଲାର ଫେର । ସଥା—ଗାର' ନ ମେଳିଲେ 'ଗାର' ପୋଛିଲେ; 'ବୃଦ୍ଧ' ନ ମେଳିଲେ 'ବୃଦ୍ଧ' ପୋଛିଲେ; 'ବୃଦ୍ଧ' ନ ମେଳିଲେ 'ବନ' ପୋଛିଲେ; 'ଅଗର' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗର' ପୋଛିଲେ; 'ଅଲକା' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲକା' ପୋଛିଲେ ।

ତେ. କାନୁଗୀ କରଣ ଯୋଜିବ୍ୟାପକ, ବୁଝୁ, ଭୁବାବନ୍ତି, ଗୁଲୁ, ଅର୍ପ, ମ. କରଣ ବୁଣି, କୁମି ଓ କପନାଶକ; କରଣପତ୍ର କଷ, ବାସୁ, ଗୁ. କରଣ ଅର୍ପ, କୁମି ଓ ଶୋଥଗ୍ରେଗରେ ହିତକର । ଏହା ହା. ପର୍ଯ୍ୟାୟ : ରେଦକ, କଟୁବିପାକ, ଦୃଷ୍ଟିଶର୍ମ୍ୟ, ପିତ୍ରବର୍କକ ଓ ଲୟ । ଜକ୍ରମାଳ; ଏହି କରଣର ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଲଟାଣିଆ ଗଛକୁ କରଣ; ଶିଳ ବା ଲଟାକରଣ (ସେ. କଟୁକରଣ; ବ. ନାଟା-କରଣ; କରଣ) ଓ ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାର ଗଛକୁ ବରପୋଇ ତିରବିଲୁ; କରଣକ (ସେ. ପୁରିକରଣ) କହନ୍ତି ।]

, ୧. କରନା (ଦେଖ)

2. Karanda (See)

କରଣକ—ସ. ବ. (କରଣ + ସାର୍ଥ୍ୟ. କ)—କରଣ (ଦେଖ)

Karaṇjaka Karaṇja (See)

କରଣନିଳଯୀ—ସ. ବ. ସୀ—ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କ ପୁରୁଣୋକ୍ତ ମାତା—

Karaṇjanilayā The mythological mother of all trees.

ବୃକ୍ଷକୁ ମାତା ଯେ କରଣନିଳଯୀ
ଲୋକେ ବର ଦେଲେ ସେ ଏକ କର ଦୟା ।

ବୃକ୍ଷପିତ୍ର ମହାବରତ. ବନ ।

କରଟ—ସ. ବ. (କ = ନିଳକୁ + ରଟ ଧାରୁ = ଘୋଷଣା କରବା
Karaṭa + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଥ)—୧. କାକ; କୁଆ—1. Crow.

, ୧ ଦସ୍ତିର ଗଣ୍ଡଦେଶ; ଗଜକୁମୁ—

2. The temple of an elephant.

୩. କୁସମ୍ବ; କୁସମ୍ବ ଗଛ—3. Safflower plant.

୪. କୁସମ୍ବ ଫୁଲ; ଗେଣ୍ଟୁ ଫୁଲ—4. Safflower.

୫. ବାଦ୍ୟପତ୍ରବିଶେଷ—5. A kind of drum.

୬. (ନାମ) ପଞ୍ଚତହୋକୁ ଶୁଗାଳବିଶେଷ—

6. Name of a jackal infolktale.

୭. ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଏକାଦଶାହ ଶ୍ରାବ—

7. The funeral Sraddha performed on the 11th day of death.

୮. ପାଣିକୁଆ—8. Cormorant (bird)

୯. ନିନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ—9. A bad Brāhmaṇa.

୧୦. ନାସ୍ତିକ ବ୍ୟକ୍ତି—

10. An atheist; an unbeliever.

୧୧. ବେଦନାଦୁକ ବ୍ୟକ୍ତି—11. An impugner of the doctrines of the Bedas (M. W.)

ସ. ବଣ—୧. ନାସ୍ତିକ—1. Atheistic.

, ୧. କଳମିଶା ନାଲିଆ—2. Dark red (M. W.)

୨. ନିନ୍ୟବିଜ୍ଞାନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—3. (person) Following a degraded profession.

କରଟକ—ସ. ବ. (କରଟ + 'ଥର୍ଥ. କ)—କରଟ (ଦେଖ)

Karaṭaka

Karaṭa (See)

କରଟା—ସ. ବ. ସୀ. (କରଟ + ସୀ. ଥ)—ଦୁଃଖଦୋଷ୍ୟା ଗର୍ବ;

Karaṭā ସେହି ଗାରିକୁ ଥର କଷ୍ଟରେ ଦୁହି ହୁଏ—

A cow very difficult to be milked.

ଦେ. ବ. (ସ. କରଟ)—୧. ମୃତବ୍ୟକ୍ତିର ଏକାଦଶାହ ଶ୍ରାବ—

1. The funeral Sraddha performed on the 11th day of death.

, ୨. ଶୈଟ କରିଥ—2. A very small narrow cloth.

କରତା; କଡ଼ତା ୩। ଦୃଢ଼ ଚୌକ ଅଦି ବୌଣ୍ଡସି ଜଳୀୟ ଦ୍ରୁବ୍ୟକୁ କରଦା ପାସରୁ ତରଙ୍ଗରେ ଓଜନ କରିବା ସମୟରେ ଶୂନ୍ୟ ଭାଣ୍ଡର ଓଜନ ଜାଣିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ମାଟ ବା ପଥରଙ୍ଗ୍ରେ—

3. Bits of stone or earth put in the scale pan for ascertaining the actual weight of the empty pot or receptacle in which ghee, oil or any other liquid articles are about to be weighed.

୪। ପାସଙ୍କ; ତରଙ୍ଗ ହାଲୁକା ପାଖର ପଲାରେ ଯୋଗ କରାଯିବା ମାଟ ବା ଉଥର ଖଣ୍ଡ—

4. Weight added to the lighter pan of a scale to make the beam horizontal before weighment.

[ଦ୍ର—ତରଙ୍ଗର ଦୁଇ ପାଖର ପଲା ଉତ୍ତରମାତ୍ର ଥିଲେ ତରଙ୍ଗର ଦୟୁ ତୁମିର ସମାନ୍ତର ହୋଇ ରହେ ନାହିଁ; ଭଲୁ ଦଣ୍ଡ ସମାନ୍ତର ନ ରହିଲେ କୌଣସି ଦ୍ରୁବ୍ୟର ଠିକ୍ ଓଜନ ଜଣାପଡ଼େ ନାହିଁ; ଏଥପାଇ ଉକ୍ତ ତରଙ୍ଗ ଦ୍ଵାରା କୌଣସି ପଣ୍ଡଦ୍ରୁବ୍ୟ ଓଜନ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ହାଲୁକା ପାଖର ପଲାରେ ମାଟ ବା ପଥରଙ୍ଗ୍ରେ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଦ୍ରିକୁ ତୁମିର ସମାନ୍ତରକ କରାଯାଏ ।]

କରଟା ଧରିବା—ଦେ. କି.—ଧତ୍ତା ଧରିବା; ପାସଙ୍କ ପକାଇବା—

Karaṭā dharibā To restore equipoise to the beam:

କଡ଼ତା ଧରା of a scale by putting pieces of earth

ଦ୍ରସଂ ଧରନା or stone before weighing an article.

କରଟିକା—ସ. ବ. (କରଟ + ସାର୍ଥ୍ୟ. କ + ସୀ. ଅ)—

Karaṭikā କାକା; ମାର କୁଆ—A she-crow.

କରଟା—ସ. ବ. ୧। (କରଟ = ଗଜଗଣ୍ଡ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା.

Karaṭī ୧୧.)—ଦ୍ରସ୍—1. Elephant.

, ୧. (କରଟ + ସୀ. ର)—ମାର କୁଆ—2. A she-crow.

କରଟୁ—ସ. ବ. (କୁ = କୁସମ୍ବ + ରଟ ଧାରୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ.

Karaṭu କୁ ଶୁଗରେ କ ଅଦେଶ—ଜଳତର ପଣ୍ଡବିଶେଷ; ଗେଣ୍ଟୁଲିଆ ପଣ୍ଡି—The Openbill (a wading bird); the Numidian Crane.

କରତ୍ତା—ଦେ. ବ. (ସ. କାରବେଳ)—୧। ଲତାବିଶେଷ; କଲବା

Karardā ଫଳ ଓ ଲତା—1. Memordica Charantia (creeper and fruits).

୧	ଇ	ର	ରୁ	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତବର୍ଷି	ଅନୁନ୍ତବିକ ସ୍ଥାନର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇଯୁ	ଉଥ	ଇ
୨	ର	ରୁ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଷି ଅନୁନ୍ତବା ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁ ପୁରୁ ବର୍ଷି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ	

୨। ଏକ ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲର ଗଛ—

2. Cleistanthus Collinus (a wild tree).

ଶରୀର; ଗର୍ଭ; କରଳ ତୁ—ଏଥର ବକଳା ନାନା କାମରେ ଲାଗେ; ଏହା ଗଡ଼ିଜାତ ଓ ସମ୍ମଲପୁର ଅଞ୍ଚଳ ଜଙ୍ଗଲମାନଙ୍କରେ ଜନେ ।]

କୋତିର ପିଥାଳ କରିବା ଅଥବା—କୁଣ୍ଡିବିହ ମହାଭାରତ ବନ ।

୩। ମୁଗ ବିଶ ଆଦିର ଛୁଇଁର ଗ୍ରେଣା—

3. Empty pods of cereals.

ଶା. ବିଶ. (ସ. କରଣି)—

୧। ଦୃଢ଼; ଠାଣୁଆ; ଠାଆଁଦା—1. Hard; tough.

୨। କଷ୍ଟସହିତ—2. Inured to rough use.

୩। କଡ଼ା; ରାଶି; କଠୋର ନିୟମପ୍ରବର୍ତ୍ତିକ—

3. Strict; overstrict.

୪। କାର୍ଯ୍ୟମ; ଉତ୍ସଳ—4. Active; fit for work.

କରତ୍ତାପତ୍ରିଆ (ଇତ୍ୟାଦି) —ପ୍ରାଦେ. (ଶାକ) ବି—

Karardāpatariā (etc) କଲ୍ପପତ୍ରିଆ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) Kalarāpatariā etc. (See)

କରଢ଼—ଦେ. ବ. (ଶ. କରଣ; ଭୁଲ. ପାଲ. କରିବ) —

Karardi ୧। ବାର୍ତ୍ତିଶଳା; ବଶାକୁର—

ବାର୍ତ୍ତିଶଳାନ୍ୟାକଟ୍ରା—1. Tender shoots of bamboo.

୨। ଜଂଗଲି—2. The fire supposed to exist in the human stomach which digests the food.

(ସଥା—ମୋ କରଢ଼ ଜଳିଲୁଣି ।)

୩। କିଣ୍ଠ; କୋଳଥ ଆଦି ଶବ୍ଦର ଛୁଇଁରୁ ଶସକାଢ଼ ନେଲାରୁ ସେଇଁ ଗ୍ରେଣା ଆଦି ରହେ—3. The empty pods of cereals after the grains are extracted from them.

୪। ଅମଗଛରୁ ମନରୁ ଝାଡ଼ିବା ଗଛପାଇଲ ଅମ—

4. Fully ripe mango fruits falling down to the ground of their own accord.

(ସଥା—ଅମ ବାଢ଼ିଆନ୍ତି ଅମ ଗଛରୁ କରଢ଼ ତ ଖେଲ ନାହିଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଅମ ପରେଇବା କିଅଁ ?)

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି—ବାର୍ତ୍ତିଶ ଗଜାରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆଦି ବା ଭାଗ—A sort of food or curry prepared from tender shoots of bamboo.

କରଢ଼ ଗଜା—ଦେ. ବ—ଗଜା ବାର୍ତ୍ତିଶ—

Karardi gajā Tender shoots of bamboo.

ବାର୍ତ୍ତିଶର ଫୋଡ଼କ

ବାର୍ତ୍ତିଶକ କଲଳା

କରଢ଼ ଜଳିବା—ଦେ. ବ—ଅକଣ୍ଟମ ମୁଖ ଦେଖାଇବା—

Karardi jaLIBĀ Feeling of being very hungry.

କୌଣ୍ଡି ଜଳମା

କରଣ—ଶ. ବ. ୧। (କୁ ଧାରୁ = କରିବା + କର୍ମ. ଅନ)—

Karana କାର୍ଯ୍ୟ—1. Action; act. (Apte)

୧। (+କରଣ. ଅନ) (ବ୍ୟାକରଣ) ଯାହା ହାତ କୌଣ୍ଡି କିମ୍ବା ଅନୁ ଶ୍ଵିତ ହୁଏ; କାରକବିଶେଷ—

2. (Grammar) The instrumental case.

୩। କାମ ଏସାଧନବିଶେଷ—3. Instrument by which any work is performed,

୪। ଉପାୟ; କାରଣ—4. Means to an end.

୫। ସେତୁ; ପ୍ଲାନ—5. Place.

୬। ଶାତ୍ର; ଶର୍ଵର—6. Body.

୭। ଇନ୍ଦ୍ରମୂ—7. Organ of sense or action.

୮। ଜ୍ୟୋତିଷଶୋକ୍ର ଏଗାର ପ୍ରକାର କାଳବିଭାଗ ମଧ୍ୟରୁ ଏକମ-

୯। (+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅନ) ଶୁଦ୍ଧାଗର୍ଭଜାତ ବୈଶ୍ୟପୁତ୍ର; ଶୁଦ୍ଧଜାତି ବିଶେଷ; କାୟପୁ—9. A caste born of a Sūdra mother and Baisya father.

୧୦। ହସ୍ତ ହାତ ଲେପନ—

10. Anointing by the hand.

୧୧। ନନ୍ଦ ଗୀତରେ କରିବାର ଅରନ୍ୟ; ଅବଲୟ—

11. Manual representation of a song in dancing.

୧୨। ବାନର—12. Monkey..

୧୩। (+ଭାବ. ଅନ) ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବା; ସମ୍ପାଦନ—

13. Producing; doing; accomplishing; effecting (Apte)

୧୪। ବିଦବସାୟ; ବେପାର—

14. Business; trade (Apte)

୧୫। (ଅଇନ୍) ଦଲିଲ—

15. (law) Documentary proof (Apte)

୧୬। ପରଂବ୍ରତ୍ତ—16. The Supreme Being (Apte)

୧୭। ଭୂତାରଣ—17. Pronunciation (Apte)

୧୮। ଲେଖା ବିଦବସାୟଜାଗା ବ୍ୟକ୍ତି—

18. A professional writer.

୧୯। ସିକହସ୍ତ, ଲେଖକ—19. An expert writer.

ଲେଖୁଲେଖୁ ବରଣ, ହସ୍ତ ହରୁ ମରଣ । ତର ।

୨୦। ଲେଖକ; ମୋହୋରି; କରଣ—

20. A clerk; scribe; moharrir.

ଦେ. ବ.—୧। ଉତ୍ତରକ ଲେଖା ବିଦବସାୟ କାୟପୁ ଜାତ—

1. A caste of kshyasthas of Orissa.

[ତ୍ରୁ—ପ୍ରକ୍ରି ପତର କ୍ଷତିଷ୍ଵର ସନ୍ଧାନ (ମନ୍ଦୁ ୧୦୨୨), ଶୁଦ୍ଧାଗର୍ଭଜାତ ବୈଶ୍ୟ ସନ୍ଧାନ (ଯାଞ୍ଚବଳ୍ୟ ୧୦୨୨), ବୈଶ୍ୟ-

ସାଧାରଣ ଲେଖେ ଥିଲେ ସୁଷ୍ଠାରେ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ତଳ୍ଳିର ଅଶର ମାନ୍ଦା ଏବଂ ତଳ୍ଳିର ଅଶର ତାମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖି କରଇ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ତଳ୍ଳିର ବୈଶେଷ କରଣ ମାନ୍ଦାପ୍ରତି ଶବ୍ଦରେ ଗୋଟିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ ଦେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାଫମେ ତଳ୍ଳିର ବିପରୀତ ୨ ବା ୩ ତଳ୍ଳିର ବର୍ଣ୍ଣବାଚି ମାନ୍ଦାପ୍ରତି ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ କି ମିଳିଲେ ‘ଗାର ଶୋଭିବେ; ‘କୁଥୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଥୁ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଶୋଭିବେ ।

ଗର୍ଭଜାତ କ୍ଷତ୍ରିୟ ସନ୍ତୁଳାନ (ମହାଭାରତ ୧୯୪୭) କୁ କରଣ ନାମରେ ଡକା ଯାଉଥିଲା (M. W.) । ଏମାନଙ୍କ ବିଧବସ୍ତ୍ରୀ ଲେଖାପଢ଼ି । ଓଡ଼ିଶାରେ କରଣ ଓ ବୈଶ୍ୟକରଣ ନାମରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର କରଣ ଜାତ ଅଛିନ୍ତି । ଶିକ୍ଷା ଓ କମାଳ ପ୍ରଭାତ କରଣ ନାମରେ ଅରହତ; ବୈଶ୍ୟକରଣମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କରଣ ନୁହନ୍ତି । କରଣମାନଙ୍କର କ୍ଷତ୍ରିୟଶତରେ ସୁବ୍ରତ ସଙ୍ଗେ ସମସ୍ତପଦକର୍ତ୍ତରେ ବିବାହ ହୁଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ବର କଳନ୍ଦାକୁ ଜଣି ଥାଣିବାର ଅରନ୍ୟରେ ବିବାହବିଧ ସମ୍ମାଦିତ ହୁଏ । ବୈଶ୍ୟକରଣମାନଙ୍କର ବାଲକା ସଙ୍ଗେ ବ୍ରାହ୍ମ ବା ପ୍ରାଚାପତ୍ନୀ ଶାତରେ ଦ୍ଵାରା ହୁଏ । ଏହି ବୈଶ୍ୟକରଣମାନେ ଆଦିମ କରଣ, ଶୁଦ୍ଧ । ଓ ବୈଶ୍ୟପଦ୍ଧତି ଅଥବା ଜାତର ବରସାର ବରସାର । ଏହିମାନେ ପ୍ରଥମେ କରଣ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଅନୁମିତ ହୁଏ । ତା ପରେ ସେ ଲେଖାପଢ଼ି କାର୍ଯ୍ୟ କଲା, ସେ କରଣ ବୋଲି ପରିଚିତ ହୋଇ ରଜାଙ୍କ ପାଖେ ବଡ଼ ପଦ ପାଇଥିବାରୁ କରଣ କମେନ୍ଦ୍ରିୟ ବର୍ତ୍ତନ ଜାତର ବୋଲି ପରିଚିତ ହେଲେ । କମେନ୍ଦ୍ରିୟ ଭାଇରେ ଓ ସାମନ୍ଦରମାନେ ମଧ୍ୟ ଭବାହାଦି ହରପକରେ ଏମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶିଲେ । ଏହିପରି କାଳକମେ ଏକ ପ୍ରତିପରିଶାଳୀ ମିଶିଜାତର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଏବଂ ଏହି ସମସ୍ତେ କରଣ ଜାତୀୟ ବୋଲି ପରିଚିତ ହେଲେ ଓ ମହାନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଅଭିମହାନ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱାରା ଦେଇଲେ । କରଣ ଜାତରେ ସବୁ ଜାତକୁ ମିଶାଇ ନେବାର ଏହି ଜୀବି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଲେପ ପାଇନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରବଚନ ଥିଲା— “ରଷା ବଢ଼ି ଲେ ମାହାନ୍ତି” । ଶୁଦ୍ଧ ମୁନ୍ଦ ସାରଲାଦାସଙ୍କ ବଶରମାନେ ମଧ୍ୟ ଏବେ କରଣ ଗୋଟୀରେ ଚଲନ୍ତି । ଏହିପରି ଅନେକ ଭାବାହାଦି ଅନୁମୁଦାନ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରମାଣିତ କରାଯାଇପାରେ ।

Risley ସାହେବଙ୍କ Castes and Tribes of Orissa (Vol I. P. 426.) ଖରୁରେ କରଣମାନେ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଶ୍ରେଣୀବିଶେଷ ଓ କାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଚିତ୍ରଶୁଣ୍ଡକ ବଶର ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଥିବାର ପୁଅଣାଦିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଥିଲା ବୋଲି ଲେଖାଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାର କରଣମାନେ ଗୋତ୍ର ଅନୁସାରେ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଶୁରୁ ପ୍ରକାର— ୧. କୃଷ୍ଣତୋୟ; ୨. ସଂଖ୍ୟାପୂନ; ୩. ଭାରତ୍ବାଜ; ୪. ନାଗସ (ହଞ୍ଚାର—ଓଡ଼ିଶା ।)

ପାଠଶାଳା ହାଇକୋଟ ୧୯୨୭ ସାଲରେ (I. L. R. 1926. Patna, page 45.) ନାନା ପୁରାଣ ଓ ଶାସ୍ତ୍ର ଆଲୋଚନା କରି ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଭିପରିତ ହୋଇଥିଲା ସେ କାର୍ଯ୍ୟମାନେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଅଟିନ୍ତି ଓ ବୟାପରେ ଲେଖା ଥିଲା ସେ, ଚିତ୍ରଶୁଣ୍ଡକର ବାର ପୁଅଣ ମଧ୍ୟ ଅନୁମାନକାରୁ କରଣମାନେ ଭିନ୍ନରେ ଏବଂ ଏମାନେ ପ୍ରଥମେ ନର୍ମଦାତଟ୍ଟସ୍ତ୍ର କରନାଲି ଅନ୍ଧଳରୁ ଅସିଥିଲେ ।]

୧. ରଜା ବା ଦେବତାଙ୍କ ହୃଦୟକ ଲେଖାକ କର୍ମଶ୍ରୀ—

2. An accountant of a Rājā or of a Deity.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ଭୁଲ; ତେ. କରଣମ୍—ଗ୍ରାମର ରଜକାୟ ହୃଦୟକରେଖକ କର୍ମଶ୍ରୀ)—ଗ୍ରାମର ହୃଦୟକ

ଲେଖାକ କର୍ମଶ୍ରୀ—A village accountant under the Government in Ganjam.

କରଣମ୍—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ସ. କରଣ; ତେ. କରଣମ୍)—

Karāṇam ଗ୍ରାମର ରଜକାୟ ହୃଦୟକ ଲେଖକ—A village accountant under the Government.

କରଣ ମର୍ଯ୍ୟାଦା—ଦେ. ବି—୧ । ଉଲ୍ଲଳିୟ କରଣ ସମାଜରେ ପ୍ରତିକିରଣ ମର୍ଯ୍ୟାଦା—ସାମାଜିକ ଆତ୍ମମର୍ଯ୍ୟ ଓ ଶର୍ତ୍ତ—

1. Grandeur and usages obtaining in the Karāṇa society of Orissa.

୨। (ଲକ୍ଷଣାଥ୍) ସାତ୍ତମର ଶର୍ତ୍ତ—

2. (figurative) Outward grandeur (generally).

କରଣ ସାଥୀ—ଦେ. ବି—୧ । କରଣଜାତୀୟ କଣ୍ଠିୟ ବ୍ୟକ୍ତି—

Karāṇa sāthīta 1. A nobleman of the Karāṇa caste.

୨। ବର ସଙ୍ଗେ ବରସାରୀରୁପେ ଆଗର ବରଙ୍କ ବରଙ୍କବରଙ୍କଶିଳ୍ପ କରଣ ବ୍ୟକ୍ତି—

2. A noted relative of a bridegroom of the Karāṇa caste who accompanies the bridegroom to the marriage.

କରଣି—ସ. ବି. (କୁ ଧାତୁ+ରବ. ଅନ+ର)—

Karāṇi ୧। କରଣ; କରବା—

1. Doing; effecting (M. W.)

୨। ପଠନ—2. Causing (M. W.)

ଦେ. ବି. (ସ. କରଣ)—୧ । ମହିମା; ଶକ୍ତି; ପ୍ରମତ୍ତା, ବୃତ୍ତି—

କରଣି 1. Authority; power; might.
ବଳ କରବା କରଣି ରାଜ ନାହିଁ ପଢ଼େ ତହୁର କରରେ ପେବେ ।
ଭକ୍ତ, ବେଦସ୍ତ୍ରବଳକାରୀ ।

୨। କରବା କାର୍ଯ୍ୟ—2. Work:

ବେବେ ହେଲେ ଶକ୍ତି ନାହିଁ ଲେଖାର ଦେବାର ବିଦ୍ୟକରଣି ।

ବାଧାନାଥ, ଦୟାତ ।

୩। ବୃକ୍ଷବିଶେଷ; କରଣ—3. Pongamia Glabra.

୪। ଓଡ଼ିଆରେ ଏକଜ୍ଞାତୀୟ ଜଳକ ବା ଛଟା ଲେଖା; କରଣକ ବ୍ୟବହୃତ ଅନ୍ଧର—4. A kind of abstruse script in Oriya writing (used by Karāṇas especially).

କରଣି ୫। (ସ. କରଣ; ଏହା କରଣ ପର ଆକୃତିବିଶେଷ)—ରଜନିଶିଳ୍ପାନ୍ଦେ କରଣି, କରଣି ବ୍ୟବହାର କରବା ଲୁହା ହଇଅର (ଏହାହାର ରୁକ୍ଷ ମସନ୍ଦ ଆଦି କାନ୍ଦରେ ବୋଲି ପାଲିଶ କରାଯାଏ)—

5. Mason's trowel.

୬। ଶିଳ୍ପ—6. Art.

ଦେ. ବିଶ—କରଣମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହୃତ—

Used by the Karāṇas of Orissa.

୧	ର	ର	ରୁର	ରେ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ	ବର୍ଷ	ଅନୁନ୍ତିକ ସୁଜାନ୍ତର	ସ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ର	ର	ରୁ	ରୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଷ	ଅନୁପ୍ରାତ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁନ୍ତର ବର୍ଷ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେ	ରଥ	କ	ନ	

କରଣୀ ଅନ୍ତର—ଦେ. ବି—ତାଳପଦରେ ଲେଖନବୀରୁ ଲେଖୁବା ପରିମଳୁ

Karāṇī akṣhara ଲୁହବ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହୃତ କେତେକ
ଛଟା ଅନ୍ତର ଓ ସାଙ୍କେତିକ ଚହ—A running
script in Oriya and abbreviations used
by the Karāṇas to save trouble in writing.

[ତୁ—କରଣୀ ଅନ୍ତରମାନ ‘ଛଟା ଅନ୍ତର’ ଚଳେ ଦେଖାଇ ଦିଆ
ଯାଇଥିଛି ।]

କରଣୀଅନ୍ତର—ଦେ. ବି—୧। କରଣ ଜାତ ବା ସମାଜସମ୍ପର୍କୀୟ—

Karāṇīān̄ 1. Relating to Karāṇa caste or society.
(ଯଥା—କରଣୀଅନ୍ତର ଚପ, କରଣୀଅନ୍ତର ଲେଖା)

୨। କରଣ ସମାଜରେ ପ୍ରତିକିଳ—2. In vogue in the
Karāṇa Society of Orissa.

କରଣି କାଟୁ କରିବା—ଦେ. ବି—(ଅମୁକର) କ୍ଷମତା ବା ମହିମା ଅପ୍ରତିକିଳ—
Karāṇi kāṭu karibhā ରୂପେ ସଫଳ ହେବା - One's
authority being felt; the ascendancy of
a person's influence.

(ଯଥା—ଆଜିକାଲ କିମ୍ବାଦିଲକବା ବିଷୟରେ ଆମ ସବୁତିକିଳକୁ
ସାହେବଙ୍କ କରଣି ଭାବ କାଟୁ ଲାଗୁଛି ।)

କରଣି ନବଜ—ଦେ. ବି—ସାଧାରଣତଃ କରଣମାନେ ବ୍ୟବହାର
Karāṇi nabaja କରୁଥିବା ଅଶୁକ ଶବ୍ଦ ଓ ଭାଷା; କତରିଆ ଭାଷା—
Generally incorrect language and words
used by the common Oriya writers.

[ତୁ—ଏ ଭାଷା ଓ ଶବ୍ଦମାନ କରିବରେ, ମହାଜନ ଓ ଜ୍ଞାନିବାର
ସିରପ୍ତାରେ ଓ ଦଲିଲରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ଏ ଲେଖାରେ ଶ, ଷ,
ସ; ର, ରି; ଭ, ଭି; ର, ରୁ; ଜ, ଯ; କ ଫଳା, ସ ଫଳାର
ପ୍ରତ୍ୟେକ ନ ଥାଏ ଏବଂ ବିଶବିଜଣ ଓ ବର୍ଣ୍ଣଶୁଣି ପ୍ରତି ଦୁଷ୍ଟି ନ
ଥାଏ ଓ ଅନେକ କଥା ସମ୍ପ୍ରତି ଠାରରେ ଲେଖା ହୁଏ ଓ ଅନେକ
ବିଦେଶୀ ଶବ୍ଦ ଓ ନବଜ ଥାଏ ।]

କରଣି ଲେଖା—ଦେ. ବି. (ସାଧାରଣତଃ ଉଡ଼ିଶାରେ କରଣମାନେ ଏପରି
Karāṇi lekha ଲେଖୁ ଥିବାରୁ)—ଛଟା ବା ଟଣା ଲେଖା, ଯେଉଁ
ଲେଖା ସହଜରେ ପଡ଼ି ହୁଏ ନାହିଁ—A flowing
script which is very difficult to
decipher.

କରଣୀ—ସ. ବି. (କୁ ଧାରୁ + ଅନ + ଶ୍ଵି. ର) —୧। (ଗଣିତ) ଯେଉଁ
Karāṇi ଶରିର ମୂଳ (ଯଥା—ବର୍ଗମୂଳ, ଘନମୂଳ) ପୂର୍ଣ୍ଣଫଳାରେ
ବାହାର କରି ହୁଏ ନାହିଁ (ଯଥା—୩, ୫, ୭)—
1. (Arithmetic) Surd or irrational
number; a number of which the root
can not be extracted in a whole number;
surdroot.

୨। କରଣି (ଦେଖ)

2. Karāṇi (See)

ତଳ ମଦାପାତ ଏକ କରଣୀରେ

ଅଭୂତ ସ ଧଳା ଗୋର ଧରଣୀରେ । ସାଧାରଣ, ବନବେଶସ୍ତ୍ର ।

୩। ବର୍ଣ୍ଣମେତ୍ରର ଏକ ବାହୁ—

3. One side of a square (M. W.)

କରଣୀ ଚିହ୍ନ—ସ. ବି. (ଗଣିତ)—ରଣିର ମୂଳ ନିର୍ଣ୍ଣୟକ ଚିହ୍ନ; ✓—
Karāṇi chihna (Arithmetic) The sign of root;

✓.

(ଯଥା—✓ ୧୭=୪, √୨୭=୩)

କରଣୀୟ—ସ. ବି. (କୁ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅନ୍ତର)—୧। କରିବାର
Karāṇiya ଯୋଗ୍ୟ; କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—1. Fit to be done;
practicable; necessary.

୨। ଯାହା କରାଯିବା ଉଚି—

2. Proper to be done.

କରଣ୍ଡ—ସ. ବି (କୁ ଧାରୁ + ସଙ୍କଳେନ୍. ଅଣ୍ୟ)—୧। ବେଳ ବା
Karāṇḍa ବାର୍ଣ୍ଣର ପେଟର; ପେଡ଼—1. A basket of
bamboo or wicker work with lid.

୨। ଅଳ—2. Bag; pouch.

୩। ମଧୁକର; ମଧୁପେଣ—3. Bee hive.

୪। ଖତ୍ରୀ—4. Sword.

୫। ଜଳତର ପକ୍ଷୀବିଶେଷ; ବାରଣ୍ଡବ—

5. An aquatic bird; a sort of duck.

୬। ଶୈବାଳବିଶେଷ—6. A kind of moss.

୭। ଭାଣ୍ଡ ବା ପାତ୍ର; ପେଡ଼—

7. A closed receptacle.

କରଣ୍ଡକ—ସ. ବି (କରଣ୍ଡ + ସାଥେ. କ)—କରଣ୍ଡ (ଦେଖ)—
Karāṇḍaka Karāṇḍa (See)

କରଣ୍ଡା—ସ. ବି (କରଣ୍ଡ + ଥ)—ଯକୃତରେଣ—

Karāṇḍā A liver disease.

କରଣ୍ଡିମୂଷା—ଦେ. ବି—ଗାରୁଆମୂଷା (ଦେଖ)—

Karāṇḍīmūshā Gātūamūshā (See)

କରଣ୍ଡିକ—ସ. ବି (କରଣ୍ଡ = ଅଳ + ସମକାର୍ଥ. ଇକ)—ପେଇ—

Karāṇḍika ଜନ୍ମବୁଦ୍ଧ ରର୍ଷରେ ସମ୍ମାନକୁ ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାରେ ବନ୍ଦନ
କରିବା ନିମନ୍ତେ ମର୍ମମୟ କରଣ୍ଡ ବା ଥଳିପର ଗୋଟିଏ
ଶୋଇମୁହଁ ଅବରଣ ଥାଏ; ଦ୍ଵିଶବ୍ଦିଜକୁ—Marsupial
animals; animals having a pouch under
the belly for carrying the immature
young ones.

କରଣ୍ଡି—ସ. ବି—(କରଣ୍ଡ + ଅଳ ଅର୍ଥରେ. ଇକ; ୧୮. ୧୯. ୧୯.

Karāṇḍi ଏ ମାତ୍ରକ କଣ୍ଠ ଓ ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଅଳ ବା
ବିଟୁଆ ଆକୁରି ପୁଲା ଦେଖାଯାଏ) କେବଣ୍ଟିମାତ୍ର—
Barbus chola; a kind of fish.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଲ	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ ବଣ୍ଠି	ଅନୁଲାଦିକ ସ୍କ୍ରାପର	ସ	ଜ	ପ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଭାଥ	ଛ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଯେ	ଅକାଶକୁବଣ୍ଠି	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଗନ୍ଧବିନ୍ଦୁପୁନ୍ଦ୍ରବଣ୍ଠି	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଙ୍ଗ୍	ଇୟ	କ	୦ନ୍ଦ

କରତାଳ—ସ. ବ. (ଉଣ୍ଡୀ ତତ୍; କର + ତାଳ)—

Karatāla ୧। ଦୁଇ କରର ପରଶର ଅରାତ; ହାତତାଳ—

1. Clapping of the hands; clap.

୨। କାଠ ବା କଂସା କରିବା ବାଦ୍ୟମୟବିଶେଷ, ଯାହାର ଦୁଇ ପାଲକୁ ଦୁଇ ବା ଏକ ହାତରେ ଧର ଆଥାତ କରିଯାଏ— 2. A pair of cymbals made of bellmetal or wood for beating to tune; castanets.

ବଜାଇ ମେହା ବାଲ, କରତାଳ ବୁନ୍ଦଲ, ନାଚର ନଦିବୁନ୍ଦଲ,
ଗୋପ ନଗର ବିନ୍ଦଲ । ପଦ୍ମାବତେବେ. ସଙ୍ଗିତ ।

କରତାଳିକା—ସ. ବ. (କର + ତାଳ + କ + ସୀ. ଆ)—

Karatālikā କରତାଳ (ଦେଖ)

Karatāli (See)

କରତାଳ ଦେବା—ଦେ. କି—୧। ହାତତାଳ ଦ୍ଵାରା ଉପହାସ ବା

Karatāli debā ଥାର୍ତ୍ତି କରବା—

1. To clap the hands in derision.

ଦେଲେ ପିଲାହେ ଅରୁଣ ଅନନ୍ତ କରତାଳ ହୁହ ହସି ।

ଦେବିଶୋର, ନିର୍ଝରଣ ।

ହାତତାଳୀ ଦେଓରା ୨। ଦୁଇ ହାତରେ ତାଳ ମାରବା—

ହାତତାଳୀଦେଜାନା 2. To clap the hands.

୩। ସାରେ ବିନ୍ଦୁକୁ ବିନ୍ଦୁକାର ଅଂଶବିଶେଷରୁ ହାତ-
ତାଳଦ୍ଵାରା ବାହାବା କରବା— 3. To applaud
portions of a speech with the clap of
hands.

କରତାଳୀ—ସ. ବ. (କର + ତାଳ + ସୀ. ରି)—

Karatāli ହାତତାଳ—Clapping of the hands.

ଦେ. ବ. (ସ. କରତାଳ)—କରତାଳ ୨ (ଦେଖ)

Karatāla 2 (See)

କରତି—ଦେ. ବ. (ସ. କରପତ୍ରାଖାତା)—

Karati ସେଉଁମେଳ କରତ ଦ୍ଵାରା କାଠ ଚିରେ—

କରାତୀ ଆରାକସ, କର୍ମାତ

A sawyer.

କରତିଆ—ଦେ. ବି—କରତ (ଦେଖ)

Karatiā କରତିଆ—Karati (See)

କରତିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ପାପ—

Karatiphāsa A kind of knot; clove-hitch
knot; granny knot.

କରତିବା—ଦେ. କି. (ସ. କୁର ଧାରୁ)—

Karatibā ୧। କରତ ଦ୍ଵାରା କାଟିବା—

କରତା 1. To saw.

ଆରେସ ଚୀରନା ୨। କରତ ରକ କାଟ ପକାଇବା—

2. To lacerate as by a saw..

୩। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କରତରେ କାଟିଲା ପର ଅଭ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ

ଦେବା— 3. (figurative) To cause great suffering.

ମନୀ କରିବାର ଦରବ—ମୟୁରତନ. ରତନକମତରତ ।

କରତ ହେବା—ଦେ. କି—୧। କରଦବାର କାଟ ହେବା—

Karati hebā

1. To be sawn.

(ସଥା—ଏ ଟାଣ କାଠ କରତ ହେଉ ନାହିଁ ।)

କରତା ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅଭ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ ପାଇବା—

2. (figurative) To suffer much.

(ସଥା—ଏ କଥା ଶୁଣି ମୋ ହୃଦୟ କରତ ହେଉଛି ।)

କରତୁତ—ଗ୍ର. ବ—୧। (ସ. କର୍ତ୍ତବ୍ୟ)—କର୍ତ୍ତବ୍ୟ; ଅଧିକାର—

Karatuta

1. Mastery; influence.

କରତି ୨। (ସ. କୁରିବା)—କୁରିବୁ— 2. Skill.

କରତୁତ

କରତୋୟା—ଗ୍ର. ବ. ସୀ. (ନାମ) (କର=ଦ୍ସ୍ତ୍ର + ତୋୟ =

Karatoyā ଜଳ + ସୀ. ଆ)—ଉତ୍ତରବଙ୍ଗର ନଦୀବିଶେଷ—

A river in north Bengal.

[ତ୍ର—ଗୌଶଙ୍କ ବିବାହରେ ହୃମାଳୟ କନ୍ୟାଦାନ କରିବା
ସମୟରେ ମହାଦେବଙ୍କ ହାତରେ ଦେବା ଜଳରୁ ଏହି
ନଦୀ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇଥିବା ପୁରାଣରେ ଉତ୍ତିଷ୍ଠ ଥାଇ ।
ପୁଷ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ଏ ନଦୀରେ ବଙ୍ଗଦେଶର ବଗୁଡ଼ା ନଗର
ସାତ ମାଇଲ ଉତ୍ତରରେ ମହାଶୂନ୍ୟର ନାମକ ଶ୍ରାନ୍ତରେ ସ୍ଥାନ-
ଯୋଗ ପଡ଼େ; ଏ ନଦୀ ଜଳପାଇଗୁଡ଼ିର ଜଳରୁ ବାହାର
ରଙ୍ଗପୁର ବାଟେ ଯାଇ ହଳହଳିଆ ଓ ଅଢାଇ ନଦୀରେ ମିଳିଛି ।
ବର୍ଷାକାଳରେ ମଧ୍ୟ ଏ ନଦୀ ଜଳ ପବିତ୍ର ଥୁବାର ଶାସ୍ତ୍ରରେ କିଥୁତ ।
ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ସବାନାଶ । ମିଥୁନ ସନ୍ଧାନୀରୁ ୩ ଦିନ ସବୁ
ନଦୀ ରଜ୍ସଳା ହେବାରୁ ଶ୍ରାନ୍ତର ଥିଯୋଗ୍ୟ ହୁଅଛି; ବିନ୍ଦୁ ମହା-
ଦେବଙ୍କ ବର ପ୍ରଭୁବରୁ ଏ ନଦୀ ସେ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ପବିତ୍ର ରହିବାର
ପୁରାଣରେ ଥାଇ ।]

କରଦ—ଗ୍ର. ବି. (କର + ଦା + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ. ଆ)—୧। ସେ କର ଦିଏ—

Karada

1. Paying rent; rentpaying.

୨। ସେଉଁ ସାମନ୍ତରାଜୀ ସ୍ମାରିକ୍ସ ରଜ୍ସ ଦିଅନ୍ତି—

2. Tributary (chief).

କରଦନ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବି (ସ. କର୍ଦନ)—କର୍ଦନ (ଦେଖ)

Karadana

Karddana (See)

ଶମ ସେହିବୁପେ କରୁକ କରଦନ;

କଲେ ଏକ ହୋଇ ବନ୍ଦନ ମାରଗୁ—କୃଷ୍ଣିନ୍ଦ୍ର, ମହାଭାରତ, ଶ୍ରୀ ।

କରଦମ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବି (ସ. କର୍ଦମ)—କର୍ଦମ; କାନୁଅ—

Karadama

Clay.

କରଦ ମାହାଲ—ଦେ. ବ (ସ. କରଦ + ପା. ମାହାଲ)—

Karada māhal

କରଦ ରାଜ୍ୟ (ଦେଖ)—

Karada rājya (See)

କରଦ ରଜା—ଗ୍ର. ବ—ସେଉଁ ରଜା ସ୍ମାରିକ୍ସ କର ଦିଅନ୍ତି—

Karada rājā A tributary chief; a chief paying tribute to the emperor or king.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଦ୍ଧ	ତେ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଭୁଅ	ନ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ଯେ	ଅବାରନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଖ୍ୟ	ସ୍ଥ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଅ	ତ୍ରିନ୍ଦି	

୨। ଛଣ୍ଡା କନା—2. Rags.

୩। କୌପୁତ୍ର—3. A strip of cloth covering only the private parts of the body.

ଗ୍ର. (ଇତର) କି. ବିଶ—କଢ଼ି ବାଗରେ—
Sideways; sidewise.

କରପତି—ଗ୍ର. ବି—କରପତ (ଦେଖ)

Karapati

Karapaṭa (See)

କରପତିଆ—ଗ୍ର. (ଇତର) ବିଶ—ପାର୍ଶ୍ଵରେ ଅବସ୍ଥିତ; କଢ଼ିପତ୍ରା—
Karapaṭā

Situate or placed on one side.

କରପତର—ଗ୍ର. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସ୍ତ. କରପତ)—

Karapatara

କରପତ (ଦେଖ)

Karapatra (See)

ଆର ଅନ ନିଳେ ଘରାଳଣୀ ଗାନ୍ଧୁ ଯୋତନ୍ତ କରତର ।
ବିଧାନାଥ. ଯଶାତ ।

କରପତ—ସ. ବି. (କର + ପତ)—

Karapatra ୧. (ପତ ପର କରିବା ଓ ପତ ପର ପତଳା)
କରିବ—1. Saw.

୨। (ପତ ଆକାରରେ କଷ ଯୋତନ୍ତବା କର)—
ଖୋଲାଯିବା କରିବ—2. The open palm of
the hand.

୩। ଜଳକୀଡ଼ା; ସନ୍ତୁରଣ—

3. Gamboling in water(M. W.); swimming.

ଦେ. ବି—ସମ୍ମାନାଥ ମୋଡ଼ା ଯୋତନ୍ତବା ଦୁଇ ହାତ କରିଲ—
The two palms joined together by way of
respect.

ଯାଏ ପତ ଉଠି ସମ୍ମାନ ଯୋତନ୍ତ ମାଥେ ।

ପ୍ରାଚୀ. ପ୍ରତ୍ଯେକିପାତା ।

ଦେ. ବିଶ—ଦୟ ବା ସମ୍ମାନରେ ଦୁଇ ହାତକୁ ଯୋତନ୍ତବା (ବ୍ୟକ୍ତି)-
With the two palms joined together in
respect or fear.

କରପତ ଯୋତନ୍ତବା—ଦେ. କି—୧। ଦୁଇ ହାତ ଯୋତନ୍ତ ନମ୍ବାର
Karapatra jordibā କରିବା—1. To make obeisance
by joining the two palms.

୨। ଦୁଇ କରିଲ ଯୋତନ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା—

2. To pray by joining the two palms.

କରପତ ଯୋତନ୍ତ ଦଳୟ ବାହୁଦା ଯାତ ରଣଲଣ୍ଠା ଗବେ ।

ବିଧାନାଥ. ମହାପାତ୍ର ।

୩। (ଲକ୍ଷଣାଥ) ଦୟରେ ବା ସମ୍ମାନରେ ଦୁଇ କରିଲକୁ
ସିଧା କର ଯୋତନ୍ତ ନମ୍ବାର କରିବା ରଳ କରିବା—

3. To fold both palms in a posture of
supplication in fear or in awe.

୪। (ଲକ୍ଷଣାଥ) ଆଙ୍ଗୁଳୀ ହୋଇ ରହିବା—

4. (figurative) To be in a position of slavish
obedience or supplication (indicating
fear or servility).

କରପଲାବ—ସ. ବି. (ଉପମିତ କରିଥା; କର + ପଲାବ; ପଲାବ ସଦୃଶ
Karapallaba କର)—୧। ପାଞ୍ଚ ଆଙ୍ଗୁଳି ସନ୍ଧିଶଳ୍ପ ହୋଇ
ସରଳ ଭାବରେ ପଥ ପର ଦିନ୍ଦୁତ ହୋଇଥିବା କରିଲ—

1. The palm extended plainly with all
the five fingers adhering to each other.

୨। ନବପଲାବ ପର ଶୋଭାପୁରୁଷ, କୋମଳ ଓ ରକ୍ତାବ
କରିଲ—2. Reddish and soft palms
(compared to new red and tender leaves).

୩। (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ) ଅଙ୍ଗୁଳ; ହାତ ଆଙ୍ଗୁଳି—
3. Finger of the hand.

ଦେ. ବି—ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ହାତଥିରେ ଦିଅଯିବା
ଚେପଟା ଓ ଗୋଲ ପଡ଼ାକାରରେ ଶ୍ରୀମତ୍ ପୁଷ୍ପମଣ୍ଡଳ—
A thin nosegay in the shape of a circular
leaf put on the arms of the idol Jagan-
ନାଥା at Puri.

କରପଲାବ—ସ. ବି. (କରପଲାବ + ରା)—ଆଙ୍ଗୁଳିହାର ଠାର; ଆଙ୍ଗୁଳିର
Karapallabi ରହିଲା ସକେତବ୍ୟାପ ଉନ୍ନତି ଅକ୍ଷର ପ୍ରକାଶ-
ପୂର୍ବକ ପରାମର ମନୋଭବ ଆଦାନପ୍ରଦାନ ଶାର୍ତ୍ତ (ହି.
ଶବ୍ଦଶାଗର)—Exchange of thoughts between
two persons by various signs made by
the fingers; manual signs.

[ଦ୍ର—ଏଥର ସୁର୍ବେ—ଅହ (ଅ = ଅଧି ସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ), କଳଣ
(କଳଣ = କ ବର୍ଣ୍ଣ), ରକ୍ଷ (ରକ୍ଷ = ର ବର୍ଣ୍ଣ), ଟଙ୍କାର (ଟଙ୍କାର =
ଟ ବର୍ଣ୍ଣ), ତରୁ (ତରୁ = ତ ବର୍ଣ୍ଣ), ପବନ (ପବନ = ପ ବର୍ଣ୍ଣ),
ଯବ (ଯବ = ଯୁର୍ଲାଳ), ଶରୀ (ଶରୀ = ଶ. ଷ. ସ. ହ) ପରମାଣ ।
ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇ ବର୍ଣ୍ଣ କରିବ ବଶାଶ । ଯଥ—କ ଅକ୍ଷର ପାଇଁ
‘କଳଣ’ର ଠାର ଦେଖାଇ କ ବର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ଵାରା ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଅକ୍ଷର ପାଇଁ ଦୁଇଟି
ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇବ; ‘ର’ ପାଇଁ ଅହ ବା ସାପର ଠାର ଦେଖାଇ
ଦ୍ଵାରା ସର ପାଇଁ ତଳ ମେଟ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇବ ।]

କରପାତ—ସ. ବି. (ରୂପକ କରିଥାର୍ଥ; କର + ପାତ)—

Karapatra ପାତ୍ରିକୁ କରିଲ; ଦସ୍ତପୁଟ; ଆଙ୍ଗୁଳା—

Hands joined and formed into a cup to
hold things or water; the hollow made
by folded hands.

ସ. ବି. ପୁ. (ବହୁଗୁହି)—ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦସ୍ତପୁଟ ଛାତା
(କରପାତା—ଶ୍ରୀ) ଅନ୍ୟ ଭୋକନପାତ ନାହିଁ; ପାଣିପାତ—
(a person) Having no other utensil
than his folded palms to hold eatables
or drinking water.

ସାମାଜିକ ଅପର ସ୍ଥାନରେ ସୂଚିତ ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନ୍ଦା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନ୍ଦା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଭୟବ ୬ ଚାରି, ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାପୁଣ୍ଡ ଶବ୍ଦ ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ରାଶିକାଳେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାନମେ ତତ୍ତ୍ଵର କପାଳର ବିଷୟର, ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାପୁଣ୍ଡ ଶବ୍ଦ ଖୋଲିବାର ହେବ । ସଥା—‘ଗାନ୍ଧ’ ନ ମୁଁକଲେ ‘ଗାନ୍ଧ’ ଖୋଲିବେ; ‘କୁଆ’ କି ମୁଁକଲେ ‘କୁଆ’ ନ ପାଇଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆମେ’ କି ପାଇଲେ ‘ଆମେ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବତ୍’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

କରପାଳ—ସ. ବି. (କର + ପାଳ ଧାରୁ + କରଣ. ଅ)—

Karapāla ୧। ଖତ୍ତି; ଖଣ୍ଡ—1. Sword.

୨। ଦସ୍ତମୟ୍ୟ; ହାତବାଢ଼ି—2. A walking stick.

୩। ହାତର ନଈ—3. Finger-nails of the hand.

କରପାଳିକା—ସ. ବି. (କରପାଳ + ସାର୍ଥକ + ଶୀ. ଅ)—

Karapālikā କରପାଳି (ଦେଖ)

Karapāli (See)

କରପାଳୀ—ସ. ବି. (କରପାଳ + ଶୀ. ଶ୍ର. ଶୁଦ୍ଧାର୍ଥୀ)—୧। ଶୁଦ୍ଧ ଖତ୍ତି—

Karapāli 1. A scimitar; a small sword.

୨। ଶ୍ରେଷ୍ଠ; ଛାର—2. Dagger.

୩। ଶୁଦ୍ଧ ଗଦାକାର ଦଣ୍ଡ; ମୁଦ୍ରର—3. Mace; mallet.

କରପାତିକ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କର + ପାତିକନ)—

Karapātika ୧। ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ପରାମର୍ଶ କରମର୍ଦନ—

1. The pressing together of two people's hands; shaking hands.

୨। (ବହୁବ୍ରୀହି) ବିବାହ; ପାଣିଗ୍ରହଣ—

2. Marriage ceremony.

କରପାତ୍ରି—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କର + ପାତ୍ରି)—

Karapātrī ୧। ଅତିରକ୍ତ ଶତରୁ ଦେବା ଯୋଗୁଁ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଅନୁଭୂତ କଣ୍ଠ—1. The difficulty felt by the subjects or tenants owing to excessive taxation.

୨। ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତିରକ୍ତ କର ବା ଖଣ୍ଡା ବସିବା—2. Excessive taxation of the subjects.

କରପୁଟ—ସ. ବି. (କର + ପୁଟ = ପାତ୍ର)—କରପାତ୍ର (ଦେଖ)

Karapūta • Karapātra (See)

କରପ୍ରଦ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (କର + ପ୍ର + ଦା ଧାରୁ + କଣ୍ଠି. ଅ)—

Karaprada କରଦାନକାରୀ—Paying tribute or (କରପ୍ରଦା—ଶୀ) revenue or tax; rent-paying.

କରବାରି—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମି) ବି—କରବା (ଦେଖ)

Karabari Karabi (See)

କରବଲ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. କରବଲ)—ଅଲିଙ୍କ ପୁଣ ଓ ହଜ୍ରରୁ

Karabala ମହମ୍ମଦଙ୍କ ନାତି ହୃଦେନ୍ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ହତ ଓ

କରବାଲା ସମାଧୟ ହୋଇଥିଲେ—1. The place where

କରବାଲା Ali's son and Mahammad's grandson

Hussain[’] was killed and buried.

[ଦ୍ରୁ—ଏହା ବାଣଦାଦାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ମହମ୍ମଦଙ୍କ

ନାତି ହୃଦେନ୍ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ୨୨ ଜଣ ଧର୍ମବାର ପୁନରେ

ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର କରବଲ ଉପରେ ହୃଦେନ୍କ ସାବଦ୍ଧ

ଭାଇ ଅବାସଙ୍କ ନିର୍ମିତ ସର୍ଣ୍ଣବୁଦ୍ଧ ସମାଧ ଥିଲା ।]

୧। ମହରମ୍ ପରିବର ସେଉଁ ଦିନ ମୁସଲମାନମାନେ ତାଜିଆରୁ ନେଇ ଜଳରେ ପକାନ୍ତି ବା ଦଫନ କରନ୍ତି—

2. The last day of Maharram when the Tajia is thrown into the water.

କରବଶ—ଦେ. ବିଣ. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କର + ବଶ)—କରପୁଣ୍ଡ; କରସ୍ତ୍ରି—

Karabasha

Placed in the hand.

ସେ ଥିଲେ ତାହା କରବଶ ସଲିଲେ ଦେବେ ବୋଲିବେ ସୁରଗ ବସ ସମାଲେ । ଭଞ୍ଚ ପ୍ରେମସ୍ଥାନିଧି ।

କରବଲା—ବୈଦେ. ବି (ଆ.)—କରବଲା (ଦେଖ)—

Karaballā

Karaballā (See)

କରବା—ଦେ. ବି (ସ. କାରବା)—ବନ୍ୟ ଆଦ୍ୟମୂଳ ବିଶେଷ; ବନ

Karabā

ଆକ୍ରୁ—A wild edible root; wild yam;

କାଟାଆଲୁ

Dioscore Pentaphylla (Haines).

ଅକୁଆ

କରବାଗରେ—ଗ୍ରା. (ଇତର) କି. ବିଣ—ପାର୍ଶ୍ଵକମେ; ଅଣେଇବା

Karabāgare ପ୍ରକାରେ—Sidewise; flankwise.

କରବାଗେ—ଗ୍ରା. (ଇତର) କି. ବିଣ—କରବାଗରେ (ଦେଖ)—

Karabāgē

Karabāgare (See)

କରବାଡ଼—ଦେ. ବି (ସ. କବଟ)—ବଡ଼ ଗ୍ରାମ ନିକଟସ୍ଥ ଶୁଦ୍ଧ ଗ୍ରାମ;

Karabāda

ପଡ଼ା—Small village attached to or

contiguous to a larger village.

[ଦ୍ରୁ—ରଜାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଗ୍ରାମକୁ ଶାସନ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ (ସଥା, ରଣୀ, ମହୀ ପ୍ରଭୁତ) ବସାଇଥିବା ଗ୍ରାମକୁ ପୁଣ ଜିଲ୍ଲାରେ କରବାଡ଼ କହନ୍ତି । କରବାଡ଼ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଶାସନରୁ ଉଣ୍ଣା ।]

ଗ୍ରା. (ଇତର ବ୍ୟବହାରତ) ବି.—୧। ଏକପାର୍ଶରେ ଅବସ୍ଥିତ—

1. Position of being situate on one side.

୨। (ସ. କରବାଲ)—ଖତ୍ତି—2. Sword.

ମାତ୍ରକ ଜେତୁର ନ ଦିଶିଲ ବିହି ବସିର କରବାଦ ଦେଲେ ବେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ—

କୃଷ୍ଣିତ୍ବ ମହାଭାରତ, ବନ ।

କରବାଡ଼ିଆ—ଗ୍ରା. (ଇତର) ବି—୧। ଏକପାର୍ଶା—

Karabādīā

1. Situate on one side.

୨। ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତକଠାରୁ ବିଛିନ୍ନ; ଏକାଟିଆ—

2. Isolated from all others.

୩। ଜାତରେ ଏକଦରଥା; ସମାଜରୁଦ୍ୱା—

3. Excommunicated; ostracised.

ଦେ. ବିଣ—କରବାଡ଼ର ଅଧିବାସୀ (ଗ୍ରାହଣ)—

(a Brahman) Inhabiting a Karabāda.

କରବାଲ—ସ. ବି (କର + ବାଲ ଧାରୁ + କରଣ. ଅ)—

Karabāla

୧। କରପାଳ; ଖତ୍ତି; ଖଣ୍ଡ—1. Sword.

୨। ହାତର ନଈ—2. Finger-nails of the hand.

କରବାଲ୍ୟ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କରବାଲ + ପୁଣୀ; ଶୁଦ୍ଧ କରବାଲ)—

Karabālaputri

କୁଣ୍ଡ—Knife.

୧	ର	ର	ରୁ	ତ	ଏ	ହସନ, ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାସିକ ପ୍ରତାଙ୍ଗର	ସ	ଜ	ଶ, ଷ	ଞ୍ଜ	ଇୟ	ଉଥ	ଦ
୨	ର	ର	ତ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର କା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇୟ	ଉଥ	ତ୍ର

କରବାଳୀ ପ୍ରାୟ କରରେ ବାହୁଦ୍ଵାରା ବାୟେ—ଆନନ୍ଦ ରଥବିଶ୍ଵାଳ ।

କରବାଲ—ବୈଦେ. ବି (ଆ.)—କରବାଲ (ଦେଖ)—

Karabālā

Karabālā (See)

କରବାଲିକା—ସ. ବି (କରବାଲ + ସ୍ଵାର୍ଥ. କ + ଆ) କରପାଲିକା

Karabālikā

(ଦେଖ)—Karapālikā (See)

କରବାଲୀ—ସ. ବି (କରବାଲ + ସ୍ଵ. ରୁ)—କରପାଲୀ (ଦେଖ)—

Karabālī

Karapālī (See)

କରବାଲୀ—ବୈଦେ. ବି (ଆ.)—କରବାଲ (ଦେଖ)—

Karabālā

Karabālā (See)

କରବାଲ—ସ. ବି (କର = ମୂଳ + ବା = ଯେ ବ୍ୟାପେ; ଯେ ମୂଳବାଶ ଭୂମିରେ

Karabi ବ୍ୟାପେ)—ବନ୍ୟ ଓ ଉଦ୍‌ବାନଜାତ ଶୁଳ୍କ ଓ ତହିଁର

କନେର, କରବୀ

ପୁଲ—White or pink sweet-

(ଶ୍ଵେତ, ଲୋଲ) କରବୀ, କନେର scented Oleander; Nerium

କାନେଲ, କେବାର, କାନାର

Odorum; Apocynacæ.

ତା. ଅଲ୍ଲାର

[ଦ୍ର — ଏହାର ପୁଲ ଡେଙ୍ଗରେ ପେନ୍ଦ୍ରା—

ଅ. ତିଣ୍ଡି.

ପେନ୍ଦ୍ରା ହୋଇ ଧରେ; ପୁଲ ବହୁଦଳ ।

ପା. ଅଛିନ୍ଦାରାହୁ

ଶାଧୀରଣତଃ ନାଲ ଓ ଧଳା ପୁଲ ଦେବରେ

ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ଅଶମାରକ, ଦୂର ପ୍ରକାରର ଉଦ୍‌ବାନଜାତ ଗଛ ଅଛି ।

ଅଶମ୍ବୁ, ଚଣ୍ଠକ, ଲଗୁଡ଼ି, କହିଅରର ଫଳ ହୃଦ ବିନ୍ଦୁ କରବାର

କରବା, କରବାର ହୁଇଁ ହୃଦ । ଏ ଦୂଷର ଛେଲ୍ଲ ଓ ମୂଳ

ଦିଷ୍ଟାକୁ । ପଣ୍ଡିମ ଓ ଦିଷ୍ଟାକ ଭାବରେ ଏହା ଜାବ ଓ ଭୁଣାଶକ

ଦିଷ୍ଟାକୁପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୃଦ । ଏଥିରେ ନେରିଓଡ଼ିଡରିନ୍

(Neriodorin) ନାମକ ଭାବୁ ଦିଷ୍ଟ ଅଛି । କେବିଦ୍ୟଶାଖ ମତରେ

ଶେତ, ରକ୍ତ, ପାତ, କୁଣ୍ଡ ଓ ପାଟଳବର୍ଣ୍ଣ ପୁଣ୍ୟଦେବରେ କରବା

ପାଥ ପ୍ରକାର; ଶେତ, ପାତ ଓ କୁଣ୍ଡ କରବା କଟୁରସ ଓ କୁଣ୍ଡ, କୁଣ୍ଡ,

ଦିଷ୍ଟେଟିକ ଓ କଣ୍ଠବେଶର ଶାନ୍ତିକାରକ । ପାଟଳ କରବା ଶର୍ଵେ-

ଦେବନା, କଟ ଓ ବାର୍ତ୍ତନବାରକ—ପ୍ରକୃତବାଦ ।]

କରବାଲାତେ—ପ୍ରାଦେ. (ଭତ୍ତିଭାଜା) କି—(ମୁଁ) କରୁଅଛୁ—

Karabīାଳେ (I) Am doing.

କରବାର—ସ. ବି (କର + ଶର ଧାରୁ = ଶୌର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରବା +

Karabira ଅ)—୧. କରବା (ଦେଖ)—1 Karabī (See)

ଗରୁ କରବାର ବହୁମତ, ଫେର ଯୋଗାଢ଼ ଦେଇ ଘରଜପା—

ଭାବନ୍ତରେ ସମ୍ମାନ ।

୨ । ଶତ୍ରୁ—2. Sword.

୩ । ନାଗବିଶେଷ—3. Name of a mythological serpent.

୪ । ଦେବିଦିବିଶେଷ—4. Name of a demon.

[ତ୍ର—ଏ ଶର ବାନ୍ଧର ଛଣେ ସେନାପତି ଥିଲୁ ଓ ରମଚନ୍ଦ୍ରବାନ୍ଧ ହତ ହୋଇଥିଲା ।]

* । ଶୁଶାନ—5. Cremation ground.

୬ । ଦେଶବିଶେଷ—6. Name of a country.

୭ । ଶର୍ତ୍ତବିଶେଷ—

7. Name of a place of pilgrimage.

କରବାର—ସ. ବି (କରବାର + ସ୍ଵ. ରୁ)—୧ । ଅଦିତ; ଦେବମାତା—

Karabirī

1. A name of Aditi, the mother

of the Gods.

୨ । ଉତ୍ତମ ଗଷା; ସୁଧାର ଗାଇ—

2. A good cow; a meek cow.

୩ । ଏକପୁତ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀ—3. A woman having one

son only.

୪ । ପୁତ୍ରବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ—4. Mother of male children

only.

କରବ—ସ. ବି. ପୁ—୧ । (କୁ ଧାରୁ + ସଙ୍କରେ ଅଭ, କିମା କର +

Karabha ଭା ଧାରୁ + କରୁ. ଅ;)—ମଣିବନତାରୁ କନିଷ୍ଠାଙ୍ଗୁଳ

ମୂଳ ପ୍ରସଂଗ ହସ୍ତର ବହିର୍ଭର୍ଗ—1. The part of

the hand between the wrist and the end

of the little finger; metacarpus.

୨ । (କୁ ଧାରୁ ବିପ୍ରାଣୀ ହେବା + କର୍ମ. ଅଭ)—ଶିଶୁଦ୍ଵୀପ;

ହାତକୁଆ—2. The young of an elephant.

୩ । ଉତ୍ତ୍ରୁଣାବକ—3. The young of a camel.

୪ । ଉତ୍ତ୍ରୁ—4. Camel.

୫ । ଅଶତର—5. Mule.

୬ । ହାତଶ୍ଵୀ—6. The trunk of an elephant.

(M. W.)

କରବା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (କରବ + ସ୍ଵ. ରୁ)—୧ । ମାର ହାତକୁଆ—

Karabhi 1. The female young of an elephant.

୨ । ମାର ଉତ୍ତ୍ରୁଆ—2. Young female camel.

୩ । ମାର ଉତ୍ତ୍ରୁ—3. A she-camel.

ସ. ବି. ପୁ (କରବ = ଶୁଶୁ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ରନ୍; ୧ମା ୧ବ)—

ଦୃଷ୍ଟି—Elephant.

କରବୁ—ସ. ବି. (କର + ଭୁ ଧାରୁ + କରୁ. କିମ୍ବ; ମାହା ହାତକୁ

Karabhū ଲାହେ)—ନର—Finger-nail (of the hand).

କରବୁଷା—ସ. ବି. (ପଣ୍ଡି ତତ୍ତ୍ଵ; କର + ବୁଷା)—କରବୁଷ; ବଲ୍ପ;

Karabhūshāna ହାତକୁଡ଼ୁ—Bracelet; wristlet.

କରବେଶୁ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଭ୍ରମିତ ବହୁମତ, କରବ + ଭେଶୁ)—

Karabhoru ହାତକୁଆର ଶୁଶୁ ଭଳ ଉତ୍ତ୍ରୁବିଶ୍ଵା (ସ୍ତ୍ରୀ)—

(woman) With well developed and

comely thighs like the trunk of a young

elephant.

ଲୋତେ ଭୁବା କର କରବେଶୁ ମୁଁ କରବ ଭେଶୁ ଦେଇ ଭେଶୁ କରବ ତେ

ରତ୍ନ-ପ୍ରେମମୁଖାଳିଥା

ସାଧାରଣରେ ଅପର ସ୍ଥାନରେ ମୁହଁତ ୧ ଚକ୍ରି ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ଏବଂ ଚକ୍ରି ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦ ରଖା ବରତ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରି ବୌଣୀରେ ବର୍ଷ ବା ମାହାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ, ପେବେ ଏ ଭାଗାବୋଷରେ ତ ମିଠିକ ତେବେ ସେହି ପକ ପାଇଁ ଯଥାକିମେ ରହୁଥିର ଦପଥତ, ବା ୩ ଚକ୍ରି ବର୍ଷ ବା ମାହାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାର ହେବ । ଯା—
‘ଗାର’ ନ ମୁକିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘କୃତ’ ନ ମୁକିଲେ ‘କୃତ’ ଶୋଭିବେ; ‘କର୍ମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆରନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆରନ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବର’ ନ ପାଇଲେ ଅଲ୍ବର ଦେଖିବେ ।

କରମ—ଗ୍ରାମ୍ୟ ପଦ୍ୟ) ବି. (ହ. କର୍ମ) —୧ । କର୍ମ; କାର୍ଯ୍ୟ—

Karama

1. Work; action.

କରମ ୨ । କିମ୍ବାକାଣ୍ଡ; ଶାଷ୍ଟ୍ରୋକ୍ତ, ଅନୁଷ୍ଠାନ—

କରମାତ ୨. Rituals; prescribed ceremonials.

ବାଦଶ କରମ ସାର ଏ ମନ୍ଦବାଦିତ । ପାତାମର. ନୃତ୍ୟପ୍ରସାଦ ।

୩ । କପାଳ; ଭାଗ୍ୟ—3. Luck; fortune.

କରମପଦିତ ଲଭିଲେହେ—ପେବେ କଲମର ଅଛ ଦୁଃଖ । ବନ୍ଦୁର୍ଦ୍ଧ ଧନୀର ।

କରମଙ୍ଗା—ଦେ. ବି.—(ହ. କର୍ମରଙ୍ଗ)—ପାଞ୍ଚପାଞ୍ଜୁଡ଼ାଯୁକ୍ତ ଶଟା ଫଳ

Karamainga ୩ ଓ ଗଛ—Gooseberry; Carambola;

ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—Chinese gooseberry (tree and fruit);

ଆରପଳ, ଶୁକ୍ରପୃଷ୍ଠ, Averrhoa Carambola.

କର୍ମରଙ୍ଗ, ଶିରଳ, ବୁଦ୍ଧଦମ୍ପ [ଦ୍ର—ଏହା ଭିନ୍ଦ୍ୟାନ ଓ ବନଜାକ
ରୁଜାକର, କର୍ମର, କର୍ମରକ ତରୁ; ଏହାର ଫଳ ପଞ୍ଚଶିରଳ, ଏହା
କାମରକ, କାମରାଙ୍ଗା ଶରତକାଳରେ ଓ ପୁନବାର ଶୀତକାଳରେ
କରମଳ, ଆମରକ,
କାମରାଙ୍ଗା, କମରଳ
ଶୁ. କମରକ, କାମରଙ୍ଗା
ମ. କାମରକା,
କର୍ମବାରେ
ତା. ତାମରଟା,
ତାମରଟାମକାଯ୍ୟ
ତେ. କରମଙ୍ଗା, ତାମରତକାଯ୍ୟ, ମୋରଟ କାଯ୍ୟ ।]

କରମଙ୍ଗିଆ—ଦେ. ବିଶ.—କରମଙ୍ଗା ଫଳପର ଶିରଳବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ଓ ସୁଦୃଶ୍ୟ—

Karamaingia Having ridges like the Carambola fruit.

(ଯଥା—କରମଙ୍ଗିଆ କଣ୍ଠ ।)

କରମଣି—ହ. ବି. (ମୈଘପଦଲ୍ଲେପୀ; କର + ମଣି)—କରମ୍ଭିତ ମଣି ବା

Karamanji ରହ—A gem got in one's hands; a
gem which is in one's possession.

ପର ମନୀତ ବନ୍ଦୁ କରମଣି ଗୁଡ଼ିରେ । ବନ୍ଦୁର୍ଦ୍ଧ ଧନୀର ।

ଗ୍ର. ବି. (ହ. କର୍ମ) କର୍ମକର୍ମଣି; କର୍ମ; ବୈଦିକ କିମ୍ବାକାଣ୍ଡ—

Vedic rituals.

କରମଣିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ.—ଶାଷ୍ଟ୍ରୋକ୍ତ କିମ୍ବାକାଣ୍ଡରେ ଅରଞ୍ଜ—

Karamanjiān Well versed in the prescribed rituals.

ଦେ. ବି. ପୁ.—କୌଣସି ନିତନ୍ତରେମିତକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ କିମ୍ବା
କାଣ୍ଡର ଅନୁଷ୍ଠାନକର୍ତ୍ତା ବା ପ୍ରେରଣିତ—

The performer or officiating priest at
the rituals in a religious ceremony.

କରମଣ୍ଡଳ ଉପକୂଳ—ଦେ. ବି. (ନାମ) ଭାବର ପୂର୍ବବତ୍ରୀ

Karamandala ବଙ୍ଗୋଯିଷାଗରର ଉପକୂଳବତ୍ରୀ ଶୁଭାଗ—

upakūla The Coromandel coast of India.

[ଦ୍ର—ପ୍ରସିମ ବା ଆରବ ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳକୁ ମାଲବାର
ଉପକୂଳ କହନ୍ତି ।]

କରମଦଶା—ଗ୍ର. ବି. (ହ. କର୍ମ ଓ ଦଶା)—ଦୁର୍ଭଗ୍ୟ—

Karamadashā

Bad luck; misfortune.

କରମକ—ହ. ବି. (କର + ମୁଦ ଧାରୁ=ମର୍ଦନ କରବା + କରଣ)

Karamardda ୨) —୧ । କରଞ୍ଜ ଗରୁ ଓ ଫଳ—

1. The Pongamia Glabra tree and its fruit.

୨ । କରହାର ମର୍ଦନ—2. Hand-shaking; the
pressing of hands; the shaking of
hands.

୩ । କରନାକୋଳ ଓ ଗଛ—

3. Carissa Carandas (berry and tree)(M.W.)

କରମର୍ଦକ—ହ. ବି. (କରମକ + କ)—୧ । କରନା (ଦେଖ)

Karamarddaka

1. Karandā (See)

୨ । ଅର୍ଥାଳା (ଦେଖ) (ହି. ଶଦସାଗର)

2. Aanīlā (See)

କରମର୍ଦନ—ହ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ଉତ୍ତି; କର + ମର୍ଦନ)—ମିଳିତ ବନ୍ଦୁ—

Karamarddana

ଦ୍ୱୟକର ପରଶର ଦ୍ୱୟମର୍ଦନ—

Pressing or shaking of hands by two
friends meeting together.

କରମା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି.—ଅନ୍ତାର୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତଳିତ

Karamā ନାଟ ଓ ସାତାତିଶେ—A dancing festival
amongst non-Aryans.

ଦେ. ବି—କର୍ଦମା (୩) (ଦେଖ)—Kardamā (3) (See)

କରମଣି—ଗ୍ର. ବି—କରମଣି (ଦେ. ବି) (ଦେଖ)—

Karamanji

Karmanji (See)

ଦିଶ—କରମଣିଆ (ଦେଖ)—

Karamanjiān (See)

କରମଣିଆ—ଗ୍ର. ବିଶ—କରମଣିଆ (ଦେଖ)—

Karamanjiān

Karamanjiān (See)

କରମାଳା—ହ. ବି (କର + ମାଳା; ମୈଘପଦଲ୍ଲେପୀ)—୧ । ଜପମାଳା—

Karamālā

1. String of beads; rosary.

୨ । (ମାଳାରୁପେ ବ୍ୟବହୃତ କର) ଜପମାଳାକରୂପକ

କରଙ୍ଗୁଲିର ପବ—2. The finger-joints doing

duties for a rosary during the chanting
of mystic formulae.

[ଦ୍ର—ଶକ୍ତିଉପାସକମାନେ ଅନାମିକାର ମଧ୍ୟମ ପବରୁ ଅରମୁ

କର ମୁଲପବ, କନିଷ୍ଠାର ମୁଲ, ମଧ ଓ ଅଗ୍ର, ପରେ ଅନାମିକାର
ଅଗ୍ର, ପରେ ମଧମାର ଅଗ୍ର, ଏବଂ ତର୍କମାର ଅଗ୍ର, ମଧ ଓ ମୁଲ ଏହି

ଦଶ ପବରେ ଦଶ ହଣ୍ଡେକ ଜପ କରନ୍ତି । ମକାନ୍ତରରେ ମଧମାର
ଅଗ୍ରତାରୁ ମଧମାର ମଧ ଓ ମୁଲକୁ ସାର ସେଠାରୁ ତର୍କମାର

ମୁଲତାରେ ଦଶ ହଣ୍ଡେକ ଜପ ଗେଷ କରନ୍ତି ।]

୧	ଇ	ଉ	ବୁନ୍ଦ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅଳ୍ପକୁଷିକ ସ୍ତ୍ରୀକାର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଇଅ	ଛ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଆକାଶକୁଷିକ ଅଳ୍ପକୁଷିକ ବା ଉନ୍ନତିବିନ୍ଦୁକୁଷିକ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ର୍ଣ୍ଯ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ	

କରମୂଳ—ଦେ. ବ (ସ. କୁ ଧାରୁ + ମୂଳ୍ୟ)—ଆଳକାର ଓ ବାସନ
Karamūla ଅଦି ଗଢିବା ନିମନ୍ତେ କାରିଗରକୁ ଦିଅଯିବା ମଜୁର;
ବାନୀ ବାଣ—Wages paid to a labourer for
କରଦା �preparing ornament, utensil, cloth etc.

[ଦ୍ର—ସାଧାରଣତଃ କଂସା ବା ପିତଳବାସନ ବଦଳାଇଲେ ନୁଆ
ବାସନର ଓଜନରେ ପୁରୁଣା ବାସନ ଦିଅଯିବା ପରେ କରମୂଳ ଧନ
ଅଧିକା ଦିଅଯାଏ । ସେହିଠାରେ ଏ ଶକର ପ୍ରସ୍ତୋଗ ହୁଏ ।]

କରମ୍ବ—ସ. ବ (କୁ ଧାରୁ = କରବା + ସମ୍ବାର୍ଥୀ. ଅମ; କ = ଜଳ +
Karamba ରମ ଧାରୁ = ଶବ୍ଦ କରବା; ପ୍ରେରଣ କରବା + କରୁ.
ଅ) —ମିଶଣ—The mixing together of
things.

ସ. ବିଶ—ମିଶିତ—Mixed.

କରମିତ—ସ. ବିଶ (କରମ୍ବ + ସମ୍ବାର୍ଥୀ. ଇତ)—୧ । ମିଳିତ;
Karambita ଏକତ୍ର—୧. Gathered together;
mixed together.

କରମ୍ବିତ ହୋଇବର ଗୋପେ ମେଳ;

କରମ୍ବିତ ଅସୁର କ ଦେଲେ ଜାତ—ଆମକୁଷ୍ଟ. ରସକଣ୍ଠାଳ ।

୨ । ମିଶିତ—2. Intermingled; blended.

୩ । ଏକତ୍ର; ସୁନାରୂପରେ ଜଡ଼ାଇ'ହୋଇଥୁବା (ରହାଦି)—

3. Inlaid; (gems) set over gold.

କରମ୍ବ—ସ. ବ (କ = ଜଳ + ରମ୍ବ ଧାରୁ = ପ୍ରେରଣ କରବା +
Karamba କର୍ମ. ଅ)—ଦଖିମିଶିତ ଶବ୍ଦ; ଦହୁଗୋଳିଆ
ଛରୁ—Corn-flour mixed with curd.

କରମ୍ବକ—ସ. ବ (କରମ୍ବ + ଶାର୍ଥୀ. କ)—କରମ୍ବ (ଦେଖ)—
Karambhaka Karambha (See)

କରଯୋଡ଼—ଦେ. ବ. (ସ. କର + ସୁଜ ଧାରୁ)—ଯୋଡ଼ିବାକ;
Karajorda ସୁଜକର—Folded hands; folded palms.
କରଯୋଡ଼
ହାତଯୋଡ଼

କର ଯୋଡ଼ିବା—ଦେ. କି (ସ. କର + ସୁଜ ଧାରୁ)—୧ । ନମସ୍କାର
Kara jordibକ କରବା—୧. To bow down; to salute.
କରଜୁଡ଼ା ଦେବ ପ୍ରସାଦ ମତ, ଜଳମିବାରୁ ମତ
ହାତଯୋଡ଼ନା ଦଳୁକ ଦେଖି କର ଯୋଡ଼ିଲ ରେ—କରସର୍ବ. ସରାତ,
୨ । ଦୁଇ ହାତ ମିଳିତ କରବା—

2. To fold both the hands.

କରର—ସ. ବ—ଗିଲ (ଦେଖ) (ହରେବୁକ୍ଷ୍ଟ. ଦ୍ରବ୍ୟମୁଣ୍ଡ)—
Karara Gila (See)

କରବୁହ—ସ. ବ (ଉପପଦ ତତ୍ତ୍ଵ; କର + ବୁହ ଧାରୁ = ଜନ୍ମିବା +
Kararuha କରୁଣ୍ଠ. ଅ)—୧ । ନଶ—1. Finger-nail; claw.
୨ । ଅଙ୍ଗୁଳ—2. Finger.
୩ । କରବାଳ—3. Sword.

କରଲ—ପ୍ରାଦେ (ସିଦ୍ଧବୂମ) ବ (ଭୁଲ. ହୁ. କରେଲ)—

Karal କଲର (ଦେଖ)—Kalar (See)

କରଶାଶ୍ଵା—ସ. ବ (ଗଣ୍ଠ ତତ୍ତ୍ଵ; କର + ଶାଶ୍ଵା) ଅଙ୍ଗୁଳ; ଅଙ୍ଗୁଠ—

Karasāñkha—Finger.

କରଣାକର—ସ. ବ (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; କର + ଶାକର; କରବୁ ଜାତ

Karaśākara ଶାକର)—ଦାନଶୁଶ୍ରୂର ବାହାରବା ଜଳ—

The particles of water sprinkled by
the elephant through its trunk.

କରଣା—ଗ୍ରାମ୍ୟ. (ପଦ୍ଧତି) ବ. (ସ. କର୍ଷଣ)—

Karashapa କର୍ଷଣ (ଦେଖ)

Karshana (See)

ନର୍ଦେଶୀ ପ୍ରାଣର ମାରଣେ

ପର ରମଣ ବରଣେ । ଜଗନ୍ମାତ, ଭଗବତ ।

କରଣା—ଦେ. ବ—ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—

Karashanāକାରିତା Celastrus Paniculata (tree)

କରଣାନୀ

ମାଲକଙ୍କଳୀ

କରଣଣିଆ—ଦେ. ବ—କର୍ଷଣିଆ (ଦେଖ)

Karashanāନୀ

Karshaniā (See)

କରଣି—ଦେ. ବ. (ସ. କର୍ଷଣ)—ଦେବ ବା ଏକ ତୋଳା ଓଜନ—

Karashi One and half or one tola weight.
[ଦ୍ର—୪ କରଣି = ୧ ପଲ; ୭ ବା ୮ ତୋଳା = ୧ ପଲ ।]

କରଣିବା—ଦେ. (ପଦ୍ଧତି) କି. (ସ. କର୍ଷଣ)—୧ । ଝିକିବା; ଟାଣିବା—

Karashibା 1. To draw tightly; to pull.

କରଣା ବମ ବରେ କରଣି ଧରଣ ମୋର ବାଳ । ବଧାନ.ଥ. ବେଣିଷ୍ଠାର ।

୨ । ଚଣିବା; ଗ୍ରେ କରବା—2. To plough.

ବଣ୍ଟେ ସେ ତାର ଫଳକାଳେ

ମୟ ବରଣିଲେ ଲାଗଲେ । ଜଗନ୍ମାତ, ଭଗବତ ।

କରଣି—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ) କି.—(ତୁମେ) କର (ଅନୁଜ୍ଞାବୋଧକ)—

Karasi (you) Do (Imperative mood).

ଏଥୁ କରଣ ସବେ କରଣି ଗୋ ମେଳ । ମହାଦେବ. ମାର୍କଣ୍ଡେଷ୍ଟ୍ରମଣ ।

କରଣା—ଦେ. ବ. (ସ. କର + ସୁତା)—୧ । କରଧନି (ଦେଖ)

Karasutା

1. Karadhani (See)

ସୁନ୍ଦୀ , । ବିବାହାଦ ମାଗଳକ କାର୍ଯ୍ୟରେ କରରେ ବନ୍ଧାହେବା

କରଧନୀ ସୁତା; ମଗଳସୁତା—2. The thread tied in

the hands on ceremonial occasions.

କରଣନ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠ ତତ୍ତ୍ଵ; କର + ଶର୍ଣ୍ଣନ)—ନୃତ୍ୟରେ ଉତ୍ତରପୁରୁଷ—

Karasparśana କରଣର କଷି ଦେବରୁ ଏକତମ; ନାମୁଖମାନେ

ଭଙ୍ଗିବା ଏକ ପ୍ରକାରର ବନ୍ଧ (ଏଥୁରେ ବେକରୁ

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କର ଗୋଡ଼କୁ ପହଞ୍ଚାନ୍ତ ବାଟେ ଦୁଇର ମୁଣ୍ଡ

ଉପରକୁ ଅଣି ବୁଲୁଟାଥନ ରତନ କର ଦୁଇ ହାତକୁ

ଲେଟାଇବାକୁ ହୁଏ ।—ହୁ. ଶଦସାଗର)—

A kind of athletic pose in the shape
of a cock.

ସାଧାରଣ ଲେଖେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୁତତ ୧ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଜନ୍ମରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅପରକ ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାୟକୁ ଗଲ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଲରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶକ ଯାତ୍ର ସଥାକଣେ ଚକ୍ରର ବନ୍ଦପତ୍ର ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାୟକୁ ଶକ ଗୋଟିଲାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିବେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିବେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ହେବିବେ; ‘ଆରିଙ୍ଗ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆରିଙ୍ଗ’ ହେବିବେ; ‘ଆଲବର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବର’ ହେବିବେ ।

କରହାଟ—ସ. ବି. (କରତ=ପଦ୍ମ+ଅଠାରୁ=ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ)

Karahāṭa ଅ; କିମ୍ବା କର=ପଦ୍ମ+ଦେଖିବା ଅଠାରୁ=ଧ୍ୟା ପାଇବା + ଅଥକରଣ. ଅ)—୧ । ପଦ୍ମ ପ୍ରଭାତର ମୂଳ—

1. The root of lotus

୨ । ମଦନ ରୂପ (ଦେଖ) — 2. Madana (tree) (See)

୩ । ଦେଶବିଶେଷ (ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ପାଇଁ ଅନ୍ତର୍ଗତ)—

3. A country in Western India.

୪ । କରହାଟ ଦେଶୀୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ—

4. A Brâhmaṇa living in Karahāṭa country.

କର—ପ୍ରାଦେ. ବିଶ. (ଅନ୍ୟ ଶକ ସହିତ ବ୍ୟବହୃତ) —

Karā (ସ. କୁ ଧାରୁ) କରିବା—Doing.

ବାଲକୀ-କେଳ-କର ଜଗନ ଜାଗନ । କୁଷାର୍ଦ୍ଦିତ. ମହାଭାରତ. କରି ।

ପ୍ରାଦେ. ବି.—୧ । (ଗଞ୍ଜାମ)—କୋତିଳା (ଦେଖ)

1. Kochilā (See)

୨ । (ସମ୍ମଲପୁର) (ସ. କରକା) କରକା; କୁଆପଥର—
2. Hail stone.

୩ । (ମେଦିମଧ୍ୟର) ମେଦିମଧ୍ୟର ଅଶ୍ଵଳର ଅକାର୍ଯ୍ୟକାଳିବିଶେଷ—
3. A class of aborigines in Midnapur.

୪ । (ଗଡ଼ିଜାତ) କରଶିଆ (ଦେଖ)

4. Karakhia (See)

. ଦେ. ବି. (ବଜଳା ପ୍ରୟୋଗ) — କରିବା—Doing.

କରାଇ—ଦେ. ବି. (ସ. କଟାଇ; ପ୍ରା. କଢାଇ) —

Karāi ଧାରୁନିମୀତ ପାକପାଦି; କରେଇ—

କଡ଼ାଇ Frying pan.

କଡ଼ାଇ ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଘର) ବି—କୋଡ଼ିମେଇ (ଦେଖ)

Kordamei (See)

କରାଇବା—ଦେ. କି. (ସ. କୁ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପି କାର ଧାରୁ) —

Karaibā କରିବା କିମ୍ବାର ଶିଳ୍ପି ରୂପ—

କରାନ କରିବା କିମ୍ବାର ଶିଳ୍ପି ରୂପ—
The causative form of Karibā.

କରାନା; କରିବା

କରକରି ହେବା—ଦେ. କି—ଅନେବାହନ୍ୟ ସର୍ପାଦନ କରିବା —

Karakari hebā To mutually perform.

ତମ ବରଦର ହୋଇଲେ ତୋଷ ବହୁ—କୁଷାର୍ଦ୍ଦିତ. ମହାଭାରତ. କରି ।

କରଖାଇ—ଦେ. ବି—କରୁଣ୍ଠା (ଦେଖ)

Karakhai Karakhiā (See)

କରଖିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବି—କୋତିଳାର (ଦେଖ)

Karakhia Kochilākhā (See)

କରଖାଇ—ସ. କି. (ଶ୍ରୀ ଉତ୍ତି; କର + ଆପାଇ) — କରିବା ଶାତନ—

Karāghāta Blow or slap with the hand.

କରଚୀ—ଦେ. ବି. (ନାମ) — ଭାରତର ପଞ୍ଚମ ଭାଷକୁଳର ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର

Karachi ଓ ନଗର—Name of a city and a harbour
in West India.

[ଦୁ—ଏହା ସିକୁଲିଦର ଭିତର କୁଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ।]

କରାଇ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. Karat; ଆ. କ୍ରୀରାତ୍) —

Karat ୧ । ଭଲ ସୁନାକୁ ଶାଦମ୍ପିଣୀ ସୁନା ସଙ୍ଗେ ଭୁଲନା କରିବା
କ୍ୟାରାଟ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ପରିମାଣବିଶେଷ—

1. A standard of purity of gold.

[ଦୁ—ଭଲ ସୁନାକୁ ତବଣ କରାଇ ସୁନା କୁହାଯାଏ । ଭେଲୁ
ସୁନାରେ ଯେବେ ପରିମାଣରେ ଅନ୍ୟ ଧାରୁ ମିଶିଆଏ ତାକୁ ତବଣ
ଅନୁପାଦରେ ବାହୁ ଦେଇ ବାହି ଯେବେ ଭଲ ସୁନା ରହେ ତାକୁ
ସେହି ପରିମାଣରେ ଏତେ କରାଇ ସୁନା ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।
ସଥା—ଆଠର କଷାୟ ସୁନାର ଅର୍ଥ ସେଉଁ ସୁନାରେ ଥାର ଭଲ
ଭଲ ସୁନା ଓ ଛାପ ଭାଗ ଅନ୍ୟ ଧାରୁ ଭେଲୁ ମିଶିଛି ।]

୨ । ମଣିରହାଦି ଓଜନ କରିବାର ପରିମାଣବିଶେଷ; ଏକରତ୍—
2. A standard of weight for precious
stones; carat.

[ଦୁ—୧ କରାଇ=୩½ ଗ୍ରାମ ।]

କରାଟ—ଦେ. ବି. (ସ. କରଣ) —

Karāta ୧ । ଧାରୁନିମୀତ କ୍ଷୁଦ୍ର ସପୁଟକ ବା ତ୍ରିବା—

1. A small closed metal box to keep tiny
things in (generally tied in the waist-
cloth by females of Orissa.)

[ଦୁ—ସୀମାନେ ଏଥରେ ଶୈଟ ଶୈଟ କିନିଷ ବା ପରିମାଣି ଅଣ୍ଟାରେ ମାରନ୍ତି ।]

ଦେଇ ହେଲୁ ପଣିବ ! ନା, ମହମନ ହୋଇ ବାଷିବ !—ଭଗ ।

୨ । କୁଣ୍ଡ—2. Tub.

ସବୁର ଦରକରେ ଅବମନ-କାର୍ତ୍ତି—ପାତାମ୍ବର. କୁଣ୍ଡିବସୁରା ।

୩ । କାଠଚନ୍ଦା (ଦେଖ)

3. Kathachampā (See)

କରାଟି—ଦେ. ବି. (ବଣିଆ ଶକ) — ଗୋଲକାର ତକଣ ବା ପାହୁଡ଼ି

Karāti କଟା ହୋଇ ଦୁଇ ପାଲ ହେଲ ପରେ ପଣି ଭିତ୍ତି ଦୂର ଦୁଇ
ପାଲକୁ ପିଙ୍କବାର ସୁବିଧା ଲୁଗି ରତରେ ଦିଆଯିବା ସୁନା
ବା ରୂପାର ଲମ୍ବା ପାତା—

A narrow leaf of gold or silver put inside
the halves of anklets.

କରାଟିଆ ଗନ୍ଧ—ଦେ. ବି—କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ବହୁକାଳ କରାଟିରେ

Karātiā gandha ରହିଗଲେ ତହିଁରୁ ବାହାରବା ରହଣିଆ ଗନ୍ଧ

ପର ଗନ୍ଧ—A bad smell due to a thing

being long kept in a closed pot.

କରାଟି—ଦେ. ବି—ବନ୍ୟ ବୃକ୍ଷବିଶେଷ—

Karāda

A kind of wild tree.

କରାଣ୍ତି—ଦେ. ବି—୧ । ପୁସ୍ତକର ଏକ ଖଣ୍ଡ—

Karāṇḍi

1. One volume of a book..

୧	ଇ	ଉ	ରୁ	ତେ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାଷିକ ମୁକାଶର	ଶ	ଜ	ଶ, ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ଇ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ତୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ତନ୍ତ୍ରବିନ୍ଦୁପୂର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇସ୍ତ	ତ	ନ

୨। (ସ. କବଣ୍ଡି) କେବଣ୍ଡି (ଦେଖ)

2. Kerāndi (See).

କବଣ୍ଡି ଅଳ୍ପ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ିଲାତ) ବି.—କବରମୟ ଜଙ୍ଗଳ
Karāndi ଛୀଠୁ ପ୍ରଦେଶରେ ହେବା ଖାଦ୍ୟମୂଳବିଶେଷ—
Dioscore Belophylla.

କବତ—ଦେ. ବି. (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ; ତୁଳ. ବ. କବତ)—କରତ—
Karāta Goldsmith's saw.

କବମତ—ବୈଦେ. ବି. (ଥ. କବମତ=ଅଭୂତ ବ୍ୟାପାର)—

Karāmat ୧। ଶୌଯ୍ୟ—1. Valiance.

କରାମତ ୨। ପରକମ; ଶକ୍ତି; ସାମର୍ଥ୍ୟ—

କରାମତ 2. Power; might.

୩। ଶକ୍ତି ପ୍ରକାଶ—

3. Exhibition of one's power.

୪। ଅଭୂତ ଶମତ ପ୍ରଦର୍ଶନ—

4. Exhibition of extraordinary power.

କବମତ ଜାରି କରିବା—ଦେ. କି—ଆପଣାର ଅସାଧାରଣ ଶକ୍ତି ଜନ-
Karāmat jāri karibā ସାଧାରଣରେ ପ୍ରକାଶ କରିବା—

କରାମତ ଜାହିର କରିବା To publish one's valiance
କରାମତ ଜାହିର କରିବା or wonderful power.

କବମତ ଜାହିର କରିବା—ଦେ. କି—କବମତ ଜାରି କରିବା (ଦେଖ)
Karāmat jāhir karibā Karāmat jāri karibā (See)

କବମତ—ବୈଦେ. ବି. (ଥ)—କବମତ (ଦେଖ)
Karāmati Karāmat (See)

କବମତିଥ—ଦେ. ବି—୧। ବଳଶାଳୀ; ପରକମୀ—

Karāmati 1. Strong; valiant; invincible.
୨। ଅଭୂତ ଶମତ ପ୍ରଦର୍ଶନକାରୀ—

2. Exhibiting extraordinary powers.

କବର—ବୈଦେ. ବି. (ଥ. କବର = ଅଙ୍ଗୀକାର)—

Karār ୧। ସୀକାର—1. Agreement; admission.

କରାର ୨। ଅଙ୍ଗୀକାର—

କରାର 2. Promise; engagement.

୩। କଣା ମିଅଦ—

3. Promised time-limit.

୪। ଚୁକ୍ର—4. Contract.

୫। ଆଶା—5. Hope.

ପରମ ଅଛି ତୁ ଦେବା କବରର ସଂକାରେ । ନବସୂର୍ଯ୍ୟ ସଂକାର ।

କବର କରିବା—ଦେ. କି—୧। ସୀକାର କରିବା—

Karār karibā 1. To acknowledge; to agree;
କରାର କରିବା to admit.

କରାର କରିବା ୨। ଚୁକ୍ର କରିବା—2. To contract.

କରାରନାମା—ବୈଦେ. ବି—(ଥ. କରାରନାମାହ)—୧। ଅଙ୍ଗୀକାର-
Karārnāmā ପତ୍ର—1. Deed of agreement.

କରାରନାମା ଚୁକ୍ରିପତ୍ର—
କରାରନାମା 2. Deed of contract.

କରାରବନ୍ଦ—ଦେ. ବିଶ. (ଥ. କରାର + ସ. ବନ୍ଦ)—ପ୍ରତିଜ୍ଞାଦ୍ୱାରା ଥାବକ-
Karārband Bound by a promise or contract.

କରାରବନ୍ଦ—ଦେ. ବିଶ. (ଥ. କରାର ଓ ସ. ବନ୍ଦ ପ୍ରତିଯୁକ୍ତ ଦେ.
Karārbanta ଆକାର)—ସେ ଅଙ୍ଗୀକାର ପାଲନ କରେ—
One who sticks to his promise.

କରାରମିଆଦ—ବୈଦେ. ବି. (କରିରଥା) (ଥ. କରାର + ମିଆଦ)—
Karārmiaid ୧। ରଣ ଟଙ୍କା ପରିଶୋଧ କରିବା ନିମନ୍ତେ

କରାରମେଆଦ ଦେବାର ତମସ୍ତକରେ ସେଇଁ ସମୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି
କରାରମେଆଦ ଲେଖି ଦେଇ ଥାଏ—1. The time-limit
fixed in a bond by which the debtor
promises to pay off the debt.

୨। ଚୁକ୍ରିର ସର୍ତ୍ତରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟର ସୀମା—
2. The time-limit for the performance
of a contract.

କରାର—ଦେ. ବି. (ଥ. କରାର)—ସୀକାର—
Karāri Acknowledgement.

କରାରୀ ବୈଦେ. ବିଶ. (ଥ)—ସୀକାର କରି ଯାଇଥିବା—
କରାରୀ 1. Admitted; promised.

୨। ସୀକାର କରିଥିବା—2. Admitting; acknowledg-
ledging; making a confession.

କରାର ଆସାମୀ—ବୈଦେ. (କରିରଥା) ବି. (ଥ. କରାର + ଆସାମି)—
Karāri āsāmī ଅଦାଲତରେ ଦାସ ବା ଅପରାଧ ସୀକାର କରିବା

କରାରୀ ଆସାମି ବ୍ୟକ୍ତ—A confessing accused or
କରାରୀ ଆସାମି defendant.

କରାର ମୁଦାଳ—ବୈଦେ. (ଥ) ବି.—କରାର ଆସାମୀ (ଦେଖ)
Karāri mudālā Karāri āsāmī (See)

କରାରେଟ—ସ. ବି. (କର = ହସ୍ତ + ଥା + ରୁଇ ଥାରୁ = ସପ୍ତିପାଇବା +
Karārota ଲାଭୁ. ଥ)—ଅଙ୍ଗୁଶ୍ୟ, ମୃଦ—
Finger-ring.

କରାର—ବୈଦେ. ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. (ଥ. କରାର)—
Karāl କରାର (ଦେଖ)

Karār (See)

କରଳ—ସ. ବି. (କର = ହସ୍ତ + ଥାଲ୍ ଥାରୁ = ପାଇବା ଦେବା + କରୁ).
Karāla ଅ)—୧। ଜନକବଣୀୟ ରଜାବିଶେଷ—

1. Name of a king of the family of Janaka.

୨। ରବଣୀ ଅନ୍ତର ରଜାବିଶେଷ—
2. Name of a demon attendant of Rāavana.

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୂତ୍ର ଏ ଚକ୍ର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାନ୍ଦା ଏବଂ ଚକ୍ରିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାନ୍ଦା ମଧ୍ୟର ପ୍ରଭେଦ ରଖି କରଇ ଛାଇଁ । ଅତିଥି ଏ ବା, ଚକ୍ରିତ କୌଣସି ଦ୍ୱାରା ମାନ୍ଦାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ, ଯେବେ ଏ ବାଣୀ କାଷରେ ନ ମିଳିବା ହେବେ ଏହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାପନେ ବହୁତ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାରେ ନାହିଁ । କାହିଁ ଚକ୍ରିତ ଦ୍ୱାରା ମାନ୍ଦାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାର ହେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘କୃତ୍’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃତ୍’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

୩ । ଝଣ୍ଟା—3. Resin.

୪ । ଚେଲିବିଶେଷ; ଚୁଆ; ସର୍ଜରି ଚେଲ; ଶାଳଗଛରୁ ବାହାରିବା ଚେଲ; ଗର୍ଜନ ଚେଲ—4. A strong scented oil extracted from the Saltree.

୫ । କଳାରୁଳସୀ—5. The black Holy Basil; Ocymunum Sanctum.

୬ । କୁନ୍ଦପୁଲ—6. Jasminum Pubescens; a kind of white scentless flower.

(ଯଥା—ଏହା ପ୍ରାୟ ଗନ୍ଧମୁକ ।)

ସ. ବଣ.—୧ । ଭୟାନକ—1. Dreadful; terrible; (କରଳା, କରଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) formidable.

୨ । ଅତି ଉଚ୍ଚ—2. Very high.

୩ । ଖୁବ୍ ବଡ଼—3. Very big; prominent.

୪ । ମହତ୍—4. Great.

୫ । ଦନ୍ତର; ଦାନ୍ତର—5. Having large projecting teeth.

୬ । ବ୍ୟାପ୍ତ—6. Extensive.

ଦେ. ବ. —୧ । ପଥର ବା କାଚ ଆଦି ଯୋଡ଼ିବା ପାଇଁ ଝଣ୍ଟାରେ ଉଥର ଏକଜାତୀୟ ଥଠା—1. A kind of gum to mend broken glass or stone.

କର ମହାଶ୍ରଦ୍ଧକ କରଳ । ବାହି ଶକ୍ତିର ଏହେ ବାଳ—

ଦେମ ଦୀପ. ଦାର୍ଢିତାରୁ ।

୭ । ରାଳ; ବରିରାଳ; ଆଲ୍କାରିଶ—

2. Coaltar; tar; pitch.

ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବ. (ଆ. କରାର) —କରାର; ଅଙ୍ଗିକାର; ସୀକାର— Acknowledgement; admission.

କରଳ କରିବା—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. କି.—(ଆ. କରାର) —୧ । ଅଙ୍ଗିକାର

Karāla karibā କରିବା—1. To promise.

୨ । ସୀକାର କରିବା—

2. To agree; to acknowledge.

୩ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ କୌଣସି କର୍ମ୍ୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କରିବା—3. To promise to perform an act by a certain time.

କରଳନାମା—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବ.—କରଳନାମା (ଦେଖ)

Karālanāmā.

Karārnāmā (See)

କରଳବଦନ—ସ. ବଣ. ପୁ. (ବନ୍ଧୁଶ୍ରୀ; କରଳ + ବଦନ;) ଭୟାନକ

Karālabadana ମୁଖବିଶ୍ଵା;— Hideous; terrific; (କରଳବଦନ—ସ୍ତ୍ରୀ) frightening.

କରଳବଦନ—ସ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ—କରଳବଦନର ଶୀଳଙ୍ଗ—

Karālabadanā Feminine of karālabadana.

ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଦୂର୍ଗା; କାଳୀ—

Name of the Goddess Kālī.

କରଳା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କରଳ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—

Karālā ୧ । ଚେମଢ଼ି ଲଇ; ଶୁଳଗାରିବା—1. A kind of tenacious herbarious creeper; Hemidesmus Indicus.

୨ । ଚଣ୍ଡି; ବାଳୀ—

2. Name of the Goddess Chandī or Kālī.

କରଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲ୍ୟର) ବି—ଉଦ୍ବୁଣୀ—

Karāli

Louse.

କରଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲ୍ୟର) ବି—ଅମଳ ସମ୍ମଲ୍ୟରେ ଧାନକୁ ରାଷ୍ଟା

Karāli ବା ନଡ଼ାରୁ ଶାନ୍ତିବା କର୍ମ—The operation of separating the paddy grain from the straw during the treading of the sheaves.

କରଳ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କରଳା (ଦେଖ)

Karāli

Karālī (See)

କରଷୋଟ—ସ. ବ. (ତୁଣ୍ଡା ଚତ୍ର; କର + ଅଷୋଟ)—(ମହିମାକେ)

Karāsphoṭa ବାହାରେ ବା ଜନ୍ମରେ ହାତହାରୀ ଫୁଟ୍ଟକୁ ମୁହାରିବା—

Patting on the arms and thighs with the palms, preparatory to an athletic performance.

କରଷୋଟନ—ସ. ବ. (କ୍ଷୟା ଚତ୍ର; କର + ଅଷୋଟନ)—

Karāsphoṭana କରଷୋଟ (ଦେଖ)

Karāsphoṭa (See)

କରି—ଦେ. କି. (ସ. କୁଥାରୁ. କରିବା କିମ୍ପାର ଅସମିକାରୂପ)—

Kari

୧ । କୌଣସି ଅସମିକାରିଷ୍ୟା ସଙ୍ଗେ ‘କର’ ଶବ୍ଦ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ କରେ—

କରେ

ଦେଲେ ସେହି କିମ୍ପାର ଧାରାବାହିକତା ରୂପାଏ—

କର; କରକେ

1. While doing (an act).

(ଯଥା—ମୁଁ ବସି କର ଲେଖେ ।)

୨ । କୌଣସି କିମ୍ପାର ସମାପନାକୁ; କୌଣସି କିମ୍ପାରୁ ସମାପନ କରି ବା ସାରି—2 After finishing an act.

(ଯଥା—ମୁଁ ପଢ଼ି କର ଗାଥୋଇବ = ମୁଁ ପଢ଼ି ସାରିବା ପରେ ଗାଥୋଇବ ।)

୩ । ବିଶେଷ ପରେ ‘ପୂର୍ବକ’, ‘ସହିତ’ ଓ ‘ସହକାରେ’ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ—3. With.

(ଯଥା—ମୁଁ ବଳ ପ୍ରକାଶ କର ପରେ ପଣିବି = ମୁଁ ବଳ ପ୍ରକାଶପୂର୍ବକ ଘରେ ପଣିବି; ମୁଁ ଦମ୍ପତ୍ତ କର ଏ କଥା କହ ପାରେ = ମୁଁ ଦମ୍ପତ୍ତ ସହକାରେ ଏ କଥା କହ ପାରେ ।)

୪ । (ବିଶେଷଣ ବା ଅବ୍ୟବ ସଙ୍ଗେ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ହୋଇ) ‘ଭାବରେ’ ‘ଭୂପେ’ ବା ‘ପ୍ରକାରେ’—

4. In this wise; in such a manner.

ଯେତେମୁଁ ଏହି ସବ କର—ବନ୍ଦୁର୍ମର୍ମି, କରେ, କେବଳ ।

ସାହାର୍ଥ ପ୍ରେବେ ଅପର ସୁଶ୍ରାରେ ସ୍ମୃତି ୯ ପଢ଼ିବ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ପଢ଼ିବ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୬ ବା , ଦ୍ଵିତୀୟ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ସଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗୁରୁ’ ଶୋଭିବେ; ‘କୁଥୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କରୁ’ ଶେଖିବେ; ‘ବିଦ୍ୟା’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜ୍ଞା’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳ୍ବନ୍ତ’ ଦେଖିବେ ।

- କରିବା** (ଯଥା—ଭୋଲନ କରିବା, ରେଦନ କରିବା; ମୁକ୍ତ କରିବା; ଆନନ୍ଦ କରିବା ।)
- କୌଣସି କିମ୍ପାରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବା ବା ସପାଦନ କରିବା—
1. To do a work; to be engaged in an act.
- * । ଗଢ଼ିବା; ନିର୍ମାଣ କରିବା; ସଞ୍ଚି କରିବା; ତୋଳାଇବା—
2. To make; to build; to create; to manufacture.
- (ଯଥା—ଦେଉଳ କରିବା; ପଲକ କରିବା ।)
- * । ମନରେ (ଦୁଃଖ; ଆନନ୍ଦ; ଅଭିମାନାଦି) ବୋଧକରିବା ବା ଭାବପୋଷଣ କରିବା—
3. To entertain some feeling in the mind (e.g. pleasure or grief) to feel.
- * । (ଘୋର; ଶୁଧା; ତୁଳା ଥାଦ)—
କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅଭ୍ୟୁତ କରିବା; ଅନୁଭୂତ ହେବା—
4. To be felt; to affect (a person).
- ଗର୍ବ ଅଭୂତ କାହାଙ୍କିବ କରୁଛି । କରିଯୁଏଣ୍ଟ କଣୋତୀତମ୍ଭୁ ଗ ପାଇ ।
- * । ବୋଲି ବିଚାର କରିବା; ଚାପେ ବ୍ୟବହାର କରିବା—
5. To think as; to treat as.
ବୁଝ ବଦନ ପ୍ରାୟ କର ହେବେ ରଖିବ ଦୂରେ ଧର ।
ଭ୍ରମିତି ପ୍ରେମପାତ୍ର ।
- * । ରାନ୍ଧବା; (ଜୀବନାଦି) ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା—
6. To cook; to prepare.
(ଯଥା—ସେ ମୋ ପାଇଁ ଭାତ କଲା, ସାତ ତିଆଣ ଥାଠ ଭଜା କଲା, ମତେ ଖାଇବାରୁ ଭାକିଲା ।)
- * । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରୁ ପନରେ ପ୍ରିର କରିବା;
ସଙ୍କଳ କରିବା—
7. To resolve on; to determine to do.
ବନ୍ଦେ ଧର ଦେବା ବନନା ଅଜାଦ ପ୍ରାଣ ବନ୍ଦିବା ଦୟା ଯେ ।
ଭାଙ୍ଗି ଦେଖିବାକାମ ।
- * । କୌଣସି ଉଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ (ଯଥା—ଅର୍ଥୋପାର୍କନ ନିମନ୍ତେ) (ଶ୍ଵାନାନ୍ତରକୁ) ଯାତ୍ରା କରିବା—
8. To start for some place on a particular mission.
- (ଯଥା—ଜୀର୍ଣ୍ଣ କରିବା; ବିଦେଶ କରିବା ।)
ବାରସବଶେ ବିଦେଶ କରିବାରୁ ଆଜି ଦେଇସ ନରେସର ।
ଭାଙ୍ଗ ପ୍ରେମପାତ୍ର ।
- * । ଉଦେଶ୍ୟ ସିରି ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ଦେଖାଇ ଆଗେ ପୂଜା ବା ସୁଲି ପାଠ କରିବା; ପୂଜାଦି ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବା—
9. To perform some ceremonial rites.
- କରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଚଣ୍ଡ ବବଚ । ଭାଙ୍ଗ ପ୍ରେମପାତ୍ର ।
- * । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବସ୍ତୁରୁ ନେଇ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପ୍ରକାର ଭ୍ୟପ୍ରୁତି କରିବା ବା ପଦାରବା—
10. To live after setting up (a house).

- carry a person to a certain limit or distance.
- (ଯଥା—ବିମ୍ବିର ଛେଳକ ନେଇ ମଣି ନଈରେ କଲାଣି ।)
ଏହାରି ରଥ ସ୍ଵର୍ଗ ରଥ ପାଶେ,
କରିବ ଦେଇ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରତି ଯମ ପାଶେ । କରୁଷିତ ମହାରତି ସ୍ଵାଶ ।
- * । ଆଜ୍ଞା, ଆଦେଶ ବା ଉପଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
11. To act according to some order or advice.
ଯମ ତାହର ବଦନ କଲେ; ତାର ବହୁବୀ ମର୍ଗରେ ମରେ ।
ବସନାଥ ବିଷ୍ଣୁବାମୟଶ ।
- * । (କୌଣସି କର୍ମ ସାଧନ ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ) ନିଯୁକ୍ତ କରିବା—
12. To engage some person for some work.
ବଣିଷ୍ଟ ରତ୍ନ ପଢ଼େ ରଖେ, ଅନ୍ୟ ତ୍ରାହୁଣେ ନମି କଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ, ସରବତ ।
- * । ଜାତ କରିବାରା; ଉତ୍ସାହନ କରିବା; ଦାହିବାର କାରଣ ହେବା—
13. To cause to happen.
ସାହା ଗାର୍ ଶିବ ଗୁରୁ ଥାଇ, ତାହାଙ୍କ ପ୍ରିୟାଙ୍କ ରଖୁଥାଇ ।
ତାଙ୍କ ଦୁଃଖ କର ସ୍ଵର୍ଗନ୍ଦିନ ଦେଇ ତ ଉପାଦ୍ରିରେ । କରିଯୁଏଣ୍ଟ ସୁରୀତ ।
- * । ନିର୍ଭର ଜନବାବ ଦେବା; କଥା ଛିଣ୍ଣାଇବା; ତୁଳି କରିବା—
14. To give word; to contract.
(ଯଥା—ମୁଁ ନଢ଼ିଥା ଛେଳକୁ ମହାଜନ ସାଙ୍ଗେ ତିନି ଟଙ୍କା କରିଛି ।)
- * । ଯାନବାହନାଦି ନିଯୁକ୍ତ କରିବା—
15. To engage as a conveyance or carrier.
(ଯଥା—ମୁଁ କୁଳ କର ଶ୍ଵେତକରୁ ଅସିଲି, କିନ୍ତୁ ବାରୁମାନେ ବିଗାଢ଼ି କର ଅସିଲେ ।)
- * । କର୍ମକର୍ତ୍ତା ରୂପେ କୌଣସି ବାଲକ ବା ବାଲକାର ବ୍ୟକ୍ତି ବା ବିବାହାଦି କର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧକ କରିବା—
16. To bring about the performance of some rites or sacred ceremonies in respect of a boy or girl.
(ଯଥା—ସେ ପୋଣିଆଁ ପୁଅକୁ ବଢ଼ୁ (ବ୍ରତ) କଲା, ବିନ୍ତୁ ମର ଯିବାରୁ ତାଙ୍କ ରଥ (ବିବାହ) କର ପାରିଲା ନାହିଁ ।)
- * । (ଅମୁକ) ରୂପେ ବରଣ ବା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବା ପ୍ରଦରଣ କରିବା—
17. To accept a person as; to set up or establish a person as; to adopt.
(ଯଥା—ସେ ମୋତେ ଏ ମକଦମାରେ ମୁକାବିଲ ମୁଦାଳ କରିଛି; ମୋର ଜୀର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ତୁନ ନ ଥିବାରୁ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପୋଣିଆଁ ପୁଅ କରିଛି ।)
- ତୁ ଫେରିବ ହରକୁ ଥାହାରୁ
ସେ କରିବା କରିଛି ତାହାରୁ—ତାର ।
- * । (ଘର) କର ରହିବା; ବାସ କରିବା—
18. To live after setting up (a house).

୧	ର	ଭ	ବୁ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରିକ ପୁନ୍ନାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଇ
,	ର	ଭ	ବୁ	ତ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ସ୍ତୁଳ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇୟ	ଉଥ	କ୍ରୀ

ହସାର ରତ୍ନର ରର ବିରୁଦ୍ଧରେ ପଥର ପଡ଼ିଲା ହୁ—ତଥ ।

୧୯ । ପାଗମେ ପରିଣତ ହେବା—

19. To turn into such or such weather.

(ଯଥା—ଆଜି ଭୁବ କୁହୁଡ଼ି କରିଛି; ଆଜି କୋହୋଲ୍ ବା ମେଘୁଆ କରିଛି ।)

୨୦ । ରତନା କରିବା—20. To compose.

(ଯଥା—ଶୀତ କରିବା; ବହୁ କରିବା ।)

ଗ୍ରା. (ରତନ) ଫି—ସହବାସ କରିବା; ସଙ୍ଗମ କରିବା—

To cohabit.

କରିମଙ୍ଗ—ଦେ. ବି—ତଙ୍ଗାର ପକ୍ଷ ମଙ୍ଗ—The stern of a country boat.

Karimaṅga
[ଦ୍ର—ଏହି ମଙ୍ଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ମାଛି ମଙ୍ଗଥରୀ ବା କାତିଦ୍ଵାରା ତଙ୍ଗାକୁ ‘କର’ ବା ପାର୍ଶ୍ଵକୁ ବୁଲ୍ଲର ପାରେ ବୋଲି ଏହି ନାମ ହୋଇଥିଛି ।]

କରିମର୍ଦ୍ଦ—ସ. ବି. (ଉପପଦ ସମାସ; କରନ୍+ମୃଦ ଧାରୁ=ଦଳବା+ଧିଂଢ—Lion.)

କରିମର୍ଦ୍ଦ—ପାଇଁ କର ଅଥ କାଷ୍ଟେ କରିବ ସୁଅ ସତନ, ହେ ମୋହନ ।
ମାନବୁଷ୍ଟ ରହିବାକୁ ।

କରିମୁଖ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍; କରନ୍+ମୁଖ)—

Karimukha ୧ । ହାତର ମୁଁ—

1. The head of an elephant.

, । (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ) ଗଣେଶ—2. God Ganesa, the elephant-headed Deity.

କରିର—ସ. ବି. (କୃ=ବିଶେଷ କରିବା+ସଞ୍ଚାରେ. ଇରନ୍)—

Karira ୧ । ବାଞ୍ଛିଶ ଗଜା; କରତ୍ତୀ—

1. Bamboo shoots or sprouts.

, । କାନ୍ଧାଳିଆ ଶୁଳ୍କବିଶେଷ; କଷେତ୍ର କୋଳ—

2. Name of a tree; Capparis Spinosa.

, । ଘଟ—3. An earthen jar.

କରିର—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କରିର+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—

Karira ୧ । ହାତଦାନ୍ତର ମୂଳ—1. The root of an elephant's tusk.

, । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଝିଣିକା—

2. A cricket; a small grasshopper. (Apte)

କରିର—ସ. ବି. (କରିର+ସ୍ତ୍ରୀ. ରି)—କରିର (ଦେଖ)

Karirī Karirā (See)

କରିଶୁନ୍ଦ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍; କରନ୍+ଶୁନ୍ଦ)—

Kariśunda କରିଶୁନ୍ଦ (ଦେଖ)

Karikara (See)

କରିଷ—ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ଷ)—କରିଷ (ଦେଖ)

Karisha Karashi (See)

କରିଷ—ଦେ. ବି—କରିଷ (ଦେଖ)

Karishi

Karashi (See)

କରିଷେ—ଦେ. କ୍ରି. ବିଶ. (ସ. କର୍ଷ; ଏକ କର୍ଷ ମାତ୍ର)—

Karishe ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର—Slightly.

[ଦ୍ର—ତୁଳନା କର, ଏହିପର ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହାର—ଭିଲେ;
ମଣାଏ; ରତିଏ; ଧାନେ ।]

କରିଷେ ପଞ୍ଚରବା ନ ଦେବ

କର ଶକଟେ ପେବେ ଆଗେହୁବ । ବଦମ୍ପୁର୍ବେ କରିବା ।

ଦେ. ବିଶ—ଏକ କର୍ଷ ପରମିତ—

Of one Karsha in weight.

କରିଷ୍ୟମାଣ—ସ. ବି. ପୁ. (କୁ+କର୍ତ୍ତୀ. ସ୍ୟମାନ; ଉତ୍ତରମଧ୍ୟ
Karishyamāṇa ଅର୍ଥରେ)—

(କରିଷ୍ୟମାଣ—ସ୍ୟା) ଉତ୍ତରମଧ୍ୟରେ ଯେ କରିବେ—

Sure to do a certain act in future; who will be doing some act.

କରି—ସ. ବି. ପୁ. (ସ. କରନ୍ ଶବ୍ଦ; କର=ଶୁଣ+କର୍ତ୍ତୀ. ଇନ୍
Kari ଏମା. ଏବ)—

(କରଣୀ—ସ୍ୟା) ହସ୍ତୀ; ହାତ—Elephant.

କରିନ୍ଦ—ସ. ବି. (ଗମୀ ତତ୍; କରନ୍+ଇନ୍ଦ୍)—

Karindra ୧ । ବଢ଼ ହାତ—

1. A big elephant.

କରିନ୍ଦ ଦନ୍ତ ପଲକ ତେଜ ପ୍ରଭ ନିର୍ବନ୍ଦ ଶୁଣେ ଗମନ ।

ତତ୍ତବସାଧ ଗାତ ।

, । ହାତ ପଲର ନେତା ହାତ—

2. The leader of a herd of elephants.

, । ଦନ୍ତ ଦୀତ—3. A tusker..

କରିର—ସ. ବି. (କୃ=ବିଶେଷ କରିବା+ସଞ୍ଚାରେ. ଇରନ୍)—

Karira ୧ । କରିର (ଦେଖ)

କରେଲ; କଲୁକେରା 1. Karira (See)

କରୀର; କରୀଲ ୨ । ଏକପ୍ରକାର ବଢ଼ ପତିଷ୍ଠାନ କର୍ଷାଗନ୍—

ଶୁ. କେର ଗପିବା କରିର କରୀର କରୀଲ କରୀର କରୀଲ
ମ. କେରା; କରାଲ ଅପିଲା. Aphylla.

[ଦ୍ର—ଏ ଗଛ ମରୁଦୂମି, କଙ୍କରମୟ ଓ ବାଲାଅ ଭୂମିରେ ଜନ୍ମେ,
ଏହା ଓଟମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ । ଏହାର ଫଳ; ତେବେ ଓ ଛେଲ କାହିଁ,
ବୁଣ୍ଡିଆ, ବଥ, ବ୍ରାଣ, ଦାନ୍ତାଥର ପ୍ରଭୁତ ରେଗର ଔଣଧ ।
(Kirtikar)]

[ଦ୍ର—ଏ ଗଛରେ ପଦ୍ମ ହୁଏ ନାହିଁ, କେବଳ ଗାଢ଼ା ଦଳଦିଆ
ରଙ୍ଗର ଶୁଣିଏ କଥିଲ କାହିଁ ହୁଏ । ରାଜପୁତ୍ରାନା ଓ ବୁଦ୍ଧାବନରେ
ଏ ଗଛରେ ଗୋଲାପୀ ରଙ୍ଗର ଫୁଲ ଥରେ । ଫୁଲ ଶୁଣିଏବା ପରେ
ଗଛରେ ଗୋଲ ଗୋଲ ଫଳ ଥରେ । ଏ ଫଳ ବିଶାଳା ଓ ଏହା
ଆରୁର ବରସାଏ । ଏ ଗଛର ମଞ୍ଜକାଠ ହାଲୁକା ଓ ମଜୁରୁର ।

ସାଧାରଣ ହେବେ ଅପର ସୃଜନରେ ସୁନ୍ଦର ଏ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଛି ଓ ଯାହା ଏହି ତତ୍ତ୍ଵ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରଖା ବରତ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅର୍ଥବି ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵରୂପ ଶବ୍ଦ ଖୋଲିଲେ ଯେତେ ଏ ଭୂଷାକୋଷରେ ଜ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ତତ୍ତ୍ଵ ପାଇଁ ସଥାପନେ ହତ୍ତିର ର ବସନ୍ତ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵରୂପ ଶବ୍ଦ ଖୋଲିବାର ହେବ । [ସଥା—'ଗାର' ଜ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ଶେଖିବେ; 'ବୁଢ଼' କ ମିଳିଲେ 'ବୁଢ଼' ନ ପାଇଲେ 'ବୁଢ଼' ଦେଖିବେ; 'ଆଜି' କ ପାଇଲେ 'ଆଜି' ଦେଖିବେ; 'ଅଲବନ୍ଦ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଲବନ୍ଦ' ଦେଖିବେ ।

କରେଇ ହେବା—ଗ୍ର. (ଇକର) କି—୧ । ଏକପାଖକୁ ପାଖରେବା—
Karei hebā 1. To move to one side.

ପାଶଫିରାନ ୨ । କଢ଼ିବାଗରେ ଅଗେଇବା—

କରସଟିଲେନା 2. To lean sideways.

୩ । ପାର୍ଶ୍ଵ ପରବର୍ତ୍ତନ କରିବା—

3. To turn on the side.

କରେଟୁ—ସ. ବ. (କୁ=କୁଣ୍ଡିତ + ରେହି ଧାରୁ=ଶବ୍ଦକରିବା + ରୁ;

Kareṭu ବିମା କ = ଜଳ + ରେହି ଧାରୁ = ଶବ୍ଦକରିବା + ରୁ) —

କରିବୁ; ଏକଜାଗୟ ଜଳତର ପଣୀ; ଗେଣ୍ଟାକଥ ପଣୀ—
An aquatic openbill bird;
Numidian crane.

କରେଣ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ; ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରୟୋଗ) ଅ. (ସ = କର ଶବ୍ଦର ତୃତୀୟ
Karenā ଏକବଚନ) କରିବାର—By the hand.

କରେଣ ଶବ୍ଦ ଉତ୍ତରାଧି—ବମଲଘେତନ. ତରତା ।

କରେଣୁ—ସ. ବ. (କୁ ଧାରୁ—କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଏନ୍) —୧ । (ସୁ) ଦସ୍ତୀ—

Karenū 1. Male elephant.

୨ । (ସ୍ତ୍ରୀ) ଦସ୍ତୀ—2. Female elephant.

୩ । କନିଅର (ଗଛ) (ଦେଖ) —

3. Kaniara (tree) (See).

ଆନ; ଶୋକାର୍ତ୍ତ—Overcome with grief; afflicted;
miserable.

କରେଣୁକ—ସ. ବ. (କରେଣୁ+ସାର୍ଥ. କ) —୧ । କନିଅର ଫଳ —

Karenuka 1. The fruit or berry
of Kaniara tree.

୨ । ଦସ୍ତୀ—2. Elephant.

କରେଣୁକା—ସ. ବ. (କରେଣୁ+ସାର୍ଥ. କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ) —

Karenukā ଦସ୍ତୀ—Female elephant.

କରେଣୁସୁତ—ସ. ବ—ଦସ୍ତୀବିଜ୍ଞାନବଳତ ପାଳକାବ୍ୟର ନାମ—

Karenusuta Name of a Sanscrit work on
the treatment etc of elephants.

କରେନ୍ତି—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.କରରେନ୍ସି) ଦେଶରେ କ୍ୟାନ୍ତିକ୍ୟାନ୍ତିରେ

Karensi ମୁଦ୍ରା ବ୍ୟବହାର—Currency of a country.

କରେନ୍ତି କୋଟି—ବୈଦେ. ବ—(ଇଂ.କରରେନ୍ସି କୋଟି)— ସରକାରଙ୍କ

Karensi note ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ କାଗଜ ମୁଦ୍ରା—Currency note.

କାରେନ୍ସିନୋଟ୍—

କରେନ୍ସିଲୋଟ

କରେଇ ଯିବା—ପ୍ରାଦେ. (ବମଲଘୁର) କି—ପିତେଇ ଯିବା (ଦେଖ)

Karoi jibā Pitei jibā (See)

କରେଟ—ଦେ. ବ.—(ସ. କରବର୍ତ୍ତ. ପ୍ରା. କରପକ) କଢ଼; ପାର୍ଶ୍ଵ—

Karoṭa Side; flank.

ପାଶ

କରସଟ

କରେଟି—ସ. ବି. (କ=ମସ୍ତକ+ରୁଠ ଧାରୁ=ରଖା କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ) —

Karoṭi ୧ । ମୁଣ୍ଡ ଖପୁର—1. Skull.

୨ । ମସ୍ତକର ଅସ୍ତ୍ରମୁହ—

2. The bones of the head.

କରେଟି—ସ. ବ. (କରେଟ + ଇ) —କରେଟ (ଦେଖ)

Karoṭi Karoṭa (See)

କରେଟିକା—ସ. ବ. (କରେଟ + ସାର୍ଥୀ. କ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ) —

Karoṭikā କରେଟ (ଦେଖ)

Karoṭa (See)

କରେଟୀ—ସ. ବ. ଶୀ—(କରେଟ + ଶୀ. ଇ) —କରେଟ (ଦେଖ)

Karoṭī Karoṭa (See)

କରେକର—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. କରେନର) —ଅପମୃତରେ ମରିଥିବା

Karonar ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମୃତଦେହକୁ ମାଇନା କର ମୃତୁର କାରଣାକାରୀଙ୍କ ପରିମାଣକୁ ଶବ୍ଦକରିବା କରୋନର ପାଇଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ—A Coroner.

[ଦ୍ର—କରେନରଙ୍କ ତଦନ୍ତକୁ ଇନ୍କ୍ଵେଷ୍ଟ୍ (Inquest) ବୋଲି
ଯାଏ ଓ ତାଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ୍ ଇନ୍କ୍ଵେଷ୍ଟ୍ (Inquest report) ବୋଲିଯାଏ ।]

କରେନେସନ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ) —ରାଜାଙ୍କର ଅଭିଷେକ—

Karonesan Coronation.

କରୋନେସନ—

Karoneśan

କରୋନେସନ—କରୋନେସନ 1. The cork of a bottle.

କାକ ୨ । ଏକ ଜାଗୟ ଦୂଷ; ଯାହା ଛେନ୍ଦରୁ ବୋଲିଲା ଠିପି

କାମ ଦିଅର ହୃଦ—2. The Indian Cork tree;
Millingtonia Hortensis; Quercus Suber.

[ଦ୍ର—ଏହା ପାଟଲାଦିବର୍ଗର ଅରଣ୍ୟ ତରୁ । ଏହାର ଫୁଲ ଧଳା

ଓ ବଡ଼ ତେଙ୍ଗୁଲୁ ଓ ସୁରକ୍ଷା । ଏହା ଶିତଦିନେ ଫୁଟେ; ଛୁଇଁ ଲମ୍ବ
ଓ ମଞ୍ଜିରେ ପମ୍ପ ଅଛି । ଏ ଗଛର ଶୁଲ୍ମ ମୋଟା, କୋମଳ ଓ ପ୍ରିକ୍ରି-
ପ୍ରିକ୍ରି ସ୍ଥାପକ ଥିବାରୁ ଏଥରେ ବୋଲିଲା ଠିପି କରିଯାଏ । ଗଛଗୁଡ଼ିକ
ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର ସୁନ୍ଦର ଦୂର ପାଖରେ ଏ ଗଛମାନ
ଲଗିଯାଏ । ସୋଇ ନରମା ଥିବାରୁ ଲସି ଯାଏ, କିନ୍ତୁ କର୍କ ସୋଇ-
ଠାରୁ ଟାଣୁଆ ଓ ସହଜରେ ଦବିଯାଏ ନାହିଁ ।]

କର୍କ (ଧାରୁ) —ସ.—ହାସ୍ୟକରିବା—

Karka (root)

To laugh.

କର୍କ—ସ. ବି. (କୁ ଧାରୁ+କ) —୧ । ଶେତ—

Karka

1. White.

୨ । ଶେଷ—2. Excellent.

(କର୍କ—ଶା) ୩ । ଉତ୍ତମ—3. Good.

ସ. ବ.—୧ । ଶେତାର୍; ଧଳାଶୋଡ଼—

1. A white horse.

୧	ଇ	ଉ	ଚିତ	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ଯୁକ୍ତାଶ୍ଵର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ
୨	ର	ଉ	ଚ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ

୨ | ଦର୍ପଣ—2. Mirror.

୩ | ଚିଲ; ଖସା; ଶସି—

3. Sesamum; sesame-seed.

୪ | ଜଳ—4. Water.

୫ | ଅଗ୍ନି—5. Fire.

୬ | କଙ୍କଡ଼ା—6. Crab.

୭ | ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—7. Beauty.

୮ | କଞ୍ଚକ—8. Thorn; prick.

୯ | କର୍କଟ ଶଶି—9. The 4th. solar mansion; the Cancer; a sign of the zodiac.

୧୦ | ଜଳଘଟ—10. A water jar.

୧୧ | ଶୁଦ୍ଧ କଳଶ; ଠୋକ—11. A small jar.

୧୨ | କର୍କଟ; କାକୁଡ଼ି (ଲଚାପଳ) —12. Cucumber.

୧୩ | କନ୍ଦକର—13. A younger brother of the father. (M. W.)

କର୍କଟିର୍ଭାତ୍—ସ. ବି.—(କର୍କଟାରସ୍; କର୍କଟ = ଶୁଦ୍ଧ + ଚିର୍ଷିଟା)—ପୁଣୀ-Karkachirbhita—କାକୁଡ଼ି; ଏକଜାଗ୍ରୂ ଧଳା ଫୁଟୀ (ପାତିଲେ ପାଢ଼ ଯାଏ)—A species of white melon or cucumber which bursts when ripe.

କର୍କଟ—ସ. ବି. (କର୍କ ଥାରୁ = ହାସ୍ୟ କରବା—କର୍ତ୍ତ୍ଵ ଥଟ)—

Karkata ୧ | ପୁଂ. କଙ୍କଡ଼ା—1. Male crab.

(କର୍କଟି—ସା) ୨ | କର୍କଟରଶି—

2. The Cancer; a sign of the zodiac.

୩ | କଙ୍କଡ଼ା ବା ଶ୍ରାବଣ ମାସ—

4. The solar month of Srâbâna.

୫ | ଏକଜାଗ୍ରୂ କର୍କଟ ଶଦକାଶ ଜଳର ପଣୀ; ଗେଣ୍ଟାଲ ପଣୀ—4. The Numidian crane; Demoiselle; Hypothymis Azurra.

[ଦ୍ୱ—ଏହା ଦେଖିବାକୁ ସୁଜର କରୁ ଏହାର ସର କଢ଼ିକରିବା]

୬ | ଧଳାଫୁଟୀ ଓ ତରୁର ଲତା—5. The white melon creeper and its fruit.

୭ | ପଦ୍ମକନ; ପଦ୍ମମୁଳ—6. The root of the lotus plant.

ଦେ. ବି.—(ସ. କର୍କଟକ) କର୍କଟକ (ଦେଖ)
Karkotaka (See).ସେତ ନାଗ ସେ, କର୍କଟ ସହି ଶତକ ପ୍ରଳୟ ତେବେ ସେ ହୋଇ ।
ପ୍ରାଚୀ. ପରିବର୍ଗା ।୮ | ତସିଲୁକାଟିର ବନ୍ଧାପ୍ରା—(ଯହିରୁ ପଲ୍ଲର ଦର୍ତ୍ତା ହୁଲ୍ଲାଯାଏ)—7. The curved end of the beam of a balance from which the strings supporting the scalepan are suspended.
(M. W.)

୮ | ଏକପ୍ରକର ଜ୍ଵରଶେଷ—

8. A kind of fever (M. W.)

୯ | ରତ୍ନବନ୍ଧବଶେଷ—

9. A kind of coitus (M. W.)

୧୦ | (ବୈଦିକ) ଅସାଧ ବୃଣବଶେଷ—10. Cancer.

୧୧ | କାକୁଡ଼ି—11. Cucumber; Cucumis Utilis-simus (M. W.)

୧୨ | କରମ୍ବୁଦ୍ରବଶେଷ—11. A particular pose of the hand (M. W.)

କର୍କଟକ—ସ. ବି. (କର୍କଟ + ସାର୍ଥେ. କ)—୧ | କର୍କଟ (ଦେଖ)

Karkataka

1. Karkata (See).

୨ | ଶୁଶ୍ରୁତଲୁହୁତ ଅସ୍ତ୍ରଭଙ୍ଗବଶେଷ—

2. A particular fracture of the bone.

କର୍କଟକାଷ୍ଟି—ସ. ବି. (ଦ୍ଵୀପ ତତ୍ତ୍ଵ କର୍କଟକ + ଅସ୍ତ୍ରି)—କକ୍ତାକ
Karkatakâsthi ଶୋଳ (ଶୁଶ୍ରୁତ)—The shell or crust of a crab.

କର୍କଟକାନ୍ତି—ସ. ବି. (ତୁଗୋଳ ପରିଭାଷା; ଜ୍ଞେତ୍ରିତିଷ)—

Karkatâkrânti ବିଷ୍ଣୁବରେଣ୍ଣାର ୨୩ ତତ୍ତ୍ଵ ଉତ୍ତରରେ ପୁଞ୍ଚଶାରୁ ବେଢ଼ିଥୁବା କାନ୍ଦନିକ ରେଣ୍ଣା—
(Geography, astronomy) The Tropic of Cancer.

[ଦ୍ୱ—ତିଷ୍ଣୁବରେଣ୍ଣାର ଦିଶିଣରେ ଥିବା କାନ୍ଦନ୍ତ ମନ୍ଦରକାନ୍ତ ବୋଲ୍ଲାଯାଏ । ଏହି ଦୁଇ କାନ୍ଦନ୍ତମଧ୍ୟରେ ଥିବା କଟ୍ଟବନ୍ଧବ ପ୍ରାଣୀ କଟ୍ଟବନ୍ଧ କହନ୍ତି । ସୁଧ୍ୟଦିକ ଗତିପଥ ଏହି ଉତ୍ସୁକ କାନ୍ଦନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ।]

କର୍କଟଶୃଙ୍ଗ—ସ. ବି. (ଦ୍ଵୀପ ତତ୍ତ୍ଵ କର୍କଟ + ଶୃଙ୍ଗ)—

Karkatâsrunga କଙ୍କଡ଼ାର କଢ଼ ଗୋଡ଼ ବା ପଞ୍ଚ—

The claws of a crab.

କର୍କଟଶୃଙ୍ଗୀ—ସ. ବି—କଙ୍କଡ଼ାଶୃଙ୍ଗୀ (ଦେଖ)

Karkatâsrungî Kakardâsrungi (See)

କର୍କଟି—ସ. ବି—(କର୍କଟ + ଇ)—କାକୁଡ଼ି—

Karkati Cucumber.

କର୍କଟିକା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କର୍କଟ + କ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Karkatikâ କର୍କଟା (ଦେଖ)

Karkati (See)

କର୍କଟା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କର୍କଟ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଇ)—

Karkati ୧ | ମାର କଙ୍କଡ଼ା—1. Female crab.

୨ | କାକୁଡ଼ି ଫଳ—

2. Cucumber; Cucumis Utilissimus.

୩ | କଳସି; ସତି; ଲେଟା; ତାଳ—

3. A small water jar or jug.

ପାଥାରମ୍ବେରେ ଅପର ସୁଖାରେ ଦୂର ୧ ତଳିର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ଏବଂ 'ଚକ୍ରିର' ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦ ରଖା ବିରତ ନାହିଁ । ଅରଦବ ୧ ବା ୨ ତଳିର ଗୋଟିଏ ଦେଖେ ଏ ଲୁଣାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ଫେରେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସାମାଜିକ ପରିପାତ ୨, ବା ୧ ତଳିର ଗର୍ଭ ବା ମାହାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାର ହେବ । ଯଥା—ବାର' ନ ମେଳିଲେ 'ବାର' ଗୋଟିବେ; 'ବୁଦ୍ଧ' ନ ମେଳିଲେ 'ବୁଦ୍ଧ' ଗୋଟିବେ; 'ବଦ୍ଧ' ନ ମେଳିଲେ 'ବଦ୍ଧ' ଗୋଟିବେ; 'ଆଗନ' ନ ପାଇବେ 'ଆଗନ' ଦେଖିବେ; 'ଆଲବଦ୍ଧ' ନ ପାଇବେ ଆଲବଦ୍ଧ ଦେଖିବେ ।

୪ । ସର୍ପିରିଶେଷ; କଟକଣ୍ଠ ନାଗାଣ୍ଡୀ—

4. A kind of female serpent emitting a rattling sound.

କର୍କଟୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଦେ. ବ. (ସ. କର୍କଟୀ + ଲକ୍ଷ୍ମୀ)—କାରୁଡ଼ି ଲକ୍ଷ୍ମୀ—
Karkatī laṭī Cucumber creeper.

କାରୁଡ଼ି ଦେଇ ଗନ୍ଧର ଦେଇ ତର ମୁଲେ କର୍କଟୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗରୁ ରେ ।
କର୍କଟୀ ପଣୀଟି ।

କର୍କଟୁ—ସ. ବ. (କର୍କ ଧାରୁ + ସଙ୍କାର୍ଥେ. ଅଟୁ)—

Karkatū ଗେଣ୍ଣିଲିଆ ପଣୀ; କର୍କଟୁ—

The Numidian crane (M. W.)

କର୍କନ୍ଧୁ—ସ. ବ. (କର୍କ = କଣ୍ଠକ + ଧା ଧାରୁ = ଧାରଣ କରିବା +
Karkandhu କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଭା)—

୧ । ବରକୋଳ; ବଦଶ୍ବ (କୋଳ)—

1. The Jujube plum.

୨ । ବରକୋଳ ଶକ୍ତି—

2. The jujube tree; Zizyphus Jujuba..

୩ । ପାଣି ନ ଥିବା କୁଆ; ଶୁଖିଲ କୁଆ—

3. A well without water; a dried up well
(M. W.)

୪ । ଦଶ ଦିନର ଭୁଣ୍ଣ—4. A foetus which is
ten days old (M. W.)

କର୍କନ୍ଧୁ—ସ. ବ. (କର୍କ + ଧା ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଭା)—କର୍କନ୍ଧୁ (ଦେଖ)
Karkandhū Karkandhu (See)

କର୍କପ୍ରଭା—ସ. ବ. (କର୍କ = ଅଗ୍ନି + ପ୍ରଭା)—

Karkaprabhā ୧ । ଅଗ୍ନିର ତେଜ—

1. The ray or lustre of fire.

୨ । କକତ୍ତା ମାସ—

2. The solar month of Kakardā.

ଗଢ଼େ କକପ୍ରଭ ସିଦ୍ଧ ଗତ କନ୍ୟା ଗତ ରହ ଦୂଳ ଅଳ ସରସରେ ଭ୍ରମେ ସେ ।
ଭକ୍ତ ଦେଖୁଣ୍ଣବନାସ ।

କର୍କର—ଦେ. ଅ. (ଧୂନ୍ୟକୁରଣ)—କରକର (ଦେଖ)

Karkar Karakara (See)

କର୍କର—ସ. ବ. (କର୍କ = ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ + ଧା ଧାରୁ = ପ୍ରତିଶର୍ମ କରିବା +

Karkara କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ; ଯାଦା ସମ୍ମନରେ ଥିବା ବସୁର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରୁ
ପ୍ରତିପଳିତ କରେ)—

୧ । ଦର୍ଶଣ—1. Mirror.

୨ । ଗୋଡ଼; ବାଲିଗରତ୍ତା—2. Gravel.

୩ । ମୁନ୍ଦର—3. Dum-bell; mallet.

୪ । ହାଡ଼—4. A bone (M. W.)

୫ । ମହାଭାରତୋକ୍ତ ନାଗବିଶେଷ—

5. Name of a mythological serpent.

୬ । ଗେଣ୍ଣୁ—6. Limestone-nodule.

୭ । ଖର୍କରିଶେଷ—

7. A species of date (M. W.)

ସ. ବିଶ. (କର୍କ = ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ + ଧା ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ)—

୧ । କରଶ—1. Rasp; harsh.

୨ । ଦୃଢ଼; କଠିନ—2. Hard; firm.

କର୍କରାତୁ—ସ. ବ. (କର୍କର = କରଶ + ରହ ଧାରୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା
Karkarātū + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଭା)—

୧ । କରାତୁ; କରେଟୁ; କରଶ ଶବ୍ଦକାଣ ଏକ ପ୍ରକାର
ଜଳତର ପଣୀ; ଗେଣ୍ଣିଲିଆ ପଣୀ—

1. The Numidian crane.

୨ । ବାଙ୍ଗଶୁଦ୍ଧାଣି; ଅଡ଼ିଶୁଦ୍ଧାଣି; କଟାଷ—

2. A glance; sidelong (M. W.)

କର୍କରାତୁକ—ସ. ବ—କର୍କରାତୁ (ଦେଖ)

Karkarātuka

Karkarātū (See)

କର୍କରାନ୍ଧକ—ସ. ବ. (କର୍କର + ଅନ୍ଧକ)—ଲଞ୍ଛାକୁଆ; ଅମୁଦାକୁଆ—
Karkarāndhaka A blind well (of which the
mouth is overgrown with grass etc. so
as to be hidden (M. W.)

କର୍କରା—ସ. ବ. (କର୍କର + ରାତ୍ରି)—୧ । ଜଳପାତ୍ର; ଘଟୀ—

Karkari

1. Water-jar; pitcher.

୨ । ନଳ ଲାଗିଥିବା ଜଳପାତ୍ର; ଗତ୍ତୁ; ହାତୀ—

2. A water jar with a spout to pour
water.

କର୍କରେଟ—ସ. ବ. (କର୍କର = କରଶ + ରହ ଧାରୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା +
Karkareta —ଗଳଦୟ; ତଣ୍ଡିଆ—Pushing the neck
with the palm of the hand; collarizing
a person.

କର୍କରେଟୁ—ସ. ବ. (କର୍କର = କରଶ + ରେଟ ଧାରୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା +
Karkarātū —କର୍କରାତୁ (ଦେଖ)

କର୍କରେତୁ—ସ. ବ. (କର୍କର + ରେଟ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଭା)—

Karkarerdu

କର୍କରାତୁ (ଦେଖ)

Karkarātū (See)

କର୍କରେତ୍ତା—ସ. ବ. (କର୍କ ଧାରୁ = ହାସ୍ୟ କରିବା + ସଙ୍କାର୍ଥେ. ଶା)—

Karkareta

1. କରଣ୍ଣ ଗତ—

1. Pongamia Indica (tree).

୨ । ଥାଙ୍ଗ; ଇମ୍ବୁ—2. Sugarcane.

୩ । କାଷମରତ; କାଶିନ ଗତ (ଦେଖ)—

3. Kāsīndī tree (See)

୪ । କାମ୍ପିଲ୍ୟା (ଦେଖ)—

4. Kāmpilya (See)

୧	ଇ	ଉ	ବୁନ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବଣୀ	ଅନୁମାଷିକ ସୁକ୍ରାଷର	ସ	କ	ଶ,ଷ	ଞ୍ଜ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
,	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବଣୀ	ଅନୁମାଷର କା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଗ୍ୟ	ୟ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଉଥ	ତ	ତୁ

* ୫। ଶତ୍ରୁ—୫. Sword.

୬। ଅତିକଣତା—୬. Roughness.

୭. ବଣ. (କର୍କ ଧାରୁ = ହାସ୍ୟ କରିବା + ଶି)—

୮। ଦୃଢ଼; କଠିନ; କଠୋର—

1. Harsh; hard.

କର୍କଣ ନେହିବା ଭୁବନେ—କର୍ମ୍ମ୍ୟ, କରଣ୍ମ୍ୟ, କରଣ୍ମ୍ୟ, କରଣ୍ମ୍ୟ ।

୯। ଅରଣ୍ଯ; ଅମୟତା; ଅତିକଣ—

2. Rough; uneven.

୧୦। ସାହସିକ—୩. Courageous.

୧୧। ବିବେକମ୍ବନ—୪. Unconscientious; unscrupulous.

୧୨। କଠୋରତ୍ୟ; କୁର; କର୍ମ୍ୟ; କଷ୍ଟ—

5. Cruel; unfeeling; inhuman; hard-hearted.

୧୩। ଶ୍ରୀରଙ୍ଗ—୬. Shrill; rude; rasping; grating.

୧୪। ଦୃଢ଼; ପରିଷ—୭. Unpleasant.

୧୫। କୁପଣ—୮. Miserly.

ଦେ. ବଣ.—କୁର ବେବା ପୂର୍ବରୁ ମୋଡ଼ି ଉଛି ଦେବା (ଦେହ),
କୁର ଦୂରକୁ ବେବା ଅନୁଭବ କରିବା (ଦେହ)—
(body) With a feeling of sickness
before an attack of fever.

(ଯଥ—ମୋ ଦିହଟା କରି କର୍ମ ହେଉଛି, ସମ୍ବନ୍ଧ ବନ୍ଦିବ
କର ହେବ ।)

କର୍କଣିଆ—ଦେ. ବଣ. (ସ. କର୍ମପ) —୧। ଜ୍ଵାଳାନ୍ତ ଦେବାର ପୂର୍ବ
Karkasiā ଅବସ୍ଥାଜନିକ ବିଥ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା (ଶ୍ଵର) —
1. Feeling feverish.

୨। କର୍କଣ—୨. Hard; harsh.

୩। ଦୃଢ଼—୩. Firm; tight.

କର୍କୋଟ—ସ. ବି. (କର୍କ ଧାରୁ = ହାସ୍ୟିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଟେ)—
Karkoṭā କର୍କୋଟକ (ଦେଖ)
Karkotaka (See)

କର୍କୋଟକ—ସ. ବି. (କର୍କୋଟ + ସାର୍ଥ. କ)—
Karkotaka ୧। କଟକଷ୍ଟାନୀଗ—

1. A kind of Indian snake emitting a rattling sound.

୨। ପୁରଶୋକ୍ର ଅଷ୍ଟ୍ରନାଗ ମଧ୍ୟ ଏକତମ—

2. Name of mythological serpent.

[ଦ୍ୱ—ଏହାର ନାମ ସ୍ଥୁରଣ କଲେ କଲିକାଳର ପାପ କାଶ ହୁଏ ।
'ନଳପରତ'ରେ ଅଛି ସେ ଏହା ନାମ କଳ ସଙ୍ଗେ ନଳମହାରାଜାଙ୍କ
ଦେହରେ ପ୍ରବେଶ କରି ତାଙ୍କୁ ବିରୂପ କରୁଥିଲା ।]

୩। ବେଲଗଛ—୩. The Bel tree; Marmelos (tree.)

୪। ଆଖୁ—୪. Sugarcane.

୫। କାଳକୁ—୫. The edible fruit of a creeper;
Memordica Cockinchinensis.

୬। ପୁନ୍ତକାକୁଡ଼ା ଲଚା—୬. The melon creeper.

କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵି—ବେ. ବି—କରତୁଳ (ଦେଖ)—

Karchuli

Karachuli (See)

କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ (ଧାରୁ)—ସ.—ଦୂଷ ଦେବା—

Karchcha (root) To afflict.

କର୍ତ୍ତ୍ତର—ସ. ବି (କର୍ତ୍ତ୍ତର = ରଙ୍ଗ କରିବା + କରଣ ଅର୍ଥାତ୍ ରଙ୍ଗ କରିବାଏ) କରତାଳ—

Karchchara Yellow orpiment.

କର୍ତ୍ତ୍ତରିବା—ସ. ବି (କର୍ତ୍ତ୍ତର + ରକା + ସି) ଅ; ସବବତ୍ତିଏହାର

Karchcharikā ବର୍ଣ୍ଣ ଦୂରତାଳ ପର ଥିବାରୁ—A kind of vege-

table sandwich cake fried in ghee.

କର୍ତ୍ତ୍ତରିବା—ସ. ବି (କର୍ତ୍ତ୍ତର + ସି. ରି)—କର୍ତ୍ତ୍ତରିବା (ଦେଖ)—

Karchchari

Karchcharikā (See)

କର୍ତ୍ତ୍ତର—ସ. ବି (କର୍ତ୍ତ୍ତର = ଦୂଷ ଦେବା + କର୍ମ. ଉର)—

Karchchūra ୧। ସ୍ତ୍ରୀ—1. Gold.

୨। ଦୂରତାଳ—2. Yellow orpiment.

୩। ଗନ୍ଧସାର; ଚନ୍ଦଳ—3. The sandal wood..

ସ. ବଣ—ଦିନ ବର୍ଣ୍ଣିବଣୀ; କର୍ତ୍ତ୍ତୁ—Rainbow-coloured; multicoloured.

କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶର) ବି (ସ. କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ)—କରତ୍ତ୍ତ୍ଵ (ଦେଖ)—

Karchchhi

Karachhi (See)

କର୍ଜ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି. (ଅ)—କରଜ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)—

Karja (etc.)

Karaja etc. (See)

କର୍ଜନ (ଲକ୍ଷ) —ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି. (ନାମ)—ଭାରତର ବଡ଼ଲାଟ

Karjan

(୧୮୬-୧୯୦୫)—George Nathaniel

first Baron Curzon of Kedleston
a Viceroy of India.

[ଦ୍ୱ—ଏହାକ ଜନ୍ମ ୧୮୫; ଏ ବିଲାରେ ସଥାନମେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ଵରାଙ୍କ ପ୍ରାରଭେତେ ସେଫେଟେଶ, ଭାରତର ଅଣ୍ଟର ସେଫେଟେଶ, ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସମସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏ ଅଛି ପ୍ରତିଭାଗାଳୀ ସନ୍ତୋଷତିକ୍ଷେତ୍ର ଥିଲେ । ଏ ମଧ୍ୟାସିଆ, ପାରିଷଦ, ଆଂଗାମାନ୍ଦାନ, ଶ୍ୟାମ, କୋରଥ ଅତି ଦୂମଶକ୍ତି କେବେଳକ ଦୂମଶକ୍ତିର ପାଇଁ ପରିପାଳନ କରିଥିଲେ । ଏହାକ ଅମଳରେ ଭାରତର ଉତ୍ତର ପଟ୍ଟିମ ସିମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ଗତି ହୋଇଥିଲା ଓ ସମ୍ମାନ ଏତ୍ତକାର୍ତ୍ତକ ଅଭିନେକ ଭାଷିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାକ ମେଲାରେ ପରିପାଳନ କରିଥିଲା । ଏହାକ ଅମଳରେ ଭାରତର ଉତ୍ତର ପଟ୍ଟିମ ସିମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ଗତି ହୋଇଥିଲା ଓ ସମ୍ମାନ ଏତ୍ତକାର୍ତ୍ତକ ଅଭିନେକ ଭାଷିତ ହୋଇଥିଲା । କଲିକତାରେ ଘର୍ମୋରଯୁ ମେମୋ-

ସାହାରଣ ପ୍ରେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତତ ୯ ଚିତ୍ରର ଅଷ୍ଟର ତ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚିତ୍ରର ଅଷ୍ଟର ତ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବେଳୀ କରନ୍ତୁ ଲାଗୁ । ଅତେବେ ୧ ବା ୨ ଚିତ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରେ ପ୍ରେବେ ଏ ଉପାଦାନରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ପେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାଫିଲେ ତତ୍ତ୍ଵର ବନ୍ଦରତ ୨, ବା ୩ ଚିତ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରେ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିବେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘ବର୍ଷ’ ନ ମିଳିବେ ‘ବର୍ଷ’ ଡେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜନ’ ଡେଖିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଡେଖିବେ ।

ରିଆଲ୍ ଦିଲ୍ ନିମୀଶାର୍ଥୀ ଏ ଧନ ସତ୍ରହ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ପରେ
ଦିଲ୍ ସ୍କୁଲମର ନିର୍ମିତ ହେଲା । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ତିକଟକୁ
ଅର୍ଥାନ କରି ଯାଇ ତିବତ ସଙ୍ଗେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ସହ
ହୋଇଥିଲା । ଏ ଭାରତର ଲୁଣ୍ପପ୍ରାୟ ପ୍ରାଗୀନ କାର୍ତ୍ତିମାନ
ସରକାରୀ ଆଇନ କରିଥିଲେ । ଏ ୧୯୦୪ରେ ଟମାସ ଛୁଟ ନେଇ
ବିଲାତ ଯାଇଥିଲେ ଓ ଫେର ଆସି ୧୯୦୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁଣି ବଡ଼ଲଟ
ହେଲେ । ଏହାଙ୍କ ଅମଳରେ ବଜା ପ୍ରଦେଶକୁ ଗୁଣ ପ୍ରଦେଶରେ
ବିରକ୍ତ କରି ଯାଇଥିଲା ଓ ବିହାର-ଓଡ଼ିଶା ନାମକ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ
ଗଠିତ ହେଲା । ବିଲାତକୁ ଫେରିଯାଇ ସେ ପାଇଁଅମେରିକା ହାତିଥି
ଅଣ୍ଟଲ୍‌ସ୍ଟରେ ସତ୍ୟଗୁପ୍ତ ଭାବୁ ହୋଇଥିଲେ; ମୃତ୍ୟୁ—୧୯୧୯]

କର୍ତ୍ତା—ଶ୍ରୀ କରତା (ଦେଖ)

Karṭā Karata (See)

କର୍ତ୍ତା—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—କର୍ଣ୍ଣରେଖା; ସମକୋଣୀ ଦିଲ୍ଲିକର
Kard ସମକୋଣର ସମ୍ମୁଖୀନ ବାହୁ—

The chord of a rightangled triangle.

କର୍ତ୍ତାଲାଇ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଯେଉଁ ରେଲଲାଇନ ସିଥାରୁବରେ

Kard lain ରେର୍କାହୋଇ ଏକ ପ୍ରାକାନ୍ତରୁ ଥନ୍ୟପ୍ରାକାନ୍ତରୁ ଯାଇଥାଏ—
Chordline of Railway.

କର୍ତ୍ତା—ଦେ. ବିଶ—କରତା (ଦେଖ)

Karrda Kararda (See)

କର୍ତ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) ବି. (ସ. କଣ୍ଠର)—କରତ୍ତ; ବାର୍ତ୍ତଣ
Kardi କରତ୍ତ—The young shoots of a bamboo tree.

କର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବି. (କର୍ଣ୍ଣ ଧାରୁ = ଶୁଣିବା + କରଣ. ଅ)—୧ । କାନ—
Karnṇa 1. Ear.

୨ । ସମକୋଣ ତ୍ରୀକର ରେର୍କା ରେଖା—

2. The hypotenuse of a rightangled
triangle.

୩ । (କୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ. ନ; ନାମ)—କୁନ୍ତୀକର ଅବିବାହିତ
ଅବସ୍ଥାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଆରଥ କାମକ ପୁନ୍ତ—

3. Name of a king of Angadeśa; the
son of Kuntī by the Sun-God when she
was a maiden.

[ଦ୍ର—ଏ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଆରଥ ଜାତ କୁମାରୀ କୁନ୍ତୀଙ୍କ କାମକ ପୁନ୍ତ
ଥିଲେ । ଲୋକଲଙ୍ଘାତୟରେ କୁନ୍ତୀ ଏ ଶିଶୁରୁ ଗୋଟିଏ
ପେଡ଼ାରେ ପୁରୀର ନିର୍ମାଣ ହେଲେ । ଭାବୁ ପେଡ଼ାକୁ
ସୁତ ନାମକ ପାରଥ ପାଇ ସେ ପିଲକୁ ଅପଣା ଶ୍ରୀ ହାତିଥାର
ପାଳିଲେ । ଏଥୁଯୋଗୁ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ସୂତପୁଣ୍ୟ ଓ ରଖେୟ ବୋଲି ଯାଇଥିଲା ।
ଏ କାମକାଳରେ ଦ୍ରୋଣାଗ୍ର୍ୟବତୀରୁ କୌରବ ଓ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ
ସହିତ ଅସ୍ତ୍ରକଳନବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କଲେ । ଏହାଙ୍କର ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପର
ଅସ୍ତ୍ରକୋଶକ ଦେଖି କୌରବମାନେ । ଏହାଙ୍କ ମିଥ୍ୟଗୁପ୍ତ ପ୍ରହଳା
କଲେ ଓ ଦୁର୍ବେଳ୍ୟାଧନ ଏହାଙ୍କ ଅଙ୍ଗ ଦେଶର ରଜା କରିଥିଲେ ।

ଏ ପରଶୁରମଙ୍କ ଶିଷ୍ଟଧର ପ୍ରତିବେଳୀ କରିଥିଲେ । ଏ ଜରସନ ସଙ୍ଗେ
ସୁଦ କରି ଜୟନ୍ତର କରିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଗନ୍ଧବଙ୍କ ସହ ଯୁଦ୍ଧ କରି
ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଦାତାପଣ ପୁରାଣ ଓ ଲୋକ-
ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏ ସତ୍ୟଧାଳନ କରି ଆପଣାର ଏକମାତ୍ର ପୁନ୍ତକୁ ସ୍ଵପ୍ନରେ
ଦାଣି ତା ମାତ୍ର ରାଜ୍ଯ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ରୋଜନ ଦେଇଥିଲେ ଓ ବ୍ରାହ୍ମଣ-
ବେଶଥାପ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ବଳରେ ମୁତ୍ତ ପୁନ୍ତ ଜାବିତ ହେଲା । ଏ
ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ବିଦ୍ରୋହ ଥିଲେ । ମହାଭାରତ ସୁଦର ସ୍ପୃଦଶ ଦିବସରେ
ଏ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ବିଦ୍ରୋହ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ନାମ
ଦାତାକଣ୍ଠ; କିନ୍ତୁ କେହି କେହି ଦାତାକଣ୍ଠଙ୍କୁ ଏ କଣ୍ଠକଠାରୁ ପୁଥକ
ବୋଲି କହନ୍ତି ।]

୩ । (କର୍ଣ୍ଣ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ. ଅ)—ନୌକାର ଅହୁଲ—
3. The rudder of a vessel.

୪ । ନୌକାର ମଙ୍ଗଧର ନାମକ ଦଣ୍ଡ—4. The helm.

୫ । (କୁ ଧାରୁ = ଦିଶେ କରିବା + କର୍ମ. ନ)—ପେଉଁ
ସରଳରେଖାବାରୁ ସମଚର୍ବର୍ତ୍ତକର ଦୁଇ ସମୁଖ୍ୟ କୋଣ
ସ୍ଵପ୍ନ ଦ୍ଵୀପ—5. Diagonal.

ଦେ. ବି. ପୁ—୧ । ଲୋକଙ୍କ ନାମ—

1. Name of males.

୨ । (ନାମ) କବିକଣ୍ଠ; କର୍ଣ୍ଣ ନାମକ ଜଣେ ବଣୀଯୁ କବି—
2. Name of a Bengalee poet.

(ଯଥା— ଏହାଙ୍କ ରଚିତ ବଙ୍ଗଲା ଭାଷାର ସତ୍ୟନାରୟଣପାଲଙ୍କର
ଗୀତ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅବଥ ବୋଲିଯାଏ ।)

କର୍ଣ୍ଣଇତ୍ତ—ଦେ. ବି—ଗର୍ଭଦମନକର ଦୋଳ ପୂର୍ଣ୍ଣମା ଉତ୍ସବରେ ନତ୍ରିତ
Karṇṇapaurdi ଖେଳରେ ବ୍ୟବହୃତ ଏକ ପ୍ରକାର ଲମ୍ବ ବାଢି—
A long stick used by cowherds in stick-play.

କର୍ଣ୍ଣକଣ୍ଠ—ସ. ବି. (କର୍ଣ୍ଣ + କଣ୍ଠ)—

Karṇṇakandu ୧ । କାନ ରଚିବ କୁଣ୍ଡାର ହେବା—

1. Itching of the ear.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପରନିନା ଶୁଣିବାର ଇଚ୍ଛା—

2. A desire to hear gossip against
others.

କର୍ଣ୍ଣକଟ—ସ. ବି. (ମ ପ. ଲୋ; କଣ୍ଠ ଅକମଣକାରୀ କଟ)—

Karṇṇakita କଟବିଶେଷ; କାନକୋଟିଲା—

An ear-boring insect.

କର୍ଣ୍ଣକୁହର—ସ. ବି. (ଡଣ୍ଡ ତତ୍ତ; କର୍ଣ୍ଣ + କୁହର)—

Karṇṇakuvara କାନ ରଚିବେ ଥିବା ଛିତ୍ର ବା ଗର୍ତ୍ତ—

The ear-hole; the auditory passage; cavity
of the ear.

କର୍ଣ୍ଣକୁଟ—ସ. ବି—ସମ୍ପିଳଜନକ ଗଲୁଆ ରେଣ୍ଟ—

Karṇṇakūta A disease with painful swelling of
the neck and root of the ear; the
mumps; the swelling of the parotid
glands.

ସାଧାରଣ ଗ୍ରେକ ଅପର ସ୍ଵର୍ଗରେ ସୂଚିତ ୧ ଚିତ୍ରର ଅସର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚିତ୍ରର ଅସର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୫ ବା ୬ ଚିତ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟପ୍ରକାଶ ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ, ଯେତେ ଏ ଘୃଣାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ଭେଦ ପେହି ତଥା ପାର୍ଶ୍ଵ ପଥାନ୍ତମେ ଚହୁଁର ବଦ୍ସର , ବା ୫ ଚିତ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟପ୍ରକାଶ ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର ଶୋଇବେ; ‘କୁର୍ମ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁର୍ମ’ ଶୋଇବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ଦେଖିବେ ।

କଣ୍ଠପଳ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ପଳ)—୧ । କାନର କିମ୍ବୁ
Karnaphala ମାଂସଳ ଅଂଶ—1. Lobe of the ear.

, ୨ । ମସ୍ତ୍ରବିଶେଷ—

2. Ophichthoid kurraway. (fish) (M.W.)

କଣ୍ଠପଳକ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ପଳକ)—କଣ୍ଠପଳ (ଦେଖ)
Karnaphalaka Karnaphala (See)

କଣ୍ଠପଳୀ—ସ. ବି—କଣ୍ଠପଳ (ଦେଖ)
Karnaphali Karnaphala (See)

କଣ୍ଠପୁଲ—ଦେ. ବି. (ସ. କଣ୍ଠୀ+ପୁଲ)—କାନପୁଲ; କାନରେ ପିନାଯିବା
Karnaphula ପୁଲ ଆକାରର ଅଳଙ୍କାରବିଶେଷ—

An ear-ornament.

କଣ୍ଠପୁଲ—ଦେ. ବି—କଣ୍ଠପୁଲ (ଦେଖ)
Karnaphuli Karnaphula (See)

କଣ୍ଠବିବର—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ବିବର)—
Karnabibara କଣ୍ଠକୁହର (ଦେଖ)

Karnabuhara (See)

କଣ୍ଠବେଧ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ବେଧ)—ହିନ୍ଦୁ ବାଲକର
Karnabedha କାନଫୋଡ଼ା ନାମକ ହସ୍ତାରବିଶେଷ (ଏହା

ବ୍ରିଜ୍ଞାତିର ଦଶଗୋଟି ସଂସାର ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ)—

The ear-boring ceremony of a Hindu

child; boring of the lobes of the ear.

କଣ୍ଠବେଷ୍ଟକ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ବେଷ୍ଟକ)—କଣ୍ଠଭୂଷଣ;
Karnabeshṭaka କେମ୍ବୁର; କୁଣ୍ଡଳ—An ear-ornament.

କଣ୍ଠବେଷ୍ଟକ—ସ. ବି—କଣ୍ଠବେଷ୍ଟକ (ଦେଖ)
Karnabeshṭaka Karnabeshṭaka (See)

କଣ୍ଠଭୂଷଣ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ଭୂଷଣ)—କାନରେ ପିନା
Karnabhūshana ଯିବା ଅଳଙ୍କାର—Ear-ornament.

କଣ୍ଠଭୂଷଣ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ଭୂଷଣ)—କଣ୍ଠଭୂଷଣ (ଦେଖ)
Karnabhūshā Karṇabhūshana (See)

କଣ୍ଠମଳ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ମଳ)—କାନମୟ୍ୟ—The
Karnamala secretion or wax of the ear.

କଣ୍ଠମୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବି. (ସ୍ଵ. କଣ୍ଠୀ+ମୁଣ୍ଡ)—କଣ୍ଠମୁଳ (ଦେଖ)
Karnamundā Karnamūla (See)

କଣ୍ଠମୁଳ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ମୁଳ)—କାନମୁଣ୍ଡ; କଣ୍ଠି
Karnamūla ମୁଳଦେଶ—The root of the ear; the

part of the face between the ear and
the cheek.

କଣ୍ଠରକ୍ତ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ରକ୍ତ)—କଣ୍ଠରକ୍ତର (ଦେଖ)
Karnparandhra Karnakuhara (See)

କଣ୍ଠରକ୍ତ—ଦେ. ବି—୧ । କାନକଟୁଳ (ଦେଖ)
Karnparatja 1. Kānakatūli (See)

, ୨ । ଅଙ୍ଗ ଦେଶର ରଜା କୁନ୍ତୀପୁର କଣ୍ଠ—

2. Karṇḍa, the king of Āṅga country.

କଣ୍ଠରେ ପଡ଼ିବା—ଦେ. କି—କଣ୍ଠଗୋତର ହେବା; ଶୁଣାଯିବା—

Karṇpare pardibā To come to one's knowledge
through the ears; to reach the ears.

(ଯଥା—ମୋ ପୁହାର ଶୁଣୁକି କଣ୍ଠରେ ପଡ଼ିଲ ନାହିଁ ।)

କଣ୍ଠଲ—ଦେବେ. ବି—କଣ୍ଠଲ୍ (ଦେଖ)

Karṇpal Karnpal (See)

କଣ୍ଠଶୁଲୀ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ଶୁଲୀ=ପତଳା ଚକୁଳ
Karṇasashkulī ପର ଅଂଶ)—କାନର ବାହାର ପାଖର

ପାଢାକୁଳ ଗହର—The outer cartilaginous
depression of the ear.

କଣ୍ଠଶୁଲ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ଶୁଲ)—କାନବିକା ସେଗ—
Karṇasāśūla Ear-ache; Otalgia.

ସ. ବିଶ. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—କଣ୍ଠକଟ୍ଟ; ଶୁଣିବାକୁ ଅପ୍ରାଚିକର—

Unpleasant to the ear.

କଣ୍ଠଶୁଲ ମରିବ ମେ ସେ ହୁତ—ରାଧାନାଥ. ମହାଯାନା ।

କଣ୍ଠସ୍ତ୍ରବ—ସ. ବି (ଗଣ୍ଠୀ ତତ୍; କଣ୍ଠୀ+ସ୍ତ୍ରବ)—କାନରୁ ଦୂସ ବହିବା
Karṇasrāba ସେଗ; କାନପୁଲ ସେଗ—Otorrhoea.

କଣ୍ଠକଣ୍ଠ—ସ. ବି. (ବ୍ୟତିହାର ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; କଣ୍ଠୀ+କଣ୍ଠ)—ପରାର
Karṇākarnṇi କଣ୍ଠରେ କୁହା କୋହ ହେବା ଗୁପ୍ତ ମଦଣା;

କାନାକାନି; ରହସ୍ୟ କଥାଭାଷା; ପରଷର ପୁଷ୍ପପୁଷ୍ପ ହେବା—

A whispering together.

ସ. ଥ.—ଜଣକ କାନରେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ କହିବାହାର
ଏକ କାନରୁ ଅନ୍ୟ କାନ ହେବା ପ୍ରକାର—

Passed in whispers from ear to ear.

କଣ୍ଠକଣ୍ଠିକ—ସ. ବି—କଣ୍ଠକଣ୍ଠି (ଦେଖ)—

Karṇākarnṇika Karṇākarnṇi (See)

କଣ୍ଠକଣ୍ଠିକା—ସ. ବି—କଣ୍ଠିକଣ୍ଠି (ଦେଖ)—

Karṇākarnṇikā Karṇākarnṇi (See)

କଣ୍ଠଶଳ—ସ. ବି (ରୂପକ; କଣ୍ଠୀ+ଶଳ)—କଣ୍ଠଦେଶ; କାନ—

Karṇāñchala The ear.

ମୁହୁର ବ୍ୟକ୍ତ ଶୋଭାଏ କଣ୍ଠଶଳ—ବିଷ୍ଣୁକେଶପୁଷ୍ପ ।

କଣ୍ଠାଟ—ସ. ବି (କଣ୍ଠୀ+ଅଟ ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ. ଅ)—ଦ୍ରାବିଡ଼ର ଉତ୍ତର-
Karnāṭa ପଣ୍ଡମୁଣ୍ଡ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦେଶ; ଦିଗ୍ନି ଭାବର ପୂର୍ବ ଉପକୂଳସ୍ଥ
ଦେଶଦେଶ—The Karnataka country in

South India; the Karnatics.

[ଦ୍ର—ଦିଗ୍ନି ଭାବର ପୂର୍ବ ଉପକୂଳରୁ କଣ୍ଠାଟ ବା କରମଣ୍ଡଳ
ଉପକୂଳ ବୋଲ୍ଯାଏ । ଏହି ଉପକୂଳରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଅବସ୍ଥିତ ।
ପଣ୍ଡମ ଉପକୂଳରୁ ମାଲବାର ଉପକୂଳ ବୋଲ୍ଯାଏ ।]

ସାହାରଣ ଖେଳେ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ସୁତର ୯ ଛାଡ଼ିବ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନା ଏବଂ ୧୦ ଛାଡ଼ିବ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଚୀର ରଖି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୯ ବା ୧୦ ଛାଡ଼ିବ କୌଣସି ନିର୍ମିତ ବା ମାନାସ୍ତର ସବେ ଏ ଘାସକୋଷରେ ମନେଜ ଦେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସାହାରଣେ ଗହିର ବନ୍ଦରେ, ବା ୧୦ ଛାଡ଼ିବ ନିର୍ମିତ ବା ମାନାସ୍ତର ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ଯଥା— ‘ଶବ୍ଦ’ ନିଲକଳେ ‘ଶବ୍ଦ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୃଥ’ ନିଲକଳେ ‘ବୃଥ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅଞ୍ଚଳ’ ନିଲକଳେ ‘ଅଞ୍ଚଳ’ ଶୋଭିବେ ।

କଣ୍ଠୀ—ସ. ବିଣ. ପୁଂ. (କଣ୍ଠୀ+ଅଛୁ ଅର୍ଥରେ ଇନ୍ଦ୍ର; ୧୩. ୧୬)—

Karṇṇī ୧। କଣ୍ଠୀଶ୍ଵିଷ୍ଟ—**1.** Having ears.

୨। ଲମ୍ବକଣ୍ଠୀୟ—**2.** Long-eared.

(କଣ୍ଠୀନୀ—ସୀ) ୩। କଣ୍ଠୀମନ୍ତ୍ରୀୟ—**3.** Relating to the ear.

୪। କୁଟିଲାବୟୁକ୍ତ ଶବ୍ଦିଶ୍ଵେଷ—

4. A kind of arrow.

୫। ସ୍ପ୍ରବର୍ଷ ପଦତ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପଦତିଶ୍ଵେଷ—

5. Name of a mythological mountain.

୬। ଦେବକର କାନ ପାଖ ଅଂଶ—

6. The part of the neck near the ear.

ସ. ବି. (ଏହାର ଲମ୍ବ କଣ୍ଠ ଥିଲାରୁ)—**ଶବ୍ଦ—**

The Ass.

କଣ୍ଠୀରଥ—ସ. ବି. (କଣ୍ଠୀ=କଣ୍ଠେକଦେଶ + ରଥ=ଯାନ)—

Karṇṇiratha ୧। ସ୍ଵରବାହ୍ୟ ଯାନ; ପାଲିଙ୍କି—

1. A conveyance borne on the shoulders; sedan-chair.

୨। ଶୀଳେକ ମମନାର୍ଥ ବସ୍ତ୍ରାଦିତ କୁଦୁ ଗାଢ଼ି ବା ତୋଳି—

2. A small covered car or sedan for carrying ladies.

କଣ୍ଠୀୟୁତ—ସ. ବି. (ଉଷ୍ଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଣ୍ଠୀ+ସ୍ତ୍ରୀ)—

Karṇṇisuta ୧। ମଥୁରର ରଜା କଂସାସୁର—

1. Kamsa, the king of Mathurā.

୨। ଶ୍ରେଷ୍ଠ—**2.** Thief.

୩। ଗୌର୍ଯ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରବର୍ତ୍ତକ—**3.** Name of the person who introduced stealing as an art.

କଣ୍ଠୀଜପ—ସ. ବିଣ. (ଅନ୍ତୁକ୍ ସମାସ; କଣ୍ଠୀ=କାନରେ + ଜପ ଧାରୁ

Karṇṇejapa =ପୁନଃ ପୁନଃ ଭୂତାରଣ କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ଅ)—

୧। କାନକୁତ୍ତା; ଝରାଥୀ; କୁପରମର୍ତ୍ତବୀଦାତା—

1. Traducer; whisperer; informer; back-biter; talebearer.

୨। ଗୋରନ୍ତା—**2.** A detective.

କଣ୍ଠୀଲ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. ରେ ‘କଲେନେଲ୍’ ରୂପେ ଲିଖିତ ଓ

Karṇṇel କଣ୍ଠୀଲରୂପେ ଭୂତାରଣ ଶକ)—ସିପାହିମାନଙ୍କ ସର୍ଦାର—

A colonel.

କଣ୍ଠୀୟଳ—ସ. ବି. (କଣ୍ଠୀ+ଉଦ୍ଧଳ)—ଉଦ୍ଧଳ ସଦୃଶ କଣ୍ଠୀୟଳ—

Karṇṇotpala An ornament for the ear resembling the lotus.

ଜେ ସିନ୍ତ୍ରିଲା-କଣ୍ଠୀ ଦେବେ ପଡ଼େ ଏହି କଣ୍ଠୀୟଳ ।

ପଥାନାଥ—ମହାଯାତ୍ରା ।

କର୍ତ୍ତି—ଗା. ବି. (ସ. କରିପତ୍ର)—**କରତ—** A saw.

Kartta ବସାର ଶାଶେ କରି ପ୍ରମାଣେ ବଣ ବାରା ଧାରା ।

ଭଙ୍ଗ—ବୈଦେଶୀଶବଳାଶ ।

୧। କାଟିବା—**2.** Chopping; clipping.

୩। ସୁତା କାଟିବା—**3.** The spinning of thread.

୪। ଗାର କଟା ହେବା; ଗାର କାଟିବା—

4. Scoring; drawing of a line.

କର୍ତ୍ତିନଶର—ସ. ବି. (କର୍ତ୍ତିନ + ଶର)—କର୍ତ୍ତିନ ଆକାରର ଶର; **Kartanasara** କରୁଶାବାଣ—A kind of arrow.

ବକର୍ତ୍ତିନ କର୍ତ୍ତିନଶର ନାକ ମର୍ଗ ନାକରେ ଦେବତର ଥୋଇ ।

ଭଙ୍ଗ—ବୈଦେଶୀଶବଳାଶ ।

କର୍ତ୍ତା—ସ. ବି. ସୀ. (କୃତ ଧାରୁ=ଛେଦନ କରିବା + କରଣ ଅନ୍ତ + Karttānī ସୀ. ବି)—**୧। କରୁଶ—**

1. A pair of scissors.

୨। କାଟିବା ଯନ୍ତ୍ର—**2.** A cutting instrument.

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ସ. ବିଣ. (କୃ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତି. ତବ୍ୟ)—

Karttabhya କରଣୀୟ; କରିବା ଯୋଗ୍ୟ; ଉତ୍ତିତ; ବିଧେୟ—

To be done or performed; fit to be done; proper; necessary.

ସ. ବି.—ଅବଶ୍ୟ କରଣୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ—Duty.

ଦେ. ବି.—ଶକ୍ତି; ସାମର୍ଥ୍ୟ—Power; capacity.

କର୍ତ୍ତବ୍ୟତା—ସ. ବି. (କର୍ତ୍ତିବ୍ୟ+ତା)—

Karttabyata କରଣୀୟତା; ଅତିତ୍ୟ—Propriety.

କର୍ତ୍ତବ୍ୟତାବିମୂଳ—ସ. ବିଣ. —କର୍ତ୍ତିବ୍ୟବିମୂଳ (ଦେଖ)

Karttabyatābimūḍha **Karttabyabimūḍha** (See).

(କର୍ତ୍ତିବ୍ୟତାବିମୂଳ—ସୀ)

କର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଳ—ସ. ବିଣ. (ଗମୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କର୍ତ୍ତିବ୍ୟ+ବିମୂଳ)—

Karttabyabimūḍha **Karttabyabimūḍha** (See).

(କର୍ତ୍ତିବ୍ୟବିମୂଳ—ସୀ) ସେଇ ବ୍ୟକ୍ତି କରିବା କରିବ ତାହା ସ୍ଥିର

କର ନ ପାରେ—Hopelessly confounded; not knowing what to do.

କର୍ତ୍ତିରକା—ସ. ବି. ସୀ. (କର୍ତ୍ତିଶ+ଶାର୍ଥ୍ୟ. କ; ସୀ. ଅ)—

Karttarikā କର୍ତ୍ତିଶ (ଦେଖ)

Karttarī (See)

କର୍ତ୍ତିଶ—ସ. ବି. ସୀ. (କୃତ ଧାରୁ=କାଟିବା + କରଣ ଅର + ସୀ)—

Karttarī (ଶୀ)—**୧। କରୁଶ—**1. A pair of scissors.

୨। କଟାଶ—**2.** Bill-hook.

୩। ପୁଆକାଇ—**3.** Nut-cracker.

୪। ଛୁପ—**4.** Knife.

୫। (+କର୍ତ୍ତି. ଅର)—**5.** The tail of an arrow.

୬। ବଣିଆକ କରୁଶ ପଢ଼ିବୁ—

6. Goldsmith's scissors.

Karttana ୧। ଛେଦନ—**1.** Cutting.

୧	ଇ	ଇ	ଇ	ଇ	ଏ	ହସନ୍ କର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୋମିକ ସ୍ଵାର୍ଥର	ଶ	କ	ଶ, ଶ	କ୍ଷ	ଇୟ	ଉଥ	ଇ
୨	ଇ	ଇ	ଇ	ଇ	ସେ	ଅକାରନ୍ କର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୋମିକ କର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇୟ	କ୍ର	ନ

କର୍ତ୍ତ—ସ. ବି. ପୁ. (କୃ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ. ତୁ; କର୍ତ୍ତି ଶବ୍ଦ ୧ମ. ୧୯.)—
Karttā (୧) (ବ୍ୟାକରଣ) କାରକବିଶେଷ; ସେ କୌଣସି କର୍ମ
(କର୍ତ୍ତୀ—ସ୍ଵ) ସମାଦନ କରେ ବା କରୁଣ—(Grammar)
The nominative case.

- ୧। ସୁର୍ଖିକାରକ; ସର୍ଜନାକାରୀ—2. Creator.
- ୨। କର୍ମ କରବା ବ୍ୟକ୍ତି; କାର୍ଯ୍ୟକାରକ—
3. Doer of a work; performer.
- ୩। କାର୍ଯ୍ୟାଧ୍ୟୟ; କାମ ତନଶ୍ଵିବା ବ୍ୟକ୍ତି—
4. Agent; superintendent; supervisor.
- ୪। ପ୍ରଭୁ; ମୁଖ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି; ଅଧ୍ୟସ୍ତ; ମାଲିକ—5. Master;
headman; chief; principal.
- ୫। ପ୍ରକ୍ରିଯାକାର; ରଚକ—
6. Author; writer; composer.
- ୬। ନିର୍ମିତା; ପ୍ରସ୍ତୁତକାରୀ; ଉତ୍ତର କଲ୍ପନା—
7. Maker; manufacturer.
- ୭। ପୁରୁଷାମ୍ବି; ପରବାରର ମୁଖ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି—
8. The master of the house; head of the
family.
- ୮। କୌଣସି ନିର୍ମିତ ଦେମିତ୍ରି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ କିମ୍ବା କର୍ତ୍ତା ବା
ଯଜମାନ—9. One who performs the rituals
in a ceremony as the principal.

ଦେ. ବି.—୧. କନ୍ୟାକର୍ତ୍ତ; ବିବାହକେବିରେ ସେଇଁ ବ୍ୟକ୍ତି
କନ୍ୟାକୁ ବରର ହାତରେ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି—1. Bride's
guardian; the person who gives away a
girl in marriage.

- ୨। ବରକର୍ତ୍ତ; ବ୍ୟବହାରେ ବରପଣ୍ଡର ଅରକାବକ—
2. Bridegroom's guardian.
- ୩। (କଚିରଥ) କାରବାର ବା ମକଦମା ଆଦିରେ କାରପର-
ଦାଳଙ୍କ ଅସର ମାଲିକ—
3. An agent's principal in a business.

ପ୍ରାବେ. (ସମଲପୁର) ବି.—ଶୁଭ ପାଶ ହେଲେ ତାକୁ 'ଡୋଲି' ବା
ଖୁଣ୍ଟଣ୍ଟ କରବା ପାଇଁ ସେଇଁ ମାଟିର କଢ଼ ତଟକା ଆଳିବେ
ତାଳନ୍ତି—A big and shallow earthen pan into
which boiled molasses are poured for preparing 'Doli' or lumps.

[ତୁ—ଏହି ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ—ବରକର୍ତ୍ତ; କନ୍ୟାକର୍ତ୍ତ;
ରଣକର୍ତ୍ତ; ଗୁହକର୍ତ୍ତ; ପନ୍ଦକର୍ତ୍ତ ଇତ୍ୟାଦି ।]

କର୍ତ୍ତାଳ—ସ. ବି. (ସ. କରତାଳ)—କରତାଳ (ଦେଖ)

Karttāla (See) Karatāla (See)

ଫୋଲ ସେ କର୍ତ୍ତାଳ କିମ୍ବା ଦେଖୁଣ୍ଡ ଯେ ଦେଖିଶା । ପାତା—ଶ୍ରୀରାମକର୍ତ୍ତାଳା ।

କର୍ତ୍ତି—ଶ୍ରୀ ବି. —କରତି (ଦେଖ)

Kartti Karati (See)

କର୍ତ୍ତିକ—ସ. ବିଶ. (କୃ ଧାରୁ=କାଟିବା+କର୍ମ. ତ) —୧. ଛେଦିତ; ଯାହା
Karttika କଟା ଯାଇ ଅଛି; ଛିନ୍ଦି—1. Cut.

୨। ବାଦ ଦିଆଯାଇଥିବା—2. Deducted.

କର୍ତ୍ତକାମ—ସ. ବିଶ. (ବହୁଗୁହ; କର୍ତ୍ତୁ=କରିବାକୁ+କାମ; ସମାପରେ
Kartrukāma ଅନୁଷ୍ଠାନର ଲୋପ; ଭୁଲ. ଗନ୍ଧକାମ) —(କୌଣସି
କର୍ମ) କରିବାକୁ ଉଚ୍ଛବିତ; ପିରାର୍ଥ—Willing to do
a work; bent upon doing a work; ready
to do a work.

କର୍ତ୍ତୁକ—ସ. ଅ.—(ବହୁଗୁହ ସମାପରେ ଅନ୍ୟ ପୂର୍ବ ସଙ୍ଗେ ସ୍ଵାକ୍ଷର ହେଲେ
Karttruka 'କର୍ତ୍ତୁ' ଶବ୍ଦ ପରେ 'କ' ଅଗମ ହୁଏ) —କୃତ୍ୟା ବିଭକ୍ତିର
ଦିଦି; ଦ୍ୱାରା—By; with the help of; with;
through; by means of.
(ସଥ—ମତକର୍ତ୍ତକ; ତତକର୍ତ୍ତକ; ସମକର୍ତ୍ତକ)

କର୍ତ୍ତୁକା—ସ. ବି. ଶୀ.—(କୃ ଧାରୁ=ଛେଦନ କରିବା+କର୍ତ୍ତୁ. ତୁ+
Karttrukā କର୍ତ୍ତୁ ଶୀ. ଅ) —କୁଦୁ ଅଣ୍ଟା—

Scimitar; small sword.

କର୍ତ୍ତକାରକ—ସ. ବି. —(ବ୍ୟାକରଣ) ପ୍ରଥମାବରତକ୍ରିଯ କାରକବିଶେଷ;
Karttrukāraka ସେଇଁ କାରକ କିମ୍ବା ସମାଦନ କରେ—
(grammar) The nominative case.

କର୍ତ୍ତରୁତ୍ୱ—ସ. ବି. (କର୍ତ୍ତୁ. + ଭାବ. ତୁ) —୧. ଅଧିକାର; ପ୍ରଭୁତ୍ୱ; ଶମତା—
Karttrutwa 1. Supremacy; paramountcy; lordship;
mastery; authority.

୨। କାରକତ୍ଵ; ସାଧକତ୍ଵ—2. The state of being
the doer of a thing.

୩। ଉତ୍ତରଣ; ପରିଦର୍ଶନ; କାର୍ଯ୍ୟର ତତ୍ତ୍ଵ ନେବା—
3. Supervision.

୪। କର୍ମ ପରିଚାଳନ—4. Management.

କର୍ତ୍ତରୀଧିନ—ସ. ବିଶ. (ଗୁଣୀ ତୁ)—

Karttrutwādhiṇī ୧. କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଧିକାରର ବଶବତ୍ତୀ;
ଆୟୁତ—1. Under the control of.

୨। ପରିଚାଳନାର ଅଧିନ—

2. Under the management of.

୩। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଉତ୍ତରଣବାର ଅଧିନ—

3. Under the supervision of.

କର୍ତ୍ତୁପଦ—ସ. ବି.—(ବ୍ୟାକରଣ) କର୍ତ୍ତୀ—

Karttrupada The nominative.

କର୍ତ୍ତୁବାଚ୍ୟ—ସ. ବି. (ବହୁଗୁହ; କର୍ତ୍ତୁ+ବାଚ୍ୟ; କର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଥାଏ
Karttrubāchya ବାଚ୍ୟ ସହିତ)—(ବ୍ୟାକରଣ)—ସେଇଁ

ବାଚ୍ୟରେ କର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରକାଶିତ ବା ଭୁବ ଥାଏ ଏବଂ

ସାଧାରଣ ଦେବେ ଅପର ସୁଶ୍ରାରେ ମୂଳ ୯ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଯିବେ ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଯିବେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛେବ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁନ୍ତ ଶେ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ୩ ଭାଷାବୋଇରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି ଥିବ ଯାଏ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ରେ ତତ୍ତ୍ଵର ବିଷୟର ବିଷୟର, ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁନ୍ତ ଶେ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । [ସଥା—‘ଗାର’ କି ମୀଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘କୁଆ’ କି ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଗ୍ଯ’ କି ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଗ୍ଯ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବର’ କି ପାଇଲେ ‘ଅଲବର’ ଦେଖିବେ ।

କର୍ତ୍ତାତାରେ ପ୍ରଥମା ବିଦ୍ରକ୍ତି ଏବଂ କର୍ତ୍ତାତାରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ବିଦ୍ରକ୍ତି ଦ୍ଵୀପ ଏବଂ କିମ୍ବା କର୍ତ୍ତାର ଅନୁଗାମୀ ଦ୍ଵୀପ—
(grammar) The active voice.

(ସଥା—ମନା ଭାବ ଖାରିଥିଲା ।)

କର୍ତ୍ତ (ଧାରୁ)—ସ. କୁସ୍ତିତ ଶବ୍ଦ କରିବା—

Kardda (root) To make a nasty sound.

କର୍ତ୍ତ—ସ. ବି. (କର୍ତ୍ତ ଧାରୁ = କୁସ୍ତିତ ଶବ୍ଦ କରିବା + କର୍ତ୍ତ. ଅମ)—

Kardda ୧ । କାହୁଆ—1. Mud; clay.

୨ । ପକ—2. Mire.

୩ । ମରଲୁ—3. Filth; dirt; impurity.

୪ । ପାପ—4. Sin.

୫ । ମାଂସ—5. Flesh; meat.

୬ । ତଳତଳିଆ ମରଳା; କାଷି—

୭ । ଡ୍ରେଗସ; sediment.

କର୍ତ୍ତନ—ସ. ବି.—(କର୍ତ୍ତ ଧାରୁ + କୁସ୍ତିତ ଶବ୍ଦ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)

Karddana ୧ । ପେଟ ଭାବିବା; ଉଦବରର ଶବ୍ଦ; ପେଟ ଉଦରରେ ଗଡ଼ିଗଡ଼ି ଶବ୍ଦ—1. Sound inside the belly.

୨ । କୁସ୍ତିତରବ—2. Repulsive sound.

୩ । ଶିଶୁର ପଦ—3. Babblings of a child.

୪ । କୁଆ (+ କର୍ତ୍ତ. ଅନ) କୁଆ—4. Crow.

ଦେ. ବି.—୧ । ଦଦଗଞ୍ଜ; କଷ୍ଟ—

1. Harassment; trouble.

୨ । ପୀଡ଼ା—2. Oppression.

କେତେବେଳେ ଦଶବାସେ ଦୁଃଖାନ,
କେତେବେଳେ କର୍ତ୍ତନ କମ ହୋଏ ଜୟନ ସେ । ଆନନ୍ଦିଷ୍ଟ ରସକଣ୍ଠେଳ ।

କର୍ତ୍ତନ—ଦେ. ବି.—(ସ. କର୍ତ୍ତନ)—କର୍ତ୍ତନ (ଦେଖ)

Karddanā କର୍ତ୍ତନ (See)

କର୍ତ୍ତମ—ସ. ବି. (କର୍ତ୍ତ ଧାରୁ = କୁସ୍ତିତ ଶବ୍ଦ କରିବା + କର୍ତ୍ତ. ଅମ)—

Karddama ୧ । କର୍ତ୍ତ (ଦେଖ)

1. Kardda (See)

୨ । (ନାମ) କପିଲରକ୍ଷିକ ପିତା—

2. The father of sage Kapila.

୩ । ଶ୍ରୀ—3. Shade; shadow.

କର୍ତ୍ତମମୟ—ସ. ବିଶ.—(କର୍ତ୍ତମ + ପ୍ରାତ୍ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ବିକାଶର୍ଥେ ମୟ)—

Karddamamaya ୧ । କର୍ତ୍ତମମୟ—

1. Full of mud; clayey; muddy;

୨ । କର୍ତ୍ତମର ବିକାର; କର୍ତ୍ତମରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ—

2. Made of clay.

୩ । ପକୁଆ—4. Miry.

୪ । ମରଳାପୁଣୀ—4. Dirty; filthy.

କର୍ତ୍ତମାକ୍ତ—ସ. ବିଶ. (କର୍ତ୍ତମ କର୍ତ୍ତମ + ଅକ୍ତ = ମିଶିତ; ଲିପି)—

Karddamākta ୧ । କାହୁଆ ବୋଲା ହୋଇଥିବା—

1. Besmeared with mud.

୨ । କର୍ତ୍ତମ ମିଶିତ; କାହୁଆ—

2. Mixed with mud; muddy.

କର୍ତ୍ତମାଟକ—ସ. ବିଶ. (କର୍ତ୍ତମ = ମରଲୁ + ଅଟ୍କ ଧାରୁ = ଯିବା +

Karddamāṭaka ଅଧିକରଣେ ଅକ୍ତ)—

ବିଷ୍ଣୁଦ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ପକାନ୍ତି; ଖରଗଦା—

Dunghill; a place for heaping nightsoil.

କର୍ତ୍ତମିତ—ସ. ବିଶ. କର୍ତ୍ତମ + ସଜାତ ଅର୍ଥରେ ଇତି—

Karddamita ପକିଲ; କର୍ତ୍ତମପୁଣ୍ଣ—

Muddy; full of mud.

କର୍ତ୍ତପା—ସ. ବି. (କୁପ ଧାରୁ = ପାରଗ ହେବା + କର୍ତ୍ତ. ଅଟି)—

Karpaṭa ୧ । ପାଣୀଶିର୍ଷ ବିଷ; ଛିଣ୍ଗ କୁଗା—

1. Rags; old and patched-up garment.

୨ । ରତପିନା ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରିଥା—

2. A small loin-cloth used as underwear for the night; small cloth used for night-dressing.

୩ । କୌପୁଣ୍ଣ—

3. A strip of rag tucked round the private parts (from the navel down and tucked backwards).

୪ । ପାଇକଢା; କାହୁଆ—

4. A strip of cloth sewn for use as underwear and by athletes.

୫ । ଗାମୁଣ୍ଡ; ରୂମାଲ—5. Napkin; handkerchief.

୬ । (ନାମ) ପବତ ବିଶେ—

6. Name of a mountain.

କର୍ତ୍ତଧାରୀ—ସ. ବି. ପୁ—ଛିଣ୍ଗକନା ପିନ୍ଧିଥିବା—

(କର୍ତ୍ତଧାରୀ—ଶ୍ରୀ) Wearing rags.

କର୍ତ୍ତଚି—ସ. ବି. (କର୍ତ୍ତ + ଛାନ୍ତି)—କର୍ତ୍ତଚି (ଦେଖ)

Karpaṭi କର୍ତ୍ତା (See)

କର୍ତ୍ତଚିକ—ସ. ବି. ଓ ବିଶ. (କର୍ତ୍ତଚି + ଛାନ୍ତି)—

Karpaṭika କର୍ତ୍ତଚିକ (ଦେଖ)

Karpaṭadhbāri କର୍ତ୍ତଚିକ (See)

କର୍ତ୍ତଚିକା—ସ. ବି. (କର୍ତ୍ତଚି + ଶାର୍ଦ୍ଦେଶ କିମ୍ବା ଅମିତି)—କର୍ତ୍ତଚିକ (ଦେଖ)

Karpaṭikā କର୍ତ୍ତଚିକା (See)

Karpaṭadhbāri (See)

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁହଁତ ୯ ଚିତ୍ରିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ଏବଂ ୧ ଚିତ୍ରିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଖା କରନ୍ତି ଗାହୁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ଚିତ୍ରିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହାମୁଦ୍ରା ଶକ ତୋଳିଲେ ପେବେ ଏ ଭାଷାବୋଣେ ନ ମିଳିବା ପେବେ ଶବ୍ଦ ବା ଶବ୍ଦ ସାଥେ ପରିଚିତ ହେବାର ପରିବାର ପରିବାର ହେବାର ପରିବାର ହେବାର ପରିବାର ହେବାର । ଯଥା— ‘ଗାହୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାହୁ’ ଗୋଟିବେ; ‘ଭୂଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଭୂଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଦ୍ଵାର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଦ୍ଵାର’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଳିର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଳି’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଳିର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଳିର’ ଦେଖିବେ ।

କର୍ବାର—ଶ୍ରୀ. ବି (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—କରବା (ଦେଖ)—

Karbira

Karabi (See)

ବିଦ ବିଦୀର ହୁଲାଥା ମିଶି ଜାଗେଇର ଦୟେଶ—ରୂପତ, ପ୍ରେମଯାମୁଦ୍ରା ।

କର୍ବାର—ସ. ବିଶ (କରି ଧାରୁ—ଗମନ କରିବା+କର୍ମ. ଭାବ)—

Karbura ୧। କପୋତ ପର ସାଦା ଓ ମାଟିଆ—

(କର୍ବାର—ସା) ୧. Whitish and grey; like the colour of a dove.

୨। ଚିତ୍ରିତ; ବିଚିତ୍ର ବଣ୍ଣିବଣ୍ଣିଶ୍ଚ; ଏକାଥକ ବଣ୍ଣିପିଣ୍ଣିତ; ଉପହୁପିବିଆ—୨. Variegated; multicoloured; rainbow-coloured.

୩। ଟୋପିଟୋପି ଚିତ୍ରିତ; ତଳତଣ୍ଡଳି—

୩. Spotted; chequered; mottled.

ସ. ବି—୧। ଚିତ୍ରବଣ୍ଣି—୧. Variegated colour.

୨। ସଞ୍ଚି—୨. Gold.

୩। ଜଳ—୩. Water.

୪। ପାପ—୪. Sin.

*। ଶକ୍ତି—୫. Demon; imp; goblin; an evil spirit.

୭। (ନାମ) ଦେବୀଦିଶେ—

୬. The name of a demon.

୯। ବନଶ୍ରୀ; ଦୁଲଭ ଶୁଳ୍କ—

୭. The Ocimum Gratissimum (plant)

୮। ପାପାମ୍ବା—୮. A sinner.

୯। ଧାରୁର ଗୁଲୁ—୨. The thorn-apple plant.

କର୍ବୁର—ସ. ବି ଓ ବିଶ (କରି ଧାରୁ+କର୍ମ. ଭାବ)—କର୍ବୁର (ଦେଖ)—

Karbura

Karbura (See)

କର୍ବୁରକ—ସ. ବି—ଗୁରୁଶି (ହରେକୁଷ ମିଶ୍ର ‘ଦ୍ରୁବ୍ୟଶିଶ’)—

Karbura

Zedoary.

କର୍ମ—ସ. ବି (କୁ ଧାରୁ+କର୍ମ. ମନ୍ତ୍ର; କର୍ମନ୍ତ ଶକ ୧ମା. ୧୬)—

Karma ୧। କାର୍ଯ୍ୟ; କିମ୍ବୁ—୧. An act; work; action; deed; function.

୨। ଅଦୃଷ୍ଟ; ଭାଗ୍ୟ—୨. Fate; luck; fortune.

୩। (ବ୍ୟାକରଣ) କାରକଦିଶେ; ଯାହା ପ୍ରତି କୌଣସି ସକର୍ମକ କିମ୍ବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ; ବି ଜିମ୍ବୁ ବିରକ୍ତିର କାରକ—
୩. (Grammar) The objective case.

୪। କାର୍ଯ୍ୟଶାୟ; ପଦଶାୟ—୪. An office; a post.

୫। ବିଦସାୟ; ବୃତ୍ତ—୫. Occupation; a calling; business.

୬। କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ—୬. Duty.

୭। (ବ୍ୟାକରଣ) ସକର୍ମକ କିମ୍ବୁର ସାଧନୀୟ ବିଷୟ; କରା—
ଯାହା ପ୍ରତି କୌଣସି କିମ୍ବୁ ସାଧନ କରେ—

୭. (Grammar) The object of a transitive verb.

୮। ସାଧାରକ ଧର୍ମ; ସାଧାରକ କାର୍ଯ୍ୟ—

8. Worldly duties and affairs.

୯। ନିର୍ବି ବା ନୈମିତ୍ତକ ଶାଖ୍ୟାନ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନ—

9. A prescribed rite or ceremony.

ଏହେ ପାଥର ଷୋଡ଼ିଶୋଭର କର୍ମ ବଳ,

ଶୁଣ୍ଡ ତଥାର କର କର୍ମର ଦେଖ—ପାତାମ୍ବର ଦୃଷ୍ଟିକମ୍ପନ୍ତ ।

୧୦। ଧର୍ମକିମ୍ବୁ—୧୦. Religious performance or observance; religious rite.

୧୧। (ଦର୍ଶନ) ନିଜକୁତ ପାପ ପୁଣ୍ୟାଦିକିମ୍ବୁ—

11. (Philosophy) One's own actions, sinful or meritorious.

୧୨। ଶୂକର—୧୨. Service; appointment; employment.

୧୩। ପ୍ରୟୋଜନମୟତା—୧୩. Use; utility; necessity.

୧୪। କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଅବସ୍ଥା—୧୪. Activity.

୧୫। କମ; କାରିଗରୀ—

15. Artistic work; work of art.

କର୍ମଅବଳ—ଦେ. ବି (ସ. କର୍ମ + ଅବଳ)—ଦୁର୍ଗମ୍ୟ—

Karmaabala

Ill-luck; misfortune.

ଏବେ ସେହି ମାରବର ମୋ କର୍ମ ଅବଳେ,

କୁରୁଷେଷେ ଶରଣମା ବଲେ ସୁକବାଳେ । ସାଇଳା ମହାଭାବତ ।

କର୍ମଆଦରଣ—ଦେ. ବି—ନିଜର ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଘଟିଛି ତାହାକୁ

Karmaadaraṇa

Nତମସ୍ତକରେ ପ୍ରହଣ କରିବା—

Yielding to one's fate.

କର୍ମ ଆଦରିବା—ଦେ. କି—ଅଦୃଷ୍ଟ ଭିପରେ ନିର୍ଭର କରିବା; ନିଜର

Karmaadaribā ଭାଗ୍ୟରେ ଯାହା ଘଟିଛି ବା ଘଟିବ ତାହା ନତ-

ମସ୍ତକରେ ପ୍ରହଣ କରିବା—To yield to

one's fate..

ଦୃଷ୍ଟ ଅବର ସହେ ହୃଦୟ, କେବେହେ ନ ହୃଦ ଦମ୍ପତ୍ତ ଜଗାଥ ଭରନ୍ତ ।

କର୍ମକର—ସ. ବି. ପୁ. (କର୍ମ + କୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

Karmakara ୧। ଦେତନପ୍ରାଣୀ ଭାବ୍ୟ ବା ଶୂକର—

1. A salaried servant.

୨। କାରିଗର—2. An artisan.

୩। କମାର; ଲୋହିକାର—

3. Blacksmith

୪। ମୁଲିଆ; ମଳିରୁଙ୍କ—

4. A working man; a hired labourer.

କର୍ମକର୍ତ୍ତା—ସ. ବି. ପୁ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କର୍ମ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ)—

Karmakartta ୧। ଲୋହିକି କାର୍ଯ୍ୟର ସନ୍ଧାନକାରୀ—

1. The agent or doer of a work..

୧	ଇ	ଉ	ବୁ	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳିତ ସ୍ଵାକ୍ଷର	ସ	ଜ	ଶ୍ରୀ	କ୍ଲ	ଇୟ	ଇଥ	କ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଯେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଉନ୍ନତିପୂର୍ବ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ ଯ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଥ	କ୍ଲ	ଇୟ	କ

ପରେ ମହନ୍ତି ଘୋଷ ତାଙ୍କ ସେନାପତି କୁତୁରୁକି ନଙ୍କୁ ମୋଗଲ ରଜ୍ୟ ଅଧିକାର କରିବାକୁ ପଠାଇଲେ । ଏହି ସମୟରେ କର୍ମଦେଶୀ ପୁରୁଷ ବେଶରେ ସୁକଷ୍ମକା କରି ରଜ୍ସୁତ ସେନାପତି ପ୍ରହଣ କରି କୁତୁରୁକାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କଲେ ଓ ତାଙ୍କୁ ସ୍ଥାୟୀ ରଜ୍ୟରୁ ଚଢ଼ିଦେଲେ—ପୁରୁଷକୁନ୍ତୁ ।]

କର୍ମଦୋଷ—ସ. ବ. (୩୩୩ ଛତ୍ର; କର୍ମନ୍ + ଦୋଷ) —

Karmadosha ୧ | କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ସ୍ତୁଟ ବା ଶୁଣ୍ଟି—

1. An error or blunder in the performance of a work.—

୨ । ଆପଣା କୃତ କାର୍ଯ୍ୟର ମନ ଫଳ—

2. Evil consequences of one's own act.

୩ । ଭୁଗ୍ୟଦୋଷ; ଭୁଗ୍ୟକର୍ମଯୁ—

3. Bad luck; ill fate; irony of fate.

୪ । ପୂର୍ବଜୀବନକୁତ ପାପ—

4. Sins committed in previous existence.

କର୍ମଧାରୟ—ସ. ବ. (କର୍ମନ୍ + ଧ୍ୟ ଧାରୁ = ଧରିବା + କର୍ମୀ. ଅ) —

Karmadharaya (ବିଦ୍ୟାକରଣ) ସମାସକଣେଷ; ସମାନ ସମାନ

ବିଭକ୍ତିପୁରୁ ବିଶେଷଣ ଓ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ଘର୍ତ୍ତ ସମାଧ;

(ଯଥା—ଶୁକ୍ଳବନ୍ଧ; ନାନିଧିତ୍ବ; ଭଲପିଲ) —

(grammar) A compound formed of an adjective and a noun qualified by it.

[ଦ୍ର—ସେଉଁ କର୍ମଧାରୟ ସମାସରେ ବାକ୍ୟର ମଧ୍ୟପଦଟି ଲୁପ୍ତ ହୋଇ ଆଦ୍ୟ ଓ ଶେଷ ପଦର ମିଳନରେ ସମସ୍ତ ପଦ ଗଠିତ ହୁଏ ତାକୁ ମଧ୍ୟପଦଲେଖୀ କର୍ମଧାରୟ ବୋଲିଯାଏ; ଯଥା—ଶୁତ୍ରମଣି ତ ଅନ = ଶୁତ୍ରାନ; ଶୁତ୍ରପ୍ରଧାନ ତତୁ = ଶୁତ୍ରାତତୁ । ସେଉଁଠାରେ ରୂପକ, ସଦୃଶ ଭୁଲ୍ଲ ଆହ ମଧ୍ୟପଦ ଲୁପ୍ତ ହୁଏ ତାକୁ ରୂପକ-କର୍ମଧାରୟ ବୋଲିଯାଏ । ଯଥା—ଚନ୍ଦ୍ର ସଦୃଶ ମୁଖ = ଚନ୍ଦ୍ରମୁଖ; ପଦ୍ମ ଭୁଲ୍ଲ ହସ୍ତ = ପଦ୍ମହସ୍ତ; ଶାଖାରୂପକ ହସ୍ତ = ଶାଖା ହସ୍ତ । ସେଉଁଠାରେ ଉପମାନ ଶବ୍ଦ ଉପମେୟ ଶଦର ପରେ ରହେ ତାକୁ ଉପମିତ କର୍ମଧାରୟ ବୋଲିଯାଏ । ଯଥା—ଚନ୍ଦ୍ର ପର ଉପମେୟ ମୁଖ = ମୁଖଚନ୍ଦ୍ର; ପଦ୍ମ ସଙ୍ଗେ ଉପମେୟ ହସ୍ତ = ହସ୍ତପଦ୍ମ ।]

କର୍ମଧୂସ—ସ. ବ. (୩୩୩ ଛତ୍ର; କର୍ମ + ଧୂସ) —

Karmadhawamsa ୧ | ଧର୍ମକର୍ମର ଫଳନାଶ—

I. Loss of the fruit arising from one's religious acts.

୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ବିନାଶ—

2. Destruction of any work.

୩ । ଭଗ୍ୟାହାତା; ଭାବାହାତା—

3. Disappointment.

କର୍ମନାଶ—ସ. ବ. —କର୍ମଧୂସ (ଦେଖ)

Karmanasa (See)

ଦେ. ବ. (ନମ) ବୃତ୍ତାଳ ପୁତ୍ରକଣେଷ—

The name of a son of Brahma.

କର୍ମନାଶ ଗୋଲକର ପ୍ରତ୍ଯାମ ହସର—ମହାଦେବ. ମାର୍କଣ୍ଡେଶ୍ୱରାଣୁଶ

କର୍ମନାଶ—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (କର୍ମନାଶ + ଶ୍ରୀ. ଅ) —

Karmanasā ୧ | ଚିହ୍ନାର ଓ ଲାପାମଧ୍ୟ ନାସକଣେଷ—

1. The name of a river flowing between Bihar and Benares.

ଆସନ୍ତ କର୍ମଯେ କର୍ମନାଶ-ପାରବାନୀ—ବାନାନାଥ. ମହାମାତ୍ରା ।

[ଦ୍ର—ଏ ନଦୀ ଚୌଷାର ନିକଟରେ ଗଙ୍ଗାରେ ମିଶି ଥିଲା । ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ଏ ନଦୀ ଅଛି ଅପବିଷ; ଏହାର ଜଳ ସ୍ଵର୍ଗ କଲେ ସମସ୍ତ ପୁଣ୍ୟକର୍ମ ବିନ୍ଦୁ ହୁଏ; ପରତୁ ଭବିଷ୍ୟପୁରୁଷର ବୃତ୍ତାଳରେ ଏ ନଦୀ ଗଙ୍ଗା ପର ପବିତ୍ର ଥୁବାର ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ପୁରୁଷ ମନରେ ଏ ନଦୀକୁଳରେ ତାତ୍କାଳା ରାଷ୍ଟ୍ରସୀର ବନ ଥିଲା— ପୁରୁଷକୁନ୍ତୁ ।]

୨ । ପୁରୁଷକୁରେ ପ୍ରବାହୁତ ଗଙ୍ଗାନଦୀର ଗୋଟିଏ ପାଖାନଦୀ (ପୁରୁଷକୁନ୍ତୁ) —

2. Name of a branch of the Ganges flowing in East Bengal.

ସ. ବଣ—ସେ ପୁଣ୍ୟକର୍ମ ନାଶ କରେ—

Destroying the fruit of one's religious merit.

କର୍ମନିଶ୍ଚ—ସ. ବଣ. ପୁ. (ବୃତ୍ତାଳ; କର୍ମ + ନିଶ୍ଚା) —

Karmanishtha ୧ | କର୍ମରେ ନିଶ୍ଚାପର ଭାବରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ (ବ୍ୟକ୍ତି) — 1. Engaged with devotion in active duties.

(କର୍ମନିଶ୍ଚ—ଶ୍ରୀ) ୨ | କର୍ମନିଷ୍ଠା; ବେଦୋକ୍ତ କର୍ମକାଣ୍ଡରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ—

2. Engaged in duly performing the Vedic rites and ceremonies.

୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଚାଲି—

3. Tenaciously pursuing a course of action.

କର୍ମନୀ—ସ. ବ. ପୁ. (କର୍ମନ୍ + ଅନ ଧାରୁ = ବନନ କରିବା + କର୍ମୀ. ଇନ୍ଦ୍ରି. ଇନ୍ଦ୍ର; ମୋ. ଏବ) —

୧ । ରକ୍ଷକ; ରକ୍ଷି—

1. A mendicant; anchorite.

୨ । ରକ୍ଷକ ତଥାତ୍ ବର୍ତ୍ତାଳ ବର୍ତ୍ତି—

2. A person who has adopted the fourth stage of the life of a Hindu; an ascetic; an itinerant ascetic.

କର୍ମପଳ—ସ. ବ. (୩୩୩ ଛତ୍ର; କର୍ମ + ପଳ) —

Karmaphala ୧ | କିଛିର କର୍ମର ବା ଅତୁଳ୍ୟର ଫଳ—

1. The fruit of one's fate.

ସାଧାରଣରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ୫୦୭ ୯ ଉଚ୍ଚର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ଏବଂ 'ପଢିତ' ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିକରିତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଥବା ୧ ବା ୨ ଉଚ୍ଚର ବୌଲିପ୍ରକରଣ ବା ମାହାପ୍ରକରଣ ଏବଂ ପୋକୁଳ, ଫେବେ ଏ ବ୍ୟାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ ଫେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯୋଜନା ଉଚ୍ଚର ବସନ୍ତ ବସନ୍ତ, ବା ୧ ଉଚ୍ଚର ବର୍ଷ ବା ମାହାପ୍ରକରଣ ଶବ୍ଦ ପୋକୁଳବାବୁ ହେବ । ଯଥା—
ବାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଶବ୍ଦ' ପୋକୁଳ; 'ବ୍ୟାକ' ନ ମିଳିଲେ 'ବ୍ୟାକ' ପୋକୁଳ; 'ଅଗନ' ନ ପାଇଲେ 'ଅଗନ' ପୋକୁଳ; 'ଅଲବନ' ନ ପାଇଲେ ଅଲବନ ପୋକୁଳ ।

୧. ପୁରୁଷଙ୍କରାଜିତ କର୍ମର ଫଳ, ସୁଖ ବା ଦୁଃଖ—
2. The fruit of one's own actions done in previous existence; e. g. happiness or misery.
୩. ଉତ୍ସବରେ କରିବା କାମ୍ଯର ଫଳ, ସାହା ମନୁଷ୍ୟ ପରିଜ୍ଞାରେ ଭ୍ରେଣ କରିବ—
3. The fruit or consequence of one's own actions in this life, which he will reap hereafter.

କର୍ମଫଳତ୍ୟାଗ—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍; କର୍ମ + ଫଳ + ତ୍ୟାଗ)—
Karmaphalatyāga ନିଜ କର୍ମର ଫଳଙ୍କର ପ୍ରତି ଆଶା ତ୍ୟାଗ—

Renunciation of the hope of getting any return for works done by a man; renunciation of the desire for reward for one's actions.

କର୍ମ ପାଟିବା—ଦେ. ବ—ବିପାକ ପାଟିବା (ଦେଖ)

Karma phāṭibhā Kapāla phāṭibhā (See)

କର୍ମବନ୍ତ—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସ. କର୍ମନ୍ + ବନ୍ ପ୍ରତ୍ୟେଷ୍ୟ)—ଭାଗ୍ୟବାନ—
Karmabanta Fortunate; lucky.

ଦୁର୍ବେଶ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ସେ କର୍ମବନ୍ତ ମଧ୍ୟେ ସାର—କ୍ଷଣ୍ଟ କୋଟିହାତ୍ମକ ଦ୍ୱାରା ।

କର୍ମବନ୍ଧ—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍; କର୍ମ + ବନ୍ଧ)—ସାଂଘାରଳ କିୟାରୂପ
Karmabandha ପାଶଦ୍ୱାରା ଆସ୍ଵାର ବନ୍ଧନ—Bondage of worldly action; worldly tie or attachment; confinement of the soul in worldly ties.

କର୍ମବନ୍ଧକ ଗୋଟିକ ନାମେ ଅଣେକ ବର୍ଣ୍ଣନା—

• ୧୦୩. ପ୍ରେମଜ୍ଞାମ୍ଭୋ ।

ଦେ. ବ—କର୍ମର ଅନୁରୋଧ ବା ନିଷକ—

Pressure of work; exigency of work.

କର୍ମବନ୍ଧନ—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍; କର୍ମ + ବନ୍ଧନ)—

Karmabandhana କର୍ମବନ୍ଧ (ଦେଖ)

Karmabandha (See)

କର୍ମବଣ୍ଣ—ଦେ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍; କର୍ମ + ବଣ୍ଣ)—କର୍ମନୁଷ୍ଠାନ—

Karmabāṇḍa Exigency of work.

(କର୍ମବଣ୍ଣ—ସ୍ମି) ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ—କର୍ମର ଅଧିକ; ଭାଗ୍ୟ

ଅନୁସାରେ ସାହାକୁ ଲଳିବାକୁ ହୁଏ—(a person)

Dependent on fate.

କର୍ମବଣ୍ଣତଃ—ସ. ଅ. (କର୍ମବଣ୍ଣ + ସପ୍ରମାଣ ବିଭକ୍ତି ଅର୍ଥରେ. ତସ୍)—

Karmabāṇṭataḥ କର୍ମର ଅନୁରୋଧରେ—

Owing to pressure of work.

କର୍ମବଣ୍ଣରୁ—ଦେ. ଅ—କର୍ମବଣ୍ଣତଃ (ଦେଖ)

Karmabāṇṭaru

Karmabāṇṭataḥ (See)

କର୍ମବଣ୍ଣ

କର୍ମବାଚ୍ୟ—ସ. ବ. (ବ୍ୟାକରଣ)—ଯେଉଁ ବାକ୍ୟରେ କର୍ମପଦର
Karmabācchya ପ୍ରାଥମିକ ଥିବାରୁ ଉଚ୍ଚରେ ୧ମା ବିଭକ୍ତି ହୁଏ
(ଯଥା—ଧୋବାଦ୍ୱାରା କାଠ ଚିର ହେଉଥିଲା—ଏହା
କର୍ମବାଚ୍ୟର ବାକ୍ୟ)—(grammar) The
passive voice.

କର୍ମବାମ—ଦେ. ବ. (ସ. କର୍ମନ୍ + ବାମ)—ମନ୍ତ୍ରଗ୍ରହ୍ୟ; ଦୂର୍ଭାଗ୍ୟ—
Karmabāma Misfortune; bad luck.
କର୍ମବାମବେଳର ବଧାତାଥବଳର ବନ୍ଦ ଉପରେ ସୁଧାରଣ ।
ଅନ୍ତରୁଷ୍ଟ ରସକଣ୍ଠାଳ ।

କର୍ମବିଧୁ—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍; କର୍ମନ୍ + ବିଧୁ)—କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର
Karmabidhi ନିୟମ ବା ଶୁଣିଲା—Rule of action.

କର୍ମବିପର୍ଯ୍ୟୁ—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍; କର୍ମ + ବିପର୍ଯ୍ୟୁ)—
Karmabiparyaya ୧. କର୍ମର ବୈପର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
ଅନ୍ୟ ଜଣେ କରିବା—
1. The subversion of office or functions.

୨. ଭାଗ୍ୟବିପର୍ଯ୍ୟୁ—2. Irony of fate.

କର୍ମବିପାକ—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍; କର୍ମ + ବିପାକ)—
1. ନିଜକୁତ କର୍ମର ପରିଣାମ—

Karmabipaka 1. The future unavoidable
consequence of one's own actions.

୨. ନିଜ କର୍ମର ବିପର୍ଯ୍ୟ ଫଳ—
2. Contrary results arising from one's
act; irony of fate.

୩. କର୍ମବାମ; ଦୂର୍ଭାଗ୍ୟ—3. Bad luck.

କର୍ମବିର—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଗୃହୀ ତତ୍; କର୍ମ + ବିର)—ସାହାର
Karmabīra ଜୀବନ କର୍ମମୟ—Having a life of action.

କର୍ମବ୍ୟଙ୍ଗ—ଦେ. ବ. (ସ. କର୍ମ + ବ୍ୟଙ୍ଗ)—କାର୍ଯ୍ୟନାଶକାର୍ଯ୍ୟ—
Karmabyaṅga Destroying the effectiveness
of one's acts.

କର୍ମବ୍ୟଙ୍ଗ କୃତାମ୍ବୁଦ୍ଧ ସୁଧାରେ,
ସେ ଅନେ ହେଉ ହେ ଜାଗ ନରବ୍ୟ—କୃଷ୍ଣିତ୍ବମ୍ଭୁଦ୍ଧ ମହାଭାରତ, ପ୍ରୋଣ

କର୍ମବ୍ୟତିହାର—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍; କର୍ମନ୍ + ବ୍ୟତିହାର)—
Karmabyatihāra ପରିଷର ଏକଜାଗ୍ରହ୍ୟ କର୍ମକରଣ—

The mutual doing of similar acts.

[ଦ୍ୱ—ଏ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟ ରୂପ କର୍ମବ୍ୟତିହାର; ଏହା ବ୍ୟାକରଣରେ
ଗୋଟିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ; ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଓ ବିଷ୍ଣୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଆଲିଗନ,
ଦର୍ଶନ, ଶର୍ଣ୍ଣନ ଓ ଚୁମ୍ବନ କରୁଥିଲୁଣ୍ଡି; ଏଷୁଳରେ ଉତ୍ସିତିର ଆଲିଗନ,
ଦର୍ଶନ, ଶର୍ଣ୍ଣନ ଓ ଚୁମ୍ବନ କରିମାନଙ୍କର ବ୍ୟତିହାର ହେଲା—
ସୁବକତଙ୍କ ।]

କର୍ମବୁମି—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍; କର୍ମ + ବୁମି)—୧. କର୍ମଶେଷ—

Karmabhūmi 1. The field of action; sphere of
action.

୧। ରୁଦ୍ର	ରୁଦ୍ର	ଶ	ଏ	କର୍ମକର୍ଷ	ଅନୁନ୍ତିକ ସ୍ଥାନ	ଶ	କ	ଶଶ	ଶ	ରୁଦ୍ର	ରୁଦ୍ର
,	ରୁ	ରୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତରୀ ଅନୁସ୍ଥାନ ବା ଚନ୍ଦ୍ରପର୍କୁ ସ୍ଥାନ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶେ	ଯ	ସ	ଗ୍ରେ	ରୁଥ	ରୁଥ	ରୁଥ

- 1. ଧର୍ମକର୍ମ ବର୍ଣ୍ଣବାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପ୍ଲାନ; ଆର୍ଦ୍ଦାବନ୍ତି—
- 2. The northern half of India, considered as the land of religious sites.
- 3. ଧର୍ମକର୍ମର ପ୍ଲାନ, ଭାରତବର୍ଷ—
- 4. India, the holy land.
- 5. କୃଷ୍ଣଭୂମି—4. Cultivated field.

କର୍ମଭୋଗ—ଦେଖ. (୭୩୩ ଉଚ୍ଚ; କର୍ମ+ଭୋଗ) — ୧। ନିଜକୁତ ପୂର୍ବ-
Karmabhoga କର୍ମର ସୁଖଦୁଃଖମୟ ଫଳଭୋଗ—1. The enjoyment of happiness or suffering due to one's past actions.
2. ଅକର୍ମ ଓ କୁର୍ମର ଫଳଭୋଗ—2. Taking or receiving the consequences of one's evil conduct.

କର୍ମମୟ—ଗ୍ର. (ପଦକ୍ଷେପ ବିଶ.—(ସ. କର୍ମମୟ))—କର୍ମମୟ
Karmamayi Active; full of action
• ବିଧାତା ନାମ ସେ ବୋଲି, ସାର ଶସର କର୍ମମୟ ।

କର୍ମମୂଳ—ସ. ବ. (ବହୁଶ୍ଵର; କିମ୍ବା ୭୩୩ ଉଚ୍ଚ; କର୍ମନ୍ + ମୂଳ; ଏହା Karmamūla ବୈଦିକ କର୍ମାନୁଷ୍ଠାନରେ ମେତା ହେଉଥିବାରୁ) କୁଶ—The Kusa grass.

ସ. ବିଶ.—କର୍ମ ଯହିର ମୂଳ; କର୍ମମୂଳକ—

Based on action.

କର୍ମଯୁଗ—ସ. ବ. (୭୩୩ ଉଚ୍ଚ; କର୍ମନ୍ + ଯୁଗ) — ୧। କଳ୍ପୁଣ—
Karma-yuga 1. The Kali age; the present Iron age.

2. କର୍ମ କର୍ମବାର ଯୁଗ—

2. The age of action or activity.

କର୍ମଯୋଗ—ସ. ବ. (୭୩୩ ଉଚ୍ଚ; କର୍ମନ୍ + ଯୋଗ) — ୧। ଧର୍ମସାଧନାର୍ଥ
Karmajoga 1. The performance of worldly functions considered as religious duties.

2. Skill in the performance of Vedic rites.

3. ତଡ଼ଶୁକିଜନକ ବୈଦିକ କର୍ମ—3. Vedic rites performed for purification of the mind.

4. କର୍ମରୂପ ଯୋଗ ସାଧନ, ଅର୍ଥାତ୍ ଉତ୍ସର୍ପଣ୍ଟ ଉଦେଶ୍ୟରେ କର୍ମାବଲ୍ମନ—4.. Doing acts for the

attainment of Divine bliss.

5. କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲୁଗିବା—5. Active exertion.

6. ପରିଶ୍ରମ—6. Industry.

7. ଅନୁଷ୍ଠାନ; କପାଳ—7. Fortune; luck.

[ତୁ—ବଗବଦଗୀତାର କ୍ଷୟ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଉଗବାନ୍ ଅର୍କୁନଙ୍କୁ କର୍ମଯୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଭୂପଦେଶ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ତାହାର ମର୍ମ ଏହି କି, ମନୁଷ୍ୟ ସଂସାରରେ କର୍ମ ନ କଲେ ଶଶ୍ଵରଯାତ୍ରା ନିବାହ କରି ନ ପାରେ । କିନ୍ତୁ ମୁକ୍ତସଙ୍ଗ, ନିଷାମ ଓ ଅଳଳାକାଂଶୀ ହୋଇ ସମସ୍ତ କର୍ମକୁ ଉଗବାନକାଳରେ ଅର୍ପଣ କରି କର୍ତ୍ତ୍ତବ୍ୟସାଧନ ଓ ନେତ୍ରଶିଶ୍ୱାସ କର୍ମ ବର୍ଷବ ଏବଂ ଇନ୍ଦ୍ର୍ୟମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମତ କରି କାମକୋଦ୍ଧାରୀ କର୍ମଯୋଗକୁ ଦମନ କରିବ । କର୍ମଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ବିଧି—ସକାମ ଓ ନିଷାମ; ନିଷାମ କର୍ମ ଅମୃତାନନ୍ଦ କାରଣ ଓ ସକାମ କର୍ମ ବିଷୟ—ଭୋଗ କାରଣ; କିନ୍ତୁ ସଂସାରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକକୁ ପ୍ରଥମେ କାମକାନ୍ତୁ ହୋଇ ଦେବଦେବାଜିର ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ପଢ଼େ; ଏହିପରି କର୍ମଯୋଗରେ ତଡ଼ଶୁକି ହେଲେ ଆଜୁ କାମନା ରହେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ କମେ ସେହି ପଥରେ ଜୀବନଲୁହ କରି ଜୀବନବଳରେ ବୃଦ୍ଧିଶାଶ୍ଵାତକାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୁହ କରି ପାରେ । ଏଥ୍ୟାର ଆର୍ଯ୍ୟଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରେ କର୍ମଯୋଗର ପ୍ରାଥମିକ ବିଷୟ ହୋଇଥିଲା]]

କର୍ମଯୋଗୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କର୍ମଯୋଗ + ଅଛୁ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍ଦ୍ର,
Karmajogi ୧ମା. ୧ବ.) — ୧। ବୈଦିକ କର୍ମଚରଣରେ
କିମ୍ବା ଉତ୍ସର୍ପଣ୍ଟ ନିରିତ ଧ୍ୟାନଧାରଣାଦ ଉପସଥାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ—

1. Engaged in works of devotion for spiritual ends.

2. କାର୍ଯ୍ୟକୁଣଳ; କର୍ମଠ—2. Active.

କର୍ମରଙ୍ଗ—ସ. ବ.—କରମଙ୍ଗ ଗଛ ଓ ଫଳ—A tree and its

Karmaranga acid fruit; Averrhoa Carambola.

କର୍ମଶାଳା—ସ. ବ. (୭୩୩ ଉଚ୍ଚ; କର୍ମନ୍ + ଶାଳା) — ୧। କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ;
Karmashala • କାରଖାନା—1. Workshop; office; factory.

2. କମାରଶାଳ—2. Smithy.

କର୍ମଶାଳ—ସ. ବିଶ. ପୁ.—(ବହୁଶ୍ଵର; କର୍ମନ୍ + ଶାଳ = ସଭାବ) —

Karmashala ପରିଶରୀ; ସହଶ୍ରିଳ; କର୍ମ କରିବାରେ ଅଭ୍ୟସ—
(କର୍ମଶାଳା—ଶାଳା) Labourious; assiduous; diligent.

କର୍ମଶୂର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (୭୩୩ ଉଚ୍ଚ; କର୍ମନ୍ + ଶୂର = ସାର) —

Karmashura ୧। କମଠ; କାର୍ଯ୍ୟଦଳ—1. Performing work assiduously or carefully.

2. ପୁରାଜନ କର୍ମ—2. Veteran in work.

କର୍ମଶୌତ—ସ. ବ. (୭୩୩ ଉଚ୍ଚ; କର୍ମନ୍ + ଶୌତ) —

Karmashaucha ୧। ଅଧବସାୟ—1. Perseverance.

2. କର୍ମରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶତ—

2. Flawlessness in a work.

କର୍ମଶବିତ୍ର—ସ. ବ. (୭୩୩ ଉଚ୍ଚ; କର୍ମନ୍ + ଶବିତ୍ର) —

Karmasachiba ୧। କର୍ମନୁଷ୍ଠାନ ବିଷୟରେ ସହାୟକ ବା ମନ୍ତ୍ରୀ—
2. A minister.

୧	ଇ	ଉ	ଚିତ୍ର	ଶ	ଏ	ବସନ୍ତ ବର୍ଷ	ଅନୁନ୍ତିକ ସ୍ଵତାନ୍ତର	ସ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ପ
୨	ଇ	ଉ	ଚିତ୍ର	ଶ	ସ୍ଵେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଷ	ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପ୍ରତି ବର୍ଷ	ଶ୍ରୀ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଉଥ	କ	ନ୍ତର

କର୍ମନୁଷ୍ଠାନ—ସଃ. ବ. (ଗଣ୍ଡୀ ଚତ୍ର; କର୍ମ + ଅନୁଷ୍ଠାନ)—

Karmānushthāna ୧। କର୍ତ୍ତ୍ଵକ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଗ୍ରତର ହେବା—
(କର୍ମନୁଷ୍ଠାୟୀ—ବଣ.) 1. Practising or starting in
one's duties.
୨। କର୍ମକରଣ—2. Performance of an act.
୩। ବୈଦିକ କିୟା—3. Vedic rites or
ceremonies.

କର୍ମାନ୍ତ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡୀ ଚତ୍ର; କର୍ମ + ଅନ୍ତ)—

Karmānta ୧। କାର୍ଯ୍ୟଶେଷ; କାର୍ଯ୍ୟମାପ୍ତି—
1. The end of any task or act.
୨। କାର୍ଯ୍ୟର ଶେଷଫଳ—2. The ultimate result
of an action.
କର୍ମାନ୍ତର—୧। ସ. ବ. (ନିର୍ବନ୍ଧମାସ; ଅନ୍ୟତ୍ + କର୍ମ)—ଅନ୍ୟ କର୍ମ—
Karmāntara Another act.
୨। (ଗଣ୍ଡୀ ଚତ୍ର; କର୍ମ + ଅନ୍ତର)—ଧର୍ମକର୍ମ ମଧ୍ୟରେ
ବ୍ୟବଧାନ—2. The interval between reli-
gious actions (M. W.)

କର୍ମାର—ସ. ବ. (କର୍ମନ୍ତ + ର ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)-
Karmāra ୧। କାରିଗର—1. Artificer; artisan.
୨। ଲୌହକାର; କମାର—2. Blacksmith.
୩। (+ କରଣ. ଅ)-ଏକ ପ୍ରକାର ବାର୍ତ୍ତିଶ—
3. A species of Bamboo.
୪। କରମଙ୍ଗା (ଗଛ ଓ ଫଳ)—4. The Carambola
(tree and fruit).

କର୍ମାରମ୍ବ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡୀ ଚତ୍ର; କର୍ମ + ଅରମ୍ବ)—

Karmāramba ୧। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଆରମ୍ବ—
1. Commencement of any act.
୨। କୌଣସି ଧର୍ମନୁଷ୍ଠାନର ଆରମ୍ବ—
2. Commencement of a ceremony or
ritual.
କର୍ମାର୍ହ—ହ. ବଣ. ପୁଂ. (ଗଣ୍ଡୀ ଚତ୍ର; କର୍ମ + ଅର୍ହ)—୧। କାର୍ମିକା—
Karmārha (କର୍ମିକା—ଶ୍ରୀ) ୨। କର୍ମ କରିବାରୁ ସମର୍ଥ; କର୍ମଂ—
1. Useful.
2. Fit for work.
୩। କର୍ମ କରିବାର ଉପୟୁକ୍ତ ବା ଯୋଗ୍ୟ (କାଳ ପ୍ରତିବନ୍ଦି)—
3. Proper (time) for an act.

କର୍ମାଲି—ଦେ. ବ—ଏକ ପ୍ରକାର ସାନ୍ତୁଳୀ ଭାଷା—A form of the
Karmālī Sāntūlī language.
କର୍ମିଷ୍ଠ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (କର୍ମନ୍ତ + ଅକ୍ଷ୍ୟ ପାରଗ ଅର୍ଥରେ ଭଣ୍ଟ)—
Karmishtha ୧। ପରଶମୀ—1. Industrious; diligent.
(କର୍ମିଷ୍ଠ—ଶ୍ରୀ) ୨। କର୍ମଂ; କର୍ମବୁଦ୍ଧି—2. Active; fit for
work.

୩। କୌଣସି—3. Skilful.

୪। କର୍ମପ୍ରିୟ—4. Eager to do a work.

୫। ବୈଦିକ କିୟାଇବି—5. Engaged in observing
duly the Vedic rites and ceremonies.

କର୍ମୀ—ସ. ବଣ. ପୁଂ. (କର୍ମନ୍ତ + ଅଛୁ ଅର୍ଥରେ ଭଲ୍ପ; ମା. ୧୯)—
Karmī ୧। କର୍ମନିରବ—1. Busy; active.
(କର୍ମି—ଶ୍ରୀ) ୨। କର୍ମକ୍ଷମ; କାର୍ଯ୍ୟଦଶ—2. Fit; skilful.

ସ. ବ—୧। କର୍ମ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି—

1. One who performs a rite or an act.

୨। କର୍ମକାର—2. A man of action.

୩। ମୂଲିଆ—3. A labourer; workman (M. W.)

କର୍ମେନ୍ଦୀ—ସ. ବ. (କର୍ମନ୍ତ + ଅନ୍ତ ଧାରୁ + ଇନ୍ଦ୍ରି; ମୋ. ୧୯)—
Karmendi କର୍ମନୀ (ଦେଖ)

Karmandī (See)

କର୍ମେନ୍ଡ୍ରୀ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଡୀ ଚତ୍ର; କର୍ମନ୍ତ + ଇନ୍ଦ୍ରିୟ)—ସାଂସାରିକ
Karmendriya କାର୍ଯ୍ୟ ନିଷାହ ନିମନ୍ତେ, ଅବଶ୍ୟକ ପାଞ୍ଚଗୋଟି
ଇନ୍ଦ୍ରୀ; (ଯଥା—ବାକ୍, ପାଣି, ପାଦ, ପାୟ, ଉପଷ୍ଟି)—

An organ of action.

କର୍ମେଦାର—ସ. ବ. (କର୍ମଧା, ପରନିପାତ; ଉଦାର + କର୍ମ)—
Karmodāra ୧। ସାହସିକ ବା ସର୍ବକର୍ମ—

1. An honorable or valiant act. (M. W.)

୨। ଉଦାରତା—2. Magnanimity (M. W.)

୩। ଶକ୍ତି—3. Prowess (M. W.)

କର୍ଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ପଲୁର; ରୂଲ. ହ. କରେଲୁ) ବ—୧। କର୍ଲା (ଦେଖ)
Karla 1. Kalarā (See)

୨। ଏକ ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲ ଗଛ—

2. A species of wild tree.

[ଦ୍ର—ଏହାର ପଦ ଅଣ୍ଟାକାର (ଲମ୍ବ ରକ୍ଷଣ୍ଯ X ଚଢ଼ିତା ରକ୍ଷଣ୍ଯ);
ଗଛ ଗୁରୁ ପାଞ୍ଚ ହାତରୁ ବେଶୀ ବଢ଼େ ନାହିଁ । ଲୋକେ ଏହା
ତାଳକୁ କାଟି ନେଇ ବାଢ଼ିରେ ଯୋତନ୍ତି ଏବଂ ବଡ଼ ତାଳକୁ
ଦରେ ରୁଥ କର ପକାନ୍ତି । ଏହାର ଦେଇ ବିଷାକ୍ତ ।]

କର୍ଶିତ—ସ. ବଣ. (କୁଶ ଧାରୁ ଶିଳକ୍ଷୁ = କର୍ଶି ଧାରୁ = ଶୀଶ କରିବା
Karsita + କର୍ମ. ତ)—କର୍ଶିକୁଡ଼ି; ଦୁଃଳିକୁଡ଼ି—

Enfeebled; weakened; reduced.

କର୍ଷ—ସ. ବ. (କୁଶ ଧାରୁ = ରକ୍ଷିବା + ରୂପ. ଅ)—

Karsha ୧। କର୍ଷଣ—1. Cultivation.

୨। (+ କର୍ମ. ଅ) ଏକ ତୋଳା ଓଜନ; ଟୁପଳ; କରଣ;
ବାଲେଖଣ ସେବର ମୁଣ୍ଡ ଅଂଶ—2. A unit of
weight; one tola.

୩। ବାହାଡ଼ା ଗଛ—

3. The Beleric myrobalan (tree).

ପାଥରସ ଶଷ୍ଟାବେ ପୁଣ୍ୟକେ ସୁତୀର୍ଥ ଏ ଚକ୍ରର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାଶ ଏହି । ଉତ୍ତର ଅଶ୍ଵର ତୌ ମାଶ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେହି ରଖି ବରନ୍ତ ବାହୁଁ । ଅତେବଂ ବା । ପଢ଼ିବ କୌଣସି କରି ବା ମାଶମୂଳ ତଥା ଗୋଟିଲେ, କୋଟି ଏ ଗୁଣ୍ଡିଲୋକରେ ବି ମିଳିଲ ଫେରେ ଯେହି ତାର୍କ ଉଥିମେଲେ ତହିଲ ନୟକାର । ବା । ଚକ୍ରିର ବର୍ଷ ଯଥ ମାଶମୂଳ ଘବ ବୋଲିବାର ହେବ । ପଥା—'ଗାଇ' ଜ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଯୋହିଲେ; 'କୁଥ' କ ମିଳିଲେ 'କୁଥ' ଯୋହିଲେ; 'ବୃଦ୍ଧ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଦ୍ଧ' ଯୋହିଲେ; 'ଅଳକା' ନ ଯୋହିଲେ 'ଅଳକା' ହେଲିବେ ।

୪ । ଟାଣିବା—4. Drawing; pulling.

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ସ. ବି. (କୃଷ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ. ଅକ)—୧ । କୃଷକ; କୃଷୀ—

Karshaka 1. Ploughman; cultivator.

୨ । ନିଶ୍ଚାର ତୁମି ଖୋଲ ଆହାର ଅନ୍ତେଷଣ କରିବା ପଣୀ (ସଥା—କୁଳୁଟ)—2. Birds which seek food from the earth by scratching it with their talons (e.g. cock); scraping bird.

୩ । ଏକ କରଣି ପରିମାଣ; ସେଇର ତୋଳ—

3. A standard of weight; equal to one Tola; ୧/୧६ of a Seer.

ସ. ବିଶ. ପୁ—୧ । ଆକର୍ଷଣକାରୀ—

1. Attracting; pulling.

(କର୍ଷିକା—ଶୀ) ୨ । ଗୃଷ କରୁଥିବା—

2. Ploughing.

କର୍ଷଣା—ସ. ବି. (କୃଷ ଧାରୁ = ଟାଣିବା, କର୍ଷିକା + ଭାବ. ଅନ୍ତା)—

Karshana ୧ । ଗୃଷ କାମ—1. Agriculture; farming.

୨ । ଗୃଷ କରିବା; ହଳ କରିବା—2. Ploughing.

୩ । ଟୋଇବା; ଟାଣିବା—3. Attracting; pulling.

୪ । ଚଢିଦେବା; ବହୁଷରଣ—

4. Driving out; expulsion.

୫ । ଆଣିବା—5. Bringing.

ଦେ. ବି.—୧ । ଧର୍ଷଣ—1. Insult; outrage.

୨ । ବିନାଶ—2. Destruction.

କର୍ଷଣିଆ—ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ଷଣ + ଓ. ପ୍ରତିଷ୍ଠ୍ୟ ଇଥ)—କୃଷକ—

Karshaniā Farmer; cultivator.

କର୍ଷଣୀୟ—ସ. ବିଶ. (କୃଷ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅନ୍ତାୟ)—

Karshaniya ୧ । ଗୃଷ ହେବାର ଉପସ୍ଥିତ—

1. Cultivable; arable.

୨ । ଆକର୍ଷଣୀୟ; ଟଣାହେବାର ଯୋଗ୍ୟ—

2. To be drawn or pulled.

କର୍ଷାପଣ—ସ. ବି. (କର୍ଷ + ଅପଣ)—କାହାଣ; ଘୋଲ ପଣ; ୧୮^o

Karshāpana କଢା କରୁଥି (ମୁଦ୍ରାରୂପେ ଏହା ପୁଷ୍ଟକାଳରେ ପ୍ରତିକିଳ କରୁଥିର ସଂଖ୍ୟାମୂଳକ ପରିମାଣବିଶେଷ)—

16 annas; one Kāhāna.

କର୍ଷି—ଦେ. ବି—(ସ. କର୍ଷ)—କର୍ଷ ୨ (ଦେଖ)—

Karshi Karsha 2 (See)

କର୍ଷିତ—ସ. ବିଶ. (କୃଷ ଧାରୁ, ଶିତ + କର୍ମ. ତ)—

Karshita ୧ । ଗୃଷ କରି ଯାଉଥିବା; କୁଞ୍ଚ—

1. Cultivated; ploughed.

୨ । ଟଣା ହେଉଥିବା—2. Drawn; pulled.

କର୍ଷ—ସ. ବି. (କୃଷ ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ)—୧ । ଧସି କିଥ—

Karshū 1. Fire of dried cowdung.

୨ । କୁଳ୍ପା; କୃତି ମ ନାଳ—2. Artificial canal.

୩ । ଜୀବିକା—3. Livelihood.

୪ । (+ ଭାବ. ଭ) କର୍ତ୍ତି—4. Cultivation.

୫ । ଶେତ୍ରରେ ହଳର ଗାର—5. A furrow.

୬ । ରଞ୍ଜିଣୀତ; ଶାବନେତେ ପିଣ୍ଡବାନ; ଉତ୍ତରେ କରୁଯିବା କୃତି ମ ଶାତ—6. A canal dug for offering rice-cakes to the manes.

କର୍ତ୍ତି—ସ. ଅ (ହ + କାଳାର୍ଥେ ତି)—କୌଣସି ସମୟରେ; କେବେ—

When.

କର୍ତ୍ତିତ୍ତ—ସ. ଅ (କର୍ତ୍ତି + ଅକ୍ଷିତାର୍ଥେ ତିତ୍ତ)—୧ । କେତେ କର୍ତ୍ତିତ୍ତ ହେଲେ, କୌଣସି କାଳରେ ସୁକା—1. At any time whatever; whenever.

୨ । କୌଣସି ସମୟରେ—2. At any time.

କଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ—୧ । କଳ; ସକ—

Kal 1. Machine; engine.

୨ । ଗଢ—2. Grinding mill.

୩ । କୌଣଳ—3. Artifice; stratagem.

୪ । କପଟ—4. Fraud; deception; hypocrisy.

ବୈଦେ. ବି (ରା. କଳି)—୧ । ମହିଳା ଦେଖିବାରୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଡାକରା—1. A call given to a doctor to visit a patient.

୨ । କୋର୍ଟ୍ ରେ ମୋକଦମା ଚଳଇବା ପାଇଁ ପକ୍ଷରୁ ଡାକରା—2. A call to a party in a case.

୩ । ମକଦମା ଚଳାଇବା ପାଇଁ ପକ୍ଷ ଚରପରୁ କେଳିଲୁ ନିମନ୍ତଣ—3. A call given by a client to a legal practitioner to conduct a case.

କଳକତା—ଦେ. ବିଶ—କଳକତି; କଳକତାମହିମୀଧ୍ୟ; କଳକତା କର୍ମିତ—Relating to or made in Calcutta.

କଳକଳ—ଦେ. ଅ—କଳକଳ (ଦେଖ)—

Kalkal Kalakala (See)

କଳକା—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ଵର; ମେଦିନୀପୁର) ବି (ସ. କଳକା; ତୁଳି କଳକା)—ଶୁଦ୍ଧାଖୁମୁଖବାର ତିଳମ୍—

The mouth-piece or firepan of a bubble-bubble.

କଳକି—ବୈଦେ. ବି (ତୁର୍କୀ, କଳକି)—ପାଇ ଉପରେ ଶିରପେରେ

Kalki ପିଲା ଯିବା ସୁନା ଓ ରହ ଲାଗିଥିବା ପରୀକ୍ଷର ସୁନ୍ଦର ପର—

କଳକୀ Bird's feather set with gems for being worn over crowns and turbans by kings

and nobles.

୧	ଇ	ଉ	ଚର	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳସିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ହ
,	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଆକାଶକୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ପୁକୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେତ	ଯ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇସ୍ଟ	ତ୍ରୀ	ନ୍ତ୍ର	

କଳ୍ପନା—ବୈଦେ. ବ (ଇ. କଳ୍ପନା)—ସାନ ପୋଲ—

Kalbhāṭ Culvert.

କଳ୍ପନା

ପୁଲିଯା

କଳ୍ପନା—ବୈଦେ. (ଆରବ; କଳ୍ପନା ର ଆଶରକ ଅର୍ଥ—ବାକ୍ୟ) ବ—

Kalmañ Mūṣalāñmāñāñkāñ Ḫmśāñt kōāñāñr yēñt̄ Āñsh̄r

କଳମା ଉଷର ଏକ ବୋଲି ପ୍ରତିପାଦିତ ହୋଇଥାଏ—

କଳମା That part of the Koran which proclaims that there is only one God.

[ତ୍ର—ଏହା ମୁସଲମାନ୍ ଧର୍ମର ମୂଳମତ ବା ଇଷ୍ଟ ବାକ୍ୟ । ପ୍ରତେକ ମୁସଲମାନ୍ ଉପାସନା ବେଳେ ଏହା ବୋଲନ୍ତି; ଏହା “ଲୁ ଇନ୍ଦ୍ରାହୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାହୁ, ମହାଦେଵର ରୂପିନ୍ନାହୁ”=ଉଷର ଏକ, ମହାଦେଵ ଲାଙ୍କର ଦୃତ । ଅନ୍ୟ ଧର୍ମବଳମ୍ଭା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମୁସଲମାନ୍ ଧର୍ମ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କଲେ ପ୍ରଥମେ କଳମା ଉତ୍ତାରଣ କରନ୍ତି ।]

କଳମା ପଡ଼ାଇବା—ଦେ. କି—ଅନ୍ୟଜୀବୀ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମୁସଲମାନ୍ ଧର୍ମରେ ଦାସିତ କରାଇବା—

Kalmañ pardhaibā To convert a non-Muslim into Mahomedanism.

କଳମା ପଢିବା—ଦେ. କି—୧. ମୁସଲମାନ୍ମାନେ ପୂଜା ବା ପାତିଆ କରିବା—

Kalmañ pardhibā କରିବା ସମୟରେ କୋରାନ୍ର କଳମା ଅଂଶକୁ କଳମା ପଢା ମୁଦ୍ରିତ ବୋଲି ଉପାସନା କରିବା—

କଳମା ପଢିବା 1. (a Muslim) To recite the Kalmañ portion of the Koran while worshipping.

୨ । ଅନ୍ୟଜୀବୀ କରିବା—

2. (a non-Muslim) To be converted to Mahomedanism.

କଳଣା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବି—ବାହଣା (ଦେଖ)

Kalsā Bāhāñsā (See)

କଳ (ଆରୁ)—ହ—୧ । ଧୂକ କରିବା; ରକ କରିବା—

Kala (root) 1. To utter a sound.

୨ । ଗମନ କରିବା—2. To move; to go.

୩ । ଗଣନା କରିବା—3. To count.

କଳ—ହ. ବି. (କଳ ଆରୁ=ଶକ କରିବା; ଗଣିବା + ରାବ. ଥ)—

Kala ୧ । ଅବ୍ୟକ୍ତ ମଧ୍ୟର ଧୂକ—

1. Low musical sound.

୨ । ଧୀର ଅବ୍ୟକ୍ତ ଶକ—

2. Low soft note.

୩ । ଭ୍ରମିଦିର ଗୁଣଗୁଣ ଶକ—

3. Humming; buzzing sound.

୪ । ଜଳସ୍ତ୍ରେତର ଅବ୍ୟକ୍ତ ମଧ୍ୟର ଧୂକ—

4. Slightly audible musical sound of flowing water.

* । ଶାଳ ରୂପ; ଶାଳଥା ଗଛ—

5. The Sal tree; Shorea Robusta.

୬ । ଶୁକ—6. Semen virile.

୭ । ଅଙ୍କୁର; ଗଜା—

7. Tender shoots of plants; sprout.

୮ । (+ କର୍ମ. ଥ)—ଅଙ୍ଗର୍ଷ—8. Indigestion.

ଦେ. ବି. (ସ୍ତ. କଳା)—୧ । ସତ୍ତ୍ଵ—

1. Machine; engine.

୨ । କୌଣସି—2. Tactics; stratagem.

ନ ମଣିର ସିନା ମୋର ବନ୍ଧୁଙ୍କ, ହୃଦୟର ସିନୁ କର କେବୁ କଳ । ବନ୍ଦସ୍ତ୍ର୍ୟ ସାର ।

୩ । (ସ୍ତ. କବଳ)—

ଗ୍ରାସ; ଥରେ ପାଞ୍ଚରେ ଯେତେ ଖାଦ୍ୟ ବା ଜଳ ସମ୍ବାଦ—

3. A mouthful of food or water.

କଳେ ଶାଖରେ ଥରେ ଥାଏ କର । ଆନନ୍ଦିତ ରସବରୋଳ ।

୪ । ଦାନ୍ତ ଓ ଗାଲ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଗହରବୟ; ମୁଖ ଗହରର ଏକ ପାଖ—4. The cavity between the jaw and the cheek.

ଦହଲେ କହ ଉଚ ବାହି କର ଯେଉଁ ।

କୃଷ୍ଣିହ. ମହାଭାରତ. ବଳ ।

* । ସୁରଥା; କଦର; ଖଣ—5. Hold; convenience.

୭ । କୌଣସି ସତ୍ତ୍ଵ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ତକ୍ତ ସତ୍ତ୍ଵ ପ୍ରଥାନ କାର୍ଯ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟ ଅଂଶ—6. Material and working part of a machine.

୭ । ବଣ୍ୟତା; ଅଧୀନତା—7. Control.

ଏହା ଜାରି ସିନା ମୁଁ କହନ୍ତି ରୂପକୁ

ଦଣ ବଳା ନ ଅସନ୍ତ କେହ କଳର । କୃଷ୍ଣିହ. ମହାଭାରତ. ଶାର ।

୮ । ସୁଯୋଗ—8. Opportunity.

ସେହି ସବାରୁ ଭୁବ ନଦନ ଦ୍ଵାରା ହେଲେ ସବୁ ରଥି ବନଲେ ପାଇ କଳ ।

କୃଷ୍ଣିହ. ମହାଭାରତ. କର୍ମ ।

୯ । ଯତ୍ନ—9. Trap.

୧୦ । କାମୁତ୍ତିବାର ଥର ବା ପୁଲା—10. A bite.

ବୋଲେ ଶିଦବମ ପୁଲ ନ ଥିଲେ ମୁଁ କାମୁତ୍ତ ଥାଏନ୍ତି କଳେ ।

ହାସନତରଙ୍ଗ ।

କଳକଟର—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବି. (ଇ. କଲେକ୍ଟର)—

Kalaktar କଲେକ୍ଟର (ଦେଖ)

Kalektar (See)

କଳକଣ୍ଠ—ହ. ବି. (ବହୁଗୀହ; କଳ = ମଧ୍ୟ ଧୂକ + କଣ୍ଠ = ଗଳା)—

Kalakantha ୧ । କୋତଳ—1. Cuckoo.

୨ । ହଂସ—2. Swan.

୩ । ପାଇ—3. Pigeon.

୪ । ମୟର—4. Peacock.

ସାଧାରଣ ଶ୍ଵେତ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ମୁଠର ୯ ଚକ୍ରି ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ରି ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବଦ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅପରକ ୧ ଜାମ , ଚକ୍ରିର କୌଣସି ରଖି ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ସେହି ତଥ ପାଇଁ ପଥାକମେ ଚକ୍ରିର ବିପରୀତ ରଖିବାର ପଥାକମେ ଚକ୍ରିର ବିପରୀତ ରଖିବାର ହେବ । | ଯଥା—‘ଗାଉ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଉ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିବର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିବର’ ଦେଖିବେ ।

ବାନିଶା ସୀତାକୁ ଯେନ ହିଁ କାଳ ବଞ୍ଚନ
ବରତ ଦିନରେ କଳକଣ୍ଟ ସନ । ଭଣ୍ଡ. ବୈଦେଶୀଶବଦିତାର ।
ସ. ବିଶ. ପୁ—ଯାହାର କଣ୍ଠୁଧନ ମଧୁର; ମିଶ୍ର ସୁରଯୁକ୍ତ—
(କଳକଣ୍ଟ—ସ୍ତ୍ରୀ) Having a sweet tone; having a soft
low voice.

କଲକତା—ଶ୍ରୀ. ବି—କଲକତା (ଦେଖ)

Kalakata କଲକତା (See)

କଳକଦର—ଦେ. ବି. (ସହଚର; ଫଂ. କଳା + ଆ. କଦର)—

Kalakadara ସୁରଥୀ; ସୁଯୋଗ—Opportunity.

କଳକବିନୀ—ଦେ. ବି. (ସହଚର)—୧ । କଳ ବା ସନ୍ଧାନ—

Kalakabija 1. Machinery.
କଳକଜ୍ଞ ୨ । କୌଣସି କଳର ଥାର୍ଯ୍ୟନ୍ତ୍ରଣ ଅଂଶରୟ—

କଳବଜା 2. Inner mechanism of a machine.

କଳକଳ—ସ. ବି. (ଧୂନ୍ୟର୍ଥକ; ତୁଳ. ସ. କଳ = ଅବ୍ୟକ୍ତ ମଧୁରଧୂନି)—

Kalakala ୧ । ଅବ୍ୟକ୍ତ ମଧୁର ସର—
1. Low sweet tone; murmur.

କଳକଣ୍ଟ କଳକଳର ଶୁଣିଲେ ପ୍ରକାଶେ ପ୍ରିୟ ମନୋରମ ।

ଭଣ୍ଡ. ପ୍ରେମସ୍ଥାନିଧି ।

୨ । ଦୂରରୁ ଶ୍ରୁତ ଅଷ୍ଟୁଟ ଗମ୍ଭୀର ଶବ୍ଦ—

2. Low grave noise heard from a distance.

୩ । ଜଳସ୍ତୋତର ଶବ୍ଦ—3. Rippling or gurgling sound produced by water flowing on a rugged surface.

କଳକଳ ତଳତଳ ସରତ ଜାବନ । କଳକଶୋର. ନିର୍ବିଶୀ ।

୪ । ଜନତାର କୋଳାହଳ; ଗୋଳମାଳ—4. Noise; outcry of a crowd.

୫ । ଶାଳ ଦ୍ରିଷ୍ଟ୍ୟାସ—5. The oily substance exuded from the Sâla tree.

ଦେ. ଅ—୧ । ପାଣରେ ପାଣି ଭାବୀ କର କୁକୁରୁଙ୍ଗା କରିବା ଶବ୍ଦ—

1. The sound of gargling.

୨ । ପେଟରେ ଅଳ୍ପି ଦୋଷ ଯୋଗୁଁ ପେଟ ପୁଣ୍ଡବା ଶବ୍ଦ—
2. Sound inside the stomach due to indigestion.

୩ । ମୁଖ୍ୟୋଗୁଁ ପେଟ ମଧ୍ୟରେ ହେବା କଥ୍କଥ ଶବ୍ଦ—
3. Sound inside the stomach due to extreme hunger.

୪ । (ସ. କବଳ) ଗର୍ଭବତ୍ସାରେ ଗର୍ଭିନୀର ବହୁଥର ପାଣରେ ଛେପ ଜନ୍ମିବା—4. Excessive salivation a pregnant woman.

(ଯଥା—ତା ପାଣରେ ଛେପ କଳକଳ ହରିଛି; ସେ କଳକଳ କରି କେବେ ଛେପ କାହିଁ ।)

କଳକଳ—ଦେ. ଅ. (ଧୂନ୍ୟର୍ଥକ)—ଶେଷ ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ପାଣିରେ ବା
Kalakala ସକାର୍ତ୍ତ ଶ୍ଵାନରେ ଏଣେତେଣେ ପଳାଇବାକୁ ଦେଖୁଣ୍ଟା

‘କରିବାର ଶବ୍ଦ—Sound of small fishes struggling to escape in shallow or narrow water.

ଦେ. ବିଶ—ଆସିବ; ଚଞ୍ଚଳ; କନକନ—Restless.

କଳକଳା—ଦେ. ବି—(ନାମ) କଟକ ଜିଲ୍ଲାର କୁଦୁରୁ ବାଜାର୍ ବିଶେ—

Kalakalâ Name of a small estate in the district of Cuttack.

ଦେ. ବିଶ—୧ । କଳକଳ ଶବ୍ଦ କରୁଥିବା—

1. Making a rippling or gurgling sound (as of a liquid flowing on a rugged surface).
2 । କୋଳାହଳ ଶବ୍ଦ କରୁଥିବା—
2. Making a brawling noise.

କଳକଳାଇବା—ଦେ. କି. (ପଦ୍ୟ) (ସ. କଳକଳାୟମାନ)—

Kalaka_lâibâ ୧ । କଳକଳଧୂନ କରିବା—

କଳକଳାନ୍ 1. To produce a gurgling sound.

କଳକଳା ୨ । ଚିଲାର କରିବା; ଚିଲାଇବା—

2. To raise a loud noise or outcry.

୩ । ପାତ୍ରାଦି ଧୌତ କରିବା (ଗୋପିନାଥ ନନ୍ଦ) —

3. To wash utensils.

କଳକଳାୟମାନ—ସ. ବି. (କଳକଳ + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ମାନ)—

Kalaka_lâayamâna ୧ । କଳକଳ ଶବ୍ଦ କରୁଥିବା—

1. Making a gurgling noise.

୨ । କୋଳାହଳ ଧୂନ କରୁଥିବା—

2. Producing a confused noise.

କଳକଳାଇଥ—ଦେ. ବିଶ—କଳକଳାଇଥ (ଦେଖ)

Kalakaliâ (Kilikâlia) (See)

କଳକଳିବା—ଦେ. କି. (ପଦ୍ୟ) (ସ. କଳକଳାୟମାନ)—

Kalakalibâ କଳକଳ ଶବ୍ଦ କରିବା—To produce a

କଳକଳା କଳକଳ ଶବ୍ଦ କରିବା—gurgling sound (used in poetry).

କଳକଳା ନଦୀ କଳକଳେ ସ୍ଥି ପନ୍ଥ ମରମେ । ମୁଖୁରନ—ବଦାବଳୀ ।

କଳକଳାମ—ଦେ. ବି (ସ. କଳା + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ)—୧ । ସହବାର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା—

Kalakâma 1. Work turned out by a machine.

କଳେରକାଜ ୨ । କାରଖାନାରେ କାମ କରିବା—

କଳକାକାମ 2. Working in a factory.

କଳକାରଖାନା—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ କାରଖାନାରେ କଳବାର କାମ

Kalakârakhâna ହୁଏ—Machinery workshop;

factory.

କଳକାରଖାନା

କଳକି—ଦେ. ବି. (ପଦ୍ୟ) (ସ. କଳା)—କଳା (ଦେଖ)

Kalaki (Kalî) (See)

୧	ଇ	ଉ	ଚୂର୍ଣ୍ଣ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୋଷିକ ସ୍ମୃତୀଶ୍ଵର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଭ୍ରଥ	ଛ
,	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ୍ତ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇସ୍	କି	ନ୍ତ୍ର

କଳକ ଅବତାର ଯେବେ

ସକଳ ଧର୍ମରକ୍ଷା ଦେବେ । ଜଗାଥୀ ଭଗବତ ।

ବୈଦେ. ବି. (ରୁର୍କୀ)—କଳ୍ପକ (ଦେଖ)
Kalki (See)

କଳଗାଡ଼—ଦେ. ବି—୧ । ରେଲଗାଡ଼—

Kalagārdi 1. Railway engine; steam-engine.

୨ । ଯେଉଁ ଗାଡ଼ ଯଦ୍ବାରା ଚଲେ; ମୋଟରଗାଡ଼—

2. Carriage propelled by machine;
motor car.

କଳଗି—ବୈଦେ. ବି. (ରୁର୍କୀ)—କଳ୍ପକ (ଦେଖ)

Kalagi

Kalki (See)

କଳଘୋଡ଼ା—ଦେ. ବି—ଉଚରେ ଥିବା କୌଣସିଲଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ବଡ଼-

Kalaghordā ବଡ଼ କାଗଜ କମ୍ପା ଲୁଗାରେ ଡିଅର ଘୋଡ଼ା—

କଲେରଦୋଡ଼ା Huge representation or image of horse

କଳକାଘାଡ଼ା made with paper, cloth etc. moved by
a man working it from within.[ତୁ—ଶୋଭାପାଦ ଅବରେ କଳଘୋଡ଼ା, କଳହାତୀ, କଳ
ଅସୁର, କିଳ ଅସୁରୁଣୀ ଆଦି ବାହାରନ୍ତି ଓ ତାହା ଦେଖିବାକୁ
ଅନେକ ଲୋକ ରୁଣ୍ଡ ଦୁଆରୁ ।]

କଳଘୋଷ—ହ. ବି. (କଳ + ଦୂଷ ଧାରୁ = ଶକ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ;

Kalaghosha କମ୍ପା ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; କଳ ମଧ୍ୟର ଅଟେ ଘୋଷ ଯାହାର)

—କୋକଳ—Cuckoo.

କଳଙ୍କ—ହ. ବି. (କ = ବୃଦ୍ଧା; ସଙ୍ଗ + ଲଙ୍କ ଧାରୁ = ମିଳନ କରିବା

Kalanka + କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ; କମ୍ପା କଳ ଧାରୁ = କଳନା କରିବା

+ କର୍ମ. ଅଙ୍କ)—୧ । ଚିତ୍ତ; ଦାଗ—

1. A spot or mark.

୨ । ଦୂର୍ଗୁଣ; ଦୋଷ—2. Blemish; defect.

୩ । ଧାରୁପାତ୍ରାଦିର କାଳକମଳନିତ ମଳନିତ—

3. A stain on metal.

୪ । ଦୂର୍ଗାମ; ଅଖ୍ୟାତ; ଅପୟଶ—

4. Scandal; stigma.

୫ । ବାୟୁର ରସାୟନିକ ପ୍ରକିଯାଦ୍ୱାରା ଧାରୁ ଉପରେ ଜନ୍ମିବା
ମଳ; କଳଙ୍କ—5. Rust on metals due to chemical action
of the air.

କଳଙ୍କଭଞ୍ଜନ—ହ. ବି. (ଗଣ୍ଠ ତତ୍ତ୍ଵ; କଳଙ୍କ + ଭଞ୍ଜନ)—

Kalankabhanjana ୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅପବାଦନିତ

ଦୋଷରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା—

1. Freeing a man from guilt or stain;
removing the stain from a man.

୨ । ପ୍ରମାଣ ଅଦି ଦେଇ ସ୍ପ୍ରେସ ଅପବାଦରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା—

2. Freeing one's self from blame by
explanation or proof.କଳଙ୍କଷ—ସ. ବି. (କଳ = କଳରବଳୁ + କଷ ଧାରୁ = ଶକ କରିବା
+ କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ)—ଶିଂହ—Lion.

କଳଙ୍କଷ—ହ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କଳଙ୍କଷ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—ହାତଚାଳ—

Kalankashā Clapping of hand.

କଳଙ୍କା—ଗ୍ର. ବିଶ. (ହ. କଳଙ୍କା)—କଳଙ୍କା (ଦେଖ)

Kalankā Kalankī (See)

କଳଙ୍କି—ଦେ. ବି. (ହ. କଳଙ୍କ)—ଧାରୁର ମଳ—

Kalanki Rust on metals.

ବୁପାଶ ଅବଜାରୁପ ଫର ବଳନି ଅର୍ପି ପର ।

ରୁଣ୍ଡ ବୈଦେଶ୍ୱରବିନାସ ।

ଗ୍ର. ବି. (ହ. କଳୁ)—ବିଶ୍ବୁକ୍ର ଦଶମ ବା କଲ୍ପିଥବତାର—

The 10th incarnation of Bishnu to fight
out sin in the Kali age

କଳ ହେରୁର କଳଙ୍କ ଅନତର—ଶାତୀ. ରସକାରିୟ ।

କଳଙ୍କିତ—ହ. ବିଶ. (କଳଙ୍କ + ହଜାର ଅର୍ଥରେ + ରତ)—

Kalankita ୧ । କଳଙ୍କମୁକ୍ତ; ଅପସୋଭଗୀ—

1. Stigmatised; disgraced.

୨ । ଦାଗଲଗା—2. Spotted; stained; soiled.

୩ । ଅପବିଶୀଳିତ—3. Defiled.

୪ । ଅପବାଦପ୍ରସ୍ତ—4. Defamed; scandalized.

୫ । ମଳସୁକ୍ର (ଧାରୁ)—5. Rusted (metal).

୬ । ପାପ୍ୟୁକ୍ତ—6. Sinful.

କଳଙ୍କି—ହ. ବିଶ. ସୁଂ. (କଳଙ୍କ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍, ଏମା)

Kalanki ୧ବ. —କଳଙ୍କିତ (ଦେଖ)

(କଳଙ୍କମା—ଶ୍ରୀ) Kalankita (See)

କଳଙ୍କଣୀ—ଗ୍ର. ବିଶ. ଶ୍ରୀ. (ହ. କଳଙ୍କମା)—

Kalankuni ୧ । କଳଙ୍କମୁକ୍ତା (ଶ୍ରୀ)—

1. Disreputable; (woman) of ill repute.

ଏହେ ବୁଜନୁଳେ ଜନ୍ମ ଲଇ ତୁହୁ ହେତୁ ପୁଣି କଳଙ୍କଣୀ—

ଶାତୀନାଥ. ପାବଣ ।

କଳଙ୍କୁର—ହ. ବି. (କଳ = କଳନାଦକୁ + କୁର ଧାରୁ = କିରଣ୍ତି

Kalankura କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ର. ଅ)—ଜଳାଦର୍ତ୍ତ; ଜଳରତ୍ରି—

Eddy; whirlpool.

କଳଚ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବି—୧ ! ଧାନକୁଟା ହେଲିବେଳେ

Kalachi ଗୋଟାଶୁଭଳ ନ ବାହାର ଶୁଣ୍ଡ ହୋଇଯିବା ଅବସ୍ଥା—

1. The state of rice becoming powdered
instead of coming out whole after
husking.

୨ । କୁଲୁଚ (ଦେଖ)—2. Kuluchi (See)

କଳଚୁଲ୍ଲ—ଦେ. ବି—କେରସିନ ତେଲ, ପେଟ୍ରୋଲ, ବାଷ, ବିଦ୍ୟୁତ୍

Kalachuli ଅଦିଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଖ କାଳ ଭାବ ଅଦି ରୁକ୍ଷବା ରୁଲ୍—

କଲେରଦ୍ୱାରା Cooking machine; cooker; stove.

କଳକିଚୁଲ୍ଲା

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଶ୍ରୀରେ ସୁତ୍ତିର ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତତ୍ତ୍ଵର ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଯଥରେ ପ୍ରରେହ ରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅବେଳା ୧ ବା , ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଉପାଦାନରେ ନ ମିଳିବ , ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଗାଇଁ ଯଥାତମେ ତତ୍ତ୍ଵର ବହିର ବହିର , ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାର ହେବ । ଯଥା—“ଗାଇଁ” ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇଁ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଖି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଖି’ ଦେଖିବେ ।

କଳଜକା—ଦେ. ବିଶ—ଯେଉଁ ପାନ ବା ଗୁଆରୁ କୌଣସି ବନ୍ଧୁ
Klajakā କଳରେ କଛିଷଣ ଯାଇଥାଏ; ପାହକଡ଼ା (ପାନ ବା
ଗୁଆ)—Betel or nut which has been
kept in the mouth for some time.

କାରାର ବାରୁ ଦୂରେ କଳଜକା ଗୁଆ ।

ସୁରଷପନରେ ହେବୁ ମାର୍ଦିଗୁଣ୍ୟ । ସ୍ତର ସମାଜରେ ପ୍ରତିକିଳ ଗାତ ।

[ଦ୍ର—ରସିକରିଷିକାଙ୍କର ପରାର କଳଜକା ପାନ ମୁଖସାର
ଦିଅଦେଇ କରିବା ରସିକରିଷିମାଜରେ ପ୍ରେମର ଗୋଟିଏ ଚିନ୍ତା ।
କେତେକ ପୁଲରେ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ କନ୍ୟାର କଳଜକା ଗୁଆରୁ
କନ୍ୟାପକ୍ଷୀୟ ଶ୍ରୀମାନେ ଭାଙ୍ଗି ପାନ ସଙ୍ଗେ ବରକୁ ଅଞ୍ଚଳରେ
ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ଓ ଏତଦ୍ୱାରା ଥାଜାକନ ପଢ଼ି ପହାର ବଶ
ହେବ ବୋଲି ଆଖା କରନ୍ତି ।]

କଳଜଳ—ଦେ. ବି—ବଢ଼ିବଢ଼ି ସହରରେ କଳ ବା ନଳହାର ଗୃହସ୍ତମାନ—
Kalajala ଙ୍କର ଘରକୁ ଅଣାଯିବା ପରିଷ୍ଠାତ ଜଳ—Filtered
କଲେରଜଳ water conveyed to the house by means
କଳକିପାନୀ of pipes in big towns.

କଳଜ—ଗ୍ରା. ବି—କଳଜା (ଦେଖ)—

Kalaja **Kalijā** (See)

କଳଜାହାଜ—ଦେ. ବି—ସଞ୍ଚ ଗୁଲିତ ପୋତ—

Kalajahāja A ship propelled by engine.

କଲେରଜାହାଜ

କଳକାଜାହାଜ

କଳଞ୍ଜ—ସ. ବି (କ + ଲକ୍ଷ ଧାରୁ = କହିବା + କଣ୍ଠୀ. ଥ)—

Kalañja ୧ । ଧୂପତ୍ର; ତମାଖ—1. Tobacco.

୨ । ବିଷାଷ୍ଟବିଦ୍ଵ ବନ୍ୟନ୍ତି—2. An animal struck
with a poisoned arrow.

୩ । ବେତ ଲତା—3. Calamus Rotang (creeper).

୪ । ବିଷାଷ୍ଟବିଦ୍ଵ ଜିନ୍ଦୁର ମାସ—4. Meat of an animal
struck with a poisonous weapon.

କଳଣ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ବି—କଳନ (ଦେଖ)—

Kalana **Kalana** (See)

ଗ୍ରା. ବିଶ—୧ । ବଣୀତୁତ—1. Subjugated; brought
under control.

(ଯଥା—ବଣୀତୁତ ହେବା ପକ୍ଷର ବଣକାଶହାର ବଳ କଳନ
ହେବାରୁ ଏ ଅର୍ଥ ।)

ସମତତ ବଳେ ସୁଧା ହୋଇଲ କଳଣ—ଗୁରୁତ୍ବିଶାରା ।

କଳଣା—ଦେ. ବି (ସ. କଳନା)—୧ । ଗଣନା; ଇଷ୍ଟା—

Kalāṇā 1. Calculation; counting.

ପରିଧାନ ସେବା ଏହି, ଏହାକ ସଙ୍ଗେ କୋଟ କୋଟ କପି ହେ,

କଳଣା ହେବାର ବାହି । ବିଶାଖାଥ. ବିଦ୍ୟମାସମ ।

୨ । ବୁଦ୍ଧ—2. Estimate.

କଳଦ୍ଵ—ସ. ବି (କଳ = ଶୀର୍ଣ୍ଣ + ତୈଧାରୁ = ଦୀଶକରିବା + କଣ୍ଠୀ. ଥ)—

Kalatra ୧ । ପହି—1. Married wife.

୨ । ନିତମ୍ପଦେଶ; ପିରୁ ଓ କଟିଦେଶ—

2. The hip and loins.

୩ । ଦୂର୍ଗ—3. Castle; citadel.

୪ । ପୁନବସ୍ତୁ କଷ୍ଟ—

4. The 7th lunar mansion (Apte)

କଳଦାନ୍ତ—ଦେ. ବି. (ସ. କଳକଳ + ଦନ୍ତ)—ପାହର କଢ଼ିରେ ଥିବା ଦାନ୍ତ;

Kaladānta ତକଦାନ୍ତ—Molar teeth; grinding teeth;

କ୍ଷେରଦାନ୍ତ ଡାନ୍ତ
ଡାନ୍ତ

କଳଧର୍ତ୍ତ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସ. = କଳଧୌତ)—ସୁନା—

Kaladhauta

Gold.

କଳଧରତ ଲତା ବାଟେ ଯେବେ, କାରିପାଇଁ କମକ ଅଟ ଗେବେ ।

ବାନବୃତ୍ତ ରସକଣ୍ଠୋଳ ।

କଳଧୂତ—ସ. ବି. (କଳ + ଧୂତ)—୧ । ସୁନା; ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ—

Kaladhūta 1. Gold.

୨ । ରୂପ—2. Silver.

୩ । ଅବ୍ୟକ୍ତ ମଧୁର ଧୂତ—

3. Low indistinct noise.

କଳଧୌତ—ସ. ବି. (କଳ + ଧୌତ)—କଳଧୂତ (ଦେଖ)

Kaladhauta

Kaladhūta (See)

କଳଧୌତ ଲିପି—ଦେ. ବି.—ହସ୍ତଲିଖିତ ଚତ୍ରି ପୁସ୍ତକରେ ସୁନାଲି

Kaladhauta lipi କଳରେ ଲେଖା ଅକ୍ଷର—Characters
written in golden ink in illuminated

manuscripts.

କଳଧୁନି—ସ. ବି.—୧ । (ମଧ୍ୟଦଲେଖୀ; କଳ + ଧୁନି; କଳମୁକ୍ତ ଧୁନି)-

Kaladhwani ଅବ୍ୟକ୍ତ ମଧୁର ଧୁନି—

Low indistinct sweet note.

୧ । (ବହୁମୁହୁ)—କଣୋତ—Turtle-dove.

୨ । ପିକ—3. Cuckoo.

୩ । ମୟୁର—4. Peacock.

କଳନ—ସ. ବି. (କଳ ଧାରୁ + ଭାବ. ଅନ)—୧ । ଗଣନ—

Kalana 1. Calculation; estimation; reckoning.

୨ । ଧାରଣ—2. Holding.

୩ । ମାପିବା—3. Measurement.

୪ । ପରିଧାନ—4. Wearing apparel.

୫ । ଗ୍ରହଣ—5. Acceptance.

୬ । ଦର୍ଶନ—6. Seeing.

୭ । ଅନୁମାନ—7. Guess; supposition.

୮ । ଜ୍ଞାନ—8. Knowledge.

୯ । ଶାରବା; ଗ୍ରାସ—9. Feeding; eating.

୧୦ । ଲଂଘନ—10. Crossing; overcoming.

୧୧ । ଉତ୍ତ—11. Sign.

୧	ଇ	ଉ	ବୁରୁ	ଶ	ଏ	ଦ୍ୱାଷନ୍ତି କର୍ଣ୍ଣି	ଅନୁକୂଳିକ ସୁତ୍ତାଶର	ସ	ଜ	ଶୁଷ୍କ	ଙ୍କ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ହ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଵେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣି	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ର ବିନ୍ଦୁ ସୁତ୍ତାବର୍ଣ୍ଣି	ଶ୍ରୀ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଅ	ଡ଼	ନ୍ଦ୍ର

୧୨ । ଦୋଷ—12. Fault.

୧୩ । ଶନ୍ତୀମାନ ହେବା—13. Resounding; sounding.

୧୪ । ଶ୍ରୀ ଗର୍ଭରେ ମିଶିଛ ରଜୋଷାର୍ଥ—

14. The male and female semens mixed together in the womb.

୧୫ । ବେଳିଲାତା—15. The Ratan; cane creeper.

୧୬ । ବଣୀଭୂତତ୍ତ୍ଵ; ବଣତା—

16. Subjugation; subordination.

୧୭ । ବୁଲନା—17. Comparison.

୧୮ । ଅବଧାରଣା; ଧାରଣା—18. Realisation; comprehension; ascertainment.

୧୯ । ଆଚାରଣ (ଶ୍ରୀ ଶକ୍ତୀଶାରାଗ) —19. Conduct.

୨୦ । ଦୃଷ୍ଟିଶା; ଦୃଷ୍ଟିରବା—

20. Causing; effecting. (M. W.)

୨୧ । ଅକମ୍ପ୍ରତ୍ତ ମ୍ୟାର ଧନ କରିବା—21. Murmuring.

୨୨ । ଉତ୍ତରପ୍ରତ୍ଯେକ ସାରକା—22. Moving to and fro.

କଳନା—ସ. ବି. (କଳନ + ଅ) —କଳନ (ଦେଖ)

Kalanaā

Kalana (See)

କଳନା କରିବା—ଦେ. କି—(ସ. କଳନା)—୧ । କଳିବା;

Ka_lanā karibā ଅବଧାରଣ କରିବା; ମନରେ ଧାରଣା କରିବା—

କଳନା କରା 1 To comprehend; to ascertain; to form an idea.

କଳନାକରନା

କାଲ ଯା ଦୂରର ସତ୍ତ୍ଵ; କଳନା କଲ ମୋ ଅଣି ।

କଳନାର୍ଥୀ କଣ୍ଠର୍ଥୀ ।

୨ । ଅନୁମାନ ହାଣି କରିବା—

2. To estimate; to ascertain by guess.

୩ । ମାପିବା—

3. To measure; to fathom.

କଳନାଦ—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କଳ + ନାଦ) ମଧ୍ୟର ରବ—

Ka_lanāda Sweet sound.

କଳନାଦୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କଳନାଦ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍ଦ୍ର; ୧୩. ୧୨) —

Ka_lanādī ମଧ୍ୟରବନକାଶ—

(କଳନାଦିନା—ସି) Emitting a sweet sound.

କଳନା ପଢିବା—ଦେ. କି—ଚିହ୍ନ ପଢିବା; ଜଣା ପଢିବା—

Ka_lanā pardibā To be known.

ଲକନା ରତନ କଳନା ନ ପଡ଼ି କଳା ନାଗବନ୍ଧୀ ରେଲେ ମାତ୍ର ।

କଳନାର୍ଥୀ ସମୀକ୍ଷା ।

କଳନ୍ତର—ଦେ. ବି. (ସ. କଳନ୍ତର)—

Ka_lantara ରୁଣ ଦିଆଯିବା ଧନ ଉପରେ ହେବା ସ୍ଵର୍ଗ; କୁସ୍ତି—

କୁସ୍ତି Interest on money lent.

କୁସ୍ତି କଳନ୍ତର ହୋଇ ପ୍ରତିବିର୍ତ୍ତି ।

ରଙ୍ଗ ବୈଦେଶୀଶବଦିକାସ ।

କଳନର—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. କଳନର)—୧ । ଏକ ଶ୍ରେଣୀୟ

Kalandar ମୁସଲମାନ ପଳାର ବା ସନ୍ଦାରୀ; ମୁଣ୍ଡିତମସ୍ତକ

କାଲନର ମୁସଲମାନ ସନ୍ଦାରୀ; ପୀର—

କଳନର 1. A Mahomedan ascetic.

୨ । ଶିଷ୍ଟକର ଜାତବିଶେଷ—

2. Name of a halfblood people.

୩ । ସବସ୍ତ ଦାନକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—

3. A person who has given away every thing he has.

କଳପ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. କଳପ = ମଣ୍ଡ; ତୁଳ. ସ. କଳ = ରଚନା) -

Kalapa ୧ । ଖୋବାମାନେ ଲୁଗାରେ ଯେଉଁ ମଣ୍ଡ ଦିଅନ୍ତି—

କଳପ 1. Starch or paste laid by washermen on washed clothes.

[ଦ୍ର—ଖୋବାମାନେ ଲୁଗା କାଚିଥାର ଭାତ ବା ଆଶରୁଟର ଖୁବ ପଢିଲା ମଣ୍ଡକୁ ଲୁଗା ଭିପରେ ବୋଲି ଦିଅନ୍ତି । ଏପର କଲେ ଲୁଗାର ଭିପର ଚକ୍ରଶ ଓ ଟାଣୁଥ ହୃଦ । ଏହି ମଣ୍ଡରେ ନେଇ ମିଶାଇ ଖୋବାମାନେ ଲୁଗାକୁ ନେଇଥା କରନ୍ତି; ନେଇଥା ଲୁଗାରେ ସହଜରେ ମଳ ଧର ପଡ଼େ ନାହିଁ ।]

୨ । ପାତିଲୁ ବାଳକୁ କଳା କରିବା ପାଇଁ ତହିଁରେ ବୋଲି-

ଯିବା ରଙ୍ଗବିଶେଷ—2. A paint for making grey hair turn black.

ଦେ. (ପ୍ରତିନ ପଦ୍ୟ) ବ—୧ । (ସ. କଳାପ)—ସମ୍ମ—

1. Collection.

ବଳ ସାତବ ଜେବ ବଳପେ । ରଙ୍ଗ. ବୈଦେଶୀଶବଦିକାସ ।

୨ । (ସ. କଳ)—ବହୁମୁଗ; କଳ—

2. Indefinite age; an age.

ବହୁକ ଦିନକ କଳପ ବୋଲନ୍ତି । କୁଷର୍ଣ୍ଣିତ, ମହାଭାରତ, ସର ।

୩ । (ଯାହାହାର ମନ୍ଦସ୍ୟ କଳୁଜାମ ହୃଦ) ଅଜର ଅମର

ହେବାର ଭିଷଧ ବା ବୁଝି—3. A herb used for making people invulnerable against old age and death.

ହୁଏ ବୋଲଲେ ତୁ କଳପ କର

ଶାରଲେ ହୋଇରୁ ଅକର୍ମର । ପ୍ରାଚୀ. ପରବେଗିଗା ।

କଳପଣୀ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି—କଳାପ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Ka_lapanā (etc) Kalpanā (etc) (See)

କଳପତ୍ର—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସ. କଳପତ୍ର) —କଳପତ୍ର (ଦେଖ)

Ka_lapataru Kalpataru (See)

କାମରା କଳପତ୍ର ପଞ୍ଚମି ନାମ । ଅରମ୍ଭୁ. ବଦନୁତ୍ତାମଣି ।

କଳପକା—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି (ସ. କଳନା) —କଳନା (ଦେଖ).

Ka_lapanā Kalpanā (See)

କଳପକା କଳପକା କଳପକା କାମ । ରଙ୍ଗ ବୈଦେଶୀଶବଦିକାସ ।

ସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅପର ସ୍ଥାରେ ସ୍ଵତଂ ୧ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଉତ୍ତା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତିଥି ୯ ଗା , ଚକ୍ରର ବୌଣୀର ବର୍ଣ୍ଣ ଲା ମାତ୍ରାପ୍ରତ୍ୟେ ଶତ ଗୋଟିଲେ, ସେବେ ଏ ବୃକ୍ଷକୋଣରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶତ ପାଇଁ ସଥାହିମେ ଚହୁଁର ଦିଗ୍ବିଜ୍ୟ , ଗା ୧ ଚକ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତ୍ୟେ ଶତ ଶୋଭିବାରୁ ଦେବ । ସଥା—ଗାର୍ଭ' ନ ମିଳିଲେ 'ଶତ' ଗୋଟିବେ; 'ବୃକ୍ଷ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃକ୍ଷ' ଗୋଟିବେ; 'ବୃକ୍ଷ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃକ୍ଷ' ଦେଖିବେ; 'ଆଗନ୍ତ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଗନ୍ତ' ଦେଖିବେ; 'ଆଲବନ୍ତ' ନ ପାଇଲେ ଆଲବନ୍ତ ଦେଖିବେ ।

କଳପବଟ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସ. କଳପବଟ)—କଳପବଟ (ଦେଖ)

Kalapabatā

କଳପବଟ ମୂଳ ବସି

ବୈଶ୍ଵବଗୋଟୀ ମୟେ ମିଶି । ଭୂପର. ପ୍ରେମପଞ୍ଚମୀ ।

Kalpabatā (See)

କଳପ ମଞ୍ଚରୁତ୍ତ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସ. କଳପ + ମଞ୍ଚରୁତ୍ତ)—

Kalapa mahīruha

କଳପ ମଞ୍ଚରୁତ୍ତ (ଦେଖ)

Kalpabruksha (See)

କଳପ ମଞ୍ଚରୁତ୍ତ ନିକଟେ । ଗ୍ରାମ. ରହମମଞ୍ଜୁପା

କଳପା—ଦେ. ବି—କଳପା ଚେଙ୍ଗା (ଦେଖ)

Kalapā

Kalapā chēngā (See)

କଳପା ଚେଙ୍ଗା—ଦେ. ବି—କଳପା ଚେଙ୍ଗା (ଦେଖ)

Kalapā chēngā

Kalapā chēngā (See)

କଳପା ଚେଙ୍ଗା—ଦେ. ବି—ଏକଜାଗ୍ରମ୍ ମାଛ—A kind of fish;

Kalapā chēngā

Oppisee Phalassp.

[ଦ୍ୱ—ଏ ମାଛର ମୁଣ୍ଡ ସାପମଣ୍ଡର ।]

କଳ ପାଣି—ଦେ. ବି.—କଳ ଜଳ (ଦେଖ)

Kala pāṇi

Kalajala (See)

କଳପିତ—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବିଶ. (ସ. କଳିତ) —କଳିତ (ଦେଖ)

Kalapita

Kalpita (See)

ପୁନ୍ର କଳପିତ ଦୁଃଖ ସେ ପାଇ ଭାଇ—ଦ୍ୱାର୍ଥିତ. ମହାଭରତ. ବନ ।

କଳପିକା—ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) କି. (ସ. କଳିଧାରୁ) —କଳିକା (ଦେଖ)

Kalapibhā

Kalpibhā (See)

ଅବା ତା ପଥେ ଯିବା ଜାଣ କଳପିଥିବା—ତା ପଛେ ସେଇ ପରାମର୍ଶ ରେ ।

ଭକ୍ତ. କୋଟ୍ଟାଗ୍ରସ୍ତବର୍ଗ ।

କଳବର୍ତ୍ତ—ଦେ. ବି. (ନାମ) —ହାଇଦରବାଦ୍ ନିକଟସ୍ଥ ପ୍ରାଚୀନ ସନ୍ତ୍ୟା

Kalabarga

କୁଣ୍ଡଳ—Name of an ancient kingdom

in South India.

[ଦ୍ୱ—ଉତ୍ତଳର ସ୍ବାଧୀନ ରଜା ପ୍ରତାପରୁଦ୍ଧ ଦେବ ଏ ରଜ୍ୟ

ଜୟ କର 'କଳବର୍ତ୍ତର' ଉପାଧରେ ତୁଣିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଜଗବକ୍ଷ—ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ତଳ ।]

କଳବଲ—ଦେ. ବି. (ଧୂନ୍ୟନୂକରଣ; ତୁଳ—ହି. କଳମଲାନା =

Kalabala

ବିପଦରେ ପଡ଼ି ଅସ୍ତିର ଦେବା)—

ହାୟରାନୀ

୧ । ଦୁଃଖ—1. Affliction.

ହାୟାନୀ

୨ । ଅର୍ତ୍ତ; ପାତ୍ରା—2. Ailing; agony.

୩ । ଯନ୍ତ୍ରଣା—3. Acute pain; pang.

ମୃଦୁ କଳବଲ ଘାସ ମୁଦ୍ରିତ ଗଢ଼—ରାଜାରାଜ, ଦଶଧିତଯେବ ।

ଦେ. ବିଶ.—୧ । ଅର୍ତ୍ତ—1. Ailing; pained;

agonised.

ହାୟରାନୀ ୨ । ପାତ୍ରାତ; ଅସ୍ତିର—

ହୈଯାନ ୨. Troubled; distressed.

ବିଲବଲ ଉଚ୍ଚପତ୍ର, ହୋଇଯାଇଛି ନିପତ୍ର, ସବେଳେ ଅଶ୍ଵ ଦରରେ ।

ବିଲବଲ-କଣ୍ଠେ ତଥି ।

୩ । ବିକଳ—3. Disconcerted.

ଶାବୁଦ୍ଧ ଦେହରେ ତ ନାହିଁ କହ ବଳ

ଏଣ୍ ଗଲୁଅଛି ହୋଇ ସେ କଳବଲ—କୃଷ୍ଣିତ୍ତ. ମହାଭରତ. ବନ ।

୪ । ଦୁଃଖଦାୟକ—

4. Afflicting; harrowing; agonising.

୫ । କୁଣ୍ଡ; ଦବଗଞ୍ଜ—5. Afflicted.

ମୋ ଦେ ସକାରୁଁ ସେ ହେବ କଳବଲ—କୃଷ୍ଣିତ୍ତ. ମହାଭରତ. ବନ ।

କଳବଲ କରିବା—ଦେ. କି.—ଦୁଃଖ ଦେବା; ପାତ୍ରାଦେବା; ଦରକାତ

Kalabala karibā

କରିବା; ଦବଗଞ୍ଜ କରିବା—

ହାୟରାନକରା To afflict; to inflict pain; to put into

ହୈଯାନକରା trouble or hardship; to give pangs.

କଳବଲକୌଣଳ—ଦେ. ବି.—କୌଣସି ଉଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରିବା

Kalabala kausala କିମନ୍ତେ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ସବୁପ୍ରକାର ପ୍ରକାଶ୍ୟ

କଳବଲକୌଣଳ ଓ ଅପ୍ରକାଶ୍ୟ ଉପାୟ—

Kalabala All conceivable means; fair or foul for bringing about a thing.

କଳବଲ ଦେବା—ଦେ. କି.—ଦୁଃଖ ପାଇବା; ଜାତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ-

Kalabala hebā କରିବା—To be sorely afflicted; to

ହାୟରାନ ହେବୁଁ be distressed.

ହୈଯାନହୋଲା, କଳମଲାନା, କୁଳମଲାନା

କଳବଲିଥା—ଦେ. ବିଶ.—କଳବଲ (ଦେଖ)

Kalabalia

Kalabala (See)

କଳବଣି—ଦେ. ବିଶ.—ଯନ୍ତ୍ରଗୁଣିତ—

Kalabasa

Worked by machinery.

ବର୍ଷାରୀର ବୁଦ୍ଧିମ ପୁଣୀର୍କ କଳବଣି—ଭକ୍ତ. ବୈଷ୍ଣବବଳାସ ।

କଳବିଙ୍କ—ସ. ବି. (କଳ = ମଧୁର ଧୂନି + ବଙ୍କ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା

Kalabinika + କଣ୍ଠୀ. ଅ)—୧ । ଚଟକ; ପରତୁଆ ପଣୀ—

(କଳବିଙ୍କ—ସ୍ତ୍ରୀ । Sparrow.

1. Sparrow.

୨ । ଗୁଲୁଚ ଲଗ—2. Holarrhena Antidysenterica; Echites; a medicinal creeper.

୩ । ପିତାକୋରୁଆ (ଦେଖ)

3. Pitakorūā (See)

୪ । କଳଙ୍କ—4. Taint.

୫ । ଦାଗ—5. Mark.

୬ । ଶେର ଗୁମର—

6. A white chowrie or hair-fan.

କଳବାନ—ଦେ. ବି.—ଏକ ଜାଗ୍ରମ୍ ଗୁମର—

Kalabirā

Name of a plant.

କଳର—ସ. ବି. (କଳ = ଧୂନି କରିବା + ହଙ୍କାରେ. ଅର; ବିମା କରିବା

Kalabha ର ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. ଅ)—୧ । କରର; ୧୦ ବର୍ଷ ବୟସୁ

ଦ୍ୱିତୀୟାବକ—1. A young elephant aged

30 years.

୧	ଇ	ଉ	ଚତୁର	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁବାଷିକ ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵର	ଛ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ଚ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	ଢ	ନ୍ତ

୨ । ଉତ୍ସୁଶାବକ—

2. A young camel.

୩ । ଧାରୁଶ ଗଛ—3. The Thorn-apple plant.

କଳାଶୀ—ହ. ବଣ. ପୂ. (କଳ + ଶାଶ୍ଵତ + ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତୃ. ରନ୍; ମୋ. ୧୧.)—

Kalâbhâshî ମଧୁରଭାଷା—Sweet-speaking.

(କଳାଶୀଣୀ - ଶ୍ରୀ) ଦେ. ବଣ. ଶ୍ରୀ (ହ. କଳାଶୀଣୀ-ମଧୁରଭାଷନ)

କହିବା (ଶ୍ରୀ)—Sweet-speaking (woman).

ଆରେ କଳାଶୀ, କୁଣ୍ଡାପର କମଳୀ ମୁଖଶିଶୀ ।

କବସୂର୍ଯ୍ୟ ରମାକରତମ୍ ।

କଳମ—ବୈଦେ. ବି. (ରଂ) —ଶପା ପୁଷ୍ଟକ ବା ଲେଖାର ସ୍ତର—

Kalam A column in print or writing.

କଳମ ଦେ. ବି—କଳମ (ଦେଖ)

କାଳମ Kalama (See)

କଳମ—ହ. ବି. (କଳ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଅମ)—

Kalama ୧ । ହେମକୁ ଧାନ୍ୟ; ଶାରଦ ଧାନ୍ୟ—

• 1. Winter paddy.

୨ । (+ କର୍ତ୍ତୃ. ଅମ) —ଚୌର—2. Thief.

୩ । ଧୂତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି; ଠକ—3. A cheat.

ଦେ. ବି. ୫ । (ହ. କଳମ, କଳମୀ)—

ସ୍ଵ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—କଳମ, କଳମୀ, ଜଳଜାତ ଶାବଦିକ ଶତପଥା, କଳମିକା ବିଶେଷ—

1. An aquatic creeper cooked for food;

Ipomoea Reptans; Ipomoea aquatica.

କଳମିଶାଗ, କଳମାଶାଗ କରମି, କରେମ୍ବୁ, କଳମି ତେ. ତୁତିକୁର ତା. କୋଇଲଙ୍ଗୁ

[ଦ୍ର—ଏହା ପାଣିକୁରରେ ମାଡ଼େ; ମାଡ଼ ଏଥିର ତେବେ ପାଣି ଉପରେ ଭାବେ ।]

କଳମ ୨ । (ହ. କଳମ, କଳମୀ) ଏକ ଜାତୀୟ ଲତା; ଯହିଁ ର ନରକଟ କାଣ୍ଡ ଶରୀର କଳମ ସ୍ବରୂପ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ପରିମାଣ—

1. A kind of firm-stemmed reed from the stems of which pens are made; Phragmites Communis.

କଳମ—ଦେ. ବି. (ହ. କଳମ; କାହାର କାହାର ମତରେ ଥରିବା—

Kalama କଳମ ଶକ୍ତି ଅସିଛି ମାଡ଼ ସମ୍ମୁଦ୍ରରେ ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଏ; ଆଧୁନିକ ସମ୍ମୁଦ୍ର କୋଷ

ମାନଙ୍କରେ (ସଥା ହେମତନ୍, ମେଦମା, ଜଟାଧର, ତିକାଣ୍ଡ) ଲେଖନ ଅର୍ଥରେ କଳମ ଶକ୍ତି ଅଛି, କିନ୍ତୁ ଅମରକୋଷରେ ଏ ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ଭୁଲ. ଅ. କଳମୀ;

ତେ. କଳମୀ; ଗ୍ରୀକ. କଳମ; ଇଟନ. କଳମସ୍)—

୧ । କାଳିରେ ଲେଖିବାର ଲେଖନ—

1. Pen; reed pen.

୨ । ବଣିଆର ଲମ୍ ମୁନିଆ କଲମ ପର ସନ୍ତୁଷ୍ଟିବିଶେ—

2. A penlike instrument used by goldsmiths for chased work and embossing.

[ଦ୍ର—ଏ ହତଥାର ଦ୍ଵାରା ବଣିଆମାନେ ସୁନା ରୂପା ଉପରେ ନକାଶୀ କାମ ଶୋଦନ କରିବା ।]

୩ । ପ୍ରାଚୀନ ବୃକ୍ଷର ଶାଖାରେ ବୈଞ୍ଚିନିକ ଉପାୟ ଦ୍ଵାରା ଚେର ଉତ୍ସାଦନ କରିବା ପରେ ତାକୁ ଅସଲ ଗଛରୁ ପୃଥକ୍ କରି ଆଖି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଦୂଷ କରିବା ଡାଳ; ନୂଆ ଗଛ କରିବା ଉଦେଶ୍ୟରେ ପୁରୁଣା ଗଛରୁ ଚେର ଉତ୍ସାଦନ କରି ହୋଇ କଟାଯିବା ଡାଳ—

3. A graft.

୪ । ଲବଣ ପ୍ରଭାତ ପଦାର୍ଥର ଆକୃତିଦର୍ଶିକୁ ଲମ୍ ଦାନା—

4. Crystal (e.g. of salt).

୫ । କାଚ ହାଡ଼ ପ୍ରଭାତରେ ଲଟକ ଥିବା ଡିକୋଣ କାଚ-ଖଣ୍ଡ—5. Prismatic pieces of glass suspended from chandeliers; prism.

କଳମଉଡ଼—ଦେ. ବି—କଳମୋହର (ଦେଖ)

Kalamaurdâ Kalamohara (See)

କଳମ କରିବା—ଦେ. କି—ପୁରୁଣା ଗଛରୁ ଡାଳ କାଟି ସେହି ଡାଳରୁ Kalama kariba ନୂଆ ଗଛ ଜନ୍ମାଇବା—To cut a graft from a parent-tree.

କଳମ କରନା

କଳମ କାଠି—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମ) ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ଧାନ—

Kalama kâthi A species of paddy.

କଳମ ଚଳାଇବା—ଦେ. କି—୧ । ଲେଖିବା—

Kalama chalaibâ 1. To write; to wield the pen.

କଳମଚାଲାନ ୨ । ଅନ୍ୟର ଲେଖା ଉପରେ କଳମଦ୍ଵାରା ଗାର କାଟି

କଳମ ଚଳାନା ଦେବା—2. To score through a writing.

କଳମଗୁରୁ—ଦେ. ବି—ସୁତନ୍ ଗଛ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅସଲ ଗଛରୁ କଟା

Kalamachârâ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ନୂତନ ଗଛ—

କଳମମୀଚାରା New graft taken from a parent-tree.

କଳମୀ ପୌଦା

କଳମ ଗୁଲିବା—ଦେ. କି—କଳମ ଚଳାଇବା (ଦେଖ)—

Kalama châlibâ Kalamachârâ (See)

କଳମଜାରି—ବୈଦେ. ବି (ପା. କଳମଜାରା)—ବନ୍ଦୁ ଲେଖକ ଉପରେ

Kalamajâri ପ୍ରଭୂତ ବା ଅଧିକାର—Mastery over many

କଳମଜାରୀ କଳମଜାରୀ—persons.

କଳମଜାରୀ

କଳମଜୋର—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. କଳମଜୋର)—

Kalamajor ୧ । ଲେଖିବାର କଳମା—

କଳମରଜୋର ୧. Penmanship.

୧	ଇ	ଉ	ହୁର	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତବଣ୍ଣ	ଅନୁକାରୀକ ସୁକ୍ରାନ୍ତର	ସ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍ଗ	ଇଥୁ	ଉଥ	ଛ
୨	ର	ଉ	ହୁ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଅକାଶନ୍ତବଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସୁକ୍ରୁ ବଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇଥ	କ	ନୁ	

୪ । ଦୋଷ—4. Fault; defect.

* । କଳଙ୍କ—5. Stain.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ମରଳା; ଅସନା—1. Dirty; foul.

* । ପାର୍ଶ୍ଵ—2. Sinful.

କଳମା—ବୈଦେ. (ଅରଣୀ) ବି—କଳମା (ଦେଖ)

Kalamā

Kalmā (See)

ଦେ. ବି. (ସ. କଳମ; ଏହା କଳମ ପରି ସରୁ ଥିବାରୁ)—
କଳମ ବା ଅଗରୁ ବଙ୍କା କରି ଦୂର କାନର ପାଖ ଗାଲରେ
ସବୁ ତିର୍ଯ୍ୟାନକ ରୂପିତୁଥିଲ—Rings of hair
done into curves by ladies on the cheeks
by the side of the ears.
ଶ୍ରୀମତୀ ରମେଶ ମାତ୍ରା ସେ କଳମା ସୁରଜା ଚିତ୍ର।

ବଦ୍ଧପୂର୍ବ—ଚନ୍ଦ୍ର କଳମା।

ଦେ. ବିଶ—୧ । କଳମ ବା ଅଗରୁ ବଙ୍କା କରି ସଜା ଯାଇଥିବା
(କଳମ ପାଖର ରୂପିତୁଥିଲ)—

1. (hair) Arranged like a hook below the
temples.

ଶ୍ରୀ ଅଦ୍ଵିତୀୟ ଯାତ୍ରୀ ପାରେ କଳମା କୁନ୍ତଳ ଚିତ୍ର।

ବଦ୍ଧପୂର୍ବ—ଚନ୍ଦ୍ର କଳମା।

* । କଳମ କରୁଯାଇଥିବା (ଗଇ)—

2. (tree) Grafted; produced by the
process of grafting.

କଳମି—ଦେ. ବି. (ସ. କଳମ)—କଳମି (ଦେଖ)

Kalami

Kalama (See)

କଳମି—ବୈଦେ. ବିଶ. (ଆ. କଳମୀ)—୧ । ଗଛରୁ କଳମ କରିବା

Kalami ପ୍ରଣାଲୀଦାର ସମ୍ମାଦିତ (ଗଇ)—1. (tree) Grafted;
କଳମୀ produced by the process of grafting.

କଳମୀ * । କଳମ ହୋଇଥିବା ଗଛରୁ ଦ୍ରବ୍ୟ (ଫଳ)—

2. (fruits) Produced from grafted plants.

* । କଳମ ଅକୃତବଣିଷ୍ଟ—

3. Shaped like a pen; pen-shaped.

୪ । ଦାନାଦାର—4. Crystallised.

* । ଲିପିବକ୍ଷ—5. Reduced to writing.

(ସଥା—କଳମି ଉଜ୍ଜାହାର)

କଳମି ଆମ୍ବ—ଦେ. ବି. (ଆ. କଳମୀ+ଫ. ଆମ୍ବ)—

Kalami āmba ୧ । କଳମ କରୁଯାଇଥିବା ଆମ୍ବଗଛ—

କଳମିଆମ

1. Mango graft.

କଳମି ଆମ୍ବ—* । କଳମି ଗଛରେ ଫଳବା ଆମ୍ବ—

2. Mango fruit from grafted tree.

କଳମି ଉଜ୍ଜାହାର—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. କଳମୀ+ ଉଜ୍ଜାହାର)—

Kalami ijāhār (କରିବାର ଶକ)—ମାଜିପ୍ରେଟକ କୋର୍ଟରେ

କଳମି ଏଜହାର ମୁଦେଇ ଫଳଦାର ଦରଖାସ୍ତ ଦାଖଲ କରିବା ପରେ

କଳମି ଇଜହାର ତାହାଠାରୁ ଯେଉଁ ହଲ୍‌ପାନ୍ ଜବାନ୍ ବନ୍ଦ ପ୍ରହଣ କରି

ମାଜିପ୍ରେଟ ସେ ଦରଖାସ୍ତ ପଛରେ ତାହା ଲିପିବକ୍ଷ କରି
ଦେଖିବାର ଦସ୍ତଖତ ନିଅନ୍ତ୍ର—A preliminary statement made on oath by the
complainant and recorded by the magistrate immediately on the filing of
a petition of complaint.

କଳମିଘୁର—ଦେ. ବି(ଆ. କଳମୀ+ବ. ଘୁର)—କଳମିଘୁର (ଦେଖ)—
Kalamichārā

Kalamachārā (See)

କଳମିଡୋଲ—ଦେ. ବି (ଜାହାଜଥା ଭାଷା)—ଜାହାଜରେ ବ୍ୟବହୃତ
Kalamidol ଲମ୍ବା ପାଲିବିଶେଷ—A kind of narrow
କଳମିପାଲ
and long sail used in ships.

କଳମିଡୋଲ ପଛରୁ କଳମିଡୋଲ ଅର ବରଗମାନ ହେବ ଦେଇ
ଶେଷ ମୁହାର ଠିକ କରି ରଖି ଦେଇଅଛନ୍ତି । ଏକମେହାଚନ୍ଦ୍ରପତି ।

କଳମିଶାଗ—ଦେ. ବି—କଳମ ଶାଗ (ଦେଖ)—

Kalamisāga

Kalama sāga (See)

କଳମି ସୋର—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. କଳମୀ+ପା. ଶୋର)—
Kalami sorā ୧ । ଦାନାସୁଲ୍ଲ ଲବଣ ଜାତୀୟ ପଟ୍ଟାପିଥମ—
କଳମି ସୋର

1. Name of a crystallised salt;
Potassium Iodide.

* । ପରିଷ୍ଠ ଦାନା ବାନ୍ଧିଥିବା ସବଖାର—
2. Crystallised Nitre or Saltpetre.

କଳମୁଖ—ଦେ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ଧାନ—

Kalamuāñi

Name of a kind of paddy.

କଳମୁଷ—ଗ୍ରା. ବି ଓ ବିଶ—କଳମୁଷ (ଦେଖ)

Kalamusha

Kalamasha (See)

କଳମୋହର—ଦେ. ବି. (ସ. କଳା+ପା. ମୁହର)—

Kalamohara ନୂତନ ଶ୍ରୀରେ ଡିଅର ହୋଇଥିବା ପୁରୁତନ
କଲେର ମୋହର ମୋହର ପର ଦେଖାଯିବା ସ୍ଥର୍ମୁଦ୍ର ।

କଳଦାର ମୁହର କଳଦାର ମୁହର ମୁହର ମୁହର ମୁହର
Imitation gold-mohur prepared
with the help of a machine to resemble
genuine old gold coin.

କଳମ୍—ସ. ବି. (କଡ଼ି ଧାରୁ=ରକ୍ଷଣ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅମ୍)—

Kalamba ୧ । କାଣ; ଶର=1. Arrow.

କାଣେ କରେ ଶର ସଦୃକ କଳମ୍ । କବ୍ସର୍—କରଣାରକ୍ଷଣ । କାଣ ।

* । ଶାଗର ତେଙ୍ଗ ବା ତାଙ୍ଗ—

2. The stalk of a pot-herb.

* । କଳମ ଦେ. ୧ (ଦେଖ)

3. Kalama 1 (See)

୪ । କଦମ୍, ଗଛ—4. Anthocephalus Cadamba
(tree)

କଳମସ—ବୈଦେ. ବି. (ନାମ) —ଆମ୍ରାକା ଅବଶ୍ୟକ କରିଥିବା ପ୍ରସିଦ୍ଧ
Kalambas ଶ୍ରେନ୍‌ଦେଶୀୟ ନାଚକ—Columbus, the discoverer of America.

୧	ଇ	ଉ	ରୁହଁ	ଟି	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅକୁଣ୍ଡାପିକ ସ୍ତରାଷର	ସ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସାର ବା ଉନ୍ନତିବନ୍ଧୁଷତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇଅନ୍ତ	ତ	ନ

କଳଶ ଘଜିବା—ଦେ. କି—୧। କଳଶକୁ ତଳେ ପକାଇ ଚାନ୍ଦ କର
Kalaśa bhāngibā ଦେବା—1. To shatter a pitcher to pieces by throwing it down.

୨। (ମାରପେ କାନ୍ତି ବା କବାଟରେ ତଳା ଲେଖିବାବେଳେ)
କଳଶ ଆକାରବିଶିଷ୍ଟ ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମୁଦ ତଥା ଅଳକନ
କରିବା—2. To draw the picture of a pitcher on doors and walls.

କଳଶା—ଦେ. ବି—୧। ପରାଶର ସହିତ କୋଡ଼ି ଲଗାଯିବା ଦୂର ପଟାର
Kalaśā ଦାଢ଼ରେ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଦତ୍ତାରରେ ଖୋଲାଯିବା ଖାଲ—
କଳାସୀ 2. Long grooves cut on the edge of two planks intended to fit into each other tightly.

୩। ଯୋଡ଼ା ହେବା ପଟାମାନଙ୍କୁ ନିରୁଜ୍ଜ କର ଯୋଡ଼ିବା ନିମନ୍ତେ,
ଦୁଇପାଳର ବିପଶ୍ଚତ ଦାଢ଼କୁ କଳଶିବା ପାଇଁ ବଢ଼େଇବକ
ଦ୍ଵାରା ବ୍ୟବହୃତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କିହାଣ; ତାଣୀ—2. A small chisel used by carpenters to make grooves on the edge of planks intended to fit into each other tightly.
୩। ସଙ୍ଗୀତର ସୁରକ୍ଷିତେ—3. Name of a musical strain.

ଦେଶଭାଷା କଳଶ ବାଣିରେ କର ଗାତ—ଗ୍ରାମ ଶିବସରେସ୍ୱ ।

[ଦ୍ରୁ—ଏଥୁର ସ୍ଵରେଷକ ପାଦରେ ୧୪ ଅଷ୍ଟର ଥାଏ; ୮ ମ ଅଷ୍ଟର ଓ ଶେଷ ଅଷ୍ଟର ଉପରେ ସତପାତ ହୁଏ ।]

କଳଶାଇବା—ଦେ. କି—(ବନ୍ଦେରମାନେ) ଦୁଇଖଣ୍ଡି ପଟାକୁ ଯୋଡ଼ିଲା
Kalaśāibā ବେଳେ ତହିଁର ଯୋଡ଼ିପାଳକୁ ନିରୁଜ୍ଜ କରିବା
ମାନସରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିହାଣ ଦ୍ଵାରା ଏକ ପଟାର
କଳାସୀକରନା ଉପରପାଖ ଦାଢ଼ରୁ ଅଧେ ତାଣୀ ଆର ପଟାର
ତଳଦାଢ଼ ଅଧେ ତାଣୀ ଦୁଇ ପଟାର ତଞ୍ଚା ଅଂଶ ଦ୍ୱୟକୁ
ଉପରତଳ କରି ଚଢ଼ାଇ ଦେବା—

To cause two wooden planks to fit into each other tightly by making half-grooves in both.

କଳଶି—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି. (ସ. କଳଶୀ; ଭୁଲ; ବ. କଳଶି)—
Kalaśi କଳଶ ୧ (ଦେଖ)
Kalaśa 1 (See)

କଳଶିବା—ଦେ. କି—କଳଶାଇବା (ଦେଖ)
Kalaśibā Kalaśāibā (See)

କଳଶୀ—ସ. ବି. (କଳଶ + ଶୁଦ୍ଧାର୍ଥରେ ରି) — ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଳଶ—
Kalaśi A small pitcher.

କଳଶୋଦଧି—ସ. ବି. (କଳଶ + ଦ୍ୱଦ୍ୱଧି) — ସମ୍ବୁଦ୍ଧ—
Kalaśodadhi The sea.
କଳସ—ସ. ବି. (କ = କଳ + ବସ୍ତ ଧାରୁ = ହାତା କରିବା +
ଅଧିକରଣ. ଅ)—
Kalaśa

୧। ଜଳପାତ୍ର; ଘଡ଼ା; ମାଠିଆ; କୁମୁ—

1. Water-jar; a narrow mouthed waterpot.

[ଦ୍ରୁ—ତନ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ କଳସର ବ୍ୟାସ ୫୦ ଅଙ୍ଗୁଲ, ଭ୍ରତ ୧୦
ଅଙ୍ଗୁଲ ଓ ମୁହଁ ଟ ଅଙ୍ଗୁଲ ହେବା ଉଚିତ ।

ହଳ ଶଦସାଗର ।]

୨। ଦେଉଳର ଗମ୍ବୁଜ ଉପରେ ସ୍ଥାପିତ କୁମୁଦାକାର ଅଳକାର—

2. A cupola; an ornamental jar set up on the top of the dome of a temple or building.

୩। ମାଙ୍ଗଳିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସବାରମ୍ବରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ପୂଜା
ହେବା ପୂର୍ଣ୍ଣକୁମୁ—3. A water-jar filled up with water and set up in ceremonies and worshipped first.

୪। ଦ୍ରୋଣ ବା ଟ ସେର ପରମାଣ (ହି. ଶଦସାଗର)—
4. A unit of measure equal to 8 Seers.

୫। (ନାମ) ୧୪ ଶକାଦରେ କାଶ୍ମୀରରେ ରଜନ୍ତର କରୁଥିବା
ଜଣେ ଅଭ୍ୟାସୀ ଓ ପାପୀ ରଜା—

5. Name of a king of Kashmire.

[ଦ୍ରୁ—ଏ ଆପଣା ପିତାଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସର
କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଆପଣା ଉଗିମାଙ୍କର ସଜ୍ଜା ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଡିତ
ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ମନ୍ତ୍ରିମାନେ ଏହାଙ୍କୁ ସିଂହାସନରୁଥିତ କର
ଏହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ସିଂହାସନରେ ବସାଇ ଥିଲେ । ହି. ଶଦସାଗର]

୬। କୋହଳ ମୁନିଙ୍କ ମତରେ ନୃତ୍ୟର ପ୍ରକାରରେ
(ହି. ଶଦସାଗର)—6. A kind of dancing.

ଦେ. ବି. (ବଣୀଥ ଶକ) ସୁନା ରୂପାରେ କୁଆର ଜଳପାତ୍ରବିଶେଷ—
A water-vessel made of gold or other metal.

କଳସ—ସ. ବି—କଳସ (ଦେଖ)

Kalasa

Kalaśa (See)

କଳସ ଥାପିବା—ଦେ. କି—କଳଶ ବିଶାଇବା (ଦେଖ)

Kalaśa thāpibā

Kalaśa basāibā (See)

କଳସାର୍ଣ୍ଣବ—ସ. ବି—ସମ୍ବୁଦ୍ଧ—

Kalaśārṇṇava

The sea.

କଳସୀ—ସ. ବି. (କଳସ + ଶୁଦ୍ଧାର୍ଥରେ ରି) — ଶୁଦ୍ଧ କଳସ—

Kalaśi

A small pitcher.

କଳସ୍ଵର—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କଳ + ସ୍ଵର; କଳ ସ୍ଵର୍କୁ ସର)—

Kalaśwara

ଅବ୍ୟକ୍ତ ମଧ୍ୟ ଶବ୍ଦ—

Low musical note.

କଳୁ—ସ. ବି. (କଳ = ଅବ୍ୟକ୍ତ, ମଧ୍ୟ ଶବ୍ଦ + ହନ୍ତ ଧାରୁ =

Kalaḥ

ନାଶ କରିବା + କଣ୍ଠୀ ଥ)—୧। ବିବାଦ—

1. Dispute; contention.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖରେ ମୁହଁତ ୬ ପଢ଼ିବ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ପଢ଼ିବ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଲାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ପଢ଼ିବ କୌଣସି କରି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଫଳ ଶୋଭାଲ୍ଲ, ଲୋକେ ଏ ଭାଗକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ଦେବେ ଯେହି କେ ପାର୍ଦ୍ଦ ସଥାଫିମେ ଚର୍ଚିର ବିଷୟର, ବା ୩ ପଢ଼ିବ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଫଳ ଶୋଭାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ରୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଥ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବଜୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ପନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅରବନ’ ଦେଖିବେ ।

୨ । କଳ; ଧରତା—2. Quarrel.

୩ । ଯୁଦ୍ଧ—3. Fight; strife.

୪ । ଶୁଦ୍ଧକୋଷ—4. Sheath of a sword.

୫ । ପଥ—5. Road; way; path.

୬ । ଶଠତା; ଭଣ୍ଡତା—6. Cheating; fraud.

କଳହକାରୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (କଳହ + କୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା. ୧ବ.)

Kalahakārī —କଳହକାରୀ; କଳହା; ସେ କଳ କରେ—
(କଳହକାରଣ—ସ୍ତ୍ରୀ) Quarrelsome; querulous; fractious.

କଳହପ୍ରିୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (ବହୁବ୍ରୀହି)—କଳହକାରୀ (ଦେଖ)

Kalahapriya **Kalahakārī (See)**

(କଳହପ୍ରିୟ—ସ୍ତ୍ରୀ)

କଳହ ଲଗାଇବା—ଦେ. କ୍ରି—ପ୍ରଥମରୁ କଳ କରିବା; କଳହର ସୁତପାତ

Kalahā lagāibā କରିବା—To pick up a quarrel; to
provokē a quarrel.
ବାଗଡାଲାଗାନ

ଅଗରନା

କଳହଂସ—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କଳ = ମଧୁର ଶଦ + ହଂସ; କଳ

Kalahamsa କରୁଥୁବା ହଂସ)—

୧ । ଶଲହଂସ—

1. Drake; gander; swan.

୨ । ବ୍ରାହ୍ମଣ—2. A Brāhmaṇa.

୩ । ଉତ୍ତମ ରଜା—3. A good king.

୪ । ବ୍ରହ୍ମ; ପରମାତ୍ମା—

4. The Brahma; the Divine Soul.

୫ । ସଙ୍କର ରାଗିଣୀବିଶେଷ—

5. Name of a mixed musical strain.

୬ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚରଣରେ ୧୨ ଓ ମତାନ୍ତରେ ୧୩ ଅକ୍ଷର-
ଦିଶିଷ୍ଠ ବୃତ୍ତବିଶେଷ—

6. Name of a metre with 12 or 13 syllables
to a foot.

କଳହଂସକେଦାର—ଦେ. ବି—ଓଡ଼ିଆ ରାଗ ବା ଛନ୍ଦବିଶେଷ—

Kalahamsakedāra The name of a rhyme in Oriya.

[ଦ୍ଵା—ଏଥରେ ଗୁରୋଟ ପାଦ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦରେ ବାରଟି
ଲେଖାଏଁ ଅକ୍ଷର ଥାଏ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଓ ଚର୍ବିର୍ଥ ପାଦ ବୋଲି ସାରି ‘ଯେ’
ଧ୍ୱନି ଲଗାଇବାକୁ ହୁଏ, ଏହାର ସପ୍ରମ ଓ ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଭ୍ରପରେ
ସତିପାତ ହୁଏ । ଗାଇଲୁ ବେଳେ ଚର୍ବ ପାଦ ଶେଷରେ ‘ଯେ’
ଲଗାଇ ବୋଲି ସାରି ପୁଣି ଶ୍ଵେତ ପାଦକୁ ବିନା ‘ଯେ’ରେ ଆବୁଦ
କରିଯାଏ ।]

ସଥା—ରୁଦ୍ଧ ସାରସ ବେଳ ବରଷାରୁ

ନରଶାର ମିଶ୍ରିତ ହିରୁତି ବାର ଯେ

ଶୁକ ଦ୍ଵାରା ବାରତା ଗରୁଥ ସ୍ଵର

ସାର ଅଗ୍ରରେ ମୁହଁରରୁ କର ଯେ—

ଭାଷ. କୋଟ୍ରହାଣସକ୍ଷମ ।

କଳହାନ୍ତ—ଦେ. ବିଶ. କଳହାନ୍ତରିତା—କଳହାନ୍ତରିତା (ଦେଖ)
Kalahāntaritā (See)

କଳହାନ୍ତ ଭାବ ତାର ଦେଖିଲେ ସବୀ ।

ଆମେ ରହି କହେ ଦୂର ଶୁଣ ଦ୍ରୁମଣୀ ଗୋ—ପ୍ରାଚୀ ରସବାରଥ ।

କଳହାନ୍ତରିତା—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କଳହ + ଅନ୍ତର+ଇତି + ଅ)—

Kalahāntaritā ନାଟ୍ୟାଖ୍ୟାନୋକ୍ତ ନାୟିକାବିଶେଷ; ନାୟକ ବା
ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ କଳହ କରି ପରେ ଅନୁତ୍ପନ୍ନ (ନାୟକା)—
A class of heroines in dramatic works;
(a woman) regretting afterwards after
having quarrelled with her husband or
sweet-heart.

ପାଞ୍ଚଭାବ ହେଉ ମୋର, ଏବେ କଳହାନ୍ତରିତା ଜାପ ପରକାର ।

ଭାଷ. ପ୍ରେମବ୍ୟାନିଧି ।

କଳା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କଳ ଧାରୁ = ଶକ କରିବା + କର୍ମ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—

Kalā ୧ । ଅଂଶ—1. Part; portion.

(କଳା ସେ ବହୁ ଶୋଭା, ଅନାଦ ପରମପୂର୍ବତ ।)

ଚନ୍ଦନାଥ. ମହିଳାରତ ।

୨ । ଚନ୍ଦ୍ରକ ଶୋଭା ଭାଗରୁ ଏକଭାଗ; ଚନ୍ଦ୍ରକଳା—

2. A digi or $\frac{1}{4}$ part of the moon's disc;
a phase of the moon.

[ଦ୍ଵା—ପୁରାଣରେ ଲେଖା ଅଛି ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରକଠାରେ ଅମୃତ ଅଛି;
ଦେବତାମାନେ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷରେ ପ୍ରତିଦିନ ଚନ୍ଦ୍ରକଠାରୁ ଗୋଟିଏ
ଗୋଟିଏ କଳା ଅମୃତ ପାନ କରିବାରୁ ଚନ୍ଦ୍ରକ କଳା ନୟ ହୁଏ ।
ଶେଷକଳାରୁ ଅମାବାସ୍ୟା ଦିନ ଜଳ ଓ ଓଷଧମାନେ ପାନ କରନ୍ତି;
ଜଳ ଓ ଓଷଧକୁ ପଶୁମାନେ ପାନ କରି ଦୁଧ ଦିଅନ୍ତି; ଦୁଧରୁ ଦିଅ
ହୁଏ; ଏହି ଦିଅ ପୁଣି ଅହୁତରୁପେ ଚନ୍ଦ୍ରକଠାରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାରୁ
ଦ୍ରୁ ପୁଣି ଶୁନ୍ଧପକ୍ଷରେ କଳାଏ ଲେଖାଏ ବଢ଼ିନ୍ତି । ଚନ୍ଦ୍ରକ
ନିମ୍ନଲିଖିତ କଳାମାନଙ୍କୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଦେବତାମାନେ କୃଷ୍ଣପରିପଦ-
ଠାରୁ ଥରମୁ କରି ଖାଅନ୍ତି । ସଥା—୧ । ଅମୃତ—ଅଗ୍ନି;
୨ । ମାନଦା—ମୂର୍ଯ୍ୟ; ୩ । ପୁଣା—ବିଶେଦେବା; ୪ । ପୁଣ୍ଣି—
ବରୁଣ; ୫ । ରୁଣ୍ଣି—ବର୍ଷକାର; ୬ । ରତ୍ନ—ରତ୍ନ; ୭ । ଧୂତ—
ଦେବତିଶାର; ୮ । ଶରମା—ଅନ୍ତ ଏକପାତ୍ର; ୯ । ଚନ୍ଦ୍ରକା—ସମ;
୧୦ । କାନ୍ତି—ବାଯୁ; ୧୧ । ଜୟାଷ୍ଟୁ—ତୁମା; ୧୨ । ଶ୍ରୀ—ପିତୃଶାର;
୧୩ । ପ୍ରୀତି—କୁବେଶ; ୧୪ । ଅଙ୍ଗଦା—ପଶୁପତି; ୧୫ । ପୂଣୀ—
ପ୍ରଜାପତି; ୧୬ । ପୂଣୀମୁତା—ଜଳ ଓ ଓଷଧଗର—
ହି. ଶନ୍ତସାଗର ।]

୩ । ଗୀତ ବାଦ୍ୟ ଥାଦ ଦ୍ଵାରା ଶିଳ୍ପବିଦ୍ୟା—

3. The elegant arts; the fine arts, which
are 64 in number; dancing etc..

[ଦ୍ଵା—ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏ କଳାମାନ ଉତ୍ତମଗୁପ୍ତେ ଜାଣିବା ଉଚିତ ।

କାମଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁୟାରେ ୨୪ କଳାର ନାମଃ—୧ । ଗୀତ; ୨ । ବାଦ୍ୟ;

୩ । ନୃତ୍ୟ; ୪ । ନାଟକାରନମ୍; ୫ । ଆଲେଖ୍ୟ ବା ଚିତ୍ରଣ;

୧	ର	ତ	ତ୍ର	ତ	ଏ	ଦସକ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଆଜୁନାମିକ ସ୍ତରୀୟର	୨	କ	ଶ୍ଵେତ	ତ୍ର	ରୟ	ଭାଥ	ତ
୨	ର	ତ	ତ୍ର	ତୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶକୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଆଜୁନାମିକ ବା ଗନ୍ଧିତକୁ ସ୍ତରୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ରୟ	ଭାଥ	ତ

୨। ଚିଶେଷକଛେଦ ବା ଚିତାଲେଖା; ୩। ଶୂନ୍ୟ ଓ ପୂର୍ବରେ ଚିତ୍ରରତନା; ୪। ପୁଣ୍ୟରଣ; ୫। ଦଶନବସନାଙ୍ଗରାଗ; ୬। ମଣିତୁମିକା; ୭। ଶୟନରତନା; ୮। ଉଦକବାଦ୍ୟ (ଜଳରଙ୍ଗବାଦ୍ୟ); ୯। ଉଦକାସାତ (ସୁରୀତ ଜଳପେଚନ); ୧୦। ଚିତ୍ରମୋଗ(ବୃକ୍ଷ, ସୁବକ ଆଦି ଅବସ୍ଥା ପରବର୍ତ୍ତନ କରିବା); ୧୧। ମାଲ୍‌ପ୍ରଥନ; ୧୨। କେଶଶେଷଗ୍ରହୀତ୍ୟୋଜନ (ମୁଣ୍ଡରେ ପୂର୍ବ ସଜାଇବା); ୧୩। ନେପଥ୍ୟମୋଗ (ଦେଶକାଳପାତ୍ରାନୁଷ୍ଠାରେ ବସ୍ତ୍ରଭୂଷଣାଦି ପରିଧାନ); ୧୪। କର୍ଣ୍ଣିତସରଙ୍ଗ (କାନକୁ ବେଶହାର ଶୋରତ କରିବା); ୧୫। ସୁଗନ୍ଧମୋଜନ; ୧୬। ତୁଷ୍ଣିଣ; ୧୭। ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ; ୧୮। କୌରୁମାରମୋଗ (ଅସୁନରକୁ ସୁନ୍ଦର କରିବା); ୧୯। ହସ୍ତଲୀପିବ; ୨୦। ନାନା ପ୍ରକାରର ଶାକବ୍ୟଞ୍ଜନାଦି ପ୍ରସ୍ତୁତକରଣ; ୨୧। ପ୍ରପାନକ ପ୍ରସ୍ତୁତକରଣ; ୨୨। ସୁତୀକର୍ମ (କୁଞ୍ଚରେ ନାନା ପ୍ରକାର କାରିଗରୀ); ୨୩। ସୁତୀକର୍ମ; ୨୪। ପ୍ରହେଳିକା; ୨୫। ପ୍ରତିମାଳା ବା ଶୋକାନ୍ତ ଆବୃତ୍ତି; ୨୬। ଦୁଃଖମୋଗ(କଠିନ ଶକ୍ତି ବା ବାକ୍ୟର ତାତ୍ପର୍ୟ ବାହାର କରିବା); ୨୭। ସୁପ୍ରକାରମାତ୍ରନ; ୨୮। ନାଟକାଖ୍ୟାତ୍ୟକାର୍ତ୍ତନ; ୨୯। କାବ୍ୟମସମସ୍ୟାପୂର୍ବି; ୩୦। ବେତରେ ପଢ଼ୁ ଓ ଖଟରେ ଲେବାଲ୍ ଆଦି ବୁଝିବା; ୩୧। ତରକର୍ମ; ୩୨। ବନ୍ଦେଇକାମ; ୩୩। ଶୁଦ୍ଧନିର୍ମାଣ; ୩୪। ଥାରୁ ଓ ରତ୍ନପରିଷାର; ୩୫। ଧାରୁବାଦ (ମିଶ୍ରିତଧାରୁରୁ ଅସଲ ଥାରୁ ପୁଥକ କରିବା); ୩୬। ମଣିରାଗଜ୍ଞନ; ୩୭। ଖଣ୍ଡିତଦ୍ୟା; ୩୮। ବୃକ୍ଷାୟୁଦ୍ଧେଦମୋଗ; ୩୯। ମେଷକୁଳୁଟିଶାବକ୍ୟବୁଦ୍ଧି; ୩୧। ଶୁକ୍ଳପାରକାପ୍ରତିକଳନ; ୩୨। ଉତ୍ସାଦନ ବା ସୁଗନ୍ଧ ଲେପନ; ୩୩। କେଶମାର୍ଜନକୌଶଳ; ୩୪। ଅନ୍ତରମୁଣ୍ଡିକାକଥନ; ୩୫। ମେଲ୍ଲରାଶାଜ୍ଞନ; ୩୬। ଦେଶରାଶାଜ୍ଞନ; ୩୭। ବୈଶାଷିକାରୁ ରଦ୍ବିଷ୍ଟକ ବିଷ୍ଟ୍ୟ ଜାଣିବା; ୩୮। ସନ୍ତନିନିର୍ମାଣ; ୩୯। ଧାରଣ ମାତୃକା; ୪୦। ଅନ୍ୟର ପଢ଼ିବା ଦେଖୁ ସେହିପର ପଢ଼ିଯିବା; ୪୧। ଅନ୍ୟର ମନ ଅନୁଷ୍ଠାରେ କବିତା ରତନା; ୪୨। କିମ୍ବାବିକନ୍ତ; ୪୩। ଛଳକିତକମୋଗ; ୪୪। ଅରଧାନକୋଷତନୋଜ୍ଞନ; ୪୫। ବନ୍ଧୁଗୋପନା; ୪୬। ଦାଳକୀତ୍ରାକର୍ମ; ୪୭। ହୃଦୟକୀତ୍ରା; ୪୮। ବିନ୍ୟ ଓ ଶିଶ୍ରୁତିରଙ୍ଗଜ୍ଞନ; ୪୯। ପଶା ଆଦି କୀତ୍ରା; ୫୦। ବୈଜ୍ୟିକାବିଦ୍ୟାଜ୍ଞନ; ୫୧। ବୈତାଳକୁ ବିଦ୍ୟାଜ୍ଞନ—ହି. ଶନିଯାଗର ।]

୪। ଅତି ଅଳ୍ପ ସମୟ; ପ୍ରାୟ ୮ ସେକେଣ୍ଟ; ୩୦ କାଷ୍ଟ୍ର—
4. A minute division of time; about
8 seconds.

କୁମ୍ଭ ଦୁର୍ଦ୍ଵାରା ମୁହୂରର ରତ୍ନ
କଳା ମହିନେ ଅନ ଧୂଲ ପ୍ରେତର—ଶାନ୍ତିଶ୍ଵରରଙ୍ଗେ ।

* । (ଶତିତ) ଏକ କଟ୍ଟାର ୨୭ ଭାଗରୁ ୧ ଭାଗ—
୧୫ part of a cowri(shell-money).

୨। (ଜ୍ୟୋତିଷ) ରାଶିର ୧୮୦ ଭାଗରୁ ଭାଗ—

6. (Astronomy) The 180th part of the Zodiacal sign; ten minutes of a degree.

୭। ସ୍ତ୍ରୀ; କଳନ୍ତର—7. Interest.

୮। ଚିତ୍ର—8. Mark.

୯। କଳନ—9. Estimating; calculating; calculation.

୧୦। ଜ୍ୟୋତି; ତେଜ—10. Brilliance.

୧୧। କପଟ; ଛଳ—11. Stratagem.

୧୨। ବିତୁରି; ବିରାପ୍ୟ—

12. Glory; majesty; wealth.

୧୩। ସାମର୍ଥ୍ୟ—13. Power.

୧୪। ଶୌର୍ଯ୍ୟାଦି ଗୁଣ—

14. Good manly qualities.

୧୫। ନୌକା—Boat.

୧୬। ସଂଖ୍ୟା—16. Number.

୧୭। ସ୍ତ୍ରୀରତ୍ନ—17. The menstrual flux; the generative fluid in woman.

୧୮। ବିଭ୍ରାଣକ ଜ୍ୟେଷ୍ଠା କନ୍ୟା—

18. The eldest daughter of Bibhishana.

୧୯। ମଣ୍ୟ ରଷ୍ଟିକ ପତ୍ନୀ—

19. The wife of sage Marichi.

୨୦। ଜଗତରେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟ ଓ ଯୌନର୍ୟ ନିହିତ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅଗୋତର ରହିଥାଇ, ତାହାର ନିଜର କଳ୍ପନାଶ୍ଵରରେ ତାଳ ଜଗର ସମସ୍ତରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଶକ—

20. The art of expressing hidden beauties and truths of Nature.

୨୧। ସ୍ତ୍ରୀର୍ଯ୍ୟକ ତେଜର ବାରଗୋଟ ଭାଗ ବା ଅଂଶ—

21. One of the twelve parts of the sun's rays.

[ଦ୍ୱ—୧୨ ସନ୍ତାନ୍ତ ବିଶ୍ୱରେ ସ୍ତ୍ରୀର୍ଯ୍ୟକର ୧୨ ନାମ ଅଛି; ଏହି ଏହି ସ୍ତ୍ରୀର୍ଯ୍ୟକର ତେଜକୁ କଳା କହନ୍ତି—୧। ବିବସାନଙ୍କ କଳା ତପିଳା; ୨। ଅର୍ଯ୍ୟମା—ତପିଳା; ୩। ପୂଷା—ଧୂମ; ୪। ରିଷ୍ଣା—ମର୍ମା; ୫। ସବିତା—କୁଳିଳା; ୬। ରଗ—ରୁଚି; ୭। ଧାରା—ସୁଷୁମ୍ବ; ୮। ବିଧାତା—ଭୋଗଦା; ୯। ବରୁଣ—ବିଦ୍ଧ; ୧୦। ମିତ୍ର—ନୋଥମା; ୧୧। ଶୁନ୍ଦି—ଧାରଣି; ୧୨। ଉତୁକୁମ—ଶମା—ହି. ଶଦସାଗର ।]

୨୨। ଅଗ୍ନି ମଣ୍ଡଳର ୧୦ ଭାଗରୁ ଏକ ଭାଗ—

22. One of the ten parts of fire.

(ସଥା—୧। ଧୂମ; ୨। ଅର୍ଚି; ୩। ରିଷ୍ଣା; ୪। କୁଳିଳିଳିମା; ୫। ଶା; ୬। ସୁରୂଧା; ୭। କପିଳା; ୮। ହବ୍ୟକବ୍ୟକାହ ।)

୨୩। ଚିକାଶାସ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାରେ ଶଶରମ୍ବ ସାତ ଧାରୁ ମଧ୍ୟରୁ

ଏକ—23. One of the component elements of the body.

ସାଧାରଣ ଗ୍ରେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତ୍ତର ୧ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାଟା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛେବି ୬ ବା , ଚନ୍ଦ୍ର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାଟାପୁଣ୍ଡି ଶବ୍ଦ ଶୋଭାବୁଲି ପେବେ ଏ ରାଷ୍ଟାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ତଥ ସାର୍ଵ ସଥାତମେ ତହିଁ ର ବପରାଇ , ବା ୯ ଚନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାଟାପୁଣ୍ଡି ଶବ୍ଦ ଶୋଭାବୁଲି ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋଭାବୁ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ;

(ସଥା—ରଙ୍ଗ, ମେଦ, ମାସ, କପ, ମୁଦ୍ର, ପିତ୍ତ, ବର୍ଣ୍ଣୀ ।)

୨୪ । କୌଣସି—24. Skill.

୨୫ । ଜିହ୍ଵା (ହି. ଶନ୍ଦସାଗର)—

25. Tongue.

୨୬ । ବର୍ଣ୍ଣ; ଅଷ୍ଟର (ହି. ଶନ୍ଦସାଗର)—

26. Letter.

୨୭ । ସନ୍ତ (ହି. ଶନ୍ଦସାଗର)—

27. Machinery.

ଦେ. ବି. (ସ. କାଳ) — ୧ । କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ—

Black colour; dark colour.

କୁତ ଅପ ଯାହା ଦିଶିବ କଳାମୟେ,
ଦୂର ଶିରେ କୃଷ୍ଣ ମଣିର ପରୟେ—କୃଷ୍ଣରେ ମହାଭାବତାପାଦି ।

କାଳ, କାଳ— ୨ । ସାପକଳା—

କାଳା—Lamp-black.

୩ । କାଳି; ମସି—3. Ink.

୪ । କୃଷ୍ଣାଞ୍ଜନ; କହିଲ; ଅଖୁରେ ଦେନିବା କଳା—
4. Collyrium.

ସ । କଳଙ୍କ—5. Taint; scandal.

୭ । କଳାରଙ୍ଗ—6. Black paint.

୭ । କଳାଦାଗ—7. Black spot.

ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିମା) ବି. (ଭୁଲ. ବ. କଳ)—

୧ । କଦଳ—1. Plantain.

୨ । ଅଳକ—2. House-black.

ଦେ. ବିଶ.—କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣଦିଶିଷ୍ଟ—

Of black colour; dark lack.

କଳ—ଦେ. ବିଶ.— ୧ । କୃତ; କରିଥିବା (କର୍ମ)—

Kala—1. Done; performed.

ଅପଣାର ବଳ କର୍ମ ପରର ଯେ କବେ—ପାତାପାଦ. ନୃତ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି ।

, । କରିବା; କରିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—

2. Doer; one who has done.

କନ୍ଦମୟ ପିତାର ରୁ ମଣିଲୁ ବନ୍ଦର—ମହାଦେବ. ମାର୍କଣ୍ଡେସ୍ଵରଣ ।

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମା) ବିଶ.—କଳା; କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ—Black.

ଦେ. କି. (ସ. କୃ ଥାରୁ; କରିବା କିମ୍ବା ଅଭିକାଳ ଅସମ୍ଭାନ

ଅର୍ଥରେ ଶୟ ପୁରୁଷ ୧ ବରନ ଅଭିକାଳର ରୂପ)

ଦେ—(ସେ) କଳ—(He) Did.

କଳାଇ—ଦେ. ବି—ବିଆରିରୁ କଟା ହୋଇ ବନା ହୋଇଥିବା ଧାନ-

Kalāhi ବିହା; ଧାନଦଳ—A sheaf of harvested paddy-

ଆଟୀ; ହାଲା

plants.

କଳାଇ—ବେଦେ (ଅରଣୀ କଳାଇ—ରାଜାଧାରୁ) ବି.—ତମ୍ଭାପାଦ

Kalāi ଉପରେ ଟଣ ତରଳାଇ ତାଳିବା—The tinning of

କଳେଇ

କଳ

copper vessels with a layer of molten
tin.

[ଦ୍ର—କଳଇ ହୋଇଥିବା ତମ୍ଭାପାଦରେ ଖଟା ଆବି ଖାଦ୍ୟ
ଉଦ୍‌ବେଳ ଯାଏ ନାହିଁ ଓ ଶିଥୁ କଳଙ୍କି ପଡ଼େ ନାହିଁ ।]

କଳା ଇନ୍‌ଦିବା—ଦେ. ବି (ସ. କାଳ ଓ ଇନ୍‌ଦିବର)—ଶାତମାଳବର୍ଣ୍ଣର
Ka1āi indibara କଳଙ୍ଗୁ—Deep-blue lotus.

କାଲ ଯା ଦୂରର ଦେଖି, କଳନା କଲ ମୋ ଅଜୀ, କଳା ଇନ୍‌ଦିବର ଅରବିରେ ।
ଦେଖୁନ୍ତି. କଣ୍ଠାପତନ୍ତୁ ।

କଳାଇ—ଦେ. ବି. ଶୀ (ସ. କାଳି)—ଗ୍ରାମଦେଖାଇଶେଷ—

Kalāi Name of a popular Goddess.

କଳାଏତ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି (ସ. କାଳ + ତତ୍ତ୍ଵପର୍ଦି)—ବଢ଼ି
Kalāet କଳାତତି ସାପ—A kind of black snake.

କଳାକଟ୍କାଟ୍—ଦେ. ବିଶ—ଦୋର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣଦିଶିଷ୍ଟ—

Kalakatkaṭ Very black.

କାଲକୁଟେ; କାଲକୁଚକୁଚିଆ

କାଲାକଲ୍ଲୁ

କଳାକନା—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ଛଣ୍ଡା କଳାରେ ମାଟର ପାକାନ୍ତ ପ୍ରଭତ
Kalākana ସମାମଳା ହୋଇ ଥୁଆ ହୁଏ—The rags
with which earthen cooking pots
are brushed and washed.

କଳାକନା ବୁଲେଇଦେବା—ଦେ. କି—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଗୁହରୁ ଟିକକ ଠାରୁ
Kalākana buleideba ତିଳକ ପର୍ଦ୍ୟକୁ ସବୁ ପଦାର୍ଥ ଗେହି
କରିନେବା; ଗୁହରୁ ସବସବ ଦରଣ କରିବା—To take
away or steal every article from a
house.

କଳାକନା ଗୁହା—ଦେ. ବି. (ଗୁହୀ ତର କଳା—ଚନ୍ଦ୍ରକ କଳା + ଆକର = ସ୍ଥାନ;
Kalākana ଆଧାର)—ଚନ୍ଦ୍ର—Moon (having phases).

କ ମୋହନ ଲାଗା ଧର ବୋଟ କଳାକର ତିଳ ଗୁହି ସେ ଶାମ ମୂରତରେ ।

ଦେଖୁନ୍ତି. କଣ୍ଠାପତନ୍ତୁ ।

କଳାକନ୍ଦା—ଦେ. ବି—କଳାକାନ୍ଦୁ (ଦେଖ)

Kalākahnā Kalākāhnū (See)

କଳାକନ୍ଦେଇ—ଦେ. ବି—କଳାକାନ୍ଦୁ (ଦେଖ)

Kalākahnēi

କଳାକାଠ—ଦେ. ବିଶ.— ୧ । ଅଳ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ—

Kalākāṭh

1. Very black.

୨ । ଛବିର୍ଣ୍ଣ—2. Pale.

(ଯଥା, ମୁଁ ରେବରୁ ହାତେ ହାତେ ଧର ପକାଇ ତାରୁ
ଧମକାଇବାରୁ ତା ମୁହଁ କଳାକାଠ ପଡ଼ିଗଲା)—
ସୂର୍ଯ୍ୟତାପ ବା ଶରୀରେ ଅନେକ ସମୟ ଗୁଲବୁଲ କରିବା
ଯୋଗୁ ଯାହାର ଶରୀରର ବର୍ଣ୍ଣ କଳା ପଡ଼ିଯାଇ ଥାଏ—
(a person) Whose body has become tan
or brown by frequent exposure to
the sun.

୧	ଇ	ଉ	ଚିତ୍ର	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ	ବଣ୍ଟି	ଅନୁକୂଳସିକ	ଯୁକ୍ତାଷ୍ଟର	ଶ	ଜ	ଶ, ସ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତୁ	ଉଥ	ଛ
,	ଇ	ଉ	ଚି	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତୁ	ବଣ୍ଟି	ଅନୁକୂଳସିକ	ଯୁକ୍ତାଷ୍ଟର	ଶ୍ରୀ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇସ୍ତୁ	ଉଥ	ଛ

(ଯଥା—ଶୋଭାଲେକେ ଭାବର ବର୍ଣ୍ଣରେ ୨୦ ବର୍ଷ ରହି ବିଲୁଚିକୁ ଫେରିଲୁ ବେଳକୁ କଳାକାଠ ହୋଇ ଯାଇ ଥାଆନ୍ତି ।)

କଳାକାଳ—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ଶ୍ରୀଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରୟୁକ୍ତ ଗାଳବିଶେଷ)—
Kaଳାକାଳି କୁଣ୍ଡିତା (ଶ୍ରୀ)—(a term of abuse applied
କାଳମୁଖି to females) Abominable (woman).

କଳାକାଳିକା—ଦେ. ବି.—ଏକଜାତୀୟ ଶାରଦ ଧାନ—

Kaଳାକାଳିକା A kind of winter-paddy.
ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି.—ଅସନ (କାଠ) (ଦେଖ)

Asana (Food) (See)

କଳାକାଶୁଦ୍ଧ—ଦେ. ବି. (ସ. କାଳ + ସ. କାଶମର୍ଦ୍ଦ)—କାଶମର୍ଦ୍ଦ (ବରେକୁଣ୍ଠ
Kaଳାକାଶୁଦ୍ଧ ଦ୍ରୁବ୍ୟଗୁଣ) (ଦେଖ)

Kaଳାକାଶୁଦ୍ଧ (See)

କଳାକାହୁ—ଦେ. ବି. (ସ. କାଳ = କଳା + ସ. କାହୁ = ପା. କାହୁ;
Kaଳାକାହୁ ଏହାଙ୍କ ଦେହ ଶଖମଳ ଥିବାରୁ) ଶାକଣ୍ଡକ ନାମ—

1. A name of S୍ରୀକୃଷ୍ଣା (on account
of his dark complexion).

, । ଏକ ଜାତୀୟ ଶାରଦ ଧାନ—

2. A kind of winter-paddy.

କଳାକୁ ଧଳା କରିବା—ଦେ. ପ୍ରବଚନ—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୌଣସି ବିଷୟକୁ
Kaଳାକୁ dhaଳା karibା ଉନ୍ନତିବରେ ବା ବିପଶ୍ଚତ ଥିବାର

ପ୍ରମାଣିତ କରିବା—(figurative) To prove a
thing to be the exact opposite by mani-
pulating evidence.

କଳାକୁଶଳ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (୨ମୀ ତତ୍; କଳା = କଳାବିଦ୍ୟା +
Kaଳାକୁଶଳ କୁଶଳ)—ନୃତ୍ୟ ଗୀତାଦି କଳାବିଦ୍ୟାରେ କିମୁଣ୍ଡ
(କଳାକୁଶଳା—ଶ୍ରୀ) —Versed in the fine arts; skilled
in the elegant arts.

କଳାକେତ୍ର—ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ଵର) ବି—(ଏହାର ବଣ୍ଟି କଳା
Kaଳାକେତ୍ର ଥିବାରୁ; ସ. କାଳ + କୁଳୁକ) ଗର୍ଭଭୂତୀ
ଘୋକ—A milliped (black crawling
insect).

କଳାକୋତର—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ—କୁଣ୍ଡବଣ୍ଟି ଓ ଅପରଷ୍ଟତ (ପୁରୁଷ ବା
Kaଳାକୋତର ବସ୍ତୁ)—Dark and dirty. (person or
(କାଳିକୋତର—ଶ୍ରୀ) thing.

ଦେ. ବି—କୁଣ୍ଡବଣ୍ଟି ମଇଲ—Black dirt.
କଳାକୋଶଳ—ସ. ବି. (୨ମୀ ତତ୍; କଳା + କୋଶଳ)—

Kaଳାକୋଶଳ ନୃତ୍ୟଗୀତାଦି କଳାବିଦ୍ୟାରେ ନୈଷ୍ଠଳ୍ୟ—
Skill in the elegant arts.

କଳା ଖୁରଣ୍ଟି—ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ, ଚିଲକା ଅଞ୍ଚଳ)—ଏକପ୍ରକାର ଚିଲକା-
Kaଳା ଖୁରଣ୍ଟି ମାଛ—A kind of fish found in the
Chilka lake in the Puri district.

[ଦ୍ର—ଏହା ସର୍ବରେ ଏକ ହାତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବରେ; ଏହା କାଣ୍ଠ
ପୁକୁ ଓ ଏହାର ପିଠି କଳା ।]

କଳାଗ୍ରତ—ପ୍ରାଦେ. (ଜାଗଧୂର) ବି. (ସ. କୋଳାଗ୍ରତ) —

Kaଳାଗ୍ରତ ଅଲଙ୍କନ—Embrace.

କଳା ପେନିକା—ଦେ. କି. (ସ. କାଳ + ପେନିକା)—

Kaଳା ghenibା ଅଞ୍ଜିରେ ଅଞ୍ଜନ ବା କନ୍ଦୁଳ ଲଗାଇବା—
To paint collyrium on the eyelids.

କଳାଗୁନ—ଦେ. ବି. (ସ. କାଳ + ଗୁନମା; ଚନ୍ଦ୍ରପର ଅଞ୍ଜାଦିକ ଓ
Kaଳାଗୁନ କୃଷ୍ଣବଣ୍ଟି)—ଶାକଣ୍ଡକ ନାମ—

କଳାଚାନ୍ଦ ଏହେତେ ବିଭଗୁଳା କଳାଗୁନ ନେ । କବସ୍ପର୍ଦ୍ୟ ସଙ୍ଗିତ ।

କଳାଚିତି—ଦେ. ବି. (ସ. କାଳ + ଚିତି)—୧. ପାଣିକଷ ହେଉଥିବା

Kaଳାଚିତି ଅବସ୍ଥାରେ ଶାମୁଣ୍ଡରେ ଦେଖାଯିବା କୁଣ୍ଡବଣ୍ଟିର ମନ୍ଦାମନା
(ଥାଳାଚିତି—ବିପଶ୍ଚତ) ଦାଗ—1. Black spots and patches
appearing on napkins while being
seasoned in water.

[ଦ୍ର—ଶାମୁଣ୍ଡରୁ ପରିତରବା ପାଇଁ ପାଣି, ଗୋଡ଼ାଣି, ସପୁରିରସ,
ପଇତ୍ର ପାଣି, ସୋରଷ ତେଲ ଥାବି ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ ଉଣ୍ଟି ବ୍ୟବହାର
କରିବାକୁ ହୁଏ । ପାଗଯୋଗର କିଛି ବ୍ୟତିକମ ଘଟିଲେ (ସଥା—
ଶାମୁଣ୍ଡରେ ନଢ଼ିଥ ତେଲ ଲାଗିଗଲେ) ଉକ୍ତ ପାଣିକଷ ହେଉଥିବା
ଶାମୁଣ୍ଡରେ ମନ୍ଦାମନା କଳା ଓ ଧଳା ଦାଗ ଦେଖାଯାଏ ।]

, । ଏକପ୍ରକାର ଚିତି ସାପ—

2. A kind of snake.

କଳାଜଟି ଲଇ—ଦେ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ବନ୍ୟ ଲଇ—

Kaଳାଜଟି lai Tiliacora Acuminata (wild creeper).

ତେଲିଆକୋକ

କଳାଜମୀ—ଦେ. ବି. (ସ. କାଳ + ଆ. ଜମି) । ମୁଗ, ଧାନ, ନଳତା ଓ

Kaଳାଜମୀ ଗବ ଥାବି ସବୁପ୍ରକାରପ୍ରସଲ ଦେବାର ଉପଯୁକ୍ତ ଜମି—

1. Soil fit for paddy and cereals.

, । ଯେଉଁ ଜମିରେ ଘର, ବାଢ଼ ପ୍ରତିକ ଥାଏ—

2. Homestead land.

କଳାଜର—ଦେ. ବି—କାଲାଜର (ଦେଖ)

Kaଳାଜର କାଲାଜର (See)

କଳାକାଇ—ଦେ. ବି. (ସ. ନାମ ଛିଲକାଲକ)—କୌଣସି କୌଣସି

Kaଳାକାଇ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଶଶରରେ ଜନ୍ମକାଳରୁ ଦେଖାଯିବା କୁଣ୍ଡବଣ୍ଟି

କାଳିତିଲ ତିଲାକୁ ଦାଗ—Black mole appearing on

କାଳାତିଲ certain parts of the body of some

people; mother's mark; black stigma.

କଳାକାଇ ମନ୍ଦା—ଦେ. ବି—ଶଶରରୁ ବିସ୍ତୁତ କୁଣ୍ଡବଣ୍ଟି ଦାଗ; ଦେବରେ

Kaଳାକାଇ mandା ଜନ୍ମକୁ ଥିବା ତେକାରେକା କଳା ଦାଗ—

Patches of black mole on the body of some
people.

୧	ଇ	ର	ଚିତ୍ର	ଶ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳିତ ସ୍ତ୍ରୀଜାଗର	ଶ	କ	ଶ୍ରୀଶ	କ୍ଷ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ତ
୨	ର	ଇ	ଚି	ତୁ	ଲୁ	ସ୍ତ୍ରୀ	ଆକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ଉନ୍ନତିବିନ୍ଦୁପୁରୁଷ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଷ୍ଟ	ତୁ	ନ୍ତ

କଳା ନାରବା—ଶ୍ରୀ. (ଇତର) କି—କଳା ଯେତିବା (ଦେଖ)	Kalā nāibhā—Kālā ghenibhā (See)
କଳାକାଗ—ଦେ. ବ. ପୁ. (ସ. କାଳନାଗ)—	Kalānāga ୧। କାଳୟ ସର୍ପ; ଅକୁରୁଦ୍ଧିଷ୍ଠର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ସର୍ପ— କାଳନାଗ ବିଶେଷ—୧. A very poisonous cobra of କାଳନାଗ (କଳାନାଗଶୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) କଳାର କେହି କଳାନାଗର ରତ୍ନ ରେ କବସ୍ତୁ—କଶୋଷକମାନକଟ୍ଟେ ଶାରୀରି ।
୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅଛି ଫୋଧି ବ୍ୟକ୍ତି—	2. (figurative) A very furious person.
୩। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମୂଖର ବ୍ୟକ୍ତି—	3. (figurative) A very foul-tongued person.
୪। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଖଳ ବ୍ୟକ୍ତି; ଦୂର୍ଜନ—	4. (figurative) A wicked person.
କଳାକାଗକର୍ତ୍ତ୍ତୁ—ଦେ. ବ. (ସ. କଳକ କାରି ନାଗବନ୍ଧୀ)—କଳକାରି	Kalānāgaballī ପାନ; ପାଞ୍ଚକଢ଼ା ପାନ; ପାଞ୍ଚରେ ଥୁବା ଉଚିତ୍ୟ ତାମୁଳ—Betel which has been partly chewed by a person. ଦୁଷ୍ମମୋହନ ବରତ ମୁଣ୍ଡ, ଘରି ଉତ୍ତରାତ ମୁଣ୍ଡ ଘରି କଳାନାଗ ରତ୍ନ କଳା କ ପଢ଼ି କଳାନାଗବନ୍ଧୀ ମେଲେ ମାରୁ । କବସ୍ତୁ—ପଣୀର ।
କଳାନାଥ—ସ. ବ. (୭ଷ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଳା + ନାଥ)—କଳାକର (ଦେଖ)	Kalānātha—Kālākara (See)
କଳାନିଧୁ—ସ. ବ. (୭ଷ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଳା + ନିଧୁ)—କଳାକର (ଦେଖ)--	Kalānidhi—Kālākara (See)
କଳାନିଧୁବହନ—ସ. ବ. (ଉପଧି ସମାପ୍ତ; କଳାନିଧିକୁ ମସ୍ତକରେ ବହନ କାଳନିଧିବହନା କରେ ଯେ)—ଶିବ; ମହାଦେବ—Siba.	Kalānidhibahana—Kālānidhibahana
କଳାନିଧୁବହନବଳାପଦ୍ମ—ସ. ବ. (ଉପଧି ଓ ୭ଷ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଳାନିଧି କାଳନିଧିବହନବଳାପଦ୍ମାପଦ୍ମା)—	Kalānidhibahanabāpadmā—Kālānidhibahanabāpadmā (ଶିବଶତ୍ରୁ) ମଦନ; କାମଦେବ—Cupid. କଳାନିଧି ବହନ କଳାପଦ୍ମ ବହନ ପରାଇ ଅନରେ । କବସ୍ତୁ—ପଣୀର ।
କଳାନ୍ତର—ଶ୍ରୀ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ଦିଶ—କ୍ଲାନ୍ତ୍ର; ଦାରିଆ—	Kalāntara—Tired; fatigued.
Kalāntara—	କାନ୍ତ୍ର କଳାନ୍ତର କ ଅବା ଯେଣୁ ପଥରେ ମିଳିଗଲେ ଦେଖୁ—ପ୍ରାଚୀ ରସବାରି ।
କଳାନ୍ତର—ସ. ବ. (କଳା + ଅନ୍ତର)—ସ୍ଵଧ; କଳକର—	Kalāntara—Interest on money lent.
Kalāntara—	କଳାପ—ସ. ବ. (କଳା = ଶୋଭା + ଅପ୍ରାପ୍ତ ଧାରୁ = ପାଇବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ)
Kalāpa—୧। ମେଳକା; କାଶୀ; ତେଲଙ୍ଗୀ ଶୀଲେକମାନେ ଅଥାରେ ପିନ୍ଧବା ପୁଙ୍କୁରଲଗା ପଟି; ଉଡ଼ିଆଣୀ—	1. A tinkling zone; a band of small bells worn by Telugu women round the waist.

୨। ମୁରୁରୁପୁତ୍ର—୨. Peacock's tail.
୩। ସମୂହ; ଗ୍ରଣ୍ଟି—୩. Assemblage; collection; mass; multitude.
୪। ଶୋଭା; ବିଭା—୪. Bundle.
୫। ଭୁଣୀର; ଶରମୁଣ୍ଡା—୫. Quiver.
୬। ଶର; ବାଣ—୬. Arrow.
୭। ଚନ୍ଦ୍ର—୭. The moon.
୮। ରଥିକ ବା ଚନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି— ୮. A clever man; a gallant.
୯। ଧନ୍ୟ—୯. Bow.
୧୦। ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ରବିଶେଷ— ୧୦. A crescent-shaped offensive weapon.
୧୧। ସମ୍ବୁଦ୍ଧ ବ୍ୟାକରଣ ପ୍ରକ୍ରିଯାବିଶେଷ— ୧୧. Title of a well known Sanskrit grammar.
୧୨। ଗ୍ରାମବିଶେଷ—୧୨. Name of a village.
୧୩। ତୁରସଣ; ଅଳକାର—୧୩. Ornament.
ଦେବଧରଗୋପ—ଦେବ ମୋର ଅନ୍ତର ଶିରକାପ । କଣ୍ଠ-ପ୍ରେମଧାରି ।
କଳାପକ—ସ. ବ. (କଳାପ + ସ୍ଵାର୍ଥ. କ)—୧। ମିଶ୍ରିତ ଶୁଣଗୋଟ୍ଟ Kalāpaka—Shūṇak—୧. A series of four stanzas of shlokas continuing one sense.
୨। ହସ୍ତିକଣ୍ଠବନକ ରତ୍ନ—୨. A rope tied round the neck of an elephant.
୩। ସମୂହ— ୩. Collection; assemblage; multitude.
୪। ରହୁମାଳ—୪. A string of pearls.
୫। କଳାପ (ଦେଖ) 5. Kalāpa (See)
କଳାପକ୍ଷିଆ—ଦେ. ବ. (ସ. କାଳ + ପକ୍ଷ)—
Kalāpakhia—ଏକ ପ୍ରକାର ବଢ଼ ଶାରଦ ଧାନ— A species of coarse winter-paddy.
କଳାପଟା—ଦେ. ବ. (ସ. କାଳ + ପଟ୍ଟ)—
Kalāpatṭa—ସୁଲମାନକରେ ଅଛ ଅଛ ଲେଖି ଶୁଣଗାନକୁ କାଲବୋଡ଼—ଦୁଖାରବା ପାଇ ବ୍ୟବହୃତ କଳାରଣ ବୋଲା କାଲିପଟ୍ଟୀ: ହୋଇଥିବା ପଟା; ବ୍ଲାକ୍ବୋର୍ଡ— କାଲାତକାତା—Black-board.
କଳାପତ୍ର—ଦେ. ବ—୧। କଳାପାତ୍ର (ଦେଖ) Kalāparbata 1. Kalāpahārda (See)
ସେ କର୍ମ କରୁନ୍ତ ସତ୍ତ୍ଵ, କଳାପତ୍ର ଲାମ କହ । ଭ୍ୟାନ—ପ୍ରେମଧାରୀ ।

ଯାଧାରେ ଘେବେ ଅପର ସୁଖରେ ସୂତର ୧ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ଏବଂ ୨ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରର ବୌଣୀର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାହାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ ଘେବେ ଏ ସ୍ଵାକ୍ଷେପଣେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଏକ ପାଇଁ ସଥାକ୍ଷମେ ଚକ୍ରର ପଥର, ବା ୩ ଚକ୍ରର ନର ବା ମାହାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲାରୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗା’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାତ୍ର’ ଗୋଟିଲେ; ‘ଦୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଦୁଃ’ ଦେଖିବେ; ବନ୍ଧୁ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ୍’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

କଳାତତ୍ତ୍ଵ ନିଜ— ଦେ. ବି—ଖୋରଧା ଅଞ୍ଚଳର ଛଙ୍ଗଲରେ ଜାତ ଲତା—

Kalāśbiti nai ବିଶେଷ; କାକମାସୀ—A wild creeper;

କାକମାରି Anamirta Coccus (Haines)

କାକମାର

[ଦ୍ୱ—ଏଥର ଶଳକୁ ତନୁମୟ ଲଇ ବାହାରେ ।]

କଳାବୁଆ— ଦେ. ବି. (ସ. କାଳ + ବୋ ଧାରୁ=ଦୁଃଖିବା; ବନ୍ଧନ

Kalābuā କରବା)—

ବେରୁଷଣ ହେବା ପରେ ଇଷ୍ଟ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖାଯିବା
ଟାଟ ଅଙ୍ଗୁଳ ଉଚ୍ଚ ଧାନ ଗଛ—

Sown paddy plants looking healthy and
black after puddling.

କଳାବୁକୁ— ଦେ. ବି. (ସ. କାଳେୟକ)—

Kalābuku ୧ । କଲିଜା (ଦେଖ)

1. Kalijā (See)

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅଛ ପ୍ରିୟ ବନ୍ଦକ୍ରି—

2. A beloved person.

ହୁବେ ଲଗାର ବୋଇଲେ ରୁ ମୋ କଳାବୁକୁ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ ।

କଳା ବୁଢ଼ିଆଣୀ— ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବି—ପକ୍ଷିବିଶେଷ—

Kalā budiāṇī A kind of bird.

[ଦ୍ୱ—ଏ ପକ୍ଷି କଳା ରଙ୍ଗର ଶାଘଣା ପର । ଏ ପଦକ ଉପରେ
ବନ୍ଧୁ ଉଚ୍ଚ ଗଛରେ ବସା ବାନ୍ଧ ପିଲ୍ଲ କରେ । ଏ ପକ୍ଷି ଦେବ ଫୁଟ
ଉଚ୍ଚ । ଏହାର ବେଳ ଲମ୍ବ ଏବଂ ଗୋଡ଼ ମୋଟ ଓ ଡେଙ୍ଗା ।

ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ ରତ୍ନ ଅଧରେ କଳା ବୁଢ଼ିଆଣୀ ବସା ବାନ୍ଧ
ଥିବା ଗଛ ମୂଳରୁ ଟିକିଏ ମାଟ୍ଟ ଆଣିଲ ବେଳେ ଯେବେ ସେ ପକ୍ଷି
ନ ବୋବାଏ ତେବେ ସେହି ମାଟ୍ଟରୁ ତେଁଇଁରୁ ଥିଲେ ପୁରା ପିଲ୍ଲ
ଗ୍ରେର କରବାରୁ ଯିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କେହି ଧର ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।]

କଳାବୁଲିଯିବା— ଦେ. ବି—ବୁଣ୍ଣା ହୋଇଥିବା ଧାନଗଛମାନ

Kalā bulijibā ବେରୁଷଣ ପରେ ଚକ୍ରଣ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖାଯିବା—

1. The black and glossy appearance of
paddy plants some days after puddling.

୨ । ଶୁଆଙ୍କ ବୟସ ବେଶ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ
ରେଖା କଣ୍ଠରେ ଶୁରୁପାଖରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା—

2. The appearance of a black line
round the neck of full grown parrots.

କଳାବେଠିଆ— ପ୍ରାଦେ. (ପୁରୀ) ବି. (ସ. କାଳ + ପୁଣ୍ୟ; ଏମାନେ

Kalābēṭhiā କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଥିବାରୁ ଓ ଏମାନେ ଅନାବୁଦ୍ଧ ଦେବରେ

ରଥାଟିଣିବା ବେଳେ ଏମାନଙ୍କର କଳାପିତି ଦେଖାଯାଇ
ଥିବାରୁ ଏହି ନାମ)—ପୁଣ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥ ଟାଣିବା

ନିମନ୍ତେ କିମ୍ବା ପୁଣ୍ୟ ପୁଣ୍ୟରେ ବହୁକାଳରୁ ରହିଥିବା ପଦର
ଜାତବିଶେଷ—A caste of Sabaras who

have long settled in Puri and who are

employed in dragging the cars during
the Car festival.

କଳାବୋଇତ— ଦେ. ବି—୧. କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ପକ୍ଷିବର୍ଣ୍ଣ—

Kalāboita 1. A silk cloth of black colour.

ହିନ୍ଦୁ ପିଲାଏ କଳାବୋଇତ, କଟେଇ ନରତ ଭୁବନ ।

ପ୍ରାରେବାୟା. ଶିଶୁଗାତ ।

, । କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ମୋଟା ସୁତା-ଲୁଗା—

2. A coarse black linen cloth.

କଳାବୁତ୍ତ— ପ୍ର. ବ. (କଳା + ରୁ ଧାରୁ=ପେଣଣ କରବା + କଣ୍ଠ—

Kalābhūt କଣ୍ଠ)—୧. ଚନ୍ଦ୍ର—1. The moon.

, । ଶିଳୀ—2. An artisan.

, । (ଏ ମସ୍ତକରେ ଚକ୍ରକଳା ଧାରଣ କରବାରୁ) ଶିବ—

3. A name of Siba.

କଳାମର— ଦେ. ବି—ବେରୁଷଣ ପରେ ନୁଆରେ ମାର ଧାନଗଛ ସବୁ

Kalāmai କଳାବର୍ଣ୍ଣ ଦେବାରୁତାରୁ ତାହା ଉପରେ ତଳାର ଦେଖାଯିବା

ମର—A ladder drawn over the paddy-
plants after they are refreshed by pud-
dling.

କଳାମାଣିକ— ଦେ. ବ. (ସ. କାଳ + ମାଣିକ)—୧. କୃଷ୍ଣ—

Kalāmāṇika 1. Śrīkrushṇa

କାଳମାଣିକ , । ସଶୋଦାକର ଶାକୃଷକ ପ୍ରତି ବାସଳ୍ୟ

କାଳମାଣିକ ସବୋଧନ—One of the names by which
Jāsodā was fondling Śrīkrushṇa.

ନିଜନିଜାକ ରୁ ମୋ ଦରତ୍ପସ୍ତ ।

ଅନ୍ତରତ୍ତି ବାହୁରେ ହୁଦରହାର । କଳାମାଣିକରେ ।

ଅନ୍ତରମ୍ବୁ ଦରତ୍ପରାମଣି ।

[ଦ୍ୱ—ମାଣିକ ଶୁକ୍ଳ ଓ ଭକ୍ତିଲ, କିନ୍ତୁ ଶାକୃଷକ ବର୍ଣ୍ଣ କଳା
ଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ବାସଳ୍ୟରେ ଏ ସମ୍ପୋଧନ କର ଯାଇଥିଲୁ; ପ୍ରିୟ ଶିଳୀ
ପ୍ରତି ବାସଳ୍ୟ ସବୋଧନରେ ଏ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ତର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ।]

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଶିରସମ୍ବୁ ଗୁଲୁ (ଦେଖ)

Kshirasamudra plant (See).

କଳାମୁଗ— ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ସୁମ୍ବା କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ମୁଗ—

Kalāmunga A kind of black pulse; Phaseolus

Grandis. (Haine)

କାଳମୁଗ

କଳାମେଠି— ଦେ. ବି—କଳାମେଠ ପର ବର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ଵା ଏକପ୍ରକାର ଶାତ୍ରି-

Kalāmeghi A cloth of the colour of dark clouds;
worn by females.

ଦେ. ବିଶ.—କଳାମେଠ ବର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ଵା—

Of the colour of black cloud.

କଳାମୁ— ସ. ବ. (କ = ବାସୁ + ଲ = ପ୍ରହଣ କରବା + କଣ୍ଠ. ସ)—

Kalāya ମଟର ଜାଗେୟ କାଳାପ୍ରକାରର ଶଷ୍ଟ—A name-

applied to several kinds of leguminous
seeds or pulse like pea..

୧	ର	ଉ	ଗୁ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତବର୍ଷି	ଅନୁନ୍ତବିକ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର	ସ	କ	ଶ୍ରୀ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଇଥ	ତ
,	ର	ଉ	ଗୁ	ତ	ସ୍ତ୍ରୀ	ଅନୁନ୍ତବର୍ଷି ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରକୁଷ୍ଟ ବର୍ଷି	ଶ୍ରୀ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇସ୍	ଇଥ	ତ	କ୍ଷ

[ତୁ—ଏହା ତାର ଦ୍ଵୀପ । ବଜଳରେ ଏହାକୁ କଢ଼ାଇପାଇଁ କହନ୍ତି ।]

୨ । ମଟର—2. Peas.

୩ । ବଡ଼ଗଣ୍ଠ (ଦରେବୃଷ୍ଟ ଦ୍ଵବ୍ୟଗୁଣ)—

3. A large variety of oats.

କଲାର—ବୈଦେ.—ବ. (ଇଂ. କଲାର) —ବେକରେ ବେଢାଯିବା ପଣ୍ଡି—
Kalar Collar.

କଲାରଙ୍ଗ—ଦେ. ବ. (ହ. କାଳ + ରଞ୍ଜାରୁ) —କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ—
Kalaranga Black colour.

କାଲରଙ୍ଗ ହ. ବ.—କାମକୀତା—

କାଲାରଙ୍ଗ Lusty pleasure; lustful sports.

କଲାରାଟ—ଦେ. ବ. (ହ. କାଳ + ରଞ୍ଜାରୁ; ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମୁଣ୍ଡି କଲା ଥିବାରୁ)—ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପର୍ବତ—
Kalarāṭa The Deity Jagannātha.

କଲାରାଟ ଘର—ଦେ. ବ.—ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଗ୍ରାମନ୍ଦିର ଓ ଜଗମୋହନ
Kalarāṭa ghaṛa ମଧ୍ୟବର୍ଣ୍ଣି ସ୍ଥାନ—The roofed
space or portico between the main
temple and the adjoining temple
of Jagannātha.

କଲାରାଟ ଦ୍ୱାର—ଦେ. ବ.—୧ । ପୁରାର ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଗ୍ରାମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟକୁ
Kalarāṭa dwāra ପ୍ରବେଶ କରିବାର କବାଟ—

1. The door leading into the main
temple at Puri.

୨ । ବିଷ୍ଣୁମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଶେଷ ଦ୍ୱାର—
2. The door nearest to the image of

Bishnū in a temple.

କଲାରାଟ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ.—କଲାରାଟ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖି)
Kalarāṭa (etc) Kalarāṭa etc. (See)

କଲାରାଟ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ.—କଲାରାଟ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖି)
Kalarāṭa (etc) Kalarāṭa etc. (See)

କଲାରାଟ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ.—କଲାରାଟ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖି)—
Kalarāṭa (etc) Kalarāṭa etc. (See)

କଲାରାଟା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ.—କଲାରାଟ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖି)—
Kalarāṭa (etc) Kalarāṭa etc. (See)

କଲା ଲାଇବା—ଶ୍ର. ବ—କଲା ପେନିବା (ଦେଖି)—
Kala laibā Kala ghenibā (See)

କଲାଲାପ—ଶ୍ର. ବ—୧ । (କର୍ମିଧା; କଳା+ଅଳାପ) ମଧ୍ୟରାଲାପ—
Kalalap 1. Sweet words.

୨ । ମଧ୍ୟର ଅବ୍ୟକ୍ତ ଧୂକ—
2. Sweet inarticulate sound.

୩ । (ବହୁବ୍ରାହି) ଭ୍ରମର—3. The large black bee;
the droning bee.

କଲାକୁଣ—ଦେ. ବ. (ହ. କାଳ+ଲବଣ)—ଏକପ୍ରକାର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ
Kalākūṇa ଖଳଜ ଲବଣ—Black salt.

କାଲମୁନ

[ତୁ—ଏହା ପଞ୍ଚଲବଣ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ।]

କାଲମୁନମକ

ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ :—ମାଳ; କାଗୋଭବ;
କାଗସୌଦଳ; କୃଷ୍ଣଲବଣ

କଳାଶିର—ଦେ. ବ. (ହ. କାଳ + ଶିର)—ପ୍ରଦାର ବା ଶୂଷ୍କ ଯୋଗୁ
Kalāśirā ବଳ ବା ବାଧାପ୍ରାୟ ହେବା ହେବୁରୁ ଶିରର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ-
କାଲଶିରା ପ୍ରାୟ—A bruise.

କଳାହାଣ୍ଡି—ଦେ. ବ—୧ । ପାକାଦ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯେଉଁ ହାଣିକୁ ଚାଲି-
Kalāhāndī ଉପରେ ବସାଇଥିବା ଯୋଗୁ ତହିଁର ପିଠିରେ
କାଲାହାଣ୍ଡି କଳାର ସ୍ତ୍ରୀର ପଢ଼ିଆଁ—1. A cooking pot on
which a layer of soot has set owing to
its having been set over fire.

୨ । ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ଗଡ଼ଜାତବିଶେଷ—

2. Name of a feudatory state of the 1st
group in Orissa.

[ତୁ—ଏହା ପୁରେ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଛତିଶ ଗଡ଼ଜାତ ଅନୁରୂପୁ
ଥିଲ, କିନ୍ତୁ ୧୫୦୯ ସାଲରୁ ଏହା ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ ଅନୁରୂପୁ
ହୋଇ ଗଡ଼ଜାତମାନଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପୁଣିରେ ପାଠନା, ଥୋନ୍ତୁର,
ବାମ୍ବୁ ଓ ବେଢାଖୋଲ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରେଣୀବିକ କରିଯାଇଥିଲା । ଏହି
ରାଜ୍ୟ ଗଞ୍ଜାମର ପୁଣିମରେ ଓ ପାଠନା ରାଜ୍ୟର ପୁରୁଷରେ ଅବସ୍ଥିତ ।
ପୁରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । କଳଙ୍ଗର ଗଙ୍ଗବଣୀୟ
କେହି ରାଜା ଏ ରାଜ୍ୟ ଜପୁ କର ସେଠାରେ ରାଜହ କରିଥିଲେ । ଗଙ୍ଗବଣାର
ରାଜାମାନୀନେ ଏ ରାଜ୍ୟରେ ୧୦୦୮ ଶ୍ରାଷ୍ଟାକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ରାଜହ କର ଶେଷ ରାଜା ଅପୁର୍ବକ ହେବାରୁ ଉତ୍ସର୍ଗବାସୀ
ଜଣେ ରାଜପୁଣ୍ୟ ପରଜୋଇଅ କର ରାଜିଥିଲେ ଓ ସେ ଏଠାର
ରାଜା ହେଲେ । କଳାହାଣ୍ଡି ଅଧୀନରେ ୧୮ଜଣ ସାମନ୍ତରାଜା ଥିଲେ ।
କୃପାସିକୁ—ଇତିହାସ ।]

୩ । ଓଡ଼ିଶାର ଗଡ଼ଜାତ କଳାହାଣ୍ଡିରେ କଥୁତ ଓଡ଼ିଆଭାଷା—
3. The form of Oriya language spoken
in the Kalāhāndī feudatory state.

କଳାହାଣ୍ଡିଆ ମେଘ—ଦେ. ବ—କଳାହାଣ୍ଡିପର ଯୋର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ମେଘ—
Kalāhāndīā megha Very black cloud which

କାଲିପଟା �brings a heavy shower of rain with it.

[ତୁ—ଏ ମେଘ ଉତ୍ସର୍ଗପୁଣ୍ୟ ରୂପରୁ ଅଚରତ ଖୁବ୍ ବୁଝି
କରେ ।]

କଳାହାଣ୍ଡିଆ ତାଳ—ଦେ. ବ—ପାତିଗଲେ ଯୋର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖା—
Kalāhāndīā tāla ଯିବା ବଡ଼ ତାଳ ପଳବିଶେଷ—

A sort of very black and big palm fruit.

ପଞ୍ଚମ ଶତାବ୍ଦୀ ଅଗର ସ୍ଵାରେ ମୁହଁ । ତଥିର ଅଷ୍ଟର ତ ମାନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଣ୍ଡ ଉତ୍ତା କରାଯାଇଛି ନାହିଁ । ଅଭିନବ ୫ ବା ୨ ତଥା ତ କୌଣସି ଦର୍ଶନ ବା ମାନ୍ଦିରପୂର୍ବ
ଏତି ଶୋଭାଲେ ଘେବେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ନମିତିକ ତଥା ସେହି ଏହି ଯାତର ସଥାପନେ ପର୍ବୁନ ଦୟାପତ୍ର । ବା ୧ ତଥିର ଦର୍ଶନ ବା ମାନ୍ଦିରପୂର୍ବ ଶତାବ୍ଦୀ
ମିଳିଲେ ‘ଶାର’ ଶୋଭାଲେ; ‘ବୃଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବର’ ଶୋଭାଲେ; ‘ବୃଥ’ କ ମିଳିଲୁଳ ‘କଳ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାରାଯାଇଲେ ‘ଅର୍ଜ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକର’ ନ ପାରାଯାଇଲେ ‘ଅଳକର’ ଦେଖିବେ ।

Kali । | କଳିମୁଖ, କଳିକାଳ, ହିନ୍ଦୁ ପୁରାଣ ମତରେ ସ୍ଵର୍ଗ ଯୁଗ (ଯୁଗ ଦେଖ)—1. The 4th age of the world according to the Hindu mythology; the present age of vice (see **Juga**).
କଳିକାଳ ଶାରୀରକ ଉଚ୍ଛବି ।

ପାରଳୀ ମହାଶୂନ୍ୟ ଉତ୍ସୋହି

- ୧ । ଦେବେଷ; ଶତ୍ରୁତା; ଅଦାଭୁତ—2. Enmity; grudge.
- ୨ । କଳବ—3. Quarrel.
- ୩ । ସୁକ୍ତ—4. Fight; strife.
- ୪ । ଶୁଭ—5. Warrior; a hero.
- ୫ । ପୁଣ୍ୟକାରକ; କଳକା; କଢ଼ି; କଢ଼ି—
6. An unblown flower; a bud.
- ୬ । ମଞ୍ଜୁଷା; ଗଜା; ନବପଣ୍ଡିତ କୋମଳ ପୃତ—
7. Tender shoots; new tender leaves.

୮। ବାହାଡ଼ା (ଗୁଡ଼ ଓ କୋଳି) —
 8. Belleric myrobalan (tree and berry).
 ୯। ଦେବଗାତ୍ରୁପେ କଳ୍ପିତ କଳପାଦି — 9. Strife;
 discord; quarrel and contention personified.

[ହୁ—ଉଦ୍‌ବନ୍ଧ୍ୟ ପୁରାଣମତରେ ଏହାଙ୍କର ପିତା ‘କୋଷ’, ମାତା
 ‘ହଂସା’, ଉତ୍ତା ‘ଦୁରୁକ୍ତି’, ପୁରୁଷୀ ରଷ୍ମୀ ‘ରଷ୍ମୀ’ ଓ ‘ମୃତ୍ତୁ’ ।]

୧୦। ମୀ—ମାଳ ଗ୍ରହଣ— Neck

କର୍ତ୍ତା—ଦେ. ବ—୧। (ଅ. କଲି=ଲେପନ; ଏହା କାନ୍ଦରେ ଲିପା
Kali ହେବାରୁ) — କଲିଚଳନ; ସିପଚଳନ—1. Slaked shell-

କାଳଚନ	lime; quicklime.
ଚୂର୍ଣ୍ଣକିରଣୀ	। । (ସ. କଳ = କୋମଳପତ୍ର; ଏଦାର ଆକାର କଲୀ କୋମଳପତ୍ର ପର) — କୁଣ୍ଡିର କାଖ ଓ ପକେଟ କଲୀ ପାଖରେ ଦିଆଯିବା ଢିକୋଣ ବା ରତ୍ନଶୋଷନବ୍ୟବୀୟ ପୃଥକ୍ ବସ୍ତର୍ଗ୍ରୁ— 2. Rhombus or triangle- shaped bit of cloth sewn to the corners of coats

* । (ସ. କଳ = ମଞ୍ଜୁ) ଗଞ୍ଜେର ଗଛର ଗଜା ବା ଶୁଷ୍ପ—
ମଞ୍ଜୁ—3. The tender dried shoots of
Cannabis Indica or Indian hemp.

୪ । ନବମଞ୍ଜଣ; ଗଜା—4. Tender shoots.
 ୫ । କଳିକା; କଢ଼—5. Bud.
 ପୁଣି ପୁରୁଷଙ୍କ ପୁରୁ ଖାଲକେ । ସାଥାରା—ମେଘଦୂତ ।
 ୬ । ବନ୍ଦନ ସବା ପିତର ପପଣ ଆହି ଏହାର ଦୟ

ବା ଚିଳକ ଚିଶେ—6. A sandal-paste mark
on the brow tapering to a point.

ଅଣିକ ଜନଙ୍କ ନାସା ମୁଗ ମେ କଲାଟ ।

କବ୍ସର୍ପ ସମୀତ ।

୭ । କିମଣାଃ ସବୁ ହୋଇ ପୁରୁଷ ହେବା ବସ—

7. Things generally tapering to a point.

କେଣ୍ଟରଙ୍ଗୀବିଶ୍ୱାସ—

8. A coiffure arranged by making tapering locks.

କଥାରେ ଲଗାଇବା ଉପକଥା—

9. Addition to an original oral statement.
 • । କଥାର ଭଙ୍ଗୀ ବା ଛଇ; ଶେଷାର୍ଥୟୁକ୍ତ କଥା—
 10. Witty talk: pun.

କଲିଆ—ଦେ. ଉଣ. ପ୍ର. (ସ. କଳି)—

Kalia	କଳିତା; କଳିହୁଡ଼ା; କଳିହପ୍ରିୟ— ଖଗଡ଼ାଟେ ମାର୍ଦାଲ୍ଲ (କଳେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)	Quarrelsome. ଯମ ଦୂରେ ଗୋଟି ଗୋଟି ନିପଟ ବଳିଆ । ଉଚ୍ଚାର. ଗାତଳହୁସ ।
Kalia	With parts hanging down and taper-	
କଳିବାଲା		ing to a point.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—
କାଳିଆ; କୃଷ୍ଣବଣୀତିଶୀଘ୍ର—
Of black colour.
କଲିଆ ଆଜ୍ଞା—ଦେ. କି—ବନ୍ୟ ଆଜ୍ଞାବିଶ୍ଵେ—

Kaliā ḥlu	A kind of wild yam.
କଲିଆ ଟର୍ଟର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—	

ଦେଶୁ ଆରସି କଲା ଟର୍କର୍ ପିନ ଆରସି ହଳଦିଆ ଗରଗର—ଶାତା
କଲିଆଣ—ଶା. (ଇତର) ବ. (ସ୍ତ. କଲିଆଣ)—

Kaliṣṇa १। कल्याण; मङ्गलकामना—
1. Benediction.

୨। ଅଶ୍ରୁଦିବ—୩. Blessing.

Kaliā bat̄bat̄ କଲିଆ ଟରଟେର (ଦେଖ)
Kaliā ṭart̄tar (See)

ହାତ ଖଡ଼ୁ ବା ବଳୟ କଣ୍ଠେ—କଢ଼ିଆଳ (ଦେଖ)
A kind of bracelet.

[ବ୍ରାହ୍ମଏକାର ଗୋଟିଏ ପାଖ ମୋଟ ୩ ଗୋଟିଏ ପାଖ
ସବୁ ।]

୧	ଇ	ର	ବୁ	ନେ	ଏ	ହସନ, କର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠିତ ସ୍ଵକାଶର	ସ	ଜ	ଗ, ଶ	ଛ	ରୟ	ତୁଆ	ତ
୨	ର	ଇ	ବୁ	ନେ	ସେ	ଅକାସନ୍ତବଣୀ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ର ବିଦୁ ସ୍ମୃତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ରଥ	ତ	ନ

କଳିଆର—ଦେ. ବି—କଳିଆର (ଦେଖ)

Kaliari

Kaliari (See)

କଳିକିଆ—ଦେ. ବି. (ସହରର)—ବିଶେଷ କଳ—

Kali kaijā

Quarrelling.

କଳିକତ୍ତା—ଦେ. ବି ୧ | ମାଟିରେ ଗାତ କର ପଙ୍କ ଉଚରେ ରହୁ-

Kaliakatarā ଥିବା ଶୁଦ୍ଧ ପକ୍ଷୟକୁ ଏକ ଜାଗ୍ଯ ପୋକ—

ଉଚ୍ଚିମିଡ଼ା, ଉଚ୍ଚିଂଡ଼ା 1. An insect which bores into

କନ୍ଦିକା 1. କନ୍ଦିକା କରିବାର ପୋକ—

Gryllotalpa Vulgaris.

କଳିକତ୍ତା ଲାଟ ପଙ୍କେ, ନିର୍ମିନ ରହୁ ଥିବାକେ ।

ଭୁବନ. ପ୍ରେମପାତ୍ର ।

[ଦ୍ର—ଲୋକ କିଶ୍ଚାସ ସେ ସକାତ୍ତ ଉଠି କଳିକତ୍ତା ପୋକରୁ ରହିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ସେହି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ କାହା ସଙ୍ଗେ ହେଲେ କଳ ଲାଗେ ।]

୨. ପୁ—କଳିହପିୟ ବ୍ୟକ୍ତି; କଳିହୁଡ଼ା ବ୍ୟକ୍ତି—

(କଳିକତ୍ତା—ହୀ) 2. Quarrelsone person.

ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧ | କଳିହୁଡ଼ା (ବ୍ୟକ୍ତି); କଳହ—

1. Quarrelsone (person)

୨ | କଳହ ହୁବାଦକ (ବ୍ୟକ୍ତି)—

2. Bringing about a quarrel.

କଳିକତ୍ତା—ଦେ. ବି ୨ ଓ ବିଶ. ଶୀ—କଳିକତ୍ତାର ଶୀଲଙ୍ଗ—

Kalikatari Feminine of Kalikatarā (See)

କଳିକତା—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ହୁଗୁଳୀନାମ ଭାରପୁ ବଙ୍ଗପ୍ରଦେଶର

Kalikata ଅଧିନିକ ରଜାନାମ—Calcutta.

କଲିକାତା [ଦ୍ର—ଏହା ପୂର୍ବେ ଗୋଟିଏ ଶୁଦ୍ଧ ଗ୍ରାମ ଥିଲା ।

କଲକତା ଇଞ୍ଚୁକ୍ରଣୀଆ କୋମ୍ପାକ ମୋଗଲ ବାଦସାହାଙ୍କ ଅଧିନି

ବଙ୍ଗନବାଦଙ୍ଗଠାରୁ ଏ ପ୍ରାକ ପଠା ନେଇ ବାଣିଜ୍ୟାର୍ଥ ଏଠାରେ

ଗୋଟିଏ କୋଠା ପ୍ରାପନ କରିଥିଲେ; ପରେ ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ

ଦୂର୍ଗ (ଫୋର୍ଟ ଭରଲିପ୍ପିମ୍) ନିର୍ମିଣ କର କ୍ରମଶଃ ବଙ୍ଗର ନବାବଙ୍କୁ

ଠାରୁ ଏହା ଅଧିକାର କର ରହିଥିପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହା ପୂର୍ବେ ଇଂରାଜିଯାରି

ଭାରତବର୍ଷର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା; ବର୍ତ୍ତମାନ ୧୯୧୧ ଠାରୁ ଦିନୀ

ଭାରତର ରାଜଧାନୀ ହୋଇଥିଲା ।]

କଳିକତା—ଦେ. ବିଶ—୧ | କଳିକତାସମନ୍ତରୀୟ—

Kalikati 1. Relating to Calcutta.

କଲିକାତାର ୨ | କଳିକତାରୁ ଆମାତ—

କଲକତ୍ତା 2. Brought from Calcutta.

୩ | କଳିକତାରେ ନିର୍ମିତ—

3. Made in Calcutta.

କଳିକତା—ଦେ. ବିଶ—୧ | କଳିକତା (ଦେଖ)

Kalikatia

କଲିକାତାର ୨ | କଳିକତାବାସ—

କଲକତାବାଲା

1. Kalikati (See).

2. Inhabiting Calcutta.

୩ | କଳିକତାରୁ ଅଗର (ବ୍ୟକ୍ତି)—

3. Hailing from Calcutta.

୪ | କଳିକତାରୁ ଯାତାଯାତ କରିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—

4. Frequently visiting Calcutta.

କଳିକତା ଦଳ—ଦେ. ବି—ବିଲ୍ଲାର ଦଳ (ଦେଖ)

Kalikati dala

Bilati dala (See).

[ଦ୍ର—ଏହା କେତେ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ପ୍ରଥମେ କଳିକତାପ୍ରବାସୀ ଡ୍ରିଆମାନଙ୍କହାରୁ ଏ ଦେଶକୁ ଅଣ୍ଟାଯାଇ ଥିବାରୁ ଏହି ନାମ ହୋଇଥିଲା ।]

କଳି କରିବାକୁ ମଞ୍ଜ ପୋତିବା—ଦେ. କି—କଳହର ସ୍ମୃତିପାତ କରିବା—

Kali karibāku mañji potibā To sow the seeds of quarrel.

କଳିକତ୍ତାକୁ ମଞ୍ଜ—ଦେ. କି—କଳହର ପାପ—

Kalikalusha

The sin of the Kali Age.

କଳିକତ୍ତାକୁ ମଞ୍ଜ—ଦେ. କି—କଳହର ପାପ—

Kalikalimasha

କଳିକତ୍ତାକୁ ମଞ୍ଜ (ଦେଖ)

Kalikalusha (See)

କଳିକା—ଦ୍ର. ବି. (କଳ + ଶାର୍ଥ. କ + ଶୀ. ଅ)—୧ | କଳ; କିତି—

Kali

1. A bud.

ତୋର ଗୋଲକ ପ୍ରତିବଳେ,

କଳବା ଅତିରି ଗହଳେ—ଭୁବନ. ପ୍ରେମପାତ୍ର ।

୨ | ନବମଞ୍ଜର—2. A tender shoot.

୩ | କନିଅର୍ଥ ଫ୍ଲୁଲ—

3. Thevetia neriflora (flower).

୪ | ସିତାରର ଭଳଦେଶ—

4. The base or bottom of a lute.

୫ | ପଦସନ୍ତତ୍ୱସୁତ୍ର ରତନାବିଶେଷ—

5. A kind of composition.

କଳିକା—ଦେ. ବି. (ବଙ୍ଗାଳା ଭାଷାରୁ ଅନୁକୃତ)—ହୁକା ଭିପରେ

Kalikā ଗୁଡ଼ାଖୁରି ରହିବା ଅଧାର; ହୁକାର ଚିଲମ; ଗୁଡ଼ାଖୁରିଚିଲମ—

କଲକା; କଲକେ The funnel or cup of a bubble-bubble

which holds the tobacco-mixture while being smoked.

[ଦ୍ର—ବଙ୍ଗାଳାରେ କନିଅର ଫ୍ଲୁଲକୁ କଳିକାପୁର ବୋଲା-

ଯାଏ । ଚିଲମର ଆକୃତି କନିଅର ଫ୍ଲୁଲ ପର ଥିବାରୁ ଚିଲମକୁ

ବଙ୍ଗାଳାରେ ‘କଳିକା’ ବୋଲାଯାଏ । ହୁକାବାର ଗୁଡ଼ାଖୁରି ବିଦ୍ୟହାର

ବଙ୍ଗଦେଶର ଅଧିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚିଲମର ଏହି ନାମଟି ମଧ୍ୟ

ବଙ୍ଗାଳାରୁ ଥିଲା ।]

ସାଧାରଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତିତ୍ର ୧ ଟଙ୍କାର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ପଢ଼ିର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି କାହିଁ । ଅପରକ ୧ ବା , ତତ୍ତ୍ଵର ବୌଣସେ ଦର୍ଶକ ବା ମାତ୍ରାପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ଖୋଜିଲେ , ଯେବେ ଏ ଲ୍ଲାଟାକୋର୍ଟରେ ନ ମିଳିବ ହେବେ ଏହି କେ ପାଇଁ ସଥାନେ ତତ୍ତ୍ଵର ଦିଗ୍ବୀଳ , ବା ୨ ଟଙ୍କିର ଦର୍ଶକ ବା ମାତ୍ରାପୂର୍ଣ୍ଣ ଶକ ଖୋଜିପାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ମାତ୍ର ଖୋଜିବେ ; ‘କୁଥୁଁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ୍’ ଖୋଜିବେ ; ‘ବିଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବିଧ’ ଖୋଜିବେ ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜ’ ଖୋଜିବେ ; ‘ଅଳକତ୍ତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକତ୍ତ’ ଖୋଜିବେ ।

କଲି କାଢିବା—	ଦେ. କି—	କଥା କହିବା ସମୟରେ ନାନାପ୍ରକାର ବ୍ୟଙ୍ଗ—
Kali <u>kārdhibā</u>	ବାକ୍ୟ ଓ ଟୀକା ପ୍ରୟୋଗପୂର୍ବକ କଥାରୁ	
କଲିବେରକରା	ବଢାଇବା—	To lengthen a speech
କଲୌଲିକାଳମା		by witticisms and commentaries.
କଲିକାଣ୍ଡୁଆ—	ଦେ. କିଶ. ପୁଣ. (ଗାଳିରେ ବ୍ୟବହୃତ; ସ୍ଵ. କଳ +	
Kalikāndua		କଣ୍ଠ)—ଅଭ୍ୟନ୍ତ କଲିକାଣ୍ଡୁଆ—
ଝଗଡ଼ାଟିଆ		Very quarrelsome.
କନାହୁଲୁ		
କଳିକାଣ୍ଡେଇ	{	
କଳିକାଣ୍ଡେଇ		

କଳିକାତରା—ଗ୍ର. ବ—କଳିକତରା (ଦେଖ)	Kalikātarā	Kalikatara (See)
କଳିକାଳ—ସ. ବ—କଳିଯୁଗ (ଦେଖ)	Kalikāla	Kalijuga (See)
କଳିକାଲିଆ—ଦେ. ବିଶ—୧ । କଳିଯୁଗସମୂହୀୟ—	Kalikālia	1. Relating to the 4th age of the creation.
କଳିଯୁଗେର କଳିଯୁଗୀ		2. Modern.

(ଯଥା— ଏ କଳିକାଳିଆ ପିଲ୍ଲାଏ ଘୁରୁନ୍ଦନଙ୍କୁ ମାନନା କରୁ
ନାହାନ୍ତି ।)

କଳିକ ବାନା ବାନିବା—ଦେ. କି.—(ସେ କୌଣସି ସମୟରେ, ସେ
Ka^liki bānā bāndhibā କୌଣସି ଘଟନାରେ) କଳିବ
କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା—To be ready to
pick up a quarrel on some
justification or other.

କଳିକୋତସ୍ବ—	ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ.—	କଳିକତ୍ତସ୍ବ (ଦେଖ)
Kalikotarā	•	Kalikatarā (See)
କଳିକୋତସ୍ବ—	ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. ପ୍ଲ.—	କଳିକତ୍ତସ୍ବ (ଦେଖ)
Kalikotari		Kalikatarī (See)

କଲିଖୁଣ୍ଡା ବେହେର— ଦେ. ବ. (ନାମ)— କଳିଖୁଣ୍ଡା ପୁଅ—Name of a son of

କଳିଗୋଳ—	ଦେ. ବ. (ସହାର) (ସ୍ତ. କଳିହପା. ଗୁଲୁ)—୧। ବିଶେଷ	Sage Nārada.
Kaligola	ବଳକ—	1. Loud quarrel; strife.

ବୁଦ୍ଧିମୂଳ ଏହି ବିଲଗୋଳ ଘୋର—ଝୁରାନାଥ ।
ବାଗଡ଼ାକାଟି । ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହେବା କଲି ତେ ତତ୍ତ୍ଵନିରାଜ
ଝୁଗଡ଼ାବଲେଶ୍ବର । ଘୋର୍ତ୍ତାଆ—2. A quarrel amongst a
 crowd; brawl; boisterous quarrel.

କଳିଙ୍ଗ—ସ. ବ. (କଳ + ଗ୍ରୀ + କଣ୍ଠୀ. ଅ)—
Kalinga ୧। ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶବିଶ୍ୱାସ—ତେବେଳୀ

ନୟାତାରୁ ଦକ୍ଷିଣାକୁ ଗୋଦାବିଶ୍ଵା ନୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତର
ପ୍ରାଚୀନ ରାଜ୍ୟ—

1. Name of an ancient kingdom in the East Coromandel coast extending from the river Baitarani to the Godabari river.

[ତ୍ରୁ—ଉଛୁଳ କଳିଙ୍ଗ ସାଜ୍ଜର ଅନୁର୍ଣ୍ଣତ ଥୁବା ଓ କଳିଙ୍ଗ ସାଜାଙ୍କର ଅନେକ ହାତ ଥୁବା ମହାଭାବତରୁ ଜଣାପଡ଼େ । ମହାଭାବତର ଆଦିପଦବରେ ଅଛୁ ଯେ ଅର୍ଦ୍ଧତମା ରୂପିଙ୍କ ଅରସରେ କଲୀଙ୍କର ଶ୍ରୀ ସୁଦେଶ୍ଵର ଗର୍ଭରୁ ଅଙ୍ଗ, ବଙ୍ଗ, କଳିଙ୍ଗ, ପୁଣ୍ୟ, ଓ ସୁତ୍ର ଏହି ପୁଅ ଜନ୍ମି ଥିବା ପ୍ରଦେଶରେ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ନାମନୂପାରେ ଏ ସାଜ୍ଜମାନଙ୍କ ନାମକରଣ ହୋଇଥିଲା । ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ଅଙ୍ଗ, ବଙ୍ଗ ଓ କଳିଙ୍ଗ ସାଜ୍ଜ ଏକସଙ୍ଗେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିଲା । ଅନୁମାନ କର୍ଯ୍ୟାଏ ଯେ ଏ ସାଜ୍ଜମାନ ପରଷର ଲଗାଲଗି ଥିଲା । ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ କଳିଙ୍ଗ ସାଜ୍ଜରେ ବୈତରଣୀ ନଦୀ ଥୁବାର ଦେଖାଯାଏ । ଖାରବେଳକୁ ଶିଳାଲିପିରୁ କଳିଙ୍ଗ ଗଙ୍ଗାର ଦର୍ଶଣରେ ଥୁବା ଅନୁମିତ ହୁଏ । କେହି କେହି ଅନୁମାନ କରନ୍ତି ଯେ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଶାର ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ପୁଣ୍ୟ, କଟକ ଓ କାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରାଚୀନକାଳରେ କଳିଙ୍ଗ ନାମରେ ଅଭିନନ୍ଦ ହେଉଥିଲା । କାଳଦାସଙ୍କ ରମ୍ୟବସରେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ରମ୍ୟକୁ ସେନ୍ୟମାନେ କପିଶା (ମେଦିମ୍ପୁରର କଂସାର ନଦୀ) ପାର ହେବା ପରେ ଉଛୁଳିୟମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ କଳିଙ୍ଗ ଅଭିନନ୍ଦ ବାଟ ଦେଖାଇ ଦେଇଥିଲେ ଓ ରମ୍ୟକୁ ସେନ୍ୟମାନେ ଗଞ୍ଜାମର ମହେନ୍ଦ୍ର ପଦତ ନିକଟରେ କଳିଙ୍ଗ ସାଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ସମ୍ବାଦକୁ ଶାସନପଦବୀ ଜଣାଯାଏ ଯେ କଳିଙ୍ଗ ସାଜ୍ଜ ଉଛୁଳ, କୋଙ୍ଗଦ ଓ କଳିଙ୍ଗ ଏହି ଥିବା ସାଜ୍ଜ ଦେଇ ଗଢା ଯାଇଥିଲା ଓ ଏହାକୁ ତ୍ରିକଳିଙ୍ଗ କୁହାୟାଉଥିଲା ଏବଂ ସମ୍ବାଦକୁ ପୂର୍ବପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଉପାଧ ଦ୍ୱାରା କଳିଙ୍ଗାଧିପତି ଥିଲା ।

ବିନାୟକ ମିଶ୍ର—ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଇତିହାସ ।
ଗ୍ରାମ୍ୟପୂର୍ବ ଗ୍ରୂ ବା ଶ୍ରୀ ଶତାବ୍ଦୀଠାରୁ କଳିଙ୍ଗବାରୀମାନେ ପାରଶ୍ୟ, ତୀନ, ତିବତ, ବ୍ରିଜ୍ଜ, ଆସାମ, ଶଖାମ, ଯାବା, ବାଲି ଓ ଉଣ୍ଡୋନେହିଆ (ପୂର୍ବଭାରତୀୟ ଦ୍ୱାପାଞ୍ଚ) ଅଧିରେ ବସନ୍ତ ସ୍ଥାପନ କରି ସେଠାରେ କଳିଙ୍ଗ ସର୍ବତା ଓ ଶିଳ୍ପ ବିଦ୍ୟାର କରିଥିବାର ପ୍ରମାଣ ତତ୍ତ୍ଵ ଦେଖଇ ଭଗ୍ନବଶେଷ, ପ୍ରପ୍ତରଖୋଦିତ ମୁଣ୍ଡି ଓ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରୁ ବର୍ତ୍ତିମାନ ମିଳିଥାଛି । ଗୋଦାବିଶ୍ୱ ନଦୀର ତୁରୁତ ସ୍ଥାନ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଧ୍ୟ କଳିଙ୍ଗ ଶିଳ୍ପର ଭଗ୍ନବଶେଷ ଦେଖାଯାଏ । ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତର ଘଟନାମାନ, ଶିବ, କ୍ରିଷ୍ଣ, ଦୂର୍ଗା, ବିଷ୍ଣୁ ଓ ଗଣେଶ ମୁଣ୍ଡିମାନ କଳିଙ୍ଗଶିଳ୍ପସ୍ଥିତ ପ୍ରାଚୀନ ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କ ଭଗ୍ନବଶେଷରେ ଦେଖାଯାଏ । ଯେଉଁ ସମୟରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଓ କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିରମାନ ତିଆର ହୋଇଥିଲା ସେହି ସମୟରେ ଯାବା, ବାଲି ଆଦି ଦ୍ୱାପରେ କଳିଙ୍ଗଶିଳ୍ପମାନ ଖୋଦିତ ହେବାର ଅନ୍ତର୍ମିତ ହୁଏ—ଜଗବର୍ଜ. ପ୍ରାଚୀନତାକାଳ ।]

୧	ର	ଭ	ତୁର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଭବିକ ସୁଲ୍ଲାଶର	ସ	କ	ପ,ଷ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ତ
,	ର	ଭ	ତୁ	ରୁ	ଯେ	ଅବାସନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସୁଲ୍ଲ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଉଥ	ତ	ନ୍ତ

୧। ପ୍ରାଚୀନ କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟର ବ୍ୟକ୍ତିଗତୀ—

2. The capital of the ancient kingdom of Kalinga.

[ଦ୍ର—ଦୁ—ଏନସାଙ୍କ ମତରେ କଳିଙ୍ଗ ଗଞ୍ଜମାତାରୁ ୨୦୦ ବା ୩୦୦ ମାଇଲ ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଶ୍ରାଵକୋଳ ବା ପିକାକୋଳ କଳିଙ୍ଗର ବ୍ୟକ୍ତିଗତୀ ଥିଲା । ଦରବଶରୁ ଜଣାୟାଏ ସେ କଳିଙ୍ଗ ଭାଗିତ୍ୱ ନିକଟରେ ଥିଲା । ଜଗବନ୍ଦୁ ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ତଳ ।]

* 1. କଳିଙ୍ଗ ଦେଶୀୟ ଲୋକ—

3. The people of Kalinga country.

୪। କଳିଙ୍ଗ ରାଜ୍ୟର ସ୍ଥାପନୀୟ; ପାର୍ଵତମା ଓ ସୁଦେଶ୍ଵାଙ୍କ ପୁତ୍ର; ବଳ—4. The founder of the kingdom of Kalinga.

* 1. କଳିଙ୍ଗ ଦେଶର ବ୍ୟକ୍ତି—

5. The king of the ancient kingdom of Kalinga.

୭। ମସ୍ତକରୁଡ଼ ପଣୀ; ମୁନିଆ ଚଢ଼େଇ—6. A small bird; Munia; Forktailed Shrike (M. W.) Uroloncha Malabarica.

୭। କୁଟଜ; ପିତାବୋରୁଆଲତା, ଗିରମଣିକା—

7. A creeper; Wrightia Antidysenterica.

୮। ପୁତକରଣ ଗଛ; କଟୁକରଣ ବା ବରପୋଲଗଛ; ଗିଲ ଗଛ—8. Caesalpania bonducella (tree)

୯। ଶିଶୁଷ ଗଛ—9. A tree; Acacia Sirissa.

୧୦। ପଣ ଗଛ—

10. The waved leafed fig tree.

ସ୍ର. ବିଶ. ସୁ—ଚରୁ—Clever; cunning (M. W.)

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜମ) ବି (ଲାମ) —କୃଷିଜୀବ ଜାତିବିଶେଷ—

A caste of cultivators.

[ଦ୍ର—କଳିବ୍ୟାଷାରେ ‘କଳିଙ୍ଗ’ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଧାନ, ତେଣୁ ଯେଉଁମାନେ କୃଷି କର ଧାନ ପଥର ଆବାଦ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ‘କଳିଙ୍ଗ’ କହନ୍ତି ।]

କଳିଙ୍ଗ—ଦେ. ବି (ସ୍ର. କଳିଙ୍ଗ) —୧। ଦାର୍ଶିଣାତ୍ୟରୁ ଏ ଦେଶରୁ

Kalingā ଅଶାଯିବା ଏକପ୍ରକାର ବଡ଼ ବଳଦ—

1. A breed of big bullocks imported from the Deccan.

, 2. ଦର୍ଶିଣାତ୍ୟରୁ ଥାମାତ ଏକପ୍ରକାର ବଡ଼ ଗାଇ—

2. A breed of big cows imported from the Deccan.

ସ୍ର. ବି. ଶୀ—୧। ନିତମିଳି ଶୀ; ସୁନ୍ଦର ଶୀ—

1. A woman with beautiful tight and round hips; a beautiful woman (M.W.)

, 2. ତ୍ରିଭୁବନ; ବିଭୁବନତା—

2. A creeper; Opomea Turpethum.

ଦେ. ବିଶ—୧। କଳିଙ୍ଗ ଦେଶ ଜାତ—

1. Pertaining to the Kalinga country.

, 1. ଦେଶୀ ବାହୁଦ୍ରା ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼ ଓ ସୁମ୍ଭୁ (ବାହୁଦ୍ରା)—

2. (calf); Bigger than country-calves.

(ଯଥା—ଏ ବସ୍ତ ଅମ ଗାଇ ଗୋଟିଏ କଳିଙ୍ଗ ବାହୁଦ୍ରା ପକେଇଛି ।]

କଳିରୁ—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ବନ୍ୟ ବଡ଼ କାଠ ଗଛ—

Kalichā

A wild timber tree; Diospyrus Sylvatica (Haines)

[ଦ୍ର—ଏହା ୨୦ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚ ହୁଏ; ଏ ଗଛ ହିଂଦୁମ, ସାନ୍ଦୁଳ-ପରଗଣା, ଅନୁଶାଳ, ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଡେଶାରେ ପାହାଡ଼ ଓ ନଈକୁଳରେ ଜହେ । ଏହାର ଫୁଲ ଧଳା ଓ ଫଳ କୋଳ ପର ।]

କଳିରୁ—ଦେ. ବି—କଳିରୁ (ଦେଶ)—

Kalichā

Kalichā (See)

କଳିରୁ—ଦେ. ବି—ସିପ ପୋଡ଼ା ହୋଇ ଚହିଁରୁ ଉତ୍ତର ଏକପ୍ରକାର Kalichāna ଖୁବ ଧଳା ରୂପ—Slaked lime; shell-lime; fine white lime.

ଚୁମା; ସଫେଦି (ଏହା ଘରର କାନ୍ଦୁ ସଫେଦ କରିବାରେ ଲାଗେ)

କଳିନା—ବି. (ସ୍ର. କାଲେୟ = ସକୁର) —୧। ହୃଦୟ ନିକଟସ୍ଥ ବାମ Kalijā ପାଖରେ ଥିବା କୋମଳ ମାଂସପିଣ୍ଡବିଶେଷ; କଳାତୁର—କଳିଜା; କଳେଜା । 1. Liver.

କଳେଜା ୨। ମନୁଷ୍ୟର ହୃଦୟିଣ୍ଡ—2. Human heart.

* 1. ମର୍ମସ୍ତାନ—

3. Most vital or vulnerable part of the body.

୪। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମନ—4. (figurative) Mind.

* 1. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସାହସ—

5. (figurative) Courage; spirit.

କଳିଜା କରିବିବା—ଦେ. କି.—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେବା; Kalijā karatibā ହୃଦୟରେ ପୀଡ଼ା ଦେବା—To affect or give pain to the mind.

କଳିଜା କରିବି ହେବା—ଦେ. ବି.—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ହୃଦୟରେ ବେଦନା Kalijā karati hebā ଅନୁଭୂତ ହେବା—Feeling of great mental pain.

କଳିଜା କାଟିବା—ଦେ. କି.—କଳିଜା କରିବିବା (ଦେଶ)

Kalijā kāṭibā

Kalijā karatibā (See)

କଳିଜା ଥଣ୍ଡା ହେବା—ଦେ. ବି.—(ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—(ଅରଳିଷିତ ବସ୍ତୁ-Kalijā thanḍā hebā ଲାଗରେ) ମନ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବା—

କଳେଜା ଠନ୍ଦା ହିଲ—Being content or satisfied (on getting one's wish fulfilled.)

१	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
२	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८

कलिप्रिय—स. विश. (बहुत्रीष्ट; कल अठे प्रियं याहार) —
Kalipriya कलहप्रिय—Quarrelsome.

स. वि.—१। नारदमुनिकर नाम—

1. A name of Sage Narada.

[द्र—प्रबाद अच्छ ये नारद रुपि सत कथाकु शेष्ठे औ द्विर्थयुक्त कर उक्त कहि देवता ओ राजा अद्वित मध्यरे कल तथारुथले ।]

२। बानर—2. Monkey; ape.

कलिबर्ज्य—स. विश. (ग्रीष्म उक्त; कल+बर्ज्य) —

Kalibarjya शास्त्र अनुसारे कलयुगरे येत्ते एव वर्ण वर्णना बर्ज्यामृत रा करिबा उचित नहो—

(acts) Prohibited to be done in the

Kali Age according to the Hindu Codes.

[द्र—गोमेद, अश्वमेध, देवर द्वारा नियोग विधरे युक्तेष्वादन, श्रावरे पशुमांस द्वारा प्रिण्डान, एमुद्यासा श्रीकार, यन्मास आदि कलयुगरे करणीय नहो ।]

कलिबा—दे. कि. (स. कल धातु = गणना कर्तव्य) —

Kalibā १। कलना करिबा; गणना करिबा; इष्टाकु करिबा—

कलनाकरा १. To count; to calculate.

अट्टकलना २। मापिबा; कर्षिबा—

2. To measure; to fathom.

एक परे एक शिखा तोक कलत्रु क गणना पामा—विधानाथ. महायाजा ।

३। उदन्त द्वारा देशरे ओ शत्रु देक्षियानक्त्र अवस्था ठिकाना करिबा; उत्तिबा—3. To reconnoitre.

४। गङ्गारता अदि स्त्रीर करिबापाइ अज्ञादि द्वारा दर्शनीबा—4. To feel; to sound.

५। कल करिबा—5. To quarrel.

६। मारिरुटिबा; प्रबल हेदा—

6. To rise up; to be infatuated.

जातक वध शुभेश कलले दरहर—सारका. नहाइबह ।

७। पराया करिबा; बिढिबा—

7. To test; to examine.

मार गाति नक्कानक गङ्गा कलमारु—कलमूर्धि. गणाठ ।

८। अनुमानरे ज्ञानिबा; ठरुरेइबा—

8. To guess.

काहि अस्थिरे ये बकलधुक्त बेहु क गरिले उठ—विधानाथ. पांडित ।

९। अनुमान द्वारा यिकान्तु करिबा; अठकल करिबा—

9. To estimate; to ascertain by guess.

ज्ञाते गूरु अलाप, हेदा गूरु मूँ पूँगोउ, कलमरह अस्त्रु उक्त रे ।

ज्ञाते गूरु अलाप, हेदा गूरु मूँ पूँगोउ, कलमरह अस्त्रु उक्त रे ।

कलिमञ्ज—ग्र. वि. (ह. कलना + मञ्ज) —मञ्ज; कलना शेड
Ka_limañja मञ्ज शुक्ल कोमल काण—The kernel-stalk inside the trunk of a plantain tree.

थार [द्र—एहारु उरकाण ओ राइता कर शिथ्याए; एहा शुक्ल रोग ओ मूषकृत्रे उष्ट्रथरुपे ब्यवहृत हुए ।]

कलिमञ्ज—दे. वि—कलमञ्ज (देख)

Ka_limañja Kalimañja (See)

कलिमञ्जी—दे. वि. (ह. कल + मञ्ज) —१। कलहर अस्त्रल बारण—
Ka_limañji 1. The root cause of a quarrel; the matter at issue.

२। कलह उच्छादक शिष्य—
2. The seed of dissension.

कलिमुणी—दे. वि—१। नारदक कलिबट्टा—
Ka_limuni 1. The proverbial wallet carried by sage Narada and said to contain the seeds of contention.

[द्र—खेके विघ्न करनी, ये नारदमूल येत्ता कु याउथले थोारे ताङ्क थाङ्क थाङ्क थाङ्क मुण्डिकु हाति देउथले एह येत्ता रे निष्टय कल इष्टुल ।]

२। कलहप्रिय बद्धि—2. A quarrelsome person.

कल मोडिबा—दे. कि—कल धरिबा (देख)

Kali mordibā Kalidharibā (See)

कलियारा—दे. वि—कलथारी (देख)

Kaliyara Kaliāri (See)

कलियुग—दे. वि—१। लगाम—1. Bridle; reins of a horse.

Kaliyāra

२। घोड़ार करेइ—2. Horse's bit.

कलियुग—स. वि—हिन्दुपूर्वग मतरे स्त्रिय चतुर्थ वा शेष युग
Kaliyuga (पूर्ण चले गोइ देख)

The 4th age of the creation according to the Hindu mythology (See notes under Juga).

कलियुगी—दे. विश—कलियुगसम्बन्धीय—
Ka_lijugā Relating to the Kali Age.

कलियुगेर 'हु, हु, हुरेह' आथरे उक्तिग्रन्थिर ।

कलियुगी मधुसूदन बद्धकरवा ।

कलिल—स. विश. (कल धातु + कर्म. इल)—१। गहड़; निचिल—
Ka_llā

1. Dense.

२। याहा उक्तरे यक्तिरे प्रवेश, करि हुए यक्ति उर्पेत—2. Impenetrable.

३। मिश्रित—3. Mixed.

୧।	ଇ	ଉ	ବୁଲ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳିକ ସୁତ୍ରାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ଛ
୨।	ଇ	ଉ	ଚ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଆକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ୍ର

୫। ଅପବ୍ରତ—5. Impure.

୬। ଆରଣ୍ୟ; କଷାୟିତ—

6. Discoloured; reddened.

୭। ଅପବର୍ଣ୍ଣିତ—7. Defiled; tainted.

୮। ପାପଗ୍ରସ୍ତ—8. Beset with sin.

କଲେଇ—ଦେ. ବି—କଲାଇ (ଦେଖ)

Kalei

Kalāi (See)

ଗଲା ଅଣେଇ କଲେଇ ଗୋଟ ଅମୋଦ ସଙ୍ଗେ ମିଳି ।
ବଧାନୀଥ- ପାଦଗ ।

ଦେ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ—କଲହପ୍ରୀୟା (ଶ୍ରୀ)—

(କଳା—ପୁଣ୍ୟ) Quarrelsome (woman)

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ହୃଦ୍ୟୋକ—

Ants with their wings developed in the
rainy season.

କଲେଇ—ଦେ. ବି—କଲାଇ (ଦେଖ)

Kalei

Kalāi (See)

କଲେଇରୁଣୀ—ଦେ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ. (ଗାଲିରେ ବ୍ୟବହୃତ)—

Kaleichunī

କଲହୃତୀ (ଶ୍ରୀ)—

Quarrelsome (woman)

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବିଶ. ଶ୍ରୀ—ବିଟପୀ (ଶ୍ରୀ)—

Adulteress; unchaste.

କଲେଇ ପୋକ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଦୂମ) ବି—ହୃଦ୍ୟୋକ—

Kalei pōka

Winged ants.

କଲେଇବଲେଇ—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—କଲବଲ (ଦେଖ)

Kaleibalei

Kalabala (See)

କଲେଇ ମାଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବି—ଏକ ଜାଗ୍ରୀ ମାଣ୍ଡିଆ—

Kalei māṇḍia

A kind of small round grain
grown in autumn.

ମାଣ୍ଡିଆ ଜଳେ ନୋଟ୍ (ଦେଖ)

Notes under Māṇḍia (See)

କଲେଇମୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ—କଲେଇରୁଣୀ (ଦେଖ)

Kaleisunī

Kaleichunī (See)

କଲେଇକ୍ଟର—ବୈଦେ. (ଇଂ. କଲେଇକ୍ଟର) ବି—

Kalektar

1. ଜିଲ୍ଲାର ଶାସନ ବିଭାଗର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବହାର କର୍ତ୍ତା—

କାଲେକ୍ଟର

1. Collector; the executive head of
a district.

୨। ରଜ୍ୟ ଅଦୟକାରୀ କର୍ମଚାରୀ—

2. A collector of rent.

[ଦ୍ର—ଏହି ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟ ଇଂରାଜି ଶବ୍ଦରୁକୁ
ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ଦିକ୍ଷାତ ଓ ଅବଦୂତ ହୋଇ ଚଲେ । ସଥା—
କେପୁଣ୍ଡ କଲେଇକ୍ଟର; ଟାକ୍ତୁ କଲେଇକ୍ଟର; ସବ୍ରକଲେଇକ୍ଟର;
ସବ୍ରକ୍ଷେପୁଣ୍ଡ କଲେଇକ୍ଟର ।]

କଲେକ୍ଟର—ଦେ. ବି. (ଇଂ. କଲେଇକ୍ଟରେ)—

Kalektari ୧। ଜିଲ୍ଲାର ଶାସନକର୍ତ୍ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ—

କାଲେକ୍ଟରୀ 1. Collectorate; the office or court of
the Collector.

୨। ରଜ୍ୟ ସନ୍ତୋଷ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ବେବା କଲେଇକ୍ଟର—

2. Revenue court.

କଲେକଳେ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) କ୍ର. ବିଶ—ଧୀରେ ଧୀରେ (କଥା—

Kalekale କହିବା)—Slowly; to speak).

କଲେଜ—ବୈଦେ. (ଇଂ. କଲେଜ୍) ବି—ବିଷ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟାଳୟ ଉଚ୍ଛଳମ୍ବନ୍ଦୀ—

Kalej ବିଦ୍ୟାଳୟ—College.

କାଲେଜ

କାଲୀଜ

କଲେଜା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର; ତୁଳ. ହି. କଲେଜା) ବି—

Kalejā କଲଜା (ଦେଖ)—Kalijā (See)

କଲେଟର—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ଇଂ. ବି—କଲେକ୍ଟର (ଦେଖ)

Kaleṭara କଲେଟର (See)

କଲେଟର—ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ଇଂ. ବି—କଲେକ୍ଟର (ଦେଖ)

Kaleṭari କଲେଟର (See)

କଲେବର—ହ. ବି. (କଲେ=ଶର୍ଯ୍ୟରେ; ଶୁନ୍ତରେ + ବର=ଶ୍ରେଷ୍ଠ;

Kalearbara କମ୍ପା କଲ ଧାରୁ=ଆଦର କରିବା+କର୍ମ. ଏବର;
ଯାହାକୁ ଆଦର କରିବାରେ)—

୧। ଦେହ; ଶଶର; ଶାତ—1. Body.

୨। ଅବୁକ; ଆକାର—

2. Size; dimension; bulk.

୩। ଦେବତାଙ୍କ ବିଗ୍ରହ—

3. The image of a Deity.

[ଦ୍ର—ବାର ବର୍ଣ୍ଣରେ ଥରେ ପୁଣ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ କଲେବର
ବଦଳା ଯାଇ ନବକଲେବର ହୁଏ ।]

କଲେ ବଲେ କୌଣସି—ଦେ. କ୍ର. ବିଶ(ସ. କଲ, ବଲ, କୌଣସି) —

Kale bale kauṣala ସେ କୌଣସି ଭ୍ରପାୟରେ—At any

କଲେ ବଲେ କୌଣସି—cost; any how; by any

କଲେ ବଲ କୌଣସି—means fair or foul.

କଲେର—ବୈଦେ. (ଇଂ.) ବି—ଝାଡ଼ାବାନ୍ତୁ; ଡେଲାତା; ବିସୁଚିକା—

Kalerā ଚୋଲା—Cholera.

କଲେରା [ଦ୍ର—ଏହା ଭାରତର ପ୍ରାଚୀନ ଶୈଳେ ନୁହେ । ଏହା

ହୁଆ ପ୍ରାୟ ୪୦୦୧୫୦୦ ବର୍ଷ ଭଲେ ଭାରତରେ ପ୍ରଥମେ ଦେଖା

ଯାଏ । ଏ ରେଗ ପ୍ରଥମେ କାଲିକଟରେ ଝାର୍କ୍‌ରେ, ଗୋଟିଏ

ଅବ ପ୍ରାନରେ ଝାର୍କ୍‌ରେ, ୧୯୪୩-୧୯୪୫ ରେ, କଟରେରାରେ ଝାର୍କ୍‌ରେ,

୧୯୫୫ରେ, ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ଝାର୍କ୍‌ରେ, ୧୯୫୬ରେ, କରମ୍ପାଲ ଉପକୂଳରେ

୧୯୫୬ରେ, ପଞ୍ଚାବ ଓ କଙ୍ଗରେ ଝାର୍କ୍‌ରେ, ୧୯୫୮-୧୯୫୯ରେ,

ବୁର୍ଦ୍ଦିଆରେ ଝାର୍କ୍‌ରେ, ୧୯୬୦ ରେ, ପ୍ରେଟିବ ଟେନ୍ରେ ୧୯୬୧ ରେ,

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୃଜାରେ ସୃତିର ଠକ୍କର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ଏବଂ ଠକ୍କର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ନିଃରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦ ରକ୍ଷା ବରତ୍ତ ନାହିଁ । ଅତେବକ ୧ ବା ୨ ଠକ୍କର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହାଯୁଦ୍ଧ ଏବଂ ଲୋକଙ୍କେ ଯେବେ ଏ କୁଣ୍ଡାବୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଏକ ଗାଠ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରତିବନ୍ଦ, ବା ୩ ଠକ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହାଯୁଦ୍ଧ ଏବଂ ଲୋକଙ୍କର ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଲୋକେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଦେଖିଲେ; ‘ଶର୍ମି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଶର୍ମି’ ଦେଖିଲେ; ‘ଅଲବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବଦ୍ଧ’ ଦେଖିଲେ ।

ଉତ୍ତର ଆମେରିକାରେ ଶ୍ରୀ. ୧୮୩^o ରେ ଦେଖା ଦେଇ
ଗରୁରେ ପୁରୁଷ ତମାନ୍ ବ୍ୟାପିଲା । କଲେଶ ରେଣ୍ଟିର ମଳ ଓ ବାନ୍ଧୁ,
ବିଷାକ୍ତ, ଏହା ଏକ ଦିନ ପରେ ବିଷାକ୍ତ ହୋଇ ପାଖ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ,
ରହେ; ପାଖ ଦିନ ପରେ ଏହା ବିଷାକ୍ତ ହୁଏ । ଏହାର ଗାଠାଣ୍
ପାଣିରେ ମିଶି ପେଟକୁ ଗଲେ ଏହା ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆକମଣ କରେ ।

ରେଗର ଲକ୍ଷଣ—ପଶାଳ ଭାତର ତୋତୁଣି ବା ପାଣିକଣ୍ଠରୁକୁ
ବୋହବା ପାଣି ପରି ହାତା ଓ ବାନ୍ଧୁର ବର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ; ହାତଗୋଡ଼ର
ଶକ୍ତି ଦିନ ହୋଇଯାଏ ଓ ଘୋଲାଦିନା (ଶିରମର) ହୁଏ ।
ରେଣ୍ଟିର ପରିସ୍ଥି କନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ । ରେଣ୍ଟିର ହିମାଙ୍ଗ, ଶିତଳ
ଘର୍ମ, ସବ୍ରିପାତ (collapse), ଦେହର ଅଦ୍ୟନ୍ତରକ ଜ୍ଵାଳା,
ପିପାଶ ଓ ସୁରଙ୍ଗ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ; ଚମ୍ବୁ ବୋଟରଗତ, ହସ୍ତ ପଦ
ପର୍ମ କୁଞ୍ଚକ ଓ ନାଲବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖାଯାଏ—ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରକାଳ—ବୃଦ୍ଧର
ମେଲାଦିତା ସହିତ ବଙ୍ଗଳା ପ୍ରକଳ୍ପ ।]

କଲେଶ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ର; କୁଳ. ହି. କଲେଶ) ବି—କ୍ଲେଶ—
Kalesa
Difficulty.

କଲେ—ଶ୍ରୀ. ବି.—କଲେଇ (ଦେଖ)
Kalai
Kalei (See)

କଲୋନି—ଦେବେ. (ଇଂ. କଲୋନା) ବି.—ଭୟନବେଶ—
Kaloni
Colony.

କଳ୍କ—ଶ୍ରୀ. ବି. (କଳ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ମ. କ) — ୧ । ଅଳି—
Kalka
1. Kneaded flour.

୨ । କାନ ଗଇ; କଣ୍ଠମଳ—
2. Wax of the ear.

୩ । ଛବିଆ; ଦନ୍ତ ମଳ—
3. The tartar of the teeth.

୪ । ମଳ; ଦିଷ୍ଟା— ୪. Filth; dirt; nightsoil.
୫ । ଶିଠା— ୫. Sediment; dregs.

୬ । ଦୃଢ଼ ଚୈଳାଦର ଶେଷ; କାର୍ଷି— ୬. The refuse
or deposit of any fluid (e. g. oil) left in
a pot.

୭ । ପ୍ରତାରଣା— ୭. Cheating; deceit.
୮ । ଦମ୍ପ; ଧୈର୍ଯ୍ୟ— ୮. Patience.

୯ । ଅହଂକାର— ୯. Pride; arrogance.
୧୦ । ମାଛ ପ୍ରତାରଣ କାରି—

10. The scales of fish.
୧୧ । ଶିଳାପିଞ୍ଜ ଔଷଧ—

11. Pestled ingredients for medicine.
୧୨ । ବୁଝାତଳ ଦ୍ୱା—

12. The Beleric Myrobalan tree.

୧୩ । ପାପ— ୧୩. Sin.

୧୪ । ଚାର୍ଷି; ଚାନ— ୧୪. Powder.

୧୫ । ଉତ୍ତରବୁପେ ପେଣା ଯାଇଥିବା ଅବଲେହ—

15. A paste.

୧୬ । କୁରଷ ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଦ୍ୱାବ୍ୟ; ଲୋକାନ—

16. A scented article; Olibanum.

୧୭. ଦିଶ.— ୧ । ପାପିଷ୍ଟ; ପାପାଶୟ— ୧. Sinful.

୨ । ପ୍ରତାରକ—

2. Deceitful; cheating; fraudulent.

୩ । ଦିଗାବାଜୁ; ଅଦିଗାସୀ—

3. Faithless; treacherous.

କଳ୍କନ—ଶ୍ରୀ. ବି. (କଳ୍କ + ଭାବ. ବା ସାର୍ଥ. ଅଳ) — ୧ । ଶଠା—

Kalkana

1. Deceit.

୨ । ମିଥ୍ୟା— ୨. Falsehood.

୩ । ଦିଗାବାଜ; ଉତ୍ତକତା— ୩. Treachery.

୪ । (+ କର୍ମ. ଅଳ) — ୪. କ୍ଲାଥ— ୪. Decoction..

କଳ୍କା—ବେଦେ. (ପା.) ବି— ୧ । କୁତିମ ଅସ୍ତ୍ରାୟୀ ପ୍ରତିମାର ରୂପା

Kalka
ଭାବରେ ଦିଥାଯିବା ରକତବା ରଙ୍ଗତାର ବହ କଳଣ—

1. A piece of tinsel representing an up-turned jar which adorns the arch over
an image.

୨ । ଶାଲର କୋଣରେ କର ଯାଇଥିବା ଅମୁଆ-ସୁତାକର୍ମର
ତ୍ରି— ୨. Ornamental needle-work repre-

senting a mango in the corner of a piece
of shawl.

କଳ୍କି—ଶ୍ରୀ. ବି. (କଳ ଧାତୁ = ଗମନ କରିବା + କ) — କଳ୍କି (ଦେଖ)—

Kalki

Kalki (See)

କଳ୍କିପୁରାଣ—ଶ୍ରୀ. ବି—ପୁରାଣବିଶେଷ—

Kalkipurāṇa

Name of a Hindu
mythological book.

[ତ୍ର—ଏହା ଅନୁଭାଗବତ ନାମରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ; ଏଥରେ କଳ୍କି
ଦେବକର ବିବରଣ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି ।]

କଳ୍ପ—ଶ୍ରୀ. ବି. (କଳୁ + ଇନ୍; ୧ମା ୧ବ) — ବିଷ୍ଣୁକର କଳ୍ପୁଗର

Kalki
ଶେଷାବତାର—The 10th and last incarnation
of Bishnu in the Kali Age in which He
will deliver the world from sin by
destroying the wicked with his sword,
riding on a horse.

[ତ୍ର—ଏହା ଅବତାରରେ ବିଷ୍ଣୁ ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଶଶବାହ
ଦୃଷ୍ଟିମାନଙ୍କୁ ସହାର କର ପୁରୁଷଙ୍କୁ ପାପରୁ ଦ୍ରବ୍ୟ କରିବେ
ବୋଲି କଳ୍ପୁଗରରେ ଲେଖାଅଛି ।]

୧	ଇ	ଇ	ବିହ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳସିକ ସୁତ୍ରାଶ୍ର	ୟ	କ	ଶ	ଶ,ଶ	ଶ୍ର	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
,	ଇ	ଇ	ବୁ	ଲୁ	ପ୍ରେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରେ	ୟ	ସ	ଶ୍ରେ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ	ନ୍ତ୍ର

କଳ୍ପ—ବୈଦେ. (ପା) ବ—କଳ୍ପ (ଦେଖ)

Kalpa କଳ୍ପି (See)

କଳ୍ପ—ବୈଦେ. (ପା) ବ—ପଗଡ଼ିର ସମ୍ମାନରେ ଥିବା ରହଣଚିତ ତୁରଣ—

Kalpi The tiara or ornamented plate attached to the Indian headdress in front.

କଳ୍ପ (ଧାରୁ)—ସ—୧। ରତନା କରିବା—1. To compose.

Kalp (root) ୨। ଦେଖ କରିବା; ସହିତ କରିବା—
2. To equip; to furnish.

କଳ୍ପ—ସ. ବ. (ବୃଷ ଧାରୁ=ପାରମ ଦେବା+କର୍ମ. ଅ)—

Kalpa ୧। ପୁରୁଣମତେ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଏକଦିନ ବା ଏକ ରାତର ସମୟ; ୪୩,୦୦୦,୦୦୦ ମାନୁଷ ବସୁର; ବ୍ରହ୍ମକ ବର୍ଣ୍ଣିକୋଟି ବରସ କାଳ—1. A cosmic period; a day and night of Brahm, corresponding to a period of 43 billions and 20 millions of mortal years.

• ସହସ୍ର ସୁର ବାଳ ସେତେ; କଳ୍ପ ଗୋପନ ଏ ଜଗତ ।
ଜଗନ୍ମାଥ- ଭଗବତ ।

[ଦ୍ର—କର୍ତ୍ତିମାନ ପୃଥ୍ଵୀର ବସ୍ତ୍ର ଶେଷବାସିକ କବାକ ୧୬୭ କୋଟି ୨୫ ଲକ୍ଷ ୪୫ ହଜାର ୨୫ ବର୍ଷାଖଟେ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କର ଗୋଟିଏ କଳ୍ପ ନିଦ୍ରା ହୁଏ ଏବ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ ହେଲେ ଗୋଟିଏ କଳ୍ପ ତାଙ୍କର ଦିନ ହୁଏ ।]

? । ପ୍ରଳୟ—2. End or dissolution of the creation after every Kalpa; the all-destroying deluge according to Hindu mythology.

* । ଧର୍ମସାଧନ ନିୟମ ବା ବିଧ—

3. Sacred precept or rule.

ଭଗବନ କିମ୍ବେ ସୁଧାଦ, କର୍ମ ତତ ଅସମେଥ । ଜଗନ୍ମାଥ. ଭଗବତ ।

୪। ବୈଦିକ କର୍ମକାଣ୍ଡ ବିଷୟକ ନିୟମଗ୍ରୂପ—

4. A body of Vedic rules; Vedic rites.

* । ଅଭିବ ପଣ୍ଡ କର୍ତ୍ତିବ୍ୟ ବିଧ; କଳ୍ପ—

5. A prescribed alternative for a precept.

୬। ଯାଗକିମ୍ବୁ ଉପଦେଶକ ଓ କର୍ମକାଣ୍ଡ ବିଷୟକ ଦେବାଙ୍ଗ ଗ୍ରହିଶେଷ—6. Name of one of the six Bedângas treating of ceremonials or sacred rites.

[ଦ୍ର—ଦେବର ଗୋଟି ଅଗ୍ରବୁ ଏହା ଏକରମ ।]

୭। ଅପ୍ରାୟ; ରତ୍ନ—7. Intention; wish.

ଧାରେ ତରୁବ ଦୟାରୁପେ; ପୂଜା ଦରବ ମେଷଦଲ୍ଲେ । ଜଗନ୍ମାଥ. ଭଗବତ ।

୮। (+କର୍ତ୍ତି. ଅ) କଳ୍ପବୃକ୍ଷ; କଳ୍ପବଟ—

8. The legendary Banyan tree which survives a Kalpa of 43 billions of years.

୯। ଧ ଥର ମାଳାକପ; ଧ ଥର ୧୦୮ ଟ ପ୍ରଭ ନାମ ମାଳା ଦ୍ଵାରା ଜୟ—9. Telling of the Deity's name

୪ × 108 times with the beads.

୧୦। ସବକଳ୍ପ; ପ୍ରଦର୍ଶନ—10. Determination; resolve.

୧୧। (ସ. ପ୍ରତ୍ୟୁଷ) ବିଶେଷ୍ୟ ବିଶେଷଣ ପରେ ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ମୁକୁତେଲେ ଦସଦିନ ଓ ବୁଲ୍ଲାର୍ଥ ରୂପାଦ; ପାୟ ସମାନ—

11. A suffix implying similarity (but with a degree of inferiority) when added to a noun or adjective.

(ଯଥା—ଶିତ୍ତକଳ୍ପ, ମୃତ୍କଳ୍ପ, କବିକଳ୍ପ ଓ ଗୁରୁକଳ୍ପ ।)

ଦେ. ବ—କଳ୍ପନା—Contemplation.

ଅକଳମ ନୃତ୍ୟ ସେ ଅଛୁ ତାଙ୍କ କଳ୍ପ । ପ୍ରାଚୀ. ମୃତ୍ତିନିର୍ମଳ ଗାତା ।

ଦେ. ବିଣ—ଆୟୀମ; ଅନ୍ତର—Illimitable.

ସେ ମାଳ ବକ୍ତ୍ର ଶତ ଧର, ଅନେକ ମାଳ ଉତ୍ତର ହର ।

ଭାଗୀ. ପ୍ରେମପାତ୍ର ।

କଳ୍ପ ଆୟୀମ—ଦେ. ବିଣ. (ପଦ୍ୟ) (ସ. କଳ୍ପାୟୁଷ)—

Kalpa āyusha କଳ୍ପାୟୁଷ; ସେ ଏକ କଳ୍ପ ବିଦ୍ୟ—

କଳ୍ପ ଆୟୀମ ସିକ ଗଣେ, ସହୁ ରମତ ଅନ୍ତରେ—ଜଗନ୍ମାଥ. ଭଗବତ ।

କଳ୍ପକ—ସ. ବ. (ବୃଷ ଧାରୁ=ତ୍ରେଦନ କରିବା; ପାରମ ଦେବା+କର୍ତ୍ତି. ଅକ)—

୧। ଭଣ୍ଟାର (ଶବଦମାଳା)—1. Barber.

୨। କର୍ତ୍ତର; କରୁର (ଭାବ ପ୍ରକାଶ)—

2. A kind of cake.

ସ. ବିଣ. ଶୁ—୧। କଳ୍ପନାକାଣ୍ଠ—1. Imagining.

ସବ ହେ କଳ୍ପ ଜଣେ ଏ ବରତ ରସି ।

(କଳ୍ପନା—ଧୀ) • ରଙ୍ଗ. ବୋଟ୍ରାଙ୍ଗାଣ୍ଡିକ୍ସ ।

୨। ତ୍ରେଦନକାଣ୍ଠ—2. Cutting.

୩। ରତକ—2. Composing.

୪। ଅରେପକ—4. Attributing.

କଳ୍ପନା (ରତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରା. ବ. (ସ. କଳ୍ପନା)—

Kalpanā (etc) ୧। କଳ୍ପନା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

1. Kalpanā etc. (See)

ତ୍ୱରି ରତ୍ୟା ରତ୍ୟା ଅଶୁ ତା କଳ୍ପନା । ଧ୍ୟାନାଥ. ରତ୍ନ ।

, । (ସ. କର୍ମଶିଳ୍ପ)—କଳ୍ପନା (ଦେଖ)

2. Kalpanā (See)

କଳ୍ପତରୁ—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲେ; କଳ୍ପ=ଅପ୍ରାୟ+କଳ୍ପ)—

Kalpataru କଳ୍ପବଟ ୧ (ଦେଖ)

Kalpabata 1 (See)

ଦେ. ବ. ଶୁ—ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ—

A name given to males.

କଳ୍ପତରୁ ଦାତ—ସ. ବ—ଦାନିଧାଗରେତ୍ର ମହାଦାନବିଶେଷ—

Kalpataru dāna A kind of gift to Brahmins laid down in Dāna Sāgara.

୧	ଇ	ର	ର	ର	ଥ	ଏ	ଦସ୍ତବର୍ଷି	ଅନୁକାରିକ ସୁତ୍ତାଗର	ସ	ନ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ଇ
,	ର	ର	ର	ଲ	ୟେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଷି ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ସୁତ୍ତା ବର୍ଷି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରୟ	ଉଥ	ତ	ନ୍ତ	

, । କଳ୍ପନା ଶକ୍ତି ଶୂଳନ ଜନିତ ବସ୍ତୁ—

2. The result of exercising one's power of imagination.

ଦେ. ବିଶ.—କଳ୍ପନାନୂରୂପ ଫଳଦାନକାରୀ (ବୃକ୍ଷାଦ) —

(trees) Giving fruits according to one's desires.

କଳ୍ପନା-ଫଳ ରହୁଣେ,

କଳ୍ପ ଅଛାଦ ଫଳମାନେ—ରୂପତ. ପ୍ରେମପାତ୍ରର ।

କଳ୍ପନାରଜ୍ୟ—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ ବା ରୂପକ; କଳ୍ପନା + ରଜ୍ୟ) —

Kalpanārājya କଳ୍ପନାବିକାଶ; କଳ୍ପନାର ବହୁ ବସ୍ତୁ—

Domain of fancy; fiction.

କଳ୍ପନାଶକ୍ତି—ସ. ବ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଳ୍ପନା + ଶକ୍ତି) —

Kalpanāśakti ୧ । ନବନବୋଭାବନ ଶକ୍ତି—

1. Inventive genius.

, । ଅନୁମାନ କରିବାର ଶମତା—

• 2. Power of imagination.

କଳ୍ପନାହୃତ—ସ. ବିଶ. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଳ୍ପନା + ହୃତ) —

Kalpanāsambhūta କଳ୍ପନାପ୍ରସୁତ (ଦେଖ)

Kalpanāprasuta (See)

କଳ୍ପନା ହେବା—ଶା. କ୍ରି. (ସ. କାର୍ପର୍ଣ୍ୟ) —

Kalpanā hebā ୧ । ମନେ ମନେ ଅସ୍ତ୍ରଷ୍ଣ୍ଣ ହେବା—

1. To be dissatisfied at heart.

, । କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଦାନ କରି ମନରେ କୁଣ୍ଡା ବେଧ

କରିବା—2. To be dissatisfied after giving away a thing.

କଳ୍ପନା—ସ. ବ. (କୃପ ଧାରୁ + କରଣ ଅନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ରି) —

Kalpanī କର୍ତ୍ତାନ; କରୁର (ହେମତନ୍ତ୍ର) — Scissors.

କଳ୍ପପାଦପ—ସ. ବ.—କଳ୍ପତରୁ (ଦେଖ)

Kalpapādapa କଳ୍ପତରୁ (See)

କଳ୍ପବଟ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦିନେଷ୍ଠ କର୍ମଧାରୀ; କଳ୍ପନାୟୀ ବଟ) —

Kalpabata ୧ । ଉତ୍ସୁକ ନନ୍ଦନକାନନ୍ଦ ଅଞ୍ଜନ୍ତୁଳିତ ବଟ-

ରୂପ—1. The Banyan tree of plenty in the garden of Indra, which showers anything an applicant desires when approaching it; a mythological tree of Indra's paradise supposed to grant all desires.

, । କଳ୍ପନାୟୀ ବଟ ରୂପ—

2. The deluge-surviving Banyan tree, sitting on which Visnu begins creation anew.

[ଦ୍ର—ପୁରାଣ ମତରେ ମହାପ୍ରାପ୍ତଯୁକ୍ତେ ସମସ୍ତ ଜଗତର ଧୂଷ ହେଲେ କେବଳମାତ୍ର ଏହି ଦୃଷ୍ଟି ବନ୍ଧୁ ପୁନଃପାର ସୃଷ୍ଟି ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି ।]

* । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମହାଦାତା ବ୍ୟକ୍ତି—

3. (figurative) A man of great liberality and munificence.

କଳ୍ପତ୍ରକ—ସ. ବ.—କଳ୍ପବଟ (ଦେଖ)

Kalpabruksha Kalpabata (See)

କଳ୍ପଲତା—ସ. ବ—କଳ୍ପବଟ (ଦେଖ) —

Kalpalatā Kalpabata (See)

ଦେ. ବ—ବ୍ରତ୍ତାଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ ଜାତ ଅପ୍ତ୍ୟରବିଶେଷ—

A name of a legendary nymph.

କଳ୍ପସୁନ୍ଦ—ସ. ବ (କଳ୍ପ = ବେଦୋକ୍ତ ବିଧ + ସୁନ୍ଦର) — ବୈଦିକ ବିଧ

Kalpasūtra ଲିପିବକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଗ୍ରନ୍ଥ ବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଶାସ୍ତ୍ର—
A manual of rituals; a manual of
Vedic rules; a book laying down
rules of conduct.

କଳ୍ପାତ୍ତ—ସ. ବ (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କଳ୍ପ + ଅନ୍ତ୍ର) — ୧ । କଳ୍ପକାଳର

Kalpanta ଅବସାନ; ଯୁଗାନ୍ତ—1. The end of time; end
of a Kalpa.

କଳ୍ପାତ୍ମକ କର, କଳ୍ପବକଣ ଗୋଟ ହୋଇଥିବ କଳ୍ପାନ୍ତ କାଳ ଶ୍ରୀ—

କଳ୍ପାତ୍ମକ କଳ୍ପନାପ୍ରସୁତ । ନ. ଗୀତ ।

କଳ୍ପାତ୍ମକାଳୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (କଳ୍ପାନ୍ତ + କାଳିନ; ୧ମ. ୧ବ) —

Kalpāntajībī କଳ୍ପନାପ୍ରସୁତୀ (ଦେଖ) —

(କଳ୍ପାତ୍ମକାଳୀ—ସ୍ତ୍ରୀ)* Kalpāntasthāyi (See)

କଳ୍ପାତ୍ମକର—ସ. ବ (କର୍ମଧାରୀ; ଅନ୍ୟ + କଳ୍ପାନ୍ତ) — ୧ । ଅନ୍ୟ କଳ୍ପା—

Kalpāntara 1. Another Kalpa or age of
the earth's existence.
, । ଅନ୍ୟ ବିଧ—2. Another or an alternative
precept.

କଳ୍ପାତ୍ମକାମୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (କଳ୍ପାନ୍ତ + କାମୀନ; ୧ମ. ୧ବ) —

Kalpāntasthāyi ୧ । ଚରଣ୍ୟୀ; ଅମର; ଅବିନାଶୀ—
(କଳ୍ପାତ୍ମକାମୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Permanent; indestructible;
living for ever.

, । କଳ୍ପକାଳର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘେ ରହେ ବା ବନ୍ଦେ—

2. That which lives to the end of a
Kalpa; enduring till the end of time.

କଳ୍ପିତ—ସ. ବିଶ (କୃପ ଧାରୁ ଶିଳକ୍ଷେତ୍ର = କଳ୍ପି ଧାରୁ + କର୍ମ. ତ) —

Kalpita ୧ । ରଚିତ—1. Arranged; composed.

, । ଉତ୍ତାବିତ—2. Contrived; imagined;
fancied; invented; conceived.

ସଥାରଣ ବେଳେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସୃଜନ ଏ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ଏ ବା , ତତ୍ତ୍ଵ ବୌଣସେ କର୍ମ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାଶକ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ସ୍ଵାପନୋକୋଷ୍ଟେ ନିମିତ୍ତବ ଫେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାଫଳେ ତତ୍ତ୍ଵର ବସନ୍ତ ବା ୧. ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାଶ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘କୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଦଖୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଦଖୁ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଆରିଙ୍ଗ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆରିଙ୍ଗ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଶୋଭିବେ ।

୩ । କଳ୍ପିନା ସମୁଚ୍ଛ; ଆନ୍ତରାନିକ; ଅବାସ୍ତ୍ର—
3. Imaginary; fictitious.

୪ । ସପାଦିତ — . Accomplished; done; made.
୫ । ସହିତ—5. Fitted; equipped; arranged;
fashioned.

୬ । ଦତ୍ତ—6. Given away.

୭ । ଅରେପିତ—7. Put on; fixed on;
manipulated.

୮ । ନିଶ୍ଚିତ; ଅବଧାରିତ—

8. Ascertained; settled; arrived at.

୯. ବି—ଅରେହଶାର୍ତ୍ତ ସହିତ ହସ୍ତୀ—

Fully equipped elephant.

କଳ୍ପିବା—ଦେ. କି. (ପଦ୍ୟ) (ସ. କଳ୍ପ ଧାରୁ)—୧ । ରତନା କରିବା—
Kalpibā 1. To arrange; to compose.

କଲ୍ପା ନିମିତ୍ତ ଅନ୍ତରାନ ବା କଳ୍ପନାଦ୍ଵାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା—
କଲ୍ପ ଏବଂ 2. To set up a thing by imagination;
to devise.

୩ । କଳ୍ପନା କରିବ (ଦେଖ)

3. Kalpanā karibā (See)

୪ । ଆକାଶ କରିବା—4. To desire; to wish.

ମୋହ ନିମିତ୍ତ ରଷା ଅଳ, ବୃତ୍ତ କଲ୍ପ ତାର ମଳ । ଜଗନ୍ନାଥ. ପ୍ରଗବତ ।

୫ । ନିର୍ମାଣ କରିବା—5. To build; to construct.

ବାର ମଧ୍ୟ ସୂର ସୂର ଚିକ୍ଷା ଯେ ।

ବାରାନ୍ତ ଲକ୍ଷ କର କଲ୍ପ ଯେ । ଭାଙ୍ଗ. ବୈଦେଶୀଜନକାମ ।

୬ । ତୁଳନା କରିବା—6. To compare.

ଏଣୁ କଳ୍ପ ସ୍ଥାନକ, ମଳୟେ ସେବନେ ତନନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥ. ପ୍ରଗବତ ।

୭ । ମନରେ ପ୍ରିର କରିବା—

7. To settle; to resolve.

ବୃତ୍ତ ବଣ୍ୟେ ଦୃଢ଼ ମଳ, ବଳ୍ପ ଉତ୍ତର ମନନ । ଜଗନ୍ନାଥ. ପ୍ରଗବତ ।

୮ । ଜନ୍ମ କରିବା; ସନ୍ତୁଳ ଉତ୍ସାଦନ କରିବା—

3. To beget.

ତାହାଙ୍କ ଗରେ ରଞ୍ଜଣ, କଳ୍ପିବ ବର୍ତ୍ତର ପତ୍ରାଳ । ଜଗନ୍ନାଥ. ପ୍ରଗବତ ।

୯ । ଚିନ୍ତା କରିବା—9. To think.

ଏମନ୍ତ ଚିନ୍ତା କଲ୍ପ ହୁଅ, ଶୁଣ କହଇ ତାହା ମୁହଁ । ଜଗନ୍ନାଥ. ପ୍ରଗବତ ।

କଳ୍ପୀ—ସ. ବି. (କଳ୍ପ ଧାରୁ କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମ. ୧ବ.)—୧ । ରତକ—
Kalpi 1. Composer; maker.

(କଳ୍ପିନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ବେଶକାଣ୍ଡ—

2. One who furnishes; decorating.

୩ । (ଶ୍ରୀରାଜମନୀଦିବ୍ଦାରୀ ବେଶ କରିବାରୁ) ରଣ୍ଜୁଣ୍ଡ—

3. Barber.

ସ. ବିଶ.—୧ । ଅରେପନକାଣ୍ଡ—1. Designing.

୨ । ଉତ୍ତାବନକାଣ୍ଡ—2. Contriving.

କଳ୍ପିଷ—ସ. ବି. (କଳ + ମଷ ଧାରୁ=ହାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ; କିମା
Kalmasha କର୍ମ+ମେ ଧାରୁ=ନାଶ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ; ଯାହା
ପୁଣ୍ୟକର୍ମକୁ ନାଶ କରେ) —୧ । କଳ୍ପିଷ; ପାପ—
1. Sin; guilt.

୨ । କଳ୍ପି—2. Dregs; sediment (M. W)

୩ । ନରକର ଅଂଶବିଶେଷ—
3. A division of Hell.

୪ । ପାପଚିନ୍ତା—4. Sinful thoughts.

୫ । ମଇଳା—5. Dirt; filth.

୬ । କଳକ—6. Taint; stain.

୭ । ଦୋଷ—7. Fault; defect.

୮ । କରଣର ତଳେ ଥିବା ହାତର ଅଂଶ—

8. The part of the hand below the wrist (M.W
ସ. ବିଣ—୧ । ମଳନ—1. Dirty.

୨ । ପାପୀ—2. Sinful.

୩ । କଳକିତ—3. Tainted; stained. .

୪ । ଦୁଷ୍ଟ; ଖଳ—4. Wicked.

ଦେ. ବି—ସାମାନ୍ୟ ଦୋଷ—

Slight fault; blemish.

(ସଥା—ମୋ ରେଗ ସମ୍ମୁଖୀ ଭଲ ହୋଇ ନାହିଁ, ଟକିଏ
କଳ୍ପି ରହି ଯାଇଥାଇ ।)

କଳ୍ପା (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. (ଆରମ୍ଭ) ବି—କଳମା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Kalmā (etc) Kalma, etc (See)

କଳ୍ପିଷ—ସ. ବି. (କଳ + ମଷ ଧାରୁ=ହାନ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ;
Kalmāsh ଯେ ଅନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣକୁ ନଷ୍ଟ କରେ)—

୧ । ବିଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ—1. Variegated colour.

୨ । ଶେର କଳ୍ପ ମିଶ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ—

2. Brown colour; white and black colour.

୩ । କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ—3. Black colour.

୪ । ରାକ୍ଷସ—4. Demon; goblin.

୫ । ଦେଇତ୍ୟବିଶେଷ—

5. Name of a demon.

୬ । ନାଗବିଶେଷ—

6. Name of a mythological serpent.

୭ । ଅଗ୍ନି ବିଶେଷ—

7. Name of a sacrificial fire.

୮ । ସୂର୍ଯ୍ୟକ ଅନୁତରବିଶେଷ; ଯମ—

8. Name of an attendant of the Sun-god,
identified to be Jambu.

୯ । ଦୁରଶବିଶେଷ—9. A kind of deer (M. W.)

୧୦ । ପୁରୁଜନୁରେ ଶାକ୍ୟମନଙ୍କ ନାମ—

10. Name of Śākyamuni in a former birth.

୧	ର	ଉ	ବୁ	ତ	ଏ	ହସନ, ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲୁଧିକ ପୁକ୍ତାଶର	ସ	ଜ	ଶ, ସ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଇ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ତ	ସ୍ତେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇୟ	ଡ଼	ନ

ସ. ବଣ—୧। କବୁର; ବିଚିତ୍ରବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—

1. Variegated; black and white; multi-coloured.

୨। ଛୁପଛୁପିଥା; ଟେପିଟୋରିକିଆ—2. Spotted.

କଳ୍ପନା—ସ. ବ. ପୁଂ. (ବହୁକୀହି; କଳ୍ପନା—କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ + କଣ୍ଠ)—ମଳକଣ୍ଠ; ଶିବ—

A name of Siba.

[ଦ୍ୱ—ସମୁଦ୍ରମନକାଳରେ ବିଷପାନ କରିଥିବାରୁ ଏହାକର କଣ୍ଠ ମଳବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲା, ତେଣୁ ଶିବଙ୍କର ଏହି ନାମ ।]

କଳ୍ପନାପାଦ—ସ. ବ. ପୁଂ. (ନାମ)—ସଜା ସୌଦାସ—

Kalmañshapāda A name of king Saundesha.

[ଦ୍ୱ—ବଣିଶୁପୁର ଶକ୍ତିକ ଅରଣ୍ୟରେ ଏ ରକ୍ଷଣର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ, ଏ କଳ୍ପନାନାନାତରବାସୀ ଭୁଗୁଣ ଶିଖ ଥିଲେ; ଏ ଉତ୍ସାହକ ବନ୍ଧାଧର ।]

କଳ୍ପନୀ—ସ. ବ. ପୁଂ. (କଳ୍ପନା + ଶ୍ଵା. ର)—

Kalmañshī ୧। ସମଦର୍ଶିକ ଛରୁଆ କାମଧେନୁ—

1. The speckled cow of sage Jamadagni which granted all desires (M. W.)

୨। ନାନାବିଶେଷ; ସମ୍ମାନ ନାନା—

2. Name of a river; the Jamunā.

କଳେ—ସ. ବ. (କଳ ଧାରୁ = ଗଣନା କରିବା + କର୍ମ. ଯ)—

Kalya ୧। ପ୍ରଭୁଷ; ପ୍ରାତଃକାଳ—

1. Daybreak; morning; early morning; dawn; morrow.

୨। ସ୍ଵାପ୍ନ୍ୟ—2. Health (M. W.)

୩। ଗତ କାଳ; ଗତ ଦିନ—

3. Last or previous day; yesterday.

୪। ଆଗାମୀ କାଳ; ଆଗାମୀ ଦିନ—

4. Next or coming day; to-morrow.

୫। ସୁସମ୍ମାଦ—5. Good news.

୬। କଳ୍ପନା; ଅଶୀବାଦ—

6. Benediction; blessing.

୭। ମଧୁ; ମହୁ—7. Honey; mead.

୮। ମଦ୍ୟ—8. Spirituous liquor.

ସ. ବଣ. ପୁଂ. (କଳା + ଯ)—୧। ସକ୍ତି; ପ୍ରସ୍ତୁତ —

(କଳା—ଶ୍ଵା) 1. Arranged; equipped; fitted; furnished; ready for action or use.

୨। ମରେଗ; ସ୍ଵା—

2. Healthy; sound; hale and hearty.

୩। ଦକ୍ଷ; ଚର୍ବି—3. Clever; expert.

୪। ସମର୍ଥ—4. Competent.

* । ଅଭିଭୂତ—5. Excellent.

୨। କଳ୍ପନାକର—6. Benedictory; propitious.

୩। ପୂର୍ବ; ପଦ୍ମି—7. Hallowed; sanctified.

୮। କାଲ; ବିଧର; ବହୁଶ—8. Deaf.

୯। ବାକୁ ଓ ଗ୍ରବଣଶକ୍ତିବିରହିତ; କାଲ ଓ ବୋବା—

9. Deaf and dumb.

ଦେ. ଅ. (ସ. କଳମ୍)—୧। ସକାଳେ—

1. At daybreak.

, । ଆଗାମୀ କାଳ—2. Tomorrow.

କଳେଜାଗ୍ରି—ସ. ବ. —ପ୍ରାତଃଶ; ସକାଳ ଭୋଜନ—

Kalyajagdhi Morning meal; breakfast (M. W.)

କଳେପାଳ—ସ. ବ. (କଳ = ମଦ୍ୟ + ପାଳ; ଭୁଲ. ହି. କଳୁଆର)—

Kalyapāla ଶୁଣୀ—Distiller and seller of spirituous liquor (M. W.)

କଳେବର୍ତ୍ତ—ସ. ବ. (କଳ + ବୁଢ ଧାରୁ = ବର୍ତ୍ତମାନଥିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

Kalyabartta ୧। ସକାଳ ଭୋଜନ—

1. Breakfast (M. W.)

, । ଜଳଶିଆ—2. Light meal.

, । ସାମାନ୍ୟ କଷ୍ଟ୍ର—3. A trifle.

କଳେ—ସ. ବ. (କଳ + ଅ)—୧। ମଦ୍ୟ—

Kalyā 1. Spirituous liquor (M. W.)

, । ପ୍ରଶଂସା—2. Praise; eulogy (M. W.)

, । ଅର୍ଥା—3. Embellic myrobalan (M. W.)

କଳେଶ—ସ. ବ. (କଳ = ସ୍ଵାପ୍ନ + ଅଣ ଧାରୁ = ହେବା, ଶବ କରିବା +

Kalyāna କର୍ମ. ଅ)—୧। ମଙ୍ଗଳ; ଶୁଭ; ହୃଦ—

1. Welfare; bliss.

, । ସୌଭାଗ୍ୟ—2. Good fortune.

, । ସୁଖ—3. Happiness.

, । ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ—4. Gold.

, । ସୁକ୍ଷମି—5. Prosperity; affluence.

, । ରଗଣିବିଶେଷ—

6. Name of an air in Hindu music.

, । ଉପକାର—7. Benefit; good offices.

ସ. ବଣ.—୧। ଶୁଭଦ; ମଙ୍ଗଳକର; ଶୁଭକର—

1. Propitious; auspicious.

(କଳେଶ—ଶ୍ଵା) , । ସ୍ଵାପ୍ନ—2. Well-off.

, । ସୁଖ—3. Happy.

, । ସାଧ—4. Good; honest.

, । ସୁକ୍ଷମିମନ୍ତ୍ର—5. Prosperous.

, । ସୌଭାଗ୍ୟବାହୁ—6. Lucky; fortunate.

, । ଉପକାରଜଳକ—7. Beneficial.

ସାଧାରଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅପର ସୁଖାରେ ସୁତ୍ତର ୧ ଉଚ୍ଛିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଉଚ୍ଛିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା , ଉଚ୍ଛିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତ୍ଯେକ ଗୋଟିଲୁ, ପେଟେ ଏ ପ୍ରାଣକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ଭେବେ ସେହି ତିନି ପାଇଁ ସଥାପନମେ ଜହଞ୍ଚିର ବପୁରର , ବା ୧ ଉଚ୍ଛିତ ଦର୍ଶି ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତ୍ଯେକ ଶକ୍ତି ଶେଷକାରୀ ହେବ । ଯଥୀ—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର ଶେଷିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶେଷିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଶେଷିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଡ଼’ ଶେଷିବେ

ଦେ. ବି.—୧ । ଶୁଭବାନ୍ତା; ହୃତକାମନା—

1. Benediction; good wishes.

୨ । ଆଶୀର୍ବାଦ—2. Blessing.

୩ । ଦୃଢ଼ ବା ଉଚ୍ଛିତାତ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନମସ୍କାର କରିବା ସୁବକ
ବା ନିମ୍ନଲିଙ୍ଗମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଉଚ୍ଛାରଣ କରିବା
ଆଶୀର୍ବାଦନ—3. A word of blessing
uttered by a man of higher caste or older
age to a man of lower grade while the
latter makes obeisance to the former
when they meet.

[ଦ୍ର—ଏ ଆଶୀର୍ବାଦନର ଅର୍ଥ—ଦୁମ୍ଭର କଲ୍ପାଣ ହେଉ—
May you prosper.]

କଲ୍ପାଣକର—ସ. ବିଶ. (କଲ୍ପାଣ + କୁ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. ଅ)—

Kalyāṇakara ୧ । ମଙ୍ଗଳକର—1. Calculated to
do good; beneficial.

୨ । ମଙ୍ଗଳସୁତ୍ରକ—2. Auspicious; propitious.

କଲ୍ପାଣ କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବା—

Kalyāṇa karibā ୧. To bless.

କଲ୍ୟାଣକରା ୨ । ଆଶୀର୍ବାଦ ଉଚ୍ଛାରଣ କରିବା—

କଲ୍ୟାଣକରନା ୨. To utter benediction; to pro-
nounce a blessing while meeting
an inferior.

କଲ୍ପାଣକୃତ—ସ. ବିଶ. (କଲ୍ପାଣ + କୁ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. କ୍ଷ୍ଵ)—

Kalyāṇakrūt ୧ । ଶାସ୍ତ୍ରବିହିତ କର୍ମ୍ୟକାଣ—1. Following
the precepts enjoined in the scriptures.

୨ । ଶୁଭକର୍ମର ଅନୁଷ୍ଠାନକାଣ—
2. Performing beneficial acts.

କଲ୍ପାଣଚନ୍ଦ୍ର—ସ. ବି—(କର୍ମଧା; କଲ୍ପାଣ + ଚନ୍ଦ୍ର)—(ପଳନ ଜ୍ୟୋତିଷ)

Kalyāṇachandra ଜନ୍ମରାଶି ଅନୁସାରେ ତିଥ୍ୟବିଶେଷରେ
ମନୁଷ୍ୟକୁ ପଡ଼ିବା ଶୁଭ ଚନ୍ଦ୍ର—(Hindu
Astrology) Auspicious position of the
moon in respect of a person on certain
lunar days.

[ଦ୍ର—କୃଷ୍ଣପର୍ବତେ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଓ ଦ୍ଵାଦଶଚନ୍ଦ୍ର, ଏବଂ ଶୁଭପର୍ବତେ
ଦ୍ଵିତୀୟ, ପଞ୍ଚମ ଓ ନବମ ଚନ୍ଦ୍ର କଲ୍ପାଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଟେ । ଯେଉଁ ତିଥ୍ୟରେ
କଲ୍ପାଣ ଚନ୍ଦ୍ର ହୁଏ ସେ ତିଥ୍ୟରେ ଉଚ୍ଚ ବ୍ୟକ୍ତିର ମଙ୍ଗଳ ବା ଶୁଭ
ଅଟେ ।]

କଲ୍ପାଣପ୍ରଦ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କଲ୍ପାଣ + ପ୍ର + ଦା ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. ଅ)—

Kalyāṇapradā ୧ । ସୁଖପ୍ରଦ; ଶୁଭକର; ମଙ୍ଗଳକର—

(କଲ୍ପାଣପ୍ରଦା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧. Auspicious; beneficial;
propitious.

୨ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣକରନକ—2. Tending to bring
prosperity.

କଲ୍ପାଣମୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (କଲ୍ପାଣ + ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟାର୍ଥ୍ୟ ମୟ)—

Kalyāṇamaya ୧ । ମଙ୍ଗଳମୟ; ଶୁଭପୂର୍ଣ୍ଣ—1. Full of bliss.

(କଲ୍ପାଣମୟ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଶୁଭକର—2. Beneficial.

୩ । ସୌଭାଗ୍ୟଶାଳୀ—3. Lucky; fortunate.

କଲ୍ପାଣାସଦ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଦୃଷ୍ଟି ତତ୍ତ୍ଵ; କଲ୍ପାଣ + ଆସଦ)—

Kalyāṇāspada ୧ । କଲ୍ପାଣ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ—

(କଲ୍ପାଣାସଦ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧. Deserving bliss or blessing.

୨ । ଯାହାକୁ କଲ୍ପାଣ କର୍ତ୍ତାୟ—2. Blessed.

କଲ୍ପାଣୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (କଲ୍ପାଣ + ସ୍ତ୍ରୀ. ରୁ)—୧ । ମାରବାକୁରୀ; ଛଡ଼ା—

Kalyāṇī ୧. A she-calf; a young cow.

୨ । ରଗଚିଶେଷ—2. Name of a musical air.

ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । କଲ୍ପାଣପ୍ରଦା; ଶୁଭ ଆନୟନକାରୀ—

1. One (female) which brings prosperity.

୨ । ଶୁଭୟକ୍ରୂ—2. Propitious; blissful.

କଲ୍ପାଣୀୟ—ସ. ବିଶ. (କଲ୍ପାଣ + ଯୋଗ୍ୟ ବା ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଶ୍ରୀ)—

Kalyāṇīya ୧. କଲ୍ପାଣାସଦ (ଦେଖ)—

Kalyāṇāspada (See).

କଳ୍ପ (ଧାରୁ)—ସ—୧ । ଅବ୍ୟକ୍ତ ଧୂଳି କରିବା—

Kalla (root) ୧. To emit an inarticulate sound.

୨ । ସୁଙ୍ଗା ହେବା; କଥା ନ କହିବା—

2. To be mute (M. W.).

କଳ୍ପ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (କଳ୍ପ ଧାରୁ + କଣ୍ଠୀ. ଅ)—

Kalla କାଳ; ବଧର—Deaf

(କଳ୍ପ—ସ୍ତ୍ରୀ)

(କଳ୍ପତା—ବି)

କଳ୍ପମୂଳ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଦୃଢ଼; କଳ୍ପ + ମୂଳ)—

Kallamūka ବଧର ଓ ମୂଳ; କାଳ ଓ ସୁଙ୍ଗା—

(କଳ୍ପମୂଳ—ସ୍ତ୍ରୀ) Deaf and dumb.

କଳ୍ପା—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିମଧୁର; ଭୁଲ, ବଙ୍ଗଳା, କଳ୍ପ କର ମନ୍ଦାର୍ଥକ)—

Kalla ବାହାନା କରିବା)—ଆଳ; ବାହାନା—

Pretext; feigning.

କଳ୍ପି—ସ. ଅ—ଆଶାମୀ କାଳ—

Kalli Tomorrow (M. W.)

କଳ୍ପୁ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିମଧୁର; ଭୁଲ, ବିଲ, କଳ୍ପ = ତେଲ) ବି—

Kallu ତେଲ—Oil man.

କଳୋଳ—ସ. ବି. (କଳ୍ପ ଧାରୁ = ଅବ୍ୟକ୍ତ ଶବ୍ଦ କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ଓଳ)—

Kallola ୧ । ମହାତରଙ୍ଗ; ତେଲ—

1. Billow; high wave.

କଳୋଳେ ହେଉଛି ଅନୋଳ । ମହାଦେବ ମାର୍କଣ୍ଡେଶ୍ୱର ସୁରଣ ।

୨ । ସମୁଦ୍ରରଙ୍ଗଜନିତ ଗର୍ଜନ—

2. The roaring of the sea (due to waves).

୧	ଇ	ବି	ରୁହ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାସିତ ସୁକ୍ରାଷର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଏ	ବି	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର କା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁକ୍ରବର୍ଣ୍ଣ	ଗ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ରଥ	କ	.ନ୍ତ

୩ । ଅନନ୍ତ; ଦର୍ଶ—3. Joy; pleasure; delight.

୪ । ଶତ୍ରୁ—4. An enemy.

* ୫ । ଖେଳକୁଦ; କୁଦାକୁଦ; ଖେଳରେ ଦଉଡ଼ାଦଉଡ଼ି—
5. Gambol; recreation (M. W.)

ସ୍ଵ. ଦିଶ—ଶାତ୍ରାବାପଦ—Hostile; inimical.

ଦେ. ବ—୧ । ଅନନ୍ତ ଧୂନି—

1. Exclamation of joy or delight.

୨ । କୋଳାହଳ—

2. Noise; brawling noise; tumult.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଅନନୋଭପୁଣ୍ଡ; ଦର୍ଶେତପୁଣ୍ଡ; ଦର୍ଶଗଢ—
ଗଦ—1. Overjoyed; delighted; dancing
with joy; elated with joy.

୨ । କୋଳାହଳମୟ—2. Resounding with brawling
sound; filled with reverberating
sound; tumultuous.

କଲୋଳମୟ—ସ. ବିଶ. (କଲୋଳ + ସୁକ୍ରାଷେ. ମୟ)—

Kallolamaya

କଲୋଳତ (ଦେଖ)

Kallojita (See)

କଲୋଳତ—ସ. ବିଶ. (କଲୋଳ + ସଜାତାର୍ଥେ. ତତ)—

Kallojita

୧ । ତରଙ୍ଗପୁଣ୍ଡ—1. Billowy.

୨ । ତରଙ୍ଗପୁଣ୍ଡ ଅନେହିତ—

2. Full of waves; agitated.

କଲୋଳିନୀ—ସ. ବି.ସ୍ତୀ. (କଲୋଳ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ. ଲନ୍ + ସ୍ତୀ. ତତ)—

Kallolini

୧ । ନଦୀ—1. River.

୨ । ତରଙ୍ଗପୁଣ୍ଡ ନଦୀ—

2. A surging stream (M. W.)

କଲୋଳବା—ଦେ. କି. (ପଦ୍ମି) (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—

Kallolibā

୧ । ଦର୍ଶ ବା ଅନନ୍ତରେ ଉତ୍ତପ୍ତ ବା ଗମନକ
ହେବା—1. To be overjoyed; to be
elated.

୨ । ଦର୍ଶକୋଳାହଳରେ ପ୍ରତିଧୂନିତ ହେବା—

2. To resound or reverberate with sounds
of joy.

ଅନନ୍ତ ସେ ରୁପେ କଲୋଳଲ ନୁହ-ସଙ୍କ-ନଗର । ରଧାନାଥ. ରଷା ।

୩ । ଅନନ୍ତରେ ନାଚିବା—

3. To dance with joy.

୪ । ଅନନ୍ତରେ ବୋଲାହଳ କରିବା—

4. To raise a cry of joy.

କଳୀ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—କଳୀ (ଦେଖ)

Kalhā

Kahīā (See)

କଳୀର—ସ. ବି.—କଳୀର; ଧଳ କଳୀ—

Kallīra

White water-lily.

କଳିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. —(ସ. କଳହ)—କଳହପିୟ—
Kaliā—Qiarrelsome.

(କଳେଇ—ସି)

କଶ (ଧାର)—ସ. —୧ । ଗମନ କରିବା —

Kas (root)

୧ । ବଧ କରିବା—2. To kill.

୨ । ଶକ କରିବା—3. To sound.

୩ । ଆସାନ କରିବା—4. To strike.

୪ । ଦଣ୍ଡ ଦେବା—5. To punish.

କଶ—ବୈଦେ. (ପା) ବିଶ (ପା. କଶ; ତୁଳ. ସି = କର୍କଶ)—ଧାର
Kas ହୋଇ ଚପି ହୋଇ ଦେହରେ ବସିଥିବା; ଗ୍ରେସ୍; ବୃତ୍ତ—

କମ

Tight· tightly fitting.

(ଶୀଳ—ବିପଶକ) (ସଥା—ଏ ଜୋଜ ମୋ ଗୋଡ଼କୁ ଭାଇ କଶ
ହେଉଛି; ଏ ବୁଢ଼ୀ ସାଥ୍ରାଣୀଙ୍କ ହାତକୁ ଖୁବ କଶ
ହେଲା ।)

କଶକଶ—ଦେ. ଥ.—ରେଗ ଅକମଣକରିବା ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟଥାୟକ ବା ବ୍ୟାକୁଳ
Kaškaś (ଶରୀର)—(body of a person) Feeling

କସମ୍ବୁ—languid before the attack of a disease.

କସମ୍ବୁ; ମାନ୍ଦା

[ତୁ—ତୁର ଅବ ଆକମଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଦେହ ଉପିମୋଡ଼ି
ହୁଏ ଓ ଅଳସ୍ୟ ବୋଧ ହୁଏ; ଏହାକୁ ଦେହ କଶକଶ ହେବା
କହନ୍ତି ।]

କଶମରି—ଦେ. ଥ.—କଶକଶ (ଦେଖ)

Kasmaś

Kaškaś (See)

କଶ—ସ. ବି. (କଶ ଧାର = ଗମନ କରିବା + କର୍ଷୀ. ଥ; ଯେ କମ୍ପି
Kasa ଗମନ କରେ)—୧ । ଜଳ—1. Water.

୨ । ଗୁରୁକ; ବୋରତ୍ତା—2. Whip; thong (M. W.)

କଶା—ସ. ବି.—(କଶ ଧାର = ବଧ କରିବା + କର୍ଣ୍ଣ. ଥ + ସୀ. ଥ)-

Kashā

୧ । ଗୁରୁକ; ବୋରତ୍ତା—1. Whip; thong.

୨ । ଲଗାମ—2. The rein of a horse; bridle.

୩ । ଦର୍ତ୍ତି; ସୁତୁଲ—3. String; rope (M. W.)

୪ । ଗୁରୁକ ମାତ୍ର—4. Whipping; flogging
(M. W.)

୫ । ମୁହଁ; ପାଟ—5. Face; mouth (M. W.)

୬ । ଗୁଣ—6. Quality. (M. W.)

ଦେ. ବି.—କଶା (ଦେଖ)

Kashā (See)

କଶାର—ଦେ. କି—(ସ. କଶିଶା)—ମେଦିନୀପୁରର ନାମବିଶେଷ; କଂସାର
Kashāi ନାମ—The Kamsāi river in

କମାଇ

Midnapur.

(ସଥା—ଏହା ପୁତୁଲିଆ ଅଞ୍ଚଳକୁ ବାହାର ବିଜୋପସାଗରରେ
ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହା କୁଳରେ ମେଦିନୀପୁର ନଗର ଥିବାପାଇଁ ।)

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଶ୍ରୀରେ ମୂଳର ୯ ତତ୍ତ୍ଵ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ତତ୍ତ୍ଵ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ନିଃରାଗରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଗାହଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶକ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକାଶରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାକିମେ ତତ୍ତ୍ଵର ବିପରୀତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶକ ଖୋଜିବାକ ହେବ । ସେଥା—‘ବାର’ ନ ମୁକ୍ତିଲେ ‘ଗାହଁ’ ଖୋଜିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମୁକ୍ତିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବୁଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

କଣ୍ଠୀଦାତ—ସ. ବି. (ଶ୍ଵର ତତ୍ତ୍ଵ; କଣ୍ଠା+ଆଜି) ଗୁରୁକ ମାତ୍ର—

Kasāghāta Flogging; whipping; a cut with the whip.

କଣ୍ଠୀର ହୋହର କଣ୍ଠାଗାତେ ଶିଖି
ଦେବ ନ ଡରଇ ନରଭୁତୀ କ । ବ୍ୟାନାଥ ଚିଲ୍ଲବା ।

କଣ୍ଠାନିପାତ—ସ. ବି. (ଶ୍ଵର ତତ୍ତ୍ଵ; କଣ୍ଠା+ନିପାତ)—

Kasānipāta ଗୁରୁକହୁର ପରାର—

Blow or stroke with a whip (M. W.)

କଣ୍ଠାର୍ତ୍ତ—ସ. ବି. (କଣ୍ଠା+ଅର୍ଦ୍ଧ ଧାର୍ତ୍ତ = ଯୋଗ୍ୟ ହେବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ)

Kasārha (ଅ)—ଗୁରୁକମାତ୍ର ଖାଇବାର ଉପସ୍ଥିତ; କଣ୍ଠାଦାତ—
ଯୋଗ୍ୟ—Fit to be whipped; deserving a
whipping.

କଣ୍ଠିପୁ—ସ. ବି. (କଣ୍ଠ ଧାର୍ତ୍ତ = ଶକ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ପୁ; ନିପାତନ)—

Kasipu ୧ । ଖୋରକପୋଷାକ; ଅନୁବନ୍ଧ; ଗ୍ରାସାହାଦନ—

1. Food and raiment; maintenance.

2 । ଶୟା—2. Bed; bedding.

3 । ଆସନ—3. A seat; stool.

4 । ଗଢି—4. Cushion; mattress (M. W.)

5 । ମୁକୁରୁ; ମସିଖା—5. Mat (M. W.)

6 । ତତ୍ତ୍ଵା—6. Pillow (M. W.)

7 । ଖଟ—7. Couch (M. W.)

8 । ଖାଦ୍ୟ—8. Food (M. W.)

୯ । ପରିତ୍ତଦ; ଘୋଷାକ—9. Clothing (M. W.)

କଣେରୁ—ସ. ବି. (କ = ଜଳ; ବାୟୁ + ଶ୍ଵ ଧାର୍ତ୍ତ = ହଂସା କରିବା +

Kaseru କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ର)—୧ । ପୁଣ୍ୟ; ମେରୁଦଣ୍ଡ; ମେରୁଦଣ୍ଡ—

1. Backbone; vertebra.

2 । କେଣ୍ଟୁରକାମକ ତୃଣବିଶେଷ—

2. A kind of grass; Scirpus Kysoor.

[ବ୍ର—ଏହା ମୁସ୍ତାଦି ବର୍ଗର ତୃଣବିଶେଷ; ବଢ଼ି ଭାଙ୍ଗ ପର ଗୁଲୁ ।

ଏହାର ପର ଗଛର ମୂଳରେ ହୁଏ । ଏହା ବର୍ଷାଦିନେ ଭୁର୍ବୁରୁ ଗଛା ମାରେ । ଏହାର ମୂଳ ତଳେ ଯେଉଁ ଗୋଲକ ବା କନ ହୁଏ ତାରୁ ଲୋକେ ଖାଥାନ୍ତି । କେହି କେହି ଏହାରୁ କୈବର୍ତ୍ତି ମୁଷ୍ଟକ (କେତ୍ରିତ୍ତା ମୁଥା) କହନ୍ତି ।]

୩ । ଜମୁହୀପ (ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତବର୍ଷ)ର ନଅ ଭାଗର ଏକତମ-

3. One of the nine divisions of ancient India.

କଣେରୁକ—ସ. ବି. (କଣେରୁ + କ)—ମେରୁଦଣ୍ଡବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ (ପ୍ରାଣୀ)

Kaseruka Vertebrate (animal).

ସ. ବି—କଣେରୁ, (ଦେଖ)

Kaseru 2 (See)

କଣ୍ଠକ—ସ. ସବ. ପୁ. (କଃ + କନ)—୧ । ଯେ କେହି (ବ୍ୟକ୍ତି)—

Kaschana 1. Any person (male).

(କାରନ—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କୌଣସି (ବ୍ୟକ୍ତି)—

(କଞ୍ଚନ—କୁନିବ) 2. Some one (male)

କଣ୍ଠିତ—ସ. ସବ. ପୁ. (କଃ+ଚିତ୍ର)—କଣ୍ଠନ (ଦେଖ)—

Kaschit **Kaschana (See)**

(କାଚିତ୍—ସ୍ତ୍ରୀ)

(କହୁର—କୁନିବ)

କଣ୍ଠିଲ—ସ. ବି. (କଣ୍ଠ ଧାର୍ତ୍ତ = ଅବାତ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ମଳ)—

Kasmala ୧ । ମୁହଁ; ମୋହ—1. Fainting; swoon.

୨ । ଅବସାଦ—2. Stupefaction; faintheartedness; depression of spirits.

୩ । ନିରଶ—3. Despair:

୪ । କାକଣ୍ଡିବ୍ୟବମୁହଁତା; ଆବସ; ଶନିଆ—

4. Consternation; bewilderment.

୫ । ଦୂରଗୁର; ବ୍ୟସନ—

5. Wantonness; wickedness.

୬ । ପାପ—6. Sin.

୭ । ଶୁରୁତା—7. Timidity; pusillanimity.

୮ । ଅପବ୍ରତା—8. Impurity.

ସ. ବି. ପୁ.—୧ । ପାପ—

(କଣ୍ଠାଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Sinful; sinning.

୨ । କୁଣ୍ଡିତ—2. Ugly.

୩ । ମଳନ; ମଇଳା—3. Dirty; foul.

୪ । ଅପବ୍ରତ—4. Impure.

୫ । ଶୁରୁ—5. Timid; pusillanimous.

୬ । ଅବସାଦଗ୍ରୁହ—6. Stupefied; dejected.

କଣ୍ଠୀର—ସ. ବି.—କାଣ୍ଠୀର ଦେଶ—

Kasmira Kashmire country.

କଣ୍ଠୀରକ—ସ. ବି. (କଣ୍ଠୀର + ଜଳ ଧାର୍ତ୍ତ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ଅ; ଏ କାଣ୍ଠୀରକ

Kasmiraja ଦେଶରେ ଜଳେ)—ଜାପ୍ରାନ୍—Saffron.

ସ. ବି.—କାଣ୍ଠୀରଦେଶଜାତ—

Produced in Kashmire.

କଣ୍ଠୀରଜନ୍ମ—ସ. ବି. (ବହୁଗୁହ; କଣ୍ଠୀର+ଜନ୍ମନ; ୧ମ. ୧ବ; କଣ୍ଠରଜନ୍ମମା—ଏହା କାଣ୍ଠୀର ଦେଶରେ ଜଳିବାରୁ)—କୁଳ୍ମ—

ଜାପ୍ରାନ୍—Saffron.

କଣ୍ଠି—ସ. ବି. (କଣ୍ଠ ଧାର୍ତ୍ତ = ଅବାତ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ସ)—

Kasya ୧ । ପୋଡ଼ାର କଣ୍ଠିର୍ବାର୍ଦ୍ଦଦେଶ—1. The flanks of a horse.

୨ । ମଦ୍ୟବିଶେଷ—2. Name of a spirituous liquor.

ସ. ବି. ପୁ.—(କଣ୍ଠ ଧାର୍ତ୍ତ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ. ସ)—କଣ୍ଠାର୍ତ୍ତ; ଗୁରୁ

(କଣ୍ଠା—ସ୍ତ୍ରୀ) ପାଇବା ଯୋଗ୍ୟ—Deserving the whip.

୧	ରୀ	ତୁ	ବୁଲ୍ଲ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଷି	ଅନୁଜୀବିକ ଯୁକ୍ତାଶ୍ଵର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
୨	ରି	ତୁ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଆକାଶକୁ ବର୍ଷି ଅନୁଜୀବିକ ବା ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଷି	ଅନୁଜୀବିକ ଯୁକ୍ତାଶ୍ଵର	ଖ୍ୟ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇସ୍	ଇଥ	ତୀଂ	ନ୍ତ

କଣ୍ଠ୍ୟ—ସ. ବ. (କଣ୍ଠ—ମଦ୍ୟ+ପା ଧାରୁ—ପିଇବା+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଥ)—

Kasyapa ୧। ମୁନୁବିଶେଷ—1. Name of a mythical sage.

କଣ୍ଠ୍ୟ ହୋଇଲେ ମୁଁ କାଣ ଫୁଲ ବର୍ଷି, ହେବାରୁ କଣ୍ଠ୍ୟଟ ମୋର ନାମ ଘେନ ।
କୃଷ୍ଣିତି ମହାଭାରତ ଅନୁଶୀଳନ ପଢ଼ ।

[ଦ୍ୱ—ଏ ମହାତିକ ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ଏ ଅଦିକଳୁ ଓ ଦିଶପ୍ରକଳା-
ପତିକର ଅନ୍ୟ ୧୨ ଟି କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଅଦିକଳ
ଗର୍ଭରେ ଏହାଙ୍କ ଠାରୁ ଆଦିତ୍ୟ, ବିବସାନ୍ ଓ ବାମନ ଜନିଥିଲେ,
ଓ ଅନ୍ୟ ୧୨ ଜଣ ପର୍ବାତ ଗର୍ଭରୁ ଦେଇଥ, ନାମ, ସମସ୍ତପୁ, ପଞ୍ଜୀ
ଓ ଅନ୍ୟ ଜୀବମାନେ ଜନିଲେ । ଏ ସ୍ପୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରେ ଏବତମ, ଏ
ପରଶୁରାମ ଓ ସମରକ ପୁରୋହିତ ଥିଲେ ଓ ରାଗେଦର କେତେ-
ଶତାବ୍ଦୀ ସ୍ଵର୍ଗ ରତନା କରିଥିଲେ । ଏ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସହିତା ବା
ସ୍ମୃତିଶାସନ ପ୍ରଣେତା ଥିଲେ ।]

୨। ମୁଗବିଶେଷ—2 A kind of deer.

୩। ମସ୍ତ୍ୟବିଶେଷ—3. A sort of fish.

୪। କର୍କଟ ରଣ୍ଜି; (ତୁଳ. ପା. କଷ୍ଟ—କର୍କଟ ରଣ୍ଜି)—
4. The constellation Cancer.

ଦେ. ବି.—ହୁରଣ୍ୟକଣ୍ଠୀ—Name a demon,
father of Prahlāda.

ନୟ କଣ୍ଠ୍ୟ କବାର କରିଛି,
ଯେହେ କମଳ ନୟରେ ଚାନ୍ଦ ଭଲ । ପ୍ରାଚୀ. ରସବାର୍ଯ୍ୟ ।

କଷ୍ଟ(ଧାରୁ)—ସ. —୧। ପଣ୍ଡିବା—1. To rub.

Kash (root) ୨। ରାଖିବା—2. To scratch.

୩। ଛୋଲିବା—3. To scrape.

୪। କୁଣ୍ଡେଇ ହେବା—4. To itch.

୫। କଷଟ୍ଟପଥରରେ ଉଣି ପଶୁକା କରିବା—

5. To rub with a touchstone; to test.

୬। ଆସାତ କରିବା—6. To hurt.

୭। ବଧ କରିବା—7. To kill; to destroy.

କଷ୍ଣା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. (ସ. କର୍ଷଣ) —ଲଙ୍ଘଳଳୁହା—

Kashnā Plough-iron; ploughshare.

କଷ୍ଟକାଷ୍ଟ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—କଷ୍ଣା (ଦେଖ)

Kashnā Kashnā (See)

କଷ୍ଟକାଷ୍ଟ—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—କଷାକଷି (ଦେଖ)

Kashkāsh Kashakashi (See)

କଷ—ସ. ବ. (କଷ ଧାରୁ—ପଶୁକା କରିବା + ଅଧିକରଣ. ଥ)—

Kasha ୧। କଷ୍ଟପଥର—1. Touchstone; gold-testing stone.

୨। ମୁଲ୍ଲ ନିରୂପଣାର୍ଥକ ପଶୁକା—2. Testing of a thing to ascertain its value; assay.

ମୁଣ୍ଡ କଷ ତା ବହୁତ, ହେମ ଅଣି କୋର ମୋତେ ସମସ୍ତେ ବହୁତ ।

କଷ୍ଟ କୋଷତ୍ତାପରିକରଣ—

୩। ପଣ୍ଡିବା—3. Rubbing.

୪। ରାଖିବା—4. Scraping.

ଦେ. ବି—୧। ବଳା ହୋଇ ପ୍ରସୁତ ହୋଇଥିବା ରକ୍ତ—
କଷଦର୍ଭି—1. A tightly twisted rope.

୨। ରଷ୍ଟ ନାହିଁଆ ପାଣି ବା ରସ—2. Gum; juice.

୩। କଷାୟ ରସ—3. Astringent juice.

୪। ବର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ଵି ଦାଗ—4. Coloured taint.

୫। ରଙ୍ଗ; ବର୍ଣ୍ଣ—5. Colour; dye.

କଷ କରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କି. (ସ. କଷାୟ) —

Kasha karib— ବନ୍ଧାଦିକୁ ରଙ୍ଗାଇବା; ରଙ୍ଗମହାଇବା—
To dye (cloth etc).

କଷକୁ ଆସିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କି—୧। ଫଳପ୍ରଦ ହେବା—

Kashaku asib— 1. To bear fruit.

୨। ଲୁହଜନକ ହେବା—2 To be profitable.

କଷଟ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—(ସ. କଷ୍ଟ) —କଷ୍ଟ—
Kashat Difficulty; trouble.

କଷଟ—ଦେ. ବି—କଷୋଟ (ଦେଖ)

Kashata Kashota (See)

କଷଟି—ବୈଦେ. ବି. (ସ. କଷପଟ୍ଟିକ; କଷି) —କଷ୍ଟପଥର—

Kashati Touchstone.

ଯେପଣେ କାହାକ ଦହନ କରିବ କଷଟରେ କଣାଇଲେ ।

ଦ୍ୱାରା କଷଟାମୟ—

କଷଟିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କଷାୟ) —୧। ସାମାନ୍ୟ କଷା; ରଷ୍ଟ
Kashatia କଷାୟ—1. Slightly astringent in taste.

୨। ନାହିଁଆ—2. Slimy; gummy.

କଷଟିଆ ୩। କୁପଣ—3. Niggardly; miserly.

କଷାତା କଷାତା ୪। (ସ. କଷ୍ଟିଆ) କଷ୍ଟାରେ କଷ୍ଟାରେ ଅଭ୍ୟସ—
4. Suffering hardship; habituated to endure troubles.

୫। ରଷ୍ଟ ରକ୍ତାର—5. Reddish.

୬। କଷାୟ ସ୍ଵାଦ ବିଶ୍ଵି—6. Astringent in taste.

କଷଣ—ସ. ବ. (କଷ ଧାରୁ=ଆସାତ କରିବା + ଭାବ. ଅନ)—

Kashana ୧। କୋଣ; ବ୍ୟଥା; କଷ୍ଟ—1. Pain; trouble.

ଦେ କଷଣେ ମୋର କେବୁ ଅଛି ଶିତ ସବ ହୋଇ ।

କୁପଣ ପ୍ରେରଣାମୟ ।

୨। କୁପ; ଚିତ—2. Mark; trace; stain.

୩। ପଣ୍ଡିବା—3. Rubbing.

୪। କଷ୍ଟୁମ୍ବନ—4. Scratching.

୫। କଷିବା; ସୁନାକୁ କଷ୍ଟପଥରରେ ଉଣି ପଣ୍ଡିବା—

5. Testing of gold with a touchstone.

ସାଧବଣ ଯେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତର ୫ ଚତୁର୍ଥ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ଏବଂ ୩ ଚତୁର୍ଥ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଥବା ୧ବା ୨ ଚତୁର୍ଥ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିଲେ ଯେବେ ଏ ଭ୍ରାଷ୍ଟାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି ଏବଂ ଗାର ସଥାପନେ ଚତୁର୍ଥ ର ପପ୍ରାତି, ବା ୧ ଚତୁର୍ଥ ର ମାହା ବା ମାହାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାର ହେବ । ସଥା— ‘ଗାର’ ବି ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘ବୁଝ’ ବି ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ କି ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବଳ’ କି ପାଇଲେ ‘ଅଲବଳ’ ଦେଖିବେ ।

୨ । (+ କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅନ)— ଅପକୁ—

6. Unripe; immature.

୭ । ଦୁଃଖ ଆଦିକୁ ସହସିବା; ଆଦରିବା—

7. Adapting one's self to (M. W.)

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—କ୍ଷିକ ପରିଷମ—

Bodily labour.

ଦେ. ବି—୧ । (ସ. କଷାୟ)—ଚମତ୍କାରୁ ମସଲ ଦେଇ କାର୍ଯ୍ୟାପ୍ୟକୁ କରିବା ପ୍ରକିମ୍ବୁ—1. Tanning (Grundy).

୨ । ପରିଶ—2. Testing (Rev. Grundy)

କଷଣି—ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ଷଣି)—

Kashapi ୧ । ଗୋଡ଼ ଅଙ୍ଗୁଟିରେ ଉରିବା ଶେଷ ମୁଦି; ଅରୁଆ; ମୁଦିଆ—

କଷମି 1. A small narrow ring for the small toes of women.

୨ । ଧନୁର୍ଗଣ ଅକର୍ଷଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅଙ୍ଗୁଟିରେ ପିନ୍ଦିବା ମୁଦିଆ—2. A ring used by archers to protect the fingers from injury while drawing the bow.

୩ । କଷିବା; ଟାଣିବା—

3. The act of drawing tightly.

ଅଳୀ ଅବର ସୁଣ ସୁଣ ହିକାର ତାବ କଷଣି ଟଙ୍କାର ।

ଅରୁମଳୁ. ବଦ୍ବୁତୁମାମଣି ।

୪ । ପିନ୍ଦାଲୁଗାର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଅଣ୍ଟାର ଡାହାର ପାଖରେ ଛେଳକାଳ ଭଳ ଓଟିବ ହୋଇ ବାହାର ଥାଏ—

4. An ear-like portion of the loin-cloth which protrudes from the waist.

[ଦ୍ର—ପିନ୍ଦାଲୁଗାର ଯେଉଁ ଅଂଶ ପିନ୍ଦିବା ଲେବର ଅଣ୍ଟାର ବାଅଁ ପାଖେ ଖୋଷା ଯାଏ ତାକୁ ଖୋଷଣି ଓ ଡାହାର ପାଖେ ଯାହା କାନ ପର ବାହାର ଥାଏ ତାକୁ କଷଣି କହନ୍ତି ।]

* । କଷ ଦର୍ଢି—5. A string.

କଷ ଦର୍ଢି—ଦେ. ବି. (ସ. କଷ = ରକ୍ତ)—

Kasha daurdi ଉତ୍ତମଗୁପେ ବଳା ହୋଇଥିବା ଦର୍ଢି—

କଷମି A strongly twisted rope.

କଷଦାନ୍ତ—ଦେ. ବି—କଳଦାନ୍ତ—

Kashadānta Molar teeth.

କଷା—ସ. ବି—କଷା (ଦେଖ)

Kashā Kaśā (See)

କଷା ; ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ଷଣ; ପ୍ରା. କଷଣ)—

କଷମା ୧ । ଗଣିତସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ—

1. Working of a mathematical sum.

୨ । ଶୁକ୍ଳକଷ୍ଟାର ମାତ୍ର—

2. Whipping; scourging.

୩ । ଯାନବାହିନ ଆବ ସହିକରଣ; କଷିବା—

3. Equipment of a beast or conveyance for use.

୪ । ରତ୍ନ; ରତ୍ନିବା; ଦୁଇ ବନ୍ଧନ—

4. Tightening.

୫ । ପାଣିରେ ରଜାଇବା; ବରୁଷିବା—

5. Moistening; seasoning of a tough thing by immersing it in water.

୬ । କଷିବା କର୍ମ; କଷିବା (ଦେଖ)

6. The act of Kashibā (See)

ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶର ଓ ମେହମାପୁର) ବି—ଆମକୋଇଲ—The astringent kernel of mango-stone.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ସଜ ହୋଇଥିବା; ସର୍ବିତ—

1. Equipped; fitted.

ଗୋଟେ ଶୁଳ୍କ ବଢ଼ି ତତ୍ତ୍ଵ ହାତ ଉପରେ ଅମାର ବିଶ ।

ପରାମୋହନ. ଗନ୍ଧାଳ ।

୨ । ସାଧତ ହୋଇଥିବା (ଗାଣିତିକ ସମସ୍ୟାଦ)—

2. Worked out (mathematical sum).

୩ । କଷାୟ ସାଦପୁରୁଷ—

3. Of astringent taste.

ଅନୁଷ୍ଟାନ ଗାର୍ଜ କୋଇଲିଷ୍ଟ କଷା । ଶିରିଗାତ ।

୪ । ରଞ୍ଜିତ—4. Dyed; coloured.

୫ । (ସ. କଷାୟ)—ଗେରୁଆ; ରିଷତ ଲାଲ ରଙ୍ଗ—

5. Reddish.

ଶିରେ ଜଣା ବାନ କଷା ବନ୍ଧ ପିନ୍ଦ କ କେ ଧରୁ ଧର ବାମ ହେ ।

ଦୟନାଥ. ବନ୍ଦରମ୍ବମ୍ୟାଣ ।

୬ । ମୁଦ୍ରିତ (ଚକ୍ର)—7. Shut (eye).

(ଯଥା—କାଲ ରାତ୍ରିଯାକ ମୋ ଅଣି କଷା ହୋଇ ନାହିଁ)

୮ । ବ୍ୟୁକ୍ତିଶୁଣ; କୃପଣ—8. Miserly.

୯ । ଦୁଇରୁପେ ବରା ହୋଇଥିବା—9. Tied tightly.

୧୦ । ମସଲ ବା ପୁଟଦ୍ଵାରା ନରମ ଓ କାର୍ଯ୍ୟାପ୍ୟକୁ କଷା ଯାଇଥିବା (ଚମତ୍କା)—

10. Tanned (hide).

କଷାଇବା—ଦେ. କି—୧ । କଷିବା (ଦେଖ) କିମ୍ବା ଶିକ୍ଷନରୂପ—

Kashibā

1. Causative of Kashibā (See).

୨ । ବର୍ଷର ନାଲିରଙ୍ଗ କରିବା—

2. To dye a cloth red.

୩ । ଚମତ୍କାରୁ ମସଲ ଦେଇ ନରମ ଓ କର୍ମଯୋଗ୍ୟ କରିବା—

3. To tan a hide.

କଷାକଷି—ଦେ. ବି—୧ । କୋଡ଼ା ଅଦିକୁ ସକିତ କରିବା କର୍ମାନ—

Kashākashi

1. Equipping of horses etc.

କଷାକଷି.

୨ । ଦରଦାମ୍ବରେ ଧକମାକ ହେବା—

କଷାକଷି.

2. Haggling and higgling; bargaining.

ସାଧାରଣରେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସତର ୫ ଲକ୍ଷର ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟା ଏବଂ ୨ ଲକ୍ଷର ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଜାହାନ୍ତିରେ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ଲକ୍ଷର ବୌନ୍ଦି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାଟାପୁଣ୍ଡି କାହାରେ ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ଭ୍ରାତାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସାଧାରଣମେ ଉଚ୍ଚର ବିପରୀତ ୨ ବା ୧ ଲକ୍ଷର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାଟାପୁଣ୍ଡି ଶବ୍ଦ ଖୋଲିବାକୁ ହେବ । ସଥା—
‘ଗାନ୍ଧା’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାନ୍ଧ’ ଖୋଲିବେ; ‘କଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅବଳା’-କ ପାଇଲେ ‘ଆଙ୍କ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବଳ’ ନ ପାଇଲେ ଆଲ୍କବଳ ଦେଖିବେ ।

ଖାଜ, କାଜ, କାଶି, ୨ । ଡେଡ଼ିଶା ଗଡ଼ିଜାତର ଏକ ପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଳି
ଗତଳି

କାଠ ଶବ୍ଦ—2. A species of
wild tree; Brindelia Retusa.

[ତ୍ରୁ—ଏହାର ଗଣ୍ଠର ଗୋଲେଇ କ୍ଷୁଣ୍ଟ ଠାରୁ ଟାଣ୍ଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ;
ଏଗଛ ଥର ତେଜା ନୁହେ ମାତ୍ର କାଠ ଥର ଶକ୍ତ ଓ ଘର
ତୋଳାରେ ଏ କାଠ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

୩ । କଉଡ଼ି ଖେଳରେ ଗୋଟିଏ କଉଡ଼ି ତତ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର
ଦାନ; ଏପରି ଦାନ ପଡ଼ିଲେ ‘୫’ ସଙ୍ଖ୍ୟା ଗଣା ହୁଏ ।

(କଉଡ଼ି ଖେଳ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ)—

3. The state of one cowrie-shell falling
breast upwards in the indoor game of
cowries. This denotes ‘one’ mark only.

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବୈଦେ. ବି. (ଆ. ଖୁଣ୍ଡି)—ଖୁଣ୍ଡି; ଖୋଣ୍ଡି—
Castrated goat or sheep.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଅପୁଣ୍ଡ (ଫଳ)—

କଟି 1. Raw or young (fruit).

୨ । କ୍ଷୁଦ୍ର, ଛୋଟ—2. Small; little.

୩ । ଅଳ୍ପ ବୟସ—3. Young.

(ସଥା—କଣ୍ଠ ରୂଥ୍ସୁଣୀ ।)

୪ । ସାମାନ୍ୟ—4. Slight.

ଦେ. କି. ବିଶ—ସାମାନ୍ୟରେ; ଉଷ୍ଟ—Slightly.

(ସଥା—କଣ୍ଠଗୋଦର୍ଶ; କଣ୍ଠକୁରୁଣ୍ଣା ।)

କଷିତ—ସ. ବିଶ (କଷ୍ଟ ଧାରୁ=ପର୍ଯ୍ୟାକ୍ଷା କରିବା + କର୍ମ. ତ)—

Kashita ୧ । କଷଟ୍ଟରେ ପର୍ଯ୍ୟାକ୍ଷିତ (ସୁନା) —

1. (gold) Tested with touchstone.

୨ । ଅପୁଣ୍ଡପ୍ରତ୍ୟୋ—2. Hurt.

କଷିବା—ଦେ. କି (ସ. କର୍ଷଣ; ତୁଳ. ପା. କଷ୍ଟ = ଟାଣିବା; ଅକର୍ଷଣ) —

Kashibā ୧ । ଗଣିତ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କରିବା; ଅଳ୍ପ କଷିବା—

କସା 1. To work out a mathematical sum
or problem.

(କଷାଇବା—ଶିଳନ୍ତ୍ର) ୨ । ଗୁରୁକରେ ମାରିବା—

2. To whip.

୩ । ପ୍ରଦାର କରିବା—3. To strike or beat;

(ସଥା—ତାକୁ ହାତମ କ ବେଳ କଷିଲେ ।)

୪ । ରଢ଼ିକର ବାନ୍ଧିବା—

4. To bind up tightly.

୫ । ସାଙ୍ଗୁ, ଶବ୍ଦ ଓ ତୁଣାଦିହାରୀ ନିଜକୁ ସହିତ କରିବା—

5. To equip one's self with arms etc.

୬ । କଷି ରେଷେ ରୁକ୍ଷ ତରକଳେ—ବୁଝିବ. ନିହାରବତ, କଳ ।

୭ । ଅରଥଦିକୁ ବ୍ୟବହାରିତ ସହିତ କରିବା—

6. To equip horse etc. for use.

୭ । କଷା ପରିବା, ମାଇ ଓ ମାଂସଅଧିକୁ ତରକାର କରିବା
ପୂର୍ବରୁ ଦିଅରେ ବା ବୈଲରେ ସିଖାଇବା—
7. To fry green vegetable, fish or meat
before preparing curry.

୮ । ଟାଣ ପଦାର୍ଥକୁ ନରମ କରିବାପାଇଁ ଜଳରେ ଦୂର୍ବାଲ
ରଖିବା—(ସଥା—ବେଳ ଲାଇ କଷିବା) —

8. To keep a tough thing immersed in
water for some time to soften it.

୯ । କଷିବା; ଫଳରେ ପର୍ଯ୍ୟାକ୍ଷା କରିବା—

9. To test by actual experiment.

ଗୋଷ ସବ ରତରେ ମୋ ସରମ ରତରେ ଥାବୁ କ ନାହିଁର କଷିଲାରେ ।

ବିଷ୍ୱାସ ସମ୍ଭାବିତ ।

୧୦ । କଷି ପଥରରେ ଦଶ ସୁନାକୁ ପର୍ଯ୍ୟାକ୍ଷା କରିବା; ସୁନା
ପରଖିବା—10. To test the genuineness of
gold by rubbing it on touchstone.

ବର୍ଣ୍ଣଶିଳେ ତାହା ତଳୁ ସୁନା କଷିବ—ଭଙ୍ଗ. ବେଳେଶ୍ଵରଭଲାସ ।

୧୧ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପର୍ଯ୍ୟାକ୍ଷା କରିବା; ପରଖିବା—.

11. (figurative) To test.

ତୋ ସେଇ ତମାଳ ଶାମ ମୋ ମରଜ କଷିଲାରେ—

ବିଷ୍ୱାସ କଣ୍ଠାସତ୍ତ୍ଵ କରି ।

୧୨ । ଟାଣିବା; ଉଠାଇବା—

12. To draw tightly; to pull.

୧୩ । କେଷିଦେବା; କମ୍ କରିଦେବା; ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଦେବା—
13. To deal out a thing in a niggardly
manner; to lessen the quantity; to
sparingly give a thing.

୧୪ । ଦର୍ଶଣ କରିବା; ଦଶ କାରି—

14. To rub.

ପ୍ରାଣ କେବାରୁ ମୋର ବାଣ ମାନରଥର ଶାଶରେ ନିରନ୍ତର କଷିଲାରେ ।

ବିଷ୍ୱାସ ସମ୍ଭାବିତ ।

୧୫ । ଚିପାଇବା; କଷାଇବା—

15. To cause to be grasped or pressed.

ତୋ ବୁଢ଼ ତ କରିବଣ; ସତ୍ତ୍ଵ ଗୁମାନ ଆଜ କେତେହେଁ ବେଳକୁ,

ଥରେ ମୋହା କରେ କଣ ।

ବିଷ୍ୱାସ ।

୧୬ । କଷାଦେବା; ଗଞ୍ଜିବା; ଅତ୍ୟାଗ୍ରର କରିବା—

16. To inflict pain; to oppress.

ଯେବେ ସୁଥରେ ଦଶ ହୋଇ, ଦେବତା ଗ୍ରାହକ କଷିଲୁ ।

ପ୍ରାଣ, ସଶେଷ—ପ୍ରେମରତ୍ତି-ପ୍ରତ୍ୟାଗିତା ।

୧୭ । (ଅଞ୍ଚାତି) ହମକାଇବା; କଷାଇବା—

17. To brandish (sword etc.)

ଦରତ୍ତବଣ ସୁନ୍ଦର ରହାନ୍ତେ ବୋଇବ ବୁଦ୍ଧା କଷି ।

ଭଙ୍ଗ. ବେଳେଶ୍ଵରଭଲାସ ।

ସାଧାରଣ ଯେବେ ଅସର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୁତର ୧ ତଳ୍ଲିର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ଏବଂ ୨ ତଳ୍ଲିର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି କାହିଁ । ଅତେବକ ୧ ବା ୨ ତଳ୍ଲିର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହାୟକ୍ରମ ଗବ ଗୋଟିଲୁ ଯେବେ ଓ ଭସାବୋଷରେ କି ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଠ ସାହିମେ ତହିଁର ବିଷୟର, ବା ୧ ତଳ୍ଲିର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାହାୟକ୍ରମ ଗବ ଗୋଟିଲା ହେବ । ସଥା— ‘ଗାର’ କି ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘କୃତ୍ତ’ କି ମିଳିଲେ ‘କୃତ୍ତ’ ଦେଖିବେ; ବନ୍ଦୁ କି ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବତ୍’ କି ପାଇଲେ ‘ଆଲବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

୨ । ସେ ଅନେକ କଷ୍ଟ ଭୋଗକର ବନ୍ଧୁଆୟ—2. Living with great suffering.

କଷ୍ଟ ଦେବା—ଦେ.କି. (ସ. କଷ୍ଟ + ଦା ଧାରୁ) ଅନ୍ୟକୁ ଦୁଃଖ ଦେବା—
Kash̄ta deba To give trouble; to distress; to afflict; to harass; to oppress.

କଷ୍ଟଦେବା

କଷ୍ଟ ପଡ଼ିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ଫି.—୧ । କଷ୍ଟ ସ୍ଥିକାର କରିବା—
Kash̄ta pardiba 1. To take trouble.

ଏହୁପା ନାନା କଷ୍ଟ ପଡ଼ି କର ଜନ
ଅରକୁଣ୍ଡ ମୟାଲେକରେଟ ଧନ । କୃଷ୍ଣଚିତ୍ତ. ମହାଭଗବତ ବନ୍ଦ

୨ । କଷ୍ଟଭୋଗ କରିବା; କଷ୍ଟ ପାଇବା—2. To suffer.

କଷ୍ଟ ପାଇବା—ଦେ.କି. (ସ. କଷ୍ଟ + ପା + ଅଧ ଧାରୁ)—୧ । ଦୁଃଖଭୋଗ
Kash̄ta pāiba କରିବା—To suffer; to be distressed.

କଷ୍ଟ ପାଇବା—୨ । ପ୍ରସବବେଦନା ଅନୁଭବ କରିବା; ଶୁଳ୍କ ଖାଇବା—
କଷ୍ଟପାନା 2. To undergo labour-pains.

କଷ୍ଟପେଡ଼ି—ଦେ. ବି—ମଧୁରନିନାମ ବନ୍ୟପକ୍ଷିବିଶେଷ—
Kash̄tapherda A sweet warbling bird; the
ବର୍ତ୍ତକଥାକାଳ ଭାରି ଭାରି ମହାଯାତ୍ରା—

ବର୍ତ୍ତକଥାକାଳ ବନ୍ୟପକ୍ଷି ଶୁଣ,
ନନ୍ଦାକୁଳକର୍ମ, ଶାମା, ସାର, ବିଷାମୁ—ବ୍ୟାଧାନାଥ, ମହାଯାତ୍ରା ।

[ଦ୍ର—କରିବର ବ୍ୟାଧାନାଥ ମହାଯାତ୍ରାର ୩୩ ସର୍ଗରେ
ସାତକେଶିଆ ଗଣ୍ୟର ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ଏହି ପଣୀର ନାମ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ
କରିଅଛନ୍ତି ଓ ତହିଁର ପାଦଟୀକାରେ ଏ ପଣୀ ବଙ୍ଗଳାରେ
'ବର୍ତ୍ତକଥାକାଳ' ନାମକ ପଣୀ ଥିବାର ଲେଖିଅଛନ୍ତି । 'ବର୍ତ୍ତକଥାକାଳ'
ଶାଖାଶ୍ୱିବର୍ଗରୁ ୧୩୨୭ ଆଙ୍ଗଳ ବର୍ଣ୍ଣ ପାଂଶୁବର୍ଣ୍ଣ ପଣୀ, ଏହା
କୋବଳ ପରି ପରିଭ୍ରତ । ଏହାର ଗୋଡ଼ରେ ପର ଥିଛି,
ଶୁଣରେ ଶିଖା ନାହିଁ; ପକ୍ଷ ଅପେକ୍ଷା ପୁଣ ଶୈଳେ—
(ଯୋଗେଣଚନ୍ଦ୍ର)]

କଷ୍ଟ ପେଡ଼ିବା—ଦେ. କି. (ସ. କଷ୍ଟ + ପେଟ ଧାରୁ)—ଅନ୍ୟର
Kash̄ta pherda ଦୁଃଖକୁ ମୋତନ କରିବା—
କଷ୍ଟ ଫେଡ଼ା କଷ୍ଟଫେଡ଼ା

To relieve a person's distress.

କଷ୍ଟମଷ୍ଟେ—ଦେ. କି. ବିଶ. (ଅନର୍ଥକ ବିଶ୍ୟ ଅଂଶର ପ୍ରସ୍ତୋଗ)—
Kash̄tamashṭe ୧ । ଅତି କଷ୍ଟରେ; ଅତି ଆୟୁଷମହିକାରେ—

କଷ୍ଟମଷ୍ଟେ 1. With much difficulty.

୨ । ସେ କୌଣସିମତେ; ଯେକବେଳ ପ୍ରକାରେ—

2. Anyhow.

କଷ୍ଟଯୋଜି—ସ. ବି. (କର୍ମଧା କଷ୍ଟ + ଯୋଜି)—ନାଚ ଯୋଜି, ନାଚ
Kash̄tajoni ଜନ୍ମ—A mean or low birth.

ପଶୁମାର୍ଗୀର୍ଥ ଅଧିକରିତ ମୁଢ଼,

କଷ୍ଟଯୋଜିବ ପାଇ ମହାହୃଦୟ ପଢ଼େ—କୃଷ୍ଣପିଂଦୁ ମହାହୃଦୟ ବନ୍ଦ

କଷ୍ଟଶ୍ରିତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଯୁ ତତ୍ତ୍ଵ + କଷ୍ଟ + ଶ୍ରିତ)—

Kash̄tasrīta ୧ । କଠୋର ବୃତ୍ତ ଧାରଣ କରିଥିବା—

1. Practising a very severe austerity or vow.

୨ । କଷ୍ଟ ଭୋଗ କରିଥିବା—

2. One who has suffered much.

କଷ୍ଟସହ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କଷ୍ଟ + ସହ ଧାରୁ + କହୁ. ଅ)—

Kashtasaha ୧ । କେବଳ ସହିତୁ; କେବଳ ସହିବାରେ ଅଭ୍ୟସ—
(କଷ୍ଟସହା—ସି) 1. Enduring hardship; inured to

hardship.

୨ । ଯେର୍ଯ୍ୟଶୀଳ—2. Patient.

୩ । ପରତ୍ରମ ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ଅଭ୍ୟସ—

3. Painstaking.

କଷ୍ଟ ସହିବା—ଦେ. କି—ଦୁଃଖ ସହି କରିବା—

Kash̄ta sahibat କରିବା ପାଇବା—

କଷ୍ଟସହିତା

କଷ୍ଟସହିତୁ—ସ. ବିଶ—କଷ୍ଟସହ (ଦେଖ)

Kash̄tasahishṭu Kash̄tasaha (See)

କଷ୍ଟସାଧ—ସ. ବିଶ. (ଯୁ ତତ୍ତ୍ଵ; କଷ୍ଟ + ସାଧ)—

Kash̄tasādhyā ଦୁଃଖସାଧ; କୃତ୍ତସାଧ—

Difficult of accomplishment; to be accomplished with difficulty.

କଷ୍ଟସ୍ତେ—ଦେ. କି. ବିଶ. (ଅନର୍ଥକ ଶେଷ ପଦ)—

Kash̄tasrūshṭe କଷ୍ଟମଷ୍ଟେ (ଦେଖ)

କଷ୍ଟମଷ୍ଟେ

Kash̄tamashṭe (See)

କଷ୍ଟକଷ୍ଟେ—ଦେ. କି. ବିଶ—କଷ୍ଟମଷ୍ଟେ (ଦେଖ)

Kash̄takashtē

Kash̄tamashṭe (See)

କଷ୍ଟକର୍ତ୍ତା—ସ. ବି (ଯୁ ତତ୍ତ୍ଵ; କଷ୍ଟ + କର୍ତ୍ତାତ)—୧ । ଦୁଃଖକର୍ତ୍ତା;

Kash̄tarjita ବନ୍ଦ କଷ୍ଟରେ ପ୍ରାପ୍ତ—1. Hard-earned;
got with great difficulty.

୨ । ଅପଣାକୁ ବା ଅନ୍ୟକୁ କଷ୍ଟ ଦେଇ ଲବ୍ଦ ହୋଇଥିବା—

2. Bad-earned; evil-earned; ill-begotten.

କଷ୍ଟାର୍ଥତା—ସ. ବି—ଅର୍ଥଦୋଷବିଶେଷ—

Kash̄tarthatā A defect in composition
where it is difficult to comprehend the
author's meaning.

(ଯେଉଁ ସ୍ଥଳରେ କବିର ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିବା କଷ୍ଟସାଧ ହୁଏ ।

ସଥା—

ସମ୍ମାନ ବାହିନୀ ଉତ୍ତରପଦକାରୀ ଅବଜ୍ଞା ବନ୍ଦାରଗର ତେ,

ଯଶ ରଞ୍ଜି ନିନ୍ଦାପଦକାରୀ ବନ୍ଦା କଷ୍ଟରେ ନିମାର ରେ ।

କଷ୍ଟପୂର୍ଣ୍ଣ—କଗୋକତମ୍ ସ ରାତ ।)

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ସୁଖାରେ ସୁତ୍ତନ ଏ ପଢ଼ିବ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାଟା ଏବଂ ପଢ଼ିବ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ଏ କା ୨ ପଢ଼ିବ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ କର୍ତ୍ତା ମାଟାଯୁକ୍ତ ଶକ ଗୋଟିଲିଲ, ଯେତେ ଏ ଘାସାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ରେବେ ବେଳୁ ଏଇ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ର ଗଢ଼ି ର କପସତ, କା ୧ ପଢ଼ିବ କର୍ତ୍ତା ମାଟାଯୁକ୍ତ ଶକ ଗୋଟିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଉ’ କ ମେଲିଲେ ‘ଗାଉ ଗୋଟିବେ; ‘ବୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଥ’ ଗୋଟିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବଧୁ’ ବେଶିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଢ’ ଦେଖିବେ

କସବ—	ବୈଦେ. (ଆ) ବ—ବ୍ୟବସାୟ; ପେଣା—
Kasab	Profession; trade; livelihood.
କସବା—	ବୈଦେ. (ଆ) ବ. (ଆ. କସବା)—ବଡ଼ଗ୍ରାମ, ବଡ଼ବସ୍ତି—
Kasaba	A big village.
କସବା	
କସବା	
କସବା—	ଦେ. ବିଶ. ପୁ—କସପିଆ (ଦେଖ)
Kasabiā	Kasapiā (See)
କସବା (ଇତ୍ୟଦି)—	ବୈଦେ. (ଆ) ବ—କସପି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Kasabi (etc)	Kasapi etc (See)
କସମ—	ବୈଦେ. (ଆରବ) ବ.—ବଣ; ଶପଥ—
Kasam	Oath.
କସମ	
କସମ	
କସମ ଖାଇବା—	ଦେ. କ୍ର.—ନିଜେ ବଣ ପକାଇବା; ଶପଥ କରିବା—
Kasam khāibā	To swear; to take oath.
କସମ ଖାଓଇଲା	
କସମ ଖାତା	
କସମସ—	ଦେ. ବିଶ.—କସମସ (ଦେଖ)
Kasamasa	Kasmas (See)
କସମହିଆ—	ଦେ. ବିଶ.—କସମସ (ଦେଖ)
Kasamasiā	Kasmas (See)
କସର—	ବୈଦେ. ବ. (ଆ. କସର)—କଷୁର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Kasar etc.	Kasur etc. (See)
କସରତ—	ବୈଦେ. ବ. (ଆ. କସରତ)—୧। ମଳକାଡ଼ା; ବ୍ୟାୟାମ;
Kasarat	କୁଟ୍ଟି—1. Athletic feat; gymnastics.
କସରତ	2. Endeavour.
କସରତ	3. Labour; physical exertion.
କସରତା—	ବୈଦେ. ବିଶ. (ଆ. କସରତା)—ବ୍ୟାୟାମଶୀଳ—
Kasaratiā	Practising gymnastics.
କସରତି	
କସରତି	
କସରତ—	ଏକଜାଗାୟ ଚଢ଼େଇ—
Kasarā	Name of a bird.
ଗବର ରୂପରେ ସେ କସର ଗାଠରି,	
ଜାନା ବର୍ଣ୍ଣରେ ଜାବ ଅଛନ୍ତି ତହ ପୂରୁ ।	ଗାତାମ୍ବର. ନୃଷ୍ଟିହୃଦୟରି ।
ଦେ. ବିଶ—(ସ. କପିଳ)—କହର ବର୍ଣ୍ଣ; ଧଳା ଓ ନାଲି	
ଭୂରା ମୂୟ	ରଙ୍ଗବର୍ଣ୍ଣ—Brown; reddish white.
ମୁଁ କସର ବନଦକ୍ଷା କଣି ମୁଠାଏ ଟକା ଘାଣିରେ ପବାଇ ଦେଇଛୁ ।	
	ଟକାରମୋହନ. ଉମାଶାଠାରୁ ।
କସଲତ—	ଗ୍ରା. ବୈଦେ. ବ. (ଆ)—କସରତ (ଦେଖ)
Kasalat	Kasarat (See)

କଷା—ସ. ବ.—କଷା (ଦେଖ)	Kasā	Kasā (See)
ଦେ. ବ. ଓ ବିଶ—କଷା (ଦେଖ)		Kashā (See)
କଷାଇ—ଦେବେ. ବି. (ଆ. କଷାଇ) — କଷାଇ (ଦେଖ)	Kasāi	Kamsāi (See)
କଷାଇ		
କଷାଇ		
କଷାଇକା—ଦେ. ବି. (ଆ. କଷାଇକା) — ଆଦ୍ୟାର୍ଥ ପଶୁଦୂତ୍ୟା କରି- Kasaikhāna ବାର ସ୍ନାନ—Shambles; slaughter house.	Kasaikhāna	
କଷାଇଖାନ		
କଷାଇଖାନା		
କଷାଇବ—ଦେ. ବି.—କଷିବା କିମ୍ବା ଶିଳ୍ପରୂପ; କଷିବା (ଦେଖ)	Kashibā	Causative of kashibā (See)
କଷାନ		
କଷାନ		
କଷାନା		
କଷାନ୍ଧ—ଦେ. ବି.—୧। ଦେହରୁ ଖୁବ୍ ଶେଷୁ ହେଉଥିବା	Kasānḍa	
କଷାନ୍ଧ (ପୋଗାକ ଆଦି)—୧. Very tightly fitting କଷାକସ	Kasākas	(dress)
କଷାକସ		
୨। ନଅଣ୍ଟ—୨. Insufficient; deficient.		
ଦେ. ବି.—୧। ନଅଣ୍ଟ ଅବସ୍ଥା—୧. State of want.		
୨। କୃପଣତା; ବ୍ୟପ୍ତକୁଣ୍ଡତା— 2. Niggardliness.		
କଷାକସି—ଦେ. ବି.—୧। ଅନେଧାନ୍ୟରେ ବଳ ଆଦର ପରାକ୍ଷା— Kasākasi		1. Mutual testing of strength.
କଷାକସି ରହ ରହ ଏ କଷାକସି, ହାବ ନୟନ ମିଶାମିଶି—		
କଷାକସି		ରଙ୍ଗ କୋଟ୍ଟିଛାଏସୁକର୍ମ ।
୨। ନାନାପ୍ରକାର ସଜ୍ଜିକରଣ କରି— 2. Various operations of equipping.		
(ଯଥା—ରଙ୍ଗ ବିଜେ କରିବେ ବୋଲି ହାତ ଘୋଡ଼ା କଷାକସି ଲାଗିଲା ।)		
୩। (ବହୁବଚନ) କଷିବା କର୍ମମାନ; କଷିବା (ଦେଖ) 3. (plural) Many acts of Kasibā (See)		
୪। ଅନାଟନ; ନଅଣ୍ଟ ଅବସ୍ଥା; ଅଭ୍ୟବ— 4. Deficiency; want.		
୫। ବ୍ୟପ୍ତକୋତ—5. Retrenchment.		
ଦେ. ବିଶ—୧। ଟଣାଟଣି—1. Mutually tugging. ୨। ପରସ୍ପର ଘଣାଘଣି—2. Mutually rubbing.		
ସେ କାଳେ ଗୁରୁତିଣି ହୋଇ ମିଶାମିଶି, ହେଲେ ଶରମୁନ୍ଦର ଦେହରେ କଷାକସି—		
ଦୃଷ୍ଟି ମହାପରତ ବରତ ।		
କଷାଘାତ—ସ. ବ (ଯୁ ଭର; କଷା + ଅଦାତ) — କଷାଘାତ (ଦେଖ)	Kasāghāta	Kasāghāta (See)

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଶାରେ ସୂଚିର ଉଦ୍ଦିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନ୍ଦା ଏବଂ ଉଦ୍ଦିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନ୍ଦା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ରଖା କରନ୍ତି ଲାହାର୍ । ଅତିଥି ୫ ବା ୬ ଉଦ୍ଦିତ ଅଷ୍ଟର ବା ମାନ୍ଦାରୁ ଯତ୍ନ ଗୋଟିକାରୁ ଦେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନିମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିକେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନିମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଗୋଟିକେ; ‘କର୍ମ’ ନିମିଳିଲେ ‘କର୍ମ’ ଗୋଟିକେ; ‘ଅଳକବା’ ନିମିଳିଲେ ‘ଅଳକବା’ ଗୋଟିକେ ।

କଷେତ୍ରକ—ସ. ବ—୧ । କଷେତ୍ରକ (ଦେଖ) —

Kaseruka

1. Kaseruka (See)

୨ । ନାଗରମୁଥା—2. Cyprus Rotundus
(root bulb).

କଷେତ୍ରକ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବ—ତାଳ—

Kaselā

Water pot.

କଷୋର (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବ—କଷୁର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) —

Kasor (etc)

Kasur etc. (See)

କଷୋର କଢ଼ିଆ—ଦେ. ବ (ଆ. କଷର + ନାସାକେଳ) —ସମ୍ମୂର୍ତ୍ତୁପେ

Kasor nardia ପଡ଼ୁ ହୋଇ ନ ଥିବା କଢ଼ିଆ—

The cocoanut which is not fully ripe.

କୁଟ୍ଟ—ବୈଦେ. ପା. ବ (ପା. କୁଣ୍ଡ) —କୁଟ୍ଟି—

Kasta

Athletic exercise or practice.

କଷ୍ଟା—ଦେ. ବ (ସ. କଷାଯା) —୧ । ନାଲି ସୁତା—

Kastā

1. Red cotton-thread·

୨ । ରଙ୍ଗିତ ସୁତ; ରଙ୍ଗିତ ସୁତା—

2. Coloured cotton thread.

୩ । ରଙ୍ଗିତ ବା ଲାଲ ସୁତାର ଲୁଗା—

3. Red coloured cotton-cloth.

କ୍ୟାକ୍ସଟି—ଦେ. ବ. (ଆ. କୁସ୍ତା) —୧ । କୁଷାକ୍ସଟି (ଦେଖ) —

Kaistākasti

1. Kustākusti (See)

୨ । (ସ. କଷ୍ଟ) ଅତିଶୟ କଷ୍ଟ—

2. Much difficulty.

ଏହେବେତ୍ତ ନାଥ ମେଲଦେଲେ କ୍ୟାକ୍ସଟିରେ ନାଥ ପଢ଼ିଥିବ ।

ପଲାଗମୋହନ. ଗନ୍ଧସନ୍ତ ।

କୁଷୁର—ଦେ. ବ. (ସ. କଷୁର) —

Kasturā

୧ । ଏକ ଜାତୀୟ କୁଷୁରଗନ୍ଧସନ୍ତ ଶାକ ଗୁରୁ ଓ ତହିଁର

କଷ୍ଟ୍ରା

ମଞ୍ଜ—1. A plant and its musk-

scented seed.

କଷ୍ଟ୍ରୀ

୨ । ଏକ ଜାତୀୟ ଶାମୁକା—

2. A species of oyster.

ଦେ. ବିଶ.—୧ । କଷୁରଗନ୍ଧବିଶ୍ଵି—

1. Musk scented.

୨ । ଯାହାଠର କୁଷୁର ବାହାରେ (ମୃଗ)—

2. (deer) From which musk is got;

musk-deer.

କୁଷୁର କଳେ—ଦେ. ବ. (ସ. କଷୁରା + ଦରତ୍ରା) —

Kasturā haladi

ଏକପ୍ରକାର ସୁଗର ମୂଳ—

A sweet-scented root.

କୁଷୁରିକା—ସ. ବ. ଶୀ—କଷୁର (ଦେଖ)

Kasturika

Kastūri (See)

କୁଷୁର—ସ. ବ. —କଷୁର (ଦେଖ)

Kasturi

Kastūri (See)

କୁଷୁରମୁଗ—ସ. ବ. —କଷୁରମୁଗ (ଦେଖ)

Kasturimṛuga

Kastūrimṛuga (See)

କୁଷୁର ରିକା—ସ. ବ. ଶୀ—କଷୁର ରିକା (ଦେଖ)

Kastūrikā

Kastūrī (See)

କୁଷୁର—ସ. ବ. (କଷ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୁ. କୁଷୁର ଗନ୍ଧ ରିକାରୁ ଗମନ କରିବାରୁ)—ମୁଗନାର—

Kastūrī

Musk.

[ଦ୍ର—କାମରୂପୀ, ନୈପାଳୀ ଓ କାଣ୍ଠୀଶ୍ଵର ଦେବରେ କଷୁର ରିକା ପ୍ରକାର । କାମରୂପ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ, ନୈପାଳୀ ମାଳ ଓ କାଣ୍ଠୀଶ୍ଵର କରିଲ । କାମରୂପୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ନୈପାଳୀ ମଧ୍ୟମ ତେ. କାମରୂପ, କଷୁରାପିଲି ଓ କାଣ୍ଠୀଶ୍ଵର ନିକଞ୍ଚ । କଷୁର ରିକା ଶୁଦ୍ଧ ସଂ ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ମୁଗନାର, ଦାନାବିଶିଷ୍ଟ ଓ ତତ୍ତ୍ଵ ସୁଗନ୍ଧିକୁଳ । ଏହା ମୃଗମଦ, କଷୁର, କଷୁରା, କଷୁରାପିଲି, ଶାରିଯୁକ୍ତ, ଉଷ୍ଣପାର୍ଵି, ଶୁଦ୍ଧସଦ୍ଧରତ, ବେଧମୁଖ୍ୟା ବିଦକ ଓ ଗୁରୁ, କାମୋଦିପକ, ଆଶେଷ ନାଶକ, ସେଦଜନ୍ମକ, ବଳକାରକ ଓ କଷୁର ମାଦକ । ଏହା କଟ, ବାୟୁ, ବିଷଦୋଷ, ବର୍ଷି, ଶାତ, ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଓ ଶାଷନାଶକ । ଯେଉଁ କଷୁର ନିକଞ୍ଚ ଗନ୍ଧରେ କେତକା ଫୁଲର ଗନ୍ଧକୁ ନିଷ୍ଠା କରେ, ଅଣ୍ଟିରେ ପଢ଼ିଲେ ସହିଁରୁ ତମତାପୋଡ଼ାର ଗନ୍ଧ ବାହାରେ ତାହା ଉଛିଷ୍ଟ । କଷୁର ରିକା ପ୍ରକାର—୧ । ଶରକା—ଧୂଳ ପର ଦାନାବିଶିଷ୍ଟ । ୨ । କୁଳରୁକା—କୋଳଥ ପର ଦାନାବିଶିଷ୍ଟ । ୩ । ପିଣ୍ଡିକା—ଶଣ୍ଟ ଶଣ୍ଟ । ୪ । ନାୟକା—ପିଣ୍ଡିକାଠାରୁ ବଡ଼—କନିରଜ ହରେକୁଣ୍ଠ ମିଶ୍ର—ଦ୍ରୁବ୍ୟଗୁଣ ।]

କୁଷୁରମୁଗ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; କଷୁରମୁକୁ ମୃଗ)—

Kasturimṛuga ଯେଉଁ ମୃଗର ନାରରୁ ମୁଗନାର ବା କଷୁର ବାହାରେ—Musk-deer.

[ଦ୍ର—କଷୁରମୁଗ ହିମାଳୟର ଦ୍ୱାରା ବିତରିତ ପ୍ରଦେଶରେ ଉଚିତ, ମଧ୍ୟଅଧିକ, ସାରକେରାଥେ ଅଧିକ ଶାତପତ୍ରାନା ଉଚିତ ପ୍ରଦେଶରେ ବିତରଣ କରେ । ଏ ମୃଗ ଶୁରୁ କୁଳା ମାର ପାରେ ଏବଂ ଶୁରୁ ଦୁର୍ଗାମା । ଏ ଦେଖିବାକୁ କୁଳର ପର ଓ ରାତିର ରାତିର । ଅଣ୍ଟିର ମୃଗର ନାର ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟାଳିଥା ତମ ମୁଖା ଥାଏ । ଶିକାରମାନେ ଏ ମୃଗରୁ ମାର ଏହାର ନାର ପାଖରୁ କଷୁର ସୁର ଥିବା ମୁଣିଷି କାଟି ଆଣନ୍ତି । ମୁଣି କୁଳର ଅଣ୍ଟିର ଥାକୁବିଶିଷ୍ଟ । ଏ ମୃଗ ମାଘ ମାସରେ ଯୋଡ଼ି ଶାଥାନ୍ତି । ସେହି ରତ୍ନରେ ଅଣ୍ଟିର ମୁଗର ନାରରେ ପରିମାଣରେ କଷୁର ଥାଏ । ହୁଃ ଶକ୍ତସାଗର ।]

କୁଷୁର—ସ. ବିଶ (କଷ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତୁ. ବର)—

Kaswara ୧ । ଗମନଶାଳ—

1. Having motion; moving.

2. Envious.

୧	ର	ଭ	ବୁନ୍ଦ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳସିକ ସୁନ୍ଦାରୀ	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍ଗ	ରୟ	ଉଥ	ତ୍ର
୨	ର	ଭ	ବୁ	ନ୍ଦ	ସେ	ଅବାରତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳ ମନ୍ତ୍ରବିନ୍ଦୁ ସୁନ୍ଦାରୀ	ଶ୍ଵ	ସ	ଶ	ର୍ଯ୍ୟ	ରଥ	କ	ନ୍ଦ

କହୁଳ—ସ. ବ ଓ ବିଶ—କଶୁଳ (ଦେଖ)

Kasmala

Kaimala (See)

କଷୁତ—ଗ୍ରା. ବ (ସ. କଷୁତ—କାହାତାରୁ; ଅକଷୁତ—) —ବପଦ; ଦୟ—
Kasmata

Danger.

ସୂର୍ଯ୍ୟ ସେଇ ଯାତ୍ରା କଲେ କମ୍ପାତ ଘର । ଶବ୍ଦବେଦୟ ।

କଷୁତକାଳେ—ଦେ. କି. ବିଶ. (ସ୍ଵର୍ଗ ଶତ ଉତ୍ତିଥରେ ବ୍ୟବହୃତ)—
Kasminkale

କେବେ ହେଲେ; କୌଣସି ସମୟରେ—

କଞ୍ଚିନକାଳେ

At whatever time; at any time.

କମ୍ପି

କଷ୍ୟ—ସ. ସବନାମ (କମ୍ପ ଶବ୍ଦ ଗଣ୍ଠୀ ୧୧)—

Kasya

ବାହାର—Whose.

କଷ୍ୟ

ଦେ. (କରିରିଆ) ଅ—

ଦଲିଲର ଶିରୋନାମରେ ଲେଖା ହେବା ନିରଥକ ଶତ—

A meaningless word used in the heading
of a deed.

[ତୁ—ପୂର୍ବେ ଦଲିଲ ସନ୍ଧାଦନ ବେଳେ ପ୍ରଶ୍ନର ଭାବର କରି
ଯାଇଥିଲା । ପ୍ରଶ୍ନ—ଏ ଦଲିଲ କଷ୍ୟ ? ଭାବର—ଏ ଦଲିଲ
ଗୋପାଳସ୍ୟ (ଗୋପାଳର) । ତହିଁର ନିରଦର୍ଶନ ସ୍ଵରୂପ ଆଜିଯାକେ
ଦଲିଲରେ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ନାମ ଲେଖି ସାର ଦଲିଲର ଅସଲ ଲେଖା
ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବ ଶିରୋନାମରେ ‘କଷ୍ୟ ଟ କୁର ରଣପଢ଼-
ମିଦଂ କାର୍ଯ୍ୟଶାରେ’ ଘର୍ତ୍ତ ଚଳ ଅସୁଅଛି । ଏପରି ସୁଲରେ
ଏହି ‘କଷ୍ୟ’ ର ବ୍ୟବହାର ନିରଥକ ଓ ଅନାବଣ୍ୟକ ।]

କହ (ଧରୁ)—ଓଡ଼ିଆ (ସ. କଥ)—

Kaha (root) ୧। କହିବା—1. To speak.

୨। ଅନୁରୋଧ କରିବା—2. To request.

୩। ବାକ୍ୟ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା—

3. To utter words.

୪। ପ୍ରକାଶ କରିବା—4. To express.

(ସଥା—ତା ଚେହେରୀ ତ ତା ମନର ଭାବକୁ କହି ଦେଉଛି ।)

କହ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (କୁଳନା କର ଅର୍ଜୁନ ଗଛର ହିନ୍ଦି

Kaha

ନାମ କୋହ, କୋହ)—

ଅର୍ଜୁନ ଗଛ—Arjuna tree.

[ଶିରିକ ପ୍ରଶ୍ନ—ନେହ ଚରତର କାଏ ଗଛ କହ ?

(ନାମ କୁଳରେ କି ଗଛ ଅଛି କହ ।)

ଭରର—କହ (ଅର୍ଜୁନ ଗଛ)]

କହିବା—ଗ୍ରା. କି—କଥିବା (ଦେଖ)

Kahāñlibā

Kaañlibā (See)

କହକହ—ଦେ. ଅ. (ଧନ୍ୟନୁକରଣ; ଭୁଲ. ହି. କାହକହ = ଅଟୁହାସ)—

Kahakaha

ଲୋକଗହଳର ଶବ୍ଦ; ଗହଗହ ଶବ୍ଦ—

Brawling noise; noise made when a
multitude of people assemble at one
place and talk.

କହିବା ହେବ କରି କହିବା ପାଇବ । ପାରାମୁର. ମୃଦୁବସରଣ ।

କହାନୀ—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦବି) ବି. (ସ. କଥନ; ପ୍ରା. କହଣ)—

Kahana ୧। କଥା; କହନ—1. Words.

କହନ ୨। ବିଷୟ; କଥାକ ବିଷୟ—

କହନ 2. Subject; subject-matter of a talk.

କହନ ୩। କହିବା; କଥନ—3. Talking; act of speaking.

କହଣା—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦବି) ବି—୧। କହଣ (ଦେଖ)

Kahāñā 1. Kahāna (See)

୨। କଥା; କମଦନ୍ତି—2. Narrative.

ସବ୍ୟ କଲେ ତୋତେ ମାରିବୁ ବିନା ଦକ୍ଷିଣ ।

ସୁରେ ସୁରେ ଥିବ ତୋହର ସେ କହଣା । ସାରଳା. ମହାଭାଗିତ ।

କହଣା ନ ଯିବା—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦବି) କି—ବାକ୍ୟଭାବ ପ୍ରକାଶିତ

Kahāñā na jibā ହୋଇ ନ ପାରିବା--Not to be
expressible by words; to be unspeakable.

ସୁନ୍ଦର, ଶେକ ତା କହଣା ନ ଯାଇ । ପ୍ରାଚି. ପ୍ରତାପ. ଶିରେଶା ।

କହଣିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ—କହଣିଆ (ଦେଖ)

Kahāñiā

Kahuniā (See)

କହର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ସୁରାସ; ସୁଗନ୍ଧ—

Kahar Sweet scent; fragrance.

କହର—ଦେ. ବିଶ. ସୁଂ. (ସ. କପିଳ)—ପିଙ୍ଗଳବଣ୍ଣିକରିଷ୍ଣ; କପିଳ—

Kaharā Reddish white; brown; grey.
(କହର—ସ୍ତ୍ରୀ)

କହରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—ବାସିବା; ସୁବାସିତ ହେବା—

Kaharibā To emit fragrance.

କହର୍ଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ. (ସ. କୋମଳ)—

Kahal କୋମଳ; ନରମ—Soft.

କହଳ—ଦେ. ବି. (ତୁଳ. ହି. କହଳ = ପବନ ବଳ ହେବା ସମୟରେ

Kahala ଅନୁଭୂତ ଅସହ୍ୟ ଗ୍ରିଷ୍ମ; ଗହଦି)—

କୋହୋଲ (ଦେଖ)

Kohola (See)

ଦେ. ବିଶ—କୁନ୍ତୁନ ବା ଅଳ୍ପରୁଷ୍ଣିଜନିତ ଶିଳତା—

Chill due to fog or rain.

କହଳ ସିଂହ—ଦେ. ବି—ଶତ୍ରୁମୂଳ ଉପାଧିବିଶ—

Kahala simha A title of the Kshatriyas.

କହଳିଆ—ଦେ. ବିଶ—କହଳସୁନ୍ଦର (ପାଶ)—

Kahaliā Chilly (weather).

କହଳିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି. (ସ. କଳ) (ମୟୁର)—

Kahalibā ଧୂଳ ବା ବାନ କରିବା—

To crow (said of a peacock).

କହଳେଇବା—ଦେ. କି. (ପବନ ବହୁବାହାର)—ଥଣ୍ଡା ଅଣିବା;

Kahaleiba ଶିଳତା ଅନୟନ କରିବା—To render chill.

୧	ର	ତ	ବୁ	ର	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଷ	ଅନୁକାରୀକ ଯୁକ୍ତାଗର	ସ	କ	ଶ,ସ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
,	ର	ତ	ବୁ	ର	ସ୍ଵେ	ଆଶନ୍ତବର୍ଷ	ଅନୁକାର ମ ଯୁକ୍ତାଗର୍ବୀ	କ୍ଷ	ଏ	ଶ	କ୍ଷ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ

ଏମନ୍ତ ବୋଲି କହୁ ହୃଦୟେ ଘେଖା ଭୁଣେ

କହୁ କହୁ ଅସୁର ରହିଲେ ବଜାଣେ—ପାତାମର ନୃତ୍ୟକଣ୍ଠ ।

କହୁଣି—ଦେ. ବି. (ସ. କଣୋଣି)—୧ । ବାହୁ ଏହି ହାତର
Kahunī ମିଳନପ୍ରାନ ଗଣ୍ଠ—Elbow.

କହୁଇ ସେ ଏକାଶୁ ଶର୍କୁନ ବହୁରୀ ହାଡ଼,

କୁହନି, କୋହନି ଗୁଣ୍ଡାରଶବ୍ଦ କବୁ ମତ ମତ—ବୃଷତ୍ ମହାପୂର୍ବ ପଦକ ।

୨ । କହୁଣିଦ୍ଵାରା ପ୍ରହାର ବା ଆସାଇ—

2. A blow by the elbow.

ଚରଣ ଟେକ ନାହିଁଥାର,

ଯେଣ୍ଟୁ କହୁଣି ନ ପାର—ବମାସ, ଗାର୍ତ୍ତଗାରକି ।

କହୁଣିଆ—ଦେ. ବି. (ସ. କଣୋଣି + ଆସାଇ)—

Kahunīā ୧ । କହୁଣିମାଡ଼ି; କହୁଣିଦ୍ଵାରା ଆସାଇ ବା ଠେଲେ—

1. A push or blow by the elbow.

୨ । (ଏହା କହୁଣି ପର କୋଣପୁଙ୍କୁ ଥିବାରୁ) ପିଣ୍ଡା ଶୁଷ୍ଠି
ମହିରୁ ଯେଉଁ କାଠ ଖଣ୍ଡକ କର୍ଣ୍ଣିବରେ ବାହାର
ପରର ପିଣ୍ଡା ପାଖ ରୂଳକୁ ଟେକ ଧରିଆଏ; ତିରବଣି—

• 2. A piece of wood which projects from the pillar of the outer wall of a house and supports diagonally the outer veranda-plate; a projecting strut or brace diagonally supporting the veranda plate of a thatch.

ଦେ. ବିଶ—କହୁଣିମାଡ଼ିଣିଆ (ବ୍ୟକ୍ତି)—

Deserving to get blows by the elbow.

କହୁଣିବା—ଦେ. ବି. (ସ. କଣୋଣି)—

Kahunibā ୧ । କହୁଣି ଠେସ ଦେଇ ଆହୁଜ କର ବସିବା—

1. To sit with arms akimbo.

୨ । ଜଳଗଢଳ ମଧ୍ୟରେ ଦୂର କହୁଣି ସାହାୟ୍ୟରେ ଲୋକ
ଆଡ଼େଇବା—

2. To elbow one's way in a crowd.

୩ । କହୁଣି ଉପରେ ଦେଇ ଶୋଇବା ଅବସ୍ଥାରୁ ଛାଟି ବସିବା—

3. To get up from a sleeping position with the help of the elbows.

କହୁଣିମାଡ଼ି—ଦେ. ବି—କହୁଣିଦ୍ଵାରା ଆସାଇ ବା ଧକ୍କା—

Kahunimāṛda A push or blow with the elbow.

ମାର କହୁଣି ମାଡ଼ି, କହୁ ଦେଇ ତା ଝଞ୍ଜି ହାତ ଦେ ।

ବୋଲାବେଳୁଣା ଗାତ ।

କହୁଣିମାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧ । କହୁଣିରେ ମାଡ଼ି ଶାଇବା

Kahunimāṛdūā ଭିପ୍ପୁଙ୍କୁ—

କହୁଣିମାଡ଼େଇ } ସ୍ତ୍ରୀ. 1. Deserving to be beaten or

କହୁଣିମାଡ଼ୋଇ } କ୍ଷୁଣ୍ଟିବା କହୁଣିମାଡ଼େଇ କ୍ଷୁଣ୍ଟିବା କହୁଣିମାଡ଼େଇ

୨ । ଯେ ସବଦା କହୁଣିମାଡ଼ି ଖାଏ ବା ଖାଇବାରେ ଅର୍ଥସ୍ତ୍ର—

2. One who is often punished or is accused to be punished with blows of the elbow.

କହୁଣି ମାରିବା—ଦେ. ବି—କହୁଣିଦ୍ଵାରା ଆସାଇ କରିବା—

Kahunī māribā

To deal a blow with the elbow.

ତୋ ପିଲ୍ଲା ଦକ ଦୁଃ କହୁଣି ମାରି ରାହୁ ରାହୁ—ଦୂର ପଳା । ହୋଇପ କାହାଣି ।

କହୁଣେଇବା—ଦେ. ବି—କହୁଣିବା (ଦେଖ) —

Kahuneibā

Kahunibā (See)

କହା—ଦେ. ବି (ସ. କୃଷ୍ଣ; ପ୍ରା. କାହ)—କହାଇ (ଦେଖ) —

Kahnāi

Kahnai (See)

ଶୁଣି ସଶୋଦା ବୋଲନ୍ତ ଅରେ ବହା—ଦାଶରଥ, କୃତିବାର ।

କହାଇ—ଦେ. ବି (ସ. କୃଷ୍ଣ; ପ୍ରା. କାହ)—୧ । ଶ୍ରାବନ୍ତକର ଆଦରର ନାମ—

Kahnāi

1. A name of Śrīkrushna,

କାନାଇ ବଦ୍ୟବନ୍ଦରେ ଦୋତ ବର ବସିଅଛନ୍ତି ନାଗର କହାଇ—

ବାନକୁଷ୍ଣ- ରସକଙ୍ଗେଳ ।

୨ । ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ—2. Name given to males.

କହେଇ—ଦେ. ବି—କହାଇ (ଦେଖ) —

Kahnei

Kahnai (See)

ଅରେ ଜହମାମୁ ଫରଦଶାଣୀ, କହେଇ ହାତରେ ପଢ଼ିରୁ ଶେ—

ଧୋରେ ବାୟା ଖୋ ।

କହେଇବକିଣି—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ଲମ୍ବା ଓ ସବୁ କାଠିଆକଦଳୀ—

Kahneibaiñsi

A species of banana.

କାନାଇବାଂଶି

କହେଇବାଇ—ଦେ. ବି—ଶାରଦ ଧାନ୍ୟବିଶେଷ—

Kahneibāi

Name of a winter paddy.

କହ—ସ. ବି. (କ = ଜଳ; ହେ ଧାରୁ = ଅହ୍ମାନ କରିବା + ଅ)—

Kahwa

ବଗ; କୋଈପଣୀ—Heron.

କହା—ଦେ. ବି. (ସ. କଳବି)—କଳହୁତୀ ସ୍ତ୍ରୀ; କଳହୁତୀ ସ୍ତ୍ରୀ—

Kahlā

A vixen; a quarrelsome woman.

[ଦୁ—ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ପରାଇ ଗାଳ ଦିଆଦେଇ ହୋଇ
‘ରୁ ପ୍ରେମୁଳ କହା’ ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏଥର ଅର୍ଥ—ଅର୍ଥାତ୍ ଗାଲକୁ
ମୁଳେ ଥିବା କଳହୁତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଲକ୍ଷ୍ମୀ ।]

ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—କଳହୁତୀ(ସ୍ତ୍ରୀ)—Quarrelsome (woman).

କହାର—ସ. ବି. (କ = ଜଳ + ହାର = ମାଳା; ନିଶାନ)—

Kahlāra

ଖେତୋରୁଳ; ଧଳା ପଦ୍ମ—White water-lily.

କହୁଣିଆ—ଦେ. ବିଶ—କଳା (ଦେଖ) —

Kahlia

Kaliā (See)

(କହେଇ—ସ୍ତ୍ରୀ)

କା—ଦେ. ସବନାମ (ସ. କିମ୍ବ)—କାହାର—Whose.

ବୋଲନ୍ତ ପାହା ତା ସହି କା ବାବୁ । କହୁଣିବିଦ୍ବୁନ୍ଦ ମହାପରତ ବନ ।

ସାଥୀର୍ଷି ଯେବେ ଅପର ସୃଜନର ମୁଦ୍ରଣ ମୁଦ୍ରଣ ଓ ମାତ୍ରା ଏହି ତତ୍ତ୍ଵର ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଗାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର ଶରୀର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଯେବେ ଏ କ୍ଷାତ୍ରକାଳରେ କି ମିଳନ, ଯେବେ ଯେବେ ଏହି ପାଇଁ ସାହିତ୍ୟର ପଦିଂର, ମାତ୍ର ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତ୍ୟେକ ଶରୀରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ହେବ । ସଥା—
‘ବାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାହିଁ’ ଖୋଜିବେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧ’ ଖୋଜିବେ; ‘ବନ୍ଧ’ କି ପାଇଁରେ ‘ବନ୍ଧ’ ଖୋଜିବେ; ‘ଅଳବନ୍ଧ’ କି ପାଇଁରେ ‘ଅଳବନ୍ଧ’ ଖୋଜିବେ ।

[ଦ୍ର—କିମ୍ ଶବ୍ଦରୁ ତେଥେ ଶବ୍ଦୀ ବିବଳି ବିବଳତନରେ ‘କାର’
ଓ ‘କାହାର’ ହୁଏ, କଥାବାର୍ତ୍ତରେ ଲେଖାରେ ଦେଲେବେଳେ
‘କାର’ ଶବ୍ଦରୁ ‘ର’ ଲେପ କର ‘କା’ ରହେ ।]

ଦେ. ଥ. ବ. (ଧୂନ୍ଧନୁକରଣ)—କାଆ (ଦେଖ)

Kāā (See)

ଦେ. ଅବସ୍ୟ—ଅସମାପିକା ଫିୟାର ଦୂର ଥର ପ୍ରୟେଗ ପରେ
ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅବସ୍ୟ—A particle used after a
double use of the present participle to
denote long continuance of an act.

ଦେହ ହୋଇବା ଦିବ ଶିରେ ପାରବନ୍ତଙ୍କ ।

ରବାସରଣେ ଗାତରହୁଏ ।

[ଦ୍ର—ଦୂର ଥର ବନ୍ଧବଦାର କର୍ମୟବା ଫିୟାର ବଦୁକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
କର୍ମୟବାର ଭାବ ଉପରେ ଜୋର ଦେବାପାଇଁ ଏହି ‘କା’ ଯୋଗ
କରସାଏ ।]

କାଆ—ଦେ. ବ. (ଧୂନ୍ଧନୁକରଣ)—୧ । କାକପଣୀର ଶବ୍ଦ—

Kāā

କା; କାକା କାର ତାକେ ବାଥ କାଆ । ନନ୍ଦବଣୋର, ନିର୍ବଣୀ ।

କାଁଆ

୨ । ଶୁଦ୍ଧକହୁ ବା ଅପ୍ରିତକର ଶବ୍ଦ—

2. The cawing of a rook.

୩ । ତାପ ପଶାଙ୍କରେ ଯୋଡ଼ି ଖେଳାଳି ମଧ୍ୟରୁ ଜଣକର
ଅଭାବ ହେଲେ ଅନୁପ୍ରିତ ଖେଳାଳିର ଖେଳ ସମୟରେ
ଜଣେ ଖେଳାଳି ଦୂର ଖେଳାଳିକ କାମ କରିବା
ଅବସ୍ଥା; ଅନୁପ୍ରିତ ଖେଳାଳିର ପ୍ରତିକିନ୍ଧ—

3. Representative of an absent player
who is represented by his companion
player at an indoor game.

(ସଥା—ମୁଁ ଗୋବିନ୍ଦର କାଆ ହୋଇ ଖେଳିଛି ।)

୪ । ତୁ ତୁ ଖେଳରେ ଖେଳାଳି ଛୁକେ ସ୍ଥରରେ ଛୁଟାଇବା
କରୁଥୁବା ଶବ୍ଦ—

4. The sound uttered by players in the
game of Doo doo.

କାଞ୍ଚ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ସବନାମ—କାଞ୍ଚ (ଦେଖ)

Kāñč

Kāñč (See)

କାଞ୍ଚକର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ଥ—କାହାଂକି; ବିପାଇ—

Kāñčkari

Why.

କାଞ୍ଚକ—ଦେ. ବ—କାହାର (ଜାତି) (ଦେଖ)

Kāñčra

Kāñčra (caste) (See)

କାଞ୍ଚକ—ଦେ. ବ—୧ । କାଞ୍ଚକ (ଦେଖ)

Kāñčla

1. Kāñčla (See)

୨ । କାହାର (ଜାତି) (ଦେଖ)

2. Kāñčra (caste) (See).

କାଞ୍ଚମାଟ—ଦେ. ବ—କାର (୧୨) (ଦେଖ).

Kāñčmāṭ

Kāñč (1. 2.) (See)

କାର—ଦେ. ବ—୧ । ପରରେ ହୃଦୟ ନାଲି ଜନା—

Kāti

1. A big red ant frequenting
ଆରପିଲିପା, ଟିଲିପିଲିପା
mango trees.

ଆରପିଲିପା ସେ ବିନାନ୍ତ ଯର ଅଥ ତୋଳି, ବାର କାମଭାବୁ ଯେ ପାର ସହ—
ଗୋପନିଥ—ଭାବବନନ ।

[ଦ୍ର—କାରମାନେ ଜନାଇ ପର ଆକୁତିବିଶିଷ୍ଟ କନ୍ତୁ ନାଲିଆ ।
ଏମାନେ ଜାମୁ ଓ ଆମ୍ ଆଦି ଗଛରେ ଥାଆନ୍ତି ଓ ଅଠାହାର ଆମ୍—
ପରମାନନ୍ଦ ଯୋଡ଼ି ଥଳ ବା ମୁଣି ପର କର ସେଥିରେ ବସା କରି
ବହନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ କାମୁଡ଼ା ଭାବ ଯନ୍ତ୍ରଣାପ୍ରଦ । ଯୋକେ କାର
ମାନଙ୍କ ତମକୁ ବନଶି ପାଇଁ ଝାବ କରି ବନଶିକଣ୍ଠାରେ ପୋଡ଼ି
ମାନ୍ ଧରନ୍ତି ।]

କାଇମାଟି ୨ । କାରମାଟ; ଧୀତବଣ୍ଟି ମୂରକାବିଶେଷ—

Kāimāṭmīśi

2. Fullers earth.

[ଦ୍ର—ବଜା ଦେଶରେ ହାଣି ଥିବାରେ କାରମାଟର ପୋଡ଼ି ଦେଇ
ପୋଡ଼ିବାରୁ ହାଣିକୁଣ୍ଡେଇ ନାଲିଆ ହୁଏ । ଏ ମାଟରେ ଲୁହାର
ଅଂଶ ଥାବୁ ।

ସାଜିମାଟି ୩ । ସାଜିମାଟ—3. Impure carbonate of soda;
ରୈତ; ତୁମ

[ଦ୍ର—ଏ ମାଟରେ ପୋଡ଼ାର ଅଂଶ ଥିବାରୁ ଏଥିରେ ଲୁହା—
ଅବ ବୁଢ଼ାଇ ପାଣିରେ କାଚ ସମା କରସାଏ ।]

ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ସବନାମ—କେଉଁଠାରେ; କାହିଁ—

Where.

ପ୍ରାଦେ (ବସ୍ତୁର) ସବନାମ—କଣ; ବିଷ—What.

କାର୍—ଗ୍ରା. ସବନାମ (ସ. ବୁଢ଼ି+ହି)—କାହିଁ (ଦେଖ)

Kār

Kāhiñ (See)

କାର୍କି—ଗ୍ରା. ଥ.—କାହିଁକି (ଦେଖ)

Kāñčki

Kāñčki (See)

କାର୍କିକାକୁଡ଼ି—ଦେ. ବ—କର୍କିକାକୁଡ଼ି (ଦେଖ)

Kāñčkikākurdī

Kaiñchikākurdi (See)

କାର୍କି—ଦେ. ବ—କାର୍କି (ଦେଖ)

Kāñčha

1. Kāñčha (See)

୨ । କାର୍କିଶ (ଦେଖ)

Kaiñčhā (See)

କାର୍କିତାଳ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (କାଶ + ତାଳି)—କାଶତାଳିମିତ ତାଳି—

Kaiñčha dālā

A tray of wicker work made of

କେଶେର ଡାଳା

kāsa reeds.

କାର୍କିଚପେଡ଼ି—ଦେ. ବ (ସ. କାଶ + ପେଟିକା)—

Kaiñčha perdi

କାଶତାଳିମିତ ପେଡ଼ି—A basket
with lid made of kāsa reeds.

ସାଧରଣେ ଅପର ସ୍ଥାନେ ସତର ୯ ଚକ୍ର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଟା ଏବଂ ଚକ୍ର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା ବିରତ୍ତ ନାହିଁ । ଅତେବଂ କା ୧, ଚକ୍ରର ବୌଦ୍ଧ ଦର୍ଶନ ମାଟାପୁରୁଷ—
ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଏ, ସେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସମ୍ବାଦମେ ଚହୁଁର ବ୍ୟବସର ୨, ବା ୧୦୩୭ ବର୍ଷ ବା ମାଟାପୁରୁଷ ତଥା ଗୋଟିଏର ହେବ । ସଥା—
ବାର୍ତ୍ତା ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିଏ; ‘ବୃଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃଥ’ ଗୋଟିଏ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଗୋଟିଏ; ‘ଅଗନ୍ତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଗନ୍ତ’ ଗୋଟିଏ; ‘ଅଲବନ୍ତ’ ନ ପାଇଲେ ଅଲବନ୍ତ ଗୋଟିଏ ।

ପ୍ରକାର ଫଳକୁ ମଣ୍ଡ୍ୟ କାଇଛି । ଧଳା କାଇଛି ଦେହ ଧଳା,
ଡେଙ୍କ ପାଖେ କଳା ଟୋପି ପର ଥାଏ; ନାଲି କାଇଛି ଦେହ
ତୋପା ନାଲି, ଡେଙ୍କ ପାଖେ କଳା ଟୋପି ଥାଏ ।]
କାଇଶମାଳୀ ସନ୍ଦର୍ଭମାଳୀ ଫରଷେ ଦୁଆରୁ ଅଛି ।
ଆନନ୍ଦିତ ରସକଞ୍ଚାଳ ।

୨ । ଏକ ରତ୍ନ ଉନ୍ନତ—2. A standard of weight;
one rati.

୩ । କାଇଁଂଶ (ଦେଖ)

3. Kāiñśa (See)

କାଇତ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—୧ । ଲୋଞ୍ଜ—

Kait 1. Avaricious.

୨ । ସ୍ଵାର୍ଥପର—2. Selfish.

କାଇଥ—ଦେ. ବି. (ସ. କାପୁଣ୍ଡ)—କାପୁଣ୍ଡ—

Kaith The Kāyastha class of Bengal and Bihar.

କାଏଥ (ଯଥ—ବିହାରର କାପୁଣ୍ଡମାଳକୁ ବଶୋପାଥ ଲାଲ ଓ
କାଯଥ ଏମାନଙ୍କୁ ଲାଲ କାଇଥ ବୋଲିଯାଏ ।)

କାଇଥ—ଦେ. ବି.—ବିହାର ଓ ଝେଠନାଗପୁରରେ ପ୍ରତଳିତ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ—

Kaithi ମୂଳକ ଭାଷାବିଶେଷ—A character used in bihar
କାଏଥି ମୂଳକ ଭାଷାବିଶେଷ—akin to Nāgari character.

କୌଥ

• [ଦ୍ୱ—ଏ ଭାଷାର ଅକ୍ଷରମାଳା ଦେବନାଗର ଅକ୍ଷର ପର, କିନ୍ତୁ
ଅକ୍ଷରମାଳକୁ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଗାର ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଏ ଭାଷା ବିହାରରେ
କୋଣ୍ଠରିତ ଭାଷାରୂପେ ପରିଣତ ।] ;

କାଇତା—ଦେ. ବି.—(ଆ. କାପୁଣ୍ଡ = ବ୍ୟାକରଣ; ନିୟମ)—

Kāida ୧ । ନିୟମ—1. Law; rule; principle.

କାଇଦା ୨ । ଭିତ୍ତି—2. Constitution; a body of rules.

କାଯଦା

୩ । କଟକଣା—3. Control.

୪ । ଇତ୍ତକ୍; ହର୍ତ୍ତମ—4. Prestige; honour.

୫ । ଅକଟ—5. Censure; reprimand.

୬ । ବାରଣ; ଅଟକ; ନିଷେଧ—6. Restriction.

୭ । କଢ଼ା ନିୟମ ବା ଅଦେଶ—7. Strict order.

୮ । ଦୟୁର; ଧର୍ତ୍ତି—8. Custom; practice.

୯ । ବ୍ୟବସ୍ଥା; ବନ୍ଦୋବସ୍ଥା—9. Arrangement.

୧୦ । ଅଧୀନତା; ଆୟୁତ—10. Control; subjection.

ଦେ. ବିଶ.—୧ । ନିୟମାଧୀନ—

1. Under control; regular.

୨ । ସୀମାବିକ୍—2. Restricted.

୩ । ନିୟମବକ୍ତି; ନିୟମହାର ସମ୍ବର—3. Regulated.

କାଇତା କଟକଣା—ଦେ. ବି.—(ସହଚର) ଥ. କାଏଥା + ସ.

Kāida kaṭakaṇā କଷ୍ଟକର—ଦୁଇ ନିୟମ; କଠୋର ନିୟମ—

କାଇଦା କଠକଣା

Hard and fast rule.

କାଯଦା କଟକଣା

କାଯଦା କଟକଣା—ଦେ. କି. (ଆ. କାପୁଣ୍ଡ) —୧ । ନିୟମ ବାନ୍ଧବା—

Kāida karibā 1. To lay down or prescribe rules.

କାଇଦା କରନା , । ବାରଣ କରନା—

କାଯଦା କରନା

2. To restrict.

୩ । ଅକଟ କରନା—3. To reprimand.

୪ । ଜୀବତ କରନା—4. To enforce discipline.

କାଇଦା କାନ୍ଦୁ—ବୈଦେ. କି. (ସହଚର); ଆ. କାପୁଣ୍ଡ + କାନ୍ଦୁ)

Kāida kānun —ଆଇନ କାନ୍ଦୁ; ନିୟମ ଓ ବିଧାନ—

Law and regulations; rules and
regulations.

କାଇନ୍ ହାଉସ—ବୈଦେ. (ରଂ) ବି. (ରଂ. କାଇନ୍ = ଗୋରୁମାନେ +

Kāin haus ଦାଉସ—ଘର) —କଞ୍ଜିହାଉସା; କଞ୍ଜିହାଉସ; ଶୈତ
ଖୋଜାଡ଼ ନଷ୍ଟ କରିବା ଗୋମେଷାଦିକୁ ଅବକ କରି ରଖିବା ପ୍ରାନ—
ଟାଟ; କାର୍ଜିହାଉସ

Kine house; pound.

କାଇପଦର—ଦେ. ବି. (ନାମ) —ପୁଣ ଜିଲ୍ଲା ଖୋରଧା ସବୁତୁରିଜନରେ

Kāipadara ଥିବା ପୀବକର ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅସ୍ତ୍ରାନ ଓ ଭର୍ତ୍ତ
ଅସ୍ତ୍ରାନ ଥିବା ପ୍ରାମ—Name of a village and
the seat of famous ‘Pir’ in the District
of Puri near Khurda.

କାଇପଦା—ଗ୍ରା. ବି. (ନାମ) —କାଇପଦର (ଦେଖ)

Kāipadā

Kāipadara (See)

କାଇପୁଡ଼ା—ଦେ. ବି—କାଇପରା (ଦେଖ)

Kāipurdā

Kāighara (See)

କାଇପଳ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି. (ସ. କାପଳ) —

Kāiphal

କାପଳ (ଦେଖ)—Kāpharā (See)

କାଇବସା—ଦେ. ବି—କାଇପରା (ଦେଖ)

Kāibasā

Kāighara (See)

କାଇ ବସ୍ତ୍ର—ଦେ. ବି. (ସ. କଷ୍ଟମୁଦ୍ରି ବସ୍ତ୍ର) —ଗୋରୁଆ ଲୁଗା—

Kāibastra

Coloured cloth.

ଗେରୁଯା ବସନ ଭର୍ତ୍ତରେ ରହିଛନ୍ତି ଏଥି ଅଠାଶି ସହସ୍ର,

ଗେରୁଆ କାପଳ ବର୍ତ୍ତରେ ରହିଛନ୍ତି ଚିକନ୍ଦିତ ମହାବରତ. ସର ।

କାଇମାଟି—ଦେ. ବି—୧ । ସାଜିମାଟି; ପକ୍କା ବା ପାଣ୍ଟର ରଙ୍ଗର ମାଟି—

Kaimāti

1. Natron.

କାଇମାଟି; ସାଜିମାଟି

୨ । କାଇମାଟି; ପାଇବର୍ଣ୍ଣ ମୁରିକାବିଶେଷ—
ରେହ; ଚିକନୀ ମିଟ୍ଟି

2. Fuller's earth.

କାଇଲ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. କାପୁଲ) —୧ । ଦୋଷ; ତୁଳି—

Kail

1. Wrong.

ଗଲଦ

୨ । ଦୋଷଜନକ କାର୍ଯ୍ୟ—

ଗଲତି; କାଯଳ

2. Blamable action.

୩ । ଗଲ; ତୁମ—3. Mistake.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଦ୍ଧ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଳିକ ସ୍ଥାନର	ଶ	ଜ	ଶୁଷ୍କ	କ୍ଷ	ଇସ୍ତୁ	ରଥ	ହ
୨	ଇ	ଉ	ଚ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶୂନ୍ୟ କା ପନ୍ଦୁଦେଶୁସ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵ	ସ	ଶ	ଶୁଣ୍ୟ	ରଥ	କ	ନ୍ତୁ

ଦେ. ବିଶ—୧। ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିବା—

1. Found guilty; condemned.

୨। ଦୋଷୀ; ଅପରାଧୀ—2. Guilty.

୩। ଉର୍କରେ ପରାଜିତ—

3. Vanquished in argument.

୪। ଅବସନ୍ନ—4. Pulled down.

କାଇଲୁ କରିବା—ଦେ. କି—୧। ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା—

Kail karibā 1. To lay the blame on a person.

କାଯଳ କରନା ୨। ଦୋଷଜନକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—

2. To do a wrong.

୩। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବୁଝାଇ ସମଜାଇ ତାହାର ଦୋଷ ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ତାଙ୍କ ମନାଇବା—

3. To cause a person to realise his fault by arguing with him.

କାଇଲୁ ମାକୁଲ—ଦେ. ବିଶ. (ଅନର୍ଥକ ଦ୍ଵିତୀୟ ସହଚର) (ଅ. Kail mākul କାମ୍ପଲୁ)—ନ୍ୟୟ ନିଷାପରେ ଦୋଷାବୁଧେ ଗଲତୀ ସଲତୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ—Found guilty; condemned after consideration.

ଦେ. ବି. (ଅନର୍ଥକ ଦ୍ଵିତୀୟ ସହଚର)—ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଦ୍ଵେତ; ଦୋଷ ଅଦ୍ଵେତ—Guilt.

କାଇଲୁ ମାନିବା—ଦେ. କି—ନିଜର ଦ୍ଵିତୀୟ ବା ଦୋଷ ସ୍ଥିକାର କରିବା—

Kail manibā To admit that one is in the wrong.

ଗଲତୀ ମାନଲେନା

କାଇଲୁମୁକୁଲ—ଦେ. ବିଶ—କାଇଲୁ-ମାକୁଲ (ଦେଖ)

Kailmukul Kail mākul (See)

କାଇଲା—ବୈଦେ. ବି. (ସ୍ତ୍ରୀ. କାଇଲା; ଭୁଲ. ହି. କାହିଲ୍ = ଅଳସଣ୍ଠି—

Kailā ପରାଯ୍ୟଣ; ହି. କାହୁର = ଲୁହୁ)—

ଥକା ୧। କୁଣ୍ଡି; ଅବସାଦ—1. Weariness.

୨। ରୋଗୀ; ମତ୍ତ—2. Sick man.

ଦେ. ବିଶ—୧। ଶର୍କ୍ରି—1. Weak; reduced.

୨। ଅସ୍ପ୍ରା; ରୁଗ୍ନ—2. Sick; sickly.

ଥକା ହୁଆ ୩। କୁଣ୍ଡି—3. Tired.

୪। ଅବସନ୍ନ—4. Wearyed; worn out.

କାଇଲା ପଢିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—କ୍ଲାନ୍ଟ ହେବା—

Kailā pardibā To be tired.

କାଇଲା ପଢିବ ଯେବେ ବାଟ ଗୁଲାବୁ

ଅଷ୍ଟ ପାଇବ ତତ୍ତ୍ଵରେ ବାଜାତାରୁ । ପରାରମୋହନ ଉତ୍ତଳ ତ୍ରୁପ୍ତ ।

କାଇଲି (ଇତ୍ୟାଦି)—ଗ୍ରା. ବି ଓ ବିଶ—କାଇଲୁ ଇତ୍ୟାଦି : (ଦେଖ)

Kaili (etc) Kail etc. (See)

କାଇଲିଥା—ଦେ. ବିଶ—୧। ଦୋଷଜନକ—

Kailia 1. Blameworthy,

୨। ଜଳ ଦେଖ ବା ଦ୍ଵିତୀୟ ସ୍ଥିକାର କରିବା (ଲୋକ)—

2. Admitting one's own fault.

କାହ—ଗ୍ର. (ଦେଖ) ବ. (ସ. ବାକ)—

Kau ୧। ବାବ; କୁଆ—1. Crow; rook.

କାକ, କାଙ୍କ ୨। କୋରନ—2. Cuckoo.

କୌଆ

କାଉଥା—ଗ୍ର. ବିଶ—କୁଆ ରବ କରୁଥିବା—

Kauṭha Boisterous; making a noise like crows.

କାଉଥାର—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. କାହାକ)—

Kauṭhj ସେବିକ ଶିଶ୍ରା; ପରେଟ—

କାଓଯାଜ କାଓଯାଜ; ପରେଟ The training of soldiers; military training; parade.

କାଉଥାର—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. କୌକାଲ୍)—

Kauṭhli ୧। ପରାବ ବା ଦରବେଶମାନଙ୍କ ଗୀତ—

କାବାଲି; କାଓଯାଲି 1. Song of Dervishes.

କୌକାଲି; କାବାଲି ୨। ବାଦ୍ୟର ତାଳବିଶେଷ—

2. Name of an Arabic musical note.

(ଯଥା—ଏହା ତିତାଳାର ପ୍ରକାର ହେଦ; ଏହା ମଧ୍ୟମାନ ଅପେକ୍ଷା ଦ୍ଵିତୀୟ ଜଳକ ତାଳ—ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରୀ ।)

୩। ମୁସଲମାନ ଧୀରମାନଙ୍କ ଦରଘାରେ ବା ସୁଣୀ ସମ୍ମଦ୍ଦାୟରେ ମଜଲିଥରେ ଗୀତ ହେବା ଧର୍ମ-ସଙ୍ଗୀତରେ ସ୍ଵର ଓ ତାଳ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରୀ)—

3. The tune or measure of the religious songs sung in the seats of deceased Muslim saints.

କାଉଁ—ଦେ. ଅ. (ଧୂନ୍ୟକୁରଣ)—

Kauñi କାମୁତିବାକୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ କୁକୁର ପ୍ରଭକଙ୍କ ଶତ—The sound of dogs etc. while going to bite.

କାଉଁ କାଉଁ ହେବା—ଦେ. କି—ଦରକୁ ହେବା; ତିତ୍ତ କର କଥା

Kauñi kauñi hebā କହିବା—To express disapproval ହେବା

କାଉଁର କାଉଁର—ଦେ. ଅ. ବିଶ (ଧୂନ୍ୟକୁରଣ)—କର କର ଶତ

Kauñich kauñich କର କୌଣସି ଜଳିଷ ରୈବାର ଶାଇବା—

କଚର କଚର (ଯଥା—ଶୂଳା; କାରୁତି)—

କଚ କଚ Sound of chewing raw fruit.

(ଯଥା—କାଉଁର କାଉଁର କର ସେ ମୂଳା ରୈବାରଥିଲୁ ।)

କାଉଁର—ଗ୍ର. ବି—ଡାବଲାପୁଥ ଖେଳରେ ଘାତ (ଗାତ) ନିକଟରୁ

Kauñiñdi ପୁଥ ପଢିଥିବା ସ୍ଥାନର ଦୂରଭୂପରିମାପକ ଓ

ସଙ୍ଖ୍ୟାପୂରକ ସବେତବିଶେଷ—

A measure of distance between the hole and the place where the puଥ falls in the game of Dabala-puଥ.

ସାଧାରଣ ଶ୍ଵରେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂତ୍ର ୧ ଚକ୍ରର ଅଳ୍ପ ଓ ମାତ୍ର । ଏହି ଚକ୍ରର ଅଳ୍ପର ତଥା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରୋଚନା ଦର୍ଶନ ଲାଗୁ । ଅତ୍ୟବ ୫ ମାତ୍ର, ଚକ୍ରର ବୌଣେ ବର୍ଣ୍ଣନା କାନ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରୋଚନା ଦର୍ଶନ ଲାଗୁ । ଅତ୍ୟବ ୫ ମାତ୍ର କାନ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରୋଚନା ଦର୍ଶନ ଲାଗୁ । ଯଥା—
‘କାନ୍ତି’ କି ମିଳିଲେ ‘କାନ୍ତି’ ଶୋଭନେ; ‘କାନ୍ତି’ ନ ମିଳିଲେ ‘କାନ୍ତି’ ଫେରିବେ; କାନ୍ତି ନ ପାଇଲେ ‘କାନ୍ତି’ ଫେରିବେ; ‘ଅଳ୍ପ’ କି ମିଳିଲେ ‘ଅଳ୍ପ’ ଫେରିବେ; ‘ଅଳ୍ପ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳ୍ପ’ ଫେରିବେ ।

[କୁ—‘କାନ୍ତି’ ଅର୍ଥରେ କାନ୍ତି ମାପର ନାମ କାନ୍ତି, ଦୁଇ କାଠି ଧେ ଦୁଇ କାଠି, ଦିନ କାଠି ମାପ କାଳି, ବୁଝି କାଠି ଗୁରୁଳ, ପାଞ୍ଚ କାଠି ପାଞ୍ଚିଲ, ଛାଥ କାଠି ଖୁରୁଳ ଓ ସାତ କାଠି ମାପ କାଳି; ମୋଟ ୨ ବାଢ଼ରେ ଖଣ୍ଡ ହୁଏ ।]

କାନ୍ତିଦା—ବୈଦେ. ବିଣ. (ଅ; ? ସ. କିମ୍ବର୍ + ଅର୍ଦ୍ଦ) —

Kāuñidā ସାମାନ୍ୟ ଅର୍ଦ୍ଦ; ଗିଲ୍—Slightly moist.

ଏକଟୁ ଭିଜା

ମମ; ପିଲା

କାନ୍ତିର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲ୍ୟର; ତୁଳ. ହି. କାନ୍ତି, ସ. କାନ୍ତିର = Kāuñir ଶୈବାଳ) କି—ବର୍ଣ୍ଣିତନେ କାନ୍ତି ଅଦି ଭୂପରେ ମାତ୍ର ଯାଇଥିବା ଶିଭଳ; ଶୈବାଳ—Moss growing on walls in the rainy season.

କାନ୍ତିର—ଦେ. ବି.—୧ । ଏକପ୍ରକାର ଘାସ—

Kāuñirā 1. A kind of grass; Carum Bulbo Castanum.

କାନ୍ତିରା 2. An untouchable caste amongst the Hindus.

କାନ୍ତିରା 3. A kind of Eczema on the legs of an infant.

କାନ୍ତିରବର—ଦେ. ବି.—କାନ୍ତିରବର (ଦେଶ)

Kāuñirabara Kāuñribara (See)

କାନ୍ତିର—ଦେ. ବି. (ସ. ସୁନ + ଭର)—୧ । ଗରୁଡ଼ମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ Kāuñri ଏକପ୍ରକାର ବାଢ଼—

1. A kind of stick used by cowherds.

ଗୋଗାଳସୁରସାକ ରୁଣ ହୋଇବା, କରେ କାନ୍ତିର ଲର୍ଦ୍ଦ ଧରିବା । ରୁଣବାବୁ ଗୋଗାଳସା ।

କୁଞ୍ଜାରୀ ୨ । କୁମାରୀ—

କୁଞ୍ଜାରୀ 2. A virgin; unmarried girl.

କୁଞ୍ଜାରୀ 3. (ସ. କାମରୂପ)—ଆସାମର କାମରୂପ ଦେଶ—

କାନ୍ତିରୀ 3. The country of Kāmarūpa in Assam famous as a country of magicians.

[ଦ୍ର—ଏଠା ତ୍ରୈକେ ଗାରଢି ବିଦ୍ୟାରେ ନିଷ୍ପଣ ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅଛି ।]

କାନ୍ତିରୀ—ଦେ. ବି.—୨ । ଧଣିଗୁ, ନଳିତା, ଛଣପଟ ପ୍ରତିତ ଗରୁର କାନ୍ତିରୀ

ମେନ୍ତାପାଟୀ 1. The stem of a jute plant shorn of the fibres; Hibiscus cannabinus.

କେ. ଘୋଗୁରୁତ୍ୱ କାନ୍ତିରୀ କାଠି ଉତ୍ତିଶ୍ଚିକ ନନ୍ଦିବ ନାହିଁ—ତର ।

କା. ପାଲୁଙ୍କ 2. A kind of vegetable.

କିନ୍ତୁ ପ୍ରଦେଶ. ସାମାନ୍ୟ

ସ. ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ—ମାଠମୁ, ପକାମୁ,

ଅମାରିକା, କାନ, ସୁଂଧା,

ବରେତନ ପଳ ।

kitchen vegetable.

ସ. ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ—ମାଠମୁ, ପକାମୁ,

ଦେଶମନ୍ତ୍ରୀୟ—

Pertaining to the country of Kāmarūpa in Assam.

କାନ୍ତିର କନ୍ୟା—ଦେ. ବି. (କୁମାରୀ + କନ୍ୟା) —

Kāuñri kanya

କୁଞ୍ଜାରୀ କନ୍ୟା—

କୁଞ୍ଜାରୀ

କାନ୍ତିରକାମଚଣ୍ଡୀ—ଦେ. ବି.—କାମରୂପ ଦେଶରେ ଥିବା କାମାଖ୍ୟାମା ବା

Kāuñrikāmachandī

କାମରୂପୀ ଠାରୁଣୀ—

କାଞ୍ଜାରୀକାମାଧ୍ୟା

The Deity of Kāmarūpa

କାଞ୍ଜାରୀକମଚନ୍ଦ୍ୟା

in the country of Kāmarūpa.

[ଦ୍ର—ଗାରଢି ବିଦ୍ୟା ସାଧବାବେଳେ ଏ ଠାରୁଣୀଙ୍କ ନାମ ନିଆଯାଏ ।]

କାନ୍ତିରକାମଚଣ୍ଡୀ—ଦେ. ବି. (ସ. କାମରୂପ + କାମର୍ଣ୍ଣୀ) —

Kāuñrikāmachandī desā ଆସାମ ଦେଶରୁ କାମରୂପ ଅଞ୍ଚଳ—

The country of Kāmarūpa in Assam which is believed to be the place where magical and Tantric lore are cultivated.

କାନ୍ତିରକାମାଖ୍ୟା—ଦେ. ବି. (ସ. କାମରୂପ + କାମାଖ୍ୟା) —

Kāuñrikāmākhyā

କାନ୍ତିରକାମର୍ଣ୍ଣୀ (ଦେଶ)

Kāuñrikāmāchandī (See)

କାନ୍ତିରକାମାଖ୍ୟା ଦେଶ—ଦେ. ବି.—କାନ୍ତିରକାମଚଣ୍ଡୀ ଦେଶ (ଦେଶ)

Kāuñrikāmākhyā desā Kāuñrikāmāchandī

desa (See)

କାନ୍ତିରଗୁରୁ—ଦେ. ବି. (ସ. କୁମାରୀ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର) —

Kāuñrichandā

ପ୍ରତିପଦ ତଥ୍ୱ ଚନ୍ଦ୍ର—

ପତିକାର୍ତ୍ତାଦ

The new moon.

କାନ୍ତିରଜନ୍ମ—ଦେ. ବି.—କାନ୍ତିରଗୁରୁ (ଦେଶ)

Kāuñrijahna

Kāuñrichandā (See)

କାନ୍ତିର ଦେଶ—ଦେ. ବି.—କାନ୍ତିରକାମଚଣ୍ଡୀ ଦେଶ (ଦେଶ)

Kāuñri desā

Kāuñrikāmāchandī desā (See)

କାନ୍ତିରପଦ—ଦେ. ବି.—କାନ୍ତିରମନ୍ଦ (ଦେଶ)

Kāuñripada

Kāuñrimantra (See)

କାନ୍ତିରବର—ଦେ. ବି. (ସ. କୁମାରୀ + ବର୍ତ୍ତ) —କୁମାରୀ ପୋତଥିବା

Kāuñribara

ବର୍ତ୍ତକୁଣ୍ଠ—Name of a banyan tree on

the Jagannath Trunk Road connected with a legend as having been brought from Kāmarūpa by a witch and transplanted here by another.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଲ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୃଷିକ ସୁତ୍ରାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ଳ	ଇସ୍	ଉଥ	ହ
୨	ଉ	ଇ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଅକାଶକୁର୍ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂର ବା ତନୁ ବନ୍ଦୁ ସୁତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇସ୍	କ୍ଳ	ନ

[ଦ୍ର—ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ କାଉଁର କାମରଣୀ ଦେଶରେ ଚିନିଆଁ
(ଗାରଢିବଦ୍ୟା) ଜାଣିଥିବା କଟେଇ ବା ପିତେଇ ପଥସବୁଣୀ
ନାମକ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ଗୋଟିଏ ବରଗଛରେ ଚଢ଼ି ମନ୍ଦବଳରେ ସେ
ବରଗଛକୁ ଉଡ଼ାଇ ଅଣି ଜଗନ୍ନାଥ ଦର୍ଶନକୁ ଅସୁଥିଲା । ସୁଖ
ନିକଟସ୍ଥ ଗୁରୁନିଳା ଗ୍ରାମ ନିକଟରେ ସେ ବରଗଛ ଉଡ଼ିଯିବା
ସମୟରେ ଭାର ଶୁଭ ପୋଖରୀରେ ପଡ଼ିଲା । ନିତେଇ ଧୋବଣୀ
ନାମରେ ଜଣେ ଗୁଣିବଦ୍ୟା ଜାଣିଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଧୋବଣୀ ସେ
ପୋଖରୀରେ ଲୁଗା ଜାରୁଥିଲା । ସେ ଗଛର ଶୁଭ ଦେଖି କିମିଆଁ
ବଳରେ ଉଚ୍ଚ ଗଛକୁ ବନ୍ଦନ କରି ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଅଠକାର ଦେଲା
ଓ ସେହି ଦିନଠାରୁ ସେ ଗଛଟ ସେହିଠାରେ ରହିଲା । ସେହି
ସ୍ଥାନଟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ‘କାଉଁରିବର’ ବୋଲି ଅଭିନନ୍ଦ ହେଉଥିଲା ।]

୨ । ପୁଣ୍ୟ ଜଳରେ କାଉଁରିବର ଥିବା ସ୍ଥାନର ନାମ—

2. Name of a village in Puri district on
the Jagannath trunk road.

କାଉଁରିଭର—ଦେ.ବି (ହ୍ର. ସ୍ଵନବାହ୍ୟ + ଭାବ)—ଯାତ୍ରୀମାନେ ଗଙ୍ଗାତ୍ରୀ-
Kauñribhara ଠାରୁ ଯେଉଁ ଭାବରେ ଗଙ୍ଗାଜଳ କାନ୍ଦରେ
କାଉରି ବହ ରାମେଶରପ୍ରୟକ୍ଷ ନିଅନ୍ତି ସେହି ଭାବ—
କାଁପରୀମାର A pair of water pots containing
holy water from the Ganges carried
on the shoulders by a yoke from Badri-
. narayan to Rameswar by Hindu
pilgrims.

କାଉଁରିମଣ୍ଡଳ—ଦେ.ବି (ତଥେକୁ ସାଧନ)—ମୂର୍ଦ୍ଧ ଦେଶସ୍ଥ ସ୍ଥାନକିଶେଷ,
Kauñrimandala ଯେଉଁଠାରୁ ଶବ୍ଦବ୍ରତ ଜାତ ହୁଏ; କ୍ରମ୍ଭରତ୍ର—
A region of the palate.

ଅରଥାତ କର ଯୋଗବଳ, ତେବେ କାର୍ରିମଣ୍ଡଳ—ପ୍ରାଚୀ. ନିର୍ମଳମାହାସ୍ୟ ।

କାଉଁରିମନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବି (ହ୍ର. କାମରୂପ)—ଗାରଢି ମନ୍ତ୍ରରେ ସାର ପଦ—
Kauñrimantra The most efficacious magical
କାଁପରୀମନ୍ତ୍ର; ଢାର୍ମିମନ୍ତ୍ର incantations in the black
magic.

କାଉଁରିସୂତା—ଦେ. ବି (ହ୍ର. କୁମାରୀ + ସୁତ୍ର)—କୁମାରୀମାନେ କାନ୍ଦିଥିବା
Kauñrisut̄ ସୁତ୍ର; ଅରଥାତ୍ ସୁତ୍ର—Thread spun by
କୁମାରୀଟୀର୍ମାଣୀ virgins.

କାଉଁରିହାର୍ଡା—ଦେ. ବି—କୁମାରୀର ଅସ୍ତ୍ର—
Kauñrihārda The bone of a virgin which
କୁଆଁରୀହାର୍ଡା is said to be very efficacious in being
କୁମାରୀକାହାର୍ଡା used as charm.

[ଦ୍ର—ଏହି ଅସ୍ତ୍ର ଅରମନ୍ତିର ହେଲେ ଗାରଢି ବିଦ୍ୟା ବଳରେ
ଏହାବାବ ଅସାଧସାଧନ ହୁଏ ।]

କାଉଁଲି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—କାଉଁଲି (ଦେଖ)—
Kauñli

Kauñli (See)

କାଉତ୍ତ୍ଵ—ପ୍ରାଦେ. (ହ୍ରାମ) ବି (ସ. କାତ + କଣ୍ଠ)—ରଙ୍ଗତା କଣ୍ଠ;
Kaukant̄hi ନାଳାରଙ୍ଗର କାରର ଦାନାଦାର କଣ୍ଠ—

କାଉକାରୀଆମା Coloured glass beads.

କାଉକାଉ—ଦେ. ଥ. (ଧୂନ୍ଦନୁକରଣ) —୧ । କାକର ଧୂନ୍ଦ—
Kauku କାଉକାଉ 1. Cawing sound.

କାକା ଯୋଗା; ଗୋଲମାଳ; ବହୁଲୋକ ମୁଖରୁ ଉତ୍ଥିତ

କାଁପକାଁପ କରଣ ଧୂନ୍ଦ—2. Noise; tumult; the jarring
noise of several persons talking at
one time.

କାଉକାଉ କରିବା—ଦେ. କି—ବହୁଭାଷଣବାବୁ ବରକୁ କରିବା—
Kaukau karib̄ କରିବା—To tease a person by
କାଁକାକାରା making noise.

କାଉକାଉ ହେବା—ଦେ.କି.—୧ । କୁଆ ରଳ ଶବ୍ଦ କରିବା; କାଆ କାଆ
Kaukau heb̄ ହେବା—1. To caw like a crow.

କା କା କରା ଯୋଗା ଗୋଲମାଳର ପାଟ କରିବା; ଗୋଲ କରିବା; ବହୁ-
ହଲ୍ଲାକରନା ଭାଷଣ କରିବା—2. To make a jarring noise
(eg. a multitude of persons assembled);
to raise an outcry.

କାଉକାଳିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ (ହ୍ର. କାକ + କାଳ)—କାକ-
Kaukalia ପର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ—Black as a crow.

କାଉକୋକଳି—ଗ୍ରା. ବି.—ଏକପ୍ରକାର କୋକଳ ମାଛ—A kind of
Kaukokali small sea fish with scales.

କାଉଗୋଡ଼ିଆ—ଗ୍ରା. ବି.—ସନ୍ତୁସ୍ତିଆ ଶ୍ଵସୁମୁକ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ହେବା ଘାସ—
Kaugordia A kind of hard stemmed
(କାଉଗୋଡ଼ିଇ—ଶ୍ଵୀ) grass; Oplismenus Compositus;
Oplimensus Burman.

[ଦ୍ର—ଏହାକୁ ଘୋଡ଼ା ଗୋରୁ ଅଦି ଖାଇ ପାରନ୍ତି କାହିଁ ।]
ଦେ. ବିଶ. ପୁ.—ଯାହାର ଗୋଡ଼ କୁଆ ଗୋଡ଼ ପର ଶୀତି ଓ
ସ୍ରୁ—Having very thin and long legs.

କାଉଚିଆ—ଦେ. ବି.—୧ । କୋତିଆ—
Kaučiče 1. Eel.

ବାଇନମାହ ଯୋଗା ଏକଜାଗ୍ରୂ ନିର୍ବିଷ ସାପ—2. A kind of non-
ହିଲମତଳି, କାଁଚୁଳ • poisonous serpent.

କାଉଚିଆ—ଦେ. ବି.—୩ । ଗୋଡ଼ାମାନଙ୍କର ଗଢିବିଶେଷ—
3. Curved motion of horses.

ତଥା ଘୋଡ଼ା ବାଇନମାହ ବଜାର, ସୁଲକାଳେ କେବେହେ କାତର ନହନ୍ତି ।
କୁଣ୍ଡଳ ମହାଭାବ ।

କାଉଚିଆ—ଦେ. ବି.—୪ । ଲଗାବିଶେଷ—4. A kind of creeper.

ଦେ. ବିଶ. ୧ । ବକାରକା—1. Curved.
କାଉଚିଆ—ଦେ. ବି.—
ଅଣରୋଷାରା ଓ କରା (ଶ୍ଵୀ)—
2. Narrow and curved (path).

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଥାରେ ମୁଠର ୧ ଚତୁର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ର ଏବଂ , ଚତୁର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେରତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବକ ୧ ବା , ଚତୁର ଗର୍ବୀଶରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତି ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବକ ୧ ବା , ଚତୁର ଗର୍ବୀଶରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରନ୍ତି ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

କାଉଜାଉ ହେବା—ଗ୍ର. କି—ଅସ୍ତ୍ରିର ହେବା; ବ୍ୟାକୁଳ ହେବା—

Kauj̄hu hebh To be restless.

କାଉଜା—ବୈଦେ. ବିଶ.—କାଉଁଜା (ଦେଖ)

Kaund̄a Kāuṇḍa (See)

କାଉନ୍ଦିଲ୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି—କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସତ୍ର; ବିରାସତ୍ର—

Kaunsil 1. Council

[ଯଥା—ଲେଜିସ୍ଲେଟିଭ କାଉନ୍ଦିଲ୍; ପ୍ରିଭ କାଉନ୍ଦିଲ୍ ।]

କୌସିଲ । । ବାରଷ୍ୱର—

କାଁବ୍ସି 2. Bar-at-law.

କାଉନ୍ଦିଲର୍—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି—କାଉନ୍ଦିଲରେ ବସିବା ସଦସ୍ୟ ବା

Kaunsilar ସଦ୍ୟ—Councillor.

କୌସିଲାର

କୌସିଲାର

କାଉମେଚି—ଗ୍ର. ଅ. (ଶିଶୁଭାଗ) — ଶିଶୁରେ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ହାତ ମୁଠା

Kaumechi କରିବାକୁ ଓ ମେଲ୍, କରିବାକୁ ଶିଖାଇଲୁବେଳେ ଧାରିମାନେ ଏହି ନିରଥକ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ଓ ପିଲାମାନେ ଏହି ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲେ ହାତକୁ ମୁଠା କରନ୍ତି

ଓ ମେଲ୍ କରନ୍ତି—

A nursery-term uttered by females while teaching infants to shut and open the palms.

କାଉମେଞ୍ଚ—ଗ୍ର. ଅ.—କାଉମେଚି (ଦେଖ)

Kaumeñchi Kāumechi (See)

କାଉର—ଦେ. ବି.—କାଉଁର (ଦେଖ)

Kaurā Kāuñra (See)

କାଉରିଆ—ଦେ. ବି—କାଉଁରିଆ (ଦେଖ)

Kauriā Kāuñriā (See)

କାଉଲା—ଦେ. ବି (ସ. ଆକୁଳ)—୧। ମନର ବ୍ୟସ୍ତତା; ଶୋଇ—

Kauj̄a 1. Mental trouble; perturbation; agitation; botheration.

ଆକୁଲିବିକୁଳ ଆକୁଲିବିକୁଳ । ଉଦ୍‌ଦେଶ; ମାନସିକ ଶୃଝଳିଖ; ମନର ଅସ୍ତ୍ରିରତା—

2. Restlessness of mind.

ଦେ. ବିଶ—୧। ବ୍ୟସ୍ତ; ଫୁଲ; ଅନ୍ୟ—

• 1. Perturbed; troubled; agitated.

, 2. Restless.

କାଉଲାବାଉଲା—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ (ସ. ଆକୁଳ + ବ୍ୟାକୁଳ)—

Kauj̄labesuñā କାଉଲା (ଦେଖ) + Kauj̄a (See)

କାଉଲି—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ—କାଉଲା (ଦେଖ)

Kauji Kāuñja (See)

ବିଶେଷ—ସୁଧରି ରଖା ହେଉଲେ ବି କାରକ,

ସୁଧରି କରେ ମଧ୍ୟର କାରକ ମନେ ରଖିବାକୁ

ବିଶେଷ—ମଧ୍ୟର କାରକ କରନ୍ତି କରନ୍ତି ।

ବିଶେଷ—୧ ବ୍ୟସ ଖୋଲାରେ ତୁଅଟେ ନାହିଁ ।

୨୦୯୮ ବୋଲାରେ ନ ବସ ଥର ବଳ ।

ପିଗାସୁର, ନୃତ୍ୟପୁରୁଷ ।

କାଉଲିକାଉଲି—ଗ୍ର. ବି ଓ ବିଶ (ସ = ବ୍ୟାକୁଳ (ରୁଳ) ପାଲି)

Kaujibesuñi

ପକୁଳ—କାଉଲା (ଦେଖ) —

Kāñjā (See)

କାଉଲିମାଉଲି—ଗ୍ର. ବି ଓ ବିଶ—କାଉଲା (ଦେଖ) —

Kaujimāuli

Kāuñā (See)

କାଉସାପ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବି—ଏଣ୍ଟୁ ସଦୃଷ ଏକପ୍ରକାର

Kausāpa ସରସ୍ୱପ୍ର—A kind of ant eater found in the Feudatory States of Orissa.

[ତ୍ରୁ—ଏହାର ଜିର ପ୍ରାୟ ଦାତେ ଲମ୍ବ; ଏ କୁଥୁ ପର ବୋବାଏ; ଏହାର ଗୋଡ଼ ଥାନ୍ତି । ଏହାର ଜିର ଦେହରେ ବାଜିଲ ମାହେ ଦାଥ ହୋଇଯାଏ ।]

କାଏ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ସବ. (ସ. କିମ୍) —ବି; କଥଣ; କିଏ—

Kāe

Which; what; who.

ଗ୍ର. (ପଦ୍ୟ) ବ. (ସ. କାଯ୍) —ଶବ୍ଦର; ଦେହ—Body.

ଶ୍ୟବାର ମାହାନରେ ଶବ୍ଦ ହୋଏ କାଏ । ପ୍ରାଗି. ଶାପୁରରକ୍ତ ଗାତା ।

କାଏ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ଅ. (ରୁଳ. ହିନ୍ଦ = କାୟେ) —

କିପାଇଁ; କାହିଁକି; କି ନିମନ୍ତେ—

Why; whence.

କାଏ—କର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ଅ—କାଏଁ (ଦେଖ)

Kāenī kari

Kāenī (See).

କାଏ—କାଏ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—ବ କ ବିଷୟ; କେଉଁ

Kāenī kāenī କେଉଁ ବିଷୟମାନ—What matters or subjects.

କାଏ—କ ଜେ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ଅ—କ କାର୍ଯ୍ୟରେ—

Kāenī kāje

On what business.

କାଏଁଟ—ପ୍ରାଦେ (ସମଲପୁର) ବ. (ସ. କାଟୁ) —କାଟି (ଦେଖ)

Kāenīt

Kānti (See)

କାଏଁଟ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ସବନାମ—କେଉଁ; କେଉଁ ଗୋଟା;

Kāenītā

କଥଣ; କି—What; which.

କାଏଁତଙ୍କର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—୧। କ ପ୍ରକାର—

Rāenī dhangar

1. Of what kind.

୨। କମ୍ବତ କିମାକାର; ଅତ୍ୱା ଅଖାତ୍ ଥ—

2. Peculiar; awkward.

(ଯଥ—ମତେ କାଏଁତଙ୍କର ଲଗନେ ।)

କାଏଁଥ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ଅ. (ସ. କୁଣ୍ଠ) —୧। କେଉଁଠାରେ—

Kāenīthi

1. At which place.

୨। କାହାହାର—2. By whom.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଲ	ତେ	ଏ	ହସନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତବର୍ଣ୍ଣିକ ସ୍ତୁତାମ୍ବର	ସ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟୁ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣି ଅନୁନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସ୍ତୁତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ରୟୁ	ଉଥ	ତ	

କାଏଁଯେ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—କାଏଁ (ଦେଖ)

Kāenje Kāenī (See)

କାଏଁଶ (ଇତ୍ୟାଦି)—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—କାଏଁଶ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Kāeñś (etc) Kāeñśa etc. (See)

କାଏଁଥ—ଦେ. ବି.—କାଇଥ (ଦେଖ)

Kāeth Kāith (See)

କାଏଁଥ—ଦେ. ବି.—କାଇଥ (ଦେଖ)

Kāeñthi Kāithi (See)

କାଏଦା (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. ବି—କାଇଦା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Kāedā (etc) Kāidā etc. (See)

କାଏମ—ବୈଦେ. (ଆ. କାୟମ) ବି—ଅପରବର୍ତ୍ତନ; ସ୍ଥାଯିତ୍ବ—

Kāem Unalterability; standing position;
କାର୍ଯ୍ୟମ durability; permanency.

କାଯମ
ଭଣ.—୧। ସ୍ଥାଯି,—1. Permanent; durable.

• ୨। ଅପରବର୍ତ୍ତନ—2. Unaltered.

• ୩। ନିର୍ଭାରତ; ନିଷ୍ଠିତ—3. Settled.

କାଏମ, କରିବା—ଦେ. କି.—୧। ଚିରସ୍ଥାଯି କରିବା—

Kāem karibā 1. To make permanent; to establish
କାର୍ଯ୍ୟମ କରା on a permanent footing.

କାଯମ କରନା

୨। ଅନ୍ୟର କଥାକୁ ଅନ୍ତର୍ମୋଦନ କରିବା—

2. To ratify another's word or promise.

କାଏମ୍ ମୁକାମ—ବୈଦେ. (ଆ. କାଏମ୍ ମୋକାମ) (କପିରଥ ଭାଷା)—

Kāemmukāem ପ୍ରକଳିତ; କୌଣସି ପକ୍ଷ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
କାଏମ ମୁକାଏମ ଅନ୍ୟବ୍ୟକ୍ତି—Representative in
କାଯମମୋକାମ interest; Locum Tenens; an
assignee.

କାଏମ୍ ମୁକାମ—ବୈଦେ. (ଆ) ବି.—କାଏମ୍ ମୁକାଏମ୍ (ଦେଖ)

Kāem mukām Kāem mukāem (See)

କାଏମି—ଦେ. ବଣ. — କାଏମ୍ (ଦେଖ)

Kāemi Kāem (See),

କାଏଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ଭୁଲ). ନେଦ—ନଦୀ; ଯୁଦ୍ଧ =

Kāel ଯୁଦ୍ଧ—କାଲ (ଦେଖ)—Kāli (See)

କାଓଞ୍ଚ—ଦେ. ବଣ.—କାଉଥ (ଦେଖ)

Kāoñch Kāuā (See)

କାସବାଂସ—ଦେ. ବି. (ହ. କଂସବାଂସ)—ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲାର ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ

Kāmsabāmsa ପ୍ରବାହତ ନଦୀ (ଯୋର ଗ୍ରାମ ଏନଦୀ କୁଳରେ
ଅବସ୍ଥିତ)—Name of a small river in the
north of Balasore district.

କାସବାଂସ ନାମେ ଘୋରକଣେ ଗଜ ମୁହୂରତାର ।

କାନ୍ଦାନାଥ ଭାଷା ।

କାଂସୁଲ—ଦେ. ବି. (ବଣିଆ ପଦ) — (ହ. କାଂସୁଲ) —

Kānsuli ପୋଲ ଗୋଲ ଉନିଷ ବାଢ଼େଇ ତୋଳ କରିବାରେ
କାଂସଳ ବ୍ୟବହର ତୋଳ—A mould for beating gold
କାଂସୁଲି and silver bits into hollow caps.

କାଃ—ଦେ. ବି. (କପିରଥ ସାଙ୍କେତିକ) — କାଜକୋଟ (ଦେଖ)

Kāh Kājkort (See)

କାଃ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ସବଳାମ (ସ. କିମ) — କାଥଣ; କିମ —

Kāñ Kāñ What.

କାର୍ଥାଳ—ଦେ. ବି. (ହ. କାମଳ) — କାମଳ ଶେଷ; ପାଣ୍ଡୁଶେଷ —

Kārañla 1. Jaundice which turns the skin
କାର୍ଥାଳ and eyes yellow or pale.
ଦ୍ଵା—ଏଥରେ ମନୁଷ୍ୟର ଶଶର ପାଣ୍ଡୁଶେଷ ହୁଏ ।]

୨। ମେଘା ପାଗ—2. Cloudy weather.

୩। ବୃତ୍ତତ କରିଥିବା ପାଗ—3. Foggy weather.

[ଦ୍ଵା—ପୁଷ୍ପ ମାସରେ ସମୟ ସମୟରେ ହେବା ମେଘା ପାଗରୁ
ପୁଷ୍ପକାର୍ଥାଳ ବୋଲାଯାଏ ।]

କାର୍ଥାଳ—ଦେ. ବି—କାର୍ଥାଳ (୧) (ଦେଖ)

Kārañla (1) (See)

କାକର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. ଓ ବଣ—କାକର (ଦେଖ)

Kākar Kākara (See)

କାକର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—କାହିଁବ; ବିପାର—Why;
Kākari wherefor.

କାକେର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ହ. କର୍କଟୀ) — କାକୁଡ଼ି (ଦେଖ)

Kāker Kākurdi (See)

କାରମାର—ପ୍ରାଦେ. (ଭୁରାଥ) ବି—ଲକ୍ଷମାରି—Redpepper.

Kārmañi

କାର୍ମ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. (ହ. କାର) (ଭୁଲ. ହ. କାର) — କାର —

Kārchi Glass.

କାର୍ତ୍ତି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ମାଟିକିରିତ କୁନ୍ଦ ଗିଳା—

Kārtti A small cup of earth.

କାର୍ତ୍ତି କାର୍ତ୍ତି କାର, ଅନ୍ୟ ତଥ କୁନ୍ଦ ଯିରୁ ଗିଳା—

ପିଣ୍ଡାଳେ ଦେଇ କାର୍ତ୍ତି—ଦୋଳିଗାର ।

କାର୍ତ୍ତି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—୧। କାଣ୍ଟ (ଦେଖ)

Kārtd 1. Kānda (See)

୨। ଚାକଣ୍ଠ (ଦେଖ)

2. Chākhanda (See)

କାର୍ତ୍ତିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—କାଣ୍ଟିଆ (ଦେଖ)

Kārtdiā Kāndiā (See)

କାର୍ତ୍ତିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—କାଣ୍ଟିବା (ଦେଖ)

Kārtdibā Kāndibā (See)

କାର୍ତ୍ତିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—କାର୍ତ୍ତିବା (ଦେଖ)

Kāntibā Kāntibā (See)

ସାଧାରଣ ଦେବେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୂତ୍ର ୧ ତଳ୍ଳିର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି କାହିଁ । ଅଛଏବ ୯ ବା ୧ ତଳ୍ଳିର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାୟକୁ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋଇବେ; ‘ବୁଦ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଦ୍ଧ’ ଶୋଇବେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବନ୍ତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବନ୍ତ’ ଦେଖିବେ

କାଁଧ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବି. (ସ. ସୁର; ତୁଳ; ହି. କାଁଧ) —

Kāñdh କାନ୍ଧ—Shoulder.

କାଁଧା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) ବି. (ତୁଳ; ହି. କାଁଧା) —

Kāñdhā କାନ୍ଧ—Shoulder.

କାଁପର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—କାନ୍ପର (ଦେଖ)

Kāñpar Kāñpar (See)

କାଁଞ୍ଚ—ଗ୍ର. ଅ. (ସ. କଦା)—କଦାଚିତ୍; କୁଚିତ୍; କଦବା—

Kāñchāñ Scarcely; if ever.

(ଯଥା—ସେ ଏ ପ୍ରାମଳ୍କ କାଁଞ୍ଚ ଅସରି ।)

କାଁସୁଲ—ଦେ. ବି. (ବଣିଆ ଶକ) —

Kāñsula ୧ । କଂସାରେ ଛିଆର ଯନ୍ତ୍ରବିଶେଷ—

1. A bell metal plate with holes through which metal wires are drawn out.

[ଦ୍ର—ଏଥରେ ଶୈଟ ବଡ଼ ଅନେକ ଛିତ୍ର ଥାଏ, ଏ ଛିତ୍ର ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟଦେଇ ସୁନା ରୂପା ଥାଇବ ତାର ଟଣୀଯାଏ ।]

୨ । କାଂସୁଲ (ଦେଖ)

2. Kāñsuli (See)

କାକ—ଦେ. ବି. (ଇଂ. କର୍କ) —୧ । ବୋତଲର ଠିପି—

Kāk 1. Cork of bottle.

କାକ ୨ । କର୍କ ଗଛ—2. Cork tree.

କାକ—ସ. ବି. (କେ ଧାରୁ=ଶକ କରିବା+କଣ୍ଠୀ. ଅ) —

Kāka ୧ । ବାୟସ; ଗ୍ରାମର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପଣୀ; କୁଆ—

(କାଙ୍ଗ--ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Crow; rook; raven; corvus.

[ଦ୍ର—ଏହା ଶାଖାଶ୍ରୀ ବର୍ଗର ଗ୍ରାମେର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ପଣୀ; ଏହାର ବେଳ ଧୂସର, ଏକଜାଗ୍ରୟ ସାଧାରଣ କାକ ଗ୍ରାମେର (house crow, corvus splendens) ଆଉ ଏକଜାଗ୍ରୟ କାକ (ସ. ଦ୍ରୋଣକାକ; ଓ. ଡାମରକୁଆ ଅରଣ୍ୟର ଓ ସାଧାରଣ କାକଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ବଡ଼, ଏହାଙ୍କ ବେଳ ମଧ୍ୟ କଳା (Jungle crow; corvus macrorhynchus) କୁଆ ଆସୁର ତୋଳାକୁ ରୁଲୁର ରହିଁ ପାରେ ନାହିଁ । ସେ ପାଖାତ୍ତକୁ ଗୁହ୍ନିଁଲେ ମୁଣ୍ଡକୁ ରୁଲୁର କରୁ ଗୁଡ଼େଁ । କୋଇଲ ନିଜର ତିମକୁ ଫୁଟୋର ନ ପାର କୁଆର ଅଳାଗରେ ନିଜର ତିମକୁ ଥଣ୍ଡି କୁଆର ବସାରେ ଥୋଇଯାଏ ଓ କୁଆ ସେ ତିମକୁ ଫୁଟୋର କୁଆର ଥାଇବ ଦେଇ ପାଲେ ଓ କୋଇଲ କୁଆ ଦୂଢ଼ି ପାରିଲାରୁ ମାଆ କୁଆ ପାଖକୁ ପଳାଇସାଏ । କାଙ୍ଗ ଜାବନରେ ଏକା ଥରେ ମାତ୍ର ସନ୍ତୁନ ପ୍ରସବ କରେ, ଗ୍ରାମରେ ସକାଳ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ କୁଆମାନଙ୍କର କାଥ କାଥ ରବ ଶୁଦ୍ଧିଗୋଚର ହୁଏ । କୁଆମାନେ ଦଳବଢ଼ି ହୋଇ କୌଣସି ତୋଟା କିମ୍ବା ରୁଷଗଢ଼ଳ ପ୍ଲାନରେ ଥିବା ଗରମାନଙ୍କ ଭୂପରେ ବସା କରି ରହିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଏମାନେ ସବୁରକ୍ଷା ।]

୨ । ଏକ କଢ଼ାର ୧୩ ଭାଗର ଏକ ଭାଗ—

2. *Fourth of a kardā* of shell money.

[ଦ୍ର—କାହାର କାହାର ମନ୍ଦରେ “ଏକ ବର୍ଷଟକର ୯ ଥଂଶକୁ କାକ କହନ୍ତି ।]

* । ଶୁଦ୍ଧବିଶେଷ—

3. The plant Ardisia humilis (M. W).

୪ । ହୃପରିଶେଷ—

4. A name of an island of ancient India.

* । ଉଲକବିଶେଷ—

5. Name of a religious sandal print over the brow of a devotee.

୬ । ରଷ୍ଟ ଜଳ—6. A little water.

୭ । (ପୁଣି) ଖଞ୍ଜ ବ୍ୟକ୍ତି—7. Lame man.

୮ । (ପୁଣି) ଅବାଧ ଖଳ ବ୍ୟକ୍ତି—

8. Impudent or insolent fellow.

ସ. ବିଶ.—ବନ୍ଧ—Bent.

କାକଚକ୍ଷୁ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; କାକ + ଚକ୍ଷୁ) —ଟେର—

Kākachakshu Squint-eyed.

[ଦ୍ର—ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯେ, କନବାସ କାଳରେ ସୀତାକର ରଙ୍ଗ ଅଧରକୁ ମାଂସଖଣ୍ଡ ଭୁମରେ କାକ ଶୁଣ୍ଡ ଦେବାରୁ ସୀତାକ ଅରଣ୍ୟରେ କାକ ଏକଅଣିଆ ଓ ଟେର ହୋଇଗଲା ।]

କାକଚକ୍ଷୁପ୍ରବାହ—ସ. ବିଶ. (ବହୁବ୍ରୀହି; କାକ + ଚକ୍ଷୁ + ପ୍ରବାହ) —

Kākachakshuprabha Black and glossy like the eyes of a crow.

କାକଚରିତ—ସ. ବି.—ସବଜାଣ ବିଦ୍ୟା—

Kākacharita The art of divination.

କାକଚରିତ—ଗ୍ର. ବି.—କାକଚରିତ (ଦେଖ)

Kākacharita (See)

କାକଚିଞ୍ଚା—ସ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; କୁଆ + ଚିଞ୍ଚା = କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ; ଯାହାର

Kākachiñcha ଅଗ୍ରଭାଗ କୁଆର ବର୍ଣ୍ଣ ପରି କଳା) —

୧ । ଗୁଞ୍ଜା (ପଳ ଓ ଲଜା); କାଇଶ—

1. Name of 2 varieties of black tipped pealike (red or white) podded berries of a creeper; Abrus Precatorius.

୨ । କଷେଇକୋଳ ଗୁଲୁ—2. The prickly Nightshade; Capparis Sepiaria (plant

୩ । ଅକଣକ ଶୁଦ୍ଧବିଶେଷ; କାକମାଗି—

3. Solanum Nigrum (plant)

କାକଚିଞ୍ଚୁ—ସ. ବି. (କାକଚିଞ୍ଚା + ର) —କାକଚିଞ୍ଚା (ଦେଖ)

Kākachiñchi Kākachiñchā (See)

କାକଚିଞ୍ଚି—ସ. ବି. (କାକଚିଞ୍ଚା + ର) —କାକଚିଞ୍ଚା (ଦେଖ)

Kākachiñchi Kākachiñchā (See)

୧	ଇ	ଉ	ବୃଦ୍ଧ	ଓ	ଏ	ଦସନ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାଦିକ ସୁନ୍ଦରିକାର	ସ	ତ	ଶ,ଷ	କ୍ଲ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ସୁନ୍ଦରି ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଅ	କ୍ଲଂ	ନ୍ତ

କାଳଜ୍ଞଗୀ—ସ. ବି—୧। ବନ୍ୟ ଲଗାରିଶେଷ—

Kākajamīṅghā 1. Leea aquata; a creeper with yellowish flowers and feathery leaves flowering in the rains.

Leea hirta (kirtikar).

[ଯଥା—ବର୍ଷାସମୟରେ ଫୁଲ ଫୁଟେ; ପଡ଼ ପକ୍ଷାକାର; ଫୁଲ ସମାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଦିଅ ।]

୨। କାଇଷ (ଫଳ ଓ ଲଗା)—2. Abrus Prectorius (creeper and seed (M.W.) (ହରେକୁଷ୍ଟ. ଦ୍ରୁବ୍ୟଗୁଣ)—

କାଳଜ୍ମୁ—ସ. ବି—ଜମ୍ବୁ (ଦେଖ)

Kākajambu Jambu (See)

କାଳତ—ବୈଦେ. ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—କାଗଜ—

Kākat Paper.

କାଳକ—ଦେ. ବି. (ପା. କାଗଜ; ତୁଳ; ହି. ବ୍ରଜଭାଷା, ତୁଳସୀଦାସ—

Kākata କାଗଜ)—

ଲିପି; ପଡ଼; କାଗଜ — Paper.

ଘୋନ କାଳତକୁ ନବବାଳୀ, ଅନୁଭୂତି କି ରେଖିଲୁ କାଳ ।

ରଙ୍ଗ. ଲବନବଜା ।

କାଳତଚକି—ଦେ. ବି. (ପା. କାଗଜ + ସ. ଚକି)—

Kākatachaki ୧। ଗୋଲକାର କାଗଜଖଣ୍ଡ —

ଗୁଡ଼ି

1. A round piece of paper.

୨। ପିଲାମାନେ ଯେଉଁ କାଗଜ ଦୁଇ ଉଡ଼ାନ୍ତି—

2. Paper kites flown by children in sport.

ବୃତ୍ତ କାଳତଚକି ରଜୁଥିତ କରୁଥାବା କି ଦୁଃଖାଳା ସେ; ବନ୍ୟ ।

ରଙ୍ଗ. ଦେଖେଣୁକଳସ ।

କାଳତନ୍ତ୍ର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବୀହି; କାଳ + ତନ୍ତ୍ର)—

Kākatandra କାଳ ପରି ଅଳ୍ପ ନିଦ୍ରାବିଶେଷ—

(କାଳତନ୍ତ୍ର—ଶ୍ରୀ) One who sleeps lightly or with eyes half open (compared to a crow).

କାଳତନ୍ଦ୍ର—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠି ତନ୍ତ୍ର; କାଳ + ତନ୍ତ୍ର)—

Kākatandra କାଳର ନିଦ୍ରା ପରି ରିଷର ନିଦ୍ରା—

Light sleep or slumber easily disturbed.

ସ. ବିଶ. ଶ୍ରୀ. (କାଳତନ୍ଦ୍ର + ଆ) --

କାଳତନ୍ଦ୍ରର ଶ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ—

Feminine of Kākatandra.

କାଳତାଳିକା ନ୍ୟାୟ—ସ. (ନ୍ୟାୟ)—

Kākatalikā nyāya କୁଆ ଉଡ଼ିବାବେଳକୁ କାଳ ପଡ଼ିବା

ଘଟନା ନ୍ୟାୟ—An accidental concurrence of two events.

[ଦ୍ର—ପ୍ରବାଦ ଅଛି ସେ ପାତଳ ତାଳ ଗଢ଼ ଉପର ବାଟେ କୁଆଟିଏ ଉତ୍ତରିତ ଯାଇଥିବା ବେଳେ ଦେବାର ପାତଳ ତାଳଟିଏ ଖସି ପଡ଼ିଲା; କିନ୍ତୁ ପ୍ରବାଦରେ ତାଳଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ପକ୍ଷ ହୋଇଥିବାରୁ ହନ୍ତି ପଡ଼ିଲା; ତହିଁ ସଙ୍ଗେ କୁଆ ଉଡ଼ିବାର କୌଣସି ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦ ନ ଥିଲା; ଏପରି ସୁଲକରେ କୁଆ ଉଡ଼ିବା ଓ ତାଳ ପଡ଼ିବା ସମସ୍ତମୟିକ ଘଟନା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥିଲା । ଏହିପରି କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧମୂଳ୍ୟ ଦୁଇଟି ସମସ୍ତମୟିକ ଘଟନା ଘଟିଲେ ଲୋକେ କହନ୍ତି ‘କାଳତାଳିକା ନ୍ୟାୟ’ ।)

କାଳତାଳି ନ୍ୟାୟ—ଦେ. (ନ୍ୟାୟ)—କାଳତାଳିକା ନ୍ୟାୟ (ଦେଖ)

Kākatali nyāya

Kākatalikā nyāya (See)

କାଳତାଳିକା ନ୍ୟାୟ

କାଳତାଳିୟ—ସ. ବିଶ. (କାଳ + ତାଳ + ଉଲ୍ଲାର୍ଥେ. ରିଯ୍)—

Kākataliyya ୧। ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣସମ୍ବନ୍ଧରହିଛି

ସମସ୍ତମୟିକ ଦୁଇଟି ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅରେପଣ କରିଯାଏ; କାଳ ଓ ତାଳ ସମ୍ବନ୍ଧ—

1. Fortuitous; founded upon an argument based on fortuitous concurrence of events.

୨। ହଠାତ କୃତ (ଦୁଇ ଘଟନା)—

2. Suddenly performed (two acts).

୩। ଯୁଗପର ସମ୍ବନ୍ଧିତ (ଦୁଇ ଘଟନା)—

3. Simultaneously occurring.

କାଳତାଳିୟ ନ୍ୟାୟ—ସ. (କର୍ମଧା. କାଳତାଳିୟ + ନ୍ୟାୟ)—

Kākataliyya nyāya କାଳତାଳିକା ନ୍ୟାୟ (ଦେଖ)

Kākatalikā nyāya (See)

କାଳତିନ୍ଦ୍ର—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କାଳବିନ୍ଦୁ ନିଦ୍ରା)—

Kākatinduka ମାକଡ଼ିକେନ୍ଦ୍ର; ଅବଲୁଷ (କାଠ ଗଛ)—

A kind of Ebony; Diospyrus Tomentosa (tree)

କାଳତିନ୍ଦ୍ର—ସ. ବି—ଆର୍ତ୍ତା ବା ମଇଲା ଜମାହେବା ସ୍ଥାନ; ଯେଉଁଠାରେ

Kākatirtha କୁଆମାନେ ରୁଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତି A place where refuse is heaped up or strewn.

ନ୍ୟାୟ କାଳତିନ୍ଦ୍ରେ ସେ, ସେ କଲେ ଦେବା ଅବରାହୁ । ଜଗାଥାଥେ ଭଗନତ ।

କାଳତୁଆ—ଦେ. ବି. (କାଳା—ଧୂନ୍ୟନୁକରଣ + ପା. ତୋତା)—

Kākatush କାଳାରୁଆ; ଏକପ୍ରକାର ବଜ୍ର ଶାଖାଜୟେ ପକ୍ଷି—

କାକାତୁଆ କାକାତୁଆ; cockatoo; the owlparrot.

କାଳତୁଆ [ଦ୍ର—ଏମାନେ ଲମ୍ବରେ ଏକ ଦାଢ଼ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିଲା ।

ଏମାନେ ପୁଣ୍ୟବରଜୟେ ଦ୍ଵାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଅଷ୍ଟେଲ୍ଲମ୍ବୀ, ନିର୍ଭଗନ ଓ ନିର୍ଭଲ୍ଲମ୍ବୀରୁ ଅଣାଯାନ୍ତି । ଲୋକେ ଏମାନକୁ ସତ୍ତବରେ ପାଲନ୍ତି ।

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ମୂଳର ୯ ଚତୁର ଅଛର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚତୁର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଯଥରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଗାହଁ । ଅତେବ ୯ ବା ୧ ଚତୁର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶକ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଲୋକୋଷରେ ନ ମିଳନ ହେବେ ଏବଂ ଶକ ପାଇଁ ଯଥାତମେ ଚତୁର ର ଦରସନ ; ମ ୧ ଚତୁର ଦର୍ଶନ ବା ମାତ୍ରା ଯୁକ୍ତ ଶକ ଶୋଭିମାତ୍ର ହେବ । ସାଥୀ— ‘ବାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାହଁ’ ଖୋଜିବେ; ‘ବୁଝୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘କନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ତ୍ତବ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ତ୍ତବ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଳବର୍ତ୍ତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଳବର୍ତ୍ତ’ ଦେଖିବେ ।

ଏମାନେ ମାଂସାଶୀ ଓ ଜୀବ ‘କା’ ‘କା’ ଶକ କରନ୍ତି । ସାଧାରଣଙ୍କ ଭାବତକୁ ଅଣ୍ୟିବା ପରମାନନ୍ଦର ବର୍ଣ୍ଣ ଧଳା; ଏମାନେ ଗୁଡ଼ିର ପକ୍ଷି; ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର ଓ ନାନାଜାତର କାକତୁଥ ଅଛନ୍ତି ।]
କାକତୁଣ୍ଡିକା—ସ. ବି—୧ । କୁଆମରଗା (ଦେଖ)

Kākatundīkā

(ହରେକୁଣ୍ଡି. ଦ୍ରୁବ୍ୟଗୁଣ)—

1. *Memordica Mona delpha*
(creeper and fruit); *Kuāmaitā*
(See)

୨ । ଗୁଣ୍ଡିବିଶେଷ—2. *The plant axanthochymus Pictorius* (M. W.).

କାକତୁଣ୍ଡି—ସ. ବି. (କାକ=ରିଷ୍ଟ ଜଳ + ତୁଣ୍ଡ ଧାରୁ=ବଧି
Kākatundi କରିବା + ଥ + ସୀ. ବି)—

୧ । କାକତୁଣ୍ଡିକା (ଦେଖ)

Kākatundīkā (See)

୨ । ରଜଯୋଗ୍ୟ ପିତ୍ତଳ; ଶିଳ୍ପ କରିଯାଇଥିବା ପିତ୍ତଳ—
2. Gilt brass.

କାକଧ୍ୱକ—ସ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; କାକ=ରିଷ୍ଟ ଜଳ ବା ବାଷ + ଧ୍ୱକ
Kākadhwaja = ଧ୍ୱକ ସଦୃଶ; ବାଷ ଯାହାର ଧ୍ୱକ ପରି
ଦେଖାଯାଏ)—୧ । ବାଢ଼ିବାନଳ; ସମୁଦ୍ର ଅଗ୍ନି—
1. Submarine fire.

୨ । ଯେଉଁ ଧ୍ୱକରେ କାକଚିତ ଅନ୍ତିତ ହୋଇଥାଏ—
2. A flag containing the representation
of a crow.

କାକନିଦ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; କାକ + ନିଦା)—

Kākanidra କାକନିଦ (ଦେଖ)(କାକନିଦ୍ରା—ସୀ) **Kākatandra** (See)

କାକନିଦ୍ରା—ସ. ବି. (ଗୁଣ୍ଡ ତତ୍ତ୍ଵ; କାକ + ନିଦା)—

Kākanidrā କାକନିଦ୍ରା (ଦେଖ)**Kākatandra** (See)

ସ. ବିଶ. ସୀ—କାକନିଦ୍ରା ସୀଲିଙ୍ଗ—

Feminine of **Kākanidra**.

କାକନେତ୍ର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବହୁବ୍ରୀହି; କାକ + ନେତ୍ର)—ଟେର୍—
Kākanetrā କାକନେତ୍ର (ଦେଖ)

Squint eyed.

(କାକନେତ୍ରୀ—ସୀ) .

କାକପକ୍ଷ—ସ. ବି. (କାକ + ପକ୍ଷ)—୧ । ଶିଖଗୁର; ମସ୍ତକର ଦୂର
Kākapaksha ପାର୍ବତେ କେଶରବନାବିଶେଷ; ଶାମୁଳ ବାଳ—
1. A manner of dressing the hair.

୨ । ଗୁଣ୍ଡିଦେଶର ଦୂର ପାଖରେ ଲମ୍ବମାନ ଅନ୍ତରିଗର୍ଭ କେଶ;
ଶାମୁଳବାଳ; ସୁଲ୍ଲାଚିବାଳ; ବରୁରବାଳ—

2. Two short tufts of hair hanging from
near the top of the ears down the
cheeks; side-lock.

କାକପୁଞ୍ଜ—ସ. ବି. (ବହୁବ୍ରୀହି; କାକ + ପୁଞ୍ଜ)—କୋଇଲ; କୋଇଲି—
Kākapuchchha

କାକପାଦ—ସ. ବି. (ଗୁଣ୍ଡ ତତ୍ତ୍ଵ; କାକ + ପାଦ; ଏହାର ଆକୃତି
Kākapāda କାକପଦବର୍ତ୍ତ ବକ୍ତା ଥିବାରୁ)—

୧ । କୁଆ ଗୋଡ଼ ପରି ବକ୍ତ ଚିହ୍ନ—

1. A mark of a crow's foot or similar
mark or figure (M. W.).

୨ । (ବୈଦ୍ୟକ) ଦେହର ରମ୍ଭରେ କାକପାଦ ପରି ହେବା
ଚିହ୍ନ ବା ରେଣ୍ଟ—

2. Marks or lines in the skin similar to a
crow's foot (M. W.).

୩ । ପାଣ୍ଡିଲିପି ଆଦିରେ କୌଣସି ଶକ ବା ବାକ୍ୟ ଯୋଗ
କରିବାକୁ ହେଲେ ଯୋଗ କରୁଯିବା ସ୍ଥାନରେ ବିଅଯିବା
କାକପଦବର୍ତ୍ତ ଆ ଚିହ୍ନ—

3. The sign Λ or √ in manuscripts
marking an omission (M. W.); a caret.

୪ । ରତବନବିଶେଷ—

4. Modus coeundi (M. W.); a particular
mode of coition.

କାକପୁଷ୍ପ—ସ. ବି. (ଗୁଣ୍ଡ ତତ୍ତ୍ଵ; କାକଦ୍ଵାରା ପୁଷ୍ପ = ବର୍କିତ; କୋଇଲି

Kākapushṭa ଅଣ୍ଟାକୁ କୋଇଲ ନେଇ କୁଆବସାରେ ରମ୍ବାବାରୁ

କୁଆ ବାର ନ ପାର ସେ ଅଣ୍ଟାକୁ ଫୁଟାଏ ଓ କୁଆକୁ
ଲୁଳନ ପାଲନ କରେ)—କୋଇଲ—Cuckoo.

କାକପୋଇ—ଦେ. ବି. (ସ. କାକ + କୁଦ୍ରାବୟବାର୍ଥ ପୁଣି ପ୍ରତ୍ୟେ; ତୁଳ.
Kākapoi କରିବାଲପୁଣି = ତୁଳ)—ଏକପ୍ରକାର ଛୋଟ କୁଆ—

Kākātūଇ A small species of crow.

ଶାର୍ଗା ଜମୁକ ଶଶତର କାକପୋଇ.

କ୍ଷେତ୍ର ମାଂସ ରୁଧର ପାର ଏହି ରି—ଶାର୍ଗାର. ଦୂରିଦୂରିଦୂରି—

କାକପାଳ—ସ. ବି. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; କାକପ୍ରିୟ ପଳ; କାକ + ପଳ)—
Kākapala ନିମଜ୍ଜି ଓ ପଳ—

The neem tree and its berries.

[ଦ୍ର—ଏ ପଳକୁ କୁଆମାନେ ଖାଇ ଦିଗିଲେ ଉକ୍ତ ମଞ୍ଜିରୁ ଗଛ
ଦିଲେ; ଖାଲ ମଞ୍ଜିରୁ ଗଛ ଦିଲେ ନାହିଁ ।]

କାକବନ୍ଦୀ—ସ. ବିଶ. ସୀ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; କାକ + ବନ୍ଦୀ)—

Kākabandhyā କାକବନ୍ଦୀ ବନ୍ଦୀ—ଯେଉଁ ସୀ ଏକମାତ୍ର
ସନ୍ତ୍ରାନ ପ୍ରସବ କରି ଥାରୁ ପ୍ରସବ କରେ ନାହିଁ; ଏକ-

ପ୍ରସବକୀ (ସୀ)—(a woman) Who bears
a single child only and no other; (woman) bearing but one child.

[ଦ୍ର—କାଳ ଲାବନକାଳରେ ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତ୍ରାନ ପ୍ରସବ କରେ;
ଏଥିପାଇଁ ଏକପ୍ରସବକୀ ସୀକୁ କାକବନ୍ଦୀ ବୋଲିଯାଏ ।]

୧	ଇ	ଉ	ଗୁରୁ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଷ	ଅନୁନ୍ତାସିକ ସ୍ମଲ୍ଲାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ରୁଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ମେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଷ	ଅନୁସ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୂପ୍ରକର୍ଷିଣୀ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇସ୍	କ	ନ୍ତ

କାକବଳି—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲେପୀ; କାକ + ବଳ; କାକାର୍ଥ ଉତ୍ସୁକ୍ଷ କାକବଳି ବଳ; ବିମା ଚର୍ଥୀ ଚର୍ଚ)—କାକମାନେ ଖାଇବା ରୁଦେଶ୍ୟରେ ଦିଆଯିବା ବୈଶଦେବ ବଳ; କୁଆଙ୍କ ପାଇଁ ରୂଣାଯିବା ଅନ୍ତାଦି; କୁଆଙ୍କ ଅଧାର—Oblation of boiled rice strewn in the courtyard every day for the crows by every Hindu householder during the **Baiswadeba** rites; food strewn in the yard for being picked up by crows.

କାକବଞ୍ଜୁ—ସ. ବ.—ଏକ ପ୍ରକାର ବନ୍ୟ ଭିଷଧ ଲତା—

Kākaballari A medicinal creeper.
ଅନ୍ୟ ସ. ନାମ—ସ୍ତର୍ଣ୍ଣବନ୍ଧୀ;
ରକ୍ତପଳା; କାକାପୂଣ
ତେ. ବେଳୁଡ଼ିଗୋରେ [ତୁ—ଏହା ଶିରେଗେଣ ଓ
ତୁମ୍ଭିଦୋଷନାଶକ]

କାକବାଞ୍ଜ—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ମୀ. (ସ. କାକବନ୍ଧ୍ୟା) —କାକବନ୍ଧ୍ୟା (ଦେଖ)
Kākabandhyā (See)
କାକବାଞ୍ଜା—
କାକବାଞ୍ଜି—

Kākabāñjī; Kākabandhyā (See)
କାକବେଶ—ସ. ବ. (ଗୃହୀତର୍ଚ; କାକ + ବେଶ) —ପେଚକ; ପେଶ—
Kākabairī Owl.

[ତୁ—ଦିବସରେ ପେଶଟାଏ ଦେଖାଗଲେ ତାକୁ କୁଆମାନେ
ଅସ୍ତ୍ରବ୍ୟସ୍ତ କର ତା ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ତାକୁ ଖୁଣ୍ଟିପକାନ୍ତି ।]

କାକଭାରୁ—ସ. ବ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାକ + ଭାରୁ; ସେ କୁଆରୁ ତତ୍ରେ)—
Kākabhairū କାକବେଶ (ଦେଖ)
Kakabairī (See)

କାକଭୁଷ୍ଟୀ—ସ. ବ.—କାକଭୁଷ୍ଟୀ ରଷ୍ଟିବିଶେଷ—
Kākabhūṣṭī A sage who assuming the form
of a crow picked up the leavings of
Bishnu and became four-armed and
immortal.

[ତୁ—ଏ ରଷ୍ଟିକ ନାମ ଭୂଷ୍ଟୀ; ଏ କାକଭୁଷ୍ଟ ଥର ବିଷ୍ଣୁ
ଅଛୁଟୀ ଶାର ଚକ୍ରଭଳ ଓ ଅମର ହୋଇଥିଲେ । ଏ ରୂପ ଏ
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦିରବେଢାରେ ଥାଏ ।]

କାକମାଚୀ—ସ. ବ.—୧ | କାକଚିତ୍ତା ୩ (ଦେଖ)
Kākamāchī 1. Kākachittha 3 (See)

ଅନ୍ୟ ସ. ନାମ—କାକମାଚା
ଧୃତ୍ରୀମାତ୍ରୀ, କାକାହା ବାଯୁସୀ

କାକମାଚୀ
କର୍ମବା କାର୍ଯ୍ୟ
୫. ବଳାବଳିଲଇ

ମ. ଲୁଗୁକାଳି
ଶୁ. ପାଲୁଡ଼ୀ
ପା. ସେବାଶରଖ
ଅ. ଏନ୍ଦ୍ରସ୍ତାଲକ

ତକ୍ରିକଟୁ-ରସ, ରସାୟନ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର
ହିତକର । ଏହା ଶୋଥ, କୁଷ୍ଟ, ଅର୍ଦ୍ଧ,
ପ୍ରମେହ, ଜ୍ଵର, ହୃଦ୍ୟ, ବନ୍ଧି ଓ
ହୃଦ୍ୟରେଗନାଶକ ।]

କାକମାର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବ.—ଏକଜାଙ୍ଘୁ ବିଷାକ୍ତ କୋଳବଣ୍ଟିଷ୍ଠ ଲତା;
Kākamāry; କଳାବଣ୍ଟିଲଇ—A creeper with poisonous
berries.

କାକମାରି L. Anamirta cocenlus (Paniculata)
ତା. କାକାୟକୋର୍ମ, ରଷ୍ଟା
ତେ. କାକମାର ବିଷ୍ଟୁ ଓ ଗାରିଗାରିଥା; ପତ୍ର ପାନ
ଆକାର; କୋଳ ଅଣ୍ଟାକାର ଏବଂ ଧୂଳ ସୁରକ୍ଷା ଓ ରିଷ୍ଟ ଦଳଦିଅ ।
ଏହାର କୋଳ ରମ୍ବରେଗରେ ଏବଂ ପତ୍ର ନଥ୍ୟଗୁପ୍ତ ଶୁଭୁଥିବ
କମ୍ପନ୍ତରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

କାକସବ—ସ. ବ. (କାକ + ସବ) —ଧାନର ଅଗାଢ଼; ଅଗାଢ଼ ଧାନ—
Kākajaba Pithless paddy; paddy grains having
no rice in them.

କାକର—ଦେ. ବ.—ଶିରି—Dew.
Kākara

ହିମ
ଆସ
ଥଣ୍ଡ
ସର୍ଦ୍ଦ

ଦେ. ବିଶ.—ଶିରଳ; ଥଣ୍ଡ—
Very cold.
କାକରକର—ଦେ. ବ. (କହୁବ୍ରୀହି) —ଚନ୍ଦ୍ର; ଶିରକର—
Kākarakara The moon.

ସାର୍ବରାତର ମୂରିରଣ୍ଣ, କାକରକର କରଣହାସି—ଚନ୍ଦ୍ରମ୍ବୀ ସଂଗ୍ରାମ ।

କାକର ଧରିବା—ଦେ. କ୍ର. (ଭୁଲ୍.ହ, ପ୍ରବଳ ଓସ ଗୁରୁତ୍ବିକରିତା—
Kākara dharibā ନହିଁ ଜାଗ)—କହୁବ୍ରୀହିରେ ପଢ଼ିଥୁବା—

କାକରକୁ ସପ୍ରତି କରିବା—
To collect the dew drops in a pot.
କାକର ଧର କ ପଡ଼ା ରହି ହୁଏ—ରା।

କାକର—ଦେ. ବ.—୧ | ଏକପ୍ରକାର ଦୂରପକ୍ଷ ପିଣ୍ଡକ; ଶୁଭ ପାଗରେ
Kākarā ଶୁଭଲଥା ପକାଇ ଖଲକର ସେହି ଖଲରୁ ଚଟକା

କାକରା, କାଂକରା ଚଟକା ପିଠା ତିଆର କରନ୍ତି; ପରେ ସେବାନ୍ତିରୁ
ଟେକ୍ଟରା ବିଅରେ ଶଳୀ ଦେଲେ କାକର ପିଠା ହୁଏ; ଶୁଭପିଠା—

1. A pastry cake prepared with rice flour
seasoned with molasses and fried in ghee.
ଗରା କାକରକ ଗରକ, ବରଣ ଏବଂ—ଶମତାର ପରିଗର୍ବି ।

୨। (ଏହା କାକର ଆବୁଦ୍ଧିବଣ୍ଠୁ ଥିବାରୁ) ଶୀଳେକମାନେ
କେବଳ ଉପରେ ଭାକୁରେ ପିଙ୍ଗବା ଗୋଲକାର
ଶୁଭପିଠାରବିଶେଷ—2. A round shaped gold
ornament for the hair worn over
the head by females.

ସାଧାରଣ ଲେଖକ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ମୁହଁତ ୯ ଉଚ୍ଛିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଲେପ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଜାହିଁ । ଅତେବଂ ୬ ଗା, ଉଚ୍ଛିତ କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାହାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଭାରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ମଥାହମେ ଉଚ୍ଛିତ ବିପଥର, ବା ୯ ଉଚ୍ଛିତ ବର୍ଷ ବା ମାହାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଭାର ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମେଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭା; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମେଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ପାଇଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବତ’ ଦେଖିବେ ।

୩ । ତେଳାଙ୍କୁ କରି ମସାଲ ଜାଲିବା କିମନ୍ତେ ପ୍ରସୁତ ମକ୍କା
ଆକାରର ବା ଗୋଲିକାର କନାବଳିକା ବା ବଣ୍ଣ—
3. Thick long wicks made of rolled
rags and attached to the forks of
torches after being saturated with oil
and lighted in processions.

କାକର—ପ୍ରାଦେ. (ସ୍ରୀ ଦ୍ଵାରା) ବି—ଏକପ୍ରକାର ଧାନ—

Kākari A species of paddy.

କାକରିଆ—ଗ୍ରା. ବିଶ—୧ । ଥଣ୍ଡା—

Kākariā 1. Cold.

ଠଣ୍ଡା ୨ । କାକରିସ୍ତ୍ର—

ହସାଯଳ 2. Dewy; moistened with dew.

କାକରୁହା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (କାକ + ରୁହ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Kākaruhā ଅନ୍ୟ ଗଛ ଉପରେ ଜନିଥିବା ପରାଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୱ ଦୟମ;
ମଲଙ୍ଗ—Orchids.

କାକଳ—ସ. ବ (କୁ=ଉଷର + କଳ ଧାରୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ).

Kākala ଅ; କୁ ସ୍ଥାନରେ ‘କ’ ଆଗମନ)—କଣ୍ଠମଣି;
କଣ୍ଠଦୂଷଣ—A gem for the necklace.

କାକଲଦ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—୧ । ଆଦର—

Kākalada 1. Respect; fondling.
, ବିନ୍ଦୁ—2. Respectful solicitude.

କାକଳ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କାକଳୀ (ଦେଖ)—

Kākali (See)

କାକଳୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (କୁ=ଉଷର + କଳ ଧାରୁ=ଶବ୍ଦ କରିବା +

Kākali କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ରନ୍; କୁ ସ୍ଥାନରେ କା ଆଗମ)—
୧ । ମଧୁର ଅଷ୍ଟା ଧୂ—1. Pleasant inarticulate
note.

୨ । ପଣୀମାନକର ସୁନ୍ଦର ମଧୁର ଧୂ—
2. Low sweet chirping of birds.

୩ । ମୟୁର ଧୂ—
3. The crowing of the peacock.

୪ । ଦୂରସ୍ତର ସମସ୍ତମୁହର ଏକତ୍ରିତୁତ ମଧୁର ଧୂ—
4. The melody of many instruments
heard from a distance.

୫ । ବାଦ୍ୟ ସମ୍ବିଧେସ—
5. A symphonious instrument.

[ଦୂ—ମନୁଷ୍ୟ ନିଦ୍ରାତ ଅଛି କି ନାହିଁ ପରାଙ୍ଗା କରିବା ପାଇଁ
ଏ ସହ ବଜାୟାଏ]

୬ । ରହବିଶେଷ—
6. Name of a kind of gem.

କାକଶିର୍ଷ—ସ. ବ (କାକ + ଶିର୍ଷ)—ବକପୁଣ୍ଡର ଗଛ; ଅଗସ୍ତ୍ୟର ଗଛ—

Kākasirsha Sesbania grandiflora (tree).

କାକା—ସ. ବ. ୧ । (ଧୂକର୍ଥକ)—କାକର ଶବ୍ଦ; କାଆ କାଆ ଶବ୍ଦ—
Kākā

(କାକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କାକଜନ୍ମା (ଦେଖ)—
2. Kākajan̄ghā (See)

ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିମାସୁର, ସମଲପୁର, ସ୍ରୀ ଦ୍ଵାରା ବିନ୍ଦୁମୁଖ; ବି. ଭୁଲ. ବ. କାକା;
ସ. କର୍କଟ) ବ. ପୁ. — କନିଷ୍ଠ ପିତୃବନ୍ୟ; କକେଇ; ଶୁଭ୍ରତା—
Father's younger brother; paternal uncle.

[ଦୂ—ହନ୍ତରେ କନିଷ୍ଠ ଓ ଜୈଷ୍ଠ ପିତୃବନ୍ୟ ଉତ୍ସବରେ କାକା
କହନ୍ତି, ବଜାଲାରେ କେବଳ କନିଷ୍ଠ ପିତୃବନ୍ୟକୁ କାକା କହନ୍ତି ।]

କାକାଶିଗୋଲକ ନ୍ୟାୟ—ଏକ ବିଷୟ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସବକାର୍ଯ୍ୟ ସମାଧା ହେବାର
Kākāshigolaka nyāya ନ୍ୟାୟ—An analogy applied
to the case where one thing does acts for
two (like one eyeball of the eye of a crow
serving the work of 2 eyes).

[ଦୂ—ପ୍ରବାଦ ଅଛି ସେ ସୀଗାଳ ଶାପରୁ କାକର ଦୂର ଚମ୍ପ
ଥିଲେ ଶକା ସେ ଗୋଟିଏ ଚମ୍ପର ଗୋଲକ ଦ୍ୱାରା ଦେଖେ ।
ଦୂଆର ଯେପରି ଏକ ଚମ୍ପର ଗୋଲକ ଉତ୍ସବ ଚମ୍ପର ଗୋଲକର
କର୍ତ୍ତ୍ଵ କରେ ସେହିପରି ଏକ ବିଷୟ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ସବ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାଧା
ହେଲେ ତାହାରୁ କାକାଶିଗୋଲକ ନ୍ୟାୟ ବୋଲିଯାଏ ।]

କାକାଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ର) ବ. (ସ. କର୍କଟ) —କକଢ଼ା—
Kakardā

କାକତୁଆ—ଦେ. ବ.—କାକତୁଆ (ଦେଖ)

Kākatuā (See)

କାକର—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠ ଚତ୍ର; କାକ + ଅରି) —

Kākari ପେଚକ; ପେଣ୍ଟ—Owl.

କାକଳ—ସ. ବ. (କାକା—ଧନ୍ତ + ଲ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

Kākāla ଦ୍ୱୋଣକାଳ; ତାମରକାଳ—Rook; carrion rook.

କାକଳି—ସ. ବ. (କାକ + ଅଳ = ଶ୍ରେଣୀସମ୍ମତ) —

Kākali କାକସମ୍ମ—A number of crows.

କାକଣୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (କକ = ଉଷଳ ହେବା + କରଣ. ଅନ +

Kākinī ସ୍ତ୍ରୀ. ରି—କାକମା (ଦେଖ)

Kākinī (See)

କାକିମା—ସ ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (କକ = ଉଷଳ ହେବା + କରଣ. ଅନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ରି)—
Kākimī ୧ । ବିଂଶ କର୍ବକ; ଏକ ପଣ କରୁଡ଼ିର ଚରୁଥାଂଶ;

ଏକ ବୋଢ଼ି—1. One fourth of a pana; 20 cowries
(shell money)

୨ । ଅଛକର ୫୦ ରାଗର ଏକ ରାଗ—

2. A measure.

୩ । ମାନଦଣ୍ଡ—3. A measuring rod

୧	ଇ	ଉ	ଚନ୍ଦ୍ର	ତ	ଏ	ହସନ୍ତୁ ବଣ୍ଣି	ଅନୁକୁଳିକ ସ୍ତରାକ୍ଷର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ଲ	ଇସ୍	ଉଥ	ହ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅନୁମାନ୍ତ ବଣ୍ଣି	ଅନୁମାନ୍ତ ବଣ୍ଣି	ଶ୍ରେ	ଯ	ସ	ର୍ଣ୍ଣ	ଇଅ	କ୍ଲ	ନୁ

- ୪ । କାରଞ୍ଜ; ଗୁଣ୍ଡା (ଓଜନରେ ବ୍ୟୁତି); ରତ୍ନ—
4. A black tipped red berry used by jewellers as the minimum weight.
- ୪ । ମୁଦ୍ରାରୂପେ ପ୍ରତିତ ଏକ କଢ଼ା କରିଛି—
5. The shell Cypraea Moneta used as a coin (M. W.)

- ୬ । ପଦିକାର ଏକତର୍ଫିଂଶ—
6. The fourth part of a Danda or short pole (M. W.)

- ୭ । ଏକ ହାତ—7. Cubit (M. W.)

କାକିବା—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦବ) କି. (ହୀ. କାକ) — (ମଳ୍ଲମୁକ ସମୟରେ)

Kakiba ମଳ୍ଲମାନଙ୍କର କାକ ପରି ଏକପ୍ରକାର ରବ—
To utter a sound like a crow (during boxing)
ବୁନ୍ଦୁ କାକରୁ ଥର କରନ୍ତୁ ବୁନ୍ଦୁ
ବରଣି ବନାଶର ବନେ ସେ ଯୁଣ୍ଡୁ।
ସାରଳା ମହାଭାରତ. ମ୍ୟ।

କାକୀ—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ. (କାକ + ଶ୍ରୀ. ଉ)—ମାର କୁଆ—

Kaki A female crow.
କାକ } ପୁ. ପ୍ରାଦେ. (ମେଦମାଘୁର; ସିଂଦୁତୂମ; ସମଲପୁର) ବି.
କାକା } ଶ୍ରୀ—କନିଷ୍ଠ ପିତୃବ୍ୟ ପହା; ଖୁବୀ—
The wife of one's father's younger brother.

କାକୁ—ସ. ବି. (କକ୍କ ଧାରୁ = ରତ୍ନ ଦେବା + କଣ୍ଠୀ. ଉ)—

Kaku ୧ । ଉତ୍ସୁଳୋକାଦିହାର ବିକୃତ କଣ୍ଠ୍ୟନି—
1. Cry of distress; groan; a peculiar tone or change of voice wrought by fear, anger or sorrow.

- ୨ । ବିକୋଳି—2. Irony.
୩ । ଦେନେୟାକ୍ରି—3. Supplication; complaint.

- ୪ । ସଙ୍କରିତରେ ସ୍ଵରବିକାର ବା ବିକୃତ ସ୍ଵର (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—

4. A distorted tone in music.

- ୫ । ଛିହା (ପ୍ରକୃତବାଦ)—5. Tongue.

- ୬ । କଥାର ବିଶେଷ ଅଂଶ ଉପରେ ଦିଅୟିବା ଛୋର—
6. Emphasis. (M. W.).

- ୭ । ଗୁଣ୍ଗୁଗୁଣ୍ଗୁ ସ୍ଵର କରିବା—

7. Muttering; murmuring.

କାକେ ଗ୍ରା. ସବନାମ. (ପଦବ) (କିମ୍ବନ ଶବ୍ଦ ଶ୍ରୀ ୧ ବ)—
କାହାରୁ—To whom.

ସେହି କନ୍ଦାର ସୁମା ଅନ୍ତର୍ବାର ଦେଖି,
କାହିଁ ଦେବ ବୋଲି ମାତର ହେଲେ ଦୁଃଖ—
ଦୁଃଖୀଙ୍କ. ମହାଭାରତ।

କାକୁତ୍ଥା—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ତନୁମୟ ବନ୍ଧ ଲତା (ଏହା ବାନିକା Kakkuchi କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଇରୁପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ)—
କାକୁତ୍ଥା କାକୁତ୍ଥା—A kind of fibrous wild creeper.
ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼କାତ) କଣ—ଠାଏ ସରୁ ଠାଏ ମୋଟ—
Slender and thick at places.
(ସଥା—ଶ୍ରୀ, ଦ୍ଵିତୀ, ସୁଦ୍ଧା ।)

କାକୁଡ଼ି—ଦେ. ବି. (ସ. କରକଟା) — କୃଣିତାତ ବର୍ଷଗାର ଲତାପଳବିଶେଷ—
Kakurdi Cucumber; Cucumis Sativus.
କାକୁର କୌରୁଡ଼, ଶ୍ରୀ—[ତ୍ରୁ—ଏ ଫଳ ରଙ୍ଗ ଉପରେ ମାଡ଼େ;
କକରୀ, କକରୀ, ଶୀରା କଞ୍ଚା ଫଳ ଶିଆୟାଏ ଓ ପକ୍ଷଫଳ ଛିଅଣ
ତେ. ଦୋଷକାଯ୍ୟ ଓ ଆମିଲ କଣ୍ଟାଯାଏ; ଏହାର ମଞ୍ଜିକୁ
ବାଟ ପିଇଲେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଅଣେଖ ହୁଏ]

କାକୁତ୍ଥା—ଦେ. ବି.—ଅର୍ଦ୍ଦ ଭୁମିରେ ଜନ୍ମିବା ଏକପ୍ରକାର ଘାସ—
Kakurdia A kind of thick stemmed and thick
ମଙ୍କା, ମଙ୍କି rooted grass; Eleusine aegyptiaca
(Kirtikar)

[ତ୍ରୁ—ଏହାର ମୂଳ ଲମ୍ବ, ଗୋଲ ଓ ମୋଟା ।]

ଦେ. ବିଶ.—କାକୁଡ଼ି ଅକୁଡ଼ିବିଶ୍ଵା—Cucumberlike
in appearance.
କାକୁତ୍ଥାରି—ପ୍ରାଦେ. (ସୁଦ୍ଧା) ବି—ଗୋପାଣୀଯାତରେ ବାହାରବା ଦେଖା—
Kakurdikhai ପ୍ରତିମାବିଶେଷ—Name of an image of
a goddess which is taken out in procession in Puri.

[ତ୍ରୁ—ଦଶବରଦିନ ଏ ପ୍ରତିମା ପାଣିରେ ପଡ଼ିବା]
କାକୁତ୍ଥା—ହ. ବି (କକୁତ୍ଥା = ସୁର୍ଯ୍ୟବଣୀୟ ରାଜା ଦିଲପ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥୀ
Kakutstha ଥୁ)—୧ । ରମଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଭୁ ଦିଲପବଣୀୟ ବା
ସୁର୍ଯ୍ୟବଣୀୟ ରାଜା—1. A King of the solar race
of ancient India belonging to the solar
Dynasty of ancient India.

୨ । ରାଜା ରମଚନ୍ଦ୍ର—2. King Ramchandra.
୩ । ପୁରାଣ୍ୟରାଜ—3. A name of King
Puranjaya.

ସ. ବିଶ. ପୁ. — ଦିଲପବଣୀୟ—Belonging to the
family of Dilipa.

କାକୁତ୍ଥୟ—ହ. ବି ଓ ବିଶ. (କକୁତ୍ଥା + ଅପତ୍ୟାର୍ଥୀ ଯ)—
Kakutsthya କାକୁତ୍ଥୟ (ଦେଖ)
Kakutstha (See)

କାକୁତ୍ଥି—ଦେ. ବି. (ହ. = କାକୁଡ଼ି)—୧ । କାତର ବରନ ବା ସର;
କାକୁତ୍ଥି କାତରିକ୍ରି—1. Supplicant tone.

କାକୁତ୍ଥି ୨ । ଦୁଃଖାର୍ଥ ସ୍ଵର—2. Cry of fear or distress.
୩ । ଅନୁମାନ୍ତ ବଣ୍ଣି—3. Supplication.
ଦେ. ବିଶ—କାତର; ତ୍ରୁ—Distressed.

ସାଧାରଣ ଯେବେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୂଚିତ ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଲଙ୍ଘରେ ପ୍ରରେବ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅପରକ ୬ ବା , ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚି ଏବଂ ଶୋଭାରେ ଯେବେ ଏ ଭୂଷାବୋଷରେ ନ ମେଳିବ , ଯେବେ ସେହି ଏବଂ ଗାଠ ସଥାପନେ ହେବୁ ର ବସନ୍ତ , ମ ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସୂଚି ଏବଂ ଶୋଭାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଆର’ କିମିଳିଲେ ‘ଗାହ’ ଯୋଗିବେ; ‘ଭୂଷ’ ନ ମେଳିଲେ ‘ବୃଦ୍ଧ’ ହେବିବେ; ବଧୁ ନ ପାଇଲେ ‘ବଧୁ’ ହେବିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ର’ କିମିଳିଲେ ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ହେବିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ହେବିବେ ।

କାନ୍ତୁତ ବିନନ୍ଦି—ଦେ. ବ (ସହଚର) କାନ୍ତୁତ ପ୍ରାର୍ଥନା—

Kākuti binati

Entreaty.

କାନ୍ତୁତି ମିନତି

ମିନତି ବିନନ୍ଦି

ଦେ. ବିଶ—ଦିକଳ, କାନ୍ତୁତ, ଅଞ୍ଜ—Distressed.

କାନ୍ତୁତ ମିନତି—ଦେ. ବ ଓ ବିଶ—କାନ୍ତୁତ ବିନନ୍ଦି (ଦେଖ)—

Kākuti minati Kākutibinati (See)

କାନ୍ତୁତ ହେବା—ଦେ. କି—(ସ. କାନ୍ତୁତ) ମିନତି କରିବା—

Kākuti heba To solicit; to speak most humbly.

କାନ୍ତୁତି କରା

ମିନତି କରିବା

କାନ୍ତୁତି—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ.—କାନ୍ତୁତ (ଦେଖ)

Kākutti Kākuti (See)

ତେଣୁ ଗର୍ଭିତ ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟେ ପଢ଼ିଥାଇ;
କଣେ ପ୍ରାସ କଲେ କାନ୍ତୁତ ଏବଂ ହୋଇ—ପାତାମ୍ବର, ନୃତ୍ୟପ୍ରମାଣ ।

କାନ୍ତୁଦ—ସ. ବ (କନ୍ଦୁଦ = ମସ୍ତକ + ଅ) —ତାଳ—

Kākuda The palate; the hollow of the mouth.

କାନ୍ତୁବକୋକ୍ତି—ସ. ବ—ବକୋକ୍ତି (ଦେଖ)—

Kākubakrokti Bakrokti (See)

କାନ୍ତୁମା—ପ୍ରାଦେ. (ସିଦ୍ଧିମା) ବି. ସ୍ଥି (ଭୁଲ, ହି, କାନ୍ତୁତ) — ଝୁକୀ—

Kākumā Aunt.

କାନ୍ତୁତି—ଗ୍ର. ବ—କାନ୍ତୁତ (ଦେଖ)

Kākurtti Kākuti (See)

କାନ୍ତୁଷ୍ଟ—ଗ୍ର. ବି.—କାନ୍ତୁତ (ଦେଖ)

Kākusta Kākuti (See)

ବିନୀତ ଗ୍ରା. ବିଶ. (ସ. କାନ୍ତୁତ) — ୧ । ବିନନ୍ଦି—

ବିନୀତ 1. Entreating; supplicating; humbled.

, 2. ଉତ୍ତରଣିତ—2. Anxious.

3. କାନ୍ତୁତ; ଉତ୍ତରଣି—3. Distressed; troubled.

କାନ୍ତୁଷ୍ଟ ନିଷ୍ଠାବାଗୀ ଶୁଣି ଦେବା ଠାରୁଣୀ ଅଜ୍ଞ ଦେଲେ ହେଉ ତୋର ପୁରସ ଅଜ୍ଞ ।
ପ୍ରାଚୀ. ପ୍ରତାପ ଶରୀରେ ।

4. ସବନୟ ପ୍ରାର୍ଥନାକାରୀ—4. Entreating.

କାନ୍ତୁଷ୍ଟି—ଗ୍ର. ବି. ଓ ବିଶ.—କାନ୍ତୁଷ୍ଟ (ଦେଖ)

Kākusti Kākusta (See)

କାନ୍ତୁଷ୍ଟା—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ.—କାନ୍ତୁଷ୍ଟା (ଦେଖ)

Kākustha Kākusta (See)

ଦେବରେ ପଢ଼ିବା ପଦାର ସାହୁ ଗୋଡ଼ିତଳେ ପଢ଼ିଗଲେ, ତେବେ କାନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ ।
ପଦାରମୋହନ. ଗନ୍ଧସ୍ତ ।

କାନ୍ତୁଷ୍ଟି—ଗ୍ର. ବି. ଓ ବିଶ.—କାନ୍ତୁଷ୍ଟି (ଦେଖ)

Kākusthi Kākusta (See)

କାନ୍ତୁକ୍ତି—ସ. ବ. (ଶ୍ଵା ଉତ୍ସୁକୁଷ; କାନ୍ତୁ+କ୍ତି) — ୧ । ବକୋକ୍ତି—

Kākukti

, 2. କାନ୍ତୁଗେକ୍ତି—2. Entreaty; supplication.

3. | ଉତ୍ସୁକ୍ତିଧ୍ୟକ—3. Groan; scream.

4. | ଶେଷୋକ୍ତି—4. An exclamation of grief.

କାନ୍ତୁତ—ଗ୍ର. ବ.—କାନ୍ତୁତ (ଦେଖ)

Kākuti Kākuti (See)

କାନ୍ତୁକ୍ଷୁ—ସ. ବ. (କୁ+ରକ୍ଷୁ; କିପାନକ; କୁ ସ୍ଥାନରେ କାକ ଅଗମ)—

Kākekshu କାନ୍ତୁକ୍ଷୁ—A kind of reed or Kāsa grass.
Saccharum Spontaneum (M. W.)

କାନ୍ତେଚୀ—ସ. ବ—ଏକପ୍ରକାର ମାଛ—

Kākechi A kind of fish; Cyprinus
Cachius (M. W.)

କାନ୍ତେଜୁ—ସ. ବ.—୧ । କେନ୍ଦୁ (ଦେଖ)

Kākendu 1. Kendu (See)

କେନ୍ଦୁ; କେଜନ Diospyros melanoxylon (Kirtikar)

ତମ୍ବୁ କଟ୍ଟୁ ଆଲ୍ପୁ ୨ । ଅବଲୁସ୍ କାଠ; ମାକଡ଼ କେନ୍ଦୁ—

A kind of ebony; Diospyrus Tomentosa
(M. W.)

କାନ୍ତେର ବାଇଣା—ଦେ. ବ.—ଏକପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଲ ବାଇଣା—

Kākeri bāigana A kind of wild brinjal.

[କ୍ର—ଶିତ ଓ ବସନ୍ତ କାଳରେ ଏହା ଫଳ ।]

କାନୋଦୁମୁରକା—ସ. ବ.—(କାକ + ଉତ୍ସୁକୁଷ + କ + ଥି. ଅ) —

Kākodumbarikā ତମ୍ଭିର (କବିରଜ ହରେକୁଷ. ଦ୍ରବ୍ୟଶରୀଳ) —
Fig.

କାନୋଦର—ସ. ବ. (କୁ+କୁଣ୍ଡିତ; ବନ୍ଦ + ଅଳ୍ପ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା

Kākodara + ଅ; କିମା କାକ = ବନ୍ଦ + ଉଦର; ବନ୍ଦୁଗୀରୁ;
କାକ ପର ଉଦର ଯାହାର) —ଭରଣ, ସର୍ପ—

Snake; serpent.

ଦେବ କର୍ମନାରିକାର କାବୋଦର ପରବାର ଶର ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲେ ଦେବ ଦେବ ଥେ ।

ଭରଣ ବୈଦେଶିକାରୀ ।

କାନୋଳ—ସ. ବ.—(କକ ଧାରୁ = ଉତ୍ସଳ ଦେବା + କଟ୍ଟି. ଓଳ) —

Kākola ୧. କଟ୍ଟୁବର୍ତ୍ତ ସ୍ଥାବର କଷ—1. A black non-animal
poisonous substance.

2. ହୋଣ କାକ; ଭାମର କାରି—

2. Raven; carrion crow.

3. ବନ୍ଦ ଶୁକର—3. A boar.

4. ସର୍ପ—4. A serpent.

5. କୁଲାଳ; କୁମାର—5. A potter.

6. କାକମାନକଦ୍ଵାର ପାପିମାନେ ଯେଉଁ ନରକରେ
ଭର୍ବାଦିତ ହୁଅନ୍ତି—6. Part of hell (where
sinners are pecked at by ravens as
punishment).

7. କାନୋଳ (ଦେଖ)

7. Kākoli (See) (M. W.)

୧	ଇ	ଉ	ତୁ	ଶ	ଏ	ଦସ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାସିକ ସୁଲାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଞ୍ଚ	ଇୟ	ଉଥ	ଉ
୨	ଇ	ଉ	ତୁ	ଶ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ଦୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ତନ୍ଦୁବନ୍ଦୁପୁନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଉଥ	ପ	କ୍ର୍ମ	

କାବୋଳ—ଦେ. ବି. (ବୈଦିକ) (ସ. କକୋଳ; କାବୋଳ)—

Kākola ଜୁରନାଶକ ସୁଗନ୍ଧ ଔଷଧବିଶେଷ; କକୋଳ—
କାକଳା A sweet vegetable substance used as
ଶିତଲଚିନୀ, କାକଳା antidote against fever and cold.
ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—ଶିତପାଳ; [ତ୍ରୁ—ଏହା ମଧୁର, ଶିତଳ ଓ ସିଂହ,
ଜୀବଜୀ; ଶୁକ୍ଳଶିର ଏହା ପିତ୍ର, ବାଚ, ରକ୍ତ, ଦାହ ଓ ଜୁର
ହରଣ କରେ । (ବୃଜବନ୍ଦୁ-ଦ୍ରୁବ୍ୟଗୁଣ ।)]

କାବୋଲ—ଦେ. ବି—କାବୋଲ (ଦେଖ)

Kākola କାକଳା (See)

କାବୋଳି—ସ. ବି. (କୁ—ରିଷତ୍ + କଳ ଥାରୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା +
Kakoli କର୍ତ୍ତୃ ରି)—୧। ଜୁରନାଶକ ସୁଗନ୍ଧ ଔଷଧବିଶେଷ—

1. A sweet vegetable febrifuge.

୨। ସୁଗନ୍ଧ ମଧୁର ଅଛୁଟ ଧୂଳି; କାକଳ—

2. A sweet inarticulate tone.

କାବୋଲ—ସ. ବି—କାବୋଲ (ଦେଖ)

Kakoli (See)

କାବୋଲୁକିର୍ତ୍ତିକା—ସ. ବି. (କାକ + ଉଲୁକ + କିନ୍ତୁ. ଆ)—

Kākolukikā କାକ ଓ ପେଚକଙ୍କର ସାର୍ବଦିକ ଶତ୍ରୁ—
The antipathy or natural enmity between
the crow and the owl.

କାବୋଷ୍ଟକ—ସ. ବି. (କାକ + ଶ୍ଵେ + ବ; ଏହା କୁଆର ଥାଏ ପରି

Kakoshthaka ଅକୁତରେ ବନ୍ଦା ଯିବାରୁ)—ମୂଳରୁ ମୋଟ ହୋଇ
ଅଗଥାତକୁ ସବୁ ହୋଇଥିବା କନାର ପଠି—A kind
of bandage shaped like the beak of a crow.

କାଶ—ସ. ବି. (କୁ—ରିଷତ୍ + ଅଶି+ଥ; କୁ ସ୍ନାନରେ କା ଅଦେଖ)—

Kāksha ୧। କଟାଶ—1. Side glance; wink.

୨। ଭୁକୁଟୀ—2. Frowning look; a leer.

୩। ଶୁରୁବିଶେଷ—3. A kind of plant (M.W.)

ସ. ବିଶ. (କହୁନ୍ତିହ; କୁ—କୁଶିତ୍ + ଅଶି)—

(କାଶ—ସି) ୧। କୁଶିତ ରଙ୍ଗବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ—

1. Having bad eyes.

୨। ଭୁକୁଟିକାଶ—2. Frowning; Scowling.

କାଶୀ—ସ. ବି—୧। ଶୁରୁବିଶେଷ—

Kākshī 1. A plant; Cytisus Cajan (M.W.)

୨। ସୌରତ୍ତ୍ର ମୃତ୍ତବୀ—

2. A kind of fragrant earth.

୩। ଦରତ ତାଳ—

3. Split beans of a kind of legume.

କାଶିବ—ସ. ବି—୧। ଶୋଘଣନବୁଶ; ସଜନା ଗଛ ଓ ଛାର—

Kākshība 1. The horse radish tree and its

beans; Hyperanthera Moringa.

୨। ଗୋତମଙ୍କ ଉରସରେ ଶୁଦ୍ଧ ଗର୍ଭଜାତ ପୁତ୍ର—

2. Name of the son of sage Gautama by a
Sūdra woman.

କାଖ—ଦେ. ବି. (ସ. କଷ)—

Kakha ୧। ଶରସର ପାର୍ଶ୍ଵାଗ; କଟ୍ଟାରୁ ବାହୁଷଙ୍କପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
କୋକ; କୀଖ ପ୍ଲାନ; ବଗଲ୍—1. Flank or side of the
କାଖାରୀ body between the waist and the
armpit.

ପେର୍ ବାଲ ବ୍ରଣ୍ଟ କାଖେ ପାଦିଥିଲା । ବସନ୍ତାଥ ଦରିଦ୍ରମାଧ୍ୟ ।

୨। ବାହୁମୂଳ; ବାହୁଷଙ୍କ—2. Armpit.

ଦେହ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ଵଜଳ
ଅଳ ଥୋଇଲେ ବାଖରେ । ଜଗନ୍ନାଥ ପରବତ ।

୩। କଟ୍ଟାର୍ଗ; କଟ୍ଟର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଦୂରପାଶର ସବୁ
ହୋଇଥାଏ—3. The side of the waist
(where the waist narrows into the
trunk).

କାଖ କରୁକା—ଦେ. ବି—ଶିଶୁ କାଖରେ ଧରିବା; କାଖେରବା—

Kakha karibā To carry a child sideways by
କୋକେକରା- setting it on the curvature of the waist
କାଖା ଲେମା and holding it by the arm.

କାଖ କର ଶମ୍ଭରେ ଦେଇ ହୋଇଥିବା

ବନ୍ଧନ ହୋଇଲେ ଏ ରହିଛି କନାରବ । ପ୍ରାଚୀ. ନଳବରତ ।

କାଖଗୁଲ—ଦେ. ବି—କାଖ ସନ୍ଧରେ ଭିତ୍ତିବା ବ୍ରଣ—

Kakhaguli A boil in the armpit.

କାକବିରାଲୀ

କାକବିରାଲୀ; କାକବିରାଲୀ

କାଖବାଲିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. (ସ. କଷ + ବାଲ)—

Kakhabālia ଯାହା କାଖରେ ବାଲ ଜରିଥାଏ; ଅଧକବୟମ—

1. Elderly; grown up.

କାଖବାଲିଆ ରହିବ କାଠାକିଆ ଗାହାର । ତର ।

(କାଖବାଲେଇ—ସି) ୨। ଯାହା କାଖ ସନ୍ଧରେ ଭିତ୍ତିବା ବାଲ ଥାଏ—

2. Having a luxurious growth of hair
in the armpit.

କାଖବାଲିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ—କାଖବାଲିଆ (ଦେଖ)

Kakhabālia

କାଖବାଲିଆ (See)

କାଖବରତ—ଦେ. ବି—କାଖଗୁଲ (ଦେଖ)

Kakhabirārdi Kakhaguli (See)

କାଖ ହେବା—ଦେ. ବି—(ଶିଶୁ) ଅନ୍ୟ ବୟସରେ ବ୍ୟକ୍ତିର କାଖରେ

Kakha hebā ବର୍ତ୍ତିବା—(a child) To be carried by
କୋକେ ହୋଇଲେ an elderly person on the side
କାଖବାଲିଆ ହୋଲା (between the waist and the arm).

ସାଧନ ହେବେ ଅପର ସ୍ଵର୍ଗରେ ମୃତ ଏ ଚକ୍ର ଅଶର ତେମାହା ଏବଂ ଚକ୍ର ଅଶର ତେମାହା ଯଥରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତ କାହାରୁ । ଅତ୍ୟବ ୧.ବା । ଚକ୍ର କୌଣସି କରି ବା ମାନ୍ୟପୁରୁଷଙ୍କ ଜୀବନେ ଖୋଲୁଳେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ହେବେ ଯେହି ତା ଯାଇଁ ଯଥରେ ପ୍ରଥମ ଚହୁର ବନସ୍ବତ , ବା ୨. ଚକ୍ର ବର୍ଷ ବା ମାନ୍ୟପୁରୁଷଙ୍କ ଜୀବନେ ଖୋଲୁଳେ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଲୁଳେ; ‘ରୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୁଥ’ ଖୋଲୁଳେ; ‘ବଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବଧୁ’ ହେବେବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ଯାଇଲେ ‘ଅର୍ଜନ’ ହେବେବେ;

କାଳ—ଦେ. ବି—୧ । (ସ୍ତ୍ରୀ. କଙ୍କ; ଏହାର ଆକାର କଙ୍କ ପଣୀ ପର) —

Kānka ମାଟି ହାଣିବାପାଇର୍ ଚଉଡ଼ାମୁହଁ ଲୁହାର ଏକପ୍ରକାର
ଦୁଇଅର (ଏଥରେ ବଡ଼ ବେଶ ଲୁଗିଆଏ) —

କୋଦାଳ 1. A spade with a long handle to
କୋଦାଳ cut earth.

କୋଦାଳ ବାଳ ସାବଳେ ତାତାର ଖୋଲୁଳେ—କୁଣ୍ଡିର, ମହାଭରତ, ବନ୍ଦର ।

୨ । କଙ୍କ; ବଢ଼ିଆକଙ୍କ ପଣୀ—2. Flamingo (bird)

ଦୁଇ ବାଳର ପ୍ରାୟେ ରହିଛି ଦେହ ବହୁ,
ଦୁଇ ବୋଲି ଅରୁ ଜାଗ ବନସପାର ଖର । ପାତାମର, ନୃତ୍ୟପାତା ।

କାଙ୍କଡ଼—ଦେ. ବି (ସ୍ତ୍ରୀ. କର୍କୋଟକା) —ଏକପ୍ରକାର ବର୍ଷଶାଖା ବନ୍ୟ ଲଭା

Kānkarda ଓ ତହିଁର ଖାଦ୍ୟ ଫଳକଣେଷ—A wild
କାଙ୍କରୋଲ, କାଙ୍କରଡ଼ creeper and its cucurbitaceous
ଅଟେଇଲ; କାଙ୍କରୋଲ fruit; Memordica Cochinchinensis.

ତେ. ଆଶାକରନ୍ତ୍ୟା କାଙ୍କଡ଼ ଧରି ଧରି ବନ୍ୟ ମାନ୍ୟ ଯାଇବା ହେବେ
ଗଲି ପାଇଲିରେ ଦସି । ଶିଶୁଗତ ।

[ଦୁ—ଏ ଲଭା ଅଣ୍ଟିର ଓ ମାର ଦୁଇ ପ୍ରକାର । ଦୁଇ ଜାତିର
ଲଭା ଏକ ଜାଗାରେ ନ ରହିଲେ ମାର ଲଭା ଫଳକଣେଷ ଦ୍ଵାରା ନାହିଁ ।
ଫଳର ଦେହସାକ ସରୁଆ ଓ ନରମା ମୁନିଆଁ କଥା ଥାଏ ।
ବର୍ଷାଦିନେ ଏ ଲଭା ଫଳ ଧରେ । ଶାତ ରହୁରେ ଏ ଲଭା ମରି
ଯାଏ; କିନ୍ତୁ ବର୍ଷା ରହୁରେ ସେହି ମୁଲକୁ ପୁଣି ଲଭା କରୁଣେ ।
• କାଙ୍କଡ଼ ଲଭାର ମୂଳ ବଳୁ ବା ମନୁଷ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ଆକୁତିବିଶ୍ଵ ।]

କାଙ୍କଡ଼ମୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବି. (ସ୍ତ୍ରୀ. କର୍କୋଟକା+ମୁଣ୍ଡ) —କାଙ୍କଡ଼
Kānkardamundā ଲଭାର ମୂଳ (ଏହା ମନୁଷ୍ୟ ମୁଣ୍ଡର
କୀକରୋଲେ ମଳ ଆକୁତିବିଶ୍ଵ)—The round bulbous
ଅଟେଇଲକା କନ୍ଦ root of the Kānkarda creeper (it is
of the size of a human skull).

କାଙ୍କଡ଼—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର; ଭୁଲ. ବ. କାଙ୍କଡ଼ା) ବି. (ସ୍ତ୍ରୀ.
Kānkarda କର୍କଟ)—କାଙ୍କଡ଼—Crab.

କାଙ୍କଡ଼ପୋକ—ଦେ. ବି—କାଙ୍କଡ଼ ଓ ବାଇଗଣ ଫଳକୁ ନଷ୍ଟ କରିବା
Kānkardipoka ପୋକ—A kind of yellowish red
କୀକରୋଲେର ପୋକ insect which is a pest to the
ଅଟେଇଲକା କିଡ଼ା Kānkarda and other creepers.

କାଙ୍କବାଞ୍ଜ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ୍ତ୍ରୀ. କାକବନ୍ଧ୍ୟା) —କାକବାଞ୍ଜ (ଦେଖ)
Kānkabañjha . Kākabāñj (See)

କାଙ୍କବାଞ୍ଜ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—କାକବାଞ୍ଜ (ଦେଖ)
Kānkabāñjhi Kākabāñj (See)

କାଳ ମାରିବା—ଦେ. କି—୧. ପୁରୁଣୀ ଥାଦ ଖୋଲିବା ସମୟରେ
Kānka māribā ପ୍ରଥମେ ରକ୍ତ ପ୍ରାନରେ କାଳିବାର ମାଟି ହାଣିବା—

କୋଦାଳ ପାଡ଼ 1. To cut earth with a longhandled
କୋଦାଳ ମାରିବା spade.

୨ । କାଙ୍କବାଞ୍ଜରେ ଖୋଲି ମୁହଁରା ତଳେ ଗୋଡ଼ ପଥର ବା
ମାଟି ଥିବା ଅନ୍ତର୍ଭେଦରେ ପରିବା—2. To examine

the undersoil below the ground by
digging a place with a spade.

କାଙ୍କର—ଦେ. ବି. (ସ. କର୍କର) —ଗୋଡ଼—

Kānkara Gravel; pebbles.

କକ୍ଷର

କକ୍ଷକ୍ତ

କାଙ୍କଲ—ଦେ. ବି. (ସ. କକ୍ଳୋଳ) —କାକୋଳା (ଦେଖ)

Kānkala Kākojā (See)

କାଙ୍କଲଶ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର; ଭୁଲ. ବ. କାଙ୍କଲାସ) ବି. (ସ.
Kānkalas କୃକଳାସ) —ଏଣ୍ଟୁଆ—Chameleon; calotes
versicolor.

କାଙ୍କସିଖ—ପ୍ରାଦେ. (ଯାତ୍ରୁର) ଦିନ—ଦରସିଖ—

Kānkasijha Half boiled.

(ସାଥୀ—କାଙ୍କସିଖ ବାଇଗଣ ।)

କାଙ୍କହାନୀ—ଦେ. କି—କାଙ୍କହାନୀ ଭୂମି କାଣିବା—

Kānka hāñibā To cut earth with a spade.

କୋଦାଳାନ; କୋଦାଳ ପାଡ଼

କାମଲିସେ ଖୋଦନା

କାଙ୍କୁଆ—ଦେ. ବି—କାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ମାଟି ହାଣିବା ମୂଲିଆ—

Kānkua Labourers engaged in digging earth
with spades.

[ଦୁ—ମାଟି ହାଣିବାବେଳେ କେତେକ ଲୋକ ମାଟକୁ କାଙ୍କ
ଦ୍ଵାରା ହାଣିଯାଅନ୍ତିରୁ ଓ ତା ପରେ ଅଛି କେତେକ ଭିତ୍ତି ହଣା—
ମାଟକୁ କୋଡ଼ିଦ୍ଵାରା ଛଠାଇ ଟୋକାଇରେ ପୂରାନ୍ତି ।]

କାଙ୍କୁଡ଼ିବା—ଦେ. କି—କୁଙ୍କୁଡ଼ିବା (ଦେଖ)

Kānkurdibā Kūñkurdibā (See)

କାଙ୍କୁଲ—ଦେ. ବି. (ସ. କକ୍ଳୋଳ) —କାକୋଳା (ଦେଖ)

Kānkula Kākojā (See)

କାଙ୍କୋଳା—ଦେ. ବି. (ସ. କକ୍ଳୋଳ) —କାକୋଳା (ଦେଖ)

Kānkola Kākojā (See)

କାଙ୍କୋଳ—ଦେ. ବି. (ସ. କକ୍ଳୋଳ) —କାକୋଳା (ଦେଖ)

Kānkola Kākojā (See)

କାଙ୍କୁଳ (ଧାରୁ)—ସ—୧. କୌଣସି ବସୁ ପାଇଁ ଇହା ବା ଥରଳାଣ
Kānksha (root) . କରିବା—1. To wish for a thing.

୨ । କୌଣସି ବସୁ ଧାରୁରେ ପାଇଁ କରିବା—

2. To hanker after a thing.

କାଙ୍କୁଳ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କାଙ୍କ ଧାରୁ ରେ ଇହା କରିବା+ରବ. ଥିଲାଣ୍ଡିବା—

Kānkshā କରିବା—କରିବା—

କାଙ୍କୁଳ—ସ—୨. ଲୋଭ—ଲୋଭ—

1. Desire; wish; hankering.

2. Coveting.

କାଙ୍କୁଳ—ସ୍ତ୍ରୀ. ଧାରୁ—କାଙ୍କ ଧାରୁ ରେ ପାଇଁ କରିବା—

୧	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତାର୍ଥିକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍	ଉଥ	ଦ	
	ଇ	ଉ	ଚ	ର	ତୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଉନ୍ନତିପୂର୍ବକ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ

କାଳେଟୋ—ଦେ. ବି—କାଛ (ଦେଖ)

Kāchhetā Kāchha (See)

କାଳେଟୋ—ଦେ. ବି—କାଛ (ଦେଖ)

Kāchheti Kāchha (See)

କାଳେଣ୍ଟି—ଦେ. ବି—୧। କାଛ (ଦେଖ)

Kāchheni 1. Kāchha (See)

ଲକତା ଦେଖିଲ ସ୍ତର, ଲଗି ହେବାର କାହେଣ ।

କବ୍ୟର୍ମ, ରହାବରତମ୍ଭୁ ।

୨। ବସକୁ ସୁନ୍ଦର ରୂପେ ପିନ୍ଧବାର ସାତି—

2. Fashion for wearing a cloth elegantly.

ନାନା କାହେଣି ସେ ରଥୀର

ନୃତ୍ୟବାରୁ ସେ ନରି । ଜରନାଥ, ଭଗବତ ।

କାଳେର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—କାଳେର (ଦେଖ)

Kāchher Kāchhar (See)

କାଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. (ସ. କାର୍ଯ୍ୟ; ତୁଳ. ହି. କାଳ)—

Kāj କାମ; କାର୍ଯ୍ୟ—Work.

କାଳ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କଲକ୍ଷେ)—୧। ବର୍ଷାକଳ ଉପର ଦେଇ

Kāja ବହୁ ଯିବା ନିମନ୍ତେ, ସଡ଼କ ବା ରଜଦାନ୍ତରେ ପଥର ବାଢ଼ିଆ

କାଜ ହୋଇ ମାତ୍ର ପତ୍ରକ କରସାଇଥିବା ଥିଲା—1. Cause-

କାଜ way made on a road for passage of rain-water.

୨। (ପା. କାଳ)—ବୋତାମର ଛିଦ୍ର—2. Button hole.

ପ୍ରାଦେ. (ଆଳି) ବି—ଏକପ୍ରକାର ଚତେର—

A kind of aquatic bird.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ପାଣିରେ ଥିବା ଧାନ ଗଛର ପାତଳ କେଣ୍ଟାକୁ ଦ୍ରଷ୍ଟି କରି ଖାଇ ଯାଅନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବା ଓ ଥିଲେ ବସି ଥିଲେ ପରି । ଏମାନେ ଲିପ୍ତପାଦ ।]

କାଳକୋଟ—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି—ଶ୍ଵେଟ ଶ୍ଵେଟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀର

Kājakōṭa ମକଦମା ବିଶ୍ଵର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଦେହାନ୍ତି

କାଜକୋଟି ବିଶ୍ଵରାଳୟ—A court of small causes;

ଭାଟୀ ଅଦ୍ୟାତ୍ମ, small cause court.

କାଜକୋଟ

କାଜକୋଟିଆ—ଦେ. ବିଶ—୧। ଶ୍ଵେଟ ଶ୍ଵେଟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀର

Kājakotīଆ ମକଦମା ପ୍ରକାନ୍ତି—

କାଜକୋଟିଆ 1. Relating to or dealing with court of small causes.

୨। କାଜକୋଟ ଅଦ୍ୟାତ୍ମରେ ଓକାଲତ କରୁଥିବା—

2. Practising in small cause court.

କାଳପତି—ବୈଦେ. ବି. (ଦରଜକ ଶବ୍ଦ) (ପା. କାଳ + ପତ୍ତି)—

Kālapati କୁର୍ବାର ସେଉଁ ବ୍ରିଷ୍ଟିତ ପଣ୍ଡରେ ବୋତାମ

କାଳପତି ଗଲବା ପାଇଁ ଛିଦ୍ରମାନ ହୋଇ ଥାଏ—

କାଳପତି A strip of cloth in a coat in which

a row of button holes are made;
button-plate of a coat or shirt.

କାଳର—ଶ୍ରୀ ବି. (ଇତର) (ହ. କଳିକା)—କଳିକା; ନେତ୍ରାଞ୍ଜନ—

Kājara

Collyrium.

କାଳର

କାଳର—ପ୍ରାଦେ. (ଶେବିମଧୁର) ବି—କଳିକା; ନେତ୍ରାଞ୍ଜନ—

Kājal

Collyrium.

କାଳି—ବୈଦେ. (ଅରମା) ବି—

Kāji

୧। ମୁଖଲମାନ ବିଶ୍ଵରପତି—

କାଜି

1. A Mahomedan Magistrate or Judge.

କାଜି

କାମ ପଢ଼ିଲେ କାଜି, କାମ ଶୁଣିଲେ ପାଜି—ତର ।

୨। ମୁଖଲମାନ ବିବାହକୁ ରେକଷ୍ଣର କରିବା ପାଇଁ ନିୟମିତ
ବ୍ୟକ୍ତି—2. Registrar of Mahomedan
marriages.

ତୋର ମୋର ସାତି, କିମ୍ବ କରିବ କାଜି ; ତର ।

[ଦ୍ର—କାଜିମାନେ ମୁଖଲମାନ ଅମଳରେ ଫର୍ତ୍ତକଦାନ୍ତ ଓ
ଦେହାନ୍ତ ଭୂଷ୍ୟ ପ୍ରକାରର ମନ୍ଦଦମାମାନ ବିଶ୍ଵର କରୁଥିଲେ ।
ଇଂରାଜ ଅମଳରେ ପ୍ରଥମେ ଏମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଦଲିଲମାନ ଓ
ମୁଖଲମାନ ବିବାହମାନ ରେକଷ୍ଣର ହେଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ କାଜି
ପଦ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।]

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ହ. କାର୍ଯ୍ୟ)—୧। କାର୍ଯ୍ୟ; ଗ୍ରାମ
ବିଶ୍ଵରକ—1. Village Magistrate (in Ganjam)

୨। ଗ୍ରାମର କରଣ—2. Village accountant.

କାଳିକୋଟ—ଦେ. ବି.—(ଇଂ. କଳିକୋଟ)—କାଳିକୋଟ (ଦେଖ)

Kājikōṭa Kājakōṭa (See)

କାଳିଶାନା—ବୈଦେ. ବି. (ଅ)—ରେକଷ୍ଣର ଅଧିକ୍ୟ --

Kājikhānā

Registration office.

କାଜିଖାନା ଶେଷ କବେରରେ କାଲିଶାନାରେ କିମାର ରେକଷ୍ଣ ସମାପ୍ତ ।

କାଜିଖାନା

ପରାମରଶିତ୍ତ, ଉମାନାଥିତ୍ତ ।

[ଦ୍ର—ଓଡ଼ିଶାରେ ଇଂରାଜ ଅମଳ ଆରମ୍ଭରେ ଜିଲ୍ଲାର ରାଜଧାନୀରେ
ଥିବା କାଲିଶାନଙ୍କହାନ୍ତ ଦଲିଲମାନ ରେକଷ୍ଣର କରି ଯାଉଥିଲା ।]

କାଳ ନିସାପ—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. କାଳ + ନିସାପ)—୧। ମୋଟାମୋଟି

Kāji nisāpa ନ୍ୟୟ ବିଶ୍ଵର; ସରସର ଶୁଣାମଣା—

କାଜିବିଚାର 1. Rough and ready handed justice;

କାଜିବିଚାର summary justice.

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ କା ମାନେ ମୋଟାମୋଟି ବିଶ୍ଵର କରି ବିବାଦ
ନିଷରି କରୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଦ୍ୟାତ୍ମରକରେ ପ୍ରମାଣ ଆଇକର
ସୁଷ୍ମାର ଅନୁସାରେ ମକଦମା ବିଶ୍ଵର ହେଉ ନ ଥିଲା ।]

୨। ସୁନ୍ଦରିମାନ ଏକତରପା ବିଶ୍ଵର—

2. Unreasonable exparte trial.

ନାମ	ପତ୍ର	ବିଷୟ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସ୍ଥାନରେ	ଶବ୍ଦ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସ୍ଥାନରେ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସ୍ଥାନରେ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସ୍ଥାନରେ
ଶ୍ରୀ ପାତ୍ର କଣ୍ଠ ପାତ୍ର	ପାତ୍ର	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସ୍ଥାନରେ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସ୍ଥାନରେ	ଶବ୍ଦ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସ୍ଥାନରେ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସ୍ଥାନରେ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସ୍ଥାନରେ

କାଞ୍ଚନଥାଳୀ—ବେ. କ—ଉଚ୍ଚ ଫଳ ଥିଲା ଥାଳୀ; କଞ୍ଚନଥାଳୀ—
Kāñchanathālī A small plate with a raised

କାଷକମାଳୀ—ସ. ବ (କାଷନ = ସୁଣ୍ଡି + ମାଳା + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍ଦିରିଆଲୀ)

Kāñchanamāli १।४७—1. The newly risen sun.
२।४८—2. The sun.

କାଞ୍ଚନଲତା—ସ. କ (କାଞ୍ଚନ + ଲତା); (କବିକଳା) —ସ୍ମୃତିଲତା ସବୁଅଣ
Kāñchanalatā ଗୋରବଶୀ କୃପାଙ୍କୀ ୫୧—A poetical
 expression used to a fair complexioned
 female.

କାଞ୍ଚନ—ସ. ବି (କାଞ୍ଚନ + ଶ୍ଵି. ଏ) — ୧ । ହରଦୁ; ହଳଦୀ—
Kanchani 1. Turmeric.

- ୨ । ସ୍କ୍ରିଷ୍ଟିଆ ଦ୍ୱା—2. A kind of tree.
- ୩ । ଗୋରେତନା; ଗୋରୁଙ୍କ ପିତ୍ତକୋଷରେ ଥିବା ହଳଦିଆ
ପଦାର୍ଥ—3. A yellow colouring matter
found in the body of cows; a yellow
matter found in the gall bladder of kine.

ହୁ. କଣ—ସ୍ଵର୍ଗର ରଙ୍ଗଦରିଷ୍ଟୁ—Of golden colour.
ଲାଲପ—ପାଦେ, (ବାଲେଶ୍ଵର) ତି—କଂସର (ଦେଖ)—

Kāñcharī (See) Kāñcharī (See)
କାନ୍ଚରି—ହେ ପି—୧ । (ସ. କାନ୍ଚରି) ଶାଲେକମ୍ପାଳେ ବାହୁ ଓ ଶରି

Kāñchalā छपरे कषिकरि येत्रैँ जाकेहि पिन्नकृ—
काञ्चलि, काञ्चली 1. Tight half jacket worn by
females over the forearms and
breast: a woman's bodice.

ପାଦ-କଳ ଅବଶେଷ ଫେର ସୁନ୍ଦର ତତ୍ତ୍ଵାତ୍ମି—ବ୍ୟକ୍ତାଥୀ ସପାଦ ।

୨। (ସ. କଣ୍ଠ)—ଧାପକାଳ—
2. Scale of a serpent.

୩ । ତେଲ ଥକ ରଖିବା ନିମନ୍ତେ ମାଟ୍ଟର ଶ୍ଵେଟ ଗିନା ।—
3. A small earthen cup or pot for keeping
oil etc.

କାନ୍ତୁ—୧. ଡି. (କନ୍ତ ଧାରୁ—ବଜଳ କରିବା; ଗପିଯାଉବା + କରଣ.
Kānchi ୧)—୧। ପୁଙ୍ଗୁରଲଗ ଅଶାସୁତ୍ର; ମେଖଳା; କହିଥିଏ;
ଗୋ—୧. Waist-chain with tinkling

ପେନ୍ଦିତ ବାହୁନ କଥକ ଶାଖା—ଇଣ୍ଡିଆ ବେଲ୍‌ମେଡିଆ ।
 ୨। (+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ. ର)—ଶ୍ରୀରାଜ କଣ୍ଠୀଟବେଶ୍ୱର ନଗପାତିଶେଷ
 (ଏହାର ଅଧୁନିକ ନାମ କାଞ୍ଚିରେମ୍)—
 Name of a town now called Canjeeveram

the capital of a former king of Karnātaka
in the Deccan on the banks of the
Kāberī river

[ଦ୍ର—ପୂର୍ବେ ଏହା ଦ୍ଵାଚିତ୍ତ ରଜ୍ୟର ସନ୍ଧାନମା ଥିଲା । ଏହା ଗୋଟିଏ ଶର୍ତ୍ତ; ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ଥାନୀୟ ରାଜା ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ (ଖ୍ରୀ. ୧୯୭୫—୧୯୦୪) ଏ ରଜ୍ୟ ଜୟ କରି ରାଜନେମା ପଦ୍ମବିଜ୍ଞାନ୍ତ ଅଣି ବିବାହ କରିଥିଲେ । ମାଦଳାପାଞ୍ଜିରେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଛୁ ସେ ଏ କାହିଁ ରାଜାଙ୍କର ଜେମା ପଦ୍ମବିଜ୍ଞାନ୍ତ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଦେବ ବିବାହ କରିବାର ପ୍ରସ୍ତ୍ରାବ ହୋଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ଶକ୍ତି ଜଗନ୍ମାଥ ଦେବଙ୍କ ରଥଯାତ୍ରା ସମୟରେ ଜଗନ୍ମାଥ ପଦଣ୍ଠ ବିଜେ କରି ରଥକୁ ବିଜେ କରିବାବେଳେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ହେବୁଧର୍ମ (ଶାତ୍ରୁ କରିବା ଓ ପାଣି ଛିହ୍ନବା) କରନ୍ତି । କାହିଁରଙ୍କ ଏହାକୁ ହାତିର ବାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମନେକରି ପୁରୁଷୋତ୍ତମଙ୍କୁ କନ୍ୟା ଦେବାକୁ ଅଶୀକାର କଲେ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ ଏଥରେ କୁକୁ ହୋଇ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ ସେ କାହିଁ ଆକମନ କରି ପଦ୍ମବିଜ୍ଞାନ୍ତ ଅଣି ଗୋଟିଏ ହାତି ବା ଶୃଣ୍ଟାଳ ସଙ୍ଗେ ବିବାହ କରାଇବେ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ ପ୍ରଥମେ ପରିଚିତ ହେଲେ; ମାତ୍ର ପରେ ଜଗନ୍ମାଥ ଦେବଙ୍କ ସ୍ଵପ୍ନଦେଶ ଓ ସାହାୟ୍ୟ ଦ୍ୱାରା କାହିଁ ରାଜାଙ୍କୁ ପରସ୍ପ କରି ପଦ୍ମବିଜ୍ଞାନ୍ତ ଅଣି ଚଣ୍ଣାଳକୁ ବିବାହ ଦେବାକୁ ବସିଥିଲେ; ମାତ୍ର ପରେ ମହିଳାଙ୍କ କୌଣସିରୁ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ଓ ଦୟାପରିବଶ ହୋଇ କିଜେ ପଦ୍ମବିଜ୍ଞାନ୍ତ ବିବାହ କଲେ । କାହିଁ ନଗର ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ବିଶ୍ୱର୍ତ୍ତ ଦର୍ଶଣ-ପଟ୍ଟି ମରେ ଅବସ୍ଥିତ । ବିଶ୍ୱର୍ତ୍ତ କାଶୀ ଓ ଶିବ କାଶୀ ନାମରେ କାଶୀପୁରୀ ଦୂର ଭାଗରେ ବିଦ୍ରକ୍ତ । ଏହା ମୋଷଦାୟିକା ସପ୍ରପୁରୀ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ ବୋଲି ପୁରାଣରେ କଥ୍ଯକ । ସଥା—“ଅଯୋଧ୍ୟା ମଥୁରା ମାୟା କାଶୀ କାଶରବନ୍ଧୁକା, ପୁରୀ ଦ୍ୱାରାବଜା ରେବ ସପ୍ରେତା ମୋଷଦାୟିକା ।” ପୁରୁଷୋତ୍ତମଙ୍କର କାହିଁ ବିଜୟ ଓ କାହିଁ ଜେମା ପଦ୍ମବିଜ୍ଞାନ୍ତ ସଙ୍ଗେ ବିବାହକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ରମଣଙ୍କର ସମ୍ମାନ ପାଇଲା । ଏହାହାତ୍ମା ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥମ ନାଟକ ଏହା ଏ ନାଟକ ୧୮୯୧ ସାଲ ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ କଟକରେ ଅରମାତ ହୋଇଥିଲା ।]

ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର; ତୁଳ. କ. କାତୀ) ୧.—

୧। କରଁତ; କଇସ—1. Scissors.

୨। (ସମ୍ବଲପୁର) କ.—କାତି; ମାଟିର ଷ୍ଟକୁ ଗିନା—
2. A small earthen c-

* । (ସମ୍ବଲପୁର) ବ.—ଏକ ପାଇ ନଢିଆ ସହେଇ—
2. One half of a cocoon.

କାନ୍ତିଆ—ପାତେ. (ସାମ୍ବଲ) ଚଣ—

Kanchi : । ৭৮৩-৮

1. Multicoloured-

ପଥାରଣ କେବେ ଅଗର ସ୍ଥାରେ ସୃଜନ ଏ ଠକ୍କିର ଅଗର ଏ ମାହା ଏହି ଠକ୍କିର କାନ୍ତିକାର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ଉତ୍ତା ବଜାନ୍ତ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ଏ ବା ୧, ଠକ୍କିର ବୌଦ୍ଧ ବର୍ଷ ବା ମାହାରୁ ଶକ ଗୋଟିମାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ କିମିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୃଦ୍ଧ’ କିମିଲେ ‘ବୃଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; ବନ୍ଧୁ କି ଗାରରେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳମ’ କି ଗାରରେ ‘ଅଳମ’ ଦେଖିବେ; ‘ଧଳବର’ କି ଗାରରେ ‘ଅଳବର’ ଦେଖିବେ ।

୧. ଶୁଷ୍ପପଦିଥ; ଛପପଦିଥ—

2. Having patches of different colours on the body.

୩. କହର ବା କପିଲ ବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—

3. Brown; grey coloured.

୪. ଶ୍ଵରରେ ଧଳା ଛବିବିଶିଷ୍ଟ—

4. Having patches of albino on the body; albinous.

୫. କାଚିର୍ (ଦେଖ)

5. Kāñchikā (See) (Haines)

କାଞ୍ଚିକାର୍ଥ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କୁଣ୍ଡର)—କୁଣ୍ଡର—

Kāñchikāñchī Curled; curling.

କାଞ୍ଚିକାବେଶ—ଦେ. ବି. (ଏହା କାବେଶ କିମା ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ)

Kāñchikaberi ଥିବାରୁ ଏହି ନାମ)—କାଞ୍ଚି (ଦେଖ)

କାଞ୍ଚିକାର୍ଥ ହେବା—ଦେ. କି. (ସ. ସକୁତିତ)—୧. କୁଣ୍ଡର ହେବା—

Kāñchikāñchi heba 1. To be curled.

୨. କୁଣ୍ଡର ହେବା—

2. To hesitate to do a thing.

୩. ନଥ୍ୟ ହେବା—3. Not to suffice.

କାଞ୍ଚିବା—ଦେ. କି—୧. (ଦେହରେ ପୋଷାକ ଆଦି)/କଷିବା; କଳିବା—

Kāñchibā 1. To test a dress or cloth on the body to see if it fits or is of proper length and breadth.

୨. କେଷିବା; ସକୁତିତ କରିବା—

2. To contract.

କାଞ୍ଚିମାଳା—ସ. ବି. (କାଞ୍ଚି + ମାଳା)—କାଞ୍ଚି ୧ (ଦେଖ)

Kāñchimālā Kāñchi 1 (See)

କାହା କିମିରେ ତାକ କାଞ୍ଚିମାଳା

କୁଣ୍ଡର ଏ ରେ ଧରେ ଅବଳା । କାଞ୍ଚିମାଳା ରସବିଶ୍ଵାର ।

କାଞ୍ଚି—ସ. ବି—କାଞ୍ଚି (ଦେଖ)

Kāñchi Kāñchi See

କାଞ୍ଚିଗୁଣ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଞ୍ଚି = ଅଧ୍ୟାତ୍ମ + ଗୁଣ = ମାଳା)—

Kāñchiguna କାଞ୍ଚି ୧ (ଦେଖ)

Kāñchi 1 (See)

କାଞ୍ଚିଗୁଣସ୍ଥାନ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଞ୍ଚିଗୁଣ ସ୍ଥାନ; ଯେଉଁ ଅଙ୍ଗରେ

Kāñchigunasthāna କାଞ୍ଚି ପିନ୍ଧାମାରା)—

୧. ଅଣ୍ଟା; କଟି—1. The waist.

୨. ପିଣ୍ଡ; ନିରମ—2. Buttocks.

କାଞ୍ଚିଦାମ—ସ. ବି. (କାଞ୍ଚି + ଦାମ = ପାଳି)—

Kāñchidāma କାଞ୍ଚି ୧ (ଦେଖ)

Kāñchi 1 (See)

କାଞ୍ଚିପଦ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଞ୍ଚି + ପଦ)—

Kāñchipada

କାଞ୍ଚିଗୁଣସ୍ଥାନ (ଦେଖ)

Kāñchigunasthāna (See)

କାଞ୍ଚି—ଗ୍ର. ବ—କାରୁତ୍ତ (ଦେଖ)

Kāñchuṭi

Kāñchuṭi (See)

କାଞ୍ଚିଲ—ଦେ. ବ—କାଞ୍ଚିଲ (ଦେଖ)

Kāñchilā

Kāñchilā (See)

କାଞ୍ଚିଲ—ଦେ. ବ—କାଞ୍ଚିଲ (ଦେଖ)

Kāñchili

Kāñchilā (See)

କାଞ୍ଚେଲ

କାଞ୍ଚେଲ—ଗ୍ର. ବ—କାଞ୍ଚିଲ (ଦେଖ)

Kāñchela

Kāñchilā (See)

କାଞ୍ଚେଲ—ଦେ. ବ—କାଞ୍ଚିଲ (ଦେଖ)

Kāñcheli

Kāñchilā (See)

କାଞ୍ଚୋଲ—ଦେ. ବ—କାଞ୍ଚିଲ (ଦେଖ)

Kāñcholi

Kāñchilā (See)

କାଞ୍ଚାଲ—ଦେ. ବ—କାଞ୍ଚିଲ (ଦେଖ)

Kāñchali

Kāñchilā (See)

କାଞ୍ଚି ବା—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ) କି. (ସ. କାଞ୍ଚି ଧାରୁ)—

Kāñchhibe

୧. ଅକାଙ୍କା କରିବା; ଅରଳାଷ କରିବା—

1. To desire; to wish.

୨. ଅନୁଭବ କରିବା—2. To experience; to feel.

ମୋର ଦେବା ସେ ଅଗ୍ର ବାହ୍ୟ

ମୋର ନିମିତ୍ତ ପାଶ ମୁହଁରା । ପାତା ରହିବାକୁ

କାଞ୍ଜର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ—ଅନେକ ଦିନ ଧରି ମାଠିଆରେ

Kāñjar

ବା କୁଣ୍ଡରେ କିନ୍ତୁ ପାଣି ରହିଗଲେ ତାହାର ତଳରେ ବଦ୍ଧିଯାଇଥିବା ମରଇ ବା ଶିରିଲ—Sediment or moss formed at the bottom of a vessel if water is made to stand in it for a

long time.

କାଞ୍ଜି ଅଞ୍ଚା—ଦେ. ବି. (ସ. କାଞ୍ଚି + ଅମଳା)—ମାର୍ଗଶିରମାସ

Kāñji aañlā କରୁନିବମୀ—The 8th day of the dark fortnight of the month of Margasira.

[ଦ୍ଵ—ଏ ଦିନ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକେ କାଞ୍ଜି (ଯହିଁରେ ଅଞ୍ଚା କୋଳ ପଢ଼ିଥାଏ) ନେଇ ତୁଳଣୀ କରିବାମୁକେ ସନ୍ଧାନୋକେ ପୁଲା କରନ୍ତି ।]

କାଞ୍ଜିଆ—ଦେ. ବି. (ସ. କାଞ୍ଜିବା)—୧. ସେ କହୁତ କାଞ୍ଜି ଖାଏ—

Kāñjia

1. One who takes too much Kanji.

୨. କାଞ୍ଜି ପର ଖଟା—2. Acid or sour like Kanji.

ପଚି ସାରଥିବା ବା ରତ୍ନର ପଦର୍ଥ କାଞ୍ଜି ରଳ ଗୋଲିଆ

ଖୋର ନିଷ୍ଠ ହୋଇ ଯାଇଥିବା (ତମ୍)—

୩. ଅଳ୍ଡି (egg); rotten.

କାଞ୍ଜିଆ	ହାଉସ୍	ର	ଇ	ରୁ	ତ	ଏ	ଦୁଷ୍ଟ	ବର୍ତ୍ତ	ଅନୁକାଳିକ ସ୍ଵରୂପର	ଶ	କ	ଶବ୍ଦ	ଜ	ଇସ୍	ଉଥ	.ହ
ର	ଇ	ର	ତ	ଏ	ଦୁ	ବର୍ତ୍ତ	ଅନୁକାଳିକ ସ୍ଵରୂପର									

୪। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବୃଥା; ନଷ୍ଟ—4. Spoiled.

(ଯଥା—ମୋର ଏତେ ପରିଶ୍ରମ କାଞ୍ଜିଆ ହୋଇଗଲା ।)

ଦେ. ବ—ଏକଜାଗ୍ରୂ ଶୁଦ୍ଧ ମସ୍ତ୍ୟ—

A kind of small fish.

କାଞ୍ଜିଆ ହାଉସ୍—ବୈଦେ. ବ. (ରଂ. ୩ କାଇନ୍—ଗୋରୁଗାଇ + Kānjiā haus ହାଉସ୍=ଘର (ପରର ଶେତକୁ ନଷ୍ଟ କରିଥିବା କାହିଁ ହାଉସ୍)

ଗୋମେଷାଦକୁ ଥବକ କରୁଯିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ

କାଞ୍ଜିଆ ହାଉସ୍—ଶୁନ—Kine house; cattle pound.

କାଞ୍ଜିଆ ହାଉସ୍—ବୈଦେ. ବ—କାଞ୍ଜିଆ ହାଉସ୍ (ଦେଖ)

Kānjiā hūdā Kānjiā haus (See)

କାଞ୍ଜିକ—ସ. ବ. (ସ. କାଞ୍ଜି + ସାର୍ଥ. କ)—କାଞ୍ଜି (ଦେଖ)

Kānjiā Kānji (See)

କାଞ୍ଜିକା—ସ. ବ. (ସ. କାଞ୍ଜିକ + ଥ)—କାଞ୍ଜି (ଦେଖ)

Kānjiā Kānji (See)

କାଞ୍ଜିକାଞ୍ଜିଆ—ଦେ. ବ—ବନ୍ୟ ଲତାବିଶେଷ—

Kānjiā kānjiā A wild creeper; vitis Auriculata.

[ଦ୍ର—ଏହାର ପଢ଼ ଚକା; ଗଣ୍ଡିକୁ ଗଣ୍ଡି ପେଣ୍ଠା ପେଣ୍ଠା କୋଳ ଧରେ । ଏହାରୁ କାଠିବାରେ ଲଇ କରୁଯାଏ; ଏହାର କଥିଲ ଅଗରୁ ରଙ୍ଗ ଅମିଳ ଓ ଉଥର କରୁଯାଏ ।]

କାଞ୍ଜିକାଞ୍ଜିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଖୋରଥ ଓ ଗଢ଼ିଜାତ) ବ—

Kānjiā kānjiā କାଞ୍ଜିକାଞ୍ଜିଆ (ଦେଖ)

Kānjiā kānjiā (See)

କାଞ୍ଜିକାଞ୍ଜିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଖୋରଥ ଓ ମଡ଼ିଜାତ) ବ—

Kānjiā kānjiā କାଞ୍ଜିକାଞ୍ଜିଆ (ଦେଖ)

Kānjiā kānjiā (See)

କାଞ୍ଜି ଗାତ—ଦେ. ବ.—ତୁମିରେ କାଞ୍ଜିଯ ପଟାରେ । ଧାଡ଼ିରେ ୧୫

Kānjiā gāt ଗୋଟି ଗାତ ବା ମଳିକ କର ସେ ଗାତମାନଙ୍କ

ମୁଖ୍ୟ ୧୨ ଟି ମଳାରେ ୩ ଗଣ୍ଡା ଲେଖାଏଁ କରୁଛି

ବା ଗୋଡ଼ ବା ତିନ୍ତୁଳ, ଆଜ ବା ବତ୍ତଳ ମଞ୍ଜିର ସାର

ପକାଇ ଖୀରେକମାନଙ୍କର ଖେଳବାର ଏକପ୍ରକାର

ଖେଳ—An indoor game played by females by distributing and redistributing 12 seeds in each of 2 rows of 7 holes each on the ground or on a plank.

[ଦ୍ର—ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ିରେ ୨୭ ଗାତ ଥାଏ, କିନ୍ତୁ ୨୭ ଗାତରେ

୧୨ ଶଣ୍ଡି ଲେଖାଏଁ ସାର ରଖାଯାଏ; ଧାଡ଼ିରେ ଗେଷ ମୁଣ୍ଡର ଗାତରେ

ଖେଳାଳିର କାଞ୍ଜିଗାତ ବା ବୋଇତ । ସେଥିରେ ବିଛୁ ସାର ନ

ଥାଏ । ପ୍ରଥମେ ଛଣେ ଖେଳାଳି ଆପଣା ମଞ୍ଜିରକା ଗୋଟିଏ

ଗଦାରୁ ସାରଯାକ ଛାତାର ତାହାର ଅଭିରୁ ସ୍ଵର୍ବା ପ୍ରତି ଗାତରେ

(କେବଳ ବିପନ୍ନର ଶେଷ ଗାତରୁ ଶାହି) କଟେ ଲେଖାଏଁ ସାର

ପକାଇଯାଏ । ଏହିପରି କରୁ କରୁ ସେବେ ଆପଣାର ଗାତ ପାଖକୁ ଅସିଲ ବେଳକୁ ତା ହାତରେ ଥିବା ସବୁ ସାରଯାକ ନିଃଶ୍ଵରିତ ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ସେ ମିଳ । ଏହିପରି କରୁ କରୁ ସେବେ ଆପଣା ବୋଇତ ଗାତରେ ଅନ୍ୟ ଖେଳାଳିର ଗାତ ଥିପରି ବେଶି ସାର ସ୍ଵର୍ବାର ଦେଖାଯାଏ ତେବେ ସେ ଜିତେ । ତା ପରେ ଅନ୍ୟ ଖେଳାଳି ଖେଳେ ।]

କାଞ୍ଜିଗାତା ଖେଳ—ଦେ. ବ.—କାଞ୍ଜିଗାତ (ଦେଖ)

Kānjiā gātā khēla

Kānjiā gātā (See)

କାଞ୍ଜିଗାତ—ଦେ. ବ.—କାଞ୍ଜିମ୍ବରରେ ବୋଲାଯିବା ହାସ୍ୟରସମ୍ବନ୍ଧି

Kānjiā gātā ଗାତବିରେ—A popular song dealing with the imaginary travel of kānji. from one house to another.

[ଦ୍ର—କାଞ୍ଜି ପ୍ରଥମେ କାହା ଘରୁ ବାହାର କେଉଁ ଜାତର ଲୋକଙ୍କ ଘରେ ଥିଣ୍ୟ ନେଇ ଓ ସମସ୍ତକଠାରୁ ମାତ୍ର ଗାଳ ଝାଇ ପଛକୁ ଯାଇ କ୍ରାତ୍ରିଶ ଘରେ ପଦ୍ମମୁଦ୍ରା ଏବଂ ସେଠାରେ ବଢ଼ି ଥାଦର ପାଇଲା । ଏହିପରି ବର୍ଣ୍ଣିତ କାଞ୍ଜି ଗାତ ଧରେ, ପକେଇ ପରିବ ପାହାନ୍ତରେ ।]

କାଞ୍ଜିଗାତା ଖେଳ—ଦେ. ବ.—ଦୁଇ ଦିନରୁ କାଞ୍ଜି ରେଖା ରଖିଲା ବାହାର ଏବଂ କ୍ରାତ୍ରିଶ ଦିନରୁ କାଞ୍ଜିକି ରଖିଲା ବାହାର ।]

[ଦ୍ର—ଫଳକଃ ବ୍ରାତ୍ରିଶମାନଙ୍କ ଘରେ କାଞ୍ଜିର ବେଶି ଆଦର ଦେଖା ଯାଏ ।]

କାଞ୍ଜି କୋଡ଼ାଣି—ଦେ. ବ.—ଦୁଇ ଦିନରୁ ବେଶି ବାସି ତୋଡ଼ାଣି

Kānjiā kōdāñi (yāñ̄rū kānji ଉଥର ହେବ)—Stale and sour rice water from which kānji is prepared by boiling.

କାଞ୍ଜିପାଣି—ଦେ. ବ.—୧। କାଞ୍ଜିତୋଡ଼ାଣି (ଦେଖ)

Kānjiā pāñi 1. Kānjiā tōdāñi (See)

[ଦ୍ର—ବହୁତ ଦିନର ବାସି ତୋଡ଼ାଣିରେ ପ୍ରତିଦିନ ବା ମହିରେ ମହିରେ ପାଣି ମିଶାଇ ରଖାଯାଇଥିବା ରୁଷର ଧଳା ପାମ୍ପୁ—2. A drink made by diluting stale rice water with water from time

to time.

[ଦ୍ର—କାଞ୍ଜିପାଣି ପାନ କଲେ ଜାର୍ଜିଲାର, ଅଜାର୍ଜିଲାର ଭଲ ହୁଏ ।

ପୁରୀ ଡେଥ ମଠରେ ବହୁ ବର୍ଷର ଅଭିରୁ କାଞ୍ଜିପାଣି ରକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଛି ଓ ଅନେକ ଜାର୍ଜିଲାରକାନ୍ତି ରେଗ୍ରା ଏ କାଞ୍ଜିପାଣିରୁ

ମାତି ଥାଣି ପିଇ ରେଗମୁକୁ ହେବାର ଦେଖାଯାଇଥାଏ ।]

କାଞ୍ଜିପାଣି ହାନ୍ଦି—ଦେ. ବ.—ପାକଶାଳାରେ ସେଇ ହାନ୍ଦିରେ ବାସି

Kānjiā pāñi hāndi ତୋଡ଼ାଣି ସମ୍ବନ୍ଧି ହୋଇ ସମ୍ବନ୍ଧିତେ

କାଞ୍ଜି ଉଥର ଦେବା ନିମନ୍ତେ ରଖାଯାଇଥାଏ—

A hāndi or earthen pot placed in the cook room, in which sour rice water is stored for

being cooked into kānji in future.

୧	ର	ହ	ଗୁ	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଆଜୁନିଷିକ ମୁକ୍ତାଗ୍ରହ	.	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଇଥ	ଛ
୨	ର	ହ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅମାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ ବନ୍ଦ ପ୍ରତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ରଥ	କ	ନ	

କାଟ—ଦେ. ବ. (ସ. କଟୁନ; କର୍ତ୍ତନ; ଭୁଲ. ଇଂ. କଟ୍ = କାଟିବା) —
Kāṭa ୧। କାଟିବା; କର୍ତ୍ତନ; କଟା ହେବା—

1. Act of cutting.

କାର୍ତ୍ତ—୧। ପସଲ ବା ଶାଶ ଆଦି କାଟିବାର ଥର—

2. One cutting of a crop.

(ଯଥା—ଆମ ବାଢି କୋଣଳାଶାଶ କାଟ ପାଇଲାଣି ।)

୩। ଲାଗୁଆ—3. Daily supply; contract for a daily supply of necessaries; regular daily supply.

୪। ସାଦୃଶ୍ୟ—4. Likeness; similarity.

(ଯଥା—ତା କାଟରେ ଲୋକ ମିଳିବେ ନାହିଁ ।)

୫। ଆକାର—5. Shape.

୬। ଦୋକାନର ଜିନିଷ ଉପରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ମୁଲ୍ଲବୁ କଟାଯିବା ମୂଲ୍ୟାଶ; ଯାହା ନଗଦ କେତାକୁ ମାତ୍ର ଦିଆଯାଏ—6. Amount to be deducted from the market price of a commodity when it is purchased for cash.

୭। ଚଙ୍ଗ; ଧରଣ; ପ୍ରକାର—

7. Cut; mode; cast.

୮। ଡରା କରିବା; କମାଇବା—

8. Diminution; curtailment.

୯। ଗଠଣ; ଗଢଣ—

9. Cut or make of a thing.

୧୦। ପଣ୍ଡ, ବନ୍ଧାଦିରେ ବା ମାଲ ତାଲିକାରେ ଟିପା ହୋଇଥିବା ମୂଲ୍ୟ—10. Noted price; catalogue price of an article offered for sale.

୧୧। ଶିରଷ୍ଟେଦ; ମୁଣ୍ଡହଣ୍ଣା—11. Beheading.

(ଯଥା—ସୁନ୍ଦରେ ଲୋକେ କାଟ ଖାଇଲେ ।)

୧୨। ପୂର୍ବରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିତ ରେଟରେ ଜିନିଷ ଯୋଗାଇବାପାଇଁ ଆଗରୁଣ୍ୟ ଦାଦନ ଦିଆଯିବା ଟଙ୍କା—

12. Money advanced to the vendor on a contract to supply things at a fixed rate.

୧୩। ପ୍ରତିଦିନ ଗରୁଡ଼ଠାରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିମାଣର ଦୂର ବା ଦୂର୍ଧର ମୂଲ୍ୟ ନେବା ସତ୍ତରେ ଦୂର୍ଧାଳୀ ଗାଇକୁ ଗୋପ୍ତାମୀ ଗରୁଡ଼ ଛିମା କରିବା ସାଇ—13. The making over of a milch cow to a cowherd on condition of his supplying a fixed quantity of milk or price there of to the owner for a fixed period.

୧୪। କାଟ ଛିଦିବା (ଦେଖ)

14. Kāṭa chhīdibā (See)

ପ୍ରାଦେ.. (ସିଂ ବୁମ) ବ.—ଶଣ୍ଟି (ଦେଖ)

Khandi (See)

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲ୍ଲପୁର) ବଣ.—ଏକ କୁଟା ପରିମିତ (ଶୁଭିଲ), ପ୍ରାୟ କଟକ ଆଠ ସେର—Eight seers of (rice).

କାଟକରିବା—ଦେ. କି—୧। ଲାଗୁଆ କରିବା; ପ୍ରତିଦିନ ନିୟମିତରୁପେ

Kāṭa karibā ବ୍ୟବହାରୀୟ ବନ୍ଦୁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିତାରୁ ଅଣିବା ପାଇଁ ତକ୍ଷି କରିବା—1. To contract for a regular supply of an article of daily use.

୨। ଅନେକମୁଢ଼ିଏ ପଦାର୍ଥର ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ଅନୁସାରେ ଭରି ଧାର୍ଯ୍ୟ କରି ଲେଖିଦେବା—2. To settle and mark the rate of certain articles (e. g. coconut.)

[ତ୍ରୁ—ସତ୍ୟବାଦି ଅଞ୍ଚଳର ନିତ୍ୟ ମହାଜନମାନେ ବର୍ଣ୍ଣକେ ଥରେ ଏକତ୍ର ବୈଠକ କରି ସେ ବର୍ଷ ପାଇଁ ନିତ୍ୟଥର କାଟ କରନ୍ତୁ ।]

କାଟ ଖାଇବା—ଦେ. କି—୧। ଶିରଷ୍ଟିନ ହେବା; ହଣା ହେବା—

Kāṭa khāibā 1. To be beheaded.

(ଯଥା—ପୁଣ୍କେ ପ୍ରାକୁରେ ଶୁଭୁତର ଅପରଧମାନେ କାଟ ଖାଇଲୁଣେ ।)

୨। କର୍ତ୍ତିତ ହେବା—2. To be cut.

(ଯଥା—କୋଣଳା ଶାଶ ଯାକ ଭିନ ଶୁର କାଟ ଖାଇଲେ ବଢ଼େ ।)

୩। ଦୋକାନ ଆଦରୁ ଲାଗୁଆ କରି ସ୍ତରଦା ଅଣି ନିଜର ବ୍ୟବହାରରେ ଲଗାଇବା—3. To bring articles regularly on credit from a shopkeeper.

କାଟ ଛିଦିବା—ପ୍ରାଦେ. (ପୁଣ୍କ ଜିଲ୍ଲା) ବ—ନିତ୍ୟ ମହାଜନ ଓ

Kāṭa chhīdibā ଶତକମାନେ ବସି ବର୍ଣ୍ଣକ ମଧ୍ୟରେ କାରିବା—
ହୋଇଥିବା ନିତ୍ୟଥର ଦର ବା ଭର ଶୁଭୁତର କରିବା—
The settlement of the rate of the cocoanut at a conference of cocoanut traders once in a year.

କାଟ ଛିଣ୍ଡିବା—ପ୍ରାଦେ. (ପୁଣ୍କ ଜିଲ୍ଲା) ବ—କାଟ ଛିଣ୍ଡିବା (ଦେଖ)

Kāṭa chhīndibā Kāṭa chhīndibā (See)

କାଟଣ—ଦେ. ବ. (ସ. କଟୁନ; ପ୍ରା. କଟୁଣ; ଭୁଲ. ଇଂ. କଟ୍ = କାଟ) —

Kāṭana ୧। ଗଢଣ—1. Cut; make.

୨। କାଟିବା; କର୍ତ୍ତନ—2. Cutting.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ିକାତ) ବଣ—୧। କର୍ମର ଉପପୁକ୍ତ—

1. Fit for work.

୨। କର୍ମଠ; ପରଶମୀ—2. Laborious.

(ଯଥା—ଏ ଗୋରୁଟ କାଟଣ ପଢିବ; ଏ ମୁଲଥମାନେ ଖୁବ କାଟଣ ।)

କାଟଣ—ଦେ. ବ.—୧। ତରକାରୀ ପାଇଁ କଟା ହେବା ପରିବାପତ୍ର—

Kāṭana 1. Vegetables chopped ready for cooking.

କାଟା—୨। କାଟିବାର କିଣ୍ଟା—2. Act of cutting.

ସାଧରଣ ପ୍ରେସ୍ ଅପର ସ୍ଥାନରେ ମୁହଁର ଏ ଉତ୍ତିତ ଅଗର ଓ ମାଝା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାଝା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ତତ୍ତ୍ଵ କରଇ ବାହଁ । ଶ୍ରୀବବୀ ୧ ବା ୨ ଉତ୍ତିତ ବୈଶିଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟମୁଦ୍ରା ଶବ୍ଦ ଗୋଛଳୁ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକାଶରେ ନ ମିଳିବ ଯେବେ ସେହି କେ-ପାଇଁ ସଥାକମେ ଉତ୍ତିତ ପଦ୍ମର ଦିପରେ । ବା ୩ ଉତ୍ତିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟମୁଦ୍ରା ଶବ୍ଦ ଗୋଛବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଜିବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଖୋଜିବେ; ‘ବିଜୁ’ ମିଳିଲେ ‘ବିଜୁ’ ଖୋଜିବେ; ‘ଆଜିନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିନ’ ଦେଖିବେ;

୩ । ଗାଲମନ—3. Imprecations; abuses.

୪ । ସୁତା କାଟିବା—4. Spinning (of thread).

କାଟଣାବାଟଣା—ଦେ. ବି. (ସହଚର; ସ. କଟୁନ ଓ ବର୍ତ୍ତନ) —

Kāṭanābāṭanā ଉତ୍ତିତ କରିବା ପାଇଁ ପରିବା ଆଦି କାଟିବା କାଟିବାଟି ଓ ବେଶର ଆଦି ବାଟିବା କର୍ମ—The operations of chopping vegetables and pestling spices for cooking curry.

କାଟଣୀ—ଦେ. ବି—କାଟେଣୀ (ଦେଖ)

Kāṭenī Kāṭenī (See)

କାଟପାଣି—ଦେ. ବି—୧. କୌଣସି ରୋଗ ନିବାରଣାର୍ଥ ବିମ୍ବ କାମକା Kāṭapāṇi ପୂରଣ ନିମନ୍ତେ ଅଭିମହିତ ଜଳ; ମନ୍ତ୍ରର ପାଣି—

1. Water consecrated by mantras for being used as medicine or charm.

୨ । ବାଇଗଣ ଆଦି ଗଛରେ ଅତ୍ୟଧିକ ପଳ ପଳିବାପାଇଁ ଗଛମୂଳେ ଦିଅୟିବା ଅଭିମହିତ ଜଳ—2. Charmed water sprinkled on plants with a view to

their producing a bumper produce.

ଶୁଣିପଣ ତା ମୂଳେ ସେ ଦେଲେ କାଟପାଣି ।
ତତ୍ତ୍ଵାନ୍ତି. ବନ୍ଦମାଦିତ୍ୟ ।

କାଟବାତ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିକାତ) ବି—୧. ରକନାର୍ଥ ପରିବା କାଟିବା ଓ

Kāṭabāt̄ha. ଶାଗ ଆଦି ବାଟିବା—1. Acts of chopping vegetables and cleaning pot-herbs for cooking.

୨ । ରକନାର୍ଥ ସହିତ କଟା ପରିବା ଓ ବଣ୍ଣ ଶାଗ—
2. Chopped vegetables and cleaned pot herbs ready for cooking.

[ଦ୍ୱ—ରାଜାମାନଙ୍କ ରାଜଧାନୀକୁ ସମାଗମ ଦିଶିଷ୍ଟ ରାଜ୍ଞି-ବନ୍ଦମାନଙ୍କ ପାକଶାଲାକୁ ଉଥସରୁ ‘କାଟବାତ’ ପଠାଯାଏ ।]

କାଟବାତ—ଦେ. ବି. (ସ. କଟୁନ + ବର୍ତ୍ତନ) —୧. ରକନାର୍ଥ ପରିବା

Kāṭabāt̄a କାଟିବା ଓ ମସଲ ଆଦି ବାଟିବା କିମ୍ବା—

The acts of chopping vegetables and pestling spices or sauce for cooking.

୨ । ରକନାର୍ଥ ପ୍ରସୁତ କଟା ପରିବା ଓ ବଣ୍ଟା ମସଲ—

2. Chopped vegetables and pestled spices ready for cooking.

କାଟିବାତ୍ତି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିକାତ) —ମୁଣ୍ଡକାଟ (୩) (ଦେଖ)

Kāṭibārti Mundakāṭa (3) (See)

କାଟିବ୍ୟ—ସ. ବି. (କଟୁ+ଭବ. ଯ) —କଟୁତା; କରିଶା—

Kāṭibya Harshness.

କାଟିପିତ୍ତା—ଦେ. ବି. (ମହାଜଳ ଓ ଦୋକାନ ସିରସ୍ତା; ଏ ସଥା ଆବଶ୍ୟକ

Kāṭipitṭha ପ୍ରଲାଭ କାଟିବ୍ୟ ହୋଇ ଲେଖା ଦେବାରୁ)—

ପ୍ରତିବିନ ଯେଉଁ ବହୁରେ ଜୀବାଶରର ରହେ—

Daily account book of business.

କାଟା—ଦେବେ. ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ର. କାର୍ତ୍ତା) —

Kāṭā ୧ । ଚିଠିପତ୍ରାଦିର ବିତ୍ତା—1. Bundle of letters.

୨ । ଚିଠିର ଡାକ—2. Post.

୩ । ଶହେ ପାନ—3. One hundred betel leaves.

୪ । ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ—4. Post card.

କାଟାମାଣ୍ଡୁ—ଦେ. ବି. (ନାମ) (ସ. କାଣ୍ଡ + ମଣ୍ଡ) —

Kāṭamāṇḍu ନେପାଳ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ—Name of the capital of the kingdom of Nepal.

କାଟାମାଣ୍ଡୁ [ଦ୍ୱ—ଏହି ନଗରରେ ଅଧିକାଂଶ ଘର କାଠରେ ଉଚ୍ଚର ହେବାରୁ ଏହି ନାମ ।]

କାଟିକାଟି ହେବା (ପେଟ) —ଦେ. ବି.—ଉଦର ମଧ୍ୟରେ ଅମଳନିଃତ କାଟିକାଟି heba (pete) ପାତ୍ରା ହେବା ବା ପେଟ କାମୁଡ଼ିବା—

Aching felt in the abdomen due to dysentery

କାଟାଲଗ—ଦେବେ. ବି. (ର. କାଟାଲେଗ) —କାଟାଲଗ (ଦେଖ)

Kāṭalag Kṭālag (See)

କାଟଣୀ—ଗ୍ର. ବି.—୧. କାଟେଣୀ (ଦେଖ)

Kāṭenī Kāṭenī (See)

କାଟିନ—ଦେବେ. ବି. (ର°) —କାଟେଣୀ (ଦେଖ)

Kāṭin Kāṭenī (See)

କାଟିନି—ଗ୍ର. ଦେବେ. (ର°) ବି.—କାଟେଣୀ (ଦେଖ)

Kāṭini Kāṭenī (See)

କାଟିବା—ଦେ. କି. (ସବକାମ) (ସ. କଟୁନ ବା କଟୁନ; (ରୁଳ)

Kāṭiba ତା. କଟୁନ) ରୁଳ. କଟେ—କାଟିବା—

1. To cut by instruments; to sever.

(ସଥା—କାଠ କାଟିବା ।)

୨ । ଉଣା କରିବା; କମାଇବା—

2. To lessen; to diminish.

ସଥା ପେଟର କାଟ କର ଦେବା ପାଇଁ ହେବା ।

ବୁନ୍ଦାବମାସ. ନଥରୁଣ୍ଟି ।

୩ । କାଟୁ କରିବା; କାପିବା; ପଳପଦ ହେବା—

3. To be effectual.

କ କାଟ ମହ ମରଣିଷ୍ଯ । ପ୍ରାଚୀ. ନରୁମାହସ୍ତ୍ୟ ।

୪ । (ଦେହ ବା ମନକୁ) ପାତ୍ରାଦାୟକ ହେବା; କଷ୍ଟ ଦେବା;

ଦୁଃଖ ଦେବା; ପାତ୍ରା ଦେବା—4. To trouble;

to give pain; to afflict.

ସବାମ ଦର ମାର ପକାନ୍ତ ସୁମାର କାଟିବା ଏ ଯେବେ କାଟିବା ।

ବନ୍ଦପ୍ରସ୍ତ୍ର. ସବାମ ।

୫ । (ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବଚନ) ଅମଳନ ବାତ୍ରା କରି ଗାଲ ମଳ କରିବା; ସମ୍ମିକା—5. To curse; to imprecate.

(ସଥା—ସେ ମୋତେ ସୁବେଳେ କାଟୁନ ।)

୧	ଇ	ଉ	ରୁହ	ଥି	ଏ	ଦସତୁବର୍ଷି	ଅନୁକୃତିକ ପୁତ୍ରାଶ୍ଵର	ସ	ଜ	ଶ୍ରୀ	ଙ୍କ	ଇଷ୍ଟ	ଇଥ	ଇ
୨	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକୋରମୁଗ୍ରହୀ	ଅନୁମୂର ବା ଉନ୍ନତିକୁ ପୁତ୍ର ବର୍ଷି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଥ	ତ	ନ୍ତ

- ୭ । (ବାଳ) ଯାପନ କରିବା; ଅତିବାହୁତ କରିବା—
6. To spend or pass (time)
ଦିନ କାହୁଥିଲେ ରଞ୍ଜିତମାର ସଂଗରେ—ନଦିଶୋଇ. ସୀତାବନବାସ ।
- ୭ । (ସୂତା) ବଳିବା; କପା ଆଦିରୁ ସୂତା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା—
7. To spin a thread.
- ୮ । (ତତ୍ର) ଲେଖିବା; ଅଙ୍କିବା; ଚିତ୍ରଣ କରିବା;
(ଗାର) ଟାଣିବା—8. To draw; to delineate.
ପ୍ରାତ୍ମକ ପତାମାତ୍ର ଦେହରେ କାଣିବେ—କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହାପତର. ବନ ।
- ୯ । କଳମ ଅଦି ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ବିଷୟ ଉପରେ ଗାର ପକାଇବା;
ଲେଖାକୁ କଳ ଦେବା—9. To score through
(a writing).
- (ଯଥା—ମୋ ଲେଖାର ବର୍ଣ୍ଣଶୁଣିମାନ ସେ କାଟି ଦେଲେ ।)
- ୧୦ । (ବୁଢ଼ିଆଣି) କଇ ଦେବରୁ ସୂତା ବାହାରକର ଜାଲ
ବୁଣିବା—10. (a spider) To weave a web.
- ୧୧ । (କଥା) ଭଙ୍ଗି ଦେବା; ଉପଦେଶ ଅନୁସରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା; ନ ମାନିବା—11. To disregard; to
disobey.
(ଯଥା—ସେ ମୋ କଥାକୁ କାଟିଦେଇ ଝୁଲିଗଲ ।)
- ୧୨ । (ବନ୍ଦୁ ସମ୍ରକ୍ତ) ଛେଦନ କରିବା; ଭୁଟାଇବା—
12. To break off or sever connection.
- (ଯଥା—ପୁଅ ବିବାହ ବେଳକୁ ସେ ଅମୁକ ବନ୍ଦୁକୁ କାଟିଦେଲେ ।)
- ୧୩ । (ପ୍ରାର୍ଥକା) ନାମଙ୍କୁ କରିବା—13. To reject.
(ଯଥା—ସେ ମୋ ଅଳ କାଟିଦେଇ ଝୁଲିଗଲ ।)
- ୧୪ । (ପାଣି) ଆଡ଼େଇବା ବା ଦ୍ଵିତୀୟ କରିବା—
14. To divide (water).
ତଥାଦେଇ ରଙ୍ଗ ବାହୁ ତରଙ୍ଗ—ରଖାନାଥ. ତରଙ୍ଗିବା ।
- ୧୫ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରାପ୍ୟ ବା ଖାଦ୍ୟବନ୍ଦର ପରିମାଣ
କମାଇବା—15. To diminish the supply of
one's dues or food.
- (ଯଥା—ବାରୁ ଏ ମାସରେ ମୋର ଦରମାରୁ ଦୂର ଟଙ୍କା କାଟିଲେ ।)
- ୧୬ । ବାରୁ ଦେବା; ଫେଡ଼ିବା—
16. To subtract; to deduct.
(ଯଥା—କୁଣ୍ଡ କାଟିଲେ ବାକି କିମ୍ବାହ ରହିବ ।)
- ୧୭ । (ବାଲ) କରୁଇବା; ଛାପିବା—
17. To crop (hair); to clip.
(ଯଥା—ନଖ କାଟିବା; ବାଲ କାଟିବା ।)
- ୧୮ । କର୍ତ୍ତନ କିମ୍ବା ସଂପାଦନ କରିବା—
18. To perform the work of cutting.
(ଯଥା—ଖାନ କାଟିବା; ଗଛ କାଟିବା ।)
- ୧୯ । (କରଣୀ, କ୍ଷମତା ବା ପ୍ରଭାବ) ବଳିବରୁ ହେବା—
19. To prevail.
(ଯଥା—ଅଜିକାଲ, ଗାନ୍ଧିମହାସାଙ୍କ କରଣୀ ଭାରି କାଟିଲୁଛି ।)

- ୨୦ । (ବାଟ) ଖୋଜ ପୁର କର ସେହି ବାଟେ ଯିବା; ବାଟ
ଦେଖିବା—20. To go one's own way; to
choose (one's way).
(ଯଥା—ଏଠାରେ ରହିଲେ ବିପଦ ପଡ଼ିବ, ଆଗନ୍ତୁ ସେହା ବାଟ
ସେ କାଟ ।)
- ୨୧ । ଶର ବା ପ୍ରହାର) ଅଟକାଇବା ବା ନିବାରଣ କରିବା—
21. To successfully oppose; to intercept
(a blow).
(ଯଥା—ଶବଣ ଯେତେ ଶର ମାରିଲ ତାକୁ ଲମ୍ବଣ କାଟିଦେଲେ ।)
- ୨୨ । ଏକଦି ଥିବା ଏକାଧିକ ବସ୍ତୁକୁ ଏକକୁ ଅନ୍ୟ ଠାରୁ
ପୁଥକୁ କରିବା—22. To cut off.
(ଯଥା—ଏ ଧାନକୁ ପାଇଁଛିକର ଅଗାଢ଼ିତକ କାଟିଦିଅ ।)
- ୨୩ । ଠାର ଠାର ଶବ୍ଦ କରିବା; କଟକଟ ଶବ୍ଦ କରିବା—
23. To make a sound of cutting.
(ଯଥା—ମୂଷା ପେଡ଼ିକୁ କାଟୁଛି ।)
- ୨୪ । ଘର୍ଷତା କମାଇବା—
24. To lessen the length of.
(ଯଥା—ବାଟ କାଟିବାପାଇଁ କର୍ଣ୍ଣିମାର୍ଗରେ ଯିବା ।)
- ୨୫ । (ସାପ) ଆଦି କାମୁକିବା; ଦଂଶନ କରିବା—25. To bite.
ପଥରେ ଗମନ୍ତେ କୁକୁର, ବେଷ୍ଟ ବାଟକୁ ତା ଶଶର—ଜଗନ୍ନାଥ. ଘର୍ଷତା ।
- ୨୬ । ପ୍ରତିଷେଷ କରିବା; ପ୍ରତିବଧାନ କରିବା—
26. To remedy.
(ଯଥା—ସନ୍ଦିପାତମକୁ ଏ ଜୀବିଷ କାଟିବ ନାହିଁ; ଗୁଣି ଗାରହିକୁ
କାଟିପାଣି କାଟି ଦେବ ।)
- ୨୭ । (ଲୁଗା ଆଦି) ମୂଳ ନିରୂପଣ କରିବା; ଦର ପୁର କରିବା—
27. To finally settle and note the price
(of cloth).
(ଯଥା—ନଢ଼ିଥ ଶବ୍ଦକୁ ଟଙ୍କାଏ ଲେଖାଏ ଏ ବର୍ଷ ମହାନିମାନ
ମାନେ କାଟିଲେ ।)
- ୨୮ । ବ୍ୟବହାରୀୟ ଶାଦ୍ୟକ ଜଣକତାରୁ ପ୍ରତିବନ ଆଣିବା ବା
ଦେବା; କାଟ ଅଣିବା ବା ଦେବା—28. To supply
a commodity regularly every day.
- ୨୯ । ତର୍କ ବା ଯୁକ୍ତିବାର ଶଣ୍ଟନ କରିବା—
29. To smash an argument by counter
proposals; to successfully meet an
argument by counter argument.
(ଯଥା—ଅପର ପକ୍ଷର ଓକଲଙ୍କ ଯବାବସୁଆଲସାକ ଅମ ଓକଲ
କାଟି ଦେଲେ ।)
- ୩୦ । କାଟିଛ ହେବା; ବିନ୍ଦିତ ହେବା; କଟିବା—
30. To be consumed; to be sold or
disposed of.
(ଯଥା—ବର୍ତ୍ତିମାନ. ବଜାରରେ ବିଲକ୍ଷ ଲୁଗା କାଟୁନାହିଁ ।)

୧	ର	ର	ର	ର	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଷି	ଅନୁମାଧିକ ସ୍କ୍ରାପର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ଛ
,	ର	ର	ର	ର	ଲ	ସ୍ତେ	ଆକାରନ୍ତ ବର୍ଷି	ଆନୁମାର ବା ଚକ୍ରବିଳୁ ସ୍କ୍ରାପର ବର୍ଷି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଅ	କ୍ର	କ୍ର

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର). ବିଶ—କାଟୁଣୀ (ଦେଖ)

Kāṭṇī (See)

କାଟେଣି—ଦେ. ବି. (ହ. କଟୁଳ; ପ୍ରା. କଟୁଣି)—୧। ସୂତା କାଟିବା—
Kāṭṇī 1. Spinning.

, 1 ସୂତା କାଟିବାର ଧରଣ—

2. Mode of spinning thread.

ବାସା ମାଥର ସରୁ କାଟୁଣୀ । ଖୋରେଗାସାଧ୍ୟ. ଗାତ ।

୨ । କଟା ହୋଇଥିବା ସୂତାର ବେଧ—

3. The fineness of thread or yarn spun;
count of yarn.

୪ । ଲୁଗାରେ ବୁଣାହୋଇଥିବା ସୂତାର ବେଧ—

4. The fineness of the thread of a cloth.

* । କାଟୁଣୀ; ଯେ ସୂତା କାଟେ—5. A spinner.

୨ । ଶୀଳେକମାନଙ୍କର ମହଣ ଓ ତେଲ ଦ୍ୱାରା ପାନିଆ
ସାହାଯ୍ୟରେ କପାଳ ଭ୍ରମିଷୁଟି ପ୍ରସାରିତ କେଶର ବିନ୍ଦୁସାଧ;
ଫିରେଇ; ସୁନ୍ଦା—6. The coiffure or arrangement
of the combed hair over the brow,
done by females with the help of wax
and oil.

୨ । କାଟୁଥ (ଦେଖ)

7. Kāṭuā (See)

ବୈଦେ. ବି. (ହ. କଟୁଙ୍କ)—୧ । ନଇନ୍ତାଳ ଆକୁର
ଅଶ୍ଵିଦୁବା ସ୍ନାନକୁ ଉଣ୍ଡି ତେକା ତେକା କର କାଟି
ମଞ୍ଚିରୁପେ ବ୍ୟବହାର କରିଯାଉଥିବା ଆକୁଶ୍ରୁ—

1. Cuttings from potato used as seed.

, 1 ମଞ୍ଚି ନିମନ୍ତେ କଟାହୋଇଥିବା ଆଶ୍ରୁଶ୍ରୁମାନ—

2. Cuttings of sugarcane used as seed.

୨ । ରେଲ୍‌ଲାଇନ୍‌କୁ ସମତଳରୁପେ ପକାଇବା ପାଇଁ ଭିତ
ପରିଚାଦ ମଧ୍ୟରେ କଟା ହୋଇଥିବା ସ୍ନାନ—
3. Railway cutting; a cutting done in
a hill or mountain to enable the railway
line to be taken on a level.

କାଟେଣିଛୁଆ—ଦେ. ବ—ଓଡ଼ିଶାରେ ଉତ୍ତରଦିଶ ହୋଇଥିବା ଶ୍ରେଷ୍ଠ
Kātenichhuā ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନଇନ୍ତାଳ ଆକୁ—

Tiny Nainital potatoes grown in Orissa.

[ଦ୍ୱ—ଅସଲ ନଇନ୍ତାଳ ଆକୁର ଆଣି ଏ ଦେଶରେ ଲଗାଇବାକୁ
ହେଲେ ତାକୁ ‘କାଟେଣି’ ବା ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧ ତେବେ କର କାଟି
ଲଗାଇବାକୁ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଦିକ୍ତ କାଟେଣିଆକୁ ପସଲରୁ ଉତ୍ତର
ଆକୁ ବା ‘କାଟେଣିଛୁଆ’କୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପସଲ ଲଗାଇ କାଟେଣି
କର ଥାର ଲଗାଇବାର ପାରେ ନାହିଁ । ‘କାଟେଣିଛୁଆ’କୁ ଗୋଟା
ଗୋଟା କର ଭୁଲିରେ ପୋଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ ।]

କାଟ୍ୟ—ସ. ବିଶ. (କହ ଧାରୁ + କର୍ମ. ସ)—

Kāṭya ୧ । ପୁରୁଷାର ଶ୍ରୁମାୟ; ଖଣ୍ଡିତ ହେବା ଯୋଗ୍ୟ—

(ଆକାଟ୍ୟ—ବିପରୀତ) 1. Fit to be refuted; refutable;
fit to be answered or met by arguments.

, 1 ପ୍ରତିକରଣୀୟ—2. Remediable.

୩ । କର୍ତ୍ତମାୟ; ଛେଦମାୟ—3. Fit to be cut asunder.

୪ । ଉତ୍ସମାୟ; ଉପେକ୍ଷମାୟ—

4. Fit to be disregarded.

କାଠ କାଠ—ଦେ. ବିଶ. (ହ. କାଷ୍ଟ; କାଷ୍ଟପର ଜଡ଼ ବା ଗରିପ୍ଲାନ)—

Kāṭh kāṭh ୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପ୍ରସାରିପଦ; ଅନିକୁଳ;

ପାରତ୍‌ମୁଖ—1. Hesitating to do a work;
shirking from doing a work.

, 1 ଥରା ଥରା—

2. Idle; stationary; halting; not forward.

୩ । କାଠ ପର ଟାଣୁଆ; ହାତୁଆ—

3. Hard to the touch; tough.

୪ । ନିରବ; ନିଷ୍ଠଳ, ନିଷ୍ଠନ—4. Still.

କାଠ—ଦେ. ବ. (ହ. କାଷ୍ଟ; ପ୍ରା. କାଟ)—

Kāṭha ୧ । ଦାରୁ; ବୁକ୍ଷର କଠିନ ଅଂଶ—Wood.

କାଠ; କାଟ [ଦ୍ୱ—ବୁକ୍ଷର ବକଳା ତଳେ ଥିବା କଠିନ ଅଂଶକୁ
ଲକ୍ଷଣ; କାଠ କାଠ କହନ୍ତି ।]

, 1 ଇନନ; ଜାଳଣିକାଠ—2. Fuel.

୩ । କାଠନିର୍ମିତ ଠେଣା; ଲାଠି—

3. Wooden stick; lathi.

୪ । ଘରର ଖୁଣ୍ଡ, କଢ଼ି, ଶଗଡ଼ ଅଛି ନିର୍ମିଣ କରିବାପାଇଁ
ବ୍ୟବହୃତ ବଡ଼ ଗଛର ଟାଣ କାଠ—

4. Timber; substantial and strong wood.

କାଟ, କାଠ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଟାଣୁଆ, ଶକ୍ର; କଠିନ—

କାଠ 1. Hard; stiff.

, 1 ଶୁଣିଲ; ଶୁଣ—2. Dry.

୩ । କାଠୁଆ; ବଦଳା—3. Thick.

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବିର୍ଦ୍ଦୟ; କରୁଣାତ୍ମକ; ନିଷ୍ଠା—

4. Cruel; pitiless.

, 1 (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ବିଶ୍ୱାସ—5. Inured to pain.

(ସଥା—ଅପରେସନ ହେଲେ ମୁଁ ଦିହକୁ କାଠ କରି
ଦେଲି ।)

, 1 ଭୟ ବା ବିସୁୟରେ ବିଂକରିବ୍ୟବିମୁକ୍ତ—

6. Bewildered with fear or astonishment.

(ସଥା—ମୁଁ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର ଦୁଷ୍ଟମୋହ ଦେଖି କାଠ ହୋଇଗଲି ।)

, 1 ନାରବ; ନିଷ୍ଠଳ; ନିଷ୍ଠନ—7. Still; motionless.

ସାଧାରଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅପର ସ୍ମାରେ ନୂତର ୯ ଚକ୍ରି ଅଷ୍ଟର ଓ ମଜ୍ଜା ଏହି ୨ ଚକ୍ରି ଅଷ୍ଟର ଓ ମଜ୍ଜା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରୋଧ ରଖା କରନ୍ତି ମାତ୍ର । ଅପରକ ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରି କୌଣସି ଦର୍ଶି ଗା ମାତ୍ରାସ୍ତୁ ବିଦ ଗୋଟିବାକ ହେବ । ଯଥା— ‘ପାର’ ନ ନିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘ରୂପ’ ନ ନିଲେ ‘ବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଦ’ ନ ଗାଇଲେ ‘ବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳିବନ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳିବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ ।

କାଠ ଅଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସ. କାଷ୍ଟ + ଅଡ଼କ) —

Kāthā arḍā କାଠରେ ଉଥାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦତ୍ତାସ୍ତୁ ଅଣକ —
Wooden ladle; big wooden spoon.

କାଠ ଅଡ଼ା—ଦେ. ବି—କାଠ ଅଡ଼ା (ଦେଖ)

Kāthā arḍhā Kāthā arḍā (See)

କାଠାମିଲିପିତି—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. କାଷ୍ଟ + ଅମ୍ଲପିତି) —

Kāthāāmīlitipiti କାଠା ଅମ୍ଲପିତି (ଦେଖ)
Kāthuā amlapitta (See)

କାଠାମିଲିପିତି—ଗ୍ରା. ବି—କାଠା ଅମ୍ଲପିତି (ଦେଖ)

Kāthāāmīlipiti Kāthuā amlapitta (See)

କାଠକରାଷ—ଦେ. ବି. (ସ. କାଷ୍ଟ + କରାଷ) —

Kāthakaiñcha ଏକପ୍ରକାର ସ୍ତୁଳତର କରାଷ—A species
of tortoise living on land.
[ଦ୍ର—୧ ସାଧାରଣତଃ ଜଙ୍ଗଲରେ ରହେ; କରିକରା
ଚିଢିଆଖାନାରେ କାଠକରାଷ ପଡ଼ିଥାରେ ବିଚରଣ କରୁଥିବାର
ଦେଖାଯାଏ । ଏହାର ପିଠି ଜଳତର କରାଷ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ
ଦେଉଳିଥ ଓ କୁଳା ।]

କାଠକଟା—ଦେ. ବି. (ସ. କାଷ୍ଟ + କଟି ଧାର) —

Kāthakatā ୧। କାଠହଣା; କାଠହାଣିବା—

କାଠକଟା 1. Cutting or chopping of wood.

୨। କାଠ ହାଣିବା ବ୍ୟକ୍ତି; କାଠରୁଆ—

2. Wood-cutter.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାତ) ବି—ଏକପ୍ରକାର କାଠହଣା ପଣୀ—

A kind of woodpecker; hoopoes (bird).

କାଠକରମା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାତ) ବି—•

Kāthakaramā କମଳାଲେମ୍ବୁ—Orange.

କାଠକରୁଣା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାତ) ବି—କାଠକରମା (ଦେଖ)

Kāthakarunā Kāthakaramā (See)

କାଠକେଞ୍ଚୁଆ—ଦେ. ବି—ଏକପ୍ରକାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରାଷ—

Kāthakeñchua ଏକପ୍ରକାର କରାଷ—A species of small tortoise.

[ଦ୍ର—ଏହା ଦେବର ବ୍ୟାସ 7"; ପିଠି ସାଧାରଣ କରୁଛି
ପିଠି ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଦେଉଳିଥ ଓ କୁଳା ।]

କାଠଶୁମ୍ରା—ଦେ. ବି—କାଠହଣା (ପଣୀ) (ଦେଖ)

Kāthakhumpā Kāthahāñā (bird) (See)

କାଠଶୁମ୍ରି—ଦେ. ବି—କାଠହଣା (ପଣୀ) (ଦେଖ)

Kāthakhumpi Kāthahāñā (bird) (See)

କାଠଗଡ଼—ଦେ. ବି—ଲମ୍ବା ମୋଟ କାଠଶୁମ୍ରା—

Kāthagarda A log of wood.

କାଠଗଡ଼ା—ଦେ. ବି—କାଠଶୁମ୍ରାର ବେଞ୍ଚିତ ସ୍ତୁଳ—

କାଠଗଡ଼ା An enclosure of wooden fence; a

କାଠଗଡ଼ା stockade.

କାଠଗଡ଼—ଦେ. ବି—ଲମ୍ବା ମୋଟ କାଠଶୁମ୍ରା—

Kāthagardi

A log of wood.

ଅନ୍ତରେ କାଠଗଡ଼ ଗ୍ରାୟ ହୋଇ—ବୃକ୍ଷପିଂଦ. ମହାଭରତ, ବନ ।

କାଠଗଣ୍ଡ—ଦେ. ବି—୧। ଡାଳ ଓ ରେର ଅଂଶ ବାଦ ଦିଆଯାଇଥିବା

Kāthagandi ଦୁଷ୍ଟର ମୋଟ ଓ ଲମ୍ବ ଅଂଶ—1. The trunk
of a dried tree; the part of a tree
shorn of its branches and root.

୨। ଲମ୍ବ ଓ ମୋଟା କାଠଶୁମ୍ରା—2. A log of wood.

ପଢ଼ିବାନ ଦେହୁ ଜାଗନ ଯତ୍ତ ଗଲ

କାଠଗଣ୍ଡ ପର ଦେହ ପଢ଼ିବ ରହିଥ—ବୃକ୍ଷପିଂଦ. ମହାଭରତ, ବନ ।

କାଠଗୋଲ—ଦେ. ବି—ବ୍ୟବସାୟାର୍ଥ ବଢ଼ କାଠ ରଖାଯିବାର ସ୍ଥାନ—

Kāthagolā A mart where logs and timbers are

stocked for sale.

କାଠଗୋଲପ—ଦେ. ବି. (ସ. କାଷ୍ଟ + ଫା. ଗୁଲାବ) —

Kāthagolāpa ଏକଜାଗ୍ରୁ ଜଙ୍ଗଲ ଗୋଲାପ—

କାଠଗୋଲାପ

A kind of wild rose.

କାଠଘୋଡ଼ା—ଦେ. ବି—କାଠଘୋଡ଼ା ୨ (ଦେଖ) — •

Kāthaghordachi

Kāthaghordā 2 (See)

କାଠଘୋଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସ. କାଷ୍ଟ + ଘୋଡ଼କ) —

Kāthaghordā ୧। କାଷ୍ଟନିର୍ମିତ ଶୀଘ୍ରନକ ଘୋଡ଼ା—

କାଠରେଘୋଡ଼ା 1. A play horse made of wood; hobby.

କଟ ଘୋଡ଼ା ବାର ହୋଇବୁ ବି ବାକ୍ତ ଘର !

କାଠଘୋଡ଼ା ବି ପାଣି ପିଇ । କାହାଣା ଘାର ।

୨। କାଠର ବେଷ—2. A wooden bench with
legs for keeping articles.

କାଠଘୋଡ଼ା—ଦେ. ବି.—କାଠଘୋଡ଼ା ୨ (ଦେଖ)

Kāthaghordā

Kāthaghordā 2 (See)

କାଠଘୋଡ଼ି—ଗ୍ରା. ବି.—କାଠଘୋଡ଼ା ୨ (ଦେଖ)

Kāthaghordīchi

Kāthaghordā 2 (See)

କାଠଚମ୍ପା—ଦେ. ବି.—୧। ଧଳା ଓ ନାଲି ଦୂର ଜାତର ପୁଲ ଓ ତହୁର

Kāthā champā ଗଛ; ଗୁଲବାସ—1. A flower of two

କିଂଠାଲଟିପା varieties (white and red) and its

କଟହଳ ଚାଁପୀ; ପାତଚାଁପୀ tree; Plumeria Acumenata;

Plumeria Acutifolia (Kirtikar).

୨। ଏକପ୍ରକାର ପଢ଼ିବାଣ—

2. A kind of fire work.

କାଠଚିର—ଦେ. ବି.—୧। କାଠକୁ କୁରାବିରେ ହାଣିବା କର୍ମ—

Kāthā chirā 1. The act of cutting wood with axe.

କାଠଚେରା ୨। କରତହାଣ କାଠକୁ ପାଲେଇବା କର୍ମ; କାଠ

କରିବା କର୍ମ—2. Sawing of wood.

କାଠଚିରା—ଦେ. ବି.—୧। ବଡ଼ କାଠକୁ କୁରାବିରେ ହାଣିବା ସାନ

Kāthā chiribā କରି ଜାତ ପାଇଁ ହାଣିବା—

କାଠଚେରା; କାଠକଟା 1. To cut wood into chips for

fuel with the axe.

ଏ	ଇ	ର	ଗ୍ରେ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାସିକ ସୁଲ୍ଲାଷ୍ଟର	ସ୍ରୀ	ଜ	ଶ୍ଵର	କ୍ରି	ଇସ୍	ଉଥ	ତୁଅ	ତୁ
ର	ଇ	ର	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଯାର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦୁପ୍ଲାଷ୍ଟର	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ମ୍ୟ	ଇଅ	କ୍ରି	ନ୍ତୁ	

୨। କାଠ ଗଡ଼କୁ କରଚାଇ ପାଲେଇବା—

2. To saw a log.

କାଠରୁ—ଦେ. ବି.—(ସ. କାଷ୍ଟ + ଛାକ)—

Kāṭha chhatu ପାଣିଶିଆ ପୁରୁଣା କାଠ ଉପରେ ଜନ୍ମିବା ଏକ କାଠ ଛାକ ପ୍ରକାର ଛାକ—A kind of mushroom growing on wood; polyporas.

କାଠନନ୍ଦା—ଦେ. ବି.—ଗଛରେ ରହୁଥିବା ଏକଜାଣ୍ଯ ପିପିଲିକା—
Kāṭha jandā A species of ant inhabiting trees.
କାଠପିଂଡେ [ଦ୍ର—ଏମାନେ ଜନାଖାଇ ଆଦି ଗଛର ବଳକ ତଳେ ଥିବା ସନ୍ଧରେ ବସା କର ରହନ୍ତି]

କାଠ ଜମାଇବା—ଦେ. କି. (ବଢ଼େଇଲ୍ଲ ବ୍ୟବହୃତ ଶବ୍ଦ)—୧। କାଠକୁ
Kāṭha jamāibh୍ର ଯନ୍ତ୍ର ସାହାୟ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଜନ୍ୟ ଅଦର୍ଶବସ୍ତୁରେ
କାଠ ଜମାନ ପରିଣତ କରିବାପାଇଁ ସୁରକ୍ଷିତ କରିବା—

1. To dress wood for some required purpose; to prepare pieces of wood ready for being fitted for some necessary furniture.

୨। କାଠକୁ ବକସିଥିରୁ ନିମନ୍ତେ ଠୁଳ କରିବା—

2. To stock or store pieces of wood; for future use.

କାଠତୋକର—ପ୍ରା.ଦେ. (ମେଦିମ୍ପୁର; ଭୁଲ. ବ. କାଠତୋକର)
Kāṭha thokar କାଠଶଣ (ପଣ୍ଡ) — (ଦେଖ)

Kāṭhahānḍ (bird) (See)

କାଠନେକାର—ପ୍ରା.ଦେ. (ମେଦିମ୍ପୁର) ବ. (ସ. କାଷ୍ଟ + ନାକାର)—
Kāṭhanekār ଶୁଷ୍କ ବମନ; ଶୁଷ୍କିଲ ଅଇ; ସେହିଁ ଅଇରେ ବାନ୍ତି
ଆଦି ବାହାରେ ନାହିଁ—Dry retching without actual vomiting.

କାଠପଟାଳ—ଦେ. ବି.—ଜଳପଥରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ନିଅୟିବା ଦର୍ଶି
Kāṭhapatālī ଅଦି ଦ୍ଵାରା ଏକତ୍ର ସବର ବହୁ କାଷ୍ଟଙ୍ଗ୍ୟ—
Logs of timber strung together and formed into a floating raft for being conveyed by water.

କାଠପର—ଦେ. ବି.—ଶାଢ଼ିଆ ଗଛର ପଦ୍ମ—

Kāṭhapatra Leaf of ūāla tree.

ଶାଳପାତା [ଦ୍ର—ଏ ପଢ଼ ଶୁଣିଗଲେ ମଧ୍ୟ ବହୁକାଳପୁଷ୍ଟି ଓ
ସାଲପଦା ଟାର୍ଥ୍ସା ରହେ । ଏଥିପାଇଁ ଏ ପଢ଼ରେ ମଧ୍ୟ ଆଦି
ରହୁ ପୋଟଳା ବନାଯାଏ ଏବଂ ଶୁଢ଼ିଏ ପଢ଼କୁ ଲଗାଲଗି କର
ସିଲେଇ କର ଏହି ‘ଖଲିପତର’ରେ ଲୋକେ ଭାବ ଆଦି କୁରାଇ
ଖାଅନ୍ତି ଓ ଏ କାଠପରରେ ଦନା, ତୋଳ ଆଦି ମଧ୍ୟ
ବନ୍ଦୀଯାଏ ।]

କାଠପିଂକୁଡ଼—ଦେ. ବ. (ସ. କାଷ୍ଟ + ପିପିଲିକା)—କାଠନନ୍ଦା (ଦେଖ)

Kāṭhapimpurdi

Kāṭhajandā (See)

କାଠପିଂପଡ଼ [ଦ୍ର—ଏମାନେ କାଠନନ୍ଦାକିମାରୁ ଥାକାରରେ ସାନ ।]

କାଠପେଞ୍ଜ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ଜାତ) ବ. — ବନ୍ୟ ବୃଷବିଶେଷ—

Kāṭhapengu Name of a wild tree.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଫଳରୁ ତେଲ ବାହାରେ । ଏହି ତେଲ ପାଥ୍ୟ

ଶୁଣାଇବାପାଇଁ ଅଷ୍ଟଧରୁପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

କାଠବରଣ—ଗ୍ର. ବ. (ସ. କାଷ୍ଟ ଓ କୁଣ୍ଡ)—ଯୁବାକାଳରେ ମୁହଁରେ

Kāṭhabararaṇa ବାହାରିବା ଟାଣୁଆ ମୁଦ୍ର ବୃଣବିଶେଷ; ବୟୁକୁଣ—

ସ୍ଵନ, ମେଚତା ବୟସଫୋଡ଼ା Pimple; varus; acne.

ବ୍ୟା

[ଦ୍ର—ଏଥିମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଖିଲ ପର ସରୁଆ ଧଳା ଟାଣୁଆ

ବ୍ୟୁଥ ଆଏ; ବରଣକୁ ଚିପିଦେଲେ ଖିଲ ବାହାରିପଡ଼େ ।]

କାଠବରଣ୍ଜ—ଗ୍ର. ବ. — କାଠବରଣ (ଦେଖ)

Kāṭhabararṇḍa

Kāṭhabararṇa (See)

କାଠବରୁଣ୍ଜ—ଦେ. ବ. — କାଠବରଣ (ଦେଖ)

Kāṭhabarunḍa

Kāṭhabararṇa (See)

କାଠବରୁଣ୍ଜ—ଦେ. ବ. — କାଠବରଣ (ଦେଖ)

Kāṭhabarunḍa

Kāṭhabararṇa (See)

କାଠବାରଣ—ଦେ. ବ. (ସ. କାଷ୍ଟ + ବଙ୍ଗନ ବା ବାତଙ୍ଗନ)—

Kāṭhabāigana ଏକପ୍ରକାର ଜଙ୍ଗଳ ଗଛ ଓ ତାହାର ଫଳ—

Name of a jungly tree and its fruit.

[ଦ୍ର—ଏ ଗଛ ଖାଣ ଫୁଟ ଉଚି । ଶାର ଓ କନ୍ଧମାନେ ଏହାର

ଫଳକୁ କିଅଣ କରି ଖାଅନ୍ତି । ଏଥର ଫଳ ରେଜିବାଇଗଣ ପରି

ଶୈତି ।]

କାଠବିରକୁ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିମ୍ପୁର; ଭୁଲ. ବ. କାଠବେଶର୍ଲ) ବ.—

Kāṭhabirārdi

ଶୁଣୁତିମୁଣ୍ଡ—Squirrel.

କାଠବିଶ—ଦେ. ବ. (ସ. କାଷ୍ଟ + ବିଶ)—ଏକଜାଣ୍ଯ ବୃଷକୁ ଜାତ

Kāṭhabisha

ବିଶ; ମହୁରା (ଦେଖ)

କାଠବିଶ

Mahurā (See)

କାଠବିଶ

Aconitum Spicatum, Aconite.

କାଠବେଙ୍ଗ—ଦେ. ବ. (ସ. କାଷ୍ଟ + ବାଙ୍ଗ)—ଏକପ୍ରକାର ବେଙ୍ଗ—

Kāṭhabenga

A kind of leaping frog.

କାଠବେଙ୍ଗ—[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଗଛର କୋରତ୍ତରେ ରହନ୍ତି ଏବଂ

ସାଥାରଣ ବେଙ୍ଗ ଅପେକ୍ଷା ବେଶିଦୂର ତିଥନ୍ତି ।]

ଏ ବଗର ନ ବରତ୍ତ ଯେହି ପ୍ରିସକଳ,

କାଠ ଦେଖ କର ତାର କରେ ଯମ । ସାରଳାମହାଭାରତ, ଅଦି ।

କାଠବେତା—ଦେ. ବ. — ବେତ (ଦେଖ)

Kāṭhabeta

Beta (See)

କାଠବରଣ୍ଜ—ଗ୍ର. ବ. — କାଠବରଣ (ଦେଖ)

Kāṭhabharanda

Kāṭhabararṇa (See)

ସାଧାରଣ ଦେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ତୁଳ ୧ ଉଚ୍ଚିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଉଚ୍ଚିତ ଅନ୍ତର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେହ ଦୂଶା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛେବ ୧ ବା , ଉଚ୍ଚିତ କୌଣସି କଷି ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ରୀଳ ଅନ୍ତର ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ , ଯେବେ ସେହି ଥିବ ପାଇଁ ଯଥାକଣେ ତତ୍ତ୍ଵର ବ୍ୟବସ୍ଥା , ବା ୧ ଉଚ୍ଚିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ରୀଳ ଶତ ଖୋଲିବାରୁ ହେବ । ଯଥା— ‘ବାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଲିବେ; ‘ରୁହ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବର୍ଦ୍ଦ’ ଦେଖିବେ ।

କାଠଭେଜ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାତ) ବି.—ଏକପ୍ରକାର ବଢ଼ି ବନ୍ୟ ଗଛ—
Kāthabheji A kind of wild tree.

[ତ୍ରୁ—ଏହାର ଛାଇଁ ଚେଷ୍ଟା ।]

କାଠଭେଜ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି.—ଗ୍ରାମର ଜନ୍ମାଳ—
Kāthabhoji A feast or picnic held by the villagers near the village God or Goddess.

କାଠମଞ୍ଜୁଆତି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାତ) ବି.—୧ । ମଞ୍ଜୁଆତି (ଦେଖ)
Kāthamāñjuāti 1. Mañjuāti (See)
, । ଦରଗୋରା (ଦେଖ)—2. Haragaurā (See)

କାଠମର୍ଦମର୍ଦ୍ଦି—ପ୍ରାଦେ. (ଅନୁଗ୍ରନ୍ଥ) ବି.—ଏକପ୍ରକାର ବନ୍ୟ ଗଛ—
Kāthamardamardī A wild tree; Antidesma Ghaesembilla.

କାଠମଲ୍ଲି—ଦେ. ବି—ବଣମଲ୍ଲି—
Kāthamalli A kind of wild jasmine.

କାଠମଲିକା
କାଠମଲି

କାଠମାଳ—ଦେ. ବି (ସ. କାଷ୍ଟ + ମାଳା)—କାଠରୁ କୁଳା ହୋଇ
Kāthamāli ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବା ମାଳା—Wooden beads.

କାଠମାଳି
କାଠମାଲିଆ

କାଠମାଲିଆ—ଦେ. ବି—କାଷ୍ଟର ମାଳା ପରିହାତ—
Kāthamālia Wearing a string of wooden beads.
କଠମାଲିଆ

ଦେ. ବି (ବ୍ୟକ୍ତିକ)—କପଟ ସନ୍ଧାରୀ—
A masked anchorite; a religious imposter.

କାଠମାଲିଆ—ଦେ. ବି—(ସ. କାଷ୍ଟ + ମାଳାକାର) —କାଠରୁ ସମ୍ବରେ
Kāthamālia କୁଳ କହିରୁ ମାଳା କିଅର କରିବା ଶୁଦ୍ଧକାଳି-
ଦିଶେଷ—A caste of Sūdras turning out

wooden beads.
ଦେ. ବି (ସ. କାଷ୍ଟ+ମାଳା)—କାଠର ମାଳା ପରିଧାନ
କରିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—(person) Wearing

wooden beads.

କାଠମୁଖ—ଦେ. ବି (ସ. କାଷ୍ଟ + ମୁଖ)—କାଷ୍ଟନିର୍ମିତ ଛାତୁ ମୁଖ;
Kāthamukha ଅସୁର, ମାକତ୍ତାଥିଦଙ୍କ ମୁହଁ ଅନୁକରଣରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ
କାଠେରମୁଖୋସ ଓ ଉଚ୍ଚିତ କାଠର ଆବରଣ; ଯାହାକୁ ମୁହଁ
ଉପରେ ବାନ୍ଧି ଯାହାବାଲାମାନେ ରହ ରହ ସୁଆଙ୍ଗ
ଦେଖାନ୍ତି—A wooden mask for the face.

କାଠମୁହଁ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ନିହିତ; ବେହୟା—
Kāthamuhū Shameless.

କାଠମୁଖୋସ—ଦେ. ବି—କାଠମୁଖୋସ (ଦେଖ)—
(କାଠମୁହଁ→ସ୍ତ୍ରୀ) Kāthamukha (See)

କାଠର—ଦେ. ବି—କାଠରେ ଜନିଷ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ବଢ଼େଇ—
Kātharā Cabinet maker; carpenter.

କାଠରା ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ସ. କାଷ୍ଟହର; ତୁଳ. ବି-
କାଠରିଷ୍ଟା)—କାଠରିଷ୍ଟା; ସେ କାଠ ଦାଣେ—
Wood cutter.

କାଠରାଉତୀଆ—ଦେ. ବି—ଉତ୍ତଳଦେଶୀୟ ଉତ୍ତଳ କଣ୍ଠ କାଠ-
Kātharāutiā ବିଶେଷ—A high caste Kshatriya of
Orissa.

କାଠରିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ସ. କାଷ୍ଟହର)—କାଠର—
Kāthariā Kātharā (See).

କାଠରାଲ—ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ସୁଆମ (ଦେଖ)—
Kāthalai Suāma (See)

କାଠରାଲା—ଦେ. ବି—୧ । ଏକପ୍ରକାର ପଣୀ—
Kāthahāla Wood pecker (bird);

କାଠଠୋକରା Micropternus Phœoceps; Nuthatches.
କାଠଫୋଟା ହୁଦକୁଦ [ତ୍ରୁ—ଏ ରହିଲେ ଗଛର ଗଣ୍ଠରେ ମାକତ୍ତରଳ
ଗୋଡ଼ବାର ଚଢ଼ି ବକଳରୁ ଲମ୍ବ ମୁକିଆ ଅଶ୍ଵଦ୍ଵାରା ଛାତାରୀ ତାହା
ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଗୋକଳ ଖାଏ । ଏହା ମୁଣ୍ଡରେ ଚାଲ ଥାଇ । ଏ
ଦୁଇପ୍ରକାର; ଏକା ଜାତି ଦେଖିବାକୁ ଛାତକା ଓ ଅନ୍ୟ ଜାତି ଖାଇବା ।
ଏମାନଙ୍କ ଜିର ଲମ୍ବ; ଏ ଜିରଦ୍ଵାରା ଗଛର ଗଣ୍ଠ ମଧ୍ୟରୁ ପୋକ
ଥିବ କାହିଁ ଖାଇନ୍ତି ।]

, । କାଠରୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କର କୁରୁତିରେ ଦାଣିବା—
2. Cutting of wood.

କାଠରା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—କାଠର (ଦେଖ)—
Kāthahara Kātharā (See)

କାଠରାରା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—କାଠର (ଦେଖ)—
Kāthaharia Kātharā (See)

କାଠରାରାରା—ପ୍ରାଦେ. (କଟକ) ବିଶ—କଟକ ଜିଲ୍ଲା କାଠରାର ନାମକ
Kāthahāriā ଗ୍ରାମର ତନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କଦ୍ଵାରା ବୁଣା ହୋଇଥିବା ଉତ୍ତଳଷ୍ଟ
(ଲୁଗୋ)—(cloth) Woven by the weavers
of Kāthahāra, a village in the district
of Cuttack.

କାଠାବିଲି—ଦେ. ବି. (ସ. କାଷ୍ଟ + ପା. ଦକ୍ଷାର)—
Kāthahābilī ରତର ଖୋଲାଯାଇ ଫଙ୍ଗା କରିଯାଇଥିବା କାଠର
କାଠେର ହେବେ ନଳ ରତରେ ବାରୁଦ ପୂର୍ବସାର ତିଥର କରି-
ଲକ୍ଷିତିକି ହୁବାର ଯିବା ହାତକ ବାଣ—A kind of firework
made by filling wooden tubes with gunpowder.

କାଠ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି. (ସ. କାଷ୍ଟ = ପରମାଣବିଶେଷ; ତୁଳ-

Kāthā ବି. କାଠ—ତୁମିର ପରମାଣବିଶେଷ; ବିଦାର ୨୦
ଲାଗର ଏକ ଲାଗ; ୩୦ ବର୍ଗଦ୍ଵଷ୍ଟପରିମିତ ତୁମି; ୮୦ ଦାତ
ଅର୍ଦ୍ଦ ଓ ୪ ଦାତ ରହିବା ଥିବା ଜମି—A land measure
of 320 square cubits.

୧	ଇ	ଉ	ଚନ୍ଦ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ କର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳିକ ସ୍ତରାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ଚୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତକର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁକ୍ତ କର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଶ୍ୟ	ଇଥ	କ୍ତ	ନ୍ତ

- କାଠି—ଦେ. ବି. (କାଠ + ଶୁଦ୍ଧାର୍ଥେ. ଇ) — ୧। ଶୁଦ୍ଧ କାଣ୍ଡଗୁଡ଼; Kathi କାଠର ସ୍ତର ଓ ଲମ୍ବ ଖଣ୍ଡ—1. Splinter of wood; twig of wood; small chip of wood.
- କାଠିକାଠି— ୨। କୋଲପର କଷ; ଗୁଡ଼କାଠି; କଷକାଠି—
2. The key of a padlock.
କଷ ପବାର କାଠ ଧର, ଗଲେ ଉଣ୍ଣାର ଅଧିକାର।
ବନ୍ଦାମାନ ଦାର୍ଢିଗାରରୁ।
- * ୩। ସଦୋତତମ ସଂଖ୍ୟାବାଚକ ରଖି; ଏକ ସଂଖ୍ୟାରେ
୨୨୯ ଶୂନ୍ୟ ଦେଲେ ସେଇଁ ରଖି ହୁଏ—
3. Millions of millions (number)
ଗଲୁର ତୌରେ ବାଠି ଯେ ଗଲାର ଜଳ ।
ବନ୍ଦାମାନ ଦତ୍ତ ବନ୍ଦାମାନ ।
- ୪। ସାପ (ସାପର ଅଶୁର କାମ ଉତ୍ତାରଣ ନ କର କହିବା
ଶବ୍ଦ)—4. (Euphemism) Serpent.
(ସଥା—ତାକୁ କାଠି ମାଇଲା ।)
- * ୫। ଘୋଡ଼ାର ଗୁରୁ ଯାମା ବା ଅସ୍ତ୍ରରଣ—
5. An old fashioned saddle or covering
pad put on the back of a horse.
- ୬। ରାଜମିଷ୍ଟିମାନଙ୍କର ଗଜବତା—
6. A mason's plastering yard.
- ୭। ବିଶାକାଠି—7. Measuring yard of a one-
sided scale or weighing pan.
- ୮। ତେ ଉପରେ ପକାଯିବା ଜଳ—
8. A saddle put on a camel.
- ୯। ତୁଳ ସଂକାନ୍ତ ବା ଗର୍ଭା ସଂକାନ୍ତରେ ଶେଷରେ ପୋତା-
ଯିବା କମନ୍ତେ, ତରେ ପୂଜା କର୍ଯ୍ୟବା ଗର୍ଭାଗତର ଶୈଶ୍ଵର
ତାଳ—9. A twig of Garbhāṅk tree wor-
shipped on the samkrānti day of the
month of Tula and planted in the paddy
field for fructifying it (the field).
ରତ୍ନ ମୁଠ, ଅତି ମୁଠ କଥର ମହିରେ ପୋତିବ କାଠି ।
ତାକରଣିବତନ ।
- ୧୦। ପୁଂଜନନେନ୍ଦ୍ରୟ; ଲିଙ୍ଗ—
10. Penis; male generative organ.
- ୧୧। ଦିଅସିଲ କାଠି—11. Match stick.
- ୧୨। ପଶାକାଠି—12. Dice.
କାଠି ହୋଇଣ ଯେ ପଢ଼ିଥିବ ଦାପର
ଅଧିକରେ ନଢ଼ିବ ଯେ ଅତ ସୁନ୍ଦର ।
ପ୍ରାତି ଜଳଇବ ।
- ୧୩। ହିଙ୍କ ଦେହରେ ଥିବା ପର; ହିଙ୍କକାଠି—
13. The spines on the body of a porcupine.
ପଣ୍ଡ-ଶରୀରେ ବିଶବ, ବୁଝିବ
ଶରୀର-ଶରୀରେ କାଠି—ବୁଧାମାନ, ପାଖଗ ।

୧୪। ହରକାଠି; ଶ୍ରୀମାନେ ଜ୍ଞାନାରେ ଖୋସିବା କାଠି; ଗୋଜି-
କାଠି—14. Hairpin thrust into the chignon
by Indian women.

ପାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି.—ଦାନ୍ତକାଠି; ଦନ୍ତଧାବନ କମନ୍ତେ,
ବ୍ୟବହୃତ ଶୁଦ୍ଧ ଶାଖ—Small twigs used for
brushing and cleansing the teeth; tooth
brushing twig.

ଦେ. ବିଶ.—୧। କାଠି କାଠି (ଦେଖ)

1. Kathi kāthi (See)

2। କାଠିରୁଖ୍ୟକ; ଅହଙ୍କ୍ଷ—2. Countless.

କାଠିଆ—ଦେ. ବି.—କାଠିଆ କଦଳି (ଦେଖ)

Kāthiā kādālī (See)

ଦେ. ବିଶ—କାଠିଆବାତ୍ର ଦେଖିଯୁ—

Belonging to Kāthiwad country.

କାଠିଆ କଦଳି—ଦେ. ବି.—(ସ. କାଣ୍ଡ; କାଠ ପର ଟାଣୁଆ ଓ ସାଦ-
Kāthiā kādālī—ଜ୍ଞାନ ଥିବାରୁ+କଦଳି)—ଏକଜାଣୟ କଦଳି
କାଠାଲିକଳା (ଯାହା ପାଇଲେ ଲେବେ ଖାଅନ୍ତି)—A class of
plantain eatable when ripe; banana.

କାଠିଆବାତ୍ର—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଗୁଜରାଟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦେଶବିଶେଷ—

Kāthiā bārd Kathiwad, a place noted for
କାଠିଆବାତ୍ର କାଠିଆବାତ୍ର

its fine breed of horses.

କାଠିଆବାତ୍ର [ତ୍ର—ଏହା ଗୁଜରାଟର ପଣ୍ଡମାଂଶ; ଏଠାର ଘୋଡ଼ା
ଭାବତପ୍ରେକ୍ଷିତ । ପୁଷ୍ପ ଏହା ସୌରଷ୍ଟ୍ରମଣ୍ଡଳର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥୁଲା; ଏହାର
ଅପର ନାମ କାଥୁଆବାତ୍ର । 'କାଥୁ' ନାମରେ ଏକ ଜୀବ ଏଠାରେ
ବାସ କରୁଥିଲେ । ମରହାମାନେ ସେମାନ୍ତକୁ ଜୟ କର ରିକ୍ତ
ପ୍ରଦେଶ ଅଧିକାର କରୁଥିଲେ, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ଶୌର୍ଯ୍ୟଶର୍ମ୍ୟରେ
ମୋହନ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ନାମ ସୁରଣାର୍ଥେ ଏ ପ୍ରଦେଶର ନାମ
'କାଥୁଆବାତ୍ର' ରଖିଲେ । ମଦନମୋହନ—ଶର୍ମ୍ୟଦର୍ଶନ ।]

କାଠି ଉଠିବା—ଦେ. ବି—୧। ଗର୍ଭା ସଂକାନ୍ତ ଦିନ ପୂଜା ହୋଇଥିବା

Kāthi uṭhibā ଗର୍ଭାଗତର ତାଳରୁ ପୂଜାପ୍ରାର୍ଥନା ଉଠାଇ
ନେଇ ଶେଷରେ ପୋତିବା—

1. The removal of the Garbhāṅk twig
from the place of worship and planting
it in the paddy field.

୨। ଲିଙ୍ଗର ଉତ୍ତ୍ରେ—

2. Erection of the penis.

କାଠିଏ—ଦେ. ବିଶ—୨। ଅପରମିତ—

Kāthie 1. Immeasurable bodily power.

(ସଥା—ତା ଦେହରେ କାଠିଏ ବନ ।)

୨। ଅହଙ୍କ୍ଷ—2. Countless.

ସାଧାରଣ ଶେଷ ଅପର ସ୍ଥାନେ ସୁତ ଏ ଛକିତ ଅହର ଓ ମାଟା ଏବଂ ପଢ଼ିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିକରିତ ଦରଶ ବରତ ନାହିଁ । ଅତିଥି ଏ ବା ୨ ଚକିତ ହୋଇଥିବରେ ବରତ ମାଟାଯୁକ୍ତ ଏବଂ ଶେଷକେ ଏ ବରତ କେବେ ସେହି ଏବଂ ସାଧାରଣ ଦରଶରେ ଉପରେ , ବା ୨ ଚକିତ ବର୍ଷ ବା ମାଟାଯୁକ୍ତ ଏବଂ ଶେଷକେ ଏବଂ ଶେଷକେ ; 'ବୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଝ' ଶେଷକେ ; 'ବୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଝ' ଶେଷକେ ; 'ଆଗର' ନ ପାଇଲେ 'ଆଗର' ଶେଷକେ ; 'ଆଗର' ନ ପାଇଲେ 'ଆଗର' ଶେଷକେ ।

କାଠିକର ପାଠ—ଦେ. ବ—ବନ୍ଦ କଷ୍ଟସାଧ ବିଷୟ—

Kāthikara pāṭha Very difficult task or matter.

କାଠିକର ବଳ—ଦେ. ବ—କାଠିକର ବଳ (ଦେଖ)

Kāthikara bala Kāthie bala (See)

କାଠିକର ବିଷୟ—ଦେ. ବ—କାଠିକର ପାଠ (ଦେଖ)

Kāthikara bishaya Kāthikara pāṭha (See)

କାଠିକଳମ—ଦେ. ବ—ଶର ଓ କଳମଜାଞ୍ଚୟ ତୃଣର ପଦବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ
Kāthikalama ଲେଖିବା କଳମ—

କାଠିକଳମ A writing reed; a reed pen.

କାଠିକାଙ୍ଗୁଳ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ତ—ଦରତ (ଦେଖ)

Kāthikāṅgula Hararda (See)

କାଠିକାଠ—ଦେ. ବଣ—୧. କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରୁ ପଣ୍ଡାଦ୍ୱଦିତ
Kāthikāṭhi ବା ପରାତ୍ମୁଖ; କାଠିକାଠ—

୧. Wavering; hesitating to do a thing.

୨. Countless.

କାଠିକୁଟା—ଦେ. ବ. (ସହଚର)—ପରିମାନେ ବସା ନିର୍ମାଣ କରିବା

Kāthikūṭa ସକାଶେ ଫୁଲର କରିବା କାଠ, କୁଟା ଅଥ
ଉପକରଣ—୧. Pieces of straw and twigs collected by birds to build their nest with.

୨. ଛନ୍ଦ ଶୁନ୍ଦ କାଠିକୁଟ—

୨ Small bits of wood and straw; twigs and straw.

କାଠିକୁଠା କରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲ୍ୟର) କି—ସକାଳେ ମୁଁଛ ଧୋଇବା

Kāthikūṭha karibā ଓ ଦାନ୍ତ ଦସିବ;—To wash the face and cleanse the teeth in the morning.

କାଠିଖାଇ—ଦେ. ବଣ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ଗାଳ)—ସେ ସର୍ବଦଂଶନଦ୍ୱାରା ମରିବ—

Kāthikhāī ୧. (a term of abuse) (a woman) Who (କାଠିଖାଇ—ପୁରୁଷ) * will die of snake-bite.

୨. ସବୁଖାଇ—୨. Omnivorous (woman)

୩. ମାତ୍ରୋଧି—

୩. Deserving a sound cudgelling.

୪. କୁଳଟା; ବେଶବା; ଅସତ—

୪. Adulterons.

କାଠିଖିଆ—ଦେ. ବଣ. ପୁ—୧. ଗାଳ ଭିଶେଷ—୧. A term of abuse.

Kāthikhīā , ୨. କାଠିଖାଇର ପୁଣିଙ୍କ—୨. Masculine of Kāthikhāī.

କାଠିରୁଆ—ଦେ. ବ—ସର୍ପଦଂଶନ—

Kāthichhuāñ (euphemism) Snake-bite.
ଦେ. ବଣ.—ସର୍ପଦଶ୍ଵ—Bitten by snake.

କାଠି ଛୁଲିବା—ଦେ. ବ—କାଠିରୁଆ (ଦେଖ)

Kāthi chhuiñibā Kāthichhuāñ (See)

କାଠିରୁଳିବା—ଦେ. ବ—ଶେଷିଆରକ—ଉପରୁ ଲାଙ୍କର ସ୍ତରା ଅଳକାର-

Kāthijhalakā ଭିଶେଷ (ସେହିରେ ଥିଲା ପାଞ୍ଚିଆରୁ ସୁନାର ସୁରୁ

କାଠିମାନ ହୁଲୁଆଏ)—A kind of earring with pendants for the upper ear.

କାଠିମା—ହ. ବ (କଠିନ + ସାର୍ଥ. ଅ = କଠିନ + ରି)—ଶକ—
Kāthimā Writing chalk.

କଠିନ୍ୟ—ହ. ବ (କଠିନ + ଭବ. ଯ)—୧. କଠିନତା; ଦୁରତା—
Kāthinya ୧. Stiffness; hardness; rigidity; firmness.

୨. ନିର୍ଦ୍ଦୟତା; ନିଷ୍ଟରତା—୨. Unfeelingness; cruelty; apathy; sternness.

୩. କୁରତା; କଠିନତା; ଭୁଷତା—୩. Harshness.

୪. ଦୁରୁଦତା—୪. Difficulty.

୫. ଅଖକ୍ୟ; ପ୍ରକୋପ—୫. Severity; austerity.

କଠିପିଞ୍ଚ—ଦେ. ବ—୧. ରାଜୋପକରଣଭିଶେଷ; କଠିମିତ ରୂପ—
Kāthipinčha ଭିଶେଷ—୧. Kind of chāmar used as a royal paraphernalia.

କେ ଛନ୍ଦ ଦେବତା ବେଳେ ରୂପର ବାର,
କେ କଠିପିଞ୍ଚ ଧରଣ ପରିରେ ପଦାର । ପାତାମର. ଦୃଷ୍ଟିଦୟବଣ ।

୨. ହାଣ୍ଟ ମୁହିରେ ବାଢ଼ ପରି ଦେଇ ଭାତ ଗାଲବାପାଇଁ
ବ୍ୟବହୃତ ତାଳ ମରୁଆର ଗୋପ—୨. A bunch of pliant palmleaf twigs used while pouring out water from the rice-boiling pot.

କଠିପୋକ—ଦେ. ବ—ଦେଖିବାରୁ କଠି ପର ହିରିକା ଜାଗୟ ଏକ

Kāthipoka ପ୍ରକାର ପୋକ; ହିରିକାଭିଶେଷ; ତାହାଣୀ
କାଠିପାକା, ପୋକ—Stick insect; Diapheromera Femorata.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଗାତ ଆଙ୍କଳ ଲମ୍ । ଏ ପୋକ ଅନେକ ସମୟରେ ତେଣାକୁ ଟେକନ୍ତି ଏବଂ ପିଲମାନେ ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ପରିବର୍ତ୍ତି—“ସମ୍ମତରେ କେବେ ପାଣି ?” ଏହା କହିବାରୁ ଏମାନେ ଗୁର ତେଣାକୁ ଟେକି ଦିଅନ୍ତିରୁ ଏବଂ ପିଲମକୁ ବଡ଼ କରିବୁ ଲାଗେ ।]

କଠିପଢ଼ିବା—ଦେ. ବ—କଠିପୋକ (ଦେଖ)

Kāthiphardinga Kāthipoka (See)
(ଏ ଶକ ବଙ୍ଗଲା ରାଷ୍ଟ୍ରର ଗୁମ୍ଭାତ ହୋଇଥିଲା ।)

କଠି ମକୁଟ—ଦେ. ବ—କଠି ମୁକୁଟ (ଦେଖ)

Kāthi makuṭa Kāthi mukuta (See),
କଠି ମସିଣା—ଦେ. ବ—କଠିନ କଠିହାର ଦ୍ଵାରା କୋରଥିବା ମସିଣା—
Kāthi masinā A mat woven with a kind of hard reed!

କଠି ମାରିବା—ଦେ. କି—୧. କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ଅଂଶର
କଠି ମାରିବା ଅବସ୍ଥା ପଲାତା କରିବା ସକାଶେ ତାହା

ମଧ୍ୟରେ ସବୁ କଠି ବା ପଲାତା ପ୍ରବେଶ କରିବା—
୧. To poke a twig into the inside of a thing to judge the condition of its contents.

କ	ା	ଠ	ି	ର	ର	ତ	ା	ଏ	ଦ	ବସନ୍ତ	ବର୍ଷ	ଅଳ୍ପାଧିକ ସ୍ଥାନର	କ	ା	ଠ	ି	ଶ	ଶ	ଜ	ରୁଷ	ଭୁଅ	ଛ
କ	ା	ଠ	ି	ର	ର	ତ	ା	ଏ	ଦ	ବସନ୍ତ	ବର୍ଷ	ଅଳ୍ପାଧିକ ସ୍ଥାନର	କ	ା	ଠ	ି	ଶ	ଶ	ଜ	ରୁଷ	ଭୁଅ	ଛ

୧। କାଠିହାର ଗୋଲାଇବା ବା ଘାଷିବା—

2. To stir a liquid by means of a thin long reed.

ଦେ. ବ. (ଶୁଭବାଚକ) — କାଠି ଛୁରିବା, ସର୍ପ ଦଂଶଳ — Snake bite.

କାଠି ମୁକୁଟ — ଦେ. ବ — ଦିବାହର ତତ୍ତ୍ଵା ଦିନ ବରକଣ୍ୟା ପିଲିବା Kāthi mukuta କାଠିରେ ଛାଇ ମୁକୁଟବିଶେଷ—

A pair of crowns of twigs worn by the married couple on the 4th day of marriage.

କାଠିଲାଙ୍ଗି — ଦେ. ବ. (ରାଜୀ ଓ ଦେବତାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରସ୍ତୁତ୍ୟ) —

Kāthilāṅgi ଦେବତା ଓ ରାଜାମାନଙ୍କର ଦନ୍ତଧାବନ ମାତ୍ର —

The ceremony of cleansing the teeth of Rajas and Deities.

ଖଣ୍ଡା ସାମନ୍ତମାନେ ଉତ୍ତତ ଦିନରେ ବାଟିଲାଙ୍ଗି ମାନଙ୍ଗ ସେବାର ବସନ୍ତ ।

ସମ୍ବନ୍ଧ ।

କାଠୀ — ଦେ. ବ. (ସ. କାଣ୍ଡ; ଏହାର ଛଳ ପାଖରେ କାଠ ଥିବାର) —

Kāthī ଟେ ପିଟିରେ କଥା ହେବା ଜନ୍ମ —

କାଠି କାଠି A saddle for the camel.

କାଠୁଆ — ଦେ. ବଣ (ସ. କାଣ୍ଡ) —

Kāthuā ୧। ଘନ; ବଦଳିଆ —

କାଠୁଆ, କେଠୋ 1. Thickened; frigid (said of liquids becoming frozen).

କାଠୁଆ, କାଠା 2. Hard.

କାଠୁଆ — 3. Idle; lazy; not prompt.

କାଠୁଆ — . Wooden; made of wood.

କାଠୁଆ — 4. Cruel; hard; stern; unfeeling; cruel.

କାଠୁଆ — 5. Unfeeling; cruel.

କାଠୁଆ — 6. Dealing in wood.

ଦେବର ଦେବ କାଠ ମୁଁ ବାଠୁଆର, ବରତନ ମ୍ୟ ବରତନ୍ ମୋହର ।

କାଠୁଆ — 7. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 8. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 9. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 10. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 11. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 12. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 13. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 14. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 15. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 16. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 17. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 18. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 19. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 20. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 21. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 22. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 23. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 24. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 25. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 26. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 27. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 28. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 29. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 30. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 31. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 32. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 33. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 34. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 35. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 36. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 37. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 38. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 39. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 40. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 41. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 42. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 43. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 44. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 45. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 46. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 47. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 48. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 49. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 50. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 51. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 52. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 53. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 54. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 55. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 56. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 57. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 58. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 59. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 60. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 61. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 62. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 63. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 64. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 65. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 66. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 67. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 68. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 69. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 70. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 71. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 72. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 73. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 74. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 75. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 76. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 77. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 78. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 79. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 80. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 81. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 82. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 83. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 84. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 85. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 86. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 87. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 88. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 89. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 90. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 91. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

କାଠୁଆ — 92. ମହାରାଜା ମହାରାଜା ମହାରାଜା ।

୧୯। ରୁଦ୍ରିତି ଏ ତଥନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ	ଅନୁକୁଳିତ ସ୍ଵାକ୍ଷର	ଶିଖ ଶିଖ ଛାତ୍ର ଛୟା ଉଥ ତାଙ୍କ
୨୦। ରୁଦ୍ରିତି ଲୁ ସ୍ମେ ଅକାଶକୁଣ୍ଡ ଅନୁମାନ କା ଚନ୍ଦନକୁଣ୍ଡ କଣ୍ଠୀ ଅନ୍ତିମ ଯ ସ ଗ୍ରେ ରଥ କଳ		

୧। ଦୋକାନିଠାରୁ ନିଆଯିବା କାଳ ସର୍ବଦା—

3. Credit or loan of commodities taken from a grocer.

୪। ପ୍ରଥମୋତ୍ତମ ଶତରେ ଟଙ୍କା କରଇ ଦେବା ପ୍ରଣାଳୀ—

4. The system of advancing money on the system stated in 1.

[ଦ୍ୱ—ଜମିରୁ ପସଲ ଝିପିମାଜକ ସ୍ଵର୍ଗତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଆବଶ୍ୟକ ବ୍ୟୟ ସକାରେ ସେମାନେ ମହାଜନିଠାରୁ ଟଙ୍କା ରଣ କରି ନରର କରନ୍ତି ସେ, ପସଲ ହସ୍ତଗତ ହେଲାରୁ ରଣ ଟଙ୍କା ଓ ତହିଁର ସୁଧ ଯାହା ହୋଇଥିବ ତାହା ମହାଜନକୁ ନରଦ ନ ସୁଣି ସେ ସମସ୍ତର ଦାଣ୍ଡ ଶାର ଅପେକ୍ଷା ସମ୍ଭା ଦରରେ ମହାଜନକୁ ଧାନ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶର୍ଯ୍ୟ ଦେବେ । ଏହି ବୁକ୍ତିରେ ଝିପିମାନେ ରଣ କରିବା ଶାତରୁ ‘କାର୍ତ୍ତିଆ’ ବୋଲିଯାଏ । ଏ ଶାତରେ ମହାଜନର ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଲାଭ ହୁଏ, ଟଙ୍କା ଉପରେ ସୁଧ ପାଏ ଓ ଦାଣ୍ଡ ଭାବୁ ଅପେକ୍ଷା ସମ୍ଭାରେ ଶର୍ଯ୍ୟାଦି ପାଏ । ଗୁଣୀ ସୁଧକୁ ସୁଧ ଦିଏ ଓ ତା ଉପରେ ଦାଣ୍ଡ ଭାବୁ ଅପେକ୍ଷା ସମ୍ଭା ଭାବୁରେ ମହାଜନକୁ ଶର୍ଯ୍ୟାଦି ଦିଏ ।]

ଦେ. ବିଶ.—୧। ଉଠାଣ କରିଯିବା; କାଳ ଅଣିବା; ଧାର କରିଯିବା (ସର୍ବଦା)—

1. (commodities) Borrowed; taken in advance of the payment.

୨। କାର୍ତ୍ତୁଆ; ବଢ଼ିଆ; ପରକାନ୍ତ—

2. Powerful; strong.

କାର୍ତ୍ତିବା—ଦେ. କି: (ସ. କର୍ତ୍ତିଆରୁ; ପା. କର୍ତ୍ତିଆରୁ)—

Kārdhibā ୧। ଶ୍ଵପ୍ନ ଶ୍ଵାନରୁ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଶ୍ଵାନକୁ ଅଣିବା; ପଦାରୁ କାଢା; କାଢନ୍ତି ବାହାର କରିବା—

କାର୍ତ୍ତିନା 1. To bring out; to take out; to draw out.

ଗୋଟିଏ ବାଢିଲେ ତହିଁ ଗୋଟିଏ ପରେ—
ପାରଳା ମହାଭରତ. ସମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣ ।

୨। (ଲୋତକ) ବୁଦ୍ଧାରିବା—

2. To shed (tears).

୩। (ଅଙ୍ଗରେ ପଣ୍ଡିଥିବା କଣ୍ଠା) ବାହାର କରିବା—

3. To extract; to draw out (a thorn).

୪। (ପଣି) ଉପରକୁ ଉଠାଇବା; ଉତ୍ତ୍ରେଳନ କରିବା—
4. To lift up; to bring up.

୫। ହିକ୍କି ନେବା; କଳପୂର୍ବକ ଟାଣି ନେବା—

5. To snatch away; to deprive forcibly.

୬। ମୃଗରେ ଥିବା ପଦାର୍ଥକୁ ପାଟିରୁ ଲାହାର କରିବା; ବମନ କରିବା—6. To vomit forth; to eject from the month.

(ସଥା—ସେ ପାଟିରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ନାଲ କାଢ଼ି ଲାଗୁ ।)

୭। ଗୁବରିରୁ ଅନୁର କରିବା—7. To dismiss, remove or discharge from service.

୮। (ଲୁଗା; ତୁଣା) ଦେହରୁ ଅପସାରିତ କରିବା—
8. To put off from the body.

୯। ଗାଲଦେବା; ଗାଲମନ କରିବା—
9. To abuse; to call names.

୧୦। (ମୂର୍ଦ୍ଧର) ଉଠାଇବା; ଅପସାରିତ କରିବା—
10. To bring out (a carcass) from a place.

୧୧। (ଫୁଲ ପଳ ଅଦି) ଫୁଟାଇବା; ପ୍ରକ୍ଷୁଟିତ କରାଇବା; ଜନ୍ମ କରାଇବା—11. To bring forth.

(ଧାଇଗଛ) ଦୁଇ ଲକ୍ଷରେ ବାର୍ତ୍ତିବ ଶିଂଶା।
ଦେଖି ମରୁଥିବେ ଗାରଗତିଶା—ବୃଷିତତନ ।

୧୨। ଉଠିଦେବା—12. To drive away.

(ସଥା—ସେ ଶୀକୁ ଘର କାଢ଼ିଦେଲା ।)

୧୩। ଫଳ ପୁଷ୍ପାଦରୁ ରଷ ବାହାର କରିବା—
13. To extract juice from fruits etc.

୧୪। ଅଳକାରି ଦେହରୁ ତେଜାଇବା—
14. To put off ornaments.

ଶଶିର ବାର୍ତ୍ତିବ ଏ ଅଗର—ବନସ୍ପର୍ଦ୍ଦ ବନତା ।

୧୫। (ଦୁଃଖ) ଦୁର କରିବା—

15. To remove (sorrow).

ଏ ସୁହ ମରି ଅଥେ ଦୂରା ଦୂରା,
ବେ ଅର ଅର ଦୁରୁ ଜେବ ଶୋବ ବାହି—କୃଷ୍ଣିତ୍ୟ ମହାଭାରତ. ଶଲ୍ୟ ।

୧୬। (ମରଳା ବା ଅଳିଆ) ପରିଷାର କରିବା—

16. To clean out (refuse) from any place.

୧୭। ବହୁଲୋକଙ୍କ ସମସ୍ତରେ କୌଣସି ଦିଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା—
17. To express before many people.

(ସଥା—ସଭାରେ ସେ ଗୋଟିଏ ପାଞ୍ଚ କାଢ଼ିଲା ।)

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପର) କି—ରଣ କରିବା—To borrow.

କାର୍ତ୍ତୁ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—କାର୍ତ୍ତୁ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Kārdhu (etc)

Kārdha etc. (See)

କାର୍ତ୍ତୁଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କାର୍ତ୍ତୁଆ—ଶିଶୀ)—୧। ପରିଣମୀ—

Kārdhus

1. Laborious.

୨। କର୍ମବିଶଳ—2. Pert, skilful.

୩। ବଢ଼ିଆ; ଶକ୍ତିଶାଲୀ; ପରିଣମୀ—

3. Strong; powerful, mighty.

୪। ଛାନ୍ତରଦସ୍ତ୍ୱ—4. Forceful; using force.

୫। ସେ କାଢ଼େ (କାଢ଼ିବା ଦେଖ)—

5. One who snatches away or brings out or cleanses (See under Kārdhibā for different meanings).

ଯଥରେ ହେବେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସ୍ମୃତ ୫ ଚକ୍ରି ଶଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି ୨ ଚକ୍ରି ଶଶରଙ୍କ ମାତ୍ରା ଜୀବରେ ପ୍ରତ୍ୟେ ରଖା ବିରତ୍ତ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ବା ୨ ଚକ୍ରି କୌଣସି ରଖି ବା ମାତ୍ରାଯର ଜୀବ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ରଖାବୋଷରେ ନିରିକତ ହେବେ ସେହି ଏହି ପାଠ ଯଥାକ୍ଷମେ ଗଢ଼ିର ଦୟାରେ ୧ ବା ୩ ଚକ୍ରି ରଖି ବା ମାତ୍ରାଯର ଜୀବ ଗୋଟିଲା ହେବ । ଯଥା—‘ଗାଇ’ ନ ନିରିକତ ‘ଗାଇ’ ହୋଇବେ; ‘ବାହୀ’ ନ ନିରିକତ ‘ବାହୀ’ ହୋଇବେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ନ ନିରିକତ ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ହୋଇବେ; ‘ଅଳକା’ ନ ନିରିକତ ‘ଅଳକା’ ହୋଇବେ ।

କାନ୍ତୁଆଗିର—ଦେ. ବି—ବକ୍ତୁଆପଣ; ବଳପ୍ରତ୍ତ; ଶକ୍ତିମର୍ତ୍ତ—

Kāndhuāgiri Strength; powerfulness.

କାନ୍ତୁଆପଣ—ଦେ. ବି—କାନ୍ତୁଆଗିର (ଦେଖ)

Kāndhuāpana Kāndhuāgiri (See)

କାନ୍ତୁଆପଣିଆ—ଦେ. ବି—କାନ୍ତୁଆଗିର (ଦେଖ)

Kāndhuāpania Kāndhuāgiri (See)

କାନ୍ତୁଣି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଗଡ଼ଜାତ) ବି. (ସ. କର୍ଣ୍ଣି) —ଗୋଟାଏ

Kāndhuni ମୁଣ୍ଡର ଦଉଡ଼ି ଲଗାଇ ଦଉଡ଼ିକୁ ଯୁଆଳରେ ବାନ୍ଧି
ବଳଦକହାର ତୁରଁରେ ଘୋଷାର ଘୋଷାର ନେବା
ଲମ୍ପା ଓ ମୋଟ କାଠ—A long log of wood
pulled by bullocks by tying it one end.

କାନ୍ତେଣ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—କାନ୍ତୁଣି (ଦେଖ)—

Kāndhen Kāndhuni (See)

କାଣ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କଣି ଧାରୁ—ଆଖି କୁକବା + କଣ୍ଠୀ. ଅ)—

Kāna ୧ । ଏକଚନ୍ଦ୍ରମୂଳ; କଣା—1. One-eyed.

କାଣା ୨ । କୁଆ—2. Crow.

କାନା ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (ସ. କଣ୍ଠୀ)—କାନ—Ear.

କାଣାମୁଚା ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଏକପ୍ରତିକର ମାଛ—

କାଣି ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ଏକପ୍ରତିକର ମାଛ—

A kind of fish.

କାନମୁଚା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ-କଣ୍ଠୀମୂଳ; କାନମୁଣ୍ଡା (ଗୋପିନାଥ ନନ୍ଦ))—

Kānamutā The root of the ear.

କାଣା—ସ. ବିଶ. ପୁ.—କାଣର ସ୍ତରିଙ୍ଗ—

Kānā Feminine of Kāna.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି. ଓ ବିଶ—କଣା (ଦେଖ)

Kānā (See)

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ସବନାମ (ସ. କିମ୍ବି ଶବ୍ଦ) —

କଥଣ, ବିଷ—What.

କଣାଦ—ସ. ବି (କଣାଦ + ଅ)—କଣାଦ ରୁଣିରଚିତ ବୈଶେଷିକ-

Kānāda ଦର୍ଶନ—The Baiseshika philosophy

stated by the sage Kapānda.

କଣି—ଦେ. ବି. (ସ. କନିଷ୍ଠ) —୧. (ତୁମି ମାପରେ) ଏକ ଦିଧାର

Kāni ଚର୍ବିର୍ଦ୍ଦଶ—1. One fourth of a Biswa;

କାନୀ ଚର୍ବିର୍ଦ୍ଦଶ—a superficial land measure; $\frac{1}{4}$ th of a

measuring pole.

୨ । ଅତି ସମ୍ମାନ୍ୟ ପରିମାଣ; ସୁର୍ଯ୍ୟଶ—

2. A little quantity.

୩ । ବିଦ୍ୟା ବା ଛଟାକ୍ରି ଟ୍ରେ (ମାପ ବା ଉଚ୍ଚତା)—

3. One fourth of a biswak or chhatanki.

୪ । ବିଦ୍ୟା ବା ଛଟାକ୍ରି ଟ୍ରେ ଉଚ୍ଚତାର ବଟକର୍ତ୍ତା—

4. Standard weight for weighing $\frac{1}{4}$ of a chhatanki

୫ । ଦାତ କହୁଣିଠାରୁ କଣି ଅଙ୍ଗୁଠିର ଅତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—

5. A lineal measure from the

tip of the elbow to the end of the little finger.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ସାତଗାତ ଖେଳ (ଦେଖ)—

Satagāti khela (See)

ଦେ. ବିଶ—୧ । କନିଷ୍ଠ—I. Younger.

୨ । କୁତ୍ରାବ୍ୟକ—2. Small.

(ସଥା—କଣିଆଙ୍ଗୁଠି ।)

କଣିଆଙ୍ଗୁଠି—ଦେ. ବି—କଣିକୁରୁଣ୍ଡା (ଦେଖ)—

Kāṇiāngādā Kāṇikurundā (See)

କଣିଆଙ୍ଗୁଠି—ଦେ. ବି—କଣିକାଙ୍ଗୁଠି (ଦେଖ)—

Kāṇiāngādā Kāṇikachhā (See)

କଣିଆଙ୍ଗୁଠି—ଦେ. ବି (ସ. କନିଷ୍ଠ ଓ ଅଙ୍ଗୁଠି)—ଦାତ ଓ ଗୋଟାର

Kāṇiāngāuṭhi ସବୁ ସାନ ଅଙ୍ଗୁଠ; କନିଷ୍ଠାଙ୍ଗୁଠ—

କର୍ଡ୍ରେଆଙ୍ଗୁଠି—The little finger of the hand

କନ୍ୟାରିଆଙ୍ଗୁଠି—or foot.

ତାହାର ପାଦ କଣିକାଙ୍ଗୁଠିରେ ଦରି,

ସବା ଯୋଜକ ପନ୍ଦରଣ୍ଯ ଗୁରୁ କରି । ସାରନା, ମହାଭାରତ, ଅଧ୍ୟ ।

କଣିକରୁଢ଼ା—ଦେ. ବି—ଚରୁମୀସାରେ ବାଢ଼ ଆଦରେ ମାତ୍ରିକା ଲଜା-

Kāṇikaurdā ବିଶେଷ—A wild creeper.

[ଦ୍ରୁ—ଏହାର ଫୁଲ ଅଙ୍ଗୁଠି ପର । ଫୁଲର ଉତ୍ତର କଳା ।

ଏହାର ଫଳକୁ ଗଞ୍ଜାମର ଗରବ ଲୋକେ ଉଚକାର କରନ୍ତି ।]

କଣିକରୁଢ଼ା—ଦେ. ବି—୧ । ଅତି ଛୋଟ କରୁଢ଼ା—

Kāṇikaurdā 1. A tiny cowrie.

କାନାକଡ଼ି , । ଛୁଦ୍ରସ୍ତକ ବା ରମ୍ପ କରୁଢ଼ା—

Kānākādā 2. A worthless shellmoney.

କଣିକରୁଢ଼ା ପିତା ପାନ, ସାନ ଦେଇଥିବ ପିତାକାଳ—ତର ।

କଣିକରୁଢ଼ା—ଦେ. ବି—ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରୀଲୋକମାନେ ଏକପେର କରି ପିନ୍ଧି-

Kāṇikachhā ଥିବା ଲୁଗାର ଯେଉଁ କାନକ ପରୁଆଦେ ଗୋପି

ଲୁଗା ପିନ୍ଧା—The end of the cloth tucked

down and taken up towards the back-side by females.

କଣିକୁରୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବି—ଅଣ୍ଟକୋଷଦୟ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଓ

Kāṇikurunda ଅନ୍ୟତ ବଡ଼ ହେବ ଅବସ୍ଥା—A disease

consisting of one of the testicles becoming larger than the other; Hydrocele.

କଣିକୁରୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବି—କଣିକୁରୁଣ୍ଡ ରେଣ୍ଟ୍ରେ—

Kāṇikurundā One suffering from Hydrocele of one of the testicles.

କଣିକି—ଦେ. ବି. (ସ. କଣା)—କୁତ୍ରାକଣା; ଅତ ସାମାନ୍ୟ—

Kāṇicha A small particle.

ಎ	ರ	ಇ	ರು	ತ	ಏ	ಹಸ್ತಬಂಧ	ಅನುನಾಸಿಕ ಪ್ರಾಣರ	ಸ	ಕ	ಃ, ಶ	ಇ	ರು	ರು	ತ
೨	ರಿ	ಇ	ರು	ಲು	ಯೆ	ಅಕಾರಾನಂಶ ಅನುಸಾರ ವಾ ತಳಭದ್ರ ಸ್ವತ್ತ ಬಂಶ	ಜ್ಯ	ಯ	ಸ	ಂ	ರು	ರು	ತ	ಂ

ಕಾಣಿತ್ಯಾ—ದೆ. ಬಣ.—೧ | ಅಡಿ ಸ್ವತ್ತ; ಅಡಿ ಸಾಗಾನಿ—
Kānichaīa 1. Very small; very slight.

೨ | ಸ್ವತ್ತ ಕಣಾಬಂಶಿ—

2. Consisting of very small particles.

ಕಾಣಿಜೋರ—ದೆ. ಬ.—ಷೇಟ್ ಜೋಡಿ ವಾ ಲಮಾ ಗಡಿತ್ಯಾ—
Kānijora A small long tank.

ಕಾಣಿಥಂಡ ಹೆಬಾ (ಧಾನ)—ದೆ.ಕ್ರ.—ಧಾನ ಗಡಿ ರಿಬೆ ಧಾನಕೆಣ್ಣ
Kānithorda hebā ಜಿಂಬಿಬಾ—(paddy plants) To begin to germinate in the stem.

ಕಾಣಿನಿಈ—ದೆ. ಬ.—ಷೇಟ್ ನಿಈ—
Kānipināi Rivulet.

ಕಾಣಿನಖಾ—ದೆ. ಬ.—ಕಣಿನಖಾ (ದೇಖ)
Kānipinakhā Kānanakhā (See)

ಕಾಣಿನಿಲ—ದೆ. ಬ.—ಜಪಿರ ಷೇತ್ರಪಲ ವಾಹಾರ ಕರಿಬಾರ ನಿಸ್ಯಮ
Kānipinala ದಿಷೆಣ—A rule of extracting the area
ಕಾಂತಾಕಾಲಿ of fields by taking the length and
breadth measure in Biśwās and
Kānis.

[ದ—ಎಂಖರೆ ಪದಿಕಾಕ=೪ ದಿಷ್ಟಾಂಡ ದಿಷ್ಟಾಕ=೪ ಕಾಣಿತ್ಯಾ ಏ।
ತ್ಯಾಗಾರೆ ಅಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿನಕಾಲಿಗು ಷೇತ್ರಪಲ ವಾಹಾರ ಕರಿಬಾರೆ
ಅಬಲಮಿತ ಸ್ವತ್ತ—

ಪಣಕ್ಕಿ ಪಣ ಪಾಷಣ ಕಡ್ಡಾ ಮಾಗಣ, ಪಣ ಗಣ್ಯಾ ಅಷ್ಟು ದಾಡಿ,
ಗಣ್ಯಾ ಗಣ್ಯಾ ಅಷ್ಟು ದಿಬಾಡಿ ಸ್ವತ್ತಾರ, ಪಣ ಕಡ್ಡಾ ಬೆನ್ನ ದಾಡಿ।
ಎಹಿಗ್ರಂಥ ಗಣ್ಯಾ ಕಡ್ಡಾಗ್ರಂಥ ಗಣ್ಯಾ ದಿಬಾಡಿ ಬೆನ್ನ,
ಕಡ್ಡಾಗ್ರಂಥ ಗಣ್ಯಾ ಜಾರಿಬ ದಿಬಾಡಿ ಅರ್ಕ ಯೋನಿ।
ಬಂಧ ದಿಬಾಡಿ ದಾಡಿಕ ಸ್ವತ್ತಾರ ಕಡ್ಡಾಕ ದಿಬಾಡಿ ದಾಡಿ
ನಲ ನಿಯ್ಯ ದಿಬಾಡಿ ದಿಬಾಡಿ ಗುಣಾಣ ಸಮಸ್ತಾ ಪಾರ್ಕ ಗ್ರಂಥಾ।
ಕಾಗಾಣ ಇಂತೆ ಯಾಹಾಗ್ರಂಥ ಗುಣಿಕ ಮೂಲ ತಾರ ಷೇಹ್ ಸ್ವತ್ತಾರ,
ತ್ಯಾಗಾ ಕರಣಕ ಪ್ರಯೋಜನ ಅರ್ಥೆ ನೀಲಾಬಣಸ್ವತ್ತ ಕಹೆ]]

ಕಾಣಿನಾಲ—ದೆ. ಬ.—೧ | ಜಲ ಬಹುಯಿಬಾರ ಸ್ವತ್ತ ನಾಲ—
Kānipinala 1. Small channel for irrigation.

೨ | ಸ್ವತ್ತ ಶಾಖಾನಾಲ—
2. A small branch channel or brook.

ಕಾಣಿ ಲೆರ್ಕಿತ್ಯಾ—ಗ್ರ. ಬ—ಕಾಣಿ ಲೆರ್ಕಿತ್ಯಾ (ದೇಖ)
Kāni neutiā Kāni leutīā (See)

ಕಾಣಿ ಬಂಧ—ದೆ. ಬ—ಷೋಟ ಬಂಧ—
Kāni bandha A small bank.

ಕಾಣಿ ಲೆರ್ಕಿತ್ಯಾ—ದೆ. ಬ—ಕಾಣಿ ಲೆರ್ಕಿತ್ಯಾ ೨ (ದೇಖ)
Kāni leutīā Kāni neutiā ೨ (See)

ಕಾಣಿ ಲಾಹಿ—ದೆ. ಬ. (ಬಣಿಖಾ ಶಬ್ದ)—ದ್ವಿರ ಪಾಖರೆ ಮೂಲ ಥಿಬಾ
Kāni lyāhi ಲಾಹಿ—A small goldsmith's anvil
pointed at both ends.

ಕಾಣಿ—ದೆ. ಬಣ.—೧ | ಅಡಿ ಸ್ವತ್ತ ನ ಥ್ರಿಬಾ ಸ್ತಿ—
Kāni One eyed (woman).

ಕಾನೀ ಪಾಕುಬ ಬಾಗಿ, ತಪಿಬ ಬಾದಿ ಕಹಿ ನ ತಾಗಿ। ೪೮।

ಕಾನಿ

ಕಾಣಿತ್ಯಾ—ದೆ. ಬ. (ಪ. ಕಣೀತ್ಯಾ)—ಕಣೀತ್ಯಾ ದೇಶ—
Kānēdēk 1. The Karnatic country.

೨ | ರಾಗಿನಿರಿಷಣೆ—2. A musical tune.

ಕಾಣಿ—ದೆ. ಬ. (ಪ. ಕಣ್ಣ)—ಕಾಣಿ (ದೇಖ)

Kāṇṭa Kāṇṭi (See) ||

ಕಾಣಿ—ದೆ. ಬ. (ಪ. ಕಣ್ಣ)—೧ | ರಾಗಿ ಉಲರೆ ಬಸಿತ್ಯಾಬಾ
Kāṇṭi ತೊಲಾದಿರ ಮಲ—1. The dregs of oil which
ಕಾಣಿ ಸೆಟ್ಲೆ ಕೀಟ settle down a can; the lees; sediment;
ಡೆಟ್ಲೆ; ಕೀಟ dross.

೨ | ಬಲ; ಪರಂಪರ; ಕಾಣ್ಣ—2. Power.

೩ | ಮನರ ಕಣ್ಣ—3. Itching of the mind.

(ಯಥಾ—ಒಬ್ಬ ಕಾಣಿ ಮರಗಳಿನಿ—ಮನಕಣ್ಣ ಅಣ್ಣಾ ಹೋಇ-
ಗಳಣಿ ।)

ಕಾಣಿತ್ಯಾ—ದೆ. ಬ.—೧ | ರೇಖಾ ವಾ ಪಾಟರ ಮೋಟ ವಾ ಅಷಾರ
Kānētiā ಅಂಘರೆ ಬುಣಾ ಹೋಇತ್ಯಾಬಾ ಮೀ—(ಏಂಬಾ ಕಾಣಿ ಪರ
ಮರಲಾ ದಿಷುತ್ಯಾಬಾರು)—1. Worsted silk; cloth

made of coarse silk.

೨ | ಬಣಿಖಾನೆ ಆರ್ಕಾ ಸ್ವಾ ಓ ರೂಪಾರ್ಕ ಯೆರ್ಕಿ ಲಮಾ,
ಖಾಲುಥ ಶ್ವಾಸರೆ ತಾಲಕ್ಕು—2. A long and deep
mould for preparing ingots of metal.

೩ | ಮಾತ್ರ ಧರುಬಾಪಾರ್ಕ ಬುಣಾಯಾರತ್ಯಾಬಾ ಷಕ್ತಿ ಬಸಿತ್ಯಾಶೆ—
3. A kind of net-cloth used in catching fish.

ಕೆಟ್ಲೋ ದೆ. ಬಣ.—೧ | (ತೆಲ್) ಕಾಣಿ ಸ್ವತ್ತ; ಮರಲಾ—
1. Full of impurities (oil); drossy.

೨ | ಮರಲಾರಙ್ಗಾರ್; ಧ್ವಂಗಾ—2. Of pale white colour,
brown coloured.

ಕಾಣಿತ್ಯಾ ಬಗ—ದೆ. ಬ. (ಪ. ಕೌಂ+ಬಗ) (ಕಾಣಿ ಪರ ಮರಲಾ
Kānētiā baga ಬಂಶ ಥ್ರಿಬಾರು)—ಧ್ವಂಸರಂಶ ಬಿಂಬಣೀ—

ಬಗ್ಲಾ ತಿಂಬಣಿ ಬಗ; a kind of bittern.
[ದ—ಎಮಾನೆ ಬೋಬಾರಬಾ ಬೆಲೆ ಬಾಲಾಕ್ಕಾ ತ್ಯಾರ್ಕರೆ ಪಿಂಚ
ಪೆಂಟಿ ಬಲ ಠಕ ಠಕ ಶಬ್ದ ಕರನ್ತು]

ಕಾಣಿಬಗ—ದೆ. ಬ—ಕಾಣಿ ಬಗ (ದೇಖ)
Kānētibaga Kānētē baga (See)

ಕಾಣಿ—ದೆ. ಬ—ಕಾಣಿ ೧, ೨ (ದೇಖ)
Kānētu Kānētē ೨, ೩ (See)

୧	ଇ	ଉ	ଚିତ୍ତ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଷ	ଅନୁନାସିକ ଯୁକ୍ତାଶର	ଶ	ଜ	ଶିଶ	ଙ୍ଗ	ଇଯୁ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ଚିତ୍ତ	ଲୁ	ମେ	ଅକାଶନ୍ତ ବର୍ଷି ଅନୁମୂଳର ବା ତନ୍ତ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଷ	ଶ୍ଵେତ	ଶ୍ଵେତ	ଯ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇଯୁ	ଉଥ	ତନ୍ତ୍ର

କାଣ୍ଡ କାରଶାନା—ଦେ. ବି. (ସହଚର; ସ. କାଣ୍ଡ + ଆ. କାରଶାନା) —
Kānda kārakhaṇā ୧। ବିଷମ ବ୍ୟାପାର; ଆସ୍ତର୍ଯ୍ୟ ଘଟନା—
କାଣ୍ଡ କାରଖାନା . Extraordinary events.

କାଣ୍ଡାନା—ସ. ବି. ଘଟନାମୂଳ୍କ—2. A number of events.
କାଣ୍ଡଗ୍ରହ—ସ. ବି. (ଗୃହୀ ତତ୍; କାଣ୍ଡ + ଗ୍ରହ) —ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ୟାପାର
Kāndagraha ବା ସମସ୍ତା ସମ୍ବନ୍ଧେ ସମ୍ବ୍ୟକ୍ ଜ୍ଞାନ ବା ବୋଧ—
A clear understanding of the matter in hand; a proper grasp of the question at issue.

କାଣ୍ଡଘର—ଦେ. ବି.—୧। ପୁରୁଷର ଜଳନେନ୍ଦ୍ରିୟ; ଲିଙ୍ଗ—
Kāndaghara Penis.

୨। ବାଲକାର ପ୍ରଥମ ରଜେଦର୍ଶନ ହେଲେ ସେ ପ୍ରଥମ ସାତ ଦିନ ବିଦିବା ଶୋଇବା ପାଇଁ ବାସବୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଚରୁଷୋଣ ସ୍ଥାନର ଓ ପାଖରେ କାଣ୍ଡ ବା ଶର ପୋତାଯାଇ ସେଉଁ ଖେଳପର ପରି ଘର ତଥାର କର୍ମ୍ୟାଦ—2. A toy-house bounded by 4 arrows and set up inside the house where a girl in her first menses passes her first week.

[ଦ୍ୱ—ଭକ୍ତି କୋଟିବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଲିଙ୍ଗ ଶାଖା ରେ କାଣ୍ଡଘର ବିଷୟ ଲେଖାଥିଲା ।]

କାଣ୍ଡଘର—ଦେ. ବି.—କାଣ୍ଡଘର (୧) (ଦେଖ)
Kāndaghara (1) (See)

କାଣ୍ଡଗୁରୀ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କାଣ୍ଡ + ଗୁର ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା. Kāndachārī (୧.)—ଯେଉଁ ପରିମାନେ ବୁକ୍ଷର କାଣ୍ଡରେ ବିଚରଣ କରନ୍ତି (ସଥା, କାକାରୁଆ-ଟିଆ-ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର) — (birds) Moving on the trunks of trees.

କାଣ୍ଡ ଛେଦିବା—ଦେ. କି.—କୌଣଳଦ୍ଵାରା କାଣ୍ଡ ବା ଶରର ଅଧାର
Kānda chhedibā ବ୍ୟର୍ଥ କରିବା—To ward off an attack of an arrow.

କାଣ୍ଡଜ୍ଞାନ—ସ. ବି. (ଗୃହୀ ତତ୍; କାଣ୍ଡ = ବ୍ୟାପାର + ଜ୍ଞାନ)—
Kānda jñāna ୧। ବିବେଚନା; ହିତାହିତ ବୋଧ—

1. Consideration.

୨। ସାଂସାରକ ବ୍ୟାପାରରେ ଅରଜ୍ଜନ; ସମୟ ଓ ଅବସ୍ଥା ନୂପୁରୀ କର୍ତ୍ତ୍ତୁବ୍ୟାକର୍ତ୍ତ୍ତୁବ୍ୟ ଜ୍ଞାନ—
2. Common sense; worldly experience.

୩। ମୂଳ ଜ୍ଞାନ; ମୋଟାମୋଟ ଜ୍ଞାନ—
3. Rough knowledge.
୪। କାଣ୍ଡଗ୍ରହ (ଦେଖ)
4. Kāndagraha (See)

କାଣ୍ଡନଳ—ଦେ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ସତ୍ୟ ଶୈତାନ ନିବିଷ ସାଧ—
Kāndanala A species of small serpent slender in form.

କାଣ୍ଡପଟ—ସ. ବି. (କାଣ୍ଡ = ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନ + ପଟ = ବନ୍ଦ; ତୁଳ; ତୁର୍କ ।
Kāndapata କନାତ୍)—

୧। ସବଳକା; ପରଦା—
1. Cloth-screen; curtain.
୨। ତମ୍ଭ; ଶର୍ଷଟ—2. Tent.
ଦେ. ବି—ଗୋଟିଏ ଶର; ଏକପଟ କାଣ୍ଡ—
A single arrow.

କାଣ୍ଡ ପୂର୍ବରବା—ଦେ. କି—ପୁର୍ବିତର୍କ ମହିରେ ଦଠାତ୍ ଗୋଟାଏ
Kānda pūrāibā ଅଖାତୁଆ କଥା ବା ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କରିବା—
କାଣ୍ଡ ଖାତାକରା To make an astounding or awkward proposal abruptly in the midst of a discussion.

କାଣ୍ଡପୃଷ୍ଠ—ସ. ବି. (ବହୁବୀହି; କାଣ୍ଡ + ପୃଷ୍ଠ)—
Kānda prushṭha ୧। ଶିଖାଜାବ; ଅସୁଧଜାବ; ଧାନୁଷ—
1. Archer; one who lives by archery.
୨। ବ୍ୟାଧ—2. Hunter.
୩। ବେଶ୍ୟାର ସ୍ଥାମୀ; କୁଳଟାର ପଢ଼—
3. A cuckold.
୪। (ନାମ) କର୍ଣ୍ଣିଙ୍କ ଧଳ—
4. Name of the bow of king Karṇa.
ସ. ବିଶ. ପୁ.—୧। ନିନ୍ଦ୍ୟଜାବ—
1. Pursuing a mean or low profession.
୨। ଦୁଷ୍ଟରତ୍ନ—2. Immoral.
୩। ସେ ଅପଣା କୁଳ ଦ୍ୟାଗ କରି ପର୍ବତୀକୁଳରେ ପଶେ—
3. One who forsakes his family or caste and takes up another; renegade.

କାଣ୍ଡବସ—ସ. ବି—କାଣ୍ଡପଟ (ଦେଖ)
Kāndabasta (See)

କାଣ୍ଡ ବାହୁନୀ—ଦେ. ବି—ଧଳ—
Kānda bāhūnīa Bow.

କାଣ୍ଡବିଶ୍ୱ—ଦେ. ବି. (ସ. କାଣ୍ଡ ଓ ବିବାହ)—
Kāndabibhā ୧। ଡେହାରେ ଶୁଦ୍ଧଜାଗର୍ଯ୍ୟା କନ୍ୟା ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ରଜେଦର୍ଶ ହେଲେ ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ କାଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ ତାହାର ସେଉଁ ବିବାହତିମ୍ବୁ ସମ୍ମର୍ଦ୍ଦ ହୁଏ—
1. The symbolical marriage of a matured Sūdra girl to an arrow before actual marriage with a bride-groom.
୨। ପୁରୀ ବିଧା ଅବିବାହିତ ପୁରୁଷକ ବିବାହ କରିବା କମ୍ପା ପୁରୀ ମୁତ୍ତଦାର ପୁରୁଷ ଅବିବାହିତ କନ୍ୟାକୁ ବିବାହ

୧	ଇ	ଉ	ଚନ୍ଦ୍ର	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାଦିକ ସ୍ମର୍ଜାଶର	ଶ୍ଵ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଭୁଅ	ତ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୂପ୍ଲବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଭୁଅ	ତ	କୁ

କଣ୍ଠିଆ—ଦେ. ବି—୧। ଅଠାକଣ୍ଠିଆ; ପଣ୍ଡିକୁ ନଳବାର ଧରବା ପାଇଁ
Kāndīā ବ୍ୟବହୃତ ଅଠାଯୁନ୍ଦୁ କାଠି—

ଆଟାକାଠି 1. A stick smeared with bird-lime to
ଲାସାକାଠି catch birds with; a bird-twig.

ବନ୍ଧ ଫେର୍ବୁପରେ କଣ୍ଠିଆ ପକାଇ;
ବୁନ ହୋଇଥାଏ ସେବୁପେ ବୁନ ହୋଇ—ବୃଷତ୍ତିଂହ. ମହାଭାରତ. ବଃ ।

୨। ଶୁଳ୍କପର ରୁଅମାନଙ୍କୁ ଶୁଶ୍ରଳାବଦିରୁବରେ ରଖିବା
ପାଇଁ ଫୋଡ଼ ଉତ୍ତର ବାଟେ ଦିଅ ଯାଇଥିବା ମୁକ୍ତି
ବାରୁ ଶର ସରୁ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠମାନ—

2. Small bits of bamboo thrust into the eyes
of rafters of a thatched house to
keep the rafters in a row.

ଦେ. ବିଶ. (ହ. କଣ୍ଠିତ) —୧। ଭୁଷ ଆଦି ପରିଷ୍ଠୁତ ହୋଇଥିବା
(ପରିଷାଦ)—

1. (grains) Cleansed of husks.

ନଳଶିଖ ପାଇଁ ଅଛା କଣ୍ଠିଆ ପରିଷାଦ—

ପରିଷାଦମୋହନ. ହମାନାଂଧୁର ।

୨। ଧାନ କୁଟା ହେବା ପରେ ଶେଷଥର କଣ୍ଠା ହେବା ଓ
ଭର୍ତ୍ତମରୁପେ କୁଟା ହେବା ଯୋଗୁଁ ଭର୍ତ୍ତମ (କଣ୍ଠା)—

2. (husks) Produced after the final
husking of paddy.

କଣ୍ଠିଆ କୁଣ୍ଡା—ଦେ. ବି—ସରୁ କୁଣ୍ଡା—

Kāndīakundā Fine husks of paddy or rice.

ଚାଲକୁଡ଼ା [ଦ୍ର—ଧାନରୁ ଗେପା ବାହାର ଯିବା ପରେ ପାଇଁ
କାଁଢାହୁଆମୁସୀ କଣ୍ଠିବାକୁ ହୁଏ । କଣ୍ଠିବା ପରେ ଭଣ୍ଡିଲକଣା
ମିଶିବ ଯେଉଁ ସରୁ କୁଣ୍ଡା ବାହାରେ ତାକୁ କଣ୍ଠିଆକୁଣ୍ଡା କୁହାଯାଏ;
ସେହି କଣ୍ଠିଆକୁଣ୍ଡାରେ ପିଠା କରସାଏ ।]

କଣ୍ଠିଆଳ—ପାଦେ. (ଭଦ୍ରିଶ) ବିଶ—ରୁଚଣୀ; ଷଡ଼୍ସହକାରୀ—

Kāndīāla Conspiring; scheming.

କଣ୍ଠି କରିବା—ଦେ. କି—୧। ଗଦା ମାରିବା; ଛଇ ମାରିବା; ସ୍ତ୍ରୀପା-
Kāndī karibā କାର କର ସହିତ କରିବା—

1. To arrange in heaps.

୨। ଅକାଣ୍ଠିଆ ଶୁଳ୍କିଲ ଅଦିକୁ ସଧା କରିବା; କଣ୍ଠିବା—

2. To cleanse rice, dal etc of its husk;

to husk,

କଣ୍ଠିକଣ୍ଠି—ଦେ. କି. ବିଶ—ଏଠାରୁ ସେଠାରୁ କର; କରିବା—
Kāndikāndī କହିବା—A piece here and a piece
there

କଣ୍ଠିଡେଟ—ବୈଦେ. ବି (ଇଂ)—୧। କୌଣସି ଶୁଳ୍କରଥାର୍ ପ୍ରାର୍ଥୀ—
Kāndidet 1. A candidate for a post.

କ୍ୟାନ୍ଡିଡେଟ ୨। ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ ଶୁଳ୍କ—

କେମିରିଡେଟ 2. A candidate for an examination; an
examinee.

କଣ୍ଠିବା—ଦେ. କି. (ସ. କଣ୍ଠ ଧାରୁ)—

Kāndibā ୧। ପ୍ରହାର କରିବା; କୁଟିକାଣ୍ଡ କରିବା—

1. To cudgel; to beat; to give sound blows.

୨। ଶୁଳ୍କିଲ ବା ଭାଲିରୁ କୁଣ୍ଡା ଓ ବୋଲ ବାହାର କରିବା
କିମନ୍ତେ କୁଣ୍ଡିବା—

2. To cleanse rice, dal etc. of its husk by
gentle pestling; to husk.

୩। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମାରିତ କରିବା; ଭିନ୍ନ କରିବା—

3. To rectify; to improve.

କଣ୍ଠିବାର ବାଣିବେ ଗାହା ଭାବରୁ ପଦ—ପାନୀ. ପ୍ରହନ୍ତରୂପଣଗାତା ।

୪। (ମେଘ) ଶୁତ୍ରାଏ ବର୍ଷା କରିବା—

4. To rain cats and dogs.

୫। ପରିଦର୍ଶକ ଦେବା; ଅଭ୍ୟାସର କରିବା—

5. To oppress.

୬। କଣ୍ଠିବା ବା ଗଦା କରିବା; ସଶିକୁତ କରିବା—

6. To amass; to heap up.

କଣ୍ଠିମାରିବା—ଦେ. କି—କଣ୍ଠି କରିବା (୧) (ଦେଖ)

Kāndi māribā Kāndi karibā (୧) (See)

କଣ୍ଠି—ସ. ବିଶ. (କଣ୍ଠ = ଶର + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମା. ୧ବ.)—

Kāndi କଣ୍ଠ ବା ଶର ପ୍ରଫେଣରେ ବିଚକ୍ଷଣ—

(କଣ୍ଠିମାରି—ଶି) Expert in archery.

କୁର୍ମେଧକ ରକା ଅଛି କବ ବାଣୀ

ଦରରେ ମୁଖକ ରତ୍ନ ପଣ୍ଡିତାଣ୍ଠି । ବୃଷତ୍ତିଂହ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

କାଁଢି ଦେ. କି. (ଜାହାଜିଅ ଶକ; ସ. କଣ୍ଠ)—ଲଙ୍ଘର ମହିଅଂଶ -

The straight, middle portion
or of an anchor shank.

କଣ୍ଠିର—ସ. ବିଶ. (କଣ୍ଠ + ରର)—୧। ଶରଧାରୀ; ଧାନୁଶ—

Kāndīra 1. Carrying bows and arrows; armed
with bows and arrows.

୨। କୁଣ୍ଡିତ; ରନ୍ଧରାଶ—

2. Of mean or low occupation.

ସ. କି—ଶରଧାରୀ ସେନିକ—Bowman; archer.

କଣ୍ଠୁ—ଦେ. ବି. (ସ. କଣ୍ଠୁ)—୧। କଣ୍ଠୁ; ଗଲୁ—

Kāndu 1. Itching sensation.

କୁଳକାନି ୨। କାମୁକବା—2. Lasciviousness; lust-

fulness.

୩। ହୁଣ୍ଡାରି; ଦୁର୍ବିତର—

3. Wickedness; wantonness.

୪। ମନକାଣ୍ଡ; କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଅଭ୍ୟାସ

କରିବା—4. Excessive restlessness or

lagerness for doing some work.

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୂଚିତ ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା, ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ରୀଳିକ ସବ ରଙ୍ଗାଳ୍ପିଲେ ଯେବେ ଏ ଉପାକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶକ ପାର ସଥାଫେ ତତ୍ତ୍ଵର ବସନ୍ତ, ଲ ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ରୀଳିକ ଶକ ଗୋଟିମାତ୍ର ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଖୋଲିବେ; ‘କୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଥ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକତ’ ଦେଖିବେ ।

କଣ୍ଠୁଆ——ଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ସ. କଣ୍ଠୁ) (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ)—

Kāndūā—୧. ଖେତେଡ଼ା; ଦୁଷ୍ଟ—1. Wicked; wanton.

ଦୁଷ୍ଟ; ଛଗଡ଼ା—୨. କଳିଆ; କଳହପ୍ରିୟ—2. Quarrelsome.

କୁଳବୁଲା—୩. ଅତି କାମୁକ; କାମାରୁର; ରତ୍ନରେ ଅତୃପ୍ତ—
(କାଣ୍ଡେଇ; କାଣ୍ଡେଇ - ସ୍ତ୍ରୀ) 3. Lustful; libidinous;
rakish; lascivious.

୪. ନିନ୍ଦ୍ୟଜ୍ଞାବା—4. Of low occupation.

୫. କାଣ୍ଟୁଜ୍ଞାବା; କାଣ୍ଠୁଆ—5. Living on archery
or hunting.

୬. ଧନୁକ୍ତର—6. Armed with bow and arrow.

କଣ୍ଠୁ ଉଠିବା——ଦେ. ବି—କଣ୍ଠୁ ଉଠିବା (ଦେଖ)

Kāndū uṭhibā—Kāndū uṭhibā (See)

କଣ୍ଠୁ ମରିବା——ଦେ. ବି—କଣ୍ଠୁ ମରିବା (ଦେଖ)

Kāndū maribā—Kāndū maribā (See)

କଣ୍ଠୁ ମାରିବା——ଦେ. କ୍ର—କଣ୍ଠୁ ମାରିବା (ଦେଖ)

Kāndū māribā—Kāndū māribā (See)

କଣ୍ଠୁ—ସ. ବି. (କଣ୍ଠ + ଅପଦ୍ୟାର୍ଥ. ଅ)—୧. କଣ୍ଠମୁନ୍ଦିଙ୍କ ପୁତ୍ର—

Kānwa—1. The son of sage Kānwa.

୨. ଯଜ୍ଞୁବେଦର ଶାଖାବିଶେଷ—

2. Name of a section of the Jajurbeda.

ସ. ବିଶ—୧. କଣ୍ଠଗୋଡ଼ ସ୍ତ୍ରୀ—1. Descended from
the clan of sage Kānwa.

୨. କଣ୍ଠମୁନ୍ଦିଙ୍କମନ୍ତ୍ରୀୟ—

2. Relating to sage Kānwa.

କଣ୍ଠଶାଖା——ଯଜ୍ଞୁବେଦର ଶାଖାବିଶେଷ—Name of a section of
Kānwaśākha—of the Jajurbeda.

କାତ——ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—କାତ (ଦେଖ)

Kāt—Kata (See)

କାତ କରିବା——ପ୍ରାଦେ. କ୍ର (କୁଟ୍ଟି ଖେଳର ଶର)—

Kāt karibā—୧. ମୁହଁ ମଡ଼ାଇ ଶୁଆଇ ଦେବା—

କାତ; କରା—1. To lay one prostrate.

୨. ଅଣେଇ ପକାଇବା—

2. To incline; to lay on one side.

କାତ——ଦେ. ବି.—୧. ହାତଗୋଡ଼—

Kāta—1. Hands and feet.

କାତ—(ସଥା—ଗୁରିକାତ ଲମ୍ବାର ଦେଇ ଶେଇବା ।)

କାତ; ଗାଗି—୨. (ସ. କାତର—ଉଜ୍ଜା)—ନୌକା ବାହୁକେବାଧାର୍—

କାନ୍ତି; ବଲ୍ଲା ବ୍ୟବହୃତ ଲମ୍ବ ବାର୍ତ୍ତା—2. Long bamboo-pole used in propelling boats.

କାତ ସେ ବୁନ୍ଦ ନାହିଁ ସେପରେକ ଦିଲ୍ଲୀ ।

ଗ୍ରାମ—ତୁଳନାବୁପଟ୍ଟା ଗାତା ।

୩. ନକ୍ଷ ପ୍ରଭୃତ ଖେଳରେ ହୃଦୀ କର ବାନ୍ଧବା ପଇସା
ବୁଢ଼ି; କରୁଥି ବା କାରୁଥି କବୁଢ଼ି (ଗୋପୀନା ନନ୍ଦ)—

3. A stake at gambling consisting of a
heap of coins.

କାତ ପକାଇବା——ଦେ. କ୍ର—କାତ ମାରିବା (ଦେଖ)

Kāta pakaibā—Kāta māribā (See)

କାତ ପାଇବା——ଦେ. ବି—ଉଜ୍ଜାରେ ଠିଆ ହୋଇ ପାଣି ଉତ୍ତରକୁ କାତ-

Kāta pāibā—ପକାଇଲେ ତାହା ଦୂରେ ବାନ୍ଧବା—

Fathoming of the depth of water with
the help of a pole.
(ସଥା—ମହିନରୁରେ କାତ ପାଇବ ନାହିଁ ।)

କାତ ମାରିଲ ପରି——ଦେ. ବିଶ—ସବଳ; ହୃଦ୍ୟପୁଣ୍ୟ (ଯୁବକ)—

Kāta mālā pari—Healthy and strong (youth).

କାତ ମାରିବା——ଦେ. କ୍ର—ଉଜ୍ଜାକୁ ଚଳାଇବା ନିମନ୍ତେ, ଉଜ୍ଜାରୁପରେ

Kāta māribā—ଠିଆ ହୋଇ ଜଳର ତଳ ଦେଶରେ ବାର୍ତ୍ତାଶଳୀମାରା
ଲଗାଇ ଠେଲିବା—To propel a boat by
କାନ୍ତି ମାରିଲ
means of a pole.

କାତର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କୁ = ରିଷ୍ଟ + ତୁ ଥାରୁ = ପାର ଦେବା +
Kātarā କରୁଥି. ଅ)—୧. ବ୍ୟାକୁଳ; ଅକୁଳି; ବ୍ୟଥିତ—

(କାତର—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. Distressed; distracted; troubled
କାତରତା; } ବି.

୨. ବିହଳ; ଅଧିର—2. Perplexed; bewildered.

୩. ଦୁଃଖିତ—3. Grieved.

୪. ଭୁବତ; ଭୟତି—4. Afraid; affrighted; timid.

୫. ଚଞ୍ଚଳ; ଅସୁର—5. Restless; agitated.

୬. ବିଦଶ—6. Paralysed; benumbed.

ସ. ବି. (କ = ଜଳ + ଆ = ସମ୍ବକ + ତୁ ଥାରୁ = ଭରିବା +
କାରଣ. ଅ)—୧. ରେଲା—

1. A swimming bladder; raft.

୨. ନାବ; ଉଜ୍ଜା—2. Boat.

କାଂଳା ମାଛ——୩. ଏକପ୍ରକାର ମାଛ; ଭାବୁଡ଼ା ମାଛ—

Kāṅḍā māṣ—3. A kind of fish; Catla Buchananii.

ଦେ. ବି—ଧୂଆପତର (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—Tobacco.

କାତରତା—ସ. ବି. (କାତର + ଭାବ. ଗା)—୧. ଦୁଃଖ—

Kātaratā—1. Distress; trouble.

୨. ଭୁବତ; ଭୟତି ଅବସ୍ଥା—2. Timidity; fright.

୩. ବ୍ୟାକୁଳତା—3. Perturbation.

କାତର——ଦେ. ବି. କାତର = ପାଣ୍ଡି; ଶେଣି—

Kātarā—୧. ଧୂଆପତର ମେଘାର ଏକ ପାଳ—

1. One fold of plaited tobacco-leaves strung together double.

ସାଧାରଣ ଶେବେ ଅପର ସ୍ଥାରେ ସତର ୫ ଟଙ୍କିଟ ଅସର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଉତ୍ତିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ଟଙ୍କିଟ ବୌଦ୍ଧିକ ଦର୍ଶନ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଗୋଟିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭ୍ରାତାବୋଷର ନ ମିଳିବ ଯେବେ ସେହି ଘନ ଘାର୍ଯ୍ୟ ସଥାହିମେ ତହିଁର ଦିଗପଦିତ୍ତ ୨, ବା ୩ ଟଙ୍କିଟ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ତବ ଗୋଟିଲାକୁ ଦେବ । ଯଥା—
ଗାର୍ଭ' ନ ମେଳିଲେ 'ଗାର୍ଭ' ଗୋଟିଲେ; 'ବୃଥ' ନ ମେଳିଲେ 'ବୃଥ' ଗୋଟିଲେ; 'ବଧୁ' ନ ମେଳିଲେ 'ବଧୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆର୍ତ୍ତନ' ନ ପାଇଲେ 'ଆର୍ତ୍ତନ' ଦେଖିବେ; 'ଆଲବତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଆଲବତ୍' ଦେଖିବେ ।

[ଦ୍ୱ—ଅଗର ଅଗରେ ଲୁହା ଲୁହିଥାଏ, ମାତ୍ର କାତୁଆ କେବଳ କାଠରେ ଛାଇର ।]

ପ୍ରାଦେ. (ସମଳପୁର) ବି—ମାଟି ଠେଲ୍ କାଟିବା କାଣ୍ଡିକିମିଳ ଧ୍ୟ
ବିଶେଷ—A wooden instrument for cutting sods of earth.

କାତ୍ରଣ—ସ. ବି (କୁ+ତୃଣ; କୁ ପ୍ରାନରେ 'କୁ' ଅବେଶ)—କରୁଣ;
Kâtruna ଗନ୍ତୁଣ—Fragrant grass.

କାତେ—ପ୍ରାଦେ (ବାଲେଘର; ପୁରା) ଅ—କେତେ—

Kâte
(ଯଥା— ଗୋଟାକାତେ; ଜଣକାତେ ।)

ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—ଏକ କାତ ଗଞ୍ଜର (ଜଳ)—
One pole deep (water).

କାତେର—ଗ୍ରା. ବି ଓ ବିଶ—କାତେର (ଦେଖ)—

Katerâ
Katarâ (See)

କାତ୍ରି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—କୁଣ୍ଡ—
Katti
Knife.

କାତ୍ୟ—ସ. ବି. ପୁଂ (କତ=ମୁନିବିଶେଷ+ଅଧ୍ୟାର୍ଥରେ. ସ;
Kâtya କତର୍ଣ୍ଣିକ ଗୋତ୍ରତୁଳ) —୧। ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପୀ
ମୁନିବିଶେଷ, କାତ୍ୟାୟନ ମୁନ୍ଦି—୧. A sage, author
of a treatise on Hindu Law; Kâtyâyana.
୨। ବରଚୁଚି, ବ୍ୟାକରଣର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବାତିକକାର—
2. Name of a renowned commentator on
Sanskrit grammar.

[ଦ୍ୱ—କତ ରଣ୍ଜିକ ଗୋତ୍ରପ୍ରସ୍ତୁତ କାତ୍ୟାୟନ ନାମଧାରୀ କିମି
ଜଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ।]

୧। ବିଶାର୍ଦ୍ଦି ବଶକ; ଏ ଶୈତାନ ସୁତ୍ର, ଶୁଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ଓ ପ୍ରଭବର
ସୁତ୍ରର ପ୍ରଣେତା ।

୨। ଗୋରଳଙ୍କ ପୁତ୍ର; ଏ ଶୁଦ୍ଧ ପୁତ୍ରର ଓ ଉନ୍ନେଶରଣିଷ୍ଠ
ବା କର୍ମପ୍ରଦାପର ପ୍ରଣେତା ।

୩। ସୋମଦର୍ଢି ପୁତ୍ର ବରଚୁଚି; ଏ ପାଣିନିଷ୍ଠର ପ୍ରସିଦ୍ଧ
ବାତିକକାର ।

ହ. ଶରସାଗର ।]

କାତ୍ୟାୟନ—ଗ୍ରା. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ (ସ. କାତ୍ୟାୟନା)—

Katyâyâni
କାତ୍ୟାୟନା (ଦେଖ)

Katyâyâni (See)

କାତ୍ୟାୟନ—ସ. ବି. ପୁଂ. (କାତ୍ୟ + ସାର୍ଥୀ. ଆୟନ)—

Katyâyâna
୧। କାତ୍ୟ (ଦେଖ)

(କାତ୍ୟାୟନିକା; କାତ୍ୟାୟନା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧. Kâtya (See)

୨। 'ଅରଧମି ଜ୍ଞାନ ପ୍ରମୁଖ' ପ୍ରକ୍ଳାନ ପ୍ରଣେତା ବୌକାର୍ଯ୍ୟ—

2. Name of a Buddhist author.

୩। ପାଲ ବ୍ୟାକରଣ 'କାତ୍ୟାୟନ' ପ୍ରଣେତା ବୌକାର୍ଯ୍ୟ—

3. Name of Pali grammarian.

କାତ୍ୟାୟନିକା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—କାତ୍ୟାୟନା (ଦେଖ)

Katyâyanikâ

Katyâyani (See)

କାତ୍ୟାୟନା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କାତ୍ୟାୟନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ରୀ)—

Katyâyani ୧। ଦୂର୍ଗା; ଭୈରବ—

1. Goddess Durgâ;

[ଦ୍ୱ—ସରାପ୍ରେ କାତ୍ୟାୟନ ମୁନ କଣ୍ଠିକ ପୂଜିତା ହୋଇଥିବାରୁ
ଦୂର୍ଗାଙ୍କ ଏହି ନାମ—ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ।]

୨। ଗେରୁଆ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଥିବା ଦରବୁଢ଼ୀ ଦିଧବା—

2. An elderly or middle aged widow
wearing red dyed cloth.

୩। ଯାଜ୍ଞବଳ୍ୟ ରଣ୍ଜିକ ସ୍ତ୍ରୀ—

3. Name of the wife of sage Jajñyabâlkyâ

କାଥାବାଡ଼—ଦେ. ବି. (ନାମ)—କାଠିଆବାଡ଼ (ଦେଖ)

Kâthiâbabârd

Kâthiâbabârd (See)

କାଥିକ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କଥା + ପଟୁରାର୍ଥରେ. ଇକ —

Kâthika ୧। କଥା ରଚନା ବିଷୟରେ ପଟୁ—

(କଥିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧. Adept at devising tales.

୨। କଥା କହିବା ବିଷୟରେ—

2. Skilful in story-telling.

କାଥିଟର—ବୈଦେ. ବି. (ଇ. କାଥେଟର)—

Kâthitar ଶୈଳୀ ବା ପ୍ରସ୍ତୁତ ପ୍ରସାଦ ନ ହେଲେ ମୁଦ୍ରାର
କାଥେଟର ବାଟେ ମୁତ୍ତାଶୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେଉଁ ଧାରମୟ ନଳକୁ

କାଥିଟାର ପୂରୁଷ ତାତ୍ତ୍ଵରମାନେ ସେହି ନଳ ବାଟେ ମୁତ୍ତାଶୟର
ପ୍ରସାଦ ନିଷାଶନ କରନ୍ତି—Catheter.

କାଦ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—

Kâda କାତ; କୌକା ବୋହୁବା ବାର୍ତ୍ତିଶ—

ଲଗି Long bamboo pole for pushing
ବଳ୍ଲା; ଡାଁଡ଼ା boats.

ସ୍ତ୍ରୀ ଶର ସିଂହ ବେଚି ତଥା କରିବ ପଛରୁ ପେଇବା ବାବ ।

ବଦସର୍ବିଦ୍ୟ ରହାବର ଚାନ୍ଦୁ ।

ଦେ. ବି. (ଇ. କର୍ମମ; ପା. କଦମ୍ବ, କଦ)—

କାଦ କାତୁଆ; ପଙ୍କ—Clay; mud.

କୀର୍ତ୍ତି, କୀର୍ତ୍ତି

କାଠ ଟେବା ପାଣି ନ ଥିଲେ ସୁନ୍ଦର ପାନେ

ସୋରାବ ସେ ଶାଳର ପ୍ରଶଂସନ ମନେ । ବୃଷତ୍ତିହ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

କାଦଖୁମୀ—ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ମମ; ଶଙ୍କନା; ଅଙ୍ଗନା)—

Kâdakhumpi ଶଙ୍କନ ଜାଗିଯୁ ଏକ ପ୍ରକାର କୁଳେର ପଣ୍ଡି;

କାଦାର୍ଥୋଚା ଗୁହା ଚଢ଼େଇ—A kind of migratory

ଚାହା bird; spine; Gallinago Cælestis.

[ଦ୍ୱ—ଏ ପଣ୍ଡିର ମାଂଶ ସୁଖାଦି, ଏଥିପାଇଁ ଶିକାଶାମାନକର
ଏହା ପ୍ରିୟ । ଏ ପଣ୍ଡି କାତୁଆ ଅଣ୍ଟାଳ କାତୁଆରୁ ପୋକ ଧର ଖାଏ;
ଏ ପଣ୍ଡି ଏ ଦେଶରେ ଶୀତ କାଳରେ ଦେଖାଯାଏ; ଏହାର ତାଳ

୧	ର	ଉ	ବୁ	ତେ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଷି	ଅନୁକୋଷିକ ସ୍ଵାକ୍ଷର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଞ୍ଜ	ଇସ୍	ଉଥ	ତ
୨	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ବେ	ଅକାଶନ୍ତୁବର୍ଷି	ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ତଳ ବର୍ଷି	ଶ୍ଵେ	ସ	ସ	ଗ୍ରୀ	ଇସ୍	ତା	କୁ

କଳା, ମୃଣର ଦୂର ପାଖ ଧଳା, ଗୋଡ଼ ସବକା, ଗଳା ଓ ପିଠି ମାତ୍ରା ଖରର । ଯୋଗେଣ ତନ୍ ।]

କାଦପାଣି—ଦେ. ବି. (ସ୍ବ. କର୍ଦମ ଓ ପାନୀୟ)—

Kadapāni ୧. କର୍ଦମାକୁ ଜଳ; ପଙ୍କୁଆ ପାଣି—

କାଦାଜଳ ୧. Muddy water.

କୌର୍ବଦ୍ଧାନୀ ୨ । ବିବାହର ଚତୁର୍ଥ ଦିନ ବର କଳା ନଗର ଭୂମଣ କରି ଘୋଖଣାରେ ଏକତ୍ର ସ୍ଵାନ କରି ଯେଉଁ ଜଳ-ଫୀଡ଼ା କରନ୍ତି; ନଗରଧାନ—

2. A sport in water by the bride and bride-groom together in a tank on the fourth day of marriage.

୩ । ବିବାହର ପଞ୍ଚମ ଦିବସ (ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ)—

3. The fifth day of marriage.

ତେଣୁ କେଟ ଦେବଙ୍କ କଳା ତତ୍ତ୍ଵ ହେଉ,
ଦେଇ ବାଦପାଣି ସାନମଙ୍ଗଳ କର । ପାତାମ୍ଭର ନୃଷ୍ଟିତସ୍ତ୍ରେ ।

କାଦାମାଟିଖେଳା, ୪ । ରଜସ୍ତଳା ବଜୀୟ ବାଳକାର ପ୍ରଥମ ରଜୋ-

କାଦାପାଣି, କାଦା ଦର୍ଶନ ପରେ ଶୁଭେନ ସମୟରେ ପ୍ରତି-
ବେଶିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପାଣିରେ ପଣି କାନୁଆ ପୋପଡ଼ା-
ଫୋପଡ଼ା ହୋଇ ପରାମର ଅମୋଦ ବା ଫୀଡ଼ା କରିବା ଭୁଷବ—

4. A custom in Bengal of women sporting in water and throwing mud at each other on the fourth day of a girl's first menses.

୫ । ବଙ୍ଗଦେଶରେ ଦୁର୍ଗାପୂଜାର ତୃତୀୟ ଦିନ ପ୍ରତିବେଶୀ ଓ
ବନ୍ଦୁମାନେ ପାଣିରେ ପଣି ପରାମର କାନୁଆ ପିଙ୍ଗାପିଙ୍ଗି
ହେବା ପ୍ରଥା—

5. A custom of throwing mud at each other in sport on the third day of Durgapuja.

କାଦମ୍ବ—ସ୍ବ. ବି. (କଦମ୍ବ + ଭାବ. ଅ)—

Kadamba ୧. କଦମ୍ବ (ଦୂର୍ମୁଖ ଓ ପୂର୍ବ)—

1. Nauclea Kadamba (tree and its beautiful flowers).

୨ । ଇନ୍ଦ୍ରି—2. Sugarcane.

୩ । ଶ୍ଵାମପଣ କଳଦଂସ—

3. Dark plumed drake; a kind of goose.

କାଦମ୍ବ ଚନ୍ଦର କୁରର କରଣ୍ଡ—କୁଣ୍ଡଳ୍ଟି, ମହାଭରତ, ବନ୍ଦ ।

୪ । ବାଣ; ଶର—4. Arrow.

୫ । କଦମ୍ବଦୂର୍ମୁଖ—

5. A collection or group of Kadamba trees.

ସ୍ବ. ବିଶ—କଦମ୍ବମୁକ୍ତୀୟ—

Pertaining to Kadamba tree or flower.

କାଦମ୍ବର—ସ. ବି. (କଦମ୍ବ + ସା ଧାରୁ = ଦାନ କରିବା + କର୍ତ୍ତା. ଅ)—

Kādambara ୧ । ଦହର ସର—1. The cream of curd.

୨ । ଏକପ୍ରକାର ମଦ୍ୟ—2. A kind of wine.

୩ । ଉଷୁମାତ୍ର—3. Sugarcane-molasses.

କାଦମ୍ବର—ହ. ବି. ପୁ. (କାଦମ୍ବ + ଶ୍ଵ. ର)—

Kādambarī ୧ । ଏକପ୍ରକାର ମଦ୍ୟ; ଗୌଡ଼ି ମଦିର—

1. A kind of intoxicating liquor.

କାଦମ୍ବର ପାନେ ଦେବ ସବା ମତ ଭୋଗ—ସାରଳା, ମହାଭରତ, ବନ୍ଦ ।

୨ । ସରସ୍ଵତୀ—2. The Goddess of learning.

୩ । ପଛିଣୀ—3. A she-bird.

୪ । ଶାରିକା—4. The pied Myna bird; Sturnus Conaster

ମାର୍କ

* । ମାର କୋଇଲ—5. She-cuckoo.

୬ । ମହାକବ ବାଣଭକ୍ତ ବିରତିତ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୃଦୟ ଗଦ୍ୟକାବନ୍ଦ—

Bāṇabhaṭṭā.

[ଦ୍ର—ଏ ଗଦ୍ୟକାବନ୍ଦ ନାୟିକାଙ୍କ ନାମ କାଦମ୍ବର; ବାଣଭକ୍ତ ଏ ପ୍ରତ୍ୱର କିମ୍ବଦଂଶ ରଚନା କର ମୁଢ ହେବାରୁ ତାଙ୍କ ପୁଣ ଏ ଗ୍ରହ ସମାପ୍ତ କରିଥିଲେ—ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ।]

କାଦମ୍ବିନୀ—ସ. ବି. (କଦମ୍ବ + ରହ + ଶ୍ଵ. ର)—ମେଘମାଳା, ମେଘ-
Kādambinī . ଶ୍ରେଣୀ—A mass of clouds.

[ତ୍ର—କବିମାନେ ଧଳା ମେଘକୁ ଶୁଭ୍ରବର୍ଷି କଦମ୍ବପୁରୁଷେ
କର୍ଣ୍ଣିକା କରନ୍ତି ବୋଲି ଏହି ନାମ ।]

କାଦାଚିତ୍ତ—ସ. ବିଶ. (କଦାଚିତ୍ + ଭାବାର୍ଥେ. କ)—ସାହା କଦାଚିତ୍
Kādāchitka ବା ଅକୟାତ୍ ପଞ୍ଚଥାଏ—Occassional; incidental; non-recurring.

କାଦିଆକ—ବୈଦେ. ବି—ଆହାମଦ (ଦେଖ)

Kādiān Āhāmad (See) .

କାଦିଆମ୍ବ—ବୈଦେ. ବିଶ—ଆହାମଦୀୟ (ଦେଖ)

Kādiāmī Āhāmmadiya (See)

କାଦୁଆ—ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ଦମ)—କାଦ (ଦେଖ)

Kādua Kāda (See)

କେତେ ସୁତ ରୁକ୍ଷିରେ ନାଥ ରେ ରଠ—ସାରଳା, ମହାଭରତ ।

କାଦୁଆଖୁମ୍ପି—ଦେ. ବି—କାଦଖୁମ୍ପି (ଦେଖ)

Kāduakhumpi Kādakhumpi (See)

କାଦୁଆଘାତି—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମି) ବି—ବିବାହ ବା ବ୍ରତ ପଞ୍ଚମ

Kāduaghātī Kādughātī ଦିବସରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହେବା ଭୁଷବ—

The festival or ceremony held on the fifth day of marriage etc.

କାଦୁଆପଟା—ଦେ. ବି—କାଦୁଆପଟା (ଦେଖ)

Kāduāpata Kāduāpata (See)

ସାଧାରଣ ଘେବେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସ୍ମରତ ୧ ପଢ଼ିବ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏକ , ପଢ଼ିବ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ବା , ପଢ଼ିବ ବୈଶେଷି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାହଙ୍କ ଗର ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ଦ୍ୱାପାକୋଳେ ନ ଦିଇବ , ଯେବେ ସେହି ଶକ ପାର୍ତ୍ତ ସାଥୀମେ ଚଢ଼ିବ ଜୟାତ , ବା , ୧ ପଢ଼ିବ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାହଙ୍କ ଗର ଗୋଟିଲାର ହେବ । ଯଥୀ— ‘ଆର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବାର’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୃଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃଥ’ ହେବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜ’ ହେବେ; ‘ଅଳନପତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳନପତ’ ହେବେ ।

କାନୁଆପାଣି—ଦେ. ବି—କାନୁଆପାଣି (ଦେଖ)

Kāduapāñpi

Kādāpāñpi (See)

କାନୁଆବକଟିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଲାଭ) ବିଶ—ଯେଉଁ କାନୁଆ ମାଟକୁ

Kāduabakatīā
ଗୋରୁ ଗାର ଚକଟ କରି ଖାଲିପି କରି
ଆଥକୁ—(soil) Which has been made
uneven by cattle treading over it.

କାନୁଆ—ଦେ. ବିଶ—୧ । କର୍ଦମମୟ; କର୍ଦମାକୁ—

Kāduā
1. Clayey; muddy; sloppy.
କାନ୍ଦାଟେ 2. । କର୍ଦମ ପର ଥାଳିଆ—2. Sticky.

କୀଚକୁକା ଦେ. ବି—୧ । ଏକପ୍ରକାର ପଣସ—

1. A kind of jackfruit.

, । ଏକପ୍ରକାର ବୋଡ଼ା ସାଧ—

2. A class of Viper.

କାନୁଆପଟା—ଦେ. ବି—ହାରବନକୁ ଲାଗି ଉପରକୁ ବର୍ଷିଥିବା ପଟା;

Kāduāpatā
ଶାର୍ଦ୍ଦେଳ ପଟା—

A plank placed on the door-frame for
bearing the wall over it.

କାନୁଆମାଟି—ଦେ. ବି. (ସ. କର୍ଦମ + ମୁଭକା)—କର୍ଦମମୟକୁ ମୁଭକା—

Kāduāmāṭi

Clayey soil.

କାନ୍ଦାଟେମାଟି

କୀଚକୁକିମିଟ୍ଟି

କାଦୋ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—(ସ. କର୍ଦମ)—କାନୁଆ—

Kādo
Clay.

କାଦୋ କଦାଇକା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି. (ସ. କର୍ଦମ)—ମାଟରେ

Kādo kadaibā
ପାଣି ମିଶାଇ ଚକଟ କାନୁଆ କରିବା—To
mix water with earth and turn them
into clay.

କାଦୋକରିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ଦଳଥକୁ ବର୍ଣ୍ଣରୂପେ

Kādokaria
ଦିଆ ଯିବା ଖଦ—Cloth given to one's
ploughman for the rainy season.

କାଦୋପିଛଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ବିଶ.—(ସ. କର୍ଦମ +

Kādopichhal
ପିଛଳ)—କାନୁଆ ଯୋଗୁଁ ଖସଡ଼ା ହୋଇଥିବା
(ବାଟ)—Muddy and slippery (road).

କାଦୋବରିଷ୍ଟ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—ଶ୍ରାବଣମାସର ଚିତ୍ତରୁ-

Kādobarishṭa
ଅମାବାସ୍ୟା ଦିନ ସମ୍ବଲପୁର ଅଳକରେ ଅନୁଷ୍ଠାନ
ପତ—A festival observed in Sambalpur
on “Chitau amābāsya” day.

କାଦୋମଳି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ବି. (ସ. କର୍ଦମ + ମଳ)—

Kādomali
ଆଖୁଦୋରୁଆ ରନା ହେଲେ ବେଳେ ତହିଁରୁ
କାହାରିବା କର୍ଦମ ସଦୃଶ ମଳ—The clayey
froth got from sugarcane juice while
it is boiled for preparing molasses.

କାନୁବେଯୁ—ସ. ବି. (କନ୍ଦୁ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ ଏଥି; କନ୍ଦୁକ ସନ୍ତ୍ରାନ୍ତି—

Kādrabeya ସନ୍ତ୍ରାନ୍ତି)—ସର୍ପ; ସର୍ପଜୀବ—

The serpent tribe.

କାନ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି.—(ସ. କର୍ଣ୍ଣ; ପ୍ରା. କଣ)—କାନ—

Kān

Ear.

କାନ୍ଧିଲୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର).—ବି.—ଆଣକାଳ (ଦେଖ)

Kānkhila

Anakili (See)

କାନ୍ଧାସ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କାନ୍ଧାସ)—ଲୁଗା ପର ଘନ ଓ ପଚଳା—

Kānbhas ରୁଣା ହୋଇ ଥିବା ଅଣା—Canvas.

କାନ୍ତିସ

କୈନବିସ; କନବାସ

କାନ୍ଧାସ ଖଟ—ଦେ. ବି. (ଇଂ. କାନ୍ଧାସ ଓ ସ. ଖଟ)—ଯେଉଁ ଖଟ

Kānbhas khata ଉପରେ ପଢା ଲଗାନ ହୋଇ କାନ୍ଧାସ ଲଗା—

କାନ୍ତିସ ଖଟ ପାଇ ଥାଏ—A bedstead of canvas.

କୈନବିସକା ଖଟିଯା

camp-bedstead.

[ଦୁ—ଏହିପର କାନ୍ଧାସ ରତ୍ନ, ଟୁଲ ଅଦି ମଧ୍ୟ ହୁଏ]

କାନ୍ଦିଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି.—କନାଣିର ଶାଖ—

Kānsidā

A species of pot-herb.

କାନ—ଦେ. ବି.—(ସ. କର୍ଣ୍ଣ; ପ୍ରା. କଣ)—୧ । କର୍ଣ୍ଣ—

Kāna

1. Ear.

କାନ ୨ । କାନକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଥିବା କାନର ଅକାରବ୍ରତିଷ୍ଠୁ

କାନ ସୁନାର ଅଳକାର—A gold ear-ornament covering
the ear

୩ । ବେହେଲୁ ଓ ସିତାରଥକ ସନ୍ଧର ତାର ଯେଉଁ ଶିଳରେ
ବନ୍ଦା ହୋଇ ଗୁଡ଼ା ଯାଇ ଥାଏ—3. The pin on
which the end of the string of a

guitar or violin is tied.

୪ । (ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରେସେଗ; ସ. କର୍ଣ୍ଣ; ପ୍ରା. କାନ୍ଦିଷ୍ଟା)—କାନ୍ଦିଷ୍ଟା
ଗ୍ରାନ୍ତ୍ରି—A name of Śrikrushṇa.

ଶା ଗୋପିକାଳ ଗୋପି ଧର,
ଗୋପିନାମ ଧର ଦେଲେ ବନ୍ଦି ବଜ । ପ୍ରାଚୀ ରହସ୍ୟମର୍ତ୍ତ୍ଵ ।

* । ତୋପ ବା ବନ୍ଦୁକର ଯେଉଁ ପ୍ରାନ୍ତରେ ନିଆଁ ଧରି
ଦିଆ ଯାଏ; ରଞ୍ଜକଦାନ—The touch-hole at
the breech of a gun
or cannon.

କାନୁଜ—ଦେ. ବି.—(ସ. କାନ୍ଧକୁଳ) ପ୍ରା. କଣ୍ଠକୁଳ)—

Kānauja କାନ୍ଧକୁଳ—Kanouj (country).

କନୋଜ

କନ୍ଦୁଜୀ

କାନୁଜ—ଦେ. ବିଶ.—କାନ୍ଧକୁଳ ଦେଶୀୟ—

Kānauji

Belonging to Kanouj]

କନ୍ଦୁଜୀ

୧	ଇ	ଉ	ବ୍ୟ	ଥ	ଏ	ଦସଳୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳିତ ସୁତ୍ରାଶ୍ଵର	ସ	ଜ	ପ, ସ	କ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ଛ
,	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଯେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ଵାର ବା ଉନ୍ନ ବନ୍ଦୁପୁତ୍ର' ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ	ସ	ସ	ଗୁଣ	ଇଅ	କ	ନ

କାଳନ—ସ. ବ. (କାଳ ଧାରୁ = ଦେୟାଦିତ କରିବା + କର୍ମ. ଅନ)—
Kānana ୧। ବନ; ଅରଣ୍ୟ—1. Forest; woods.

୨। ବୃଦ୍ଧ—2. Abode; house.

୩। (ଗୁଣୀ ଚତୁର୍ବୁଦ୍ଧ; କ = ବ୍ରହ୍ମା + ଅନନ୍ତ = ମୁଖ)—
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମୁଖ—3. The mouth of Brahm.

କାଳନଡ଼କା—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—ଯାହାର କାଳ ସିଧା ହୋଇ ଠିଆ ନ
Kānanardakā ରହି ହୁଲୁଆଏ—

(କାଳନଡ଼କା—ସ୍ଥା) Lop-eared; having hanging ears.

କାଳନାଉଳି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ଜାତ) ବି—ଶରକୁମାରଦିନ କର୍ଷିବେଥ
Kānanāuli ଉତ୍ସବ—The ear-boring ceremony of
a Raୟା's child.

କାଳନାକଧର—ଦେ. ବି—ଦଣ୍ଡପୂପ ନିଜର କାଳ ଓ ନାକ ନିଜେ
Kānanākadhara ଧରିବା—Holding of one's own ear
କାନନାକଧରା ଏବଂ ନାକ ନିଜେ ମଳିବା—
[ତ୍ରୁ—ଥାରେ ଏ ଦେଶର ଗୁହାଳିରେ ଅବଧାନମାନେ ବାଲକ-
ମୁନ୍ଦୁ କାଳନାକଧର ଦଣ୍ଡ ଦେଉଥିଲେ ।]

କାଳନାକଧରିବା—ଦେ. କି—୧। ନିଜ କାଳ ଓ ନାକ ନିଜେ ମଳିବା—
Kānanāka dharibā 1. To hold one's own ear and
କାନନାକଧରା ନାକ ନିଜେ ମଳିବା—
୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—ଅପମାନିତ ହେବା—
2. To be openly insulted or humiliated.

କାଳନୁଡୁକା—ଦେ. ବି—କାଳର ଭୁପର ଅଂଶରେ ପିନାରିବା ନୋଇକ
Kānanurduka ଲକ୍ଷଣିକା ପାର୍ଶ୍ଵିକ—
କାମେରମୁକ ଏବଂ କାମେରମୁକ କାଳକାଳୀଲକ
କାନକାଳୀଲକ କାମେରମୁକ କାଳକାଳୀଲକ—
ଦେ. ବିଶ. ପୁ.—କାଳନୁଡୁକା (ଦେଖ)

(କାଳନୁଡୁକା—ସ୍ଥା) Kānanurdaka (See)

କାଳପଡ଼ା—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ସ. କର୍ଣ୍ଣପାତ)—
Kānapardā ସେ ପରର କଥା ଗୁପ୍ତ ଭବରେ କାଳପାତ
କାନପାତା କରି ଶୁଣେ—Eaves-dropper.
(କାଳପାତ୍ରୀ, କାଳପାତ୍ରେର—ସ୍ଥା)

କାଳପତଳା—ଦେ. ବିଶ—୧। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୁପ୍ତ ଶୁଣେ—
Kānapatalā 1. One who hears backbiting.
କାନପାତଳା ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର ମୁହଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି
କାନପାତଳା ପାରେ—2. One who hears even
indistinct sounds; fine-eared;
sharp-eared.

କାଳପତା—ଦେ. ବ. ୧। (ସ. କର୍ଣ୍ଣପତ୍ର; କର୍ଣ୍ଣପାତୀ)—
Kānapatā କର୍ଣ୍ଣର ଲେବ ଭାଗ—
କାନେରପାତା 1. Lobe of the ear.

କାଳକି ଲୌଁ ୧। (ସ. କର୍ଣ୍ଣପାତ) କାଳ ପଢ଼ିବା—
2. Eaves dropping.

କାଳ ପାତିବା—ଦେ. ବି—କାଳରେ ପୂଜ ହେବା—

Kāna pātibā An ear-disease; pus in the ear;
କାନପାତା �otorrohea.

କାଳପାତା

କାଳ ପାତିବା—ଦେ. କି. (ସ. କର୍ଣ୍ଣପାତ)—

Kāna pātibā ୧। କାଳ ଦେଇ ମନୋମୋଗପୁର୍ବକ ଶୁଣିବା—
କାନପାତା 1. To hear attentively.

କାଳପାତାନା, ଆହଟଲେନା ୨। ଅନ୍ୟ ଲେବର କଥାବାର୍ତ୍ତରୁ
ଗୁପ୍ତ ଭବରେ ଶୁଣିବା—
2. To eaves-drop.

କାଳପାତଳ—ଦେ. ବିଶ—କାଳପାତଳା (ଦେଖ)

Kānapatala Kānapatalā (See)

କାଳ ପାତିବା—ଦେ. କି—କାଳ ପାତିବା (ଦେଖ)

Kāna patibā Kānapātibā (See)

କାଳପୁର—ଦେ. ବି. (ନାମ) (ସ. କନ୍ୟାପୁର)—

Kānapura ସୁଲୁ ପ୍ରଦେଶର ଘୋଷଣ କିଛା ଓ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନଗର
ନାମ—Name of a district and town in
the United Province; Cawnpur.

[ତ୍ରୁ—ରଞ୍ଜି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରେଲର ଏହା ଗୋଟିଏ ତ୍ରୁଷିକ ଲଙ୍କ୍ସନ୍
ଶ୍ଵେଷନ୍; ଏଠାରେ ତମଗ୍ନାର ଅନେକ କାରଣାନା ଅଛି । ୧୯୭,
ସାଲର ସିପାହିକଟ୍ରୋଫରେ ଏଠାରେ ବିଦ୍ରୋହ ସିପାହୀମାନେ
ବିଶେଷ ଉପଦ୍ରବ ଘଟାଇ ଥିଲେ ।]

କାଳପୁରୁ—ଦେ. ବିଶ—ଯେ ଗୁପ୍ତର ଶୁଣେ ନାହିଁ—

Kānapuru One who does not hear backbiting.

କାନପ୍ରକ୍ରିୟା

କାଳପାସିଆ—ଦେ. ବି—କାଳର ଭୁପର ପାଖରେ ପିନାରିବା ସାନ ମୁଦିଆ—
Kānapāsiā Small ring for the upper part of
ଉପର କାନେର ମାକଡ଼ି
the ear.

କାଳ ଫୁନ୍କିବା—ଦେ. କି—୧। ବେହୋସ୍ ହେବା ଲେବରୁ ସତେଜ
Kāna phunkibā କରିବା ପାଇଁ ତା କାଳରେ ମୁହଁ ହାର
କାନେଫୁନ୍କିବା—1. To blow into the
କାନ୍ଦକିନା ear of a person who has
fainted, to restore him to his senses.

୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—(ଗୁରୁ) ଶିଷ୍ୟକୁ ମନ୍ତ୍ର ଦେବା—
2. (figurative) To initiate a disciple by
whispering a mystic formula into his ear.

କାଳଫୁଲ—ଦେ. ବି—ଫୁଲ ଅକୁଳବିଶିଷ୍ଟ କର୍ଣ୍ଣର ଅଳକାରବିଶେଷ;

Kānaphula କପ—An ornament of the ear in
କାନକୁଳ
କରିବନ୍ତିକିମ୍ବା

ସମ୍ମରଣ ହେବେ ଅପର ସୁଖରେ ସୁତର । ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଝ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିରତ ରଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅପରକ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵ ବୌଣେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାନ୍ୟବଙ୍କ ଏହି ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ଉପାବୋଷରେ ମିଳିବ ତଳେ ସେହି ଏହି ପ୍ରାତି ପ୍ରାତି ପଥାରମେ ରହିଛି ବିଷ୍ଣୁ ବିଷ୍ଣୁର । ବା ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ବୈଷ୍ଣ୍ଵ ବା ମାନ୍ୟବଙ୍କ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶାର’ ଶୋଭିବେ; ‘କଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କର୍ତ୍ତବ୍ୟ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବହୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବହୁ’ ହେବେ; ‘ଆରମ୍ଭ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆରମ୍ଭ’ ହେବେ; ‘ଅଳକ୍ଷଣ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକ୍ଷଣ’ ହେବେ ।

କାନପୋଡ଼ି—ଦେ. ବି.—ନୋକ ଆଦି ପିନ୍ଧିବାପାଇଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ପୋଡ଼ି
Kānaphorda ହୋଇଥିବା ରନ୍ତୁ—

କାନେର ଛେଦୀ—The bore or hole made in the lobe of the ear.

କାନପୋଡ଼ି ବୋର ହେବା—ଦେ. ବି.—ବହୁଦିନ ଅଳକ୍ଷାରପିନ୍ଧା କରି
Kānaphorda bora hebā ହେବା ଯୋଗୁଁ କାନପୋଡ଼ି ବୁଢ଼ି
କାନେର ଛେଦୀବୁଜୋ ସାଓୟା ହୋଇଯିବା—The closing of the bore in the lobe of the ear due to not wearing any ear-ring for a long time.

କାନପୋଡ଼ା—ଦେ. ବି.—(ସ୍ଵ. କର୍ତ୍ତବ୍ୟଶୋଠନ) —୧ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟବେଧନ—

Kānaphorda 1. Boring of the ear.

କାନବେଧା— । ହିନ୍ଦୁଶିଶୁର କର୍ତ୍ତବ୍ୟବେଧ ନାମକ ସ୍ଵାରବିଶେଷ—

କରନ୍ତବେଧ, କନ୍ତେଦନ Ear-boring ceremony of a boy or girl amongst the Hindus.

କାନ ପୋଡ଼ିବା—ଦେ. କି.—ଶିଶୁମାନଙ୍କ କାନରେ ନୋକ ପିନ୍ଧିବା—

Kāna phordibā ପାଇଁ କାନର ତଳପାଖରେ ପତ୍ରକୁତ ଅଂଶରେ
କାନବେଧା ଛିହ୍ନ ହାର ଛିଦ୍ର କରିବା—To bore the ear.

କାନବେଦନା—

କାନବାଲି—ଦେ. ବି—କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ପିନ୍ଧିଯିବା ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ମୁଦ୍ରିକାରିଶେ—

Kānabālli Gold ear-ring.

କାନବାଲ—ଦେ. ବି. (ବଣିଆ ଶବ୍ଦ)—ତଳକାନର ସନ୍ଧା ଅଳକ୍ଷାର—

Kānabālā ବିଶେଷ—Gold ear-ring for the lobe of the ear.

କାନବିଶ୍ଵା—ଦେ. ବି—କାନକଟୁଷା । (ଦେଖ)

Kānabichhā • **Kānakatūri** (2, (See)

କାନବିଛୁ—

କନ୍ତେମୁର୍ଦ୍ଧା—

Kānamalā କାନକୁ ହାତହାର ଟାଣିବା—1. Ear-pulling;

କାନମଳା; କାନଟି wringing of the ears.

କନେଠି— । ଦଣ୍ଡ ସ୍ଵରୂପ ନିଜର କାନକୁ ନିଜେ ମୋଡ଼ିବା—

2. Pulling of one's own ears as a penance.

କାନମଳା ଖାରବା—ଦେ. କି—୧ । ଅନ୍ୟହାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଦଣ୍ଡରିତି

Kānamalā khaiba କରିବା—1. To be pulled by the

କାନମଳା ସାଓୟା— କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବା କାନରେ କରିବା—

2. (figurative) To be grossly insulted by another.

କାନ ମଳିଦେବା—ଦେ. କି—୧ । ଅନ୍ୟ କମ୍ବୁର କାନକୁ ମୋଡ଼ିବା—

Kāna malidebā 1. To pull another's ear.

କାନ ମଳେ ଦେଇଯା— । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନ୍ୟ ଲୋକକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା—

କାନ ମରେଇ ଦେନା; କାନ ଉମେଠନା 2. (figurative). To teach another a lesson.

କାନ ମଳିବା— ଦେ. କି.—(ଦଣ୍ଡାର୍ଥ) କାନକୁ ହାତହାର ଟାଣିବା—

Kāna malibā To pull the ear as a punishment.

କାନମଳା; କାନମୋଡ଼ା—

କାନ ଉମେଠନା— । ନିଜର କାନ ନିଜେ ମୋଡ଼ିବା—

2. (figurative) To admit one's own fault.

କାନମୁଣ୍ଡା— ଦେ. ବି.—(ସ. କର୍ତ୍ତବ୍ୟମୁଦ୍ରା) —ଗଣ୍ଡ ନିକଟପ୍ରିୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ—

Kānamundā The frontal root of the ear near the chee.

କାନପ୍ରଦୀ— କାନମୁଣ୍ଡା ଆଉସିବା—ଦେ. କି.—ପ୍ରହାର ବା ଅପମାନ ସହ ତୁଳିବା—

Kānamundā auñsibā ହେବା—To take an insult or blow lying down.

(ଯଥା—ଏତକ ଶୁଣି ସେ କାନମୁଣ୍ଡା ଆଉସି ଘରକୁ ଗଲେ ।)

କାନମୋଡ଼ା— ଦେ. ବି.—କାନମଳା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ) **Kānamordā** (etc.) **Kānamalā** etc. (See).

କାନ ମୋଡ଼ିବା— ଦେ. କି.—କାନ ମଳିବା (ଦେଖ)

Kāna mordibā **Kāna malibā** (See)

କାନ ମୋଡ଼ିହେବା— ଦେ. କି.—କାନ ମଳିହେବା (ଦେଖ)

Kāna mordihebā **Kāna malihēbā** (See)

କାନରେ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେବା— ଦେ. କି.—ଅଗ୍ରାବ୍ୟ କଥା କି ଶୁଣିବାକୁ

Kānare ānguli debā କାନରେ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଇ କାନର ଛିଦ୍ରକୁ

କାନେ ଆଙ୍ଗୁଳ ଦେଇଯା ରୁକ୍ଷ ଧରିବା—To stop one's ear-holes not to hear unpleasant talk.

କାନରେ କହିବା— ଦେ. କି—୧ । ଗୁପ୍ତ ବିଷୟ ରୂପ କର ଅନ୍ୟ

Kānare kahibā ବିଷ୍ଣୁର କାନରେ କହିବା—

1. To whisper secrets to another's ear.

ନିଃ ଚର୍ବିଲ୍ୟ ବାନରେ ସେ କହିଲେ । କୃଷ୍ଣହିୟ ମହାଭାରତ. ଅବ ।

୨ । ପର ନାମରେ ରୂପିଲ କହିବା—

2. To back bite another.

ପାନରେ ଶୁଣ, କାନରେ କହେ, ତା ବଥାକ ଅନାଶା ତୁଣ । ତୁଣ ।

କାନରେ ପଡ଼ିବା— ଦେ. କି.—ଶୁଣିଯିବା; ଶୁଣିଗୋତର ହେବା—

Kānare pardibā To be heard.

କାନେ ପଡ଼ା— ତା କାନରେ ଏ ବଥା ପଡ଼ିଲେ—

କାନେ ପକ୍ଷା— କୃତନାର୍ଥାଦ. ନଶ୍ତୁଣ୍ଡ ।

ଅର ଅନର ଗାହା ନ ପଡ଼େ କାନରେ । କୃଷ୍ଣହିୟ ମହାଭାରତ. ୭୭ ।

ଏ	ଇ	ଉ	ରୁହ	ଥ	ଏ	ଦସ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାସିକ ସୁକ୍ରାଷର	ଶ	କ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଇଥ	ଛି
,	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ର୍ବ୍ୟ	ରଥ	ତି	ନ୍ତି	

କାନରେ ପଣିବା—ଦେ. କି.—(କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି) ମନୋଯୋଗ
Kānare paśibā ଆକର୍ଷିତ ହେବା; ମନୋଯୋଗପୂର୍ବକ ଶୁଣା
କାନେ ଢୁକ୍ ଯିବା—To be heard with attention,
କାନମେ ଘୁମନା

(୩) କାନରେ ପଣି ସେ କାନରେ କାହାରିଯିବା—ଦେ. କି.—(ବିଷୟ
Kānare paśi se kānare bāhārijibā ବିଷୟ) ଆବୀରଣୀ
ଏକାନେ ଢୁକ୍ ଓ କାନେ ବେରିଯେ ଯାଓଯା ମନୋଯୋଗପୂର୍ବକ ଶୁଣା କା
ଯିବା—(a spoken matter) Not to be
heard with attention.

କାନରେ ବଜ ଇ ପାଇବା—ଦେ. କି.—(କୌଣସି ବିଷୟ କୌଣସି
Kānare bajāi pāribā ବ୍ୟକ୍ତିକୁ) ଜଣାଇବା; କର୍ଣ୍ଣିଗୋତର
କରିବା—To bring (a matter) to the
ears (of a person).

ସାଂଗ୍ରାମିକ କାନରେ ଦୁଃଖ ବିଅକ୍ଷା ଦେଖି ଯାଇ ଫେର ତ ବସ୍ତି।

କାନରେ ବାଜିବା—ଦେ. କି.—କାନରେ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Kānare bājibā Kānare pardibā (See)
କାନରେ ସୀସା ତାଳିବା—ଦେ. ବି.—ପ୍ରାଚୀନ କାନରେ ଅପରାଧୀକୁ
Kānare sisā dhaślibā ଦିଅଯିବା ଦଣ୍ଡବିଷେଷ — A kind of
କାନେ ସୀସା ଢାଳା cruel punishment given to offenders
କାନ ପାରା ଭରନା in ancient days consisting of
pouring molten lead into the ear.

[ଦୁ—ସୀସା ତରଳା ଯାଇ କାନରେ ଚିଳା ହେବାଦ୍ୱାରା
ଅପରାଧୀ ମର ଯାଉ ଥିଲା ।]

କାନସ୍ତର—ଦେବେ. ବି. (ଇଂ. କାନିଷ୍ଠର) — କାନସ୍ତର (ଦେଖ)
Kānastar Kānistar (See)
କାନାକାନ କରିବା—ଦେ. କି. (ସ. କଣ୍ଠିକର୍ଣ୍ଣ)—
Kānakāni karibā ରୂପରୂପ କଥାରୂପ କରିବା—
କାନାକାନ କରିବା To whisper; to talk in whispers.
କାନାକାନି

କାନାକାନ ହେବା—ଦେ. କି—କାନାକାନ କରିବା (ଦେଖ)
Kānakāni hebā Kānakāni karibā (See)
କାନାଢି—ଦେ. ବି. (ସ. କଣ୍ଠିଠି)— ମାନ୍ଦାଳ ପ୍ରଦେଶର ମାନବ
Kānārdi ଅଞ୍ଚଳର କଥିତ ଦ୍ୱାରା ଉପାଦାନ—
କାନାଡି The Kanarese language.

କାନାଷ୍ଟର—ଦେ. ବି. (ଇଂ.) କାନିଷ୍ଠର—କାନସ୍ତର (ଦେଖ)
Kānāstar Kānistar (See)
କାନି—ଦେ. ବି. (ସ. କୋଣ; ବା ସ. କର୍ଣ୍ଣ)—
Kāni ୧। ପିନାଲୁଗାର ପ୍ରାନ୍ତର—
କାନି; ଥୁଟ୍; ଆଚଳ 1. The end of a loincloth.

ଆଚର; ଆଚଳ; ପଲା , । ପଣନ୍ତି; ବନ୍ଧର କୋଣ—

2. Corner of a cloth.

ପେତୁର ବଦଳ ହେମାଲ ବନ୍ଧର—ବଧାନାଥ, ଦରମାର ।

୩। ଛଣ୍ଡା କନା, କନ୍ଦା—3. Rags.

୪। କୋଣ—4. Corner.

ଅକେକ ବସ ମଣ୍ଡିତ ତୁଣ ବୁଝବାନ—ସାରଳା, ନହାରାରୁ, ବରାଃ ।

୫। ପାଖ—5. Side.

କାନିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ. (ସ. କର୍ଣ୍ଣ) (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ)—

Kāniāñ ୧। କର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—

(କାନା—ଶୀ) 1. Having ears; eared.

(ଯଥା—ଲମକାନିଆଁ; ମୂରାକାନିଆଁ; ଏକକାନିଆଁ ।)

୨। କାନିକଥା; କାନିବିଶିଷ୍ଟ—

2. Having a 'kāni'.

(ଯଥା—ଏକକାନିଆଁ ।)

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବ—ଯେଉଁ ଲେକମାନେ ଶିକାଶର
ଭାତିର ଦୂର କାନ ବା ପାଖରେ ଥାଢ଼ି ବାନ ଠିଆ ହୋଇ-
ଆଆନ୍ତି, ଓ ଶିକାଶ ପାଖରେ କାନୁଣିଆମାନେ (beaters)
ତଢ଼ିଥିବା ଜନ୍ମକୁ ବାଟ ଶୁଢ଼ି ଦିଅନ୍ତି କହିଁ—

Stoppers in a shooting party..

କାନିଆ ରବା—ଦେ. କି—କାନେଇବା (ଦେଖ)

Kāniāñibā

Kāneiba (See)

କାନିକା—ଦେ. ବି—୧। ପୁରୁଷ ଶେଷୁଡ଼ି—

Kānikā • 1. Spiced boiled rice and pulse.

, 2. A small earthen vessel for keeping

sugarcandy (Wilkins).

୩। ପୁରୁଷ ମହାପ୍ରାପଦ ଶେଷୁଡ଼ି—

3. Spiced boiled rice and pulse offered
to a Deity.

୪। ମାଟି କାନ୍ଦରେ ପୁତ୍ରବଣା ବା ମାଟିଆ ପୋତା ଯାଇଥିବା
ଠଣ୍ଡା—4. A niche or recess made in a
wall by thrusting an earthen pitcher
into it.

କାନିକିଆ—ଦେ. ବି—ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର କାନ ବା ଲୁଗା ପିନାଲୁଗା; ଏକ
Kānikīଆ କାନିଆ; ଏକକାନିକା; ଏକବସ—

Wearing one loin-cloth only.

କାନିକାଳା—ଦେ. ବି—ଅଣକାଳ (ଦେଖ)

Kānikīla

Anakili (See)

କାନିକିଲି—ଦେ. ବି—ଅଣକାଳ (ଦେଖ)

Kānikīli

Anakili (See)

ସାହାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଶ୍ରାରେ ମୃତ୍ୟ ଏ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବ ୧ ଗା ୨ ଚକ୍ରର କୌଣସି କଷି ବା ମାତ୍ରାୟକୁ ଶବ୍ଦ ଘୋଡ଼ାଇଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମେଳିବ, ତେବେ ସେହି ତଥା ପାଇଁ ଯଥାଜମେ ଚହିଁର ବିପଦ୍ଧତି ୨ ଗା ୩ ଚକ୍ରର କଷି ବା ମାତ୍ରାୟକୁ ଦେବ ଘୋଡ଼ାଇବାରୁ ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାର’ ନ ମେଳିଲେ ‘ଗାର’ ଘୋଡ଼ାଇବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମେଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବହ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବହ’ ଦେଖିବେ ।

କାନ ଘୋଡ଼ାଇବା—ଦେ. କି—୧ । ଆପଣା ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗାର
Kāni ghordāiba ଏକପ୍ରାନ୍ତହାର ଅନ୍ୟକୁ ଥରୁଛି କରିବା—

1. To cover another with one
end of one's loin-cloth.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନ୍ୟକୁ ବିପଦ୍ଧତି ନିସାପଦ କରି ରଖିବା—
2. (figurative) To screen a person from
danger.

କାନ ଘୋଡ଼ିହେବା—ଦେ. କି—ଆପଣାର ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗାର ଏକ-
Kāni ghordiheba ପ୍ରାନ୍ତହାର ନିଜ ଶରୀରକୁ ଥରୁଛି କରିବା—

To cover one's own body with
one end of one's loin-cloth.

କାନ ଟାଣିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ଲୋକର ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗାର
Kāni tāṇibā ଏକପ୍ରାନ୍ତକୁ ଧର ତାକୁ ଟାଣିବା—To pull one
by holding one end of the cloth
one is wearing.

କାନ ଧରିବା—ଦେ. କି—କାନ ଟାଣିବା (ଦେଖ)

Kāni dharibā Kāni tāṇibā (See)

କାନ ପକାଇବା—ଦେ. କି—ପିନ୍ଧିବା ବନ୍ଧୁର ଏକପ୍ରାନ୍ତକୁ ଭୂମିରେ ବିଷ୍ଟୁଳ
Kāni pakāiba କରିବା—

ଅଁଚଳବିଛାନ ଅଁଚଳ ବିଷ୍ଟୁଳ ଏକପ୍ରାନ୍ତକୁ ବିଷ୍ଟୁଳ କରିବା—
ଅଁଚଳବିତ୍ତିବାନା To spread one end of one's loin-
cloth on the ground.

କାନିପଣନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବି—ପିନ୍ଧିବା ବନ୍ଧୁ ଆଗରେ ଥିବା କାନି—
Kānipananta The front end of the loin-cloth.

କାପଡ଼ରେ ଥୁଟ୍ଟି ବା ଅଁଚଳ ବାଗ ହୋଇ ଅଳ୍ପ ମାତ୍ର ହେଲୁ ବାନିପଣନ୍ତ୍ର ପବନ
ଅଁଚଳ ପଦ୍ଧତି—ପଦ୍ଧତି—ବିଷ୍ଟୁଳୀୟ, ସଙ୍ଗଠିତ ।

କାନ ପତେଇବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ନେବା ସକାଥେ ପିନ୍ଧା—
Kāni pateiba ଲୁଗାର ଏକପ୍ରାନ୍ତକୁ ବିଷ୍ଟୁଳ କର ଦେଖାଇବା—

ଅଁଚଳପାତାନ ଅଁଚଳ ପଦାର୍ଥ ନେବା ଲୁଗାର ବିଷ୍ଟୁଳ କରିବା—
ଅଁଚଳ ଦିଲାନା To extend one end of one's loin-
cloth to receive a thing.

କାନିବନ୍ଧା—ଦେ. ବି—ରୁମଣ୍ତ ସ୍ତର ଶୁଦ୍ଧ ଧାନ ପରେ ସେ ରୁମ୍ଭ
Kānibandha କାଳରେ ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୁଗାକୁ କାଚିବା ପାଇଁ

ଖୋବଣୀ ନେଇ ବେଳେ ତାକୁ ଦିଆଯିବା ଶୁଦ୍ଧିଲ ଥାବ—
Rice given to the washer-woman to wash
the cloth of a woman in her menses.

କାନରେ ଗଣ୍ଠି ପକାଇବା—ଦେ. କି—୧. ବାନ୍ଧିମାରିବା; ଜିଦିମାରିବା—
Kānire gan̄thi pakāiba 1. To lay a wager; to bet.

ଅଁଚଳେ ଗାଁଇଠଦେଓୟା ଦେଖ, ମୁଁ ବେଗର କାନରେ ବାନ୍ଧିମେବ, ବବସକେ
ଅଁଚଳମେ ବାଁଧନା ଏହା କହ କାନରେ ଶେଷ ପକାଇଲେ—

ଫଳରମୋହନ, ଫଳଗଞ୍ଚିତନ୍ତ୍ର ।

୨ । ଉତ୍ସବରେ କୌଣସି କଥାକୁ ସୁରଣ କରିବା ଛାବେ-
ଶ୍ୟରେ ସେ କଥାକୁ ଭାବିଲବେଳେ କାନରେ ଗୋଟିଏ
ଗଣ୍ଠି ପକାଇବା—2. To tie a knot in a

corner of the loin-cloth to be reminded
afterwards of a matter on seeing the
knot.

କାନରେ ବାନିବା—ଦେ. କି—୧ । ଅସ୍ତ୍ରାର କରିବା—

Kānire bāndhibā 1. To appropriate.

ଆଚଳେ ବାଁଧି ୨ । କୌଣସି ବନ୍ଧୁକୁ ଅତି ସେହିଯୋଗୁ ସବୁବେଳେ
ଅଁଚଳମେ ବାଁଧନା ପାଖେ ପାଖେ ରଖିବା—2. To keep

a person tied to one's apron-strings.

୩ । କୌଣସି କଥିତ ବିଷ୍ଟୁଳ ସ୍ଵରୂପ ରଖିବା—

3. To remember a matter.

କାନିଶିର—ଦେ. ବି—କନିଶିର (ଦେଖ)

Kānisiri Kānisiri (See)

କାନିଶିର—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ବି—କନିଶିର (ଦେଖ)

Kānisiri Kānisiri (See)

କାନିଶିର ସ୍ଵରୂପ ପାୟେ ଦିଶର ସେ କଷି ।

ପାନି, ଶାରୁଭକ୍ତିଗରା ।

କାନିସ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କନିସ୍)—କାନୁସ (ଦେଖ)

Kānis Kānus (See)

କାନିସ୍ତର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କାନିସ୍ତର)—

Kānistar (ଶ୍ରୀଅଧି ରଖିବା ପାଇଁ, ଟଣର ବାକସ ବା ପିନ୍ଧା—
କାନେସର କନସ୍ଟର A canister.

କାନିସ୍ତର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—କାନିସ୍ତର (ଦେଖ)

Kānistara Kānistar (See)

କାନିସ୍ତର—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—କାନିସ୍ତର (ଦେଖ)

Kānistār Kānistar (See)

କାନିହୁସ—ପ୍ରାଦେ. ବି. (ଫିର୍ହିମୁମ) ବି—କାନିହାରସ—

Kānihas Pound.

କାନାନ—ସ. ବି. ପୁ. (କନ୍ୟା + ଅପତ୍ୟାର୍ଥୀ, ଶିଳ୍ପି, ନିପାତନସିଦ୍ଧି)—

Kānīna ୧ । ଅବବାହିତା କନ୍ୟାର ଗର୍ଭଜାତ ସମ୍ମାନ—

(କାମାନ—ସ୍ତ୍ରୀ 1. A son born of a maiden or unmarried girl; son of a virgin.
[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁଶିର ଅନୁସାରେ କାମାନ ସମ୍ମାନ ମଧ୍ୟ ଏକ
ଶେଣୀର ପୁରୀ ।]

୨ । ମୁନି ବାସ—2. Sage Byāsa.

[ଦ୍ର—ଏ ପରଶରଙ୍କ ଭିରଷରେ ଅବବାହିତା ସତ୍ୟବଜଙ୍ଗ ଗର୍ଭରୁ
ଜାତ ହୋଇଥିଲେ ।]

୩ । ଶଜା କଣ୍ଠ—3. King Karnā.

[ଦ୍ର—ଏ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଭିରଷରେ କୁମାର କୁନ୍ତୀଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଜାତ
ହୋଇଥିଲେ ।]

କାନୁ—ଗ୍ର. ବି. ପୁ. (ସ. କୁଣ୍ଠ; ପ୍ରା. କଣ୍ଠ)—

Kānu ୧ । କାନୁ; ଶାକୁଣ୍ଠ—

କାନୁ, କାହର 1. One of the pet household names
of Śrikrushna.

୧	ଇ	ଉ	ଚି	ତୁ	ଙ୍ଗ	ଏ	ଓ	ଦସ୍ତୁ	କର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳୀକ ଯୁକ୍ତାଶ୍ର	. ଶ	କ	ଶ୍ରୀ	ଜ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ଦ
,	ଏ	ଉ	ତୁ	ଲୁ	ସ୍ମେ	ଅକାଶନ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ଵାର ବା	ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ୍ମେ	ଗ୍ୟ	ଇଥ	ତ୍ରୁ	ନ୍ତୁ	

୨। କର୍ତ୍ତବ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୋଟିଏ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵ ହୋଇ ପଡ଼ିବା ଦାନ—

2. The number counted in cowrie play when one of the cowries turns breast upwards.

କାନୁନ—ବୈଦେ. ବ. (ପା. କାନୁନ; ଗ୍ରୀକ—କାନୁନ; ତୁଳ. ଶ୍ରୀ. Kānun କାନୁନ=ବିଶ୍ଵି ବିଧି)—

କାନୁନ ବିଶେଷ ବିଧି ବା ବ୍ୟବସ୍ଥା—

କାନୁନ A canon; a regulation; ordinance.

[ତୁ—ଏ ଶବ୍ଦ ପ୍ରାୟ ଆଇନ୍ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସହଚର ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ; ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ସଭା ଦ୍ୱାରା ଆଇନ ପାଇ ହୁଏ ଏବଂ ଲୁଟ ସାହେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାନୁନ ପାଇ ହୁଏ ।]

କାନୁନଗୋ—ବୈଦେ. ବ. (ପା)—କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଅଧ୍ୟୁନ ସଜ୍ଜ୍ସନ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-

Kānungs କର୍ତ୍ତବ୍ୟର କର୍ମଗୁଣବିଶେଷ; ଜମି ଅଛି ମାପ କାନୁନଗୋ, କାନୁନଗୋ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିୟମ ସରକାର କର୍ମଗୁଣ—

କାନୁନୀୟ A Kanungo; a subordinate

revenue officer; a public officer engaged to measure land.

[ତୁ—ମୋଗଲମାନଙ୍କ ଅମଲରେ କାନୁନଗୋମାନେ ସଜ୍ଜ୍ସନ୍ତ ଉତ୍ତରମ କର୍ମଗୁଣ ଥିଲେ । ମୁଗ୍ଧମାନମାନଙ୍କ ଅମଲରେ ଏମାନଙ୍କ ନାମ ଥିଲେ ଭୂର୍ବନ୍ଧୁ । ଇଂରାଜ ଗର୍ଭମେଣ୍ଟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ‘କାନୁନଗୋ’ମାନେ ମଧ୍ୟସରରେ ଅନେକ ସଜ୍ଜ୍ସ ସମ୍ପର୍କୀୟ ସମ୍ବାଦ କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଯୋଗାନ୍ତି; ଗୋରା ଓ ସବସାଧାରଣ ଜମିକୁ ଦେବୁ ଅସଥା ଅଧିକାର କଲେ ଭାବା କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଉପରୋକ୍ତ କରନ୍ତି; ଜମିଦାରଙ୍କ ବାବ ଖଜଣା ପାଇଁ ପ୍ରକାର ପରସ୍ତ ଦୋଷର କରନ୍ତି, ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ମୁଗ୍ଧମାଦ, ପରସ୍ତର ଅବସ୍ଥା, ଭୂର୍ବନ୍ଧୁଶମ୍ପଦ, ବଜାର ଦର, ରତ୍ନଦାତର ସମ୍ବାଦ ଗର୍ଭମେଣ୍ଟଙ୍କ ଯୋଗାନ୍ତି; ସଜ୍ଜ୍ସ ସନ୍ଦାନ୍ତ ତତ୍ତ୍ଵିଦୀର୍ଘ ସମ୍ବର୍କରେ ଦେଶଦାରମାନଙ୍କର ଚକ୍ର ହଞ୍ଚି କୋରଣ କରନ୍ତି ଓ ଦୁର୍ବିଶ ସମୟରେ ପ୍ରତାମାନଙ୍କୁ ଦିଗାମ୍ବର ଦାଦନ କରନ୍ତି; କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ଅବେଳା ଅନୁସାରେ ଦିବାତ୍ମନ୍ତ ଜମି ମାପନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମାପକାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଏହାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଜଣେ ଜଣେ ‘କେନ୍ମେନ୍କ’ ଥାଆନ୍ତି । ମାନେ ସଜ୍ଜ୍ସ ସନ୍ଦାନ୍ତ ସମ୍ବାଦ ସବଳତ କେତେବୁକ୍ତିର ଦେବେଷ୍ଟର ପୂରଣ କରି ରଖନ୍ତି ଓ କଲେକ୍ଟର ସମୟସମୟରେ ଏହାଙ୍କ ଅପ୍ରକାଶିତ କରନ୍ତି । କାନୁନଗୋମାନଙ୍କ ଉପରକାରୁ ତକଳ୍ପ ଦୋଷ ଯାଏ । ମଧ୍ୟସର କାନୁନଗୋମାନଙ୍କ ଉପରେ ଜଳାର ସଦର ମହକୁମାରେ ସଦର କାନୁନଗୋ ଥାଆନ୍ତି । କାନୁନଗୋ କରଣମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେତେବୁ ଶ୍ରାନ୍ତରେ କାନୁନଗୋ ଦିଗୋପାଥରେ ପରିଣାମ ହୋଇଥାଏ ।

କାନୁନଗୋର—ବୈଦେ. ବ. (ପା)—କାନୁନଗୋ (ଦେଖ)

Kānungs

Kānungs (See)

କାନୁଦା—ବୈଦେ. ବିଳ. (ପା. କାନୁଦା)—

Kānundā ଅଇନ କାନୁନ ଜାଣିବା (ବ୍ୟକ୍ତି); ବିଦ୍ଵତ୍ —

କାନୁନଦାଁ Versed or learned in Law.

କାନେଇବା—ଦେ. କି. (ସ. କର୍ଣ୍ଣ)—

Kāneibā ୧। ପ୍ରତି ଭାବରେ ଶୁଣିବା—

କାନାନ, ଆଡ଼ିପାତା 1. To eavesdrop.

ଆଡ଼ିପେତେଶୁନା ୨। କୌଣସି ବିଷୟ ଶୁଣିବାକୁ କାନ ଦେବା;—

କାନେତତାନା 2. To direct one's ear to hear something; to give an ear to hear something.

କାନେ କାନେ କହିବା—ଦେ. କି—୧। କୌଣସି ଲୋକରୁ କୌଣସି

Kāne kāne kahibā ବିଷୟରେ ଉପସୂଦିତ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ବା

କାନେ କାନେ କହା ପରମର୍ଶ ଦେବା—1. To advise or

କାନାମର୍ଶୀ କରନା �prompt a person repeatedly.

୨। ଗୁପ୍ତ କର କହିବା—2. To whisper.

କାନେ କାନେ ଶିଖାଇବା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବିଷୟ ଉପଦେଶ ଦେବା—

Kāne kāne sikhāibā କୌଣସି ବିଷୟ ଉପଦେଶ ଦେବା—To repeatedly instruct a person on some matter.

କାନେଡା—ଦେ. ବ. (ସ. କର୍ଣ୍ଣାଟ)—୧। ସଙ୍ଗୀତର ସମ୍ବନ୍ଧରେ—

Kānerdā 1. Name of a musical air.

କାନାଡା; କାନଡ ଦୁଇ ଲୋକମାନଙ୍କ କେତେବୁନ୍ଦ୍ୟବିଶେଷ—

କାନ୍ତା; କାନ୍ତକ 2. A kind of chignon or knot of the hair of the head.

[ତୁ—ଏହା କର୍ଣ୍ଣାଟଦେଶୀୟ ଶ୍ରୀମାନଙ୍କର କେଶ ବାନ୍ଧିବା ଶାତ ।

ଏଥରେ ପ୍ରଥମେମୁଣ୍ଡର ବାଲକୁ ୨୭ କେଶ କର ୪ କେଶହାର ଗୋଟିଏ ଲୋକାଦ ବେଶ କର ୪୩ କେଶହାର ଗୋଟିଏ ବୁଣ୍ଡାଗର ଖୋପା ବନ୍ଧାଏ—ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ।]

କାନୋଡା—ଦେ. ବ—କାନୋଡା (ଦେଖ)

Kānorda Kānerdā (See)

କାନ୍ତା—ହ. ଦିଲ. (କମ ଧାରୁ = ବାନ୍ଧା କରିବା + କର୍ମ. ର)—

Kānta ୧। କମଳ୍ୟ, ମନୋହର—

(କାନ୍ତା—ର) 1. Pleasing; lovely; charming.

’ 2. Amiable; beautiful.

* 3. Dear; beloved.

୪। କୋମଳ—1. Soft.

* 5. ଗୋର' ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ କ ଅନ୍ତର ଥାଏ—

୬. (a word) Having the letter ‘Ka’ at the end.

ସାଥରଣ ଗୋଟିଏ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ମୁହଁର ୯ ଚତୁର ଅଳ୍ପ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚତୁର ଅଳ୍ପ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଖ କଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ଚତୁର ଦୌଣୀସି କର୍ମ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତି ଶକ ଶାଖାଜୀଳେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଷରେ ନ ମିଳିବା, ତେବେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ସଥାନମେ ଚତୁର ବିପଲାର, ନା ୧ ଚତୁର ଦୌଣୀ ବା ମାନାପ୍ରତି ଶକ ଶୋଭିବାର ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘କୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିନ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବହୁ’ ଦେଖିବେ ।

- ସ. ବ. ପୁ—୧. ସ୍ଵାମୀ—1. Husband.
 ୨। ପ୍ରଶୟୀ—2. Lover; sweet-heart.
 ୩। ଚନ୍ଦ୍ର—3. Moon.
 ୪। କାନ୍ତି—4. Beauty of formation.
 ୫। ବସନ୍ତ ରତ୍ନ—5. Spring season.
 ୬। କୁଙ୍କୁମ; ଜାପ୍ରାନ—6. Saffron.
 ୭। ଛଳାଳୁହା—7. Cast iron.
 ୮। ଶୋଧତ ଲୌହ—8. Refined iron.
 ୯। ପ୍ରସ୍ତୁର (ପ୍ରକୃତିବାଦ) [ଦ୍ର—ଏହି ଅର୍ଥରେ ଏହି ଶକ ପୂର୍ବରେ ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଅସ୍ତ୍ର ଶକ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ସଥା—ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତ, ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତ, ଅସ୍ତ୍ରକାନ୍ତ]—
 ୧୦. Stone (when joined to the words chandra, surjya and ayas.)
 ୧୦। ଲୌହ; ଲୁହା (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—1. Iron.

[ଦ୍ର—କାନ୍ତିଲୌହର ଭୟ ଆୟୁର୍ଦେବୋକୁ ଅଣଥ ପ୍ରସ୍ତୁର କରିବା ପାଇଁ ଦରକାର ହୁଏ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ ଅନୁସାରେ କାନ୍ତିଲୌହକୁ ଚନ୍ଦ୍ରବାର ଲକ୍ଷଣ ଏହି କି, ଏ ପାତ୍ରରେ ଗରମପାଣି ରଖି ଚହିଁରେ ଚେଲକିନ୍ତୁ ପକାଇଲେ ସେ କିନ୍ତୁ ମେଲିଯାଏ ନାହିଁ, ଏଥରେ ଦୁଧ ଆଉଛିଲେ ସର ପାତ୍ରଦେହରେ ନ ଲାଗି ମଣିରେ ଜମା ହୁଏ ଓ ଏଥରେ ଝଟା ଜନିଷ ଉକେଇ ପାଏ ନାହିଁ ।
 ହ. ଶକସାଗର]]

ଦେ. ବ—ରାଧାକାନ୍ତ, ଶାମାକାନ୍ତ, ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ଅଦିକ ତାକନାମ—
 Names for calling Radhakanta etc.

[ଦ୍ର—ସ୍ଵାମୀ ଅର୍ଥରେ ଏହି ଶକ ପୂର୍ବେ ରାଧା, ଶାମା, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଭାମା, ଶ୍ରୀ, ଲମା, କମଳା, ଅଦି ଶକ ଯୋଗ ହୁଏ ଓ ଚତୁର ନାମରେ ଲୋକଙ୍କ ନାମକରଣ ମଧ୍ୟ କରୁଥାଏ ।]

କାନ୍ତକରେଇ—ଦେ. ବ. (ସ. କାନ୍ତ ଓ କଟାହ)—

Kāntakarei ଏକପ୍ରକାର ଚଳା ଲୁହା କରେଇ—
 Cast-iron frying pan.
 କାନ୍ତକଡ଼ା—
 Kāntakḍā

କାନ୍ତପାଶାଣ—ସ. ବ—ଅୟୁଷାନ୍ତମଣି; ଚମ୍ପକ ପଥର—
 Kāntapashāṣṭha

କାନ୍ତର—ଗ୍ର. ଅ. (ମୁଖ୍ୟ ଓ ସମୟବାଚକ ବିଶେଷ ଶକ ପରେ
 Kāntara ଲାଗେ; ସ. କମ୍ପୁ+ଚିତ୍)—ପ୍ରାୟ—
 Nearly; about.

(ସଥା—ମନେ ଟକାଏ କାନ୍ତର ଭ୍ରଥାର ଦିଅ ।)

ଗ୍ର. ବିଶ—କମ୍ପା ଚତ୍ରପରମିତ—Or thereabouts.

(ସଥା—ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଧ୍ୟେରେ କାନ୍ତର ଦୁଧ ହେଲେ ମୋ କାମ କଲ ଯାଆନ୍ତା ।)

କାନ୍ତରାଟ—ବୈଦ୍ୟ. ବ—୧। (ଇଂ. Kantarāt)—ସେ କୁଣ୍ଡ ମୁଗାବକ
 Kāntarāt କୌଣସି କର୍ମ ସମ୍ବାଦନ କରେ—
 ୧. Contractor.

କନତରାଟ ୨। (ଇଂ. Kantarāt)—କୌଣସି କର୍ମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
 ମୂଲ୍ୟରେ ସମ୍ବାଦ କରିବା ନିମନ୍ତେ ରୁକ୍ତି—
 . Contract.

୩। କାନ୍ତରାଟ ବ୍ୟବସାୟ—3. Contractorship.
 Kāntarāt-kār—ବୈଦ୍ୟ. ବ. (ଇଂ. Kantarāt)—
 Kāntarāt-kār କାନ୍ତରାଟ ୧ (ଦେଖ)
 Kāntarāt ୧ (See)

କାନ୍ତରାଟ—ବୈଦ୍ୟ. ବ. (ଇଂ)—କାନ୍ତରାଟ (ଦେଖ)
 Kāntarāt କାନ୍ତରାଟ (See)

କାନ୍ତରପ୍ୟ—ସ. ବ. (ଗ୍ରୀ ଚର୍ଚ; କାନ୍ତ + ରପ୍ୟ)—
 Kāntabhasma ଶୋଧତ ଲୌହର ରପ୍ୟ—
 Oxide of refined iron.

କାନ୍ତଲୋହ—ସ. ବ. (କାନ୍ତ + ଲୋହ)—
 Kāntaloha ଅୟୁଷାନ୍ତମଣି; ଶର୍ଣ୍ଣମଣି—
 Loadstone (M. W.).

କାନ୍ତଲୋହ—ସ. ବ. (କାନ୍ତ + ଲୋହ)—
 Kāntalauha ୧। ଛଳା ହୋଇଥିବା ଲୁହା—
 ୧. Cast iron (M. W.)

୨। ଇଣ୍ଟାର—2. Steel (Apte).
 ୩। ଅୟୁଷାନ୍ତମଣି (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—3. Loadstone.

କାନ୍ତା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କାନ୍ତ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—
 Kāntā ୧। ପିତ୍ତ୍ର ସ୍ତ୍ରୀ; ପ୍ରଶୟୀ—1. Sweet-heart.
 ୨। ଭାର୍ଯ୍ୟ—2. Wife.
 ୩। ସୁନ୍ଦର ସ୍ତ୍ରୀ—3. Beautiful lady.
 ୪। ପ୍ରିୟାଙ୍କଲା—
 ୪. The Priyangu creeper.
 ୫। ନାଗର ମୂଥା—5. A fragrant grass and its roots; Cyperus Scariobus.

କାନ୍ତାମ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. କାନ୍ତବ୍ୟନା)—
 Kāntām ୧। ଦୁର୍ଗା; କାନ୍ତବ୍ୟନା—1. Goddess Durga.
 ବନ୍ଦୟ କାନ୍ତାମ ଏଥେ ପ୍ରସବ ହିଲୁଣା । ଗାରଳା ମହାବରତ ।
 ୨। ଯୋଗିନୀ; ଡାକମା—
 ୨. Demoness; an attendant of Goddess Durga.
 ୩। ଡାହାଣୀ—3. A witch.
 ୪। ଅଲକ୍ଷଣା ସ୍ତ୍ରୀ—4. An inauspicious female.
 ୫। କଙ୍କାଳମାତ୍ରାବିଷ୍ଣୁ ସ୍ତ୍ରୀ—
 ୫. A woman reduced to skeleton; a hag-gard woman.
 ୬। କୁରୂଧା ସ୍ତ୍ରୀ—
 ୬. Ugly looking woman; hag.

୧	ଇ	ଉ	ବୁ	ଟ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାନିକ ସ୍ଥାନର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଶ୍ରୀ	ଇସ୍	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଆବାସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାନ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇସ୍	ନ୍ତ	

୨ । ଦୃଷ୍ଟିଗା ନାଥ—7. A miserly woman.

୮ । (ଗାଳରେ ବ୍ୟବହୃତ) ଦୂଷା ଶ୍ରୀ—

8. (abuse) Wicked woman.

କାନ୍ତ୍ରାୟସ—ସ. ବ. (କାନ୍ତ୍ରୀ + ଅୟସ୍ + ସାର୍ଥୀ. ଅ)—

Kāntāyasa ଅୟସାନ୍ତ ମଣି—Loadstone.

କାନ୍ତାର—ସ. ବ. (କାନ୍ତ୍ର = କେଉଁମାନଙ୍କୁ + ତୁ ଧାରୁ ଶିତ = ଧାର

Kāntāra ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ, ସେ କାହାକୁହିଁ ଯିବାରୁ ଶୁଭଦିନ ନାହିଁ; ଅମରବୋଷ ଠିକାରେ ଲେଖା ଅଛି ବ୍ୟାୟାଦକ ଉପଦ୍ରବ ଯୋଗୁ ସେଇ ପଥ ଦୂର୍ଗମ ତାହାର କାନ୍ତାର ବୋଲିଯାଏ)—

୧ । ଦୂର୍ଗମ ପଥ—

1. Impassable road; dangerous road.

[ଦୁ—ବୌଦ୍ଧ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କରେ କାନ୍ତାର * ପ୍ରକାର । ଯଥା—ଚୋର କାନ୍ତାର, ବ୍ୟାଳ କାନ୍ତାର, ଅମାନୁଷ କାନ୍ତାର, ବିରୁଦ୍ଧ କାନ୍ତାର ଓ ଅକୁର୍ବନ କାନ୍ତାର—ହି. ଶକସାଗର ।]

* 1. ଗହନ; ବନ; ଜଙ୍ଗଲ—2. Jungle; forest.

* 2. ମରୁତୁମ୍ବି—3. Desert.

୪ । ନିର୍ଜନ ପ୍ରଦେଶ; ଲୋକାଳୟଶୂନ୍ୟ ସ୍ଥାନ—

4. Wilderness.

* 5. ବିଳ; ଗହର; ଗାତ; ଛିଦ୍ର—

5. Den; hole; cavity.

୬ । (କାନ୍ତ୍ର = କମନ୍ୟ ରସ + ର = ପ୍ରଦାନ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ.

ଅ) —କାନ୍ତାର ଅଣ୍ଟ; ଏକ ପ୍ରକାର ଅଣ୍ଟ—

6. A sweet variety of sugar-cane.

୭ । (ଯାହା ମଣି ଦେଇ ମନୁଷ୍ୟ ପରିସାର କି ପାରେ)—

ବାହୁଂଶ—7. Bamboo.

ଦେ. ବ—୧ । ଦୂର୍ଗିଣ୍ଠ—1. Famine.

ମହର୍ଷେ ଶାର ବାହାରରେ ପଢିବା—୧୭ ।

୨ । ଦୂର୍ଗିଣ୍ଠ ସମୟ—2. A time of scarcity.

ମୁହଁଥ ମୁଲରୁ ରଣ କରନ୍ତ ଯେ ପ୍ରାଣୀ ।

କାନ୍ତାରେ କାହାର ଫେରୁ ସାମାଜିକ ରଣୀ । ମହାଦେବ ସାମରଣୀ ।

କାନ୍ତାରୁ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—ବୈଷିକ କ୍ରାନ୍ତିକଣ୍ଠେ—

Kāntāru A branch of Bajdika Brāhmaṇas.

କାନ୍ତି—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (କମ ଧାରୁ + ରବ. ବି)—

Kānti ୧ । ଚୋଦି; ଅଲୋକ; ପ୍ରସ୍ତ୍ର; ଶିଖିର୍ଯ୍ୟ—

1. Splendour; light; brilliance.

୨ । ଶୋଭା; ଲୁବନ; ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ—

2. Beauty; grace.

୩ । କାମଳା; ଇଚ୍ଛା—3. Desire.

୪ । କମାନ୍ତ୍ର ଶ୍ରୀ—

4. Charming woman.

* 1. ଦୂର୍ଗା—5. Goddess Durgā.

୨ । ଚନ୍ଦ୍ରକଳା—6. The digits of the moon.

୩ । ବାପଣକୁରିଷେଷ—

7. One of the qualities of the God of Love.

ଦେ. ବ—ଏକଜାଗ୍ରୟ ପୃତପକ୍ଷ ପିଣ୍ଡକ—

A kind of sweet cake fried in ghee.

ବାହୁ ବାବସ ଅବ ମିଠା, ସେ ସରପଣା ଦିଲା ।

ସମବାସ. ଦାର୍ଢିଗାରିତ୍ରୀ ।

କାନ୍ତିକ—ସ. ବ. (କାନ୍ତ୍ରି + କେ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

Kāntika ୧ । କାନ୍ତିଲୋହ—1. Refined or cast iron.

, ୨. ଇଣ୍ଟାର—2. Steel.

କାନ୍ତିକର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କାନ୍ତ୍ରି + କୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

Kāntikara ସାହା ମନୁଷ୍ୟର ସୌନ୍ଦର୍ୟ ଦୃକ୍ କରେ—

(କାନ୍ତିକର—ଶ୍ରୀ) Beautifying.

କାନ୍ତିପ୍ରଦ—ସ. ବିଶ. (କାନ୍ତ୍ରି + ପା + ଦା ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

Kāntiprada କାନ୍ତିକର (ଦେଖ)

(କାନ୍ତିପ୍ରଦ—ଶ୍ରୀ) Kāntikara (See)

କାନ୍ତିବର୍ଦ୍ଧ—ସ. ବିଶ. (ତଣ୍ଟୀ ଚତୁ; କାନ୍ତ୍ରି + ବର୍ଦ୍ଧକ)—

Kāntibardhaka କାନ୍ତିକର (ଦେଖ)

(କାନ୍ତିବର୍ଦ୍ଧକ—ଶ୍ରୀ) Kāntikara (See)

କାନ୍ତିତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମରପଣ; ବୁଲ. ହି. କାରନା; ସ. କୃତ ଧାରୁ)—

Kāntibhūତ ବୁଲାରୁ ସ୍ତ୍ରୀ କାନ୍ତିବା—

To spin thread from cotton.

କାନ୍ତିକୁତ—ସ. ବ. (କାନ୍ତ୍ରି = ଚନ୍ଦ୍ରକଳାବିଶେଷ + କୁ ଧାରୁ = ଧରିବା

Kāntibhūତ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. କ୍ରିୟ)—ଚନ୍ଦ୍ର—The moon.

ସ. ବିଶ—କାନ୍ତିବର୍ଦ୍ଧକ; ଶୋଭାବିଶ୍ୱା—

Lustrous; charming.

କାନ୍ତିମଣ୍ଡ—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (କାନ୍ତ୍ରି + ମନ୍ଦ + ଶ୍ରୀ. ଶି)—୧ । ଚନ୍ଦ୍ରକଳା—

Kāntimati ୧. The digit of the moon.

, ୨ । ଅସୁରବିଶେଷ—2 Name of a heavenly

nymph.

କାନ୍ତିମାନ—ସ. ବିଶ. (କାନ୍ତ୍ରି + ଅର୍ଥରେ ମନ୍ଦ; ମୋ. ଏବ.)—

Kāntimān ୧. ସମ୍ପର୍କି—1. Splendid.

(କାନ୍ତିମାନ—ଶ୍ରୀ) ୨. ସୁନ୍ଦର—2. Beautiful.

ସ. ବ—୧ । ଚନ୍ଦ୍ର—1. The moon.

, ୨ । କାନ୍ତିଦେବ—2. Cupid personified.

କାନ୍ତି—ଦେ. ବ. (ସ. କନ୍ତା)—ରତ୍ନ; ଦେବାଲୁ; ଶୁଦ୍ଧର ବାନ୍ଧ—

Kānta Wall of a house.

କାନ୍ତି; ଦେବାଲୁ ରତ୍ନର ସୁନ୍ଦର ଦାତେ

ଦିବ୍ୟାର ଦବର ଦାତେ କେତେ । ଉତ୍ତରାଥ, ପରମ ।

ସାଧାରଣ ଯେବେ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୯ ତଳେର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାନ୍ୟ ଏହି, ତଳେର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବନ୍ଦିତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୯ ବା ୧୦ ତଳେର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କାନ୍ତାରେ ଯେବେ ଏ ସାଧାରଣରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ଶୟାମର ପଢ଼ିର ବନ୍ଦବନ୍ଦ, ୧, ୨, ୩ ତଳେର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟରେ ଶୟାମର କାନ୍ତାରେ ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାର’ କି ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ବନ୍ଦୁ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳି’ କି ପାଇବେ ‘ଅଳି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବନ୍ଦ’ କି ପାଇବେ ‘ଅଳବନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ ।

କାନ୍ତା ଉଠାଇବା—ଦେ. କି—ଶୃଦ୍ଧର ଉଠି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଡିମଣ୍ଡ ଭାବ
Kānta uṭhaibā କରିବା—To build or raise the
walls of a house.

କାନ୍ତା ଉଠିବା—ଦେ. ବି—କାନ୍ତା ଉଠିବା—Raising of the
Kānta uṭhibā walls of a house.

କାନ୍ତକୁର—ଦେ. ବି. (ସ. କନ୍ତା+କନ୍ଦର ବା କୁଡ଼ିଙ୍କିକ)=ପାତ୍ର
Kānthakurā ବିଶେଷ)—କାନ୍ତରେ ଉପ୍ତାର ହୋଇଥିବା ଗର୍ତ୍ତ—
କୁଳୁଙ୍ଗୀ; ତାକ; କୁଳଙ୍ଗୀ Wall-niche; a recess in the wall.
ଆଳା; ତାକ

କାନ୍ତଖୁର—ଦେ. ବି—କାନ୍ତଖୁର (ଦେଖ)
Kānthakhurā Kānthakurā (See)
କାନ୍ତଚାହୁକି—ଦେ. ବି—ପୁଣେ ଅବଧାନମାନେ ଶୁଦ୍ଧମାନକୁ ଦେଉଥିବା
Kānthachauki ଏକପ୍ରକାର ଦଣ୍ଡ—A kind of punishment
formerly given to offenders in a
village school.

[ଦ୍ର—ଏ ଦଣ୍ଡଗ୍ରହୀତ ତତ୍ତ୍ଵରେ ବସିବାର ଅରଳୟ କରି
କାନ୍ତକୁ ପିଣ୍ଡ ବା ପିଠି ଲଗାଇ ଶୁନ୍ଖ ଭୂଷରେ କେତେବେ ସମୟ
ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ବସି ରହେ ।]

କାନ୍ତା ଛୁଟିବା—ଦେ. କି—କାନ୍ତରେ ମାଟି ବୋଲିବା—
Kānta chhāṭibā To put earth on the wall.

କାନ୍ତଢା—ଦେ. ବି—୧. ଉଜ୍ଜାକାନ୍ତା—
Kānthardā 1. Dilapidated or ruined walls.

କୀତଢା; କୀଥଢା ମହିନେ ମହାବଳ ଗୋଟିଏ କାନ୍ତଢା ଉପରେ ନେଇ
ତୁଟାଦିବାର ରଖେ ଥିପୁଣେ । ପରାମେହନ. କଳସକ୍ତ ।

’ । ଉଜ୍ଜା ଘରର ଜାଣି କାନ୍ତ ଆଦି; ଉଜ୍ଜ ଶୃଦ୍ଧର ଜାଣି—
ବିଶେ—2. The remains of a ruined
house.

ଅନ୍ଧକୁ ଗୋର ଗୋଟାଏ ଘରଥିଲ ଯାହାର କାନ୍ତଢା ତ ଥାଇ ।
ନନ୍ଦେ. ଉତ୍ତଳ ପାହିଦି ୨. ୮ ।

ଦେ. ବିଶ—ସେଇଁ ଘରର କାନ୍ତ ଭାଙ୍ଗି ଲାଗି—
(house) With dilapidated walls.

କାନ୍ତା ଦେବା—ଦେ. କି—କାନ୍ତା ଉଠାଇବା (ଦେଖ)
Kānta debā Kānta uṭhaibā (See)

କାନ୍ତବାଡ଼—ଦେ. ବି—୧. କାନ୍ତଖୁରୁପ ବାଡ଼ ବା କାନ୍ତକୁପୀ ବାଡ଼—
Kāntabāḍa 1. A fence used as a wall.

’ । (ସହଚର) କାନ୍ତ ଓ ବାଡ଼—
2. Wall and fencing.

କାନ୍ତି—ଦେ. ବି. (ସ. କନ୍ତା) —୧. ପ୍ରେକ୍ଷକାନ୍ତି—
Kānti 1. A small wall.

’ । ଅଧାକାନ୍ତି; ଅଳ୍ପ ଭାବ କାନ୍ତି—2. A short wall.
’ । ଦିଗ୍ନିଲ୍ୟର ଫଳଗୁ ଅକାଶ (ସେଇଁଠାରେ ‘ଅକାଶ

ଦିଗ୍ନିଲ୍ୟର ସର୍ବ କଲ୍ପର ଦେଖାଯାଏ—3. The sky
just over the horizon.

’ । ଅତକ୍ତା; ନଦୀ ବା ସମୁଦ୍ର ତଟସ୍ଥ ଭାବ ଭାବିବା—
4. The precipitous bank of a sea or
river.

ଶର୍ଷିଲ ନି ପ୍ରାପତ ହେଲେ ଯେତେ କାନ୍ତି ଦିଗ୍ନିଲ୍ୟରସ୍ତୁରୀ ।

’ । ମେଦିନୀପୁର ଗୋଟିଏ ସବୁତିରଜନ୍ମ ଓ ନଗର—
5. Contai, a subdivision and town in
district Midnapur.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି.—କାନ୍ତ—Wall.

କାନ୍ତଖୁମ୍ବ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ିଜାତ) ବି.—କାନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଲାଗିଥିବା ଖମ୍ବ—
Kānthikhamba A pillar or post in the body of a
wall.

କାନ୍ତକା—ପ୍ରାଦେ.—(ସମ୍ମଲପୁର) କି.—(ସ. କନ୍ଦ ଧାରୁ) —କାନ୍ତବା;
Kāndbā କନ୍ଦନ କରିବା—To cry; to weep.

କାନ୍ତରୀ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବିଶ. ପୁ.—କାନ୍ତୁର (ଦେଖ)
Kāndrā Kāndurā (See)

କାନ୍ତରି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ.—କାନ୍ତୁରୀ (ଦେଖ)
Kāndri Kānduri (See)

କାନ୍ତରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) କି.—କାନ୍ତବା—
Kāndribā To weep.
ଦେ. କି.—କାନ୍ତରିବା (ଦେଖ)

Kānduribā (See)

କାନ୍ତା—ଦେ. ବି.—(ସ. କନ୍ଦ ଧାରୁ) —କନ୍ଦନ; ରେବନ; କାନଶ—
Kānda Weeping; lamentation.
କାନ୍ଦା, କାନ୍ଦନି, କାନ୍ଦନି

କଲାଇ—
କାନ୍ତକ—ଦେ. ବି.—(ପାନବରଜ ଭାଷା) —ବରଜର ଦୂଆରମ୍ଭିତ୍ତ ତାଟ—
Kāndaka The reed-framework put as a door to
a betel plantation.

କାନ୍ତକଟା—ଦେ. ବି.—କାନ୍ତବୋବା (ଦେଖ)
Kāndakatā Kāndabobā (See)

କାନ୍ତକାନ—ଦେ. ବିଶ.—କନ୍ଦନୋଦୟି—
Kāndakānda About to cry.
କାନ୍ଦକାନ : ପେପିବା ବାଦବାଜ ବାଣୀ, ଶୁଣି ସତ୍ୟ ବେଶ୍ୟାଣ ।

କାନ୍ତକାନ୍ଦି—ଦେ. ବି.—କାନ୍ତବୋବା (ଦେଖ)
Kāndakāndi ଭୁଗ୍ର ପ୍ରେମଜ୍ଞାମୂଳ ।

କାନ୍ତକୁନ୍ଦ—ଦେ. ବି.—କାନ୍ତବୋବା (ଦେଖ)
Kāndakunda Kāndabobā (See)

କାନ୍ତଶା—ଦେ. ବି.—(ସ. କନ୍ଦନ) —କାନ୍ତ (ଦେଖ)
Kāndapā Kānda (See)

କାନ୍ତା—ଦେ. ବି.—କନ୍ଦନବାଜ କପଳ କାନ୍ତଶା ।
କାନ୍ତଶା ହେ ନଥ କପଳ କାନ୍ତଶା ।
କାନ୍ତଶା ଦମନଶା ।

୧	ଇ	ଉ	ଗୁ	ଥ	ଏ	ଦସତ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାସିକ ସ୍ମାରକ	ସ	କ	ଶ,ଷ	ଛ	ଇସ୍	ତୁଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରତ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସ୍ଵାର ବା ପନ୍ଦୁ ବନ୍ଦୁ ସ୍ମାରକ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ୍ଯ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇଥ	କୁ	

[ଦୁ—ବିବାହତା କନ୍ୟାମାନେ ବାପ ଘରୁ ପ୍ରଥମେ ଶାଶୁଗରକୁ ଗଲାବେଳେ ପିତା, ମାତା, ଭାଇ, ଭାଉଙ୍କ, ଦୂରଶୀ ଅବ ଅମ୍ବୀୟ-ମାନଙ୍କଠାରୁ ବିଦୟୁ ନେବା ଉପଲକ୍ଷରେ କରୁଣ ସ୍ଵରରେ କାନ୍ଦବୁ । କେତେକ କରଣ, ଖଣ୍ଡାଏକଙ୍କ ଘରେ ବାଜିକାମାନେ ଏହି କାନ୍ଦବାକୁ ବୟୁଧ୍ୟାମାନଙ୍କଠାରୁ ଶିଶ୍ବ କରିବା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ, ଓ ଏହି କାନ୍ଦବା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କନ୍ୟାମାନେ ଅନେକ ପୋରଣିକ କଥା (allusion) ଓ ଘଟନାମାନ ସୂଚନା କରନ୍ତି ।]

କାନ୍ଦବ—ସ. ବ. (କନ୍ଦୁ=ରଞ୍ଜନ ପାତ୍ର+ପକ୍ଷାର୍ଥେ. ଅ)—ମିଳ୍ଲାବ;
Kandaba ମିଠାର—Sweetmeats; confectionery.

କାନ୍ଦବା—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତୁର) କି.—କାନ୍ଦବା—

Kāndabā To cry; to weep.

କାନ୍ଦବିକ—ସ. ବ.—(କାନ୍ଦବ + ନିଷକାର୍ଥେ. ଇବ)—୧ । ମିଳ୍ଲାବ
Kandabika ପ୍ରସ୍ତୁତକାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ିଆ; ହାଲ୍ଲେଇ—

1. Confectioner; a baker.

’ । ରୁଣ୍ଡକାଲ୍; ମିଳ୍ଲାବାଦ ବିକେତା—2. Loafseller.

କାନ୍ଦବୋବା—ଦେ. ବ.—ସହରି; କାନ୍ଦ=ପଶୁ ବୁ ବ୍ୟୋଦକସ୍ତବ+
Kāndabobā ବୋବା=ରୁଣ୍ଡେସ୍ବର) — ଉତ୍ତେଷ୍ଟରେ କନଳ;
କାନ୍ଦାକାଟୀ, କାନ୍ଦାକାଟୀ କନଳବଟା—Loud cry; wail;
ରୈନାଧୀନା, ରୈନା ପୀଟନା bewailing.
ଦେ. କି.—ଉତ୍ତେଷ୍ଟରେ କାନ୍ଦବା—

To bewail; to weep loudly.

କାନ୍ଦବୋବାଳ—ଦେ. ବ.—କାନ୍ଦବୋବା (ଦେଖ)
Kāndabobāl କାନ୍ଦବାଳ କରିବା—

Kāndabobā (See)

କାନ୍ଦବୋବାଳ କରିବା—ଦେ. କି.—ଉତ୍ତେଷ୍ଟରେ ଉପ୍ରସ୍ତୁତ
Kāndabobāl karibāt. କାନ୍ଦବା; ବିକାପ କରିବା—

କାନ୍ଦବାକାଟୀ କରା To weep bitterly and loudly; to
ରୈନାଧୀନା, ରୈନାଧୀନା bewail.

କାନ୍ଦବୋବାଳ ଶୁଢ଼ିବା—ଦେ. କି.—କାନ୍ଦବୋବାଳ କରିବା (ଦେଖ).
Kāndabobāl chhārdibā

Kāndabobāl karibā (See)

କାନ୍ଦ ମାର୍ଦିବା—କନନର ଉପକ୍ରମ ହେବା—

Kānda mārdibā To be about to cry.

କାନ୍ଦାଆସା କୁଳାଇଆସା

Kāndāāsā ପରିବାର ମଧ୍ୟ ଜଣକୁ କନାଇ କରି ଯିବା ଶୁଭ—The
Kandaribentā ଘରୁ ଯିବାର କରିବାକୁ ଅନ୍ତରୁ କଲାବେଳେ
ପରିବାର ମଧ୍ୟ ଜଣକୁ କନାଇ କରି ଯିବା ଶୁଭ—The
custom of making one of the members
of the family cry at the time of starting
for hunting purposes.

କାନ୍ଦାହାର—ଦେ. ବ.—(ନାମ)—(ସ. ଗନ୍ଧାର; ଗନ୍ଧାର) —ଆପଗାନ୍ତ-
Kāndāhāra ସ୍ଥାନର ଦୟିଗାଂଶରେ ଥିବା ପ୍ରଦେଶ ଓ ନଗର—
Name of a province and town in south
Afghanistan.

[ଦୁ—ଶୁଭତର ଉତ୍ତରପଣ୍ଡିମ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଶୁଭତ ସମ୍ମାଜିତ୍ୟ
ଦେଖିବା ନଗରର ଉତ୍ତର ପଣ୍ଡିମରେ କାନ୍ଦାହାର ଅବସ୍ଥା ।]

କାନ୍ଦ—ଦେ. ବ. (ସ. ସ୍ଵନ)—୧ । ଅନେକଶୁଦ୍ଧିଏ ଫେଣା ଲାଗିଥିବା
Kāndi କଦଳୀର ଦୃକ୍—

କାନ୍ଦି
ଶୌଦି 1. A stem containing many bunches
of plantains:
ବନ୍ଦିପାଣେ ପୋତା ହୋଇଛନ୍ତି ରଥା ତରୁ
ପଚ ମାନ ଭାର ପାରଣ ହୋଇ ରଥ । ବସ୍ତୁଶିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅବ ।

[ଦୁ—ଗୋଟିଏ ଫେଣାରେ କେତେବୁଦ୍ଧିଏ କଦଳୀ ଥାଏ;
ପେହୁପର କେତେବୁଦ୍ଧିଏ ଫେଣା ଗୋଟିଏ କାନ୍ଦରେ ଲାଗିଥାଏ ।]

’ । ଅନେକଶୁଦ୍ଧିଏ ନଢ଼ିଆପଳ ବା ତାଳ ଲାଗିଥିବା ରଥ—
2. A stem containing many cocoanuts or
palms.

’ । କଷ ଅବ ପାର୍ ବଳନ ଭକ୍ତା ଦେଲେ ଯେଉଁ ଧାନ
ମୁଳ ମିଳେ—3. Paddy got for letting bull-
ocks for use on hire.

କାନ୍ଦ କୁଣ୍ଠେଇ ହେବା—ଦେ. କି—୧ । କନାକଟା କରିବା—

Kāndi kunthei hebā 1. To cry.

କାନ୍ଦାକାନ୍ଦ—’ । କାନ୍ଦବାହାର ନିଜର ଅନିତା ପ୍ରକାଶ କରିବା—
ରୈନାଧୀନା 2. To whimper; to give vent to one's
unwillingness by crying.

’ । (ଉତ୍ତରାର୍ଥ) କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅସମ୍ଭବ ବା
ଅନିତା ପ୍ରତାପ କରିବା—

3. To express one's unwillingness to do
anything.

’ । କାନ୍ଦବା ଓ କାରୁତମିନତ କରିବା—
4. To weep and beseech.

କାନ୍ଦିପୁତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କାନ୍ଦ ଦିଶା=କେଉଁ ଦିଗକୁ+ଦୂର
Kāndigbhūta =ପ୍ରାୟ; କେଉଁ ଦିଗକୁ ଯିବ ବୋଲି
(କାନ୍ଦିପୁତା—ଶ୍ଵ) ବାକୁଳ)—ରମ୍ଭରେ କାନ୍ଦିବ୍ୟବିନ୍ଦୁତ୍;
ଦୂରରେ ଯାହାକୁ ବାଟ ଦିଶେ ନାହିଁ—Not able to
ascertain where to fly through fear;
bewildered; dumbfounded through fear.

କାନ୍ଦିବା—ଦେ. ବ. (ସ. କନ୍ଦ ଧାରୁ)—୧ । କନଳ କରିବା—

Kāndibā 1. To cry; to weep.

କାନ୍ଦା କାନ୍ଦିବା—କାନ୍ଦିବା—2. To shed water.

କାନ୍ଦା କାନ୍ଦିବା—କାନ୍ଦିବା—3. To utter a wailing or plaintive
sound; to lament.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସତତ ୯ ଚକିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ଏବଂ ୧ ଚକିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେବ ରକ୍ଷା କରିବ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୯ ଗା ୨ ପଢ଼ିବ ବୌଦ୍ଧ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାହୀପୁରୁଷ ଏବଂ ଶୋଭିଲେ, ଲୋକେ ଏ ରୂପାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ଲୋକେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଶାନ୍ତିନେ ପଢ଼ିବ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ୨ ବା ୧ ଚକିତ ବର୍ଷ ବା ମାହୀପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲାକୁ ଦେବ । ଯଥା—
ବାର' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର' ଶୋଭିଲେ; 'ବୃଦ୍ଧ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଦ୍ଧ' ଶୋଭିଲେ; 'କଥୁ' ନ ମିଳିଲେ 'କଥୁ' ଶୋଭିଲେ; 'ଆର୍ଗନ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଆର୍ଗନ୍' ଶୋଭିଲେ; 'ଆଲକତ୍' ନ ପାଇଲେ 'ଆଲକତ୍' ଶୋଭିଲେ ।

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କି—ଖେଳରେ ହାର ବୁଥା ଗୋଲ କରିବା—
To set up a row after defeat in a game.

[ଦ୍ର—ଲୋକେ ଗର୍ଭର ମନୋଦୂଷରେ କାନ୍ଦିନ୍ତି; ରେଗ ବା ପ୍ରଦାରିତନିତ ଶଶରପୀଡ଼ା ଯୋଗୁଁ କାନ୍ଦିନ୍ତି; ରଙ୍ଗ ବା ପ୍ରେମବିହୁଳ ହୋଇ କାନ୍ଦିନ୍ତି; ଅଖରୁ ଲୁହ ବହିବା କାନ୍ଦିବାର ଲକ୍ଷଣ । କାନ୍ଦିବା ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ କାନ୍ଦିବା, କୁଛେଇବା, ବୋବେଇବା କିମ୍ବାମାନ ସହି ଚରବୁପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

କାନ୍ଦିବା କୁଛେଇବା—ଦେ. କି—କାନ୍ଦିବାନୁଛେଇ ହେବା (ଦେଖ)
Kାନ୍ଦିବାକ କୁଥେଇବା—Kାନ୍ଦିକନ୍ଥେଇବା (See)

କାନ୍ଦିବସାରିବା—ଦେ. କି—ବହୁ ଲୋତକ ଧାରିପାତ କରିବା—
Kାନ୍ଦିବସାରିବା—To shed tears profusely.

କେନ୍ଦେଭାସାନ ହାତଗୋଡ଼ ବାଜ ରବାଇଲେ ବାଜ,
କି ଦୂରି ବେବେ ସୁଧାର୍ତ୍ତ ଉଦର—ରବାସ. ରାତଲବା ।

କାନ୍ଦିରିବା—ଦେ. ବି. (ସ. କିନ୍ତ ଧାରୁ)—କାନ୍ଦିରିବା (ଦେଖ)
Kାନ୍ଦିରିବା—Kାନ୍ଦିରିବା (See)

କାନ୍ଦିଶିକ—ସ. ବି. (କାଂ + ଦିଶଂ + ଇକ; 'କାଂ ଦିଶଂ ନ ପଶ୍ୟଇଛି
Kାନ୍ଦିଶିକ କାନ୍ଦିଶିକଃ; କଷ୍ଟରେ ଅତରକୁ ହୋଇ ପଳାଇବା—

ବେଳେ ସେ କେଉଁ ଦିଶକୁ ଝୁହୁଁ ଧାରେ ନାହିଁ)—
୧ । ଦୟାଦୂତ; ଦୟାରେ ପଳାୟିତ; ଦୟାଦୂତ—

1. Dumbfounded through sudden fright;
bewildered through fright.

କାନ୍ଦିଶିକ କୋହ ବନ୍ଦ ହେବ ତହୁଁ, ସରକର୍ତ୍ତ ମାରଯାବ—
କବନ୍ଦିର୍ଯ୍ୟ. ତନ୍ତ୍ରକାଳ ।

୨ । ବୈକୁବ୍ୟପ୍ରକାଶ—

2. Struck or agitated with fright.

ପାତର ଉତ୍ତାଳେ ରହିଥିବ ତର
ଦିଦି ମୁଖେ କାନ୍ଦିଶିକ ପର—ପଥାନ୍ତି, ପରବାର ।

କାନ୍ଦୁମାନୁଶ—ଦେ. ବି. —କାନ୍ଦୁଶିମାନୁଶି (ଦେଖ)
Kାନ୍ଦୁମାନୁଶ—Kାନ୍ଦୁମିମାନୁଶି (See)

କାନ୍ଦୁଶିଥ—ଦେ. ବି.ପୁ—କନ୍ଦନଶିଳ—Continually weeping;
Kାନ୍ଦୁଶିଥ କନ୍ଦନ କାନ୍ଦଣ—

କାନ୍ଦୁଶିଥ । କାନ୍ଦନ କାନ୍ଦନ—

Kାନ୍ଦୁଶିଥ—Feminine of Kାନ୍ଦୁଶିଥ—

କାନ୍ଦନ କାନ୍ଦନ—ଦେ. ବି. (ସ. କନ୍ଦନ)—କନ୍ଦନ; କାନ୍ଦଣ—
Weeping.

ତୋପାଳ କାନ୍ଦଣ ବୃଦ୍ଧ ହୁବୁ,
ବାର୍ଷି ଦେଇଥିବ କି ବହୁ ଚମକୁ । ବହୁଦୀନ ମହାବରହ. ଶର୍ମ ।

କାନ୍ଦୁଶିମାନୁଶ—ଦେ. ବି. — ୧ । କାନ୍ଦିକାନ୍ଦ; କନ୍ଦନନୋଦ୍ୟତ—
Kାନ୍ଦୁଶିମାନୁଶ—About to cry.

କାନ୍ଦୁମେମାନୁଶ—୨ । କାନ୍ଦିଲୁହର ହେବା—2. Crying.

୩ । କନ୍ଦନପୁରରେ ଅଞ୍ଚିତେଗ ପ୍ରକାଶଗାସ୍ତ—

3. Plaintive.

କାନ୍ଦୁଶିମାନୁଶ—ଦେ. ବି. —କାନ୍ଦୁଶିମାନୁଶି (ଦେଖ)

Kାନ୍ଦୁମାନୁଶ—Kାନ୍ଦୁମିମାନୁଶି (See)

ମେ ତେ ଦେଖି ସେ ଦୂରକଣ କାନ୍ଦୁଶିମାନୁଶି ହୋଇ କହିଲେ ।

ପକାରମୋହନ. ହମାଣପାଠ୍ୟ ।

କାନ୍ଦୁରମାନୁଶ—ଦେ. ବି. —କାନ୍ଦୁଶିମାନୁଶି (ଦେଖ)

Kାନ୍ଦୁରମାନୁଶ—Kାନ୍ଦୁମିମାନୁଶି (See)

କାନ୍ଦୁର—ଦେ. ବି. ପୁ—କନ୍ଦନଶିଳ; ଯାହାର କାନ୍ଦିବାର ଅଭ୍ୟାସ—

Kାନ୍ଦୁର—Given to crying; often crying at trifles.

କାନ୍ଦୁରି

ଦେଖିବା

କାନ୍ଦୁରି—ଦେ. ବି.—(ସ. କିନ୍ତ ଧାରୁ) —ଅଥାରରେ ବସିଥିବା ବୈଶି

Kାନ୍ଦୁରିବା ସିରି ଯିବା ପିଠାରୁ ରସ ବହିବା—Oozing of

juicy liquid from steam-boiled cake.

(ସଥା—ଏ ପିଠା କାନ୍ଦୁରିଲାଣି ।)

କାନ୍ଦୁର—ଦେ. ବି.—ଅକଣ୍ଠା ଲାଜକୁଳ ଶାଗ—

Kାନ୍ଦୁରି

ଦେ. ବି. ଶ୍ରୀ—କାନ୍ଦୁରିର ଶୀଲିଙ୍ଗ—

Feminine of Kାନ୍ଦୁରା.

କାନ୍ଦୁର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି.—କନ୍ଦମୂଳ (ଦେଖ)

Kାନ୍ଦୁର

ଦେ. ବି. —କାନ୍ଦୁର (ଦେଖ)

Kାନ୍ଦୁରି (See)

କାନ୍ଦୁମାନୁଶ—ଦେ. ବି. —କାନ୍ଦୁଶିମାନୁଶି (ଦେଖ)

Kାନ୍ଦୁମାନୁଶ—Kାନ୍ଦୁମିମାନୁଶି (See)

କାନ୍ଦୁଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର ଓ ଗଞ୍ଜାମ) ବି.—ଏକ ପ୍ରକାର ଦରଡ଼—

Kାନ୍ଦୁଲ—A kind of pulse.

କାନ୍ଦ୍ର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି.—ଶ୍ରୀ—କାନ୍ଦ୍ର (ଦେଖ)

Kାନ୍ଦ୍ର

ଦେ. ବି. —କାନ୍ଦିରବା (ଦେଖ)

Kାନ୍ଦିରିବା

ଦେ. ବି. —କାନ୍ଦିରିବା (See)

କାନ୍ଦିରି—ଦେ. ବି.—(ସ. ସ୍ଵର) —ସ୍ଵର—

Kାନ୍ଦିରା

ଶିର ଘରିବ ସେଇ କାନ୍ଦିରି

କାନ୍ଦିରି—ମନେ ନ ଥିବ ତାକ ବଧ । ଜଗନାଥ ଭଗନର ।

[ଦ୍ର—ମନୁଷ୍ୟର ବାହୁମୂଳ ଓ ବେକର ମଧ୍ୟବତ୍ତୀ ଭ୍ରପର ଅଂଶ

ଓ ପଶୁମାନଙ୍କ ଆଗଗୋଡ଼ର ମୂଳ ଓ ମୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରପର ଅଂଶକ

କାନ୍ଦିରି କହନ୍ତି ।]

କାନ୍ଦିରିବା—ଦେ. କି.—କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କାନ୍ଦିରିବା

Kାନ୍ଦିରିବା—ବହିବା; କାନ୍ଦିରିବା—To take or

carry a thing or person on the shoulder; to shoulder.

କାନ୍ଦିରିବା

ନ	ର	ତ	ବ୍ୟାକ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଆଳାନୁଷ୍ଠାନିକ ସୁନ୍ଦାରୀ	ଅ	କ	ପାତା	ଜୀ	ଇଯୁ	ଭାବ	ଲ
୧	ରି	ତି	ବୁ	କୁ	ମୈ	ଆଳାନୁଷ୍ଠାନିକ	ଆଳାନୁଷ୍ଠାନିକ ସୁନ୍ଦାରୀ	ଅ	ମ	ପାତା	ଜୀ	ଇଯୁ	ଭାବ	ଲ

କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ଦେବା—ଦେ. ଫୀ.— ୧। (ସକାରକାନ୍ତଥ କେବେଶମି
Kandhaku kāndha debā ଭାଷା) — ସକାରକାନ୍ତଥ
କଂଧାଦେଖା, କଂଧାକାରିକରା ବେବେଶମାନେ ଏହାତୁ କାନ୍ଧକୁ
କଂଧାକେନ୍ଦ୍ରୀ ଥିବାର ବାହୁଶରେ ସମାନ ଭାବରେ ଲାଗାଇବା—
1. To put the shoulders together to the

୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ପରିଶ୍ରମପୂର୍ବକ ଏକଯୋଗ ହୋଇ କୌଣସି
କର୍ମ କରିବା—2. (figurative) To work
earnestly in cooperation.

କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ସାଇବା—ତେ. ହୀ.— ୧। କାନ୍ଧ ପଡ଼ିବା (ଦେଖ)
Kandhaku kāndha pāiba Kāndha pardibā! (See)

କାନ୍ଦବାର୍ତ୍ତ—ଦେ. ବି.—ଗଢି ରଳେ ନୋଟ (ଦେଖ)
 Kāndbarīt—De. B.—Gṛḍi ṛlē Nōt (See)

କାନ୍ଧ ଧରାଧରୀ—ଦେ. ବିଶ.—କନ୍ତୁତା ବା ସହପରହର କିର୍ତ୍ତନମୂଳ୍ୟ
Kandha dharadhari ପରାମର କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାଇ ଠିଆ
ହୋଇଥିବା ବା ଗୁଲୁଥିବା (ଦୁଇ ମାତ୍ର)—(two
persons) Holding each other's shoulders
in token of friendship or companionship.

କାନ୍ଧ ପକାଇବା—ଦେ. କ୍ଷ. । ସବାର ଅଧି କୋଣ୍ଠକୁ ଏକ କାନ୍ଧକୁ
Kāndha pakāibā ଅନ୍ୟ କାନ୍ଧକୁ ବଦଳାଇବା—

୧. To change shoulders
୨। ସମକଳ ହେବା—୨. To be a match for.

କାନ୍ଧ ପଡ଼ିବା—ଦେ. ବ.—(ସବାର ବେହେରୁକ ଲୁଣା) — ଏକ ପାଶର
Kandha pardibā ସବାର ବାହୁଙ୍ଗରେ ଛାପିଥିବା ଏକାଥିବ
 ବେହେରୁକ କାନ୍ଧ ସମୀକ ଛାତାଯାଇ ହେବା—
 The state of the shoulders [of the
 bearers of a palki-pole being of the
 same level.

କାନ୍ଧବଦଳ—ଦେ. ବି.—ସବାରକାଙ୍ଗା ବେହେସୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
Kandhabadala କାନ୍ଧେରୁଥିବା ବେହେସୁମାନଙ୍କୁ ଅକଷ୍ମର
 କ୍ଷାରସଦଳ ଦେଇ ଥନ୍ୟ ପଞ୍ଚ ବେହେସୁମାନଙ୍କର ସବାରରେ କାନ୍ଧ
 କର୍ତ୍ତାବଦଳ ଲାଗାଇବା—The changing of shoulders by
 different relays of palki-bearers.

କାନ୍ଧବଦଳ—ଦେ. ବ—କାନ୍ଧବଦଳ (ଦେଖ)
Kāndhabadali Kāndhabadala (See)

କାନ୍ଦ ବାନ୍ଧିବା—ଦେ.କି—(ଶଗଡ଼ିରୁହା ବଳଦମୀଙ୍କେ) କାନ୍ଦିବୁ ଟେବ
Kandha bandhibe ତଥି ଶଗଡ଼ିର ଏ ମନ୍ଦିରର କଲ୍ପନା କାନ୍ଦିବୁ

କରୁଣେ—To keep the shoulders lifted up while bearing the yoke (said of cart-bullocks).

କାନ୍ଧବିଣ୍ଡି—ଦେ. ବି—ସହଦା କାନ୍ଧରେ ଭାର କିମ୍ବା ସବାରକାରୁ ଶିଖିଲା କାନ୍ଧବିଣ୍ଡି
Kandhabindi ବହିବାହାରୀ ପଶୁ ବା ମନୁଷ୍ୟର କାନ୍ଧର ଯେଉଁ
କୀଥେବକଣ୍ଠ ମାତ୍ରପେଣୀ ଓ ଗମତୀ ଶଳ୍କ ହୋଇ ଶ୍ରମହର୍ଷୀ ହୋଇ
କଞ୍ଚକାଟେ ଆଏ—Bunion or callus formed on the
shoulder of a person or beast who
habitually shoulders loads.

କାନ୍ଧବେଣ୍ଟୀ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ାତ) ବି—କର୍ମବିଅ, ବକ୍ତୁଆ ଓ
Kandhabhendā ଦୃଷ୍ଟୁସ୍ତୁ ସୁବଳ—A strong and
stout young man without intelligence.

କାନ୍ଧରେ ଯିବା—ଦେ. ବ.—ମରେ ପବ ଜୀବକୁ ତୁମ୍ମାନଙ୍କ କାନ୍ଧରେ
Kāndhare jiba— କୋକେଇରେ ଶୁଣାନକୁ କିଅ ହେବା;
ମରିବା—To be carried on the shoulders of
one's brothers after dying: to die.

କାନ୍ଧ ଲଗାଇବା—ଦେ. କି—ସବାରୁ ବାହୁଁ ଶରେ ବିମ୍ବା ଶଗଡ଼ି ଯୁଥଳିରେ
Kandha lagāibā (କେହେବ ବା ବଲଦ) କାନ୍ଧକୁ ଫୁସୁଲ
କୀଖଲାଗାନ୍ତି ତରିବା—To put one's shoulders to a
ପାଲକିପାଳା voko or palki-pole.

କାନ୍ଧସଂଧି—ଡେ. ବି—ଦୁଇ କାହର ମିଳନ ପ୍ରାଣ; ପିଠିର ଉଚ୍ଚ ଅଂଶ—
Kandhasandhi The part of the back between
the two shoulders.

କାନ୍ଧ ହେବା ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ସେ ଦସ୍ତ
କାନ୍ଧରେ ଯେ ପୋଣି ବନ୍ଦିଶ ଗୁଡ଼ । ଦୃଷ୍ଟିରେ ମହାପଦତ୍ତ, କର୍ମ ।
କାନ୍ଧ ହେବା—ଦେ. କି—ଆଜିମ ବ୍ୟକ୍ତିର କାନ୍ଧରେ ବାହୁଦ ହେବା—
Kāndha hebā To be carried on another's
ଶାଖ ହେବା shoulders.

କଞ୍ଚାମେ ହୋଲା
ଅଳ—ଡେ. ଥ—୧ । (କଦଳୀ) କାଳି (ଦେଖ)
Kandhi 1. (Kadali) Kandi (See)
ଗୋଟାରୁ ପାତା ବନରୀ ପାରିଏ ଅରାବ । ପରମୋହକ ରକ୍ଷଣକ ।
, । ସବରିବାନ୍ତରେ ଦେହେଶୁମାଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସେଇଁ ମାନେ
ଏହି ସଂଗରେ ବା ଏହା ବାହୁଧରୀ କାନ୍ଦେଇଥାଏ—
2. Car-bearers of a paddle

ଦେ. କିଣ—୧। (ସ. ସୁନ) କାନ୍ତରେ ଭାରବାହୀ (ବ୍ୟକ୍ତି);
ଯାନବାହିକ (ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Bearing a load
on the shoulders.

ସାଧାରଣ ଯେବେ ଅପର ପୁଷ୍ପରେ ସୁତ ଏ କିନ୍ତୁ ଅଷ୍ଟା ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ଗୁଣୀ ବେଳି ବାହଁ । ଅବେଳା ୧ ବା ୨ ଉଚ୍ଚତ କରିଥିଲେ କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ
ଶବ୍ଦ ଖୋଲିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ନ ଦିଲବ ତେବେ ଖେ ବେ ପାଇଁ ପଥାନ୍ତମେ ହର୍ବ ଦୟେୟ । ବା ୧ ଉଚ୍ଚତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାପୁରୁଷ ଶବ୍ଦ ଖୋଲିଲୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଜାର’
କି ମିଳିଲେ ‘ଜାର ଖୋଲେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଖୋଲେ; ‘ବଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବଧୁ’ ଖୋଲେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜନ’ ଖୋଲେ ।

୨। ନାତିଗୁରୁ ନାତିତ୍ତବ (ଭୂମି)—

2. (land) Which is neither high nor low.

କାନ୍ଧିଆ ଗଢ଼—ଦେ. ବି. (ସ. ସ୍ଵର୍ଗ)—ଏବରିଲର ମହି ଗଢ଼—

Kāndhiā gardī The middle belt of the thatch of a house.

କାନ୍ଧିଆ ବେହେରା—ଦେ. ବି—ଯେଉଁ ହେଲେଇମନେ ସବାରର ଥାଗ
Kāndhiā beherā ଓ ପଛବାଉଁଶକୁ କାନ୍ଧିଆ ସବାର ବୁଝନ୍ତି
କାନ୍ଧିଆ କାନ୍ଧିଆ—Palki bearers.

[ତ୍ରୁ—ରନ୍ ରନ୍ ଅଛଲରେ ରନ୍ ରନ୍ ଜାତିର ଯେବେ କାନ୍ଧିଆ
ବେହେରା ହୃଥକୁ ପୁଣ୍ଡ ଓ କଟକ ଜିଲ୍ଲରେ ଗର୍ଭତ ଓ ବାଉରି-
ମାନେ କାନ୍ଧିଆ ବେହେରା ହୃଥକୁ । ଗର୍ଭତମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ
କରଣମାନଙ୍କୁ କାନ୍ଧିଆ; ବାଉରିମାନେ ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କ, କାନ୍ଧିଆ ।
ବାଲେଶର ଓ ମେଦମାପୁରରେ ପାଣ ଓ ହାତମାନେ କାନ୍ଧିଆ
ବେହେରା ହୃଥକୁ । ସବାର କାନ୍ଧିଆ ପ୍ରଶାଳୀ—ଏକା କାନ୍ଧିଆରେ
ସବାରବାଉଁଶକୁ ସମସ୍ତେ ନ କାନ୍ଧିଆ ଜଣେ ଡାହାଣ କାନ୍ଧିଆରେ
ଓ ଥରୁ ଜଣେ ବାର୍ତ୍ତା କାନ୍ଧିଆରେ କାନ୍ଧିଆରେ । ଏହିପରି କାନ୍ଧିଆରେ
ହାର ବେହେରମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼କୁ ଗୋଡ଼ ନ ବାକି ସୁରିଆରେ
ଗୁଲି ହୁଏ ଓ ସବାର ନ ଦୋହଲ କାନ୍ଧିଆରେ ଥୟ ହୋଇ ରହେ ।
କାନ୍ଧିଆ ବେହେରମାନଙ୍କର ନାମ:—(୧) ପିଙ୍ଗ (ପିଙ୍ଗ), (୨) କୁମ୍,
(୩) ପିଙ୍ଗାଳ, (୪) କୁମ୍ବାଳ, (୫) ମୁଳିଆ, (୬) ଗରବ (ଗରବ),
(୭) ଗରବିଆ । କାନ୍ଧିଆ ବେହେରମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାର, ତାକ:—ଏହା
ଥନେକ ପ୍ରକାର ଓ ତାହା ଓ ଅକ୍ଷରିଆ, ଓ ଅକ୍ଷରିଆ, ଓ ଅକ୍ଷରିଆ,
ଓ ଅକ୍ଷରିଆ ଓ ରନ୍ ରନ୍ ରାଗିଣୀବିଶିଷ୍ଟ । ରନ୍ ରନ୍ ଅଛଲର
ବେହେରମାନେ ରନ୍ ରନ୍ ଶକୁ ଓ ରାଗିଣୀରେ ତାକନ୍ତି । ଏହି
ତାକନ୍ତାର ଆଗକାନ୍ଧିଆ ବେହେରମାନେ ପଛକାନ୍ଧିଆ ବେହେରମାନଙ୍କ
ସଙ୍ଗେ କଥାବାତ୍ର ହୃଥକୁ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ସାବଧାନ କର
ଦିଅନ୍ତି । ସେଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଥନେକ ରଗ, ଥକୁ କଥା ଓ ଅଧୀଳ
କଥା ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି । ସେଥିରୁ ଗୁଡ଼ିଏ ଏ ଭାଷାକୋଣର ରନ୍ ରନ୍
ସ୍ଥାନରେ ଅକ୍ଷରକୁମରେ ଦିଥ ଯାଇଥିଲୁ । ସେମାନେ କେବେଳୁଛି
କିଶିଷ୍ଟ ଶକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । କାନ୍ଧିଆ ବେହେରମାନଙ୍କ
ଗାତଃ—ଆଗ ବେହେରମାନେ ତାକ ତାକିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ଓ ପଛ
ବେହେରମାନେ ଯେହି ତାକକୁ ଶୁଣି ସରକ୍କ ହେଉଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ
ପଞ୍ଚାକ ସବାର କାନ୍ଧିଆରୁ ଅବସର ପାଇ ପାଇ ପାଇ ପାଇ ବରୁ
ଦୂରରେ ଗୁଲୁଆନ୍ତି ସେମାନେ ଶ୍ରମାପନୋଦନାର୍ଥ ଓ କାନ୍ଧିଆରୁ
ବେହେରକୁ ଭୟାହୁତ କରିବା ଭ୍ରଦେଶ୍ୟରେ ପୌରଣିଙ୍କ ଓ
ସମୟ ସମୟରେ ଅଣ୍ଣିଲ ଗାତ ବୋଲୁଆନ୍ତି ।]

କାନ୍ଧିଆ କରିବା—ଗ୍ର. କି.—କାନ୍ଧିଆ କରିବା (ଦେଖ).

Kāndhua karibā Kāndha karibā (See)

କାନ୍ଧିଆ ହେବା—ଗ୍ର. କି.—କାନ୍ଧିଆ ହେବା (ଦେଖ)

Kāndhua hebā Kāndha hebā (See)

କାନ୍ଧିଆ—ଦେ. କିଶ୍ଚ—କାନ୍ଧିଆ । (ଦେଖ)

Kāndhuā Kāndhiā 2 (See)

କାନ୍ଧେଇବା—ଦେ. କି. (କାନ୍ଧିଆରୁ ଡ୍ରାଙ୍ଗ ନାମାଥାତୁ) —

Kāndheibā ୧। କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ କାନ୍ଧରେ ବହନ କରିବା—

କାନ୍ଧାନା—ଦେ. କି. କାନ୍ଧାନା ଭାବ ବହନ କରିବା—

କାନ୍ଧେ ବଳଦ—ଦେ. ବି.—ଗୋଟିଏ ବଳଦ—

Kāndhe balada One bullock.

[ତ୍ରୁ—ଗୋଟିଏ ବଳଦର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର କାନ୍ଧ ଥିବାରୁ ଏପରି
ବ୍ୟବହାରିବାରୁକୁ ହେ । ଘରେ ହାତା ।]

କାନ୍ଧେଇବା—ଗ୍ର. କି.—କାନ୍ଧେଇବା (ଦେଖ)

Kāndheibā (See)

କାନ୍ଧକୁବୁଜ—ଗ୍ର. (ପଦ୍ଧ) ବି—କାନ୍ଧକୁବୁଜ (ଦେଖ)

Kānyakubuja Kānyakubja (See)

କାନ୍ଧକୁବୁଜ କାନ୍ଧ ଦେଖ

(କାନ୍ଧକୁବୁଜ ହେ—ବସ—ନଗନାଥ, ବୁବରାତ ।

କାନ୍ଧକୁବୁଜ—ଗ୍ର. ବି. (କନ୍ଦା+କୁବୁଜ+ଥ) —

Kānyakubja ୧। କନ୍ଦେଇବା ଦେଖ; କନ୍ଦାକୁବୁଜ (ଦେଖ)

1. Kānyakubja (See)

କାନ୍ଧକୁବୁଜ କରିବାର ପରି,

କରିବାର କରିବାର କରିବାର ।

କରିବାର କରିବାର କରିବାର ।

କାନ୍ଧକୁବୁଜ ଆତମା ପରି କରିବାର କରି

୧	ଇ	ର	ଗୁ	ତ	ଏ	ବସନ୍ତବର୍ଷି	ଅନୁଲାପିକ ସୁଲାକ୍ଷଣ	ଶ	କ	ଶ୍ଵେତ	କି	ରୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ର	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଆକାଶନତର୍ଷ ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ସୁଲୁ ବର୍ଷି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଥ	ତ	କ	

କାପକାପ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) । ଅ—(ଜୀବ ମଳ ପୂର୍ବରୁ ପାଠିଲୁ
Kāpkāp ମେଲ କରିବା (ତୁଳିବା; ଧୂଳିଲାକରଣ) ଶୋତମୟ;
ମୁସ୍ତୁ ଅକୁପୁରା—Decadent; in a dying
condition.

ପରିବା ପରିତ୍ରାଣ ବାତି ତିଲ କଂଗ୍ରେସ କମେଟିକାଲେ ଟଙ୍କୁ ହୁଏ ହେଉଥିଲେ । ଭାବ
ଫେର୍ତ୍ତୁ ସରମାତରୁ ଅବସା ହେବ ‘କାପକାପ’ ଆର ବାହାର ପଡ଼ିବ ସବ ବଥା ।
ସମ୍ବଲପୁର ପରିବାରକ ୧୯୦୫-୧୯୧

କାହିକାପି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ପ୍ରକାପି—

Kāpkāpi Butterfly.

କାପଟେନ—ବେଦେ. କି ଇଂ? କାପଟେନ)—କାପ୍ରାନ (ଦେଖ)—
Kāpten Kāpten (See)

କାପଡ଼ା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି (ସ. କର୍ପଟ; ତୁଳ ହିନ୍ଦ କପଡ଼ା)—
Kāprdā ଲୁଗା; ବସ୍ତ୍ର—Cloth.

[ଦ୍ୱ—କାପଡ଼ା ଶବ୍ଦ ଲୁଗା ଅର୍ଥରେ ଡେଣାର ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ
ବ୍ୟବହର ହୁଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଶିରକାପଡ଼ା, ତେଲକାପଡ଼ା
ଶବ୍ଦରେ ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଅଛି ।]

କାପର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—ରେମିତିଲନ ମୂଳ—

Kāpri The root of a medicinal creeper;
Hemidesmus Indicus.

କାପ—ଦେ. ବି (ସ. କର୍ମପାଳି; ତିମ୍ବ କମ୍ପାଥାରୁ; ମୁଣ୍ଡର ବନ୍ଦରଙ୍ଗା—
Kapa ବେଳେ ଏହା କାନ୍ଦିରେ କମ୍ପିବାରୁ)—୧. ଚଟକା ବା
କନ୍ଦରଟଳୀ ବର୍ତ୍ତିତ କାନ୍ଦର ଅଳକାରବିଶେଷ—1. A kind of
କାପ; କନ୍ଦରଟଳ— flat ear ornament.

କେତେକ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବହାର କାପ—କାପିବେଶ୍ୟବ୍ୟବ୍ସାୟ ।

୨। (ହି. କପଟ) ଛନ୍ଦବେଶ; ଛଳନା—

2. Mask; false appearance; pretext.

୩। କଙ୍ଗଦେଶରେ ଲାକ୍ଷେତ୍ର ଶେଣୀର ବ୍ରାହ୍ମିଣାମନଙ୍କର
କୌଲୀନ୍ୟବ୍ୟତି ଦେଖିବୁ ଦେଖିବା ନିକୁଞ୍ଜି—
3. Inferiority due to infringement of
rules of Kulinism amongst the Bārendra
Brahmanas of Bengal.

୪। ପୁରୁଣା ଶଗଡ଼ର ତୁମରେ ଅଖବାର ଘୋରହୋଇ ବଢ଼ି
କଣା ହୋଇଗଲେ ସବୁ କଣା ଥିବା ଶକ୍ତିର ଗୋଲା
କାଠ, ଯାହା କି ତାହା ମଧ୍ୟରେ ଉଞ୍ଚାଇ ଦିଅସାଏ—

4. A round piece of wood with a small
hole put into the nave of a cart-wheel of
which the eye has been worn out and
enlarged by friction with the axle.
ଦେ. କପା—୧। କପଟବେଶ—1. Wearing a mask.
୨। କୌଲୁକବାଧା (ଶୋଧିନାଥ ନାନ୍ଦ) —2. Sportive.
କାପଟିକ—ହ. ବି ଥୁଣ୍ଡ (କପଟ + ସର୍ବାର୍ଥ ରକ) —

Kāpatika ୧। ଶିଥ; କପଟ—1. Deceitful; guileful.

୨। କପଟାଗୁଣ—

2. Hypocritical.

ହ. ବି. ଥୁଣ୍ଡ—ଶତ—Student.

କାପଟେନ୍ସ ବି (କପଟ + ସାର୍ଥେ ବା ଭାବେ. ସ; ରୁକ୍ଷ ଶୋଧେ,
Kāpatya ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ) —

୧। ଶଠା—1. Deceit,

୨। କପଟାଗୁଣ—

2. Hypocrisy; dissimulation.

୩। ଦୁଷ୍ଟଗା—3. Wickedness (M. W.)

୪। ଅସତ୍ସଣ—4. Dishonesty (M. W.)

[ଦ୍ୱ—କପଟ ଶବ୍ଦ ବିଶେଷ୍ୟ; ଏଥରେ ବାବାରେ ସ ପ୍ରତ୍ୟେ
ହସ୍ତୁ ବିଦ୍ୟକରଣ ନାତିରିବୁକ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସୁମୁର ଗୁରୁମାନ
କରେ କାପଟ୍ୟ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଦୃଷ୍ଟି ହୁଏ ଓ ସୁମୁର ଅଭିଧାନ
କାରମାନେ (ଯଥା—କିଲୁମନ୍ ସାହେବ, ପ୍ରକୃତିବାଦ ପ୍ରଣେତା)
ଏହାକୁ ‘ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ’ ଶବ୍ଦ ପରି ବିଶେଷ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଅଛନ୍ତି ।]

କାପଡ଼—ଦେ. ବି—କପଡ଼ା (ଦେଖ)

Kāprda (See) Kāprda (See)

ସୁନ୍ଦର ଦେଇବ ମାତ୍ର, ଦୁଃଖ ପାରୁତ୍ତ କାପଡ଼—କାପାରୀ

କାପଡ଼ା (ଉତ୍ସାହ)—ଦେ. ବି—କପଡ଼ା ଉତ୍ସାହ (ଦେଖ)

Kāprda (etc) Kaparda etc. (See)

[ଦ୍ୱ—ଧାରଣତଃ ଏ ଶବ୍ଦ ଶାକାପଡ଼ା ବା ଶିରକାପଡ଼ା ଓ
ତେଲକାପଡ଼ାରୂପେ ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହୋଇ ବ୍ୟବହର
ହୁଏ ।]

କାପଡ଼—ଦେ. ବି (ସ. କାର୍ପଟକ)—

Kāprdi ୧। ବସ୍ତ୍ର ବିକ୍ରେତା—

କାପଡ଼ା

1. A dealer in clothes.

କାପରୀ ଯେ ବୁଲ୍ଲାଇ କରି ଲୁଗା ବିକେ; ପାଠୀ—

2. A hawker of cloth.

୩। (ପ୍ରାଚୀନ ବ୍ୟବହାର) କାନ୍ଦାଧାର ଉପକରଣରେ—

3. A class of beggars wearing ragged cloth.

କାପତିଥ—ଦେ. ବି—କାପଟି (ଦେଖ)

Kāpatia (See) Kapardi (See)

ବାରଣ କାପତିଥ ଯଥି ବସେ । ପ୍ରାଚୀ ରେବେରା ।

କାପଟା—ଦେ. ବି (ସ. କପୋତ)—କାପଟା (ଦେଖ)

Kāpatā (See) Kāpatā (See)

କାପତାକାପତି—ଦେ. ବି (ସହଚର ଶବ୍ଦ)—କାପାକାପତି (ଦେଖ)

Kāpatākāpati Kaptakāpti (See)

କାପତାନ—ଦେ. ବି (ହେ. କାପଟେନ)—କାପତାନ (ଦେଖ)

Kāpatān (See) Kapati (See)

କାପତାର—ଦେ. ବି—ବିନ୍ଦୁ କାପତାର ଶବ୍ଦ (ଏହା ପ୍ରାମ୍ଲିଙ୍ଗ ଧୂଟ ଭିତ୍ତି

Kāpatār (See) Kapati (See)

କାପତାର—ଦେ. ବି—ବିନ୍ଦୁ କାପତାର ଶବ୍ଦ (ଏହା ପ୍ରାମ୍ଲିଙ୍ଗ ଧୂଟ ଭିତ୍ତି

Kāpatār (See) Kapati (See)

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ମୃତି ୧ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଶର ମହା ଯୁଧରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଗାହଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ଦୀ ମହାଯୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦରେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ କ. ମିତିବ ଦେବେ ଯେହି ଏବ ପାର୍ବ୍ତୀ ଯଥାଜିମେ ଚନ୍ଦ୍ରର ଦିନସତ୍ତଵ ୨. ବା ୩ ଚନ୍ଦ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ଦୀ ମାତ୍ରା ଯୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ଶେଷିବେ । ଯଥା—
‘ପାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଶାର’ ଶେଷିବେ; ‘ଶୁଦ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃଷ୍ଣ’ ଶେଷିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଶାର’ ଶେଷିବେ; ‘ଅଳକର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକର’ ଶେଷିବେ ।

[ଦ୍ୱ—୧ । ଗୋଟିଏ କପୋତକୁ ବାଧ ଥର ତାକୁ ଅଣ୍ଟିରେ ପୋଡ଼ିଲୁ, ଏହା ଦେଖି କପୋତ ସେ ଅଣ୍ଟିରେ ପଡ଼ି ଖାସ ଦେଇ-
ଥିବା କଥା ପୁରାଣରେ ଅଛି । ୨ । କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ଦବିଷ୍ୟାଶୀମାନେ
ଦବିଷ୍ୟାଶୀମାନ ବଢ଼ା ହୋଇଥିବା ପତରକୁ ରୁଧାଦାମୋଦରଙ୍କ ନାମରେ
ନେବେଦ୍ୟରୁପେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥାର ସେହି ପତର ପାଖରେ ଦୂର ଝଣ୍ଡ
ସାନ ପଦରେ ବିହୁତ ଅନ୍ତର ରଖି ସେ ଦୂରଖଣ୍ଡି ପତରକୁ କାପ୍ତା ଓ
କାପ୍ତିଙ୍କ ନାମରେ ପାଣିଛାନ୍ତି ।]

କାପ୍ତା କାପ୍ତି ଉଡ଼େଇବା—ଦେ. କି—କାର୍ତ୍ତିକ ମାସର ଦାମୋଦର—
Kaptā kāpti urdeibā ବ୍ରତ ଉଜାଇବା—

To conclude the Dāmodara Brata vow
observed during the month of Kārtika.

[ଦ୍ୱ—ଦବିଷ୍ୟାଶୀମାନେ କାର୍ତ୍ତିକମାସଯାକ ଦବିଷ୍ୟାଶୀମାନ ବଢ଼ାଦେବା
ପତର ପାଖରେ ଦୂରଖଣ୍ଡି ଶୈଟ ପତରରେ ବିହୁତ ଅନ୍ତର ରଖି ତାକୁ
କାପ୍ତା କାପ୍ତିଙ୍କ ନାମରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଥାନ୍ତି ଓ କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ଦିନ
କାର୍ତ୍ତିକ ମାସଯାକ କରିଥିବା ଦାମୋଦରପ୍ରତରୁ ଉଦ୍ୟାପନ କରି
କପୋତ କପୋତରୁପକୁ ମୁରୁଜରେ ଲେଖୁ ତାଙ୍କୁ ପୂଜା କରି
ଦିଷ୍ଟର୍ଜନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ହାତ ତାଳ ମାର ଅନ୍ତର ପଞ୍ଜୀବୁଧରୁ
କରୁନା ହାତ ଉତ୍ତାଇ ଦିଅନ୍ତି; ଏହି ପ୍ରଥାକୁ କାପ୍ତା କାପ୍ତି ଉଡ଼େଇବା
କରନ୍ତି ।]

କାପ୍ତାନ—ବେଦେ. ବି. (ଇଂ. କାପ୍ତେନ୍)—

Kaptān ୧ । ଜାହାଜର ଅଧ୍ୟେ; ନୌଜଳକ—

କାଣ୍ଡେନ ୧. Captain of a ship.

କପତାନ,କାପତାନ ୨ । ଏକ ଦଳ ସେନାର ନାୟକ; ସେନାଧ୍ୟ—

2. Captain of a body of soldiers.

କାପ୍ତାନ—ଦେ. କି—କାପ୍ତାନର କର୍ମ—

Kaptāni Captainship.

କାପ୍ତି—ଦେ. ବି. (ସଂ. କପୋତ)—କପୋତ—

Kāpti She dove; a she-turtle-dove.

କାପ୍ତେ—ସଂ. ବିଣ. (କପି + ସଂ)—

Kāpya କପି ରଣିଙ୍କ ଗୋଡ଼ିଥିବୁତ (ସଂ. ଶବ୍ଦବାଗର)—

Born of the clan of sage Kapi.

ସ. ବି—କପି ରଣିଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିକ ଗୋତ (ସଂ. ଶବ୍ଦବାଗର)—

1. A clan of which sage Kapi was the progenitor.
୨ । ଅଙ୍ଗିରସ ରଣି—2. Sage Angirasa.

କାପ୍ତ୍ୟକର—ସଂ. ବିଣ. ପୁଂ. (କୁ = କୁଣ୍ଡିତ + ଆପ୍ୟ = ପ୍ରାପ୍ୟ = କାପ୍ତ୍ୟ;—

Kāpyakara କାପ୍ତ୍ୟ + କୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ । ଅ—

୧. ସେ ପାପ କର ପ୍ରକାଶ କରେ । ସେ ସ୍ଵରୂପ ପାପ ପ୍ରକାଶ-
ପୂର୍ବକ ପାପମୂଳ୍କ ହେବ ବୋଲି ମନେକରେ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—

1. A person who confesses and publishes
his sins.

୨ । ପାପକାରୀ; ପାପଗ୍ରହ (ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର)—

2. Sinful; sinning.

କାପ୍ତର—ବେଦେ. ବି. (ଆ)—କାପ୍ତର (ଦେଖ)

Kāphri

Kāphari (See)

କାପ୍ତର—ଦେ. ବି. (ସ. କଟ୍ଟପଳ; କାପଳ)—

Kāpharda

Kāphala (ଦେଖ)

କାପ୍ତର—ବେଦେ. ବି (ଆ. କାପ୍ତର; କାପିର)—

Kāphar ୧ । ନାସ୍ତିକ; ସେ ଏକେଶରବାଦ ନୁହେ—

କାଫେର ୧. Atheist; an infidel.

କାଫିର ୨ । (ମୁସଲମାନ୍ ମତରେ) ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ଛଢା
ଅନ୍ୟ ଧର୍ମବିଲମ୍ବୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
2. A non-Muslim; a heathen.

ଦିଶ—୧ । ନାସ୍ତିକ—1. Atheistic.

୨ । ସେ ଏକେଶରବାଦ ନୁହେ—

2. Not believing in one God-head.

[ଦ୍ୱ—ଆ. କେଯୁପର ବା କାପ୍ତର ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ, ସେ ଥାଣିରେ ନ
ଦେଖୁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନାହିଁ । ମୁସଲମାନମାନେ ଉତ୍ସର୍ଗକୁ ଥାଣିରେ
ନ ଦେଖୁ ହଜାରତ ମହାଦେଶତାରୁ ଶୁଣି ଉତ୍ସର୍ଗ ବିଶ୍ୱାସ କଲେ
ବୋଲି ସେମାନେ କାପ୍ତର ନୁହେ । ମୁସଲମାନମାନ ମତରେ ହଜାରମାନେ
ଉତ୍ସର୍ଗ ଆସୁରେ ନ ଦେଖୁ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍
ଉତ୍ସର୍ଗ ପ୍ରତିମାରୁପେ ଥାଣିରେ ଦେଖି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ଅତିଥି
ସେମାନେ କାପ୍ତର । ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଉତ୍ସର୍ଗ ପକାର ଆଲ୍ପ ସାହାକ
ବିଧାର୍ଯ୍ୟା ।]

କାପ୍ତର—ବେଦେ. ବି (ଆ. କାପିର; ଇଂ. ଆପ୍ଟେକା; ପଟ୍ଟଗୀଜ. କାପ୍ରେ)—

Kāphari ୧ । ଆପ୍ରିକା ଦେଶର କୃଷ୍ଣାଙ୍କ କୁଷ୍ମତକେଶ ଅଧିମ-
କାକୀ କିବାଧି; ନିଗ୍ରୋ—

କାଫରୀ An African; the Negro; Kaffir; the
aboriginal tribe of Africa.

[ଦ୍ୱ—ଏମାନଙ୍କ ଶଶରର ବର୍ଣ୍ଣ ଘୋର କୁଷ୍ଟ; ମୃଣାର ବାଳ
ଶୈଟ ଓ କୁଷ୍ମକୁଷ୍ଟ ଏବ ଓଠ ଚର୍ବା ଏବ ମୋଟ ।]

ଦିଶ—ଆପିକାର କାନ୍ତ୍ରୀ ଜାଗମ୍—

Negro; African.

କାପଳ କାପଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ଅ. (ଧନ୍ୟନ୍ତକରଣ)—

Kāphal kāphal ଗପାଗପ୍; ରଖଳ ରଖଳ ଖାଦ୍ୟରୁ ପାହରେ
ପୂର୍ବର ଶାରବା ପ୍ରକାରେ—

Gulping down food by smacking
the lips.

କାପଳ—ସଂ. ବି. (କୁ + ପଳ; କୁ ସ୍ଥାନରେ କା ଆଦେଶ)—

Kāphala

Kāphala (ଦେଖ)

Kāphala (See)

୧	ର	ତ	ବୁଲ	ଟ	୬	ବସନ୍ତ ବର୍ଷି	ଅନୁମାପିକ ସ୍ଥାନାଶର	୩	କ	ଶ	ଶୁଣ	ଜୀ	ଇମ୍ବ	ଭାବ	ତ
,	ର	ତ	ବୁ	ଲ	ୟେ	ଅବାରନ୍ତ ବର୍ଷି	ଅନୁମାର ବା ଉତ୍ତରବିଲୁ ସ୍ଥାନ୍ତ ବର୍ଷି	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଶ୍ୟ	ଇମ୍ବ	ଭାବ	ତୁ	

କାପଳ—ବୈଦେ. ବ. (ଅ. କାପଳ)—

Kāphalā ୧। ଭର୍ତ୍ତାଚୀକ ଦଳ; ପଥୁକଳ ଦଳ—

କାଫିଲା ୧. A company of travellers; a caravan.

କାଫିଲା [ଦ୍ର—କଟକରେ ଗୋଟିଏ ବଜାରର ନାମ କାପଳ—
ବଜାର ।]

, ୨। ଦଳ—୨. A company; group.

କାପି—ବୈଦେ. ବ. (ଭୁରୁଷ. କପି; ଲଙ୍ଘ. କପିପୀ; ଅ. କାପିଆ)—

Kāphi ୧। ଅରକ ଓ ଅଣ୍ଟିକା ଦେଶର ଆହୁ
ସ୍ତ. ଅଟକ୍ରି; ମେହପଳ ଗଛ ଜାଗ୍ରୂ ଗଛ ଓ ଉତ୍ତର ଗଛ;
କାଫି

କାଫି ୧. Coffea Arabica; the Coffee
plant; Kāphi (See)

, ୨। କାପି ଗଛର ଫଳ—

2. The coffee berries.

, ୩। କାପି ଗଛ ଫଳର ରଜା ରୁଳା—

3. The powder of the berries fried and
pounded for use.

୪। ଗରମ ପାଣିରେ କାପିରୁଣ୍ଡ ମିଶାଇ ତାକୁ ଶୁଣି ଉତ୍ତର ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାନୀୟ—

4. The drink prepared from coffee.

[ଦ୍ର—ଏଥର ଶାକ ଶାକ ରୁଳା କର ସିଦ୍ଧ ଛଳରେ ମିଶାଇ,
ଶୁଣି ସେ ପାଣିକୁ ଦୂଧ ଓ ତନ ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇ, ଲୋକେ ପରାବର
ଅଳସ୍ୟ ନିବାରଣାର୍ଥ ସେବନ କରନ୍ତି । ଏହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଲଙ୍ଘା ଓ
ଦରିଣ ଭାବରେ ଉତ୍ସବ ହୁଏ ।]

ବୈଦେ. ବିଶ. (ଅ. କାପି) (କପିରଥ ଶାକ)—

, ୧। କାର୍ଯ୍ୟକାଷା; ଫଳପ୍ରଦ—

1. Effective; effectual; efficacious.

, ୨। ପ୍ରୟୋଜନୀୟ—୨. Useful.

, ୩। ସେଇବ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ସେଇବ—

3. So much as is necessary.

୪। ସଥେଷ୍ଟୁ; ପର୍ଯ୍ୟାପ—୫. Sufficient; enough.

ଦେ. ବ—ସଙ୍ଗୀତର ଶ୍ରାଗୀତିଶୈଳେ—

Name of a musical air.

[ଦ୍ର—କାପିଶାଗ—ସଞ୍ଚୂର୍ଣ୍ଣ ଲାଭର ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ, ଏଥରେ
ଗାନ୍ଧାର ଓ କୋମଳ ସ୍ଵର ଲାଗେ । ଏହା ଅଧିକାରୀ, ଶୁଣ୍ଠୀ ଓ
ଦେଇବୀ ରାଗମାନଙ୍କ ଯୋଗରେ ଉତ୍ସବ । ଏହା ଗାଇବାର ସମୟ
୧୦ ଦଶତାରୁ ୨୭ ଦଶ । ଏଥୁପରେ କାନ୍ତା, ତୋଡ଼, ହୋଇ
ଆଦି କେତେକ ରାଗ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନ୍ତ ହୁଏ । ଜୀନେନ୍ଦ୍ର; ହି. ଶବ୍ଦିଷାଗର ।]

କାପିତା—ଦେ. କି. (ଅ. କାପି—ସଥେଷ୍ଟୁ)—୧। ସଫଳ ହେବା—

Kāphibā

(କାପେରବା—ଅନ୍ୟରୂପ) ୨। ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ହେବା; କାମରେ

କାଫିହୋରୀ

କାଫିହୋରୀ

ଲାବିବା—୨. To be of use.

୩। ଅଧିବା; ଉପସ୍ଥି ହେବା—

3. To suffice; to be enough.

କାପିରି—ବୈଦେ. ବ. (ଅ.)—କାପର (ଦେଖ)

Kāphiri

କାପେ—ବୈଦେ. ବ. (ପ୍ରେସ)—ଶୁଣ କା ମଦ ଆଦି ପାନାଳୟ—

Kāphe

Cafe.

କାପେରବା—ଦେ. କି. (ଅ. କାପି—ସଥେଷ୍ଟୁ)—କାପିବା (ଦେଖ)

Kāpheiba

Kāphiba (See)

କାପେର—ବୈଦେ. ବ. (ଅ.)—କାପର (ଦେଖ)

Kāpheri

Kāphari (See)

କାବକାଣ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଶ. (ସ. କାଣ—ଏକରମ୍ଭାନ)—

Kābakāṇā ୧। ଦୂରଳ; ନିର୍ବଳ; ନିରାଶ୍ୟ—

1. Helpless; weak.

, ୨। ଦୃଷ୍ଟିଗୁଣ—୨. Sightless; devoid of sight.

ତେବେ କବକାଣ । ସେ ମାଇବ ସେ ଟାଣ—

ତେବେ ଅଶ୍ବ. ୨୧। ୧୧। ୮।

କାବକାଣିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଶ. (ଭୁଲ; ହି. କାପୁର—ଗାଏବ;
Kābakāṇīā ହଠାତ୍ ଅଦୃଶ୍ୟ)—ଗାଏବ; ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଥିବା—

Missing; disappeared.

କାବଚିକ—ସ. ବିଶ. (କବଚ + ଧାରଣାର୍ଥ. ଇକ)—କବଚଧାରୀ

Kābachika

(ଚ୍ୟକ୍ର)—Wearing armour; mailed.

ସ. ବ—କବଚଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ମଦ—

A body of mailed warriors.

କାବତ୍ରା—ଦେ. ବିଶ. ପୁ.—କାବତ୍ର (ଦେଖ)

Kābatā

(କାବତ୍ରୀ—ଶ୍ଵା)

Kābārdā (See)

କାବତ୍ରା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼କାତ) ବ—କାପ୍ରା (ଦେଖ)

Kābatā

Kāptā (See)

କାବର—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ. (ଲଙ୍ଘ. କରର)—ପଠିର ଲଘାପା

Kābara ବା ବହୁରବରଣ—Cover or envelope of a
letter.

କାବା—ଦେ. ବିଶ. (ପୁ. ଓ ଶ୍ଵା.) (ପା. କାବାର ଅର୍ଦ୍ଧ କୁଣ୍ଡାର ଏକ

Kabā ପ୍ରେ; ଏଥରେ ମହ ବିପରୀତ ପତ୍ରାକୁ ଏକ ହାତରେ

ଶାବରା ଭାପିବୁ ଠେଲ ରକ୍ଷି ଆର ହାତରେ ତା ଗୋଡ଼ର
ଶାବରାକୁ ଭଣାକୁ ଟାଣ ତାକୁ ଦୂରାତ ତଳେ ପକାଇ ଦିଏ)—

୧। ଦୁଷ୍ଟିତ; ଅସ୍ତର୍ଯ୍ୟାନ୍ତିତ—

1. Astonished; startled.

ଶୁଣିଲେ ଭୁଲ ନାହିଁ ଦେଖ କାମ । ଦଖାନାଥ ବରନାର ।

୨। ଦାଙ୍କର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଳ—ଦାବର—

2. Struck dumb; bewildered; thunderstruck; dumbfounded.

ସାମାଜିକ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୃଜନ ଓ ଉତ୍ତର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ଏବଂ, ଉତ୍ତର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଇଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାଫିଲେ ଉତ୍ତର ବିଷୟରେ । ବା, ଏ ଉତ୍ତର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପୁତ୍ର ଶବ୍ଦ ଶୋଇବାକୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘କୁଅ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଅ’ ବେଶିବେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ବେଶିବେ; ‘ଆଲବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବଦ୍ଧ’ ବେଶିବେ ।

• ୧. ଓଳୁ; ନିର୍ବିକିଥ—3. Foolish; idiotic.

କାବା ବେଦେ. ବି. (ଆ.)—ମନ୍ଦାରେ ଥିବା ମୁଖଲମାନମାନକୁ

• କାବା ଚରୁଷୋଗ ପୂଜାମନ୍ଦର ଓ ଜଥ୍—

The Mahomedan temple at Mecca.

[ତୁ—ମୁଖଲମାନମାନେ ହଜୁ କରିବା ଭ୍ରମକରେ ଏଠାବୁ ଯାଆନ୍ତି । ଏଠାରେ ହଜୁରତ୍ ମହମ୍ମଦଙ୍କ ପୂଜେ ଦେବପ୍ରତିମାମାନ ପୂଜା ପାଉଥିଲେ । ମହମ୍ମଦ ସେଗୁଡ଼ିକ ସେଠାରୁ କାଢି ଦେଇ ନିଜେ ସେଠାରେ ରହିଲେ । କାବାର ମନ୍ଦର ମଧ୍ୟରେ ପରିପ୍ରେସ୍ତା ଆବୁହାୟ କହୁକ ପ୍ରଦତ୍ତ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତର ରହିଛି ହୋଇଥାଣ୍ଟି ।]

କାବାଣେଷ୍ଟ—ଦେ. ବିଶ—କାବା (ଦେଖ)

Kābākheñch

Kābākheñch (See)

କାବାଡ଼ି—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ତୁଳ; ସ. କର୍ପଟ = ଚରିକନା; ହୁ. କବା—

Kābārda ଡିପ୍ଳା = ତୁଳ ବ୍ୟବସାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ବ. କାବାଡ଼ୀ—

(କାବାଡ଼ୀ—ଶୀ) ପୁରୁଣା ଜନିଷ ବିକ୍ଷିକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି)—

୧। ନିର୍ବିକିଥ; ଓଳୁ—1. Idiotic; foolish; dupe.

୨। ମାତ୍ର; ସାନ (ବ୍ୟକ୍ତି)—2. Low; mean.

କାବାଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଶ. ଶୀ.—କାବାଡ଼ି (ଦେଖ)

Kābārdiā

Kābārdiā (See)

କାବାଡ଼ୀ—ଦେ. ବିଶ. ଶୀ—ଓଳୁ (ଶୀ)—

Kābārdi ବିକ୍ଷିକାରୀ—Idiotic; foolish (woman).

କାବାଣୀ—ଦେ. ବିଶ. ଶୀ. (କାବାର ଶୀଲଙ୍ଗ)—ନିର୍ବିକି (ଶୀ);

Kābānī ଓଳମୀ—Idiotic or foolish(woman).

କାବାର—ବେଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—କକାର (ଦେଖ)

Kābār

Kawār (See)

କାବାର—ସ. ବ. (କ = ଜଳ + ଆ + ର . ଆରୁ = ଆହାଦନ କରିବା

Kābāra + କହୁ. ଅ)—ଶିରଳ, ଶୈବାଳ—Moss (Apte).

କାବାରି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବିଶ—ନିର୍ବିକିଆ; ଓଳୁ—

Kābāri ହାଞ୍ଚି—An umbrella without handle or

stick (Apte).

କାବିଲୁ—ବେଦେ. ବିଶ. (ଆ.) (କଚିରଥ ଶବ୍ଦ)—

Kābil ୧। ଯୋଗ୍ୟ; ଉପୟୁକ୍ତ; ଲୟୁକ—

କାବିଲ ୧. Deserving; fit.

କାବିଲ ୨। ଉତ୍ତର—2. Proper; befitting.

କାବୁ—ବେଦେ. ବିଶ. ତୁଳିକ. କାବୁ=ବଶତା; ଅଧିକାର; ଅକ୍ରିଆର)—

Kābu ୧। ଶମତାପ୍ରାପ୍ତି—

କାବୁ କର କେବେ ଯେବେ ତୋରେ ସେହି କାବୁ,

ସେଠାରେ ନ ସହେ କେହି ଦେଖି ବାବୁ—ସାଧାନାଥ. ରରାର ।

୨। ଅନାୟତ୍ତ; ଅଭିତୁଳ—2. Attacked; beset.

• ୧. ଅୟତ୍ତ; ବଶିତୁଳ—

3. Brought under control.

୪। ପୀତୁଳ—4. Diseased.

* ୫। ଦୁର୍ବଳାକୃତ—5. Weakened.

୬। ପରାସ୍ତ—6. Defeated.

ଦେ. ବି—୧। ଅଧିକାର; ଶମତା—

1. Power; authority.

୨। ବଶତା; ଅକ୍ରିଆର—

2. Control; grip or hold.

୩। ବଳ—3. Strength.

କାବୁ କରିବା—ଦେ. କି—୧। ଶମତାପ୍ରାପ୍ତ କରିବା—

Kābu karibā 1. To render powerless.

କାବୁକରା ଗୁ | ଅନାୟତ୍ତ କରିବା—

କାବୁକରନା 2. To bring under control.

ଗୁ | ଦୁର୍ବଳାକୃତ ଧରିବା—

3. To securely grip; to secure.

ଗୁ | ପରାସ୍ତ କରିବା—4. To vanquish.

କାବୁତି—ଦେ. ବିଶ. (ତୁଳ. କାବୁ)—୧। ପରର ଅୟତ୍ତ; ଅଧିନ—

Kābuchi 1. Under another's power of control.

ଗୁ | ପରାସ୍ତ—2. Vanquished.

କାବୁ ପାଇବା (ମୋର)—ଦେ. ବି—

Kābu paibā (କିଜର) ସାଧାଯତ୍ତ ବୋଲି ଜଣାଯିବା—

1. The state o . being thought practicable.

ଗୁ | (ମୋର) ସୁଧିଧ ବା ଦାଉଁ ମିଳିବା—

2. The getting of an opportunity.

କାବୁଲ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—(ଏଥର ପ୍ରାଚୀନ ସ. ନାମ କୁରା)—

Kābul ୧। ଭାରତର ପଣ୍ଡିତ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଅବସ୍ଥିତ ସାଧାନ ରାଜ୍ୟ

କାବୁଲ ଅଧିକାରସ୍ଥାନର ରାଜଧାନୀ—

କାବୁଲ 1. Kabul, the capital of Afganistan.

[ତୁ—ଏହାର ଶାସନକର୍ତ୍ତୁ ଅମୀର ବୋଲିଯାଏ ।]

ଗୁ | ସିନ୍ଧୁ ନଦୀର ଉପନିଧି; ଏହା ହିନ୍ଦୁକୁଣ ପଣ୍ଡିତର ଶାଖା

କୋହିବାବାରୁ ବାହାର ପେଣବାର କିକଟରେ ସିନ୍ଧୁ

ନଦୀର ମିଶ୍ରିଥି—

2. Name o f a tributary of the Indus on which the town o Kabul stands.

କାବୁଲି—ଦେ. ବିଶ—କାବୁଲଦେଶୀୟ କାବୁଲଦେଶୋଭୁନ—

Kābuli Belonging to Kabul or produced in

କାବୁଲୀ Kabul.

କାବୁଲି ଦେ. ବି—୧। କାବୁଲ ଦେଶୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି—

1. Peshwari; a man of Kabul.

ଏ	ର	ଉ	ଚୂରୁ	ତେ	ବିଷକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାନିକ ସୁକ୍ରାଶର	କ୍ଷ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ଷ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ତ	
,	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାନ ବା ଉନ୍ନିବନ୍ନମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଚିଂହ	ଇଥ	ଫ	ନ୍ତ

୧। କାବ୍ୟମାନଙ୍କର ଭାଷା ପୁସ୍ତ ଭାଷା—

2. The Pushtoo language of the people of
Kabul.

କାବୁଲି କଦଳୀ—ଦେ. ବ—ଏକ ଜାତ୍ୟ ମୁଦ୍ର କଦଳୀ ବୃକ୍ଷ ଓ ତହୁର
Kābuli kadaī ଫଳ—A variety of dwarf Banana
କାବୁଲୀକଳା plant and its fruit.

କାବୁଲିକଳା

କାବୁଲି ମେଉଥୀ—ଦେ. ବ—କାବୁଲ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଭାବତକୁ ଆସୁଥିବା
Kābuli meuṭ ବିଷମ୍ପୁ, ବାଦାମ ଆଦି ଫଳ—

କାବୁଲୀମେଓୟା Raisin and other fruits imported
କାବୁଲିମେୟା from Kābul.

କାବେଡ଼ା—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—କାବାଡ଼ (ଦେଖ)
Kāberdā (See)

(କାବେଡ଼ୀ—ସୀ) .

କାବେର —ସ. ବି (କବ୍ ଧାରୁ = ରଙ୍ଗ କରିବା + କରଣ. ଏର)—

Kābera କୁଙ୍କୁମ—Saffron.

କାବେଶ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—(ବି = ଜଳ + ବେର + ଅ + ସୀ. ଏଇ)—
Kāberi ୧। ଦାର୍ଶିଣାତ୍ୟର ନଦୀବିଶେଷ—

1. The river Kāberi in South India.

[ଦ୍ର—କାବେଶ ନଦୀ ଦାର୍ଶିଣାତ୍ୟର କୁର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଦେଶାନ୍ତରର ପଣ୍ଡିମି-
ଦାଟରୁ ବାହାର ମୟୁଶୁର ରଜନ୍ତର ମଧ୍ୟଦେଇ କଣ୍ଠିଟ ପ୍ରଦେଶ ବାଟେ
କରମଣ୍ଡଳ ଭୂପକୁଳରେ ବିଶେଷାଗରରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଗ୍ରାଵଙ୍ଗ-
ପତ୍ରନ ଏହି ନଦୀକୁଳରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଆଧୁନିକ କଣ୍ଠିବେରମ୍
(ପ୍ରାଚୀନ କାଶୀ) ନଗର ଏହି ନଦୀକୁଳରେ ଅବସ୍ଥିତ; ଏହା
ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଖର୍ତ୍ତ ।]

ମଲ୍ଲ ବଳ୍ପ ଭୁଗ ବନନା କାବେଶ । ସାହାରା ନହାଯାଏ ।

, 1 ହଳମ୍ବ—2. Turmeric.

ନିଃବ୍ରାହ୍ମି; କୁତ୍ତବେର = ଶରାର + ରି) — ବେଶ୍ୟା—
3. Prostitute; whore.

ନିଃଦେଶବିଶେଷ—4 Name of a country.

କାବେଶ ସଙ୍ଗମ—ସ. ବ—କାବେଶ ନଦୀ ଯେଉଁଠାରେ ବିଶେଷ-
Kāberi sangama ସାଗରରେ ପଡ଼ିଥିଲା; ହିନ୍ଦୁକ ଖର୍ତ୍ତବିଶେଷ—

The mouth of the river Kāberi falling
into the Bay of Bengal; a place of Hindu
pilgrimage.

କାବା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ—କାବା (ଇତ୍ୟାଦି) (ଦେଖ)
Kabbā (etc) Kābā (etc) (See)

କାବ୍ୟ—ସ. ବ. (କବି + ସାର୍ଥେ; ଭାବେ. ସ)—

Kābya ୧। ଅସୁରଭୂତ; ଶୁକ୍ରାଗ୍ରହ—
1. Śukrāchārjya, the preceptor of the
Asuras.

୨। ରଥଭାସ୍କର ପ୍ରତ୍ତି; କବିକ ରଥମୟ ପ୍ରତ୍ତି—
2. Poem full of sentiment; lyrical poem.

୩। କବତା—3. Poem; poetry.

୪। ରହସ୍ୟମୟ କଥା—4. Humorous story.

ସ. ଦିଶ — କବମନ୍ତିକୀୟ—Relating to a poet.

[ଦ୍ର—କାବ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରକାର; ସଥା—ଦୃଶ୍ୟକାବ୍ୟ, ଚିତ୍ର-
କାବ୍ୟ, ନାଟ୍ୟକାବ୍ୟ, ଶର୍ଣ୍ଣକାବ୍ୟ, ଗଦ୍ୟକାବ୍ୟ, ପଦ୍ୟ-
କାବ୍ୟ; ସାଧାରଣତଃ କାବ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀର, ସଥା—ଉତ୍ତମ, ମଧ୍ୟ
ଓ ଅଧିମ । ଅରନ୍ପୁରୋଗ୍ୟ ଓ ଶ୍ରବଣ ବା ପଠନ ଯୋଗ୍ୟ
ଦେବରେ କାବ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଶ୍ରାବ୍ୟ ଦୂର ପ୍ରକାର ହୁଏ । କାବ୍ୟ
ପଦ୍ୟମୟ ଓ ଗଦ୍ୟମୟ କମ୍ପା ଗଦ୍ୟପଦ୍ୟମୟ ହୁଏ । ଯେଉଁ
ଧାରାବାହିକ ବର୍ଣ୍ଣନା ପାଠ କଲେ ବା ଶୁଣିଲେ ବା ଦେଖିଲେ
ପାଠକ, ଶ୍ରେଣୀ ବା ଦର୍ଶକର ମନରେ ନାନାଦି ରଷମୟ ଭାବ (ସଥା—
ଶୋକ, ଦିଷ୍ଟି, ଭିନ୍ନାଭି, କୋଥ, ଭକ୍ତି, ସେହି, ଅନୁଭବ, ଘୃଣା,
ଆନନ୍ଦ) ଉଦ୍‌ଦିତ ହୁଏ ଓ କାବ୍ୟବର୍ଣ୍ଣିତ ବର୍ଣ୍ଣପୂର୍ବ ମାନସପଠରେ
ଚିତ୍ରିତ କର ସେହି ଚିତ୍ରର ରସ ଆସୁଦନ କରି ମନୁଷ୍ୟ ତନ୍ମୟ
ହୋଇଯାଏ ତାହା କାବ୍ୟ ଥିଲେ । ଉତ୍କଳ କାବ୍ୟ ପାଠ କଲାବେଳେ
ମନୁଷ୍ୟର ଆସୁବସ୍ଥା ଦିଲେ ଏହି ଓ ମନୁଷ୍ୟ ତନ୍ମୟ ହୋଇ କାବ୍ୟ-
ବର୍ଣ୍ଣିତ ନାୟକନାୟିକାଦିଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଭାବ ଓ ଅବସ୍ଥାକୁ ନିଜେ
ଆନୁଭବ କର ସେମାନଙ୍କର ସୁଖଦୂଃଖରେ ନିଜେ ଭାଗୀ ହୁଏ ।]

କାବ୍ୟକଳା—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲେ; କାବ୍ୟ + କଳା)—କାବ୍ୟ
Kābyakalā ରତନାରେ କୃତରୁ—Lyrical art.

କାବ୍ୟତାରକା—ସ. ବ—ଶୁଣ ପ୍ରତି; ପାହାନ୍ତିଆ ଭାରା—

Kābyatārakā The morning star; Venus.

କାବ୍ୟଶର୍ତ୍ତ—ସ. ବ. (କାବ୍ୟ + ଶର୍ତ୍ତ = ଅର୍ପଣ୍ୟ)—କାବ୍ୟଶାଶ୍ଵର
Kābyasharṭha ଅଧିପତି; ସମ୍ମତ କାବ୍ୟପଦ୍ସାରାରେ ଉତ୍ତରୀଣ୍ଟ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ପାଇବା ଦ୍ୱାରା ବିଭାଗିତାରେ—

Title given to a Pandit passing examinations in prescribed Kābyas.

କାବ୍ୟପରିକଷା—ଦେ. ବ. (ଅଧୁନିକ, ପ୍ରୟୋଗ)—ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର
Kābyaparikshā କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କରାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମ୍ମନ୍ତିକୀୟ
ପ୍ରଥମ, ଦ୍ୱିତୀୟ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରିକଷା—

The first, second and final examinations held in Sanskrit on prescribed Kābya-subjects to confer Kābyatirtha title.

[ଦ୍ର—ଏଥର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ତରୀଣ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ
ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ “କାବ୍ୟଶର୍ତ୍ତ”, “କାବ୍ୟଶର୍ପ୍ୟା”, “କାବ୍ୟବିଶାରଦ”
“କାବେଶାପାଥ୍ୟା” ଆଦି ଉପାଧି ମିଳେ ।]

କାବ୍ୟବିନୋଦ—ସ. ବ. (କାବ୍ୟ + ବିନୋଦ)—
Kābyabinoda ୧। କାବ୍ୟଶର୍ତ୍ତ (ଦେଖ)

2. Kābyabinodana (See)

ବାଖାରଣ ହେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସଠତ ୯ ଉଚ୍ଛବ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଉଚ୍ଛବ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା ବରତ୍ତ ମାହଁ । ଅଚକବ ୯ ମା ୨ ଉଚ୍ଛବ ବୌଲ୍ୟ ବର୍ଷ ମା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବେ, ଯେବେ ଏ ଗୁଣବୋଷରେ କି ମୀଳିବ ହେବେ ସେହି ପର ପାଇଁ ଯେଥିମେ ଉଚ୍ଛବ କପଥ୍ର ୨, ମା ୧ ଉଚ୍ଛବ କଷ୍ଟ ମା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଜିବାକ ହେବ । ସଥାପନା ବାରଁ ନ ମୀଳିଲେ ‘ଶବ୍ଦ’ ଖୋଜିବେ; ‘ଶବ୍ଦ’ ନ ମୀଳିଲେ ‘କଷ୍ଟ’ ଖୋଜିବେ; ‘ଅର୍ପଣ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ପ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

କାବ୍ୟବିନୋଦନ—ସ. ବି. (କାବ୍ୟ + ବିନୋଦନ)—କାବ୍ୟଚରଣ—

Kābyabhinodana Discussion and reading of Kābya.

କାବ୍ୟରସ—ସ. ବି. (ମ. ପ. ଲୋ; କାବ୍ୟ + ରସ)—କାବ୍ୟରସ

Kābyarasa ନିହିତ ରସ; କାବ୍ୟପାଠକିତ ବିମଳ ଅନନ୍ତ—

The sentiment lying hidden in a lyric.

କାବ୍ୟରସିକ—ସ. ବି. ପୁ. (କାବ୍ୟରସ + ଜ୍ଞାନାର୍ଥେ. ଇକ; ବିମଳ—

Kābyarasika ପରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାବ୍ୟ+ରସିକ)—କାବ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନି

ବ୍ୟକ୍ତି—One who has taste for poetry and lyric and appreciates its beauties.

କାବ୍ୟରସିକତା—ସ. ବି—କାବ୍ୟପ୍ରତି ଅନୁଷ୍ଠାନ—

Kābyarasikata �Taste for or appreciation of Kābya or poetry.

କାବ୍ୟଲିଙ୍ଗ—ସ. ବି—ଅର୍ଥାଳକାରବିଶେଷ—

Kābyalinga A figure of rhetoric.

[ତ୍ରୁ—ବାକ୍ୟାର୍ଥ ବା ପଦାର୍ଥ ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥ ପ୍ରତି କାବଣ୍ୟରୁପେ ପ୍ରତିପାଦିତ ହେଲେ ଯେଉଁ ତମହାରିବୁ ଲାଗେ ତାହାଦ୍ୱାରା ‘କାବ୍ୟଲିଙ୍ଗ ଅଳକାର’ ହୁଏ; ଯଥା—

ରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୁଏ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ସମର
ବଜ୍ରାରବା ପାଇଁ ମୃତ ଶିଶୁ ପ୍ରାତ୍ସନ୍ଧିର
ଶତର ପ୍ରତାର କର ଶ୍ରୀ ମୁନି ତିରେ
ଦୟା ମାସ୍ତା କାହିଁ ଗୋର ଏହି ଲାଗନ୍ତରେ ?
ଭୁବିତ ରେ ଅଗ୍ନୀଷ୍ମେ ପେଣ୍ଟି ବାନନ୍ଦ
ପୂର୍ଣ୍ଣର୍ଦ୍ଧ ଦେବେଶ୍ବର ନିର୍ବିଗର ମନେ—
ଭରତରମନରହ୍ୟ ବୁଲମ୍ବି ଅଳକାରରମଣି ।

ହେତୁବାଚକୁ ଶବ୍ଦର ଭୁଲେଖ ଥୁଲେ ବାକ୍ୟର ତମହାରିବୁ
ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ସୁତରାଂ କାବ୍ୟଲିଙ୍ଗ ହୁଏ ନାହିଁ—ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ।]

କାବ୍ୟା—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ. (କାବ୍ୟ + ଅ)—

Kābyā ୧। ବୁଦ୍ଧି—1. Intelligence.

୨। ପୂତନା ଅସୁରୁଣୀ—

2. Demoness Pūtanā who was killed by Śrīkrushṇa sucking her life out of her through her breast.

କାଭିଏଟ୍—ବୈଦେ. ଇଂ. ବି. (ଅଦାଲତ ପ୍ରଗଳିତ ଶବ୍ଦ; ମୌଳିକ

Kābhiet ଲାଟିନ ଶବ୍ଦରୁ ଇଂରାଜ ଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ କାରିଏଟ୍;

କେତ୍ତିଆଟ୍—ଲାଟିନ କାରେର ଧାରୁର ଅର୍ଥ—ସାବଧାନ ହେବା)—

କେମିଟ୍ଟଟ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଭୁଲକୁ ଅଦାଲତରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଦାଖଲାକରିଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ଭୁଲ ଭୁଲକୁ ରହ କରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଦେବା ଅପର ଦରଶସ୍ତ—

Caveat or objection filed in court against a petition for probate of a will.

[ତ୍ରୁ—ଏହି କାରିଏଟ୍ ଦାଖଲ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅଦାଲତକୁ ଜଣାଇ ଦିଏ ସେ ଅପରିକାଶର ଅଳ୍ପତରେ ଅଦାଲତ ସେପର ଭିକ୍ଷୁ ଭୁଲକୁ ସମ୍ମନେ କିଛି ଆଦେଶ ନ କରନ୍ତି ।]

କାମ—ସ. ବି. (କମ୍ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପକୁ—କାରି ଧାରୁ=ଇତ୍ତା କରିବା + କର୍ତ୍ତା. ଅ)—

୧। କାମଦେବ; କନର୍ଦ—

1. Cupid; the Indian God of Love.

୨। ରେତ୍ତ; ଶୁକ—2. Matter; semen.

୩। (କାମ + ଅସ୍ୟଥେ. ଅ)—କାମପାଳ; ବଲରାମ—

3. Balarama.

୪। (କମ ଧ୍ୟାରୁ=ଇତ୍ତା କରିବା + ଭବ. ଅ)—

ଅଭିଲାଷ; ଇତ୍ତା; ବାହ୍ମା; କାମନା—

4. Desire; wish; longing.

୫। ଅନୁଗ୍ରାହ—

5. Affection attachment; love.

୬। ରମଣେତ୍ରା; ଶ୍ରୀ ପ୍ରତ୍ୱର ସଗମପରତି—

6. Sexual desire or inclination; lust

୭। ଭକ୍ତେଷ୍ୟ; ଅଭିଲାଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି—

7. Object of desire; object; aim.

ଦେ. ବି. (ହ. କର୍ମ; ପ୍ରା. କର୍ମ)—

୧। ବ୍ୟବହାର—

1. Utility; use.

କାଜ—୨। କର୍ମ; କାର୍ଯ୍ୟ—2. Work; act.

କାମ, କାଜ—୩। ଜ୍ଞାନାଳା କାମ—

3. Social feast or function.

୪। କମ; କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ; କାରିଗରୀ—

4. Artistic work.

୫। ଶୁଦ୍ଧି—5. Service.

୬। ମଳିଆର ପରମାଣୁ ଦେବିନିକ କାର୍ଯ୍ୟ—

6. A day-labourer's work

୭। ପରଶମ—7. Labour.

୮। ରମଣ—

8. Act of cohabitation; copulation.

୯। ଉପକାର—Benefit.

୧୦। ଗରଜ; ଦରକାର; ଆବଶ୍ୟକତା—

10. Necessity; need.

୧୧। ଜୀବକା; ବ୍ୟବଧାରୀ; ବୁଦ୍ଧ; ପଶ୍ଚା—

11. Profession; occupation; business.

କାମ ଅସିବା—ଦେ. କି.—ଦରକାର ବା ବ୍ୟବହାରରେ ଭୁଗି—

Kāma āsibā

To be of use.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଦ୍ଧ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଳିକ ସୁକ୍ଷମାଶ୍ଵର	ସ	କ	ଶ,ଶ	ଛ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ତ
,	ର	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାରନ୍ତୁ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସୁଲ୍ଲ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ତ	ନ୍ତ

କାଜେଆସା—ଦେ. ଉ.—କୌଣସି କର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବା ଛାର୍ତ୍ତିବା—
କାମଆନା—The knowledge of how to do a work.
(ଯଥା—ମତେ କରିବ କାମ ଥାସେ ନାହିଁ ।)

କାମକୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବି.—(ରୂପକ; ସ. କାମ + କର୍ତ୍ତିବା) —କାମରୂପ
Kāmakatūri କରୁଣ—Cupid or lust compared to a cutting instrument.

ଯେବେ ଅନୁରବ ସେ କାମକୁଣ୍ଡ । ବ୍ୟାକାଥ. ମେଷତୁର ।

କାମକରିବା—ଦେ. କ୍ର.—(ସ. କର୍ମ + ରୁ ଧାରୁ) —୧ । କର୍ମସାଧନ
Kāmakaribā କରିବା—1. To do any work.

କାଜକରା—୨ । ପରିଶ୍ରମ କରିବା—

କାମକରନା—୨ । 2. To labour.

୩ । ରୂପକାର କରିବା—3. To render a benefit.

୪ । ଫଳ ଦର୍ଶାଇବା—4. To be effectual.

କାମକଳା—ସ. ବି. ସ୍ତୀ.—(ପ୍ରଣ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; କାମ + କଳା = ଅଳ୍ପ) —
Kāmakalā ୧ । ରତ୍ନ; କନ୍ଦର୍ପତ୍ର—1. The wife of God
Cupid.

୨ । (ମ. ପ. ଲୋ; କାମସମ୍ବନ୍ଧ କଳା) କାମଶାସ୍ତ୍ର—

2. The Science of love; erotic science.

କାମକା—ଦେ. ବିଶ.—କାମିକା (ଦେଖ)

Kāmikā (See)

କାମକାର—ସ. ବିଶ.—(କାମ + କାରୁ + କର୍ତ୍ତି. ଅ) —ଯଥେତୁକିୟ;
Kāmakāra ସେଇଁ ଲୋକ ଅପଣା ମନ୍ଦ୍ୱସି ମୁଗ୍ଧବବ କାମ
କରେ—One who follows his own
whims or desires.

ସ. ବି.—ଇହାର ପ୍ରସର; ଅରଙ୍ଗାଶର ଗତ; ମନର ଦର୍ତ୍ତ—
The course of desire; scope of one's desire.

କାମକାର୍ଯ୍ୟ—ଦେ. ବି.—(ଏକାର୍ଥ ସହଚର ଶବ୍ଦ) —୧ । ବିଦ୍ୟାୟ—
Kāmakārya 1. Business.

କାଜକର୍ମ—୨ । ବୁଦ୍ଧ—2. Occupation.

କାମକାଜ—୩ । ଅବଲମ୍ବନ; ଜୀବକା—
3. Employment; means of livelihood.
୪ । ରୂପର—4. Service.
୫ । କୌଣସି ପ୍ରକାରର କର୍ମ—
5. Any work or act.

କାମକେଳି—ସ. ବି. (ଶର୍ତ୍ତ ତତ୍ତ୍ଵ; କାମ + କେଳି = କୀତା) —
Kāmakeli ୧ । ରମଣ; ବରକୀତା—

1. Cohabitation.

୨ । ରମଣୀସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରକିଳ୍ପ—
2. Scientific or artistic exercise or
experiments in copulation.

୩ । ଲମ୍ପଟବ୍ୟକ୍ତି—3. Lecher.
୪ । ରୂପପତି; ଜାର—
4. Paramour; a gallant.

କାମକେତିଆ—ଦେ. ବିଶ.—କର୍ମକୋତି; ଅଳ୍ପଥ—

Kāmakordhiā

Loafer; idler

କାମକୌଡ଼ା—ଦେ. ବି. (ସ. କାମପଣୀ) —ରତ୍ନଅରକୋଇ; ରତ୍ନବାକ
Kāmakrīḍā ପଣୀ—The Ruddy Goose.

କାମଶାତ୍ରା ପରିର ହଂସତ ବାବ—ହୃଦୟବସପ୍ରବୃତ୍ତି

କାମଗ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କାମ + ଗମ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତି. ଅ) —

Kāmag ଅପଣା ଇତ୍ତା ଅନୁଶ୍ଵାରେ ସବୁତ ବିତରଣ କରିବାକୁ
(କାମଗା—ସ୍ତୀ) ସମର୍ଥ; ସବୁତ ଗମନକ୍ଷମ; ସେହାବିହାର—
Omnipresent.

କାମଗମ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କାମ + ଗମ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତି. ଅ) —
Kāmagama କାମଗ (ଦେଖ)

(କାମଗମା—ସ୍ତୀ)

Kāmagama (See)

କାମଗାମୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କାମ + ଗମ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତି. ଇନ୍; ମୋ. ଏବ) —
Kāmagāmī କାମଗ (ଦେଖ)

(କାମଗାମୀ—ସ୍ତୀ)

Kāmagāmī (See)

କାମଗାର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର; ତୁଳ. ହି. କାମଗାର) ବି—
Kāmagār କାମକଲ୍ପ ଲୋକ; ମଜୁରିଆ; ମୂଲିଆ—
Labourer.

କାମଚ୍ଛ୍ରୀ—ସ. ବି. ସ୍ତୀ.—୧ । କାମରୂପ ଦେଶର ଠାରୁରଣୀ—
Kāmachchāndī (ଏ ଠାରୁରଣୀ ଗାରଡ଼ ବିଦ୍ୟାର ଅଧିଷ୍ଟାତ୍ରୀ
ଦେବତା) —1. Name of a Goddess in the
country of Kamrup in Assam; the
Goddess presiding over magical arts.

୨ । କାମଚେଷ୍ଟ୍ରାତର୍ଜିତରା ସ୍ତୀ—
2. A woman overcome or intoxicated with
sexual desire.

କାମଚର—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କାମ + ଚର ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତି. ଅ) —
Kāmachara କାମଗୁଣ୍ଡ (ଦେଖ)

(କାମଚର—ସ୍ତୀ)

Kāmachārī (See)

କାମଚର—ସ. ବି. (କାମ + ଚର ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତି. ଅ) —
Kāmachāra ସେହାବିହାର—
Omnipresence.

(କାମଚର—ସ୍ତୀ) ସ. ବିଶ. ପୁଂ—କାମଚର (ଦେଖ)
Kāmachārī (See)

କାମଚାରୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କାମ + ଚାର ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତି. ଇନ୍; ମୋ. ଏବ) —
Kāmacchārī (କାମଚାରୀ—ସ୍ତୀ) ୧ । ସେହାବିହାର—
1. Omnipresent; free to go
wherever one likes.

୨ । ସେହାଚାରୀ—
2. Acting according to one's own desires.

କାମଚାରୀ ଅନୁରବ—ବ୍ୟାକାଥ—ବଦିତା ।

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଅପର ପୁଷ୍ଟରେ ସୂଚିର ଏ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଶ ଏବଂ ଉତ୍ତିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାଶ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବର୍ତ୍ତନ ଗର୍ବା କରିଛନ୍ତି । ଅତିଥି ଏ ବା , ଉତ୍ତିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣନା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାଇ’ କି ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ ଶୋଭିବେ; ‘ରାତ୍ର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରାତ୍ର’ ଶୋଭିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଶୋଭିବେ; ‘ଖର୍ମା’ କି ପାଇଲେ ‘ଅଜ୍ଞ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବନ୍ତ’ କି ପାଇଲେ ‘ଅଲବନ୍ତ’ ଦେଖିବେ ।

୨ । ପୃଥିବୀ—2. The earth (which produces every thing desired for).

କାମଦୁହା—ବ. ଓ ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—କାମଦୁହା (ଦେଖ) —

Kāmaduhā

ଦେଖିବାର ଉତ୍ତା, ପ୍ରାୟେ ଅନୁର୍ଗତା, କରେ କୁରୁକୁଳ କାମଦୁହା—
ଅନକୁଣ୍ଡ. ରସକଣ୍ଠେ ।

Kāmadughā (See)

କାମଦୁତ—ସ. ବ—(ସ୍ତ୍ରୀ ଉତ୍ତ; କାମ + ଦୁତ) କୋଇଲ; କୋକିଳ—
Kāmadūta

Indian cuckoo.

କାମଦୁତୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ (ମଧ୍ୟଦଲେଖୀ; କାମ + ଦୁତି) କାମନା ପୂରୁଣ
Kāmadūti କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ—

ବାମକାର୍ଯ୍ୟ ସିର କରିବାର ରୁକ୍ଷମାନେ ପୋଇଛି କାମଦୁତୀ—
ଅନକୁଣ୍ଡ-ରସକଣ୍ଠେ ।

କାମ ଦେଖିବା—ଦେ.କି—କାର୍ଯ୍ୟର ଉତ୍ତାବଧାନ କରିବା—
Kāma dekhibā

To supervise a work.

କାମଦେଖିଦେଖା

କାମଦେବ—ସ. ବ (ରୂପକ; କାମ + ଦେବ) —୧ । କନ୍ଦର—

Kāmadeba 1. The God of love; Cupid.

[ଦ୍ର—ପୁରାଣରେ ଲେଖାଥିଲେ ସେ ଏ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ମାନସପୁତ୍ର,
ମହାଦେବଙ୍କ ଧାନ ଉଚିତ କରିବାକୁ ଯାଇ ଏ ଅନଙ୍ଗ ହୋଇଥିଲେ,
ଓ ପରେ ଶାକୁଷ୍ଠଙ୍କ ଉତ୍ତରଧରେ ଚୁକ୍କିଶୀଳଗର୍ଭରୁ ଜୀବ ହୋଇଥିଲେ ।
ଏହାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ରତ୍ନ, ସଙ୍ଗୀ ବସନ୍ତ, ଦୂତ କୋଇଲ, ଧୂଳତତ୍ତ୍ଵ ମସ୍ତୁକ,
ଆୟୁଧ ପଞ୍ଚପୁଣ୍ୟପୁତ୍ର ଶର । କାମଦେବଙ୍କର ସମ୍ମତ ନାମାନ୍ତର—
ମଦନ, ମନୁଥ, ମାର, ପ୍ରଦୁଷ୍ମନ, ମାନକେତନ, କନ୍ଦର, ଦର୍ପକ,
ଅନଙ୍ଗ, ପଞ୍ଚଶର, ସୁର, ଶମ୍ଭୁର, ମନୁଷୀଳ, କୁମୁମେଣ୍ଣୁ ଅନନ୍ୟଙ୍କ,
ପୁଷ୍ପନାଳ, ରତ୍ନପୁତ୍ର, ମକରଧୂଳ, ଆତ୍ମଭୂତ ପୁଣ୍ୟସ୍ତୁ, ବିଷକେତୁ ।]

ଦେ.ବ.ପୁঁ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—A name given to males.

କାମ ଦେବା—ଦେ.କିପ୍ତ୍ୟା—୧ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅବଲମ୍ବନ ବା ଜୀବିକା

Kāma debā 1. To give a person
କାଜଦେଖ୍ୟା any work or service.

କାମଦେନା ୨ । ଦରକାରବେଳେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବା—

2. To be of use when necessary.

କାମଧନୁ—ସ. ବ—(ସ୍ତ୍ରୀ ଉତ୍ତ; କାମ + ଧନୁ)—କାମଦେବଙ୍କହାରୁ

Kāmadhanu ଶୂତ କଲୁଛି ପୁଷ୍ପଧନୁ—The flowery bow

of God Cupid.

କାମ ଧରିବା—ଦେ. କି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ହସ୍ତଶେଷ ଲାଗିବା—

Kāmadharibā To begin to do a work; to set one's
କାମଧରା hand to a work.

କାମପକ୍ରତା—ଦେ. କି—କାମଦାମ (ଦେଖ)

Kāmadhāma

Kāmadāma (See)

କାମଧୂ—ଦେ. ବ—ପୁଷ୍ପଶେଷ—A kind of flower.

Kāmdhu ମଧ୍ୟବାର୍ଷିକ ଅରଣ୍ୟ ଗୃହିଣୀ । ବନ୍ଧୁକେଷେଷପୁରୁଣ ।

କାମଧେନୁ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ମଧ୍ୟଦଲେଖୀ; କାମପୁରୁଣ ଧେନୁ)—

Kāmadhenu ୧ । ଅଞ୍ଚଳୀପଳପୁରୁଣ ପୁରାଣୋକୁ ଗାଇ—

1 A fabulous cow that grants its possessor his desired objects.

[ଦ୍ର—ଏ ସମୁଦ୍ରମନ୍ଦିନ ବେଳେ ସମୁଦ୍ରରୁ ବାହାରଥୁବା କିମ୍ବୁ
ପୁରାଣରେ ଅନୁସରେୟ ।]

୨ । ଯେହିଁ ଗାଇକୁ ସେବେବେଳେ ଇତ୍ତା ସେବେବେଳେ
ଦୁହାୟାଏ—2. A cow which can be milked
at any time.

[ଦ୍ର—ଜମଦଗ୍ନିଙ୍କ କାମଧେନୁର ନାମ ନନ୍ଦା, ଅଞ୍ଜିରାଙ୍କ କାମଧେନୁର ନାମ ସୁନନ୍ଦା, ଉରହାଜଙ୍କ କାମଧେନୁର ନାମ ସୁରନ୍ଦା, କଣ୍ଯେଦକ ଶୁଣୀଲା ଓ ବର୍ଣ୍ଣିଷ୍ଠଙ୍କ ନନ୍ଦନ ବା ଶବଲା ।]

୩ । ଦାନାର୍ଥ ସ୍ତ୍ରୀନିମିତ ଗୋମୁଣ୍ଡ—

3. A golden image of a cow given to
Brāhmaṇas as gift.

୪ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଯଥେତୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ପୂରଣକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି—
(figurative) Any person who gives his applicants any thing they ask for or wish for.

କାମଧୁଜ—ସ. ବ. (ବନ୍ଧୁଧୁତି; କାମ + ଧୁଜ; କାମଦେବଙ୍କ ପତାକା
Kāmadhwaja ଉପରେ ମାଛ ଚାଲିଛି ଥିବାରୁ ଏହାଙ୍କ ନାମ
ମାନକେତନ)—ମାଛ—Fish.

କାମନ—ସ. ବ. ପୁଂ—(କମ ଧାରୁ ଶିର—କାମି ଧାରୁ=ଇତ୍ତା କରିବା
Kāmanā + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅନ) —୧ । କାମୁକ—

(କାମନା—ସ୍ତ୍ରୀ) 1 Lustful; libidinous.

୨ । ଲକ୍ଷ୍ମିଟ; ଲକ୍ଷ୍ମିଥ—2. Adulterous.

୩ । ଅରଳାନ୍ତୁକ—

3. Desirous; subject to keen desires.

୪ । ଲେଖ—4. Covetous.

କାମନା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(କମ ଧାରୁ ଶିରକୁ=କାମି ଧାରୁ=ଇତ୍ତା କରିବା
Kāmanā + ଭାବ. ଅନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ) —ମନୋରଥ; ବାହ୍ୟ; ଇତ୍ତା—
Desire; wish.

କାମନା କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ଇତ୍ତା କରିବା—

Kāmanā karibā 1. To wish.

କାମନା କରା ୨ । ଅରଳିଷିତ ବ୍ୟକ୍ତ ମନରେ କରୁନା କରିବା ବା
କାମନା କରନା ମନସିବା—2. To mentally state the

desired object before God or before a
Deity.

କାମନାଦଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ. (ଅଭିଜାତ) ବ.—ଦଣ୍ଡନାଟ (ଦେଖ)
Kāmanādanda Dandanāṭa (See)

୧	ଇ	ଉ	ବୁଲ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତବର୍ଷ	ଅନୁଜୀବିକ ସ୍ଥାପନ	ସ	କ	ପ୍ରସ	କ୍ଷ	ରସ୍ତ	ଭାଖ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶବନ୍ଧିତର୍ଷି ଅନୁଷ୍ଠାନ କା ଚନ୍ଦ୍ରଭଙ୍ଗ ସ୍ଵର୍ଗ ବର୍ଷ	ଅନୁଜୀବିକ ସ୍ଥାପନ	ଅଥ	ସ୍ତେ	ସ	ଗ୍ର୍ଯୁ	ଭାଖ	କିଂନ	

କାମପକ୍ଷୀ—ସ. ବ. —୧। ଚକ୍ରବାକ (ପଣ୍ଡି) (ଦେଖ)

Kāmapakṣī 1. Chakrabāka (bird) (See)
୨। କାଦମ୍ବ; କଳା ଦଂସ—
2. The black drake.

କାମ ପଢ଼ିବା—ଦେ. ବି—ଆବଶ୍ୟକ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା—

Kāma pardibha Necessity.

କାମପଡ଼ା କାମ ପଢ଼ିଲେ ଆବୁ ଉବ୍ବା—ତର

କାମ ଗିରଳା

କାମପାଳ—ସ. ବ. (କାମ = କର୍ମ + ପାଳ ଧାରୁ + ବର୍ତ୍ତ. ଅ)—

Kāmapāla Balarama—Balarama, the elder brother of Śrīkrushna.

କାମପାଳ ମିଶ୍ର—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଉତ୍ତଳର ଜଣେ ସ୍ଲେଷକ—

Kāmapālamisra A famous writer of Utkala.
[ତୁ—ଏ ଯାଇପୁର ନିବାସୀ ଜଣେ ପ୍ରାକୁପିତ ଥିଲେ । ଏହାକି ରଚିତ “ଶୀତାବିବାହ” ନାଟକ ଉତ୍ତଳରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମାପ୍ତ । ତାରିଣୀ ଉତ୍ତଳରସାହିତ୍ୟ ଇତିହାସ ।]

କାମପାତ୍ରା—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦିଲୋପୀ; କାମ + ପାତ୍ରା)—

Kāmapātrā Kāmajwālā (See)

କାମପାତ୍ରିତ—ସ. ବି. (ତୃତୀୟ ତତ୍ତ୍ଵ; କାମପାତ୍ରିତ)—

Kāmapātrītā Kāmā prabhu bhāvā pīḍātāmūlā bā jāñārata—
Tormented by lust or desire after
a wished for object.

କାମପୁର—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ପ୍ରାଚୀନ ନଗରବିଶେଷ—

Kāmapura Name of an ancient town.

ବୃକ୍ଷଦେଶୀ ନାୟ ଜରେ କାମପୁର ହତ୍ତେ
ସାରଳା ମହାପୁରର ଉତୋର ।

କ ମହୁର—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ବନ୍ଧୁତ୍ୱ; କାମ + ପ୍ରଭା)—

Kāmaprabha Kāmabedaka pīḍā ସୁନ୍ଦର—
(କାମପ୍ରଭା—ସ୍ତ୍ରୀ) Beautiful like the God Cupid.

କାମପ୍ରଭା—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. ଓ ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. କାମପୁର)—

Kāmaprabha Kāmaprabha (See)

ବବୀ ଜାଗରଣ ଏହି ଦୂର କାମପୁର । କାମପୁରର ଶୁଦ୍ଧି ।

କାମବଲାଭ—ସ. ବି. (ତୃତୀୟ ତତ୍ତ୍ଵ; କାମ + ବଲାଭ)—

Kāmaballabha ଅମ—Mango.

କାମବଲାଭୀ—ସ. ବି. (ତୃତୀୟ ତତ୍ତ୍ଵ; କାମ + ବଲାଭୀ)—

Kāmaballabhi ଚନ୍ଦ୍ରକା; ଚନ୍ଦ୍ରବିରଣ—
Moonlight.

କାମବାର—ଦେ. ବ. ପୁ. (ସ. କାମ + କାରୁଳ)—

Kāmabāra ୧। କାମପାତ୍ରା ଯୋଗୁ ବାତୁଳପ୍ରାୟ; କମୋରବିପ୍ରଭୁ-

କାମବାଈଯା 1. Turned mad or intoxicated owing
(କାମବାର—ସ୍ତ୍ରୀ) to unfulfilment of carnal desire.

୨। କାମକରବାକୁ ବାତୁଳପ୍ରାୟ—

2. Eagerly wishing for action.

ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—କାମଚେଷ୍ଟା ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିବା ଯୋଗୁ ବାତୁଳା
ଦୋରଥୁବା ସ୍ତ୍ରୀ—

A woman maddened owing to her unfulfilled sexual desire.

କାମବାଣ—ସ. ବ. (ତୃତୀୟ ତତ୍ତ୍ଵ; କାମ + ବାଣ)—

Kāmabāṇa ୧। କାମପ୍ରଭୁଭର ଆକମଣ—

1. The shafts of Cupid; the attack of lustful or carnal desire.

୨। କାମ ବା କର୍ମର ଶର; ପୁଣ୍ୟବାଣ—

2. The arrow of God Cupid.

[ତୁ—କାମଦେବଙ୍କର ପାଞ୍ଚଗୋଟି ବାଣର ନାମ—ମୋହନ,
ଉଦ୍‌ବାଦନ, ସତପନ, ଶୋଷଣ ଓ ନିଶ୍ଚେଷକରଣ । ଏହି ପାଞ୍ଚ ବାଣ
ଯଥାକ୍ଷମେ ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଘୂର୍ରେ ନିର୍ମିତ ସଥା,—ରକ୍ତପଦ, ଅଶୋକ,
ଅମ୍ର, ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଜାଳକମଳ—ହୁ. ଶବସାଗର ।]

କାମବାଣୀ—ଦେ. ବ. ସୁ—କାମବାର (ଦେଖ)

Kāmabāṇī Kāmabāi (See)

କାମବେଦକା—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲୋ; କାମ + ବେଦନା)—

Kāmabedana କାମକୁଳା (ଦେଖ)—

Kāmajwālā (See)

କାମବତ୍ କଟ—ସ. ବ. —ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ପୌରିଳିକ ପରିତ କଟ ବୃକ୍ଷ-

Kāmabhadra batā ବିଶେଷ—Name of a sacred
mythological banian tree.

ମହାଦେବଙ୍କର ଯେ କାମବତ୍ କଟ

କେବିରେ ହେବ ତାର ନ ପାଏ ବକଟ । କୃଷ୍ଣବିହ. ମହାବରତ ବନ ।

କାମରେଣ୍ଟ—ଦେ. ବ. —ତୁମ୍ଭ କାମବିଶେଷ—

Kāmabheri A kind of wind instrument.

ବାତାଳ ତତ୍ତ୍ଵ ଅନ୍ତରେ କଟ ରତ୍ନ । ପାରାମ୍ବ. କୃଷ୍ଣବିହ.

କାମମୋହିତ—ସ. ବିଶ. (ତୃତୀୟ ତତ୍ତ୍ଵ; କାମ + ମୋହିତ)—

Kāmamohita ୧। କାମଚନ୍ଦ୍ର ବା କାମନା ଦ୍ୱାରା ମୋହିତ—
1. Overcome with desire, lust, love or passion,

୨। କାମାକ—2. Blinded by lust.

କାମରୂପ—ସ. ବିଶ. ସୁ. (କାମି ଧାରୁ = ରହିବା କରୁଣ୍ଠିତ ଅନ)—

Kāmarūpa Kāmab (See)

(କାମଯଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) Kāmaya (See)

କାମୟମାଳ—ସ. ବ. ସୁ. (କାମି ଧାରୁ = ରହିବା କରୁଣ୍ଠିତ ମାନ)—

Kāmayamāla Kāmab (See)

(କାମୟମାଳା—ସ୍ତ୍ରୀ) Kāmama (See)

୧	ର	ଇ	ରୁ	ଙ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରିକ ସ୍ଥାନ୍ତର	ସ	କ	ଶ,ଷ	ଛ	ରୟ	ଇଅ	ତ
,	ର	ଇ	ରୁ	ଙ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ସ୍ଥାନ୍ତର	ଗ୍ୟ	ସ	ଶ୍ୟ	ଇଅ	ରୟ	ଇଅ	ତ

କାମଲତା—ଦେ. କି—ବନ୍ୟଳତାବିଶେଷ—A wild creeper;
Kāmalatā Antigonon Liptopus.

କାମଳ—ହ. ବି. (କାମ+ଲୁ=ଲେଦନ କରିବା+କରୁ. ଅ; ଶ୍ଵି.
Kāmala ୩) —କାମଳ ୩. (ଦେଖ) —Kāmala 3. (See)

କାମଲିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର) ବି—ପୁନାଶ କଣିଆ—
Kāmalīā Goldsmith.

କାମଶର—ସ. ବି—କାମବାଣ (ଦେଖ)
Kāmaśara Kāmabāṇa (See)

କାମଶରାଳି—ଦେ. ବି. (କାମ+ଶରାଳି)—ଦୂଃପଣୀ—
Kāmaśarālī The swan.

ସ. ବି. (କାମ+ଶର+ଆଳ=ସମ୍ମ) —
କାମଶରମ୍ବୁଦ୍ଧ—

The arrows of Cupid.
କର୍ଣ୍ଣା କି ଘେନିବ ତାର, କରେଦି କାମଶରାଳି—ହଙ୍କ. କେବେଶବନକାରୀ।

କାମଶାସ୍ତ୍ର—ସ. ବି.—୧. ମେଉଁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ କାମ ବା ମଦନ ସମ୍ମକ୍ଷ—
Kāmaśāstra ୧. ହୋଇଥିବା ହୋଇଥିବା—

କାମଶାସ୍ତ୍ର—ଦେ. ବି. (କାମଶାସ୍ତ୍ରର ପ୍ରଧାନ ଆୟୁର୍ଵେଦ ନନ୍ଦୀଶର ଓ ଅକ୍ରମ ଆୟୁର୍ଵେଦ
ବାହୀନ ମୂଳ ।]

୨. ସର୍ବାକି ପ୍ରତିପାଦକ ଶାସ୍ତ୍ର—
2. Science which deals with the existence
of heaven.

କାମସେଣା—ଦେ. ବି. (ସ. କାମସେନା)—ଅପ୍ରେରିବିଶେଷ—
Kāmasenā Name of a heavenly nymph.

କାମସେନା ନାମରେ ଏହି ଅପରାଧ
ବାସବ ଦେବତା ତାହା ସମେ ଜୀବ କର—ଶରନା. ମହାଶୂନ୍ୟ ଅତି ।

କାମସେନା—ସ. ବି. ଶ୍ଵି. (କାମ)—ଅପ୍ରେରିବିଶେଷ—
Kāmasenā . Name of a heavenly nymph.

କାମସେନା—ଦେ. ବି. —ଦୂ—
Kāmasenī A female go-between.

ଦୂ ଗମନରେ, ଦୂ ଶୁଣରେ, ନିଳେ ଦୂ କରିବାରେ ।
ଅମୁଲୁ—ଦୂଃପୁତ୍ରାମନୀ ।

କାମାରୁ—ଦେ. ବି. (ବ୍ୟଙ୍ଗ)—କୈଷ୍ଟବରେକଧାରୀ ଉନ୍ନଟ ବ୍ୟଙ୍ଗ;
Kāmarū ଉନ୍ନଟ ବ୍ୟଙ୍ଗ—A sham anchorite.

[ଦୂ—ଜମାରୁ, ସମାରୁ, କିମାରୁ ଅତି ପଦର ଅନୁକରଣରେ
କପଟ ବୈଶଳୀ ଓ ଉନ୍ନଟ ସାଥୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏ ତୃପାଦ ବ୍ୟଙ୍ଗରେ
ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

କାମାରୁ—ଦେ. ବିଶ. (ବ୍ୟଙ୍ଗ)—କାମାରୁ (ଦେଖ)
Kāmarū (See)

କାମାରୀ—ସ. ବି. (ବୃତ୍ତବୀହି; କାମ=ଶୋଭନ+ଆଶ) —
Kāmarī

କାମାରୀ—ସ. ବି. କାମାରୀ (ଦେଖ)
1. Kāmarī (See)

୨. ନିଧାରିଶେଷ—2. Name of a river.

କାମଗୀ ନଦୀ ନିଧାରିଶେଷ—ପ୍ରାଚୀ ମହାଶୂନ୍ୟ ।

୩. ଦୂର୍ଗା; ଦେବାକିଶେଷ—3. Goddess Durgā.

ଏହି କର ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଦେବାକି କାମାରୀ—ପ୍ରାଚୀ ରହୁନ୍ତରେ ।

କାମାଶୀ—ସ. ବି.—ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଗାର୍ଥବିଶେଷ—

Kāmāshī Name of a place of Hindu pilgrimage.

କାମାଶୀରେ ସ୍ଥାନ ବଲେଇ ଫର୍ମ ଦୂର୍ଗା ।

ହୋଇବର ଘେବରେ ପାଏ ମଧ୍ୟ ଦିନ—କୃତ୍ସମ ମହାଶୂନ୍ୟ ।

କାମାଶୀ—ସ. ବି. (ବୃତ୍ତବୀହି; କାମ+ଆଶୀ) —

Kāmāshī 1. Kāmarūpa 1 (See)

୧. ଅସାମର କାମରୂପ ଦେଶରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ନାମ;

(ଏହାଙ୍କ ପାଠ ସତ୍ତା ଦେବାକ ଯୋନିପାଠ ବୋଲି ପ୍ରସିଦ୍ଧ) —

2. Name of a Goddess in Kāmarūpa.

ନରତ ଅରଜା ପେତୁ କାମାଶୀ ପ୍ରାଚୀ—ବାଧାନାଥ. ମହାଶାନୀ ।

କାମାଶୀ—ସ. ବି.—(ରୂପକ କର୍ମଧାରୀ; କାମ+ଆଶୀ) —

Kāmāshī 2. ପବଳ କାମପ୍ରତିରେ—Inordinate sexual desire.

କାମାଶୀଦ୍ୱାଷକ—ସ. ବି.—କାମପ୍ରତିରେ ଉତ୍ତ୍ରେକକରଣ—

Kāmāshīdāṣipana Fanning of lust.

ସ. ବିଶ—ଯେଉଁ ଉତ୍ତ୍ରେକକରଣ କାମପ୍ରତିରେ ଉତ୍ତ୍ରେକାଏ—

Aphrodisiac (medicine).

କାମାରୁ—ସ. ବି. ପ୍ରାଚୀ କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 1. Kāmarūpa (See)

କାମାରୁ—ସ. ବି. ପ୍ରାଚୀ କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 2. Kāmarūpa (See)

କାମାରୁ—ସ. ବି. (ବୃତ୍ତବୀହି; କାମ+ଆଶୀ) —

Kāmarū 3. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 4. Kāmarūpa (See)

କାମାରୁ—ସ. ବି. (ବୃତ୍ତବୀହି; କାମ+ଆଶୀ) —

Kāmarū 5. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 6. Kāmarūpa (See)

କାମାରୁ—ସ. ବି. (ବୃତ୍ତବୀହି; କାମ+ଆଶୀ) —

Kāmarū 7. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 8. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 9. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 10. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 11. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 12. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 13. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 14. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 15. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 16. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 17. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 18. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 19. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

Kāmarū 20. କାମାରୁ (ଦେଖ) —

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁହଁର ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ମାତ୍ର । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଘନ କରିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—
‘ପାଇ’ ନ ନିକରେ ‘ଗାଇ’ ଗୋଟିବେ; ‘ଭୁଅ’ ନ ନିକରେ ‘କୁଅ’ ଦେଖିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ଗାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

1. An extraordinary power of God and great men to fulfil their wishes.

[ବ୍ର.—ଅଣିମାଦ ଅଷ୍ଟୁବିକି ମଧ୍ୟରୁ ଏହା ଏକତମ ।]

୨। ଉନ୍ନୟନିତ ଶକ୍ତି—2. The power of restraining one's senses.

କାମାତ୍ତି—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ତୃତୀୟ ତତ୍ତ୍ଵ; କାମ+ଅତ୍ତି) —

Kāmār̥ta କାମାତ୍ତି (ଦେଖ)

(କାମାତ୍ତି—ସ୍ତ୍ରୀ) Kāmātura (See)

କାମାର୍ଥୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କାମ+ଅର୍ଥ+ଉନ୍ନୟ)—

Kāmar̥thī ୧। କାମପ୍ରଭାବ ଉଚିତାର୍ଥ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ସୁକ—
(କାମାର୍ଥମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୧. Anxious or hankering to satisfy
one's carnal propensity.

୨। ଅରଳଶିତ ଫଳନ୍ତର ପ୍ରାର୍ଥୀ—

2. Seeking after the desired object.

କାମାଲପାଶ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ଆଧୁନିକ ଭୂରଷର ସାଧାରଣତତ୍ତ୍ଵ
Kāmalpāśa ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା—Name of the modern
political leader of the Turkish republic.

କାମାସକ୍ତ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ଗମୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାମ+ଅସକ୍ତ)—

Kāmasakta କାମ ବିଷୟକ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଚନ୍ଦ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତ—
(କାମାସକ୍ତ—ସ୍ତ୍ରୀ) Influenced by passion or lust;
amorous; lustful.

କାମି (ଧାର୍ତ୍ତ) —ସ—ଇହା କରିବା—To desire; to wish.

Kāmi (root)

କାମି—ସ. ବି. ପୁଂ. (କାମ+ଇ)—କାମୁକ ବ୍ୟକ୍ତି—

Kāmi Lustful or libidinous man (M. W.)

ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ରତ୍ନ; କାମପତ୍ର—

Name of Rati or wife of Kāma (M. W.)

ଦେ. ବି—କାମୀ (ଦେଖ)

Kāmī (See)

କାମିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର; ସିଂହଭୂମ; ଭୁଲ. ହି. କମ୍ବା ସ.
Kāmīā କର୍ମ) ବି.—୧। ଶାରିଦିତାରୁ ଟଙ୍କା ରଣ କର କେବଳ ସ୍ଥିତି
ବାବତ୍ତରେ ଭତ୍ୟରୁ କରିବା ଲୋକ—

A servant who works in repayment of
the interest of money borrowed from
the master.

[ବ୍ର.—ଉତ୍ତର ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ଜଣେ ଲୋକ ଅନ୍ୟ ଜଣକଠାରୁ
ଟଙ୍କା ରଣ କର, ସେହି ରଣର ସ୍ଥିତ ପାଇଁ ମହାଜନଙ୍କ ପାଖରେ
ଗୁଡ଼ିଖ କରିବ ବୋଲି ଚୁକ୍ତି ଲେଖି ଦିବ । ସେହି କାମିଆ କାର୍ଯ୍ୟ
କି କଲେ ପ୍ରତି ମାସରେ ମୂଲ ଟଙ୍କା ଭୂପରେ ଟଙ୍କାକେ ଏକ ଅଣା
ଲେଖାଏ ସୁରକ୍ଷିତ ଯାଏ । ସୁରକ୍ଷା ମୂଲ ଟଙ୍କା ଶୁଣି ନ ପାର
କେବଳ ସ୍ଥିତ ପାଇଁ ଲୋକର ଜାନ ବିତ୍ତ ଯାଏ । ତାପରେ ପୁଣି

ପୌଢାଦିତମେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସରତ୍ତରେ କାମ କରିବାକୁ ଲୋକେ
ବାଧ ହୁଅନ୍ତି । ୧୯୨୦ ସାଲରେ ବିହାର ଶୈଖା ଗର୍ଭିମେଷ ଏହି
ଦାସହ ପ୍ରଥା ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ କାମିଆର୍ଥି ଚୁକ୍ତି ଆଇନ୍
(B. and O. Kamiauti agreement) ନାମରେ ଗୋଟିଏ
ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଶ୍ନାନ କରିଛନ୍ତି । ତାହା ଅନୁଷ୍ଠାରେ କାମିଆମାନେ ସ୍ଥିତ
ପାଇଁ କାମ କରିବାକୁ ବାଧ ନ ହୋଇ ରହି କଲେ ସାହୁକୁ ମୂଲ
ବାବଦ ଟଙ୍କା ଶୁଣି ପାରିବେ । ଭୁଯୀଁ, ଚମାର, କାହର ବା ଦୋଷଧ
ଜାତର ଲୋକେ କାମିଆ ହୁଅନ୍ତି । ବଙ୍ଗଲାରେ ଏହି ପ୍ରଥାକୁ
କବଳ କରିଛନ୍ତି ।]

୨। (ସମଲପୁର) — କିମୁଲିଆ—2. Day labourer.

କାମିଆଉତି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର; ସିଂହଭୂମ) —ବି—

Kāmīauti

୧। କାମିଆ (ଦେଖ)

1. Kāmīā (See)

୨। କାମିଆ ଶତରେ ରୁକ୍ତି କରିବାର ପ୍ରଥା—

2 The custom of serving for payment of
interest on money borrowed.

କାମିଏନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) — ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—କାମିଣୀ (ଦେଖ)

Kāmien

Kāmīnī (See)

କାମିକ—ଦେ. ବିଶ.—୧। (ସ. କାମ) —କାମନାୟକ; ସକାମ—

Kāmika Accompanied with a desire for some
କାମକା object.

କାମିକ କମ୍ପି ବେବଳ, ନୋହେ ଏକାନ୍ତ ପ୍ରତିବାର । ଜଗନ୍ନାଥ, ବରବର ।

୨। (ସ. କାମୁକ) — ଦେ. ବିଶ.—କାମୁକ—2. Lustful.

କାମିକେ ରତ୍ନ ଶୈଖମାନ,

ଶୁଣି ହୋଇବେ ତୁମ ମନ । ପ୍ରାଚୀ, ପୁଣ୍ୟକମଚନ୍ଦ୍ରଭୟ ।

୩। (ସ. କାର୍ମୀକ) କର୍ମଦିଷ୍ଟ—3. Expert; active.

୪। (ସ. କର୍ମ) ପରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବାର ଯୋଗ୍ୟ;
ପ୍ରୟୋଜନୀୟ—4. Useful.

୫। ପରିଶର୍ମ—5. Laborious.

ସ. ବିଶ. (କାମ+ଇକ) —୧। ଇଷ୍ଟ; ବାହୁଡ଼—

1. Desired; wished for (M. W.)

୨। ଇହା ପୂରଣକାଶ; କାମଦ—

2. Satisfying desires (M. W.)

୩। ଇହା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—3. Relating to or connected
with a desire.

ସ. ବି.—କାର୍ଯ୍ୟକ; ବନ୍ଦହଂସ—Wild duck (M. W.)

ପ୍ରା. ଦେ. (ସମଲପୁର) ବି—ଲୌହବେଷ୍ମନାକିଶେଷ—

An iron ring.

କାମିକା—ଦେ. ବିଶ.—କାମିକ (ଦେଖ)

Kāmikā

Kāmika (See)

୧	ର	ତ୍ର	ଚୁ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍କ୍ରାପ୍ର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
,	ର	ତ୍ର	ଚୁ	ଲୁ	ସ୍ନେ	ଅକାଶନୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପ୍ରକଳବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇୟ	ଉଥ	ତ

କାମିଜ—ବୈଦେ. (ଆ) ବି.—(ପ୍ରେସ୍. କେମିଜେ; ପଞ୍ଜୀଜୀ. କାମିଜା; Kāmij ଥ. କାମିଜ; ଲାଟିନ. କାମିଜା) —ଏକ ପ୍ରକାର କୁର୍ରି—

କାମିଜ
କମିଜ

Shirt; shirting.

[ତ୍ର—ଏ କୁର୍ରିରେ ସାମନାପାଖ ପେଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ତର ଥାର ବୋତାମ ଲାଗିଥାଏ ଓ ହାତର ଶେଷରେ ବୋତାମଲଗା ପଢ଼ୁଥାଏ ।]

କମିଜନ—ସ. ବି. (କର୍ମଧା; କମିନ୍ + ଜନ)—ପ୍ରେମିକ ବ୍ୟକ୍ତି;
Kāmijana ପ୍ରଣୟୀ ବ୍ୟକ୍ତି—A lover.

କମିଜି—ବୈଦେ. (ଆ) ଗ୍ରା. ବି.—କାମିଜ (ଦେଖ)
Kāmiji କମିଜି (See)

କମିଣୀ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହଭୂମି) ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ମୂଲିଅଣୀ—
Kāminī Female labourer.
(କମିଅ—ପୁଂ)

କମିତ—ସ. ବି. (କାମି ଧାରୁ = ରହା କରିବା + କର୍ମ. ତ)—
Kāmita ପ୍ରାର୍ଥିତ; ଇଷ୍ଟିତ—

Desired; wished for; prayed for.

ସ. ବି—ଇଷ୍ଟା—Desire; wish (M. W.)

କମିଦାର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲୟର) ବି. (ଭୁଲ. ହି. କାମଦାର)—
Kāmidār କାମଦାର (ଦେଖ)—Kāmadār (See)

କମିନୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କାମ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍ + ସ୍ତ୍ରୀ. ର)—
Kāminī ୧। ସ୍ତ୍ରୀ; ନାରୀ—1. Woman; female.

୨। ଏକପ୍ରକାର ଫୁଲ ଓ ଫୁଲଗଛ—

2. A scented flower and its tree; the China box flower; Murraea Exotica.

[ତ୍ର—ଏହାର ଗତ୍ର ୮୧୦ ହାତ ଛାଇରେ ବଢ଼େ, ଏହାର ଫୁଲ ଧଳା ଓ ଗୁରୁପାଖୁତ୍ତିଆ; ସକାତ୍ତ ଫୁଲର ପାଖୁତ୍ତାଗୁଡ଼ିକ ଗଛରୁ ଝଡ଼ିପଡ଼େ । ଫୁଲର ବାସନା ମଧୁର, ଫୁଲ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଫୁଲେ ଓ ସକାଳରୁ ଝଡ଼ିପଡ଼େ ।]

୩। ଶାରୁ ସ୍ତ୍ରୀ—3. A timid woman.

୪। ମଦିର—4. Wine; spirituous liquor.

୫। ପ୍ରଣୟୀ—5 Sweetheart.

୬। ମନୋହାରଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ—6. Charming woman.

୭। ପରିଗୁରକା; ଦାସୀ; ସେବାଦାସୀ—

7. Maid-servant.

୮। ପ୍ରେମୟୀ ସ୍ତ୍ରୀ—

8. A loving and affectionate woman (M.W.)

୯। ଅମିଥା—9. Curcuma Aromatica (M.W.)

୧୦। ଗୁଲବଶେଷ—

10. The plant Vanda Roxburghii (M. W.)

୧୧। ମଲଙ୍ଗ—Orchid; mistletoe.

ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧। କାମୁଗୁ; କାମାରୁର (ସ୍ତ୍ରୀ)—

1. Amorous; lustful (female).

୨। ଭୋଗାରଳାଖିଣୀ—

2. Seeking physical enjoyment.

୩। ରମଣାରଳାଖିଣୀ—

3. Seeking cohabitation.

୪। ପ୍ରଣୟୀ—4. Loving or affectionate (woman).

କମିନିକାଞ୍ଚନ—ସ. ବି. (ସହଚର ଶବ୍ଦ) (ହୃଦ; କମିନୀ + କାଞ୍ଚନ)—

Kāminikāñchana ପୁରୁଷରେ ଭୋଗବିଳାସର ଦୂରଟି ପ୍ରଧାନ ଉପକରଣ, କିନ୍ତୁ ମୁକ୍ତି ଅରଳାଣୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଅବଶ୍ୟ ଭାଗ କରିବା ସୋନ୍ଦ ଦୂରଟି ବସ୍ତୁ—

Wealth and woman; the two chief desirable objects in a worldly sense, but which should be eschewed by the righteous man, as taught by saints and sages of all ages.

କମିନିପ୍ରିୟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ବନ୍ଦୁଗ୍ରୀହ; କମିନୀ + ପ୍ରିୟ)—

Kāminipriya ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କମାନଙ୍କ ପ୍ରତିର୍ଥରେ ସବଦା କାଳସାଧନ କରେ—

Effeminate; given to sporting with women day and night; fond of female company; attached to the apron-strings of the fair sex.

କମିନିବଶ—ଦେ. ବି—ପୌରଣୀକ ଦୃଷ୍ଟିଶେଷ—

Kāminibasha Name of a mythological tree.

୧। ବନ୍ଦର ନାମ ଅଛେ କମିନିବଶ ର

ଦୃଷ୍ଟିଶେଷ ଏ ଅଛେ ବନ୍ଦର ପାର୍ଥ ।

୨। ବନ୍ଦର ଦୃଷ୍ଟି ସବାଳରେ ଲଗାଇଲେ

ପୁଣ୍ୟ ବଶ କରିବେ ସେ ବନ୍ଦା ହୋଇଲେ ।

ସାରକା ମହାବରତ, ମଧ୍ୟ ।

ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (ନଷ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କମିନୀ + ବଶ)—

ସ୍ତ୍ରୀର ଅନ୍ତରୁକର୍ତ୍ତ୍ଵ—

Subservient to the commands of a woman.

କମିନିଭଦ୍ର—ଦେ. ବି—ନିଷାଦିଶେଷ—

Kāminibhadra Name of a river.

କମିନିଭଦ୍ର କେଇ ଏ ଏବନ୍ଦ ବୋଟ—ସାରକାମହାବରତ, ମଧ୍ୟ ।

କମିଲ—ବୈଦେ. (ଆ) ବି—ସ୍ତ୍ରୀ—

ଶ୍ରୀ—

(ସଥା—କାମିଲ ଜମା ।)

1. Permanent; full; complete.

୨। ପୂର୍ଣ୍ଣ; ପୂର୍ଣ୍ଣ—3. Whole; entire.

୪। ଯୋଗେ; ଉପସୂର—4. Fit; proper.

ସାଧାରଣ ଲେଖେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୂଚିତ ୫ ଚକ୍ର ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ଚକ୍ର ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧୮୩ , ଚକ୍ର କୌଣସି ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଅଥ ରାଜନୈ ପ୍ରେବେ ଏ ଭାଷାବାକୀର୍ଣ୍ଣରେ ନ ମିଳିବା , ତେବେ ସେହି ତଥା ପାଇଁ ସଥାପନେ ଚକ୍ରର ପ୍ରସର , ବା ୫ ଚକ୍ର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଅଥ ବୋଲିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଘେଣିବେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଞ୍ଚ’ ଦେଖିବେ; ‘ଖର୍ମ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଖର୍ମ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ’ ଦେଖିବେ ।

କାମିଲ୍ଜମା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—୧ । ଗର୍ଭନ୍ତା ସରବାରଙ୍କୁ
Kāmiljamā—ଦେବା ସଦରଜମା—1. Revenue paid by the
Gauntia to the Government.

୨ । ସଂଶୋଧିତ କରବିଦ୍ୟା—
2. Revised assessment.

[ଦ୍ୱ—ମୋଗଲମାନଙ୍କ କାଗଜପଦରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଜମାର
ଛିଲେ ଥିଲା । ଟଙ୍କାରକ୍ତୀ ଓ କାମିଲ୍ ବା ସଂଶୋଧିତ ଜମା ।
କଗବକୁ ପ୍ରାଚୀନ ଛାତକ
ଟଙ୍କାରକ୍ତୀ (ଦେଖ)]

କାମିଲ୍ବାଜ୍ୟାପ୍ତି—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. କାମିଲ୍ ବାଜେୟାପ୍ତ୍)—
Kāmilbjājyāpti ଯେଉଁ ବାଜ୍ୟାପ୍ତି ଲାଭସତି ଜମି ଉପରେ ପୂର୍ବ
ଜମା ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଅଛି—

A resumed rent-free land assessed to full
rent.

କାମୀ—ସ୍ତ. ବିଶ. ପୁଂ. (କାମ + ଅଛି ଅର୍ଥରେ ଇନ୍; ମୋ. ୧୯)—
Kāmī ୧ । କାମୁକ—1. Lascivious; libidinous;
(କାମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) amorous; wanton; lustful.

୨ । ପଳାରିକାରୀ; ଅରିଲାଷ୍ଟୁ—2. Desirous.

୩ । ଲୋକ୍ଷେ—3. Covetous.

୪ । କର୍ମୀ—

4. (man) Of action; loving action or work.

ସ୍ତ. ବିଶ. ପୁଂ—୧ । କାମୁକ ବ୍ୟକ୍ତି—

1. Lustful man; an amorous male.

୨ । ଚନ୍ଦ୍ର—2. Moon.

୩ । କପୋଡ—3. Dove.

୪ । ପାର୍ଵତ—4. Pigeon.

୫ । ଛଟକ; ଘରଚଟା—5. Sparrow.

୬ । ରକବାକ; ରକୁଆ ପକେଇ—

6. The ruddy goose or duck; Casarea
Rutila; the Brahmini Sheldrake.

୭ । ସାରସ—7. Indian crane.

୮ । କକଢାଶ୍ରୁଣି (ଦେଖ) (ହି. ଶବ୍ଦବାଗର)

8. Kakardāśruṇi (See)

୯ । ସହସ୍ରନାମୋକ୍ତ ବିଷ୍ଣୁ ନାମ—

9. A name of Bishnu.

ସ୍ତ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । କୌଣସି ପଳା ଛିନ୍ଦିବକୁ ଟାଣ କରିବା
ନିମନ୍ତେ ତା ପକ୍ଷରେ ଲୋଡ଼ି ଦିଆଯିବା ପଟା ବା କାଠ ବା
ପଟୀ—1. Plank put below a slender article
to make it strong.

୨ । ମୂଳଥ—2. Day labourer.

୩ । ପଣକୁଡ଼ିକର ଲୁହା ନାଲ; ଦ୍ୱାଳ—

3. The iron rim of a cart-wheel.

୪ । ଶଗଡ଼ିତକର ରକ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ବସିଥିଥିବା ଲୁହାର ମୁଦିଆ;
ଲୋଥ—4. Iron ring set round the hole
in the nave of a wheel.

ଦେ. ବିଶ. ପୁଂ—୧ । କାମିକ (ଦେଖ)

1. Kāmika (See)

୨ । ସ୍ତ୍ରୀ (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ; ସ୍ତ. କାମିକା)—କାମାରୁ—
2. Lustful (woman).

ଶୁଭବେ ନିତେ ହୃଦ୍ୟ କାମା
ରହିଛ ନବ ନବ ଶ୍ଵାମୀ । ଜଗନ୍ମାଥ ଜଗବତ ।

କାମୀକ—ହ. ବିଶ. ପୁଂ. (କାମ + ଇନି)—

Kāmīna ୧ । କାମୁକ—1. Amorous.
(କାମିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । ଅରିଲାଷ୍ଟୀ—2. Desirous.

କାମୁକ—ସ୍ତ. ବିଶ. ପୁଂ. (କାମ ଧାର୍ଯ୍ୟ = ରହା କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ବ. ରହି)—

Kāmuka ୧ । କାମାରୁ, ରମଣାରିଲାଷ୍ଟୀ—

କାମୁକା } ସ୍ତ୍ରୀ. ୧. Lascivious; lustful; libidinous;
କାମୁକା } lewd; sensual.

୨ । ଅରିଲାଷ୍ଟୀ—2. Desirous.

୩ । ବିଲାଷୀ—3. Foppish; sportive.

ସ୍ତ. ବ—୧ । ଅଶୋକ ବୃକ୍ଷ—1. The Asoka tree; the
Saraca Indica tree.

୨ । ମାଧ୍ୟା ଲତା—2. A flowering creeper with
sweet smelling yellowish white flowers;
Hiptage Madhablata.

୩ । ଘରଚଟାପାରୀ—3. Sparrow.

[ଦ୍ୱ—ଏମାନେ ମୁହୂର୍ମୁହୂଃ ରତ କରିବାର ଦେଖାଯାଏ ।]

କାମୁକା—ସ୍ତ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କାମୁକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—

Kāmukā ୧ । ରମଣାରିଲାଷ୍ଟୀ—

1. Lustful; lascivious (female).

୨ । ଅରିଲାଷ୍ଟୁକା—2. Desirous.

୩ । ବିଲାଷିମ—3. Belle; foppish; rakish.

କାମୁକା—ସ୍ତ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ (କାମୁକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ର)—କାମୁକା (ଦେଖ)

Kāmukā

Kāmukā (See)

କାମୁକା—ଦେ. ବ. (ଟାଣୁଆ ବସୁକୁ ଶେବାରବାରେ ହେବା କରିମତ୍ତ

Kāmurud—ଧୂଳ୍ୟକୁରଣ; କମ୍ପା ସ୍ତ. କବଳ—

୧ । ଦଂଶନ—1. Bite.

୨ । ଦକ୍ତରୁକୁ କଷ କରିବା—

2. Act of biting; gnawing.

୩ । ଶୂଳ ପ୍ରଦୂତକୁ ଦୂଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ଦିବକୁର ଦୂଢ଼ିବା

ବତା—3. Two split bamboos on both
sides of a thatch-frame, tightly bound
to each other by means of a string.

୧	ଇ	ଉ	ଚୁଲ୍ହ	ତ	ଏ	ଦରସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅଳୁନୀଷିବ ସୁତ୍ରାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଛ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ଇ
୨	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅଳୁନୀର ବା ତନ୍ତ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖେ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଉଥ	କ	କୁ

କାମଡ଼, କାମଡ଼ାନି ୪। ଦରୁଣତର ଦାଗ—

4. The impression left after biting.

* ୫। ପେଟ ଉତ୍ତରେ କାମୁଡ଼ାଇବା ପରି ସହଶା—

5. Griping or gnawing pain inside the stomach.

ଦେ. ବିଶ—୧। ସେ କାମୁଡ଼େ—

1. Given to biting others; snappish.

କାମଡ଼ା ହତ୍ତରେ ବଲ ତତ୍ତ ରମନ

କାମୁଡ଼ା ଘୋଟା ମୁଖେ ଦେଇ ଦୁଃଖ—ଦୁଃଖ ଉତ୍ତର ।

କାମଡ଼ା କାମୁଡ଼ାହୋଇଥିବା; ଦ୍ଵୀ—

କାଟାହୁଆ 2. Bitten.

(ଯଥା—ବିଲୁଆକାମୁଡ଼ା ଲେକ ।)

କାମୁଡ଼ାଇବା—ଦେ. କି—କାମୁଡ଼ାଇବା ହିୟୁର ଶିଳ୍ପ ରୂପ—

Kāmurdaibā Causative form of the verb to bite.

କାମଡ଼ାନ

କାଟିଲିଲାନା

କାମୁଡ଼ାକାମୁଡ଼ି ହେବା—ଦେ. କି—୧। ପରଶର ଦଂଶନ କରିବା—

Kāmurdākāmurdī hebā 1. To bite each other; to snap at each other.

କାମଡ଼ାକାମଡ଼ି ହେବା—

କାଟାକାଟିଲାନା ୨। ପରଶର ମଧ୍ୟରେ ବଳକଲିଆ କରିବା—

2. To quarrel amongst one another.

କାମୁଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧। ଅନ୍ୟଙ୍କ କାମୁଡ଼ାଇବାରେ ଅଭୟ—

Kāmurdīā (ଜାବ); କାମୁଡ଼ା—୧. Given to biting others. (କାମୁଡ଼େଇ—ସୀ)

କାମଡ଼ା ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ସେ ସବଦା ଚରକୁ ହୁଏ; ଚକ୍ର—
କଟ୍ଟିବା 2. Churlish; surly.

କାମୁଡ଼ି ହେବା—ଦେ. କି—କାମୁଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)

Kāmurdī debā Kāmurdībā (See)

କାମୁଡ଼ି ଧରିବା—ଦେ. କି—୧। ଦାନ୍ତହାର କାମୁଡ଼ା କାମୁଡ଼ା ପ୍ରାନ୍ତକୁ

Kāmurdī dharibā କରି ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାନ୍ତରେ ଧରିବା—
କାମଡ଼େଧରା 1. To catch a thing by the teeth after first biting it.

୨। ଯାରୁଡ଼ି କରି ଧରିବା—୨ To hold with a firm grip; to grasp tightly.

କାମୁଡ଼ାଇବା—ଦେ. କି—୧। ଦନ୍ତହାର ଶତ କରିବା; ଦଂଶନ କରିବା—

Kāmurdībā 1. To bite. (କାମୁଡ଼ାଇବା—ଶିଳ୍ପ) ୨; (ପେଟ) ଶୁଲରେଗାନ୍ତ ହେବା; କାମୁ-

କାମଡ଼ାନ ଶୁଲ ରେଗହାର ଅକାନ୍ତ ହେବା; ବାୟୁ ପ୍ରକୋପରୁ
ଭାଁବୋଡ଼ିଲା; (ପେଟ) ବ୍ୟଥିତ ହେବା—୨. (the stomach) To

କାଟାକାଟାନା be disturbed with colic-pain.

ପ୍ରାଦେ (ଗଞ୍ଜାମ) କି—୩। ମୁଠୀର ଫର ଧରିବା—
3. To tightly catch hold of a thing.

(ଯଥା—ଦରୁଣ ବୋଲି ମୁଁ ସାପୁଟାଏ କାମୁଡ଼ ଦେଲି)

[ତ୍ର—ଏହି ଶବ୍ଦର ଅସମୀଯିକା ରୂପ ଖଣ୍ଡ ଅଣିବା, ଦେବା,
ଧରିବା, ନେବା, ପକାଇବା, ହେବା ହିୟୁମାକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ହୁଏ ।]

କାମୁଡ଼ ହେବା—ଦେ. କି—୧। (ପେଟ) ଶୁଲହାର ପୀଡ଼ାଗ୍ରସ୍ତ ହେବା—

Kāmurdī hebā 1. (the stomach) To be affected by colic pain.

୨। ରଦମର୍କଟ ହେବା; ଖେଳ ହେବା—

2. To be churlish; to snarl.

କାମୁଡ଼େଇ—ଦେ. ବିଶ. ସୀ—କାମୁଡ଼ିଆର ସୀଲିଙ୍ଗ (ଦେଖ)

Kāmurdīdei Feminine of Kāmurdīā (See)

କାମେ ଖବର—ଦେ. ଅ. (ପରଶର କଲବେଳେ ଉଚାରିତ ଜାହାଜିଆଳି

Kāme khabar ଧୂଳି)—କାମପ୍ରତ ମନୋଯୋଗ ଦିଅ—

Mind your work.

ପଣ୍ଡେ—କାମ ଦେବା; ପରସ୍ପ—ଏ ସୀଂ। ପକାରମେହନ. ଗନ୍ଧୀନ ।

କାମେଜି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବୈଦେ. ବି—କାମିଜ—Shirt.

Kāmejī

କାମେରା—ବୈଦେ. ବି. (ରେ. ଚେମର; ପ୍ରେ. କାମେରା)—

Kāmerā ଫଟୋଗ୍ରାଫ୍ ବା ଆଲୋକଚିତ୍ର ଭାତାଇବା ପାଇଁ

କାମେରା ବ୍ୟବହୃତ ଚର୍ମହାର ସଙ୍କୁତିତ ଓ ପ୍ରସାରିତ ବାକୁ—
Photo-camera.

କାମୋଡ଼—ଦେ. ବିଶ. ପୁ—୧। ଅରଳଣ୍ଠିତ ବସ୍ତୁ ପାଇବା ନିମନ୍ତେ

Kāmorda ଉପୟୁଧର ବରକୁ କରୁଥିବା—

କାମଡ଼ 1. Teasing; importunate.

ଘରେତ ୨। କେହି କୌଣସି କଥା କହିବାକୁ ଅସିଲେ ତା ଭୁପରେ
(କାମୋଡ଼େଇ—ସୀ) . ତଢି ତଢି ହୋଇ ଖେଳି ହେବା ଯାହାର

ଅଭ୍ୟାସ—2. Surly; snarling at people coming to tell him something.
୩। ତଦବାଳ; ଏକଜିଦିଆ—3. Pertinacious;
obstinate.

କାମୋଡ଼ା—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ.—କାମୁଡ଼ା (ଦେଖ)

Kāmorda Kāmurdī (See)

କାମୋଡ଼ାଇବା—ଦେ. କି.—କାମୁଡ଼ାଇବା (ଦେଖ)

Kāmordāibā Kāmurdāibā (See)

କାମୋଡ଼ା କାମୋଡ଼ ହେବା—ଦେ. କି.—(ସହର ଶବ୍ଦ)—

Kāmordā kamordī hebā କାମୁଡ଼ା କାମୁଡ଼ ହେବା (ଦେଖ)

Kāmurdā kamurdī hebā (See)

ପୁଣି ହେଲେ ସେ ହୁବେ କାମୋଡ଼ା କାମୋଡ଼ ।

ବୁଝିବିବୁ. ମହାଭାରତ. ବିଭାଗ ।

କାମୋଡ଼ିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ.—କାମୋଡ଼ା (ଦେଖ)

Kāmordīā Kāmordī (See)

କାମୋଡ଼ ଧରିବା—ଦେ. କି—କାମୁଡ଼ ଧରିବା (ଦେଖ)

Kāmordī dharibā Kāmurdī dharibā (See)

ସାଧାରଣ ଲେଖକ ଅପର ସ୍ଥାନରେ ଦୂରର ୬ ଟଙ୍କର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଟଙ୍କର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଜାହାନ । ଅତେବଳ ୮ ବା ୨ ଟଙ୍କର ବୌଧି ବର୍ଷ ବା ମାନୁଷଙ୍କ ଏବଂ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକେବୋରେ ନ ଚିତ୍ରିତ, ତେବେ ସେହି ଏବଂ ପାଠେ ଯଥାକରେ ଉତ୍ତର ଦିଶରେ, ବା ଏ ଉତ୍ତର ଦର୍ଶି ବର୍ଷ ବା ମାନୁଷଙ୍କ ଏବଂ ଗୋଟିଲାକୁ ଛେତି । ଯଥା—‘ବାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବାର’ ବୋଲିବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ବୋଲିବେ; ବିଦୁ ନ ମିଳିଲେ ‘ବିଦୁ’ ବୋଲିବେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଦ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଅର୍ଦ୍ଦ’ ବୋଲିବେ ।

କାମୋଡ଼ିବା—ଦେ. କି—କାମୁଡ଼ିବା (ଦେଉ)

Kāmodībā

ଅଧିର କାମୋଡ଼ି କେହି ନୟନ ପରାତ । ବ୍ୟାକେବୋ ସବାନ ।

କାମୋଡ଼ି ହେବା—ଦେ. କି—କାମୁଡ଼ି ହେବା (ଦେଉ)

Kāmodī hebā

Kāmodī hebā (See)

କାମୋଡ—ସ. ବି.—୧। ସର୍ଜିତର ରାଗବିଶେଷ—

• Kāmoda 1. Name of a musical air or tune.

[ଦ୍ୱ—ଏହା ସମ୍ମୁଖୀ ଜାତିର ଏକ ରାଗ; ଏଥିରେ ଧେଇବ ବାଦୀ ଓ ପଞ୍ଚମ ସବାଦା ଅଟେ । ଏହାର ଗାନ୍ଧମୟୀ ରାତିର ପ୍ରଥମାର୍କି ପ୍ରଦର୍ଶନ । କରୁଣ ଓ ଦ୍ୱାର୍ଥ୍ୟ ରଥରେ ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଏଥିର ମିଶ୍ରରାଗ ଅଛି । ଏହା ଚରିତାଳ; ହି. ଶଦସାଗର ।]

ଦେ. ବି—ଏକ ପ୍ରକାର ରୁଷ—A kind of tree.

ବୁଢ଼ କାମୋଡ କେବଳ ପରାତ । ପ୍ରାଚୀ ପ୍ରତାପ ଶିଖିଲେ ।

କାମୋଡକ—ସ. ବି—(କାମି+ଦ୍ଵାରାକ) —୧। ମୃତ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ

Kāmodaka ଭିଦେଶ୍ୟରେ ଉର୍ଧବଦ୍ଵାରା ପ୍ରଦର୍ଶ ହେବା

କଳାଙ୍କି—1. Oblation of a handful of water

to one's deceased friends.

, 1। ଚୂର୍ଦ୍ରାକର୍ମ ପୂର୍ବରୁ ମୃତ ବାଲକ ଭିଦେଶ୍ୟରେ ଉର୍ଧବୋଦକ—

2. Oblation of water given to a child who died before his chūrdākarma.

କାମୋଡ—ଦେ. ବି—(ସ. କାମୋଡ଼ା)—କାମୋଡ (ଦେଉ)

Kāmodi

Kāmoda (See)

କାମୋଡ଼ା—ସ. ବି—(କାମୋଡ଼ା+ସ୍ତ୍ରୀ. ଶ୍ରୀ; ଏହାର ଅନ୍ୟ ଅକାର

Kāmodī କାମୋଡ଼ା) —ରାଗିଣୀବିଶେଷ—

Name of a musical air.

[ଦ୍ୱ—ସୁହା କାମୋଡ ରାଗର ସ୍ତ୍ରୀ, କେହି କେହି ଏହାରୁ ଆପକ ରାଗ କହନ୍ତି । ଏ ସମ୍ମୁଖୀ ଜାତିର ଏକ ରାଗିଣୀ; ଏହା ରାତିର ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଦର୍ଶର ଦ୍ୱିତୀୟ ଘରୀରେ ଗାନ କରସାଏ । ହି. ଶଦସାଗର ।]

କାମୋଡ଼ିପକ—ସ. ବି—(୨ୟି ଚତୁର୍ବିକୁଣ୍ଠ; କାମି+ଦ୍ଵାରାପକ) —କାମର

Kāmodīpaka ଉଦୀପନକାରୀ; ଯାହାଦ୍ଵାରା ମନୁଷ୍ୟର ସହବାସ

ପାଇଁ ରହିବା ବଲବତ୍ତ ହୁଏ—Exciting lust.

କାମୋପହତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. —(୨ୟା ଚତୁର୍ବିକୁଣ୍ଠ; କାମି+ଦ୍ଵାରାପହତ) —

Kāmopahata କାମାକ୍ଷର; କାମାକୁର—Lovesick.

ସ. ବି. ପୁ.—(ବନ୍ଦୁଦ୍ରାବୁନ୍ଦୁ; କାମ ଉତ୍ତରତ ହୋଇ ଥିଲୁ ଯାହାଦ୍ଵାରା) ଶିବ; ମହାଦେବ—God Siba.

କାମୀ—ବୈଦେ. ବି—(ରା. କାମ୍ପ.) —୧। କମ୍ପୁ; ରାଜ୍ଜଟ—

Kamp

1. Tent.

କାମ୍ପ 1। ରାଜକର୍ମରୂପମାନେ ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରୁ ସମୟରେ ଯେଉଁ କେହି; କମ୍ପ କମ୍ପୁରେ ବାସ କରନ୍ତି—2. Camp or tent in which officials stay during their tour.

2 | ଅସ୍ଥାୟୀ ବାସ—3. Temporary residence.

4 | ଅସ୍ଥାୟୀ ସେନା ନିବାସ—

4. Temporary barracks.

କାମ୍ପିକଲ—ବୈଦେ. (ରା.) ବ—ହାତମ ଗ୍ରୁରେ ଯିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ

Kāmp klark ସଙ୍ଗେ ଯିବା କରନ୍ତି—Camp clerk of an official.

କାମ୍ପିଖଟ—ଦେ. ବି—(ରା. କାମ୍ପି ଓ ସ. ଖଟା) —

Kāmp khata ଯେଉଁ ଖଟକୁ ଭାଗିଦେଲେ ଗୋଟିଏ ହୋଇଯାଏ,

ପୁଣି ଯୋଡ଼ି ଦେଲେ ସଜାଢ଼ ହୁଏ ।

(ଏହା ତମୁ ବା ଅସ୍ଥାୟୀବାସ ଉପଲବ୍ଧରେ ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ସୁଭାଜନକ ଥିବାକୁ ଏହି ନାମ)—

Camp bed-stead; camp-cot.

କାମ୍ପ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—ଓଡ଼ିଆ ଶୁଦ୍ଧଜାତବିଶେଷ—

Kāmpa A class of Oriya Śūdras of Ganjam

କାମ୍ପର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ (ସ. କାବାର) —୧। ଶିରିକ—

Kāmpar 1. Moss.

2 | ଶ୍ରୋତସ୍ତଳ ଜଳ ଉପରେ ପଡ଼ିବା ମଳ; କେଳୀ—

2. Dirt formed on the surface of stagnant water.

କାମ୍ପର ବସିବା—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ବଲପୁର) ବ—କାଠ ବା ପଥର ଉପରେ

Kāmpar basibā ଶିରିକ ପଡ଼ିବା—Formation of moss on stone or wod.

କାମ୍ପିଲ୍ୟ—ସ. ବି (କମ୍ପ ଧାରୁ=କମ୍ପିବା+ଲ୍ୟ) —

Kāmpilya 1. ସୁନ୍ଦର ଔଷଧବିଶେଷ—

1. Name of a perfume used as drug.

2. Name of a plant (M. W)

3. Pragîk ଭାବର ଦେଶବିଶେଷ—

3. Name of an ancient country of India.

[ଦ୍ୱ—ଉତ୍ତର ପଞ୍ଚମ ପ୍ରଦେଶର ପରକୁବାଦ ଜିହ୍ଵାର କାମ୍ପମଙ୍ଗଳ

ତହିସିଲରେ କମ୍ପିଲ୍ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଗମା ଅଛି । ଏହିଠାରେ, କମ୍ପିଲ୍ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ ଅଛି । ସେଠାରେ କମ୍ପିଲ୍ ସାଜନର ବାଜାରମା ଥିଲା; ହି. ଶଦସାଗର ।]

କାମ୍ପିଲ୍—ସ. ବି—କାମ୍ପିଲ୍ୟ (ଦେଉ)

Kāmpilla

Kāmpilya (See)

[ଦ୍ୱ—ଏ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟ ଆକାରମାନ—କମ୍ପିଲ, କମ୍ପିଲ,

କମ୍ପିଲ୍ୟକ, କମ୍ପିଲିକ ।]

କାମ୍ପି—ଦେ. ବିଶ (ସ. କୃପଣ) —ବ୍ୟୁକ୍ତିକୁ; କୃପଣ—

Kāmpi

Miserly; niggardly.

କୃପଣ

କୃପଣ

କାମୁଦିକ—ସ. ବି (କମ୍ପ—ଧର୍ମ+ନିଶ୍ଚାର୍ଥ୍ୟ. ଇକ) —ଶାରୀର; ଧର୍ମ

Kāmbabika ଉତ୍ତର କରିବା ବ୍ୟୁକ୍ତି—Bangle maker; manufacturer of conch-shell bangles.

ସାଧାରଣ ପ୍ରତି ଅପର ସ୍ଥାନେ ସଠିତ ୧ ଚକ୍ର ଶକ୍ତିର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚକ୍ରିତ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଖା ବରତ୍ତ ନାହିଁ । ଅପର ୧ ଟଙ୍କା, ପଢ଼ିଗ ଦୋଷିତ ଦର୍ଶନ ବରତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯିବା
ଏବଂ ଗୋଟିଲେ, ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାକାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ପରି ପାଇଁ ସାଧାରଣ ତଥା ଉଚ୍ଚ ବ୍ୟାକାବୋଷ ତଥା ପ୍ରୋଫିଲାର ଦେବା ସଥା—
ଗାଇ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଗୋଟିଲେ; 'ବୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଝ' ଗୋଟିଲେ; 'ବୁଝ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୁଝ' ଗୋଟିଲେ; 'ଅର୍ପନ' ନ ଗାଇଲେ 'ଅର୍ପନ' ଗୋଟିଲେ; 'ଅର୍ପନ' ନ ଗାଇଲେ 'ଅର୍ପନ' ଗୋଟିଲେ;

କାମ୍ୟମରଣ—ସ. ବି. (୪୩୧ ତତ୍ତ୍ଵ)—

Kāmyamarana ୧ । କାମ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାଣ-
ଭ୍ୟାଗ— Death undergone for the accom-
plishment of a certain object in view.

୧ । ଯେଉଁପରି ମରଣ ସମସ୍ତେ କାମନା କରନ୍ତି—

2. Desirable death.

୩ । ସୁଖମୟ ମରଣ; କଷ୍ଟଶୁଭ୍ୟ ମରଣ—

3. Painless death.

କାମ୍ୟମାନ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କାମି ଧାରୁ+କର୍ମ. ମାନ)—

Kāmyamāna ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟମାନ; ଯାହା ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଯାଏ—
(କାମ୍ୟମନ—ସ୍ତ୍ରୀ) Wished for; prayed for.

କାମ୍ୟେକ—ପ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି (ସ. କାମ୍ୟକ)—

Kāmyeka କାମ୍ୟକ ବନ ନିକଟସ୍ଥ ପରିବିଶେଷ—
Name of a mountain near Kāmyaka
forest.

କାମ୍ୟେକ ବୋଲି କର ଯେ ଏକ ପରିଶ
ଅଳ ଉତ୍ତର କରଣ କେତେ ପଞ୍ଚଭାବ । ସାରଳା, ମହାଭାରତ, ୬୬ ।

କାମ୍ୟେକଶ୍ଵର—ଶା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି—ନଦୀବିଶେଷ—

Kāmyekashwara Name of a river.

କାମ୍ୟେକଶ୍ଵର ବୋଲି ଯେ ଏକ ନଦୀ ଗୋଟି
ମେଳେ ଗଲାରୁ ସେହି ହିବେଶିରେ ପୁଣ୍ଡ । ସାରଳା, ମହାଭାରତ, ୬୬ ।

କାମ୍ଳ—ସ. ବି. (କୁ=ଶିଷ୍ଟ + ଅମ୍ବ; କୁ ସ୍ଥାନରେ କା ଆଦେଶ)—

Kamla ସାମାନ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ ସ୍ଥାନ—

Slight acid taste.

ସ. ବିଶ—ଖଟାକଥା; ସାମାନ୍ୟରେ ଆମ୍ବିଲା—

Slightly sour; acidish.

କାମ୍ବ—ସ. ବି. (କି ଧାରୁ = ଏକତ୍ର କରିବା + କର୍ମ. ଅ; ଅଥବା କି =

Kāya ବ୍ରତ୍ତା+ଇ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଅ)—

୧ । ଶରୀର; ଦେହ—1. Body; physical body.

ପ୍ରତି ସବୁରେ ବସ୍ତ୍ରରେ କରିବାର କାମ୍ବ । ଶୁଣୁଣେଶ୍ୱରରେ ।

୨ । ସମୂହ—2. Assemblage; mass.

୩ । ପ୍ରସର; ବସ୍ତ୍ର—3. Extent.

୪ । ଲକ୍ଷ—4. Aim; a thing to be attained.

୫ । ସ୍ଵରବ—

5. Natural temperament; nature.

୬ । ଅବାସ; ଶୁଦ୍ଧ—6. A house; residence.

୭ । ବ୍ରତ୍ତା—7. Brahmā.

୮ । କୌଣସି ବସୁର ସାଭାବକ ଅବସ୍ଥା—

8. Natural condition or state of a thing.

୯ । ମୂଳଧନ—9. Capital.

୧୦ । କରିବିଲୁଣୁ କରିବାକୁଳର କମ୍ପ ସ୍ଥାନ, ଉର୍ପଣରେ କରିବିଲୁଣୁ

ମନୁଷ୍ୟଶର୍ତ୍ତ, ଯେଉଁ ବାଟେ ପିତୃଶୁଭ୍ୟ ଓ ସ୍ପୃଷ୍ଟିଆବ
ମନୁଷ୍ୟକୁ ଉର୍ପଣକଳ ଦିଆଯାଏ; ପ୍ରଜାପତି ଜର୍ତ୍ତା—

10. The root of the little finger in the palm
of the hand through which on oblation of
water is offered to the deceased ancestors
at the time of 'Tarpapa'.

ପ୍ରାଦେ. (ଉତ୍ତିର୍ବାଣା) ସବ୍ରାନ୍ତମ—କଥା—What.

କାମ୍ୟକାଳେ—ପ୍ରାଦେ. (ଉତ୍ତିର୍ବାଣା) ଅ—କାହିଁବି—

Kayakāle Why.

**କାମ୍ୟକ୍ଲେଶ—ସ. ବି. (ଶଷ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାମ୍ୟ+କ୍ଲେଶ)—ଶାରୀରକ
Kāyaklesa କଷ୍ଟ—Physical pain or suffering.**

କାମ୍ୟଦା—ବୈଦେ. ବି. (ଅ)—କାରଦା (ଦେଖ)

Kāyada (See)

**କାମ୍ୟଦ୍ୟ—ସ. ବି. (କାମ)—ମହାଭାରତୋତ୍ତ୍ଵ ଦ୍ୟ ସରଦାର—
Kāyabya Name of a head of thieves mentioned
in the Mahābhārata.**

[ଦ୍ୟ—ଏ ବଢ଼ି ଧର୍ମପରିଶୂଳ ଥିଲୁ ଏବଂ ମୁକ ଓ ସାଧୁମାନଙ୍କର
ସେବା କରୁଥିଲୁ—ହୁ. ଶଦସାଗର ।]

କାମ୍ୟମ—ବୈଦେ. ଅ. ବିଶ—କାମ୍ୟମ (ଦେଖ)

Kāyam (See)

**କାମ୍ୟମନୋବାକ୍ୟ—ସ. ବି. (ହୃଦ; କାମ୍ୟ+ମନ୍ତ୍ର+ବାକ୍ୟ)—ଶଶାର
Kāyamanobākya ମନ ଓ ବାକ୍ୟ—**

Body, mind and words:

**କାମ୍ୟମନୋବାକ୍ୟରେ—ଦେ. କି. ବିଶ—ସର୍ବାନୁକ୍ରମରେ; ଶାରୀରକ
Kāyamanobākyaରେ ବାଚିକ ଉପାୟଦ୍ୱାରା—Heartily
with full heart; most sincerely; by all
possible means.**

କାମ୍ୟମାନ—ସ. ବି. (କାମ୍ୟ=ଗୃହ+ମା ଧାରୁ+ଅଧିକରଣ. ଅନ)—

Kayamāna ୧ । ପଣ୍ଡିତାଳୀ—1. Cottage.

୨ । ରାଜାଙ୍କ ଅବାସଯୋଗ୍ୟ ପଣ୍ଡିତବନାଦ—

2. Royal tent or pavilion.

କାମ୍ୟଶ୍ଵର—ସ. ବି. ପୁ. (କାମ୍ୟ+ଶ୍ଵର ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଅ)—

Kayastha ୧ । ଅତ୍ମ—1. Soul.

କାରସ୍ତ, କାରେତ୍ ୨ । ହିନ୍ଦୁଜାତବିଶେଷ; ବଜ୍ଞଦେଶର କରଣ ଜାତ—
କାରସ୍ତ ୨. A respectable Hindu caste in Bengal

(କୟାଟା—ସ୍ତ୍ରୀ) answering to the Karana caste of
Orissa.

୩ । ଶ୍ରୀଯୁ ପିତା ଓ ବେଶ୍ୟା ବା ଶୁଦ୍ଧାଶୀ ପାତା ଗର୍ଭକାଳୀ

ସନ୍ତୁନୀ—3. A son born of a Kshatriya
father and Baisya or Śūdra mother.

୧	ଇ	ଉ	ରି	ଲେ	ଟେ	ଏ	ଦିଷ୍ଟିବର୍ଷି	ଅନୁନାସିକ ସ୍ଥାନର	ସ	କ	ଶ୍ଵ	ଜୀ	ଇୟ	ଇଥ	କ
୨	ଏ	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶକୁର୍ଣ୍ଣି ଅନୁସାର ବା ତନ୍ଦୁବନ୍ଦୁ ସ୍ଥଳ ବର୍ଷି		ଝୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ଯୁ	ଇଥ	କ	ନୁ	

ସ. ବିଶ. (କାୟ+ସ୍ଥା ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ)—୧। ଦେହପ୍ରେ—

1. Situate or existing in the body.

, 1 ଶାଶରକ—2. Corporeal; bodily.

[ଦ୍ଵ—କଲିକତା ହାଇକୋର୍ଡ୍ କେତେଷୁତ୍ତିଏ ନଜିରହାଏ ସିକାନ୍ତ କରିଥିଲେ ସେ କାୟସ୍ଥମାନେ ଚତୁର୍ବୃକ୍ଷ ବଣଥର ଓ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଅଟକ୍ରି; ବିନ୍ଦୁ ବଙ୍ଗର କାୟସ୍ଥମାନେ ଉପନୟନ ପରିଚାର କର ବର୍ଣ୍ଣ ଉପାଖ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତିରେ ଦାସ ଉପାଖ୍ୟ ପ୍ରତିଶ କର କ୍ରାତ୍ୟ ହେବାରୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ମଧ୍ୟ ଶାମାଗରଣ ସରତାରଙ୍ଗ ବ୍ୟବସ୍ଥାଦର୍ପଣରେ ପ୍ରତିପାଦିତ ହୋଇଥିଲା । ବିନ୍ଦୁ ସମ୍ମତ ପାଠଣ ହାଇକୋର୍ଡ୍ ନାନା ସ୍ଥାନ, ପୁରାଣ ଓ ଅଧୂନିକ ଓ ପାଞ୍ଚାଳ୍ୟ ଲେଖକଙ୍କ ମତମାନ ଆଲୋଚନା କର ସିକାନ୍ତ କରିଥିଲୁଛି ସେ ଭାବର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳର କାୟସ୍ଥମାନେ ଓ ଭାବର କରଣମାନେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଅଟକ୍ରି ।]

କାୟସ୍ଥ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କାୟସ୍ଥ+ସ୍ତ୍ରୀ. ଅ)—୧। କାୟସ୍ଥ ସ୍ତ୍ରୀ—

Kāyasthā 1. A Kāyastha female.

, 1 ଦରତଙ୍ଗ; ଦରତ୍ତା—2. Myrobalan.

* 1 ଧାତ୍ରୀରୂପ; ଅଂଏଳାଗର ଓ ଫଳ—

3. The Emblic Myrobalan.

୪। ବାକୋଳୀ—

4. A febrifuge vegetable substance.

* 5। ତୁଳସୀ—5. The Tulsi plant; the Holy Basil plant.

କାୟା—ଦେ. ବ. (ସ. କାୟ)—ଶଶର; ଦେହ—

Kāyā Body.

କାୟା ତରେ ପୁଣେ ବଢ଼ିଲେ ।

କାୟା ବାତିବ ମନ ଶୁଦ୍ଧ । କରାରାଥ. ରାବନେତ ।

କାୟାଭ୍ରସ୍ତ କରିବା—ଦେ. ବି (ସ. କାୟ+ଭ୍ରସ୍ତ+ବ ଧାରୁ)—

Kāyā bhrasta kariba ୧। ନାଚାରିବ ପାକରେ ବା

ନିଷିଦ୍ଧ ଜୀବି ଜୀବ ଦେହରୁ ଅପରିତ କରିବା—

1. To make one's body impure by eating forbidden food.

, 1 ନାଚ ସହବାସ ହାର ଦେହରୁ ଅପରିତ କରିବା—

2. To make one's body impure by cohabiting with forbidden persons.

* 1 ଦେହକ ପାପ କରିବା—

3. To commit carnal sins.

କାୟେ—ଦେ. ବ.—କାର (ଦେଖ)

Kāyi Kā (See)

କାୟିକ—ସ. ବିଶ—(କାୟ=ଶଶର + ସମକାର୍ଥେ. ରବ)—ଶଶରିବ;

Kāyika ଦେହସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Bodily; corporal; physical; pertaining to the body.

କାୟିକ ପରିଶ୍ରମ—ସ. ବ.—ଶାଶରକ ପରିଶ୍ରମ; ଦିଦିହନ୍ତ୍ର—

Kāyika pariṣrama Physical exertion; bodily labour.

କାୟିକା ବୁଦ୍ଧି—ସ. ବ. (ହିନ୍ଦୁ ସ୍ଥାନିକାଣ୍ଡ)—ଦେଖିଦାର ବଣ କରି

Kāyikā buddhi ଥୁବା ମୂଳଧନର ସୁଧ ମହାଜନଙ୍କ ପରଶୋଧ-

କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଵର୍ଗ ଶତ କମ୍ପା ନିଜର ଗାନ୍ଧ ବଳଦ ଆବଶ୍ୟକ

ଖଟାଇ ସେଇଁ ମିହନ୍ତ କରେ; କମିଆର ମିହନ୍ତ—Work rendered to the creditor by the debtor in lieu of interest for money borrowed.

[ଦ୍ଵ—ହିନ୍ଦୁ ସ୍ଥାନିକାଣ୍ଡ ଅନୁସାରେ ଏହାରୁ ଓ ପ୍ରକାର ସୁଧ ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ପ୍ରକାର ବୋଲି ଗଣନା କରିଯାଇଥିଲା—ହ. ଶକସାଗର ।]

କାୟିଦା (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବ.—କାଇଦା ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Kāyidā etc. Kāidā etc. (See)

କାୟିଫଳ—ଦେ. ବ.—(ସ. କାପଳ)—କଟ୍ୟଳ (ଦେଖ)

Kāyiphalā Katphala (See)

କାୟେ—ଶ୍ରୀ. (ପଦ୍ମ) ଦେ. ବ.—ଦେହ; ଶଶର—

Kaye Body.

ଅହେ ସ୍ଵର୍ଗର ଏହୁଙ୍ଗ ଦେବତାରେ;

ରହ ଦେଇ ଘୋର ଅନୁଶ କଲେ ବାଣ୍ୟ । ବନ୍ଦିହ, ମହାବାରର, ବନ ।

କାୟୋତ୍ତଜ—ସ. ବିଶ. ପୁ. —(କାୟ+ବ୍ରତି+ଜନ ଧାରୁ+ଅ)—

Kāyordhaja Prajapatya ପ୍ରାଜପତ୍ୟ ବିବାହସ୍ମୂତ (ସନ୍ତ୍ରାନ)—Born of a Prajapatya form of wedlock.

କାୟୋତ୍ତବୁଦ୍ଧ—ଶ୍ରୀ. ବ.—(ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ମ) (ସ. କାୟ+ବୁଦ୍ଧ)—ପରଥେ

Kayobrata ଶଶରଦାନ ବା କଷ୍ଟଭୋଗ—Self sacrifice for others.

କର ପାର ଦେବେ ପର ଅର୍ଥେ ବାଯୋତ୍ତଜ । ମାସସୁର ।

କାର—ବୈଦେ. ବ.—୧। (ପା., ବୁଦ୍ଧ ସ. କାର୍ଯ୍ୟ + କାର)—

Kār ୧। କର୍ମ; କାର୍ଯ୍ୟ—1. Work; act.

କାର ୨। ବନ୍ଦବାସ୍ୟ; ବୁଦ୍ଧ—2. Profession.

କାର ୩। ବର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ—3. Duty.

୪। (ରୁ. କର୍ତ୍ତା)—ଦଢ଼ ବାନ୍ଧବ ସୂଚା ବା ପିତା—

4. Card for hanging a watch.

* 5। (ରୁ. କାର)—ମଟବଗାଡ଼—5. Motor car.

ପ୍ରାଦେ: (ସମଲୟର) (ବୁଦ୍ଧ, ବ. କାର) ସବକାମ—କାହାର—

Whose; of which person.

କାରକୁନ୍—ବୈଦେ. ବ. (ପାର୍ଶ୍ଵ)—

Karkun ୧। ବିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧର ତତ୍ତ୍ଵବିଧାରକ—

1. Agent; Superintendent.

କାରକୁନ୍ ୨। ବୁନ୍ଦୁତ୍ତା; ହିତବ ଉତ୍ତିବା ବାନ୍ଧବ—

2. Accountant.

ସାଧାରଣ ଲେବେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ସୃଜନ ଏ ତହିଁର ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ତହିଁର ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରେରଣାରୀ ବରନ ନାହିଁ । ଅପରକ ୧ ବା ୨ ତହିଁର କୌଣସି କର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତି ଶବ୍ଦ ଶୋଭନାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମେଳରେ ‘ଗାର’ ଶୋଭନେ; ‘ରୂପ’ ନ ମେଳରେ ‘ରୂପ’ ଶୋଭନେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମେଳରେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅନ୍ତିମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅନ୍ତିମ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅନ୍ତରବତ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅନ୍ତରବତ’ ଦେଖିବେ ।

କାର୍ଗୁଜାରି—ବୈଦେ. ବି. (ପା)—କାର୍ଯ୍ୟନିବାନ୍ତି—

Kārgujāri Accomplishment or doing of an act.

କାରଣ୍ତଜାରୀ

କାର୍ଯ୍ୟନିବାନ୍ତି

କାର୍ଗୁଜାରିନକ୍ଷା—ବୈଦେ. ବି. (ପା)—

Kārgujārinakṣā କାର୍ଯ୍ୟ ଅଗ୍ରପର ହେଉଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧେ ନିର୍ଦର୍ଶନ କାରଣ୍ତଜାରିନିକ୍ଷା Progress report or progress

କାର୍ଯ୍ୟନିବାନ୍ତିକ୍ଷା chart.

କାର୍ଚୁପି—ବୈଦେ. ବି. ଓ ବିଶ. (ପା)—କାରଗ୍ରେମ୍ (ଦେଖ)

Kārchipi Kārchobi (See)

କାର୍ଚୁପି—ବୈଦେ. ବି ଓ ବିଶ. (ପା) —କାରଗ୍ରେମ୍ (ଦେଖ)

Kārchipi Kārchobi (See)

କାର୍ଚୁପି—ବୈଦେ. ବି—କଷ୍ଟଦାକାମ; କୁଷ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ଲୁଗା ଉପରେ

Kārchipi ଛରର ଫୁଲ ରୁଟା ଅଦି କରିବା କର୍ମ—

କାର୍ଚୁପି �Needle work on cloth; embroidery

କାର୍ଚୁପି କାର୍ଯ୍ୟନିବାନ୍ତି

ବିଶ—ଜରର ଫୁଲ ଅଦି କୁଷ୍ଟ କାମ କରିଯାଉଥିବା (ଲୁଗା)—

Embroidered (cloth).

କାର୍ଜୀ—ଦେ. ବି. (ସ. କାର୍ଯ୍ୟି)—

Kārjī ୧ । କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ବନ୍ଦି; କାର୍ଯ୍ୟର ଭରପ୍ରାପ୍ତ ବନ୍ଦି—

କାର୍ଯ୍ୟି 1. Superintendent; one in charge of a

କାର୍ଜୀ work.

୨ । ଶ୍ରମକରଣ—2 An accountant.

୩ । ଗ୍ରାମର ଦଳପତି; ଗ୍ରାମଧକାରୀ—

3. Headman of a village.

୪ । ଜମିଦାରଙ୍କ ଖଜଣା ଅସୁଲ କରିବା କର୍ମଗ୍ରୁହ—

4. A Zamindar's rent collecting agent.

ପ୍ରାଦେ. (ଶାସନ) ବି—ଗ୍ରାମର ହିସାବପତ୍ର ଓ ଗ୍ରାମର ସାଧାରଣ

ବିଷୟ ବୁଣିବା ପାଇଁ ନିୟମକ କର୍ମଗ୍ରୁହ—

A village accountant.

[ଦ୍ର—ଗ୍ରାମର କରଣ ଗ୍ରାମର ସାଧାରଣ ହିସାବ ଲେଖନ୍ତି ଓ

କାରଜା ଗ୍ରାମର ହିସାବପତ୍ର ତନକୁ କରେ ଓ ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟକୁ

ସବୁ ଭୁଲାଇ ।]

କାରୁସ—ବୈଦେ. (ରାଂ) ବି. (ରାଂ. କାର୍ତ୍ତୁର୍କୁପ୍ରତ୍ତିଗୀଳ—କାରୁସ୍)-

Kārtus ବାରୁଦ ଗୁଲା ବା ଛରଶରଗ ଲମ୍ବ ନଳ ଯାହା ପ୍ରତ୍ତି

କାର୍ତ୍ତୁର୍ ଲେଖର ବନ୍ଦୁ କରେ ପୂର୍ବମାର ଫର୍ଦର କରିଯାଏ—

କାର୍ତ୍ତୁର୍ Cartridge.

କାର୍ଦାନୀ—ବୈଦେ. ବି. (ପା)—୧. ସାମର୍ଥ୍ୟ, ଶକ୍ତି—

Kārdāni 1 Ability; competence.

କାର୍ଦାନୀ ୨ । ଶକ୍ତି; ଶମତା; କର୍ମମତ—

କାର୍ଦାନୀ 2. Power; potency; ଶକ୍ତି—

୩ । ନିୟମତା; ପ୍ରକାଶତା—3. Skill.

କାର୍ଧୁନୀ—ବୈଦେ. ବି. (ପା. କାରଦାନୀ)—କାରଦାନୀ (ଦେଖ)

Kārdhuni Kārdānī (See)

କାର୍ପରଦାଳ—ବୈଦେ. ବି. (ପା. କାରପରଦାଳ)—

Kārpardāl ୧. କୌଣସି ବିଷୟର ଭାବପ୍ରାପ୍ତ କର୍ମଗ୍ରୁହ—

କାରପରଦାଳ 1. Agent.

କାର୍ପରଦାଳ—୧. ପ୍ରତିନିଧି—2. A representative.

କାର୍ପରଦାଳ—ବୈଦେ. ବି. (ପା. କାରପରଦାଳ)—

Kārpardāl କାରପରଦାଳ (ଦେଖ)—Kārpardāl (See)

କାର୍ପେଟ—ବୈଦେ. ବି. ଇଂ. କାରପେଟ—

Kārpēt Carpet.

କାର୍ପେଟ

କାର୍ପେଟ

କାର୍ପେଟଜୋତା—ବୈଦେ. (ଇଂ)—ଉଲ୍ଲରେ ବୁଣା ହୋଇଥିବା

Kārpētjotā ଜୋତା—Carpet shoes.

କାର୍ପେଟଜୁତା

କାର୍ପେଟକ୍ରିଯୁତି

କାର୍ପେଟ ବୁଣିବା—ଦେ. କ୍ରି—ଉଲ୍ଲବ୍ଧାରା ଗାଲିଗ୍ରୁ ଆସନ ଓ ନାନାଦି

Kārpēt bunibā କାର୍ପେଟକ୍ରିଯୁତି ବୁଣିବା—

କାର୍ପେଟବୋନା To knit a carpet like piece with

କାର୍ପେଟବୁନନା wool.

କାରବନ୍ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. (ଇଂ)ବି—କାବନ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Kārbān (etc) Kārbān etc (See)

କାରବାଇତ୍—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ)—ଦାତ୍ୟବାଷ ଉତ୍ସନକାରୀ ରସାୟନିକ

Kārbāid Carbide.

କାର୍ବାଇଟ

କାର୍ବାଇଟ

କାରବାର (ଇତ୍ୟାଦି)—ବୈଦେ. (ପା) ବି—କାରବାର ଇତ୍ୟାଦି 'ଦେଖ)

Kārbār (etc) Kārbāra etc (See)

କାରବାଇ—ବୈଦେ. ବି. (ପା) —୧. କୌଣସି; ଛଳ; ଶୁଭ୍ୟ—

Kārrabāi 1. Art; artifice.

କାରବାଇ

, 2. ବୁଦ୍ଧି—2. Skill.

କାରମିତାଳ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କ୍ରି. ବିଶ—କାହାପର—

Kārmītāl Like which or what or whom.

କାର୍ରୋଇ—ବୈଦେ. ବି. (ପା. କାରରବାଇ)—କାରରବାଇ (ଦେଖ)

Kārroi Kārrabāi (See)

କାରସରକାର—ଦେ. ବି. (ପା. କାର + ସରକାର)—ସରକାରକାର୍ୟ

Kārsarkār ଗର୍ଭିମେଷକ କାମ—

ସରକାରୀକାର୍ୟ Government service; His Majesty's

କାରସରକାର service.

କାରସାଜିଆ—ବୈଦେ. ବି. (ପା. କାରସାଜିଆ)—

Kārsājīā ୧. ଛଳ; ଶଠଳ—1. Pretence; fraud.

୧। ଇ	ଉ	ବୁଲ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତାସିକ ସ୍ଵାରାଶର	ସ	କ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
୨। ଉ	ଇ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଆକାଶନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତାସିକ ସ୍ଵାରାଶର	ଅମୁକ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇୟ	ଉଥ	ତ	କ

କାରସାମା— ୧. ଗୁଡ଼ୁଣ୍ଡ; ପୂଲିଶା—

କାରସାଜ— ୨. Trick; trickery.

୩। କୌଣ୍ଟଳ—୩. Artifice; machination; lack; diplomacy.

୪। ପଦ୍ମଯନ୍ତ୍ର—୪. Conspiracy.

୫। ନୁଟୁପୁଟୁ; ଗୋପନକାର୍ଯ୍ୟ—୫. Secret work.

କାରସାମା—ବଣ. (ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ) (ପା. କାରସାମା)—

କାରସାଜୀ—୧। କୌଣ୍ଟଳୀ (ବ୍ୟକ୍ତି)—୧. Artful (person).

୨। ଛଳତାପୂର୍ଣ୍ଣ; ଶଠ—୨. Fraudulent.

୩। ଗ୍ର୍ଲବାଜ୍—୩. Tactful; diplomatic.

କାରସାମା—ବୈଦେ. ବି ଓ ବଣ. (ପା. କାରସାମା)—

Kārsājī—କାରସାଜିଆ (ଦେଖ)—Kārasājīā (See)

କାରସାତ—ବୈଦେ. ବି ଓ ବଣ. (ପା. କାରସାଜ; କାରସାମା)—

Kārsāti—କାରସାତିଆ (ଦେଖ)—Kārasātīā (See)

କାରସାଦିଆ—ବୈଦେ. ବି ଓ ବଣ. (ପା. କାରସାମା)—

Kārsādī—କାରସାଦିଆ (ଦେଖ)—Kārasādīā (See)

କାରସାମା—ବୈଦେ. ବି ଓ ବଣ. (ପା. କାରସାମା)—

Kārsādi—କାରସାଦିଆ (ଦେଖ)—Kārasādīā (See)

କାର—ସ. ବି. (କୁ ଧରୁ + କର୍ମ. ଅ)—୧। କାର୍ଯ୍ୟ—

Kāra— ୧. Work.

୨। ନିୟ୍ୟ—୨. Certainty.

୩। ସର୍ବ—୩. Care.

୪। (+ ଭବ. ଅ; ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରେ ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରେ ହେବା ପଦ; ଯଥା—ନମସ୍କାର; ପୁରସ୍କାର; ବହସ୍କାର; ପରସ୍କାର; ଅଙ୍ଗୀକାର; ଭରସାର)—କରଣ; କରିବା—

୪. Acting; doing; act.

୫। (+ କର୍ତ୍ତା. ଅ; କର୍ମପଦ ସଙ୍ଗେ ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରେ ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରେ ହେବା ପଦ; ଯଥା—କୃମିକାର, ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକାର)—ଅମୁକ କର୍ମର କର୍ତ୍ତା; ନିର୍ମିତା—୫. (A suffix like the English suffix ‘er’ in doer, potter,) Doer of an act or thing; maker.

୬। ହିମାଲୟ ପରିବର୍ତ୍ତ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—

୬. The Himalayan mountains.

୭। (କୁ ଧରୁ = ହିମା କରିବା + ଧର. ଅ) ବଧ—

୭. Killing; murder.

୮। (+ କର୍ମ. ଅ)—ପୂଜୋପହାର; ବଳ—

୮. Offerings.

୯। (ପୁଂ) କାରିଗର—୨. Artisan.

୧୦। (ସାର୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟେ; ସରବର୍ଣ୍ଣ ପରେ ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରେ ପଦ)—

ଅମୁକ ସରବର୍ଣ୍ଣର ଚିତ୍ର—

୧୦. The sign of a vowel.

(ଯଥା—ଆକାର = ; ଉକାର =)

୧୧। (ସାର୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟେ; ବର୍ଣ୍ଣପରେ ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରେ ପଦ)—ଅମୁକ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ଅଶ୍ରବ—The letter (so and so),

(ଯଥା—ମକାରର ଉତ୍ତାରଣ ସ୍ଥାନ ଶ୍ଵେତ)

କାର ଦେ—୧। (ସବନାମ ବିଦ ଶବ୍ଦର ଗୁଣୀ ବିବରି; ବିଶେଷତଃ କିମକା ପଦରେ ବ୍ୟବହୃତ)—କାହାର—୧. Whose.

ପିତାମ ଅଙ୍ଗିବାର ବାରରେ । କରସ୍ତ୍ରୀ—ସତୀର ।

କର ଦେ—୨। ତେଥାରେ ପଦଯୁକ୍ତ ପଦ ବିଶେଷଣ କାର ହୁଏ, ଯଥା—ଆଜିକାର, କାଲିକାର)—ଅମୁକ ସମୟରେ ଘଟୁଥିବା—୨. (An oriya suffix) Happening at such or such a time.

କେବ—୩। (ତେଥାରେ ପଦଯୁକ୍ତ ପଦ ବିଶେଷଣ ହୁଏ, କା ଯଥା—ସେଠାକାର, ଏଠାକାର)—ଅମୁକ ସ୍ଥାନର—

୩. (a suffix) Of such and such place.

କାରକ—ସ. ବି. (କୁ ଧରୁ + କର୍ତ୍ତା. ଅକ)—ଯେ କରେ ବା Kāraka କରାଏ; କର୍ମ୍ୟ କରୁଥିବା—(suffix to nouns) Making; acting; doing; causing; producing.

[ତ୍ରୁ—କରିବା ବା ଦାରିବା ଅର୍ଥରେ ଏହା ଅନ୍ୟ ବିଶେଷ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସ୍ଵାକ୍ଷ୍ରେ ହେଲେ ବିଶେଷଣ ପଦ ନିଷ୍ଠନ ହୁଏ । ଯଥା—ନିଦାକାରକ, ସ୍ଵପ୍ନକାରକ, କର୍ତ୍ତକାରକ, କଳିଦିକାରକ ।]

ସ. ବି—(ବ୍ୟାକରଣ) କିମ୍ପୁଷ୍ଟରେ ଯାହାର ଅନ୍ୟ ହୁଏ—

(grammar) Case of a noun in a sentence.

[ତ୍ରୁ—କାରକ ଛାତ ଗୋଟି, ଯଥା—କର୍ତ୍ତା, କର୍ମ, କରଣ, ରୁପ୍ରଦାନ, ଅପାଦାନ ଓ ଅର୍ଥକରଣ, ‘ସମ୍ବନ୍ଧ’ କାରକର ଅନ୍ତର୍ଗତ କୁହେ, ଏହା ପଦ ।]

କାରିଗାର—ବୈଦେ. ବି. (ପା. କାରିଗାର)—୧। ଯେଉଁଠାରେ

Kārakhanā—କର୍ମ କରସାମାଦ; କାର୍ଯ୍ୟଶାଳା; କର୍ମଶାଳା—

କାରଖାନା—୧. Factory; manufactory; workshop.

କାରକାରା—୨। ଅତ୍ୱମରମୟ କାର୍ଯ୍ୟ—

୨. A function; a big affair or concern.

ତୁଳ ବଥ ନିଷ୍ଠରେ କେବେ କେବେ ଭାବ କାରକାରା ଥାଏ ।

ପ୍ରାରମ୍ଭମେହବୁ. ହିମାଲ୍ୟରୁ ।

କାରି—ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି. (ସ. କାର୍ଯ୍ୟ)—୧। କାର୍ଯ୍ୟ—

Kāraja—. Act; work; function.

କାର—ମନେ ବରିବାର ବୁଝର ବାରହୁତ । ଭୃତ୍ୟର ମହାରାଜ, ବନ ।

କାରର—୨। ବ୍ୟବସାୟିକ କାର୍ଯ୍ୟ—୨. Business.

୩। ବିବାହ ବ୍ୟବସାୟ ସମାଜକ କାର୍ଯ୍ୟ—

୩. Ceremonial or social function.

୪। ମୃତ୍ୟୁ; ଶୁଭିତ୍ୟ—୪. Funeral rites. ୪.

୫। ଅବଶ୍ୟକ—୫. Necessity.

ଯାଧାରଣ ରେବ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସ୍ମୃତ ୯ ଚିତ୍ତର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବ ୯ ବା ୧ ଚିତ୍ତର କୌଣସି କରି କା ମାତ୍ରାସ୍ଵଳ ଶରୀର ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ଲ୍ଲାଙ୍କାବୋଷେ ଏମେତିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକାରେ ଚର୍ଚାର ବସନ୍ତ ୨ ବା ୩ ଚିତ୍ତର ନର୍ତ୍ତି ବା ମାତ୍ରାସ୍ଵଳ ଶର ପୋଛବାର ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ କି ମିଳିଲେ ‘ଗୁର’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୁଢ଼’ କି ମିଳିଲେ ‘ବୁଢ଼’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୁଢ଼’ କି ମିଳିଲେ ‘ବୁଢ଼’ ଗୋଟିବେ; ‘ଶରୀର’ କି ମିଳିଲେ ‘ଶରୀର’ ଗୋଟିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ କି ମିଳିଲେ ‘ଅଳବଡ଼’ ଗୋଟିବେ ।

ସେ ଦୂରେ ସେ ଦୂରେ ପଢ଼ିଲେ କାରଣ । ବୃଷ୍ଟିହୁ ମହାଭାରତ ସବା ।
ସ. ବିଶ. (କରଣ + ଅ)—ନିଃସମ୍ମାନ୍ୟ—

Of or relating to the finger nail (M. W.)

ସ. ବ—ଅକୁବ୍ୟସ୍ତ ହାତ—

A young elephant (M. W.)

କାରତ୍ତ—ବୈଦେ. (ଇଂ) ବି. (ଇଂ. କାର୍ଡ) —କାର୍ଡ (ଦେଖ)
Kārad
କାର୍ଡ
କାରତ୍ତ

କାରଣ—ସ. ବ. (କୁ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପ = କାର ଧାରୁ + ବରଣ, ଅନ)—
Karana ୧ । କାର୍ଯ୍ୟର ହେଉଁ; ନିରମିତ—

1. Cause; reason; occasion; antecedent.

ସମ୍ଭବ ସବୁ ସେ କାରଣ ହ ପାଇଲେ । ସାରକା, ମହାଭାରତ, ଉତ୍ତୋଗ ।

[ଦ୍ର—ନିଃସମ୍ମାନ୍ୟ ମତରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ହେଉଁ ବା କାରଣ
କିନ ପ୍ରକାର; ନିରମିତ କାରଣ, ସମବାୟୀ କାରଣ ଓ ଅସମବାୟୀ
କାରଣ ।]

୨ । ମୂଳବାଜ; ମୂଳ ଯାହା ହେଉଁରୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଉତ୍ସବ ହୁଏ—
2. Root cause; root.

* । ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ—3. Motive; object.

୪ । ପ୍ରୟୋଜନ; ଅବଶ୍ୟକତା—4. Necessity.
ସମ୍ଭାବ କାରଣେ ଜନେ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଦିନ । ବୃକ୍ଷବେଶସ୍ଵର୍ଗ ।

* । (+ କରଣ, ଅନ)—ଇନ୍ଦ୍ରିୟ—

5. Sense of action or perception.

୬ । ବେଦ—6. Body.

୭ । (କୁ ଧାରୁ + ଶବ. ଅନ)—ବଧ—

7. Killing; murder.

୮ । (+ ଶବ. ଅନ)—ସର୍ବନ—8. Creation.

ତତ୍ତ୍ଵ କାରଣ ଅର୍ଥେ ସାମାଜିକାର । ମହାଦେବ, ବୃକ୍ଷବେଶସ୍ଵର୍ଗ ।

୯ । ଗୀତବିଶେଷ (ଶିଳ୍ପେନ୍ଦ୍ର)—9. A kind of song.

୧୦ । ବାଦ୍ୟବିଶେଷ (ଶିଳ୍ପେନ୍ଦ୍ର)—

10. A kind of musical instrument.

୧୧ । ଭୂପାଦାନ; ଭୂପକରଣ—

11. Material; element.

୧୨ । ଯନ୍ତ୍ରାଦି—12. Instruments.

୧୩ । (କରଣ + ଅ)—କରଣୀବା କାମ୍ପୁ ସମ୍ମ—

13. A number of Karanas or Kāyasthas (M. W.)

୧୪ । ପ୍ରମାଣ—14. Proof; that on which an opinion or judgment is founded (M. W.)

୧୫ । ପିତା—15. Father (Wilson)

୧୬ । ଦେବତା—16. Deity (Wilson)

ସ. ବିଶ.—୧ । ସ୍ଵାପ୍ନାବ୍ୟୂହିକର୍ତ୍ତ—1. Creating.

୧୨ । ଏହ କରଣର କାରଣ ସେ ଦୂରେ ବୃକ୍ଷବେଶସ୍ଵର୍ଗ ।

୨ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକାରକ; କାରା—2. Doing.

ପ୍ରତ୍ୱବରଣ ମୋର ରାଶ ରଜ କାରଣ ହେବ । ରକ୍ତ, ପ୍ରେମସ୍ଥାନିଧି

ଦେ. ବ—୧ । ମୁକ୍ତି; ନିଃସ୍ତତ୍ତ୍ଵ—1. Deliverance.

ବରଣରେ ଦେନ କଣ ମାର୍ଗରେ ବାରଣ । ବୃକ୍ଷବେଶସ୍ଵର୍ଗ ।

୨ । ମୋଷ—2. Salvation.

ପ୍ରାଣକର ବାରଣ ସେ ଅତିର । ବୃକ୍ଷିତ୍ତ. ମହାଭାରତ, ଅବ ।

କାରଣ—୩ । ସାଧନ—3. Performance.

ବୁଝୁ ସେବକେବ ନଜ ଅଜ, ଅଜ କାଢି ।

କାର୍ଯ୍ୟ ବାରଣ କାରେ ତା ଦେଇଥାଏ ବାହାଁ । ମହାଦେବ, ବୃକ୍ଷବେଶସ୍ଵର୍ଗ ।

୪ । ବ୍ୟବହାର—4. Use; utility.

୫ । ପ୍ରତିକାର—5. Remedy; redress.

ଦେଖ ମୋହର ତ୍ରୁପ୍ତି

ଦେବ ଏହିର କାରଣ । ଜନଜାତ, ଭାଗବତ ।

୬ । ପଳ; ସଫଳତା; ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟଧିକି—6. Fruition; success; fulfilment of desire.

କରିବ ବରୁ ବରୁ ଜୋହିଲେ ବାରଣ । ବୃକ୍ଷିତ୍ତ. ମହାଭାରତ, ନେ ।

୭ । ଉପାୟ—8. Means; expedient.

ଯେଉଁ ଜୀବନକ ଦେବତା ସେ ବାଜନ

ତାହାର ପରିବର୍ତ୍ତ ତହିଁକ ବାରଣ । ବୃକ୍ଷିତ୍ତ. ମହାଭାରତ, ଶାନ୍ତି ।

୮ । (କରିବା) ଦେବାନ ମକଦମା ଦାଖର ହେବାର ନିଃସମ୍ମାନକାର କାରଣ—

8. Cause of action for filing a civil suit

୯ । (କରିବା) ଯେଉଁ ଘଟଣାବଳୀ ମୁଦେଇ ପରିବର୍ତ୍ତ ଦାଖ ମକଦମା ଦାଖର କରିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥାଏ—

9. The cause or occasion which leads a complainant to file a complaint in a criminal case.

ଦେ. ବିଶ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—

୧ । ମୁକ୍ତ—1. Released.

ଦେବ କାରଣ ଗୋର ହିରେ ବାହିଲେ । ସାରକା, ମହାଭାରତ, ବିଶ ।

୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ—2. Chief; excellent.

ଏହି ମନେ ସେ ବାରଣ

ସେ ଅହ ସତରେ ବରଣ । ଜନଜାତ, ଭାଗବତ ।

୩ । ମୋଷପ୍ରାପ—3. Delivered; emancipated.

ମୋହର ପିତ୍ତୁ ମୁଁ ବାରଣ ବରଣ । ସାରକା, ମହାଭାରତ, ଉତ୍ତୋଗ ।

୪ । ପ୍ରତିକାରକର୍ତ୍ତ—4. Redressing.

ଅମ୍ବେମାନେ ବାରଣର ସମ୍ଭବ କଥାର । ମହାଦେବ, ବୃକ୍ଷବେଶସ୍ଵର୍ଗ ।

ଦେ. ଅବ୍ୟସ (ସ. କାରଣାର)—

୧ । ଯେହେବ—

1. (conjunction) Because; whereas.

୨ । (ଅମ୍ବକ) କାରଣରୁ ହେଉଁବୁ ଯୋଗୁ—

2. Because of; owing to.

୩ । ପାଇ—3. For.

୧	ର	ଉ	ଦୁଇ	ଛ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ସ୍ମରଣର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ହ
,	ର	ଉ	ଦୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶକୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଶୀଳନ ବା ଚନ୍ଦ୍ରକଳ୍ପ ସ୍ମରଣ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେତ	ସ୍ତେ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ହ

କାରଣ କରିବା—(ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) — ୧। କ୍ଷମା କରିବା; ମାର୍ଜନା କରିବା—
Kāraṇa karibā 1. To forgive; to excuse.

କାରଣକରା ତ୍ରୋତ୍ର କରି ତୋତୋରେ ବାରଣ ବର ମୋତେ ।

କାରଣକରା ଗୀତାମ୍ବର, ବୃଦ୍ଧିଦୟାମ୍ବର ।

୨। ମୁକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିବା; ମୋକ୍ଷ କରିବା—

2. To emancipate; to deliver.

କାରଣ କାର୍ଶ୍ୟ—ସ. ବ. (ସଂଶ୍ଲୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାରଣ + କାର୍ଶ୍ୟ)—

Kāraṇa kārsya ୧। ଉପକରଣ ବା ସାଧନର ବୃକ୍ଷତା—
1. Deficiency of materials.

୨। ବ୍ୟୁତକୋତ—2. Thrift.

୩। କାରଣର ଦୁର୍ଲଭତା—3. Weakness of a cause.

କାରଣଗୁଣ—ସ. ବ. (ନ୍ୟାୟ) (ତତ୍ତ୍ଵ ତତ୍ତ୍ଵ; କାରଣ + ଗୁଣ)—

Kāraṇaguna କାରଣର ଗୁଣ—(Logic) The attributes of a cause; an elementary or causal property (M. W.)

କାରଣଜଳ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; ସ୍ମୃତିର ଅଦିକାରଣରୂପେ ସ୍ମୃତି କାରଣଜଳ—

ଜଳ ଆରମ୍ଭରେ ବ୍ୟାପିଥିବା ପ୍ରଳୟଜଳ (ଏହି ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ବିଷ୍ଣୁ ମେଦିନୀ ବା ଭୂମି ପ୍ରାପନ କରନ୍ତି ଓ ତହିଁ ଉପରେ ବୃଦ୍ଧା ସର୍ଜନା କରନ୍ତି)—The original water in which the cosmic egg was laid before the creation according to the Hindu mythology.

୧। ଏହାରୂପେ ଏହି ମୁଖ୍ୟରଣୀ ରଖି କାରଣଜଳ ତେଜ ବରାଧାର ଗୋପା । ବୃତ୍ତିତ୍ତିତ୍ତ ମହାଭାରତ ବଳ ।

[ଦ୍ର—ହିନ୍ଦୁ ପୁରାଣ ମତରେ ପ୍ରଳୟବର ଜଳରୁ ସ୍ମୃତି ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ପ୍ରାଚୀନ ମିଶର କୃତିକର ପୁରାଣରେ ମଧ୍ୟ ଜଳରୁ ଦେବତା ଗୋଷ୍ଠୀ ଜୀବ ହେବାର ଉତ୍ତରେ ଥାଏ । ଅଧ୍ୟନକ ପାଞ୍ଚାତ୍ୟବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ କହୁଥିଲୁ ଯେ ପ୍ରାଣୀ-ଜୀବନ ପ୍ରଥମେ ଜଳରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରନ୍ଦେନ୍ଦ୍ର ।]

କାରଣତା—ସ. ବ. (କାରଣ + ରାବ. ତା)—(ନ୍ୟାୟ) ହେବୁ ହେବାର କାରଣତା—(Logic) Causality.

Kāraṇatā ରାବ—(Logic) Causality.

କାରଣତ୍ତ୍ଵ—ସ. ବ—କାରଣତା (ଦେଖ)

Kāraṇatwa Kāraṇatā (See)

କାରଣଶାର—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟପଦଲୋପୀ; କାରଣରୂପେ ସ୍ମୃତି ପଥର)—

Kāraṇaśāra ୧। (ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନ) ଅମ୍ବାର ଅବରଣ-

କରୁଥିବା ପଥର; ସ୍ମୃତି ପଥର—1. (

Vedanta philosophy) The causal frame enclosing the human soul.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଅନ୍ୟନାମ ଅନନ୍ତମଧ୍ୟ କୋଷ; ଏହି ପଥର ସ୍ମୃତି-

ଅବରଣେ ଇନ୍ଦ୍ରଯୁଦ୍ଧ ବିଷୟ ବ୍ୟାପାରରୁ ମୁକ୍ତ ଥାଏ ଏହି ଏହାର

ଅଦ୍ଵାରାଦ ସ୍ମୃତ ମାତ୍ର ଅଶ୍ରୟ କରେ । ଶ୍ରନ୍ଦେନ୍ଦ୍ର ।]

, ୧ (ବେଦାନ୍ତ) ପରମାମ୍ବାଦ୍ଵାରା ନିହିତ ଜୀବାମ୍ବାର ସତ୍ତ୍ଵ; ଅଦିଦ୍ୟା—2. The original embryo or source of the body existing with the Universal impersonal spirit and equivalent to Abidyā (equivalent to Māyā) and when investing the impersonal spirit causing it to become the Personal God or Iṣwara. (M. W.)

[ଦ୍ର—ଏହା ପରମାମ୍ବାଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶ ଦେଲେ ମାୟାବୂପରେ ଉତ୍ସବତାର ପ୍ରତିକରଣ କରେ ।]

କାରଣ—ସ. ବ. (କାରଣ ଧାରୁ + ରାବ. ଅନ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Kāraṇā ୧। ଜାତ୍ର ବେଦନା; ଗାଢ଼ ବେଦନା—

1. Anguish; pang.

୨। ନରକର ଅଂଶଚିନ୍ତନ—2. A part of hell.

କାରଣାଭାବ—ସ. ବ. (ତତ୍ତ୍ଵ ତତ୍ତ୍ଵ; କାରଣ + ଅଭାବ)—

Kāraṇābhāba ମୂଳ କାରଣର ଅନୁପସ୍ଥିତ—

Absence of a cause.

ଦେ. (ବଚିରଥ) ବ—ଦାଏର ହୋଇଥିବା ମକଦମା ଦାଏର

କରିବା ପାଇଁ ଅନୁନୟକ କାରଣର ଅଭାବ—

Want of cause of action in a suit.

କାରଣିକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କାରଣ + ସମକ୍ଷାର୍ଥୀ ଇକ୍କାଳୀନ)—

Kāraṇika କରେନର—୧। ପରୀକ୍ଷକ—1. Examining;

(କାରଣିକା—ସ୍ତ୍ରୀ) investigating.

୨। ବିଚାରକ—2. Judging.

୩। କାରଣସମକ୍ଷୀୟ—3. Relating to or connected with the cause; causative; causal.

୪। କାରଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟକାରୀ—

4. Ascertaining the cause.

ସ. ବ—୧। ବିଚାରପତି—1. A judge.

, ୨। ଶିକ୍ଷକ; ଶର୍ମୀ—2. A teacher (M. W.)

କାରଣୀ—ଦେ ବିଶ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—କାରଣୀ (ଦେଖ)

Kāraṇī (See)

ପ୍ରତିକାରଣୀ ଯକ୍ଷତା ନିଷ୍ଠାର । ପାତ୍ର. ରହସ୍ୟମତୀ ।

କାରଣୁ—ଦେ. ଅ. (ସ. କାରଣାତ୍)—କାରଣୁ; ଅମୁକକାରଣର—

Kāraṇu For such and such a reason; because of.

କାରଣୁ—ଦେ. ଅ. (ସ. କାରଣାତ୍)—ସକାରେ; (ଅମୁକ) ହେବରୁ—

Kāraṇu For; because of.

କାରଣେ—ଦେ. ଅ. (ସ. କାରଣାତ୍)—(ଅମୁକ) କାରଣରେ; (ଏହି)

Kāraṇe ଯୋଗେ—Because of; for.

କାରଣ କାରଣ କେହି ତୁମି ଅବଲମ୍ବନ କରେ । ବନ୍ଧୁକରେନ୍ଦ୍ରପୁରାଣ ।

ସାମଗ୍ରେ ଅପର ସୁଶ୍ରାରେ ମୃତ ଏ ପତ୍ରର ଅଷର ଓ ମାନ୍ଦା ଏବଂ ପତ୍ରର ଅଷର ଓ ମାନ୍ଦା ମଧ୍ୟରେ ପରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଳେ ବା । ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାଯୁକ୍ତ ଶକ ଖୋଲିବୁ ପେବେ ଏ ଭୂଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ପେବେ ସେହି ତଳ ଗାର୍ଜ ସଥାପିତେ ପତ୍ରର ବସନ୍ତ । ବା । ୧ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ଦାଯୁକ୍ତ ଶକ ଖୋଲିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ କ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘ଭୂଷ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଭୂଷ’ କ ପାଇଲେ ‘ଭୂଷ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆରିନ୍’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆରିନ୍’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଲବର’ ଦେଖିବେ ।

କାରଣୋଡ଼ର—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦଲେଖୀ; କାରଣ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ଭୁତ୍ତର; *Kārapottara* ବିମ୍ବା ଦ୍ଵାରା କାରଣ ଓ ଭୁତ୍ତର)—(ହିନ୍ଦୁସ୍ତୁତ) ମନ୍ଦମାରେ ଦାଗା କରିଯାଉଥିବା ଅପଯୋଗ ଭୁତ୍ତର; ମନ୍ଦମାର କାରଣାଭୁବ ଘଟିଥିଲୁ ବୋଲି ପ୍ରତିବାଚକର ଜବାବ; (ଯଥା—ପ୍ରତିବାଚା ବାପାଠାରୁ ଟଙ୍କା ବୁଣ କରି ଥିଲୁ ସତ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ତାହା ପରଶୋଷ କରି ଦେଇଥିଲୁ)—(Hindu law) Answer to a charge; denial of the cause of complaint e. g. acknowledgement that a debt was incurred but assertion that it has been repaid (M. W.)

କାରଣ୍ଡା—ସ. ବ. (କ=ଜଳ + ର ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତି. *Kārandā* ଅଣ୍ଟ)—

ଏକ ପ୍ରକାର ହଂସ—

A kind of duck (M. W.)

କାରଣ୍ଡବ—ସ. ବ. (କ=ଜଳ + ର ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ତି. *Kārandaba* ଅଣ୍ଟ + ସାର୍ଥେ. ଥ)—

କାରଣ୍ଡ; ଏକ ପ୍ରକାର ହଂସ—

A kind of duck.

କାରତିକ—ଗ୍ର. (ପଦ୍ୟ) ବ. (ସ. କାର୍ତ୍ତିକ)—କାର୍ତ୍ତିକ (ଦେଖ) *Kāratika* (See)

କାର୍ତ୍ତିକ

କାର୍ତ୍ତିକ

କାରନ୍ଧମୀ—ସ. ବ. (କାରମ୍ = କାର୍ଯ୍ୟକୁ + ଧା ଧାରୁ = ଅଗ୍ନି ସଯୋଗ *Kāranda* କରିବା + ଇନ୍; ୧ମା. ୧ବ)—

୧ | କାର୍ଯ୍ୟକାର; କଂସା—

1. Bell-metal manufacturer; brazier.

୨ | ବାଣିଜ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ପଣ୍ଡିତ—

2. A mineralogist (Apte).

କାରପୁଣ୍ୟ—ଗ୍ର. ବି ଓ ବିଶ. (ସ. କାର୍ପୁଣ୍ୟ)—

Kārapunya କାର୍ପୁଣ୍ୟ (ଦେଖ)

Kārapunya (See)

କାରପୁଣ୍ୟ—ଗ୍ର. ବି ଓ ବିଶ—କାର୍ପୁଣ୍ୟ (ଦେଖ)

Kārapunya

Kārapunya (See)

କାରବ—ସ. ବ. (କା + ରବ; ସେ କା କା ଶକ କରେ)—

Kāraba କାକ; ଭୁଅ—*Crow* (Apte)

କାରବର—ସ. ବ.—ନିଷାଦ ପିତା ଓ ବୈଦେହୀ ମାତାଠାରୁ ଉତ୍ସବ ନାତ

Kārabara ତମତୀ ବ୍ୟବସାୟୀ ଜୀବ; ମୋତ ଜୀବ; ମାତ୍ର ସକର ଜାତିବିଶେଷ (ମନ୍ଦୁ ୧୦୦)—

A man of a mixed and low caste born from a Nishāda-father and *Baidehi*

mother, working in leather and hides. (M. W.)

କାରବଞ୍ଜୀ—ସ. ବ—ବାରବେନ୍ଦ୍ର; କଲର ଗଛ ଓ ଫଳ—*Kāraballi* *Memordica Chantia* (M. W.) (creeper and fruit).

କାରବାର—ବୈଦେ. ବ. (ପା. କାରର ବାର)—*Kārabāi* କାରବାର (ଦେଖ) *Karrabāi* (See)

କାରବାର—ବୈଦେ. ବ. (ପା. କାରବାର)—*Kārabāra* ୧ | ବ୍ୟବସାୟ—1. Business.

କାରବାର ୨ | ବିଷୟ କର୍ମ—

କାରବାର ୨. Worldly affairs.

ତାହାବାର ବିଷ ପ୍ରେବେ ତ ପଳାଇଲେ

ସମସ୍ତ ବାରବାର ନିର୍ବିକଳ ରଲେ । ବୃକ୍ଷର୍ଥ ମହାଭାରତ. ଅବ ।

୩ | ବେପାର; ବାଣିଜ୍ୟ—3. Trade; commerce.

୪ | ଟଙ୍କାଥାବ ବ୍ୟବସାୟରେ ଖଟାଇବା; ଅର୍ଥପ୍ରୟୋଗ—4. Investment of money for profit .

୫ | ବ୍ୟବହାର; କୌଣସି ବସୁଲୁ ସମଦା ନେବା ଆଣିବା ବା ଲେପ୍ତିଲ କରିବା—5. Use.

୬ | ପେଣା; ବୁଝ—6. Profession.

୭ | ଲେପ୍ତିଲ; ଯିବା ଅସିବା; ଗମନାଗମନ—

7. Frequent coming and going; concourse.

୮ | ଆୟ ବ୍ୟୟ; ଧନର ନେଣଦେଣ—

8. Receipts and disbursements.

ଦୃଶ୍ୟ ଘରେ ଘେର ରହିଥାଏ ଧନ

ତା ବୁଝି କାରବାର ବରେ ତୁଳ ଦିନ । ବୃକ୍ଷର୍ଥ ମହାଭାରତ. ବନ ।

କାରବାର କରିବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ | ବ୍ୟବସାୟ କରିବା—

Kārabāra karibā 1. To engage in trade or business.

କାରବାରକରିନା ୨ | ବ୍ୟବହାର କରିବା—2. To use.

କାରବାର ହେବା—ଦେ. କ୍ରି—୧ | ସର୍ବଦା ଲେପ୍ତିଲ ହେବା—

Kārabāra hebā 1. To frequently come and go.

କାରବାରହେଲା ୨ | ପ୍ରତକଳ ହେବା—

କାରବାରହୋଲା 2. To be in use or vogue.

କାରବାରି—ଦେବ. ବିଶ. (ପା)—୧ | ବ୍ୟବସାୟରେ କିମ୍ବା—

Kārabāri 1. Expert in carrying on business.

କାରବାରି ୨ | ବ୍ୟବସାୟକିମ୍ବା—

କାରବାରି 2. Engaged in business.

୩ | ବ୍ୟବସାୟମନ୍ଦିରୀ—

୪ | ବାଣିଜ୍ୟମନ୍ଦିରୀ—4. Commercial.

ଦେ. ବ—୧ | କଣିକ; ବ୍ୟବସାୟ—1. Trader.

ଏ	ଇ	ଉ	ଗୁ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିତ ଯୁକ୍ତାଶର	ସ	କ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇଥ୍	ଉଥ	ଛ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂର ବା. ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ଵରବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଞ୍ଚ	ଇଅ	କ୍ର	ନ୍ତ୍ର

- ୨ । ବିଷୟ କର୍ମ କରିବା ବ୍ୟକ୍ତି; ମେନେଜର—
2. Business-man; man of business;
manager.
- ୩ । ପ୍ରତ୍ୱକ ନିମନ୍ତେ କାରବାର ଚଲାଇବା ବ୍ୟକ୍ତି; ଗୁମାସ୍ତା—
3. Agent; gomasta; superintendent.
- ୪ । କର୍ତ୍ତାଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି—
4. Representative of a principal.
- ୫ । ଗୃହର ସମସ୍ତ ମାମଲାର ବ୍ୟକ୍ତି; ମାମଲାରକାର—
5. One who looks into the management of
a family.

କାରବାରିଆ—ଦେ. ବି ୫ ବିଶ.—କାରବାର (ଦେଖ)

Kārabāri (See)

ବୃତ୍ତ, ତା ଜାତ ସଥ ଲଗୁବି ବେହୁ ନହେ, ତା ଘରେ କରିବାରେ ସାବ୍ଦି
ପରିବାରମୁଦ୍ର. ଗନ୍ଧବ୍ର ।

କାରବା—ସ. ବ. (କ = ଜଳ + ଆ + ରୁ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା +
କାରବି ସମ୍ମର୍ଥେ. ଆ + ସୀ. ଏ)—

୧ । ହିଙ୍ଗ୍ରୁପୁଣୀ—

1. The Asafoetida plant or its leaf (M. W.)

୨ । ମୟୁରଶିଖା; ରୁଦ୍ରକଟାରୁ—

2. A plant; Celosia Crestata (M. W.)

୩ । ସତ୍ତପ—

3. A kind of anise; Anethum Sowa.

୪ । କଳାଶା—4. Nigella Indica.

୫ । ଲାତ ପର ଏକପ୍ରକାର ଫଳ—

5. A small kind of gourd (M. W.)

୬ । ଶୈଠ କଲାଶ (ପ୍ରବୃଦ୍ଧବାଦ)—

6. A small variety of Memordica Charantia.

କାରବେଲ୍—ସ. ବ. (କାର = କିଷ୍ଟୁ + ବେଳି = ସେ ଗମନ କରେ)—

Kārabella କଲାଶ ଗଛ ଓ ଫଳ—A creeper and its
edible bitter fruits; Memordica Charantia.

କାରବ—ହୁ. ବିଶ. (କରବ + ଥ)—ଭ୍ରମ୍ବସମ୍ବନ୍ଧ—

Kārabha Relating to a camel.

କାରମଦ—ସ. ବ—କରନା କୋଳ (ହରେକୁଷ୍ଟ. ଦ୍ରୁବ୍ୟଗୁଣ) (ଦେଖ)

Kāramada Karanda koli (See)

କାରମର୍—ସ. ବ—କରନା କୋଳ (ହରେକୁଷ୍ଟ. ଦ୍ରୁବ୍ୟଗୁଣ) (ଦେଖ)

Kāramardda Karanda koli (See)

କାରୟିତବ୍ୟ—ହୁ. ବିଶ. (ଧାରୁ ଶିଳକ୍ଷେତ୍ର କାରି ଧାରୁ + କର୍ମ. ତବ୍ୟ)—

Kārayitabya ୧ । ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା କରାଯିବାର ଯୋଗ୍ୟ—

1. Fit to be caused or effected or made to
do a thing.

୨ । ଯାହା ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା କରାଇବାକୁ ହେବ—

2. To be caused or effected or made to
do (M. W.)

କାରୟିତା—ସ. ବ. ଧୁ. (କୁ; ଶିଳକ୍ଷେତ୍ର. କାରି ଧାରୁ + କର୍ମ. ଧୁ ୧୯
ମାତ୍ର)—କାରୟିଷ୍ଟ (ଦେଖ)

(କାରୟିତୀ—ସୀ) Kārayishnu (See)

କାରୟିଷ୍ଟ—ସ. ବ. ଧୁ. ଓ ସୀ. (କୁ ଧାରୁ ଶିଳକ୍ଷେତ୍ର କାରି ଧାରୁ + ରଷ୍ଟ୍ର)—
Kārayishnu ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା କର୍ମ କରାଇବା ବାଲ; ଅନ୍ୟଦ୍ୱାରା କର୍ମ
କରାଇବା (କର୍ମି)—

Causing another to do a work.

କାର—ସ. ବ. ସୀ. (କୁ ଧାରୁ = ବିଷେପ କରିବା + ଅଧିକରଣ. ଥ)—

Kāra ୧ । ବନ୍ଧନାଗାର; ଜେଲଖାଳ; ବନ୍ଧନାଳ—

1. Jail; prison.

୨ । କାରବକନନ—2. Imprisonment.

୩ । ଗଣାର ଅଧ୍ୟେତ କାଣ୍ଡମୟ ରଣ—

3. The bulb or wooden cup of a harp.

୪ । ଧାତ୍ରୀ—4. Oppression.

୫ । ଜମା ହେବା ବା ରୁଣ୍ଟିବୁତ ହେବାର ସ୍ଥାନ—

5. Reservoir.

ଦେଶନାନ୍ୟ ସାର ସ୍ଥାନ ବାବ—ବରସ୍ତ୍ରୀ ସାରିତ ।

୬ । (ରୁ = ରୁଣ୍ଟିବୁତ + ର = ଗମନ କରିବା + ଥ + ଥ)—

ଦୁଇ; ଦୁଇମା—

6. A bawd; a panderess; a procress; a
female go-between.

୭ । ବଣିଆଣୀ; ସୁବର୍ଣ୍ଣକାରକା—

7. A she-goldsmith; a jeweller woman.

(ନାକସା—ବିପରୀତ) ବେବେ. ବିଶ. (ପା)—ଉତ୍ତମ—Good.

କାରକୋରମ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—କାରୁ ରଣଜିତ ଉତ୍ତର ପଣ୍ଡିମ

Kārakorāma କୋଣରେ ଥୁବା ହମ୍ମାକୁପୁର ଶାଖାବିଶେଷ—

A range of hills near Kashmere; the
Kārakorāma range.

[ଦୁ—ହୋର ଅନ୍ୟ ନାମ ମୟୁରୁ; ଏଥିରୁ ସିକ୍ଷୁ ନଦୀ
କାହାରାଥକୁ ।]

କାରଗାର—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠି ଚତୁ; କାର = ବନ୍ଧନ + ଅଗାର)—

Kāragāra ବନ୍ଧନାଳ—

Prison; jail; house of confinement;
dungeon; gaol.

କାରଗୁଡ଼—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠି ଚତୁ; କାର + ଗୁଡ଼)—

Kāragruha କାରଗାର (ଦେଖ)

Kāragāra (See)

କାରଦଣ୍ଡ—ସ. ବ. (ବୁପକ ବର୍ଣ୍ଣା; କାର + ଦଣ୍ଡ)—କାରଦଣ୍ଡରେ

Kāradanda ବୁକ ହେବାରୁ ଦଣ୍ଡ—Sentence of
imprisonment or confinement in a prison.

[ଦୁ—ଏହା ଚକ ପ୍ରକାର; ଯଥା—୧. ସତ୍ତବ କାରଦଣ୍ଡ—

Rigorous imprisonment. ୨. ଅନ୍ତମ କାରଦଣ୍ଡ—

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁହଁତ ୯ ଚତୁର ଅଶ୍ରୁ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚତୁର ଅଶ୍ରୁ ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ଜାହିଁ । ଅତେବ ୯ ବା ୨ ଚତୁର ବୌଣେ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଗତ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ଘଣାକୋଷରେ କ ମିଳିବ; ତେବେ ସେହି ଶକ ପାଇଁ ସଥାନେ ତହିଁର ଦପ୍ତର, ୩ ୧ ଚତୁର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଗତ ଗୋଟିଲେ ହେବ । ସଥା—‘ପାଇ’ କ ମିଳିଲେ ‘ପାଇ’ ଗୋଟିବେ; ‘ବୁଝ’ କ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ କ ଗାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ତ୍ତା’ କ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ତ୍ତା’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଲବଦ୍ଧ’ କ ପାଇଲେ ‘ଆଲବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

Simple imprisonment. ୩. ନିର୍ଜନ କାରାଦଣ୍ଡ—Solitary imprisonment.]

କାରାଧୂନୀ—ସ. ବି—ବାଦ୍ୟମୟତିଶେଷ; ଶଙ୍ଖ—

Kāradhuni A musical instrument; conch.

କାରାଧ୍ୱଷ—ସ. ବି. ପୁଂ. (୨ଷ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାରା+ଅଧିଷ୍ଟାନ) —ବନ୍ଦିଶାଳର

Kāradhyaksha କର୍ତ୍ତା ବା ପ୍ରଧାନ କର୍ମଶିଳ୍ପୀ—Jailor.

କାରାବଦନ—ସ. ବିଶ. (୨ମୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାରା+ବଦନ; ଅବକ) —

Kārabaddha କାରାବୁଦ୍ଧ (ଦେଖ) —Kārāruddha (See)

କାରାବନନ—ସ. ବି. (୨ମୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାରା+ବନନ) —

Kārabandhana କାରାବେଧ (ଦେଖ) —Kārārodha (See)

କାରାବାସ—ସ. ବି. (୨ମୀ ତତ୍ଵ; କାରା+ବାସ) —

Kārabāsa ୧। କାରାବେଧ (ଦେଖ)

1. Kārārodha (See)

୨। (କାରା+ଅବାସ) କାରାଶାର (ଦେଖ)

2. Kāragāra (See).

କାରାବାସୀ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କାରାବାସ+ଇନ; ୧ମା. ୧ବ.) —

Kārabāsi କାରାବୁଦ୍ଧ (ବ୍ୟକ୍ତି) —(person) Imprisoned; undergoing imprisonment.

କାରାବିଧାନ—ସ. ବି. (ଚୂପକ; କିମ୍ବା ନଷ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କରା+ବିଧାନ) —

Kārabidhāna କାରାଦଣ୍ଡ (ଦେଖ)

Kāradanda (See)

କାରାବରଷକ—ସ. ବି. ପୁଂ.—(୨ଷ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାରା+ବରଷକ) —କାରା-

Kārārakshaka ବରଷ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଛନ୍ଦୁଆଳ —

(କାରାରଷକି—ଶ୍ଵର) Warder.

କାରାବରଷୀ—ସ. ବି. ପୁଂ.—(୨ଷ୍ଟୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାରା+ବରଷୀ; ୧ମା. ୧ବ.) —

Kārārakshī କରାବରଷକ (ଦେଖ)

(କାରାରଷକି—ଶ୍ଵର) Kārārakshaka (See)

କାରାବୁଦ୍ଧ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ.—(୨ମୀ ତତ୍ଵ; କାରା+ବୁଦ୍ଧ) —

Kārāruddha ୧। କାରାବୁଦ୍ଧରେ ଅବରୁଦ୍ଧ; ବନ୍ଦ ହୋଇଥିବା—

1. Imprisoned.

କାରସାଜି—ବୈଦେ. ବି. ଓ ବିଶ—(ପା. କାରସାଜି) —

Kārasājī କାରସାଜି (ଦେଖ)

Kārsājī (See)

କାରସାଦି—ବୈଦେ. ବି. ଓ ବିଶ (ପା. କାରସାଦି) —

Kārasādi କାରସାଦି (ଦେଖ)

Kārsājī (See)

କାର (ଧାରୁ)—ସ. (କୁ ଧାରୁର ଶିଳ୍ପ) —କରାବା—

Kāri (root) To cause to be done.

କାରି—ସ. ବି.—(କୁ ଧାରୁ+କର୍ମ. ର) —୧। କାର୍ଯ୍ୟ; କର୍ମ—

Kāri 1. Action; act; work.

୨। ଶିଳ୍ପକର୍ମ—2. Art; artistic work.

ନ । ପ୍ରଶ୍ନାଖ୍ୟାନ ବିଷୟ—

3. A statement consisting of questions only.

ସ. ବିଶ. (+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ର) —ଶିଳ୍ପକାରୀ; ଶିଳ୍ପୀ—Artificer.

ବୈଦେ. ବି. (ଇ. କରସା) —୧। ତରକାରୀ; ବ୍ୟଞ୍ଜନ—

1. Curry.

କର୍ତ୍ତା ୨। ମାଂସର ବ୍ୟଞ୍ଜନ—2. Curry of meat.

କାରିଆ—ଦେ. ଓ. ପ୍ରତ୍ୟେ (ସ. କାରା) —କାରା (ଦେଖ)

Kāriā

(ସଥା—ବାଇଦ କାରିଆ; ଅର୍ଜନକାରିଆ) —

କାରିକର—ସ. ବି.—(କାରି=ଶିଳ୍ପ+କୁ ଧାରୁ+କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ; ଭୁଲ—ପା.

Kārikara କାରାଗର) —ଶିଳ୍ପୀ—A mechanician; artisan;

କାରୀକର

artist.

କାରୀଗର ସ. ବିଶ.—୧। ଶିଳ୍ପଚରୁର; ଶିଳ୍ପରେ ପାରଙ୍ଗମ ବା

ନିପୁଣ—1. Expert in art.

୨। କାରୁକାର୍ଯ୍ୟରେ କୁଶଳ—2. Artistic.

କାରିକର—ଦେ. ବି.—ସ. (ସ. କାରିକର; ପା. କାରାଗର) —

Kārikari ୧। ସ୍ତ୍ରୀ; କଳ—1. Mechanism.

କାରିକୁରୀ ୨। ଶିଳ୍ପକାର୍ଯ୍ୟ—2. Work of art.

କାରିମିତୀ ୩। ଶିଳ୍ପକଳା—3. Art.

୪। ଶିଳ୍ପଚରୁର; କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ—2. Artistic work;

work-manship.

ଦେ. ବିଶ.—ଶିଳ୍ପକଳା ପୂର୍ଣ୍ଣ—Mechanical; artistic.

କାରିକା—ସ. ବିଶ. ଶ୍ଵର.—(କୁ ଧାରୁ+ରାବ. ଅକ+ଶ୍ଵର. ଅ) —

Kārika ୧। ସ୍ତ୍ରୀ; ବିବରଣ୍ୟାପକ ଶୋକ—1. Aphorism;

an expository stanza.

(କରକ—ପୁଂ) ୨। ସମ୍ବନ୍ଧରୂପକାରୀ କହାର୍ଥକାରିକା—

2. Aphoristic couplets; a concise statement in verse.

(ସଥା—ହାଖ୍ୟକାରିକା; ଭର୍ତ୍ତୁଦରିକ ବ୍ୟାକରଣକାରିକା) —

୩। ବୈଦିକ କିମ୍ବାକାଣ୍ଡ ବିବରଣ୍ୟାପକ ଶାସ୍ତ୍ର ବାକ୍ୟ—

3. Passages describing the particulars of different vedic rituals; vedic doctrines.

୪। ନଟୀ—4. Dancing girl; actress.

୫। ବାଣିଜ୍ୟ; ବ୍ୟବସାୟ—5. Trade; business.

୬। କର୍ତ୍ତ୍ରୀ—6. Doer (female).

୭। ବ୍ୟବସାୟ—7. Business.

୮। ଶିଳ୍ପକିମ୍ବୁ—8. Mechanical arts.

୯। ସାତକା; ଉଣ୍ଡିଭୁନ—9. Pain; torment; torture.

୧୦। ବୁଦ୍ଧ; ବାସ୍ତ୍ଵ; କର୍ମ—10. Work; act.

୧୧। ମୟ୍ୟାଦା; ଯତ୍ତ—11. Care.

୧୨। ସୁଧ; ବୁଦ୍ଧ—12. Increase; interest.

୧	ର	ଇ	ଗୁରୁ	ଶ	ଏ	ହସନ୍ତ କର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଳିକ ସୁକ୍ରାନ୍ତ	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ର	ଇ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଉତ୍ସବକୁଷ୍ଟ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ମ୍ୟ	ଉଥ	ବୁ	କୁ

କାରିଗର—ବୈଦେ. ବ. (ପା. କାଶଗର; ତୁଳ ସ. କାରିକର)—
Kārigara କାରିକର (ଦେଖ)

Kārikara (See)

କାରିଗର—ବୈଦେ. ବ. ଓ ବିଶ—(ପା. କାଶଗର)—

Kārigari କାରିକର (ଦେଖ)

Kārikari (See)

କାରିଗର—ବୈଦେ. ବ.—କାରିଗର (ଦେଖ)

Kārigiri Kārigari (See)

କାରିଣୀ—ଦେ. ବ. (ସ. କାରିଣୀ)—୧। କାରେଣୀ (ଦେଖ).

Kāriṇī 1. Kāreṇī (See)

2. Kāriṇī (See)

କାରିଣୀ—ସ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କୁ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଇନ୍ + ର; ଏ ପଦ ଅନ୍ୟ

Kāriṇī ଶକ ଶେଷରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ)—ଅମୂଳ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିବା

(କାଶ—ପୁଣ୍ଡ) (ଶ୍ଵର) —(female) Doer of a work.

ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଶ. ପୁଣ୍ଡ—ସୁଷ୍ଠୁ; ରତ୍ନିତା—

Maker; creator.

• ଅବର ବିଶେ ହେବ ଜଗନବାରଣୀ । ବିଶୁଦ୍ଧିକାଶସ୍ତ୍ରବୁଦ୍ଧି ।

ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—ରତ୍ନିତୀ; ସୁଷ୍ଠୁକର୍ତ୍ତୀ—

Creating; composing (female).

ସେ ଦେବା ସବଜୀ ଅଟେ ମସର ବାରଣୀ । ବିଶୁଦ୍ଧିକାଶସ୍ତ୍ରବୁଦ୍ଧି ।

ଦେ. ବି—କର୍ତ୍ତା; ମାଲିକ—Lord; master.

କାରିତ—ହ. ବିଶ. (କୁ ଧାରୁ ଶିର କାର ଧାରୁ = କରିବାରା + କର୍ମ. ତ)—

Kārita କରିବାରିଥିବା; ଯାହାକୁ କୌଣସି କର୍ତ୍ତ୍ଵ ଅନ୍ୟ କାହାର

ଦ୍ୱାରା କରିଥାଏ—Caused to be done.

କାରିତା—ସ. ବ. (ପଦ) (କାରିନ୍ + ତା; ଅନ୍ୟ ଶକ ପରେ ଲାଗେ; ସଥା-

Kāritā ଅଞ୍ଚଳକାରିତା, (ଭୂପକାରିତା)—କରିବା କର୍ତ୍ତ୍ଵିର ସ୍ଥାନ ବା

ଭାବ—A suffix denoting the state of
being a doer of.

କାରି—ବୈଦେ. ବ. (ରଂ. କାର)—କାର (ଦେଖ)

Kāri Kāri (See)

(କାରିଣୀ—ଶ୍ଵର) ସ. ବିଶ. ପୁଣ୍ଡ. (କୁ ଧାରୁ + ରଳ; ୧ମା. ୧୭.

ଅନ୍ୟ ଶକ ପରେ ସ୍ତୁତ ହୁଏ; ଯଥ—ଅଞ୍ଚଳକଃଶ)—

ଅମୂଳ କର୍ମ କରିବା ବାଲ—

Doer of such or such act.

କାରିର—ସ. ବ. (କର୍ତ୍ତା + ସମକାର୍ଯ୍ୟ. ଅ)—କାର୍ତ୍ତାଶକା ସମକାର୍ଯ୍ୟ—

Kāriṛa Relating to bamboo shoots.

କାରିଷ—ସ. ବ. (କର୍ତ୍ତା = ସର୍ବି + ସମ୍ଭାର୍ଥରେ. ଅ)—

Kāriṣha ସର୍ବିଗଦା; ସର୍ବିରାଶି—A heap of dried
cowdung-cakes.

କାରୁ—ସ. ବ. (କୁ ଧାରୁ + ସ. କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ବୁ)—୧। ଶିଳକର; ଶିଳ୍ପୀ—

Kāru 1. Artisan; artist; a mechanic.

2. Painter.

3. | କାର୍ଯ୍ୟଭାଗପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି—3. Agent.

4. ରୂପ୍ୟ—4. Servant.

5. | ବିଶକରୀ—5. An epithet of 'Biswakarmā'.

6. | ଶିଳ୍ପବିଦ୍ୟା; ବିଜ୍ଞାନ—6. Art; science.

7. | (ବୈଦିକ) ଗାୟକ—7. A singer (M. W.)

8. | (ବୈଦିକ) କବି—8. A poet (M. W.)

ସ. ବିଶ—୧। ଶିଳ୍ପକାରକ—1. Mechanic.

2. ରୂପ୍ୟ—2. Terrible; horrible (Apte)

3. | କର୍ମିଣକାରୀ—3. Builder; maker.

4. କର୍ତ୍ତ୍ଵୀ—4. Doer.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜା ଓ ଖୋରଧା) ବ—କାହୁ—Itches.

କାରୁଆ—ଦେ. ବିଶ—୧। କାହୁରୋଗଗର୍ଷ—

Kāruā 1. Suffering from itches.

2. | (ସ. କାରୁ) ବର୍ମିକୁଣଳ—

2. Expert in a work; defthanded.

3. | (ପ୍ରତ୍ୟୁଷ) ସେ କରେ—3. Doing.

(ସଥା—ଅଞ୍ଚଳକାରୁଆ)

କାରୁକ—ସ. ବ.—୧। କରମଙ୍ଗା (ହରେକୃଷ୍ଣ. ଦୁବିଗୁଣା) (ଦେଖ)

Kāruka 1. Karamāṅgā (See)

2. ଶିଳ୍ପୀ—2. An artisan; artificer.

କାରୁକର୍ମ—ସ. ବ.—(ଶ୍ଵର ଭର୍ତ୍ତ; କାରୁ + କର୍ମ)—

Karukarma କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ (ଦେଖ)

Kārukārjya (See)

ବସନ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ କରେ କର୍ମେ; ବାବ ପୁଣି ନିଜ କର୍ମେ । କରନାଥ. ଘରନାଥ ।

କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବ.—(କାରୁ + କାର୍ଯ୍ୟ)—୧। ଶିଳ୍ପୀ—

Kārukārjya 1. Artistic design or work.

2. ସୁଷ୍ଠୁ ଶିଳ୍ପକର୍ମ—2. A product of art; a work

of art.

3. ତାରକଶି କାର୍ମ—3. Filigree work.

କାରୁଜ—ସ. ବ.—(କାରୁ—ଶିଳ୍ପକର + ଲନ୍ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଅ)—

Kāruja 1. | ବଲ୍ଲୁକ; ହୁକ୍କା—1. Ant hill.

2. | ଛୁଆ ହାତ—2. A young elephant.

3. | କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ—3. A product of art.

4. ପ୍ରେଣ—4. Froth.

5. | ସିନ୍ଦୁର—5. Red orpiment.

6. | ଦେହର କଳାକାରି—

6. !Black mole; mother's mark.

7. | ଗେବୁ—7. Red chalk; red ochre.

୩୮

ସାଧାରଣ ହେବେ ଅପର ସ୍ଵର୍ଗରେ ସୃଜନ ୯ ତଳ୍ଲିର ଅଷ୍ଟର ତ ମାତ୍ର। ଏବଂ ତଳ୍ଲିର ଅଷ୍ଟର ତ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ରକ୍ଷା କରାନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବକ ୯ ବା ୧୦ ତଳ୍ଲିର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘ଭୂତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଭୂତ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ’ ଦେଖିବେ ।

କାରୁଣୀ—ଦେ. ବି.—(ସ. କାରୁଣୀ) —୧ । କାରୁଣୀ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଶୈଦନ—

Kāruṇīa '1. Plaintive cry.

ତେଣ ତୁସ ଗହିଲ ନିତି ନାଶେ ନାଶେ ନାହିଁ କବି ତରୁଣ,
ମାର ହୁଏ ହାତ, ନାଥ ନାଥ ବୋଲି ଅଛି ଉଚ୍ଚ କଲ କାରୁଣୀ ।
ଭକ୍ତ. ଲକ୍ଷଣ୍ୟବତୀ ।

୨ । ଦୁଃଖ; କଷ୍ଟ—2. Grief.

ଅସହାୟ ହେବାରୁ ସିଦ୍ଧାତ ପ୍ରବନ୍ଧ,
ନେଇ ସେ ସେବ ସମ ପାଇଲେ କାରୁଣୀ । କୃଷ୍ଣଦିତ୍ୟ ମନାଭରତ. ବନ ।
ଦେ. ବିଶ—ଦୁଃଖ; କଷ୍ଟ—Grieved; pained.

କର୍ମ ତୁହ ସୁଅମନକର ମରଣ,

ଦେଖି ଅଭିନୟରେ ହୋଇଥ କାରୁଣୀ । କୃଷ୍ଣଦିତ୍ୟ ମନାଭରତ. ତ୍ରୋଣ ।

କାରୁଣ୍ୟଦିନ୍ଦ୍ର—ଦେ. ବି—(ସ. କାରୁଣ୍ୟଦିନ୍ଦ୍ର = ପ୍ରଳୟାଦ୍ଵି) ପାଥାଳରେ

Kāruṇyadindhu ଥିବା ସମ୍ବଦ—Name of a legendary sea in the nether regions.

କାରୁଣ୍ୟଦିନ୍ଦ୍ର ତାର ନାମ—ଶ୍ରାବ, ଶ୍ରୀଗମାଧାରୀ ।

କାରୁଣିକ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ (କାରୁଣୀ + ସଜାତ ଅର୍ଥରେ. ଇକ)—

Kārunika ୧ । ଦୟାକୁ—1. Kind; sympathetic.

୨ । ସହଦୟ—2. Magnanimous; liberal-minded; compassionate.

କାରୁଣି—ଦେ. ବିଶ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) (ସ. କାରୁଣୀ)—

Kārunī ଶୈଦନ କରିବା—

One who cries; bewailing.

ଦିଶେଷ କାରୁଣୀ ହୋଇ କରୁଣାଗର ତହିଁ ଗପ ବାର୍ତ୍ତା ନିର୍ମିତ୍ୟ ସାର ।
ଭକ୍ତ. ଦେଖେନ୍ଦ୍ରବେଳୀସ ।

ଦେ. ବି. (ସ. କାରୁଣ୍ୟ)—ଶୈଦନ—

Lamentation; wail.

କାରୁଣିକା—ସ. କୃ. ସ୍ତ୍ରୀ—କାରୁଣୀ (ଦେଖ)

Kārunikā **Kārunī (See)**

କାରୁଣୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ଜଳୌକା; ଜୋକ—

Kārunī Leech.

କାରୁଣ୍ୟ—ସ. ବି. (କାରୁଣୀ + ସାର୍ଥେ. ସାର୍ଥରେ)—

Kāruṇya ୧ । ଦୟା—1. Kindness; mercy.

୨ । ସହାନୁଭୂତି—2. Compassion; pity.

ଗ୍ରା. (ପଦ୍ୟ) ବି. (ସ. କାରୁଣୀ)—

୧ । କାରଣ—1. Cause.

୨ । ବିନୟ—2. Politeness; meekness.

୩ । କାରୁଣୀ ସ୍ଵର୍ଗୀୟ ଶୈଦନ; ବିଲାପ—

2. Wail; lamentation.

ଶ୍ରୀ ମାତା କହୁ କଲାପ କରାନ୍ତି ତେବେ କାରୁଣୀ ।

ବେଶାଥ. ଦତ୍ତକମ୍ପଣ ।

କାରୁଣ୍ୟଜଳ—ଗ୍ରା. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବି. (ସ. କାରୁଣୀ ଜଳ)—

Kāruṇyajala **କାରୁଣଜଳ (ଦେଖ)**

Kāraṇajala (See)

ତଳେ ତା ଶୈଦନର କଣ୍ଠ

କାରୁଣ୍ୟ ଜଳ ଏଥ ରୂପ । ସମୋବନ୍ତୁ. ପ୍ରେମଭର୍ତ୍ତିଗୀତା ।

କାରୁଣ୍ୟସିନ୍ଧୁ—ଦେ. ବି. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ)—

Kāruṇyasindhu

କାରୁଣଜଳ (ଦେଖ)

Kāraṇajala (See)

କାରୁଣ୍ୟସିନ୍ଧୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବେ. ତୋ ନାମୁଁ ଅମୃତ ନ ଜଳ ।

ପ୍ରାଚୀ. ସମୋବନ୍ତୁ. ପ୍ରେମଭର୍ତ୍ତିଗୀତା ।

କାରୁଷ୍ୟ—ସ. ବି. (କାରୁଷ + ପାଳନାର୍ଥେ. ସାର୍ଥରେ)—

Kārushya ୧ । କାରୁଷ ଦେଶର ରଜା; ଦନ୍ତବକ୍ଷ ରଜା—

1. King of Karusha country; a name of Dantabakra.

୨ । ନେତ୍ରମଳ; ଲେଙ୍କେସ—

2. Rheum of the eye.

କାରେ—ଦେ. (ପଦ୍ୟ) ସମ୍ବନ୍ଧନାମ—୧ । କାହାହାରା—

Kāre

1. By whom

ଦେବତା କହା ଏହା କାରେ ଯ ନୁହଇ—କୃଷ୍ଣିଂହ, ମହାଭରତ. ସବ ।

୨ । କାହାକୁ—2. To whom.

ଏ ଲୋକରେ ହସ୍ତ ବାରେ ନ କର ଜଳ

ସବା ପର ତ ମୋର ପାର ନାହିଁ ମନ—କୃଷ୍ଣିଂହ, ମହାଭରତ. ଶାନ୍ତି ।

କାରେଣବ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (କାରେଣୁ+ସମକାର୍ଥେ. ଅର୍ଥରେ)—

Kāreñaba ହସ୍ତମୟମନ୍ତ୍ରୀ—

Relating to a she-elephant.

କାରେଣୀ—ଗ୍ରା. ବିଶ. ପୁଂ. (ସ. କାରୁନୀ; କାରୁଣୀ)—

Kāreñī ୧ । କର୍ତ୍ତ୍ଵ; ମାଲିକ—1. Master; lord.

ଯାଏବ ଜନକ ପରେ ହୋଇ କାରେଣୀ—ବନ୍ଧୁକେଣରୂପରଣ ।

୨ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି; ଅଧ୍ୟକ୍ଷ—2. Head; chief.

ଦବୁଦ୍ଧର ନେବେ ତାର କାରେଣୀ କରଲେ—ବନ୍ଧୁକେଣରୂପରଣ ।

୩ । ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା; ସ୍ଥାନକର୍ତ୍ତ୍ବ—3. Creator.

ହେଉ ବୋଲ ବୋଲଲେ ସେ ଜନକାରେଣୀ—ବନ୍ଧୁକେଣରୂପରଣ ।

୪ । ମୁକ୍ତିଦାତା; ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତ୍ବ; ଭକ୍ତାରକର୍ତ୍ତ୍ବ—

4. Redeemer; saviour.

ପିତାମହ ପ୍ରସାଦେ ହିସେବକାରେଣୀ—ବନ୍ଧୁକେଣରୂପରଣ ।

୫ । ସୁଖଦାୟକ; ସୁଖଦାୟୀ—

5. Giving happiness or blessing.

୬ । ଦତ୍ତ ଅଦ ପ୍ରଦାତା କରିବାର ବା ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ;

ଅର୍ଦ୍ଦ—6. Amenable to; liable to.

ଯେବଣ ଜନ ତୋହର ମହିମା ନ ଜାଣି

ଯମ ପ୍ରକାର ଦଶେ ସେ ହୁଅ ବାରେଣୀ—ବନ୍ଧୁକେଣରୂପରଣ ।

ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । କର୍ତ୍ତ୍ବୀ—1. Mistress.

୨ । ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତ୍ବୀ—

2. (she) Redeemer; saviour.

୩ । ସୁଖ ଦିଧାତୀ—3. Giving blessing.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଲ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୁଳିତ ସ୍ଥାନର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵର	ଙ୍କ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଟେ	ଅକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇଅ	କି	କ୍ର	

କାରୋତ୍ତମ—ସ. ବ. - ୧। (କାର = ସୂର୍ଯ୍ୟାନ ପ୍ରକିଞ୍ଚିତ + ଉତ୍ତମ
Kārottama = ଜାତ ବସ୍ତୁ) — ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡ—

1. The scum of wine.

୨। (କାର = କାର୍ଯ୍ୟ + ଉତ୍ତମ; ଉତ୍ତମ କାର୍ଯ୍ୟ) କୁପ—
2. Well.

କାରୋତ୍ତର—ସ. ବ. (କାର = ସୂର୍ଯ୍ୟାନପ୍ରକିଞ୍ଚିତ + ଉତ୍ତର = ଜାତ
Kārottara ବସ୍ତୁ; କାର = କାର୍ଯ୍ୟ + ଉତ୍ତର = ଅଭୂତମ) —
୧। ସୂର୍ଯ୍ୟମଣ୍ଡ—

1. Scum; froth; or foam of wine.

୨। କୁପ—2. Well.

କାର୍କଷ୍ୟ—ସ. ବ. (କର୍କଷ + ରାବ. ସ) —
Kārkṣya ୧। କର୍କଷତା—

1. Hardness; roughness.

୨। ଦୃଢ଼ତା—2. Firmness.

୩। ନିଷ୍ଠୁରତା—3. Cruelty.

କାର୍ତ୍ତିଜ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. କାର୍ତ୍ତିଜ) — ବନ୍ଦୁକର ଟୋଟା—
Kārtij Cartridge.

କାର୍ତ୍ତିଜ

କାର୍ତ୍ତିଜ

କାର୍ତ୍ତିଜ କାଗଜ—ଦେ. ବ. (ଇଂ. କାର୍ତ୍ତିଜ + ଫା. କାଗଜ) —
Kārtija kāgaja ଏକପ୍ରକାର ଶକ୍ତ କାଗଜ—

କାର୍ତ୍ତିଜ କାଗଜ

Cartridge paper.

କାର୍ତ୍ତିଜ କାଗଜ [ତ୍ରୁ—ଏ କାଗଜ ଶୀଘ୍ର ଚର ଶାଏ ନାହିଁ; ଏଥୁ
ଯୋଗୁ ସନନ୍ଦ ଅଦି ଦିଲାଇ ଏଥୁରେ ଲେଖାଯାଏ ।]

କାର୍ତ୍ତୁନ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. କାର୍ତ୍ତୁନ) — କୌଣସି ସୁତଳାପୁଣ୍ୟ
Kārtūn ହାଷ୍ୟାକୀପକ ରହସ୍ୟମୟ ବା ବିଦ୍ରୂପାସକ ଦେବଙ୍କିଆ
କାର୍ତ୍ତୁନ ଚତୁର ଯାହା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଘଟନାବିଶେଷକୁ
କାର୍ତ୍ତୁନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଚିତ୍ତିତ ବା ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ—Cartoon.

କାର୍ତ୍ତ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. କାର୍ତ୍ତ) — ୧। ପୋଷ୍ଟ କାର୍ତ୍ତ—
Kārd 1. Post card.

କାର୍ଡ— ୨। ଖେଳବା ଚାପ—2. Playing card.

କାର୍ଡକ— ୩। ନିମ୍ନଲିଖିତ ପତ୍ର—3. Invitation card.

୪। ପ୍ରବେଶାନ୍ତର ପତ୍ର—4. Admission card.

୫। ଦର୍ଶନ କାର୍ତ୍ତ—5. Visiting card.

କାର୍ଡବୋର୍ଡ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.) — କାଗଜର ପଟା ପର ମୋଟ
Kārdborrd ତକ୍ତ—Cardboard.

କାର୍ତ୍ତିକ—ସ. ବି. (କର୍ତ୍ତିକ + ସମକାର୍ଥୀ. ଅ) — କର୍ତ୍ତିକମ୍ବିସ୍—

Kārtikā Relating to the ear.

ସ. ବ. — ୧। କାନପୁଣ୍ୟ—1. Ear wax.

୨। କାନକୋଟି—2. Earring.

କାର୍ତ୍ତିକ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.) — କାର୍ନିଶ (ଦେଖ)

Kārnīś

(See)

ସର ଉପର ଭଣା କାର୍ତ୍ତିମନଙ୍କରେ ଖେଳମାନେ ଯେପର
ପରି ଅନୁମାର ଅଭିନାଶ ସକଳ ଦେଇ ଦକ୍ଷତା ଅଭିନ
ମନେଲବୁ ରହି ବସିଥାନ୍ତି—ପଞ୍ଚରମେହନ- ଶମାତଂଶୁ ।

କାର୍ତ୍ତିବିର୍ଜୀଯ—ସ. ବ. (ନାମ) (କୃତବ୍ୟାଦ + ଅପର୍ଯ୍ୟାର୍ଥରେ. ଅ) —
Kārttabirjya କାର୍ତ୍ତିବିର୍ଜୀଯାକ୍ରନ୍ (ଦେଖ)

Kārttabirjyākr̄una (See)

କାର୍ତ୍ତିବିର୍ଜୀଯାକ୍ରନ୍—ସ. ବ. (ନାମ) (କାର୍ତ୍ତିବିର୍ଜୀଯ + ଅର୍ଜୁନ; ଏ
Kārttabirjyākr̄una କୃତବ୍ୟାଦ ପୁତ୍ର ଓ ଏହାଙ୍କ ନାମ
ଅର୍ଜୁନ) — ସହସ୍ରାର୍ଜୁନ—
A thousand-handed King of Mahesmati
and contemporary of Raban.

[ତ୍ରୁ—ଏ ହେବୁପୃମାନଙ୍କର ଶକ୍ତା କୃତବ୍ୟାଦ ପୁତ୍ର । ଏହାଙ୍କ
ବଜାଧାମ ମାହିତୁ ଥିଲା । ଦର୍ତ୍ତକୁମୁଦୁ ସେବାରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ତାଙ୍କ
ତାରୁ ବର ପାଇ ଏହାଙ୍କର ସହସ୍ର ହସ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାଙ୍କର
ପୂର୍ଣ୍ଣରଥ କାମଗର ଥିଲା । ଏ ଦଶ ସହସ୍ର ସନ୍ତ୍ରିଷ୍ଟ କରି ୮୫୦୦୦ ବର୍ଷ
ବଜାର କରିଥିଲେ । କୀତା କରିବାପାଇଁ ସହସ୍ରରେ ଏ ରେବା
ନଦୀରେ ବନ ପକାଇ ସ୍ଥୋତକୁ କନ କରିଥିଲେ ।
ରାଜଶକ୍ତି ଧରି ନେଇ ପଣୁ ପର ଆପଣା ରାଜଧାମରେ ବନ କରି
ରଜିଷ୍ଟର ଯାମଦରିଙ୍କ ପୁତ୍ର ପରଶୁରାମ ଏହାଙ୍କ ନିହଳ କଲେ ।
ଏହାଙ୍କ ନାମ ସୁରଣ କଲେ ହୃଦଧନ ପୁନଃ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ବୋଲି
ପୁଣରେ ଥିଲା । ଏହାଙ୍କ ରଜ୍ୟ ଅଧ୍ୟନକ ଦୂରେଲଙ୍ଘଣ୍ଟ ।]

କାର୍ତ୍ତିସ୍ଵର—ସ. ବ.—(କୃତସ୍ଵର = ଶିଳିକଣେଷ + ଜାତାର୍ଥୀ. ଅ) —
Kārttiswara ୧। ସ୍ଵର—1. Gold.

୨। ଧୂପ୍ରତ୍ର; ଧୂତୁର—2. A kind of plant.

କାର୍ତ୍ତିକ—ସ. ବ.—(କୃତକୁ + କାନାର୍ଥୀ. ରକ) — ଦେବଙ୍କ
Kārttāntika ଜ୍ୟୋତିବିଦ୍; ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ର—
Astrologer; fortune teller.

କାର୍ତ୍ତିକ—ସ. ବ.—(କୃତକା + ର = କାର୍ତ୍ତିକ = କାର୍ତ୍ତିକ ମାସର ପୁଣ୍ୟ;
Kārttika + ମାସାର୍ଥୀ. ଅ) — ୧। ଶୁନ୍ମମାନ ତୁଳା ମାସ—
The month of Tula or Kārtika; October-
November.

[ତ୍ରୁ—ଏହି ମାସର ପୁଣ୍ୟମା ଦିନ ତଙ୍କୁ ତୁଳକା ନନ୍ଦିରେ
ଆଥିଲା ।]

୨। (କୃତକା + ଅ) — କାର୍ତ୍ତିକେସ୍; ଗଡ଼ାନନ; ଦେବ-
ସେନ୍ୟଙ୍କ ସେନାପତି—2. Kārtikeya the son
of Mahadeba, commander of the hosts of
the Gods.

୧	ଇ	ଉ	ଚ	ଶ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାନିତ ସୁତ୍ରାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
,	ଇ	ଉ	ଚ	ଶ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାନିତ ସୁତ୍ରାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ

A book of 30 chapters dealing with the observance of the vows in Kārttika.

କାର୍ତ୍ତିକଲାଟବନ୍ଦି—ଦେ. ବ—କାର୍ତ୍ତିକନାଟବନ୍ଦି (ଦେଖ)

Kārttikalāṭabandi Kārttikanāṭabandi (See)

କାର୍ତ୍ତିକଦ୍ୱାନ—ସ. ବ—କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ଅନୁଷ୍ଟ୍ରୟ ପ୍ରାତଃଧନ—

Kārttikasnāna Early morning bath observed throughout the month of Kārttika.

କାର୍ତ୍ତିକହବିଷ୍ୟ—ସ. ବ—ବିଧବୀ ଓ କୌଣ୍ଡିକ ହନ୍ତୁମାନଙ୍କର କାର୍ତ୍ତିକ

Kārttikahabishya ମାସରେ କରିବା ଏକାଶନ ହ୍ରଦ—

The taking of one meal a day observed specially by Hindu widows in the month of Kārttika.

[ଦ୍ର—ଅରୁଆ ଗୁଡ଼ିଳ, କଞ୍ଚା ମୁଗ, ନଢ଼ିଆ, କଦଳୀ, ସାବୁ, ତେଣୁ, ଅଦା, କମଳା, ବେତକନା, ଅଗସ୍ତ୍ୟଶାଖା ମାନେ ଏ ମାସରେ ଖାଅନ୍ତି । ଉଥରେ ହଳଦି, ତେଲ, ଲକ୍ଷାମରିତ ଓ ମସଲ ଇତ୍ୟାଦି ପଡ଼େ ନାହିଁ କମା ଉଥର ବିଦ୍ୟା ଯାଏ ନାହିଁ । ଝଟା ପାଇଁ କମଳା, ଶର ପାଇଁ ଅଦା, ପିତା ପାଇଁ ବେତକନା, ମିଠା ପାଇଁ କନ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଯାଏ ।]

କାର୍ତ୍ତିକ—ଗ୍ର. ବ. (ସ. କାର୍ତ୍ତିକ)—କାର୍ତ୍ତିକ (ଦେଖ)

Kārttika (See)

କାର୍ତ୍ତିକ କାର୍ତ୍ତିକ—ଶତ କରେ ଘରକ—ଘର ।

କାର୍ତ୍ତିକ

କାର୍ତ୍ତିକ—ସ. ବ. (କାର୍ତ୍ତିକ + ସାଥେ . ଇକ)—କାର୍ତ୍ତିକମାସ—

Kārttikika Month of Kārttika.

ସ. ବିଶ. (+ ସମ୍ବନ୍ଧେ . ଇକ)—୧ । କାର୍ତ୍ତିକମାସମନ୍ତରୀୟ—

1. Relating to the month of Kārttika.

, 1 କାର୍ତ୍ତିକମାସରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ (ବ୍ରତାଦ୍ୟ)—

2. To be done or followed or observed during the month of Kārttika.

, 1 କାର୍ତ୍ତିକ ମାସରେ ଜାତ—

3. Born in Kārttika.

କାର୍ତ୍ତିକଶୂର—ଗ୍ର. ବ. (ସ. କାର୍ତ୍ତିକେଶର)—କାର୍ତ୍ତିକେଶ୍ୟ (ଦେଖ)

Kārttikāśwara Kārttikeśwara (See)

କାର୍ତ୍ତିକା—ସ. ବ. (କୁରିକା + ଅ + ସ୍ତ୍ରୀ . ଇ)—କାର୍ତ୍ତିକ ମାସର ପୁଣ୍ୟମା—

Kārttiki The fullmoon of the month of Kārttika.

[ଦ୍ର—ଏବନ ଚନ୍ଦ୍ର କୁରିକା ନଷ୍ଟିଷ୍ଟୁକ୍ତ ହୃଦୟନ୍ତି ।]

କାର୍ତ୍ତିକେଶ୍ୟ—ସ. ବ. ପୁ. (କୁରିକା + ଅପତ୍ୟାଥେ . ଏଷ୍ୟ)—କୁମାର;

Kārttikeśya ଶତାନନ୍ଦ—God Kārttika; son of Siba.

[ଦ୍ର—ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମ ପରେ ଏହାଙ୍କ ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାରେ ପରବନରେ

ପାଇ ଲୁଭକାଦ ଛଥ ବର୍ତ୍ତଣୀ ସ୍ତୁନ୍ୟଧାନ କରିବିଥିବାରୁ ଏହାଙ୍କର

ଛଥ ଗୋଟିଏ ମୁହଁ ହେଲେ ଓ ଏହାଙ୍କ କାମ କାର୍ତ୍ତିକେଶ୍ୟ ହେଲେ । ଏ

ଶିବଙ୍କର ପୂର୍ବ । ଏ ଦେବତେନାଙ୍କ ସେନାପତି ହୋଇ ତାରକା-
ସରଙ୍କୁ ସୁକରେ ବଥ କରିଥିଲେ । ମହାଦେବ ପାର୍ବତୀଙ୍କୁ ସହବାସ
କରିବା ସମୟରେ ଅଗ୍ନି ଗୋଟିଏ କପୋତରୂପ ଧରି ସେଠାରେ
ଲୁଚିଥିଲେ । ପାର୍ବତୀ ମହାଦେବଙ୍କର ଉପରେ କେତେକବେଳେ ରେତଙ୍କୁ
ଗର୍ଭରେ ଧାରଣ କରିବାକୁ ଅସମ୍ଭବ ହେବାରୁ ତାହା ଅଗ୍ନିଙ୍କ ଉପରେ
ପତିତ ହେଲେ । ଅଗ୍ନି ତାହା ସମ୍ମାନ ନ ପାଇ ସ୍ଵର୍ଗଜାଗରେ
ପକାଇଲେ । ଗଙ୍ଗା ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ନ ପାଇ ଶରକଣରେ ପକାଇଲେ ।
ସେହି ସମୟରେ କୁରିକାଙ୍କ ଛଥ ଜଣ ଗୁଣପତ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଙ୍କୁ ଗାଥୋଇବାରୁ
ଆୟ ଆୟ ଉଚ୍ଚକୁ ରେତଙ୍କୁ ଦେଖି ଯହିପୂର୍ବକ ରେତଙ୍କାରୁ ସେଥିରୁ
ଛଥକୁ ମୁଳୟକୁ ଗୋଟିଏ କୁମାର ଜାତ ହୋଇ ଛଥ ମାଆକତାରୁ
ପ୍ରକ୍ରିୟ ପିଲାଇଲେ । କାର୍ତ୍ତିକେଶ୍ୟ କୁମାରବ୍ରତଧାରୀ ଥିଲେ । ଏହାଙ୍କର
ଅନ୍ୟ ନାମ ଗଙ୍ଗାପୁତ୍ର, ସ୍ଵନ, କୁମାର, ଶରକଣା, କୌଶଦାରଣ,
ଶରୀର, ଶତାନନ୍ଦ, ସେନାନୀ, ତାରକଜିତ୍, ଅଗ୍ନିଭୂତ, ଶୁଦ୍ଧ ।
ଏହାଙ୍କର ବାହନ ମୁହଁ । ଏ ଶରଦ୍ଵାରା କୌଶ ପବତଙ୍କ ବିଦି
କରିଥିଲେ ଓ ଦେବତେନାଙ୍କର ସେନାପତି ଥିଲେ ।]

କାର୍ତ୍ତିକେସ୍ତୁତ୍ତା—ସ. ବ—କାର୍ତ୍ତିକପୂଜା (ଦେଖ)

Kārttikeśyapūjā Kārttikapūjā (See)

କାର୍ତ୍ତିକେଶ୍ୟ—ସ. ବ. (କାର୍ତ୍ତିକ + ରିଷ୍ଟର)—କାର୍ତ୍ତିକେସ୍ୟ (ଦେଖ)

Kārttikeśwara

Kārttikeśwara (See)

କାର୍ତ୍ତିଜ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. କାର୍ତ୍ତିକ୍)—କାର୍ତ୍ତିଜ (ଦେଖ)

Kārttujā

Kārttija (See)

କାର୍ତ୍ତ୍ସ୍ୟ—ସ. ବ. (କୃଷ୍ଣ + ରବେ. ଯ)—

Kārtṣṇya ସମୁଦ୍ରାୟ; ସାକଳ୍ଯ; ସମ୍ମଣିତ—

Totality; completeness; entirety.

କାର୍ତ୍ତମ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କର୍ତ୍ତମ + ସମ୍ବନ୍ଧେ. ଅ)—

Kārddama ୧ । କର୍ତ୍ତମମୟ; କାରୁଆ—1. Muddy; clayey.

(କାର୍ତ୍ତମା—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨ । କାରୁଆରେ ଲିପ୍ତ; କାରୁଆ ସରସର—

2. Soiled with mud; besmeared with mud.

କାର୍ତ୍ତମକ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କର୍ତ୍ତମ + ସାଥେ. କ)—କାର୍ତ୍ତମି (ଦେଖ)

Kārddamaka

Kārddama (See)

କାର୍ତ୍ତମିତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କର୍ତ୍ତମ + ଇକ)—କର୍ତ୍ତମ (ଦେଖ)

Kārddamika

Kārddama (See)

କାର୍ତ୍ତମିତ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. କରନିଷ୍ଟ)—୧ । କୋଠା ଶ୍ରୀ ନିମ୍ନପୁଣ୍ୟ—

Kārnīs କାନ୍ଦ ଉପରର ଶିକ୍ଷ କାର୍ତ୍ତମିତ୍ତୁ ଅନ୍ତି—

କାନ୍ଦସ—1. Cornice.

କାର୍ତ୍ତମିତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କର୍ତ୍ତମ + ଅନ୍ତି)—୨ । କାନ୍ଦ ଓ ଶୁଦ୍ଧମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଅନ୍ତମାନ ବାହାର ବାହାର ଯାଏ—2. Portion of walls and

pillars which project from the ordinary level.

କାର୍ପଟ—ସ. ବ. (କର୍ପଟ + ଅ)—୧ । କର୍ପଟ; କର୍ପଟ—

Karpata 1. Shell-lac.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଶ୍ରାଵେ ମୁହଁର ୧ ତତ୍ତ୍ଵ ଅପର ଓ ମାନ୍ଦ ଏହି ୨ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅପରକ ୨ ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵର ବୌଣେ ବର୍ଷ ବା ମାନ୍ଦପୁରୁଷ କଥା ଗୋଟିମାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନି ମିଳିଲେ ‘ଗାର ଗୋଟିମେ; ‘କୃତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃତ’ ଗୋଟିମେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିଲେ; ‘ଆଳମ’ କଥା ପାଇଲେ ‘ଆଳମ’ ଦେଖିଲେ; ‘ଆଳମର’ କଥା ପାଇଲେ ‘ଆଳମର’ ଦେଖିଲେ ।

୨ । ବନ୍ଧୁଶଶ୍ରୀ; ମାନ୍ଦବନ୍ଧୁ—2. Rag.

୩ । ପୁ—ଦରଖାସୁକାଶ ବା ପ୍ରାର୍ଥୀ ବ୍ୟକ୍ତି—

3. Suitor; petitioner.

(କାର୍ପଣ୍ଡି—ଶ୍ରୀ) ୪ । କାର୍ଯ୍ୟବାର୍ତ୍ତୀ ବ୍ୟକ୍ତି; ଉମେଦବାର—

4. Apprentice; candidate for a situation.

ସ୍ର. ବିଶ. ପୁ—ପ୍ରାର୍ଥୀ—Soliciting; praying.

କାର୍ପଣ୍ଡିକ—ସ୍ର. ବି. ପୁ. (କର୍ପଣି—ଚିରକନା+ଦିଚରଣାଥେର. ଇକ)—

Kārpātīka ୧ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଜର୍ଥରୁ ଜଳ ବୋହୁ ନେଇ

(କାର୍ପଣ୍ଡିକା—ଶ୍ରୀ) ଅନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଯାହା ବିନ୍ଦୁ ବର ପୋଷିଛି ଏ—

1. A person who maintains himself by carrying and selling water from holy rivers.

୨ । ଯାତ୍ରୀ; ଜର୍ଥସେବା ବ୍ୟକ୍ତି—2. A pilgrim.

୩ । ମର୍ମଙ୍ଗ ବା ଅନ୍ତୁଶବ୍ଦ ବ୍ୟକ୍ତି—

3. An experienced man.

୪ । ଜର୍ଥୀଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଦଳ—

4. A caravan of pilgrims.

* ୫ । ପରନ୍ଦରେଜୀ ବ୍ୟକ୍ତି—5. A parasite; a person who lives on the earning of another person.

କାର୍ପଣ୍ଡି—ସ୍ର. ବି (କୃପଣି+ଭାବେ. ଯ)—

Kārpānya ୧ । କୃପଣିତା; ବ୍ୟନ୍ଧିଶତା—

1. Parsimony; niggardliness.

୨ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ—2. Poverty; indigence.

୩ । ଦାନତା—3. Wretchedness.

୪ । ତୁଳୟପୂନ୍ତରତା; ଅଦିବେଚନରୁ—

4. Levity; lightness of spirit.

୫ । କାରରତା; ଅବସାଦ—

5. Fatigue; poor-spiritedness.

୬ । କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟମୁକ୍ତତା—

6. Mental confusion.

୭ । ଦିନୟ—7. Humbleness; humility.

ଯନ୍ତ୍ର କାର୍ପଣ୍ଡି ଦେବ ପଳେ

କଥା ଅବସାଦ ମଞ୍ଜୁ ତଳେ । ନଗନାଥ ପୁରାତ ।

କାର୍ପଣ୍ଡିକ—ସ୍ର. ବି. ପୁ—କାର୍ପଣ୍ଡି (ଦେଖ)

Kārpātīka

Kārpātīka (See)

* (କାର୍ପଣ୍ଡିକା—ଶ୍ରୀ)

କାର୍ପାସ—ସ୍ର. ବି. (କୁ ଧାରୁ=କରବା + ସଂଜ୍ଞାର୍ଥୀ. ପାପ)—

Kārpāsa ୧ । କପା ଗଛ—1. Cotton tree.

୨ । କପା; ତୁଳା—2. Cotton.

ସ୍ର. ବିଶ. (କାର୍ପାସ+ଅ)—କପାରିନ୍ଦି—

Prepared from cotton.

କାର୍ପୁଣ୍ୟ—ଶ୍ରୀ. ବି (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) (ସ୍ର. କାର୍ପଣ୍ଡି) —ଦେବିନ୍ୟ; ଦିନୟ—
Kārpunya

Humility.

କହି ବୁନ୍ଦୁ ପାଦ କାର୍ପୁଣ୍ୟ ହେ—ଦିନ୍ୟାଥ ଦତ୍ତହରମାସି ।

କାର୍ପୁନ୍ୟ—ଦେ. ବି (ସ୍ର. କାର୍ପଣ୍ଡି) କାର୍ପୁଣ୍ୟ (ଦେଖ)—

Kārpunya

Kārpunya (See)

କାର୍ବନ—ଦେବେ. ବି. (ଇ୦) —୧ । ଅଗାର—

Kārbān

1. Carbon.

କାର୍ବନ—୨ । ଅଗାରର ମୁଦ୍ର କଣା—

କାରସନ

2. Particles of coal.

କାର୍ବନକପି—ଦେବେ. ବି. (ଇ୦.) କାର୍ବନପେପର ସାହାୟ୍ୟରେ କରା
Kārbankapi

ସାଇରଥୁବା ଲେଆର ନକଲ—

କାର୍ବନକପୀ

A carbon copy of any writing.

କାର୍ବନପେପର—ଦେବେ. ବି (ଇ୦) —ଟାଇପ୍ ସାଇରଟର କଳ ପ୍ରକରରେ
Kārbankapepar ଅଗର ଲେଖାହେବା କାଗଜରୁ ଏକାଧିକ
କାର୍ବନପେପର ନକଲ ରଖିବାପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ କଲା । ଓ ବାଇଗଣ
କାର୍ବନପେପର ଆଦି ରଙ୍ଗର ରଙ୍ଗମତ୍ତା କାଗଜ—Carbon paper.

[ଦ୍ର—ଏହି କାଗଜ ତଳେ ଥିଲେ ଥିଲେ କାଗଜ ରଖୁ ଏଥୁ ତ୍ରପରେ
ଖଣ୍ଡି ଏ ପତଳା କାଗଜ ପକାଇ ଦ୍ରକ୍ଷ ପତଳା କାଗଜ ତ୍ରପରେ
ପେନ୍ଡିଲରେ କିମ୍ବା ଟାଇପ୍ସାଇରଟରହାର ଯାହା ଲେଖାଯାଏ ଏହି
କାଗଜର ତଳେ ଥିବା କାଗଜରେ ତହିଁର ଅବିକଳ ନକଲ
ତୁଳିଯାଏ ।]

କାର୍ବନିକେସିଡ଼—ଦେବେ. ବି (ଇ୦) ଅଗାରକାମ ବାଷପିଶେ—

Kārbānikesid

Carbonic acid.

କାର୍ବନିକେସିଡ଼

କାର୍ବନିକେସିଡ଼

କାର୍ବନେଟ—

କାର୍ବନେଟ

କାର୍ବଲିକ୍ ଏପିଡ଼—ଦେବେ. ବି (ଇ୦) —କାଟାରୁ ନାଶକ ସାସାୟନକ ଅନ୍ତିମ—

Carbolic acid.

Kārbalikesid

Carbolic acid.

କାର୍ବଲିକ୍ ଏପିଡ଼

କାର୍ବଲିକ୍ ସାବୁନ—ଦେବେ. ବି (ଇ୦. କାର୍ବଲିକ୍ ଓ ପା. ସାବୁନ)—

Kārbaliksābun

Carbolic soap.

[ଦ୍ର—ଏହା କାହୁକଣ୍ଡି ଏ ରମ୍ପରେଣୀ ପକ୍ଷରେ ତ୍ରପକାଶ ।]

କାର୍ମ—ସ୍ର. ବି (କର୍ମନ୍ତି+ଶିଳାର୍ଥ. ଅ)—୧ । କର୍ମଶାଳ; କଶ୍ମି;

Kārmma ପରମ୍ପରା—1. Laborious; diligent.

(କାର୍ମ—ଶ୍ରୀ) ୨ । କାର୍ମିକା—2. Serviceable.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଲ	ଥ	ଏ	ହସନ୍ତବଣୀ	ଅନୁକୂଳସିକ ସୁତ୍ତାନ୍ତର	ସ	କ	ଶଶ	ଜ୍ଞ	ଜୟ	ଉଥ	ତ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଅକାରାନ୍ତବଣୀ ଅନୁତ୍ତାନ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସ୍ତ୍ରୀ ବଣୀ	ଶ୍ଵେ	ସ୍ଥ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଉଥ	ତ	ନୁ

କାର୍ମଣ—ସ. ବ. (କର୍ମଣ + ହିତାର୍ଥ. ଅ)—

Kārmmanā ୧ । ମହୁତତାଦିଦ୍ୱାରା ବଣୀକରଣାଦ; ଗାରଡ଼ ବିଦ୍ୟ—2. Black art; sorcery; magic.

୨ । ମୁଲକର୍ମ—2. Primary action.

୩ । ମହୁତତ ପ୍ରୟୋଗ—

3. The application of esoteric incantation.

ବଣ. ପୁ—କାର୍ଯ୍ୟଦଶ; କର୍ମଠ—Expert.

କାର୍ମାର—ସ. ବ. (କର୍ମିର + ସାର୍ଥ. ଅ)—କର୍ମିକାର; କମାର—

Kārmmāra Blacksmith.

କାର୍ମାର

ଲୋହାର

କାର୍ମିକ—ସ. ବ. (କର୍ମ + ସମକାର୍ଯ୍ୟ. ଇକ)—

Kārmika ବଣୀଦ ଉପରେ ସୂଚ ଓ ସୁତ୍ତାନ୍ତାର ବୁଣୀଯିବା ଫୁଲ କାମ; କାରଗେଣ୍ଟ—Embroidery.

ସ. ବଣ—ନିର୍ମିତ—Prepared; made.

କାର୍ମୁକ—ସ. ବ. (କର୍ମନ୍ + ଇକ)—

Kārmuka ୧ । ଧନୁ—1. Bow.

୨ । ବାହୁଶ—2. Bamboo.

୩ । ଘୋଡ଼ା ନିମ୍ନ ଗଛ; ମହାନିମ୍ନ; ମାହାତ ଗଛ—

3. The Persian Lilac; Margosa Melia Azedarachta.

୪ । ହିତଳ ଗଛ—

4. Barringtonia; Acutamgolia (tree).

୫ । ରେତ ଅଦିର—

5. Pale catechu; Uncaria Gambier.

୬ । ଧନୁ ରଣ୍ଣି—6. The solar mansion of Sagittarius or the Archer.

ବଣ. ପୁ—କର୍ମଦଶ; କର୍ମଠ—Expert.

କାର୍ଯ୍ୟ—ବେଦେ. ବ. (ପା)—କାର୍ଯ୍ୟା (ଦେଖ)

Kārjī Kārjī (See)

ପ୍ରାଦେ. (ଶଙ୍କାମ) ବ—ଗ୍ରାମର କରଣ—

Village accountant.

କାର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବ. (କୃ ଧାରୁ + କର୍ମ. ଯ)—୧ । କର୍ମ—

Kārjya 1. Act; work; deed; business.

୨ । ନିର୍ମିତ—2. Cause.

୩ । ହେବୁ—3. Reason.

୪ । ପ୍ରୟୋଜନ—4. Need; necessity; use.

କ କାର୍ଯ୍ୟ ଧରେ ମେତେ କହ ନ ଦେବା । ବୃଦ୍ଧିତ ମହାଭରତ. ୬୬ ।

୫ । ଫଳ—5. Result; effect.

ହରୁ ରୁହିଲେ କହ ପାଇଲ କ କାର୍ଯ୍ୟ । ବୃଦ୍ଧିତ ମହାଭରତ. ୮୭ ।

୬ । କୌଣସି କଷୟ—6. Any matter.

୭ । ଉପକାର—7. Benefit.

୮ । ମାର ବରତ ମୁଁ ରୁହ କହ କାର୍ଯ୍ୟ । ବୃଦ୍ଧିତ ମହାଭରତ. ୬୮ ।

୯ । ଉଦେଶ୍ୟ—8. Object; aim.

୧୦ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ—9. Duty.

୧୧ । ଉତ୍ସାହ ଦର୍ଶନ) କାରଣରୁ ଘଟିବା ଥକଣ୍ଟମୂଳୀ ଫଳ—

11. (Nyāya philosophy) Effect necessarily resulting from a cause.

୧୨ । (+ରାବ. ଅ) —କରବା—12. Acting; doing.

୧୩ । ବ୍ୟବସାୟ—13. Occupation.

୧୪ । ବ୍ୟବସାୟକ କର୍ମ; ଦୈନିକ କାର୍ଯ୍ୟ; ବେପାର—

14. Business.

୧୫ । ଦୈନିକ ଧର୍ମନୁଷ୍ଠାନ—

15. Religious rites.

୧୬ । ନିର୍ମିତ; ବିବାହାଦ ସାମାଜିକ କିମ୍ବୁ—

16. Social ceremony or function.

୧୭ । ବାପ, ଗୁରୁ—

17. Service; post; employment.

୧୮ । ଉଦେଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧି—

18. Fulfilment of one's object.

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବା—ଦେ. କି—ପରହାର କାର୍ଯ୍ୟର କରାନ୍ତି କରିବା—

Kārjya kārjāya karibā. To exact work from others.

କାର୍ଯ୍ୟ ଆଦାୟ କରିବା—

କାର୍ଯ୍ୟ ଆଦାୟକରିବା—

କାର୍ଯ୍ୟ ଆସିବା—ଦେ. କି—କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅସିବା (ଦେଖ)

Kārjya āsibā Kārjyare āsibā (See)

କାର୍ଯ୍ୟ ଉଠାଇବା—ଦେ. କି—ଆରମ୍ଭ ବା ଅଭିନିଷ୍ଠିତ କର୍ମ ସମ୍ପଦ

Kārjya uṭhāibā କରିବା—To accomplish a work.

କାର୍ଯ୍ୟ ଉଠାଇବା—

କାର୍ଯ୍ୟ ଉଠାଇବା—

କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—ଦେ. କି—୧ । କୌଣସି କାମ କରିବା—

Kārjya karibā 1. To perform an act.

କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—ଦେ. କି—ପରଶ୍ରମ କରିବା—2. To labour; to work.

କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—ଦେ. କି—ଗୁରୁ କରିବା—3. To serve.

୪ । ଉପକାର କରିବା—

4. To render service or benefit.

କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତା—ସ. ବ. ପୁ (କାର୍ଯ୍ୟ + କର୍ତ୍ତା)—

Kārjyakartā ୧ । କର୍ମର ସାଧକ ବ୍ୟକ୍ତି; କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାଙ୍କ—

(କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତା) —ଶ୍ଵେ

1. Doer; accomplisher; performer.

ସାଧାରଣ ଘେବେ ଅପର ସ୍ଥାରେ ସୁତ୍ତତ ୧ ଉଚିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାନ୍ଦ ଏବଂ ଉଚିତ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଷ୍ଟା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୧ ବା ୨ ଉଚିତ ଅଶ୍ଵ ଏବଂ ମାନ୍ଦ ଗାତ୍ର ପଥାଙ୍କେ ଉଚିତ ବସନ୍ତ ବିଷୟରେ ୧ ବା ୨ ଉଚିତ ବର୍ଷ ବା ମାନ୍ଦପୁର ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଶାର’ କିମଳେ ‘ଶାର’ ଗୋଟିବେ; ‘କଥ’ କିମଳେ ‘କଥ’ ଗୋଟିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ କିମଳେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ହେଲେ; ‘ଆଜିମ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜିମ’ ହେଲେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ହେଲେ ।

୨ । କାର୍ଯ୍ୟର ଭାବପ୍ରାପ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି—2. Agent.

୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ମିତ ଦୀପ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି—

3. A person responsible for some work.

କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ—ସ. ବି—(ବ୍ୟକ୍ତି; କାର୍ଯ୍ୟ ଓ କାରଣ) କର୍ମ ଓ ତହଁର
Kārjyakāraṇa ହେତୁ—Act and its cause.

ଦେ. ବି—କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରସଙ୍ଗ ବା ପ୍ରସ୍ତୁତି—

Occasion or need for an act; exigencies
of work.

କୁର୍ମ ଯେତନେକ ନିଜ ଅଙ୍ଗୁ ଅଜ ବାଟି—

କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ କୁର୍ମବସମ୍ବନ୍ଧ—ସ. ବି—(ନିଯୁଷାଣ୍ୟ)—ଫଳ, ଭାବାୟ
Kārjyakāraṇapratibhābha—୨ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟମାନ
bhābasambandha ଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧ—(Logic) The
relationship between an effect, a means
and a doer.

କାର୍ଯ୍ୟକାରଣବ୍ୟବ—ସ. ବି—ଫଳ ଓ ତହଁର ନିର୍ମିତ ମଧ୍ୟରେ
Kārjyakāraṇabhbha ସମ୍ବନ୍ଧ—Causality; the rela-
tion between effect and cause.

କାର୍ଯ୍ୟକାରତା—ସ. ବି (କାର୍ଯ୍ୟକାରନ୍ତି+ଭାବ. ତା)—ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା—
Kārjyakārata ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ—Usefulness; utility.

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ—ସ. ବି. ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ—
Kārjyakārī ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ—

1. Doing any work.

୨ । କାମିକା; ପ୍ରୟୋଜନୀୟ; ଫଳପ୍ରଦ—2 Useful.

ଦେ. ବିଶ—କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ (ଦେଖ)—

Kārjyakarttā (See)

କାର୍ଯ୍ୟକାଳ—ସ. ବି (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ+କାଳ) —୧ । ପ୍ରତିଷ୍ଠାର
Kārjyakāla ସମୟ—1. Tenure of office; period of
service.

୨ । କର୍ମ କରିବା ନିରିତ୍ତ ଉତ୍ସବ ସମୟ—

2. Fit time for action.

କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଅସିବା—ଦେ. କି—କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅସିବ (ଦେଖ)

Karjyaku āsibā Kārjyare āsibā (See)

ରହଣୀ ଶାପ ରୁହ ବାର୍ଷକ ଅସିବ । ବୃଦ୍ଧିହି ମହାବରତ ଜନ ।

କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନ ଆସିବା—ଦେ. କି—ଦରକାରବେଳେ କାମରେ ନ ଛାପିବା—
Kārjyaku na āsibā Not to be of use at the
କାଙ୍ଗେ ନ ଆସି
କାମ କାଳ ଆନା ପ୍ରତ୍ୟେ ଆର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନ ଅସିବ ।

କାର୍ଯ୍ୟକୁଶଳ—ସ. ବି. ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟକୁଶଳ—
Kārjyakusa-la କାର୍ଯ୍ୟକଷ; କର୍ମତ—

(କାର୍ଯ୍ୟକୁଶଳି—ଶ୍ଵର) Expert; active; competent;

(କାର୍ଯ୍ୟକୁଶଳତା—ବି) skilful.
ମୁଦ୍ରର ବାର୍ଷିକାକୁ କରୁ ମୁଦ୍ରିତିଣ । ମୁଦ୍ରିତିଣ ସୁନ୍ଦର ।

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ+କ୍ଷମ)—

Kārjyakṣama ପୂର୍ବରୁ ନିର୍ମିତ କରିଯାଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟର ଧାର-
ବାହିକ ଅନ୍ତର ବା ଅଙ୍ଗ; କାର୍ଯ୍ୟର ଅଙ୍ଗପ୍ରତିଷ୍ଠା—
Programme or routine of a work.

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ—ସ. ବି. ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ+କ୍ଷମ)—

Kārjyakṣama ୧ । ବାମ କରିବାରୁ ପାରଙ୍ଗମ—
(କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମି—ଶ୍ଵର)
(କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମତା—ବି) 1. Able to conduct a busi-
ness; skilful.

୨ । କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରୁ ଯୋଗ୍ୟ ବା ସମ୍ଭବ—

2. Competent; fit for work.

କାର୍ଯ୍ୟଶେଷ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ+ଶେଷ)—

Kārjyakshetra ୧ । କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ସ୍ଥାନ—
1. Field of work; place of work.
୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଉପଯୁକ୍ତ ଅବସର ବା
ସୁଯୋଗ—2. (figurative) Fit opportunity
for action.

କାର୍ଯ୍ୟଗ୍ରହୀ—ସ. ବି. ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ+ଗ୍ରହି—

Kārjyagrāhi ୧ । ଅନ୍ୟତାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ନେବା ବ୍ୟକ୍ତି—
(କାର୍ଯ୍ୟଗ୍ରହଣୀ—ଶ୍ଵର), 1. One who obtains work from
others; one who has a work done by
others.

୨ । କାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା
ବ୍ୟକ୍ତି—2. One who depends upon others
for completion of work.

୩ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ବହୁ ଲୋକଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ
ଲୋଭୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି—

3. One who requires the services of many
for the completion of a work.

୪ । କୌଣସି ବହୁଲୋକଧାରୀ କାର୍ଯ୍ୟର ଦୟିତିର
ଜାତି ବ୍ୟକ୍ତି—

4. One who is responsible for a work re-
quiring many persons to perform it.

୫ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ବା ପରବାରର କୌଣସି ନିମିତ୍ତ
ବା ଉତ୍ସବ ହେଉ ଥାଏ—

5. Head of the family where a social
function is performed.

୬ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାରୁ
ଆଏ—6. Supervisor; superintendent;
agent.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଦ୍ଧ	ଶ	ଏ	ହସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୋବିକ ସୁଲ୍ଲାଗର	ସ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଭାଥ	ହ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଆକାଶନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂଳ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ସୁଲ୍ଲା ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ୟ	ରଥ	କ	ନ୍ତ

କାର୍ଯ୍ୟତ୍ୟୁତ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (୭ମୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—୧। କୌଣସି କର୍ମ ବା
Kārjyachyuta ଶୁଭରୂ ଅନୁରତବ ବରଜୀସ୍ତ ହୋଇ-
(କାର୍ଯ୍ୟତ୍ୟୁତ—ସ୍ତ୍ରୀ)
(କାର୍ଯ୍ୟତ୍ୟୁତ—ବି) ଥିବା—1. Removed or dismissed
from service.
2. Unemployed.

କାର୍ଯ୍ୟତ୍ୟୁତ—ସ. ବି. (୭ମୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ+ତ୍ୟୁତ = ସ୍ତରନ)—
Kārjyachyuti ୧। କର୍ମରୁ ବରଜୀସ୍ତ ହେବା—
1. Dismissal or removal from
service.
2. Non-employment.

କାର୍ଯ୍ୟଷାଗେ—ଦେ. ବି. [ସ. କାର୍ଯ୍ୟ = କାର୍ଯ୍ୟ + ତ = ଏବି +
Kārjañchāgę ୨. ଅଗେ (ସ. ଅଗ୍ରେ = ପ୍ରଥମେ) ଏହିପର
ଶକ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ; ଦିଲିଲ ଦସ୍ତାବଳ ଓ ପଡ଼ିର
ଶିରେନାମାରେ ଲେଖା ଯାଉଥିବା ପ୍ରାୟ ନିର୍ବର୍ତ୍ତକ ବାକ୍ୟ]—
ଏ ଦିଲିଲ ବା ପଡ଼ିର କାର୍ଯ୍ୟ ବା ବିଷ୍ଣୁ ଏହି ବି—
A meaningless and redundant clause now
used in the heading or the introductory
line of a letter or formal deed meaning—
This document is to the following effect.
(ଯଥା—କଥ୍ୟ ଟ ୫୦୦୯ ର ରାଜସ୍ରଦଶପତ୍ର ବା ବିଷ୍ଣୁପୃତ୍ତ
ମ୍ରିଦଂ କାର୍ଯ୍ୟଷାଗେ—)

[ଦ୍ରୁ—ପୂର୍ବେ ସ୍ଵର୍ଗଭାବରେ ଦିଲିଲ ଦେଖା ହେଉଥିବା
ସମୟରେ ଲୋକେ ଲେଖୁଥିଲେ ‘ସବନୟୁନବେଦନମିଦ’—
ସବନୟୁ ନିବେଦନ ଏହି; ‘ବିଷ୍ଣୁପୂର୍ବମିଦ’=ବିଷ୍ଣୁ ପଢ଼
ଏହି; ‘ଦାନପତ୍ରମିଦ’=ଦାନ ପଢ଼ ଏହି । ସ୍ଵର୍ଗ ତର୍ତ୍ତା
କରିଗଲ ସତ୍ୟ, ବିନ୍ତୁ ହସ୍ତ ତାନପଞ୍ଚ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସାଥାରଣଙ୍କ
ନିକଟରେ ସ୍ଵର୍ଗରେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଦେଖାଇବା ନିମନ୍ତେ ପଦର
ଶିରେନାମାରେ ‘ସବନୟୁନବେଦନମିଦ’ ‘କାର୍ଯ୍ୟଷାଗେ’ ଓ
ଦିଲିଲ ଶିରେନାମାରେ ‘କଥ୍ୟ ଟ ୫୦୦୯ ର ରାଜସ୍ରଦଶପତ୍ର
ମ୍ରିଦଂ କାର୍ଯ୍ୟଷାଗେ’ ଲେଖିବାରୁ ଆମ୍ବ କଲେ ଓ ଏହି ଶାତ
ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚଢ଼ିଥିଛି ।]

କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଳାଇବା—ଦେ. କି—କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଳାଇବା (ଦେଖ)
Kārjya tulāibā କାଜ ତୁଳାନ
କାମତୁଳାନା
କାର୍ଯ୍ୟ ଦେବା—ଦେ. କି—୧। ଅନ୍ୟତାରେ କାର୍ଯ୍ୟର ଭାବ ଦେବା—
Kārjya deba 1. To allot a work.

କାର୍ଯ୍ୟଦେଇ—ଦେ. କି—୨। କାର୍ଯ୍ୟରେ କିଷ୍ଟକୁ କରିବା—
କାମଦେଇ 1. To appoint or employ in any work.
2. To give employment to an unemployed
person.

କାର୍ଯ୍ୟକାଶ—ସ. ବି. (ଉତ୍ସୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ+କାଶ)—

Kārjyanāśa ୧। କାର୍ଯ୍ୟରେ କିଷ୍ଟକାଶ—

1. Want of success; fruitlessness.

, 2. କାର୍ଯ୍ୟତ୍ୟୁତ (ଦେଖ)

2. Kārjyachyuti (See)

କାର୍ଯ୍ୟକାଶକ—ସ. ବିଶ. (ଉତ୍ସୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ+କାଶକ)—

Kārjyanāśaka ୧। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ଧ୍ୟସ ବା ନାଶ କରିବା

(ବ୍ୟକ୍ତି)—1. Destroyer of a work.

, 2. କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଷ୍ଣୁ ଘଟାଇବା (ବ୍ୟକ୍ତି); କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା
ଦେବା ବା ଦସ୍ତବ୍ରସେ କରିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—

2. One who puts obstacles against or impedes
or interferes with a work; interfering.

, 3. ସେ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନଶ୍ତ କରେ—

3. One who spoils a work.

କାର୍ଯ୍ୟନିଯୁକ୍ତ—ସ. ବିଶ. (ଉତ୍ସୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଥିବା—

Kārjyanijukta 1. Engaged or employed in work.

, 2. ମୁକରି ହେବା—2. Appointed.

କାର୍ଯ୍ୟନିଯୁକ୍ତ—ସ. ବି. (ଉତ୍ସୀ ତତ୍ତ୍ଵ)—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୁକରି

Kārjyanijukti ହେବା—Appointment in a post or
position.

କାର୍ଯ୍ୟନିଯୁକ୍ତିପତ୍ର—ଦେ. କି—କୌଣସି କର୍ମରେ କିଷ୍ଟକୁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ

Kārjyanijuktipatra କର୍ତ୍ତ୍ତପକ୍ଷକାଳୀନ ମିଳିବା ଲିପି; ମୁକରି
ପରୁଥାନା—Appointment-letter.

କାର୍ଯ୍ୟ କେବା—ଦେ. କି.—୧। ଅନ୍ୟତାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କୁଣ୍ଡି ନେବା—

Kārjya neba 1. To exact work from others; to
accept the allotted work from a
କାମଲେନା

, 2. To cause a person to render some
work properly under one's supervision.

କାର୍ଯ୍ୟପତ୍ର—ସ. ବିଶ. (ଉତ୍ସୀ ତତ୍ତ୍ଵ+ପତ୍ର)—

Kārjyapatru ୧। କାର୍ଯ୍ୟରେ କିଷ୍ଟକାଶ—1. Expert.

(କାର୍ଯ୍ୟପତ୍ର—ବି—କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିତରଣ—2. Smart.

କାର୍ଯ୍ୟପତ୍ର—3. Competent.

କାର୍ଯ୍ୟପୁଟ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କାର୍ଯ୍ୟ+ପୁଟ = ନାଶ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତୁ).

Kārjyapuṭa ୧। ନିଷ୍ଠକ—1. Shameless.

(କାର୍ଯ୍ୟପୁଟ—ବି—ଅନର୍ଥକର—2. Creating injury
or mischief.

କାର୍ଯ୍ୟପୁଟ—3. Excited; mad.

କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରସଙ୍ଗରେ—ଦେ. କି. ବିଶ—କାର୍ଯ୍ୟର ଅନୁରୋଧରେ; କାର୍ଯ୍ୟ-

Kārjya prasāṅgare ଯୋଗୁ ବାଧ ହୋଇ; କାମ ଥିବାରୁ—

କାର୍ଯ୍ୟବନ୍ଧତ: On business; in connection with some
କାର୍ଯ୍ୟପସକ୍ଷମେ; କାର୍ଯ୍ୟବନ୍ଧତ:

work or business.

ସାମାଜିକ କେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ଦୃଢ଼ ୯ ତଳେ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୧୦ ତଳେ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପରେବ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅପରକାଂଶ ବା ୧୧ ତଳେ କୌଣସି କର୍ତ୍ତା ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତି ପଥ ଆଶିଲେ ଯେବେ ଏ ରୂପାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ଯେହି ତଳ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ରେ ତଳୀର ପଥସତ ୧୨, ୧୩ ତଳେ କର୍ତ୍ତା ବା ମାତ୍ରାପ୍ରତି ପଥ ଆଶିବାକ ହେବ । ଯା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳଚି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳଚି’ ଦେଖିବେ ।

କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରସର—ସ. ବି. (୨୩୩ ତଳ୍ଲ)—କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ସୀମା —
Kārjyaprasara Scope of one's work; field of work.

କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରାପ୍ତି—ସ. ବି—୧ । କାର୍ଯ୍ୟ ଦଳ—

Kārjyaprapti 1. Success in a mission.
୨ । ରୂପର ପାଇବା—2. Appointment.

କାର୍ଯ୍ୟବଶ—ସ. ବି. (୨୩୩ ତଳ୍ଲ; କାର୍ଯ୍ୟ+ବଶ)—

Kārjyabasa ୧ । କୌଣସି କର୍ମରେ ନିଯୁକ୍ତ—

1. Engaged in a work.

୨ । ସାହାର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ—
2. Having a business to attend to.

୩ । (୨୩୩ ତଳ୍ଲ)—କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ପରାଧୀନ ବା ବାଧ—
3. Obliged to a person, for some work
done by him.

ସ. ବି—କର୍ମନୁଷ୍ଠେତ—Exigencies of business.

କାର୍ଯ୍ୟବଶତଃ—ସ. କ୍ର. ବିଶ. (କାର୍ଯ୍ୟ + ୨୩୩ ବିରକ୍ତ ଅର୍ଥରେ ତଥ୍)—
Kārjyabashataḥ ୧ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ବନ୍ଧନରେ ପଡ଼—

କାର୍ଯ୍ୟବଶତ: 1. Being obliged by the circumstances.

କାର୍ଯ୍ୟବଶତ: ୨ । କୌଣସି ଅବଶ୍ୟକ ଥିବାରୁ ବା ପଢ଼ିବାରୁ—
2 On account of some necessity.

୩ । କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରସଙ୍ଗରେ (ଦେଖ)

3. Kārjyaprasaṅgare (See)

କାର୍ଯ୍ୟ ବାଣିଜି—ଦେ. କ୍ର—ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟର ବିଭାଗ
Kārjya bāṇḍibā କରିବା—To distribute work
କାଯବୀଟିନ
କାମବାନ୍ଦନା

କାର୍ଯ୍ୟବିଧି—ସ. ବି. (୨୩୩ ତଳ୍ଲ; କାର୍ଯ୍ୟ+ବିଧି)—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ
Kārjyabidhi ସାଧନ କରିବାର ପଦ୍ଧା ବା ପଢ଼ିବି—

କାର୍ଯ୍ୟବିଧି Due course of business; procedure;
କାର୍ଯ୍ୟବିଧି mode of work.

ଦେ. ବି—ପରିଚାଳା ବା ଦେବାନାଥ ମନ୍ଦିରା ଚକିତିକାର
ଧାରିବାହିକ ହାତ ବା ପକିତପରକ୍ଷର—Procedure
for the conduct of criminal and civil
cases.

(ଯଥା—ଦେବାନା କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ଆଇନ; ପରିଚାଳା କାର୍ଯ୍ୟବିଧି
ଅଇନ୍ ।)

କାର୍ଯ୍ୟବିଭାଗ—ସ. ବି. (୨୩୩ ତଳ୍ଲ)—୧ । ରହ ରହ କାର୍ଯ୍ୟ ରହ
Kārjyabibhāga ରହ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କହାର କର୍ମବିଭାଗ ରହାନ—

1. Division of labour amongst many
persons.

୨ । ବହୁ ଲେବକ ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟବିଭାଗ—

2. Distribution of work amongst many
persons.

୩ । କାର୍ଯ୍ୟର ରହ ରହ ଅଙ୍ଗ ବା ଉଲ୍ଲକ୍ଷ—

3. Different departments or branches of
a work.

କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟପ୍ତ—ସ. ବିଶ—୧ । (୨୩୩ ତଳ୍ଲ)—କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟାକୁଳ—
Kārjyabyasta 1. Bewildered with work.

(କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟପ୍ତି—ବି) ୨ । କାର୍ଯ୍ୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧା ବ୍ୟାପ୍ତ ବା
ନିଯୁକ୍ତ—2. Fully engaged or very busy
in a work.

କାର୍ଯ୍ୟଭାର—ସ. ବି. (୨୩୩ ତଳ୍ଲ)—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା
Kārjyabhāra ଦାୟିତ୍ୱ—Charge of a work or matter.

କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତ—ସ. ବିଶ. (୨୩୩ ତଳ୍ଲ)—

Kārjyarahita ୧ । ବାୟ ଦର୍ଶନ—

(କାର୍ଯ୍ୟଭିତ୍ତି—ବି) 1. Dismissed or removed from
work.

୨ । ବେକାର; ନିକଷ—

2. Without any work; unemployed.

କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆସିବା—ଦେ. କ୍ର—୧ । ଉପକାରରେ ଆସିବା; ବ୍ୟବ-
Kārjyare āsibā ହାରରେ ଆସିବା; ଅବଶ୍ୟକ ହେବା—

କାୟେଆସା 1. To be of service.

କାମମେଲାଗାନୀ ୨ । ଦରକାରବେଳେ ବ୍ୟବ୍ହୂତ ହେବା—

2. To be of use when occasion arrives.

କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗାଇବା—ଦେ. କ୍ର—୧ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିରୁ କର୍ମରେ
Kārjyare lagāibā ନିଯୁକ୍ତ କରିବା—1. To employ
କାୟେଲାଗାନ
କାମମେଲାଗାନ

କାମମେଲାଗାନ ୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିରୁ ଅଶ୍ୟକ ସମୟରେ ବ୍ୟବସାର
କରିବା—2. To utilise a thing on proper
occasion.

କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିବା—ଦେ. କ୍ର—୧ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି) କାମରେ
Kārjyare lagibā ମନ ଦେବା—

କାୟେଲାଗାନ 1 (a person) To attend to a work.

କାମମେଲାଗାନ ୨ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି) କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବା—

2. (a person) To go on with a work; to
be engaged in a work.

୩ । (କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି) ଦରକାରରେ ଆସିବା; କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆସିବା—

3. (a thing) To be of use or service.

କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିବା—ଦେ. ବି—କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଚକ୍ରଥିବା ଅବସ୍ଥା—
Kārjya lagibā Continuance of a work or business.

କାମମେଲାଗାନ

କାମମେଲାଗାନ

୧	ଇ	ଉ	ବୁଦ୍ଧ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାବିକ ସ୍ଥାନର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମୂର ବା ଉତ୍ସବନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅସ୍ତ୍ର	ଯ	ସ	ଗ୍ରେ	ଉଥ	ତ	ନ୍ତ

କାର୍ଯ୍ୟଲେଖ—ସ. ବ. (୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ + ଲେଖ)—

Kārjyālābha ୧। ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟବିକି—

1. Fruition; attainment of the desired end.

୨। କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟନ୍ତ୍ର; ମୁକରତ—

3. Employment in service; appointment.

କାର୍ଯ୍ୟଶେଷ—ସ. ବ. (୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ + ଶେଷ)—

Kārjyaśesha ୧। କର୍ମର ସମାପ୍ତି—

1. Completion of a work.

୨। ଆରତ୍ତ କର୍ମର ସମାଧାନ—

2. Accomplishment of work which has been begun.

କାର୍ଯ୍ୟସମାଧା—ସ. ବ. (୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ)—କାର୍ଯ୍ୟସମାଧାନ; କର୍ମନିଷ୍ଠି—
Kārjyasamādha Completion of a work.

କାର୍ଯ୍ୟସମାଧାନ—ସ. ବ. (୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ)—କାର୍ଯ୍ୟଶେଷ (ଦେଖ)
Kārjyasamādhāna Kārjyaśesha (See)

କାର୍ଯ୍ୟସରବା—ଦେ. ବ—କାର୍ଯ୍ୟଶେଷ ବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା—
Kārjyasaribā Completion of a work.

କାମଫୁରାନ

କାମପୂରାପଦ୍ଧନା; କାମନିବଟନା

କାର୍ଯ୍ୟସାଧନ—ସ. ବ. (୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ + ସାଧନ)—
Kārjyasādhana ୧। କର୍ମଶଙ୍କାଦନ—

1. Accomplishment of a work.

୨। କାର୍ଯ୍ୟବିକି ନିମନ୍ତ୍ର; କର୍ତ୍ତ୍ଵ—

2. Means for completion of a work.

୩। ଉପକରଣ—3. Materials.

କାର୍ଯ୍ୟ ସାରବା—ଦେ. କି—କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରବା—
Kārjya sāribā To finish a work.

କାଯ୍ସାରା

କାମପୂରାକଳନ

କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧି—ସ. ବ. (୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ + ସିଦ୍ଧି)—
Kārjyasiddhi ୧। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉତ୍ସବାର୍ଥତା—

1. Success in an undertaking.

୨। କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ସମଳ ପରିସମାପ୍ତି—

2. Successful accomplishment of a work;

fulfilment.

୩। ଅର୍ଥ୍ୟ ସିଦ୍ଧି—

3. Fulfilment of one's wish.

କାର୍ଯ୍ୟାକାର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବ.—(ହୃଦ; କାର୍ଯ୍ୟ + ଅକାର୍ଯ୍ୟ)—୧। ନ୍ୟାୟ ଓ
Kārjyākārjya ଅନ୍ୟାୟ କର୍ମ—1. Right and wrong

acts.

୨। କରଣୀୟ ଓ ଅକରଣୀୟ କର୍ମ—2. What is to be done and what left undone.

କାର୍ଯ୍ୟାଙ୍ଗ—ସ. ବ.—(୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ + ଅଙ୍ଗ)—କାର୍ଯ୍ୟର ଭାବ
Kārjyāṅga ଭାବ ଅଂଶ—Different parts of a work.

କାର୍ଯ୍ୟାଧ୍ୟପ—ସ. ବ.—(୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ + ଅଧ୍ୟପ)—

Kārjyādhipa ୧। କାର୍ଯ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ (ଦେଖ)

Kārjyādhyaksha (See)

୨। (ଜ୍ୟୋତିଷରେ) ଲଗ୍ନର ଦଶମ ସ୍ଥାନର ଅଧୀନ ଗ୍ରହ;

କର୍ମାଧ୍ୟପ—2. (Astrology)—The planet having the 10th position from a person; natal sign.

କାର୍ଯ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷ—ସ. ବ.—(୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ + ଅଧ୍ୟକ୍ଷ)—କୌଣସି କର୍ମ

Kārjyādhyaksha କରବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଉପରେ ତନଶ୍ଚିବା ବ୍ୟକ୍ତି—Superintendent; head of a

department.

କାର୍ଯ୍ୟାନୁବନ୍ଦ—ସ. ବ.—(୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ —ଅନୁବନ୍ଦ)—କାର୍ଯ୍ୟ
Kārjyānubandha ଯୋଗୁ ବାଧ ହେବା ଅବସ୍ଥା; କାର୍ଯ୍ୟଯୋଗୁ ବନ୍ଦ—Pressure of work.

କାର୍ଯ୍ୟାନୁରୋଧରେ—ଦେ. ଅ.—୧। କର୍ମରେ ବାଧ ହୋଇ—
Kārjyānurodhare 1. Owing to pressure of work.

୨। କାର୍ଯ୍ୟବଣ୍ଡତା—2. On business.

କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ—ସ. ବ.—(୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ + ଅନ୍ତ)—କୌଣସି ଗ୍ରହର
Kārjyānta ବା କାର୍ଯ୍ୟର ଶେଷ—End or termination of an affair or service.

କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତର—ସ. ବ.—(କର୍ମଧାର୍ୟ; ଅନ୍ୟ + କାର୍ଯ୍ୟ)—ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ—

Kārjyāntara Another work or business; a different matter.

କାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥ—ସ ବ.—(୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ) — କିମ୍ବା ପ୍ରଥମ ଅରମ୍ଭ—
Kārjyārambha The beginning of a work.

କାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥୀ—ସ. ବି. ପୂ. —(କାର୍ଯ୍ୟ + ଅର୍ଥ + ଇନ୍ଦ୍ର; ମା. ୧୧.)—
Kārjyārthī ୧। କୌଣସି କର୍ମରେ ନିୟନ୍ତ୍ର ହେବା ନିମନ୍ତ୍ର (କାର୍ଯ୍ୟାର୍ଥୀ—ସ୍ତ୍ରୀ) ପାର୍ଥୀ; ଅନୁଷ୍ଠାନିକ; ଉମ୍ଭେଦବାର—

1. Candidate for an employment.

୨। ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନାର୍ଥ ଉତ୍ସବ (ବ୍ୟକ୍ତି)—

2. Pursuing a certain aim.

କାର୍ଯ୍ୟାର୍ପନ—ସ. ବ.—(୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ) —କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଉପରେ
Kārjyārpāna କାର୍ଯ୍ୟର ଭାବ ଦେବା—The act of entrusting a work to a person.

କାର୍ଯ୍ୟାଲୟ—ଦେ. ବ.—(୭୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କାର୍ଯ୍ୟ + ଅଲୟ)—୧। ଅନ୍ୟିଷ୍ଠ
Kārjyālaya —ଯେଉଁଠାରେ କୌଣସି କର୍ମ କରିଯାଏ—

1. An office.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୃଷ୍ଟିରେ ସତତ ୧ ଉଦ୍ଦିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଉଦ୍ଦିତ ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା ବରନ୍ତୁ ମାହୁଁ । ଅରେବ ୧ ବା ୨ ଉଦ୍ଦିତ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଏଲେ ଯେବେ ଏ ପ୍ରଥମାବୋକ୍ଷର ନ ମିଳିବ, ଯେବେ କେବେ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାନମେ ଉଦ୍ଦିତ ବନ୍ଦେଶ୍ଵର, ୨୩ ୧ ଉଦ୍ଦିତ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଏବାକୁ ଦେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ଭୂତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଭୂତ’ ଦେଖିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ଗାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିରଙ୍କ’ କ ପାଇଲେ ‘ଆଜିରଙ୍କ’ ଦେଖିବେ ।

୨ । କାରାଗା—2. A work-shop.

କାର୍ଯ୍ୟ—ସ. ବିଶ.—(କାର୍ଯ୍ୟ+ଇନ୍; ୧୮. ୧୯.)—୧ । କାର୍ଯ୍ୟ—
Kārjyī ପ୍ରାର୍ଥୀ—1. Applicant for employment.

୨ । ଶୁମାସ୍ତ୍ର—2. Agent.

କାର୍ଯ୍ୟାବାର—ସ. ବି.—(ଦ୍ଵୀପ ଉଚ୍ଚ; କାର୍ଯ୍ୟ+ଇବାର)—

Kārjyoddhāra ୧ । ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ କାର୍ଯ୍ୟର ସିଦ୍ଧି—
1. The completion or accomplishment of
work by any available means.

୨ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟର ସମ୍ପଦନ—

2. Discharge of a duty.

୩ । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ—

3. Fulfilment of one's object.

୪ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ କାମ ନେବା—

5. The exacting of work from others.

କାର୍ବରବାଇ—ବୈଦେ. ବି.—(ଫା.)—କାର୍ବରବାଇ (ଦେଖ)

Kārrabāi କାର୍ବରବାଇ (See)

କାର୍ଷ୍ୟ—ସ. ବି. (ବୃଷ+ଇବ. ଯ) —୧ । କୃଷତା; ଶ୍ରୀଶତା—

Kārsya 1. Weakness; delicacy.

୨ । ସାଲଗଛ—2. Sāla tree.

୩ । ବିତ୍ତର—3. The plant.

୪ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ଲେଖଟ (ଦେଖ)

4. Jeuta (See)

କାର୍ଷ୍ୟପଣ—ସ. ବି.—(କର୍ଷ = ଏକ ତୋଳା + ଆପଣ = ବ୍ୟବହାର)—

Kārshāpana ୧୨୦ କଢ଼ା; ୧୨ ପଣ ବା ଏକ କାହାନ୍ତା (କର୍ତ୍ତବ୍ୟ)—Value of 1 kahāna or 16 paṇs
or 1280 cowries of shell-money.

କାର୍ଶିକ—ସ. ବି.—(କର୍ଷ = ଏକ ତୋଳା + ସମକାର୍ଯ୍ୟ. ଇକ)—

Kārshika ୧ । ଏକ ତୋଳା ପରମିତ; ସେଇରେ $\frac{1}{2}$ ତୋଳ—
1. Weight of one tola or $\frac{1}{2}$ of a seer.

୨ । ଏକବୋଡ଼ି ବା ପାଷ ଗଣ୍ଠା (କର୍ତ୍ତବ୍ୟ)—
2. An aggregate of 20 pieces of shell-
money.

୩ । କୃଷକ—3. Cultivator.

କାଲ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବି—(ସ. କାଲ; ଲ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଲ
Kāl ଉତ୍ତାରଣ) —୧ । କାଲ—1. Time.

୨ । କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ—2. Black colour.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ.—କୃଷ୍ଣ; କଳ—Black.

କାଲୁଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗନ୍ଧାରା) ବି.—ବାଢ଼ ବୁଢ଼ା ଦେବାରେ ଲାଗିବା
Kālchua ଏକ ପ୍ରକାର ଗଳୁ—

Glochudon Lanceolarium (a plant).

କାଲୁକୁଣ୍ଡ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. କାଲ ଓ ଜିହା)

Kāljbhi (ଗାଲରେ ବ୍ୟବହୃତ—କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଜିହାପ୍ରଦଶିଷ୍ଟା (ସ୍ତ୍ରୀ))—

A woman having a black tongue.

[ଦ୍ଵୀ—ଲେକମାନଙ୍କର ବିଧାସ ସେ ଏମାନଙ୍କର ସ୍ଥାମୀ ଅଳ୍ପ
ବସ୍ତରେ ମରନ୍ତି ।]

କାଲୁବୁଦ୍ଧ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ. କଲ୍‌ବର୍ଟ୍; ଫା. କାଲୁବୁଦ୍ଧ) —

Kālbut ୧ । ଶିଲ୍ପ—1. An arch.

କାଲୁବୁଦ୍ଧ ୨ । ଶିଲ୍ପ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ଗଢ଼ାୟିବା ମାଟ୍ଟ କାଠ ଆବର-

କାଲୁବୁଦ୍ଧ ୩ । ପିଣ୍ଡ ବା ଶିଖ—2. A wooden or earthen
frame to build an arch.

୪ । ଜୋତା ଇଅର କରିବାର କାଠ ପମ୍ପି—

3. Shoemaker's last.

୫ । ସତ୍ତକ ତଳେ ପାଣି ଯିବା ପାଇଁ କର୍ମ ଯାଉଥିବା ଶିଲ୍ପ
ସ୍ତ୍ରୀ ଶୈଟ ଘୋଲ—4. A small masonry

ବର୍ତ୍ତବୁଦ୍ଧ—ବୈଦେ. ବି. (ଇଂ) —କାଲୁବୁଦ୍ଧ (ଦେଖ)

Kālbut ୧ । କାଲୁବୁଦ୍ଧ (See)

କାଲୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) —ବି ଓ ବିଶ—କାଲୁ (ଦେଖ)

Kālha ୧ । କାଲ (See)

କାଲୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) — ବି ଓ ବିଶ—କାଲୁ (ଦେଖ)

Kālha ୧ । କାଲ (See)

କାଳ—ସ. ବି.—(କଳ ଧାରୁ=ଯିବା; ମାପିବା; ଗଣିବା + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ. ଅ) —

Kāla ୧ । ସମୟ—1. Time.

୨ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ—2. A space of time.

୩ । ରତ୍ନ—3. Season; weather.

୪ । ଉପସ୍ଥିତ ବା ଉଚିତ ସମୟ—
4. Fit time; opportune moment.

୫ । ସ୍ମୃତି ମୂର—5. Age or aeon of creation.

(ସଥା—ସତ୍ୟ, ତ୍ରେତା, ଦ୍ଵାପର, କଳ ।)

୬ । ଗୀତ ଗାଉବାର ସମୟ—6. Duration of a song.

୭ । ସୁଧା—7. Opportunity.

୮ । ଅବସର—8. Leisure.

୯ । ମୃତ୍ୟୁ; ପ୍ରାଣୀତକ; ସମ—

9. God of death; death personified.

୧୦ । ମରଣ; ମୃତ୍ୟୁ—10. Death.

୧୧ । ସମର ଦୂତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—

11. One of the messengers of 'Jama'.

୧୨ । ଶକ ପ୍ରତି—12. Planet Saturn (which is
very inauspicious according to Hindu
astrology).

୧	ର	ଇ	ବୁଲ	ତ	ଏ	କସନ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୋଷିକ ସ୍ମୃତିଶର	ସ	କ	ଶ୍ରୀ	କ୍ଷ	ଇସ୍ତ୍ର	ଭାଥ	ତ
,	ର	ଇ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଆକାଶକୁବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଉନ୍ନତିକୁମୁଦ୍ରା ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଶ୍ରୀ	ଇଥ	ତ	ତ୍ତ

୧୩ । କୋଇଳ—13. Cuckoo.

୧୪ । ଜୀବିତ କାଳ; ପରମୟ—

14. Span of life or existence.

୧୫ । ସବ୍ସହାରକ ଚୁଦୁ—

15. All-destroyer; an incarnation of Siba.

୧୬ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଅନନ୍ତ ମୃତ୍ତି—

16. The Ananta form of Bishnu,

୧୭ । ରକ୍ତଚିତ୍ରକ; ରଙ୍ଗଚିତା ଗଛ—

17. A poisonous plant with red flowers;
Plumbago Rosea.

୧୮ । କାସମଦ୍; କର୍ମିନ ଗଛ—

18. A poisonous plant of black colour;
Cassia Sophora.

୧୯ । (କୁ=କୁଣ୍ଡିତ + ଅଳ ଧାରୁ=ଦୂଷିତ କରିବା +
କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ)—କୁଣ୍ଡିବର୍ଣ୍ଣ—

19. The black colour.

୨୦ । ଲୋହ—20. Iron.

୨୧ । କାଳସର—21. A very poisonous black
serpent; the black asp.

୨୨ । ପୁରୁଷ—22. The universal soul.

କାଳ ମାୟାର ପରେ ରତ
ପର ଅପାର ଦେବ ବାହଁ । ଜଗନ୍ମାଥ ଭଗବତ ।

୨୩ । (ବ୍ୟାକରଣ) କୌଣସି ଘଟନା ବା କିମ୍ବା ଘଟନାର
ସମୟକ୍ରମନାର୍ଥ ବିଭାଗ—

23. (grammar) Tense of a verb.

୨୪ । ମନୁଷ୍ୟର ବୟସ ଘଟନ ଅବସ୍ଥା—

24. Age of life.

(ଯଥା—ବାଲ୍ୟ, ଯୌବନ, ବାର୍ଷକ୍ୟ ।)

୨୫ । ସମୟର ଭନ୍ଦ ଭନ୍ଦ ବିଭାଗ ବା ପରମାଣ—

25. Division of time.

୨୬ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କର୍ମବାର ଉପ୍ରୟୁକ୍ତ ଅବସର
ବା ସ୍ଥେଯାଗ—26. Proper opportunity or
occasion.

ଦେ. ବ—୧ । ଅକାଳ; ଦୂର୍ଭିକ୍ଷ—1. Famine.

୨ । ମରୁତ୍—2. Drought.

୩ । ମାରୁ ଭୟାଦ ଘୋଷବା ସମୟ—

3. Time of calamity or pestilence.

୪ । ଶତ୍ରୁ; କାଳଶତ୍ରୁ (ସମର ଅର୍ଥରୁ ଏକାବ ଅନାତ) —

4. Implacable enemy.

ନନ୍ଦର ସ୍ତର ଅମ୍ବ ବାବ

ତା ମୋରେ ବାଣିଜୁ ସକଳ । ଜଗନ୍ମାଥ ଭଗବତ ।

* । ପ୍ରଭାବ ବିଷ୍ଣୁର ସମୟ—

5. Time of influence.

୬ । ରଜତକାଳ—6. Reign; regime.

୭ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଚନ୍ଦ୍ର କଞ୍ଚକସୂର ବସ୍ତୁ ବା ବ୍ୟକ୍ତି—

7. (figurative) Eyesore.

୮ । ମରଣ ସମୟ—8. Time of death.

ମୋର ମାରସୀୟାପ ଚର ତ ଶିଶୁଗଳ

ତାହାର ତୁଳ ପର ପୁରୁଷକ କାଳ । କୃଷ୍ଣବିଦ୍ବ. ମହାଭାରତ. ବନ ।

୯ । ଅନ୍ତକ; ଦୃତ୍ତା; ଧାତକ ବ୍ୟକ୍ତି—

9. Murderer; destroyer.

୧୦ । କଣ—କୁଣ୍ଡିବର୍ଣ୍ଣିଶ୍ଚିଷ୍ଟ—Black or dark.

[ଦ୍ର—କାଳର ଗୁଣ ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧେ ନୋଟ; କିମ୍ବା କାଳ ପ୍ରଧାନଙ୍କର
ଦଳ ପ୍ରକାର । ଯଥା—ବର୍ତ୍ତିମାନ, ଅନନ୍ତ ବା ତୁଳ, ରବିଷ୍ୟତ ।

୧—ବର୍ତ୍ତିମାନ କାଳ ଧୂଣି ଗୁଣ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ—

୧ । ବିଶୁଦ୍ଧ ବର୍ତ୍ତିମାନ—ମୁଁ କରୁଥିଲି ।

୨ । ନିତ୍ୟପ୍ରବୃତ୍ତ ବର୍ତ୍ତିମାନ—ମୁଁ କରେଁ; କରଇଁ ।

୩ । ସମ୍ବାଦ ବର୍ତ୍ତିମାନ—ମୁଁ କରୁଥାନ୍ତି (ଏହି କିମ୍ବା ପୂର୍ବରେ
ସମ୍ବାଦକୋଧକ ଯଦି, ସଦ୍ୟତି, ସେବେ ପ୍ରଭତ
ସ୍ଵର୍ଗ ହୁଏ ।)

୪ । ଅନୁମାନକ ବର୍ତ୍ତିମାନ—ମୁଁ କରୁଥିବି ।

୫—ଅନନ୍ତ ବା ତୁଳକାଳ ଧୂଣି ତଥ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ—

୬ । ଅଦ୍ୟତନ ତୁଳ—ମୁଁ କରିଥିଲି ।

୭ । ଅନଦିତନ ତୁଳ—ମୁଁ କରିଥାନ୍ତି; କରିଲି ।

୮ । ବିଶୁଦ୍ଧ ତୁଳ—ବା ପ୍ରାଗ୍ଭୂତ—ମୁଁ କରୁଥିଲି ।

୯ । ଅସମ୍ଭବ ତୁଳ—ମୁଁ କରିଥିଲି ।

୧୦ । ଅନୁମାନ ତୁଳ—ମୁଁ କରିଥିବି ।

୧—ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟକାଳ ମଧ୍ୟ ଧୂଣି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ—

୧ । ବିଶୁଦ୍ଧ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ—ମୁଁ କରିବ ।

୨ । ଅସମ୍ଭବ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ—ମୁଁ କରିଥିଲି ।

୩ । ସମ୍ବାଦ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ—ମୁଁ କରିଥିଲି ।

୪ । ପ୍ରାଗ୍ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ—ମୁଁ କରିଥିବି; କରିଥାଇଥିବି ।

ବର୍ତ୍ତିମାନ କାଳ—

୧ । ଯାହା କିମ୍ବା ଉପସ୍ଥିତ କାଳକୋଧକ ତାହା ବିଶୁଦ୍ଧ

ବର୍ତ୍ତିମାନ ।

୨ । ଯେଉଁ କିମ୍ବା ନିୟମିତ ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶକାଳରେ ଘଟୁଥିବା

ବୁଝାଯାଏ ତାହା ନିତ୍ୟପ୍ରବୃତ୍ତ ବର୍ତ୍ତିମାନ ।

୩ । ଯାହାଦ୍ଵାରା ସମ୍ବନ୍ଧୀ ସୁଚିତ ହୁଏ ତାହା ସମ୍ବାଦ

ବର୍ତ୍ତିମାନ ।

୪ । ଯାହା ଅନୁମାନଦ୍ଵାରା ସିକ୍ଷି ହୁଏ ତାହା ଅନୁମାନକ

ବର୍ତ୍ତିମାନ ।

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଥାନରେ ସୁତର ୯ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵିକ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରଖା ଦରଖ୍ତ ନାହିଁ । ଅତିଥି ୯ ମାଁ ତତ୍ତ୍ଵିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ମଧ୍ୟରେ ଗୋଡ଼ିଲେ, ଯେବେ ଏ ବ୍ୟାଷାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ଦେବେ ହେବୁ କାହା ଯାଏ ଯଥାମେ ଗୁରୁତର ବ୍ୟାଷାର ୨, ବା ୧ ଚନ୍ଦ୍ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ମାହାପୁରୁଷ କାହା ଯୋଡ଼ିବା ହେବ । ଯଥା—
ଗାଇ' କି ମିଳିଲେ 'ଗାଇ' ଯୋଇଲେ; 'ବୃକ୍ଷ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃକ୍ଷ' ଯୋଇଲେ; 'ବନ୍ଧୁ' କି ମିଳିଲେ 'ବନ୍ଧୁ' ଯୋଇଲେ; 'ଆର୍ଦ୍ର' କି ପାଇଲେ 'ଆର୍ଦ୍ର' ଯୋଇଲେ; 'ଆଲକତ' କି ପାଇଲେ ଅଲ୍ଲକତ ଯୋଇଲେ ।

ଅଞ୍ଜଳ ବା ତୁଳକାଳ—

- ୧ । ବନ୍ତିମାନ ବା ଉତ୍ସମୀପରେ ଘଟିଥିବା କିମ୍ବା କାଳକୁ ଅଧିକରନ ଦୂର କହନ୍ତି ।
- ୨ । ବନ୍ତିମାନ ସହିତ ସମ୍ମଳିତ କିମ୍ବା କାଳକୁ ଅନଦିତନ ଦୂର ବୋଲିଯାଏ ।
- ୩ । ଯାହାଦ୍ୱାରା ବିଶୁଦ୍ଧ ଅଞ୍ଜଳକାଳ ବା ସବାପେଣ୍ଟା ଅଧିକ ପୂର୍ବକାଳ ବୁଝାଯାଏ ତାହା ବିଶୁଦ୍ଧ ଦୂର ।
- ୪ । ଯେଉଁ କିମ୍ବାର ଅଞ୍ଜଳ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଘଟନାର ସମାପ୍ତି ବୁଝାଏ ନାହିଁ ତାହା ଅସମ୍ଭବ ଦୂର ।
- ୫ । ଅଞ୍ଜଳକାଳର ଯେଉଁ କିମ୍ବା ଅନୁମାନଦ୍ୱାରା ସିକ୍ରି ହୁଏ ତାହା ଆନୁମାନକ ଦୂର ।

ଉତ୍ସମ୍ଭବକାଳ—

- ୧ । ଯେଉଁ କିମ୍ବା ପରେ ଘଟିବ । ଜଣାଯାଏ ତାହା ବିଶୁଦ୍ଧ ଉତ୍ସମ୍ଭବ ।
- ୨ । ଯେଉଁ ଉତ୍ସମ୍ଭବକାଳରେ କିମ୍ବାର ସମାପ୍ତି ବୁଝାଇ ନ ଥାଏ ତାହା ଅସମ୍ଭବ ଉତ୍ସମ୍ଭବ ।
- ୩ । ଯେଉଁ ଉତ୍ସମ୍ଭବକାଳରେ କିମ୍ବାର ସମ୍ମାନନା ସୁତର ହୁଏ ସେ ସମ୍ମାନ ଉତ୍ସମ୍ଭବ ।
- ୪ । କୌଣସି ଉତ୍ସମ୍ଭବକାଳରେ କିମ୍ବା ଘଟନା ଘଟିବା ପୂର୍ବକୁ ଯାହା ଘଟେ ତାହା ପ୍ରାଣ-ଉତ୍ସମ୍ଭବ ।]

[ଦ୍ର—କାଳର ୨୫ ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧେ ନୋଟ; ଭାଗବତ କ୍ଷୟ ସ୍ଵର୍ଗ ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ କାଳର ପରିମାଣ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଥିଲା—
୨ ପରମାଣୁ = ୧ ଅଣୁ; ୩ ଅଣୁ = ୧ ତ୍ରିଷ୍ଟରେଣୁ; ୩ ତ୍ରିଷ୍ଟରେଣୁ = ୧ ଦ୍ୱିତୀୟ; ୧୦୦ ଦ୍ୱିତୀୟ = ୧ ବେଧ; ୩ ବେଧ = ୧ ଲବ; ୩ ଲବ = ୧ ନିମେଷ; ୩ ନିମେଷ = ୧ ସଂଶ; ୩ ସଂଶ = ୧ କାଷ୍ଟା; ୧୫ କାଷ୍ଟା = ୧ ଲଦୁ; ୧୫ ଲଦୁ = ୧ ନାଢି ବା ଦଣ୍ଡ; ୨ ଦଣ୍ଡ = ୧ ମୁଦୁତ୍ର; ୨ ଚିମ୍ବା ଗ ଦଣ୍ଡ = ୧ ପ୍ରହର ବା ଯାମ; ୪ ପ୍ରହର = ୧ ଦିବା; ୮ ପ୍ରହର = ୧ ଅହୋରାତ୍ର; ୧୫ ଅହୋରାତ୍ର = ୧ ପକ୍ଷ; ୧ ପକ୍ଷ = ୧ ମନୁଷ୍ୟ ମାସ (ମନୁଷ୍ୟର ୧ ମାସ = ପିତୃଗଣର ଏକ ଅହୋରାତ୍ର); ୧ ମାସ = ୧ ରତ୍ନ; ୩ ରତ୍ନ = ୧ ଅୟନ; ୨ ଅୟନ = ୧ ମନୁଷ୍ୟ ବର୍ଷ = ଦେବତାଙ୍କ ୧ ଅହୋରାତ୍ର; ମନୁଷ୍ୟର ଆୟୁ = ୧୦୦ ମନୁଷ୍ୟ ବର୍ଷ; ୧୨୨୦୦୦ ମନୁଷ୍ୟ ବର୍ଷ = ସତ୍ୟପୁରୀ; ୧୨୨୦୦୦ ବର୍ଷ = ତ୍ରେତାୟୁଗ; ୨୭୪୦୦୦ ବର୍ଷ = ବ୍ରାହ୍ମପୁରୀ; ୪୩୨୦୦୦ ବର୍ଷ = କଳିପୁରୀ; ମୋଟରେ ମନୁଷ୍ୟର ୪୩୨୦୦୦ ବର୍ଷ = ଦେବତାଙ୍କ ୧୦୦୦ ବର୍ଷରେ ତତ୍ତ୍ଵପୁରୀ; ୧୦୦୦ ତତ୍ତ୍ଵପୁରୀ = ବ୍ରହ୍ମକର ୧ ଦିନ = ୧୪ ମନୁଷ୍ୟର । ଏହିପର ୧୦୦୦ ତତ୍ତ୍ଵପୁରୀ = ବ୍ରହ୍ମକର ଏକ ସ୍ତର । ଏହିପର ଅହୋରାତ୍ର ମାନରେ ବ୍ରହ୍ମକ ପରମାଣୁ ୧୦୦ ବର୍ଷ । ପୁରାଣମତରେ ବନ୍ତିମାନ

ବ୍ରହ୍ମକ ପରମାଣୁ ୧୦୦ ବର୍ଷରୁ ୫୦ ବର୍ଷ ଲୋକ ଯାଇ ଅପର ୫୦ ବର୍ଷ ର ପ୍ରଥମ ଦିନ ରୋଗ ହେଉଥିଲା ।]

କାଳ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବ—ଜାତିବିଶେଷ—

Kâla A low caste in the Orissa Agency tracts.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ—୧ । ଗବଗଛ; ଜଡ଼ାଗଛ—

1. Castor plant.

୨ । ଗବପଳ—2. Castor seed.

୩ । ଗବକାଳ—

3. A concoction of very offensive smell prepared from the pounded castor seeds (after extraction of oil from them by boiling) which is kept at the foot of cocoanut trees which are damaged by insects.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବ (ଲ ସ୍ଥାନରେ ଲ ଭୁକାରଣ)—

କାଳ (ଦେଖ)—Kâla (See)

(କାଳୁଣୀ—ଶ୍ରୀ) ଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ସ. କରି)—୧ । ବିଧର—
କାଳା 1. Deaf.

ବିଧି ୨ । ପ୍ରସ୍ତ୍ର—2. Stunned.

ହାତ ଘୋଡ଼; ଓ ଗର୍ଜି ଜାଇ ହେଲେ,

ଦୂର ଦେଖା ଘେବରୁ ବାଲ ବସଇଲେ—ବସୁଷିଂହ. ମହାପରତ. ଶୁଣ୍ଠ ।

୩ । ଶାତିଲ—3. Very cold.

୪ । ନିର୍ବାକ—4. Inert.

୫ । କାଳୁଆ; ଶର୍ଷ ବା ଅନୁଭୂତିରହିତ—

5. Insensitive to touch.

କାଳ ଅସି ଲଟାରେ ପଣିଲଣି—ଦେ. ପ୍ରବତନ—ବନ୍ତିମାନ ସମୟରେ

Kâla kâla latâre pasilâni * ଅସମ୍ବକ ବା ବିପାତ କାର୍ଯ୍ୟ ଘଟିଲଣି । [କୌଣସି ବିପାତ ଘଟଣା ଘଟିଲେ (ଯଥା, ପୁତ୍ରଦାର ପିତୃହତିବା, ଗୁରୁକଳକୁ ଗଣଶା, ସତ୍ୟଲକ୍ଷଣ, ଦୁରଗୁର, ସାଧୁର ଦଣ୍ଡ; ପାପିର ପୁରସ୍କାର) ଲୋକେ କହନ୍ତି ସେ କାଳ ଅସି ଲଟାରେ ପଣିଲଣି]—
The times are out of joint.

କାଳକ—ସ. ବ. (କଳ ଧାରୁ = ଗଣନା କରିବା + ତତ୍ତ୍ଵ । ଅକ)—

Kâlaka ୧ । ଦେହରେ ଜନ୍ମକାଳରୁ ଥିବା କୃଷ୍ଣବର୍ଷ ପିତା;
ଦେହରେ କଲାଜାର ମନା—

1. A black mole on the body.

୨ । ଜଳର ଧାରୁ ସାଧ—

2. A nonpoisonous aquatic serpent.

୩ । କଳା କାସୁନ୍ଦ ଶାଗ—

3. A pot herb; Cassia Occidentalis.

୧	ଇ	ଉ	ବୁଦ୍ଧ	ଶ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଷି	ଅଳୁନୀଷିକ ସୁତ୍ରାଶର	ସ	ଜ	ଶୁଣ	ଙ୍କ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ଛ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅଳୁନୀଷିକ ସୁତ୍ରାଶର	ଅଳୁନୀଷିକ ସୁତ୍ରାଶର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡି ବର୍ଷି	ଶ୍ଵେ	ଯ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇଷ୍ଟ	ଉଥ	ଛ

୪ । (କଳ ଧାରୁ = ପ୍ରେରଣ କରିବା + କର୍ତ୍ତି. ଅକ)—
ସବୁର ରୋଗ— 4. A disease of the liver;
biliaryness.

* । ହେଙ୍ଗ— 5. Asafoetida.

୭ । ଲଖ; ଜର— 6. Shell-lac.

ସ୍ତେ. ବିଶ. ପୁଂ. (କାଳ + ସୁମୁଦ୍ରାର୍ଥ. କ) କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣୟକ—
(କାଳକାଳ—ସ୍ତେ)

ଦେ. ଅ— ୧ । ବହୁକାଳ— 1. For a long time.

ବିନାକ ଉପର ବାଲକ ବଥା—ପର ।

୨ । କାଳଯାକ; ଗତ ବହୁ ଦିବସ ହେଲ—

2. For a long time past.

ମାର ମାର ଗଲ ବାଲକ, ଆର ରହିଗଲ ପାଳକ—ପର ।

୩ । ଅବଦମାନ ବାଲରୁ; ଗତ ହୋଇଥିବା ବହୁକାଳରୁ;
ଚିରକାଳପାର— 3. For an age past; from
time immemorial; for ever.

୪ । ବିଦକ; ପୁରୁଷକ; ଜୀବନଯାକ—

4. For one generation; throughout life.

ତୁମର ଏ ଅନୁଗ୍ରହ ବାଲକ ରହିଛ—ମଧ୍ୟସୁଦଳ ଉତ୍ତରପମରିଛ ।

କାଳକଞ୍ଜି—ସ. ବି—(କର୍ମଧା; କାଳ + କଞ୍ଜ)— ୧ । ମାଲ ପଦ୍ମ—

Kālakañja

1. The blue waterlily.

୨ । ଦେବିଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀଦିଶେ—

2. A class of demons,

ସେ ଜାହାନେ ଅର୍ଦ୍ଧ ଜାମ ଦହୁ

ଦେଲେ ବାଲକକୁମାନକୁ ଶରେ ଦହୁ ।

ଦୃଷ୍ଟି ହ. ମହାପରତ. ଉତ୍ତୋର ।

କାଳକଟା—ଦେ. ବି (କିମ୍ବାବାଚକ)— ୧ । ଦିନଯାପନ; ସମୟ କେବା ବା
Kālakatā କଟାଇବା— 1. Spending of (one's) time
କାଳକଟା କଟାଇବା—

କାଳବିତାନା ଗତ କାଳକଟା—
କାଳକଟାଇବା—ଦେ. କି— ୧ । ସମୟ ଯାପନ କରିବା—
Kālakatāiba 1. To pass time.

କାଳକଟାନ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବା—

କାଳବିତାନା 2. To waste time.

କାଳକଟିବା—ଦେ. ବି—ସମୟ ଅତିବାହିତ ହେବା; କାଳଯାପନ—
Kālakatibh କାଳକଟିବା—

କାଳକଟେୟାଓର୍ଯ୍ୟା

The passing of time.

କାଳକଣ୍ଠକ—ଦେ. ବି (ରୂପକ; କାଳ + କଣ୍ଠକ)—ଘୋର ଶତ୍ରୁ—
Kālakanṭaka A mortal enemy;
an implacable foe.

କାଳକଣ୍ଠ—ସ. ବି (ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; କାଳ + କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ + କଣ୍ଠ)—

Kālakanṭha ୧ । (ଦେବାସୁର ସୁକରେ ସମୁଦ୍ରମଜ୍ଞନୋଭୂତ

କାଳକୁଠବିଷ ପାନ କରିଥିବାରୁ) ଜଳକଣ୍ଠ; ଶିବ—
1. Siba (whose throat is said to have turned blue as the effect of the mortal poison which was produced from the churned ocean and which he drank when there was skirmish between the Gods and the demons.

୨ । ମସୁର— 2. Peacock.

୩ । ଶତନ ପଣୀ; କଜଳପାତ ଚଢ଼େଇ—

3. The black Drongo (bird).

କାଳକଣ୍ଠକ—ସ. ବି—(ବହୁବ୍ରାହ୍ମ; କାଳ = କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ + କଣ୍ଠ + କ)—

Kālakanṭhaka

କାଳକଣ୍ଠ (ଦେଖ) —

Kālakanṭha (See)

କାଳକବଳ—ସ. ବି (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଳର କବଳ)— ୧ । କାଳଗ୍ରାସ;

Kālakabala ସମୟକିମେ ବସୁର ଦିନାଶ— 1. Destruction
of a thing as the result of the effect
of time upon it.

୨ । ମୃଦୁ— 2. Death.

କାଳକବଳିତ—ସ. ବି (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଳ + କବଳିତ) ମୃଦୁ; ମୃଦୁ—

Kālakabaliita ମୁଖରେ ପଢ଼ିବ—Dead.

କାଳକପାତ—ଦେ. ଅ— ୧ । ଚିରଶବନ; ଆଶବନ—

Kālakajaka 1. Life-long; all through life.

୨ । ବହୁକାଳାବଧ— 2. For a long time past.

୩ । ଅବଦମାନ ବାଲରୁ—

3. From time immemorial.

କାଳକା—ସ. ବି. ଶ୍ରୀ (ନାମ) (କାଳକ + ଅ)—ଶ୍ରେଣୀଦିଶେ—

Kālakā

Name of a demoness.

କାଳ କାଟିବା—ଦେ. କି—ସମୟ ଅତିବାହିତ କରିବା; ବିତରିବା—

Kāla kātibh

To spend or pass time.

କାଳକଟା

କାଳବିତାନା

କାଳକଟିବା—ଦେ. ବି— ୧ । ଚିରକାଳ; ବହୁକାଳ—

Kālakāla 1. Long time;

ଦିନ ବଥା ବାଲକାଳ ହୋଇବ ବାଲକାଳ ଏ ବଥା ଆଶ୍ଵି ଗୋ—

ତତ୍. ଦେବିଶୁଣିଲୋପ ।

୨ । ମହାଦେବ; ଶିବ— 2. The God Siba.

କାଳକାଳି—ଦେ. ଅ— ଚିରକାଳ; ସବୁକାଳ—

Kālakālaku

For ever.

ବଥା ରହୁଯିବ ବାଲକାଳ—ରଗ ।

ସାଧାରଣ କେବେ ପେର ସ୍ଵାରେ ସୂତ୍ର ୯ ଚକ୍ରର ଅନ୍ତର ୫ ମାଟା ଏବଂ ଚକ୍ରର ଅନ୍ତର ୫ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବେଳ ରକ୍ଷା ବରତ୍ର କାହାରେ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରର ବୌଣୀର ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ଯଥା— ‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘କୃଷ୍ଣ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୃଷ୍ଣ’ ବେଶିବେ; ବନ୍ଦୁ ଜ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦୁ’ ବେଶିବେ; ‘ଆଶି’ କାହାରେ ‘ଆଶି’ ବେଶିବେ; ‘ଅଳବନ୍ଦ’ କାହାରେ ‘ଅଳବନ୍ଦ’ ବେଶିବେ ।

କାଳକୁ—ଦେ. ଅ—୧ । କେବେହେଲେ—1. Ever.

Kālaku ୨ । ଭବିଷ୍ୟତରେ—2. In future.

ଅକାଶଭକ୍ତମା ମସି ନ ଦେବ କାଳେ ଧର—ରଥାସ୍. ନିତିଭବ ।

କାଳକୁଟୁ—ପ୍ରାଦେ. (କଳାହାଣ୍ତି; ଖଢ଼ିଆଳ) ବି—ଛିପିଟି—
Kālakūṭu House-lizard.

କାଳକୁଟ—ହ. ବି (କାଳ=ସମ+କୁଟ ଧାରୁ=ନଷ୍ଟକରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ତ୍ଵ—
Kālakūṭa ଅ; ଯାହା ଯମକୁ ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରିପାରେ)—
ଦୁଲାହଳ; ମାସମ୍ବକ ବା ଉତ୍ତର ଉତ୍ତର (ଶିବ ଏହା ପାନ କରିବାରୁ ତାଙ୍କ କଣ୍ଠ ମାଲବର୍ଣ୍ଣ ଦୋର ଯାଇଥିବା ପୁରାଣ ପ୍ରସିଦ୍ଧ)—A mortal poison (drunk by Mahādeba).

କାଳକେୟ—ସ. ବି (କାଳକା+ଅପଦ୍ୟାର୍ଥେ. ଏୟୁ)—

Kālakeya କାଳକାରର୍ଜାତ ଅଛି ଦୁର୍ବିକ୍ଷ୍ଣ ଶର୍ତ୍ତି ସହସ୍ର ଅୟୁରଣ୍ଣ—The class-name of very wicked demons born of demoness
Kālakā, said to number sixty thousand.

କାଳକ୍ରମ—ସ. ବି (୭ଣ୍ଠୀ ଉତ୍ୟ; କାଳ+କ୍ରମ)—ସମୟର ଗତ; କିମେ
Kālakrama କିମେ ଗତ ହେଉଥିବା ସମୟ—

Course of time; time succeeding time;
from day to day.

କାଳକ୍ରମେ—ଦେ. ଅ—୧ । ସମୟକ୍ରମେ; କିମେ କିମେ ଗତ ହେଉଥିବା
Kālakramē ସମୟ ଅନ୍ତିମାରେ—1. In the course of
କାଳକ୍ରମେ time; from time to time; from day to
ସମୟପର day or year to year.
, ୨ । ଉତ୍ସ୍ଵାନ୍ତ ସମୟ ଉପରୁ ତ ହେଲେ—
2. In due course.

କାଳକ୍ଷେପ—ସ. ବି (୭ଣ୍ଠୀ ଉତ୍ୟ; କାଳ+କ୍ଷେପ)

Kālakṣepa କାଳକ୍ଷେପଣ (ଦେଖ)
Kālakṣepaṇa (See)

କାଳକ୍ଷେପଣ—ସ. ବି (୭ଣ୍ଠୀ ଉତ୍ୟ; କାଳ+କ୍ଷେପଣ)—
Kālakṣepaṇa ୧ । କଞ୍ଚିବ୍ୟକ୍ରମୀର ନିର୍ଭରିତ କାଳର ଲଦନ
ବା ଅଭିନନ୍ଦ—

1. Letting the fixed time pass.

, ୨ । ସମୟ କଟାଇବା; କାଳ ପୁଣ୍ଡାଇବା—

2. Passing of time.

, ୩ । ବୁଥାରେ ସମୟ ବୟୁ—3. Waste of time.

କାଳଖଣ୍ଡ—ସ. ବି (କାଳ=କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ+ଖଣ୍ଡ)—

Kālakhanda ସବୁତ୍ ରେଗବିଶେଷ—
A disease of the liver.

କାଳଗଣ୍ଠ—ସ. ବି (କାଳ=କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ+ଗଣ୍ଠ)—କାଳନୀ ବା ଯମୁନା।

Kālaganḍha ନିଧା (ଏହାର ଜଳ କୃଷ୍ଣ ବା ମାଲବର୍ଣ୍ଣ ଥିବାରୁ)—

The Jāmuna river (having black water).

କାଳ ଗଡ଼ାଇବା—ଦେ. କି—୧ । ନିରୂପିତ ସମୟ ଅଛିବାବନ କରିବା—

Kāla gardāibā 1. To be beyond time; to let the
କାଳଗଡ଼ାନ appointed time pass.

କାଳ ବିତାଳା , ୨ । ସମୟର ବୁଥା ନଷ୍ଟ କରିବା—

2. To waste time.

କାଳ ଗଡ଼ିବା—ଦେ. ବି—୧ । ନିରୂପିତ ସମୟରେ କୌଣସି ନିରୂପିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—

Kāla gardibā ନିଷନ୍ତର ନ ହେବା; ନିର୍ଭରିତ ସମୟର ଅତିକର୍ମ—
କାଳଗଡ଼ା 1. The passing of the fixed time.

, ୨ । ରହିଷ୍ୟର ସମୟରେ କୌଣସି ନିରୂପିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା—
ପାଇଁ ରଖାଯିବା—

2. Putting off or adjournment of a matter
for the future.

, ୩ । ସମୟର ବୁଥା କେପଣ—3. Waste of time.

କାଳଗତି—ସ. ବି (୭ଣ୍ଠୀ ଉତ୍ୟ; କାଳ+ଗତି)—

Kālagati ୧ । କାଳକମ; ସମୟର ପାରମ୍ପର୍ୟ—

1. Course of time; trend of times.

, ୨ । ଅଗରକ ସଥାକ୍ରମ ସମୟ—2. Sequence of time.

, ୩ । ଯୁଗୋଡ଼ିତ ଘଟନା—3. The spirit of the times.

କାଳଗ୍ରାସ—ସ. ବି (୭ଣ୍ଠୀ ଉତ୍ୟ; କାଳ+ଗ୍ରାସ)—୧ । ମୃଗ୍ନମୁଖ—

Kālagrāsa 1. The jaws of death.

, ୨ । ମୃତ୍ୟୁ—2. Death.

, ୩ । ବିନାଶ—3. Destruction; ruin.

କାଳ ଗ୍ରାସିବା—ଦେ. ବି—୧ । ମୃତ୍ୟୁର ସମୟ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବା; ଆସନ୍ତ—

Kāla grāśibā ମୃତ୍ୟୁ ଅବସ୍ଥା ଦୟବା—

1. Approach of death.

କାଳ ଗ୍ରାସିଲେ ଗ୍ରାସି, କହେ ବରୁତ ବାଗି,
ସହଜେ ଏହି ଦୁଃ ସୀମା—ଦୟବା—

, ୨ । ମୃତବା; ମୃତଣ ଦୟବା—2. Dying.

କାଳଘଣ୍ଡ—ସ. ବି (ନାମ)—ରାଷ୍ଟ୍ରବିଶେଷ; ରାବଣର ପୁତ୍ର—

Kālaghanta Mame of a son of Rābana.

ବାହୁ ବାରବା ପନ୍ଦର ଦେଖି ଯମ ଉପଯମ କରି ।

ରାଷ୍ଟ୍ର ଦେବସୁରଦଳାସ ।

କାଳ ଘୋଟିବା—ଦେ. ବି—କାଳ ଗ୍ରାସିବା (ଦେଖ)

Kāla ghotibā Kāla grāśibā (See)

କାଳଚକ୍ର—ସ. ବି (ଚୂପକ; କାଳ+ଚକ୍ର)—

Kālachakra ୧ । ଚକ୍ରବତ୍ ତୁମଣିଲ କାଳ—

1. The wheel of time; devolution of
time; the cycle of the ages.

୧	ର	ତ	ରୁ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକୂଳସିକ ସ୍ତରାଶ୍ର	ସ	ଜ	ଶ,ଷ	କ	ଇୟ	ଉଥ	ହ
୨	ର	ତ	ରୁ	ତ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁଣ୍ଡି ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ୟ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇୟ	କ	ନ୍ତ	

୧। ଯମରାଜର ମୁରୁଙ୍ଗାପକ ରକ୍ଷଣ୍ଟ—

2. The wheeled weapon of the God of Death; the discus weapon of *Jama*.

କାଳଙ୍କ—ସ. ବିଶ. ପୁ. (କାଳ + ଜ୍ଞାନ + ଧାରୁ କହୁଣ୍ଟି. ଅ)—

Kālajñā ୧। ଯେ ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ ବୁଝି କାମ କରେ—

(କାଳଙ୍କ—ସି) 1. One who knows the suitable time for different acts.
(କାଳଙ୍କତା—ବି)

୨। ଯେ ବୁଧା କାଳମେଘ କରେ ନାହିଁ (ଯେ ସମୟର ମୂଲ୍ୟ ଜାଣେ ବା ବୁଝେ)—2. (Knowing the value of time) Not given to wasting time.

୩। କାଳବିଦ୍ୟା ଜାଣିଥିବା (ବ୍ୟକ୍ତି)—

3. Versed in the science of time.

୪। କାଳବଦ୍ୟ; ଯେ କୌଣସି (ସଥା; ଭୁବ; ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବସ୍ଥତ) କାଳରେ ଘଟିବା ବିଷୟ ବା କଥା ଜାଣେ; (ସଥା—ହିକାଳଙ୍କ)—4. Knowing the events of different times.

୫। ଜ୍ୟୋତିଷିକ—5. Versed in astronomy.

ସ. ବି—କୁକୁଟ—Cock.

କାଳଞ୍ଜର—ସ. ବି. ପୁ. (କାଳ — ମୃଦୁ + କୁ ଧାରୁ + କହୁଣ୍ଟି. ଅ)—

Kālañjara ୧। ମୃଦୁମୂଁ; ଶିବ—1. Siba.

(କାଳଞ୍ଜର—ସି) ୨। ପକ୍ଷତତ୍ତ୍ଵଶୈଳ—

2. Name of a mountain.

୩। ଯେଗିରକି—3. The imaginary mystic circle of the 'Jogi'.

୪। ଦେଶବିଶେଷ—4. Name of a country.

କାଳଦୟ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ଚତୁର୍ବିକ୍ଷଣ + କାଳ + ଦୟ)—

Kālatraya ତ୍ରିକାଳ; ତୁର, ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବସ୍ଥତ—

The three times; past, present, future.

କାଳଦେବତା—ଦେ. ବି. (ସ. କାଳ + ଦେବତା)—

Kāladaibata ୧। କାଳଦେବତା; ମୁରୁଦେବତା—

1. Death personified as a Deity.

୨। ଯମରାଜ—2. *Jama*, the king of Death.

ମନ୍ତ୍ରର ହୋଇଣ କାଳଦେବତା

ହେଲେ ନେଲ କିମ୍ବ କୁଣ୍ଡଳ ଜୀବତ । ବୃକ୍ଷଶତ. ମହାରାଜ. ଅଛ ।

କାଳଦୟ—ସ. ବି (ଗୁଣୀ ଚତୁର୍ବିକ୍ଷଣ + କାଳ + ଦୟ)—

Kāladanda ଯମରାଜର ହସ୍ତରେ କନ୍ଦିତ ଦୟ—

The sceptre of *Jama*.

ଦେ. ବି. (ରୂପକ)—ମୁରୁରୁଷ ଶିଖରକ ଦୟ—

God's visitation in the shape of death of a person or persons.

କାଳଦୟବାହୀ—ଦେ. ବି. (ସ. କାଳ + ଦୟବାହୀ)—ସମ—

Kāladanda bāhā The God 'Jama'.

ଦୟରୁ ବବ୍ର ବର ମୁରୁ ମୁଁ ଏହା

ଦିଅ ମୋତେ ଅଛେ କାଳଦୟବାହୀ । ବୃକ୍ଷଶତ. ମହାରାଜ. ବନୀ ।

କାଳଦମକ—ଦେ. ବି. (ନାମ) (ସ. କାଳ ସବନ)—

Kāladamana କାଳସବନ; ରାମସବନଶୈଳ—

Name of a demon.

ଦର୍ଶକବକ୍ଷ ମହାନକ, କାଳଦମକ ଜାପନନ । ବୃପତ. ପ୍ରେମଶାସ୍ତ୍ର ।

କାଳଦେବତା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି. (କରିଆ ଭାଷା)—

Kāladosha ମକଦମା ଆଦରେ ତମାଦ ଦୋଷ—

The bar of limitation of time; time-bar.

ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ଚତୁର୍ବିକ୍ଷଣ + ଦେବତା)—କାଳାଶୁଦ୍ଧି—

The state of a time being inauspicious for the performance of certain ceremonies.

କାଳଧର୍ମ—ସ. ବି. (ଗୁଣୀ ଚତୁର୍ବିକ୍ଷଣ + ଧର୍ମ)—୧। ମୁରୁ; ମରଣ—

1. Death.

୨। ସୁଗର୍ଧର୍ମ, ଯେଉଁ କାଳ ବା କାଳରେ ଯେଉଁ କଥା ବା ଆଗ୍ରହ ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବ—2. Things which must happen in certain ages; the spirit of the times.

୩। ସୁଗର୍ଧର୍ମ, ଯେଉଁ କାଳରେ ଯେଉଁ ଧର୍ମ ବା ଆଚରଣ କରୁଯିବା ଭାବିତ—

3. Line of conduct suitable to any time or season; acts which should be done or specified occasions.

କାଳକାଗ—ସ. ବି. ପୁ. (କର୍ମଧାରୀ; କାଳ + କାଗ)—

Kālakāga ୧। କାଳଧର୍ମ; ବୃକ୍ଷବର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଷାର ସର୍ପବିଶେଷ; କାଳକାଗିମା } ଶ୍ରୀ. ବୃକ୍ଷକାଗ—1. A species of very

poisonous black asps.

କାଳନାଗ } ୨। ତାଳୀଯ ସର୍ପ—2. The mythological

କାଳାଶୁଦ୍ଧି } black asp which was vanquished by *Srikrushna*.

ଦେ. ବି. ପୁ. (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ)—୧। ଶଳ ବ୍ୟକ୍ତି—

1. (figurative) A wicked and virulent person. (କାଳକାଗିମା—ଶ୍ରୀ)

୨। କଳକୁଡ଼ା ବ୍ୟକ୍ତି—2. A quarrelsome person.

୩। ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଗ୍ରସିଦ୍ଧାତା ବା ଉପକାଶର ଅନ୍ତର୍ମୁଦ୍ରାବଦୀ—

3. An ungrateful person.

କାଳନିଶା—ସ. ବି. (ରୂପକ; କାଳ + ନିଶା)—

Kālanisā କାଳରୁଦ୍ଧି (ଦେଖ)

Kālarātri (See)

କାଳନେମି—ସ. ବି—୧। ହିରଣ୍ୟକଶିଶୁର ପୁରୀ; ସରସବିଶେଷ—

Kālanemi 1. Name of a demon; son of Hiranya Kasipu.

ସାଧାରଣ ହେବେ ଅପର ସ୍ଥାରେ ସୂଚିତ ୯ ଦକ୍ଷିତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତଏବ ୧ ବା , ୩ ଦକ୍ଷିତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ୱାରା ଏକ ଖୋଲୁଳେ ଯେବେ ଏ ସ୍ଥାନକୋଣରେ ନେଇବ ତେବେ ସେହି ଜଳ ପାଇଁ ସଥ୍ୟାକ୍ଷେତ୍ର ଗ୍ରହିର ପଥରେ , ବା ୧ ଦକ୍ଷିତ ବର୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ୱାରା ଶତ ଖୋଲୁଳ ଦେବ । ସଥା— ‘ଗାର’ ନ ମେଲିଲେ ‘ଗର’ ଖୋଲେ; ‘କଥ’ ନ ମେଲିଲେ ‘କଥ’ ଖୋଲେ; ‘କଥ’ ନ ମେଲିଲେ ‘କଥ’ ଦେଖିଲେ; ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ନ ମେଲିଲେ ‘ଅର୍ଦ୍ଧ’ ଦେଖିଲେ; ‘ଅଲବତ’ ନ ମେଲିଲେ ‘ଅଲବତ’ ଦେଖିଲେ ।

୨ । ରବଣର ମାତ୍ର—

2. Uncle of Rābāna killed by Hanumān.

[ଦ୍ର—କାଳନେମିର ଲଙ୍କାଭାଗ (ନ୍ୟୟ)—ଅନିଷ୍ଟିତ ରବଣଶବ୍ଦ ବିଷୟକ ଅଗତପାଞ୍ଚରେ ଉଦ୍ବାହରଣ ଦିଆଯାଏ । ଶକ୍ତି ଶେଳବିକ ହୋଇ ହତତେତନ ହୋଇଥିବା ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ପାଇଁ ଅମରମହୋଷ୍ଠ ଲୋଡ଼ା ହେବାରୁ ହନ୍ତୁମାନ ଗନ୍ଧମାଦନ ପଢ଼ିଛି ଯିବା ସମୟରେ ହନ୍ତୁ ମାନକୁ ବାଟରେ ବଧ କରିବାରୁ ସବଣ ତାହାର ମାତ୍ର କାଳନେମିକୁ ପଠାଇଥିଲା ଓ ହନ୍ତୁମାନକୁ ବଧ କଲେ କାଳନେମିକୁ ଲଙ୍କାରୁ ଅଧେ ପୁରସ୍କାର ଦେବ ବୋଲି ମାମୁକୁ କହିଥିଲା । ହନ୍ତୁମାନକୁ ମାରିବାରୁ ଅନୁକୂଳ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଲଙ୍କାର କେଉଁ ପାଇକ ସେ ପାଇବ ତାହା କାଳନେମି ଆଗତପାଞ୍ଚ କରି ସ୍ଥିର କରିଥିଲା । ବିନ୍ତୁ ହନ୍ତୁମାନକୁ ବଧ କରି ନ ପାର କାଳନେମି ହନ୍ତୁମାନ ହାତରେ ବଧ ହେଲା ଓ ତାହାର ଲଙ୍କାରୁ ପାଇଁ ପାଇବା ପାଇଁ ଘଟିଲା ନାହିଁ ।]

୨ । (ଗ୍ରୀ ତତ୍ ; କାଳ + ନେମି)—କାଳରକର ପରିଧି—
3. The rim of the wheel of time.

କାଳନେମିର ଲଙ୍କାଭାଗ—ଦେ. (ନ୍ୟୟ)—ଅନିଷ୍ଟିତ ଘଟନା ସମ୍ବନ୍ଧେ Kālanemira lankābhāga ଅଗତପାଞ୍ଚ (କାଳନେମି , କାଳନେମିର ଲଙ୍କାଭାଗ ତଳେ ନୋଟ୍ (ଦେଖ)—

କାଳନେମିକା ଲଙ୍କାମାତ୍ର An allusion used in cases of people apportioning things which are uncertain of achievement.

କାଳନୀ—ଗ୍ର. ବି. (ସ. କାଳନୀ)—

Kālāndi ୧ । କାଳନୀ ନିଷ୍ଠା, ସମ୍ବୂଧନ ନିଷ୍ଠା—

1. River Jamuna.

୨ । କାଳନୀ (ଦେଖ)

2. Kālāndi (See)

୩ । କାଳନୀରଙ୍ଗ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିର ତାକନାମ—

3. A name by which a person named ‘Kālāndīcharana’ is popularly called.

କାଳ ପଢ଼ିବା—ଦେ. ବି—ଦେଶରେ ଦୁର୍ବୀଳ ଯୋଗିବା—

Kāla pardibā The happening of famine in a country.

କାଳପର୍ଣ୍ଣ—ସ. ବି. (ଦେଖିବିଲୁଳି)—ତରଗର ରୁଷ—

Kālaparṇṇa A flowering plant.

କାଳପର୍ଯ୍ୟାୟ—ସ. ବି. (ଗ୍ରୀ ତତ୍ ; କାଳ + ପର୍ଯ୍ୟାୟ)—

Kālaparjyāya ୧ । କାଳଫମ—

1. Course of time.

୨ । କାଳ ବିପର୍ଯ୍ୟାୟ; କାଳର ବୈପର୍ଯ୍ୟତ୍ୟ ବା ବିପର୍ଯ୍ୟତ ଗତି; କାଳର ଓଲଟା ଗତି; ଶୁଭ କାଳରେ ଅଶୁଭ ଘଟନା ଓ ଅଶୁଭ କାଳରେ ଶୁଭ ଘଟନା ଘଟିବାର ଅବସ୍ଥା—

2. The going amiss of the time; state of unsuitab and unexpected events happening. the state of times being disjointed; the irony of times.

କାଳପାତ—ସ. ବି. (ଗ୍ରୀ ତତ୍ ; କାଳ + ପାତ)—

Kālapāta

କାଳଯାପକ (ଦେଖ)

Kālapāpana (See)

କାଳପାଶ—ସ. ବି. (ଗ୍ରୀ ତତ୍ ; କାଳ + ପାଶ)—

Kālapāsa ୧ । ସମଦେବଙ୍କର ପାଶ; ସମଦୂତ ଯେଉଁ ପାଶରୁ ଅସମ୍ଭବ ଜୀବଙ୍କ ବେକରେ ଲଗାଇ ମୁରୁ ପାଇଁ ଟାଣନ୍ତି—

1. The noose of death which Jāmas peons are said to tie round the necks of dying persons to drag them to death.

୨ । ମୁରୁ—2. Death.

କାଳପୁର—ସ. ବି. (ଗ୍ରୀ ତତ୍ ; କାଳ + ପୁର)—ସମ୍ଭବନ—

Kālapura

The abode of Death.

ପ୍ରତ୍ୟେ ପାଶବକ କାଣ୍ଡାରେ ନିଲେ

କାଳେର କରୁଳ ରଥେ ରଥେ । ବୃକ୍ଷରେ ନିହାରରର ।

କାଳପୁରୁଷ—ସ. ବି—୧ । କଷ୍ଟବର୍ଣ୍ଣ ପରାରଦିଶ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ବିକଟାକାର ସମକ୍ଷକାରୀ କରୁଳ ଯେ ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପରମ୍ପରାକରୁ ନେବା ପାଇଁ ସମକ୍ଷତାରୁ ଆଦେଶ ଆଣି ଅସେ ଓ ଯାହାରୁ ସ୍ଥିରେ ଦେଖିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଳ୍ପ ଦିନରେ ମୁରୁ ଘଟିବ ବୋଲି ଛେକବିଶ୍ୱାସ—

1. The black bodied hideous messenger of the God of Death who comes to dying people with Jāma's order to take them.

କାଳପୁରୁଷ ଯେ ଜାହାରେଇ କରଇ

କାଳ ଯେ ସ୍ଵର୍ଗ ତାର ବାରଣ ଅଥବା ପାତ୍ର ଗ୍ରୀ ଗୁରୁଭ୍ରତୀଗାତା ।

୨ । ସମ—2. The God of Death.

୩ । ପୁରୁଷାଦୁର ନକ୍ଷତ୍ରପୁଣ୍ଡ—

3. The constellation Orion.

[ଦ୍ର—ଏହାର ମୁଗ୍କ ମୁଗଣିର ଓ ଗୋଟିଏ ଖୁଆମୁଣ୍ଡ ଥାର୍ଦ୍ରା; ଏହାର କଷ୍ଟବକ ରଙ୍ଗକା ତାରକାତ୍ମ୍ୟ । ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ଅପ୍ରଦାୟଣୀ ।]

୪ । (ଜ୍ୟୋତିଷ) ଶୁଭଶୁଭ ଜ୍ଞାନାର୍ଥ ପୁରୁଷବୂପରେ ଅଙ୍କିତ ଜନ୍ମଲଗ୍ନାଦିକର୍ତ୍ତି ଦ୍ଵାଦଶ ଶତ ରାଶି—

୫. (astrology) The 12 signs of the zodiac drawn into the shape of a man.

କାଳ ପର୍ବତା—ଦେ. କି—୧ । ମାର ପକାଇବା—

Kāla pūrta

1. To kill.

ପେହେ କରୁଳାନକ୍ଷ ପୂର୍ବର ବାଲ—ବୃକ୍ଷିଂହ ମହାରର. କର୍ତ୍ତ୍ଵ ।

୧	ଇ	ଉ	ଚନ୍ଦ୍ର	୩	୪	ବସନ୍ତବର୍ଷୀ	ଅକ୍ଷୁନ୍ନିବିକ ସୁତ୍ରାଶ୍ରବ	ଶ	କ	ଶଶ	ଜ୍ଯ	ଇଷ୍ଟ	ଭାଦ୍ର	ଈ
୨	ରୁ	ଜୁ	ବୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶବନ୍ଧିତ୍ୱ ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁ ସୁତ୍ର ବର୍ଷୀ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ରୀ	ଇଥ	କି	ନୁ	

, । ମରିବା—2. To die.

ପାଦ ଓ ଗର୍ବ ମୋ ଦେହପାଦ କାଳ
ଅଜ୍ଞାନ ସଙ୍ଗେ ସହି ପୂରିବ କାଳ—ବୃକ୍ଷିତ୍ୱ. ମହାବରତ ବର୍ଷ ।

କାଳ ପୁରିବା—ଦେ. ବ—୧ । ଜୀବନାନ୍ତ ସମୟ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା; ମୃତ୍ୟୁ
Kāla pūribā ଆସନ୍ତ ହେବା—

1. Death being imminent.

୨ । ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିବା—2. Death taking place.

କେ ପୋଲର କେତେ କାଳରେ ଏହି କାଳ
ହୋଇଛି ଅଳ୍ପ ପୂରି ଆହି କାଳ—ବୃକ୍ଷିତ୍ୱ. ମହାବରତ, ଅବ ।

କାଳପୃଷ୍ଠ—ସ. ବ. (ବହୁବୀହି; କାଳ + ପୃଷ୍ଠ)—୧ । କଙ୍କପଣୀ—
Kālaprushṭha 1. The Numidian Crane.

୨ । କଣ୍ଠକ ଧନୁର ନାମ—

2. The bow of king Karṇa.

୩ । ମୃଗବିଶେଷ—3. A kind of antelope.

କାଳବଶ—ସ. ବିଶ. (ଗଣ୍ଠ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଳ + ବଶ)—

Kālabasha ୧ । କାଳ ବା ସମୟର ଅଧୀନ—

1. Subject to time.

୨ । ମୃତ୍ୟୁ ଅଧୀନ—2. Subject to death.

ଦେ. ବ—୧ । କାଳକମ; ସମୟକମ; ପଟକାକମ; ସମୟଗତ—

1. Course of time.

୨ । ମୃତ୍ୟୁ—2. Death.

ଏଥର ଅଳ୍ପ ହୋଇ ଫେରେ ବଳା ଥିଲେ

କାଳବଶ (୧୯ ଅଥ) କାଳବଶ (୨୩ ଅଥ) ପାଇଲେ—

ବୃକ୍ଷିତ୍ୱ. ମହାବରତ. ଅବ ।

କାଳବଶ—ଦେ. ଅ—କାଳକମ; ସମୟର ଗତ ଅନୁଷ୍ଠାର—

Kālabashē In the course of time.

କାଳବସକା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ବହୁବୀହି; କାଳ = ବୃକ୍ଷିତ୍ୱ + ବସନ୍ତ)—

Kālabasakanā = ବହୁ + ଅ—ମାଳମୟ (ସ୍ତ୍ରୀ)—
(female) Wearing blue cloth.

କରିଥେ ରସନ କରିଥେ କରିବ କର୍ତ୍ତା ମୁଁ କାଳବସକ—

କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସାଦାଧିକ୍ୟ ।

କାଳବାତ—ଦେ. ବ—ରୋଗବିଶେଷ; [ଏହା କୁଣ୍ଡ ରୋଗର ପୂର୍ବଲକ୍ଷଣ;

Kālabāta ଏଥରେ ଶଶବର ଚର୍ମରେ କଲାଦାଗ ଦେଖାଯାଏ

ଓ ଭକ୍ତ ଅଂଶରେ ଶରୀରକ ପକ୍ରିଲେପ ହୁଏ]—

A disease which precedes leprosy and turns the skin insensitive to touch.

କାଳବିକାଳ—ଦେ. ବ. (ଦ୍ଵାଦ୍ଶ; କାଳ + ବିକାଳ)—ମମବିରହ୍ୟ—

Kālabikāla Name of a pair of 'Jama's peons.

[ଦ୍ଵା—ଏମାକେ ମୃତ୍ୟୁକୁର ଅସ୍ତ୍ର କାଳପାପରେ ବାନ୍ଧି
ସମକ୍ଷ ଶମ୍ଭୁ ନିଅନ୍ତି ।]

କାଳବିପର୍ଯ୍ୟୁ—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଳ + ବିପର୍ଯ୍ୟୁ)—

Kālabiparjyaya କାଳପର୍ଯ୍ୟୁ ୨ (ଦେଖ)

Kālabiparjyaya 2. (See)

କାଳବିରୂତି—ସ. ବ. (ବହୁବୀହି; କାଳ + ବିରୂତି)—ସମ—

Kālabibhūti

The God Jāma.

ବୃକ୍ଷାକ ବୃଶାନ୍ତର କାଳବିରୂତ ପ୍ରତିବ ଶବ୍ଦ ଦେଶର

ଅଭ୍ୟନ୍ତ ବୋର ଯେ—ଭକ୍ତ ଦେଖେଶୁଷକଳାସ ।

କାଳବେଳ—ଦେ. ବ. (ଏକାର୍ଥକ ସହଚର ଶବ୍ଦ; ସ. କାଳ +
Kālabela ବେଳା)—ସମୟ—Time.

କାଳବେଳା—ସ. ବ. (ଗଣ୍ଠ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଳ = ଶବ୍ଦ + ବେଳା = ସମୟ)—

Kālabelā ଜ୍ୟୋତିଷମତେ ସପ୍ତାହର ଦିନ ରହି ବିଦ୍ରୋଷ ଅଶୁଭ
ସମୟ; ବାରବେଳା—Certain inauspicious
periods of each day of the week
according to Hindu astrology.

କାଳବେଳା ହୋଇଅଛି ବେଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ—

ସାରନା- ମହାବରତ, ବର୍ଷ ।

[ଦ୍ଵା—ଏ ସମୟରେ ଯାତ୍ରାଦି ଶୁଭକର୍ମ ନିଷିଦ୍ଧ ।]

କାଳବେଳା ସମୟକେ ଓଡ଼ିଆ ଭାବରୁଷି ବଚନ—

ରହ ଦଶ ଦଢ଼ ସୋମ ଚତୁରା,

ବାର ମଙ୍ଗଳ ପଞ୍ଚିତ ଶଠ,

ସୁରୁ ଚତୁର ମଧ୍ୟ ଅଠ,

ଭଦ୍ରୟ ଅସ୍ତ୍ର ଶକର ପାଠ ।

ରହ - ଦିବସ *ମ ଯାମାର୍ଦ୍ଦ ଓ ରାତ୍ରି ଗଣ୍ଠ ଯାମାର୍ଦ୍ଦ

ସେମ— „ ଗ୍ରୂ ” „ ରଥ ” „

ମଙ୍ଗଳ— „ ଗଣ୍ଠ ” „ ଗ୍ରୂ ” „

ରୁଧ— „ ଗ୍ରୂ ” „ ଗ୍ରୀ ” „

ଶୁରୁ— „ ଗ୍ରୀ ” „ ଗ୍ରୀ ” „

ଶୁରୁ— „ ରଥ ” „ ଗ୍ରୀ ” „

ଶକ— „ ଗ୍ରୀ ” „ ଗ୍ରୀ ” „

କାଳଭୂତ—ଦେଖ. ବ. (ପା—କାଳଭୂତ)—କାଳଭୂତ (ଦେଖ)

Kalabut

Kalbut (See)

କାଳଭୁଜଙ୍ଗ—ସ. ବ. ପୁ—(କର୍ମଧା; କାଳ + ଭୁଜଙ୍ଗ)—କାଳନାଗ

Kalabhuja (ଦେଖ)

(କାଳଭୁଜଙ୍ଗ—ଶିଖ)

କାଳଭେବ—ସ. ବ.—(ବହୁବୀହି; କାଳ + ଭେବ = ଶୁଭରାତ୍ରା)—

Kalabhēvara

୧ । ଶିବଙ୍କ ଶଶବରକୁ ଜାତ ଶିବାନୁତରଭବଶେଷ—
body.

୨ । କାଶିରେ ପୂଜିବ ଶିବାନୁତର—2. Name of an

idol at Benares.

କାଳମଶ—ଗ୍ର. ବ.—(ସ. କଲୁଷ)—କଳୁଷ (ଦେଖ)

Kalamasha

Kalmasha (See)

କାଳମହାରାଗ—ଗ୍ର. ବ.—(ସ. କାଳ + ମହାର୍ଦ୍ଦ) —ଦୁର୍ଗିଷ—

Kalamaharaga

Famine.

ସାଧାରଣ ଖେଳେ ଅପର ସୁଷ୍ଠାରେ ସୂତର ଏ ତତ୍ତ୍ଵର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ପଦ୍ଧତିର ଅକ୍ଷର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରଇ ନାହିଁ । ଅତେବଂ ଏ ବା , ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ଖୋଲିଲେ, ଯେବେ ଏ ଶବ୍ଦାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଗାର୍ଜ ପଥାନ୍ତମେ ତତ୍ତ୍ଵର ବିପରୀତ , କା ଏ ତତ୍ତ୍ଵର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ଖୋଲିବାକୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଶାର’ କ ମିଳିଲେ ‘ଶାର’ ଖୋଲିବେ; ‘କୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ଖୋଲିବେ; ‘ଶର୍ମ’ କ ମିଳିଲେ ‘ଶର୍ମ’ ଖୋଲିବେ; ‘ଅଳବତ୍’ ଚ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ୍’ ଖୋଲିବେ ।

କାଳମାନ—ସ. ବ.—(୨୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଳ + ମାନ)—ସମୟର
Kālamāna ପରିମାଣ—1. Measure of time.

, 2. କଳା ତୁଳଣୀ—2. The black variety of
Holy Basil plant.

କାଳମାୟୀ—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—କାଳମାୟୀ (ଦେଖ)

Kālamāyī (See) Kālamāyī (See)

**କାଳମାୟୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—(ସ. କାଳ + ମାୟୀ)—ପୁରାଣବର୍ଣ୍ଣିତ
Kālamāyī ତାକୁରଣୀବିଶେଷ— Name of a Goddess
mentioned in the Purāṇas.**

**କାଳ ମାରିବା—ଦେ. ବ.—(ଦେଖ) ଥଣ୍ଡା ହୋଇଯିବା—
Kāla māribā The state of the body becoming
cool through intense cold.**

**କାଳୟ—ସ. ବ.—ପିତତନ (ଦେଖ)
Kālaya Pitachandana (See)**

**କାଳସବନ—ସ. ବ. (ନାମ) (କାଳ + ସବନ)—ସବନରୁଙ୍କିରଣ ବିଶେଷ;
Kālasabana [ଶୂଳପାଣିଙ୍କ ନିଯୋଗରେ ଗାର୍ଜ ମୁନିଙ୍କ ଆରଥରୁ
ଜାତ; ଏ ମହାଦେବଙ୍କ ବରରେ ବିଶେଷ ଅତ୍ୟାଶ୍ଵା
ଦେବାରୁ ଗ୍ରହିଷ୍ଟ କୌଣସିପୂର୍ବକ ମୁଚୁନ୍ଦର କୋପ-
ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏହାକୁ ରସ୍ତ କରିବାର ଥିଲେ]—A very
oppressive demon-king who was slain
by Śrīkrushṇa by means of a stratagem**

**କାଳସମ—ସ. ବ.—୧. ମୃଦୁ—
Kālajama 1. Death.
, 2. ମୃଦୁ ଦେବତା—2. The God of Death.**

**କାଳୟାପନ—ସ. ବ. (୨୩୩ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଳ + ଯାପନ)—୧. ସମୟ-
Kālajāpana * କ୍ଷେପଣ; କାଳ କଟାଇବା—1. The passing
or whiling away of time.
, 2. ବିଳମ୍—2. Delay.**

, 3. ହିଁ କରିବା ହିଁ କରିବା ବୋଲି ବେଳ ଗଡ଼ାଇବା—
3. Procrastination.

, 4. ଲୋକଯାତ୍ରା ନିବାହ; ରୁଜରୁଜ ମେଘଣ—
4. Eking out of one's subsistence.

**କାଳୟୋଗିନୀ—ସ. ବ. (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ୟୋଗିନୀ (୨) (ଦେଖ)
Kālajoginī Jogiñī (See)**

**କାଳୟୋଗ୍ନି—ଗ୍ର. ବ. (ପଦ୍ମ) (ସ. କାଳ ଯୋଗିନୀ)—
Kālajognī Jogiñī (2) (See)**

ବିଶ୍ୱାର ତଥେ ଉଠେ ହୃଦ କାଳୟୋଗ୍ନି । ସାରଳା- ମହାରାଜ ।

**କାଳରାତ୍ରି—ସ. ବ.—(ରୂପକ; କାଳ + ରାତ୍ରି)—୧. ବିଷଦ ବା ମୃଦୁ
Kālarātri ଅଦ ନାନା ଅଶ୍ଵର ପଥକା ଘଟିବାର ରାତ୍ରି—**

1. A night in which dreadful events take
place.

, 2. ହିନ୍ଦୁ ଜ୍ଞେଖାତିଷ ମଧ୍ୟରେ ରାତ୍ରି ର ଅଶ୍ଵରକର ସମୟ—

2. Inauspicious period of the night
according to Hindu astrology.

, 3. ହିନ୍ଦୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଆଦ ହେଉଥିବା ଯୋର ଅନକାରମୟ ରାତ୍ରି—
3. Dreadful dark night of rain and
storm.

, 4. କଲ୍ପାନ୍ତ କାଳର ରଜନୀ—4. The long night
which will shroud the universe at the
end of a Kalpa when the creation will
be deluged with the universal flood.

**କାଳଲବଣ—ସ. ବ. (କାଳ = କୃଷ୍ଣ + ଲବଣ) —ବିଟଲବଣ—
Kālalabana Fœtid salt; black salt.**

**କାଳଶ୍ଵର—ସ. ବ. (ରୂପକ କର୍ମଧା; କାଳ + ଶ୍ଵର)—
Kālaśatra ୧. ରୁଷ୍ମକର ବା ଅକରମ୍ୟ ଯଶଶାଦାୟକ ଶତ୍ରୁ—
1. A tormenting enemy..**

, 2. ମାସମ୍ବକ ଶତ୍ରୁ—2. A mortal enemy.

**କାଳଶି—ଦେ. ବ. ପୁଂ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ—୧. ସେହି ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦେବତା
Kālaśi ଲଗନ୍ତ୍ର; ସାହାତାରେ ଦେବତା ଭରା ହୁଅନ୍ତି—
(କାଳଶ୍ଵର—ସ୍ତ୍ରୀ) 1. A man or woman who is periodically
possessed by the spirit of a Deity
and who pronounces inspired oracles.**

, 2. ବସନ୍ତ ରୋଗକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି [ଏହା ଶଶିରରେ ବସନ୍ତ
(ଶିତଳା ତାକୁରଣୀ) ବିଜେ କରିଥିବାର ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ]—
2. A person suffering small pox.

**କାଳଶି ଲଗାଇବା—ଦେ. କି—କାଳଶି ବା କାଳଶ୍ଵରାରେ
Kālaśi lagāibā ଦେବତାଙ୍କର ଆଦେଶ କରିବା ଲାଗି (ଧୂ,
ଧପ, ପଣ୍ଡା, ପଣ୍ଡା ଓ ବାଜା ବଜାଇବା ଅବଦି) ଭାପାୟ କରିବା—**

To take preliminary steps (e.g. burning
of incense and light, sounding of gongs
and drums, and offering of sweet drink
etc.) for causing the spirit of a Deity
to descend upon or possess a particular
person, with a view to hear the Deity's
wishes and oracles.

**କାଳଶି ଲଗିବା—ଦେ. ବ—ମନ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଦେବତାଙ୍କର ଆବେଦନ—
Kālaśi lagibā The spirit of a Deity possessing
a man or woman.**

**କାଳଶୁଣୀ—ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧. କାଳଶିର ଶ୍ଵାଲିଙ୍ଗ—
Kālaśunī 1. Feminine of Kālaśi.**

, 2. ଗ୍ରାମଦେବତାଭିଶେଷ—
2. Name of a popular Goddess.

ସାଧାରଣ ପେନେ ଅପର ସ୍ଥାରେ ସୃଜନ ଏ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଯଥରେ ପ୍ରରେତ ରଖା ବର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ । ଅଥବା ଏ ନା । ତତ୍ତ୍ଵ କୋଣେ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ଵାରା ଶବ୍ଦ ପୋତିଲେ ଯେବେ ଓ ଭାଷାବୋଲିରେ କି ମନ୍ଦିର, ପେନେ ପେନ୍ଦ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକିମ୍ବେ ଉଚ୍ଚିତ ପରିପରା । ନା । ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାସ୍ତ୍ର ଶବ୍ଦ ପୋତିବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଆର’ କି ମନ୍ତ୍ରରେ ‘ଗାନ୍ଧ’ ପୋତିବେ; ‘କୁଞ୍ଚ’ କି ମନ୍ତ୍ରରେ ‘ଦୃଷ୍ଟ’ ପୋତିବେ; ବିଧୁ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଦ’ ପୋତିବେ; ‘ଆଶ’ ପୋତିବେ; ‘ଆଶ’ ପାଇଲେ ‘ଆଶବନ୍ଦ’ ପୋତିବେ;

- ୧ । କୃଷ୍ଣତିବୃତ୍ତ; କଳମ; ଜାଗ୍ରୂ କଳାଦିହୃଦୀ ଲତା—
- 2. Ipomoea Turpethum (creeper).
- ୩ । ମଞ୍ଜିଖୃତ; ମଞ୍ଜିଆତ ଲତା—
- 3. Indian madder; Rubia Cordifolia(creeper.)
- ୪ । ଅଶ୍ଵଗନ୍ଧା (ଗଛ) (ଦେଖ)
- 4. Aśwagandha (tree) (See)
- * । ପାଠଳୀ (ଗଛ) (ଦେଖ)
- 5. Pāṭalī (tree) (See)

କାଲାଅଦ୍ମୀ—ବୈଦେ. ବି. (ଶେତାଙ୍କଳ ବ୍ୟବହୃତ ହିଲୀ; କାଲାଅଦ୍ମି

ସ. କାଲ=ହି. କାଲା+ପା. ଅଦ୍ମୀ) —

- ୧ । କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଶଶୀରବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—

1. A black-skinned person.

- ୨ । ଶ୍ୟାମଳ ବର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି—

2. A dark complexioned person.

- ୩ । ଭାରତୀ ଓ ନିଗ୍ରୋ ବ୍ୟକ୍ତି—

3. An Indian or a Negro.

କାଲାକାଳ—ହ. ବି. (ସ୍ଵଦ; କାଳ+ଅକାଳ) —

Kālākāla ୧ । କାଳ ଓ ଅକାଳ; ସମୟ ଓ ଅସମୟ —

1. Good and bad times.

- ୨ । ଉପସୁକ୍ତ ଓ ଅନୁପସୁକ୍ତ ସମୟ—

2. Fit and unfit times.

- ୩ । ଶୁଦ୍ଧ ଓ ଅଶୁଦ୍ଧ ସମୟ, ଶୁଦ୍ଧ ଓ ଅଶୁଦ୍ଧ ସମୟ—

3. Holy or propitious time and the opposite.

କାଲାଶୁଦ୍ଧ—ସ. ବି. (କାଳ+ଅଶୁଦ୍ଧ) —୧ । କୃଷ୍ଣ ତନନ; କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ

Kālāśudhi ସୁନନ କାଶୁଦ୍ଧିଶେଷ—

1. Aloeswood; Eaglewood (tree)

- ୨ । ଶୁଦ୍ଧିଲ (ଦେଖ)

2 Guggula (See)

କାଲାଜର—ଦେ. ବି—ଆସାମରେ ହେଉଥିବା ମାଲେଇଥ ପର ଏକ-
Kālājar ପ୍ରକାର ଅସାଧ ଓ ମାର୍ଗମକ ଜ୍ଞର—

The Kalaaajar of Assam.

[ଦ୍ର—ଏଥରେ ପ୍ଲାହା ଓ ଯକ୍ତର ବରେ । ଏ ଜରର ବିଷ ଏକ ପ୍ରକାର ମାଛି (sandfly) ଓ ଦୁର୍ବିତ ଆଦ୍ୟଦ୍ୱାରା ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହରୁ ଅନ୍ୟ ଦେହରୁ ସାଙ୍ଗିତ ହୁଏ ।]

କାଲାକଳ—ସ. ବି. (କାଳ=ସବଧାରକ+ଅନଳ) —

Kālākala ପ୍ରଳୟକାଳୀନ ସବଧାରୀ ଅଗ୍ନି—

The all-devouring fire of the universal dissolution.

କାଲାକଳ ପର୍ଯ୍ୟେକ ସଙ୍ଗେ ଦେଇ ଗୋର୍ଖ ।

ମହାଦେବ. ଦୃଷ୍ଟବେଶ ସୁରଣ ।

କାଲାକୁ—ସ. ବି. (କାଳ + ଅନ୍ତିମ)—ସମୀ ଦେବତା—

Kālānta An epithet of the God of death.

ଦିନ୍ତ ସବଳେ ତତ୍ତ୍ଵ କାଲାକୁ ସ୍ଵରଗ । ମହାଦେବ—ଦୃଷ୍ଟବେଶ ସୁରଣ ।

କାଲାକୁକ—ସ. ବି. (କାଳ + ଅନ୍ତିମକ)—କାଲାକୁ (ଦେଖ)

Kālāntaka Kālānta (See)

କାଲାକୁର—ସ. ବି. (ପରନିପାତ; କର୍ମଧା; ଅନ୍ୟ+କାଳ; ଅନ୍ୟଠାରେ

Kālāntara ‘ଅନ୍ତର’ ଆଦେଶ)—୧ । ଅନ୍ୟ ସମୟ—

1. Another time.

୨ । ଅତ୍ୱତ କାଳ—2. Past time; the past.

୩ । ଅଗାମୀ କାଳ; ଉତ୍ସବ୍ୟତ୍ତ—

3. Future time; the future.

କାଲାଶୁଦ୍ଧ—ସ. ବି. (ଗୃଣୀତତ୍ତ୍ଵ; କାଳ + ଅଶୁଦ୍ଧି)—

Kālāśuddhi ୧ । ମୃତକ ଓ ସୃତକଜନିତ ଅଶୁଦ୍ଧ କାଳ—

1. The period of impurity due to a birth and death in the family.

୨ । ଜ୍ୟୋତିଷ ମତରେ ବିବାହାଦ ଶୁଦ୍ଧ କର୍ମ ପାଇଁ ଅଶୁଦ୍ଧ କାଳ—2. Unfavourable time; time which is not considered propitious according to Hindu astrology.

କାଲାସୁନୀ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—ପୁରଣ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଠାକୁରୀବିଶେଷ—

Kālāsunī Name of a popular Goddess mentioned in the Purāṇas.

କାଳ—ଦେ. ବି. (ହ. କାଳ)—୧ । ସ୍ୟାହ; ମସୀ—1. Ink.

Kāli ୨ । କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଜଳୀୟପଦାର୍ଥ—2. Black liquid,

(ସଥା—ଗୋବର କାଳ, ଦେଇଛି ତାଳ—ସବାର ବେହେରଙ୍କ ତାଳ ।)

୩ । ମସୀଗ୍ରୁଣ୍ଟ—3. Ink powder.

୪ । କାଳମା; କଳକ—4. Stain.

ନିଜ ମୁଖେ କାଳ ଦେଇ ସେହି କାଳ ଦେଲୁ ଗୋହର ବଦନେ । ୫

ବ୍ୟାଗାଥ. ପାଦଗା ।

୫ । କଳାରଙ୍ଗ—5. Black colour.

୬ । ଦୋକାନଠାରୁ ଭିଥାର କର ପଶ୍ୟବସ୍ତୁ ବା ସତ୍ତବା କଣିବା; ଭୂତାଣ—6. Purchase of commodities on credit.

ସମାଜେ ସରଦା କାଳ ଦେଇ ଲାହୁ ।

ପରମାମୋହନ. କ୍ରମାଣଂତର୍ମୁଖ ।

୭ । ସତ୍ତବା ନେଇ ଥୁବା ଯୋଗୁଁ ଦୋକାନର ପ୍ରାହକ ଉପରେ ଥୁବା ବାଲୀ—7. Arrears due to a purcharer on credit.

୮ । ଶଗଡ଼ର ଅଖର ଅଗରେ (ତକର ନାରରକ, ଶୁରିବା ଅଂଶରେ) ଦିଆଯିବା ତେଲର କାଣି—8. Sediment of oil given on ends of the axle of a cart for lubricating the nave-hole of the cartwheel.

୧	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ମୃତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵେ	ଙ୍ଗ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁସ୍ତୁଲ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇସ୍ଟ	ତ	ତୁ

୫। (ସ. କାଳୟ) — କାଳୟ ନାଗ (ଦେଖ)

9. Kāliya nāga (See)

୧୦। କାଳୀରଣର ତାକ ନାମ—

10. Name for calling Kālicharana.

୧୧। ବିତ୍ତଥାତ (ଦେଖ)

11. Bichhuati (See)

ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ିଲାଭ) ବି.— ବହୁଲୋକ ଘେର କରି ଜଙ୍ଗଲର
ଚାର ଥାତୁ ବଣକନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ଶିକାଶ କିକଟକୁ ଘର୍ତ୍ତାର
ଆଣିବା କର୍ମ—Act of driving wild beasts to the
hunter by beating the jungle; beat.

କାଳ—ଦେ. ବି. (ସ. କଲ୍ୟ) — ୧। ଗତ କାଳ—

Kali

1. Yesterday.

କାଳ ୨। ଆଗାମୀ କାଳ—2. Tomorrow.

କଳ

ଦେ. ବିଶ.— ଅନ୍ତକାଳ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ—Recent.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି. (ଲି ପ୍ରାନରେ ଲି ଉତ୍ତାରଣ) କାଳ (ଦେଖ)

Kāli (See)

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ— କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ (ସ୍ତ୍ରୀ)—

(କଳ; କଳିଆ—ଶୁ) Dark complexioned. (woman).

କାଳିଅଞ୍ଚ—ଦେ. ବି. ଶୁ— (ସ. କାଳୟ) — ୧। କାଳନାଗ (ଦେଖ)

Kāliāñcha

1. Kālanāga (See)

(କାଳିଅଞ୍ଚ—ଶୁ) ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ପୁରୁଷ—

2. A black complexioned man.

ସେହି କାଳିଅଞ୍ଚ ଯାହା କଲ । ତଥ ।

କାଳିଅଞ୍ଚ କାଗ—ଦେ. ବି. ଶୁ— କାଳନାଗ (ଦେଖ)

Kāliāñcha nāga

Kālanāga (See)

କାଳିଅନ୍ତାର—ଦେ. ବି. (ସ. କାଳମା + ଅନ୍ତକାର) — ବଢ଼ି ଭୋର;

Kāliāñdhāra ବ୍ୟବଧାନ୍ତି; ଯେତେବେଳେ ପୁଅଶରୁ ଅନ୍ତାର

ଅପୂର୍ବରୂପେ ଦୂର ହୋଇ ନ ଥାଏ ଓ ରତ ଜାଙ୍ଗୁଲୁ-

ଜାଙ୍ଗୁଲୁ ହେଉ ଥାଏ—Time just before
daybreak.

କାଳିଅନ୍ତାର—ଦେ. ବି.—କାଳିଅନ୍ତାର (ଦେଖ)

Kāliāñdhāri

Kāliāñdhāra (See)

କାଳିଅନ୍ତାରୁଆ—ଦେ. ବି.—କାଳିଅନ୍ତାର (ଦେଖ)

Kāliāñdhāruā

Kāliāñdhāra (See)

କାଳିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କାଳ) — ୧। କଳା; କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ଵା—

Kālia . Black coloured.

, ୨। କୃଷ୍ଣକାୟ—2. Dark - complexioned; dark-skinned.

୩। (ଅମୁକ) କାଳସମ୍ମଳ୍ୟ (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସ୍ମୃତ୍ୟ) —

. Relating to an age or time.

୧	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ମୃତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵେ	ଙ୍ଗ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁସ୍ତୁଲ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇସ୍ଟ	ତ	ତୁ

୫। (ସ. କାଳୟ) — କାଳୟ ନାଗ (ଦେଖ)

9. Kāliya nāga (See)

୧୦। କାଳୀରଣର ତାକ ନାମ—

10. Name for calling Kālicharana.

୧୧। ବିତ୍ତଥାତ (ଦେଖ)

11. Bichhuati (See)

ପ୍ରାଦେ. (ଗଢ଼ିଲାଭ) ବି.— ବହୁଲୋକ ଘେର କରି ଜଙ୍ଗଲର
ଚାର ଥାତୁ ବଣକନ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ଶିକାଶ କିକଟକୁ ଘର୍ତ୍ତାର
ଆଣିବା କର୍ମ—Act of driving wild beasts to the
hunter by beating the jungle; beat.

କାଳ—ଦେ. ବି. (ସ. କଲ୍ୟ) — ୧। ଗତ କାଳ—

Kali

1. Yesterday.

କାଳ ୨। ଆଗାମୀ କାଳ—2. Tomorrow.

କଳ

ଦେ. ବିଶ.— ଅନ୍ତକାଳ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ—Recent.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି. (ଲି ପ୍ରାନରେ ଲି ଉତ୍ତାରଣ) କାଳ (ଦେଖ)

Kāli (See)

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ— କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ (ସ୍ତ୍ରୀ)—

(କଳ; କଳିଆ—ଶୁ) Dark complexioned. (woman).

କାଳିଅଞ୍ଚ—ଦେ. ବି. ଶୁ— (ସ. କାଳୟ) — ୧। କାଳନାଗ (ଦେଖ)

Kāliāñcha

1. Kālanāga (See)

(କାଳିଅଞ୍ଚ—ଶୁ) ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ପୁରୁଷ—

2. A black complexioned man.

ସେହି କାଳିଅଞ୍ଚ ଯାହା କଲ । ତଥ ।

କାଳିଅଞ୍ଚ କାଗ—ଦେ. ବି. ଶୁ— କାଳନାଗ (ଦେଖ)

Kāliāñcha nāga

Kālanāga (See)

କାଳିଅନ୍ତାର—ଦେ. ବି. (ସ. କାଳମା + ଅନ୍ତକାର) — ବଢ଼ି ଭୋର;

Kāliāñdhāra ବ୍ୟବଧାନ୍ତି; ଯେତେବେଳେ ପୁଅଶରୁ ଅନ୍ତାର

ଅପୂର୍ବରୂପେ ଦୂର ହୋଇ ନ ଥାଏ ଓ ରତ ଜାଙ୍ଗୁଲୁ-

ଜାଙ୍ଗୁଲୁ ହେଉ ଥାଏ—Time just before
daybreak.

କାଳିଅନ୍ତାର—ଦେ. ବି.—କାଳିଅନ୍ତାର (ଦେଖ)

Kāliāñdhāri

Kāliāñdhāra (See)

କାଳିଅନ୍ତାରୁଆ—ଦେ. ବି.—କାଳିଅନ୍ତାର (ଦେଖ)

Kāliāñdhāruā

Kāliāñdhāra (See)

କାଳିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କାଳ) — ୧। କଳା; କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣବିଶ୍ଵା—

Kālia . Black coloured.

, ୨। କୃଷ୍ଣକାୟ—2. Dark - complexioned; dark-skinned.

୩। (ଅମୁକ) କାଳସମ୍ମଳ୍ୟ (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ସ୍ମୃତ୍ୟ) —

. Relating to an age or time.

୧	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ମୃତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵେ	ଙ୍ଗ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁସ୍ତୁଲ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇସ୍ଟ	ତ	ତୁ

୧	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ମୃତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵେ	ଙ୍ଗ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁସ୍ତୁଲ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇସ୍ଟ	ତ	ତୁ

୧	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ମୃତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵେ	ଙ୍ଗ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁସ୍ତୁଲ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇସ୍ଟ	ତ	ତୁ

୧	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ମୃତାକ୍ଷର	ଶ	ଜ	ଶ୍ଵେ	ଙ୍ଗ	ଇସ୍ଟ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁସ୍ତୁଲ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ସ	ସ	ଗ୍ରେ	ଇସ୍ଟ	ତ	ତୁ

୧	ଇ	ଉ	ଚର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନାସିକ ସ୍ମୃତାକ୍ଷର	ଶ	
---	---	---	----	---	---	--------------	---------------------	---	--

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସ୍ଵର୍ଗରେ ସତତ ୧ ଚକ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଞ୍ଜରେ ପ୍ରରେବ ରଖା କରନ୍ତି ଲାହାର୍ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରର ବୌଣିଧ କର୍ତ୍ତା ବା ମାନ୍ୟମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ, ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଲିରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାପିତେ ଚକ୍ରର ବସନ୍ତ, ବା ୧ ଚକ୍ର ବର୍ଷ ବା ମାନ୍ୟମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାକୁ ହେବ । ସଥା—ଗାର୍ଭ' ନ ମିଳିଲେ 'ଗାର୍ଭ' ଗୋଟିବେ; 'ବୃଦ୍ଧ' ନ ମିଳିଲେ 'ବୃଦ୍ଧ' ବେଣିବେ; 'ଆର୍ଦ୍ର' ନ ଗାରିଲେ 'ଆର୍ଦ୍ର' ପାଇଁ ଅଳ୍ପକର୍ତ୍ତ୍ତା ଫେଣିବେ ।

ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାତ) କି. (ବହୁଲୋକ)—ବଣର ଗୁରୁଥାତୁ
ଘେର ବଣକୁଳୁ ଶିକାଳୀ ନିକଟକୁ ଉଡ଼ି ଥଣିବା—
To drive wild beasts to the hunter by
beating the jungle.

କାଲିକା—ସ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କାଳ + ଇକ + ସ୍ତ୍ରୀ. ଆ)—

Kalika ୧ । କାଲୀ; ଦେବତିଶରେ; ତଣିକା—

1. Goddess Kālī (with the tongue protruding out of the mouth); one of the forms assumed by Durgā.

[ତ୍ରୁ—ଶୁମୁ ନିଶ୍ଚମନବାବୁ ପ୍ରପାତିତ ହୋଇ ଦେବତାମାନେ ପାଦତଙ୍କୁ ସୁତ କଲେ । ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ରଖା କରିବା କିମନ୍ତେ ସ୍ଵଦେହରୁ ଏହି ଉତ୍ସବାବୀ କାଲିକାଙ୍କୁ ଜାତ କରିଥିଲେ । ଏହାଙ୍କ ଶବ୍ଦର ବୃଷ୍ଟବର୍ଣ୍ଣ ଥିବାରୁ ଏହାଙ୍କର ଅପର ନାମ ହୋଇଥିଛି ।]

୨ । ମେଘମାଳା—2. Clouds.

ଦେଖି ନବକାଳିକା ['ସୁ ଅର୍ଥ'] ବକାଳିକାମାତରିବା

ଅଳ୍ପ କାଲିକା ['ମେ ଅର୍ଥ'] କାନ୍ତ ସ୍ଵର—ଉତ୍ସ. ମନ୍ଦିରବିଷ୍ଣୁ ।

* ୩ । କୁକୁଟିକା; କୁକୁତ୍ତି—3. Fog.

୪ । କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ—4. Black colour.

* ୫ । କୃଷ୍ଣାଳୀ ସ୍ତ୍ରୀ—

5. A woman of dark complexion.

* ୬ । ଶର ତଳ୍ଲ ନାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବିତ ରୋମାବଳୀ—

6. Line of hair or down extending from the breast to the navel.

୭ । ସ୍ତ୍ରୀ କାକ—7. A female crow.

୮ । ଶ୍ୟାମା (ପଣୀ) (ଦେଖ)

8. Syāma (bird) (See)

୯ । ବଣି (ଦେଖ)—9. Baṇi (See)

୧୦ । ଗୁହୁକାଳିକା (ଦେଖ)

10. Guhukālikā (See)

୧୧ । ବିଚୁଆତି (ଦେଖ)

11. Bichhuāti (See)

୧୨ । ପଟୋଳ ଶାଖା—

12. The shoots of a cucurbitaceous creeper.

୧୩ । ସ୍ଵର—13. Wine.

୧୪ । କାଳମା; କଳଙ୍କ—14 Stain

୧୫ । ଶୁଗାଳୀ—15. She-jackal.

ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—୧ । ଉତ୍ସବାବୀ ସ୍ତ୍ରୀ; ତଣ୍ଟୀ ସ୍ତ୍ରୀ—

1. Virago; a furious woman.

୨ । ଘୋର ଶବ୍ଦମାଳୀ ସ୍ତ୍ରୀ—

2. A very dark complexioned woman.

କାଲିକା—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଗତ ବା ଆଗାମୀ କାଲି ସନ୍ତୁଷ୍ଟବା ବା ସନ୍ତୁଷ୍ଟବା—
Kalika 1. Relating to or happening yesterday
କାଲକେର

କାଲକା ୨ । ଅଳ୍ପ ଦିନ ହେଲେ ଜନ୍ମିଥିବା ବା ଜୋଲିଥିବା—
2. Recent; born a few days ago.

(ସଥା—କାଲିକା ଯୋଗୀ ଶିରରେ ଜଟା—ହୁନ୍ଦି. ତିଗର
ଅଳ୍ପକରଣ ।)

କାଲିକାର—ଦେ. ବିଶ—କାଲିକା (ଦେଖ)

Kalikāra

Kalikā (See)

କାଲିକା ଲାଗିବା (ଗାଲୁ)—ଦେ. ବି—

Kalika lagibā ୧ । ମନୁଷ୍ୟ ଦେହରେ କାଲିଠାକୁରଣିଙ୍କର
ଆବେଦ ହେବା—

1. The spirit of Goddess Kālī descending
on a person.

୨ । (ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ) କୋଧରେ ତଣ୍ଟୁତ୍ତ୍ଵ ଧରିବା—

2. A woman assuming a vixenish manner
through fury of rage.

କାଲିକ—ଦେ. ଅ—୧ । ଗତ କାଲି—

Kaliki 1. Yesterday.

କାଲକେ ୨ । ଆଗାମୀ କାଲି—

କାଲକା ୨. Tomorrow.

ଅଳ୍ପ କଥା କାଲିକ ଅନ୍ତର—ଗର ।

କାଲିଗାଉଡ଼ୁଣି—ଦେ. ବି—୧ । ଚିଲିକାରେ ଦେଖା ଯିବା ଏକପ୍ରକାର

Kaligaurdūnī ପଣୀ—1. A species of bird found
in the Chilka lake.

୨ । କହୁ ପାଦବିଶ୍ଵି ଏକପ୍ରକାର ପୋକ; ଗହୁତୁଣୀପୋକ—

2. A black myriapod (insect).

କାଲିପଢ଼ି—ଦେ. ବି. (ସ. କାଳ ଓ ଘଟା)—ଦୂଆତ; ମସଧାର—

Kalipadḍi

Inkpot.

କାଲିଜ—ସ. ବ. କ. (କଳଙ୍ଗ + ଅ)—

Kalinga ୧ । କଳଙ୍ଗ ଦେଶର ରଜା—

1. A king of Kalinga,

୨ । କଳଙ୍ଗଦେଶବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି—

2. An inhabitant of Kalinga.

୩. ବିଶ—୧ । କଳଙ୍ଗଦେଶସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

1. Relating to the Kalinga country.

୨ । କଳଙ୍ଗଦେଶଜାତ—

2. Produced in Kalinga.

୩ । କଳଙ୍ଗଦେଶବାସୀ—

3. Residing in Kalinga.

କାଲିଙ୍ଗ—ସ. ବ. (କୁ + ଲଙ୍ଗ)—୧ । ସର୍ପ—

Kalinga 1. Serpent.

ସାଧାରଣ ଶୈଳେ ଅପର ସ୍ଥାନେ ସୁତିର ୯ ଚକ୍ରର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ତତ୍ତ୍ଵର ଅଶ୍ଵ ଓ ମାତ୍ରା ମଞ୍ଜରେ ପ୍ରରେତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିରିକ୍ତ ୯ ବା ୧୦ ଚକ୍ର ତ ବୌଣସେ ଦର୍ଶି ବା ମାତ୍ରାୟିକ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିଲେ ଯେବେ ଏ ଘାସାକୋଷର ମିଳିକ ଗେବେ ବେଳେ ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ପଥାକିମେ ଉଚ୍ଚର ବିପଥ୍ୱର ବା ୧୦ ଚକ୍ରର ନର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାୟିକ ଶବ୍ଦ ଶୋଭାକାର ହେବ । ପଥୀ—‘ଗାଉ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଉ’ ଶୋଭିବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଶୋଭିବେ; ‘ବଧ୍ୟ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବଧ୍ୟ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆରିନ୍ଦ’ ନ ଆରିଲେ ‘ଆରିନ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

ଏମାନେ ଅଠଗଡ଼, ମହୁରା, ବଡ଼ଖିମୁଣ୍ଡି ଓ ସାନକିମୁଣ୍ଡରେ ବାସ
କରନ୍ତି । କୌଣସି କନ୍ୟା ପାଇଁ ବର ନ ମିଳିଲେ ସେ ରଜସ୍ଵା
ହେବା ପୂର୍ବରୁ ତାର କେନ୍ଦ୍ରୀୟରେ ପଢ଼ କିମ୍ବା ଜାତିର କୌଣସି
ଦୃକ୍ଷକୁ ନାମମାତ୍ର ବିବାହ କରେ । ପରେ ଉପସ୍ଥିତ ବରପାତ୍ର
ମିଳିଲେ ବୟସା ହେବା ପରେ ଉକ୍ତ କନ୍ୟାର ପ୍ରକୃତ ବିବାହ
ହୁଏ । ବିଧବାଙ୍ଗ ବିବାହ କରିବା ଥରଥଡ଼ା ବର ପ୍ରଥମେ ଗୋଟିଏ
ସାହାଡ଼ା ଗଛକୁ ବିବାହ କରି ପରେ ବିଧବାଙ୍ଗ ବିବାହ କରେ ।
ଏ ବିଧବାଚିବାହକୁ ଥୁଆଥୋଇ କହନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ଜାତିଙ୍କ ପରି
କାଳିଞ୍ଜିମାନେ କିନ୍ତୁ ବା ପିତାଭାତ ମୂରୁର ପରଦିବସ ଖାଆନ୍ତି,
ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟୟ କରନ୍ତି ଓ ଦଶମଦିନ ମୃତବ୍ୟକୁ
ଉଦେଶ୍ୟରେ ଜଳ ଓ ଛଳ ତର୍ପଣ କରି ଗୌର ହୋଇ ଶୁଦ୍ଧ
ହୁଅନ୍ତି । ସତ୍ୟନାର୍ଯ୍ୟର ରଜସ୍ଵା—ଉଜ୍ଜଳ ସାହିତ୍ୟ, କମାଗ ।

କାଳିଦଳନ—ଡେ. ବି. (ସ୍ର. କାଳିସୁଦଳନ)—

Kālidalana කාලයුදෙන (දේශ)

Kāliyadalaṇa (See)

Kālidāsa

ରଚ୍ୟିତା କବିତାଲଗ୍ନୁର —

The famous Sanskrit poet Kālidāsa.
 କାଳଦାସ ଶ୍ରୀ ଶତାବ୍ଦିରେ ବିଜ୍ଞମାହିତ୍ୟ ରାଜାଙ୍କ
 ପରହଙ୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଏକତମ ଥିଲେ । ଏ ରଦ୍ଧବସ୍ତ୍ର,
 ମେଘଦୂତ ଓ ରତ୍ନହାର ପ୍ରଭୃତି କାବ୍ୟ ଏବଂ
 କୋ, ବିଜ୍ଞମୋଦଶୀ, ମାଲବିକାର୍ତ୍ତିନ୍ତି ଆଦି ନାଟକ
 ସାହିତ୍ୟରାଜ୍ୟରେ ଅମରକାର୍ତ୍ତି ରାଷ୍ଟ୍ର ଯାଇଥିଲା,
 ନ ଇଂରାଜ, ଜମୀନ, ଫ୍ରେଣ୍ଟ ଆଦି ଭାଷାରେ ଭାଷାନ୍ତରିତ
 କିମ୍ବା କିମ୍ବାନମଣ୍ଡଳରେ ସମାଦତ ହେଉଥିଲା ।

କାଳ ଦେବା— ଦେ. କ୍ରି— ୧ ଶଗଜର ଅଞ୍ଚଳେ ମେଲାଣି ଆଉ ଦେବା—

Kāli debā 1. To apply sediment of oil on the
কালিদেওয়া axle of a cart for lubricating the
তুলানা nave of the cart-wheel.

୨। (ଲକ୍ଷଣାଥ') କଳଙ୍କିତ କରୁବା—

2. (figurative) To disgrace.

(ଯଥା—ସେ ଅଧିମ ଅମ କରିବେ ହାଜି ଦେଇ ।)

୩ | ଆଉ ସମେ ପଣ୍ଡ ଦରଖାତି ଲାଗେ ଦେବ—

3. To sell commodities on credit

କାହିଁମାତ୍ର = ହେ. ଲି. ପଂ (ଏ. ବାଣୀ)—ଲାଙ୍ଘାନ୍ଦି (ସୋନ୍ଦି)

ପାତ୍ରମଣ୍ଡଳ—ସେ ଏ ସୀ—ଶିଳ୍ପୀ—

Kalinagudi — କାଳିନାଗୁଡ଼ି — **K. K.** — ପଞ୍ଜାବିଶ୍ୱାସ —

1990's day

2 Feminine of K-11 =

୧ । କୃଷ୍ଣ ପତ୍ନୀଙ୍କଶେଷ—
 2. One of the married wives of Kṛushṇa.

୨ । ଅପୁରକନ୍ୟାଙ୍କଶେଷ—
 3. Name of a daughter of a demon.

୩ । (ବୈଦ୍ୟକ) କଳମଜାଣ୍ୟ ରକ୍ତରସ୍ତୁତି ଲଭା—
 7. Ipomoea Turpethum (creeper).

କାଲି ପଥର = ଦେ. ଥ.—(ସ. କଲ୍ୟ+ପରଦିନ) — କାଲିପରି ୧ (ଦେଖ)	Kāli paari	Kalipari (1) (See)
କାଲିପଟା — ଦେ. ବ.— ୧୩୭—୧୩୭ ସାଲର ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ Kalipatā ବ୍ରାହ୍ମ ଓଡ଼ିଶାର ତୁଳକୁଷ ସେଟ୍‌ଲ୍‌ମେଣ୍ଟ୍‌ରେ ଥାମା ପ୍ରକାମାନେ ପାଇଥିବା କାଗଜ ଭିପରେ କାଲିରେ ଲେଖା ହୋଇ ଥିବା ସ୍ଵହକୃତି ବା ପଟା—The paper- slips which were given to tenants by the British Government after the con- clusion of the revenue-settlement of Orissa during 1836-37 A.D.		

- ୨ । ଆଗାମୀ କାଲ୍ ବା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିନରେ—
2. Tomorrow or day after.
- ୩ । (ସ.କଳୁ + ପ୍ରାୟ) ଅକ୍ଷତନ ତଳେ (ପଣ୍ଡ ଥିବା ବିଷୟ);
ସତେ ଯେପରି କାଲି ଘଟିଲା ପର (ପ୍ରତିକ ହେବା ଘଟନା)—
3. (seeming) Like an event of yesterday.

୪. In the very near future.

୧	ଇ	ଉ	ର,ର	ଟ	ଏ	ହସ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମାସିକ ସୁତ୍ତାଗର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଜ୍ଞ	ରୟ	ଉଥ	ଦ
୨	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଅକାଶନ୍ତର୍ବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରକନ୍ଦ୍ରସ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ର୍ଯ୍ୟ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ	

କାଲିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାଠ) —କ୍ର.— ବନ୍ୟକ୍ତନୂମାନଙ୍କୁ ଶିକାଘର ମଞ୍ଚ
Kālibā ଆଡ଼କୁ ଘରୁଡ଼ାଇ ଅଣିବା—To drive wild animals towards the high platform or

କାଲିବାସି—ଦେ. ବି. (ସହଚର)—ଦୋକାନଠାରୁ ଉଥାରରେ ସରଦା
Kālibāsi ପଢ଼ ନେବାଆଣିବା—Credit transactions of commodities from a grocer.

ଦେ. ବିଶ—ଧାର ଉଥାରରେ ବିକାଚଣା ହୋଇଥିବା—
Purchased or sold on credit.

କାଲିବେଚ୍ଛି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼କାଠ) ବି.—ନୂବାଡ଼ (ଦେଖ)
Kālibeti Nubārdi (See)

କାଲିବେତ—ଦେ. ବି.—ବେତର ପ୍ରକାରରିଶେଷ; ବେତ (ଦେଖ)
Kālibeta A kind of Ratan cane.

କାଲିମ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—(କାଳ + ରବାର୍ଥେ. ରମନ୍) —୧। କୃଷ୍ଣତା—
Kālimā 1. Blackness.

୨। ମଳନତା—2. Stain.

୩। ଅନ୍ଧକାର—3. Darkness.

କାଲିମାଟି—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ସିଂହତୁମ କିଛାର ଜାମଶେଦପୁର ବା
Kālimāti ଟାଟାନଗରର ପୂର୍ବ ନାମ—The former name of Jamshedpur in the district of Singhbhum.

[ଦ୍ୱ—ଏଠାରେ ଟାଟା କମ୍ପ୍ୟୁଟର ପ୍ରକାରର କୃଷ୍ଣତା କାରଣାନ୍ତରେ ଅଛି ।]

କାଲିମୁଖୀ—ପ୍ରାଦେ. (ଅଳ) ବି.—ଧାନଗଛକୁ ନଷ୍ଟ କରିବା ଏକପ୍ରକାର
Kālimukhi ପୋକ—A species of insect harmful to the paddy plant.
କାଲମୁଖୀ

କାଲିମୋହୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସିଂହତୁମ; ଭୁଲ. ବଂ କାଲମେଘ) ବି.—
Kālimohu ଚିରେଇଚା; ସବତକ୍ରା (ଦେଖ)—Jabatikta (See)

କାଲିୟ—ସ. ବିଶ. (କାଳ + ସମ୍ବାର୍ଥେ. ରୟ)—କାଲସମ୍ବାଯ—
Kāliya Pertaining to time; temporal.

ସ. ବି.—୧। କାଲୟନାଗ (ଦେଖ)
1. The Kāliya Nāga (See)

୨। ପିତାଚନ୍ଦନ (ଦେଖ)
2. Pitachandana (See)

କାଲିୟାଗଞ୍ଜନ—ସ. ବି ଓ ବିଶ.—(କାଲୟ + ଗଞ୍ଜନ)
Kāliyagañjana କାଲୟଦଳନ (ଦେଖ)

Kāliyadañjana (See)
କାଲିୟଦମନ—ସ. ବି. ଓ ବିଶ.—(କାଲୟ + ଦମନ)—

Kāliyadamanā କାଲୟଦଳନ (ଦେଖ)
Kāliyadalana (See)

କାଲିୟଦଳନ—ସ. ବି.—୧। (ଗୁଣୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଲୟ + ଦଳନ)—
Kāliyadalana ଶବ୍ଦକ୍ଷକାର କାଲୟନାଗର ନିର୍ଯ୍ୟାତଳ—

The crushing of Kāliya Nāga by Śrikrushṇa.

୧। (କାଲୟକୁ ଦଳନ କରିଥିବାରୁ) ଶକ୍ତି—

2. A name of Śrikrushṇa.

ସ. ବି.—ସ. ବିଶ. ପୁଂ—(ବଦ୍ରସ୍ତୁତି) —କାଲୟର ଦଳନକାରୀ;
କାଲୟକୁ ଯେ ପରାଜିତ କରି ଅଛନ୍ତି—One who has crushed or vanquished the Kāliya Nāga.

କାଲୟ ନାଗ—ଦେ. ବି—ସମୁନାରେ ବାସ କରୁଥିବା କାଲନାଗର୍ଷ—
Kāliya nāga The black cobra of the river Jamunā.

[ଦ୍ୱ—ଏ କଦମ୍ବପୁଷ୍ଟ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଷଧର; ଏ ସମୁନାରେ ବାସ କରୁଥିବାରୁ ଯମୁନାର ଜଳ ବିଷମୟ ହୋଇଥିଲା, ଏମନ୍ତ ବି, ସେ ଜଳକୁ ଝର୍ଷ କଲେ ପ୍ରାଣୀମାନେ ମରି ଯାଉଥିଲେ ।

ଶକ୍ତି ଏହା ନିବାରଣ କରିବା ପାଇଁ ସମୁନାରୁ ଲକ୍ଷ ଦେଇ ଜଳକୁ ମହୁନ କରି ଏ ନାଗର ପଣୀ ଭୂପରେ ଉପରେ ଉଠି ତାକୁ ଦଳନ କଲେ ଓ ସେ ଶକ୍ତିକୁ ଶରଣ ପଣୀବାରୁ ତାକୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ରହିବାର ଅଦେଶ ଦେଇ ଶକ୍ତି ପରାଜିତ ସମୁନା ନିବାରୁ ଏହାର ବିଷକୁଳାରୁ ମୁକ୍ତ କଲେ ।]

କାଲଶି (ଇତ୍ୟାଦି)—କାଲଶି ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)
Kāliśi etc. (See)

କାଲିଷ୍ଟ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କାଳ = କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ + ଅତିଶୟାର୍ଥେ. ଇଷ୍ଟ) —
Kāliṣṭha ଅତିଶୟ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣଦିଶିଷ୍ଟ—

(କାଲିଷ୍ଟ—ଶ୍ଵର) Of deep black colour.

କାଲ ସରଦା—ଦେ. ବି—ନଗଦ ଧନ ଦିଅ ନ ଯାଇ ଉଥାରିଯାରେ
Kāli saudā ଦୋକାନଠାରୁ ନିଆଯିବା ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ—
Commodities purchased from a grocer on credit.

କାଲିଷ୍ଟ—ଦେ. ବି (ସ. କାଲୟ + ସର୍ପ)—
Kāliṣṭha କାଲୟ (ଦେଖ)

Kāliya (See)
କେବଣ ହେଉ କାରିଷ୍ଟ
ଶତରୂ ରମଣକ ଧାର । ନଗରାଥ. କରବନ୍ତ ।

କାଲିହ୍ରଦ—ଦେ. ବି—ସମୁନା ନିଷାର ଗ୍ରୁହିଷେ—
Kālihṛada A place of deep water in the river Jamunā.

(ସଥା—ଏହି ଗ୍ରୁହିରେ କାଲୟ ସର୍ପ ବାସ କରୁଥିଲା ।)
ରୂପ କେବଣ ପରିଷାପ
ଶତରୂ ଯେ ଧର ମାତ୍ରରେ । ନଗରାଥ. କରବନ୍ତ ।

କାଲୀ—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କାଳ + ସ୍ତ୍ରୀ ବି)—
Kāli ୧। ତତ୍ତ୍ଵାଖେତ୍ର କାଲରୂପିଣୀ ଶକ୍ତି; କାଲକ

ଦେଖ; ଶିବପାତ୍ରୀ; ତତ୍ତ୍ଵ—
1. Goddess Chandī or Kālikā.

ସାଧାରଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅପର ସ୍ମୃତି ଏ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି , ତତ୍ତ୍ଵର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଛେବି ୧ ବା ୨ ତତ୍ତ୍ଵର କୌଣସି ଦର୍ଶକ ବା ମାନ୍ୟପ୍ରତିଷ୍ଠାନି ଗୋଟିଲେ, ପେବେ ଏ ରୂପାବୋଷରେ ନ ମିଳିବ ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସାଧାରଣେ ଚକ୍ରର ବିଷୟରେ , ବା ୫ ତତ୍ତ୍ଵର ଦର୍ଶକ ବା ମାନ୍ୟପ୍ରତିଷ୍ଠାନି ପଥ ଗୋଟିବାରୁ ଦେବ । ସଥା—‘ରାତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋଟିବେ; ‘ରଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଦ୍ଧ’ ଗୋଟିବେ; ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜନ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ୍’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

[ଦ୍ର—ଏ ମୁଣ୍ଡି ଚକୁର୍ଦ୍ଧ୍ଵା, ନଗ୍ନୀ, ନୈଳକଣ୍ଠୀ, ମୃଣମାଳା-ଧାରଣୀ; ଏକ ଡାହାଗ ଦସ୍ତରେ ଖଣ୍ଡ (ଖଣ୍ଡା) ଓ ଅପର ଏକ ବାମ ଦସ୍ତରେ ନରମୁଣ୍ଡ (ଖପର) ଧାରଣ କରି ଶିବଙ୍କ ଉପରେ ଦଶାୟମାଳା ।]

୧। କୃଷ୍ଣବଣ୍ଣୀ ସ୍ତ୍ରୀ—

2. Dark-complexioned woman.

୩। ଧୀକରଣଜକନ୍ୟା ସତ୍ୟବଜ୍ଞ; ମହୀୟକା; ବ୍ୟାସଦେବକା
ମାତା—3. Satyabati, the mother of sage
By *Vyas*.

୪। ନବ ମେଘମାଳା—4. New clouds.

୫। କୃଷ୍ଣପକ୍ଷର ରାତି—5. Dark night.

୬। ଭିତ୍ରା ସ୍ତ୍ରୀ—6. Virago; vixen.

୭। କାଳକା (ଦେଖ)

7. *Kalijai* (See)

[ଦ୍ର—କାଳରୂପୀ ଶିବଙ୍କର ଶକ୍ତି କାଳୀ ନାମରେ ପରିଚିତା;
ଚଣ୍ଡ୍ୟର ବଧ ସମୟରେ ଏହାକର ଉତ୍ସବ; ଏ ରକ୍ତଶାଳର ରକ୍ତ
ପାନ କରିଥିଲେ । ଦଶ୍ୟକ ସମୟରେ ସତ୍ତା ଏହି ମୁଣ୍ଡି ଧାରଣ
କରିଥିଲେ ।]

ଦେ. ବି—୧। କାଳ (ଦେଖ)

1. *Kali* (See)

୨। ରଗବିଶେଷ—2. A kind of metre.

ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ରଗ ଦେଖ)—କୃଷ୍ଣବଣ୍ଣିବଣ୍ଣୀ (ସ୍ତ୍ରୀ)—

Dark-complexioned (woman).

ଏକର୍ତ୍ତା କାଳୀ, ପିତ୍ତତ କାତ କୋତଳ ମାତା—ତତ୍ତ୍ଵ ।

କାଳୀ—ପାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର ଓ ମେଘମାଳା) ବି. (ଲ ପ୍ରାନରେ ଲ
Kālī . ଉତ୍ତାରଣ)—କାଳୀ (ଦେଖ)

Kāli (See)

କାଳୀ କୋତସ୍ତ—ଦେ. ବିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସବତର)—

Kāli kotari କୃଷ୍ଣବଣ୍ଣି ଓ ଅପରଷ୍ଟତା (ସ୍ତ୍ରୀ)—

Dirty and of dark complexion (woman).

କାଳୀଗାଉ—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ—କୃଷ୍ଣବଣ୍ଣି ଗାଲୁ—

Kāligāi Black coloured cow.

କାଳୀଗାଉ ରଜେ ଗୋଠ—ତତ୍ତ୍ଵ ।

କାଳୀଜର—ଦେ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. କାଳି + ଜୟ)—

Kālijai ତତ୍ତ୍ଵକା ତ୍ରୁଦ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ କୁଦୁ ଶୈଳରେ
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ତାକୁରଣୀ—A Goddess on a
crag islet in the Chilka lake.

କାଳୀଜର ତେବେ ଅଗର ପତି ସେ ଗିରବଢା । ରଧାକାନ୍ତ. ଦେଖ ।

କାଳୀଜର ଗଣ୍ଡ—ଦେ. ବି—କାଳଜର ଦ୍ଵୀପର ଗୁରୁ ପାଖରେ ଥିବା
Kālijai ganda ତତ୍ତ୍ଵକାର ଗଣ୍ଡରତମ ଅଂଶ—

The deep part of the Chilka lake round
the Kālijai crag.

କାଳୀଜର ମୁଣ୍ଡିଆ—ଦେ. ବି—ତତ୍ତ୍ଵକା ତ୍ରୁଦର ପଣ୍ଡିମ ଦିଗ୍ପୁର ଗଣ୍ଡ
Kālijai mudia ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଦ୍ଵୀପଶୈଳଦିଶେ—

Name of a small craggy islet in the
Chilka lake.

[ଦ୍ର—ଏହି ମୁଣ୍ଡିଆରେ କାଳୀଜରତାକୁରଣୀ ଅଛନ୍ତି । ନାବିକ
ମାନେ ନିର୍ମପଦରେ ଗନ୍ଧବ୍ୟାପ୍ତାକରେ ତଙ୍ଗା ପଥାଇରବା ପାଇ
କାଳୀଜରତାକୁରଣୀଙ୍କୁ ମାନସିକ କରି ସାତିଥ୍ବବା ଛେଳ ଓ କୁକୁତ୍ତା-
ମାନଙ୍କୁ ବଧ ନ କରି ଏହି ଟାପୁରେ ଶୁଦ୍ଧିଦେଇ ଅସନ୍ତି । ଟାପୁର
ପ୍ରସ୍ତରମୟ । ଏଥରେ ବଢ଼ିଲ ବୃକ୍ଷଲତାଦି ନ ଥିବାରୁ ଏବଂ
ଚର୍ବିଗ୍ରହ ତତ୍ତ୍ଵକାର ଜଳ ଲବଣ୍ୟକୁ ଥିବା ହେଉରୁ ଏ ଜୀବମାନେ
ଶାଦ୍ୟ ଓ ପାନ୍ୟର ଅଭିବରେ ବହୁ କଞ୍ଚୁରେ ଦିନାକାରେ ବହୁ
ଶେଷରେ ଅକାଳରେ ପ୍ରାଣ ଦସ୍ତାନ୍ତି; ତତ୍ତ୍ଵକାର ଭ୍ରମକୁଳରେ ଥିବା
ବାଲୁଗୀଁ, ପାରବୁଦ ଅଧି ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକେ ସମୟେ ସମୟେ ଏଠାକୁ
ତଙ୍ଗାରେ ଥାଏ ଭେଜି କରନ୍ତି ଓ ବିପଦ ସମୟରେ ତାକୁରଣୀଙ୍କୁ
ଛେଳ କୁକୁତ୍ତା ଆଦି ମାନସିକ କରନ୍ତି ବା ଯାଚନ୍ତି ।]

କାଳୀଜାଉ (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ବି—କାଳୀଜର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Kālijai (etc)

Kālijai etc (See)

କାଳିକ—ସ. ବିଶ. (କାଳ + ରବାର୍ଥୀ. ରନ)—କାଳ ବା ସମୟରେ
Kālinā ଘଟୁଥିବା—Happening in (time).

[ଦ୍ର—ଏ ଶଦର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପ୍ରୟେଗ ନାହିଁ । ଏହା ଅନ୍ୟ ଶକ୍ତି
ସଙ୍ଗେ ପ୍ରସ୍ତର ହୁଏ । ସଥା—ପୂର୍ବକାଳୀକ, ଏକକାଳୀକ,
ପରକାଳୀକ, ଗମନକାଳୀକ, ଭ୍ରମନକାଳୀକ, ସନ୍ଧାକାଳୀକ,
ତତ୍ତ୍ଵକାଳୀକ ଇତ୍ୟାଦି ।]

କାଳିପୂଜା—ସ. ବି. (ତଣ୍ଟ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଳି + ପୂଜା)—

Kālipūjā ୧। କାଳୀତାକୁରଣୀଙ୍କ ପୂଜା—

1. Worship of the Goddess Kāli.

[ଦ୍ର—କାର୍ତ୍ତିକ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଚକୁର୍ଦ୍ଧ୍ଵା ତିଥରେ କାଳୀମୁଣ୍ଡିକର
ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ପୂଜା କରାଯାଏ ।]

The 14th day of the dark fortnight of
the month of Karttika when the image
of Kāli is set up and worshipped.

କାଳୀୟ—ସ. ବି. (କାଳ + ବବାର୍ଥୀ. ଭୟ)—

Kāliya ୧। ପାଇପନ୍ଦନ (ଦେଖ)

1. Pitachandana (See)

୨। ଅଗୁରୁ (ଦେଖ)

2. Aguru (See)

୩। ଗୁଗୁଳ (ଦେଖ)

3. Guggula (See)

କାଳୀୟକ—ସ. ବି. (କାଳ + ଭୟ + କ)—

Kāliyaka ୧। ପାଇପନ୍ଦନ (ଦେଖ)

Pitachandana (See)

୧	ଇ	ଉ	ଚର	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସ୍ମରଣର	ଶ	କ	ଶ୍ଵର	ଙ୍ଗ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ହ
୨	ଇ	ଉ	ଚର	ଟ	ଏ	ଅନୁନ୍ତିକ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵର	କ	ଶ୍ଵର	ଙ୍ଗ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ହ

୨ । କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦନ—2. Aloeswood; Eaglewood.

* । କୁଞ୍ଜମ (ଦେଖ)

3. Kunkuma (See)

୪ । ଶିଲାଜରୁ (ଦେଖ)

4. Silajatu (See)

* । ଦାରୁହରିଡ଼ା (ଦେଖ)

5. Daruharidra (See)

କାଳ—ଦେ. ବ—କାଳିତରଣର ଛାକ ନାମ—

Kālu Name for calling Kālicharana.

ଦେ. ଅ—(ଅମୂଳ) ସମୟରୁ ଅରମ୍ଭ କର—

Since (such) a time.

ପିଲାକାଳ କାଳୁ ଅଟେ ଘରମୂଳା—ତରା ।

କାଳୁ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବ—ଗ୍ରାମଦେବତାଙ୍କ ପୂଜକବିଶେଷ—

Kālu The worshipper of a village Goddess.

କାଳୁଆ—ଦେ. ବ—୧ । ହାତଗୋଡ଼ ଫଳୁଚିତ ହୋଇ ଗଢ଼ିଯୁଣ ହେବା

Kāluā ବାତବିକାରବିଶେଷ; ବାତବିକାର—1. A disease

ଅସାଡ୍ . contracting the limbs and making
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତମ ଫ୍ରିଗି; paralysis.

୨ । ଜାତିୟ; ଜଡ଼ିତା—2. Inertness.

ଦେ. ବିଶ—୧ । ଶିଳାଲ; କାକରିଆ—

1. Very cool; frigid.

୨ । ଜଡ଼ି; ଅରଳ—2. Stationary; inert; motion-
less.

୩ । ବାତରୋଗ ଯୋଗୁଁ ଅରଳାଙ୍ଗ—

3. Palsied; paralysed.

୪ । ଶୁର୍ଷଗ୍ରହିତ—4. Benumbed.

କାଳୁଆ ମନ୍ତ୍ର—ଦେ. ବ—ଯେଉଁ । ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗଦ୍ୱାରା ଶଶରର ଅଙ୍ଗ-

Kāluā mantra ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଜଡ଼ି ହୋଇ କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରିବାର

ଶକ୍ତି ରହିଛ ହୁଏ—A magical incantation
which makes the body inert and
insensible to pain.

କାଳୁଆ ମାରିବା—ଦେ. ବ—ହାତଗୋଡ଼ ପ୍ରଭାବ ବିଶେଷ ଶୈତ୍ୟ

Kāluā māribā ଯୋଗୁଁଜଡ଼ି ହୋଇଯିବା; କାଳ ମାରିଯିବା—

The state of the limbs becoming
insensible and inert owing to
extreme cold.

କାଳୁଣି—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବ—ଶିକାର କରିବାକୁ ଜଗି ବିଶ୍ଵିଷ୍ଵିବା

Kāluṇi ଶିକାରୀଙ୍କ ପାଖରୁ ଜଙ୍ଗଲର ଗୁରିଆଡ଼ୁ ବଣଜନ୍ମୁକୁ ଯେଉଁ

ଲୋକମାନେ ଘରଭାଇ ଆଣନ୍ତି—Persons who
surround a jungle and drive wild
beasts (by closing up the circle) to the
hunter; the beaters.

କାଲୁଣିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବ—କାଲୁଣି (ଦେଖ)

Kāluṇiā

Kāluṇi (See)

କାଲୁଣିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଡ଼ିଜାତ) ବ—କାଲୁଣି (ଦେଖ)

Kāluṇiāñ

Kāluṇi (See)

କାଲୁଣି—ଦେ. ବଣ. ସୀ—କାଲର ଶୀଲଙ୍ଗ; ଶ୍ରବଣଶକ୍ତିଯୁକ୍ତା (ସୀ)—

Kāluṇi

Deaf (woman).

କାଳୁଷ—ଗ୍ରା. ବି. (ସୀ. କାଳୁଷ)—୧ । ସନ୍ଦେହ—1. Doubt.

Kāluṣa

୨ । କପଟ—2. Insincerity; hypocrisy.

* । ପାପଚନ୍ଦା—3. Sinful thoughts.

୪ । ଦୋଷ—4. Fault; defect.

କାଳୁଷ୍ୟ—ସ୍ତ. ବି. (କାଳୁଷ + ଶବ୍ଦେ. ସି)—୧ । କାଳୁଷତା; ପାପ—

Kāluṣhyā

1. Sin.

୨ । ମଳନତା; ଗୋଳା ଅବସ୍ଥା—2. Foulness; turbidity.

୩ । କପଟ—3. Insincerity.

କାଳୁଷୁଣି—ଦେ. ବି. (ସ୍ତ. କାଳ = କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ)—

Kāluṣunī

୧ । ଘୋର କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଦର୍ଶକାୟ ଶୁଭ୍ରବୈମୁଣ୍ଡା ସୀ—

1. A woman of very dark complexion
and huge proportions and with hairs
flowing.

୨ । (କାଳଶିର ଶୀଲଙ୍ଗ) କାଳଶୁଣୀ; ଯେଉଁ ଶୀଲେକଠାରେ

ଦେବତା ଭାବ ହୁଅ ହୁଅନ୍ତି; ଯେଉଁ ଶୀଲ ଠାକୁରଣୀ
ଲୁଗନ୍ତି—2. An inspired woman; a woman

on whom the spirit of a Goddess
descends and appears.

କାଳେ—ଦେ. ଥ. (ସ୍ତ. କାଳେ)—୧ । କେଜାଣି ଥିବା; ପଛେ—

Kāle

1. Lest.

କିଜାନି କାଳେ ପ୍ରୋତ ହେବ ନିର୍ମଳ ହୁବେ ଏହ ଥିବା ।

କାମାଜାନେ; ଶାୟଦ

ନଧୁମୁକ, କବତା ।

୨ । ବୋଧ ହୁଏ—2. It seems.

କାଳେ; କବେ ୩ । ସମ୍ଭବତଃ—3. Perhaps.

କର

୪ । ସମୟରେ—4. In time.

* । ବହୁଦିନ ପରେ—5. A long time after.

୫ । ସମୟକମେ; କେବେ—6. In course of time.

୬ । ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟକରେ—1. In future.

ପରିବର୍ତ୍ତନ ପର ଏଥରୁମ, ପର କ ହୋଇବ ବାବଳ ।

ବରସ୍ତୁମ୍. କଣେଇତମ୍. ଗ. ଗାତ ।

କାଳେ କାଳେ—ଦେ. କି. ବିଶ—୧ । ବହୁକାଳ ହେଲେ; ଅବସମାନ

Kāle kāle

କାଳରୁ—1. From time immemorial;
for ages past.

୨ । ସୁଗେ ସୁଗେ; ସୁଗୁଗୁନୁବେ—

2. From time to time; from age to age.

ସାଧାରଣ ରେଖେ ଅଗର ପୃଷ୍ଠାରେ ମୁହଁତ ୯ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଚକ୍ରର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ନିଖରେ ପ୍ରତିବଦିତ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୯ ବା ୧୦ ଚକ୍ରର ବୌଣୀ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେ ଶବ୍ଦରେ ଶବ୍ଦରେ ନ ନିତିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ରର ରହୁର ବସନ୍ତ ୨, ବା ୩ ଚକ୍ରର ବସନ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭନାକୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ କିମିରେ ‘ଗାର’ ଶୋଭନେ; ‘ଭୂତ’ ନ ନିତିଲେ ‘ଭୂତ’ ଦେଖିବେ; ବନ୍ଧୁ କି ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଡ଼’ କି ପାଇଲେ ‘ଅଳବଡ଼’ ଦେଖିବେ ।

୩ । ଚିରକାଳ—3. For ever.

ପେହି ପ୍ରକାରେ କର୍ମ ରେଖ, କାଳେ କାଳେ କୋହେ ସମୋଗ ।

ପ୍ରାଚୀ. ନିର୍ଗଣ୍ଯମାହୟା ।

କାଳେକେ—ଦେ. କି. ବିଶ—କାଳେ—୪-୭ (ଦେଖ)

Kāleke

Kāle 4-7 (See)

କାଲେଣ୍ଟର—ବୈଦେ. ବ. (ଇ. କାଲେଣ୍ଟର)—ଦିନ ଓ ତାରକଙ୍ଗାପକ
Kālendara ପଞ୍ଜିକା ବା ପଢ଼—

କାଲେନ୍ଡର

Calendar.

କେଲେଟର; ଜାରୀ

କାଳେବର—ଦେ. ବି.—୧ । ଭ୍ରମକ ବ୍ୟବହୃତ ଗଦାବିଶେଷ—

Kālebara 1. A club used by Bhîma, one of
the Pândabas.
କାଳେବର ଶବ୍ଦ ପେ ବହୁର ବୁକୋଦର ।

ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ଭ୍ରମ ।

୨ । ବନବିଶେଷ—2. Name of a forest.

ବାନଦୀ ନାମ ଶବ୍ଦ କାଳେବର ବନ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ. ବନ ।

କାଳେ ଭଦ୍ରେ—ଦେ. ଅ.—୧ । କଦାଚିତ୍; କଦବା; କେବେ—

Kāle bhadre

1. At any time; ever.

କାଲେଭଦ୍ରେ ୨ । ସବୁଦନେ; ଚିରକାଳ—

କମ୍ଭିକମ୍ଭି

2. For ever.

୩ । ଅକୟାତ୍; କୁଚିତ୍—3. Scarcely; at times, few
and far between.

କାଲେୟ—ହ. ବି.—(କାଳ ବା କଳ + ଭବାର୍ଥ. ଏୟୁ)—

Kāleya ୧ । ସକ୍ତି; କଲଜା—1. Liver.

୨ । ପୀତଚନନ (ଦେଖ)

2. Pitachandana (See)

୩ । ଥିରୁ; କୁଷ୍ଟଚନନ—3. Aloeswood.

୪ । (କାଳ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥ. ଏୟୁ)—କାଳବୈତ୍ୟର ପୁଣ;
ଦୈତ୍ୟବିଶେଷ—4. Name of a demon, son

Kāla.

ହ. ବିଶ.—୧ । କାଳସମକ୍ରମୀ—

1. Relating to kāla (See)

୨ । କଳକାଳ ସମକ୍ରମୀ—

2. Relating to the Kāli Age.

କାଲେଶ—ହ. ବି. (ଶ୍ରୀ ରତ୍ନ; କାଳ + ରତ୍ନ) —୧ । (କାଳ ପ୍ରବତ୍ତିକ

Kālesa ଥିବାରୁ)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.

୨ । ଶିବ—2. Siba.

୩ । ମକାର ବର୍ଣ୍ଣ—3. The letter ‘m’.

କାଳେ ସକାଳେ—ଦେ. ଅ.—୧ । କୌଣସି ସମୟରେ; କେବେ—

Kāle sakāle 1. At any time; ever.

ଏହି ପୁଣ୍ୟ ପରିବହନ କାନେଷବାରେ ଦେଖିବାର ଶବ୍ଦ ।

ପଞ୍ଜିମୋହନ. ପକ୍ଷ୍ୟମ୍ୟ ।

୩ । କଦବା; କୁଚିତ୍—2. Scarcely, if ever.

କାଲେ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) ବି.—ଗ୍ରାମଦେବତାଙ୍କ ସେବକ—

Kālo

The priest of a village Goddess.

କାଲୁ—ଗ୍ରା. ବିଶ. (ହ. କଲ୍ୟ) —କାଲିକା (ଦେଖ)

Kalkā

Kālikā (See)

କାଲକାରୀ କାଲୁଘୋଗୀ ଶିରରେ ଲକ୍ଷ । ହୁନ୍ ପ୍ରବନ୍ଦନର ଅନୁକରଣ ।

କଲକା

କାଲୁନିକ—ହ. ବିଶ. (କଲନା+ସମ୍ବନ୍ଧାର୍ଥ. ଇକ) —୧ । ଅନୁମାନକ—

Kālpanika

1. Imaginary; fanciful.

୨ । କଲୁନାପ୍ରତ୍ୟୁଷ—2. Born of fancy.

୩ । କଲୁନାରେ ମାତ୍ର ଥିବା; ଅବାସ୍ତବ—

3. Not actually in existence.

କାଲ୍ଲା—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିମାଧୁର) ବି. (ହ. କାଲବେଙ୍ଗ) —

Kalla

Kalar (See)

କାଲ୍ଲୁଡ଼ି—ପ୍ରାଦେ.—୧ । (ଫିରୁମୁମୁ) —ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ମାଉ ବାରୁଦ୍ଧା—

Kālhurdi

She-calf.

୨ । (ଗଢ଼ିଲାବ) ବ. ପୁଂ—ଦାମୁଡ଼ି—

2. A young bullock.

କାତ୍ତାଳ—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. କାତ୍ତାର) —କାତ୍ତାଳ (ଦେଖ)

Kātāj

Kātāj (See)

କାତ୍ତାର—ବୈଦେ. ବି. (ଆ. କାତ୍ତାର) —ଶେଷ; ଅଖର—

Kātār

The end or finish; conclusion.

କାବାର

(ଯଥା—ମାସ କାବାର; ସଞ୍ଚା କାବାର ।)

କାବାର

ବିଶ.—ଅଖର ହୋଇଥିବା; ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା—Completed.

କାବାର କରିବା—ଦେ. କି.—୧ । (କାଳ) କାହିବା; (ସମୟ) ଅଭିବାହିତ

Kātār karibā କରିବା—1. To spend (time); to pass
away (time).

୨ । ଶେଷ କରିବା—2. To finish; to terminate.

୩ । ତାସ ଖେଳରେ ଉପ୍ରେତ୍ତ ଅବ ପରମିତ ହରିୟକ ସମସ୍ତ

ତାଷ୍କୁଖେଳ କର ସମାପ୍ତ କରିବା—(ଯଥା; ଉପ୍ରେତ୍ତ କାବାର)–

3 To finish playing the last card of a
certain series in card play.

କାବାର ହେବା—ଦେ. କି.—ଅଭିବାହିତ ହେବା—

Kātār heba

To be terminated or finished.

କାବାରହୋଙ୍ଗା

କାବାରହୋଙ୍ଗା

କାତ୍ତାଲି—ବୈଦେ. ବି. (ଆ.)—କାତ୍ତାଲ (ଦେଖ)

Kātāli

Kātāli (See)

କାତ୍ତାଲ (ଆରୁ) —ହ. —୧ । ପାତ୍ର ପାଇବା—1. To shine.

Kās (root)

, 1 ପ୍ରକାଶିତ ହେବା—2. To be manifest.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖାରେ ସତତ ୯ ଦକ୍ଷିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ଏବଂ ଦକ୍ଷିତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ୯ ବା ୧୦ ଦକ୍ଷିତ ବର୍ଷ ବା ମାହାସ୍ଵତ୍ର ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାକୁ ହେବ । ସଥାଗା' ନ ମେଳିଲେ 'ଗାର' ଶୋଭିବେ; 'ବୁଝ' ନ ମେଳିଲେ 'ବଜୁ' ଦେଖିବେ; 'ବଧୁ' ନ ମେଳିଲେ 'ବଜୁ' ଦେଖିବେ; 'ଆଜିନ' ନ ପାଇଲେ 'ଆଜିନ' ଦେଖିବେ; 'ଅଳକତ' ନ ପାଇଲେ ଅଳକତ ଦେଖିବେ ।

ପାଖରେ ରହି କପିଲ କ୍ରମେ ପ୍ରତିରୂପ ନିର୍ଦ୍ଦର୍ଶନ ଦେଖାଇଲେ ଓ କହୁବିନ ପରେ ରାଜା ତାଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରୀ କଲେ । ରାଜା ଅୟୁନ୍ଦିକ ଥୁବାରୁ ମଲ୍ୟପୂର୍ବରୁ ସେ କପିଲଙ୍କୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ମନୋମାତ କଲେ । ରାଜାଙ୍କ ଅନ୍ତେ କପିଲ କପିଲେନ୍ଦ୍ର ଦେବ ନାମରେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜଗାସାରେ ବସିଲେ । କପିଲ ରାଜା ହେବାର ଶୁଣି, କାଣ୍ଡି କପିଲଙ୍କର ପୂର୍ବ କଥାରୁ ସୁରଣ କରି ବିଗ୍ରହୁଥାଏ "ଆଉ କାଣ୍ଡିଆ କପିଲା ଦେଟ କାହିଁ ଯେ ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବ ?" ଏହି ବିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଉପରେ ଏ ପ୍ରବନ୍ଦ ଗଠିତ । ବୃଦ୍ଧାସିନ୍ଦ୍ର—ଉତ୍ତରି ଉତ୍ତରି ଉତ୍ତରି ।]

**କାଣ୍ଡି—ସ. ବି. (କାଣ୍ଡି + ସାର୍ଥରେ. କ)—କାଣ୍ଡି (ଦେଖ)
Kāsika
Kāsī (See)**

କାଣ୍ଡିନ୍ଦ୍ର—ଦେ. ବି. (ସ. କାଣ୍ଡିମର୍ଦ୍ଦ)—

Kāsindī ୧ । କାଣ୍ଡିମର୍ଦ୍ଦ (ଦେଖ)

1. Kāsamardda (See)

' । କଞ୍ଚା ଅମର୍କୁ ଟାକୁଆ ସହିତ ଚିତୁଡ଼ା କରି କାଷ ସେଥିରୁ କୋଇଲି କାଢିଦେଇ ସେଥିରେ ବେସର ଗୋଲାଇ ସେଇଷ ତେଲରେ ସନ୍ତୁଲ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଯିବା ଆଗୁ—

2. A kind of mango-pickle.

**କାଣ୍ଡିବା—ଦେ. କି. (ସ. କାଣ୍ଡି)—କଣ୍ଣାଳାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବା ଖଙ୍ଗାର
Kāsibā ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ଶବ୍ଦ କରିବା; କାସିବା—
କାଣ୍ଡି
କାଣ୍ଡିକନା, ଖାସନା**

କାଣ୍ଡିମୀରୀ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. କାଣ୍ଡିର)—କାଣ୍ଡିର (ଦେଖ)

Kāsimīrī

Kāsimīrā (See)

କାଣ୍ଡିମୀରା—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. କାଣ୍ଡିଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ)—

Kāsimīrī କାଣ୍ଡିର ଦେଶଜାତ କୁଣ୍ଡଳିଶ୍ଵରୀ ବଡ଼ ତେଳ—

A goat of large breed and with spiral horns found in Kashmire.

କାଣ୍ଡି—ସ. ବି. (କାଣ୍ଡି ଧାରୁ = ଅପି ପାଇବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ର + ସି. ର)—

Kāsī କାଣ୍ଡିଶ୍ଵରୀ; ବନାରଷ୍ଟ—Benares.

[ଦ୍ର—ଏହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ବାରଣସୀ; ଏହା ଗଙ୍ଗା କୁଳରେ ଅବସ୍ଥିତ; ଏହାରେ ଗଙ୍ଗା ଉତ୍ତରବାହୀନା ହୋଇ ପରେ ପୁଣି ପୂର୍ବମୁଖରେ ବହିଥାଏ ।

ଏହା ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଉର୍ଧ୍ଵ ସ୍ଥାନ । ସ୍ଵର୍ଗତର୍ଣ୍ଣର କେନ୍ଦ୍ରମୁଖ ବୋଲି ଏହା ପ୍ରାଗୀନ କାଳରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲାଭ କରିଥାଏ । କାଣ୍ଡିରେ ସେହି ମାନମନ୍ଦର ଅଛି ତାଙ୍କୁ ମୋଗଲସ୍ମାର୍କ ଅବବରଙ୍ଗ ସେଇପାଇ ରାଜା ମାନର୍ଷିଦ୍ଵାରା କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିରର ଅନୁକରଣରେ ତିଆର କରାଇଥିଲେ । କାଣ୍ଡି ଜରିର ବୃତ୍ତା ଓ ପୁରୁ କାମ ହୋଇଥିବା ପାଠ-

ଲୁଗା ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ; କାଣ୍ଡି ଇଂରାଜଙ୍କର ଭାବର ଥାଗମନ ପୂର୍ବେ ଜଣେ ନବାବଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଥିଲା । ପରେ ଇଂରାଜଙ୍କ ଅମଲରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ଜମିଦାରୀ ରାଜ୍ୟ ହେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂରାଜ ରାଜ୍ୟମେଷ୍ଟ କାଣ୍ଡିର ମହାରାଜାଙ୍କ ବୁଲିଙ୍ଗ୍ ଚିପ୍ ବା ଶାସକ ରାଜାଙ୍କ କମତାରେ ଭୂଷିତ କର ଥିଲା । କାଣ୍ଡିର 'ବିଶନାଥ' ମହାଦେବ ଓ 'ଅନ୍ଧପୂର୍ଣ୍ଣ' ଦେବୀ ଭାବରେ ଭାବିତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଏଠାରେ ଦଶାଖମେଧ ଘାଟ, ମଣିକଣ୍ଠିକା ଘାଟ ଅଦି ଗଙ୍ଗାକୁଳରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଶବ୍ଦାବନମେତ୍ର ଥାଇ ଓ ବନ୍ଦୁଦୂରରୁ ହିନ୍ଦୁମାନେ କାଣ୍ଡିକୁ ଶବ୍ଦ ଆଣି ଏ ଶୁନାନମାନଙ୍କରେ ଦାହ କରିଲା । ଅନେକ ହିନ୍ଦୁ କାଣ୍ଡି ମେତ୍ରରେ ମୁରୁ ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ତ୍ରରେ କାଣ୍ଡିବାପାଇସ କରିଲା । ଏଠାରେ କାଣ୍ଡି ମହାରାଜାଙ୍କପ୍ରଦତ୍ତ ବିଷ୍ଣୁତ ଜମି ଉପରେ ପଣ୍ଡିତ ମଦନ ମୋହନ ମାଲବ୍ୟଙ୍କ ତେଣ୍ଟାରେ ଗୋଟିଏ ହିନ୍ଦୁ ବିଷ୍ଣବଦ୍ୟାଲୟ ପ୍ରାପିତ ହୋଇଥାଏ । କାଣ୍ଡିରେ ଭାବର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମଗାଲା, ମନ୍ଦିର ଓ ପ୍ରାସାଦମାନ ଥାଏ । ଗଙ୍ଗାକୁଳରେ ନିର୍ମିତ ସୌଧାବଳିର ଦୁଃଖ ଗଙ୍ଗାଗର୍ଭରୁ ନୌକାରେମ୍ବାମାନଙ୍କ ମନକୁ ମୁଖ କରେ । କାଣ୍ଡିର ଦୁଇଟି ଗୋଟିଏ ସୁପ୍ରାକୁ ଶବ୍ଦ ଦେଲେ ବାବ ସବୁ ଗଲମାନଙ୍କ ତତ୍ତ୍ଵା ଖାଗ୍ର ହୋଇଥାଏ । କାଣ୍ଡିରେ ଲକ୍ଷ୍ୟାଧକ ଶିବଲଙ୍ଘଙ୍କ ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଅଛିଲା । କାଣ୍ଡିରେ ଶିବାନୁତ୍ତର କାଳରେ ବୈରିବନଙ୍କ ମନ୍ଦର ଥାଏ । କାଣ୍ଡିରେ ଅଧିକାଂଶ ଗଲର ଚଟାଣରେ କଲାପଥର ବିଶ୍ଵ ହୋଇଥାଏ । କାଣ୍ଡିବିଶନାଥଙ୍କ ମନ୍ଦର ବିମ୍ବାନ ଉପରେ ସୁନାପଥଥ ତୁଆଣି ହୋଇଥାଏ । ମନ୍ଦରର ଶିଖରେ ସୁର୍ଣ୍ଣକଳଶ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥାଏ; ଏହାର ଅନ୍ୟ ସ. ନାମ ବାରଣସୀ; ଦେଶୀୟ ନାମ ବନାରଷ୍ଟ; ଇଂରାଜ ନାମ ବେନାରେସ୍ Benares].

କାଣ୍ଡିଚି—ଦେ. ବି—ଭାବରୁପୁଷ୍ଟ ବା ଦେଶୀୟ ଚିନି—

Kāsichini India-made white sugar.

[ଦ୍ର—ଏହା କାଣ୍ଡି ନିକଟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । ଏହାର ବର୍ଣ୍ଣପକ୍ଷ ଓ ବିଦେଶୀ ଚିନି ପରି ଏହାର ଦାନା ସବୁ ବଡ଼ବଡ଼ ନୁହେ ।]

କାଣ୍ଡିନାଥ—ସ. ବି. (ଦ୍ରୁଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଣ୍ଡି + ନାଥ)—

Kāśinātha ୧ । ମହାଦେବ—1. God Śiba.

୧ । କାଣ୍ଡିରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବିଶେଷର ବା ବିଶନାଥଙ୍କ ଶିବପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
2. The idol of Śiba-linga situate in Benares.

ଦେ. ବି. ଧୁ—ଲୋକଙ୍କ ନାମ—

A name given to males.

କାଣ୍ଡିପ୍ରାତି—ସ. ବି. (ଧୁ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଣ୍ଡି + ପ୍ରାତି)—

**Kāśiprāpti (ହିନ୍ଦୁଙ୍କ ପକ୍ଷରେ) କାଣ୍ଡି ଶେତ୍ରରେ ପୁଣ୍ୟମୟ ମରଣ—
Death in Benares which confers much spiritual benefit on the deceased (Hindu).**

୧	ଇ	ଉ	ବ,ର	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରୀକ ସୁଲ୍ଲାଙ୍ଗର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଛ	ଇୟ	ଇଥ	ଛ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ବେ	ଅକାଶନ ବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦ ପୁଣ୍ଡ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵେ	ଯ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇୟ	ଇଥ	କୁ	ନ୍ତ

[ଦ୍ର—କାଶୀଧାମରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ମୁକ୍ତି ଲଭ ହୁଏ ଏହା ସାଧାରଣ ହିନ୍ଦୁକୁର ବିଦ୍ୟା; ପାଞ୍ଚରେ ଉକ୍ତ ଅଛି—
ଗଙ୍ଗାଧ୍ୟାଂଚ ଜଳେ ମୁକ୍ତ ବାରଣୀଧ୍ୟାଂ ଜଳେ ପ୍ରଳେ
ଜଳେ ପ୍ରଳେ ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦେ ମୁକ୍ତିଃ ଶାପୁରୁଷୋତ୍ତମେ ।]

କାଶୀବାସ—ସ. ବ. (ଗଣୀ ତତ୍; କାଶୀ + ବାସ)—

Kāśībāsa ଶୈଷଙ୍ଗବନ କାଶୀମେତ୍ରରେ କଟାଇ କାଶୀରେ ମଲେ
ପରକାଳରେ ଶିବଲେକ ପାଇବା ଉଦେଶ୍ୟରେ
କାଶୀରେ ରହିବା—Stay at Benares for
passing the old age there with the
hope of attaining beatitude after
death.

କାଶୀ ଚିଶ୍ଵନାଥ—ସ. ବ. (ଗଣୀ ତତ୍; କାଶୀ + ଚିଶ୍ଵନାଥ)—

Kāśī biśwanātha କାଶୀରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବିଶେଷର ଶିବବିଶ୍ଵବ—
The idol of Śiba or Liṅga established
in Benares.

କାଶୀରଜ—ସ. ବ. (ଗଣୀ ତତ୍; କାଶୀ + ରଜନ୍)—

Kāśīrāja ୧ । ବାରଣୀର ରଜା—
1. King of Benares.
୨ । ରଜା ଦିବୋଦାସ—
2. King Dibodāsa of ancient India.
୩ । ଅନ୍ତକୁର—3. The mythological physician
of the Gods.

କାଶୀଲଭ—ସ. ବ. (ଗଣୀ ତତ୍; କାଶୀ + ଲଭ)—

Kāśīlābha କାଶୀପ୍ରତି (ଦେଖ)
Kāśiprāpti (See)

କାଶୀଶ—ସ. ବ. (ଗଣୀ ତତ୍; କାଶୀ + ଶଶି)—

Kāśīśa ୧ । କାଶୀକାଥ (ଦେଖ)
ସ. ପର୍ଯ୍ୟାୟ—
ଧାରୁକାଶିଶ;
ପା. ଶୁକାଶିଶ
ହୀରାକଶ [ଦ୍ର— ଇଷତ୍ ପୀତବର୍ଣ୍ଣ କାଶୀଶକୁ ପୁଷ୍ପକାଶି
କଶିଥ, କୈଶିଥ କହନ୍ତି । ଏହା ଅମ୍ବତିକୁକଶାୟରସ, ଉଷ୍ଣମାର୍ଯ୍ୟ
ପା. କାନେଜରଦ ଓ କେଶର ହିତରର । ଏହା ବାୟୁ, କପ,
ଆ. ଜାନେଅସ୍ପର ନେତ୍ରକଣ୍ଠ, ବିଷ, ମୁଖକୁତୁ, ଅଶ୍ଵା ଓ ଶିତ୍ରରେଷ
ନାଶକ ।]

କାଶୀଶର—ସ. ବ. (ଗଣୀ ତତ୍; କାଶୀ + ଶର)—

Kāśīśwara କାଶୀନାଥ (ଦେଖ)
Kāśinātha (See)

କାଶୀଶିଳ—ଦେ. ବ. (ସ. କାଶୀ ଓ ରା. ସିଲ୍)—

- Kāśisilk କାଶୀ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରେଶମ—Kasi-silk; silk
manufactured at Benares.

କାଶୁ—ବୈଦେ. ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବ. (ରା. କାଶୁଥ)—

Kāśu ୧ । ବାଜାମ ବା ଲକ୍ଷାଆମ (ଗଛ ଓ ଫଳ)—

ହୀଜଲୀବାଦାମ 1. Cashewnut (tree and fruit).

କାତ୍ର ୨ । (ତେ)—ସୁନାମୋହର ବା ମର୍ତ୍ତବ୍ୟାମାଳ—

2. A necklace of gold coins.

କାଶୁଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. (ସ. କାଶ)—କାଶ ରେଗରସ୍ (ପୁରୁଷ);

କାଶୁଅ ସେ ସବୁବେଳେ କାଶୁଆଏ—(a male) Suffering
କେଶେ from cough; always coughing.

ଖୋଲୋଯା; ଝାଁମୁଆ ପ୍ରାଦେ—୧ । (ବାଲେଶ୍ଵର) ବି—

(କାଶେର; କାଶେର—ସୀ), ଗୋଖାମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ଲମ୍ବ ଜାଲର
ମୁଠ—1. A roll of fishing nets used by the

Gokhā fisherman of Balasore.

୨ । (ଗଡ଼କାତ) ବି—ପର୍ବତା ବୋଢା ସାପ—

2. The viper snake living in the hills.

କାଶୁଣ୍ଡ—ଦେ. ବ. (ସ. କାଶମର୍ଦ)—କାଶମର୍ଦ ୧ । ୨ (ଦେଖ)

Kāśundī Kāśamardda 1. 2 (See)

କାଶୁନ୍ଦ—ଦେ. ବ—୧ । (ସ. କାଶମର୍ଦ)—କାଶମର୍ଦ (ଦେଖ)

Kāśundi 1. Kāśamardda (See)

୨ । କାଶିନ୍ ୨ (ଦେଖ)

2. Kāśundi 2 (See)

କାଶେଶୁ—ସ. ବ—କାଶ ୧ (ଦେଖ)

Kāśekshu Kāśa 1 (See)

କାଶେନ୍—ଗ୍ରା. ବ. (ସ. କାଶମର୍ଦ)—କାଶମର୍ଦ ୩ (ଦେଖ)

Kāśendi Kāśamardda 3 (See)

କାଶୁର୍ମା—ସ. ବ—ଗମ୍ବାର୍ମ (ଦେଖ)

Kāśmarī Gambhārī (See)

କାଶୁର୍ମୟ—ସ. ବ—ଗମ୍ବାର୍ମ (ଦେଖ)

Kāśmarjya Gambhārī (See)

କାଶୁର୍ମାର—ସ. ବ. (କଶ୍ମର୍ + ନିବାସାର୍ଥୀ. ଅ; ଅଥବା କାଶ୍ ଧାର୍—

Kāśmīra ଧାର୍ତ୍ତି ପାଇବା + ମୀର)—୧ । ଭାରତର ଉତ୍ତର-

ପୁଷ୍ପକୋଣସ୍ତ୍ର ହିନ୍ଦୁରଜାଙ୍କ ଶାସିତ ଦେଶ—

1. Kashmere; a Hindu state in the
northwest of India.

୨ । ପୁଷ୍ପମୂଳ; ପଦ୍ମମୂଳ—2. The root of lotus
plant; root of Costus Speciosus.

୩ । କୁକୁମ; ଜାପ୍ରାନ୍—3. Saffron.

୪ । ଟାଙ୍ଗଶା—4. Alum; borax.

୫ । କାଶୁର ର ରଜା—5. King of Kashmere.

୬ । କାଶୁର ଅଥବା ଶିଥି—

6. A resident of Kashmere.

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଥିଲେ ପୃଷ୍ଠାରେ ପଢ଼ଇ ୯ ଚକ୍ରର ଅଳକା ଏବଂ ଚକ୍ରର ଅଳକା ଏବଂ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରଙ୍ଗା କରନ୍ତି ଜାହାନ୍ । ଅଛଏବା ୧ ବା ୨ ଚକ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ଗ୍ରାମକୋଷରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାଖିମେ ଚକ୍ରର ବିଷ୍ଵବିତ୍, ଗାଁ ୧ ଚକ୍ରର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାକି ହେବ । ସଥା—‘ବାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ଭୂତ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃତ୍ତ’ ଦେଖିବେ; ‘ବୃତ୍ତ’ ନ ଗାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜିବତ’ ନ ପାଇଲେ; ‘ଆଲକା’ ଦେଖିବେ ।

ସ. ବିଶ—୧. କାଶ୍ମୀର ଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟେକ—

1. Born in or belonging to Kashmere.

୨. କାଶ୍ମୀର ଅଥବାସୀ—

2. Inhabiting the Kashmere country.

କାଶ୍ମୀରଗନ୍ଧକ—ସ. (ବୈଦ୍ୟକ)—ଉତ୍ତରର ବ୍ୟବହାର୍ୟ କାଶ୍ମୀରଦେଶ—
Kāśmīragandhaka ଜାତ ଉତ୍ତରପୁଷ୍ଟ ଗନ୍ଧକବିଶେଷ—

An excellent kind of sulphur found in Kashmere and requisitioned extensively for medicinal purposes.

କାଶ୍ମୀରଜ—ସ. ବିଶ.—(କାଶ୍ମୀର + ଜନ ଥାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତ. ଅ)—

Kāśmīraja କାଶ୍ମୀର ଦେଶ ଜାତ—

Produced in Kashmere.

ସ. ବି.—୧. କୁଞ୍ଜୁମ; ଜାପ୍ରାକ୍ରକେଶର—1. Saffron.

୨. ପଦ୍ମମୂଳ—2. The root of the lotus plant.

କାଶ୍ମୀରଜନ୍ମ—ସ. ବି. (ବହୁଗୁହ୍ବ; କାଶ୍ମୀର + ଜନନ; ମୋ. ୧୯.)—
Kāśmīrajanmā କାଶ୍ମୀରଜ (ଦେଖ)

Kāśmīraja (See)

କାଶ୍ମୀରା—ସ. ବି. (କାଶ୍ମୀର + ଶ୍ଵା. ଅ)—ଅଭିଷା (ଦେଖ)

Kāśmīrā

Atibishā (See)

ଦେ. ବି.—ମୋଟା ଶୀଘ୍ରବିଶେଷ—(ଏହା ପୁଣ୍ଡେ କାଶ୍ମୀର ଦେଶରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା)—A kind of coarse woollen wrapper originally manufactured in Kashmere.

କାଶ୍ମୀରଆ--ଦେ. ବିଶ.—କାଶ୍ମୀରା (ଦେଖ)

Kāśmīriā

Kāśmīri (See)

କାଶ୍ମୀରା—ସ. ବି. ଶ୍ଵା. (କାଶ୍ମୀର + ଶ୍ଵା. ରି)—ଗମ୍ଭାରୀ (ଦେଖ)

Kāśmīri

Gambhārī (See)

ଦେ. ବି.—କାଶ୍ମୀର ଦେଶ ଜାତ କୁଣ୍ଡଳଶିବରିଷ୍ଟ ବଢ଼ି ହେଲି—A goat of large breed belonging to Kashmere, with spiral horns.

ଦେ. ବିଶ.—କାଶ୍ମୀରଦେଶୀୟ—Belonging to Kashmere country.

କାଶ୍ମୀରକଲାଟ—ଦେ. ବି.—(ସ. କାଶ୍ମୀରା + ରାଂ. କ୍ଲଥ୍)—କାଶ୍ମୀର

Kāśmīrikilāt • ଦେଶରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଏକ ପ୍ରକାର ମୋଟା ପଶମୀ

କାଶ୍ମୀରୀକଲାଟ କନା—A coarse woollen stuff or

କାଶ୍ମୀରୀକଲାଟ କନା—A coarse cloth manufactured in Kashmere.

କାଶ୍ମୀରପାତ୍ର—ସ. ବି. (କଶ୍ୟପ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଅ)—୧. କଶ୍ୟପ ବଶୀୟ—

Kāśyapa 1. A sage of the family of Kāśyapa.

, 2. ବୈଶେଷିକ ଦର୍ଶନଶାସ୍ତ୍ରପ୍ରଶ୍ନେତା ଜଣାଦ ବଶି—

2. The compiler of the Baj̄seshika system of Hindu philosophy.

୩. ପୁରାଣୋକ୍ତ ସର୍ବବିଷ୍ଟତବିଷ୍ଟକ ମୁନିବିଶେଷ—

3. Name of a sage who was an expert in curing snake-bites.

[ଦ୍ୱ—ବ୍ରାହ୍ମଣଶାପରେ ପରାମିତକୁ ତର୍କନାମ ଦଂଶନ କରିବାରୁ କାଶ୍ୟପ ଥକ ପାଇବା ଆଶାରେ ତାଙ୍କୁ ସର୍ବବିଷ୍ଟ ମୁନ୍ତ କରିବାରୁ ହସ୍ତିନାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ବାଟରେ ତର୍କନାମ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ଦେବାରୁ ତର୍କନ ତାଙ୍କର ଶକ୍ତି ପରାମାର୍ଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗଛକୁ ଦଂଶନ କଲେ; ଗଛଟ ତର୍କନାମ ମରିଗଲା; ମାତ୍ର କାଶ୍ୟପ ନିଜ କିଦ୍ୟବଳରେ ଗଛଟକୁ ଅବିଳମ୍ବ ବିଶାର ଦେଲେ । ଏହା ଦେଖି ତର୍କନ କାଶ୍ୟପକୁ ପ୍ରତ୍ୟେ ଧନ୍ୟ କରି ସେଠାରୁ ଫେରାର ଦେଲେ, ଓ ପଣ୍ଡିତ ତର୍କନ ବିଷକ୍ତାଳାରେ ତଳୁତ୍ୟାଗ କଲେ ।]

୪. କାଶ୍ୟପବିଶାଳ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଗୋତ୍ରବିଶେଷ—(ବଙ୍ଗ-
ଦେଶରେ-ଚନ୍ଦ୍ରପାଦାୟୁ; ଓଡ଼ିଶାରେ—ନନ୍ଦ; ଦାଶ) —

3. Name of the clan or progeny of some Brahmin families descended from the sage Kāśyapa.

୫. ମୁଗବିଶେଷ—୪. A class of antelopes.

୬. ଅରୂଣ—୫. Dawn (personified); the Indian God corresponding to the Greek Goddess Aurora.

୭. ମାଂସ—୬. Flesh; meat.

୮. ବିଶ.—କଶ୍ୟପ ବଶୀୟ—Belonging to the family of or descended from the sage Kāśyapa

କଶ୍ୟପି—ସ. ବି. (କଶ୍ୟପ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ରି) —୧. (ମହାଦେବଙ୍କ
Kāśyapi ଅରସରେ କଶ୍ୟପଙ୍କ ଶ୍ଵା ଅଦିତ୍ୟ ଗର୍ବରୁ ପ୍ରଥମେ
ଅଣ୍ଣାକାରରେ ଜାତ) କଶ୍ୟପରକିଳି ପୁନ୍ତ ଅରୂଣ—

1. Aruṇa (God of Dawn), son of sage Kāśyapa.

, 2. Garurda, the mythological carrier of Bishnu; the king of birds (with human body and wings).

୩. କାଶ୍ୟପୀ (ଦେଖ)

3. Kāśyapī (See)

କାଶ୍ୟପୀ—ସ. ବି.—(କଶ୍ୟପ + ଦେଶୀୟ. ରି+ଶ୍ଵା. ରି)—ପୁଥିଗ—
Kāśyapī କାଶ୍ୟପି କାଶ୍ୟପରେ ଦେଶୀୟ ନାମ କାଶ୍ୟପା

[ଦ୍ୱ—ପରଶୁରାମ ପୁଥିଗରୁ କର୍ତ୍ତ୍ଵବିଶେଷ ନିର୍ମିଳ କରି ପୁଥିଗରୁ
କଶ୍ୟପରକିଳି ଦାନ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ପୁଥିଗର ନାମ କାଶ୍ୟପା
ହୋଇଥିଲି ।]

କାଶ୍ୟପେଣ୍ଡ—ସ. ବି. ପୁ. (କଶ୍ୟପ + ଅପତ୍ୟାର୍ଥେ. ଏଣ୍ଡ) —

Kāśyapeya ୧. କଶ୍ୟପ ମୁନିଙ୍କର ଶ୍ଵା ଦତ ଓ ଅଦିତ୍ୟ
ଗର୍ବଜାତ ଦେବ ଓ ଦେତ୍ୟକ ମଧ୍ୟରୁ ଏକତମ—

କ	ର	ତ	ବୃତ୍ତ	ଶ	ଦସନ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ସୁଲ୍ଲାଷ୍ଟର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ଲ	ଇୟ	ଛୁଅ	ତ
କ	ର	ତ	ବୃ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଅକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁସାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁମୁକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ର୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ

1. A son of the sage Kasyapa, born of one of his 2 wives, Diti and Aditi (the former giving birth to demons and the latter to Gods.)

୨ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—2. The sun.

୩ । ଗରୁଡ଼—3. The mythological king of birds.

କାଷ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ. (ସ. କର୍ଣ୍ଣ)—ହଳ ବୁଲୁଇବାର କାଷ—

ଥର; ଡେ—

Time or turn of ploughing a field.

ସ. ବ. (କଷ୍ଟ ଥାରୁ—କର୍ଣ୍ଣ କରିବା + କରଣ. ଥ)—

୧ । କଷତ୍ପଥର—1. Touchstone.

୨ । କଷିତ୍ରିଶେଷ—2. Name of a sage.

କାଷାୟ—ସ. ବିଶ. (କଷାୟ + ସମକାର୍ଥୀ. ଥ)—

Kashāya ୧ । ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣରଙ୍ଗ—

1. Coloured red; dyed red.

୨ । ରକ୍ତ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ; ଗେରୁଆ—2. Reddish.

ସ. ବି—ଗେରୁଆରଙ୍ଗ; କଷାରଙ୍ଗ; ରକ୍ତ ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ—

Reddish colour.

କାଷ୍ଟ—ଗ୍ର. ବି. (ସ. କାଷ୍ଟ)—କାଷ୍ଟ (ଦେଖ)

Kāshṭha (See)

ପରମହମ୍ମାର କାଷ୍ଟର କୌପୁଣୀ—ପ୍ରାଚୀ. ବ୍ରହ୍ମବୁଦ୍ଧଗୀତା ।

କାଷ୍ଟର ଅର୍ଥ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ. କାଷ୍ଟର-ଅର୍ଥ)—ଜଡ଼ାତେଲ—

Kāshṭar ael Castor oil.

[ଦ୍ର—ଏହା ପ୍ରଥାନରେ ବିରେଚକ ଉଷ୍ଣରୁପେ ତାକୁରମାନଙ୍କ ହାର ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏ ତେଳ ମଧ୍ୟ କେଶର ମୁଠକର । ଦେଶୀ ଜଡ଼ାତେଲକୁ ଲୋକେ ଆପରେ ଜଳାନ୍ତି ଓ ବହୁ ପୁରୁଣୀ ଜଡ଼ାତେଲ ଥଳଥଳିଆ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଏହା ବାତରେଗର୍ବସ୍ତୁ ଅଙ୍ଗରେ ମାଲିଷ କଲେ ଉପକାର ହୁଏ ।]

କାଷ୍ଟା—ଗ୍ର. ବି. (ସ. କାଷ୍ଟା)—୧ । ପରାକାଷ୍ଟା—

Kāshṭa 1. Acme; maximum.

୨ । ନିଷ୍ଠାପରତା—

2. Steadiness; perseverance.

୩ । (ସ. କଷ୍ଟ) ଅଭିରକ୍ତ ନିୟମାନ୍ତ୍ରିତା—

3. Overstrictness; discipline.

ଗ୍ର. ବିଶ—୧ । ନିଷ୍ଠାପୁର୍ଣ୍ଣ—

1. Steady; persevering.

୨ । (ସ. କାଷ୍ଟ) ଜଳମୂଳ; ନିର୍ଜଳ—

2. Waterless.

୩ । କଷ୍ଟମୟ—2. Full of hardship; hard.

କାଷ୍ଟାଉପବାସ—ଦେ. ବ. (ସ. କଷ୍ଟମୟ ଉପବାସ)—

Kāshṭāupabāsa ୧ । କାଷ୍ଟମୟ ଉପବାସ—

1. Steady and strict observance of fasting.

୨ । ସାମାନ୍ୟ ମାନ୍ୟରେ ସୁକା ଆଦ୍ୟ ନ ଖାଇ କରସିବା

ଉପବାସ—2. Absolute fasting.

୩ । ନିର୍ଜଳ ଉପବାସ—

3. Fasting without taking even a sip of water.

କାଷ୍ଟିଙ୍ଗଭୋଟ—ବୈଦେ. ବ. (ଇଂ.)—କୌଣସି ବିଷୟରେ ଭର୍ତ୍ତୁଧ୍ୟ କାଷ୍ଟିଙ୍ଗଭୋଟ

Kāshṭīngbhot ପକ୍ଷର ମତ ସମାନ ହେଲେ ନୟାୟ ଅନୁସାରେ

ସଭାପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିଅଯିବା ଗୋଟିଏ ଅଧିକା ଭୋଟ—

Casting vote of the president of a meeting in which the number of votes is equal on both sides of a question.

[ଦ୍ର—କୌଣସି ସଭାପତିଙ୍କ ଅଧିରେ ସମହାନ୍ତକ ସଭ୍ୟ ଉପରୁତ୍ତ ଥାଇ କୌଣସି ବିଷୟ ମୀମାଂସା ହେବା ପାଇଁ ଭୋଟ ନିଆହେବା— ବେଳେ ଯେବେ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ମତରେବେ ହୋଇ କୌଣସି ବିଷୟର ସପନ୍ତରେ ଓ ବିପନ୍ତରେ ଭୋଟ ଦେଇଥାଇଥିବା ସଭାପତିଙ୍କର ଅଧିକାର ଥାଏ ଯେ, ସେ ସେହି ମତର ସପନ୍ତରେ ଭୋଟ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବେ ସେହି ମତ ସପନ୍ତରେ ଗୋଟିଏ ଅଧିକା ଭୋଟ ଦେବେ ।]

କାଷ୍ଟ—ସ. ବି. (କାଷ୍ଟ ଥାରୁ=ପାତ୍ର ପାଇବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଥ)—

Kāshṭha ୧ । କାଠ—1. Wood; timber.

୨ । ଇନନ; ଜାଳ; ଜାଳଣିକାଠ—2. Fuel.

କାଷ୍ଟକ—ସ. ବି. (କାଷ୍ଟ + କ)—ଅଗ୍ରାରୁ; ସୁରକ୍ଷକାଷ୍ଟବିଶେଷ—

Kāshṭhaka Aloeswood.

ସ. ବିଶ—କାଷ୍ଟମୟ—Wooden.

କାଷ୍ଟକାଟ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ଚକ୍ର; କିମ୍ବା ମ. ପ. ଲୋ; କାଷ୍ଟ + କାଟ)—

Kāshṭhakāta ପୁଣ; କାଠରେ ଲାଗିବା ପୋକ; କାଠକୁ ଥାକମଣ

କର ନଷ୍ଟ କରିବା ପୋକ—

The weevil; an insect eating into or boring through wooden articles.

କାଷ୍ଟକୁଟ—ସ. ବି. (କାଷ୍ଟ + କୁଟ୍ଟ ଥାରୁ=ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଦାନ

Kāshṭakut୍ତା କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ଵ. ଥ)—କାଠରୀଣ ଚଢ଼େଇ—

The woodpecker (bird).

କାଷ୍ଟକୁଦାଳ—ସ. ବି. (ଗଣ୍ଠୀ ଚକ୍ର; କିମ୍ବା ମ. ପ. ଲୋ; କାଷ୍ଟ + କୁଦାଳ)—

Kāshṭakuddāla (କାଷ୍ଟକୁଦାଳ—ଅନ୍ୟରୂପ) ନୋକାର ତଳେ ପଟାର ସନ୍ଧ ବା ଛିନ୍ଦୁ-

ପଥରେ ହର ଜମିଥିବା ପାଣିକୁ ଫୋଘାଡ଼ିବା ନିମନ୍ତେ

ବ୍ୟବହୃତ କାଷ୍ଟକର୍ମିଙ୍କ ପାତ୍ରବିଶେଷ; କେଣ୍ଟୁ—

A wooden ladle used to throw out the accumulated water from the bottom of a boat.

ସାମରଣ ଲେକେ ଶ୍ଵପର ସୁଷ୍ଠାରେ ଦୂର ୫ ତଳେ ଅଷର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ, ତଳେ ଅଷର ଓ ମାତ୍ରା ମୁହରେ ପରେବ ରକ୍ଷା କରିବି ନାହିଁ । ଅତେବଂ ଏବଂ, ତଳେ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାମେ ତଳେ ର ବସନ୍ତ, ବା ଏ ତଳେ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଖୋଲାବ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋଇବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ବେଖିବେ; ‘ଅର୍ଜୁ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଜୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ ।

କାଷ୍ଟକଷ—ସ. ତ. (କାଷ୍ଟ + ତକ୍ଷ ଧାରୁ = ଛେଦନ କରିବା + କର୍ତ୍ତ୍ତି. ଅ)—

Kāshṭhatakṣya ବଢ଼େଇ—Carpenter.

କାଷ୍ଟକଷକ—ସ. ବ. (କାଷ୍ଟ + ତକ୍ଷ ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ତି. ଅକ)—

Kāshṭhatakṣaka କାଷ୍ଟକଷ (ଦେଖ)

Kāshṭhatakṣha (See)

କାଷ୍ଟତ୍ୟାଗ—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଷ୍ଟ + ତ୍ୟାଗ)—

Kāshṭhatyāga ୧ । ଧୂପ ଦେବା—

1. Offering of a bit of live coal with incense to a Deity.

୨ । ମୁତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଶବର ମୁଖରେ ଅଗ୍ନି ଦେବା; ମୁଖାଗ୍ନି ଦେବା—

2. The ritual of putting fire on the mouth of a dead body in the funeral pyre.

କାଷ୍ଟପାଟଳା—ସ. ବ.—ଘଞ୍ଚାପାଟଳ (ଦେଖ)

Kāshṭhapāṭalā Ghantāpāṭali (See)

କାଷ୍ଟପାଟଳ—ସ. ବ.—ଘଞ୍ଚାପାଟଳ (ଦେଖ)

Kāshṭhapāṭali Ghantāpāṭali (See)

କାଷ୍ଟପାଦୁକା—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦଲେପୀ କର୍ମଧା; କାଷ୍ଟ + ପାଦୁକା)—

Kāshṭhapādūkā କଠର; ଖଡ଼ମ—Wooden sandals.

କାଷ୍ଟପାଷାଣ—ସ. ବ. (ଦୁଇ; କାଷ୍ଟ + ପାଷାଣ)—

Kāshṭhapāṣāṇ କଠର ଓ ପଥର—
Wood and stone.

କାଷ୍ଟପୁତ୍ରଳ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦଲେପୀ କର୍ମଧା; କାଷ୍ଟ + ପୁତ୍ରଳ)—

Kāshṭhaputtaṭa ୧ । କଠରଣେ; କଠରେ ଭାରି ପିତୁଳା—

• 1. Wooden image or doll.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କଠରିତୁଳା ପର ଅକମିକା ବା ନିଷ୍ଠା ଓ ନିଷ୍ଠଳ ବ୍ୟକ୍ତି—2. (figurative) A worthless fellow; a drone; one like a figure-head or statue.

କାଷ୍ଟପଳକ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦଲେପୀ କର୍ମଧା; କାଷ୍ଟ + ପଳକ)—

Kāshṭaphalaṭaka ୧ । କଠର ପଳା—

1. Board or plank of wood.

୨ । କଠର ପଳିଅ—2. A block of wood; a piece of wood; chip.

କାଷ୍ଟବିଡ଼ାଳ—ସ. ବ. (କାଷ୍ଟ + ବିଡ଼ାଳ; ଭୁଲ. ବ. କାଠବେଶଳ୍ଲ)—

Kāshṭhabirdāḍa ଶୃଷ୍ଟ ମୁଖ—Squirrel.

କାଷ୍ଟମୟ—ସ. ବିଶ. (କାଷ୍ଟ + ବିକାଶାର୍ଥୀ. ମୟ)—

Kāshṭhamaya ୧ । କଠରିତି—

1. Made of wood; wooden.

୨ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) କାଷ୍ଟଭୁଲ୍ଲ କଠିନହୃଦୟ; କର୍ଦ୍ଧୟ—
2. (figurative) Hard-hearted; cruel.

୩ । ନାରସ; ଶୁଦ୍ଧ—3. Sapless; dry.

କାଷ୍ଟମଳ—ସ. ବ. (ମଧ୍ୟଦଲେପୀ; କାଷ୍ଟ + ମଳ)—

Kāshṭhamalla ୧ । କଠର ପାତ୍ରବିଶେଷ—

1. A kind of wooden vessel.

୨ । ଶବ୍ଦଯାନ; କୋକେଇ; ମୁଦ୍ରାରଖଣ୍ଡା—

2. Hearse; coffin; a wooden corpse—carrier.

କାଷ୍ଟଲେଖକ—ସ. ବ. (ଗୃହୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଷ୍ଟ + ଲେଖକ; ଏମାନଙ୍କୁ

Kāshṭhalekhaka କଠା ଚିହନାନ ସମୟସମୟରେ କଠରଦେହରେ ଲେଖା ଦେବା ପର ଜଣା ଯିବାରୁ)—

ଦୂଷଣ; କଠରେ ଲେଖା ଘୋକ —

Weevil; an insect boring through wooden articles.

କାଷ୍ଟଲୋକିକତା—ସ. ବ. (କାଷ୍ଟ = କାଷ୍ଟବର ନାରସ + ଲୋକିକତା)—

Kāshṭhalaukkikata ଶୁଦ୍ଧିଲ ଭଗତ; ଅନୁରକତା ନ ଆଇ କେବଳ ବାହ୍ୟ ଭଦ୍ରତା ବା ବ୍ୟବହାର—

Insincere or formal politeness.

କାଷ୍ଟ—ସ. ବ. (କାଷ୍ଟ + ସୀ. ଅ)—

Kāshṭha ୧ । ପ୍ରଦେଶ—1. Region.

୨ । ଦିକ୍; ଦିଗ—

2. Points of compass; direction.

୩ । ୧୮ ନିମେଶାୟକ କାଳ—3. Period of time equal to 18 twinklings of the eye.

୪ । ଗତ—4. Course.

୫ । ସୀମା—5. Boundary; limit.

୬ । ସ୍ଥିତ—6. Existence.

୭ । ଉତ୍କର୍ଷ—7. Excellence; superiority.

୮ । ଦାରୁହରିଦ୍ରା (ଦେଖ)—

8. Dāruharidrā (See)

୯ । କାଶ୍ୟପ ରଣ୍ଜିକ ପଂହୁବିଶେଷ—

9. The name of one of the wives of the sage Kāsyapa.

ଦେ. ବ. (ସ. କଷ୍ଟ)—କଠୋର ନିୟମ ପାଳନ—

Strict observance of rules.

ସାବନୀ ତାଙ୍କ କଷ୍ଟ ଦେଖି ପ୍ରାତି ବହୁ

ଅନେକେ ରହଥିଲେ ତ ଯାଇ—କଷ୍ଟପିତ୍ତ. ମହାଭାରତ. ଶାନ୍ତି ।

ଦେ. ବିଶ. (ସ. କଷ୍ଟ)—୧. କଠୋର ସାଧନାୟକ; ଅତି

କଠୋର—Overstrict.

(ଯଥା—କାଷ୍ଟ ଉପବାସ ।)

୨ । କଷ୍ଟକର—2. Very difficult.

କାଷ୍ଟଗୁରୁ—ସ. ବ. (କାଷ୍ଟ + ଅଗୁରୁ)—ଏକପକାର ଅଗୁରୁ (ଅଗୁରୁ

Kāshṭaguru ଦେଖ)—A kind of tree and its fragrant wood.

୧	ଇ	ଉ	ରୁ	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତାଶିକ ସୁତ୍ରାଶର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	କ୍ର	ଇୟ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ରୁ	ତ	ସ୍ଯୁ	ଆକାଶନ୍ତ୍ରବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପ୍ରକ୍ରିୟାବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇୟ	ତଥ	କ୍ର

କାଷ୍ଟାଲକ—ସ. ଦିଶ. (ବହୁବୀହି; କାଷ୍ଟ + ଅଳକାବ)—

Kāshṭālīja କାଠ କାଠବା ଯାହାର ମାଦିକା; କାଠରୁଆ—
Earning one's living by cutting wood.

କାଷ୍ଟାଲକ ଯେତେ ବଜେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କିମ୍ବାବେ । ଶାଶ୍ଵାଥ ମହାଯାମ ।

କାଷ୍ଟାଲିଷ—ସ. ବ. (କାଷ୍ଟ + ବିଷ)—ହାରଦ୍ରୁ ବିଷ; ହରଦ୍ରୁ ଭୁଲ୍‌ଖ ମୂଳ—
Kāshṭālīṣa ଦରିଷ୍ଣ ବିଷବିଶେଷ—A vegetable

poison.

କାଷ୍ଟାମୁକାହିମୀ—ସ. ବ. ସୀ. (ମ. ପ. ଲୋ; କାଷ୍ଟ + ଅମୁକାହିମୀ)—
Kāshṭāmukubhbhīmī କାଷ୍ଟନିର୍ଦ୍ଦିତ ଜଳଷେତମା; ସେତୁ ଥ—

A long and narrow grooved wooden
ladle with handle used to throw out and
sprinkle water on fields.

କାଷ୍ଟାସନ—ସ. ବ. (ମ. ପ. ଲୋ; କାଷ୍ଟ + ଅସନ)—କାଷ୍ଟ ନିର୍ମିତ—
Kāshṭāsana ଆସନ—Wooden seat.

(ସଥା—ପୀଡ଼ା, ଚତୁର୍ବି, କୁରୁତ ଅଦି ।)

କାଷ୍ଟିକା—ସ. ବ. ସୀ. (କାଷ୍ଟ + କୁନ୍ଦୁର୍ଥରେ. ଇକ + ସୀ. ଥ; କମା
Kāshṭikā କାଷ୍ଟ + କ + କୁନ୍ଦୁର୍ଥେ. ଥ)—କାଠ; କୁନ୍ଦୁ
ଲମ୍, କାଷ୍ଟଖଣ୍ଡ—A wooden twig; a pick.

କାସ (ଧାରୁ)—ସ.—୧। କୁଣ୍ଡିତ ଶବ୍ଦ କରିବା—

Kās (root) 1. To make a bad sound.

୨। ପ୍ରତି ପାଇବା—2. To shine.

କାସ—ଦୈଦେ. ବ. (ଇଂ. କାସ)—ନଗଦ ଧନ—

Kās କାସ
କାସ
କସ; ନରଦ

Cash.

କାସ—କରିବା—ଦେ. କି—ଚେକ୍ ଆଦି ଉଙ୍ଗାର ଟଙ୍କାରେ ପରିଣତ
Kās karibh କରିବା; ଚେକ୍ ବା ବିଲ୍ ଉଙ୍ଗାରବା—

କାସକରା କାସକରା—To encash a cheque or bill.

କୈକମୁନାନା

କାସ—ସ. ବ. (କାସ ଧାରୁ = ପ୍ରତି ପାଇବା + କଣ୍ଠୀ. ଥ)—

Kāsa କାଶ (ଦେଖ)—Kāsā (See)

କାସରଞ୍ଜନ—ସ. ବ. (ବୈଦ୍ୟକ)—ପଟୋଳ (ଦେଖ)

Kāsabhañjana ପଟୋଳ (See)

କାସମର୍ଦ—ସ. ବ. — କାଶମର୍ଦ (ଦେଖ)

Kāsamardda (See)

କାସର—ସ. ବ. (କ = ଜଳ + ଥ = ସମ୍ବଳ + ସ୍ଥ ଧାରୁ = ଗମନ

Kāsara କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ଥ)—ସେ ଜଳମୟ ସ୍ଥାନରେ ରହିବାକୁ

ପୁଣ୍ୟାଦ; ମହିଷ—Buffalo.

ତଥୋପକା ଜାରପାଦୀ ବ ଅଗାରେ

ପଣ୍ଡର କାସରପେତି କାସାରେ—ଶାଶ୍ଵାଥ; ତଥାର ।

କାସାର—ସ. ବ. (କ = ଜଳ + ଥ + ସ୍ଥ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା +

Kāsāra ଅଧିକରଣ. ଥ)—

୧। ସରେବର; ଜଳାଶୟ—

1. Reservoir of water; tank; pond.

୨। ପକ୍ବାନବିଶେଷ; ଖେଗୁଡ଼ି—

2. A kind of boiled rice and pulse.

୩। ଦଶକଜାଗ୍ରୟ ଛନୋବିଶେଷ—

3. A Sanskrit metre.

କାସାର—ସ. ବ. (ଗ୍ର୍ଷୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କାଷ + ଅର)—କାଶମର୍ଦ (ଦେଖ)

Kāsāri କାଶମର୍ଦ (See)

କାସିନ୍ ମାରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) କି—କାଞ୍ଜିଗାତ ଖେଲରେ

Kāsindi māribā ଜିଜା—

To win in the game of Kāsijigāta.

କାସୁ—ଦୈଦେ. (ତେ) ବି—ଗୁର୍ବା ଦେବା ଲାଗି ଗୋଡ଼ ଲାଗିଥିବା

Kāsu ଟଙ୍କା ଓ ଅଧୁଲ ପର ବଦଳ ଓ ଗୋଲକାର ଚକର,
ସୁନାର ଅଳକାରବିଶେଷ (ଏହା ହାରରୁପେ ବ୍ୟବହାର
ହୁଏ)—Coin-like round pieces of gold
and silver attached to each other by a
string passed through the eye-holes and
intended to be used as a necklace.

କାସୁ—ସ. ବ. (କଥ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା; ପ୍ରତି ପାଇବା + ଉ;—

Kāsu ଅଥବା କାସ ଧାରୁ = କୁଣ୍ଡିତ ଶବ୍ଦ କରିବା + ସଙ୍କଳିତେ. ଉ)—

୧। ବିକଳ ବାକ୍ୟ—

1. Weak word or utterance.

୨। ଅଣ୍ପୁବାକ୍ୟ—2. Indistinct words.

୩। ଶକ୍ତି ଅସ୍ତ୍ର—3. A kind of weapon; iron
spear.

୪। (କାସ ଧାରୁ + ରାବ. ଥ)—ପ୍ରତି—4. Lustre.

୫। ବୃଦ୍ଧି—5. Increase.

୬। (+ କଣ୍ଠୀ. ଥ) ରେଗ—6. Disease.

କାସ୍କେଟ—ଦୈଦେ. ବ. (ଇଂ)—ଆତ୍ମନିର୍ମିତ ଲମ୍, ଆଧାର ବା ନଳ;
କାସ୍କେଟ

Kāsket ତଙ୍କା—Casket.

କାସ୍କେଟ [ତଙ୍କା—ଏଥରେ କଗନପତ୍ର, ସନକ, ଅଭନନନପତ୍ର

କିସକିଟ; ସିଂଗାରଦାନ ଅଦି ରଖାଯାଏ । ରଙ୍ଗ, ମନ୍ଦରଙ୍ଗ ଓ ବଡ଼-

ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅଭନନନପତ୍ର ଦେବା ଦେଲେ ଅଭନନନ ପଡ଼ି ପଡ଼ା
ହେଲା ପରେ ତାହା ଶୁଣିଆ ହୋଇ ଏଥିରେ ରଖାଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ
ରେଷ୍ଟ ଦିଥାଯାଏ ।]

କାସ୍ତ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ଦୈଦେ. ବ. (ଉଦ୍‌ଦୂ. କାସ୍ତ)—କୁଣ୍ଡି—

Kāsta Agriculture.

କାସ୍ତକାର—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ଦୈଦେ. ବ. (ଉଦ୍‌ଦୂ. କାସ୍ତ. କାର)—

Kāstakār କୃଷକ—Agriculturist; cultivator.

କାସ୍ତିଆକ୍ ସାଗର—ଦେ. ବ—ଅସିକ ରୁଣିଆ ଓ ରହିରେପୀଯୁ

Kāspīān sāgara ରୁଣିଆର ମଧ୍ୟବତୀ ଏବଂ ପାରସ୍ୟର ଉତ୍ତରରେ

ଥିବା ଦ୍ରଦିବିଶେଷ—The Caspian sea.

ସାଧାରଣ ହେବେ ଅପର ସ୍ଵାରେ ସୂଚିତ ୧ ପଢ଼ିବ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ଦୁଇତ ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିବତ୍ତ ରଖା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବକ ୧ ବା ୨ ଦୁଇତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିଲେ ଯେବେ ଏ ଭାଷାବୋଷରେ ମେଳିବ ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାର୍ଦ୍ଦ ସାଥୀଙ୍କେ ଠିକ୍କିର ବିପଦ୍ଧତି ବା ୧ ପଢ଼ିବ ମର୍ତ୍ତ୍ତି ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଗୋଟିବାରୁ ହେବ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ପୋଜିବେ; ‘ବୁଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଥ’ ପୋଜିବେ; ‘ବଧୁ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ପଣ’ ନ ପାର୍ଦ୍ଦରେ ‘ଅର୍ପଣ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳକତ’ ନ ପାର୍ଦ୍ଦରେ ‘ଅଳକତ’ ଦେଖିବେ ।

[ଦ୍ର—ସ୍ତ୍ରୀଦ ବଡ଼ ହେଲେ ତାହାରୁ ସାଗର ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି ।]

କାହଣା (ଇତ୍ୟାଦି) —ଦେ. ବି—କାହାଣ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Kāhāṇā (etc) Kāhāṇā etc (See)

କାହଳ—ସ. ବି. (କୁ—ବୁଝିତ + ହଳ ଧାରୁ = କର୍ଷଣ କରିବା + Kāhala କର୍ତ୍ତି. ଅ; କୁ ସ୍ଥାନରେ କା. ଆଦେଶ) —

୧ । କୁକୁଟ; କୁକୁଡ଼ା—1. Cock.

୨ । ବଢ଼ାଳ; ବରଢ଼—2. Cat.

୩ । କୋଳାହଳ—3. Noise; tumult.

୪ । ବୃଦ୍ଧ ଚକ୍ର; ବଡ଼କାଠ ବାଦ୍ୟ—

4. A large and long drum

ସ. ବିଶ—୧ । ଖଳ—1. Wicked.

(କାହଳ—ସୀ) , ୧ । ଦୁଃଳ—2. Weak.

କାହଳ—ସ. ବି. ସୀ. (କାହଳ + ସୀ. ଅ) —

Kāhala—ବାଦ୍ୟଭ୍ରଣ୍ଟବିଶେଷ—Kettle-drum.

କାହଳ—ସ. ବି. ସୀ. (କାହଳ + ସୀ. ରି) —୧ । ଅଧ୍ୟରୋବିଶେଷ—

Kāhali 1. Name of a nymph or courtesan of Indra's court.

, ୨ । ଚରୁଣୀ; ଯୁବତୀ—2. Youthful woman.

କାହା—ଦେ. ସବନାମ. (ସ. କିମ୍ ଶବ୍ଦ) —

Kāhā ୧ । (ତଣ୍ଟ୍ର ବିଭକ୍ତି, ୧ ବଚନ) କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି, ପ୍ରାଣୀ ବା କାର ପଦାର୍ଥ—1. Whose; of which.

କିସକା , ୨ । (ପ୍ରାଚୀନ) (ମା. ବିଭକ୍ତି, ୧ ଓ ୨ ବଚନ)—କିଷ, କି କଥା—2. What; which.

କରା ତହାରୁ କୁଣ୍ଡ କର ପାରନ୍ତି କାହା । କୃଷ୍ଣିଂହ. ମହାଭାରତ. ସବ ।

[ଦ୍ର—ବ୍ୟକ୍ତିବାଚକ ସ. କିମ୍ ଶବ୍ଦ ପ୍ରଥମାବିଭକ୍ତି, ୧ ବଚନରେ ଉତ୍ତିଥରେ କିମ୍ ଆକାର ଧାରଣ କରେ; କିନ୍ତୁ ଯୁ ଅଦ ବିଭକ୍ତିରେ କାହାରୁ, କାହାହାରୁ, କାହାଠାରୁ, କାହାର ଅଦ ରୂପ ହୃଦୟ; ପ୍ରଥମା ବିଭକ୍ତି ୧ ବଚନରେ ‘କାହା’ ରୂପ ଅଧୁନିକ ଉତ୍ତିଥରେ ନାହିଁ ।]

୩ । (ପ୍ରାଚୀନ) କିଛି—3. Anything.

ସେ ଥିଲେ କର ନ ପାରି ମୋର କାହା । କୃଷ୍ଣିଂହ. ମହାଭାରତ. ସବ ।

କାକେ ୪ । (ପ୍ରାଚୀନ; ଯୁ ବିଭକ୍ତି, ୧ ବଚନ)—କାହାରୁ; କିସକା କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ—4. Whom.

ତୋଗେ କ ପ୍ରାର କମ୍ପିଶ୍ରୁ !

ଦନ ବଞ୍ଚି କାହା ନାହିଁ ? ଜଗନ୍ମାଥ. ଭାଗବତ ।

* । (ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ) କିଏ; କେଉଁ—5. (interrogative) Who.

କାହା ପ୍ରାର ବା ମୋର ହୋଇବ ସମର୍ଥ । କୃଷ୍ଣିଂହ. ମହାଭାରତ. ଅଦ ।

କାହାଙ୍କା—ବୈଦେ. ସବନାମ. (ପା. କାହାଙ୍କା)—କେଉଁ ସ୍ଥାନର—

Kāhāṅkā Of what place; of which place.

କୋଥାକାର ବିଶ. ର. ବିଶ—ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅତ୍ୟନ୍ତ; ଅସାଧାରଣ—

କାହାଙ୍କା Very; uncommonly.

[ଦ୍ର—ଦୁଷ୍ଟ, ବଗୁଲିଆ ଓ ମିହୁଆ ଆଦି ଶବ୍ଦ ପରେ ‘କାହାଙ୍କା’ ଶବ୍ଦ ଯୁକ୍ତ ହେଲେ ‘ଅତି’, ‘ଅତ୍ୟନ୍ତ’, ‘ଅସାଧାରଣ’ ଅଥିର ରୂପାଦ— ଯଥା—ଦୁଷ୍ଟକାହାଙ୍କା, ବଗୁଲିଆକାହାଙ୍କା, ମିହୁଆକାହାଙ୍କା; ଅର୍ଥାତ୍ ଏପର ଦୁଷ୍ଟ ବା ବଗୁଲିଆ ବା ମିହୁଆ ବ୍ୟକ୍ତି ଏ ସ୍ଥାନର ନୂହେ, ଅନ୍ୟ କେଉଁ ସ୍ଥାନର ଅଟେ ।]

କାହାଙ୍କାର—ବୈଦେ. ସବନାମ. (ପା. କାହାଙ୍କା)—

Kāhāṅkār କାହାଙ୍କା (ଦେଖ)

Kାହାଙ୍କା କାହାଙ୍କା—ବୈଦେ. ଅ. (ପା)—୧ । କେଉଁ କେଉଁ ସ୍ଥାନ—

Kahāñ kāhāñ 1. Which places.

କୋଥାଯ କୋଥାଯ , ୨ । କେଉଁ କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ—

କାହାଙ୍କା କାହାଙ୍କା 2. At which places.

୩ । ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ—3. At many places

୪ । ବହୁଦୂର ଦେଶମାନଙ୍କରେ—

4. In many distant countries.

କାହାଙ୍କେ—ବୈଦେ. ସବନାମ. (ପା. କାହାଙ୍କେ)—

Kāhāṅkē କାହାଙ୍କେ (ଦେଖ)

କାହାଙ୍କଳ—ବୈଦେ. ଅ. (ପା. କାହାଙ୍କଳ)—

Kāhāṅkak ୧ । କେତେକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ—

କାହାଙ୍କଳ; କତକ୍ଷଣ 1. Up to what time; howlong.

କାହାଙ୍କେ—ଦେ. ବି—କାହାଙ୍କେ (ଦେଖ)

Kāhāṅkēla କାହାଙ୍କେଲା (See)

କାହାକାହା—ଦେ. ବି—କାହାକାହା—

Kahākāhā ୧ । କେଉଁକେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପ୍ରାଣୀଙ୍କର—

କାରୋକାରୋ 1. Of which persons or animals;

କିସକିସକା whose.

, ୨ । କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପ୍ରାଣୀଙ୍କର; କୌଣସି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପ୍ରାଣୀଙ୍କର—

2. Of some persons or animals.

କାହାକାହା—ଦେ. ବି. (ସ. କାର୍ଷିପଣ; ପା. କାହାକାହା)—

Kāhāṅkā

୧ । ସଖ୍ୟାରେ ଷୋଳପଣ; ୩୨୦ ପୁଣ୍ଡ;

୨୮୦ ଗୋଟା—

କାହାନ କାହାନ 1. 1280 in number.

, ୨ । ୧୨୮୦ କଟା କରିବି—

2. Shell-money, 1280 in number.

, ୩ । ଭୂମି ମାପ କରିବା ପଦକାରେ ଗୁର ପଦକା—

3. An aggregate of four by the land-measuring road.

, ୪ । ଷୋଳ ଅଣ୍ଠା—4. Sixteen annas.

୧	ଇ	ଉ	ଚୁଲ୍ଲ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତବର୍ଷ	ଅନୁନାସିକ ପୁଞ୍ଜାମ୍ବର	ସ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ରୟ	ଉଥ	ଛ
୨	ଇ	ଉ	ଚୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଷ ଅନୁମୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଷ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଶ୍ୟ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ	

୫ । ସମୁଦ୍ରାୟ—

5. The whole of a thing.

[ତ୍ରୁ—୧ କାହାଣ = ୧୭ ପଣ

୧ ପଣ = ୨୦ ଗଣ୍ଠା

୧ ଗଣ୍ଠା = ୪ କଢ଼ା]]

କାହାଣ କାହାଣ—ଦେ. ବିଶ—ଆହୁଖ୍ୟ—

Kāhāṇa kāhāṇa Countless; innumerable; hundreds and hundreds.

ଦେ. କି. ବିଶ—ଆହୁଖ୍ୟରୁପେ—Innumerably; in untold or countless numbers.

କାହାଣକିଅ—ଦେ. ବିଶ—୧ । ଏକ କାହାଣ ସମ୍ପର୍କୀୟ—

Kāhāṇakiā 1. Relating to one Kāhāṇa.

୨ । ଯାହାର ମୂଲ୍ୟ ଏକ କାହାଣ—

2. Of the value of one Kāhāṇa.

କାହାଣିଅ—ଦେ. ବିଶ—୧ । କାହାଣିଅ (ଦେଖ)

Kāhāṇiā 1. Kāhāṇakiā (See)

୨ । ଏତେ କାହାଣ ସମ୍ପର୍କୀୟ—

2. Relating to so many Kāhāṇas.

(ଯଥା—ପାଞ୍ଚକାହାଣିଅ)

କାହାଣିକିଅ—ଦେ. ବିଶ—କାହାଣିକିଅ (ଦେଖ)

Kāhāṇikiā (See)

କାହାଣୀ—ଦେ. ବି. (ସ୍ତ. କଥାନିକା; ପ୍ରା. କହାଣୀ)—

Kāhāṇī 1. ବୃତ୍ତାନ୍ତ; ବିବରଣ—

କାହିନୀ 1. Description.

କହାନୀ ୧ । ଗପ; ଗକ—2. Story; tale.

୨ । କାନ୍ଦନିକ ମାତ୍ରପୂର୍ଣ୍ଣ ଗନ୍ଧ—3. Fable.

୪ । କଥା; ଦେଶପ୍ରତକତ ଶିଶୁଗନ୍ଧ—

4. Folktale.

କାହାମ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ ସ. କାହଳ = ଖଳ) ବି—ମତ—

Kāhāma Low; mean.

କାହାମ ଖଳ ଦୁଃଖ ଜନ୍ମେ ଧର ବାସେ ।

ପିତ୍ମର ମୁଦ୍ରିଦ୍ୱାରା ।

କାହାର—ଦେ. ସବନାମ—କାହା ୧ (ଦେଖ)

Kāhāra Kāhā 1 (See)

କାହାର ପ୍ରାଦେ. ବି. (ସ. ସୁନ୍ଦାର)—

କିସକା ୧ । (ସିଦ୍ଧିମୁଖ) ଗର୍ଭତ ଜାତ—

1. The cowherd caste

୨ । (ସମ୍ବଲପୁର; ବିହାର) ବି—

ସବାର ଓ ଭାର ବହୁବା ଜାତ; ଭାରବାହକ—

2. A caste of palki bearers.

ଅନ୍ତର ସତ, କାହାର ଜାତ । ସମ୍ବଲପୁର, ପର ।

୩ । (ବସୁର) ବି—ରୋଗ ମାତ୍ର—

3. A kind of fish.

କାହାର—ଦେ. ସବନାମ—କାହା ୧ (ଦେଖ)

Kāhāri Kāhā 1 (See)

(ଯଥା—ଏ ଶଦରେ 'ଯୁ ବିଭକ୍ତିରେ କ, କୁ; 'ଯୁରେ ହାଶ, 'ମୀରେ ଠିକ୍', ଠାରୁ ଓ ଗମୀରେ 'ଠାରେ' ଯୁଲୁ ହୋଇ ତତ୍ତ୍ଵ ବିଭକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଅର୍ଥ ବୁଝାଏ ।]

କାହାରିକ—ଦେ. ସବନାମ—କାହାରୁ; କାହାରି; କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ—Kāhāri Whom.

କାହାରେ—ଦେ. ସବନାମ. ('ଯୁ ବିଭକ୍ତି')—

Kāhāre ୧ । କାହାରିକୁ; କାହାରୁ—

1. Whom; to whom.

ଦୁଃ ବହା ଆନବନ୍ତୁ ! ଦୁଃଖ ତାହାର ବାହାରେ—

ନ୍ୟୁପୁନ୍ ସଙ୍ଗିତମାଳା ।

୨ । ('ଯୁ ବିଭକ୍ତି') କାହା ହାଶ—2. By whom.

କାହାଳ—ଦେ. ବି. (ସ. କାହଳ = ଦୁଃଳ)—

Kāhāla ୧ । ଧାନ ଗଛର ରେଗବିଶେଷ; କାହାଳିଆ ରେଗ—

1. A pest of paddy plants.

୨ । କାହାଳୀ (ଦେଖ)

2. Kāhālī (See)

ରେଗ ମହିମା ଅର ରୁକ୍ଷ; କାହାଳ ଶଙ୍ଖ ସେ ମୋହର ।

ପ୍ରାଚୀ. ସଶୋବନ୍. ପ୍ରେମରତ୍ନ ପ୍ରକଳ୍ପିତା ।

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବିହାର) ବି—କାହାର ୨ (ଦେଖ)

Kāhāra 2 (See)

କାହାଳ ମାରିବା—ଦେ. ବି—(ଧାନ ଗଛ) କାହାଳିଆ ରେଗରେ ଆକାନ୍ତ

Kāhāla māribā ହେବା—(a paddy plant) Being attacked with Kāhālia (pest).

କାହାଲିଆ—ଦେ. ବି. ପୁ—୧ । ସେ କାହାଳୀ ତଜାଏ—

Kāhālia

1. Trumpeter.

୨ । ଦେବମନ୍ଦିରରେ ବା ରାଜାଙ୍କ ଗହଣରେ କାହାଳୀ

ବଜାଇବା ଶୁକର—2. An attendant on

royalty or Deity whose duty is to sound the trumpet.

୩ । ଧାନଗଛର ରେଗବିଶେଷ; ଘେର୍ବାଳିଆ ରେଗ—

3. A pest of paddy plants.

[ଦୁ—ଥୋଡ଼ ହେଲ ବେଳେ ବିଲାବର୍ଷାରେ ଘଡ଼ିଘଡ଼ ମାଇଲେ ଧାନଗଛର ଗର୍ଭସ୍ତୁ କେଣ୍ଟୁ ମର ଯାଇ ପରେ ଗଛର ତାଙ୍କ ଫଙ୍ଗା ନଳ ବା କାହାଳୀ ପରି ପଦାଳୁ ବାହାର ପଡ଼େ ।]

କାହାଲିଆ ମାରିବା—ଦେ. ବି.—କାହାଳ ମାରିବା (ଦେଖ)

Kāhālia māribā

Kāhāla māribā (See)

କାହାଳ—ଦେ. ବି.—(ତୁଳ. ସ. କାହଳ = କୋଳାହଳ)—

Kāhālī ୧ । ଧାରୁମୟ ଘେର୍ବାଳ; ରୁକ୍ଷ—1. A trumpet.

କରଇ ବଜେ ଅସୁର ସାଜେ, ରୁକ୍ଷ ଭେବ ଶଙ୍ଖ କାହାଳ ବାଜେ ।

ଦେଖାଇଥ ଦତ୍ତକମାୟଣ ।

୧	ର	ଭ	ଗୁହ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସ୍ଵକ୍ଷାନ୍ତର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ୍ର
,	ର	ଭ	ଗୁ	ଲୁ	ସ୍ତେ	ଆକାରନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁସ୍ଵକ୍ଷାନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଟ୍ରେ	ଇଅ	ତ୍ର	ନ୍ତ

କାହର—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—କାହର (ଦେଖ)

Kāhir

Kāhiñra (See)

କାହରଲଗି—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ଅ—କିମନ୍ତେ; କିପାଇ;

Kāhirlagi କାହର କି—Why; what for.

କାହଲ—ଦେ. ବି ଓ ବିଶ.—କାଇଲ (ଦେଖ)

Kāhil

Kailā (See)

କାହଲ—ଦେ. ବି. ଓ ବିଶ.—କାଇଲ (ଦେଖ)

Kāhilā

Kailā (See)

କାହୁ—ଦେ. ଅ.—(ସ. କିମି ଶବ୍ଦ ଫମି ବିରକ୍ତି) —୧। କେଉଁ—
Kāhuñ ବ୍ୟକ୍ତିଠାରୁ—1. From which person.

କୋଥାଥେକେ ତଥାହେସ ମୋରେ କାହୁ ବିଶୁଣି । କରିପୁର୍ବ କରିବା ।

କାହୀଁରେ

୨। କେଉଁଠାରୁ—

2. Wherefrom; from what place.

କାହୁ ଅରଇ କେଉଁ ଦେଖ, ନ ଜାଣି ଅସ୍ଥାର ଦିଶେ । ଜଗନ୍ନାଥ. କରିବା ।

୩। କେଉଁଅନ୍ତ୍ର—3. From which direction.

୪। କେଉଁ କାରଣରୁ—

4. Wherefore; for what reason.

୫। କିପରି—5. How.

ନବମର କାହୁ ମୁହଁ ଦେହେ କାହୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଏ କରନ ।

ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବିଶେଷ. ବିଶ୍ଵି. କିମ୍ ଓ ଗାନ୍ ।

କାହୁଅଇଲ—ଦେ. ବିଶ.—୧। ଅଞ୍ଜଳି ଭୁଲଗୀଳ—

Kāhūñailā 1. Of unknown antecedents.

୨। ଅର୍ଥାଗତ; ନବାଗତ—2. Stranger; newly come.

ଦେ. ବି.—ଏକ ପ୍ରକାର ବିଅଳ ଧାନ (ବୋଧକୁଏ ଏ ଧାନ

ପ୍ରଥମେ କେଉଁଠାରୁ ଏ ଦେଶକୁ ଅସିଲ ଏହା ଜଣା ନ ଥୁବାରୁ)—

• A sort of autumn paddy.

କାହୁକାହୁ—ଦେ. ଅ.—୧। କେଉଁ କେଉଁ ପ୍ଲାନମାନକୁରୁ—

Kāhuñ kāhuñ 1. From which places.

କାହୀଁକାହୀଁସେ ୨। ଅନେକ ପ୍ଲାନକୁ—2. From many places.

୩। ଅଞ୍ଜଳି କାରଣ ବିଶାଳ—

3. For reasons unknown.

ଅକାଳରେ ଦର୍ଶ ପଡ଼େ ବାହୁକାହୁ । ପାଶରେ. କୁଳବହାର ।

୪। ଦଠାର—4. Suddenly; unexpectedly.

କାହୁର—ଦେ. ବି.—ଏକପ୍ରକାର ଗୁହ—A kind of specially
Kāhurā constructed house.

କାହେନ୍କା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର)—ବୈଦେ. ବିଶ.—(ହ.)—

Kāheñkā କାହେନ୍କା (ଦେଖ)

Kāheñkā (See)

କାହୁ—ଦେ. ବି. (ସ. କଷ୍ଟ; ପ୍ରା. କାହି; 'କହେଇ'ର ଗେହା ତାକ)–

Kāhuñ ୧। ଶବ୍ଦ—1. A name by which

କାହୁ
କାହାରSrikrushna is called in familiarity or
endearment.

୨। ଗୁଡ଼ ଜାତର ଶାଖାବିଶେ—

2. A class of the cowherd caste.

୩। ଲେବକ ନାମ—3. Name of males.

୪। କାହୁପାଦ (ଦେଖ)

4. Kāhnupāda (See)

କାହୁଆ—ଦେ. ବିଶ—ପନ୍ଦପଟା ବା ରଙ୍ଗା (ହାଣି)—

Kāhnuā (an earthen pot) Broken at the rim.

ଦେ. ବି—କାହୁର ଅନାଦର୍ଶ ତାକନାମ—

A name for calling Kāhnu in contempt.

କାହୁଦାସ—ଦେ. ବି. (ନାମ)—ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ତିଥ କବିବିଶେ—

Kāhnu dāśa An ancient Oria poet.

[ଦ୍ର—ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା ଧରିକୋଟ ବଜ୍ର୍ୟର ମଞ୍ଜଲପୁର ଗ୍ରାମରେ
ଏହାକର ଜନ୍ମ । ସେ ଜାତରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଥିଲେ । 'ରାମରଧାମୁତ୍
ସିକୁ' ନାମକ ଗ୍ରନ୍ଥ ତାହାଙ୍କୁଦ୍ଵାରା ରଚିତ ।]

କାହୁପାଦ—ଦେ. ବି—ଦଶମ ଶତାବ୍ଦି ର କୃଷ୍ଣାରୂପ୍ୟ ନାମକ ଜଣେ ଉତ୍ତିଥ

Kāhnupāda ତହସାଧକ—Name of Oria Tantra-worshipper.

[ଦ୍ର—ଏହାକ ରଚିତ ଅନେକ ଶୁଦ୍ଧିଏ ତାଙ୍କିକ ପଦ ବଜ୍ର୍ୟ
ପଣ୍ଡିତ ମହାମହୋପାଧ୍ୟୁ ଦର ପ୍ରସାଦ ଶାସ୍ତ୍ର ନେପାଳରୁ ପ୍ରାପ୍ତ
ହୋଇ ତାଙ୍କ ସଙ୍କଳିତ ବୌକଗାନ ଓ ଦୋହାରେ ସନ୍ତିବେଶୀତ
କର ଅଛନ୍ତି ଓ ସେଥିର ଭାଷା ୧୦ମ ଶତାବ୍ଦିର ବଜଳା ଭାଷା
ଥିବାର ଦଶ କର ଅଛନ୍ତି । ଏ ଭାଷାକୋଷର ପ୍ରଥମ ଶତର
ଅବତରଣିକା ଦେଖ ।]

କ—ଦେ. ସବନାମ. ବିଶ. (ସ. କିମ୍)—

Ki ୧। (ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ) କଥା; କେଉଁ; କିମ୍—

କି 1. (Interrogatory) What; which.

କମ୍ ତତ୍ତ୍ଵ କଣ୍ଠ ସତେ, ଗୁମରତତ୍ତ୍ଵ ମତେ,

ବଦଳାର ପଗରରୁ ନହିଁ । କିମ୍ବର୍ଦ୍ଦି, କଶେଷ ବନ୍ଦୁଜନତମ୍ଭ ଗାତ ।

୨। ଅନିବତମୟ—2. Unspeakable.

ଶେଳଲେଳ ଅନ୍ତନାଶ କ ମାହସ କରୁ ରେ,

ବିଦ୍ୟୁତ୍. କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର. ଡ. ଗାନ୍ ।

ଦିଶ. ର. ବିଶ—କେଡ଼େ—How much.

ପୁରୁଷକାରୀରେ, ସତେ ରୁ କ ଆହସାରେ । ବଦଳାର ସଂଗାତ ।

ଦେ. ଅ—୧। (ତାକବା ଲୋକକୁ ଭରିବା) —କାହିକି ତାକୁକୁ—

1. (in reply to a person calling) What!
why are you calling me.

୨। (କିୟାପରେ) ପ୍ରାଣୀର୍ଥକ; ବିଚକ୍—

2. (used after a verb) Interrogative.

କେବ କେ ତ ହର କ ରେ

ସାଏ କହ ସର କ ରେ । ବଦଳାର ସଂଗନ୍ଧ କଶେଷ ଗାତ ।

ସାଧାରନ ଦେବେ ଅପର ସ୍ମୃତରେ ସୂଚିତ ୯ ତଳେର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ଏବଂ ୨ ତଳେର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପୁରୋର ରଶ୍ମିବରତ୍ତ ଗାହୁଁ । ଅଭେଦ ୯ ବା ୨ ତଳେର କୌଣସି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବା ମାହାପ୍ରତି ଶବ୍ଦ ପୋଛିବାର ହେବ । ଯଥା—
‘ଶବ୍ଦ’ କିମିଲେ ‘ଶବ୍ଦ’ ପୋଛିବେ; ‘କୃତ୍ତ’ ନ କିମିଲେ ‘କୃତ୍ତ’ ଦେଖିବେ; ବନ୍ଧୁ ନ ପାଇଲେ ‘ଶବ୍ଦ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅର୍ଥର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅର୍ଥର’ ଦେଖିବେ;

୩ । (ଅବଧାରଣାର୍ଥ) ୩; ହିଁ; ନିଶ୍ଚେ—3. Certainly.

ବୃଦ୍ଧିର୍ଥ ବୃଦ୍ଧି ବୁନ୍ଦିଧ ଉଣିଲୁବ ପ୍ରାଣ ।

ବୃଦ୍ଧିର୍ଥ ବୃଦ୍ଧି ବୁନ୍ଦିଧ ଉଣିଲୁବ ପ୍ରାଣ ।

୪ । କିମ୍ବା; କିବା; ଅବା; ବା—4. Whether; or.

୫ । (ବିଚରିତ୍ତର୍ଥ) ପର; ପ୍ରକାରେ; ସତେ ଯେପରି ମତେ ଲାଗୁଛି—5. As if; methinks.

୬ । (ବିଶୁଦ୍ଧାର୍ଥକ) ଓ—6. (Wonder) What !

୭ । (ଖେଦାର୍ଥକ)—କେଡ଼େ କଥା !—

୭. (in sorrow) What !

୮ । (ଅମୁକ) ଅତିକୁ; ବିଗକୁ—1. Towards.

(ଯଥା—ଅଣିବି, ତେଣିବି, ଯେଣିବି ।)

ଦେ. ପ୍ରତ୍ୟେ—୧ । ଯୁଦ୍ଧ ବିଭକ୍ତିର ତିଥି ‘କୁ’ବା ‘ପ୍ରତ୍ୟେ’ନରେ-

1. Inflexion used in some cases after nouns and pronouns ending in the sound ‘ତ’.

ତିରଣକୁ ଯେଉଁ ସବଳ ଶ୍ଵର୍ଣ୍ଣିକ

ନନ୍ଦାତୁ ଜେବାରରେ ସେ କଳା ହାତ୍ରିବ ।

ବୃଦ୍ଧିର୍ଥ ମହାଭାରତ. ୧୯ ।

୨ । (ଅଥୀର ବିଭକ୍ତି ତିଥି ‘କୁ’ପ୍ରାନରେ)ନମିତ୍ତ ବା ସକାଶେ-
2. For.

ଇହ ପ୍ରେକ୍ଷ ପାଇଲେ ଲୋକର ପରଲୋକ
ହେଉଛି ଏଥିକ କରିବା କେବେ ଶେବି ।

ବୃଦ୍ଧିର୍ଥ ମହାଭାରତ. ଭାଗ ।

[ଦ୍ୱ—ଇକାଶକୁ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କ ପରେ ‘କୁ’ ସ୍ମୂଳରେ ବିକଳେ
'କ' ହୁଏ ଯଥା ଅଣିବି, ଅଣିକୁ; ଗାରିବ, ଗାରିକୁ ।]

୩ । (ମୀ ବିଭକ୍ତି ତିଥି ‘ତୁ’ ବା ‘ଠାରୁ’ ପ୍ରାନରେ) ଭୁଲନାରେ-
3. In comparision with; when compared
with.

ତେବେ ଅଳକାର ଭୋଜନ ଧନ ଧାରଣ
ରତ୍ନକ ଭଣ କର ମଣନ୍ତ୍ର ଝିଜନ ।

ବୃଦ୍ଧିର୍ଥ ମହାଭାରତ. ଅନୁଶାସନ ।

୪. ଓ ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ଅସମାପିକା କି—(ଅନ୍ୟ କିମ୍ବା
ଅସମାପିକାରୂପ ପରେ ବ୍ୟବହୃତ) କର; ଅମୁକ କିମ୍ବା
ସମ୍ମାଦନ କର—(used after the present participle of an incomplete verb) After doing
some act.

(ଯଥା—ମୁଁ ଖାଇବ ଯିବି = ମୁଁ ଖାଇ କର ଯିବି ।)

ବୈଦେ. ବି. (ରଂ)—

୧ । ଗୁଡ଼ କାଟି—1. Key.

୨ । ଅର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ—2. Key book.

କିଥଣ—ଗ୍ରା. (ଇତର) ଓ ପ୍ରାଦେ (ପ୍ରମୁଖର) ସବନାମ—କଥଣ; ବି—

Kianā

What.

କିଥବା—ଦେ. ଅ. (ହ. କିମ୍ + ବା)—

Kiabā

୧ । ସତେ ଯେପରି; ବୋଧ ହୁଏ—

1. As if; methinks.

ବୃଦ୍ଧି ବୃଦ୍ଧିର୍ଥ ପତ୍ର; କିଥବା ପଣକି ତାକନ୍ତି ।

କିମାତ; ଭାବ ।

୨ । ଅଥବା; ଓ—2. Or; or else.

କଥା—ଦେ. ବି. (ହ. କେବଳ)—

Kia

କେବଳ, କେତ୍ତିଲ୍

କେବଳା, କେତ୍ତିଲୀ,

ଗମାନ୍ଧୁଲ, କେବଳ

ଧା. କରିଲ୍

ଆ. କାଗ

ତେ. ମୋରିଲିତେହୁଁ;

ମୁଗୁଲିତେହୁଁ; ମଗାଲିପୁରୁ

୧ । କଥାପୁରୁ ଲମ୍ବା ସରୁ ପଡ଼ୁବିଶିଷ୍ଟ
ପୁରୁ ଓ ତାହାର କେବଳା ଜାତ୍ୟ
ଧଳା ଫୁଲ—1. The screwpine
plant with white smelling
flowers and big long and
thorny leaves; Pandanus
Odoratissimus.

ମେଘେ କଦଳ ଅଣାବେ ବିଧ
ପୋର ନ ପୋର ହୋଇବ ଠିଆ ।

କୃଷିବନନ ।

[କଥା ଓ କେବଳା ଏକ ଜାତ୍ୟ ଗଛ । କଥାର ଫୁଲ ଧଳା, ମାତ୍ର
କେବଳାର ଫୁଲ ହଳଦିଆ । କଥାକନ୍ଦା ହାତ୍ରାର ଆଦରଣୀୟ ଜୀବି ।
ବିଅପ୍ରତିରେ କଣ୍ଠା ଥୁବାରୁ ଲେକେ ଏହାକୁ ପୋତ ବାଢ଼ି କରନ୍ତି ।
ଆଶାର ମାସରେ କଥାତାଳ ଅଣି ପୋତିଲେ ତାହା କିମଣଃ ଗୁରୁ
ଅତିକୁ ମାତ୍ରିଯାଏ । କଥ ଗରୁର ଓହଳ ବା ତେବରୁ ତର ଘର
ଛପର କରିବା ପାଇଁ ପଟ ବାହାର କରୁଯାଏ । ଏହାର ପଦ ଶାର
ହାତ ଲମ୍ବା ଓ ପରିର ପିଠିରେ ଓ ଦୁଇ ପାଖରେ ବକାଗ ଶୁଦ୍ଧ
ବିଶ୍ଵା ଥାଏ । ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ ମତରେ କଥାକନ୍ଦା କଟୁମଧ୍ୟରତିକୁ
ରଥ, ଲଦୁ ଓ କପନାଶକ ।]

କାଞ୍ଜ , । (ହ. କିମ୍ବା)—କୃତକର୍ମ—

କ୍ୟାମ 2. Previous actions.

ଅପଣା କଥର ରଲକ (ଦରକ) କଥ । ସବତନ ।

୩ । କିମ୍ବା; କାର୍ଯ୍ୟ—3. Actions; doings.

୪ । କର୍ମ; କପାଳ; ଭାଗ୍ୟ—4. Luck; fortune.

ଦେ. ବିଶ—୧ । କୃତ—1. Done.

(ଯଥା—ଆପଣା କଥା କାମ ।)

୨ । ଅଞ୍ଜିତ—2. Earned.

ଦେ. ଅ. ପ୍ରତ୍ୟେ. (ମୂଲ୍ୟ ବା ପରମାଣବାଦକ ଶବ୍ଦ ପରେ ଯୁକ୍ତ) —
ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏତେ ମୂଲ୍ୟର ବା ପରମାଣର—

(added to words denoting quantity or
price) Of so much value or quantity.

(ଯଥା—ଆପଣା, ଟଙ୍କାବିଅ, ସେବକିଅ, କିତ୍ତାବିଅ, କିଥବା
ମୁକୁ ହେଲେ ପୁଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତ୍ଵ ଅକାଶକୁ, ଓ ଅକାଶକୁ ଶବ୍ଦର 'ଆ'
ପ୍ରାନରେ ବିକଳେ ଇ ହୁଏ, ଯଥା—ଅଣିକଥ, ଟଙ୍କିକଥ,
ସେବକଥ, କିତ୍ତବିଅ ।)

୧	ର	ର	ର	ର	ତ	ଏ	ହସନ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସୁନ୍ଦାରୀ	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍ଗ	ଇସ୍ତ	ଉଥ	ର
,	ର	ର	ର	ର	ଯେ	ଅକାରନ୍ତିବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁନ୍ତିକ ସୁନ୍ଦାରୀ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁମୁଖ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ଵ	ସ	ସ	ର୍ଣ୍ଣ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ	

କିଥୀ—ଦେ. ଥ. (ସ. କଂ)—କାହିଁ ପାଇଁ; କାହିଁ କି—

Kiaଟି

କେନ୍ତ ପୃଷ୍ଠର ପୋଇଲେ କର୍ମ କରନ୍ତେଣେ

କିର୍ମୀ

ଦେଖିଲ କିର୍ମୀ ମୋତେ ଦେଖି ଦୂରେ ଦେଖେ।

ବୃକ୍ଷବିଂହାର ମହାଭାରତ ଶାନ୍ତି ।

କିଅକନ୍ଦା—ଦେ. ବି. (ସ. କେତକ ଓ ସ୍ଵର୍କ)—

Kiakanda

କିଆ ଗଛର ପଢ଼ ଗଣ୍ଡିର ସେହି ତାରୁ ବାହାର ଆଏ

ସେଠାରେ ଥୁବା କୋମଳ ଅଂଶ—The soft part inside the stem of the Kia plant.

ହାତ ଥୁଥୁଆଏ ରଜାଗିରିରେ ଦାକନ୍ଦା ଗାରମାରୁ । ଶିଶୁଗାତ ।

[ଦ୍ର—ଏହା ତିଷ୍ଠରେ ଲାଗେ । ‘କିଆ’ ତଳେ ନୋଟ ଦେଖ ।]

କିଅକରେଣ୍ଟା—ଦେ. ବି—ଏଣ୍ଟୁଲା ମାଇ (ଦେଖ)

Kia kerentā

A kind of fish; Endulā (See)

କିଅକରେଣ୍ଟା—ଦେ. ବି—ଏଣ୍ଟୁଲା (ଦେଖ)

Kiakerendā

Endulā (See)

କିଅ ଖରର—ଦେ. ବି. (ସ. କେତକ ଓ ଖଦର)—

Kia khaira

ଖରରକୁ ତୁନା କର ମସଲ୍ଲଗୁଡ଼ୀ ମିଶାଇ ପାଣିରେ ଫେର୍ମାଇଏଇ ତକଟି କାହାର କାହାକୁ କଥାପୁଲୁମାଖୁଡ଼ା ମଧ୍ୟରେ

କେବଳକା କଳ

ପୂରାଇ ଶୁଖାଇଥିବା କଥାପୁଲୁର ବାସନାମୁଖ ଖରର—Catechu scented by putting it inside the petals of screwpine flowers.

କିଅଗୁଡୁଚି—ଦେ. ବି—କିଅଗୁଡୁଚି (ଦେଖ)

Kiagurduchi

Kiaguluchi (See)

କିଅଗୁକୁଚି—ଦେ. ବି—କିଅବୁଦାରେ ମାଢିଥିବା ଗୁଲକ ଲତା

Kia guluchi

(ଗୁଲକ ଦେଖ)—A Guiana creeper creeping on a Kia bush.

କିଅ ଗୋହରି—ଦେ. ବି—ଦୂର ପାଖରେ ଥିବା ବିଅବାଡ଼ ମଧ୍ୟ ସଙ୍କଷିତ

Kia gohiri

ପଥ ବା ଗଳ—A narrow lane with Kia hedge on both sides.

କଥ ବୋହର, ମାର ମସ୍ତିଥ ସଇ ବାହାର । ସବାର ଭାବ ।

[ଦ୍ର—କୌଣସି ରାତ୍ରାର ଦୂର ପାଖରେ କିଅବାଡ଼ ଘୋରିଲେ କଥାଗରୁ ବାଟାକୁ ମାଢିଥିବି ଦୂରୁ ପଥକୁ ସଙ୍କଷିତ କରି ପକାଏ ।]

କିଅତି—ଗ୍ର. ବିଶ. (ସ. କମ୍ ଓ ଜାତି)—୧। କି ପ୍ରକାର—

Kiati

1. Of what kind.

କେମନ

, । କେଉଁ ଗ୍ରେଣୀର—2. Of what class.

କୀସା

ଦେ. କି. ବିଶ—କି ପ୍ରକାର; କିପରି—

How; in what way or manner.

କିଅତ ? ମର୍ମିର ମାସେ ନୂର ଗୁଡ଼ ଖାଇ କଣ୍ଠ କୁଣ୍ଡେରିଲେ ଯିଅତ ।

ତାମ

[ଦ୍ର—ତୁଳ. ଇଥାର = ଏପର; ଯିଅତ = ସେପର; ସିଅତ = ସେପର ।]

କିଅତିକା—ଗ୍ର. ବିଶ. ଓ କି. ବିଶ—କିଅତ (ଦେଖ)

Kiatikā

Kiati (See)

କିଅତିକା—ଗ୍ର. ବିଶ. ଓ କି. ବିଶ—କିଅତ (ଦେଖ)

Kiatikā

Kiati (See)

କିଅନାଗ—ଦେ. ବି—ଏକଜାଗ୍ରୁ ନାଗାସାପ (ନାଗ ଦେଖ)—

Kianāga

A kind of cobra.

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ଦେଖିବାକୁ ଧଣ୍ଡ ସାପ ପର ଓ କିଅବାଡ଼ରେ ଥାଥାନ୍ତି ।]

କିଅପଟ—ଦେ. ବି. (ସ. କେତକ + ପଟ)—

Kiapata

୧। କିଅଗଛର ଗଣ୍ଡିରୁ ତଳକୁ ଲମ୍ବିବା ଓହୋଳ—1. The aerial roots of the screwpine.

୨। କିଅପଟକୁ ତଳ ତହିଁରୁ ବାହାର କରୁଣିବା ମେତା ଲାଗୁ—2. Tenacious fibres extracted from the aerial roots of the screwpine by splitting them.

[ଦ୍ର—ଏହି କିଅପଟର ମଞ୍ଜ ଅଂଶ ଟାଣୁଆ । ସବୁଆ କିଅପଟର ଉପର ଶୁଳକୁ ତାଙ୍କ ତାହାର ମଞ୍ଜକୁ ଲୋକେ ଦାନ୍ତୁକାଠି କରନ୍ତି; ଏ ଦାନ୍ତୁକାଠିକୁ ରେବାଇଲେ ଏହାର କୁସୁ (brush) ପର ଖାରୁ ସବୁ ରୁଥ ହୁଏ । ଲମ୍ବ କିଅପଟମାନଙ୍କୁ ପତଳା ଚିରୁଡ଼ା-ଚିରୁଡ଼ା କର ତର ଶୁଖାଇଲେ ସେଥିରେ ଦରଜିପର ଥାବି କରିବା-ପାଇଁ ଖୁବ ମେତା ଓ ଶକ୍ତି ଲାଗୁ ହୁଏ ।]

କିଅ ପଣସ—ଦେ. ବି—କିଅଗଛର ଫଳ—

Kia panasa

A fruit of the Kia plant.

[ଦ୍ର—ଏହା ପଣସ ପର ଆକୁତିବଣିଷ୍ଟ କିନ୍ତୁ ଶୈଳେ ।]

କିଅପରୁଣୀ—ଦେ. ବି—କିଅପତ୍ର (ଦେଖ)

Kiapatru

Kiapatra (See)

କିଅପତ୍ର—ଦେ. ବି. (ସ. କେତକ ଓ ପତ୍ର)—

Kiapatra

ଶୈଳ କିଅପତ୍ର ଅକୁତିବଣିଷ୍ଟ ଶୀମାନଙ୍କ ଜୁଡ଼ାର ସୁନା ଅଳକାରବିଶେ—

A gold ornament for putting on the chignon or dressed hair of females, resembling small petals of the screwpine plant.

ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବି—କଣ୍ଠର ଅଳକାରବିଶେ—

A leaf-like ornament for the neck worn by females.

କିଅପତ୍ର—ଦେ. ବି—କିଅପତ୍ର (ଦେଖ)

Kiapatri

Kiapatra (See)

କିଅଫୁଲ—ଦେ. ବି—କିଅ ଗଛର ଫୁଲ—

Kiaphula

Flower of the screwpine

କେବଳକା ଫୁଲ

plant

[ଦ୍ର—ଏହା ଧଳ ଓ ଏହାର କେତକା ଫୁଲରୁ କମ୍ ସୁରାଷ ।]

ସାଧାରଣ ପ୍ଲାନେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ପତଳ ୧ ଚରତ ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ଏବଂ ଉତ୍ତର ଅଶ୍ଵର ଓ ମାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକ୍ରିୟା କରାଯାଇଥାଏ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଅତେବେ ୧ ଜାଗ୍ରତ୍ତା ଉତ୍ତର ଅଶ୍ଵର ଏବଂ ଭୋଗିଲେ; ପେନେ ଏ ଭୋଗିବାକୁରେ ନ ମିଳିବ ଭୋଗେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସମ୍ମାନମେ ଉତ୍ତର ବସନ୍ତର, ବା ୧ ଉତ୍ତର ବସନ୍ତ ମା ମାହାପୂର୍ବ ଶବ୍ଦ ଭୋଗିବାକୁ ହେବ । ତଥା—
ଗାର' ନ ମେଳିଲେ 'ଗାର' ଭୋଗିବେ; 'ବୃଥ' ନ ମେଳିଲେ 'ବୃଥ' ଭୋଗିବେ; 'ବୃଥ' ନ ମେଳିଲେ 'ବୃଥ' ଭୋଗିବେ; 'ଅର୍ଦ୍ଧ' କି ପାଇଲେ 'ଅର୍ଦ୍ଧ' ଭୋଗିବେ; 'ଅଲବଦ୍ଧ' କି ପାଇଲେ ଅଲବଦ୍ଧ ଭୋଗିବେ ।

କିଆକାଡ଼—ଦେ. ବି.—କିଆ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ବାଢ଼—

Kiābārda Fencing made by **Kiā** plants.

କିଆବେଡ଼ା—ଦେ. ବି—କିଆର ଆଦିର ସୀମାରେ କିଆ ଯାଇଥିବା

Kiābherdā ମାଟିର ଉତ୍ତରଭାଗରେ ହିତ୍ତା ସହି ଉପରେ କିଆ
ଗଛ ଲଗାଯାଇ ଥାଏ—

A broad ridge of earth planted with **Kiā** bush.

କିଆର—ଦେ. ବି. (ସ୍ବ. କେଦାର)—

Kiāri ଶେତ୍ର; ଗୁରୁ ପାଖେ ହିତ୍ତା ଦିଆ ଯାଇଥିବା ବିଲ—

କିଆରୀ Cultivated plot or field surrounded by
ridges for raising crops.

ବହୁ ଯାଇଛି ନାହିଁ ତେବେ କିଆର । ରଖାନାଥ ୦ ଭୁଲସୀଯୁବନ ।

[ଦ୍ର—ଶାଗ ଆଦିର ଶୈଟ ବିଆରକୁ ପଟାଳ କହନ୍ତି ।]

କିଆରିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ଯୁକ୍ତ)—

Kiāriā କିଆରୁସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

Pertaining to a plot or field.

(ସଥା—ଅତ୍ରେଇକିଆରିଆ ତମ; ଗୁରୁକିଆରିଆ ବିଲ ।)

କିଏ—ଦେ. ସବନାମ (ସ୍ବ. କଃ)—

Kie ୧ । କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Who.

କେ, କେଓ, କେଉ ୨ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି; କେହି—

କୋଇଁ, କାହିଁ 2. Some one; some body.

କିହେ ଦେ. ଅ—କି ହେ !—Oh !

କିଏ ଅବା—ଦେ. ସବନାମ—କେହି ଅବା (ଦେଖେ)

Kie abā Kehi abā (See)

କିଏ କିଦବା—ଦେ. ସବନାମ—କେହି କିଦବା (ଦେଖେ).

Kie kadabā Kehi kadabā (See)

କିଏ କିମିତି—ଦେ. ସବନାମ—କେହି କିମିତି (ଦେଖେ)

Kie kimiti Kehi kadabā (See)

କିଏ ନାନ୍ କି—କିଏ—ଦେ. ସବନାମ—କେହି ନାନ୍ କେହି (ଦେଖେ)

Kie nān୍ kie Kehi nān୍ kehi (See)

କିଏବା—ଦେ. ସବନାମ—କେହି ଅବା (ଦେଖେ)

Kiebā Kehi abā (See)

କିଏସେ—ଦେ. ସବନାମ. (ସ୍ବ. କଃ ଓ ସଃ, ସ୍ବ. କୋହସେ)—

Kiese ୧ । କେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି—1. Who;

କେ, କେଓ, କେଉ ପ୍ରକଳ୍ପ ମହିଳା କହ କୁ କିଏସେ କିମାର ତ୍ରୁମ, ଏ ପ୍ରବେ ।

କୋଇଁ ୨ । ଜଣେ କେହି; କୌଣସି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି—

2. Any one; some one; some body.

ଦେ. ଅ—କି ହେ !—Oh !

କିଂକର—ସ୍ବ. ବିଶ. ପୁ. (କିଂ=କିଆର + କି = ଧାତୁ = କରିବା + କିଂ୍ରୁ—

Kimkara ଅ; ସେ ସବନାମ ପ୍ରକଳ୍ପ ଅଦେଶ ଅପେକ୍ଷାରେ ଥାଏ)—

(କିଂକର, କିଂକରୀ—ଶ୍ରୀ) ଅଞ୍ଜଳିତ୍ତୀ (ଭୁତ୍ୟ)—

Obedient (servant).

ସ. ବି. ପୁ—୧ । ଦାସ—1. Slave.

୨ । ଅଞ୍ଜଳିତ୍ତୀ ବ୍ୟକ୍ତି—

2. An obedient person.

କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ସ୍ବ. ବି. (କିଂ=କିଆର + କର୍ତ୍ତବ୍ୟ=କରିବା ଭୁତ୍ୟ)—

କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ—ସ୍ବ. ବି. (କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ+ଭୁବ. ତା)—୧ । ଯେଉଁ

କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟତା—ସ୍ବ. ବି. (କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ+ଭୁବ. ତା)—ସମ୍ମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଧିକ କିଆର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭାବା

ଭାବ ପ୍ରିୟ କରିବାର ସମୟ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଏ—

1. A state when a man has to think out what step he must take immediately.

୨ । ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ମନୁଷ୍ୟ କଣ କରିବ ତାହା ପ୍ରିୟ କରି ନ ପାରେ—1. A situation in which a person is at a loss to decide what to do.

କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟତାବିମୂଳି—ସ୍ବ. ବିଶ. ପୁ. (ଗମୀ ଭବ; କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟତା+
Kiinkarttabyatabimūlha ବିମୂଳି)—କିଆର କରିବା

(କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟତାବିମୂଳି—ଶ୍ରୀ) ଭୁତ୍ୟ ଏ ବିଷୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାରେ

ଅସମ୍ଭବ; ଆବାକାବା; ଅକାବକା—Dumb-founded; bewildered; put in an awkward predicament.

କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟତାବିମୂଳି—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ଗମୀ ଭବ; କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟ+ବିମୂଳି)—

Kiinkarttabyatabimūlha କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟତାବିମୂଳି (ଦେଖେ)
(କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟତାବିମୂଳି—ଶ୍ରୀ) ଭୁତ୍ୟ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟତାବିମୂଳି—

(କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟତାବିମୂଳିତା—ବି) (See)—

କିଂକେ—ଗ୍ରା. ପଦ୍ୟ. ଅ.—୧ । କିପରି—

Kimke 1. How,
ଏହିକୁ କହିଲୁ ବିଂକେ ହାତବିଅଗଲ । ଭକ୍ତବାସ. ମଧୁମଳକ ।

୧	ଇ	ଉ	ବୁଲ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଆନୁଳାସିକ ସୁକ୍ରାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ଯେ	ଆକାଶନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁସ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ମୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ସ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇୟ	କ୍ରଥ	କ୍ରୁ	

, । କାହିଁକ—2. Why.

କଂଚ—ସ. ଅ. (କମ୍+ଚ)—୧ । ଅନ୍ତର—
Kinchā 1. Also.

, । ଅନ୍ତର କହ—2. And some.
, । ଏବ ମଧ—3. And also.

[ତୁ—ଏହା ସମ୍ମର୍ଯ୍ୟ, ଆବନ୍ତି, ଏହାକଳା ଓ ସାକଳ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ସମାପ୍ତ ହେବା ପରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

କଂବକ୍ରବ୍ୟ—ସ. ବି. (କମ୍=କଥଣ+ବକ୍ରବ୍ୟ=କହିବା ଉଚିତ) —
Kimbaktabya ଯାହା କହିବା ଉଚିତ; ଯାହା ଉପସ୍ଥିତ ଥେବାରେ
କହିବା ଉଚିତ ତାହା—What ought to be
said; an opportune speech or saying.

ଦେ. ବିଶ.—କଂବକ୍ରବ୍ୟବିମୁଢ଼ (ଦେଖ)

Kimbaktabyabimūḍha (See)

କଂବକ୍ରବ୍ୟବିମୁଢ଼—ସ. ବିଶ. ପୁ. (ମୀ ତତ; କଂବକ୍ରବ୍ୟ+ବିମୁଢ଼) —
Kimbaktabyabimūḍha ଉପସ୍ଥିତ ଥେବାରେ କଥଣ କହିବାକୁ
(କଂବକ୍ରବ୍ୟବିମୁଢ଼—ଶ୍ଵ.) ହେବ ଏହା ପ୍ରିଯ କରିବାରେ ଅସମ୍ଭବ—
(କଂବକ୍ରବ୍ୟବିମୁଢ଼—ବି) Perplexed as to what to
say next.

କଂବଦନ୍ତ—ସ. ବି.—କଂବଦନ୍ତୀ (ଦେଖ)

Kimbadanti Kimbadanti (See)

କଂବଦନ୍ତୀ—ସ. ବି. (କଂ=କଥଣ+ବଦ ଧାରୁ+ଅନ୍ତି+ଶ୍ଵ. ରି)
Kimbadanti ଲୋକେ କଥଣ କହନ୍ତି—1 । ଜନଶ୍ରୁତ;
ଜନରବ; ଭାତ୍ରା ଖବର—1. Rumour.
, । ଲୋକବନ୍ଦ ନ ହୋଇ ପୁରୁଷାନ୍ତମରେ ମୁଖପରମ୍ପରେ
ବାଲକମେ କଥୁକ ହୋଇ ଅସ୍ଥିବା ବିଷୟ—
2. Traditions handed down orally from
generation to generation.
, । ଲୋକବନ୍ଦ (ପ୍ରକୃତବାଦ)—3. Scandal.

କଂବା—ସ. ଅ. (କଂ=କଥଣ+ବା=ଅଥବା) — କିମା; ଅଥବା—
Kimbā Or.
ଦେ. ବି.—୧ । କିମା (ଦେଖ)

1 Kimbā (See)

, । ବିକଳେ—2. Alternatively.

, । ପଞ୍ଚାନ୍ତରେ—3. On the other hand.

କଂବେଦ୍ୟ—ସ. ବି.—(କୁ+ବେଦ୍ୟ; କୁ ପ୍ରାକରେ କଂ ଅଦେଶ; ତୁଳନା
Kimbaidya କର. କଂପୁରୁଷ ବା କମ୍ପୁରୁଷ) — ଅନାହି ବେଦ୍ୟ;
କୁବେଦ୍ୟ—A quack; a worthless
physician.

କଂଶୁକ—ସ. ବି.—(କଂ=କ + ଶୁକ = ଶୁଅପକ୍ଷି; ସେଇଁ ପୂର୍ବରୁ
Kimsuka ଦେଖିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ବିଶ୍ଵରେ “ଏହା ଶୁଅପକ୍ଷି କି ?”
ଅଥବା ପୂର୍ବ ଶୁଅପକ୍ଷି ଥଣ୍ଡ ପରି ନାଲି ଓ ବଙ୍ଗା) —ପଳାଶ

ବୃଷ ଓ ପୁଷ—Butea Frondosa (tree and flower).

କିଂସଖା—ସ. ବି. ପୁ. (କୁ+ସଖି; ମା. ଏବ.) —ମନ ବନ୍ଦ—
Kimsakha A bad friend (M.W.)

କିକ—ଦେବ. ବି. (ରଂ. କିକୁ) —୧ । ଗୋରଠ—
Kik 1. Kick.

, । ଫୁଲକୁ ଗୋଡ଼ରେ ଦିଆଯିବା ଆପାତ—
2. A kick in the game of football.

କିକର—ଦେ. ଅ.—କିପର; କିବୁପେ—
Kikari How; in what manner.

ବାମ ବରଦ କବର ଯେ ମୋ ପ୍ରାଣେର । କଣ୍ଠ. କୋଟ୍ରୁଷ୍ଣାଶୁଦ୍ଧି—

କିକଳ—ଦେ. ଅ.—(ମଧ୍ୟପୁରୁଷ ଏକବଚନ ଓ ବହୁବଚନ ତୁମେ ଓ
Kikala ତୁମେମାନେ କର୍ତ୍ତା ଥିବା ସ୍ଥଳରେ; ବ୍ୟବହାର ବସୁଧ୍ୱ ବା
ଜେବସୁଧଳ) —ତୁମେ କେଡ଼େ କଥାଟାଏ କଲ !—
(Interjection expressed in wonder or
grief) Hallo ! what have you done.

(ଯଥା—କିକଳ ! କିକଳ ! କେଡ଼େ କଦଳି ଗରିଛାଏ ହୋଇଥେଲ !
କେଡ଼େ କାନ୍ଦାଏ କଦଳି ପଢିଥାଆନ୍ତା ! ହାଣିପକେଇଲ !)

[ତୁ—ଏହିପର ଅବ୍ୟବରୂପେ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ଏକବଚନ (ମୁଁ)
'କିକଳ'; , ସ୍ଵ ପୁରୁଷ ଏକ ବଚନ (ତୁ) 'କିକଳ'; (ତୁମେ)
'କିକଳ', , ସ୍ଵ ପୁରୁଷ ବହୁବଚନ (ତୁମେମାନେ) 'କିକଳ'; , ସ୍ଵ
ପୁରୁଷ ଏକ ବଚନ (ସେ) 'କିକଳ'; 'କିକଳେ' ଓ , ସ୍ଵ ପୁରୁଷ
ବହୁବଚନ (ସେମାନେ) 'କିକଳେ' ଶବ୍ଦମାନ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

କିକି—ସ. ବି.—୧ । ଲାଲକଣ୍ଠ ପକ୍ଷି; ଖଞ୍ଜନ; ଭଦରଦଳି—

Kiki 1. A blue jay (bird) (M. W.)

, । (ତୁଳନାକର ରଂ. କୋକେଥାନ୍ତ୍ର) ନତା;
ନାରାକେଳ—2. Cocoanut (M. W.)

କିକିହୋଇ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. କି. ବିଶ—୧ । ଯେବୋଣସି କାରଣରୁ—

Kikihoi 1. For any reason whatsoever.

, । ଯେବୋଣସି ପ୍ରକାରେ—2. Anyhow.

କିକେ—ଦେ. ଅ—କାହିଁକ; କି ହେବୁରୁ; କିପାଇ—

Kike Why.

ବନା ଅପରାଧ କବେ ପଢ଼ିଗଲ କାମିନାରମଣ ନିଶ୍ଚେ—

ପ୍ରାଚୀ. ଶିଶୁଶର. ଜଣାଧରାଜ ।

କିକେ—ଦେ. ଅ—କିକେ (ଦେଖ)

Kikeii Kike (See)

ପାତ ଅଗାଧ ତ ନ ଜାଣୁ

ଦୂଷଣ କଥ କିମେ ରଣୁ—କିମେଥାଂ ପରମତ ।

କିଷି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର; ତୁଳ. ବଂ. ଖେଂକଣ୍ଣିଯାଳ) ବି—

Kikhi Koechiniyal—Fox.

ବାଗରଶ ସେବେ ଅପର ସୁଷ୍ଟାରେ ହୃଦ ୯ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ , ତତ୍ତ୍ଵ ଅଶର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପରେବ ରଖା କରନ୍ତି ଜାହାନୀ । ଅତେବଂ ୧୩୮ , ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିତାରେ ଏ ଭାଷାକୋଣେ ନ ମିଳିବ , ତେବେ ଯେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ସଥାପିତେ ତତ୍ତ୍ଵର ବିଷୟର , ବା ୧୦ ତତ୍ତ୍ଵ ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିବେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ପାଇଲେ ‘ରୂପ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବତ୍’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବତ୍’ ଦେଖିବେ ।

କଣ୍ଠୋ— ଦେ. ଥ. (ଏକବଚନ ଓ ବହୁବଚନ)—ସଙ୍କି ଓ ସଙ୍ଗିନୀ—
Kigo ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କୋମଳ ସ୍ଵେଚ୍ଛା ସମୋଧନ; ଅଗୋ; ଗୋ—
ଓଗୋ Interjection used in addressing one's male or female companion.

କିଙ୍କିଣି— ସ. ବ. (କିମ୍=ଅନୁକରଣ ଶବ୍ଦ + କଣ୍ଠ ଧାରୁ ଶିଳ୍ପ =—
Kinkini କଣ୍ଠ ଧାରୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା; + କର୍ତ୍ତ୍ବ. ର)—
୧ । ସୁଜୁର; ଛୁଦୁ ଘଣ୍ଠି; ପାଶୁଡ଼—
1. Small tinkling bells.
୨ । ଦୀଗୁଡ଼ିଯୁକ୍ତ କଟୁଅଳକାରବିଶେଷ—
2. A girdle of tiny tinkling bells strung together.
୩ । ବିକଳତ ଶଳ୍ପ; ଭରଞ୍ଚ (ଦେଖ)
3. A plant; Bhairichi (See)
୪ । ଦୀଗୁଡ଼ିଯୁକ୍ତ ଅଳକାର—
4. An ornament with tiny bells.
୫ । ଏକପ୍ରକାର ଅମ୍ବ ଦ୍ରାଷ୍ଟା—
5. Sour grapes.
୬ । ଜଳଜମ୍ବ ଦୂଷ—
6. A kind of blackberry tree.
୭ । ଦେଖସ୍ମୁଦ୍ରିବିଶେଷ—
7. A hymn addressed to the Goddess.

କିଙ୍କିଣୀ— ସ. ବ. (କିମ୍+କଣ୍ଠ ଧାରୁ+ର+ସ୍ତ୍ରୀ. ର)—
Kinkini କିଙ୍କିଣି (ଦେଖ)—Kinkini (See)

କିଳିବି— ସ. ବ—କାକମାଚ (ଦେଖ)
Kinkibi କାକମାଚ (Kirtikar) (See)
କିଳିମଳ—ଗ୍ର. ଥ—ତତ୍ତ୍ଵାଶୀମାନେ ପୁତ୍ର କାଟୁଥିବାବେଳେ ଶ୍ରମ—
Kinkimala ପନୋଦନାର୍ଥ ବୋଲିବା ଅର୍ଥଶୂନ୍ୟ ଗୀତର ଏକ ଅଂଶ—
A part of an unmeaning song sung by weaver women while spinning thread.
(ସଥା—ତନିଥାରୁ କିଳିମଳ କିଳିମଳ ।)

କିଳିର— ସ. ବ. (କିମ୍=ଅନୁକରଣ ଧୂନ + କୃ. ଧାରୁ = ବିଶେଷ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଥ)—
Kinkira କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଥ)—
୧ । କୋତଳ—1. The Indian cuckoo.
୨ । ଭୂମର—2. The black bee.
୩ । ଅଶ—3. Horse.
୪ । ଗଜକୁମ୍ବ—4. The temples or forehead of an elephant.

କିଳିରା— ସ. ବ. (କିମ୍+କୃ ଧାରୁ = ବିଶେଷ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଥ + ଆ)—ରକ୍ତ—Blood.
କିଳିରତା—ସ. ବ. (କିଳିରା+ଅତ୍ ଧାରୁ = ଗମନ କରିବା+କର୍ତ୍ତ୍ବ. ଥ)—
Kinkirata

୧ । ଶୁକ୍ଳପଣୀ—1. Parrot.
୨ । କନ୍ଦର୍ପ—2. Cupid.
୩ । କୋତଳ—3. The Indian cuckoo.
୪ । ରକ୍ତାଶୋକ ଦୂଷ—
4. A tree (red variety of janesum Asoka).
୫ । ବରୁରଗଛ; ବକ୍ତୁଳଗଛ—
5. A tree; Acacia Arabica.

କିଙ୍କିରାଳ— ସ. ବ. (ବୈଦ୍ୟକ)—ବରୁର (ଗଛ) (ଦେଖ)
Kinkirala Babura (tree) (See)
କିଙ୍କୁ—ପ୍ରାଦେ. (ଗଞ୍ଜାମ) ବିଶ—ସେ ଖେଳି କର କଥା କହେ;
Kinku ସେ ଖରି କର କଥା କହେ; ଚଢ଼ିଲ; ସେ ଅନ୍ତକରେ
ଶରୀରଠେ—Irascible; surly.

କିଙ୍ଗାପ— ବୈଦ୍ୟକ. ବ. (ପା.=କିମ୍ଖାର)—ଜର ବା ସୁତାବାର
Kinkhap ଅତିତ ପାଠଲୁଗା—
କିନ୍ଧାପ; କିଂଧାପ Silk cloth worked on with gold lace or thread.
[ତ୍ର—ସ୍ଵରେ ପାଠଲୁଗାରେ ସୁନ୍ଦର ଜରରେ ପୁଣ୍ୟବୁଟ୍ଟା ଅନ୍ଧ କାମ କରିଯାଉଥାଏ, ବନାରଷ ବା କାଶୀ କିଙ୍ଗାପ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲା ।]

କିଙ୍ଗାର— ବୈଦ୍ୟକ. ବ. (ପା.)—କିଙ୍ଗାପ (ଦେଖ)—
Kinkhab Kinkhap (See)
କିଚକିର— ଦେ. ଥ. (ଧୂନଥିନୁକରଣ)—୧ । କରକର (ଦେଖ)
Kichkich 1. Kachkach (See)
କିଚରିକିରି—
୧ । କିଚରିମିଚିରି (ଦେଖ)
2. Kichirimichiri (See)
କବ୍ରିକ୍ରି—
କବ୍ରିକ୍ରି କର ବର ପଳ ପରତା—
ପରମୋହନ. ଗନ୍ଧବନ୍ଦ ।

କିଚରିମିଚିରି— ଦେ. ଥ. (ଧୂନଥିନୁକରଣ)—
Kichirimichiri ୧ । ପରିଶାବକଙ୍କର ଅବ୍ୟକ୍ତ ଚେଣ୍ଟି ଶବ୍ଦ—
କିଚିରିମିଚିରି 1. The chirping of the young ones of birds.
କିଚିରି—
୧ । ବହୁ ପରିଶାବ କଳରବ—
2. Chatterings of a number of birds.
କିଛି—
କିଛି—
କିଛି ୧. ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରମାଣ—
କିଛି ୧. Uncertain quantity.
କିଛି—
୨ । ଅଲ୍ପପରମାଣ—
2. Little quantity; some; a little.
୩ । ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ବସ୍ତୁ—
3. Anything; some thing.
ଦେ. ବିଶ—୧ । ପରିମାଣରେ ଅନ୍ତ୍ର; କିଛିର; ସାମାନ୍ୟ—
1. Little; slight.

୧	ଲ	ଭ	ଗୁରୁ	ଏ	ଦେବତା	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାସିକ ସ୍ଥାନାଶର	ସ	ଜ	ଶ୍ଵର	ଜ୍ଞ	ରହ୍ୟ	ଭାବ	ତ
,	ଭ	ଭ	ରୁ	ଲୁ	ପେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଶୂର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ରେ	ରଥ	କ	ନ୍ତ୍ର

୨। ସଜ୍ଜାରେ ଅଳ୍ପ—2. Few.

ଦେ. କି. ବିଶ—ଅଳ୍ପ ପରମାଣରେ—

A little; in small quantity.

କିଛୁ; କି ଦେ. ଅ—(ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ)—କି ?—What ?

କ୍ଷମା; କ୍ଷମତା (ସାମାନ୍ୟ—ମୁଁ କିଛି ଭୁବ ହୋଇ ବସିଛି ?)

କିଛିକିଛି—ଦେ. ସବନାମ—ସାମାନ୍ୟ ପରମାଣ—

Kichhikichhi Something; a little.

କିଛୁକିଛୁ ଦେ. ବିଶ—ଅତି ସାମାନ୍ୟ; ଥୋଡ଼ାଏ—

କୁଣ୍ଡକୁଣ୍ଡ A little; in little quantities; very little.

ଦେ. କି. ବିଶ—ଅତି ସାମାନ୍ୟରେ—Little by little.

କିଛିନା—ଦେ. ଅ. (ସ. ନ କିଷ୍ଟତ୍)—କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ବା କାର୍ଯ୍ୟ

Kichhinā Nothing; nothing whatever.

କିଛୁଇନା; କିଛୁନା

କୁଣ୍ଡକୁଣ୍ଡ

କିଛିନାକିଛି—ଦେ. ସବନାମ—୧। କିଛିଦେଲେ—

Kichhinākichhi 1. Something or other.

କିଛୁନାକିଛୁ ୨। ସତ୍ୟାମାନ୍ୟ ହେଉ ପରିବର୍ତ୍ତନ—

କୁଣ୍ଡକୁଣ୍ଡ 2 Anything however little or small; something at least.

୩। ବେଶି ହେଉ ବା କମି ହେଉ ଅବଶ୍ୟକ କିଛି—

3. Something either large or small.

କିଛିନାହା—ଦେ. ଅ—କିଛିନା (ଦେଖ)

Kichhināhī 1. Kichhinā (See)

କିଛୁ—ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ସବନାମ. (ସ. କିଷ୍ଟତ୍; ଭୁବ—ବା.

Kichhu କିଛୁ; ପ୍ରା. ହିନ୍. କିଛୁ)—କିଛି (ଦେଖ)

Kichhi (See)

କିଛୁ ନ ଜାଣନ୍ତି ହେଉ ପ୍ରଦ୍ବା—ସମେତ, ପ୍ରେମଭିତ୍ତିଗାତା ।

ଦେ. (ପ୍ରାଚୀନ ପଦ୍ୟ) ବିଶ—କିଛି (ଦେଖ)

Kichhi (See)

କିଛୁ ତଥାର ବହେ କିଛୁ ରସ—ଶିଶୁଶର, ରଷ, ଅରଳାଷ ।

[ଦ୍ର—ଏ ଶକ ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥାଏ ।]

କିଜାଣି—ଦେ. ଅ—୧। କେଜାଣି; ବୋଥହୁଏ; ସମ୍ବନ୍ଧ—

Kijāni 1. Perhaps; may be.

କେଜାନେ; କିଜାନି ୨। ମନେ ଏହା ଜଣା ନାହିଁ—

କୌନ୍ଜାନେ; କରାଜାନେ 2. I don't know.

୩। ଏହା ଅନ୍ତର୍ଭେତ—

3. Who can tell; who knows.

୪। ପର; ସଦୃଶ—4. Like.

୫। କାଳେ—5. Lest.

କିଜାତି—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କିମ୍ ଓ ଜାତି)—

Kijāti ୧। କେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର—

କିରକମ 1. Of what class.

କରାଜାତି ୨। କିପ୍ରକାର, କିପରି—

2. Of what kind.

୩। କେଉଁ ଜାଗୟ—

3. Of what caste or species.

କିଜାତିକା—ଗ୍ରା. ବିଶ—କିଜାତି (ଦେଖ)

Kijātikā Kijāti (See)

କିଜାତିକାଥା—ଗ୍ରା. ବିଶ—କିଜାତି (ଦେଖ)

Kijātikā Kijāti (See)

କିଞ୍ଚକ—ଗ୍ରା. ବି. (ସ. କାରକ)—କାରକ ୨ (ଦେଖ)

Kiñchaka Kichaka 2 (See)

ଗ୍ରେପାରୁପ ଦେଖି କିଞ୍ଚକ ମଲ ସୁନ । ଗାତାମ୍ବର, ନୃତ୍ୟପୂରଣ ।

କିଞ୍ଚନ—ସ. ବିଶ.—କୀବ (କିମ୍ + ଚନ)—କିଞ୍ଚନ (ଦେଖ)

Kiñchana Kiñchit (See)

(କଷନ—ସୁ)

(କାରନ—ସ୍ତ୍ରୀ)

କିଞ୍ଚତ—ସ. ସବ. କୀବ. (କିମ୍ + ଚତ୍)—

Kiñchit ୧। କିଛିମାତି; ଅତି ସାମାନ୍ୟ; ଅକିଷ୍ଟ—

(କଷତ୍—ସୁ) ୨. 1. Very little; a little.

(କାରତ୍—ସ୍ତ୍ରୀ) ୨। ନଗଣ୍ୟ; ହେୟ—2. Insignificant; negligible.

କି. ବିଶ—କିଛି କିଛି; ଅଳ୍ପ ପରମାଣରେ—

Very little; some what.

[ଦ୍ର—କିଞ୍ଚନ ଓ ଅକିଷ୍ଟର ଏକ ଅର୍ଥ ।]

କିଞ୍ଚିତ୍କରା—ସ. ବିଶ. (କିଞ୍ଚନ + କୁ ଧାରୁ + ଥ)—

Kiñchitkara ୧। ସାମାନ୍ୟ—1. Slight.

୨। ସାମାନ୍ୟରେ ଅବଶ୍ୟକ ବା ଲୋଡ଼ା—

2. Of some use.

୩। ଅକିଷ୍ଟକର (ଦେଖ)

3. Akiñchit kara (See)

[ଦ୍ର—କିଞ୍ଚନକର ଓ ଅକିଷ୍ଟକରର ଏକ ଅର୍ଥ ।]

କିଞ୍ଚନ କାଳ—ସ. ବି. (କିଞ୍ଚନ + କାଳ)—ମୁହଁତ୍ତି; ଅତି ଅଳ୍ପ ସମୟ—

Kiñchit kāla Very little time; no time; a moment.

କିଞ୍ଚିତ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କିଞ୍ଚନ)—୧। ନଗଣ୍ୟ; ଅକିଷ୍ଟକର—

Kiñchita 1. Insignificant; of no importance.

୨। ସାମାନ୍ୟ—2. Slight.

ଅନା ଅନା ସୁନ୍ଦର ବିଷ୍ଟ ବୁପାରେ । ବନ୍ଦସ୍ତୁ ସଙ୍ଗାତ ।

୩। ଅତିଅଳ୍ପ—3. Very little.

୧	ଇ	ଉ	ରୁ	ଥ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁମତିକ ସୁକାଶର	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଉ	ରୁ	ଥ	ସ୍ପେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଗ୍ର୍ୟ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ

to twist up the two bamboos lightly on both sides of a thatch or wall-frame.

୨। ଗୋଡ଼ ବା ହାତର ହୁଗୁଳା ହୋଇଥିବା ମୁଦି ଆଗୁଠିରୁ ଗଲି ନ ପଡ଼ିବା ସକାଣେ ମୁଦି ଆଗରେ ଦିଆଯିବା କଷ୍ଟ ଅଗୁଆ—

2. A tight ring put before a loose one on a finger to prevent the latter to slip out.

୩। କିଟକିଟା (ଦେଖ)

3. *Kitikirā* (See)

ଦେ. ବିଶ—*କିଟକିଟା* (ଦେଖ)

Kitikitā (See)

କିଟକିଟି—ଦେ. ବିଶ. ଓ ଅ.—*କିଟି କିଟି* (ଦେଖ)

Kitikiṭi

Kitkiti (See)

ସ୍ପୃଷ୍ଟିରୁ ଅଦି ମେରୁ ପଢ଼ି ଯାଏ ।

କଟକଟ ନାଦ କର କମ୍ପେ ହୃତୀଏ । ପାତାମର. ନୂର୍ବି ହୃତୀଣ ।

କିଟକିଟିଆ—ଦେ. ବିଶ.—*କିଟିକିଟିଆ* (ଦେଖ)

Kitikiṭia

Kitkiṭia (See)

କିଟକିର—ଦେ. ବ. (ବର୍ଣ୍ଣାଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ଶବ୍ଦ)—

Kitikirā ବର୍ଣ୍ଣାଙ୍କ ଶାଖବିଶେଷ—A kind of mould used by goldsmiths to turn out bulbous wires.

[ଦ୍ୱ—ଏହା କଂସାରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ, ଏହା ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ଖାପରେ ସରୁ ଓ ମୋଟ ତାର ବାଡ଼େଇଲେ ବଡ଼ ଓ ଶ୍ଲେଷ୍ଟ ଦାନା ଥିବା ରୁଆଳି ତାର ଛାଇ ହୁଏ ।]

କିଟମିଟିଆ—ଦେ. ବିଶ—*କିଟିକିଟିଆ* (ଦେଖ)

Kitimitiā

Kitkitiā (See)

କିଟ—ସ୍ଵ. ବ. (କିଟ ଧାରୁ=ଶରୀର ପ୍ରଭାବରୁ ନିର୍ଗତ ହେବା +

Kitā କିଟ୍ରୀ. ତ)—୧। ଶରୀରର ମଳ (ଯଥା—ବିଷ୍ଟା, କାନ୍ଦିଶୁ, ଲେନେରୁ ଓ ଛାଇଆ ଇତ୍ୟାଦି)—

1. Excrements thrown out by the body.

୨। ଧାରୁ ମଳ (ଯଥା—ଲୁହାଗୁହ; କଳକି)—ମରିଶୁ—

2. Rust of metals; refuse or rubbish thrown out by burnt or oxidized metals.

୩। ତେଲାଦିର କାଣ୍ଡ—3. Sediment.

୪। ତରଳ ପଦାର୍ଥ ଛଣା ହେବା ଉତ୍ତରୁ ଅବଶିଷ୍ଟ ରହିଯିବା ସିଠି—

4. Dregs; refuse left out of sifted liquids.

କିଟିକିତ୍ର—ଦେ. ଅ. (ଧୂନ୍ୟାସ୍ତକ)—୧। କରେଇରେ ଦିଅ ପୁଣ୍ଡବାର

Kid kid ଶବ୍ଦ; କଢ଼ କଢ଼—1. Seething sound of boiling oil.

କଡ଼କଡ଼ ୨। ପୁଇଟ କଠିନ ଓ ବନ୍ଦୁର ପଦାର୍ଥର ପର୍ଷଣ କଡ଼କଡ଼ ଜନତ ଶବ୍ଦ—2. Sound produced by the repeated rubbing of two rough and hard things.

କିତ୍ରମତ୍ର (ଇତ୍ୟାଦି)—ଦେ. ଅ. (ଧୂନ୍ୟାସ୍ତକ)—କତ୍ରମତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି

Kirdmird (etc) (ଦେଖ)

କିତ୍ରମିତ୍ର—ଦେ. ବିଶ—କିତ୍ରମିତ୍ର (ଦେଖ)

Kirdmirdīā (See)

କିତ୍ରକିତ୍ର—ଦେ. ଅ.—କିତ୍ରକିତ୍ର (ଦେଖ)

Kirdikirdi (See)

କିତ୍ରମିତ୍ର—ଦେ. ବିଶ—୧। କିଟିକିଟିଆ (ଦେଖ)—

Kirdimirdīā (See)

କିତ୍ରମିତ୍ର—ଦେ. ବିଶ—୧। କିଟିକିଟିଆ (ଦେଖ)—

Kitkitiā (See)

୨। ଚତଳ; ଚତ୍ରକିତ୍ରିଆ; ସେ ରାଗିଯାଇ ଦାନ୍ତ ଗେବା—

2. Easily provoked into grinning rage.

କିଣ (ଧାରୁ)—ସ—ପ୍ରାପ ହେବା; ପାଇବା—

Kin (root) To get.

କିଣିକିଣ—ଦେ. ଅ—କିଣିକିଣ (ଦେଖ)

Kinkin (See)

କିଣ—ସ. ବ. (କିଣ ଧାରୁ=ପାଇବା+କଣ୍ଠୀ. ଅ)—

Kina ୧। କଣ ଚିତ୍ତ ବା ଦାଗ—

1. Scar; cicatrix of a cut wound.

୨। ପା ବା ବ୍ରୁଣର ଶୁଣିଲ ଦାଗ—

2. Mark or scar over a boil after it is healed.

୩। ଶରୀରରେ ଦର୍ଶନ ଜନତ ବୋଧଶକ୍ତିରହିତ ଶୁଣ ଚିତ୍ତ—
କଣ୍ଠୀ—3. Calluse; corn.

୪। କ୍ଷାତ୍ରା; ପୁଣ; କାଠ ଅଦି ଖାଇଦେବା କ୍ଷାତ୍ର କାଟିବିଶେ—
4. Small insect or worm boring into wood or grains.

୫। ଧନୁର ଜ୍ୟୋତିଷ ଚିତ୍ତ—
5. The callority produced the bow string on the hand of an archer.

କିଣା—ଦେ. ବ. (ସ. କି ଧାରୁ)—୧। କଣ୍ଠ, ଶରଦ—

Kina 1. Purchasing; buying.

କେନା ପେଣି ଦସି କାଠମୋଡ଼ ବନେ

କରୀଦାନା କବା କଣା ଲାଗିଥିଲ ନାମା ହନେ । ଶାନାଥ ନନ୍ଦକେଶ୍ଵର ।

ଦେ. ବିଶ—୧। କୀରତ; ଶରଦ ହୋଇଥିବା—

କେନା 1. Purchased; got by purchase;

କରୀଦାନା bought.

ପ୍ରଣୟ ଧନେ ପ୍ରାଣ କଣରେ । କହେର୍ ସଜୀତ ।

ସାଧାରଣ ପ୍ଲଟକ ଅପର ସ୍ଥାନରେ ସୁମୂଳର ତ ଚକ୍ରର ଅଶର ଓ ମାଟା ଏହି , ତଳିର ଅଶର ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରରେଖି ରଖି କରଇଲା ନାହିଁ । ଅପରକ ୮ ବା ୯ ଚକ୍ରର କୌଣସି କରି ବା ମାଦ୍ୟମ୍ବୁଦ୍ଧ
ଫଳ ଆଜିଲ୍ଲା, ଯେବେ ଏ ବ୍ୟକ୍ତିକୋଣରେ ନ ମେଳିବ ତେବେ ସେହି କି ପାଇଁ ସଥାନମେ ତଳିର କପରାଇ , ବା ୧୦ ଚକ୍ରର ଦର୍ଶିବା ମାଦ୍ୟମ୍ବୁଦ୍ଧ ଶବ୍ଦ ଶେଳିବାକୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’
ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ ଆଜିଲ୍ଲା; ‘ବୃଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ଆଜିଲ୍ଲା; ‘ବୃଥ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କଥ’ ବେଶିବେ; ‘ଆଜିନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳମବ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳମବ’ ଦେଖିବେ ।

- ୨ । ଯାହା ଉପରେ ଜୀତ ଦାସ ପରି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ପାଏ—
 2. Under one's full controll like a purchased slave; slave-like; slavishly subservient.
 ଗୋଲଳେ ମୁଁ ଛୁଟ କଣ କବର । ଅଭିମନ୍ୟୁ— ବଦଳୁ ଦିନ୍ଦାନଗେ ।
 ୩ । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଶୁଣମୁଁ; ଶୁଣ ବା ଉପକାର ଯୋଗୁଁ
 ଚିରବାଧି—
 3. Completely obeyed to a benefitter.
 କା—ଦେ. କି—କୌଣସି ବସୁ କୟ କରିବାରେ କ୍ଷୟକାଣ୍ଡ—
 debā— ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା—
 ଡାକ୍ତର— To help a man (by selecting the proper stuff, settling the proper price and appraising it in the market) in purchasing a thing.
 ଦେ. କି—କିଣିବାର ଖିଲ୍ଲେ ଚାପ—

କିଶୋଇଦେବା—ଦେ. କ୍ର.—କୌଣସି ବସୁ କୃଷ୍ଣ କରିବାରେ କ୍ରୟକାଣ୍ଡ—
Kināidebā ବ୍ୟକ୍ତିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା—

କେନ୍ଦ୍ରିତ ଖରୀନକରାଦେନା To help a man (by selecting the proper stuff, settling the proper price and appraising it in the market) in purchasing a thing.

କିଣାଇବା—ଦେ. କି—କିଣିବାର ଶିଳ୍ପ ରୂପ—	Kināibā	Causative form of Kinibā
କେନେଡ଼େଟା		
ଖରିଦାନା		
କିଣାକିଣି—ଦେ. କି—ବହୁ ପଣ୍ଡ ଦ୍ରବ୍ୟର କ୍ରୟୁ—	Kinākini	Purchase of many articles.

କେନାକେନି	.
ମୋଲଚାଳ	
କିଣାଖରିଦା—	ଦେ. ଶିଶ. (ଏକାଥର୍କ ସହଚର)—
Kinākharidā	ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ କ୍ରିତ ଓ ଅଧିକୃତ—
କେନାଖରିଦା	Under one's perfect control by vir-
ଖରୋଦାହୁଆ	tue of purchase and possession;
	under one's full ownership.

କିଣାବିକା—ଦେ. କ. (ବିପରୀତାର୍ଥକ ସଂହଚର; ଫ୍ଳ. କୀ ଧାରୁ ଓ ବି+	Kinābikā	କୀ ଧାରୁ)—
କେନାବେଚା	1. Buying and selling; purchase	
ଖରୋଦ ଫରୋଲ୍ତ		and sale.
୧। ହାଟରୁ ପଶ୍ଚ ଦ୍ରୁବ୍ୟର କ୍ରମ୍ୟ—	2. Purchase of articles from the market.	
୨। ହାଟରେ ପଶ୍ଚ ଦ୍ରୁବ୍ୟାଦିର ବଦଳ—	3. Exchange or barter of commodities in	the market.

କିଣି—	ଦେ. ବ—	କିଣିଗୀ ଅଧିର କିଣିକିଣି ଧୂନି—
Kipi		Tinkling sound of ornaments.
କିନକିନୀ	କିନକିନୀ କିନକିନୀ କିନିରେ ତଣି ବଗ୍ବ ବୋଲି ନଜାଇ ଏ ପାପା ତୁଣେ ଯେ ।	
କୁନ୍ତୁନ୍ତୁନୀ		ଅରମଳ୍ୟ ଦେଖୁ ଚତ୍ରାମଣି ।
କିଣିକିଣି—	ଦେ. ଥ. (ସ. ଧୂନଧନୁକରଣ)—	
Kinikini		ଅଙ୍ଗଶୂଳନ ଦେଲେ ପିନା ଯାଉଥିବା କୁବୁ
କିନକିନ୍, କିନିକିନ୍		ଘଣି ଘାଗୁଡ଼ି ହଲିବାର ଯେଉଁ ମଧ୍ୟର ଧନ୍ତବ୍ୟ

କଟ୍ଟରେ ଶୁଦ୍ଧ ପଣ୍ଡ କିମ୍ବକଣୀ ରହ । କୃଷ୍ଣପେତ୍ର- ମହାଲାଭତ, ବନ ।
ତିର୍ଯ୍ୟକୀୟା— ତେ ବିଶ୍ୱ— । ତିର୍ଯ୍ୟକୀୟି ଖତ ଦିଲ

Kinikinia 1. Having tinkling sound.

କିନ୍ତିନେ । ଟାଙ୍କିଆଁ ଗଲା ଦା ସୁରବିଶିଷ୍ଟ—

ਮਨਮਨ 2. Having a deep or bass under voice.

କଣିକାଥ— ଦେ. କ. (ସ୍ନ. କ୍ରୀ ଓ ଖାଦ୍ୟ ଥାରୁ) —

Kinikhia ପ୍ରତିଦିନ ଗୁଡ଼ିଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖାଦ୍ୟ କ୍ରୂକ୍ୟ କିଣି—
ଆଇବା—Purchasing of rice and other
victuals for daily consumption (instead
of getting them at hand from the pro-
duce of one's agricultural land).

ଦେ. କଣ୍ଠ- ୧ । କୃଷି ବୃତ୍ତି ନ ଥିବାରୁ ସେ ଖାଦ୍ୟ ନିମନ୍ତେ
ଆନ, ଗୁଡ଼ିଳ, ମୁଗ, ଡାଲି ଆଦି ବଜାରର କିଣିଥାଏ—

1. Having to purchase rice and other necessary victuals for every day consumption (instead of getting them as produce from one's own field).

୨। କୃଷି ବୁଦ୍ଧି-ବିହୂଳ (ବ୍ୟକ୍ତି)—
2. Landless (person); non-agriculturist.

କଣିଦେବା—ଦେ. କ୍ର—୧। କିଶୋଇଦେବା (ଦେଖ)

Kinideba . 1. **Kināideba** (See)

କିନିବା	2. କିନିବା (ଦେଖ)
ମୋଲଦେଣା	2. Kinibā (See)

୩ । ନିଜେ ପରସ୍ତ ଦେଇ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଜିଲ୍ଲା କଣ୍ଠି ଅଣି
ଦେବା—3. To make gift of a thing after
purchasing it.

କେନ୍ତା । To purchase
ଖରୋଦନା; ମୋଲନା । (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ମୁଖ ଉପରା; ମୋଲନା

(କିମ୍ବା—ବିପସ୍ତାତ) କରିବା—2 (figurative) To
 (କିମ୍ବାରବା—ପମୋଳନକରଣ) enchant; to enrapture

୧। (ଲକ୍ଷଣାଥ୍) ଉପକାର ସ୍ଵେଚ୍ଛା ବା ସେବାଦିତ୍ୱାର
 (ଅନ୍ୟର ମନ୍ତ୍ର) ସଞ୍ଜୁଣ୍ଜୁଣ୍ପେ ବଶ କରିବା ବା ଚିର
 କାଳ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବାଧକ କରିବା—

୧	ଇ	ଉ	ରୁ	ତ	ଏ	ଦସନ୍ତବର୍ଷି	ଅନୁନାସିକ ପୁତ୍ରାଶ୍ଵର	ସ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜୀ	ଇଯୁ	ଉଥ	ଇ
୨	ର	ଉ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଷି ଅନୁଶ୍ଵାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁ ସ୍ତର୍କ ବର୍ଷି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଟ୍ୟ	ଇଥ	କ	ନ୍ତ	

3. (figurative) To enchant a person for life; to keep a person obliged for ever by rendering him some good turn or by affection.

ତେଣୁ କୃଷ୍ଣ ମୋ ଶବ୍ଦର;
କଣେଇ ବେବକ ମୁଁ ତାର—ଜଗନ୍ନାଥ ଛବେତ ।

୪। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଆପଦାଦିକୁ ଡାକି ଆଣିବା; ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟବ୍ରାତ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବ ଦୁଃଖାଦ ଘଟିବାର କାରଣ ହେବା—4. (figurative) To court (disaster etc); to do something to deserve (a disaster or disease).

(ଯଥା—ଏ ଜମି ଖଣ୍ଡିକ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଗୁଡ଼ିଏ ମକଦମା କରିଛି ।)

* । ଜିତିବା; ବଳପଢ଼ିବା—5. To excel.

ଭବମା ସୁକ୍ଷମ କରିଲୁ—ଅରମ୍ଭୁ, ବଦିଶୁତ୍ତମାମଣି ।

୬। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଟାଣିନେବା; କାଢ଼ିନେବା; ଦୂର କରିବା—

6. (figurative) To draw out; to cause to disappear.

ଭୟ ସାଜେଣି ବାଜେଣି ବନ୍ଦରେ ବଜେଣି ସୁଣି
କଣି କଣି ନେବ ମାନ୍ସୁ ମାନକୁ କଣିକଣି ଦେଇଣି—
ରଙ୍ଗ. କୋଣ୍ଟ୍ରାଙ୍କ୍ରେଷ୍ନ୍‌ରୁଦ୍ଧର ।

୭। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଧନୀଦ ଦେଇ ତହିଁର ବଦଳରେ
କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆପଣାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆୟୁତ୍ତରେ ରଖିବା—

7. (figurative) To enslave; to bring a person under one's control or mastery
by paying money etc.

[ବ୍ର—ଏହି କିମ୍ବାର ଅସମାପିକାରୂପ ସଙ୍ଗେ ଆଣିବା, ଦେବା,
ନେବା, ପକାଇବା, ରଖିବା କିମ୍ବାମାନ ସହଚରଚୂପେ ବ୍ୟବହୃତ
ହୁଏ ଓ ଏହି କିମ୍ବାର ସମାପିକାରୂପ ସଙ୍ଗେ ବିକିବାକି ଯୁ ପ୍ରତିତର
ଶବ୍ଦରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।]

କିଣିହେବା—ଦେ. କ୍ରି. (ସ. କ୍ରି ଧାରୁ)—

Kiniheba ୧। କିଣିବା କିମ୍ବାର କର୍ମବାଚ୍ୟ—

କେନାହୋଇ 1. Passive voice of the verb to purchase.

ଅରିଦାହାନା ୨। (ଲକ୍ଷଣାର୍ଥ) ଅନ୍ୟ ବକ୍ତ୍ର ନିକଟରେ ଅମ୍ବ-
ସମର୍ପଣ କରିବା ବା ଚିରବାଧିତ ରହିବା—

2. To be under lifelong obligation to a person.

କିଣେଇ—ଦେ. ବି—କିଣା ୧. (ଦେଖ)

Kinā 2. (See)

କିଣ୍ଟିରଗାର୍ଟନ—ବେଦେ. ବି. (ଜମ୍ନ. କିଣ୍ଟିରଗାର୍ଟନ)—ଜମ୍ନି

Kindrgartan କଣ୍ଟିର ଶବ୍ଦର ଅଥ ଶିଶୁ ଓ ଗାର୍ଟନ ଶବ୍ଦର ଅଥ

କିଣ୍ଟିରଗାର୍ଟନ ବରିଶ; ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ କୀତା କୋରୁକ ଛଲରେ

କିଣ୍ଟିରଗାର୍ଟନ ଶିଶୁ ଦେବାର ଆୟୁନିକ ପଢ଼ିବିଶେଷ; ଶିଶୁଦ୍ୟାନ—

The kinder-garten system of education.

[ବ୍ର—ଜମ୍ନିଜାର ପ୍ରବେଲ୍ (Froebel) ସାହେବ ଏହି
ଶିକ୍ଷାପଦବିକର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ । ସେ ସାନ ପିଲାଙ୍କ ସମୟକୁ ନାନା ବୃକ୍ଷପୂର୍ଣ୍ଣ
ବରିଶ; ସଙ୍ଗେ ଭୁଲନା କର ଏହି ଶିଶୁଶିକ୍ଷାପଦବିକର ଭୁଦ୍ୟବନ
କରିଥିଲେ । ଯେପରି ମାଲୀ ସାର ଓ ପାଣି ଦେଇ ଓ ଅନବନା
ଗଛକୁ ଓପାଢ଼ି ବରିଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୂଷର କରେ, ସେହିପରି
ଶିକ୍ଷକ ଭୂପଦେଶ ଦେଇ ଓ ଦୂରଭ୍ୟାସମାନ ଦୂର କରଇ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ
ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନୁଷ୍ୟରେ ପରିଣାତ କରି ପାରନ୍ତି—ଏହାହିଁ ‘କଣ୍ଟିରଗାର୍ଟନ’
ଶବ୍ଦର ଭାବ । ଏ ଶିଶୁମାନ କୀତା ଓ ପ୍ରକାର ସର୍ବଶିଖର ଓ
ଭୁଦ୍ୟବନ ରତନା ଆଦି ଛଲରେ ପିଲାଙ୍କ ମୁସି କରଇ ଶିଶୁରେ
ଅଗ୍ରପର କରାହୁଏ ।]

କିତ୍ତକିତ୍ତ—ଦେ. ଥ—୧। (ଧୂନ୍ୟନୁକାର)—‘ତୁତୁ’ ଖେଳରେ ଅପର
Kitkit ପକ୍ଷର ପାହକୁ ଯିବା ବାଲକର ଧୂନ୍ତି—1. The sound
ଧୂତୁ
repeated by a player in the game of a
କରିବୁ କରିବୁ “Do Do” when he goes out beyond his
boundary to catch a player of the
opposite party.

କୁତୁ କୁତୁ ୨। (ସ. କୁତୁ—କୌତୁକ) —କୁତୁ କୁତୁ; କତୁ କତୁ;
କାଖରେ ଅଙ୍ଗୁଠିକୁ ଉପାସ କର ମାରିଲେ ସେହି ଅଙ୍ଗୁଠିରେ,
ବୈମାନିକ ଓ ହାସ୍ୟର ଅନୁଭୂତି ଜନେ—
2. Tickling sensation produced on
moving the tips of the fingers in the
arm-pit.

କିତ୍ତକିତ୍ତ ଖେଳ—ଦେ. ବି—କୀତାବିଶେଷ; ‘ତୁତୁ’ ଖେଳ—
Kitkit khela A sport of mock attack (touch and
return at one breath) amongst
two parties of children.
କରିବୁ

[ବ୍ର—ଏହି ଖେଳରେ ଦୂର ଦଳ ଖେଳାଳଙ୍କ ମଣି ସ୍ଥାନରେ
ଗୋଟିଏ ସୀମାର ଭୂମିରେ ଟଣାୟାଏ; ଏକପକ୍ଷର କୌଣସି ବାଲକ
ଅପରପକ୍ଷର ପାହା ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସୀମାରେ ପ୍ରବେଶ କର ଏକା
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ ସେହି ଦଳର ସେ କୌଣସି ବାଲକଙ୍କୁ ପ୍ରତିକରି କର ଆପଣା
ଦଳର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟସୀମା ମଧ୍ୟକୁ ଏକାନ୍ତରାଷ୍ଟରକେ ଫେର ଆସେ, ଆକମଣ-
କାଣ ବାଲକ ଅକମଣ କରିବା ସମୟରେ ଏକନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟରେ ‘କିତ୍ତକିତ୍ତ’
'କିତ୍ତକିତ୍ତ' ଧୂନ୍ତି କରୁଥାଏ; କିତ୍ତକିତ୍ତ ଧୂନ୍ତି ଭୁଲାଇ ଉପାସର ସେବେ
ବନ ହୋଇଯାଏ ତେବେ ଜଣାୟାଏ ସେ ସେ ବାଲକ ମଣିରେ
ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନେଇ । ତାହା ହେଲେ ସେ କିର୍ତ୍ତିରୁଥାବା ଅପର ପକ୍ଷର
ବାଲକ ‘ମଲ୍ଲ’ ବୋଲି ଗଣା ହୁଏ ନାହିଁ ।]

କିତ୍ତକିତ୍ତ—ଦେ. ଥ—୧। (ବସ୍ତାଦି) ଟୁକୁଶ ଟୁକୁଶ; ଟିକି ଟିକି—ଖୁଣ୍ଟ
Kitkit ଖୁଣ୍ଟ (କର ଚିରବା)—1. Shredded; torn into
କିଟାକିଟା shreds; tattered,
ଟୁକୁଟେ ଟୁକୁଟେ

ସାଧାରଣ ଶେବେ ଅପର ସୁଖରେ ସୂଚିତ ୯ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନା ଏବଂ ୧୦ ଚନ୍ଦ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାନା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଥଏବ ୧ ବା ୨ ଚନ୍ଦ୍ର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭାବାରୁ ହେବ । ସଥା—‘ଗାଇ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାଇ’ ଶୋଭାବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭାବେ; ‘ବୁଝ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ଶୋଭାବେ; ‘ଅଜୀବ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଜୀବ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବଦି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବଦି’ ଦେଖିବେ ।

କିତ୍କିତାଇବା—ଦେ. କି—୧ । ‘ଡୁଡୁ’ ଶେଳରେ କିତ୍ କିତ୍ ଧୂନ୍
Kitkitāibā ଉତ୍ତାରଣ କରିବା—୧. To utter the sound
ହାଡୁଡୁଡୁକରା of ‘Kitkit’ in the ‘Do Do’ play.
କରସ୍ତ୍ରୀକରଣ୍ଟ୍ରୀ କରିବା ୨ । (ସ. କୁରୁ=କୌରୁକ; ସ. କୁତ୍—
କୁତୁକୁତୁ ଦେଓଯା କୁତୁପୃତ ଶଦର ବ୍ୟବହାର ଥିଲୁ)—କୁତ୍
ଶୁଦ୍ଧ ଶୁଦ୍ଧାନା କୁତ୍ କରିବା—୨. To tickle; to
titillate.

କିତୁକିତା କରିବା—ଦେ. କି. (ବୈଦିକ ସ. କିକିରା କରଣ M. W.)
Kitkitā karibā ୧ । ବନ୍ଧୁଦିକୁ ଟକିଟକି କରିବା; ଚିରିବା—
କିଟ୍କିଟା କରା ୧. To tear into pieces; to shred
ଟ୍ରକଟେ ଟ୍ରକଟେ କରିବା, (cloth etc); to rend into
ଘଜୀ ଉତ୍ତାରିଲା tatters.
୨ । ଶଶରକୁ ନଖଆଦିହାର ବିଦାର ଛିନନକ କରିବା—
2. To scratch the body extensively with
nails, teeth etc.

କିତ—ସ. କ—୧ । ରକ୍ଷିତିଶେଷ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—୧. A sage.
Kita ୨ । ସ୍ରୋଗାପନୟକ ସଂଶୟ ଜ୍ଞାନ (ପ୍ରକୃତିବାଦ)—
2. Doubt as to the subsidence of an
illness.
ବୈଦେ. କ—କିତା (ଗୋପିନାଥ ନନ୍ଦ) (ଦେଖ)
Kitā (See)

କିତପା—ଦେ. କ—ଲୁଗା—Cloth.

Kitapā ବିଳା ବିଳା ଚନ୍ଦ୍ରପତି ମଧ୍ୟ ବି ରଙ୍ଗ ଗିରିଯାସୁକ ।
ଅନ୍ତର୍ମୁଖ, ରସକଞ୍ଚଳ ।

କିତବ—ସ. ବିଶ. ପୁଂ. (କିମ୍ + ତବ; ବୁମୁର ପଣ କଥଣ ? ଏହା
Kitaba ସେ କହେ)—୧ । ଧୂତ୍ରି; ଶଠ—୧. Cheating;
(କେତବ—ଅନ୍ୟାନ୍ୟକାର) fraudulent; deceptive.
୨ । ଦୂଧକୀତ୍ତାସକ୍ର—୨. Addicted to gambling.

୩ । କିଦ୍ରଷ୍ଟ—୩. Clever.

୪ । ମନ୍ତ୍ର; ବାତୁଳ—୪. Mad.

ସ. ବ—୧ । ଜୁଆ ଶେଳାଳ; ଦୂଧକ କୀତ୍ତକ—
1. Gambster; gambler.

୨ । ଶଠକ୍ରି; ପ୍ରତାରକ—୨. A cheat.

୩ । ହୁଦୁର୍ବା; ଧାତୁର୍ବା; ଧୁତୁର୍ବା (ଗଛ ଓ ଫୁଲ)—
3. Thorn-apple (plant and fruit).

ଶୋଇ ଚକମ୍ବଳ ଘୋର ଶୋଇ ଜାଗଳ

ହେରି ରୁଲେ ପାହା ପିଇଲୁ ଗୋ । କବସୁର୍ଦ୍ଧ—କଶେରିକଞ୍ଜ ଏ ଗଠ ।

ଦେ. କ—୧ । ଛଳ; ବିଧାଳ; ଛଳନା; ବାହାନା—
1. Pretext.

ରୁମୁ କିରଣ-ରଦ୍ଧ-କୁର୍ମ କରିବେ ଶାର କୁରଣ ଶାର ହଳେ ।

ରକ୍ତ. କୋଣ୍ଡରୁଷାଶ୍ଵରୁରୁ ।

୨ । ମିଥ୍ୟା—୨. Falsehood.

କିତବ ମୋହେ ଦେଇ ବେଳକା ତବ କି ପ୍ରକ ବିରତ ହୁରେ ।

ରକ୍ତ. କୋଣ୍ଡରୁଷାଶ୍ଵରୁରୁ ।

୩ । ପ୍ରବଞ୍ଚନା—୩. Deception.

କିତଲୋ—ପ୍ରାଦେ. (ରତ୍ନଭାଷା) ବିଣ—କେତେ—

Kitalo How much; how many.

କିତା—ବୈଦେ. କି. (ଆ. ଆଲଗା)—୧ । ବିଭାଗ; ଖଣ୍ଡ—

Kitā ୧. Piece; bit.

କେତା ୨ । କିଥର; ଭୂମିଖଣ୍ଡ; ଷେତ୍ର—୨. A field; a bit of
land; a plot of land.

୩ । କାଗଜର ଏକଖଣ୍ଡ ବା ପୃଷ୍ଠା—

3. A piece or leaf of paper.

୪ । ସଂଖ୍ୟା—୪. Number.

୫ । କୁର୍ତ୍ତାଥାଦ ସିଲ୍ଲର କରିବା ପାଇଁ କଟା ହୋଇଥିବା ବସ୍ତୁ
ଖଣ୍ଡ—୫. Pieces of cloth cut for making
into coats etc.

କିତାଉଥାର (ଇତ୍ୟାଦି)—କିତାଉଥାର ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Ktaūār etc

Kitauāri etc. (See)

କିତାଉଥାର—ବୈଦେ. କି. (ଆ. କିତାକାର) —ପୁଥକ ପୁଥକ ବା ଖଣ୍ଡ.

Kitauāri ଖଣ୍ଡ କର ସହିତ କରିବା—Arrangement by
କେତାଓୟାରି lots or assortment.

କିତାଵାରି

ବୈଦେ. କି—ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରିଯିବା—

Sorted; assorted.

ବୈଦେ—କି. ବିଣ—ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କର—Bit by bit; by
pieces; plot by plot.

କିତାଉଥାର ଜରିବ—ବୈଦେ. କି. (ଆ. କିତାକାର+ପା. ଜରିବ) —

Kitauāri jariba ରୂପି କଥାର କିଥାର କର ମାପ କରିବା—

କେତାଓୟାରି ମାପ A minute topography; survey of

କିତାଵାରି ଜରି ଲାନ୍ତି land plot by plot; a plot to plot
measurement of land.

କିତାଉଥାର ଉତ୍ସର୍ଥ—ଦେ. କ—ଯେଉଁ ଉତ୍ସର୍ଥରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ

Kitauāri bhauñriā ଷେଷର ନମ୍ବର, ଦିଗ, ଚରିତ୍ର ପାର୍ଶ୍ଵ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା—

ପରିମାଣ ଓ ଅବଶ୍ୟା କମିଥନ୍ୟାସ୍ତି ଉତ୍ସର୍ଥ ଥାଏ—

A field-book containing particulars of
land plot by plot measured by the rod.

କିତାଉଥାର ମଡ଼ାନା—ଦେ. କ—ଉତ୍ସର୍ଥରେ ଦେଖି ସରଜନିନରେ

Kitauāri କିଥାର କିଥାର ମୁକାବଳ କରି ମାପ କରିବା—

ମର୍ଦାନା A field to field measurement with re-
ference to a prepared field-map for the
purpose of comparison and checking.

କିତାପ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କ—୧ । କ୍ଷମତା—

Kitāp ୧. Power.

କିତାବ, କୋତାବ ଯଥା—ମୋରନେ କିତାପ ଦେଖାଇଛୁ—

କିତାବ ମୋ ଆଗରେ କ୍ଷମତା ଦେଖାଇଛୁ ।

୧	ଇ	ଉ	ବୁ	ଟ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାରୀକ ସ୍ଥାନର	କ	କ	ଶ୍ଵର	ଙ୍କ	ଇୟ	ଇଅ	ହ
,	ଇ	ଉ	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ପେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁଯୁନ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣ	ଖ୍ୟ	ଯ	ସ	ଗ୍ୟ	ଇଅ	କ	ନ୍ତ

୨ । ପ୍ରତ୍ୱର—2. Authority.

ବୈଦେ. ବ. (ଆ. କିତାବ—କୋରାଲ; କିତା—ପୃଷ୍ଠାର ସଂଖ୍ୟା; ଯହିଁରେ ଅନେକ ପୃଷ୍ଠା ଥାଏ) ।—କାଗଜର ବହୁ; ପୁସ୍ତକ—Book made of paper.

କିତାପୀ—ବୈଦେ. ବିଶ. (ଆ. କିତାପୀ)—୧ । ନବ୍ୟ (ପାଠ); ଆଧୁନିକ Kitāpī (ଶିଳ୍ପ) —1. Modern (education).

କେତୋବୀ ୨ । ପୁସ୍ତକଅଧିତ (ବିଦ୍ୟା)—2. Derived or
କିତାବୀ learnt from the reading of books.

କିତାବ—ବୈଦେ. ବ. (ଆ) —କିତାପ୍ (ଦେଖ) Kitāb (See)

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) —ବ. — କିତାପ୍ (ଦେଖ) Kitāp (See)

କିତାବନ୍ଧୀ—ଦେ. ବ. (ଆ. କିତା ଓ ବନ୍ଧ) —୧ । କିତା କିତା କରି Kitābandī କରି ଯିବା ତୁମିର ମାପ—

କେତୋବନ୍ଧୀ ୧. Measurement of land by plots.
୨ । ତୁମିର କିତା କିତା ବିଭାଗ—2. Division of land

into different or separate plots or blocks.

ଦେ. ବିଶ.—ଯେଉଁ ମାପଦ୍ମାର ତୁମି କିତା କିତା ହୋଇ ନିର୍ଣ୍ଣୟ

ହୁଏ; କିତା ଉଥରି (ଜରିବ) —(measurement)

By which separate blocks of land are laid out or ascertained.

କିତାପୀ—ଦେ. ବିଶ.—କିତାପୀ (ଦେଖ) Kitāpī (See)

କିତିକିତା—ଦେ. ଥ.—କିତିକିତା (ଦେଖ) Kitikita (See)

କିନଖାପ୍—ବୈଦେ. ବ. (ପା.)—କିଖାପ୍ (ଦେଖ) Kinkhāp (See)

ପୋଷାକ କିନଖାପ, ତର ପଜମା । ପଜାରମୋହଳ କୁମାରାଂଶୁ ।

କିନଖାବ—ବୈଦେ. ବ. (ପା.)—କିଖାବ (ଦେଖ) Kinkhab (See)

କିନା—ଦେ. ଥ. (ସ. ବିଂକୁ; ବକୁ) —୧ । ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ—କ ?—Kina 1. What?

କିନା (ଯଥା—ତୋର କିନା ଏତେ ବୁଦ୍ଧି ?)
୨ । (ନିଷ୍ଠ୍ୟାର୍ଥକ) — ସିନା—2. Certainly.

ଭକତର ସେବ ମୋତେ କରିବ ସୁବନା ।
ବେତେବେଳେ ସେ ପ୍ରାଣ ମୁକ୍ତ ହୁଏ ବନା । ଆହୁଶ୍ରୀ ନାମରବୀରା ।

୩ । (ସ. ବିଂ ଓ ନ) ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ—କି ନାହିଁ—
3. Whether or not?

(ଯଥା—କୁ ଗ୍ରାମକୁ ଯିରୁ ବି ନା ?)
୪ । କମ୍ପା—4. Or.

୫ । (ଅନୁରୋଧାର୍ଥକ)—(ଅମୁକ କାର୍ଯ୍ୟ) କର—

5. (indicating request) Do (so).

ଦୂର୍ବେଳିକ ଗୋଟିଲେ କହ ବନା ମୋତେ

ସୁରିଲେ ଅଗ ତାପ ହୋଇବି ମୁଁ ତରେ । କୁଷାଂତିର ମହାଭାରତ, ବନ ।

୬ । (କଥୁତ ବାକ୍ୟ ଉପରେ କୋର ଦେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ)

ଛ; ନିଷ୍ଠେ—6. (used to emphasise what a person says) Too; certainly.

ସେହି ଦିନ ତୁମ ବାପେ କହିଲେ ମୁତ୍ତ ସର୍ବ;

ପୋଡ଼ିଯାଇ ବନା ତୁମ୍ଭର କପ—କୁଷାଂତିର ମହାଭାରତ, ଅତ ।

୭ । (ଅନ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପରେ ଯୁକ୍ତ) (ଅମୁକ) ରୂପେ; ପ୍ରକାରେ—

7 (a suffix added to words) In such or such a manner.

[ତୁ—ଏହି ଶବ୍ଦ ଧୂନ୍ଦୁକରଣ, ପ୍ରକାରାର୍ଥକ ଓ ଝଟିଛି ଅର୍ଥକ ଶବ୍ଦ (ରହୁ, ମହି, ଝଟି, ସନ୍ତୁ, ଖାଉଁ, ପାଉଁ, ହୁଏ, ବୁଝୁ, ପାଠୁ, ତୋ ଇତ୍ୟାଦି) ସଙ୍ଗେ ‘କରି’, ‘ରୂପେ’, ‘ହୋଇ’ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଯଥା—ସେ ରୂପକିନୀ ପଲାଇଲୁ—ସେ ରୂପ ହୋଇ ପଲାଇଲୁ; ସେ ଝଟିକିନା ସେଠାରୁ ଝଟିଗଲୁ; ସେ ଲଥିକିନା ଲଥିଗଲୁ; ଦର୍ଢିତିକିନା ଦର୍ଢିଗଲୁ ।]

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସ. କୀ ଧାରୁ—କିଶୋର) —କିଶୋର— Purchasing.

କିଶୋର—କିଶୋର—Purchased

କିନାବିରୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସ. କୀ ଧାରୁ; ଓ ବି + କୀ ଧାରୁ;

Kinābichāra ଭୁଲ. ବ. କେନାବେଶ) —କିଶୋରକା; କିନ୍ତୁବିରୁ— Purchase and sale of articles.

କିନାରା—ବୈଦେ. ବ. (ପା. କିନାର; ଭୁଲ. ଏ. କେନାର=ମସ୍ତକ;

Kināra କପୋଳ ସନ୍ଧି) —୧ । (ନିର୍ବାକ ପ୍ରତିବନ୍ଦୁ) ଭାର; କୁଳ; ତଟ—

କେନାରା; କିନାରା 1. Edge; side; shore (of the river etc).

୨ । ପାର୍ଶ୍ଵ; ପାର୍ଶ—2. Side.

୩ । (ଲୁଗା ଅଦିର ଲମ୍ବ ପାର୍ଶବୁପୁର ଧଢ଼—

3. The hem or border (of a cloth).

[ତୁ—ଲୁଗାର ଲମ୍ବାଦିର ପ୍ରାନ୍ତର ବିନାର ବା ଧଢ଼ ବୋଲି—
ସାଏ; ଚତୁର୍ଭା ଅତର ପ୍ରାନ୍ତର ମୁହଁ ବା ମୁହୁର୍ଗୁ ବୋଲିଯାଏ ।]

୪ । ସୀମା; ପ୍ରାନ୍ତ—4. Boundary; margin; limit.

୫ । ଜାବକୋପାୟ; ଗଲବାର ବନୋବସ୍ତୁ—

5. Arrangement.

୬ । ପନ୍ଦ—6. Brim.

୭ । କୌଣସି ରମ୍ଭର ସମ୍ପାଦି—

7. Completion of a work.

୮ । ଅପ୍ରକାଶିତ ଅପରାଧ ଓ ଅପରାଧୀକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା;

ଅପରାଧକୁ ବାହାର କରିବା—8. Detection of a crime or of an offender.

ସାଧାରଣ ଦେବେ ଅପର ପୃଷ୍ଠାରେ ସୁତ୍ତତ ଏ ଚକ୍ରର ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଜାହା । ଅତେବଳେ ୯ ବା , ଚକ୍ରର କୌଣସି ଗର୍ଭ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦରେ ଦେବେ ଏ ଭାଷାବୋଲିଙ୍ଗରେ ନ ମିଳିବ, ଦେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଯାତ୍ର ଯଥାକ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରଦେଶ, ବା , ଏ ଚକ୍ରର ନର୍ତ୍ତ ବା ମାତ୍ରାଦ୍ୱାରା ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦରେ ଦେବେ । ଯଥା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଇବେ; ‘ବୃଦ୍ଧ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୃଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ; କଷ୍ଟ ନ ପାଇଲେ ‘କଷ୍ଟ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆରମ୍ଭ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆରମ୍ଭ’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ

୯ । ଠାରିବେଇବା; ଶୋଇ ପାଇବା—

9. Finding out; discovering.

ବୈଦେ. ବିଶ—କିନାରା (ଦେଖ)

Kināriā (See)

କିନାରା କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ବନ୍ଦୋବସ୍ତୁ କରିବା—

Kinārā karibā 1. To make an arrangement.

କେନାରା କରା ୨ । (ଥଳ ବା କୂଳ) ନିଶ୍ଚିଯୁ କରିବା—

Kinārā karā 2. To find out; to trace; to ascertain; to discover.

୩ । କୌଣସି ଗୁପ୍ତ ଅପରାଧ ବା ଅପରାଧୀରୁ ବାହାର କରିବା—
3. To detect a crime or an offender.

୪ । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରୁ ସମାପ୍ତ ବା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା—
4. To complete; to bring to a finish; to accomplish.

୫ । ଏକ ପାଖକୁ ଦୂଟାଇବା—
5. To move to one side.

୬ । ସମସ୍ତ ସଂରକ୍ଷଣ ଉତ୍ତାଇବା—
6. To cut off all connections.

କିନାର—ବୈଦେ. ବି. (ପା. କିନାର)—ଲୁଗାଥାର ଧଡ଼—

Kināri The hem or border of a cloth or dress.

ବୈଦେ. ବିଶ. (ପା)—କିନାରା (ଦେଖ)

Kināriā (See)

କିନାରା—ଦେ. ବିଶ. (ଲୁଗା)—ଯାହାର କିନାରା ବା ଧଡ଼ ଆଁ;

Kināriā ଧଡ଼ିଯୁକ୍ତ ବା ଧଡ଼ିଦାର (ଲୁଗା)—

କେନାରି; କିନାରି Rimmed; edged; hemmed; bordered

Kinārī (cloth).

(ଯଥା—ସବୁ କିନାରା ଧୋଇ ।)

କିନି—ଦେ. ଅ—କିନା ୭ (ଦେଖ)

Kini Kinā 7 (See)

ପ୍ରାଦେ. (କଟକ ସହର) ଅ. (ଅସମାଧିକା ହିୟୁ ପରେ
ବ୍ୟବହୃତ)—କରି; ପୂରକ—With; being.

ସେ ବର୍ତ୍ତନ ଘର ଭବିତର ଗଲେ । ବ୍ୟାକାର୍ଯ୍ୟମାତ୍ର ସାବଧା ନିଷ୍ଠାତ୍ମି ।

କିନିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି. (ସ. କି ଧାରୁ ; ଶ ପ୍ଲାନରେ ନ

Kinibā ଭାବାରଣୀ)—କିଣିବା; କିମ୍ବ କରିବା—

To purchase.

କିନ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ସବନାମ—କେନ୍ତା (ଦେଖ)

Kinta Kentā (See)

କିନ୍ତୁ—ସ. ଅ. (କି + ତୁ)—୧ । ପ୍ରଥମ ଦ୍ୱାରିର ବୈପର୍ଯ୍ୟତ୍ୱ

Kintu ବୋଧକ ଶବ୍ଦ—1. But; nevertheless.

୨ । ପରକୁ; ଅଧିକୁ; ପୁନଃ; ପୁନର୍ଷ—2. Moreover.

୩ । ଅପରକୁ; ଅପର ପରରେ—

3. On the other hand; nevertheless.

୪ । ଅଥତ—4. Yet; and yet.

ଦେ. ଅ. (ଅଶୁଭ ବ୍ୟବହାର)—ଔ, ଏବା—

And; also.

କିନ୍ତୁ ଦେ. କି—୧ । ସନ୍ଦେହ—1. Doubt; hesitation.

୨ । ଅପର—2. Objection.

୩ । ଗଢ଼—3. Pride.

୪ । ଅଭିମାନ—4. Misunderstanding.

୫ । ଅଙ୍ଗସ୍ତ; ଅନୁରିକ ବିରକ୍ତ ବା କ୍ରୋଧ—

5. Mental displeasure.

୬ । ଅହନ୍ତା; ଅକସ୍—6. Grudge; spite; malice.

କିନ୍ତୁ କରିବା—ଦେ. କି—୨ । ଅଭିମାନ କରିବା—

Kintu kariba 1. To be mentally displeased.

କିନ୍ତୁକରା ୨ । ଅନୁରିକ ସ୍ଥାନ କରିବା—

2. To hate mentally.

୩ । ଅନୁରିକ ଶବ୍ଦ କରିବା—3. To bear a grudge.

୪ । ସନ୍ଦେହ କରିବା—4. To doubt; to hesitate.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି—ଶତ୍ରୁତା ଆତରଣ କରିବା—

To act in enmity; to act inimically.

କିନ୍ତୁଗୁ—ସ. ବ. (ଜ୍ୟୋତିଷ)—ଜନ ପ୍ରତିତ ଏକାଦଶ କରଣ

Kintughna ମଧ୍ୟରେ ଶେଷ କରଣ—(Astrology) On
the 11 astrological conjunctions.

କିନ୍ତୁ ବିଶୁରିବା—ଦେ. କି—କିନ୍ତୁ କରିବା (ଦେଖ)

Kintu bichāribā Kintu karibā (See)

କିନ୍ତୁ ବହିବା—ଦେ. କି—କିନ୍ତୁ କରିବା (ଦେଖ)

Kintu bohibā Kintu karibā (See)

କିନ୍ତୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବସ୍ତୁର) କି—

Kindaribā. କିନ୍ତୁବା (ଦେଖ)

Kindribā (See)

କିନ୍ତିରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର ଓ ବସ୍ତୁର) କି—

Kindiribā. କିନ୍ତିବା (ଦେଖ)

Kindribā (See)

କିନ୍ତା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବ. (ସ. କେନ୍ତା)—

Kindra ଭୁଅଁ ବୁଲିବା; ବୁଲ ବାଟରେ ଗୁଲିବା—

Circumlocation; moving in a round
about way.

ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) ବିଶ—ବୁଲଣିଆ (ବାଟ)—

Circumlocutory; round about.

କିନ୍ତିକିନ୍ତୁ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ବଲପୁର) କି. ବିଶ—ବୁଲ ବୁଲ; ପୁର ପୁର—

Kindrikindri Moving about; moving in a round
about way.

କିନ୍ଦ୍ରିବା	ଇ	ଇ	ରି	ରି	ତ	ଏ	ହସନ୍ତ୍ର ବଣ୍ଣି	ଅନୁକୁଳିକ ସୁତ୍ରାଷ୍ଟର	ଶ	କ	ଶ,ଶ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ତ
,	ଇ	ଇ	ରୁ	ରୁ	ଲୁ	ପ୍ରେ	ଅକାଶନ୍ତ୍ରବଣ୍ଣି	ଅନୁଷ୍ଠାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁପୁନ୍ତ୍ର ବଣ୍ଣି	ଖ	ୟ	ସ	ଶ୍ଵେ	ଇଅ	ତ	ନ୍ତ

କିନ୍ଦ୍ରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ମଲପୁର) କି. (ସ. କେନ୍ଦ୍ର) —ରୁଅଁ ବୁଲିବା—
Kindribā 1. To walk much by missing the way.
, । ବାଟ ବୁଲିବା; ବୁଲି ବୁଲି ଯିବା—
2. To move in a round about way.
” । ଚକର ମାରିବା; ବୁରୁକାରରେ ବୁଲିବା—
3. To move in a circuit or circle.

କିନ୍ନର—ସ. ବ. ଧୂ. (କଂ = କୁସ୍ତିତ + ନର) —ଅଗର ମୁଖ ପରି
Kinnara ମୁଖ ଓ ନରଦେହ ପରି ଦେବବିଶିଷ୍ଟ ଦେବଯୋଦୀ
(କିନ୍ନର—ସ) ବିଶେଷ; କଂପୁରୁଷ; ଦେବଗାୟକ—
A class of demigods (with head of a horse and body of man) attached to the service of Kubera and experts in music; the Divine Choristers.

[ତ୍ରୁ—ଏମାନେ କୁବେରଙ୍କ ଅନୁତର ଏହ ସଙ୍ଗୀତ କିଦିନାରେ
ଧୂରୁଣ ।]

କିନ୍ନରେଶ—ସ. ବ. (୨ଷ୍ଟି ତତ୍; କିନ୍ନର + ଇଶ) —କୁବେର—
Kinnaresa Kuber; the God of Riches.

କିପରି—ଦେ. ଅ. (ସ. କଂ ଓ ପ୍ରକାର) —
Kipari ୧ । କେଉଁଛଳ; କେମନ୍ତ; କିପକାରି—
କୈମନ୍ 1. Of what kind.

କିସା ୨ । କେଉଁପ୍ରକାରେ; କିମିତି; କେମନ୍ତେ—
2. How; in what manner.
” । କେଉଁପ୍ରକାରରେ; କେଉଁ ଉପାୟରେ—
3. By what means.

କିପରିକା—ଗ୍ର. ଅ—କିପରି (ଦେଖ)
Kiparikā Kipari (See)

କିପରିକାଇ—ଗ୍ର. ଅ—କିପରି (ଦେଖ)
Kiparikiā Kipari (See)

କିପରିରେ—ଗ୍ର. ଅ—କିପରି (ଦେଖ)
Kiparire Kipari (See)

କିପରିଯନ୍ତା—ଦେ. ଅ. (ସ. କିମ୍ପରିଯନ୍ତା) —୧ । କେତେକାଳ ଯାଏ—
Kiparjyanta 1. How long; how far extended.

କିପର୍ୟାନ୍ତ କିମ୍ପରିଯନ୍ତା—
କହିଁତକ 2. How far; to what extent.
” । କେତେ ଦୂର ପର୍ୟନ୍ତ, ଅଗ୍ରପଥ ହୋଇଥିବା—

3. Reaching how far.

କିପାଇଁ—ଦେ. ଅ—କି କାରଣରୁ; କି ନିମନ୍ତେ; କିଆଁ; କାହିଁକି—
Kipāin Why; wherefore; for what reasons.

କେନ; କିଜନ୍ୟ କିପାଇଁ ସାର୍ଥ କୋହିବ ଏମନ୍ତ ବନ୍ଦର—
କାହିଁକି କିପାଇଁ କୋହିବାରୁଙ୍କୁଳବ ।

କିପାଇଁ—ଦେ. ଅ—କିପାଇଁ (ଦେଖ)
Kipāin Kipāin (See)

କିଂଗ୍—ବନରସ କ ବରଷେ ହେ ସୁନ୍ଦର—ଅଭିନନ୍ଦ ବିଦେଶୀମାତ୍ର ।
କିଂପାଇଣ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଅ—କିପାଇଁ (ଦେଖ)

Kipāinīna Kipāinī (See)
କିଂପାଇଣ ଖେ ତାତ କର ମନ ରେବେ—ପାତା ରମ୍ବାରଥ ।

କିପରିକା—ଗ୍ର. ଅ—କିପରି (ଦେଖ)
Kipirikā Kipari (See)

କିପ୍ରକାର—ଦେ. ଅ—କିପରି (ଦେଖ)
Kiprakāra Kipari (See)

କିପ୍ରକାରେ—ଦେ. ଅ—କିପରି (ଦେଖ)
Kiprakāre Kipari (See)

କିପାଇଁ—ବୈଦେ. ବ. (ଅ. କିପାଇଁତ) —
Kiphāit ୧ । ଉଦ୍ଦୃତ ଧନ—1. Saving.

କିଫାୟତ ୨ । ଲଭ—2. Profit; gain.
କିଫାୟତ ୩ । ଉପକାର; ମଙ୍ଗଳ—3. Benefit.

କିପ୍ରାୟେ—ଦେ. ପଦ୍ୟ. ଅ—କିପରି (ଦେଖ)
Kiprāye Kipari (See)

କୁତାହା କପ୍ରାୟେ ବର୍ତ୍ତ,
କରୁ ଅମ୍ବକୁ ଏତେ ସର—ବୁପତି ପ୍ରେମପାମ୍ବତ ।

କିପାଏତ—ବୈଦେ. ବ. (ଅ) —କିପାଇଁତ (ଦେଖ)
Kiphāet Kiphāit (See)

କିପାଏତ—ବୈଦେ. ବ. (ଅ) —କିପାଇଁତ (ଦେଖ)
Kiphāiti Kiphāit (See)

କିପାଇଁ—ବୈଦେ. ବ. (ଅ) —କିପାଇଁତ (ଦେଖ)
Kiphāt Kiphāit (See)

କିବା—ଦେ. ଅ. (ସ. କିମା) —କିମା (ଦେଖ).
Kiba Kimba (See)

ଦେ. କିଣ—୧ । ଅଛି ସାମାନ୍ୟ; କିଷ୍ଟ—
1. Very slight; very little.
ଲକ୍ଷ୍ମୀ କିବା, କିବା କଥା ପାଇ—ଶାଶ୍ଵତ. ଦରବାର ।

କିପରି—କିମ୍ପରିଯନ୍ତା—
2. Insignificant.
ଏ କୁବେ ସେ କରେ ବର୍ତ୍ତ;
କେବଳ୍ୟ କିବା ବସୁ ତାର—ଜଗନ୍ନାଥ. କୁବେତ ।

ଦେ. ସବନାମ—୧ । (ବିଷ୍ଣୁବୋଧକ), କିଅଣ ଥବା—
1. What.

ଅଶେ ମହିମା ସେ ଧରେ,
କିବା ଉପମା ଦେବା ତାରେ—ଜଗନ୍ନାଥ. କୁବେତ ।

କିବେ—କିବେ—
2. How.
ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁଖେତୁ କିବା ମନୋହର—ମଧ୍ୟସନ୍ଦର, ଉତ୍ତରପଥରର ।

କିବେ—ଦେ. ଅ. (ଭୁବନ୍ତ ଓ ଅବିଜ୍ଞାର୍ଥକ) —କିବେ (ଦେଖ)
Kibe Kire (See)

ଏ	ଇ	ଉ	ଚାହ	ତେ	ଏ	ଦସନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଲାପିକ ସ୍ଥଳାଶ୍ର	ଶ	ଜ	ଶ,ଷ	ଙ୍କ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ
,	ଇ	ଉ	ଚୁ	ଲୁ	ସ୍ଥେ	ଅକାଶନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଶୂର ବା ତନ୍ତ୍ରବିନ୍ଦୁ ଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ସ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇୟ	ଉଥ	ଛ	ନ୍ତ

(ଯଥା—କମିଆକ ଲୋକ; କମାଢ଼ିକ କଥା ।)

ଦେ. ଅ.—କନ୍ତୁ—But; on the other hand.

କମିଆ—ବୈଦେ. ବି. (ଅ. କମିୟୁ = ରସାୟନ ବିଦ୍ୟା; ଭୁଲ. ଇଂ. Kimia କେମିୟୁ)—୧। ମହ ଯତ୍ତ; ଗାରଢ଼ ବିଦ୍ୟା; ପୁଣି; ଯାହୁ—
ଯାହୁ

1. Black art; charm.

କମିଆ ୨। ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲ—2. Magic.

୩। ତାତ୍ତ୍ଵିକ ଅରଣ୍ୟ—3. Tantric incantations
used against an enemy.

କମିଆ—ବୈଦେ. ବି. (ଅ)—କମିଆ (ଦେଖ)

Kimia (See)

ମୁଁ ତା କମିଆ କର ସାଇରି । ରାବାର ଗୋରୁବ ।

କମିଆ କରିବା—ଦେ. କି—୧। ଗାରଢ଼ ବିଦ୍ୟା ପ୍ରୟୋଗ କରିବା—

Kimia kariba 1. To apply charm or magic.

ଯାହୁ କରା ୨। ଶୁଣିଗାରଢ଼—ବିଦ୍ୟା ପ୍ରୟୋଗ କର ବଶ କରିବା—

କମିଆ କରିବା 2. To bring one under control by
the use of charms.

କମିଆଦାର—ବୈଦେ. ବିଶ. (ଅ. କମିୟୁଗାର = ରସାୟନବିଦ୍ୟା—

Kimiadār ବିଶାରଦ)—୧। ଶୁଣିବିଦ୍ୟାରେ ପାରଙ୍ଗମ; ଶୁଣିଆ—
ଯାହୁକର 1. Expert in applying charms or black

କମିଆଦାର
କମିଆଗାର
କମିଆରିକ—2. Magician.

କମିଆ ପେଶିବା—ଦେ. କି—କମିଆ କରିବା (ଦେଖ)

Kimia peshibā Kimia karibā (See)

କମିଆବାଳ—ବୈଦେ. ବିଶ—କମିଆଦାର (ଦେଖ)

Kimia bāj Kimiadār (See)

କମିତି—ସ. ଅ. (କିମ୍ + ଇତି)—୧। କେମନ୍; କିପରି; କେଉଁ

Kimiti ପ୍ରକାରେ—1. How; in what manner.

ଏ ବେଦ ପ୍ରଥମେ କମିତି, ବ୍ୟକ୍ତିତାର ଉତ୍ତର ; କରିବାଥ କରିବା ।

୨। କାହିଁକି; କିହେବୁ—2. Why; wherefore.

୩। କି ଉପାୟରେ—3. By what means.

କେମନ ଦେ. ଅ—କିପ୍ରକାରର; କିମ୍ତି—

କୌର୍ତ୍ତା; କିମି �Of what sort or kind.

କମିତିକା—ଗ୍ର. ଅ—କମିତି (ଦେଖ)

Kimitikā Kimiti (See)

କମିତିକାଆ—ଗ୍ର. ଅ—କମିତି (ଦେଖ)

Kimitikāā Kimiti (See)

କମିତି—ସ. ବିଶ. ପ୍ରୁ. (କିଂ = କିନ୍ତୁ + ପର ଧାରୁ = ଧାର କରିବା

Kimpacha + କର୍ତ୍ତ୍ଵ ଅ; ସେ କିମ୍ପୁରୁଷ ପଦାର୍ଥ ପାଇ କରେ)—

(କମ୍ପୁ—ସି) ୧। ବ୍ୟକ୍ତିଶୂଣ୍ୟ; କୃପଣ; କାନ୍ତି—

1. Miserly; niggardly.

୨। ଲୋଞ୍ଚ—2. Avaricious (M. W.)

କମ୍ପୁଚ—ସ. ବିଶ. ପ୍ରୁ. (କିଂ + ପର ଧାରୁ + କର୍ତ୍ତ୍ଵ ଅନ)—

Kimpachāna କିମ୍ପଚ (ଦେଖ)

(କମ୍ପୁଚା—ସି) Kimpacha (See)

କମ୍ପା—ଦେ. ଅ—କିପାଇଁ (ଦେଖ)

Kimpā Kipāi (See)

ସେ ପ୍ରତି ସବୁ ନିବନ ବାବୀ

ସେ ବିଶା ଗୋପୁରେ ଅସି । ରୂପଚ. ପ୍ରେମପାତ୍ର ।

କମ୍ପାଇ—ଗ୍ର. ଅ—କିପାଇଁ (ଦେଖ)

Kimpāi Kipāi (See)

ମୋ ତର କିମ୍ପାଇ ହିର ଯାଇସୁ ଦେଖିବା ।

ମଧୁମୁଦ୍ରା. ଉତ୍ତରପାତ୍ରର ରତ୍ନ ।

କମ୍ପାଇଁ—ଦେ. ଅ—କିପାଇଁ (ଦେଖ)

Kimpāi Kipāi (See)

କମ୍ପାଇଁ—ଦେ. ଅ—କିପାଇଁ (ଦେଖ)

Kimpāi Kipāi (See)

କମ୍ପାକ—ସ. ବି—୧। ମହାକାଳ (ଫଳ) (ଦରେକୁଷ୍ଟ. ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣ)—

Kimpāka 1. Trichosanthes Palmata (M. W.)

୨। କୋତିଲ—2. Strychnos Nux Vomica
(fruit) (M. W.)

ସ. ବିଶ—୧। ଅପରିପକ୍ଷ—

1. Not mature (M. W.)

୨। ମୁଁ—2. Ignorant (M. W.)

୩। ଟୋକାଳି—3. Childish (M. W.)

୪। କିରୁବି—4. Stupid (M. W.)

କମ୍ପୁରୁଷ—ସ. ବି. ପ୍ରୁ. (କିଂ + ପୁରୁଷ; କିପ୍ରକାର, ମନୁଷ୍ୟ ? ଅର୍ଥାତ୍

Kimpurusha ମନୁଷ୍ୟ ପରି, କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟ ନହେ)—

(କମ୍ପୁରୁଷ—ସି) ୧। କିନ୍ନର (ଦେଖ)

1. Kinnara (See)

କମ୍ପୁରୁଷବର୍ଷ—ସ. ବି. (କଂପୁରୁଷ + ବର୍ଷ)—ଭବତଦେଶ—

Kimpurushabarsha The country of Tibet.

କମ୍ପୁରୁଷବର୍ଷ, ସହ ମନ୍ଦରପରେ

ହରିଲେ ହେବେ ନଜ ଭ୍ରମି ନୁହି—ରୂପାନ୍ତା. ମହାମାତ୍ର ।

[ଦ୍ର—୧ ଦେଶ ହିମାତଳ ଓ ହିମକୁଟ ପଦବ ମଧ୍ୟରେ
ଅବସ୍ଥିତ ଥିବାର କଥାର ଅଛି । ଏ ରାଜ୍ୟ ଅଗ୍ନିଧ୍ୱନି ନଥ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ
କମ୍ପୁରୁଷନାମଧ୍ୟରେ ଏକ ପୁରୁଷ ଭାଗରେ ପଢିଥିଲା ।]

ସାଧାରଣ ଲୋକେ ଅପର ସୁଖରେ ପଡ଼ଇ ୧ ଚକ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ଏବଂ ୨ ଚକ୍ର ଅଷ୍ଟର ଓ ମାତ୍ରା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଦ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତିଥି ୧ ବା ୨ ଚକ୍ର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିତାରେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବା ହେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ଯଥାକ୍ଷେତ୍ର ଚକ୍ରର ପଦପଥର ୨ ବା ୧ ଚକ୍ର ରୁକ୍ଷ ବା ମାତ୍ରାଯୁକ୍ତ ଶବ୍ଦ ଶୋଭିତାରେ ହେବାକୁ ହେବା—‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିତେ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ରୂପ’ ଶୋଭିତେ; ‘ଦ୍ଵାର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଦ୍ଵାର’ ଶୋଭିତେ; ‘ଅଞ୍ଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଞ୍ଜି’ ଶୋଭିତେ; ‘ଅଳକାର’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଳକାର’ ଶୋଭିତେ ।

କିମ୍ବାରାଟକ—ସ. ବିଶ. ପ୍ଲଙ୍କ. (କିମ୍ + ବରାଟକ = କରୁଛି; ସେ କହେ
Kimbarātaka କରୁଛି କଢାଏ କି ଶୁଭ ? ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ସାମାନ୍ୟ
ଧନ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖେ ନାହିଁ)—ବ୍ୟକ୍ତି ବିଷୟରେ
ଅସାଧ୍ୟାନ; ମୁକ୍ତହସ୍ତ—

Spend-thrift (M. W.).

କିମ୍ବା—ଦେ. ଅ. (ସ. କଂବା)—କଂବା (ଦେଖ)
Kimbā Kimbā (See)

ଦେ. ବ—୧ । ସନ୍ଦେହ—

- 1. Doubt; hesitation.
- 2. Hatred; repulsion.
- 3. ଚକ୍ର; ଉଦ୍ବେଶ—3. Anxiety.
- 4. ଅସମ୍ଭବ—
- 5. Disagreement; disapproval.
- * 6. କଳଣା—
- 5. Want of sincerity while making a gift.

କିମ୍ବା କରିବା—ଦେ. କି—୧ । ଯୁଗୀ କରିବା—

Kimbā karibā 1. To hate.

- 1. ଚକ୍ରଦେବା—2. To be anxious.
- 2. ସନ୍ଦେହ କରିବା—
- 3. To doubt.

କିମ୍ବିଷ୍ୟକ—ସ. ବିଶ. (କିମ୍ + ବିଷ୍ୟ + କ) (ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ)—କେଉଁ—
Kimbishayaka ବିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—Relating to what ?

କିମ୍ବିର—ଦେ. ବ. (ସ. କୁମୀର)—ଜଳକନ୍ତୁବିଶେଷ; କୁମୀର—
Kimbhira Alligator; crocodile.

କୁମୀର ପାଣିରେ ଦର କର କୁମୀର ସଙ୍ଗରେ ଦାଦ କରିବା—ନୟୟ ।

[ଦ୍ର—ଏମାନେ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ, ଅଣ୍ଣକ ଓ ଭର୍ବୃତର ଅଟନ୍ତି ।
ପାଥ ପ୍ରକାର କମୀର ଅତନ୍ତି; ଯଥା—ଗୋମୁହଁ ବା ଗୁରୁମୁହଁ,
ଦଢ଼ିଆଳ ବା ଦାଢ଼ିଆଣି, ଶଶ୍ରୀ, ଥଣ୍ଡିଆ ଓ କୁଜା । ଏମାନେ
ମଧ୍ୟରୂପାଣିରେ ବିଚରଣ କରନ୍ତି । ଗୋମୁହଁମାନେ ମନୁଷ୍ୟ ଓ
ଜୀବଙ୍କୁ ଖାତନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଖର ବା ଲଙ୍ଘ ଖୁବ୍ ଶକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ।
କୁମୀରମାନଙ୍କ ପେଟ ଚିରିଲେ ସେମାନେ ଖାଇଥୁବା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର
ଧାତୁମୟ ଅଳକାରଦି ତାଙ୍କ ପେଟରେ ରହିଥୁବାର ଦେଖାଯାଏ ।]

କିମ୍ବିରିଆ—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କୁମୀର)—

Kimbhiriā ୧. (ନଈ ଆଦି) ସେଉଁଠାରେ କୁମୀରମାନଙ୍କର
ପ୍ରାର୍ଥାବ ବେଶି; କୁମୀରପୂର୍ଣ୍ଣ (ଜଳାଶୟ)—
1. (river etc) Infested by alligators;
full of crocodiles.

2. କୁମୀରସମ୍ବନ୍ଧୀୟ—

2. Relating to alligators.

ଦେ. ବ—ଅଙ୍ଗର୍ଷେଗବିଶେଷ—

A disease of indigestion by which the patient vomits every thing instead of evacuating it in due course (through the anus).

[ଦ୍ର—ଏ ରେଗ ହେଲେ ରେଗୀ ଯାହା ଖାଏ ତାହା ଶାରୀରି
ବାନ୍ତି କର ପକାଏ । କୁମୀରମାନେ ପାହିବାଟେ ମଳ ତଥାଗ କରନ୍ତି
ବୋଲି ଲୋକିକି ବିଶାପ । ତେଣୁ ଏ ରେଗର ଏପର ନାମ
ହୋଇଥିଲା ।]

କିମ୍ବିରିଗାତ—ଦେ. ବ—ଜଳାଶୟଦିର କୁଳ ବା କାନ୍ତିରେ ପାଣିକୁ
Kimbhirīgāta ଲାଗିଥିବା ସ୍ଥାନରେ କୁମୀରମାନେ ଅଣ୍ଣା ଦେବା
କୁମୀରେରଗର୍ଭ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଗୋଡ଼ର ନଖାରାଗ ଖୋଲିଥିବା ମୁଖୀ ପର
ମାରକାମତ ବହୁତ୍ବ ରହିଥିବା ଯାଇଥିବା ଗର୍ଭ—

Horizontal dens made by alligators for laying eggs and living therein on the edge of water.

କିମ୍ବୁତ—ସ. ବିଶ. (କିମ୍ + ବୁତ = ଦକ୍ଷିଥିବା)—

Kimbhuta ୧. (ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ) କଦୁଶ; କେଉଁପ୍ରକାରର ?—

କିମ୍ବୁତ କିମ୍ବୁତ ୨. (ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ) କାହାପର ?—

- 2. Like whom ? like what ?

ଦେ. ବିଶ—ଅସାଧାରଣ—

Extraordinary; uncommon.

ସ. କି. ବିଶ—(ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ) କେଉଁ ପ୍ରକାରେ ? କପର ?—
How ? in what manner ? (M.W.)

କିମ୍ବୁତକିମାକାର—ଦେ. ବିଶ. (ସ. କିମ୍ବୁତ + କିମାକାର)—

Kimbhūtakimākāra ୧. ଅସାଧାରଣ—

କିମ୍ବୁତକିମାକାର ୧. Uncommon; extraordinary.

କିମ୍ବୁତକିମାକାର ୨. ଅତ୍ୟାଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟକଳକ—

2. Very wonderful or strange.

୩. ବିକଟ; କଦାକାର—

3. Ugly; deformed; hideous.

୪. ଅଣ୍ଣୁତପୁର୍ବ—୫. Unheard of.

ସ. ବିଶ—(ପ୍ରଶ୍ନାର୍ଥକ) କେଉଁ ପ୍ରକାରର ଓ କେଉଁ ଆକାରର ?—
(interrogatory) Of what shape or size ?.

କିମ୍ବତ (ଇତ୍ୟାଦି)—ବେଦେ. ବ. (ଅ)—କିମତ୍ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Kimmat (etc)

Kimat etc (See)

କିମ୍ବତ—ବେଦେ. ବିଶ. (ଅ)—କିମତ (ଦେଖ)

Kimmati

Kimati (See)

କିମ୍ବତିଆ—ବେଦେ. ବିଶ. (ଅ)—କିମତିଆ (ଦେଖ)

Kimmatiā

Kimati (See)

ସାମାଜିକ ପ୍ରେବେ ଅପର ସୃଷ୍ଟାରେ ତତ୍ତ୍ଵ ଏ ତତ୍ତ୍ଵ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ଏହି । ତତ୍ତ୍ଵ ଅପର ଓ ମାତ୍ରା ମୁଖରେ ପରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଅତେବକ ୬ ବା ୭ ବା ତତ୍ତ୍ଵ କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶର ଗୋକାଳ ହେବ । ଯଥା—
ଶର ଖୋଲିଲେ ଯେବେ ଏ ଶ୍ରଦ୍ଧାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ତେବେ ସେହି ଶବ୍ଦ ପାଇଁ ପଥାକ୍ଷମେ ତତ୍ତ୍ଵର ନପରିତ ୨ ବା ୩ ତତ୍ତ୍ଵ ର ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଶର ଗୋକାଳ ହେବ । ଯଥା—
‘ଗାର’ ନ ମିଳିଲେ ‘ଗାର’ ଗୋକାଳ; ‘କୁଆ’ ନ ମିଳିଲେ ‘କୁଆ’ ପାଇଁ ‘ବନ୍ଧୁ’ ନ ପାଇଁ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ନ ପାଇଁ ‘ଆର୍ଦ୍ର’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ନ ପାଇଁ ‘ଅଳବଦ୍ଧ’ ଦେଖିବେ ।

କରିବିଶୁଳବା—ଦେ. କି.—(ସ. କିଳକିଲଚୁ ନମ ଧାରୁ)—୧ । ଉଚ୍ଚ-
Kirkirāibā ହାସ୍ୟ—ଧୂନି କରିବା—1. To utter a
ଖିଲଖିଲ ହାସା—loud laughing sound.
କିରିଲା; କିଲକିଲାନା—2. To utter a sound like that of a horse.
କିରିଲା—ଧୂନି କରିବା—3. To be vociferous with joy; to purr with joy.
ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କି.—ବରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରିବା; ପଡ଼ିବା—
To give vent to displeasure.

କରିବିରିଆ—ଦେ. ବିଶ. ପୁ. —ଉତ୍ସୁଦ୍ଧୁରୀ; ଉତ୍ସୁଦ୍ଧୁରୀ କରିବାରେ
Kirkirā ଅଭ୍ୟସ—Addicted to immoderate
(କରିବରେରି—ସ୍ତ୍ରୀ) laugh.

କିରିପଣ ପ୍ରାଦେ. (ବାଲେଶ୍ଵର) ବିଶ. (ଭୁଲ. ବଙ୍ଗଳାରେ ର ର
Kirpan ଉତ୍ତାରଣ ରି ଓ ଭୁଲ. ବ. ଗ୍ରାମ୍ୟ. ବିଷନ୍ତ)—
କିରିପନ୍ (ଦେଖ) Kirpan (See)

କିରିପନ୍—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର). ବିଶ—(ସ. କୃପଣ)—କୃପଣ—
Kirpan Miserly.

କିରିପାନ—ଦେ. ବ. (ସ. କୃପଣ) - ଶିଖମାନଙ୍କର ସଞ୍ଚଦା ବ୍ୟବହାର୍ୟ
Kirpān ଶୁଦ୍ଧ ଖଣ୍ଡ—

କିରିପାନ Small sword carried by every Sikh.
କିରନ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ. (ସ. କୁମୀ; ଭୁଲ. ହ. ବିରମ;
Kirni ବିରମ୍) —ଛକ—A tick or small bug.

କିରିରା—ଦେ. ବ.—ବଣିଆ ଓ ଅଟାରଙ୍କ ବ୍ୟବହୃତ ଛେଣି, ଯାହାହାର
Kirra ଧାରୁ ପରିଦି ଉପରେ ନକାରୀ ଫୁଲ ଲଗାଦି କଟା ଯାଏ—

କିର୍ରି A kind of metal scraper used by
gold-smiths.

କିରିଲା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ.—କନ୍ଦନ; କାନଶା—
Kirlā Crying.

କିରିଲାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କି.—(ଭୁଲ. ହ. କିରିରାନା =
Kirlāibā କୋଥରେ ଦାନ୍ତ ରଗଢ଼ିବା)—୧. ପାଠ କରିବା;
ତତ୍ତ୍ଵର କରିବା—1. To raise a loud cry.
ପାଠ କର ତାବିଦା—2. To call aloud.

କିରିଲାଗା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବ. (ସହଚର)—କାନବୋବାଳ—
Kirlāgagā Loud lamentation.

କିରିଷାନ୍—ଦେ. ବ. (ସ. କୃଷାଣ) —୧. ରକ୍ଷା; କୃଷକ—
Kirshān 2. Cultivator; agriculturist.

କିରିଷାଣ ୧. ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶର ଶୁଦ୍ଧ ରକ୍ଷା ଜାତ—2. A caste of
କିସାନ୍ କିଷ୍ଟଦିଗ୍ନୁକାଳୀନ ଆଧୁନିକ କିସାନ୍ ଏବଂ କିରିଷାଣ ଏବଂ କିରିଷାଣ ଏବଂ

କିରି—ସ. ବ. (କୁ ଧାରୁ = ଶୋକବା; ବିଶେଷ କରିବା)—
Kira ୧. (+କଣ୍ଠ. ଅ) —ଶୁରୁ—1. Hog; pig.

, । (+ ଅଧିକରଣ. ଅ) —ପ୍ରାନ୍ତ ଭାଗ—
2. Extremity; end.
ସ. ବିଶ.—ଶୈଶବକାଶ—
Throwing away; scattering.
କିରକ—ସ. ବ. (କୁ ଧାରୁ = ବିଶେଷ କରିବା + କଣ୍ଠ. ଅକ) କିରକ;
Kiraka ନବସିନୀ; ଲେଖକ—A scribe (M. W.).
କିରକା—ସ. ବ.—(କୁ ଧାରୁ + ଅକ + ଅ) —ଦୁଆର—
Kirakā (କିରକା—ଅନ୍ୟରୂପ) Inkstand (M.W.).
କିରତି—ଗ୍ର. ବ. (ସ. କିରାତୀ)—ଅଳ୍ପନ୍ତି; ମଧ୍ୟମ ପାଣବ—
Kiratī The third Pāndaba; Arjuna.
ଅବର କଥାଏ ତୋରେ କହିବା କରନ୍ତି । ଆନନ୍ଦ ଦାସ. ଜାମରାଗିତା ।
କିରଣ—ସ. ବ. (କୁ ଧାରୁ = ବିଶେଷ କରିବା + କର୍ମ. ଅନ)—
Kirāṇa ୧. ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଜେଜ—
1. Rays of the sun and the moon..
୨। ଅଂଶୁ—2. Ray.
୩। ତେଜ—3. Brilliance.
୪। ଅନ୍ତେକ ରଣ୍ଧ୍ରୀ—4. Beam of light.
୫। ପ୍ରତ୍ନର ପରିଚେତ ବା ପ୍ରକରଣ—
5. Part or chapter of a book.
୬। (+ କଣ୍ଠ. ଅ) —ସୂର୍ଯ୍ୟ—6. The sun.
କିରଣ ଦେବା—ଦେ. କି.—ଅନ୍ତେକ ବିଶ୍ୱାର କରିବା—
Kirāṇa deba To shine..
କିରନ ଦେଓଯା
କିରନ ଦେବା
କିରନ ଦେବା!
କିରଣମାଳୀ—ସ. ବ. (କିରଣ + ମାଳା + ଅଛୁ ଅର୍ଥରେ. ଇନ୍ଦ୍ର; ୧ମୀ.
Kirāṇamālā ୧ବ.)—ସୂର୍ଯ୍ୟ—The sun.
କିରନ—ପ୍ରାଦେ. (ବସ୍ତ୍ରର) ବ. (ସ. କିରଣ) —ରଣ୍ଧ୍ରୀ; କିରଣ—
Kiran Beam of light..
କିରଣ୍ଟାନ୍—ଗ୍ର. ବୈଦେ. ବ. ପୁ. (ଇଂ. କିରଣ୍ଟାନ; ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାନ୍)—
Kirastān ଶିରସ୍ତାନ (ଦେଖ)
ଶୀରସ୍ତାନ
କିରଣ୍ଟାନ; ଇଲାହୀ
ମୋହିଲେ ରୁ ଏକାଦଶକେ କିରଣ୍ଟାନ ହୋଇ ଥାଏ ଥାଏକୁ ।
ପକାରମୋହିଲ, କ୍ରମାନ୍ତରୁଣ୍ଣ ।
କିରି—ପ୍ରାଦେ. (ମେଦିନୀପୁର ଓ ସିଦ୍ଧିବୁଦ୍ଧ; ଭୁଲ. ବ. କିରି; କିରେ) —
Kirā ଶପଥ; ରଣ—Oath..
ସବନାମ—(ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକ) — କି? କଥଣ ?—What. ?
କିରାଟିଆ ନାଗ—ଦେ. ବ. (ସ. କିରାଟ ଓ ନାଗ)—ଧୂମ୍-ବର୍ଣ୍ଣ ଦିଶର—
Kirāṭiā nāga ସର୍ବବିଶେଷ—
କିରାଇତ, ଶୁମନଚିତି
କିରାଇତ A kind of poisonous snake;
Khirāit Bungarus Caerubus..

୧	ଇ	ର	ଗୁ	ତେ	ଏ	ଦସନ୍ତୁ	ବର୍ଷି	ଅନୁକୂଳସିକ ସ୍ମାରକ	ସ୍ତ୍ରୀ	ଜ	ଶ୍ଵର	କ	ରୟ	ଉଥ	ତ
,	ର	ର	ବୁ	ଲୁ	ସ୍ତ୍ରୀ	ଅକାଶନ୍ତୁବର୍ଷି	ଅନୁମାର ବା ଚନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁପୁରୁଷ ବର୍ଷି	ଖ୍ୟ	ସ	ସ	ଶ୍ଵେତ	ରଥ	ତ	ନ୍ତ	

[ଦ୍ୱ—ଏହାର ଦେବ ମାଳାର ଥୁମ୍ବ ବର୍ଷି, ଛାହା ଧଳା; ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ର ଗାଁ ଅଗୁଳ ବ ସବୁ, ଦେବର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ସମସ୍ତଳ, ଏହାର ବେଳ ଗୁର ଅଗୁଳ ଆ ଯୋଗେଶ୍ଵରଙ୍କ]

କିରଣି—ବୈଦେ. ବି. (ପଞ୍ଜିଗିଲ. ଏଷ୍ଟ୍ରେରେନ୍ଟୀ; ଭୁଲ. ହ. ବିରକ) —

Kirāṇī ୧। ଇଂରାଜି ଅକ୍ଷର ଲେଖକ—

କେରାନି 1. English-knowing writer; clerk.

କିରାନୀ; କେରାନି 2. ଶୁମାସ୍ତା; ଲେଖକକର୍ମଚାରୀ; ଶ୍ରମୁକରଣ;

ମୋହୋରି—2. An accountant.

ତାକର କିରଣିକ ନୁହେଁ ମଧ୍ୟ ଦେଶୀ । ଫକରମୋହର. ଉତ୍ତରମନେ ।

୩। (ଇଂ. କିର୍ଷିଆନ୍) —ଦୋରିଶା ସାହେବ; ଇରାରେଶିଆନ୍—
3. An Eurasian.

କିରଣି ଖାନା—ବୈଦେ. ବି. (ପଞ୍ଜିଗିଲ. ଏଷ୍ଟ୍ରେରେନ୍ଟୀ ଓ ଥ. ଖାନା) —

Kirāṇī khānā ୧। ଅଧିକର ସେବ୍ ଅଂଶରେ କିରଣିମାନେ

କେରାନିଖାନା କାମ କରନ୍ତି—1. The part of an office

କେରାନିଖାନା କାମ କରନ୍ତି—where clerks work.

୨। କିରଣ କାଲେକ୍ଟରଙ୍କ କାରେର ଇଂରାଜି କିରଣିମାନଙ୍କର

ଅଧିକ୍ୟ—2. The English-office of the

Collector of a district.

କିରଣିଗିରି—ବୈଦେ. ବି.—୧. କିରଣିର କାର୍ଯ୍ୟ—

Kirāṇigiri 1. Clerkship; post of writer.

କେରାନିଗିରି 2. The profession of a

writer or a clerk.

କିରାତ—ହ. ବି. ପୁ. (କିର=ଶୁଶ୍ରା+ଅତ୍ ଧାରୁ=ସତତ ଗମନ

Kirāta କରିବା+କର୍ତ୍ତି. ଅ; ସେ ବନ୍ୟ ଶୁକର ଆଦି ଜନ୍ମିତୁ

କିରାତି { ସ୍ତ୍ରୀ ଶିକାର କରିବାପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ପଛରେ ଯାଏ) —

କିରାତିନା } ସ୍ତ୍ରୀ ୧। ବନ୍ୟଜାତ; ଅରଣ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ; ବନଚର;

ପାହାଢ଼ିଆ; ଅସଦ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲ ଜାତି—

1. A savage; a mountaineer.

୨। ବ୍ୟାଧ—2. A hunter.

୩। ଅଧ୍ୟପାଳ; ସହସ୍ର—3. Groom.

୪। ବାମନ—4. Dwarf.

୫। କିରାତକୁ (ଦେଖ)

5. Kirātakatika (See)

୬। ଭାରତର ଭାରତରେ ପ୍ରାଚୀନ ଦେଶବିଶେଷ—

6. Name of a country in the north of
ancient India.

[ଦ୍ୱ—ଏହା ପୂର୍ବ ହିମାଲ୍ୟରୁ ପ୍ରଦେଶ; ଏହା ଅଧୁନିକ ଭୁଟାନ,
ସିକ୍କିମ, ମଣିଷୁର ଅଧି ଅଷଳ ।]

କିରାତତିକ—ହ. ବି. (କିରାତ+ତିକ)—ଭୁଟାନ; ଭୁଟୁକିମ;

Kirātakatika ଚିରେଇତା—A bitter medicinal plant;
Agathotes Chirayata.

କିରାତାର୍ଜନ୍ମ—ସ. ବି. (କିରାତ+ଅର୍ଜନ୍ମ+ର୍ଜୁମ୍)—ଭାରତରୁତ
Kirātarjuniya ୧୮ ସର୍ବଦିଶ୍ଵିଷ୍ଟ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କାବ୍ୟବିଶେଷ—

A Sanskrit poem (Kābya) by Bhārabi

[ଦ୍ୱ—ଏହାରେ କିରାତବେଶଧାସ ମହାଦେବ ଓ ଅର୍ଜନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ହୋଇଥିବା ଯୁଦ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଥିଛି ।]

କିରାତିନା—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କିରାତ+ଶ୍ଵା. ଇନା)—କିରାତ (ଦେଖ)
Kirātī (See)

କିରାତି—ସ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (କିରାତ+ଶ୍ଵା. ଇ)—୧। ସର୍ବରୁଣୀ; ବନଚର
Kirātī ଜାତୀୟା ସ୍ତ୍ରୀ—1. Woman of a wild tribe.

ଗାନ୍ଧା ତା ଦେଖି କିରାତବେଶ ହୋଇ । ବୃଷ୍ଟିଂହ. ମହାଭାରତ, ଦନ ।

୨। ବ୍ୟାଧ ସ୍ତ୍ରୀ—2. A woman of the hunter
class.

୩। କିରାତବେଶଧାରୀ ସ୍ତ୍ରୀ—3. A women dressed
as a huntress.

୪। ଦୁର୍ଗା—4. Goddess Durga.

୫। ଗଙ୍ଗା—5. River Ganges.

୬। କୁଟୁମ୍ବା—6. A bawd; procuress.

କିରାତୁଣୀ—ବୈ. ବି. ସ୍ତ୍ରୀ. (ସ. କିରାତିନା)—କିରାତ (ଦେଖ)
Kirātūṇī Kirātī (See)

କିରାତୀ ଗର୍ଭକାତ ବନଚର ଜାତ । ସାରଳା. ମହାଭାରତ, ଲ୍ଲୁପ୍.

କିରାତ (ଇତ୍ୟାଦି)—କିରାତ ଇତ୍ୟାଦି (ଦେଖ)

Kirāni (etc) Kirāṇī etc (See)

କିରା ପାଇଁକି—ପ୍ରାଦେ. (ବାମଣା) ଅ—କାହାଁକି; କିପାଇଁ—Why.

Kira pāiniki (ସଥା—କିରା ପାଇଁ କି ତାକୁଛି ବୋ ।)

କିରାସିନି—ବୈଦେ. ବି. (ଇ. କେରେଥୀନ)—ଗନ୍ୟପୁରୁଷ ଜାଲକା

Kirāsini ତେଲ—Kerosene.

କେରାସିନ [ଦ୍ୱ—ଏହା ପଥରକୋଇଲୁର ଝନିଳ ସାପ୍ତନିକ ବ୍ରୁକ ।]

କିରାସିନ; ମିଟ୍ଟିକାଟେଲ

କିରି—ହ. ବି. (କୁ. ଧାରୁ=ବିଶେଷ କରିବା+କର୍ତ୍ତି. ଇ)—

Kiri ୧। ଶୁକର; ବର୍ଷା—1. Pig; boar.

୨। ମେଘ—2. Cloud.

୩। ଏକପ୍ରକାର ଅକ୍ତୁ—3. Batatas Edulis (M.W.)

୪। ଗଦା; ସ୍ତ୍ରୀ—4. Pile (M.W.)

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) ବି—କପାର ମଇଲ ଅଂଶ—

The refuse of cotton.

ଗ୍ରା. କି. ଅସମାପିକା (ସ. କୁ ଧାରୁ)—କର; ସମାପ କରି—

(A present participle meaning) 'doing';
'after doing'.

[ଦ୍ୱ—ଅନ୍ୟ ଅସମାପିକା ପ୍ରଧାନ କ୍ଷୟ ପରେ ଲାଗେ, ସମ୍ମ—
ଯାଇବାର, ଖାଇବାର ।]

ଶ୍ରୀ	ର	ତୁ	ର	କୁ	ଏ	ହସନ୍ତି	ବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁକାଷିକ	ସ୍ତ୍ରୀଶର	ଶ	କ	ଶ୍ରୀ	କୁ	ଇଷ୍ଟ	ଇଥ	ର
,	ର	ତୁ	ରୁ	ଲୁ	ସେ	ଅକାଶନ୍ତବର୍ଣ୍ଣ	ଅନୁଷ୍ଵାରିବା	ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁଯୁକ୍ତ	ବର୍ଣ୍ଣ	ଶ୍ରୀ	ଯ	ସ	ଶ୍ରୀ	ଇଷ୍ଟ	ଇଥ	ରୁ

୩ । ପଳାଶ (ବୃକ୍ଷ) (ଦେଖ)

3. Palasa (tree) (See)

କିର୍ମିର—ସ. ବ. (କୁ ଧାରୁ=ବିଶେଷ କରିବା + କଣ୍ଠୀ. ମାର)—

Kirmira ୧ । ବକାସୁର ରକ୍ଷିତ ଭାଇ—

1. Name of the brother of the demon
‘Bakasura’.

[ଦ୍ର—ଶ୍ରୀ ଏହାକୁ ବନବାଷ ସମୟରେ ବଧ କରିଥିଲେ ।]

୨ । ନାରଙ୍ଗ (ବୃକ୍ଷ) (ଦେଖ)

2. Naranga (tree) (See)

ସ୍ର. ବଣ—ନାନାବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ; ଶିଖିତିକଥ; ଚିତ୍ତବିତ୍ତ—
Of variegated colour; spotted.

କିର୍ମିରିତ—ସ. ବଣ. (କିର୍ମିର + ରିତ)—ନାନାବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ—

Kirmirita Variegated.

କିର୍ଲାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) କି—ଚିହ୍ନାର କରିବା—

Kirlaiba To set an uproar.

କିର୍ଷି—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) କି. (ସ. କୁର୍ଣ୍ଣି)—

Kirshi ୧ । ରତ ଶ୍ରୀ—1. Cereals.

୨ । ପର୍ଯ୍ୟଳ—2. Crop.

(ଯଥା—ପରହୁର କିର୍ଷିଟା ଅପରା ନାହିଁ ହେଉ ।)

କିର୍ଣ୍ଣିଆ—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲଘୁର) କି. (ସ. କୁର୍ଣ୍ଣିଆ)—

Kirnnia ଉପକାଶର ପ୍ରଭୁପକାର କରିବା ପାଇଁ ବିରକ୍ତ ବା
ଅନ୍ତରୀ ପ୍ରକାଶ—Expressing unwillingness
to do good to a benefactor.

କିଲୁକାଲିଆ—ଦେ. ବଣ—କିଲୁକିଲୁ (ଦେଖ)

Kilkalia Kilkil (See)

କିଲୁକିଲୁ—ଦେ. ବଣ. (କୁଲ. ସ. କିଲ ଧାରୁ=କୀଡ଼ିନ; ଏଥରେ ଦ୍ରୁତ
ଗଢି ଓ ମଧୁର ଧୂନ ସୁରିତ)—

Kilkil, kilbil, kilbil ଗଢିଥିଥ ଅବ୍ୟକ୍ତ ମଧୁର ଶବ୍ଦ କରି; କିଲୁକିଲୁ
ଶବ୍ଦ କର—Making a sweet, indistinct sound
while moving.

(ଯଥା—ପବନ କିଲୁକିଲୁ ହୋଇ ବହୁତ; ମାଛ ପୋଖରୀରେ
କିଲୁକିଲୁ ହେଉଛନ୍ତି ।)

କିଲୁକିଲ—ଦେ. ବ. (ସ. କିଲୁକିଲା)—କିଲୁକିଲା (ଦେଖ)

Kilkili Kilakila (See)

କିଲୁକିଲିଆ—ଦେ. ବଣ. (ସ. କିଲୁକିଲା)—ବିକଟ; ଚିହ୍ନାର ସମ୍ମ—

Kilkilia Very loud.

(ଯଥା—କିଲୁକିଲିଆ ନାହିଁ ।)

କିଲିବିଲ—ଦେ. ବ. ଓ ବଣ—କିଲିବିଲ (ଦେଖ)

Kilibili Kilibili (See)

କିଲ (ଧାରୁ)—ସ୍ତ୍ରୀର ଅଳ୍ପ ହେବା—

Kil (root) ୧. To be white; to become grey.

୨ । (କଳ) ବରଷ ରୂପେ ଜାମି ଯିବା—

2. To freeze.

୩ । ଜଳୀପୁ ପଦାର୍ଥ ବସିଯିବା—

3. To coagulate.

୪ । କୀଡ଼ା କରିବା—4. To play.

୫ । ଉତ୍ତେଜିତ କରିବା—5. To instigate.

୬ । ଫୋର୍ମାଡ଼ିବା; ପିଞ୍ଜିବା—

6. To throw; to cast.

୭ । ପ୍ରେରଣ କରିବା—7. To send.

୮ । ପ୍ରବେଶ କରିବା—8. To enter.

୯ । ଆଦେଶ କରିବା—9. To order.

କିଲ—ସ. ବ. (କିଲ ଧାରୁ+କଣ୍ଠୀ. ଅ)—

Kila ୧ । କୀଡ଼ା—1. Play.

୨ । କିଲାସ—2. Sport.

ସ. ଅ. (କିଲ ଧାରୁ=ପ୍ରବେଶ କରିବା; ଆଦେଶ କରିବା + ଅ)—
ବାର୍ତ୍ତା, ସରବନା ଓ ନିଷ୍ଠ୍ୟାର୍ଥକ ଅବ୍ୟୁ—

Interjection indicating message, inference
and certainty.

[ଦ୍ର—ଏ ଶବ୍ଦ ଡେଅଭାଗାରେ ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ଵୀପ ନାହିଁ;
ସମୟ ଭାଗାରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଉପଲବ୍ଧରେ ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଅଛି—
ନିଷ୍ଠ୍ୟାତା, ସରବନା, ବିତକ, ବାର୍ତ୍ତା, ପ୍ରସିଦ୍ଧ, ସତ୍ୟ, ଅଲକତା,
ହେତୁ, ବୈଦିତ୍ୟ, ଅନୁମୟ, ଅବୁଚ୍ଛ ଓ ତିରସାର ।

ଓଡ଼ିଆ ପଦରେ ଅଗତ କାଳର କିମ୍ବୁ ସଙ୍ଗେ ବ୍ୟବହୃତ ‘କ’
ଶବ୍ଦ ଏହି ‘କିଲ’ ଶବ୍ଦର ଅଂଶ । ଯଥା—ଦଶରଥ ନାମେ ଏକ
ଥିଲେକ ରଜନ ।]

କିଲକିଷ୍ଟତ—ସ. ବ—ଶୀ ଲୋକର ପ୍ରେମବିକାର ବା ପ୍ରେମ-କିଲାସ—

Kilakiñchita Amorous agitation of a woman
in the society of a lover.

[ଦ୍ର—କାଗର ସଙ୍ଗେ ପିଲିତ ହେବା ସମୟରେ ନାଗବାର
କାନ୍ଦିବା, ସବିବା, ସରିବା, ପ୍ରେମରେ ମାତ୍ରିବା ଅନ୍ତିମେ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା—
ମାନ ଘଟେ ତାକୁ କିଲକିଷ୍ଟତ ବୋଲିଯାଏ ।]

କିଲକିଲ—ସ. ବ—କିଲକିଲା (ଦେଖ)

Kilakila Kilakila (See)

କିଲକିଲା—ସ. ବ. (କିଲ =କୀଡ଼ା; ବୁଝି; ଧ୍ୟନ୍ତିକରଣ)—

Kilakila ୧ । ହର୍ଷସନ୍ତି; ହର୍ଷ ବା ଅଳ୍ପବିକାର ଯୋଗ୍ଯ ମନୁଷ୍ୟ
ସେଉଁ ଭୁଲ ଧରେ କରେ (କିଲାଗ୍ରମେଷ)—

1. A loud sound made by a person
in a paroxysm of joy,

୨ । ଯବନଜାତିବିଶେଷ—

2. Name of Jābana tribe (M. W.)

୩ । ମହାଦେବ—2. Siba (Apte)

ସାଧାରଣ ପ୍ରେକ୍ଷଣ ଅପର ସୁଖାରେ ଥିଲା ୧ ଚନ୍ଦ୍ର ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟା ଏବଂ ଚନ୍ଦ୍ରର ଅକ୍ଷର ଓ ମାଟା ମଧ୍ୟରେ ପରେବ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଜାହ । ଅଛବବ ୧ ଗା, ଚନ୍ଦ୍ରର କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣ ବା ମାନ୍ୟମୁକ୍ତ କାଳ ଶୋଭିତ ଯେବେ ଏ ଭାଷାକୋଣରେ ନ ମିଳିବ, ଯେବେ ସେହି ଏବ ପାଇଁ ସଥାହିମେ ଚନ୍ଦ୍ରର ବିପରୀତ । କା ୧ ଚନ୍ଦ୍ରର ନର୍ତ୍ତ ବା ମାନ୍ୟମୁକ୍ତ କାଳ ଶୋଭିତ ହେବ । ଯଥା—
‘ଶାର’ କ ମୌଳିକେ ‘ଗାର’ ଶୋଭିତ; ‘ରୂପ’ ନ ମିଳିଲେ ‘ବୁଝ’ ନ ପାଇଲେ ‘ବନ୍ଧୁ’ ଦେଖିବେ; ‘ଆଜି’ ନ ପାଇଲେ ‘ଆଜି’ ଦେଖିବେ; ‘ଅଲବଦନ’ ନ ପାଇଲେ ‘ଅଲବଦନ’ ଦେଖିବେ ।

, । ନମନ—2. New.

ସ. ବ—୧ । ସୂର୍ଯ୍ୟ—1. The sun.

, । ଅର୍ଣ୍ଣଶୁ—2. Colt.

, । ପଣ୍ଡିଶୁ—3. Cub or young of an animal.

୪ । ଲୋଭନ୍; ଗୁରୁଲ—

4. *Styrax benzoin* (M. W.)

* । ଦାନବଦିଶେଷ—

5. Name of a demon (M. W.)

ଦେ. ବ. ପୁ—୧ । ଲୈକଙ୍କ ନାମ—

1. Name given to males.

, । ଶାକୃଷ—2. *Srikrushna*.

କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର—ହ. ବ. ପୁ—ଶାକୃଷ—*Srikrushna*.

Kisorachandra ଦେ. ବ. ପୁ—ଲୈକଙ୍କ ନାମ—

Name given to males.

କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ଦେବ—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ଜନେନ୍ଦ୍ର ଉତ୍ତଳୀୟ

Kisorachandra *rājendra deba* କବି—A classic

Ordīā poet.

[ଦ୍ୱ—ଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଠୀ ଶୁଣ୍ୟର ରାଜା ଥିଲେ । ‘ବିଦସ୍ମାଧବ ନାଟକ’ ଏହାକହାର ଅନୁଭବ । ତାରଣୀରରଣ-ଉତ୍ତଳ-ସାହୁତ୍ ଉତ୍ତଳାଧି]

କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ରନାନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ର—ଦେ. ବ. (ନାମ)—ବିଦସ୍ମାଧବ ବିଲଦେବ

Kisorachandrānanda champū ରଥ ରୂପରୂପ ରତ୍ନ

ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୟ ଓ ଶେଷା ଗୀତମୟ ରଧାକୃଷ୍ଣଲାଲାମ୍ବକ

ଚନ୍ଦ୍ରକବ୍ୟ—Name of a prose and poetry

song-book in Oriya.

[ଦ୍ୱ—ଏଥରେ ‘କ’ ଠାରୁ ‘ଙ୍ଗ’ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅକ୍ଷର

ଅଦ୍ୟରେ ଥୁଲ ବିରମ ରାଗର ଶତ ଗୋଟି ସଂଗୀତ ଅଛି । ଏହା

ଅନେକ ସୁଲରେ ସମ୍ମତ ନ ଜାଣିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବୋଧଗମ୍ୟ ନ

ହେଲେହେଁ ଏହାର ସଙ୍ଗୀତମାନ ଉତ୍ତଳର ସବୁତ୍ ଆଦୃତ ଓ ଗୀତ

ହୋଇ ଆସୁଥିଛି । ସେଉଁ ସଙ୍ଗୀତପିଲ ବା ଦଳ ଏ ଚନ୍ଦ୍ର

ଗୀତକୁ ବୋଲି ଅର୍ଥ କର ନ ଜାଣେ ସେ ସଙ୍ଗୀତରସିଦ୍ଧମାନଙ୍କ

ଦ୍ୱାରା ଆଦୃତ ହୁଏ ଲାହିଁ ।]

କିଶୋର—ଗ୍ର. ବ—୧ । କିଶୋର ବୟସ୍ୱ ସୁଦ୍ର—

Kisorā 1. A youthful boy.

, । ଶାକୃଷ—2. *Srikrushna*.

କିଶୋର ବିଶେଷ ଭବ, ଜକ ସବା ଯାଏ ମନ୍ତ୍ର ର ଯିବ । ବେଳାଳ ଗାତ ।

କିଶୋର—ସ. ଦିଶ. ସ୍ତ୍ରୀ. (କିଶୋର + ସ୍ତ୍ରୀ. ବି)—ନବୟୁବଜୀ, ସୁଦ୍ର—

Kisorī Young (woman).

ସ. ବ—୧ । ସୁଦ୍ରତ ସ୍ତ୍ରୀ—1. Young girl.

, । କୁମାରୀ—2. Maiden.

, । (ସୁଦ୍ରତ ଥିବାରୁ) ରଧିକା—3. *Rādhikā*, the

sweet-heart of *Krushna*.

ପିର ବିଶ୍ଵର ବ ଶୋଷ ଯାକ ପେ କିଶୋର ବ ରେ ।

ବଦସ୍ମାଧବ କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର—ଦୁ. ଗାତ ।

. ୪ । ଦୋଢ଼ାର ମାରୁଥୁଆ—4. A female colt (M. W.)

ଦେ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ—ଶୀଲେବଙ୍କ ନାମ—

Name given to females.

କିଶୋର ଚନ୍ଦ୍ର—ଦେ. ବ—କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ରନାନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ର (ଦେଖ)

Kisorī champū Kisorachandrānanda champū

(See)

କିଶୋରପୂଜା—ହ. ବ. (ଶ୍ରୀ ଚତୁର୍ବୀ କିଶୋରପୂଜା)—

Kisoripūjā ଶକ୍ତିକୃତାରେ ଏକାନ୍ତ ଦତ୍ତମନା କୌଣସି ଯୁବତୀରୁ ରଧାକୃଷ୍ଣରୁ ପରିବାର କିଶୋରପୂଜା କରିବାରୁ ବୃଦ୍ଧିରକ୍ଷିରାସାସାଦନ (ଏହା ବୈଷ୍ଣବ ସାଧନାର ଅଙ୍ଗବିଶେଷ)—A mode of worship amongst *Baishṇabas*, consisting of worshipping a young woman by assuming her to be *Rādhā*, the sweet-heart of *Srikrushna*.

କିଶୋରଭଜନ—ସ. ବ. (କିଶୋର + ଭଜନ)—

Kisoribhajana କିଶୋରପୂଜା (ଦେଖ)

Kisoripūjā (See)

କିଶନ—ପ୍ରାଦେ (ସମ୍ଲପୁର) ବ—କିଶାନ (ଦେଖ)

Kishan Kishān (See)

କିଶାନ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ଲପୁର) ବ. (ସ. କୃଷାଣ)—

Kishān କିଶାନ (ଦେଖ)

Kishān (See)

କିଶାନ—ପ୍ରାଦେ. (ସମ୍ଲପୁର + ସମ୍ଲପୁର) ବ. (ସ. କୃଷାଣ)—

Kishān ୧ । କୃଷକ; ଚଷା—

କିଶାନ 1. Agriculturist; husbandman.

କିଶାନ (ଯଥା—କିଶାନର ମାଟ; ବିଦୁଆନର ପାଟ ।)

, । ଚଷା ଶୁଦ୍ଧ ଜାତ—

2. A caste of *Sūdra* agriculturists.

କିଶିକିତ୍ତା—ଗ୍ର. ବ. (ପଦ୍ୟ)—କିଶିତ୍ତା (ଦେଖ)

Kishikītā Kishkindhā (See)

କିଶିକିତ୍ୟ—ହ. ବ—କିଶିକିତ୍ୟ (ଦେଖ)

Kishkindha Kishkindhyā (See)

କିଶିକିତ୍ତା—ହ. ବ. ସ୍ତ୍ରୀ. (ନାମ)—୧ । କିଶିକିତ୍ୟ ପବତର ଶୁଦ୍ଧା; ବାନର-

Kishkindhā ଶୁଦ୍ଧ ବାଲିକର ରଧାକ୍ଷୟ—1. The capital

of the ancient monkey-king *Bali* of the *Ramāyāna*; the country to the north

of the present Mysore state.

[ଦ୍ୱ—ଏହା ବନ୍ଦିମାନ ମଧ୍ୟଶୂନ୍ୟ ରଧାକ୍ଷୟ ଭାବରେ ଅବସ୍ଥା ଥିବା ଅନୁମିତ ହୁଏ ।]

କିଷ୍ମତିକ୍ୟ										
କିଷ୍ମତିକ୍ୟ										

୨। କିଷ୍ମତିକ୍ୟ ରଜ୍ୟ—2. The forest in the dominion of the ancient Kishkindhya kingdom.

ବୋଲାରେ ରୁ ପାଥ ଖାମ କଷ୍ଟକାର ଯାଏ ।

ସାରଳା. ମହାକବତ. ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ ।

କିଷ୍ମତିକ୍ୟ—ସ. ବ. (ନାମ)—୧। ଦକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ପଦବିଦିଶେ—

Kishkindhya 1. Name of a mountain range in South India.

୨। କିଷ୍ମତି ପଦବି ସଲଗୁ ରଜ୍ୟ—2. Name of a kingdom adjoining the Kishkindhya mountain.

କିଷ୍ମତିକ୍ୟ—ସ. ବ. ଶ୍ରୀ. (ନାମ)—କିଷ୍ମତା (ଦେଖ)

Kishkindhā (See)

କିଷ୍ମତିକ୍ୟାକାଣ୍ଡ—ସ. ବ. (କିଷ୍ମତି + କାଣ୍ଡ) —ରାମାୟଣ ସାତକାଣ୍ଡ
Kishkindhyākāṇḍa ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁ କାଣ୍ଡରେ ରମରଦ୍ଵଙ୍କ
କିଷ୍ମତିଯାକୁ ଯିବା ଓ ସୁତ୍ତିବଳ ସଙ୍ଗେ ମିଥିତା କରିବା
କଷ୍ମୟ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇ ଥାଏ—One of the 7
books or volumes of the Rāmāyana
describing Rāma's doings while in the
Kishkindhyā forests.

କିଷ୍ମତିଯାଧ୍ୱିପ—ସ. ବ. (ଶ୍ରୀ ତତ୍ତ୍ଵ; କିଷ୍ମତି + ଅଧ୍ୱିପ) —୧। ବାନର-
Kishkindhyādhipa ରଜ ବାଲୀ—1. Name of the
monkey-king, Bāli.

୨। ବାନରରଜ ସୁତ୍ତିକ—2. Name of the monkey-
king, Sugrība.

କିଷ୍ମୁ—ସ. ବ. (କେବେଳୁ ଧାରୁ = ଶବ୍ଦ କରିବା+କଷ୍ମୁ. ରଖୁ) —
Kishku ୧। ୨। ଅଙ୍ଗୁଳ ବା ଗୁଣ୍ଠେ ପରିମାଣ; ବିତ୍ତ୍ରୀ ପରିମାଣ—
1. Measure of one span of the palm.

୨। ହାତ କହୁଣୀଠାରୁ କରଟି ବା ମଣିବଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ପରିମାଣ—2. A measure by the length of
the hand from the elbow-point to the
wrist.

ସ. ବିଶ.—୧। କୁରୁତ—1. Ugly.

୨। ମାତ—2. Vile.

୩। ଦୃଢ଼ୀ—3. Contemptible.

କିଷ୍ମ—ବୈଦେ. ବ.—(ଇଂ. କିଷ୍ମ) —ବୁନ୍ଦି; ବୁକ; ବୋକ—

Kis

ଦେ. ସବନାମ—କିଷ (ଦେଖ)

Kisa (See)

ବଥାଟ୍ଟି ବଢ଼ୁ, ବଥାଟ୍ଟି ବଢ଼ୁ, କିମ୍ବା ବଥା ବେଳେ ମଥା ।

କାହାଣର ଅଧ୍ୟ ଗିର ।

କିଷବିନ—ପ୍ରାଦେ. (ଭର୍ତ୍ତି ଭାଙ୍ଗା) ବି—କିଷବ; କେଶ୍ବା—

Kisbin

Prostitute.

ଅନୁକୂଳୀକ ସୁତ୍ତାଗ୍ରହ	ଶ	ଜ	ଶ,ଶ	ଜ	ରୁ	ଭୁଅ	ତ
ଅନୁଷ୍ଠାନ ବା ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଦୁତ୍ତବରୀ	ଅୟ	ସ	ସ	ଶ୍ୟ	ରାଥ	କ	ନ

କିସମତ—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. କିସମତ) —୧। ଅଦୃଷ୍ଟ—

Kismat 1. Fate; fortune; luck.

କିଷମତ—୨। ରାଗ; ଅଂଶ ବା ହିଂସା—

Kismat 2. Share.

୩। ପ୍ରଦେଶର ଭାଗ; ଅନେକଶୁଦ୍ଧିଏ ଜିହାର ସମ୍ପଦ, ସହିଁ
ଭିପରେ ଜଣେ ବରିଷନର ଥାଆନ୍ତି—3. Revenue-
division of a province.

[ଦ୍ୱ—ଏ ଶବ୍ଦର ସାକେତକ ତଥା । କ ।]

କିସମଦାର—ବୈଦେ. ବ. (ଆ) —ଆଂଶିଦାର; ଭାଗୁଆଳ—

Kismatdār Cosharer.

କିସମସ—ବୈଦେ. ବ. (ଇ. କିଷ୍ମମସ) —ଖ୍ରିସ୍ତିଆନମନକର ବଢ଼ିଦିନ
Kismas ପଦ; ଖ୍ରିସ୍ତମସ ପଦ—Christmas.

କିସମିସ—ବୈଦେ. ବ. (ପା) —୧। ଶଜମାନ ଶୁଷ୍ଟ ଦ୍ରାଶା ଫଳ; ଅଙ୍ଗୁର-
Kismis Raisin; dried grape.

କିସମିସ—୨। ମନକୁ—

Kismis 2. Currants (with seeds).

କିସମିସ, ଦାର—ପାଦେ. (ସମଲପୁର) ବୈଦେ. (ଆ. କିସମିସ) ବି.—

Kismi ୧। କର୍ଣ୍ଣ; ବେଶ୍ବା—1. Whore; prostitute.

୨। (ଗାଳ) ତୁମ୍ଭା ଧ୍ରୁ—

2. Adulterous or unchaste woman.

କିସ—ଦେ. ସବନାମ ଓ ବିଶ. (ଇ. କିମ୍) —କି; କଥଣ—

Kisa

What.

କି ଅଥକ କିଷ ଲେଖିବ ଜଣାଣ ବନ୍ଦି ।

ରଙ୍ଗ. ପ୍ରେମପୁଣ୍ୟ ।

[ଦ୍ୱ—ଯାଜନ୍ତର, ବାଲେଇର ଓ ଗଞ୍ଜାମରେ 'କ' ପରିବତେ ଏହି
ଶବ୍ଦର ବହୁଳ ପ୍ରତଳନ ଦେଖାଯାଏ ।]

ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) ବି. (ଇ. ଆକ୍ରୋଶ) —ଭର୍ଷା—

Spite; malice; grudge.

କିସ କରିବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କି—ଭର୍ଷା କରିବା—

Kisa karibā To be spiteful; to grudge.

ଦେ. କି—କଥଣ କରିବା—What to do.

କିସମ—ବୈଦେ. ବ. (ଆ. କିସମ) —୧। ପ୍ରକାର—

Kisama

1. Kind.

କିସମ ୨। ଶ୍ରେଣୀ—2. Class.

କିସମ ୩। ତଳା—3. Manner.

କିସଲ—ଇ. ବ.—କିଶଲମ୍ବ (ଦେଖ)

Kisala Kisalaya (See)

କିସଲମ୍ବ—ଇ. ବ.—କିଶଲମ୍ବ (ଦେଖ)

Kisalaya Kisalaya (See)

କିସାଇବା—ପ୍ରାଦେ. (ସମଲପୁର) କି—ଭର୍ଷା କରିବା—

Kisāibā To be spiteful or grudging.